Bundel van de Raadsvergadering van 10 december 2018

Agenda bijlagen

2. def oproepingsbrief raad 10 dec 2018

1 Opening
2 Vragenhalfuur
3 Vaststellen agenda
4 Vaststellen besluitenlijst
- verslag raad 12 nov 2018
- overzicht motie en amendementen GB 2019-2022
- Toezeggingen college raadsvergadering 12 november 2018.
- Motie 1 BBE PvdA vrijstelling verplichte sollicitatie 60+_aangenomen
- Motie 2 BBE voedselbos_aangenomen
- Motie 3 D66 DPE thuiszittende kinderen_aangenomen
- Motie 4 D66 proces korting op subsidies_aangenomen
- Motie 9 CDA wijkrechter_aangenomen
- Motie 10 CDA aandacht voor mensen in de bijstand_aangenomen
- Motie 11 GroenLinks schone lucht_aangenomen
- Motie 13 PvdA VVD noodscenario en inbedding Cultuurhistorie_aangenomen
- Motie 15 PvdA e.a. Jongerenberaad_aangenomen
- Motie 17 SP beschermingsbewind in gemeentehanden_aangenomen
- Motie 18 SP Lobby Sociaal Domein_aangenomen
- Motie 33 EA Onderzoek computerbank_aangenomenpdf

5 a. benoeming leden commissie Omgevingsbeleid
b. benoeming lid en plaatsvervangend lid AB Euregio
c. benoeming plaatsvervangend lid Regiopresidium
d. benoeming externe voorzitter commissie Enschede Akkoord
6 BESPREEKSTUKKEN
6.1 Vaststelling Notitie reikwijdte en detailniveau Energievisie
- Raadsvoorstel
- Advies Soppe, Gundelach en Witbreuk
- Notitie reikwijdte en detailnviveau (vast te stellen)
- Notitie reikwijdte en detailniveau (concept)
- Overzicht ingekomen adviezen
- Zienswijzenverslag

6.2 Verordeningen gemeentelijke belastingen en heffingen 2019
- Raadsvoorstel
- Raadsbesluit
- Verordening Begraafrechten 2019
- Verordening Hondenbelasting 2019
- Verordening Leges 2019
- Verordening Marktgeld 2019
- Verordening Onroerende-zaakbelastingen 2019
- Verordening Precariobelasting 2019
- Verordening Reclamebelasting Centrum 2019
- Verordening Reinigingsheffingen 2019

Verordening Rioolheffing 2019
Verordening Toeristenbelasting 2019
Verordening Haven-, kade- en opslaggelden 2019
Verordening Kwijtschelding 2019
Gebied reclamebelasting Centrum

6.3 De Individuele Inkomenstoeslag (IIT) tijdelijk te verhogen met een vast bedrag per ten laste komend kind.
Raadsvoorstel
Brief aan de Raad
Verordening tot wijziging
Nibud minima - effectrapportage 2017

6.4 Ontwerpverordening jeugdhulp en maatschappelijke ondersteuning 2019
Raadsvoorstel
Eindverslag inspraakprocedure
Conceptverordening Jeugdhulp en Maatschappelijke ondersteuning 2019
Toelichting conceptverordening jeugdhulp en maatschappelijke ondersteuning 2019

6.5 Wijziging verordening leerlingenvervoer 2017
Raadsvoorstel
Verordening leerlingenvervoer gemeente Enschede 2017
Verordening tot wijziging van de Verordening Leerlingenvervoer Gemeente Enschede 2017

6.6 Vaststelling bestemmingsplan "Buitengebied Noordwest - Christinalust"
Raadsvoorstel
raadsbesluit
Nota van wijzigingen
verbeelding
regels
toelichting
bijlagen
Nota samenvatting en beantwoording zienswijzen anoniem
brief Takkenkamp inzake bestemmingsplan buitengebied Christinalust 23-11-2018

7 HAMERSTUKKEN

7.1 Visie Dienstverlening "Enschede zorgt dat het klikt"
Raadsvoorstel Enschede zorgt dat het klikt
Raadsbesluit Enschede zorgt dat het klikt
Visie Dienstverlening "Enschede zorgt dat het klikt"
Uitvoeringsprogramma iDienstverlening

7.2 Programma en overzicht 2019
Raadsvoorstel
Raadsbrief: toelichting Programma en Overzicht 2019
Beschikking COA noodopvang

7.3 Bestemmingsplan Velve-Lindenhof - 't Wooldrik gewijzigd vaststellen
Raadsvoorstel
Verbeelding blad 1
Verbeelding blad 2
Regels/regelgeving
Bijlagen regels
Toelichting
Bijlagen toelichting
Ingediende zienswijze anoniem

Nota wijzigingen

7.4 Herbenoeming stadsbouwmeesters

Raadsvoorstel

Tekening

7.5 Wegenbeleidsplan 2014-2018 met één jaar verlengen

Raadsvoorstel Wegenbeleidsplan

Wegenbeleidsplan Enschede 2014 2018

7.6 Parkeertarieven 2019

Raadsvoorstel

Verordening parkeerbelastingen 2019

7.7 Deelname aan het experiment centraal tellen van de stembiljetten tijdens de provinciale statenverkiezing en waterschapsverkiezing op 20 maart 2019.

Raadsvoorstel

7.8 Wijziging Algemene plaatselijke verordening (APV)

Raadsvoorstel

7.9 Vaststellen Verordening op de rekeningencommissie 2018

Verordening rekeningencommissie 2018

Brief aan de Raad

Raadsvoorstel_.

Oproepingsbrief

voor de raad van de gemeente Enschede op
maandag 10 december 2018, *met uitloop naar maandag 17 december 2018*
locatie: raadzaal stadhuis, Langestraat 24
aanvang: 19:00 uur

1. Opening

2. Vragenhalfuur (art 36 Reglement van Orde) – *er zijn geen vragen ingediend*

3. Vaststellen van de agenda

4. Kennis nemen van het verslag van de raadsvergadering van 12 november 2018

5. a. Benoeming leden commissie Omgevingsbeleid
b. Benoeming lid en plaatsvervangend lid AB Euregio
c. Benoeming plaatsvervangend lid Regiopresidium
d. Benoeming externe voorzitter commissie Enschede Akkoord

6. Bespreekpunten

	onderwerp	verzonden	nummer	behandeld in
B 1	Vaststelling NRD Energievisie	18-10-2018	1800034729	Stedelijke cie. 19-11-2018
C 1	Verordeningen gemeentelijke belastingen en heffingen 2019	22-11-2018	1800097347	Stedelijke cie. 03-12-2018
E 1	De Individuele Inkomenstoeslag (IIT) tijdelijk te verhogen met een vast bedrag per ten laste komend kind	19-10-2018	1800083559	Stedelijke cie. 26-11-2018
B 2	Verordening Jeugdhulp en maatschappelijke ondersteuning Enschede 2019	06-11-2018	1800087476	Stedelijke cie. 03-12-2018
C 2	Wijziging verordening leerlingenvervoer	13-11-2016	1800078330	Stedelijke cie. 26-11-2018
F 1	Gewijzigde vaststelling bestemmingsplan “Buitengebied Noordwest – Christinalust”	13-11-2018	1800094852	Stadsdeelcie. West 27-11-2018

7. Hamerstukken

	onderwerp	verzonden	nummer	behandeld in
C 3	Vaststellen van Visie Dienstverlening “Enschede zorgt dat het klikt”	23-11-2018	1800095679	Stedelijke cie. 03-12-2018
D 1	Dekking investeringen Programma 2019	20-11-2018	1800093771	Stedelijke cie. 03-12-2018
D 2	Bestemmingsplan “Velve-Lindenhof – ’t Wooldrik” gewijzigd vaststellen.	06-11-2018	1800090986	Stadsdeelcie. Oost 20-11-2018
D 3	Herbenoemen stadsbouwmeesters.	30-10-2018	1800084323	Stedelijke cie. 19-11-2018
F 2	Wegenbeleidsplan 2014-2018 met één jaar te verlengen.	13-11-2018	1800092423	Stedelijke cie. 26-11-2018
F 3	Verordening Parkeerbelastingen 2019	30-10-2018	1800083453	Stedelijke cie. 26-11-2018
G 1	Deelname aan het experiment centraal tellen van de stembiljetten tijdens de provinciale statenverkiezing en waterschapsverkiezing op 20 maart 2019.	06-11-2018	1800085675	Stedelijke cie. 19-11-2018
G 2	Wijziging Algemene plaatselijke verordening.	31-10-2018	1800077179	Stedelijke cie. 19-11-2018
R 1	Vaststellen Verordening op de rekeningencommissie 2018	29-10-2018	1800080777	--

Enschede,
Namens het raadspresidium, de voorzitter.

Verslag van de raadsvergadering van 12 november 2018

	Aanwezig:	Dhr. G.O van Veldhuizen (voorzitter) en dhr. R.M. Jongedijk (raadsgriffier) en de leden: dhr. A.G.A. Blömer, dhr. A.K. Boersma, dhr. A. Brouwer, dhr. P. Brouwer, mevr. Z. Ceben, mevr. R. Denneboom, dhr. V.H.A. van Dijk, dhr. P. van Ek, dhr. J.W. Elferink, mevr. J.E.L. Futselaar, mevr. R. Hofman-Bijlstra, mevr. Y.A. Hümmels, dhr. M. Jajan, mevr. M.I. Jeliazkova, dhr. G.M. Kel, dhr. J. Kerkwijk, mevr. A. Koç, dhr. J. Kort, dhr. R.R. Kreeft, mevr. L.I.P. Lents, mevr. H. Meijer-Ytsma, mevr. S. Nijenhuis, dhr. J.G.A. Nijhuis, dhr. B. Overink, dhr. H. de Roode, mevr. I.G. Rutjes, dhr. B.J. Sanders, dhr. D. Sariakçe, mevr. M. Schouten, dhr. M.G.B. Teutelink, dhr. G.J. Tillema, dhr. A.G.J. ten Vergert, dhr. E.G. Versteeg, mevr. G. Visser-Voorn, dhr. R. Wessels, mevr. J. Wichgers-Apeldoorn en mevr. H. Wolf. Na benoeming aanwezig: dhr. D. Dönmez (PvdA) en dhr. M. van Lagen (CDA)
	Afwezig:	

1. Opening

De voorzitter opent de vergadering en meldt vervolgens dat we vandaag afscheid nemen van de heer Welman en de heer Van der Velde. De voorzitter richt een dankwoord aan hun beiden.
Vervolgens richt vertrekkend raadslid de heer Welman een dankwoord aan de raad.

2. Vragenhalfuur (art 36 Reglement van Orde) – *er zijn geen vragen gesteld.*

3. Vaststellen van de agenda

- *Verzoek agendering actuele motie PVV "REGULEER anti-Pietendemonstratie in Enschede".*

De agendering van deze actuele motie is ingewilligd. De motie wordt na de "bespreekpunten" geagendeerd, behandeld en in stemming gebracht.

4. Kennisnemen van het verslag van de raadsvergadering van 1 oktober 2018

De raad heeft kennisgenomen van het verslag.

5. a. bevindingen commissie voor onderzoek geloofsbrieven

Dhr. Sanders stelt namens de commissie geloofsbrieven voor onderzoek van de geloofsbrieven voor tot toelating van de benoemd verklaarde raadsleden.
Dhr. Sanders: "De commissie voor onderzoek van de geloofsbrieven verklaart hierbij dat zij de geloofsbrieven van de benoemd verklaarde leden, dhr. Dönmez (PvdA) en de heer Van Lagen (CDA), heeft onderzocht en akkoord bevonden. De commissie adviseert de benoemd verklaarde leden toe te laten tot de gemeenteraad van Enschede".

Vervolgens leest de voorzitter van de raad het toelatingsbesluit voor en besluit de raad de heer Dönmez en de heer Van Lagen toe te laten als lid van de raad van de gemeente Enschede.

b. installatie nieuwe raadsleden

De heer Dönmez en de heer Van Lagen leggen conform het gestelde in artikel 14 van de Gemeentewet, de verklaring en belofte af.

c. benoeming voorzitter stadsdeelcommissie West

De heer Kort (GL) is bij acclamatie benoemd tot voorzitter van stadsdeelcommissie West.

6. Bespreekpunten

	onderwerp	verzonden	nummer	behandeld in
C 1	Gemeentebegroting 2019 en meerjarenraming 2020-2022 (gemeentebegroting 2019-2022)	18-10-2018	1800047278	Stedelijke cie. 29-10-2018 en 05-11-2018

Dictum:

1. De gemeentebegroting 2019 vast te stellen
2. Kennis te nemen van de meerjarenraming 2020-2022
3. Kennis te nemen van de stadsdeelagenda's 2019-2022

Voor het overzicht van amendementen, moties en toezeggingen wordt verwezen naar de bijlagen:

- ***Overzicht motie en amendementen GB 2019-2022***
- ***Toezeggingen college raadsvergadering 12 november 2018***

Deze bijlagen maken integraal deel uit van dit verslag.

Stemverklaring CDA: stemmen tegen de begroting, in grote lijnen eens met het voorliggend voorstel, maar het CDA heeft moeite met aantal verhogingen op bijvoorbeeld de ozb en parkeren, en de korting op subsidie van 1 miljoen, en stemmen niet in met deze begroting.

Beslissing op raadsvoorstel Gemeentebegroting 2019-2022:
conform voorstel aangenomen met 23 stemmen voor (BBE-D66-VVD-PvdA-CU-dhr. Kort GL) en 16 stemmen tegen (SP-CDA-GL-PVV-DENK-EA-DPE-GV)

Actuele motie

Niet aangenomen motie
Motie 41: dhr. Elferink (PVV) "REGULEER anti - Pietendemonstratie", inhoudende:

Verzoekt het college op:

- Een verbod op demonstratie op de plekken waar grote kinderaantallen aanwezig zijn om het Sinterklaasfeest te vieren

- Om uiteraard toestemming te geven voor een mogelijkheid tot een demonstratie op andere (zichtbare) plekken in de stad.

Stemverklaring BBE: sympathieke motie, maar volgen de burgemeester in deze, en stemmen dus tegen.
Stemverklaring CDA: idem BBE

Besluit: motie 41 is niet aangenomen met 37 stemmen tegen (BBE-D66-VVD-PvdA-CU-SP-GL-CDA-DENK-EA-DPE-GV) en 2 stemmen voor (PVV)

7. Hamerstukken

	onderwerp	verzonden	nummer	behandeld in
R 1	Initiatiefvoorstel raadscommissie Enschede Akkoord	25-10-2018	1800096383	

Dictum:

1. Op grond van de Gemeentewet art 83 een raadscommissie in te stellen, en deze raadscommissie Enschede Akkoord te noemen;
2. De verordening op de raadscommissie Enschede Akkoord vast te stellen.

Stemverklaring D66: vandaag reactie college ontvangen, deze niet mee kunnen nemen in de overwegingen, in vervolg van deze commissie nemen we wel de feedback van het college mee.
Stemverklaring CDA: graag door met deze commissie, hadden liever een commissie o.g.v. artikel 84 van de Gemeentewet, dit komt terug bij de evaluatie.

Beslissing op raadsvoorstel: conform raadsvoorstel

De volgende leden zijn bij acclamatie benoemd tot lid van de commissie Enschede Akkoord:
BBE – Barry Overink
D66 – Margarita Jéliazkova
VVD – Rachel Denneboom
CDA – Sara Nijenhuis
GL – Hetty Wolf
PvdA – Rienke Hofman
SP – Annelies Futselaar
CU – Henri de Roode
PVV – Jan Willem Elferink
DENK – Huda Sufyan (fractievertegenwoordiger)
EA – Margriet Visser
DPE – Morgan Brejaart (fractievertegenwoordiger)
Groep Versteeg – Erwin Versteeg

F 1	**Gewijzigde vaststelling bestemmingsplan “Boswinkel 2018”**	**25-09-2018**	**1800077199**	**Stadsdeelcie. West 09-10-2018**

Dictum:

1. De Nota beantwoording zienswijzen bestemmingsplan “Boswinkel 2018” vast te stellen en diegene die een zienswijze tegen dit bestemmingsplan kenbaar heeft gemaakt, hiervan in kennis te stellen en mede te delen dat de ingediende zienswijze aanleiding heeft gegeven tot een wijziging van het bestemmingsplan;
2. Het bestemmingsplan “Boswinkel 2018” gewijzigd vast te stellen overeenkomstig de bij dit bestemmingsplan behorende verbeelding, regels, toelichting en ondergrond conform NL.IMRO.0153.BP00130-0003;
3. Geen exploitatieplan vast te stellen als bedoeld in artikel 6.12 van de Wet ruimtelijke ordening ten behoeve van het onder 2. Genoemde bestemmingsplan.

Beslissing op raadsvoorstel: conform

Verslag van de raadsvergadering van 12 november 2018

E 1	**Wijzigingsverordening Verordening individuele studietoeslag Participatiewet gemeente Enschede 2015**	**02-10-2018**	**1800058411**	**Stedelijke cie. 15-10-2018**

Dictum:
De Verordening tot wijziging van de Verordening individuele studietoeslag Participatiewet gemeente Enschede 2015 vast te stellen.

Beslissing op raadsvoorstel: conform

C 2	Communale samenwerking Stadt Münster	16-10-2018	1800086874	Stedelijke cie. 29-10-2018

Dictum:
In te stemmen tot het sluiten van een overeenkomst met de Stadt Münster met betrekking tot het over een weer leveren van afval per 1 januari 2019.

Beslissing op raadsvoorstel: conform

G 1	Bekrachtiging door college opgelegde geheimhouding stukken dossier FC Twente	23-10-2018	1800087664	Stedelijke cie. 05-11-2018

Dictum:
Het bekrachtigen van de door het college op 16 oktober 2018 opgelegde geheimhouding t.a.v. de aan de raad op basis van een verzoek van het raadslid Visser-Voorn overgelegde documenten (dossier FC Twente).

Beslissing op raadsvoorstel: conform

E 2	Beleidsvisie Regenboogstad Enschede (LHBTI + emancipatie)	08-10-2018	1800072059	Stedelijke cie. 29-10-2018

Dictum:
1. de beleidsvisie 'Regenboogstad Enschede' (LHBTI+ emancipatie), inclusief subsidiecriteria, vast te stellen.

Beslissing op raadsvoorstel: conform

R 2	Raadscommissie Omgevingsbeleid	04-10-2018	1800086102	

Dictum:
1. een raadscommissie Omgevingsbeleid ex artikel 84 Gemeentewet in te stellen
2. de Verordening op de raadscommissie Omgevingsbeleid vast te stellen

Beslissing op raadsvoorstel: conform

C 3	Gebiedsstrategie Kennispark Twente	16-10-2018	1800081660	Stadsdeel cie. 29-10-2018

Dictum:
De Gebiedsstrategie Kennispark vast te stellen als kader voor de in de toekomst te nemen besluiten over de gebiedsontwikkeling Kennispark.

Stemverklaring dhr. Overink BBE: stemmen voor n.a.v. de toezegging wethouder in stadsdeelcommissie Noord en de memo die daarop volgde.

Beslissing op raadsvoorstel: conform

Enschede,
Namens het raadspresidium, de voorzitter.

Amendementen en moties inclusief besluitvorming Gemeentebegroting 2019-2022

nr.	Fractie	Titel	Dictum	Opmerkingen	Besluit
		Amendementen			
A	GL	Budget duurzaamheid	• Het budget voor duurzaamheid structureel met €500.000,-- te verhogen en dit bedrag in te zetten voor het verder aanjagen en versnellen van de energietransitie en de ommeslag naar een groene, duurzame economie; • Dit te dekken door het economisch beleid met €500.000,-- structureel te verlagen; • De programmabegroting conform bovenstaande te wijzigen.		Niet aangenomen met 31 stemmen tegen (BBE-D66VVD-PvdA-CU-CDA-PVV-DENK-EA-DPE-GV) en 8 stemmen voor (SP-GL-dhr. Ten Vergert CDA)
B	SP	Mantelzorg vs. Vrijwilligerswerk	• Op blz. 88 2de alinea “mantelzorger” te schrappen uit de zin: “Dat kan …… in Enschede en dergelijke; • Op blz. 89 4.02 “mantelzorg” te schrappen uit het kopje “De inwoners…… verenigingen e.d.; • Op blz. 90 bij de toelichting: de toelichting te schrappen omdat mantelzorg niet beïnvloedbaar is.		Niet aangenomen met 26 stemmen tegen (BBE-D66-VVD-PvdA-CU-CDA) en 13 stemmen voor (SP-GL-PVV-DENK-EA-DPE-GV)
C	DENK	Voorbeeldig opdrachtgeverschap	• Pagina 27, onder actiepunt 1 het woord “goede” te vervangen door “voorbeeldige”; • Pagina 27, onder actiepunt 2 het woord “goed” te vervangen door “voorbeeldig”.		Niet aangenomen met 38 stemmen tegen (de rest) en 1 stem voor (DENK)
D	DENK	Indicatoren opstroom/afstroom	• P. 76, een tweede indicator toe te voegen met percentages van opstroom en afstroom;		Niet aangenomen met 27 stemmen tegen (D66-VVD-

			• Er in het tabel duidelijk vermeld wordt dat het om percentages gaat.		PvdA-GL-CU-CDA-GL-PVV-EA-DPE)en 12 stemmen voor(BBE-SP-DENK-GV)
E	DENK	Enschede Akkoord	Door aan het dictum van punt 1 de volgende tekst op pagina 34 in de toelichting bij de eerste bullit toe te voegen: 'in principe ook in de jaren na 2019 geld beschikbaar te stellen voor uitvoering van het Enschede Akkoord'.		Niet aangenomen met 32 stemmen tegen (BBE-D66-VVD-PvdA-CU-SP-CDA-PVV-DPE) en 7 stemmen voor (DENK-EA-GV-GL)
F	EA	Schrappen tekst pag. 12 besteding Fonds Tekortgemeenten	Beslispunt 1 van het raadsvoorstel te vervangen door de volgende tekst: De gemeentebegroting vast te stellen, waarbij de tekst over de handtering van de uitgangspunten bij de besteding van de inkomsten uit het Fonds Tekortgemeenten op pagina 12 van de begroting vervalt.	Stemverklaring PvdA: sympathiek, toezegging de heer Eerenberg voldoende en stemmen tegen.	Niet aangenomen met 26 stemmen tegen (BBE-D66-VVD-PvdA-CU-CDA) en 13 stemmen voor(SP-GL-PVV-DENK-EA-DPE-GV)
G	EA	Verhoging Monumentenbudget	• Het budget voor cultureel erfgoed structureel met €100.000,-- te verhogen; • Dit te dekken uit de vrijvallende wachtgeldmiddelen.	Stemverklaring CDA: stemmen tegen, jammer dat het amendement is gewijzigd, voorstander van 1ste versie amendement, niet eens met deze dekking.	Niet aangenomen met 27 stemmen tegen (BBE-D66-VVD-PvdA-CU-CDA-GV) en 12 stemmen voor (SP-GL-DENK0EA-DPE-PVV)

Amendementen en moties inclusief besluitvorming Gemeentebegroting 2019-2022

Beslissing op raadsvoorstel Gemeentebegroting 2019-2022: Conform voorstel aangenomen met 23 stemmen voor (BBE-D66-VVD-PvdA-CU-dhr. Kort GL) en 16 stemmen tegen (SP-CDA-GL-PVV-DENK-EA-DPE-GV)
Stemverklaring CDA: stemmen tegen de begroting, in grote lijnen eens met het voorliggend voorstel, maar het CDA heeft moeite met aantal verhogingen op bijvoorbeeld de ozb en parkeren, en de korting op subsidie van 1 miljoen, en stemmen niet in met deze begroting.

		Moties			
1	**BBE**	**Vrijstelling verplichte sollicitatie 60+**	• **Tijdens de gesprekken die plaats vinden een afweging te maken tot vrijstelling van personen uit deze doelgroep;** • **Hen tevens te wijzen op de mogelijkheid om als vrijwilliger enkele uren per week aan de slag te gaan als vrijwillige tegenprestatie;** • **Deze resultaten op te nemen in de evaluaties van de Enschedese Arbeidsmarkt Aanpak.**	**Stemverklaring D66:** toelichting van de wethouder voldoende, maatwerk wordt al geleverd, de motie bevestigd het huidige beleid en dus overbodig. **Stemverklaring VVD:** stemmen voor: wethouder voelt zich gesteund, kans om grotere bestand mensen in bijstand te verkleinen en de mensen toch actief in de maatschappij deel te laten nemen.	**Aangenomen met 31 stemmen voor BBE-VVD-PvdA-CU-CDA-GL-PVV-DENK-EA-DPE-GV) en 8 stemmen tegen (D66-SP)**

2	**BBE**	**Voedselbos**	**Te onderzoeken of en waar een voedselbos van formaat binnen Enschede kan worden gerealiseerd en met een voorstel naar de gemeenteraad te komen in het eerste kwartaal van 2019.**		**Aangenomen met 28 stemmen voor BBE-D66-VVD-PvdA-CU-CDA-SP-GL-PVV-DENK-EA-GV) en 1 stem tegen (DPE)**
3	**D66 – DPE**	**Thuiszittende kinderen**	• **Duidelijk het probleem te benoemen en de regie te nemen in het verkennen van de oorzaken, de mogelijke oplossingen en de bijdragen van alle betrokken actoren;** • **Beleid aan de raad voor te stelen om systematisch en tijdig de problemen aan te pakken, van (vroeg)signalering tot oplossing, met de bijbehorende indicatoren en verantwoordelijkheden.**		**Unaniem aangenomen met 39 stemmen voor.**
4	**D66**	**Proces korting op subsidies**	- **Voor de raadsvergadering van 10 december 2018 met een procesvoorstel te komen voor toepassen van de meetlat-procedure, waarin duidelijk wordt:** • **Hoe het proces van subsidie aanzeggen vorm gaat krijgen en welke instellingen dit betreft,** • **Hoe voorkomen gaat worden dat met het aanzeggen van de subsidie het bestaansrecht van individuele instellingen in gevaar kan komen,** • **Op welke wijze gesubsidieerde instellingen een rol krijgen in het proces van de meetlat-methode,** • **Globaal inzicht te geven in welke uitgangspunten en criteria het college gaat hanteren in dit proces.** - **Geen aanzegging van subsidie te doen richting gesubsidieerde instellingen, zonder de gemeenteraad inzicht in dit procesvoorstel heeft kunnen krijgen.**		**Aangenomen met 33 stemmen voor BBE-D66-PvdA-CU-SP-GL-CDA-DENK-EA-DPE-GV) en 6 stemmen tegen (VVD-PVV)**
5	D66	Stimuleren groene groei	• Voor mei 2019 met een voorstel te komen wat we als gemeente gaan doen om groene groei in de Enschede en de regio Twente te stimuleren;	Ingetrokken in 2de termijn.	

			• Daarbij werkgevers-, werknemers- en netwerkorganisaties actief om input te vragen.		
6	D66-PvdA-DPE	Bredere aanpak tegengaan polarisatie en radicalisering	Voor mei 2019 een voorstel met de raad te delen voor het tegengaan van polarisatie en radicalisering vanuit dit bredere perspectief.	Ingetrokken in 2de termijn.	
7	CDA	Terugdraaien bezuiniging subsidies	De bezuiniging op de subsidies terug te draaien en deze bezuiniging te dekken uit de ruimte in het BUIG-budget.		Niet aangenomen met 34 stemmen tegen (BBE-D66-VVD-PvdA-CU-SP-GL-PVV-DENK-EA-GV) en 5 stemmen voor (CDA-DPE)
8	CDA	Parkeertarieven	• De voorgenomen stijging van de jaarlijkse parkeertarieven met 10 eurocent te heroverwegen en bij voorkeur de bestaande tarieven te bevriezen; • Voor 2019 0.5 miljoen te dekken uit de reserve parkeren; • In 2019 naar alternatieven te zoeken voor dekking van gederfde inkomsten van de verhoging van tarieven met 10 cent.		Niet aangenomen met 26 stemmen tegen (BBE-D66-VVD-PvdA-GL-CU) en 13 stemmen voor (SP-CDA-PVV-DENK-EA-DPE-GV)
9	**CDA**	**Wijkrechter**	**In gesprek te gaan met de president van Rechtbank Overijssel en te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn voor een proef in Enschede en dit voorstel voor oktober 2019 naar de Raad te sturen.**		**Aangenomen met 35 stemmen voor (BBE-D66-VVD-PvdA-CU-SP-GL-CDA-PVV-EA-DPE) en 3 stemmen tegen (DENK-GV-dhr. Tillema D66). (1 raadslid heeft**

					zich onthouden van stemming)
10	**CDA**	**Aandacht voor mensen in de bijstand**	• **Voor de Zomernota 2019 in samenspraak met de raad met creatieve voorstellen te komen om meer aandacht te geven aan mensen in de bijstand;** • **Daarbij samenwerking te zoeken met het onderwijsveld en de mogelijkheid verkennen experimenten te doen met inzet van studenten om meer aandacht te geven aan genoemde doelgroep.**	**Stemverklaring PvdA: stemmen voor maar als aanmoediging opgevat kan worden.** **Stemverklaring VVD: idem, vorig jaar motie met zelfde strekking.**	**Aangenomen met 27 stemmen voor (BBE-VVD—PvdA-CU-CDA-GL- PVV-DENK-DPE) en 12 stemmen tegen (D66-SP-dhr. Boersma PvdA-EA-GV-mevr. Schouten GL)**
11	**GL**	**Schone Lucht**	• **Voor de Zomernota 2019 met een analyse te komen waarin de verschillende maatregelen die de gemeente kan nemen om luchtkwaliteit te verbeteren worden beschreven en waarbij in ieder geval inzichtelijk wordt gemaakt hoe de winst in luchtkwaliteit zich verhoudt tot de kosten die moeten worden gemaakt om de betreffende maatregel in te voeren;** • **In het kader van deze analyse ook na te gaan wat de ervaringen zijn van gemeenten die regels aangaande houtstook in hun APV hebben opgenomen;** • **In contact te treden met organisaties die zich bezig houden met luchtkwaliteit (zoals de GGD en Milieudefensie) en lokale leveranciers/installateurs van hout- en kolenkachels, met als doel te komen tot een voorlichtingscampagne gezond en verantwoord stoken.**		**Aangenomen met 24 stemmen voor (D66-PvdA-CDA-SP-GL-CDA-PVV-DENK-EA) en 15 stemmen tegen (BBE-VVD-CU-DPE-GV)**
12	GL	Offensief tegen armoede en schulden	• In aanloop naar vaststelling van de jaarrekening 2018 een voorstel te maken over aanwending van de stroppenpot, ter afdekking van het te verwachten tekort 2018 en binnen het gemeentelijk sociaal domein tot 2022;		Niet aangenomen met 28 stemmen tegen (BBE-D66-VVD-PvdA-CU-CDA-DPE-GV) en

			• Daarbij een offensief tegen armoede en schulden in te zetten, waarbij het bereik van gemeentelijk armoedebeleid substantieel wordt vergroot, schuldpreventie en vroegsignalering worden versterkt en de instrumenten van het armoedebeleid worden afgestemd op de budgetten die het Nibud voor Enschedese huishoudens berekent om rond te kunnen komen en te kunnen participeren.		11 stemmen voor (SP-GL-PVV-DENK-EA)
13	**PvdA-VVD**	**Noodscenario en inbedding Cultuurhistorie**	• **Om te zoeken naar mogelijke financiële ruimte bij de zomernota 2019 om de uitwerking van voorkeursscenario 3 cultuurhistorie op te starten;** • **Nog vóór de zomernota een tijdelijk noodscenario op te stellen met (niet uitsluitend) de navolgende acties:** - **het gesprek aan te gaan met genoemde partijen over de volledigheid van de cultuurhistorische waardenkaart.** - **Indien behoud van dit soort panden niet mogelijk blijkt, ernaar te streven karakteristieke elementen terug te laten komen in de nieuw-verbouw van panden;** - **Ambtelijk en bestuurlijk meer alert te zijn op bescherming van cultuurhistorische waarden in de stad en daar waar mogelijk zich te laten adviseren en bijstaan door (bevoegde) instanties als Erfgoedvereniging Heemschut, FEE, de Adviescommissie Cultuurhistorie, SHSEL, het Cuypersgenootschap en andere enthousiastelingen met kennis van zaken;** • **Jaarlijks en indien noodzakelijk tussentijds verslag te doen van deze inspanningen aan de Gemeenteraad;** • **Nog voor de zomernota te komen met een voorstel aan de raad tot horizontale en verticale inbedding, waarbij de kennis uit het (vrijwillige) veld een structurele adviserende rol krijgt en de gemeenteraad aan de voorkant in positie (bijv. via de in te stellen commissie Omgevingsbeleid);**	**Stemverklaring EA: sympathieke motie, er is geen ambtelijke capaciteit en stemmen dus tegen**	**Aangenomen met 34 stemmen voor (BBE-D66-VVD-PvdA-CU-GL-CDA-PVV-DPE-GV) en 5 stemmen tegen (SP-DENK-EA)**

			• **Bij herontwikkeling van gebieden in de bebouwde omgeving aan de voorkant van het proces met de cultuurhistorische waarden (erfgoed) en af te spreken hoe deskundig advies wordt ingewonnen en de samenwerking met (lokale) erfgoedpartners wordt geregeld;** • **Deze afspraken (verplicht) onderdeel te maken van de intentie-, samenwerkings- of ontwikkelingsovereenkomst dan wel op te nemen in de betreffende visie op de gebiedsontwikkeling.**		
14	PvdA – VVD	Praktijkleerlingen op weg naar een werkende toekomst	• Voor de Zomernota 2019 met een voorstel te komen in samenwerking met het onderwijs en werkgevers voor de schooljaren 201-/2020 en 2020/2021 voor het creëren van baankansen voor kwetsbare jongeren uit het voortgezet speciaal onderwijs en het praktijkonderwijs; • Voor eventueel extra benodigde gelden een aanvraag te doen bij het Rijk om aanspraak te maken op de beschikbare gestelde gelden voor praktijk- en speciaal onderwijs van 17 miljoen.	Ingetrokken in 2de termijn.	
15	**PvdA-DENK-DP-CU**	**Jongerenberaad**	• **Zich in te zetten voor behoud en versterking van het Jongerenberaad, waarbij we borgen dat er aandacht is voor de wensen vanuit jongeren en ruimte voor hen als ambassadeur op te treden voor onze stad;** • **Zich in te zetten voor een zo onderscheidend en divers mogelijke groep jongeren, een weerspiegeling van de Enschedese Jeugd;** • **Hierbij gebruik te maken van de leerervaringen van de Provincie Overijssel;** • **De raad jaarlijks te informeren over de stand van zaken.**		**Unaniem aangenomen met 39 stemmen voor.**
16	SP – Gr Versteeg	Behoud van wijkcentra	• Onderzoek te doen naar mogelijkheden wijkontmoetingsplekken in de wijken van Enschede te behouden of te starten;	Stemverklaring D66: stemmen tegen, nog geen voorstel naar de	Niet aangenomen met 22 stemmen tegen (BBE-D66-VVD-PvdA-CU) en

			• Daarbij alle mogelijkheden zoals speeltuingebouwen, leegstaande scholen en andere gebouwen mee te nemen; • De kenmerken, eigenschappen en behoeften van de wijk daarbij te betrekken; • Geen wijkontmoetingsplekken en /of buurthuizen meer te sluiten voordat er vervangende ruimte is gevonden; • Voor de zomernota 2019 een beleidsvisie te ontwikkelen voor buurthuizen en wijkontmoetingsplekken.	raad, motie prematuur, uitleg van de wethouder helder. Stemverklaring PvdA: stemmen tegen idem D66 Stemverklaring VVD: idem D66 Stemverklaring BBE: idem D66	17 stemmen voor (SP-CDA-GL-PVV-DENK-EA-DPE-GV)
17	**SP**	**Beschermingsbewind in gemeentehanden**	• **Onderzoek te doen, teneinde de kosten van bijzondere bijstand inzake beschermingsbewind beheersbaar te krijgen en de kwaliteit te borgen, naar de mogelijkheid om beschermingsbewind door de gemeente Enschede kosteloos aan te bieden aan inwoners met een inkomen tot 120 % van het minimuminkomen;** • **Daarover in contact te treden met de gemeente Groningen;** • **Uiterlijk met de Zomernota 2019 verslag uit te brengen over de uitkomsten van dit onderzoek.**		**Unaniem aangenomen met 39 stemmen voor.**
18	**SP**	**Lobby sociaal domein**	• **Samen met andere colleges en gemeenteraad in Twente krachtig stelling te nemen tegen de te krappe budgetten voor het sociaal domein, vooral de jeugdzorg;** • **Dit te doen door een actieve zo veel mogelijk door alle partijen gesteunde gezamenlijke lobby te voeren naar de landelijke politiek.**	**Stemverklaring D66:** stemmen tegen**,** lobby is volop bezig in Enschede, en motie dus overbodig.	**Aangenomen met 28 stemmen voor (BBE-PvdA-SP-GL-CDA-PVV-DENK-EA-DPE-GV) en 11 stemmen tegen (D66-VVD-CU)**
19	SP	Oormerken rijksbudget sociaal domein	• Alle beschikbare middelen voor het sociaal domein te oormerken;	Ingetrokken in 2de termijn.	

			• Lopende het begrotingsjaar toegekend extra budget voor het sociaal domein toe te voegen aan het begrote budget voor het sociaal domein;		
20	PVV	Stop Bed Bad Brood regeling voor uitgeprocedeerde asielzoekers	*per onmiddellijk de Bed Bad Brood regeling af te schaffen en zich aan de rechterlijke uitspraak te conformeren en de personen die zich illegaal in het BBB-onderkomen bevinden terug te sturen naar het AZC, zodat de uitgeprocedeerde van daaruit z.s.m. kunnen worden teruggestuurd; * De gelden die daarvoor zijn gereserveerd in de begroting te besteden aan de armoedebestrijding en de voedselbank in Enschede.	Stemverklaring VVD: stemmen tegen cf. coalitieakkoord, vervolg in dit onderwerp op een andere plek en op een andere plaats.	Niet aangenomen met 36 stemmen tegen (BBE-D66-VVD-PvdA-CU-SP-GL-CDA-DENK-EA-GV) en 3 stemmen voor (DPE-PVV)
21	PVV	Motie stop gasloos bouwen	* Bij nieuwbouw, herbouw of verbouw van woningen en bedrijfspanden in de gemeente Enschede te zorgen dat ook de infrastructuur voor gas/waterstof wordt aangelegd, onderhouden of vernieuwd; * Stopt met het bestaande gasnet te (*laten*) vervangen omdat de kosten hiervoor te hoog zijn en in deze rap tempo door nieuwe technieken zullen worden achterhaald.		Niet aangenomen met 36 stemmen tegen (BBE-D66-VVD-PvdA-CU-SP-GL-CDA-DENK-EA-GV) en 3 stemmen voor (PVV-DPE)
22	PVV	Stop alle niet geoormerkte subsidies tot euro 5000.--	• De genoemde subsidies per onmiddellijke mogelijke ingang volledig te stoppen; • Te onderzoeken welke partners daadwerkelijk in aanmerking moeten komen voor de niet geoormerkte subsidies tot €5000,--; • Over te gaan op het verstrekken van geoormerkte subsidies (tot €5000.--) waarbij afdoende noodzaak blijkt van financiële ondersteuning.		Niet aangenomen met 37 stemmen tegen (BBE-D66-VVD-PvdA-CU-SP-GL-CDA-DENK-EA-DPE-GV) en 2 stemmen voor (PVV)
23	CU PvdA VVD	Lokaal Ouderenpact	• Met zorgverleners, woningbouwcoöperaties, verzekeraars, welzijnspartners en vrijwilligersorganisaties om tafel te gaan en gezamenlijk een ouderenpact te sluiten waarin iedereen vanuit zijn of haar kennis lokaal bijdraagt aan de landelijke geformuleerde doelen van het ouderenpact en elkaar versterkt en op zoekt, zodat	Ingetrokken in 2de termijn.	

			gezamenlijke activiteiten ontwikkeld kunnen worden die bijdragen aan deze doelen; • De raad voor de zomernota 2019 op de hoogte te brengen van het resultaat.		
24	DENK	Beleidsvisie acceptatie	• Om een beleidsvisie acceptatie te ontwikkelen voor juni 2019; • Om dit op P.31 onder kopje 5.01 van de begroting te noteren als tweede actiepunt.		Niet aangenomen met 34 stemmen tegen (BBE-D66-VVD-PvdA-CU-SP-CDA-PVV-EA-DPE-GV) en 5 stemmen voor (DENK-GL)
25	DENK	Specificeren kenmerken bij schooladvies	• Voorzover de wet dit toestaat om minimaal de volgende kenmerken te registreren: gender, afkomst en sociaal-economisch status; • Dit in de begroting apart te rapporteren naast de indicatoren voor onderwijspositie.		Niet aangenomen met 37 stemmen tegen (BBE-D66-VVD-PvdA-CU-SP-CDA-GL-PVV-EA-DPE-GV) en 2 stemmen voor (DENK-mv Schouten (GL)
26	DENK	Plaatsing pleeggezinnen	Om bij de verkenning ook te meten of er rekening wordt gehouden met de culturele achtergrond van het kind tijdens de matching.		Niet aangenomen met 38 stemmen tegen (BBE-D66-VVD-PvdA-CU-SP-GL-CDA-PVV-EA-DPE-GV)en 1 stem voor (DENK).
27	DENK	Afschaffen termijn hoog en laag	• De termen “hoog-en laagopgeleid” te vervangen en op zoek te gaan naar termen die meer recht doen aan de kwaliteiten van onze inwoners;		Niet aangenomen met 28 stemmen tegen (BBE-D66-VVD-PvdA-CDA-

			• Een terugkoppeling te doen aan de raad met de alternatieven voor april 2019.		GL-PVV-DPE-GV) en 11 stemmen voor (DENK-EA-SP-CU)
28	DENK	Woningmarktdiscrimi-natie	• Aanpak woningmarkt discriminatie hoog te plaatsen in de woonvisie; • De raad te informeren over discriminatie op de woningmarkt voor juni 2019.		Niet aangenomen met 34 stemmen tegen (BBE-D66-VVD-PvdA-CU-SP-CDA-PVV-EA-DPE-GV) en 5 stemmen voor (DENK-GL)
29	DENK	Multiculturele markt	• Om jaarlijks de multiculturele markt te laten organiseren via Enschede promotie; • Om dekking te halen uit het Aktieprogramma Binnenstad.		Niet aangenomen met 38 stemmen tegen (BBE-D66-VVD-PvdA-CU-SP-CDA-GL-PVV-EA-DPE-Gv) en 1 stem voor (DENK)
30	DENK	Versterk positie kwetsbare doelgroepen	• Om door middel van een onderzoek in kaart te brengen hoe vaak mensen uit kwetsbare groepen slachtoffer worden van criminele organisaties; • In mei 2019 een terugkoppeling te geven van het onderzoek.		Niet aangenomen met 31 stemmen tegen (BBE-D66-VVD-PvdA-CU-CDA-PVV-EA-DPE-GV) en 8 stemmen voor (SP-DENK-GL)
31	EA	Mantelzorgcompli-ment	• Om bij de Zomernota met voorstellen te komen, zodat in 2019 en verder weer een mantelzorgcompliment kan worden uitgegeven en het aanvragen daarvan laagdrempelig te houden; • Dit mantelzorgcompliment wel van enig omvang dient te zijn.		Niet aangenomen met 26 stemmen tegen (BBE-D66-VVD-PvdA-CU-CDA) en 13 stemmen voor

					(SP-DENK-EA-DPE-GV-GL-PVV)
32	EA	Oormerken uitkering Fonds Tekortgemeenten	Om financiële meevallers ontvangen uit her Fonds Tekortgemeenten te oormerken enkel voor uitgaven van het sociaal domein in 2018 en eventuele resterende middelen in 2019 te reserveren voor hetzelfde doe.		Niet aangenomen met 26 stemmen tegen (BBE-D66-VVD-PvdA-CU-CDA) en 13 stemmen voor (SP-DENK-EA-DPE-GV-GL-PVV)
33	**EA**	**Onderzoek Computerbank**	• **Te onderzoeken welke mogelijkheden er in Enschede zijn voor de start van een Computerbank voor inwoners die van een minimuminkomen of lager leven;** • **Voor april 2019 terug te koppelen naar de raad.**		**Aangenomen met 20 stemmen voor (BBE-SP-GL-PVV-DENK-EA-DPE-GV) en 19 stemmen tegen (PvdA-D66-VVD-CU-CDA)**
34	DPE	Bestrijding zwerfaval bij ondergrondse containers	De huidige kleine vulopening terug te brengen naar de oude 60 liter c.q. tot het maximum te verruimen, zonder het bedrag per storting te verhogen.		Niet aangenomen met 37 stemmen tegen (BBE-D66-VVD-PvdA-CU-SP-GL-CDA-PVV-DENK-EA)en 2 stemmen voor (DPE-GV)
35	DPE	Stimuleringsregeling onderhoud historische & karakteristieke panden	• Om een nader te bepalen percentage van de OZB/WOZ in te zetten als doelbelasting; • Alle historische & karakteristieke panden in Enschede opnieuw in kaart te brengen; • Om een nader te bepalen percentage van de OZB/WOZ jaarlijks in mindering te brengen bij eigenaren van historische & karakteristieke panden, indien zij in het		Niet aangenomen met 38 stemmen tegen (BBE-D66-VVD-PvdA-CU-CDA-SP-GL-PVV-DENK-EA-GV) en

			voorgaande jaar aantoonbaar gedegen renovatiewerkzaamheden aan desbetreffend pand(en) hebben uitgevoerd.		1 stem voor (DPE)
36	DPE	OV-regeling pensioengerechtigden	• De toeristenbelasting te verhogen en slechts de verhoging in te zetten voor een nieuwe regeling voor pensioengerechtigden; • De openbare vervoersregeling voor ouderen in een andere vorm nieuw leven in te blazen en te koppelen aan een pensioengerechtigde leeftijd; • Op onderzoek uit te gaan of het mogelijk is dat gemeente Enschede uitsluitend betaald voor kaarten die worden gekocht door pensioengerechtigden. (Denk hierbij aan het beleid die ter grondslag ligt aan het welbekende NS-treinkaartje die regelmatig voordelig te koop is bij verscheidene detailhandel filialen)		Niet aangenomen met 36 stemmen tegen (BBE-D66-VVD-PvdA-CU-SP-CDA-GL-DENK-EA-GV) en 3 stemmen voor (DPE-PVV)
37	Gr Versteeg – DPE	BBB stopzetten	• Om de bed bad en brood opvang per direct stop te zetten; • Om de OV65+ regeling in de huidige vorm te schrappen, maar inzichtelijk te maken welke 1000 van de 2300 abonnementen wel regelmatig worden gebruikt en om deze mensen een zelfde regeling aan te bieden. De overige 1300 dan opnieuw volgens de geldende criteria laten aanvragen; • Het geld dat wordt bezuinigd met het stop zetten van de BBB regeling (€300.000.--) in te zetten voor de financiering van de mensen die wel gebruik maken van de huidige abonnementen (1000keer €73.—is €73.000.--) en het geldbedrag voor ondersteuning van de voedselbank minimaal gelijk te houden; • Het resterende bedrag van €227.000.—toe te voegen aan voorzieningen in het sociaal domein gereserveerd voor OV65+ regeling 2020 en 2021;		Niet aangenomen met 35 stemmen tegen (BBE-D66-VVD-PvdA-CU-SP-GL-CDA-DENK-EA) en 4 stemmen voor (GV-DPE-PVV)

			• Indien de bed bad brood regeling niet meer kan worden gestopt vóór 2019 i.v.m. bv afspraken verhuurder pand). Dan deze regeling ALLEEN 2019 voort te zetten voor maximaal €109500.--. (is €30.—per nacht)		
38	Gr Versteeg	Regeling 'gelegenheid geven tot sport'	• Te onderzoeken en in kaart te brengen wat exact de hogere kosten zullen worden; • Te onderzoeken of er een overgangsregeling is en deze in kaart te brengen; • Te onderzoeken en in kaart te brengen wat dit voor consequenties zal hebben voor 'het Diekman' plan inclusief zwembadvisie; • In overleg te gaan met Sportaal teneinde ervoor te zorgen dat de kosten niet worden doorberekend bij de huidige afnemers/klanten van Sportaal.	Ingetrokken na toezegging wethouder.	
39	Gr Versteeg	Experimenteren met de bijstand	• Zich aan te melden om een experiment te starten (minimaal één jaar) onder een substantieel aantal mensen met een bijstandsuitkering die dan tijdelijk flinke extra bestedingsruimte krijgen; • Voor de exacte hoogte van deze extra bestedingsruimte in het land te kijken naar reeds lopende succesvolle experimenten; • In het derde kwartaal 2019 de effecten van dit experiment nader te bekijken zodat kan worden bepaald of dit experiment voortgezet kan worden.		Niet aangenomen met 29 stemmen tegen (BBE-D66-VVD-PvdA-CU-CDA-PVV-DPE) en 10 stemmen voor (SP-DENK-EA-GV-GL)
40	GR Versteeg-CDA-GL	Honden uitlaatplekken HUPS laten bestaan	Dekking te zoeken om de honden uitlaatplekken te laten bestaan.	Stemverklaring VVD: stemmen tegen cf. coalitieakkoord, vervolg in dit onderwerp op een andere plek en op een andere plaats.	Niet aangenomen met 23 stemmen tegen (BBE-D66-VVD-PvdA-CU-DENK) en 16 stemmen voor (SP-GL-CDA-PVV-EA-DPE-GV)

Toezeggingen college raadsvergadering 12 november 2018

Wethouder	Toezegging/opmerking	Motie/ Amendement	planning
Van den Berg	Focus op jeugd en gezin. Terugkoppeling aan raad met stand van zaken na gesprek met verschillende zorgaanbieders/ketenpartners in ouderenzorg. De partijen die nu niet zijn aangehaakt, worden eenmalig uitgenodigd voor een gesprek om te kijken of zij nog een bijdrage kunnen leveren. De raad wordt hiervan op de hoogte gehouden.	Motie 23 CU Lokaal Ouderenpact – ingetrokken in 2de termijn	3de kwartaal 2019
Van den Berg	Overzicht naar de raad met stand van zaken uitvoering Actieplan Duurzaamheid.	Motie 5 D66 Stimuleren groene groei – ingetrokken in 2de termijn. Am A GL verhogen budget duurzaamheid – niet aangenomen.	?
Van den Berg	Afgelopen week memo van wethouder Eerenberg naar de raad. Aanpassing btw sport heeft volle aandacht van het college. N.a.v. onderzoek Built en Design, krijgt de raad een overzicht van de mogelijk extra kosten (n.a.v. amendementen in 2017 aangenomen m.b.t. de zwembaden)	Motie 38 Gr Versteeg Regeling 'gelegenheid geven tot sport' – ingetrokken in 2de termijn.	?
Van den Berg	Memo vermindering energielasten 2 nov 2018 verstuurd naar de raad, waarin wordt vermeld een pilot van 6 maanden ingaan, over 6 maanden ontvangt de raad een tussenrapportage m.b.t. de eerste opleveringen.		April 2019
Eerenberg	Binnen de grenzen van ieders verantwoordelijk (agenda onderwijs), dan kan de wethouder deze motie positief adviseren. Wethouder neemt randvoorwaarden kansengelijkheid mee in agenda LEA.	Motie 3 D66 Thuiszittende kinderen – aangenomen.	?
Diepemaat	Cultuurhistorie krijgt vooraf meer aandacht waardoor proces beter gaat. Ook wordt gekeken of de cultuurhistorische kaart nog wel actueel is en daarbij in	Motie 13 PvdA Cultuurhistorie - aangenomen	?

	gesprek te gaan met alle cultuur historische organisaties.		
Diepemaat	Thema woningmarktdiscriminatie komt in de Woonvisie terug. Echter niet een groot onderzoek naar woningmarktdiscriminatie.	Motie 28 Woningmarktdiscriminatie – niet aangenomen.	Woonvisie komt z.s.m. in 1ste helft 2019.
Kampman	Computerbank opnemen in integrale benadering schulden armoede etc.	Motie 33 EA Computerbank – aangenomen.	?
Kampman	Sympathieke motie, afgeslankte variant van motie uit 3-11 2017. Invulling van motie 10van het CDA nemen we mee in de nieuwe Enschedese Arbeidsmarkt Aanpak (EAA)	Motie 10 CDA Aandacht voor mensen in de bijstand – aangenomen.	EAA volgt eerste kwartaal 2019.
Van Houdt	Voedselbos. Nader procesinfo volgt.	Motie 2 BBE Voedselbos – aangenomen.	Voor de Zomernota 2019
Van Houdt	Gevraagde informatie over maten afvalbakken bij hoogbouw naar de raad.		Z.s.m.

Gemeenteraad Enschede

Burgerbelangen Enschede

PvdA

in te vullen door raadsgriffier	
motie nummer:	1 gewijzigd
datum indiening raad:	12 NOV 2018
indiener:	Teutelink BBE
agendapunt:	6/C1
datum beraadslaging:	12 NOV 2018
uitslag stemming:	31 voor 0 tegen
dagtekening:	12 NOV 2018

+ Stemverklaring D66, VVD

4

Motie: Vrijstelling verplichte sollicitatie 60+

Corsanummer: NUMMER

De raad van de gemeente Enschede, gehoord de beraadslagingen over:

De programmabegroting 2019-2022 op maandag 12 november 2018

Constaterende dat:

- 60 plussers het nog altijd lastig hebben op de arbeidsmarkt bij het vinden van betaald werk, dit ondanks de economische groei
- Er bij deze groep wekelijks demotiverende afwijzingen binnen komen op de verplichte sollicitaties
- Deze doelgroep wel zeer nuttig is voor de arbeidsmarkt

Overwegende dat:

- Werkzoekenden gemotiveerder zijn om te solliciteren op een functie waar ze ook echt achter staan
- Bij verplichte sollicitaties, kwaliteit voor kwantiteit dient te gaan
- De kennis en kunde van deze doelgroep ook van grote waarde kan zijn binnen vrijwilligers organisaties

Draagt het college op:

- Tijdens de ~~jaarlijkse~~ gesprekken die plaats vinden een afweging te maken tot vrijstelling van personen uit deze doelgroep.
- hen tevens te wijzen op de mogelijkheid om als vrijwilliger enkele uren per week aan de slag te gaan als vrijwillige tegenprestatie.
- Deze resultaten op te nemen in de evaluaties van de Enschedese arbeidsmarkt aanpak.

wijz
ic

En gaat over tot de orde van de dag.

Naam & handtekening indiener: ~~Marc Teutelink~~

Aldus vastgesteld in de vergadering van: 12 november 2018

De griffier,

ALDUS VASTGESTELD DOOR
DE GEMEENTERAAD VAN ENSCHEDE
N ZIJN VERGADERING VAN 12 NOV 2018
E GRIFFIER,

Gemeenteraad Enschede

Burgerbelangen Enschede

in te vullen door raadsgriffier	
motie nummer:	2.
datum indiening raad:	12 NOV 2018
indiener:	Teutelink, BBE
agendapunt:	6/C1
datum beraadslaging:	12 NOV 2018
uitslag stemming:	38 voor 1 tegen
dagtekening:	12 NOV 2018

Motie:	Voedselbos
Corsanummer:	NUMMER

De raad van de gemeente Enschede, gehoord de beraadslagingen over:

Programmabegroting 2019-2022

Constaterende dat:

- Het voedselbos bijdraagt aan een duurzame leefomgeving met een grote diversiteit.
- Het voedselbos is een vorm van driedimensionale landbouw: kruiden op de grond, struiken met bessen, en daarboven vruchten en de noten.
- Het voedselbos heeft geen kunstmest, gif of extra water nodig, en de opbrengst blijkt hoger dan die van reguliere landbouw.
- Het voedselbos geen onderhoud nodig heeft.

Overwegende dat:

- Elders in het land is gebleken dat een voedselbos zeer succesvol is (zoals in Brabant).
- Bij voorgenoemde project ook de Provinciale Staten hieraan financieel bijdraagt vanuit het "Groene ontwikkelfonds".
- Er mogelijkheden zijn om het voedselbos duurzaam aan te leggen middels de inzet van de DCW.

Draagt het college op:

- Te onderzoeken of en waar een voedselbos van formaat binnen Enschede kan worden gerealiseerd en met een voorstel naar de gemeenteraad te komen in het eerste kwartaal van 2019.

En gaat over tot de orde van de dag.

Naam & handtekening indiener:

~~Barry Overink~~ . M.G.B. Teutelink

Aldus vastgesteld in de vergadering van: DATUM

De griffier,

ALDUS VASTGESTELD DOOR
DE GEMEENTERAAD VAN ENSCHEDE
IN ZIJN VERGADERING VAN 12 NOV 2018
DE GRIFFIER,

motie ③ vel 1/2

Gemeenteraad Enschede

D66 DEMOCRATISCH PLATFORM ENSCHEDE

in te vullen door raadsgriffier	③
motie nummer:	
datum indiening raad:	12 NOV 2018
indiener:	Kerkwijk / D66
agendapunt:	6 / C1
datum beraadslaging:	12 NOV 2018
uitslag stemming:	39 voor 6 tegen
dagtekening:	12 NOV 2018

Motie:	Thuiszittende kinderen
Corsanummer:	NUMMER

De raad van de gemeente Enschede, gehoord de beraadslagingen over:

De Gemeentebegroting 2019-2022

Constaterende dat:

- De gemeente antwoorden heeft gegeven op artikel 35 vragen over thuiszittende kinderen (verzuim zonder vrijstelling van leerplicht).
- Officieel gaat het om 73 kinderen in 24 gezinnen, maar vermoedelijk het veelvoud daarvan, afhankelijk van de methodiek van registratie. Landelijke cijfers en signalen van ouders bevestigen dit patroon.
- Deze kinderen in de meeste gevallen behoefte hebben aan (niet al te zware) specifieke ondersteuning op leergebied.
- Om uiteenlopende redenen scholen lang niet altijd in staat zijn, of soms de noodzaak niet zien, om die ondersteuning te bieden.
- Omdat het om 'lichte' gevallen gaat, ze ook niet bij Jeugdzorg terecht komen en ze daardoor tussen wal en schip vallen.
- De ouders dan genoodzaakt zijn om de kinderen deels of volledig thuis te houden; ze weten dan niet bij wie ze terecht moeten voor hulp. Niet zelden vertrekken ze zelfs naar een andere gemeente.
- De gemeente tot nu toe geen passend antwoord heeft gevonden op de problemen. Tot nu toe worden de problemen door een aantal welwillende ambtenaren aangepakt, incidenteel en met wisselend succes.

Overwegende dat:

- De gemeente zich maximaal in moet zetten voor gelijke kansen van alle kinderen om hun talenten te ontplooien en volwaardig mee te doen.
- Het welzijn van de kinderen van middelbare schoolleeftijd rechtstreeks afhankelijk is van hun schoolloopbaan, ook in hun latere leven.
- De gemeente zich in moet zetten voor het behouden van (jong) talent in Enschede en dat begint met goede scholing. Ieder kind dat niet naar school gaat vanwege gebrek aan passend onderwijs is er een teveel.

Draagt het college op:

- Duidelijk het probleem te benoemen en de regie te nemen in het verkennen van de oorzaken, de mogelijke oplossingen en de bijdragen van alle betrokken actoren.
- Beleid aan de Raad voor te stellen om systematisch en tijdig de problemen aan te pakken, van (vroeg)signalering tot oplossing, met de bijbehorende indicatoren en verantwoordelijkheden.

vervolg motie (3)
vel 2/2

En gaat over tot de orde van de dag.

Naam & handtekening indiener:

J. Kerkwijk

Aldus vastgesteld in de vergadering van: DATUM

De griffier,

ALDUS VASTGESTELD DOOR
DE GEMEENTERAAD VAN ENSCHEDE
IN ZIJN VERGADERING VAN 12 NOV 2018
DE GRIFFIER,

motie (4), vel 1/2

Gemeenteraad Enschede

D66

in te vullen door raadsgriffier	
motie nummer:	(4)
datum indiening raad:	12 NOV 2018
indiener:	Kerkwijk / D66
agendapunt:	6/C1
datum beraadslaging:	12 NOV 2018
uitslag stemming:	33 voor 6 tegen
dagtekening:	12 NOV 2018

Motie:	Proces korting op subsidies
Corsanummer:	NUMMER

De raad van de gemeente Enschede, gehoord de beraadslagingen over:

De Gemeentebegroting 2019-2022

Constaterende dat:

- Het college meent dat er twee methoden zijn om de besparing op subsidies van 1.000.000 Euro vanaf 2020 te realiseren, namelijk de meetlat-methode en een generieke korting over het subsidiedomein.
- Er (nog) geen voorkeur wordt gegeven welke methode de voorkeur van het college heeft.

Overwegende bij toepassen van een generieke korting:

- Een generieke korting toepassen, over het deel van de subsidies waar dat kan, zal leiden tot een aanzienlijk percentage van de totaalsubsidie per instelling om de voorziene besparing te realiseren.
- Een aantal instellingen die onder een generieke korting zouden kunnen vallen nog taakstellingen uit het verleden hebben te verwerken.
- Het niet duidelijk is welke effecten een dergelijke korting heeft voor het bestaansrecht van individuele instellingen.
- Met het toepassen van een generieke korting geen directe relatie gelegd kan worden met de doelstellingen en indicatoren waarover het college rapporteert in de IPC cyclus.

Overwegende bij toepassen van de meetlat-procedure dat:

- Voor een groot deel van de subsidies geldt dat deze wettelijk verplicht zijn en/of op korte termijn niet kunnen worden aangepast volgens de meetlat-methode
- Het toepassen van de meetlat-methode tot gevolg heeft dat gesubsidieerde instellingen voor het eind van 2018 de subsidies aangezegd zal moeten worden, zonder dat hierover een inhoudelijke discussie met deze instellingen is gevoerd.
- Dit aanzeggen van subsidies zal leiden tot maatschappelijke onrust en intern kan leiden tot discussies over langjarig bestaansrecht tussen besturen en toezichthoudende organen
- Dat onder het toepassen van de meetlat-methode daarom een gedegen plan vanuit het college ten grondslag moet liggen, iets waarvan het college aangeeft het nog niet te hebben.
- Toepassen van de meetlat-methode de voorkeur heeft omdat het gekoppeld kan worden aan welke bijdrage instellingen leveren aan de focus en doelstellingen van dit college.

motie 4
vervolg vel 2/2

Draagt het college op om:

- Voor de raadsvergadering van 10 december 2018 met een procesvoorstel te komen voor toepassen van de meetlat-procedure, waarin duidelijk wordt:
  - Hoe het proces van subsidie aanzeggen vorm gaat krijgen en welke instellingen dit betreft,
  - Hoe voorkomen gaat worden dat met het aanzeggen van de subsidie het bestaansrecht van individuele instellingen in gevaar kan komen,
  - Op welke wijze gesubsidieerde instellingen een rol krijgen in het proces van de meetlat-methode,
  - Globaal inzicht te geven in welke uitgangspunten en criteria het college gaat hanteren in dit proces.
- Geen aanzegging van subsidie te doen richting gesubsidieerde instellingen, zonder de gemeenteraad inzicht in dit procesvoorstel heeft kunnen krijgen.

Aldus vastgesteld in de vergadering van:

De griffier,

ALDUS VASTGESTELD DOOR
DE GEMEENTERAAD VAN ENSCHEDE
IN ZIJN VERGADERING VAN 12 NOV 2018
DE GRIFFIER,

motie (9) vel 1/2

Gemeenteraad Enschede

in te vullen door raadsgriffier	(9)
motie nummer:	
datum indiening raad:	12 NOV 2018
indiener:	KOÇ / CDA
agendapunt:	6/6b
datum beraadslaging:	12 NOV 2018
uitslag stemming:	35 voor 3 tegen 1 onthouding
dagtekening:	

12 NOV 2018

Motie:	Wijkrechter
Corsanummer:	NUMMER

De raad van de gemeente Enschede, gehoord de beraadslagingen over:

De Gemeentebegroting 2019-2022

Constaterende dat:

- Enschedeërs ook met woonoverlast te maken hebben zoals stank, lawaai, huisdieren en rook;
- Bewoners conflicten met de woningcorporatie over achterstallig onderhoud, vochtproblemen en andere gebreken kunnen hebben;
- Er een raadsopdracht ligt om een integrale aanpak neer te zetten die optimaal aansluit bij de nieuwe wet woonoverlast en per 1 februari 2019 nieuwe integrale aanpak een feit moet zijn;
- De pilot wijkrechter niet in deze integrale benadering zit;
- In Groningen goede ervaringen zijn opgedaan met wijkrechter zoals spreekuurrechter in Groningen en de proef met de videorechter van de Rechtbank Noord-Nederland in samenwerking met de gemeente Emmen wegens succes verlengd wordt tot einde van het jaar.
- Allerlei andere initiatieven dit jaar zijn gestart zoals in Den Haag met de wijkrechter, proef videorechtbank in Noord-Nederland samen met Emmen verlengd wordt tot eind dit jaar, schuldenrechter in Tilburg, en nog veel meer steden in Brabant en Limburg;
- Kantongerecht in Enschede dit ook een interessante pilot vindt en graag hierover verder wil praten met de gemeente

Overwegende dat:

- wijkrechter een vorm van laagdrempelige voorziening is om burenruzies te voorkomen en op die manier de leefbaarheid in buurten te verbeteren;
- door het invoeren van de wijkrechter er een laagdrempelige, snelle en goedkope rechtspraak mogelijk gemaakt wordt;
- dit zonder dagvaarding of advocaat hoeft te gebeuren;
- wijkrechter een aanvulling kan zijn op mediaton, buurtbemiddeling en wijkagent;
- bij de gemeente dit tot weinig of geen extra capaciteit hoeft te leiden, zoals dat in Den Haag is opgepakt;

Draagt het college op:

In gesprek te gaan met de president van Rechtbank Overijssel en te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn voor een proef in Enschede en dit voorstel voor oktober 2019 naar de Raad te sturen

En gaat over tot de orde van de dag.

Naam & handtekening indiener:

A. Koç

motie 9
vervolg vel 2/2

Aldus vastgesteld in de vergadering van: DATUM

De griffier,

ALDUS VASTGESTELD DOOR
DE GEMEENTERAAD VAN ENSCHEDE
IN ZIJN VERGADERING VAN 12 NOV 2018
DE GRIFFIER,

Gemeenteraad Enschede

in te vullen door raadsgriffier	
motie nummer:	10
datum indiening raad:	12 NOV 2018
indiener:	Koç / CDA
agendapunt:	6/C1
datum beraadslaging:	12 NOV 2018
uitslag stemming:	27 voor 12 tegen
dagtekening:	12 NOV 2018

Motie:	Aandacht voor mensen in de Bijstand
Corsanummer:	NUMMER

De raad van de gemeente Enschede, gehoord de beraadslagingen over:

Programmabegroting 2019, thema aandacht voor mensen in de bijstand

Constaterende dat:

- In Enschede per 1 november 6470 mensen beroep doen op een uitkering in het kader van de BUIG (de Bijstand conform de Participatiewet)
- Het aandeel vrijwilligerswerk terugloopt van 30% naar 25%
- De netto arbeidsparticipatiegraad in Enschede al jaren onder het landelijk gemiddelde ligt en opnieuw gedaald is naar 61%

Overwegende dat:

- beperkte ambtelijke capaciteit niet mogelijk maakt voldoende aandacht te geven aan mensen in de bijstand. Het gros van de mensen heeft op jaarbasis niet eens een persoonlijk gesprek
- De Participatiewet vraagt van mensen in de bijstand om vanuit dit vangnet zoveel mogelijk op te veren om weer mee te doen in de samenleving
- Gerichte Aandacht geven aan de doelgroep de eerste stap is tot verbetering

Draagt het college op:

- Voor de Zomernota 2019 in samenspraak met de Raad met creatieve voorstellen te komen om meer aandacht te geven aan de mensen in de Bijstand
- Daarbij samenwerking te zoeken met het onderwijsveld en de mogelijkheid verkennen experimenten te doen met inzet van studenten om meer aandacht te geven aan genoemde doelgroep

En gaat over tot de orde van de dag.

Naam & handtekening indiener:

Ayfer Koc

Aldus vastgesteld in de vergadering van: DATUM

De griffier,

ALDUS VASTGESTELD DOOR
DE GEMEENTERAAD VAN ENSCHEDE
IN ZIJN VERGADERING VAN 12 NOV 2018
DE GRIFFIER,

Gemeenteraad Enschede

GROEN LINKS ENSCHEDE

in te vullen door raadsgriffier	
motie nummer:	11
datum indiening raad:	12 NOV 2018
indiener:	Wolf / GrL
agendapunt:	6/5
datum beraadslaging:	12 NOV 2018
uitslag stemming:	24 voor 15 tegen
dagtekening:	12 NOV 2018

Motie: SCHONE LUCHT

Corsanummer:

De raad van de gemeente Enschede, gehoord de beraadslagingen over:

Gemeentebegroting 2019, meerjarenraming 2020-2022 en stadsdeelagenda's 2019-2022

Constaterende dat:

- Luchtvervuiling kan leiden tot allerlei (chronische) aandoeningen aan luchtwegen, longen, hart en bloedvaten;
- In Nederland jaarlijks 12.000 mensen vroegtijdig overlijden als gevolg van luchtverontreiniging;
- De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) de Europese normen mbt luchtvervuiling als achterhaald bestempeld en luchtvervuiling als het grootste milieurisico in Europa ziet;
- Hoe kleiner de vuile deeltjes in de lucht, hoe gevaarlijker deze voor de gezondheid zijn aangezien ze dieper in het lichaam (longen, bloedbaan) kunnen doordringen;

Overwegende dat:

- De lokale overheid o.a. als taak heeft om zorg te dragen voor een gezonde leefomgeving voor haar inwoners;
- De concentratie van de kleinste deeltjes (PM 2.5) in de lucht sterk afhangt van de hoeveelheid verkeer en uitstoot ter plaatse;
- De gemeente, onder andere door mobiliteitsbeleid en het stellen van regels aangaande houtstook, sterke invloed kan uitoefenen op de luchtkwaliteit;

Draagt het college op:

- Voor de zomernota 2019 met een analyse te komen waarin de verschillende maatregelen die de gemeente kan nemen om luchtkwaliteit te verbeteren worden beschreven en waarbij in ieder geval inzichtelijk wordt gemaakt hoe de winst in luchtkwaliteit zich verhoudt tot de kosten die moeten worden gemaakt om de betreffende maatregel in te voeren;
- In het kader van deze analyse ook na te gaan wat de ervaringen zijn van gemeenten die regels aangaande houtstook in hun APV hebben opgenomen;
- In contact te treden met organisaties die zich bezig houden met luchtkwaliteit (zoals de GGD en Milieudefensie) en lokale leveranciers/installateurs van hout- en kolenkachels, met als doel te komen tot een voorlichtingscampagne gezond en verantwoord stoken;

En gaat over tot de orde van de dag.

Naam & handtekening indiener:

H. Wolf

Aldus vastgesteld in de vergadering van: 12 november 2018

De griffier,

ALDUS VASTGESTELD DOOR
DE GEMEENTERAAD VAN ENSCHEDE
IN ZIJN VERGADERING VAN 12 NOV 2018
DE GRIFFIER,

motie (13) vel 1/1

Gemeenteraad Enschede

PvdA

VVD

in te vullen door raadsgriffier	(13) gewijzigd
motie nummer:	
datum indiening raad:	12 NOV 2018
indiener:	Hümmels / PvdA
agendapunt:	6/c
datum beraadslaging:	12 NOV 2018
uitslag stemming:	34 voor 5 tegen
dagtekening:	12 NOV 2018

stemverklaring EA-nl

Motie: **Noodscenario en inbedding Cultuurhistorie**

Corsanummer:

De raad van de gemeente Enschede, gehoord de beraadslagingen over:

PROGRAMMABEGROTING 2019-2022

Constaterende dat:

- Enschede een stad is waar veel oude panden met cultuurhistorische waarde zijn en nog kunnen worden gesloopt voor nieuwbouw;
- de discussienota Cultuurhistorie [1] stelt dat de werkwijze gericht is op het proces en op dit moment een afwegingskader ontbreekt voor de toetsing van de waarden uit de cultuurhistorische waardenkaart;
- dat de beschikbare formatie voor cultuurhistorie momenteel veel minder is dan de normen van de erfgoedinspectie voor de wettelijke taken (2,3 fte), er geen capaciteit beschikbaar is voor beleidsmatige werkzaamheden zoals advisering over cultuurhistorisch erfgoed bij plannen en er praktisch geen ruimte is voor toezicht waardoor handhaving incident gestuurd is;
- in de Programmabegroting 2019-2022 het college desondanks geen wenselijke bekostigingsmogelijkheid ziet om aan de wettelijke taken cultuurhistorie te voldoen, zoals bijvoorbeeld voorkeursscenario 3 uit de discussienota Cultuurhistorie (zie Programmabegroting p. 54 punt 16).

Overwegende dat:

- rijksmonumenten/gemeentelijke monumenten, panden van de cultuurhistorische waardekaart en oude panden met rijke historie een parel moeten zijn voor de stad;
- aantrekkelijkheid van steden in toenemende mate wordt bepaald, volgens de Atlas Grote Steden, door de aanwezigheid van bijzondere gebouwen, die mede het verhaal van een stad inkleuren en een bijdrage leveren aan het historisch besef en de historische beleving van de stad;
- het essentieel is dat er veel zorgvuldiger wordt omgegaan met cultuurhistorische gebouwen en elementen bij de (wenselijke en noodzakelijke) gebiedsontwikkelingen in de bestaande bebouwde omgeving van Enschede;
- de markt dit niet vanzelf regelt en tegelijkertijd mede als gevolg van de nieuwe omgevingswet er in toenemende mate sprake zal zijn van horizontale samenwerking aan particuliere initiatieven inzake deze gebiedsontwikkelingen;
- daarbij steeds meer uitgegaan zal worden van een faciliterende overheid dan van een handhavende overheid en het derhalve een plicht van de gemeenteraad is om de zorgplicht in te vullen (vanuit algemeen belang, belang van goede ruimtelijke ordening, rentmeesterschap, kwaliteit van de stad);
- het verticale toezicht op basis van ruimtelijk-planologische regelgeving derhalve aanvulling verdient met horizontale afspraken in kader van ruimtelijke kwaliteit;
- procesafspraken over invulling van de zorgplicht met betrekking tot cultuurhistorische waarden bij gebiedsontwikkeling op vrijwillige basis aan de voorkant van (her)ontwikkeling belangrijk zijn, zoals het inwinnen van externe adviezen en het betrekken van en communiceren met (lokale) erfgoedpartners.

motie (13) vel 1/2 vervolg

Draagt het college op:

om te zoeken naar mogelijke financiële ruimte bij de zomernota ig om

- zo ~~gauw Enschede ruimer in het geld komt te zitten~~ de uitwerking van voorkeursscenario 3 cultuurhistorie op te starten;
- nog vóór de zomernota een tijdelijk noodscenario op te stellen met (niet uitsluitend) de navolgende acties:
  - ~~de mogelijkheden te onderzoeken om naast Rijksmonumenten/ gemeentelijke monumenten en panden van de cultuurhistorische waardekaart ook oude panden met rijke historie voor de stad te behouden;~~ het gesprek aan te gaan met genoemde partijen over de volledigheid van de cultuurhistorische waardenkaart *
  - indien behoud van dit soort panden niet mogelijk blijkt, ernaar te streven karakteristieke elementen terug te laten komen in de nieuw-verbouw van panden;
  - ambtelijk en bestuurlijk meer alert te zijn op bescherming van cultuurhistorische waarden in de stad en daar waar mogelijk zich te laten adviseren en bijstaan door (bevoegde) instanties als Erfgoedvereniging Heemschut, FEE, de Adviescommissie Cultuurhistorie, SHSEL, het Cuypersgenootschap en andere enthousiastelingen met kennis van zaken;
- jaarlijks en indien noodzakelijk tussentijds verslag te doen van deze inspanningen aan de Gemeenteraad;
- nog vóór de zomernota te komen met een voorstel aan de raad tot horizontale en verticale inbedding, waarbij de kennis uit het (vrijwillige) veld een structurele adviserende rol krijgt en de gemeenteraad aan de voorkant in positie (bijv. via de in te stellen commissie Omgevingsbeleid);
- bij herontwikkeling van gebieden in de bebouwde omgeving aan de voorkant van het proces met de (private) eigenaren resp. ontwikkelaars afspraken te maken over een zorgvuldige omgang met cultuurhistorische waarden (erfgoed) en af te spreken hoe deskundig advies wordt ingewonnen en de samenwerking met (lokale) erfgoedpartners wordt geregeld;
- deze afspraken (verplicht) onderdeel te maken van de intentie-, samenwerkings- of ontwikkelingsovereenkomst dan wel op te nemen in de betreffende visie op de gebiedsontwikkeling;
- ~~deze overeenkomsten of gebiedsvisie tijdig aan de raad kenbaar te maken, voordat deze definitief worden afgesloten;~~ *
- ~~bestaande gebiedsvisies te herijken op punten 1, 2 en 3;~~ *
- ~~de raad daarbij gedurende minimaal drie weken de gelegenheid te geven om zijn wensen of bedenkingen te uiten indien de betreffende afspraken of gebiedsvisie kennelijk onvoldoende zorg besteden aan het bewaren van de cultuurhistorische waarden;~~ *
- ~~van bovenstaande inspanningen jaarlijks verslag te doen aan de raad.~~ *

gew. g. te vernijn * wijz. c. 2e terug B/1,

En gaat over tot de orde van de dag.

Naam & handtekening indiener:

Aldus vastgesteld in de vergadering van: DATUM

De griffier,

YA PvdA

ALDUS VASTGESTELD DOOR
DE GEMEENTERAAD VAN ENSCHEDE
IN ZIJN VERGADERING VAN
DE GRIFFIER,
13 NOV 2018

Gemeenteraad Enschede

PARTIJLOGO's	in te vullen door raadsgriffier	(15)
PvdA DENK ENSCHEDE SP	motie nummer:	
CU	datum indiening raad:	12 NOV 2018
	indiener:	Dönmez / PvdA
	agendapunt:	6/C1
	datum beraadslaging:	12 NOV 2018
	uitslag stemming:	3g voor o tegen
	dagtekening:	12 NOV 2018

Motie: Jongerenberaad

De raad van de gemeente Enschede, gehoord de beraadslagingen over:

Het Jongerenberaad Enschede

Constaterende dat:

- Het huidige Jongerenberaad minder betrokken wordt bij advies en besluitvorming van de gemeenteraad dan het Jongerenberaad had gehoopt.
- Gesprekken nu plaatsvinden tussen het College en het Jongerenberaad en er vrijwel geen directe communicatie met de Enschedese raad plaatsvindt
- Er een verbeterslag kan worden gemaakt in het betrekken van jongeren bij de Enschedese politiek.

Overwegende dat:

- De Enschedese raad graag in contact wil blijven met de inwoner, dus ook jongeren.
- Het belangrijk is om jongeren de ruimte te geven om zich te laten horen, zowel gevraagd als ongevraagd, bij de lokale politiek.
- De gemeenteraad en het Jongerenberaad zich sterk willen maken voor het behoud van talent omdat jongeren de toekomst zijn van onze stad
- De Enschedese raad er baat bij heeft als jongeren over de thema's die hen aangaan zich laten horen.
- Dit goed past in lijn met de verbetering van inwonersparticipatie met het Enschede Akkoord.

Draagt het college op:

- Zich in te zetten voor behoud en versterking van het Jongerenberaad, waarbij we borgen dat er aandacht is voor de wensen vanuit jongeren en ruimte voor hen om als ambassadeur op te treden voor onze stad.
- Zich in te zetten voor een zo onderscheidend en divers mogelijke groep jongeren, een weerspiegeling van de Enschedese jeugd.
- Hierbij gebruik te maken van de leerervaringen van de Provincie Overijssel.
- De raad jaarlijks te informeren over de stand van zaken.

En gaat over tot de orde van de dag.

Naam & handtekening indiener:

Deniz Dönmez

Aldus vastgesteld in de vergadering van: DATUM

De griffier,

ALDUS VASTGESTELD DOOR
DE GEMEENTERAAD VAN ENSCHEDE
IN ZIJN VERGADERING VAN 12 NOV 2018
DE GRIFFIER,

motie (17)
vel 1/3

Gemeenteraad Enschede

SP

in te vullen door raadsgriffier	
motie nummer:	(17) gew in 2e termijn
datum indiening raad:	12 NOV 2018
indiener:	Futselaar/SP
agendapunt:	6/9
datum beraadslaging:	12 NOV 2018
uitslag stemming:	39 voor o.t.g.v.
dagtekening:	

Motie:	beschermingsbewind in gemeentehanden
Corsanummer:	NUMMER

De raad van de gemeente Enschede, gehoord de beraadslagingen over:

RAADSVOORSTEL of ONDERWERP programmabegroting 2019-2022

Constaterende dat:

- de gemeentelijke uitgaven aan beschermingsbewind via bijzondere bijstand sinds 2008 zijn gestegen van 109.008 euro naar 2.027.276 euro in 2017.
- bewindvoeringstrajecten niet altijd het gewenste resultaat hebben en voor cliënten doorgaans langer duren dan nodig
- de gemeente Groningen reeds heeft besloten om het beschermingsbewind uit te laten voeren door de gemeente zelf, waardoor men verwacht de kwaliteit van beschermingsbewind te borgen en vanaf 2021 naar schatting eenderde van de Groningse uitgaven bijzondere bijstand aan beschermingsbewind te besparen.
- uit een recente uitspraak van de ACM blijkt dat een gemeente gemeentelijk schuldenbewind kan toepassen bij algemeen belang. (1)

Overwegende dat:

- het college haar grip op gemeentelijk uitgaven moet vergroten
- beschermingsbewind voor veel mensen een te zware maatregel is
- het college de uitstroom uit beschermingsbewind naar lichtere alternatieven moet stimuleren

Draagt het college op:

- onderzoek te doen, teneinde de kosten van bijzondere bijstand inzake beschermingsbewind beheersbaar te krijgen en de kwaliteit te borgen, naar de mogelijkheid om beschermingsbewind door de gemeente Enschede kosteloos aan te bieden aan inwoners met een inkomen tot 120% van het minimuminkomen.
- daarover in contact te treden met de gemeente Groningen
- uiterlijk met de Zomernota 2019 verslag uit te brengen over de uitkomsten van dit onderzoek
- ~~een eventuele besparing als gevolg van het in gemeentelijk handen nemen van beschermingsbewind ten goede te laten blijven aan het armoedebeleid.~~

wijz. o.g. motieteksten 12/11

En gaat over tot de orde van de dag.

motie (17) gw
vervolg
vel 2/3

Naam & handtekening indiener:	
Annelies Futselar SP	
Aldus vastgesteld in de vergadering van:	DATUM
De griffier,	

12 NOV 2018

ALDUS VASTGESTELD DOOR
DE GEMEENTERAAD VAN ENSCHEDE
IN ZIJN VERGADERING VAN 12 NOV 2018
DE GRIFFIER,

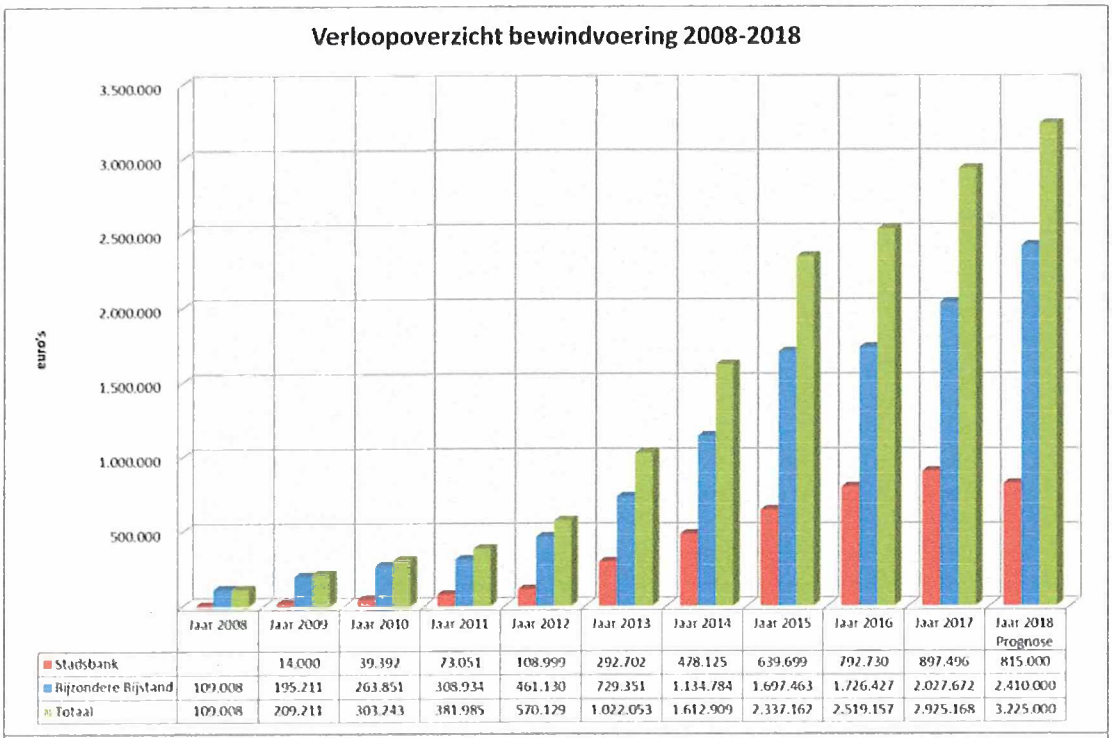
Ter info https://www.binnenlandsbestuur.nl/sociaal/nieuws/gemeentelijk-schuldenbewind-kan-bij-algemeen.9594211.lynkx

zie bijlage

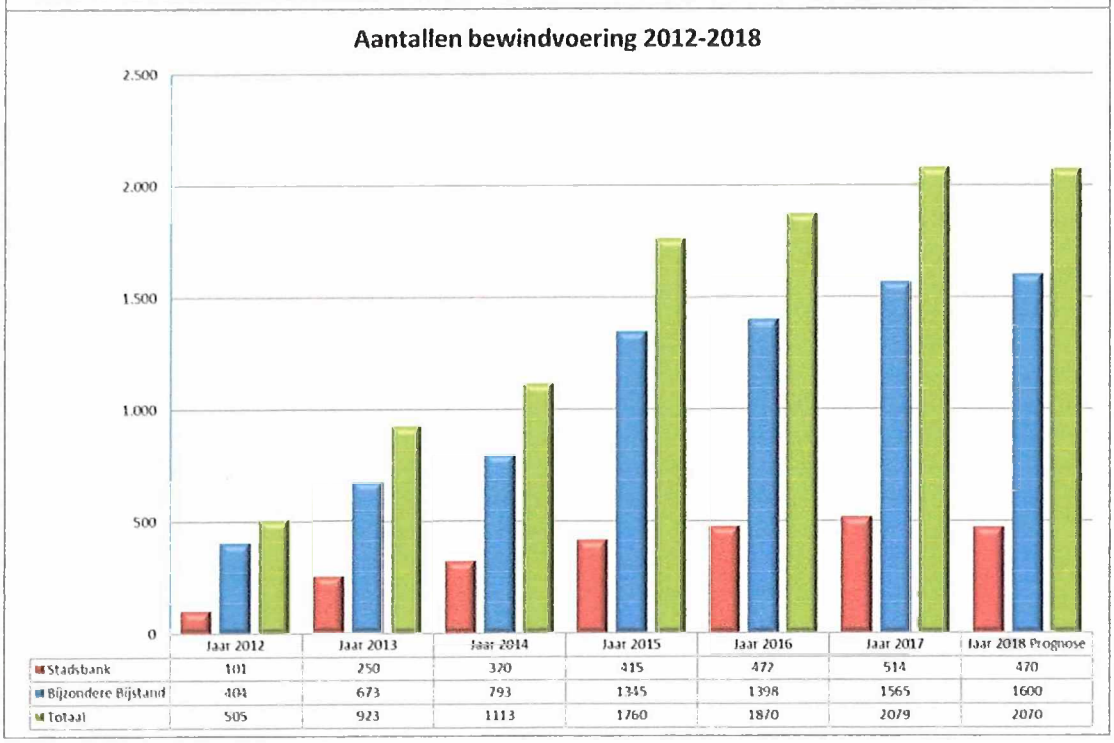
motie (17)
vervolg vel 3/3

12 NOV 2018

De cijfers voor 2018 is een prognose voor het hele jaar gebaseerd op de realisatie tot en met september.

	Jaar 2008	Jaar 2009	Jaar 2010	Jaar 2011	Jaar 2012	Jaar 2013	Jaar 2014	Jaar 2015	Jaar 2016	Jaar 2017	Jaar 2018 Prognose
Stadsbank		14.000	39.392	73.051	108.999	292.702	478.125	639.699	792.730	897.496	815.000
Bijzondere Bijstand	109.008	195.211	263.851	308.934	461.130	729.351	1.134.784	1.697.463	1.726.427	2.027.672	2.410.000
Totaal	109.008	209.211	303.243	381.985	570.129	1.022.053	1.612.909	2.337.162	2.519.157	2.925.168	3.225.000

	Jaar 2012	Jaar 2013	Jaar 2014	Jaar 2015	Jaar 2016	Jaar 2017	Jaar 2018 Prognose
Stadsbank	101	250	320	415	472	514	470
Bijzondere Bijstand	404	673	793	1345	1398	1565	1600
Totaal	505	923	1113	1760	1870	2079	2070

motie (18)
vel 1/2

Gemeenteraad Enschede

SP.NET

in te vullen door raadsgriffier

motienummer:	(18)
datum indiening raad:	12 november 2018
indiener:	SP / Futselaar
agendapunt:	6/Ch
datum beraadslaging:	12 NOV 2018
uitslag stemming:	28 voor 11 tegen
dagtekening:	

Stemverklaring D66

Motie:	Lobby Sociaal ~~Domein~~ Domein
Corsanummer:	NUMMER

corr (A)

RAADSVOORSTEL of ONDERWERP programmabegroting 2019-2022

Constaterende dat:

- Gemeenten voor de nieuwe taken als gevolg van de decentralisatie 2015 en daarna, ongeveer 20% minder geld hebben gekregen dan de nationale overheid zelf voor deze taken had
- Gemeenten in Twente samen miljoenen euro's structureel tekort komen voor deze taken, vooral voor de jeugdzorg
- De Jeugdzorg in Twente in juni van dit jaar heeft aangegeven dat zij structureel 20% tekort komt op het beschikbare budget
- Gemeenten via de VNG al geruime tijd druk uitoefenen, maar dit nog niet tot concrete toezeggingen heeft geleid
- Dat vooral door het persoonlijke verhaal van Noortje van Lith, druk vanuit de publieke opinie en politieke partijen de maatregel rond de loonkostensubsidie voor mensen met een arbeidsbeperking werd ingetrokken.
- Nederland al weer enkele jaren een economische groei kent, terwijl de bezuinigingen op het sociale domein verder worden doorgezet
- Acties in het verleden voor het behoud van de Karelskamp (penitiaire inrichting) en de Rechtbank, mede door de zeer brede en actieve lobby van alle Twentse gemeenten en unaniem gesteund door alle Twentse fracties, hebben geresulteerd in een behoud van deze belangrijke voorzieningen voor Twente

Overwegende dat:

Overweegt dat:

- Het niet te rechtvaardigen is dat voor mensen die vanwege ouderdom, sociale problematiek, ziekte, of een handicap op zorghulp van de overheid zijn aangewezen, deze mogelijk niet krijgen ofte lang zonder noodzakelijke zorg blijven door de lange wachttijden.
- De structurele tekorten in de jeugdzorg Twente er uiteindelijk toe kunnen leiden dat de samenleving wordt geconfronteerd met grotere problematiek die tot extra kosten kan leiden voor gemeenten en meer schade voor betrokken burgers
- Nieuw beleid van de rijksoverheid, zoals het vaste tariefvan de energiebelasting, de vaste bijdrage voor gebruik van WMO voorzieningen, de wijzigingen in de belastingschijven inkomstenbelasting leiden tot hogere lasten voor lagere inkomensgroepen en een verdere tweedeling in de samenleving

Draagt het college op:

- Samen met andere colleges en gemeenteraden in Twente krachtig stelling te nemen tegen de te krappe budgetten voor het sociaal domein, vooral de jeugdzorg.
- Dit te doen door een actieve zo veel mogelijk door alle partijen gesteunde gezamenlijke lobby te voeren naar de landelijke politiek.

motie (18)
vervolg
vel 2/2

En gaat over tot de orde van de dag.	
Naam & handtekening indiener:	
Annelies Futselaar SP	
Aldus vastgesteld in de vergadering van:	12 november 2018
De griffier,	

ALDUS VASTGESTELD DOOR
DE GEMEENTERAAD VAN ENSCHEDE
IN ZIJN VERGADERING VAN
DE GRIFFIER, 12 NOV 2018

Gemeenteraad Enschede

PARTIJLOGO's	in te vullen door raadsgriffier	
EnschedeAnders.nl	amendement letter:	(33)
	datum indiening raad:	12 NOV 2018
	indiener:	Visser-Vochn/EA.nl
	agendapunt:	6/C1
	datum beraadslaging:	
	uitslag stemming:	20 voor 19 tegen
	dagtekening:	of 13 NOV 2018

Motie
OnderzoekComputerbank
Corsanummer: NUMMER

De raad van de gemeente Enschede, besprekende het raadsvoorstel:

Gemeentebegroting 2019 en meerjarenraming 2020-2022

Constaterende dat:

-er een grote groep inwoners is die om wat voor redenen ook,niet in het bezit zijn van een computer;
-het mensen belemmert om volwaardig mee te kunnen doen in de maatschappij;
-inwoners die rond moeten komen met een minimuminkomen of lager, geen financiele middelen hebben voor de aanschaf van een computer,

Overwegende dat:

-de gemeente steeds meer digitaal met de inwoners communiseert,
-een computer zorgt voor connectie met anderen,
-vele gemeenten, zoals Groningen,Lochem, Hoogezand ect. al een Computerbank zijn gestart,

Draagt het college op:

-te onderzoeken welke mogelijkheden er in Enschede zijn voor de start van een Computerbank voor inwoners die van een minimuminkomen of lager leven,
-voor april 2019 terug te koppelen naar de raad.

En gaat over tot de orde van de dag.

Naam & handtekening indiener:

Margriet Visser
EnschedeAnders

Aldus vastgesteld in de vergadering van: DATUM

De griffier,

ALDUS VASTGESTELD DOOR
DE GEMEENTERAAD VAN ENSCHEDE
IN ZIJN VERGADERING VAN 13 NOV 2018
DE GRIFFIER.

Gemeente Enschede

Voorstel Gemeenteraad VII- B

Onderwerp	vaststelling NRD Energievisie		
Portefeuillehouder	Niels van den Berg (B)		
Programma	*DF*	Aangeboden aan Raad	18 oktober 2018
Stuknummer (invulling door Griffie)		Corsanummer	1800034729

Wij stellen u voor te besluiten om:

1. De Notitie reikwijdte en detailniveau voor de Energievisie gewijzigd vast te stellen.
2. Het zienswijzenverslag en het Overzicht met ingekomen adviezen vast te stellen.
3. Degenen die een zienswijze naar voren hebben gebracht of een advies hebben gegeven over de Notitie reikwijdte en detailniveau hierover te informeren.

Inleiding
In 2015 ondertekenden 195 landen het 'Akkoord van Parijs'. Daarmee gaven ze aan maatregelen te willen nemen om de opwarming van de aarde te beperken tot ruim onder de 2 graden Celsius, met een duidelijk zicht op 1,5 graden Celsius. Daarvoor is het noodzakelijk dat er wereldwijd bijna de helft (49%) minder aan broeikasgassen wordt uitstoten dan in 1990 het geval was. Ook Nederland heeft zich aan deze afspraken gecommitteerd.

In het coalitieakkoord Enschede 2018 – 2022 is uitgesproken dat we -in lijn met de internationale afspraken- er naar streven in 2050 klimaatneutraal te zijn. Tegelijkertijd werd daarbij onderkend dat we nog niet overzien hoe we die ambitie gaan waar maken. De komende jaren concentreren we ons op dat wat mogelijk is binnen onze eigen gemeentegrenzen, maar we zoeken waar mogelijk ook de samenwerking met de (eu)regio, de provincie en het Rijk.

Met de ontwikkeling van een Energievisie zetten we een belangrijke stap. In deze visie zullen we concretiseren wat we in de periode 2019 – 2030 op het terrein van energie en klimaat willen bereiken. Die nog nader in te vullen doelstelling wordt in de visie aangevuld met een strategie en uitvoeringsmaatregelen. Het besluit dat we met dit voorstel van u vragen is een formele stap om te komen tot de Energievisie.

Terugblik.
In september 2016 ging de campagne Enschede wekt op van start. Inwoners, bedrijven en instellingen werden uitgenodigd om mee te helpen denken over de vraag welke locaties in Enschede zich lenen voor het opwekken van duurzame energie. Mensen konden reageren door het invullen van een enquête of door het deelnemen aan één van de 19 bijeenkomsten. Dit leverde veel informatie op. Bij de bespreking van de resultaten van deze campagne (op 10 april 2017) besloot u opdracht te geven tot het opstellen van een structuurvisie energie (Energievisie) waarmee de kaders worden gecreëerd om in Enschede de transitie naar een volledig duurzame energievoorziening te realiseren.

De milieueffectrapportage
De overstap naar duurzame vormen van energie heeft ingrijpende gevolgen voor onze samenleving, omdat de energietransitie aanzet tot gedragsverandering (zoals het koken op elektra en het verduurzamen van onze woningen) en onze leefomgeving vergaand verandert. In onze huidige maatschappij laten de opwekking van energie en de bijbehorende infrastructuur weinig direct merkbare sporen na in het dagelijkse straatbeeld. Dit gaat veranderen. In de toekomst zal er in veel gevallen sprake zijn van relatief kleinschalige energieopwekking op een groot aantal locaties. De energieproductie gebeurt bovendien voor een veel groter deel boven de grond en is als gevolg daarvan veel zichtbaarder in de ruimte. Naast de ruimte die rechtstreeks nodig is, is er het indirecte ruimtebeslag. Daarbij gaat het om aspecten als geluid, zicht, schaduw en impact op het landschap, maar bijvoorbeeld ook om (externe) veiligheid.

De ruimtelijke keuzes die hierbij gemaakt moeten worden vragen om specifieke informatie. De Wet milieubeheer bevat een instrument dat hieraan kan bijdragen, namelijk: de milieueffectrapportage (hierna m.e.r.). De m.e.r. brengt de milieugevolgen van een plan in beeld voordat er een besluit over wordt genomen. Tijdens de eerste

fase van zo'n procedure wordt er een notitie opgesteld, waarin de reikwijdte en het detailniveau (in dit voorstel Notitie reikwijdte en detailniveau of kortweg NRD genoemd) van het te verrichten onderzoek beschreven. Een dergelijke notitie is er ook opgesteld in verband met de op te stellen Energievisie en de wens bij de voorbereiding van die visie de procedure van de m.e.r. te doorlopen.

Dit stuk lag van 7 december 2017 tot en met 17 januari 2018 ter inzage. Gedurende deze termijn was het mogelijk om een zienswijze naar voren te brengen ten aanzien van:
• het voornemen een Energievisie op te stellen;
• de Notitie reikwijdte en detailniveau.

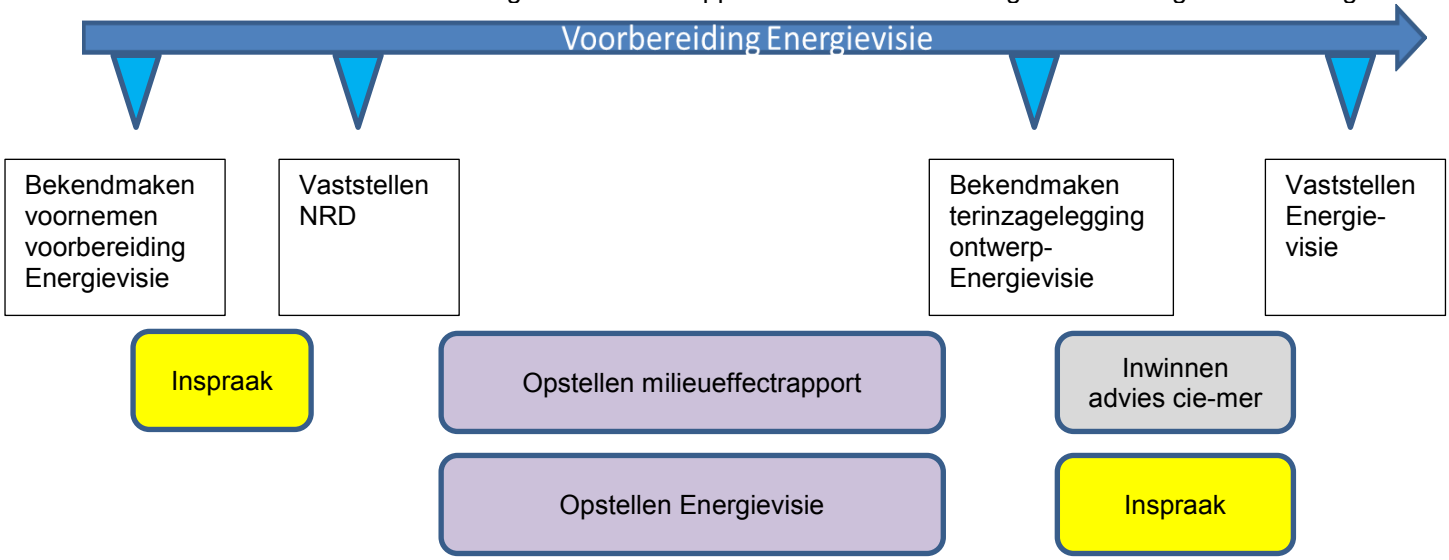
Van deze mogelijkheid hebben 102 personen/organisaties gebruik gemaakt. De binnengekomen reacties zijn in het Zienswijzenverslag samengevat en van een antwoord voorzien.

De Wet milieubeheer vereist dat de adviseurs en bestuursorganen die op grond van de Wet ruimtelijke ordening bij structuurvisies moeten worden betrokken, geraadpleegd worden over de reikwijdte en het detailniveau van de m.e.r. De hieronder genoemde organisaties werden uitgenodigd om ons hierover van advies te voorzien:

- Provincie Overijssel, Postbus 3178, 8000 GB ZWOLLE;
- Waterschap Vechtstromen, Postbus 5006, 7600 GA ALMELO;
- Gemeente Losser, Postbus 90 7580 AB LOSSER;
- Gemeente Oldenzaal, Postbus 354 7570 AJ OLDENZAAL;
- Gemeente Hengelo, Postbus 18, 7550 AA HENGELO;
- Gemeente Dinkelland, Postbus 11, 7590 AA Denekamp;
- Gemeente Haaksbergen, Postbus 102, 7480 AC HAAKSBERGEN;
- Gemeinde Gronau, Konrad-Adenauer-Straße 1, 48599 GRONAU;
- Gemeinde Ahaus, Rathausplatz 1, 48683 AHAUS;
- Gasunie, Postbus 19, 9700 MA GRONINGEN; Postbus 856, 5201 AW 's-HERTOGENBOSCH;
- Brandweer Twente, Postbus 1400, 7500 BK ENSCHEDE;
- Rijkswaterstaat Oost-Nederland, Postbus 25, 6200 MA MAASTRICHT;
- Rijksdienst voor cultureel erfgoed, Postbus 1600 | 3800 BP Amersfoort;
- Ministerie van Defensie, Commando Dienstencentra, Dienst Vastgoed, directie Noord, Postbus 9004,
- 3509 AA Utrecht;
- Natuur- en milieu Overijssel, t.a.v. de heer M. Nijboer, Assendorperdijk 3, 8012 EG Zwolle;
- Overijssels Particulier Grondbezit, Haereweg 4, 8121 PJ OLST;
- AKZO Nobel Industrial chemicals, Boortorenweg 27, 7554 RS HENGELO;
- Tennet, Postbus 718 6800 AS Arnhem.

Zeven instanties hebben een advies uitgebracht. De binnengekomen reacties werden in het Overzicht adviezen samengevat en van een antwoord voorzien.

Door middel van het voorliggende voorstel wordt u gevraagd de Notitie reikwijdte en detailniveau (gewijzigd) vast te stellen. U geeft zo richting aan de inhoud van het onderzoek dat in het kader van de m.e.r. wordt verricht. In het onderstaande schema wordt toegelicht welke stappen er aan de vaststelling van de Energievisie voorafgaan.

Beoogd resultaat
Duidelijkheid over de reikwijdte en het detailniveau van de m.e.r. die in het kader van de voorbereiding van de Energievisie zal worden doorlopen.

Argumenten

1.1 Onze energiedoelstelling kan op verschillende manieren worden gerealiseerd.
Bij de vaststelling van het Actieplan duurzaamheid, in mei 2015, bent u er vanuit gegaan dat de door u geformuleerde energiedoelstelling kan worden bereikt door energiebesparing te bevorderen en –het scheppen van gunstige voorwaarden voor- het opwekken van duurzame energie. Uit een in 2015 door ECN uitgebracht rapport blijkt dat het technisch potentieel aan duurzame energie in hoofdzaak bestaat uit zonne-energie, windenergie en biomassa. Daarbij is het van belang om op te merken dat het gebruik van restwarmte, bijvoorbeeld die van Twence, als een vorm van energiebesparing werd beschouwd en er op basis van de destijds bekende gegevens werd geconcludeerd dat er geen potentieel is voor geothermie. Over dat laatste denken we inmiddels wat genuanceerder. Uit een verkennend onderzoek van NNTS uit 2017 blijkt dat de diepe ondergrond mogelijk toch kansen biedt voor geothermie.

Er valt kortom wat te kiezen bij de vaststelling van de Energievisie.

1.2 De gevolgen zijn afhankelijk van door uw raad te maken keuzes.
De bouw van een zonnepark heeft een andere ruimtelijke impact dan de bouw van een windmolen. En de bouw en ingebruikname van een biomassacentrale heeft weer andere gevolgen. Omdat onze doelstelling op verschillende manieren kan worden gerealiseerd, is het noodzakelijk zicht te krijgen op de gevolgen van de verschillende oplossingsrichtingen. De m.e.r. is daarbij een belangrijk hulpmiddel.

1.3 De NRD geeft richting aan het onderzoek dat in het kader van de m.e.r. wordt verricht.
In een milieueffectrapportage wordt onderzoek verricht. Dat onderzoek moet voldoende informatie op tafel brengen om het milieubelang volwaardig te kunnen meewegen in de besluitvorming over een plan of een project. Dit vereist een scherpe afbakening van de ‘reikwijdte en het detailniveau': waarop moet het onderzoek zich vooral gaan richten, wat is minder belangrijk, en wat kan zelfs helemaal buiten beschouwing blijven?
Bij het vaststellen van de reikwijdte van de m.e.r. gaat het in hoofdzaak om het vaststellen van de alternatieven die uitgewerkt en onderzocht zullen worden en om de vaststelling van de milieuaspecten die daarbij in beschouwing worden genomen. En bij de vaststelling van het ‘detailniveau' staat de vraag centraal hoe uitgebreid en op welk schaalniveau de verschillende milieuaspecten onderzocht moeten worden, op welke manier en in welke fase van het planproces.

1.4 In de NRD wordt voorgesteld verschillende scenario’s op gevolgen te onderzoeken.
In de NRD, zoals deze in ontwerp ter inzage heeft gelegen, wordt voorgesteld om van alle energiebronnen de gevolgen bij maximale benutting in beeld te brengen en van een invulling met bijvoorbeeld 25 %, 50 % en 75 % van het maximum. Voor elk van deze invullingen worden vervolgens de effecten bepaald. Combinaties van invullingen vormen vervolgens de verschillende scenario’s.

Daarbij zal bij zonne-energie bezien worden in welk opzicht de gevolgen van grote zonneparken verschillen van die van middelgrote en kleine parken, terwijl bij windenergie de verschillen bij verspreide of juist geclusterde opstellingen in beeld worden gebracht.

1.5 U beslist zelf welk scenario in de Energievisie wordt vastgelegd.
U zult worden geïnformeerd over de resultaten van het milieueffectrapport en in positie worden gebracht om, mede op basis van die resultaten, een voorkeur uit te spreken voor één van de uitgewerkte scenario’s of een combinatie van meerdere scenario’s. Dit voorkeursscenario zal vervolgens worden uitgewerkt in de (concept-)Energievisie.

1.6 Het is niet wenselijk om bij voorbaat scenario’s uit te sluiten.
Een substantieel deel van de indieners van zienswijzen heeft kenbaar gemaakt bezwaar te hebben tegen de bouw van windturbines in Enschede. Ook is er door menigeen gewezen op alternatieven voor windenergie. Op dit moment hoeft u nog niet te beslissen of u in Enschede ruimte wenst te bieden aan de bouw van windturbines. Het is ook niet opportuun om daar nu al op vooruit te lopen. De m.e.r. is juist bedoeld om de gevolgen van verschillende scenario’s inzichtelijk te maken en, mede op basis daarvan, tot zorgvuldige besluiten te komen.

1.7 De naar voren gebrachte zienswijzen geven aanleiding de NRD gewijzigd vast te stellen.

Verschillende reacties geven aanleiding om de NRD te wijzigen. Soms gaat het daarbij om het herstel van feitelijke onjuistheden, soms om het verduidelijken van een tekst die op zichzelf niet onjuist is. In dit onderdeel van het raadsbestuursvoorstel staan we stil bij een aantal wezenlijke bijstellingen:

Biomassa
Verschillende insprekers hebben geageerd tegen de manier waarop biomassa als bron van duurzame energie in de NRD wordt beschreven. Kern van de kritiek is dat in de NRD geen recht wordt gedaan aan de opwekkingsmogelijkheden van bio-energie op het grondgebied van Enschede.
In de NRD is nu uitgangspunt is dat biomassa die niet afkomstig is van Enschedees grondgebied niet meetelt voor het bereiken van de doelstellingen voor duurzame energie geproduceerd op eigen grondgebied, maar beschouwd wordt als samenwerkingsafspraak. Oftewel als maatregel waarmee geborgd wordt dat we in de toekomst duurzame energie kunnen gebruiken, ook al wekken we op grondgebied van de gemeente Enschede niet voldoende op om volledig in onze behoefte te voorzien. Voorgesteld wordt om in plaats daarvan er vanuit te gaan dat biomassa die in Enschede of de regio Enschede wordt geoogst, maar verwerkt wordt in Enschede, meetelt bij de vaststelling of de Enschedese energiedoelstelling is bereikt.

Gezondheid
Verschillende insprekers hebben verzocht om gezondheid/welzijn als separaat thema op te nemen in de NRD. Voorgesteld wordt om ook de gevolgen voor de gezondheid van de verschillende scenario's in beeld te brengen.

Toename PV op daken
In de NRD wordt aangenomen dat in 2030 30 procent van het potentieel van PV op daken is benut. Enkele insprekers hebben verzocht om nader te verkennen of deze veronderstelling haalbaar is.

Voorop staat dat het niet eenvoudig is om de groei van het areaal aan PV op dak adequaat in te schatten. De groei van de vraag naar zonnepanelen is namelijk afhankelijk van verschillende factoren, zoals de ontwikkeling van de energieprijs, de prijs van zonnepanelen en stimuleringsmaatregelen van de overheid. Dat neemt niet weg dat er wel aanknopingspunten zijn om de eerder gedane aanname met betrekking tot het benutte aandeel van het potentieel aan PV op dak te herijken. In een in 2017 door ECN uitgebracht rapport wordt de verwachting uitgesproken dat de productie van zonnestroom in de periode tot 2030 –in het meest gunstige geval- met een factor 4 toeneemt. Bij een verviervoudiging van de huidige capaciteit resulteert dit in circa 10 procent van het door ECN berekende potentieel. Voorgesteld wordt het geraamde gerealiseerde aandeel zon op dak in 2030 en 2050 naar 10, respectievelijk 20 procent bij te stellen.

2.1 Er is een samenvatting gemaakt van de ingekomen zienswijzen en een overzicht van de binnengekomen adviezen.
Naar aanleiding van de terinzagelegging van de concept-NRD hebben 102 personen/organisaties gebruik gemaakt van de mogelijkheid een zienswijze naar voren te brengen. En door de geraadpleegde bestuursorganen en adviseurs zijn in totaal 7 adviezen naar voren gebracht. Van de ingekomen zienswijzen is een Zienswijzenverslag en van de binnengekomen adviezen een Overzicht van ingekomen adviezen gemaakt. Deze zijn als bijlage aan dit voorstel toegevoegd.

Door zowel de insprekers als de geraadpleegde bestuursorganen en adviseurs is een keur aan onderwerpen aangesneden. Het is niet goed mogelijk om de aard en strekking van die reacties in enkele zinnen te vatten. Een aantal reacties brengen wij expliciet onder uw aandacht.

Alternatieven voor windenergie
Verschillende insprekers hebben in hun reactie gewezen op alternatieven voor windturbines. Daarbij passeerden niet alleen de reeds in de NRD genoemde alternatieven (PV op daken, zonneparken, biomassa, geothermie) de revue die in het kader van de m.e.r. onderzocht zullen worden, maar ook minder voor de hand liggende varianten zoals het strooien van Olivijnzand (wetenschap is verdeeld over de vraag of dit significant kan bijdragen aan de strijd tegen de opwarming van de aarde) en het bevorderen van onderzoek naar kernenergie (geen rol voor de lokale overheid).
Verder werd er gewezen op de mogelijkheid om te investeren in windmolens op zee of het vergroten van het aandeel in Twence. Hierop is geantwoord dat dit niet bijdraagt aan de energietransitie, omdat het niet leidt tot de productie van meer duurzame energie of energiebesparing.

Buitenlandse normen voor geluidhinder van windturbines
Meer dan eens werd ook gewezen op de geluidsnormen die in het buitenland worden gehanteerd bij de beoordeling van de aanvaardbaarheid van de bouw van windturbines. Deze zijn evenwel niet zonder meer vergelijkbaar met de in Nederland gebruikte normen. In haar brief van 14 maart 2016 constateert de minister van Infrastructuur en milieu, mevrouw drs. M.H. Schultz van Haegen, dat de Nederlandse geluidnormen voor windturbines in de toepassing niet veel afwijken van de normen in de landen om ons heen.
In Nederland gelden uitsluitend de Nederlandse normen. De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft, als hoogste bestuursrechter in Nederland, de stelling dat van andere normen moet worden uitgegaan, steeds afgewezen. Deze normen zullen in de m.e.r. worden toegepast.

CO_2-reductie als indicator
Verschillende insprekers hebben aandacht gevraagd voor de uitstoot aan CO_2, die samenhangt met de productie van windturbines. Sommigen hebben daarbij gewezen op de uitstoot die gepaard gaat met de productie van windturbines. Weer anderen op opnamecapaciteit van het elektriciteitssysteem van substantiële hoeveelheden niet regelbare elektriciteitsproductie (waaronder zonne- en windenergie). Daarbij werd er op gewezen dat die pieken in Nederland momenteel worden opgevangen door het terugregelen van gasgestookte centrales. En weer anderen menen dat Enschede in het geheel niet stuurt op de reductie van CO_2-uitstoot.
Hierop is geantwoord dat windturbines stroom opwekken zonder de lucht te vervuilen, zonder het klimaat te belasten en zonder grondstoffen uit te putten. Wel komt er CO_2 vrij bij het bouwen, onderhouden en afbreken van de turbine, maar na 3 tot 6 maanden draaien heeft een turbine die hoeveelheid CO_2-uitstoot al bespaard.
Over het absorberend vermogen van het elektriciteitsnet is opgemerkt dat het niet te verwachten valt dat Nederland tot in lengte van jaren is aangewezen op gasgestookte centrales om vraag en aanbod van (duurzaam geproduceerde) energie in balans te houden. Export van overschotten, vraagsturing, benutting van meerdere bronnen en -op termijn- grootschalige opslag bieden daarop perspectief.
Op de stelling dat Enschede niet stuurt op CO_2-reductie is geantwoord dat Enschede via energiebesparing en een toename van het aandeel hernieuwbare energie stuurt op vermindering van de uitstoot aan CO_2.

Overige gevolgen
De aanwijzing van een locatie voor de productie van duurzame energie kan ook gevolgen hebben die niet-milieu gerelateerd zijn. Zo wezen sommige insprekers op de gevolgen voor de recreatie of het vestigingsklimaat, wanneer de gemeente ruimte zou bieden aan de bouw van windturbines. Hierop is geantwoord dat de m.e.r. is bedoeld om de gevolgen voor het milieu in beeld te brengen, maar dat bij de vaststelling van de Energievisie ook andere belangen zullen worden betrokken, zoals de financiële gevolgen voor omwonenden (planschade), draagvlak of de gevolgen voor de recreatie.

Subsidies
Een aantal insprekers wees er op dat windenergie in Enschede een onevenredig groot en ineffectief beslag op SDE+-subsidie legt. Hierop is geantwoord dat de bouw van een windturbine in Enschede meer subsidie vraagt dan een windturbine die aan de kust wordt geplaatst, maar dat dit inherent is aan de keuze van het Rijk om de bouw van windturbines in het gehele land te stimuleren en niet alleen in de meest windrijke regio's.
Hierbij past overigens nog de kanttekening dat de kostprijs van zonne-energie flink hoger is dan die van windenergie (of die nu in Enschede of op de Noordzee wordt geproduceerd); het door middel van subsidies bevorderen van zonne-energie is voor de Rijksoverheid veel duurder dan het op deze wijze bevorderen van windenergie.
Anderen hebben gevraagd om door middel van subsidies te bevorderen dat inwoners in en bij de woning duurzame energie opwekken. Daarop is geantwoord dat de Energievisie zal voorzien in een uitvoeringsparagraaf en dat financiële maatregelen om het opwekken van duurzame energie te bevorderen niet op voorhand worden uitgesloten.

3.1 Iedereen ontvangt een antwoord.
We ontvingen veel reacties. Om de besluitvorming hierover mogelijk te maken, zijn de reacties gerubriceerd en gebundeld in een (geanonimiseerd) Zienswijzenverslag en een Overzicht van adviezen. Insprekers, bestuursorganen en adviseurs ontvangen een antwoord door toezending van het Zienswijzenverslag, respectievelijk het Overzicht van adviezen.

Kanttekeningen.

1.1 Een zorgvuldige besluitvorming is gewaarborgd.

De impact van de energietransitie op de leefomgeving van inwoners is groot. Het is daarom belangrijk dat de beslissingen die u neemt bij de voorbereiding van de Energievisie zorgvuldig tot stand komen. De m.e.r. draagt hieraan bij. Via de m.e.r. wordt op een wetenschappelijk verantwoorde manier informatie verzameld. En het totstandkomingsproces bevat een waarborg voor kwaliteit: een onafhankelijke commissie (de Commissie m.e.r.) toetst of het milieueffectrapport alle informatie bevat die nodig is om het milieubelang volwaardig mee te wegen bij het te nemen besluit.

Gelet op de discussie over dit onderwerp in de stedelijke commissie in het voorjaar van 2017, hebben wij er voor gekozen een extra waarborg voor kwaliteit in te bouwen. Op ons verzoek werd door Soppe Gundelach Witbreuk advocaten een kwaliteitstoets uitgevoerd, die uit de volgende elementen bestaat:

- toetsing van de concept-NRD;
- toetsing van het Zienswijzenverslag en het Overzicht van adviezen;
- toetsing van het concept-raadsvoorstel.

De bevindingen van dit kantoor zijn als bijlage 5 toegevoegd aan dit bestuursvoorstel.

1.2 Draagvlak

Burgerparticipatie is om meerdere redenen een groot goed. Bij ‘Enschede wekt op’ hebben we hier volop gebruik van gemaakt; voordat er een plan op tafel kwam, werd de samenleving met open vizier geraadpleegd over hun wensen en ideeën over het opwekken van duurzame energie. Ook in de vervolgfasen blijft het gesprek met de samenleving belangrijk. Zodat we kennis nemen van wensen e vanuit de bevolking en rekening kunnen houden met hun ideeën en opvattingen. Dit is een randvoorwaarde voor het ontstaan van draagvlak.
Tegelijkertijd weten we dat de energietransitie de leefomgeving van inwoners ingrijpend zal veranderen en dat een deel van de bevolking die verandering negatief waardeert. Bezwaren zijn daarom niet altijd te voorkomen; en als die bezwaren zich toch aandienen, dan zullen we daar niet altijd aan tegemoet kunnen komen.
In het najaar van 2017 hebben we twee themasessies voor uw raad georganiseerd, waarin is besproken wat draagvlak is en hoe het kan worden bevorderd. In de ontwerp-Energievisie zullen we onze visie hierop presenteren en daarbij aangeven wat dit betekent voor energieprojecten.

1.3 Regionale samenwerking

Op 10 juli jl. werden de hoofdlijnen van het Klimaatakkoord gepresenteerd. Daarin werd afgesproken dat besturen van gemeenten, provincies, waterschappen samen met netbeheerders regionale energiestrategieën (hierna: RES) moeten gaan opstellen. In een RES wordt de regionale uitwerking, specificatie en vertaling van de nationale afspraken uit het Klimaatakkoord vastgelegd.

Het is de bedoeling dat er voor Twente een RES wordt opgesteld. Het concept daarvan moet medio 2019 beschikbaar worden gesteld aan het Rijk. Als blijkt dat de door de regio’s voorgestelde maatregelen niet toereikend zijn voor de realisatie van het nationale doel (49 procent CO_2-reductie per 2030), kunnen regio’s worden verplicht tot aanvullende maatregelen. De definitieve versie van de RES moet eind 2019 aan het Rijk worden aangeboden.

Op basis van de informatie die via de campagne ‘Enschede wekt op’ en via het m.e.r. beschikbaar komt, zijn wij in staat in 2019 vanuit Enschede een bijdrage te leveren aan de totstandkoming van de RES die voor Twente zal worden gemaakt.

1.4 Afwegingskader voor zonneparken.

Op 2 oktober jl. heeft de Tweede Kamer een motie besproken, waarin wordt aangegeven dat er veel bouwplannen klaarliggen voor grootschalige zonneparken op natuur- en landbouwgrond, dat natuurbeschermers en ecologen waarschuwen voor de negatieve gevolgen van zonneparken en dat er nog veel onbenutte ruimte voor zonnepanelen aanwezig is op daken van huizen en utiliteitsbouw, op bedrijventerreinen, braakliggende terreinen, vuilstorten en langs infrastructurele werken zoals geluidsschermen. Tegen die achtergrond wordt de regering opgeroepen een afwegingskader op te stellen voor zonneparken.

Dat afwegingskader is op dit moment nog niet voorhanden, maar zal wel betrokken worden bij de opstelling van het milieueffectrapport.

Bijdrage aan duurzaamheidsdoelstellingen
In de Energievisie zal worden uitgewerkt hoe Enschede haar energiedoelstelling kan verwezenlijken.

Kosten, opbrengsten, dekking
n.v.t.

Communicatie
De insprekers zullen in de gelegenheid worden gesteld om hun reactie mondeling toe te lichten. Iedereen die heeft gereageerd, ontvangt een antwoord op zijn zienswijze.

Vervolg
Zie het schema op bladzijde 3 van dit voorstel.

Bijlagen
1 Notitie reikwijdte en detailniveau structuurvisie energie (vast te stellen)
2 Notitie reikwijdte en detailniveau structuurvisie energie (concept)
3 Zienswijzenverslag
4 Overzicht ingekomen adviezen
5 Advies Soppe, Gundelach en Witbreuk

Burgemeester en Wethouders van Enschede, _____

de loco-Secretaris,	**de Burgemeester,**
E.A. Smit	dr. G.O. van Veldhuizen

Besluit
Van de Raad van de gemeente Enschede, gelezen het voorstel van Burgemeester en Wethouders van

---

Vastgesteld in de vergadering van _____

De Griffier,	**de Voorzitter**
R.M. Jongedijk	dr. G.O. van Veldhuizen

Soppe | Gundelach | Witbreuk
advocaten

Memo

Aan	College van burgemeester en wethouders van de gemeente Enschede
Van	Mevrouw mr. J. Gundelach en de heer mr. J. Kevelam
Datum	9 juli 2018
Inzake	Enschede gem – advies Energievisie
Betreft	Memo van bevindingen

Inleiding en onderzoeksopdracht

U hebt ons kantoor gevraagd om uw gemeente te adviseren inzake de in voorbereiding zijnde Energievisie en meer concreet het raadvoorstel op basis waarvan uw gemeenteraad in 2018 kan besluiten over de vaststelling van de gewijzigde Notitie reikwijdte en detailniveau milieueffectrapportage energievisie gemeente Enschede (hierna: NRD). Dit verzoek heeft u gedaan naar aanleiding van de 102 ontvangen zienswijzen op het voornemen om een Energievisie op te stellen en op de ontwerp-NRD (d.d. 1 november 2017), zoals deze van 7 december 2017 tot 18 januari 2018 voor een ieder ter inzage heeft gelegen. De ingediende zienswijzen zijn voor een deel ingegeven door de bij de insprekers ontstane verwachting/vrees dat er mogelijk windturbines in Enschede worden geplaatst.

U hebt thans een conceptraadsvoorstel opgesteld, dat de strekking heeft om de NRD gewijzigd vast te stellen. Hoewel u de zorg weerspreekt dat er sprake zou kunnen zijn van belangenverstrengeling (en u hierop uitgebreid ingaat in de zienswijzennota), hebt u behoefte aan een juridische kwaliteitstoets door een onafhankelijke derde. U hebt ons gevraagd om te toetsen of het conceptraadsvoorstel rechtmatig is, zorgvuldig is voorbereid en blijk geeft van een goede belangenafweging. Ons kantoor heeft aan uw verzoek gehoor gegeven en de volgende juridische kwaliteitstoets uitgevoerd:

1) De inhoud van de ontwerp-NRD is doorgenomen en in het bijzonder is getoetst of:
- Het raadsbesluit van 10 april 2017 hierin voldoende zorgvuldig is vertaald c.q. of de ontwerp-NRD volledig is en niet voorsorteert op uitkomsten die niet zijn terug te voeren op het genoemde raadsbesluit;
- De wijze waarop de m.e.r.-studie wordt ingericht voldoende zorgvuldig, transparant en objectief is en alle mogelijke relevante milieuaspecten in een milieueffectrapport passend voor het opstellen van een structuurvisie worden betrokken.
  Daarbij is een globale toets naar de kwaliteit en navolgbaarheid van het (hiermee samenhangende) ECN-rapport van 2 april 2015 verricht.

2) De conceptbeantwoording van de zienswijzen en van de reacties is getoetst. Beoordeeld is of de zienswijzen op een juiste wijze zijn samengevat, adequaat en zorgvuldig zijn beantwoord en of de zienswijzen (die zich daarvoor lenen) op een zorgvuldige wijze in de NRD dan wel in het conceptraadsvoorstel zijn vertaald.

3) Het conceptraadsvoorstel is getoetst. Bezien is of het conceptraadsvoorstel gelet op de NRD en de zienswijzennota volledig en navolgbaar is (ermee rekening houdende dat in juridisch opzicht de gevolgen beperkt zijn, nu met de vaststelling van een NRD niet reeds vooruit wordt gelopen op de inhoud van een Energievisie).

Wij hebben de conceptstukken bestudeerd en mondeling onze bevindingen met uw projectmedewerkers doorgenomen. Naar aanleiding daarvan zijn de stukken aangevuld en verduidelijkt. U hebt ons gevraagd om onze bevindingen op schrift te stellen. Reden waarom dit memo is opgesteld.

Bevindingen

Wij menen dat de documenten voldoen aan de geldende wettelijke normen (zowel procedureel als inhoudelijk). In algemene zin zijn onze bevindingen verder (puntsgewijs) als volgt:

1) De ontwerp-NRD

- Wij menen dat het raadsbesluit van 10 april 2017 voldoende zorgvuldig is vertaald in de ontwerp-NRD en dat dit ontwerp-NRD op hoofdlijnen niet voorsorteert op uitkomsten die niet zijn terug te voeren op het genoemde raadsbesluit;
- De wijze waarop de m.e.r.-studie wordt ingericht is voldoende zorgvuldig, transparant en objectief en alle mogelijke relevante milieuaspecten in een milieueffectrapport passend voor het opstellen van een structuurvisie zijn betrokken;
- Wij menen dat gelet op de bedoeling en aard van het ECN-rapport (een verkenning) de informatie onderbouwd en op navolgbare wijze wordt gepresenteerd. Het rapport bevat diverse aannames, maar daarbij is in de regel onderbouwd hoe tot deze aannames is gekomen. Dat uit wordt gegaan van bepaalde aannames is gelet op het feit dat ingezoomd moet worden op toekomstige situaties (2030/2050) gebruikelijk en ook passend bij een verkenning.

2) De conceptbeantwoording van de zienswijzen en van de reacties

- De zienswijzen zijn op een voldoende wijze samengevat, adequaat en zorgvuldig beantwoord. Duidelijk is aangegeven welke zienswijzen tot een aanpassing van de NRD hebben geleid;
- De zienswijzen zijn daarmee op een voldoende zorgvuldige wijze in de NRD vertaald en betrokken bij de besluitvorming.
- De indieners van de zienswijzen worden via een aan hen gerichte brief geïnformeerd over waar zij de beantwoording van hun concrete zienswijze in de beantwoording kunnen terugvinden.

3) Conceptraadsvoorstel

- Het conceptraadsvoorstel is gelet op de inhoud van de (naar aanleiding van de ingekomen zienswijzen aangepaste) NRD en de zienswijzennota zelf volledig en navolgbaar.
- Wij houden hierbij rekening dat in juridisch opzicht de gevolgen van de vaststelling van een NRD beperkt zijn, nu met de vaststelling van een NRD niet reeds vooruit wordt gelopen op de inhoud van een Energievisie;
- Het totale traject tot aan de vaststelling van de Energievisie is evenwel op een navolgbare en heldere manier geschetst, waarbij ook aandacht is voor de rol van de NRD en het op te stellen milieueffectrapport hierin (namelijk, informatievergaring ten behoeve van de besluitvorming en geen politieke onderzoeksagenda). Deze te volgen procedure voldoet aan de toepasselijke wet- en regelgeving.

Conclusie

Wij menen dat het conceptraadsvoorstel (tezamen met de beantwoording van de zienswijzen en van de reacties) rechtmatig is, zorgvuldig is voorbereid en blijk geeft van een goede belangenafweging. Er wordt niet voorgesorteerd op een bepaalde inhoud van de nog vast te stellen Energievisie.

716134
24 september 2018

NOTITIE REIKWIJDTE EN DETAILNIVEAU MILIEUEFFECTRAPPORTAGE ENERGIEVISIE GEMEENTE ENSCHEDE

Gemeente Enschede

Vast te stellen

Duurzame oplossingen in
energie, klimaat en milieu

Postbus 579
7550 AN Hengelo
Telefoon (074) 248 99 40

Documenttitel	Notitie reikwijdte en detailniveau milieueffectrapportage Energievisie Gemeente Enschede
Soort document	Vast te stellen
Datum	24 september 2018
Projectnummer	716134
Opdrachtgever	Gemeente Enschede
Auteur	Eric Arends, Florentine van der Wind, Pondera Consult
Vrijgave	Eric Arends, Pondera Consult

SAMENVATTING

Aanleiding

De gemeente Enschede bereidt een Energievisie voor die de energietransitie in Enschede in goede banen moet leiden. Het is de bedoeling deze Energievisie vast te stellen in de vorm van een structuurvisie in de zin van de Wet ruimtelijke ordening. Deze Energievisie zal richting geven aan de manier waarop Enschede haar energiedoelen kan bereiken. In de Energievisie zal beleid voor de periode tot 2030 wordt vastgelegd, met een doorkijkje naar de situatie in 2050. De voorbereiding van de Energievisie wenst de gemeente te combineren met de procedure van een plan-milieueffectrapportage (plan-m.e.r.) zodat de milieugevolgen van de keuzes in de visie inzichtelijk zijn. Met voorliggende notitie reikwijdte en detailniveau zet de gemeente Enschede de eerste formele stap in deze m.e.r.-procedure.

Doelstellingen

In de Energievisie zullen kaders worden gesteld, die perspectief bieden op een situatie waarin op een volledige duurzame wijze in de Enschedese energiebehoefte wordt voorzien. Voor zover mocht blijken dat er binnen de gemeente Enschede te weinig ruimte beschikbaar is om daarvoor voldoende duurzame energie op te wekken, wordt hiervoor de samenwerking buiten onze gemeentegrenzen aangegaan.

Waarom wordt een milieueffectrapportage doorlopen?

Naar de geschiktheid van locaties voor het opwekken van duurzame energie is nog geen uitputtend onderzoek gedaan. De Wet milieubeheer bevat een instrument dat daarvoor bij uitstek geschikt is, namelijk de m.e.r. De m.e.r. kan de vraag beantwoorden, waarom een bepaalde locatie al dan niet geschikt is voor het opwekken van duurzame energie en welke milieueffecten daarbij optreden. Het gebruik van het instrument m.e.r. bevordert zorgvuldige besluitvorming. De m.e.r. wordt in dit geval gekoppeld aan het voornemen een thematische structuurvisie in de zin van de Wet ruimtelijke ordening vast te stellen, namelijk de Energievisie.

Doel van de Notitie reikwijdte en detailniveau

Ten behoeve van de op te stellen Energievisie wordt een onderzoek gestart in de vorm van een m.e.r. naar mogelijk geschikte gebieden voor zonneparken, windenergie en overige potentiele energiebronnen. Uiteindelijk zal deze m.e.r. informatie leveren in de vorm van een milieueffectrapport (hierna MER) over de mogelijke milieugevolgen van deze ontwikkelingen. De Notitie reikwijdte en detailniveau biedt daarbij inzicht in wat in deze m.e.r. onderzocht gaat worden en op welk manier dit gebeurt.

Voorgenomen activiteit

In de Energievisie dient duidelijk te worden op welke locaties binnen de gemeente Enschede het opwekken van duurzame (hernieuwbare) energie mogelijk is en tot welke bijdrage aan de energiedoelen het benutten van deze locaties kan leiden. Het milieueffectrapport (MER) dient informatie aan te reiken over de milieueffecten van de toepassing van verschillende vormen van duurzame energie op verschillende locaties. In het maximaal realistisch scenario zijn alle locaties die technisch geschikt zijn voor het produceren van duurzame energie en waar ook aan de betreffende wet- en regelgeving voldaan kan worden, benut voor het produceren van duurzame energie. Door de milieueffecten hiervan in beeld te brengen geeft het MER duidelijkheid over de maximale draagkracht van stad en landelijk gebied voor het opwekken van

duurzame energie. De milieueffecten worden in beeld gebracht aan de hand van onderzoeksscenario's met de inzet van een verschillende mix aan duurzame energiebronnen.

Duurzame energiebronnen

Niet alle duurzame energiebronnen die denkbaar zijn leveren een substantiële bijdrage aan het bereiken van de doelstellingen van de gemeente. Uit onderzoek van ECN (2015) blijkt dat van zon-PV en windenergie de grootste bijdrage aan de energiedoelstelling verwacht mag worden. Onder meer zonneboilers, biomassa en wellicht geothermie leveren ook een bijdrage, maar deze lijkt veel beperkter te zijn. Nader onderzoek naar biomassa van eigen grondgebied en vanuit de regio en geothermie moet meer duidelijkheid brengen en kan mogelijk uitwijzen dat het potentieel van deze opties toch hoger is dan nu gedacht.

Onderzoeksscenario's (alternatieven)

Door ECN (2015) is vastgesteld welke hoeveelheid energie de gemeente Enschede verbruikt in 2030 en 2050 en welke duurzame bronnen daarvoor mogelijk in te zetten zijn. Op basis daarvan kunnen verschillende scenario's samengesteld worden om de doelstellingen te bereiken. Een scenario kan bestaan uit de inzet van één bepaalde duurzame energiebron of uit een combinatie van verschillende bronnen, op verschillende locaties binnen de gemeente.

Zon op dak en energiebesparing

Uitgangspunt voor het MER is dat een bepaald percentage zon op dak gerealiseerd wordt in 2030 en 2050. Op basis van onderzoek van ECN is een inschatting gemaakt van de potentie van de benutting van dit dakoppervlak. De gemeente Enschede heeft daarbij het uitgangspunt vastgesteld dat in 2030 circa 10% van dit potentieel benut is en in 2050 circa 30%. Dit wordt voor het MER als een (voorlopig) gegeven beschouwd. Zon op dak wordt verder niet onderzocht in het MER; reden hiervoor is dat de milieueffecten van realisatie op daken beperkt is en de gemeente dit op voorhand steunt en waar nodig mogelijk zal maken. Ook energiebesparing blijft buiten beschouwing van het onderzoek in het MER. Hiervoor doen we een aanname van de gerealiseerde mate van besparing in 2030 en 2050.

Biomassa en geothermie

Nader onderzoek naar regionaal beschikbare biomassa en geothermie dient zoals hiervoor beschreven, nog plaats te vinden. Dit zal in het kader van het MER plaatsvinden.

Zonneweiden en windturbines

Het toepassen van zonneweiden en windturbines kan op verschillende manieren: bijvoorbeeld grootschalige zonneparken in een aantal categorieën van verschillende grootte (bijvoorbeeld 1-3 hectare, 3-10 hectare en groter dan 10 hectare), en windturbines in de vorm van solitaire windturbines of juist meer geclusterde turbines in de vorm van één of meer windparken .
De effecten van zonneweiden en windturbines zullen in eerste instantie los van elkaar beschouwd worden, en pas in tweede instantie in combinatie met elkaar. Dit is een gerechtvaardigde aanpak aangezien wind- en zonne-energie verschillende effecten hebben die goed afzonderlijk van elkaar beschouwd kunnen worden. Denk hierbij aan de effecten geluid en slagschaduw die bij windturbines optreden, maar niet of nauwelijks bij zonneweiden.
Zonneweiden kennen een groot ruimtebeslag terwijl windturbines vaak juist weer goed te combineren zijn met bestaande functies zoals bijvoorbeeld agrarisch gebruik. Ook kunnen beide technieken gecombineerd worden in hetzelfde gebied; het één sluit het ander niet uit.

Maximaal realistisch scenario

Door combinaties van zonne- en windenergie, aangevuld met een bijdrage vanuit geothermie en biomassa worden scenario's gevormd die leiden tot het zoveel mogelijk bereiken van de doelstellingen van de gemeente. Voor de bijdrage van overige duurzame energiebronnen die een geringe omvang hebben, zoals zonneboilers, kleine windturbines etc., wordt een aanname gedaan die in elk scenario wordt meegenomen. De scenario's dienen wel realistisch te zijn voor wat betreft technische mogelijkheden, beschikbare ruimte en het voldoen aan wet- en regelgeving; het is immers niet zinvol om onrealistische alternatieven in een MER te beschouwen.

Bij het bepalen van de mogelijkheden voor zon en wind en overige energiebronnen wordt voor alle energiebronnen uitgegaan van het bepalen van de maximale mogelijkheden (rekening houdend met technische mogelijkheden, beschikbare ruimte en het voldoen aan wet- en regelgeving). Door middel van deze aanpak wordt duidelijk wat het maximale realistische scenario kan zijn van het opwekken van duurzame energie op het grondgebied van de gemeente Enschede.

Vervolgens wordt tevens nagegaan wat de effecten zijn als minder dan het maximum wordt benut van elk van de energiebronnen, bijvoorbeeld een invulling met 25%, 50% en 75% van het maximum. Combinaties van deze invullingen vormen verschillende scenario's. Het uiteindelijke voorkeursscenario van de gemeente kan dan bestaan uit één van de onderzochte scenario's of een combinatie van delen van scenario's.

Te onderzoeken milieuaspecten

Iedere bron van duurzame energie heeft milieueffecten. De aard en omvang van de effecten verschilt sterk per type bron. Voor windenergie gaat het met name om geluid, slagschaduw, natuur en landschap, voor zonne-energie om ruimtebeslag en gevolgen voor landschap, terwijl voor vergistingsinstallaties bijvoorbeeld emissies naar de lucht en geur relevant zijn. Daarom wordt voor de verschillende energiebronnen een apart beoordelingskader opgesteld. Het boordelingskader bevat verschillende aspecten en beoordelingscriteria waarmee de beoordeling wordt uitgevoerd.

Procedure

De notitie reikwijdte en detailniveau (NRD) biedt inzicht in wat in de m.e.r. ten behoeve van de Energievisie onderzocht gaat worden en op welk manier dit gebeurt. De (concept) NRD heeft zes weken ter inzage gelegen, zodat eenieder op deze notitie heeft kunnen inspreken en zienswijzen kenbaar heeft kunnen maken. De ontvangen inspraakreacties en adviezen van de wettelijke adviseurs hebben geleid tot aanpassingen in de NRD. De aangepaste NRD en de antwoorden op de inspraakreacties en adviezen zijn door het bevoegd gezag vastgesteld; gezamenlijk vormen zij de richtlijnen voor het op te stellen milieueffectrapport.

Na de vaststelling van de NRD, worden planMER en ontwerp-Energievisie opgesteld. Deze worden vervolgens ter inzage gelegd en tenslotte vastgesteld, rekening houdend met zienswijzen en adviezen van andere overheden en de Commissie voor de m.e.r. Na vaststelling kunnen toekomstige initiatieven voor duurzame energie worden ontwikkeld, volgens de regels uit de Energievisie.

INHOUDSOPGAVE

1	**Inleiding**	**1**
1.1	Aanleiding	1
1.2	Waarom wordt een milieueffectrapportage doorlopen?	2
1.3	Doel van dit document	2
1.4	Rolverdeling bevoegd gezag en initiatiefnemer	3
1.5	Leeswijzer	3
2	**Doelstellingen en beleid**	**5**
2.1	Inleiding	5
2.2	Rijksbeleid	5
2.3	Beleid van provincie Overijssel	7
2.4	Energiebeleid en doelstellingen gemeente Enschede	8
3	**Voorgenomen activiteit en alternatieven**	**11**
3.1	Het voornemen	11
3.2	Afbakening plan- en studiegebied	11
3.3	Energieverbruik van de gemeente Enschede en op te wekken hoeveelheid duurzame energie	12
3.4	Duurzame energiebronnen	14
3.5	Te onderzoeken scenario's (alternatieven)	19
3.6	Huidige situatie en autonome ontwikkelingen	22
3.7	Voorkeursalternatief	22
4	**Te onderzoeken milieuaspecten**	**23**
4.1	Mogelijke effecten	23
4.2	Effectbeoordeling	24
4.3	Score	27
4.4	Mitigerende maatregelen	27
4.5	Leemten in kennis en informatie; evaluatie	27
5	**Procedures en besluitvorming**	**29**
5.1	Plan-m.e.r.-plicht	29
5.2	M.e.r.-procedure	29
5.3	Benodigde besluiten	30
5.4	Initiatiefnemer, bevoegd gezag en andere overheden	31
5.5	Inspraak, advies en meedenken	31

Bijlagen

Bijlage 1 Gebruikte begrippen en afkortingen
Bijlage 2 Toelichting milieueffectrapportage

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

De gemeente Enschede bereidt een Energievisie voor die de energietransitie in Enschede in goede banen moet leiden. Het is de bedoeling deze Energievisie vast te stellen in de vorm van een structuurvisie in de zin van de Wet ruimtelijke ordening. Deze Energievisie zal richting geven aan de manier waarop Enschede haar energiedoelen kan bereiken. In de Energievisie zal beleid voor de periode tot 2030 wordt vastgelegd, met een doorkijkje naar de situatie in 2050. De voorbereiding van de Energievisie wenst de gemeente te combineren met de procedure van een plan-m.e.r. zodat de milieugevolgen van de keuzes in de visie inzichtelijk zijn. Met voorliggende notitie reikwijdte en detailniveau zet de gemeente Enschede de eerste formele stap in deze m.e.r.-procedure.

1.1.1 Achtergrond van het energiebeleid van de gemeente Enschede

De beweegredenen van de gemeente Enschede om de energietransitie in de gemeente te willen versnellen zijn divers. “We zullen moeten overschakelen op duurzame bronnen van energie, als we toekomstige generaties in staat willen stellen om de aarde op dezelfde manier te gebruiken als wij hebben gedaan en we voor onze energievoorziening niet afhankelijk willen zijn van instabiele regio’s. De energietransitie biedt volop kansen. Voor ons bedrijfsleven is er perspectief op werk. Er moeten zonnepanelen, windturbines, warmtepompen en vergistingsinstallaties worden geplaatst en Enschede telt nog veel te verduurzamen gebouwen. Een verdienmodel is er ook voor onze kennisintensieve bedrijven, die met hun innovaties de energietransitie kunnen aanjagen.”, aldus de gemeente Enschede in de nota waarin de bevindingen van de publiekscampagne worden besproken[1].

De energietransitie vraagt om korte en meer lange termijn acties en maatregelen. Ook zal zowel op energiebesparing als op het duurzaam opwekken van energie ingezet dienen te worden. Beide kunnen leiden tot een versterking van de sociaal-economische structuur van Enschede. Energiebesparing draagt bij aan stabilisering van de energielasten. Wanneer inwoners financieel kunnen participeren in lokale energieprojecten vloeit het geld dat in deze regio aan energie wordt uitgegeven voor een deel terug naar de lokale gemeenschap. Voor het buitengebied geldt dat er een wens is om de ruimtelijke kwaliteit te bestendigen en waar mogelijk te verbeteren, maar dat daarvoor economische dragers nodig zijn. Energieprojecten kunnen in die zin van betekenis zijn.

1.1.2 Doelstellingen

Streefbeeld voor de gemeente Enschede is de situatie waarbij op een volledige duurzame wijze in de Enschedese energiebehoefte wordt voorzien. Voor zover mocht blijken dat er binnen de gemeente Enschede te weinig ruimte beschikbaar mocht zijn om daarvoor voldoende duurzame energie op te wekken, wordt hiervoor de samenwerking buiten onze gemeentegrenzen aangegaan.

[1] Enschede wekt op, Gemeente Enschede, 14 maart 2017

Naast een inzet op een volledig duurzame energievoorziening, heeft een groot aantal fracties in een recente raadsdebat ook aangedrongen op een brede reikwijdte van de Energievisie. Die dient zich niet alleen te richten op locaties voor zonne- en windenergie, maar ook op andere hernieuwbare energiebronnen, op energiebesparing en de opslag van duurzame energie.

1.1.3 Traject ‘Enschede wekt op’

Via de campagne ‘Enschede wekt op’ is de Enschedese bevolking uitgenodigd om mee te helpen zoeken naar locaties voor zonne- of windenergie binnen de gemeentegrenzen. Op 19 september 2016 is in een vergadering van de stadsdeelcommissie fysiek de aftrap gegeven voor de gemeente-brede verkenning naar locaties voor zonne- en windenergie. Het traject onderscheidt een bestuurlijk spoor, een participatiespoor en een realisatiespoor. Ideeën, voorstellen en meningen zijn via bijeenkomsten en enquêtes naar voren gebracht. De Enschedese bevolking blijkt zich bewust te zijn van de noodzaak van de energietransitie. Over de manier waarop dat moet gebeuren lopen de meningen uiteen.

Bij het opstellen van de Energievisie en het onderzoek daarvoor in de milieueffectrapportage (hierna m.e.r.), worden bij de gemeente bekend zijnde concrete initiatieven voor duurzame energieprojecten betrokken.

1.2 Waarom wordt een milieueffectrapportage doorlopen?

Grootschalige opwekking van energie met behulp van bijvoorbeeld windturbines en zonneparken heeft ontegenzeggelijk een flinke invloed op de omgeving. Hoe groot die invloed is, hangt natuurlijk af van aantal en grootte van turbines en zonneparken, en van de geschiktheid van de locaties voor deze ontwikkelingen.

Naar de geschiktheid van locaties voor het opwekken van duurzame energie is nog geen uitputtend onderzoek gedaan. De Wet milieubeheer bevat een instrument dat daarvoor bij uitstek geschikt is, namelijk de m.e.r. De m.e.r. kan de vraag beantwoorden, waarom een bepaalde locatie al dan niet geschikt is voor het opwekken van duurzame energie en welke milieueffecten daarbij optreden. Het gebruik van het instrument m.e.r. bevordert zorgvuldige besluitvorming. De m.e.r. wordt in dit geval gekoppeld aan het voornemen een thematische structuurvisie in de zin van de Wet ruimtelijke ordening (de Energievisie) vast te stellen.

Om een goede indruk te krijgen van de mogelijke locaties en effecten zal het m.e.r.-onderzoek zich uitstrekken over de gehele gemeente Enschede.

Voor concrete initiatieven die worden ingediend voordat het milieueffectrapport is opgesteld, c.q. de Energievisie is vastgesteld, geldt dat van geval tot geval beoordeeld wordt of het noodzakelijk is de besluitvorming over het milieueffectrapport en de Energievisie af te wachten voordat het betreffende initiatief wordt opgepakt.

1.3 Doel van dit document

Met het publiceren van deze notitie reikwijdte en detailniveau wordt bekend gemaakt dat een m.e.r. wordt doorlopen en is eenieder in de gelegenheid gesteld om zienswijzen in te brengen. De notitie reikwijdte en detailniveau biedt daarbij inzicht in wat in deze m.e.r. onderzocht gaat worden en op welk manier dit gebeurt. Hierbij worden onderzoeksscenario’s ingezet als

instrument om de gevolgen van verschillende maatregelen, die allemaal bijdragen aan het behalen van de energiedoelen, in beeld te brengen. De beoordeling van de effecten van deze scenario's gebeurt met behulp van een beoordelingskader. Onderzoeksscenario's en beoordelingskader worden in respectievelijk hoofdstuk 3 en 4 geschetst.

1.4 Rolverdeling bevoegd gezag en initiatiefnemer

Burgemeester en wethouders van de gemeente Enschede zijn de initiatiefnemer om te komen tot een Energievisie die in de vorm van een structuurvisie wordt vastgesteld door het bevoegd gezag, de gemeenteraad van Enschede.

1.5 Leeswijzer

Na dit inleidende hoofdstuk wordt in hoofdstuk 2 ingegaan op relevant gemeentelijk, provinciaal en rijksbeleid. Hoofdstuk 3 gaat in op wat onderzocht gaat worden (de voorgenomen activiteiten en alternatieven, die uitgewerkt zijn in te onderzoeken scenario's). De manier waarop dit onderzoek plaatsvindt wordt beschreven in hoofdstuk 4. Ook zijn daar de effecten beschreven die worden onderzocht en de manier waarop deze worden beoordeeld (beoordelingskader). Hoofdstuk 5 geeft de procedure weer en de formele inspraakmomenten.

2 DOELSTELLINGEN EN BELEID

2.1 Inleiding

Om het beleidskader waarbinnen de gemeente Enschede opereert te beschrijven, is in dit hoofdstuk een beknopt overzicht gegeven van het (ruimtelijk) relevante beleid op rijks-, provinciaal en gemeentelijk niveau. Ten aanzien van allerlei milieu- en ruimtelijke aspecten zoals bodem en water, geluid, externe veiligheid, ecologie etc. is er specifiek sectoraal beleid en wetgeving. Daarop wordt waar dit relevant is in het op te stellen milieueffectrapport (MER) ingegaan.

2.2 Rijksbeleid

Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte

De “Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte” (SVIR, maart 2012) geeft een totaalbeeld van het ruimtelijk en mobiliteitsbeleid op rijksniveau. Het is de 'kapstok' voor bestaand en nieuw rijksbeleid met ruimtelijke consequenties. Ruimte voor het hoofdnetwerk voor (duurzame) energievoorziening en energietransitie wordt in het SVIR aangemerkt als een nationaal belang. Het Rijk stelt op het gebied van energie dat voor de opwekking en het transport van energie voldoende ruimte gereserveerd moet worden. Het aandeel van duurzame energiebronnen als wind, zon, biomassa en bodemenergie in de totale energievoorziening moet omhoog. In de structuurvisie zijn voor de MIRT[2]-regio Oost-Nederland geen specifieke locaties opgenomen voor het opwekken van duurzame energie.

Bodemenergie en aardwarmte (geothermie)

De RES-directive (Europese richtlijn Hernieuwbare energie) Richtlijn 2009/28/EG ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen erkent omgevingsenergie en geothermie als hernieuwbare, niet-fossiele en dus duurzame bronnen. De overheid wil dat Nederland 11 PJ van zijn warmtebehoefte verkrijgt uit aardwarmte in het jaar 2020. Om dit te bereiken is in 2011 het Actieplan Aardwarmte opgesteld. In dit plan staat hoe de Rijksoverheid in samenwerking met marktpartijen deze doelstelling wil bereiken.

Biomassa

Voor het bereiken van de Nederlandse doelstellingen om 14% van ons energieverbruik duurzaam op te wekken in 2020 is de inzet van bio-energie belangrijk. De biomassa zal wel uit duurzame bronnen moeten komen. Dit betekent bijvoorbeeld voor houtige biomassa dat de nieuwe aangroei van nieuwe biomassa geborgd moet zijn, de bodemkwaliteit bewaakt wordt, de productie en het transport van de biomassa niet mag leiden tot veel broeikasgasemissie etc. Europa stelde criteria op voor duurzaamheid van vloeibare biomassa. Voor vaste biomassa adviseert de Europese Commissie lidstaten een eigen duurzaamheidsbeleid te ontwikkelen. In Nederland leidde dat tot duurzaamheidseisen die in de SDE-subsidievoorwaarden staan voor de inzet van vaste biomassa. In het bijzonder voor de bij- en meestook in kolencentrales en ook voor de inzet van houtpellets voor industriële stoomproductie.

[2] Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport

Structuurvisie Windenergie op Land

De doelstelling van de Structuurvisie Windenergie op Land (SWOL, april 2014) is zodanige ruimtelijke voorwaarden te scheppen dat begin 2020 een opwekkingsvermogen van ten minste 6.000 MW aan windturbines op land operationeel is. Op 18 juni 2013 heeft het Interprovinciaal overleg (IPO) namens de provincies de Ministers van Infrastructuur en Milieu en van Economische Zaken laten weten dat de provincies er in geslaagd zijn om de volledige 6.000 MW te verdelen over de individuele provincies. Voor de provincie Overijssel is een taakstelling opgenomen van ten minste 85,5 MW in 2020. De provincie Overijssel heeft dit vertaald in een specifiek windenergiebeleid.

Energieakkoord voor duurzame groei en Energieagenda

Het Energieakkoord voor duurzame groei (2013) biedt een langetermijnperspectief voor een breed gedragen, robuust en toekomstbestendig energie- en klimaatbeleid. Ruim veertig organisaties, waaronder overheden, werkgevers, vakbewegingen en natuur- en milieuorganisaties hebben zich verbonden om afspraken te maken over duurzame groei. Het akkoord is erop gericht om de economische structuur te versterken en om de komende jaren miljarden aan investeringen los te maken in alle sectoren van de samenleving. Door de uitvoering van het Energieakkoord voor duurzame groei wordt er een sterke stijging beoogd in het aandeel duurzame energie van 4,5% in 2013 naar 15,9% in 2023.

Met de Energieagenda (2016) is het de bedoeling om invulling te geven aan de doelstellingen voor de lange termijn. Hiermee wordt een duidelijke koers aangegeven om perspectief en zekerheid te kunnen bieden aan bedrijven en burgers. De Energieagenda beschrijft de te maken stappen om de transitie naar een CO_2-arme energievoorziening in 2050 mogelijk te maken.

Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE)

Onderdeel van het rijksbeleid is een stimuleringsregeling voor duurzame energieprojecten. Dit is uitgewerkt in de vorm van diverse subsidieregelingen waaronder de SDE+ (Stimulering Duurzame Energieproductie plus).

Nationale omgevingsvisie (NOVI)

Op nationaal niveau is beleid in voorbereiding in de vorm van de Nationale omgevingsvisie. Met de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) geeft het Rijk een langetermijnvisie op de toekomst en de ontwikkeling van de leefomgeving in Nederland. Het gaat daarbij om het uitzetten van een koers om opgaven op het gebied van klimaatverandering, energietransitie, circulaire economie, bereikbaarheid en woningbouw, in geode banen te leiden. Het streven is daarbij de kwaliteit van de leefomgeving te behouden en zoveel mogelijk te versterken. Naar verwachting wordt in 2019 de eerste Nationale Omgevingsvisie vastgesteld.

Klimaatakkoord

In het Klimaatakkoord, onder regie van het kabinet, maken bedrijven, maatschappelijke organisaties en overheden concrete afspraken over de maatregelen waarmee de CO_2-uitstoot in Nederland gehalveerd kan worden. Medio 2018 zijn alle betrokken partijen tot afspraken op hoofdlijnen gekomen. Deze afspraken worden in de tweede helft van 2018 uitgewerkt in concrete plannen. Deze concrete plannen tezamen vormen het Klimaatakkoord. In 2019 begint de uitvoering van de plannen.

2.3 Beleid van provincie Overijssel

Omgevingsvisie

De provincie Overijssel geeft in de omgevingsvisie Overijssel 2017 “Beken kleur” aan in 2023 20% van de energie duurzaam op te willen wekken, de ambitie voor 2030 ligt op 30%. Het bereiken van deze ambitie moet voornamelijk plaatsvinden door het investeringsklimaat voor duurzame energie en besparing van energie aantrekkelijk te maken. Een ander belangrijk aspect is het wegnemen van ruimtelijke belemmeringen voor bijvoorbeeld grote windprojecten en geothermie.

De energietransitie raakt veel provinciale beleidssectoren, namelijk: energie, economie, ruimtelijke ordening, mobiliteit, infrastructuur en vergunningverlening en toezicht en handhaving. In het coalitieakkoord voor 2015-2019 heeft de provincie Overijssel de volgende kernpunten voor de energietransitie aangegeven:

- inzetten op de ambitie om het aandeel hernieuwbare energie naar 20% te laten groeien in 2023;
- herverdeling van budgetten, de omvang van het Energiefonds wordt verlaagd van 250 miljoen naar 200 miljoen euro vanwege het lagere tempo van financiering; 30 miljoen euro gaat naar het programma Nieuwe Energie;
- verruiming van de criteria van het Energiefonds Overijssel en programma Nieuwe Energie voor lokale initiatieven, innovatie en renovatie van woningvoorraad en maatschappelijk vastgoed;
- het Energiefonds wordt revolverend;
- houden aan afspraken met Rijk over windenergie.

Bij het vergroten van het aandeel hernieuwbare energie geldt voor windenergie dat de provincie Overijssel in ieder geval de bestuurlijke afspraken met het Rijk over het realiseren van windenergie op land wil nakomen (zie hieronder bij interprovinciaal overleg). Belemmeringen voor het plaatsen van windturbines worden daarbij zoveel mogelijk opgeheven. De provincie Overijssel maakt voor windenergie onderscheid in de volgende gebieden:

- kansrijke zoekgebieden: ten noorden van de Vecht, tussen Staphorst-Zwolle en Hardenberg. In deze gebieden maakt de provincie prestatieafspraken met gemeenten voor de bovenlokale ontwikkeling van windenergie;
- uitgesloten gebieden: de Ecologische hoofdstructuur (EHS)[3], de nationale Parken en de Nationale Landschappen;
- overige gebieden: (onder andere grotere bedrijventerreinen (groter dan 40 hectare) en langs infrastructuur) zijn initiatieven ter plekke mogelijk indien er sprake is van een goed landschappelijk ontwerp conform de gebiedskenmerken.

Nieuwe Energie Overijssel

In het programma Nieuwe Energie Overijssel werkt de provincie Overijssel met zeven kernpartners aan één ambitie: een energieneutraal Overijssel in 2050. Concreet is het doel 20% nieuwe energie en 6% energiebesparing in 2023. Het programma verbindt en versterkt partners en initiatieven die bijdragen aan de energietransitie in Overijssel. Naast de provincie, bestaan de kernpartners van Nieuwe Energie Overijssel uit gemeentes, waterschappen,

[3] Nu aangeduid als nationaal natuurnetwerk (NNN)

woningcorporaties, netbeheerder Enexis, VNO-NCW / MKB Nederland midden, Bio-energiecluster Oost Nederland en Natuur en Milieu Overijssel.

In het uitvoeringsprogramma zijn acties en maatregelen opgenomen om de doelen te bereiken. Eén van de onderdelen van het uitvoeringsprogramma is energieopwekking. In de komende vijf jaar wordt ingezet op een mix van bronnen zoals wind, zon en biomassa in combinatie met vernieuwende technieken en nieuwe organisatievormen, zoals coöperaties.

Interprovinciaal Overleg

De provincies gaan intensief samenwerken bij de realisatie van een duurzame economie. In 2013 hebben zij zich gecommitteerd aan twee belangrijke overeenkomsten: de 'wind op land' prestatieafspraak met het rijk en het Energieakkoord voor duurzame groei. Voor de uitvoering van deze overeenkomsten zijn de provincies, onder de naam ‘Interprovinciale Samenwerking Energietransitie en Economie’ (IP2SE), een overkoepelende samenwerkingsvorm aangegaan. De uitvoering van het Energieakkoord doen de provincies vanuit hun wettelijke rollen en taken in de ruimtelijke ordening, regionale economie, vergunningverlening en handhaving en mobiliteit. In de periode 2014-2020 voeren de provincies gezamenlijk de gemaakte afspraken uit van het Energieakkoord voor duurzame groei.

Verordening

In de provinciale verordening zijn regels opgenomen die gelden voor windenergieprojecten en hieraan zijn gemeenten gebonden. Voor de gemeente Enschede betekent dit dat windturbines potentieel mogelijk zijn in zogenaamde ‘overige gebieden’ (zie voor toelichting hierboven in de paragraaf over de Omgevingsvisie), mits de windturbines zich conform de provinciale verordening op juiste wijze verhouden tot de gebiedskenmerken die van toepassing zijn.

Ook ten aanzien van zonne-energie heeft de provincie nadere regels vastgesteld. Installaties voor het opwekken van zonne-energie worden in principe toegestaan op al bebouwde gronden. Daarbuiten is ontwikkeling mogelijk wanneer een meerwaarde kan worden aangetoond vanuit meervoudig ruimtegebruik, mitigerende maatregelen, gebiedsinpassing en maatschappelijke bijdrage.

2.4 Energiebeleid en doelstellingen gemeente Enschede

Structuurvisie Enschede

De Structuurvisie Enschede, vastgesteld op 26 september 2011, legt de hoofdlijnen van het langjarig ruimtelijk beleid van de Gemeente Enschede vast. Bij nieuwe gebiedsontwikkelingen en nieuw stedelijk beleid, wordt de structuurvisie aangevuld om zo mee te kunnen gaan in de dynamiek van stedelijke ontwikkeling en een actueel kader te vormen voor burgers en bedrijven. De structuurvisie beoogt geen sectorale of gebiedsgerichte beleidsstukken te vervangen, maar de hoofdlijnen van al dit beleid in samenhang te presenteren. Onderdeel van de structuurvisie zijn onder meer de bijlagen ‘Gids Buitenkans’ die richting geeft aan de ontwikkeling van het buitengebied van de gemeente en ‘Nieuwe energie voor Enschede’ die beleid formuleert op gebied van energiebesparing en duurzame energie.

Actieplan duurzaamheid

Op 8 juni 2015 stelde de gemeenteraad van Enschede het Actieplan duurzaamheid vast. Het Actieplan duurzaamheid bevat een opsomming van de speerpunten van beleid en een aanpak voor de realisatie daarvan. Voor het speerpunt energie werd het volgende doel vastgelegd:

- in 2030 bedraagt het op Enschedees grondgebied opgewekte aandeel duurzame energie ten minste 12 procent en
- in 2050 is dat aandeel hernieuwbare energie toegenomen tot ten minste 27 procent.

Aan de keuze voor deze doelstelling ligt een onderzoeksrapport van ECN[4] ten grondslag, waarin - rekening houdend met voortgaande energiebesparing - de toekomstige energiebehoefte van Enschede is geraamd en waarbij het in Enschede beschikbare potentieel aan duurzame energie is ingeschat.

Met haar aanpak wil de gemeente Enschede energiebesparing stimuleren en het opwekken van duurzame energie faciliteren. Voor kansen wil Enschede zowel binnen de gemeente, als in de regio kijken.

Enschede wekt op

De bevolking is via de campagne ‘Enschede wekt op’ actief betrokken bij de uitvoering van het Actieplan duurzaamheid. Doel van deze campagne was tweeledig: de samenleving stimuleren energie te besparen/zelf duurzaam op te wekken en meedenken bij de zoektocht naar locaties voor grootschalige opwek van duurzame energie. Hiervoor zijn diverse participatie- en ontwerpsessies georganiseerd die goed bezocht zijn. De informatie die verzameld is, is vastgelegd[5] en gepresenteerd aan de gemeenteraad.

Aanscherping doelstellingen

Bij de bespreking van de resultaten van de campagne ‘Enschede wekt op’ heeft de gemeenteraad de energiedoelstelling uit het Actieplan duurzaamheid aangescherpt. Zij besloot opdracht te geven tot de ontwikkeling van een Energievisie. Deze Energievisie moet het kader gaan vormen voor de transitie naar een volledig duurzame energievoorziening in Enschede. Onderwerpen die hierbij aan bod moeten komen zijn:

- benutting van bestaande en nieuwe duurzame energietechnieken;
- draagvlak voor duurzame energieprojecten;
- (kleinschalige) energie-initiatieven vanuit de maatschappij;
- energiebesparing;
- mogelijkheden voor kort- en langdurige opslag van duurzaam opgewekte energie.

[4] Rapport: Verkenning potentieel hernieuwbare energie Gemeente Enschede, ECN-N--15-011, 2 april 2015
[5] In de nota ‘Enschede wekt op’, 14 maart 2017

3 VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

3.1 Het voornemen

De gemeente Enschede bereidt een Energievisie voor. In de Energievisie zal beleid voor de periode tot 2030 worden vastgelegd, met een doorkijkje naar de situatie in 2050. Het is de bedoeling deze Energievisie vast te stellen in de vorm van een structuurvisie in de zin van de Wet ruimtelijke ordening. De Energievisie zal richting geven aan de manier waarop de geformuleerde energiedoelen worden bereikt. Voor zover deze ambities worden bereikt door middel van initiatieven die een wezenlijke ruimtelijke en milieu-impact hebben, worden deze in dit m.e.r. onderzocht.

In de Energievisie dient duidelijk te worden:

1. op welke locaties binnen de gemeente Enschede het opwekken van duurzame (hernieuwbare) energie mogelijk is;
2. tot welke bijdrage aan de energiedoelen het benutten van deze locaties kan leiden;
3. voor het geval dat mocht blijken dat het niet mogelijk is alle benodigde energie op een duurzame wijze op eigen grondgebied op te wekken, welke stappen er gezet moeten worden om er voor te zorgen dat we in de toekomst toch op een duurzame manier in onze energiebehoefte voorzien.

Het milieueffectrapport (MER) dient informatie aan te reiken over de milieueffecten van de toepassing van verschillende vormen van duurzame energie op verschillende locaties. In het maximaal realistisch scenario zijn alle locaties die technisch geschikt zijn voor het produceren van duurzame energie en waar ook aan de betreffende wet- en regelgeving voldaan kan worden, benut voor het produceren van duurzame energie. Door de milieueffecten hiervan in beeld te brengen geeft het MER duidelijkheid over de maximale draagkracht van stad en landelijk gebied voor het opwekken van duurzame energie. De milieueffecten worden in beeld gebracht aan de hand van onderzoeksscenario's met de inzet van een verschillende mix aan duurzame energiebronnen.

Het MER beperkt zich tot het onderzoeken van de mogelijkheden op het grondgebied van de gemeente Enschede.

Leeswijzer

Om specifieker aan te geven wat in de m.e.r. aan de orde komt wordt hieronder ingegaan op het plan- en studiegebied (paragraaf 3.2), op het energieverbruik van de gemeente Enschede (paragraaf 3.3) en de verschillende duurzame energiebronnen die onderzocht zullen worden (paragraaf 3.4). In paragraaf 3.5 worden vervolgens ingegaan op de onderzoeksscenario's die onderzocht worden in de m.e.r. Paragraaf 3.6 gaat in op het betrekken van initiatieven vanuit maatschappelijke organisaties. In paragraaf 3.7 en 3.8 wordt ingegaan op respectievelijk de referentiesituatie (de huidige situatie en autonome ontwikkeling) en het voorkeursalternatief (VKA).

3.2 Afbakening plan- en studiegebied

Het plangebied bestaat uit de gemeente Enschede en dit vormt ook het studiegebied voor de m.e.r. Uitzondering hierop vormen effecten die zich buiten de gemeentegrenzen zouden kunnen

voordoen ten gevolge van ontwikkelingen binnen de gemeentegrenzen. Ook die effecten worden onderzocht. Hierbij kan het bijvoorbeeld gaan om effecten ten aanzien van ecologie (natuur).

Voor het realiseren van een volledig duurzame energievoorziening wordt ook gekeken naar de inzet van duurzame energie van buiten de gemeentegrenzen. De milieueffecten van de inzet van duurzame energie afkomstig van buiten de grenzen van de gemeente Enschede worden echter niet onderzocht in deze m.e.r.

Binnen de gemeentegrens van de Gemeente Enschede wordt het studiegebied voornamelijk beperkt tot het buitengebied en de bedrijventerreinen van Enschede, het overig bebouwd stedelijk gebied wordt niet beschouwd. Op voorhand wordt namelijk uitgesloten dat daar ruimte zal zijn voor grootschalige energieopwekking zoals grote windturbines of zonneparken. Het benutten van dakoppervlak voor het plaatsen van zonnepanelen is wel van groot belang om de doelstellingen te bereiken, het potentieel van zonnepanelen op daken is namelijk groot, echter de milieueffecten daarvan zijn beperkt. De milieueffecten van het leggen van zonnepanelen op daken worden daarom niet in de m.e.r. onderzocht. Wel wordt het potentieel bepaald aan duurzame energiebronnen in het stedelijk gebied en meegenomen in de mate waarin de duurzame energiedoelen van de gemeente Enschede worden bereikt.

3.3 Energieverbruik van de gemeente Enschede en op te wekken hoeveelheid duurzame energie

Om te bepalen wat de doelstellingen van de gemeente Enschede betekenen voor de omvang van de op te wekken hoeveelheid duurzame energie, is het eerst nodig vast te stellen wat de omvang van het energieverbruik binnen de gemeente is. In 2015 heeft de gemeente een onderzoek laten uitvoeren door ECN waarin het energieverbruik is ingeschat voor 2030 en 2050. Dit is gebeurd op basis van de klimaatmonitor en een tweetal scenario's van de ontwikkeling van het energieverbruik in de periode tot 2050. Eén scenario gaat uit van een onveranderde ontwikkeling volgens vastgesteld en voorgenomen beleid uit de Nationale Energieverkenning[1] ('business as usual'), het andere scenario gaat uit van het treffen van vergaande energiebesparingsmaatregelen[2].

Onderstaande tabellen geven het verwachte energieverbruik van de gemeente per energiedrager en per sector weer (ECN, 2015) in 2030 en 2050 in petajoule[3] (PJ). Het energieverbruik in 2015 van de gemeente bedraagt 10,0 PJ (bron: klimaatmonitor.databank.nl). In deze NRD grijpen we nog terug op het rapport van ECN (2015), maar in het MER worden de getallen die daarin worden genoemd, geactualiseerd.

[1] Nationale Energieverkenning 2014: ECN--L-14-077. Het energiebesparingstempo in dit scenario is over een periode van tien jaar gemiddeld 1,2% per jaar in 2020 en 0,7% in 2030. In de studie voor Enschede is dit geëxtrapoleerd voor een schatting van het gebruik in 2050 bij voortzetting van het voorgenomen beleid.
[2] Het tweede scenario veronderstelt een hoge energiebesparing van 1,5% per jaar.
[3] Petajoule (PJ) is een eenheid van energie. 1PJ = 10^{12} kJ en 1PJ ≈ 277.800.000 kilowattuur (kWh).

Kader 3.1 Wat is een megawattuur en een petajoule?

Een kilowattuur is een maat voor elektrische energie. Als bijvoorbeeld een wasmachine met een vermogen van 2500 watt (= 2,5 kilowatt) een uur lang draait dan is het verbruik van die wasmachine 2,5 kilowattuur. Kilowatt wordt afgekort als kW en kilowattuur als kWh. Een gemiddeld huishouden verbruikt in Nederland circa 3.500 kWh aan elektriciteit per jaar. Daarnaast verbruikt een huishouden voor verwarming nog aardgas of warmte vanuit een stadsverwarmingsnet. Ook is nog energie nodig voor mobiliteit, bijvoorbeeld in de vorm van benzine of diesel voor autoverkeer. Ook kantoren en industrie verbruiken energie in de vorm van elektriciteit, aardgas of olie.

De hoeveelheid energie kan ook worden uitgedrukt in de eenheid joule. Het gebruik van deze eenheid maakt het mogelijk verschillende vormen van energie op te tellen. Zo is 1 kilowattuur elektrische energie gelijk aan 3.600.000 joule en één kubieke meter aardgas gelijk aan circa 35 miljoen joule, afgekort tot 35 MJ (megajoule). Bij nog grotere getallen wordt de eenheid petajoule gebruikt, afgekort tot PJ, dat staat voor 1 miljoen keer een miljard Joule. Het totale energieverbruik van de gemeente Enschede, dus alle huishoudens, industrie, wegverkeer en kantoren samen, bedraagt circa 10 PJ per jaar.

Tabel 3.1 Verbruik in de gemeente Enschede per energiedrager in 2030 en 2050 in PJ bij vastgesteld en voorgenomen beleid ('business as usual') en bij intensieve energiebesparing (ECN, 2015)

	2030 Vastgesteld en voorgenomen beleid	2030 Intensieve energiebesparing	2050 Vastgesteld en voorgenomen beleid	2050 Intensieve energiebesparing
Olieproducten	1,7	1,1	1,6	0,3
Aardgas	4,5	4,2	3,7	3,1
Elektriciteit	2,9	2,9	3,2	3,3
Warmte	1,1	1,0	1,2	1,0
Vaste biomassa	0,1	0,1	0,1	0,1
Totaal verbruik	10,2	9,3	9,8	7,8

Tabel 3.2 Verbruik in de gemeente Enschede per sector in 2030 en 2050 in PJ bij vastgesteld en voorgenomen beleid ('business as usual') en bij intensieve energiebesparing (ECN, 2015)

	2030 Vastgesteld en voorgenomen beleid	2030 Intensieve energiebesparing	2050 Vastgesteld en voorgenomen beleid	2050 Intensieve energiebesparing
Huishoudens	3,9	3,6	3,3	2,6
Diensten	2,3	2,3	2,1	2,0
Industrie	1,8	1,7	2,0	1,7
Transport	1,8	1,4	1,9	1,0
Landbouw	0,0[4]	0,0	0,0	0,0
Netverliezen	0,4	0,3	0,4	0,3
Totaal verbruik	10,2	9,3	9,8	7,8

[4] Het energieverbruik van de landbouwsector in Enschede is dermate klein dat het achter de komma verdwijnt (dus minder is dan 0,05 PJ).

De gemeenteraad heeft in 2015 bij het vaststellen van het Actieplan duurzaamheid overwogen dat het niet realistisch is om uit te gaan van het intensieve besparingsscenario. Daarom wordt conform het Actieplan duurzaamheid uitgegaan van een ontwikkeling volgens vastgesteld en voorgenomen beleid (het 'business as usual' scenario).

3.4 Duurzame energiebronnen

In het kader van de campagne 'Enschede wekt op' is het verzoek gedaan om in beeld te brengen welke vormen van energieopwekking uit hernieuwbare bronnen in Enschede benut zouden kunnen worden. Daarbij richtte de campagne zich met name op het vinden van locaties voor zonneparken en windmolens omdat het ontsluiten van het potentieel aan zonne- en windenergie een ruimtelijk vraagstuk is met in potentie grote gevolgen voor de woon- en leefomgeving, en het niet benutten van deze duurzame energiebronnen de energietransitie in de weg zou staan. Met andere woorden: als er geen locaties voor zonne- en windenergie worden aangewezen, komt de productie van zonne- en windenergie niet of slechts heel langzaam van de grond. Het was zeker niet de bedoeling dat andere opties niet in beeld zouden komen. In de analyse zoals die door ECN in 2015 voor het Actieplan Duurzaamheid was gemaakt zijn meerdere opties in ogenschouw genomen van het hernieuwbare energiepotentieel in Enschede. Op basis daarvan zetten we de beschikbare opties en het potentieel van elke optie op een rij[5].

Als we kijken naar aanbod vanuit hernieuwbare bronnen dan gaat het om een verkenning in stappen van achtereenvolgens het theoretisch potentieel (welke energiebronnen bestaan er allemaal), het technisch potentieel (welke energiebronnen kunnen toegepast worden in het betreffende gebied), het realistisch potentieel (van welke energiebronnen is het ook realistisch dat ze toegepast worden in een behaald gebied uitgaande van bijvoorbeeld de daadwerkelijk beschikbare ruimte) en ten slotte het economisch potentieel (welke energiebronnen zijn ook financieel rendabel om toe te passen). En bij elke opvolgende stap in deze keten wordt het uiteindelijk beschikbare potentieel drastisch minder.

Nederland

De mogelijkheden die nu in beeld zijn voor energieopwekking uit hernieuwbare bronnen in Nederland zijn:

- Zon-PV (fotovoltaïsch);
- Zonnecollectoren (warmte en warm tapwater);
- Windenergie op land;
- Windenergie op zee;
- Biogas uit (allerlei) afvalstromen (incl. mest);
- Biogas uit gewassen;
- Biobrandstoffen (o.a. uit pyrolyse van vaste biomassa);
- Biomassa productie (o.a. ook algen);
- Warmte-koude opslagsystemen (WKO, gesloten en open systemen);
- Geothermie (diep en ultradiep);
- Riothermie (warmte uit rioolwater) en andere vormen van warmteterugwinning (WTW);

[5] In de m.e.r. zullen de uitgangspunten uit het ECN rapport geactualiseerd worden zodat geen potentiële duurzame energiebronnen worden vergeten of ondergewaardeerd.

- Hydro - waterkracht (stromingsenergie uit verval van water);
- Hydro - blue energy (osmose zout en zoet water);
- Hydro - getijden- en golfenergie.

Er zijn door ECN op het schaalniveau van Nederland analyses verricht waarbij in elk geval duidelijk is dat een aantal van de bovengenoemde bronnen nauwelijks enige bijdrage van formaat opleveren als we kijken naar het totale energieverbruik in Nederland. ECN noemt dat 'dark horses'. Daaronder vallen hydro - getijden en golfenergie, blue energie en stromingsenergie uit water. Voor geheel Nederland becijfert ECN het realiseerbaar potentieel op 1.500 Petajoule in 2050, door wat zij noemen de 'werkpaarden'. Maar dan moet met het oog op realisatie ook werkelijk alles meezitten. In de analyses van ECN wordt niet de nadruk gelegd op wat er maximaal kan, maar op het realiseerbaar potentieel: hoeveel kan er daadwerkelijk gerealiseerd worden in een bepaalde tijdsspanne?

ECN concludeert dat er nog grote onzekerheden zijn over de hernieuwbare energiebronnen die kunnen worden aangewend. Voor biomassa zijn die onzekerheden het grootst met een verschil in opbrengst tot wel een factor 8: weinig meer dan de huidige opwekcapaciteit of het achtvoudige daarvan. Uiteindelijk komt ECN tot de conclusie dat er vier 'werkpaarden' zijn die substantieel kunnen leiden tot het bereiken van de nationale doelstelling van een CO_2-emissie reductie met 80 - 95% in 2050, namelijk:

- Elektriciteitsproductie met zon en wind;
- Biomassa;
- Geothermie;
- CO_2 opslag (CCS) van energiecentrales op fossiele energie.

De laatste optie betreft natuurlijk geen hernieuwbare energie maar een manier om CO_2-vrij met eindige fossiele brandstoffen elektriciteit (en warmte) te produceren.

Gemeente Enschede

De situatie in Enschede wijkt enigszins af van het landelijke beeld. Vanwege het stedelijke karakter en de relatief geringe omvang van het buitengebied van de gemeente Enschede is het potentieel van bepaalde hernieuwbare energiebronnen beperkter. Voor Enschede zijn de potentiëlen (uitgaande van het grondgebied van de gemeente) door ECN (2015) in beeld gebracht voor de meest veelbelovende hernieuwbare energiebronnen[6]. Hierbij gaat het hoofdzakelijk om het technisch potentieel van deze bronnen, dat wil zeggen dat slechts in beperkte mate is onderzocht of de omvang realistisch is in termen van beschikbare ruimte als ook rekening gehouden wordt met andere functies die ruimte nodig hebben (zoals landbouw en recreatie), belemmeringen vanuit wet- en regelgeving en kosten. In het MER zal dit wel uitgebreid aan de orde komen omdat daar de nadruk juist ligt op het komen tot realistische inschattingen.

De volgende inschattingen van het technisch potentieel volgt uit de studie van ECN:

- De huidige biomassastromen afkomstig van het grondgebied van de gemeente Enschede zijn in kaart gebracht en tellen voor Enschede op tot 0,25 Petajoule (PJ) per jaar (afvalhout, knip- en snoeihout, GFT: 0,15PJ; mestvergisting: 0,10PJ). De onzekerheidsmarges voor

[6] In het MER zullen de door ECN in 2015 berekende waarden en uitgangspunten geactualiseerd worden.

biomassa zijn groot, hetgeen betekent dat er mogelijk een groter potentieel kan zijn. Dit vergt nader onderzoek.[7]

- Het potentieel van warmte uit zonneboilers wordt door ECN becijferd op 0,09 PJ per jaar in 2020 tot 0,19 PJ in 2050.
- Het potentieel van zonne-energie op daken wordt door ECN ingeschat op 1,71 PJ per jaar. Het potentieel van grondgebonden zonne-energie wordt door ECN op basis van het technisch potentieel, dus zonder veel rekening te houden met belemmeringen en ander gebruik, ingeschat op 2.500 hectare en daarmee op 8.0 PJ per jaar. Aanvullend onderzoek is nodig naar een realistische omvang rekening houdend met plaatsingsmogelijkheden en optredende effecten.
- ECN schat het technisch potentieel dat slechts heel beperkt rekening houdt met belemmeringen, voor windenergie in op 1,4 PJ per jaar voor grote windturbines (49 windturbines in totaal). Het potentieel voor kleine windturbines (zogenaamde urban windturbines met een rotordiameter van enkele meters die voornamelijk op gebouwen worden geïnstalleerd) wordt ingeschat op 0,001 PJ in 2020 tot 0,005 PJ in 2050 (op basis van 200 en 1000 urban windturbines in respectievelijk 2020 en 2040/2050).
- In het rapport van ECN zijn de mogelijkheden voor geothermie niet onderzocht, maar worden op basis van beschikbare gegevens de omstandigheden voor diepe geothermie in de Twentse bodem als niet bijzonder gunstig ingeschat.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het technisch potentieel zoals dat bovenstaand is geschetst. In de tabel is procentueel aangegeven wat de bijdrage van elke energiebron voor de gemeente Enschede zou kunnen zijn.

Tabel 3.3 Procentuele bijdrage van diverse hernieuwbare energiebronnen in de gemeente Enschede op basis van een inschatting van het technisch potentieel (ECN, 2015)

Hernieuwbare energiebron	Percentage van totale potentieel
Biomassa afvalhout, knip- en snoeihout, GFT	1,3%
Biomassa mestvergisting	0,9%
Zonneboilers	1,6%
Zon PV op daken	14,8%
Zon PV op zonneweiden	69,4%
Windenergie met grote windturbines	12,0%
Windenergie met kleine windturbines (urban windturbines)	0,04%
Geothermie (nader te onderzoeken)	pm
Totaal	100,0%

Uit deze inventarisatie op basis van de ECN studie uit 2015 blijkt dat van zon-PV en windenergie de grootste bijdrage aan de energiedoelstelling verwacht mag worden. Zonneboilers, biomassa en wellicht geothermie leveren ook een bijdrage, maar deze is veel beperkter.

[7] In het MER zal uitgegaan worden van het potentieel aan biomassa dat in regionaal verband geoogst kan worden en in Enschede verwerkt kan worden.

Nader onderzoek naar biomassa en geothermie moet meer duidelijkheid brengen en kan mogelijk uitwijzen dat het potentieel van deze opties toch hoger ligt dan nu gedacht. Ten aanzien van geothermie heeft inmiddels enig nader onderzoek plaatsgevonden[8]. Daaruit volgt dat op de korte en middellange termijn (2030) niet veel bijdrage te verwachten is voor het bereiken van de doelstellingen, echter voor 2050 kan dit anders zijn. In het MER zal van de mogelijke bijdrage een inschatting gegeven worden op basis van een beschrijving van technieken en potentieel aan de hand van de uitgevoerde studies.

Wat betreft biomassa zal in het MER wat breder gekeken worden dan strikt het grondgebied van de gemeente, Ook biomassa vanuit de regio, mits verwerkt in de gemeente Enschede, wordt meegeteld als bijdrage aan het bereiken van de doelstellingen die gelden voor opwekking op eigen grondgebied.

In het MER zal een inschatting gedaan worden van de omvang van de bijdrage van energiebronnen met een kleine bijdrage aan het bereiken van de doelstellingen, zoals zonneboilers, windenergie met kleine windturbines en bronnen die nog niet in het ECN rapport aan de orde zijn gekomen zoals warmte-koudeopslag (WKO) en het benutten van thermische energie uit riooleffluent (riothermie). Gezien de geringe milieueffecten van het toepassen van deze bronnen en de kleine bijdrage aan de doelstellingen voor duurzame energie, worden de effecten van deze bronnen echter niet uitgebreid beschreven in het MER.

Ook technologische innovaties zullen dringend nodig zijn maar die zijn vanuit de gemeente niet beïnvloedbaar en zullen naar verwachting pas over meerdere jaren tot een verandering leiden in het aanbod aan hernieuwbare energiebronnen met een grote productie. Als innovaties worden afgewacht en er niet op de beschikbare bronnen wordt ingezet dan zullen doelstellingen zeker niet worden gehaald.

3.4.1 Energiebronnen van buiten de gemeente Enschede

Door middel van de m.e.r. stellen we vast welk deel van onze energiebehoefte op een duurzame manier binnen de gemeentegrenzen kan worden opgewekt. Hierbij kijken we niet alleen naar wat er maximaal mogelijk is, maar ook naar de draagkracht van het stedelijk en landelijk gebied.

Afgaande op de verkenning van ECN uit 2015 verwachten we dat het technisch misschien wel mogelijk, maar maatschappelijk en economisch ongewenst is om het voor 2050 voorziene energiegebruik in zijn geheel op duurzame wijze in Enschede op te wekken. Dit betekent dat er op regionaal, provinciaal en nationaal niveau afspraken gemaakt moeten worden over het opwekken van duurzame energie, waarvan inwoners, bedrijven en instellingen uit Enschede gebruik kunnen maken.

[8] 'Verkennend onderzoek businesscase geothermie gemeente Enschede', No Nonsense Technical Solutions BV, 26 augustus 2017 en 'Vooronderzoek naar beschikbare data en data kwaliteit voor de bestudering van diepe geothermie onder Enschede', dGB Earth Sciences, 19 Oktober 2017.

In het Klimaatakkoord[9] is afgesproken dat door regio's energiestrategieën (RES) worden opgesteld, die bij moeten dragen aan de nationale klimaatdoelstelling (49% CO_2-reductie in 2030). Het is de bedoeling dat in 2019 voor Twente een regionale energiestrategie wordt opgesteld. De Energievisie zal mede gebruikt gaan worden om vast te stellen in hoeverre de gemeente Enschede kan bijdragen aan de regionale energiedoelstellingen.

In het MER worden de gevolgen voor het milieu van deze samenwerkingsafspraken niet in beeld gebracht voor zover het gaat om energiebronnen die buiten de gemeentegrenzen gerealiseerd worden (zie ook paragraaf 3.2).

Biomassa

Een aandachtspunt vormt de vraag hoe in het MER om te gaan met de invoer van biomassa van buiten de gemeente, waarmee binnen de gemeentegrenzen met behulp van een biomassaverwerkingsinstallatie duurzame energie wordt opgewekt. In theorie zou op die manier in zijn geheel aan de toekomstige energiebehoefte van Enschede kunnen worden voorzien, zonder maatregelen te treffen die de leefomgeving aanzienlijk beïnvloeden, zoals het opwekken van zonne- en windenergie. Maar hoe reëel is het om van deze mogelijkheid uit te gaan? En hoe zit het met de beschikbaarheid van biomassa naarmate de vraag naar duurzame energie gaat toenemen? Er is een gerede kans dat biomassa in die situatie van steeds grotere afstanden moet worden aangevoerd, waardoor de milieuwinst per saldo afneemt, en de kans op schade voor het milieu stijgt in gebieden waar de instandhouding van bossen anders dan in Nederland is gereguleerd. Anderzijds zou het ook onbevredigend zijn als in het MER in zijn geheel geen rekening wordt gehouden met de mogelijkheid van invoer van biomassa van buiten de gemeentegrenzen.

Tegen deze achtergrond wordt in het MER als uitgangspunt genomen dat biomassa die afkomstig is van Enschedees grondgebied en de regio daaromheen en benut wordt binnen de gemeentegrenzen, meetelt voor het bereiken van de doelstellingen voor duurzame energie geproduceerd op eigen grondgebied.

Twence

Een bijzondere situatie vormt Twence. Twence is voor een groot deel gelegen op het grondgebied van de gemeente Enschede maar heeft een adres in buurgemeente Hengelo. Twence is op dit moment de grootste duurzame energieproducent van Overijssel die energie in de vorm van stoom, warmte en elektriciteit opgewekt uit reststromen en biomassa. Twence levert deze energie aan energie-intensieve bedrijvigheid in de omgeving en vele huishoudens in Twente.

Twence is eigendom van gemeenten in Twente, waaronder Enschede en wordt onder andere gevoed door afval- en biomassastromen vanuit deze gemeenten. Voor het bepalen van de bijdrage door Twence aan de energiedoelen van de gemeente Enschede, is het van belang om een keuze te maken in de toerekening van de energiestromen. Er wordt voor gekozen om

[9] Wereldwijd willen we in 2030 bijna de helft (49%) minder broeikasgassen uitstoten dan in 1990. Elk land moet eigen, nationale maatregelen nemen om het wereldwijd afgesproken doel te halen. In Nederland doen we dat door met elkaar - overheden, bedrijfsleven en maatschappelijke partijen – een Klimaatakkoord te sluiten. Verwacht wordt dat het Klimaatakkoord in 2019 wordt vastgesteld. Voor meer informatie zie: https://www.klimaatakkoord.nl/

hierbij een genuanceerde toerekening te volgen. Een deel van de energieopwekking wordt toegerekend naar rato van de aangeleverde afvalstoffen en biomassa uit de gemeente Enschede en een deel van de energieopwekking wordt toegerekend naar rato van het aandeel van de gemeente Enschede in het aandelenpakket van Twence.

3.4.2 Energieopslag

Duurzame energiebronnen zoals zonne-energie en windenergie hebben een fluctuerend aanbod omdat zon en wind niet altijd in dezelfde mate aanwezig zijn. Daarom is de opslag van energie een belangrijk onderwerp bij het balanceren van vraag en aanbod. Opslag van energie kan plaatsvinden op verschillende manieren, bijvoorbeeld in batterijen of in de vorm van het produceren van waterstof. In de m.e.r. wordt niet uitgebreid ingegaan op energieopslag omdat het balanceren van vraag en aanbod geen onderwerp zal zijn van deze m.e.r. Wel zal stilgestaan worden bij de mogelijkheden van energieopslag in zoutcavernes (opslag van waterstof of perslucht) zoals deze in de gemeente Enschede aanwezig zijn ten gevolge van de zoutwinning.

3.5 Te onderzoeken scenario's (alternatieven)

Nu duidelijk is welke omvang aan energieopwekking nagestreefd wordt en welke duurzame bronnen daarvoor mogelijk in te zetten zijn, kunnen verschillende scenario's met inzet van verschillende energiebronnen samengesteld worden om de doelstellingen te bereiken. Een scenario kan bestaan uit de inzet van één bepaalde duurzame energiebron of uit een combinatie van verschillende bronnen, op verschillende locaties binnen de gemeente.

De haalbaarheid en de milieueffecten van de verschillende scenario's worden in het MER onderzocht. Op basis van informatie daarover uit het MER kunnen beleidsaanbevelingen volgen voor de inzet van duurzame energiebronnen. Het bepalen van de uiteindelijk te onderzoeken scenario's gebeurt in de fase van het opstellen van het MER.

Zon op dak en energiebesparing

Uitgangspunt voor het MER is dat een bepaalde hoeveelheid zonne-energie middels fotovoltaïsche (PV) systemen op daken gerealiseerd wordt. De groei van de vraag naar zonnepanelen is afhankelijk van verschillende factoren, zoals de ontwikkeling van de energieprijs, de prijs van zonnepanelen en stimuleringsmaatregelen van de overheid. Dit bemoeilijkt het maken van een adequate inschatting van de elektriciteitsproductie op een bepaald moment. Op basis van de volgende redenering en aannames is dit evenwel voor 2030 en 2050 vastgesteld.

Op basis van het onderzoek van ECN uit 2015[10] is een inschatting gemaakt van de benutting van de potentie van het dakoppervlak in de gemeente Enschede. Op dit moment (2017-2018) is circa 2,5-3% van dit potentieel benut. Uit een in 2017 door ECN uitgebracht rapport wordt de verwachting uitgesproken dat in het meest gunstige geval (continuering van de huidige fiscale regeling) de productie van zonnestroom (PV op koopwoningen) in de periode 2018 tot 2030 met een factor 4 toeneemt. Per 1 januari 2017 waren er 3821 geregistreerde zonne-installaties, met een gezamenlijk vermogen van 14,23 Megawattpiek, van bedrijven en particulieren binnen de

[10] Verkenning potentieel hernieuwbare energie Gemeente Enschede, ECN, 2 april 2015

gemeentegrenzen aanwezig. Bij een verviervoudiging van de capaciteit resulteert dit in circa 57 Megawattpiek. Dit correspondeert met een elektriciteitsproductie van circa 48.450 Megawattuur. Dit is circa 10 procent van het door ECN berekende potentieel. Bij een gelijkmatige ontwikkeling van zon op dak en een toename van de efficiëntie van zonnepanelen van ongeveer 5 tot 6% per jaar, zal dit percentage dan in 2050 circa 30% van het potentieel bedragen.

De benutting van het potentieel van zon op dak van 10% in 2030 en 30% in 2050 wordt, op basis van bovenstaande redenering, voor het MER als gegeven beschouwd.

De milieueffecten van zon op dak worden niet onderzocht in het MER; reden hiervoor is dat deze milieueffecten van realisatie op daken beperkt is en de gemeente dit op voorhand steunt en waar nodig mogelijk zal maken. Ook energiebesparing blijft om dezelfde reden buiten beschouwing van het onderzoek in het MER. Ook hiervoor doen we een aanname voor de gerealiseerde mate van besparing in 2030 en 2050.

Biomassa en geothermie

Nader onderzoek naar biomassa van eigen grondgebied en vanuit de regio, en geothermie dient zoals hiervoor beschreven (zie paragraaf 3.4) nog in het MER plaats te vinden. Van geothermie wordt op de korte en middellange termijn (2030) niet veel bijdrage verwacht voor het bereiken van de doelstellingen. Voor 2050 kan dit anders zijn; in het MER zal voor de mogelijke bijdrage in 2050 een inschatting gegeven worden.

Overige duurzame energiebronnen

Van de overige duurzame energiebronnen waarvan slechts een kleine bijdrage wordt verwacht wordt een aanname gedaan van de bijdrage en dit wordt in mindering gebracht op de met overige bronnen te bereiken hoeveelheid energie. Deze hoeveelheid wordt voor alle scenario's gelijk gehouden. Het gaat daarbij om bronnen zoals kleine windturbines, zonnecollectoren, riothermie, thermische energie uit oppervlaktewater etc.

Zonneweiden en windturbines

Het toepassen van zonneweiden en windturbines kan op verschillende manieren: bijvoorbeeld grootschalige zonneparken in een aantal categorieën van verschillende grootte (bijvoorbeeld 1-3 hectare, 3-10 hectare en groter dan 10 hectare), en windturbines in de vorm van solitaire windturbines of juist meer geclusterde turbines in de vorm van één of meer windparken[11].

De effecten van zonneweiden en windturbines zullen in eerste instantie los van elkaar beschouwd worden, en pas in tweede instantie in combinatie met elkaar. Dit is een gerechtvaardigde aanpak aangezien wind- en zonne-energie verschillende effecten hebben die goed afzonderlijk van elkaar beschouwd kunnen worden. Denk hierbij aan de effecten geluid en slagschaduw die bij windturbines optreden, maar niet of nauwelijks bij zonneweiden. Zonneweiden kennen een groot ruimtebeslag terwijl windturbines vaak juist weer goed te combineren zijn met bestaande functies zoals bijvoorbeeld agrarisch gebruik. Ook kunnen beide technieken gecombineerd worden in hetzelfde gebied; het één sluit het ander niet uit.

[11] Ook kunnen verschillende tiphoogtes aangehouden worden bijvoorbeeld om rekening te kunnen houden met hoogtebeperkingen van Vliegveld Twente.

Door windturbines en zonneweiden in eerste instantie afzonderlijk van elkaar te beoordelen ontstaan vijf te beoordelen invullingen van duurzame energiebronnen: drie groottes van zonneparken en twee invullingen (solitair en geclusterd) van windenergie.

Maximaal realistisch scenario

Door combinaties van zonne- en windenergie, aangevuld met een bijdrage vanuit geothermie en biomassa worden scenario's gevormd die leiden tot het zoveel mogelijk bereiken van de doelstellingen van de gemeente. Deze scenario's dienen wel realistisch te zijn voor wat betreft technische mogelijkheden, beschikbare ruimte en het voldoen aan wet- en regelgeving; het is immers niet zinvol om onrealistische alternatieven in een MER te beschouwen.

Bij het bepalen van de mogelijkheden voor zon en wind en overige energiebronnen wordt voor alle energiebronnen uitgegaan van het bepalen van de maximale mogelijkheden (rekening houdend met technische mogelijkheden, beschikbare ruimte en het voldoen aan wet- en regelgeving) en van een invulling met bijvoorbeeld 25%, 50% en 75% van het maximum. Voor elk van deze invullingen worden de effecten bepaald. Combinaties van invullingen vormen de verschillende scenario's. Deze aanpak helpt om te bepalen wat het maximale realistische scenario kan zijn. Het uiteindelijke voorkeursscenario van de gemeente kan dan bestaan uit één van de onderzochte scenario's of een combinatie van delen van scenario's.

Plaatsingsmogelijkheden voor zonneweiden en windturbines

Om de scenario's uit te werken moeten de zonneweiden en windturbines ergens gepositioneerd worden binnen de gemeente Enschede. Voor het plaatsen van zonneweiden ten behoeve van het onderzoek in het MER kan mogelijk aangesloten worden bij landschapstypes. Meer grootschalige landschappen (zogenaamde veldontginningen) binnen de gemeente lenen zich dan wellicht beter voor heel grote zonneweiden terwijl kleinschalige landschappen (zogenaamde hoevelandschappen) mogelijk beter kleine zonneweiden faciliteren. Aan de hand van landschappelijk onderzoek onder andere met visualisaties wordt dit nader onderzocht.

Naast ruimtelijke beperkingen speelt bij zonneweiden ook de afstand tot een mogelijkheid voor aansluiting op het elektriciteitsnet een rol. Als deze afstand te groot is, brengt de netaansluiting dermate hoge kosten met zich mee dat de zonneweide niet realiseerbaar is. Hiermee wordt in het MER rekening gehouden.

Bij het plaatsen van windturbines dient rekening gehouden te worden met specifieke wet- en regelgeving ten aanzien van bijvoorbeeld geluid, slagschaduw en externe veiligheid (afstanden tot woningen, wegen, buisleidingen etc.). Om de mogelijkheden voor windturbines in beeld te brengen wordt uitgegaan van bestaande wet- en regelgeving. Vervolgens worden de milieueffecten van het plaatsen van windturbines op die locaties onderzocht en in het MER gerapporteerd.

3.5.1 Ideeën en initiatieven vanuit maatschappelijke organisaties

De gemeente Enschede heeft zich aanmerkelijk ingespannen om de bevolking te betrekken bij de energietransitie via het traject van 'Enschede wekt op'. Ook is zij in gesprek met diverse maatschappelijke organisaties. Onder andere vanuit deze organisaties komen ideeën voort over duurzame energieprojecten. Bij het opstellen van het MER wordt rekening gehouden met bij de gemeente bekend zijnde concrete initiatieven voor energieprojecten. Nagegaan wordt hoe deze

projecten binnen de onderzoeksscenario's passen, hoeveel duurzame energie er mee kan worden opgewekt en welke effecten ermee gepaard gaan.

3.6 Huidige situatie en autonome ontwikkelingen

Naast de ontwikkeling van duurzame energiebronnen wordt de huidige situatie en autonome ontwikkeling in kaart gebracht. Dit is de situatie waarin niet ingezet wordt op het realiseren van duurzame energiebronnen zoals biomassa, wind- en zonne-energie, dus 'business as usual'. Deze situatie fungeert als referentiesituatie bij het bepalen van de effecten van het ontwikkelen van duurzame energiebronnen.

3.7 Voorkeursalternatief

Nadat de effecten van de verschillende scenario's van de ontwikkeling van duurzame energiebronnen zijn bepaald, worden deze overzichtelijk gepresenteerd en geëvalueerd. Vervolgens kunnen keuzes gemaakt worden die uiteindelijk in de Energievisie worden opgenomen. Bij het maken van deze keuzes spelen ook andere zaken dan milieueffecten een rol, zoals verwacht draagvlak, politieke haalbaarheid en bedrijfseconomische overwegingen. Investeringen van de overheid kunnen als vliegwiel fungeren voor het realiseren energieprojecten en dit kan mede van invloed zijn op het te kiezen scenario.

De uiteindelijke keuzes voor het ontwikkelen van verschillende duurzame energiebronnen vormen het voorkeursalternatief. Deze keuzes kunnen heel concreet zijn in de vorm van het aanwijzen van locaties als geschikt voor de ontwikkeling van bepaalde energiebronnen, maar ook bestaan uit geformuleerde beleidsregels voor het beoordelen van toekomstige initiatieven. De effecten van dit voorkeursalternatief worden eveneens bepaald en beschreven.

4 TE ONDERZOEKEN MILIEUASPECTEN

4.1 Mogelijke effecten

Iedere bron van duurzame energie heeft milieueffecten. De aard en omvang van de effecten verschilt sterk per type bron. Voor windenergie gaat het daarbij onder andere om geluid, slagschaduw, natuur en landschap, voor zonne-energie springen ruimtebeslag en gevolgen voor landschap in het oog, terwijl voor vergistingsinstallaties emissies naar de lucht en geur relevant zijn. Daarom wordt voor de verschillende energiebronnen een apart beoordelingskader opgesteld.

Voor de energiebronnen geldt dat ze vaak primair bedoeld zijn voor de productie van duurzame elektriciteit. Daarom is per bron (en per scenario) ook aangegeven wat de verwachte elektriciteitsopbrengst is in kWh per jaar. Ook wordt dit omgerekend naar petajoule zodat ook duurzame warmte meegerekend kan worden. Hiermee kan worden bepaald in hoeverre een scenario bijdraagt aan de doelstelling van de gemeente.

Dit MER beschouwt de geschiktheid van gebieden voor verschillende bronnen van duurzame energie. Daarnaast voorziet dit MER in informatie op basis waarvan het gemeentebestuur haar energiedoelen nader kan bepalen.

Referentiesituatie

Er wordt voor de beoordeling een beschrijving gemaakt van de referentiesituatie die bestaat uit de huidige situatie en autonome ontwikkelingen. Deze laatste zijn ontwikkelingen waarover de besluitvorming is afgerond of waarover een ((voor)ontwerp) bestemmingsplan in procedure is ten tijde van dit planMER.

Passende beoordeling

Voor het aspect ‘ecologie’ kan blijken dat voor bepaalde locaties mogelijk significant negatieve effecten kunnen optreden op Natura-2000 gebieden en een passende beoordeling nodig is. indien dit het geval is, zal deze in een afzonderlijk traject worden opgesteld en in het planMER worden opgenomen.

Netaansluiting: economische uitvoerbaarheid

Een wind- of zonnepark kan pas stroom leveren als het park is aangesloten op het elektriciteitsnet. Milieueffecten van de aansluiting zijn over het algemeen klein, tijdelijke van aard (beperkt tot de aanlegfase) en goed beheersbaar. Milieuknelpunten kunnen vrijwel altijd worden opgelost met mitigerende maatregelen. Desondanks blijkt in de praktijk dat, vooral voor zonneparken, de netaansluiting een ‘show stopper’ kan zijn. Dit komt door de kosten van de netaansluiting.

Naast de kosten voor de hardware (windturbines of zonnepanelen, omvormers en bekabeling), grondkosten en installatie, maken de netaansluitingskosten namelijk een belangrijk onderdeel uit van de begroting. De kosten voor netaansluiting zijn sterk afhankelijk van het aan te sluiten vermogen en de afstand tot het aansluitpunt. De kosten voor de netaansluiting lopen sterk op wanneer de afstand tot het aansluitpunt groter wordt. Daarom is de nabijheid van een aansluitpunt een belangrijk criterium voor de financiële haalbaarheid van windpark en een zonnepark. Economische overwegingen ten aanzien van een mogelijk project zijn in eerste

plaats een aspect dat de initiatiefnemer zelf zal moeten beoordelen. Echter, in een robuuste verkenning van de mogelijkheden voor duurzame energiebronnen, hoort ook aandacht te worden besteed aan de economische uitvoerbaarheid. Daarom is ervoor gekozen om de afstand tot de netaansluiting in het beoordelingskader op te nemen.

4.2 Effectbeoordeling

4.2.1 Zonne-energie

Vanuit technisch perspectief is het op heel veel plaatsen mogelijk een zonneweide te plaatsen. Voor zonneweiden zal op landschap het grootste effect optreden. In het beoordelingskader is naast landschap onder meer ook het aspect geluid opgenomen. Het gaat hierbij om het geluid afkomstig van transformatoren, deze produceren alleen gedurende de momenten dat de panelen in werking zijn geluid (dus nooit 's nachts).

Voor veel aspecten is het potentiële effect afhankelijk van het aantal panelen, de hoogte en de oriëntatie van de panelen. In deze fase wordt dit nog niet gedetailleerd bepaald. Daarom worden effecten bepaald aan de hand van een voorbeeldopstellingen passend binnen de beschikbare ruimte.

Het onderzoek is voornamelijk kwalitatief van aard waarbij effecten mede met behulp van visualisaties inzichtelijk gemaakt en beoordeeld worden. Waar nodig en mogelijk ondersteund door kwantitatieve gegevens op basis van vuistregels.

Tabel 4.1 Beoordelingskader zonneweiden

Aspecten	Beoordelingscriteria	Effectbeoordeling
Landschap	• Aansluiting op landschappelijke structuur • Kwaliteit van de opstelling • Invloed op de openheid • Zichtbaarheid over grotere afstanden	Kwalitatief
Cultuurhistorie	• Aantasting cultuurhistorische waarden	Kwalitatief
Ruimtegebruik	• Effect op huidige functies • Mogelijkheid meervoudig ruimtegebruik	Kwalitatief
Netaansluiting	• Afstand tot netaansluiting	Kwantitatief
Natuur	• Effect op beschermde gebieden (met name barrièrewerking en ruimtebeslag) • Effect op beschermde soorten (met name verstoring en ruimtebeslag)	Kwalitatief en kwantitatief
Geluid	• Geluid van transformatorstation(op basis van afstanden tot woonbebouwing van minimaal 30 meter)	Kwalitatief
Water en bodem	• Effect op water en bodem (kwaliteit/kwantiteit)	Kwalitatief
Gezondheid	• Mogelijke effecten op de gezondheid	Kwalitatief
Opgesteld vermogen	• Potentieel opgesteld vermogen (MW) • Verwachte elektriciteitsopbrengst (kWh)	Kwalitatief en kwantitatief
Vermeden emissies	• Vermeden uitstoot aan broeikasgassen en	Kwantitatief

Aspecten	Beoordelingscriteria	Effectbeoordeling
	andere schadelijke emissies t.o.v. zelfde energieopbrengst bij toepassing van niet-duurzame energiebronnen	

4.2.2 Windenergie

Tabel 4.2 geeft een overzicht van het beoordelingskader en de wijze van beoordeling voor de locatie voor windenergie. De focus ligt op de aspecten leefomgeving (geluid en slagschaduw), ecologie, landschap, veiligheid en de verwachte elektriciteitsopbrengst per locatie (kWh).

Voor veel aspecten is het potentiële effect afhankelijk van het type turbine (de referentieturbine('s)) en de positie van de windturbines. Daarom worden effecten bepaald aan de hand van referentiewindturbines (bijvoorbeeld twee typen van verschillende grootte) en een voorbeeldopstellingen passende binnen de beschikbare ruimte en de schaal van het gebied. Hierbij wordt rekening gehouden met de mogelijkheden voor een 'logische' lijn- of clusteropstelling.

Het onderzoek is voornamelijk kwalitatief van aard en wordt waar nodig en mogelijk ondersteund door kwantitatieve gegevens op basis van vuistregels. Vuistregels zijn standaardafstanden gebaseerd op wet- en regelgeving zoals bijvoorbeeld opgenomen in het Handboek Risicozonering Windturbines.

Tabel 4.2 Beoordelingskader windenergie

Aspecten	Beoordelingscriteria	Effectbeoordeling
Geluid	• Aantal en ligging woningen binnen twee afstanden (bepaald op basis voorbeeldopstelling) • Cumulatie van geluid (kans op optreden)	Kwantitatief (op basis van afstanden bepaald mbt voorbeeldopstelling) en kwalitatief
Slagschaduw	• Aantal en ligging woningen binnen twee afstanden (bepaald op basis voorbeeldopstelling)	Kwantitatief
Water en bodem	• Effect op water en bodem (kwaliteit/kwantiteit)	Kwalitatief
Natuur	• Effect beschermde gebieden (Risico op verstoring, barrièrewerking en aanvaringsslachtoffers) • Effect beschermde soorten (Risico op verstoring, aanvaringsslachtoffers)	Kwalitatief en kwantitatief
Cultuurhistorie en archeologie	• Aantasting cultuurhistorische waarden • Aantasting archeologische waarden	Kwalitatief
Landschap	• Aansluiting op landschappelijke structuur • Herkenbaarheid van de opstelling • Interferentie tussen windturbines/ -parken • Invloed op landschappelijke kernkwaliteiten • Zichtbaarheid (inclusief verlichting)	Kwalitatief
Veiligheid	• Effecten op kwetsbare objecten en industrie, infrastructuur, dijklichamen en waterkeringen • Straalpaden, vliegverkeer en radar	Kwalitatief en kwantitatief (aantal objecten binnen de toetsafstand)

Aspecten	Beoordelingscriteria	Effectbeoordeling
Ruimtegebruik	• Effect op huidige functies • Mogelijkheid meervoudig ruimtegebruik	Kwalitatief
Gezondheid	• Mogelijke effecten op de gezondheid	Kwalitatief
Netaansluiting	• Afstand tot netaansluiting	Kwantitatief
Opgesteld vermogen	• Potentieel opgesteld vermogen (MW) • Verwachte elektriciteitsopbrengst (kWh)	Kwalitatief en kwantitatief
Vermeden emissies	• Vermeden uitstoot aan broeikasgassen en andere schadelijke emissies t.o.v. zelfde energieopbrengst bij toepassing van niet-duurzame energiebronnen	Kwantitatief

4.2.3 Overige energiebronnen

Naast windenergie en zonneweiden zijn er ook andere bronnen van duurzame energie zoals geothermie, biomassa en biovergisting. Het MER zal ingaan op de mogelijkheden voor het benutten van deze bronnen.

Indien blijkt dat er toepassingsmogelijkheden zijn, en deze bronnen onderdeel uitmaken van de alternatieven, dan wordt er een beoordelingskader opgesteld. In Tabel 4.3 is een opzet voor een beoordelingskader weergegeven.

Tabel 4.3 Opzet beoordelingskader overige bronnen

Aspecten	Beoordelingscriteria	Effectbeoordeling
Landschap	• Aansluiting bij de schaal en structuur van het landschap • Herkenbaarheid en kwaliteit van de ingreep • Invloed op landschappelijke kernkwaliteiten	Kwalitatief
Cultuurhistorie	• Aantasting cultuurhistorische waarden • Aantasting archeologische waarden	Kwalitatief
Ruimtegebruik	• Effect op huidige functies • Mogelijkheid meervoudig ruimtegebruik	Kwalitatief
Natuur	• Effect beschermde gebieden • Effect beschermde soorten	Kwalitatief en kwantitatief
Luchtkwaliteit	• Emissies naar de lucht (installaties en transportbewegingen) • Geur	Kwalitatief en kwantitatief
Geluid	• Geluid van installaties • Transportbewegingen (bijvoorbeeld aanvoer biomassa)	Kwalitatief
Externe veiligheid (eventueel opslag gevaarlijke stoffen)	• Effecten op kwetsbare objecten	Kwantitatief
Water en bodem	• Effect op water en bodem (kwaliteit/kwantiteit)	Kwalitatief
Gezondheid	• Mogelijke effecten op de gezondheid	Kwalitatief
Opgesteld vermogen	• Potentieel opgesteld vermogen (MW)	Kwalitatief en kwantitatief

Aspecten	Beoordelingscriteria	Effectbeoordeling
	• Verwachte energieopbrengst (PJ)	
Netaansluiting	• Afstand tot netaansluiting (indien relevant)	Kwantitatief
Vermeden emissies	• Vermeden uitstoot aan broeikasgassen en andere schadelijke emissies t.o.v. zelfde energieopbrengst bij toepassing van niet-duurzame energiebronnen	Kwantitatief

4.3 Score

Om alternatieven met elkaar te kunnen vergelijken, worden effecten op basis van een + / - schaal beoordeeld ten opzichte van de referentiesituatie. Hiervoor wordt de beoordelingsschaal gebruikt, zoals weergegeven in onderstaande tabel. De beoordeling wordt in het MER gemotiveerd, en zo veel als mogelijke aan waarden gerelateerd.

Tabel 4.4 Beoordelingsschaal

Score		Oordeel ten opzicht van de referentiesituatie
--	Negatief	Het voornemen leidt tot een sterk merkbare negatieve verandering
-	Licht negatief	Het voornemen leidt tot een merkbare negatieve verandering
0	Neutraal	Het voornemen onderscheidt zich niet van de referentiesituatie
+	Licht positief	Het voornemen leidt tot een merkbare positieve verandering
++	Positief	Het voornemen leidt tot een sterk merkbare positieve verandering

4.4 Mitigerende maatregelen

Mitigerende maatregelen zijn maatregelen die genomen kunnen worden om effecten te beperken (verminderen) dan wel geheel te voorkomen. Bijvoorbeeld de duur van slagschaduw door windturbines kan verkort worden door de windturbines stil te zetten (stilstandvoorziening). In het MER wordt onderzocht of eventuele milieuknelpunten oplosbaar zijn met mitigerende maatregelen. Voor zonneparken zal als mitigerende maatregel het effect op landschap worden onderzocht van bijvoorbeeld een andere oriëntatie van de zonnepanelen, andere hoogte, het vrijhouden van zichtlijnen, of een ruimere meer landschappelijke inrichting van zonneparken die minder industrieel oogt.

4.5 Leemten in kennis en informatie; evaluatie

In het planMER wordt een paragraaf leemten in kennis opgenomen waarin is aangegeven welke informatie bij het opstellen van het MER niet beschikbaar was en welke betekenis dit heeft voor de beschrijving van de milieueffecten en de besluitvorming. Het doel hiervan is om aan te geven in hoeverre ontbrekende of onvolledige informatie van invloed is op de voorspelling van milieugevolgen en op de hieruit gemaakte keuzes.

5 PROCEDURES EN BESLUITVORMING

5.1 Plan-m.e.r.-plicht

Het doel van de m.e.r.-procedure is om milieubelangen naast andere belangen een volwaardige rol te laten spelen bij de besluitvorming. De procedure van de m.e.r. is voorgeschreven op grond van nationale en Europese wetgeving, indien sprake is van activiteiten met potentieel aanzienlijke milieueffecten. Deze activiteiten zijn opgenomen in het Besluit milieueffectrapportage dat is gebaseerd op de Wet milieubeheer. Voor de structuurvisie zijn (mogelijk) de volgende categorieën van toepassing waarin staat dat voor een ruimtelijk plan een planMER moet worden opgesteld indien het plan kaders stelt voor:

- Windparken:
  - van 20 windturbines of meer (C22.2);
  - met gezamenlijk vermogen van meer dan 15 MW en/of 10 windturbines (D22.2).
- Een landinrichtingsproject dan wel een wijziging of uitbreiding daarvan in gevallen waarin de activiteit betrekking heeft op een functiewijziging met een oppervlakte van 125 hectare of meer van water, natuur of landbouw (categorie D9).[12]
- Geothermische diepboringen (D17.2).
- Een installatie bestemd voor de verbranding van niet-gevaarlijke afvalstoffen, met een capaciteit van:
  - meer dan 100 ton per dag (C18.4);
  - 50 ton per dag of meer (D18.7).
- Thermische en andere verbrandingsinstallaties wanneer het gaat om:
  - de oprichting, wijziging of uitbreiding van een installatie met een vermogen van 300 MW (thermisch) of meer (C22.1);
  - de wijziging of uitbreiding van een installatie met een vermogen van 200 MW (thermisch) of meer, en het vermogen met 20% of meer toeneemt of de inzet van een andere brandstof tot doel heeft (D22.6).
- De oprichting, wijziging of uitbreiding van een industriële installatie bestemd voor de productie van elektriciteit, stoom en warm water, met een vermogen van 200 MW (thermisch) of meer, en het vermogen met 20% of meer toeneemt of de inzet van een andere brandstof tot doel heeft (D22.1).

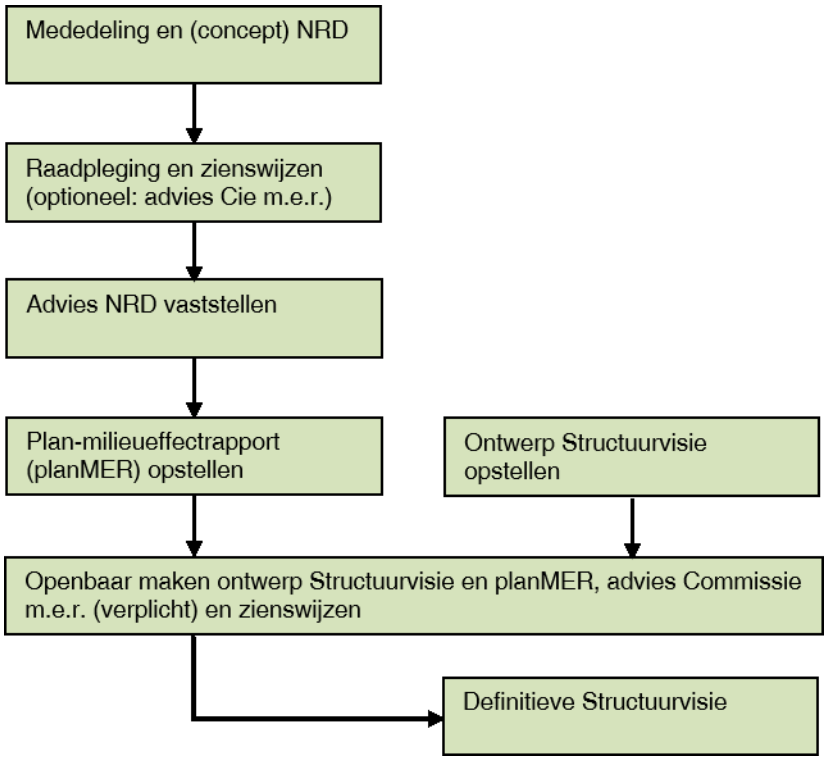
Naast de bovengenoemde activiteiten (de ‘gesloten’ lijst), geldt dat wanneer er voor de structuurvisie een Passende beoordeling[13] op grond van de Wet natuurbescherming (Wnb) nodig is, er ook een planMER voor de structuurvisie moet worden opgesteld.

5.2 M.e.r.-procedure

Een m.e.r.-procedure bestaat uit verschillende onderdelen, waarvan het milieueffectrapport (MER) het belangrijkste is. Figuur 5.1 geeft de belangrijkste stappen weer. In bijlage 2 zijn de verschillende stappen van de m.e.r.-procedure verder toegelicht.

[12] Zonneparken behelzen een functiewijziging van landbouw en vallen mogelijk binnen deze categorie. Maar ook wanneer een activiteit de drempelwaarde op de D-lijst niet overschrijdt kan een m.e.r. aan de orde zijn als er belangrijke milieueffecten kunnen optreden.
[13] Een Passende beoordeling is een gericht ecologisch onderzoek naar de effecten op Natura 2000-gebieden.

Figuur 5.1 Hoofdlijnen plan-m.e.r.-procedure Energievisie Enschede

De inhoudelijke vereisten aan een m.e.r. zijn vastgelegd in hoofdstuk 7 van de Wet milieubeheer. Dat houdt samengevat in dat een milieueffectrapport wordt opgesteld om de (mogelijke) effecten in beeld te brengen van de voorgenomen activiteiten op de leefomgeving, en op natuur en landschap van het omliggende gebied, teneinde daarmee bij te dragen aan de besluitvorming en daarbij een goede afweging mogelijk te maken. Op grond van het bepaalde in de Wet milieubeheer (Wm paragraaf 7.7 en 7.9) wordt het MER door de initiatiefnemer(s) opgesteld.

5.3 Benodigde besluiten

De gemeente Enschede wil de energietransitie in Enschede in goede banen leiden. De Energievisie wordt hiertoe in de vorm van een structuurvisie in de zin van de Wet ruimtelijke ordening vastgesteld. Deze Energievisie zal richting geven aan de manier waarop de geformuleerde ambities voor het opwekken van duurzame (hernieuwbare) energie worden bereikt.

Er wordt eerst een ontwerp Energievisie, samen met het planMER, ter inzage gelegd. Na een inspraakperiode wordt de definitieve Energievisie vastgesteld, rekening houdend met de zienswijzen, de adviezen van andere overheden en van de Commissie voor de m.e.r.

Na vaststelling van de Energievisie kunnen initiatieven voor duurzame energie, volgens de regels uit de Energievisie, worden ontwikkeld. Per project zullen de daarvoor nog benodigde procedures doorlopen moeten worden[14].

5.4 Initiatiefnemer, bevoegd gezag en andere overheden

Initiatiefnemer en bevoegd gezag

De initiatiefnemer voor deze plan-m.e.r.-procedure en Energievisie zijn Burgemeester en wethouders van de gemeente Enschede. De gemeenteraad is het bevoegd gezag voor deze plan-m.e.r.-procedure en voor de Energievisie.

Te raadplegen andere overheden

Tijdens de m.e.r.-procedure en opstellen van de Energievisie worden andere overheden geraadpleegd. Dit zijn bijvoorbeeld buurgemeenten, waterschap en dergelijke.

5.5 Inspraak, advies en meedenken

Deze NRD is bedoeld om een ieder te informeren over het voornemen tot het opstellen van een Energievisie, de te onderzoeken milieueffecten en de procedures. Enkele maatschappelijk organisaties zijn uitgenodigd om mee te denken over de te onderzoeken scenario's en aspecten. Hiertoe is het eerste concept van de NRD gepresenteerd in het Energie Beraad[15]; dit heeft geen aanleiding gegeven tot aanpassingen.

De (concept) NRD heeft zes weken ter inzage gelegen, zodat een ieder op deze notitie heeft kunnen inspreken en zienswijzen kenbaar heeft kunnen maken. De ontvangen inspraakreacties en adviezen van de wettelijke adviseurs hebben er toe geleid dat de NRD aangepast is. De NRD, samen met de inspraakreacties en adviezen, wordt nu aangeboden ter vaststelling door het bevoegd gezag. Daarna vormt de vastgestelde NRD, samen met de inspraakreacties en adviezen, de richtlijnen voor het op te stellen milieueffectrapport. Te zijner tijd zal de gemeente in gesprek gaan over de inhoud van het milieueffectrapport door het organiseren van een of meer inloopbijeenkomsten.

[14] 'Tijdens de verbouwing is de winkel open': de beslissing op aanvragen die binnenkomen tijdens de voorbereiding van de Energievisie, zal niet worden aangehouden. De vast te stellen Energievisie vormt dan ook het beleidskader voor toekomstige aanvragen.
[15] Het Energie Beraad is een klankbordgroep waaraan op uitnodiging van de gemeente Enschede een aantal maatschappelijke organisaties deelneemt.

BIJLAGE 1

BIJLAGE 1

GEBRUIKTE BEGRIPPEN EN AFKORTINGEN

Alternatief
Andere wijze dan de voorgenomen activiteit om (in aanvaardbare mate) tegemoet te komen aan de doelstelling(en). De Wet milieubeheer schrijft voor, dat in een MER alleen alternatieven moeten worden beschouwd, die redelijkerwijs in de besluitvorming een rol kunnen spelen.

In dit MER zullen de alternatieven in de vorm van scenario's uitgewerkt worden. Elk scenario realiseert daarbij het doel dat de gemeente voor ogen staat op een andere manier. De scenario's bestaan uit verschillende combinaties van duurzame energiebronnen die op verschillende locaties ingezet worden. De scenario's worden in het MER onderzocht op milieueffecten.

Ashoogte
De hoogte van de rotor-as, waaraan de rotorbladen van de windturbine zijn bevestigd, ten opzichte van het maaiveld.

Autonome ontwikkeling
Veranderingen, die zich in het milieu zullen voltrekken als noch de voorgenomen activiteit, noch een van de alternatieven (hier in de vorm van scenario's) worden gerealiseerd. Zie ook 'nulalternatief' en 'referentiesituatie'.

Bevoegd gezag
In het kader van de Wet milieubeheer en de Wet op de ruimtelijke ordening: één of meer overheidsinstanties die bevoegd zijn om een formeel besluit te nemen waarvoor het Milieueffectrapport wordt opgesteld. In dit geval is dat de Gemeenteraad van de Gemeente Enschede.

Commissie voor de milieueffectrapportage (Commissie voor de m.e.r./ Commissie mer)
Commissie van onafhankelijke deskundigen die het bevoegd gezag adviseert over de gewenste inhoud van het milieueffectrapport (niet verplicht) en in een latere fase in het toetsingsadvies over de kwaliteit van het milieueffectrapport (wel verplicht).

Duurzame energie
De term duurzame energie wordt in deze NRD gebruikt als synoniem voor de term hernieuwbare energie. Dit is energie afkomstig uit bronnen die hernieuwbaar zijn, dat wil zeggen dat de bronnen geen eindige voorraad hebben zoals bij fossiele energiebronnen wel het geval is. Gebruik van duurzame energie leidt niet tot het uitstoten van aanmerkelijke hoeveelheden CO_2 zoals bij het gebruik van fossiele energiebronnen wel gebeurt. Bij de verbranding van biomassa en biogas komt wel CO_2 vrij, echter indien deze biomassa uit duurzame bronnen afkomstig is (gecertificeerde biomassa) wordt er voor gezorgd dat evenveel nieuwe biomassa wordt geteeld als wordt geoogst zodat per saldo het gebruik van deze biomassa CO_2 neutraal is.

Energiefonds Overijssel
Om een bijdrage te leveren aan projecten gericht op de ontwikkeling van duurzame energie en het investeringsklimaat daarvoor aantrekkelijk te maken heeft, de provincie Overijssel het Energiefonds Overijssel sinds 17 januari 2013 opengesteld. Door gemiddeld 2% onder de marktrente te blijven probeert het een financiële bijdrage te leveren aan projecten die niet aan reguliere financiering kunnen komen.

Hernieuwbare energie
De term hernieuwbare energie wordt in deze NRD gebruikt als synoniem voor de term duurzame energie (zie verder hierboven onder *duurzame energie*).

Initiatiefnemer
Degene die een m.e.r.-plichtige activiteit wil ondernemen, in dit geval is dat het College van B&W.

Maximaal realistisch scenario
Door combinaties van zonne- en windenergie, aangevuld met een bijdrage vanuit geothermie en biomassa worden scenario's gevormd die leiden tot het zoveel mogelijk bereiken van de doelstellingen van de gemeente. Deze scenario's dienen wel realistisch te zijn voor wat betreft technische mogelijkheden, beschikbare ruimte en het voldoen aan wet- en regelgeving; het is immers niet zinvol om onrealistische alternatieven in een MER te beschouwen.

Bij het bepalen van de mogelijkheden voor zon en wind en overige energiebronnen wordt voor alle energiebronnen uitgegaan van het bepalen van de maximale mogelijkheden (rekening houdend met technische mogelijkheden, beschikbare ruimte en het voldoen aan wet- en regelgeving). Door middel van deze aanpak wordt duidelijk wat het maximale realistische scenario kan zijn van het opwekken van duurzame energie op het grondgebied van de gemeente Enschede.

Mitigatie
Het verminderen van nadelige effecten (op het milieu) door het treffen van bepaalde maatregelen.

Milieueffectrapportage (m.e.r.)
De procedure van milieueffectrapportage; een hulpmiddel bij de besluitvorming, dat bestaat uit het maken, beoordelen en gebruiken van een milieueffectrapport en het evalueren achteraf van de gevolgen voor het milieu van de uitvoering van de activiteit waarvoor een milieueffectrapport is opgesteld.

Megawattpiek
Het maximale vermogen in megawatt (MW) van een duurzame energiebron, meestal gebruikt ten aanzien van zonneparken.

MER
Milieueffectrapport. Een openbaar document waarin van een voorgenomen activiteit van redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven of varianten de te verwachten gevolgen

voor het milieu in hun onderlinge samenhang op systematische en zo objectief mogelijke wijze worden beschreven.

MW
Megawatt = 1.000 kilowatt = 1.000 kW. Kilowatt is een eenheid van (elektrisch) vermogen.

NRD
Zie Notitie R&D

Notitie R&D
Dit staat voor 'notitie reikwijdte en detail(niveau)'. Deze notitie wordt vastgesteld op basis van de conceptnotitie reikwijdte en detailniveau (voorheen 'startnotitie' genoemd) en de daarop ontvangen zienswijzen, reacties en adviezen. Inhoudelijk geeft de notitie reikwijdte en detailniveau aan wat (reikwijdte) en met welke diepgang (detailniveau) onderzocht en beschreven dient te worden in het milieueffectrapport (het MER).

Nulalternatief
Zie referentiesituatie.

Petajoule
Petajoule (PJ) is een eenheid van energie. 1PJ = 10^{12} kJ en 1PJ ≈ 277.800.000 kilowattuur (kWh).

Plangebied
Het gebied, waarbinnen de voorgenomen activiteit of een van de alternatieven kan worden gerealiseerd. Vergelijk: studiegebied.

Referentiesituatie
Bij dit alternatief wordt uitgegaan van de bestaande situatie en de autonome ontwikkeling. Dit alternatief dient als referentiekader voor de effectbeschrijving van de andere alternatieven.

Rotordiameter
De diameter van de denkbeeldige cirkel die door de rotorbladen (wieken) van de windturbine worden bestreken.

SDE+ / Stimuleringsregeling Duurzame Energieproductie plus
Om verduurzaming van de energievoorziening te stimuleren is er naast een forse verbetering van het Europese Emmissiehandelsysteem (ETS) aanvullend beleid noodzakelijk. Dit komt doordat de CO_2-prijs, waarschijnlijk tot minimaal 2030, te laag zal blijven om marktpartijen te prikkelen om zelf verregaande maatregen te treffen. De SDE+ is een regeling die de uitrol van duurzame energieproductie stimuleert door bedrijven en instellingen het prijsverschil tussen grijze energie (uit fossiele bronnen) en groene energie (uit duurzame bronnen) te vergoeden. De regeling stimuleert onder voorwaarden onder andere windenergie, biomassa, geothermie en zonne-energie.

Studiegebied
Het gebied, waarbinnen de milieugevolgen dienen te worden beschouwd. De omvang van het studiegebied kan per milieuaspect verschillen. Vergelijk: plangebied.

Tiphoogte
Maat die voor windturbines wordt gebruikt om de maximale hoogte vanaf de grond aan te geven wanneer een rotorblad verticaal staat. De tiphoogte is gelijk aan de ashoogte + halve rotordiameter.

Variant
Synoniem voor alternatief.

Wettelijke adviseurs
Adviseurs die geraadpleegd worden door het bevoegd gezag teneinde een advies te krijgen over het plan en het MER. Veelal gaat het hierbij om de Regionale Inspectie van het Ministerie van IenM, de lokale afdeling van het Ministerie van Economische Zaken, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, het waterschap en eventueel buurgemeenten en provincie(s).

Zonneweide, zonnepark
Opstelling van zonnepanelen in het veld (dus niet op een dak of op ander infrastructuur), ook wel aangeduid als een grondgebonden opstelling van zonnepanelen. De opstelling kan op diverse manieren worden opgezet met een plaatsing noord-zuid of oost-west georiënteerd, met verschillende hoogtes en meer of minder aandacht voor een landschappelijke uitwerking van de opstelling.

BIJLAGE 2

BIJLAGE 2

TOELICHTING MILIEUEFFECTRAPPORTAGE

Algemeen m.e.r.-procedure

Het doel van milieueffectrapportage (m.e.r.) is om het milieubelang een volwaardige plaats te geven in de besluitvorming over activiteiten met mogelijk belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu. Een m.e.r. is altijd gekoppeld aan de besluitvorming over een specifiek plan of project. De procedure[1] bestaat uit een aantal stappen, deze zijn voor de m.e.r.-procedure voor de Energievisie (structuurvisie) hierna beschreven.

Openbare kennisgeving en indienen zienswijzen

Het voornemen om een (ruimtelijk) plan op te stellen en waarvoor een m.e.r.-procedure wordt doorlopen moet door het bevoegd gezag openbaar worden aangekondigd, inclusief:

- De ter visie legging van de stukken, in dit geval de NRD (notitie Reikwijdte en Detailniveau), en waar en wanneer dit gebeurt;
- De mogelijkheid om zienswijzen over het voornemen in te dienen (en aan wie, op welke wijze en op welke termijn);
- Of een Passende beoordeling op grond van de Wet natuurbescherming wordt opgenomen in het planMER.

Raadpleging adviseurs en betrokken bestuursorganen over reikwijdte en detailniveau

Gemeente raadpleegt de wettelijke adviseurs en de overheidsorganen die bij de voorbereiding van het plan moeten worden betrokken over de reikwijdte en het detailniveau van het MER. Dit gebeurt aan de hand van de NRD en hiervoor wordt een termijn van zes weken gehanteerd. Deze raadpleging gebeurt gelijktijdig met de tervisielegging.

Het bevoegd gezag kan ervoor kiezen een advies van de Commissie m.e.r. over reikwijdte en detailniveau te vragen. Dit is in deze fase niet verplicht.

Vaststellen reikwijdte en detailniveau van het MER

De resultaten van de raadpleging en adviezen en eventuele zienswijzen worden verwerkt in een door de gemeente vast te stellen Advies Reikwijdte en Detailniveau voor het planMER.

Opstellen MER

Op basis van dit Advies wordt een milieueffectrapport opgesteld. In het planMER worden de mogelijkheden voor opwekking van duurzame energie, en de milieueffecten daarvan, onderzocht. Hieraan is geen wettelijk termijn verbonden.

Ter inzage leggen MER en raadpleging Commissie voor de m.e.r.

Het MER wordt (bij voorkeur) gelijktijdig met de ontwerp structuurvisie (Energievisie) ter inzage gelegd (openbaar gemaakt). Het MER wordt ook voor een toetsingsadvies aan de Commissie voor de m.e.r. verzonden (verplichte advisering). Hiervan wordt openbaar kennisgegeven.

Zienswijzen indienen

Iedereen kan zienswijzen indienen op het MER en het ontwerpbesluit. De termijn is daarvoor zes weken vanaf het moment dat de stukken ter inzage zijn gelegd.

Advies Commissie voor de m.e.r.

De Commissie voor de m.e.r. geeft een toetsingsadvies over de inhoud van het MER. Indien gewenst kunnen zienswijzen bij de advisering worden betrokken (niet verplicht).

Definitief besluit

Het bevoegd gezag (gemeenteraad Enschede) stelt de Energievisie vast. Daarbij geeft zij aan hoe rekening is gehouden met de in het MER beschreven milieugevolgen, eventuele zienswijzen en het advies van de Commissie voor de m.e.r. Ook wordt aangegeven hoe en wanneer er monitoring en evaluatie plaatsvindt.

Bekendmaking van het besluit

Het besluit wordt bekend gemaakt. Ook wordt het besluit medegedeeld aan de adviseurs, de betrokken overheidsorganen en degenen die zienswijze hebben ingediend.

Evaluatie

Het bevoegd gezag evalueert de werkelijk optredende milieugevolgen en neemt zo nodig maatregelen om de gevolgen voor het milieu te beperken. Omdat het in dit geval over een MER voor een plan gaat en in de vervolgfase voor de projecten nader onderzoek wordt uitgevoerd, wordt deze randvoorwaarde naar die naar die fase doorgeschoven.

716134
1 november 2017

NOTITIE REIKWIJDTE EN DETAILNIVEAU MILIEUEFFECTRAPPORTAGE ENERGIEVISIE GEMEENTE ENSCHEDE

Gemeente Enschede

Concept

Duurzame oplossingen in
energie, klimaat en milieu

Postbus 579
7550 AN Hengelo
Telefoon (074) 248 99 40

Documenttitel	Notitie reikwijdte en detailniveau milieueffectrapportage Energievisie Gemeente Enschede
Soort document	Concept
Datum	1 november 2017
Projectnummer	716134
Opdrachtgever	Gemeente Enschede
Auteur	Eric Arends, Florentine van der Wind, Pondera Consult
Vrijgave	Eric Arends, Pondera Consult

SAMENVATTING

Aanleiding

De gemeente Enschede bereidt een Energievisie voor die de energietransitie in Enschede in goede banen moet leiden. Het is de bedoeling deze Energievisie vast te stellen in de vorm van een structuurvisie in de zin van de Wet ruimtelijke ordening. Deze structuurvisie zal richting geven aan de manier waarop Enschede haar energiedoelen kan bereiken. De voorbereiding van deze structuurvisie wenst de gemeente te combineren met de procedure van een plan-milieueffectrapportage (plan-m.e.r.) zodat de milieugevolgen van de keuzes in de visie inzichtelijk zijn. Met voorliggende notitie reikwijdte en detailniveau zet de gemeente Enschede de eerste formele stap in deze m.e.r.-procedure.

Doelstellingen

In de Energievisie zullen kaders worden gesteld, die perspectief bieden op een situatie waarin op een volledige duurzame wijze in de Enschedese energiebehoefte wordt voorzien. Voor zover mocht blijken dat er binnen de gemeente Enschede te weinig ruimte beschikbaar is om daarvoor voldoende duurzame energie op te wekken, wordt hiervoor de samenwerking buiten onze gemeentegrenzen aangegaan. Het op eigen grondgebied opgewekte aandeel hernieuwbare energie bedraagt in 2030 minimaal 12 procent en in 2050 minimaal 27 procent van het voor 2050 voorziene gebruik van energie.

Waarom wordt een milieueffectrapportage doorlopen?

Naar de geschiktheid van locaties voor het opwekken van duurzame energie is nog geen uitputtend onderzoek gedaan. De Wet milieubeheer bevat een instrument dat daarvoor bij uitstek geschikt is, namelijk de m.e.r. De m.e.r. kan de vraag beantwoorden, waarom een bepaalde locatie al dan niet geschikt is voor het opwekken van duurzame energie en welke milieueffecten daarbij optreden. Het gebruik van het instrument m.e.r. bevordert zorgvuldige besluitvorming. De m.e.r. wordt in dit geval gekoppeld aan het voornemen een thematische structuurvisie in de zin van de Wet ruimtelijke ordening vast te stellen, namelijk de Energievisie.

Doel van de Notitie reikwijdte en detailniveau

Ten behoeve van de op te stellen Energievisie wordt een onderzoek gestart in de vorm van een m.e.r. naar mogelijk geschikte gebieden voor zonneparken, windenergie en overige potentiele energiebronnen. Uiteindelijk zal deze m.e.r. informatie leveren in de vorm van een milieueffectrapport (hierna MER) over de mogelijke milieugevolgen van deze ontwikkelingen. De Notitie reikwijdte en detailniveau biedt daarbij inzicht in wat in deze m.e.r. onderzocht gaat worden en op welk manier dit gebeurt. Eenieder kan een reactie geven op deze Notitie reikwijdte en detailniveau en daarmee invloed uitoefenen op wat onderzocht wordt en op welke wijze dat gebeurt.

Voorgenomen activiteit

In de Energievisie dient duidelijk te worden op welke locaties binnen de gemeente Enschede het opwekken van duurzame (hernieuwbare) energie mogelijk is en tot welke bijdrage aan de energiedoelen het benutten van deze locaties kan leiden. Het milieueffectrapport (MER) dient informatie aan te reiken over de milieueffecten van de toepassing van verschillende vormen van duurzame energie op verschillende locaties. In het maximaal scenario zijn alle locaties die technisch geschikt zijn voor het produceren van duurzame energie en waar ook aan de

betreffende wet- en regelgeving voldaan kan worden, benut voor het produceren van duurzame energie. Door de milieueffecten hiervan in beeld te brengen geeft het MER duidelijkheid over de maximale draagkracht van stad en landelijk gebied voor het opwekken van duurzame energie. De milieueffecten worden in beeld gebracht aan de hand van onderzoeksscenario's met de inzet van een verschillende mix aan duurzame energiebronnen.

Duurzame energiebronnen

Niet alle duurzame energiebronnen die denkbaar zijn leveren een substantiële bijdrage aan het bereiken van de doelstellingen van de gemeente. Uit onderzoek van ECN (2015) blijkt dat van zon-PV en windenergie de grootste bijdrage aan de energiedoelstelling verwacht mag worden. Onder meer zonneboilers, biomassa en wellicht geothermie leveren ook een bijdrage, maar deze is veel beperkter. Nader onderzoek naar biomassa van eigen grondgebied en geothermie moet meer duidelijkheid brengen en kan mogelijk uitwijzen dat het potentieel van deze opties toch wat hoger is dan nu gedacht.
Om meer dan de minimale doelstellingen van 12% in 2030 en 27% in 2050 op eigen grondgebied te realiseren, kijkt de gemeente ook naar de inzet van duurzame, hernieuwbare, energiebronnen van buiten de gemeentegrenzen. Hierbij kan gedacht worden aan regionale samenwerking om projecten te ontwikkelen of biomassa te importeren. Ook kan geïnvesteerd worden in projecten die verder weg gelegen zijn, bijvoorbeeld windenergie op zee. In het MER komt dit beknopt aan de orde, zonder evenwel de effecten van deze opties te onderzoeken.

Onderzoeksscenario's (alternatieven)

Door ECN (2015) is vastgesteld welke hoeveelheid energie de gemeente Enschede verbruikt in 2030 en 2050 en welke duurzame bronnen daarvoor mogelijk in te zetten zijn. Op basis daarvan kunnen verschillende scenario's samengesteld worden om de doelstellingen te bereiken. Een scenario kan bestaan uit de inzet van één bepaalde duurzame energiebron of uit een combinatie van verschillende bronnen, op verschillende locaties binnen de gemeente.

Zon op dak en energiebesparing

Uitgangspunt voor het MER is dat een bepaald percentage zon op dak gerealiseerd wordt in 2030 en 2050. Op basis van onderzoek van ECN is een inschatting gemaakt van de potentie van de benutting van dit dakoppervlak. De gemeente Enschede heeft daarbij het uitgangspunt vastgesteld dat in 2030 circa 30% van dit potentieel benut is. Dit wordt voor het MER als een (voorlopig) gegeven beschouwd. Zon op dak wordt verder niet onderzocht in het MER; reden hiervoor is dat de milieueffecten van realisatie op daken beperkt is en de gemeente dit op voorhand steunt en waar nodig mogelijk zal maken. Ook energiebesparing blijft buiten beschouwing van het onderzoek in het MER. Hiervoor doen we een aanname van de gerealiseerde mate van besparing in 2030 en 2050.

Biomassa en geothermie

Nader onderzoek naar biomassa van eigen grondgebied en geothermie dient zoals hiervoor beschreven, nog plaats te vinden, maar op basis van het rapport van ECN (2015) zijn de verwachtingen niet heel hoog. Indien biomassa van eigen grondgebied en geothermie met een relevante omvang blijken te kunnen bijdragen aan de doelstellingen dan zal dit in het MER worden uitgewerkt. Het betekent dan dat minder inzet van zon en wind nodig zal zijn voor het bereiken van de doelstellingen.

Zonneweiden en windturbines

Het toepassen van zonneweiden en windturbines kan op verschillende manieren: bijvoorbeeld grootschalige zonneparken in een aantal categorieën van verschillende grootte (bijvoorbeeld 1 - 3 hectare, 3-10 hectare en groter dan 10 hectare), en windturbines in de vorm van solitaire windturbines of juist meer geclusterde turbines in de vorm van één of meer windparken .
De effecten van zonneweiden en windturbines zullen in eerste instantie los van elkaar beschouwd worden, en pas in tweede instantie in combinatie met elkaar. Dit is een gerechtvaardigde aanpak aangezien wind- en zonne-energie verschillende effecten hebben die goed afzonderlijk van elkaar beschouwd kunnen worden. Denk hierbij aan de effecten geluid en slagschaduw die bij windturbines optreden, maar niet of nauwelijks bij zonneweiden. Zonneweiden kennen een groot ruimtebeslag terwijl windturbines vaak juist weer goed te combineren zijn met bestaande functies zoals bijvoorbeeld agrarisch gebruik. Ook kunnen beide technieken gecombineerd worden in hetzelfde gebied; het één sluit het ander niet uit.

Maximaal scenario

Door combinaties van zonne- en windenergie, aangevuld met een bijdrage vanuit geothermie en biomassa worden scenario's gevormd die leiden tot het zoveel mogelijk bereiken van de doelstellingen van de gemeente. Deze scenario's dienen wel realistisch te zijn voor wat betreft technische mogelijkheden, beschikbare ruimte en het voldoen aan wet- en regelgeving; het is immers niet zinvol om onrealistische alternatieven in een MER te beschouwen.

Bij het bepalen van de mogelijkheden voor zon en wind en overige energiebronnen wordt voor alle energiebronnen uitgegaan van het bepalen van de maximale mogelijkheden (rekening houdend met technische mogelijkheden, beschikbare ruimte en het voldoen aan wet- en regelgeving). Door middel van deze aanpak wordt duidelijk wat het maximale realistische scenario kan zijn van het opwekken van duurzame energie op het grondgebied van de gemeente Enschede.

Vervolgens wordt tevens nagegaan wat de effecten zijn als minder dan het maximum wordt benut van elk van de energiebronnen, bijvoorbeeld een invulling met 25%, 50% en 75% van het maximum. Combinaties van deze invullingen vormen verschillende scenario's. Het uiteindelijke voorkeursscenario van de gemeente kan dan bestaan uit één van de onderzochte scenario's of een combinatie van delen van scenario's.

Te onderzoeken milieuaspecten

Iedere bron van duurzame energie heeft milieueffecten. De aard en omvang van de effecten verschilt sterk per type bron. Voor windenergie gaat het met name om geluid, slagschaduw, natuur en landschap, voor zonne-energie om ruimtebeslag en gevolgen voor landschap, terwijl voor vergistingsinstallaties bijvoorbeeld emissies naar de lucht en geur relevant zijn. Daarom wordt voor de verschillende energiebronnen een apart beoordelingskader opgesteld. Het boordelingskader bevat verschillende aspecten en beoordelingscriteria waarmee de beoordeling wordt uitgevoerd.

Procedure

De notitie reikwijdte en detailniveau (NRD) biedt inzicht in wat in de m.e.r. ten behoeve van de Energievisie onderzocht gaat worden en op welk manier dit gebeurt. De NRD zal zes weken ter inzage worden gelegd, zodat een ieder op deze notitie kan inspreken en zienswijzen kenbaar kan maken. De ontvangen inspraakreacties en adviezen van de wettelijke adviseurs worden

samen met de NRD door het bevoegd gezag vastgesteld; gezamenlijk vormen zij de richtlijnen voor het op te stellen milieueffectrapport.
Na de vaststelling van de NRD, worden planMER en ontwerp-Energievisie opgesteld. Deze worden vervolgens ter inzage gelegd en tenslotte vastgesteld, rekening houdend met zienswijzen en adviezen van andere overheden en de Commissie voor de m.e.r. Na vaststelling kunnen toekomstige initiatieven voor duurzame energie worden ontwikkeld, volgens de regels uit de Energievisie.

INHOUDSOPGAVE

1 Inleiding 1

1.1 Aanleiding 1
1.2 Waarom wordt een milieueffectrapportage doorlopen? 2
1.3 Doel van dit document 3
1.4 Rolverdeling bevoegd gezag en initiatiefnemer 3
1.5 Leeswijzer 3

2 Doelstellingen en beleid 5

2.1 Inleiding 5
2.2 Rijksbeleid 5
2.3 Beleid van provincie Overijssel 6
2.4 Energiebeleid en doelstellingen gemeente Enschede 7

3 Voorgenomen activiteit en alternatieven 9

3.1 Het voornemen 9
3.2 Afbakening plan- en studiegebied 10
3.3 Energieverbruik van de gemeente Enschede 10
3.4 Duurzame energiebronnen 12
3.5 Te onderzoeken scenario's (alternatieven) 16
3.6 Ideeën en initiatieven vanuit maatschappelijke organisaties 20
3.7 Huidige situatie en autonome ontwikkelingen 20
3.8 Voorkeursalternatief 20

4 Te onderzoeken milieuaspecten 22

4.1 Mogelijke effecten 22
4.2 Effectbeoordeling 23
4.3 Score 25
4.4 Mitigerende maatregelen 26
4.5 Leemten in kennis en informatie; evaluatie 26

5 Procedures en besluitvorming 28

5.1 Plan-m.e.r.-plicht 28
5.2 M.e.r.-procedure 28
5.3 Benodigde besluiten 29
5.4 Initiatiefnemer, bevoegd gezag en andere overheden 30
5.5 Inspraak, advies en meedenken 30

Bijlagen

Bijlage 1 Gebruikte begrippen en afkortingen
Bijlage 2 Toelichting milieueffectrapportage

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

De gemeente Enschede bereidt een Energievisie voor die de energietransitie in Enschede in goede banen moet leiden. Het is de bedoeling deze Energievisie vast te stellen in de vorm van een structuurvisie in de zin van de Wet ruimtelijke ordening. Deze structuurvisie zal richting geven aan de manier waarop Enschede haar energiedoelen kan bereiken. De voorbereiding van deze structuurvisie wenst de gemeente te combineren met de procedure van een plan-m.e.r. zodat de milieugevolgen van de keuzes in de visie inzichtelijk zijn. Met voorliggende notitie reikwijdte en detailniveau zet de gemeente Enschede de eerste formele stap in deze m.e.r.-procedure.

1.1.1 Achtergrond van het energiebeleid van de gemeente Enschede

De beweegredenen van de gemeente Enschede om de energietransitie in de gemeente te willen versnellen zijn divers. “We zullen moeten overschakelen op duurzame bronnen van energie, als we toekomstige generaties in staat willen stellen om de aarde op dezelfde manier te gebruiken als wij hebben gedaan en we voor onze energievoorziening niet afhankelijk willen zijn van instabiele regio’s. De energietransitie biedt volop kansen. Voor ons bedrijfsleven is er perspectief op werk. Er moeten zonnepanelen, windturbines, warmtepompen en vergistingsinstallaties worden geplaatst en Enschede telt nog veel te verduurzamen gebouwen. Een verdienmodel is er ook voor onze kennisintensieve bedrijven, die met hun innovaties de energietransitie kunnen aanjagen.”, aldus de gemeente Enschede in de nota waarin de bevindingen van de publiekscampagne worden besproken[1].

De energietransitie vraagt om korte en meer lange termijn acties en maatregelen. Ook zal zowel op energiebesparing als op het duurzaam opwekken van energie ingezet dienen te worden. Beide kunnen leiden tot een versterking van de sociaal-economische structuur van Enschede. Energiebesparing draagt bij aan stabilisering van de energielasten. Wanneer inwoners financieel kunnen participeren in lokale energieprojecten vloeit het geld dat in deze regio aan energie wordt uitgegeven voor een deel terug naar de lokale gemeenschap. Voor het buitengebied geldt dat de agrarische sector het moeilijk heeft, dat er een wens is om de ruimtelijke kwaliteit te bestendigen en waar mogelijk te verbeteren, maar dat daarvoor economische dragers nodig zijn. Energieprojecten kunnen in die zin van betekenis zijn.

1.1.2 Doelstellingen

In het Actieplan duurzaamheid dat door de gemeente in 2015 is vastgesteld, heeft de gemeente zich ten doel gesteld dat het aandeel hernieuwbare energie van het totale energieverbruik van de gemeente in 2030 minimaal 12 procent bedraagt en in 2050 tenminste 27 procent. In het raadsdebat van 10 april 2017 is besloten tot een aanscherping van deze energiedoelen en als gemeente te willen koersen op een volledig duurzame energievoorziening in 2050.

[1] Enschede werkt op, Gemeente Enschede, 14 maart 2017

Streefbeeld voor de gemeente Enschede is dus de situatie waarbij op een volledige duurzame wijze in de Enschedese energiebehoefte wordt voorzien. Voor zover mocht blijken dat er binnen de gemeente Enschede te weinig ruimte beschikbaar mocht zijn om daarvoor voldoende duurzame energie op te wekken, wordt hiervoor de samenwerking buiten onze gemeentegrenzen aangegaan. Het op eigen grondgebied opgewekte aandeel hernieuwbare energie bedraagt in 2030 minimaal 12 procent en in 2050 minimaal 27 procent van het voor 2050 voorziene gebruik van energie.

Naast een inzet op een volledig duurzame energievoorziening, heeft een groot aantal fracties in het recente raadsdebat ook aangedrongen op een brede reikwijdte van de Energievisie. Die dient zich niet alleen te richten op locaties voor zonne- en windenergie, maar ook op andere hernieuwbare energiebronnen, op energiebesparing en de opslag van duurzame energie.

1.1.3 Traject 'Enschede wekt op'

Via de campagne 'Enschede wekt op' is de Enschedese bevolking uitgenodigd om mee te helpen zoeken naar locaties voor zonne- of windenergie binnen de gemeentegrenzen. Op 19 september 2016 is in een vergadering van de stadsdeelcommissie fysiek de aftrap gegeven voor de gemeente-brede verkenning naar locaties voor zonne- en windenergie. Het traject onderscheidt een bestuurlijk spoor, een participatiespoor en een realisatiespoor. Ideeën, voorstellen en meningen zijn via bijeenkomsten en enquêtes naar voren gebracht. De Enschedese bevolking blijkt zich bewust te zijn van de noodzaak van de energietransitie. Over de manier waarop dat moet gebeuren lopen de meningen uiteen.

Bij het opstellen van de Energievisie en het onderzoek daarvoor in de milieueffectrapportage (hierna m.e.r.), wenst de gemeente Enschede aan te sluiten bij ideeën over concrete initiatieven voor duurzame energieprojecten die naar voren zijn en nog worden gebracht vanuit maatschappelijke organisaties.

1.2 Waarom wordt een milieueffectrapportage doorlopen?

Grootschalige opwekking van energie met behulp van bijvoorbeeld windturbines en zonneparken heeft ontegenzeggelijk een flinke invloed op de omgeving. Hoe groot die invloed is, hangt natuurlijk af van aantal en grootte van turbines en zonneparken, en van de geschiktheid van de locaties voor deze ontwikkelingen.

Naar de geschiktheid van locaties voor het opwekken van duurzame energie is nog geen uitputtend onderzoek gedaan. De Wet milieubeheer bevat een instrument dat daarvoor bij uitstek geschikt is, namelijk de m.e.r. De m.e.r. kan de vraag beantwoorden, waarom een bepaalde locatie al dan niet geschikt is voor het opwekken van duurzame energie en welke milieueffecten daarbij optreden. Het gebruik van het instrument m.e.r. bevordert zorgvuldige besluitvorming. De m.e.r. wordt in dit geval gekoppeld aan het voornemen een thematische structuurvisie in de zin van de Wet ruimtelijke ordening (Energievisie) vast te stellen.

Om een goede indruk te krijgen van de mogelijke locaties en effecten zal het m.e.r.-onderzoek zich uitstrekken over de gehele gemeente Enschede en zich niet beperken tot de locaties die door de gemeente al eerder zijn benoemd als concentratiegebieden.

Voor concrete initiatieven die worden ingediend voordat het milieueffectrapport is opgesteld, c.q. de Energievisie is vastgesteld, geldt dat van geval tot geval beoordeeld wordt of het noodzakelijk is de besluitvorming over het milieueffectrapport en de Energievisie af te wachten voordat het betreffende initiatief wordt opgepakt.

1.3 Doel van dit document

Met het publiceren van deze notitie reikwijdte en detailniveau wordt bekend gemaakt dat een m.e.r. wordt doorlopen. De notitie reikwijdte en detailniveau biedt daarbij inzicht in wat in deze m.e.r. onderzocht gaat worden en op welk manier dit gebeurt. Hierbij worden onderzoeks-scenario's ingezet als instrument om de gevolgen van verschillende maatregelen, die allemaal bijdragen aan het behalen van de energiedoelen, in beeld te brengen. De beoordeling van de effecten van deze scenario's gebeurt met behulp van een beoordelingskader. Onderzoeksscenario's en beoordelingskader worden in respectievelijk hoofdstuk 3 en 4 geschetst.

Eenieder kan een reactie geven op deze notitie reikwijdte en detailniveau en daarmee invloed uitoefenen op wat onderzocht wordt en op welke wijze dat gebeurt.

1.4 Rolverdeling bevoegd gezag en initiatiefnemer

Burgemeester en wethouders van de gemeente Enschede zijn de initiatiefnemer om te komen tot een Energievisie die in de vorm van een structuurvisie wordt vastgesteld door het bevoegd gezag, de gemeenteraad van Enschede.

1.5 Leeswijzer

Na dit inleidende hoofdstuk wordt in hoofdstuk 2 ingegaan op relevant gemeentelijk, provinciaal en rijksbeleid. Hoofdstuk 3 gaat in op wat onderzocht gaat worden (de voorgenomen activiteiten en alternatieven, die uitgewerkt zijn in te onderzoeken scenario's). De manier waarop dit onderzoek plaatsvindt wordt beschreven in hoofdstuk 4. Ook zijn daar de effecten beschreven die worden onderzocht en de manier waarop deze worden beoordeeld (beoordelingskader). Hoofdstuk 5 geeft de procedure weer en de formele inspraakmomenten.

2 DOELSTELLINGEN EN BELEID

2.1 Inleiding

Om het beleidskader waarbinnen de gemeente Enschede opereert te beschrijven, is in dit hoofdstuk een beknopt overzicht gegeven van het relevante beleid op rijks, provinciaal en gemeentelijk niveau. Ten aanzien van allerlei milieu- en ruimtelijke aspecten zoals bodem en water, geluid, externe veiligheid, ecologie etc. is er specifiek sectoraal beleid en wetgeving. Daarop wordt waar dit relevant is in het op te stellen milieueffectrapport (MER) ingegaan.

2.2 Rijksbeleid

Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte

De “Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte” (SVIR, maart 2012) geeft een totaalbeeld van het ruimtelijk en mobiliteitsbeleid op rijksniveau. Het is de 'kapstok' voor bestaand en nieuw rijksbeleid met ruimtelijke consequenties. Ruimte voor het hoofdnetwerk voor (duurzame) energievoorziening en energietransitie wordt in het SVIR aangemerkt als een nationaal belang. Het Rijk stelt op het gebied van energie dat voor de opwekking en het transport van energie voldoende ruimte gereserveerd moet worden. Het aandeel van duurzame energiebronnen als wind, zon, biomassa en bodemenergie in de totale energievoorziening moet omhoog. In de structuurvisie zijn voor de MIRT[2]-regio Oost-Nederland geen specifieke locaties opgenomen voor het opwekken van duurzame energie.

Structuurvisie Windenergie op Land

De doelstelling van de Structuurvisie Windenergie op Land (SWOL, april 2014) is zodanige ruimtelijke voorwaarden te scheppen dat begin 2020 een opwekkingsvermogen van ten minste 6.000 MW aan windturbines op land operationeel is. Op 18 juni 2013 heeft het Interprovinciaal overleg (IPO) namens de provincies de Ministers van Infrastructuur en Milieu en van Economische Zaken laten weten dat de provincies er in geslaagd zijn om de volledige 6.000 MW te verdelen over de individuele provincies. Voor de provincie Overijssel is een taakstelling opgenomen van ten minste 85,5 MW. De provincie Overijssel heeft dit vertaald in een specifiek windenergiebeleid.

Energieakkoord voor duurzame groei en Energieagenda

Het Energieakkoord voor duurzame groei (2013) biedt een langetermijnperspectief voor een breed gedragen, robuust en toekomstbestendig energie- en klimaatbeleid. Ruim veertig organisaties, waaronder overheden, werkgevers, vakbewegingen en natuur- en milieuorganisaties hebben zich verbonden om afspraken te maken over duurzame groei. Het akkoord is erop gericht om de economische structuur te versterken en om de komende jaren miljarden aan investeringen los te maken in alle sectoren van de samenleving. Door de uitvoering van het Energieakkoord voor duurzame groei wordt er een sterke stijging beoogd in het aandeel duurzame energie van 4,5% in 2013 naar 15,9% in 2023.

Met de Energieagenda (2016) is het de bedoeling om invulling te geven aan de doelstellingen voor de lange termijn. Hiermee wordt een duidelijke koers aangegeven om perspectief en

[2] Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport

zekerheid te kunnen bieden aan bedrijven en burgers. De Energieagenda beschrijft de te maken stappen om de transitie naar een CO_2-arme energievoorziening in 2050 mogelijk te maken.

Onderdeel van het rijksbeleid is een stimuleringsregeling voor duurzame energieprojecten. Dit is uitgewerkt in de vorm van diverse subsidieregelingen waaronder de SDE+ (Stimulering Duurzame Energieproductie plus).

2.3 Beleid van provincie Overijssel

Omgevingsvisie

De provincie Overijssel geeft in de omgevingsvisie Overijssel 2017 “Beken kleur” aan in 2023 20% van de energie duurzaam op te willen wekken, de ambitie voor 2030 ligt op 30%. Het bereiken van deze ambitie moet voornamelijk plaatsvinden door het investeringsklimaat voor duurzame energie en besparing van energie aantrekkelijk te maken. Een ander belangrijk aspect is het wegnemen van ruimtelijke belemmeringen voor bijvoorbeeld grote windprojecten en geothermie.

De energietransitie raakt veel provinciale beleidssectoren, namelijk: energie, economie, ruimtelijke ordening, mobiliteit, infrastructuur en vergunningverlening en toezicht en handhaving. In het coalitieakkoord voor 2015-2019 heeft de provincie Overijssel de volgende kernpunten voor de energietransitie aangegeven:

- inzetten op de ambitie om het aandeel hernieuwbare energie naar 20% te laten groeien in 2023;
- herverdeling van budgetten, de omvang van het Energiefonds wordt verlaagd van 250 miljoen naar 200 miljoen euro vanwege het lagere tempo van financiering; 30 miljoen euro gaat naar het programma Nieuwe Energie;
- verruiming van de criteria van het Energiefonds Overijssel en programma Nieuwe Energie voor lokale initiatieven, innovatie en renovatie van woningvoorraad en maatschappelijk vastgoed;
- het Energiefonds wordt revolverend;
- houden aan afspraken met Rijk over windenergie.

Bij het vergroten van het aandeel hernieuwbare energie geldt voor windenergie dat de provincie Overijssel in ieder geval de bestuurlijke afspraken met het Rijk over het realiseren van windenergie op land wil nakomen (zie hieronder bij interprovinciaal overleg). Belemmeringen voor het plaatsen van windturbines worden daarbij zoveel mogelijk opgeheven. De provincie Overijssel maakt voor windenergie onderscheid in de volgende gebieden:

- kansrijke zoekgebieden: ten noorden van de Vecht, tussen Staphorst-Zwolle en Hardenberg. In deze gebieden maakt de provincie prestatieafspraken met gemeenten voor de bovenlokale ontwikkeling van windenergie;
- uitgesloten gebieden: de Ecologische hoofdstructuur (EHS)[3], de nationale Parken en de Nationale Landschappen;

[3] Nu aangeduid als nationaal natuurnetwerk (NNN)

- overige gebieden: (onder andere grotere bedrijventerreinen (groter dan 40 hectare) en langs infrastructuur) zijn initiatieven ter plekke mogelijk indien er sprake is van een goed landschappelijk ontwerp conform de gebiedskenmerken.

Interprovinciaal Overleg

De provincies gaan intensief samenwerken in de realisatie van een duurzame economie. In 2013 hebben zij zich gecommitteerd aan twee belangrijke overeenkomsten: de 'wind op land' prestatieafspraak met het rijk en het Energieakkoord voor duurzame groei. Voor de uitvoering van deze overeenkomsten zijn de provincies, onder de naam 'Interprovinciale Samenwerking Energietransitie en Economie' (IP2SE), een overkoepelende samenwerkingsvorm aangegaan. De uitvoering van het Energieakkoord doen de provincies vanuit hun wettelijke rollen en taken in de ruimtelijke ordening, regionale economie, vergunningverlening en handhaving en mobiliteit. In de periode 2014-2020 voeren de provincies gezamenlijk de gemaakte afspraken uit van het Energieakkoord voor duurzame groei.

Verordening

In de provinciale verordening zijn regels opgenomen die gelden voor windenergieprojecten en hieraan zijn gemeenten gebonden. Voor de gemeente Enschede betekent dit dat windturbines potentieel mogelijk zijn in zogenaamde 'overige gebieden' (zie voor toelichting hierboven in de paragraaf over de Omgevingsvisie), mits de windturbines zich conform de provinciale verordening op juiste wijze verhouden tot de gebiedskenmerken die van toepassing zijn. Op dit moment bestudeert de provincie de mogelijkheden om windenergie ook toe te staan in gebieden die nu nog uitgesloten zijn, waaronder Natuurnetwerk Nederland gebieden (zogenaamde NNN-gebieden, voorheen EHS genaamd). Dat kan betekenen dat in Enschede meer mogelijkheden voor windenergie gaan ontstaan.

Ook ten aanzien van zonne-energie heeft de provincie nadere regels vastgesteld. Installaties voor het opwekken van zonne-energie worden in principe toegestaan op al bebouwde gronden. Daarbuiten is ontwikkeling mogelijk wanneer een meerwaarde kan worden aangetoond vanuit meervoudig ruimtegebruik, mitigerende maatregelen, gebiedsinpassing en maatschappelijke bijdrage.

2.4 Energiebeleid en doelstellingen gemeente Enschede

Actieplan duurzaamheid

Op 8 juni 2015 stelde de gemeenteraad van Enschede het Actieplan duurzaamheid vast. Het Actieplan duurzaamheid bevat een opsomming van de speerpunten van beleid en een aanpak voor de realisatie daarvan. Voor het speerpunt energie werd het volgende doel vastgelegd:

- in 2030 bedraagt het op Enschedees grondgebied opgewekte aandeel duurzame energie ten minste 12 procent en
- in 2050 is dat aandeel hernieuwbare energie toegenomen tot ten minste 27 procent.

Aan de keuze voor deze doelstelling ligt een onderzoeksrapport van ECN[4] ten grondslag, waarin - rekening houdend met voortgaande energiebesparing - de toekomstige

[4] Rapport: Verkenning potentieel hernieuwbare energie Gemeente Enschede, ECN-N--15-011, 2 april 2015

energiebehoefte van Enschede is geraamd en waarbij het in Enschede beschikbare potentieel aan duurzame energie is ingeschat.

Met haar aanpak wil de gemeente Enschede energiebesparing stimuleren en het opwekken van duurzame energie faciliteren. Voor kansen wil Enschede zowel binnen de gemeente, als in de regio kijken.

Enschede wekt op

De bevolking is via de campagne 'Enschede wekt op' actief betrokken bij de uitvoering van het Actieplan duurzaamheid. Doel van deze campagne was tweeledig: de samenleving stimuleren energie te besparen/zelf duurzaam op te wekken en meedenken bij de zoektocht naar locaties voor grootschalige opwek van duurzame energie. Hiervoor zijn diverse participatie- en ontwerpsessies georganiseerd die goed bezocht zijn. De informatie die verzameld is, is vastgelegd[5] en gepresenteerd aan de gemeenteraad.

Aanscherping doelstellingen

Bij de bespreking van de resultaten van de campagne 'Enschede wekt op' heeft de gemeenteraad de energiedoelstelling uit het Actieplan duurzaamheid aangescherpt. De aangescherpte doelstelling gaat uit van een ondergrens van het opwekken van duurzame energie van minimaal 12% in 2030 en 27% in 2050 op eigen grondgebied, en het streven naar het realiseren van een volledig duurzame energievoorziening in 2050 waarbij ook mogelijkheden buiten de gemeentegrenzen benut worden. Hiervoor wordt een structuurvisie energie opgesteld. De Raad heeft wat dit betreft het volgende besluit genomen[6]:

Een structuurvisie energie (Energievisie) te ontwikkelen waarmee de kaders worden gecreëerd om in Enschede de transitie naar een volledig duurzame energievoorziening te realiseren, en waarin in ieder geval de volgende thema's centraal dienen te staan:

- waar mogelijk naast zon en wind ook andere bestaande en nieuwe duurzame energietechnieken te benutten, zoals geothermie, warmte-koude opslag, warmtenetten, etc.;
- het vergroten van draagvlak voor duurzame energieprojecten;
- ruimte bieden aan (kleinschalige) energie-initiatieven vanuit de maatschappij;
- energiebesparing;
- mogelijkheden voor kort- en langdurige opslag van duurzaam opgewekte energie.

[5] In de nota 'Enschede wekt op', 14 maart 2017
[6] Besluitenlijst gemeenteraad, 10 april 2017

3 VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

3.1 Het voornemen

De gemeente Enschede bereidt een Energievisie voor. Het is de bedoeling deze Energievisie vast te stellen in de vorm van een structuurvisie in de zin van de Wet ruimtelijke ordening. De structuurvisie zal richting geven aan de manier waarop de geformuleerde energiedoelen worden bereikt. Voor zover deze ambities worden bereikt door middel van initiatieven die een wezenlijke ruimtelijke en milieu-impact hebben, worden deze in dit m.e.r. onderzocht.

In de Energievisie dient duidelijk te worden:

1. op welke locaties binnen de gemeente Enschede het opwekken van duurzame (hernieuwbare) energie mogelijk is;
2. tot welke bijdrage aan de energiedoelen het benutten van deze locaties kan leiden;
3. voor het geval dat mocht blijken dat het niet mogelijk is alle benodigde energie op een duurzame wijze op eigen grondgebied op te wekken, welke stappen er gezet moeten worden om er voor te zorgen dat we in de toekomst toch op een duurzame manier in onze energiebehoefte voorzien.

Het milieueffectrapport (MER) dient informatie aan te reiken over de milieueffecten van de toepassing van verschillende vormen van duurzame energie op verschillende locaties. In het maximaal scenario zijn alle locaties die technisch geschikt zijn voor het produceren van duurzame energie en waar ook aan de betreffende wet- en regelgeving voldaan kan worden, benut voor het produceren van duurzame energie. Door de milieueffecten hiervan in beeld te brengen geeft het MER duidelijkheid over de maximale draagkracht van stad en landelijk gebied voor het opwekken van duurzame energie. De milieueffecten worden in beeld gebracht aan de hand van onderzoeksscenario's met de inzet van een verschillende mix aan duurzame energiebronnen.

Het MER gaat daarbij uit van de doelstellingen zoals deze door de Raad zijn geformuleerd:

- een ondergrens van minimaal 12% in 2030 en 27% in 2050 aan opgewekte duurzame energie op eigen grondgebied, en
- het streven naar een volledig duurzame energievoorziening te realiseren in 2050 waarbij, als vast komt te staan dat daarvoor onvoldoende ruimte binnen de gemeentegrenzen beschikbaar is, ook mogelijkheden buiten de gemeentegrenzen benut worden.

Het MER beperkt zich tot het onderzoeken van de mogelijkheden op het grondgebied van de gemeente Enschede.

Leeswijzer

Om specifieker aan te geven wat in de m.e.r. aan de orde komt wordt hieronder ingegaan op het plan- en studiegebied (paragraaf 3.2), op het energieverbruik van de gemeente Enschede (paragraaf 3.3) en de verschillende duurzame energiebronnen die onderzocht zullen worden (paragraaf 3.4). In paragraaf 3.5 worden vervolgens ingegaan op de onderzoeks scenario's die onderzocht worden in de m.e.r. Paragraaf 3.6 gaat in op het betrekken van initiatieven vanuit maatschappelijke organisaties. In paragraaf 3.7 en 3.8 wordt ingegaan op respectievelijk de

referentiesituatie (de huidige situatie en autonome ontwikkeling) en het voorkeursalternatief (VKA).

3.2 Afbakening plan- en studiegebied

Het plangebied bestaat uit de gemeente Enschede en dit vormt ook het studiegebied voor de m.e.r. Uitzondering hierop vormen effecten die zich buiten de gemeentegrenzen zouden kunnen voordoen ten gevolge van ontwikkelingen binnen de gemeentegrenzen. Ook die effecten worden onderzocht. Hierbij kan het bijvoorbeeld gaan om effecten ten aanzien van ecologie (natuur).

Voor het realiseren van een volledig duurzame energievoorziening wordt ook gekeken naar de inzet van duurzame energie van buiten de gemeentegrenzen. De milieueffecten van de inzet van duurzame energie afkomstig van buiten de grenzen van de gemeente Enschede worden echter niet onderzocht in deze m.e.r.

Als het gaat om de te beschouwen locaties voor de inzet van grootschalige energieopwekking wordt het gebied nader afgebakend tot het buitengebied en de bedrijventerreinen van Enschede. Het (overig) bebouwd stedelijk gebied wordt niet beschouwd. Op voorhand wordt namelijk uitgesloten dat daar ruimte zal zijn voor grootschalige energieopwekking, afgezien van het benutten van dakoppervlak voor het plaatsen van zonnepanelen. De milieueffecten van het plaatsen van zonnepanelen op daken is dermate beperkt dat dit geen onderwerp is in het MER.

3.3 Energieverbruik van de gemeente Enschede

Om te bepalen wat de doelstellingen van de gemeente Enschede betekenen voor de omvang van de op te wekken hoeveelheid duurzame energie, is het eerst nodig vast te stellen wat de omvang van het energieverbruik binnen de gemeente is. In 2015 heeft de gemeente een onderzoek laten uitvoeren door ECN waarin het energieverbruik is ingeschat voor 2030 en 2050. Dit is gebeurd op basis van de klimaatmonitor en een tweetal scenario's van de ontwikkeling van het energieverbruik in de periode tot 2050. Eén scenario gaat uit van een onveranderde ontwikkeling volgens vastgesteld en voorgenomen beleid uit de Nationale Energieverkenning[1] ('business as usual'), het andere scenario gaat uit van het treffen van vergaande energiebesparingsmaatregelen[2].

Onderstaande tabellen geven het verwachte energieverbruik van de gemeente per energiedrager en per sector weer (ECN, 2015) in 2030 en 2050 in petajoule[3] (PJ). Het energieverbruik in 2015 van de gemeente bedraagt 10,0 PJ (bron: klimaatmonitor.databank.nl).

[1] Nationale Energieverkenning 2014: ECN--L-14-077. Het energiebesparingstempo in dit scenario is over een periode van tien jaar gemiddeld 1,2% per jaar in 2020 en 0,7% in 2030. In de studie voor Enschede is dit geëxtrapoleerd voor een schatting van het gebruik in 2050 bij voortzetting van het voorgenomen beleid.
[2] Het tweede scenario veronderstelt een hoge energiebesparing van 1,5% per jaar.
[3] Petajoule (PJ) is een eenheid van energie. 1PJ = 10^{12} kJ en 1PJ ≈ 277.800.000 kilowattuur (kWh).

Kader Fout! Geen tekst met de opgegeven stijl in het document.**.1 Wat is een megawattuur en een petajoule?**

Een kilowattuur is een maat voor elektrische energie. Als bijvoorbeeld een wasmachine met een vermogen van 2500 watt (= 2,5 kilowatt) een uur lang draait dan is het verbruik van die wasmachine 2,5 kilowattuur. Kilowatt wordt afgekort als kW en kilowattuur als kWh. Een gemiddeld huishouden verbruikt in Nederland circa 3.500 kWh aan elektriciteit per jaar. Daarnaast verbruikt een huishouden voor verwarming nog aardgas of warmte vanuit een stadsverwarmingsnet. Ook is nog energie nodig voor mobiliteit, bijvoorbeeld in de vorm van benzine of diesel voor autoverkeer. Ook kantoren en industrie verbruiken energie in de vorm van elektriciteit, aardgas of olie.

De hoeveelheid energie kan ook worden uitgedrukt in de eenheid joule. Het gebruik van deze eenheid maakt het mogelijk verschillende vormen van energie op te tellen. Zo is 1 kilowattuur elektrische energie gelijk aan 3.600 joule en één kubieke meter aardgas gelijk aan circa 35 miljoen joule, afgekort tot 35 MJ (megajoule). Bij nog grotere getallen wordt de eenheid petajoule gebruikt, afgekort tot PJ, dat staat voor 1 miljoen keer een miljard Joule. Het totale energieverbruik van de gemeente Enschede, dus alle huishoudens, industrie, wegverkeer en kantoren samen, bedraagt circa 10 PJ per jaar.

Tabel Fout! Geen tekst met de opgegeven stijl in het document.**.1 Verbruik in de gemeente Enschede per energiedrager in 2030 en 2050 in PJ bij vastgesteld en voorgenomen beleid ('business as usual') en bij intensieve energiebesparing (ECN, 2015)**

	2030 Vastgesteld en voorgenomen beleid	2030 Intensieve energiebesparing	2050 Vastgesteld en voorgenomen beleid	2050 Intensieve energiebesparing
Olieproducten	1,7	1,1	1,6	0,3
Aardgas	4,5	4,2	3,7	3,1
Elektriciteit	2,9	2,9	3,2	3,3
Warmte	1,1	1,0	1,2	1,0
Vaste biomassa	0,1	0,1	0,1	0,1
Totaal verbruik	10,2	9,3	9,8	7,8

Tabel Fout! Geen tekst met de opgegeven stijl in het document.**.2 Verbruik in de gemeente Enschede per sector in 2030 en 2050 in PJ bij vastgesteld en voorgenomen beleid ('business as usual') en bij intensieve energiebesparing (ECN, 2015)**

	2030 Vastgesteld en voorgenomen beleid	2030 Intensieve energiebesparing	2050 Vastgesteld en voorgenomen beleid	2050 Intensieve energiebesparing
Huishoudens	3,9	3,6	3,3	2,6
Diensten	2,3	2,3	2,1	2,0
Industrie	1,8	1,7	2,0	1,7
Transport	1,8	1,4	1,9	1,0
Landbouw	0,0	0,0	0,0	0,0

Netverliezen	0,4	0,3	0,4	0,3
Totaal verbruik	10,2	9,3	9,8	7,8

De minimaal binnen de gemeentegrenzen te bereiken doelen zijn door de gemeente vastgelegd op 12% duurzame opwekking in 2030 en 27% in 2050 waarbij conform het Actieplan duurzaamheid uitgegaan wordt van een ontwikkeling volgens vastgesteld en voorgenomen beleid (het 'business as usual' scenario):

- Om 12% van het totale energieverbruik in 2030 op te wekken uit duurzame bronnen dient aldus 1,2 PJ per jaar opgewekt te worden.
- Om 27% van het totale energieverbruik in 2050 op te wekken uit duurzame bronnen dient aldus 2,6 PJ per jaar opgewekt te worden.

3.4 Duurzame energiebronnen

In het kader van de campagne 'Enschede wekt op' is het verzoek gedaan om in beeld te brengen welke vormen van energieopwekking uit hernieuwbare bronnen in Enschede benut zouden kunnen worden. Daarbij richtte de campagne zich met name op het vinden van locaties voor zon en wind omdat het ontsluiten van het potentieel aan zonne- en windenergie een ruimtelijk vraagstuk is, met in potentie grote gevolgen voor de woon- en leefomgeving, en het niet benutten van deze duurzame energiebronnen de energietransitie in de weg zou staan. Het was zeker niet de bedoeling dat andere opties niet in beeld zouden komen. In de analyse zoals die door ECN in 2015 voor het Actieplan Duurzaamheid was gemaakt zijn meerdere opties in ogenschouw genomen van het hernieuwbare energiepotentieel in Enschede. Op basis daarvan zetten we de beschikbare opties en het potentieel van elke optie op een rij.

Als we kijken naar aanbod vanuit hernieuwbare bronnen dan gaat het om een verkenning in stappen van achtereenvolgens het theoretisch potentieel (welke energiebronnen bestaan er allemaal), het technisch potentieel (welke energiebronnen kunnen toegepast worden in het betreffende gebied), het realistisch potentieel (van welke energiebronnen is het ook realistisch dat ze toegepast worden in een behaald gebied uitgaande van bijvoorbeeld de daadwerkelijk beschikbare ruimte) en ten slotte het economisch potentieel (welke energiebronnen zijn ook financieel rendabel om toe te passen). En bij elke opvolgende stap in deze keten wordt het uiteindelijk beschikbare potentieel drastisch minder.

Nederland

De mogelijkheden die nu in beeld zijn voor energieopwekking uit hernieuwbare bronnen in Nederland zijn:

- Zon-PV (fotovoltaïsch);
- Zonnecollectoren (warmte en warm tapwater);
- Windenergie op land;
- Windenergie op zee;
- Biogas uit (allerlei) afvalstromen (incl. mest);
- Biogas uit gewassen;
- Biobrandstoffen (o.a. uit pyrolyse van vaste biomassa);
- Biomassa productie (o.a. ook algen);
- Warmte-koude opslagsystemen (WKO, gesloten en open systemen);
- Geothermie (diep en ultradiep);
- Riothermie (warmte uit rioolwater) en andere vormen van warmteterugwinning (WTW);

- Hydro - waterkracht (stromingsenergie uit verval van water);
- Hydro - blue energy (osmose zout en zoet water);
- Hydro - getijden- en golfenergie.

Er zijn door ECN op het schaalniveau van Nederland analyses verricht waarbij in elk geval duidelijk is dat een aantal van de bovengenoemde bronnen nauwelijks enige bijdrage van formaat opleveren als we kijken naar het totale energieverbruik in Nederland. ECN noemt dat 'dark horses'. Daaronder vallen hydro - getijden en golfenergie, blue energie en stromingsenergie uit water. Voor geheel Nederland becijfert ECN het realiseerbaar potentieel op 1.500 Petajoule in 2050, door wat zij noemen de 'werkpaarden'. Maar dan moet met het oog op realisatie ook werkelijk alles meezitten. In de analyses van ECN wordt niet de nadruk gelegd op wat er maximaal kan, maar op het realiseerbaar potentieel: hoeveel kan er daadwerkelijk gerealiseerd worden in een bepaalde tijdsspanne?

ECN concludeert dat er nog grote onzekerheden zijn over de hernieuwbare energiebronnen die kunnen worden aangewend. Voor biomassa zijn die onzekerheden het grootst met een verschil in opbrengst tot wel een factor 8: weinig meer dan de huidige opwekcapaciteit of het achtvoudige daarvan. Uiteindelijk komt ECN tot de conclusie dat er vier 'werkpaarden' zijn die substantieel kunnen leiden tot het bereiken van de nationale doelstelling van een CO_2-emissie reductie met 80 - 95% in 2050, namelijk:

- Elektriciteitsproductie met zon en wind;
- Biomassa;
- Geothermie;
- CO_2 opslag (CCS) van energiecentrales op fossiele energie.

De laatste optie betreft natuurlijk geen hernieuwbare energie maar een manier om CO_2-vrij met eindige fossiele brandstoffen elektriciteit (en warmte) te produceren.

Gemeente Enschede

De situatie in Enschede wijkt enigszins af van het landelijke beeld. Vanwege het stedelijke karakter en de relatief geringe omvang van het buitengebied van de gemeente Enschede is het potentieel van bepaalde hernieuwbare energiebronnen beperkter. Voor Enschede zijn de potentiëlen (uitgaande van het grondgebied van de gemeente) door ECN (2015) in beeld gebracht voor de meest veelbelovende hernieuwbare energiebronnen[4]. Hierbij gaat het hoofdzakelijk om het technisch potentieel van deze bronnen, dat wil zeggen dat slechts in beperkte mate is onderzocht of de omvang realistisch is in termen van beschikbare ruimte als ook rekening gehouden wordt met andere functies die ruimte nodig hebben (zoals landbouw en recreatie), belemmeringen vanuit wet- en regelgeving en kosten. In het MER zal dit wel uitgebreid aan de orde komen omdat daar de nadruk juist ligt op het komen tot realistische inschattingen.

De volgende inschattingen van het technisch potentieel volgt uit de studie van ECN:

- De huidige biomassastromen afkomstig van het grondgebied van de gemeente Enschede zijn in kaart gebracht en tellen voor Enschede op tot 0,25 Petajoule (PJ) per jaar (afvalhout,

[4] In het MER zullen de door ECN in 2015 berekende waarden en uitgangspunten zo goed mogelijk geëvalueerd en geactualiseerd worden.

knip- en snoeihout, GFT: 0,15PJ; mestvergisting: 0,10PJ). De onzekerheidsmarges voor biomassa zijn groot, hetgeen betekent dat er mogelijk een groter potentieel kan zijn. Dit vergt nader onderzoek.

- Het potentieel van warmte uit zonneboilers wordt door ECN becijferd op 0,09 PJ per jaar in 2020 tot 0,19 PJ in 2050.
- Het potentieel van zonne-energie op daken wordt door ECN ingeschat op 0,43 PJ per jaar in 2020 tot 1,71 PJ per jaar in 2050. Het potentieel van grondgebonden zonne-energie wordt door ECN op basis van het technisch potentieel, dus zonder veel rekening te houden met belemmeringen en ander gebruik, ingeschat op 2.500 hectare en daarmee op 8.0 PJ per jaar. Aanvullend onderzoek is nodig naar een realistische omvang rekening houdend met plaatsingsmogelijkheden en optredende effecten.
- ECN schat het technisch potentieel dat slechts heel beperkt rekening houdt met belemmeringen, voor windenergie in op 1,4 PJ per jaar voor grote windturbines (49 windturbines in totaal). Het potentieel voor kleine windturbines (zogenaamde urban windturbines met een rotordiameter van enkele meters die voornamelijk op gebouwen worden geïnstalleerd) wordt ingeschat op 0,001 PJ in 2020 tot 0,005 PJ in 2050 (op basis van 200 en 1000 urban windturbines in respectievelijk 2020 en 2040/2050).
- Een 'witte vlek' is nog de mogelijkheid voor diepe en ultradiepe geothermie. Daarnaar wordt op dit moment een aanvullende verkenning gedaan die naar verwachting binnenkort gereed zal zijn[5]. Op basis van beschikbare gegevens worden de omstandigheden voor diepe geothermie in de Twentse bodem vooralsnog niet bijzonder gunstig ingeschat, terwijl er op gebied van ultradiepe geothermie nog nauwelijks datamateriaal voorhanden is; deze techniek staat nog in de kinderschoenen.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het technisch potentieel zoals dat bovenstaand is geschetst. In de tabel is procentueel aangegeven wat de bijdrage van elke energiebron voor de gemeente Enschede zou kunnen zijn.

Tabel Fout! Geen tekst met de opgegeven stijl in het document.**.3 Procentuele bijdrage van diverse hernieuwbare energiebronnen in de gemeente Enschede op basis van een inschatting van het technisch potentieel (ECN, 2015)**

Hernieuwbare energiebron	Percentage van totale potentieel
Biomassa afvalhout, knip- en snoeihout, GFT	1,3%
Biomassa mestvergisting	0,9%
Zonneboilers	1,6%
Zon PV op daken	14,8%
Zon PV op zonnevelden	69,4%
Windenergie met grote windturbines	12,0%
Windenergie met kleine windturbines (urban windturbines)	0,04%
Geothermie (nader te onderzoeken, geringe verwachting)	pm
Totaal	100,0%

[5] Een eerste nadere verkenning van de mogelijkheden voor geothermie is inmiddels afgerond, aanvullend onderzoek dient nog plaats te vinden.

Uit deze inventarisatie blijkt dat van zon-PV en windenergie de grootste bijdrage aan de energiedoelstelling verwacht mag worden. Zonneboilers, biomassa en wellicht geothermie leveren ook een bijdrage, maar deze is veel beperkter. Nader onderzoek naar biomassa van eigen grondgebied en wellicht geothermie moet meer duidelijkheid brengen en kan mogelijk uitwijzen dat het potentieel van deze opties toch wat hoger ligt dan nu gedacht. Ten aanzien van geothermie heeft er nader onderzoek plaatsgehad dat mogelijk een vervolg gaat krijgen. In het MER zal nader ingegaan worden op de rol die biomassa van eigen grondgebied mogelijk kan spelen. Andere alternatieven zijn eenvoudigweg niet beschikbaar. Ook technologische innovaties zullen dringend nodig zijn maar die zijn vanuit de gemeente niet beïnvloedbaar en zullen naar verwachting pas over meerdere jaren tot een verandering in het beeld van de meest productieve hernieuwbare energiebronnen leiden. Als innovaties worden afgewacht en er niet op de beschikbare bronnen wordt ingezet dan zullen doelstellingen zeker niet worden gehaald.

3.4.1 Energiebronnen van buiten de gemeente Enschede

Door middel van het m.e.r. stellen we vast welk deel van onze energiebehoefte op een duurzame manier binnen de gemeentegrenzen kan worden opgewekt. Hierbij kijken we niet alleen naar wat er maximaal mogelijk is, maar ook naar de draagkracht van het stedelijk en landelijk gebied. Uitgangspunt daarbij blijft dat we in 2030 op eigen grondgebied minimaal 12% en in 2050 minimaal 27% van het voor 2050 verwachte energiegebruik op duurzame wijze opwekken.

Afgaande op de verkenning van ECN uit 2015 verwachten we dat het technisch misschien wel mogelijk, maar maatschappelijk en economisch ongewenst is om het voor 2050 voorziene energiegebruik in zijn geheel op duurzame wijze in Enschede op te wekken. Dit betekent dat er op regionaal, provinciaal, maar wellicht ook nationaal niveau afspraken gemaakt moeten worden over het opwekken van duurzame energie, waarvan inwoners, bedrijven en instellingen uit Enschede gebruik kunnen maken. In het MER worden de gevolgen voor het milieu van deze samenwerkingsafspraken niet in beeld gebracht (zie ook paragraaf 3.2).

Aandachtspunt is echter wel de vraag hoe in het MER om te gaan met de invoer van biomassa van buiten de gemeente, waarmee binnen de gemeentegrenzen met behulp van een biomassaverwerkingsinstallatie duurzame energie wordt opgewekt. In theorie zou op die manier in zijn geheel aan de toekomstige energiebehoefte van Enschede kunnen worden voorzien, zonder maatregelen te treffen die de leefomgeving aanzienlijk beïnvloeden, zoals het opwekken van zonne- en windenergie. Maar hoe reëel is het om van deze mogelijkheid uit te gaan? En hoe zit het dan met de beschikbaarheid van biomassa naarmate de vraag naar duurzame energie gaat toenemen? Er is een gerede kans dat biomassa in die situatie van steeds grotere afstanden moet worden aangevoerd, waardoor de milieuwinst per saldo afneemt, en de kans op schade voor het milieu stijgt in gebieden waar de instandhouding van bossen anders dan in Nederland is gereguleerd. Anderzijds zou het ook onbevredigend zijn als in het MER in zijn geheel geen rekening wordt gehouden met de mogelijkheid van invoer van biomassa van buiten de gemeentegrenzen.

Tegen deze achtergrond wordt in het MER als uitgangspunt genomen dat biomassa die niet afkomstig is van Enschedees grondgebied niet meetelt voor het bereiken van de doelstellingen voor duurzame energie geproduceerd op eigen grondgebied, maar beschouwd wordt als

samenwerkingsafspraak. Oftewel als maatregel waarmee geborgd wordt dat we in de toekomst duurzame energie kunnen gebruiken, ook al wekken we op grondgebied van de gemeente Enschede niet voldoende op om volledig in onze behoefte te voorzien. De effecten van het produceren en vervoeren van dergelijke biomassa van buiten de gemeente zullen in het MER benoemd worden maar niet uitvoering gekwantificeerd.

Een bijzondere situatie vormt Twence. Twence is voor een groot deel gelegen op het grondgebied van de gemeente Enschede maar heeft een adres in buurgemeente Hengelo. Twence is op dit moment de grootste duurzame energieproducent van Overijssel die energie in de vorm van stoom, warmte en elektriciteit opgewekt uit reststromen en biomassa. Twence levert deze energie aan energie-intensieve bedrijvigheid in de omgeving en vele huishoudens in Twente.

Twence is eigendom van gemeenten in Twente, waaronder Enschede en wordt onder andere gevoed door afval- en biomassastromen vanuit deze gemeenten. Voor het bepalen van de bijdrage door Twence aan de energiedoelen van de gemeente Enschede, is het van belang om een keuze te maken in de toerekening van de energiestromen. Er wordt voor gekozen om naar rato van het aandeel van de gemeente Enschede in het aandelenpakket van Twence, de energieproductie toe te rekenen aan de gemeente. Hierbij telt deze energieproductie dan niet mee voor het bereiken van de doelstelling voor energieproductie op eigen grondgebied, maar wel voor de doelstelling van 100% duurzame energie met inzet van bronnen van buiten de gemeentegrenzen.

3.5 Te onderzoeken scenario's (alternatieven)

Nu duidelijk is welke omvang aan energieopwekking nagestreefd wordt en welke duurzame bronnen daarvoor mogelijk in te zetten zijn, kunnen verschillende scenario's met inzet van verschillende energiebronnen samengesteld worden om de doelstellingen te bereiken. Een scenario kan bestaan uit de inzet van één bepaalde duurzame energiebron of uit een combinatie van verschillende bronnen, op verschillende locaties binnen de gemeente.

De haalbaarheid en de milieueffecten van de verschillende scenario's worden in het MER onderzocht. Op basis van informatie daarover uit het MER kunnen beleidsaanbevelingen volgen voor de inzet van duurzame energiebronnen. Het bepalen van de uiteindelijk te onderzoeken scenario's gebeurt in de fase van het opstellen van het MER.

Zon op dak en energiebesparing

Uitgangspunt voor het MER is dat een bepaald percentage zon op dak gerealiseerd wordt in 2030 en 2050. Op basis van onderzoek van ECN[6] is een inschatting gemaakt van de potentie van de benutting van dit dakoppervlak. De gemeente Enschede heeft daarbij het uitgangspunt vastgesteld dat in 2030 circa 30% van dit potentieel benut is. Dit wordt voor het MER als een (voorlopig) gegeven beschouwd.

Zon op dak wordt niet onderzocht in het MER; reden hiervoor is dat de milieueffecten van realisatie op daken beperkt is en de gemeente dit op voorhand steunt en waar nodig mogelijk

[6] Verkenning potentieel hernieuw bare energie Gemeente Enschede, ECN, 2 april 2015

zal maken. Ook energiebesparing blijft buiten beschouwing van het onderzoek in het MER. Hiervoor doen we een aanname van de gerealiseerde mate van besparing in 2030 en 2050.

Biomassa en geothermie

Nader onderzoek naar biomassa van eigen grondgebied en geothermie dient zoals hiervoor beschreven, nog plaats te vinden, maar op basis van het rapport van ECN (2015) zijn de verwachtingen niet heel hoog. De optie geothermie wordt vooralsnog 'geparkeerd' tot meer bekend is uit het onderzoek dat hiernaar wordt uitgevoerd. Indien biomassa van eigen grondgebied en geothermie met een relevante omvang blijken te kunnen bijdragen aan de doelstellingen dan zal dit in het MER worden uitgewerkt. Het betekent dan dat minder inzet van zon en wind nodig zal zijn voor het bereiken van de doelstellingen.

Zonneweiden en windturbines

Het toepassen van zonneweiden en windturbines kan op verschillende manieren: bijvoorbeeld grootschalige zonneparken in een aantal categorieën van verschillende grootte (bijvoorbeeld 1 - 3 hectare, 3-10 hectare en groter dan 10 hectare), en windturbines in de vorm van solitaire windturbines of juist meer geclusterde turbines in de vorm van één of meer windparken[7].

De effecten van zonneweiden en windturbines zullen in eerste instantie los van elkaar beschouwd worden, en pas in tweede instantie in combinatie met elkaar. Dit is een gerechtvaardigde aanpak aangezien wind- en zonne-energie verschillende effecten hebben die goed afzonderlijk van elkaar beschouwd kunnen worden. Denk hierbij aan de effecten geluid en slagschaduw die bij windturbines optreden, maar niet of nauwelijks bij zonneweiden. Zonneweiden kennen een groot ruimtebeslag terwijl windturbines vaak juist weer goed te combineren zijn met bestaande functies zoals bijvoorbeeld agrarisch gebruik. Ook kunnen beide technieken gecombineerd worden in hetzelfde gebied; het één sluit het ander niet uit.

Door windturbines en zonneweiden in eerste instantie afzonderlijk van elkaar te beoordelen ontstaan vijf te beoordelen invullingen van duurzame energiebronnen: drie groottes van zonneparken en twee invullingen (solitair en geclusterd) van windenergie.

Maximaal scenario

Door combinaties van zonne- en windenergie, aangevuld met een bijdrage vanuit geothermie en biomassa worden scenario's gevormd die leiden tot het zoveel mogelijk bereiken van de doelstellingen van de gemeente. Deze scenario's dienen wel realistisch te zijn voor wat betreft technische mogelijkheden, beschikbare ruimte en het voldoen aan wet- en regelgeving; het is immers niet zinvol om onrealistische alternatieven in een MER te beschouwen.

Bij het bepalen van de mogelijkheden voor zon en wind en overige energiebronnen wordt voor alle energiebronnen uitgegaan van het bepalen van de maximale mogelijkheden (rekening houdend met technische mogelijkheden, beschikbare ruimte en het voldoen aan wet- en regelgeving) en van een invulling met bijvoorbeeld 25%, 50% en 75% van het maximum. Voor elk van deze invullingen worden de effecten bepaald. Combinaties van invullingen vormen de verschillende scenario's. Deze aanpak helpt om te bepalen wat het maximale realistische

[7] Ook kunnen verschillende tiphoogtes aangehouden worden bijvoorbeeld om rekening te kunnen houden met hoogtebeperkingen van Vliegveld Twente.

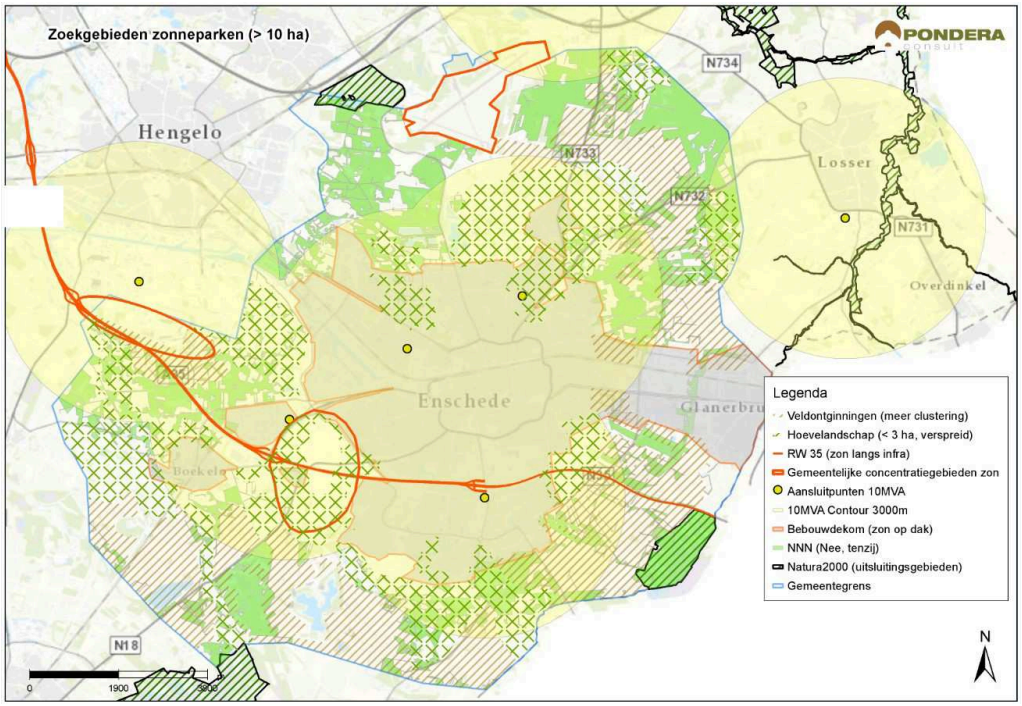
scenario kan zijn. Het uiteindelijke voorkeursscenario van de gemeente kan dan bestaan uit één van de onderzochte scenario's of een combinatie van delen van scenario's.

Plaatsingsmogelijkheden voor zonneweiden en windturbines

Om de scenario's uit te werken moeten de zonneweiden en windturbines ergens gepositioneerd worden binnen de gemeente Enschede. Voor het plaatsen van zonneweiden ten behoeve van het onderzoek in het MER kan mogelijk aangesloten worden bij landschapstypes. Meer grootschalige landschappen (zogenaamde veldontginningen) binnen de gemeente lenen zich dan wellicht beter voor heel grote zonneweiden terwijl kleinschalige landschappen (zogenaamde hoevelandschappen) mogelijk beter kleine zonneweiden faciliteren. Aan de hand van landschappelijk onderzoek onder andere met visualisaties wordt dit nader onderzocht. Ter illustratie is onderstaand een kaart opgenomen waarbij landschapsarchitect H+N+S een indeling in deze twee types heeft gemaakt.

Naast ruimtelijke beperkingen speelt bij zonneweiden ook de afstand tot een mogelijkheid voor aansluiting op het elektriciteitsnet een rol. Als deze afstand te groot is, brengt de netaansluiting dermate hoge kosten met zich mee dat de zonneweide niet realiseerbaar is. Hiermee wordt in het MER rekening gehouden.

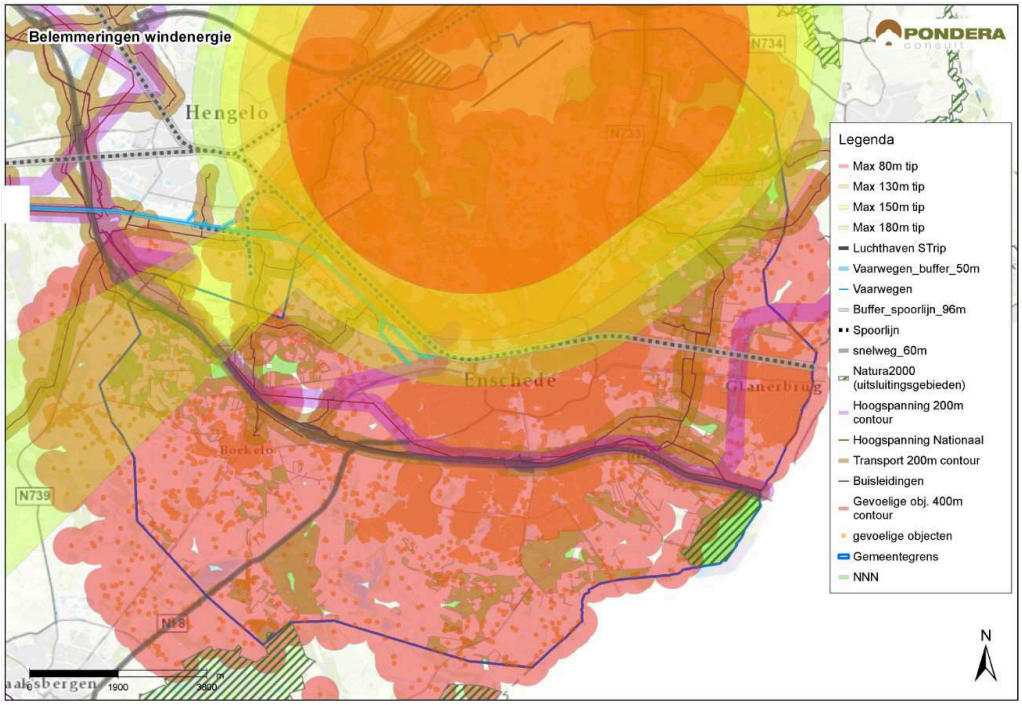
Figuur Fout! Geen tekst met de opgegeven stijl in het document..**1 Landschapstypen in relatie tot zonneparken**

Voor het plaatsen van windturbines wordt uitgegaan van een belemmeringenkaart voor windenergie die aangeeft op welke locaties –naar verwachting- voldaan kan worden aan wet- en regelgeving ten aanzien van bijvoorbeeld geluid, slagschaduw en externe veiligheid (afstanden tot wegen, buisleidingen etc.). Ter illustratie is onderstaand een belemmeringenkaart voor windenergie opgenomen. Op de locaties van de witte vlekjes op de kaart (en onder

voorwaarden op sommige andere locaties) is wellicht windenergie mogelijk (dit dient nader uitgezocht te worden, de kaart is louter ter illustratie opgenomen!).

Figuur Fout! Geen tekst met de opgegeven stijl in het document..**2 Belemmeringenkaart windenergie**

3.6 Ideeën en initiatieven vanuit maatschappelijke organisaties

De gemeente Enschede heeft zich aanmerkelijk ingespannen om de bevolking te betrekken bij de energietransitie via het traject van 'Enschede wekt op'. Ook is zij in gesprek met diverse maatschappelijke organisaties. Vanuit deze organisaties is een aantal ideeën over de invulling van duurzame energie voortgekomen. In het MER zullen deze ideeën naast de onderzoeksscenario's gelegd worden zodat inzichtelijk wordt hoe deze invullingen zich hiertoe verhouden, hoeveel duurzame energie er mee kan worden opgewekt en welke effecten ermee gepaard gaan.

3.7 Huidige situatie en autonome ontwikkelingen

Naast de ontwikkeling van duurzame energiebronnen wordt de huidige situatie en autonome ontwikkeling in kaart gebracht. Dit is de situatie waarin niet ingezet wordt op het realiseren van duurzame energiebronnen zoals biomassa, wind- en zonne-energie, dus 'business as usual'. Deze situatie fungeert als referentiesituatie bij het bepalen van de effecten van het ontwikkelen van duurzame energiebronnen.

3.8 Voorkeursalternatief

Nadat de effecten van de verschillende scenario's van de ontwikkeling van duurzame energiebronnen zijn bepaald, worden deze overzichtelijk gepresenteerd en geëvalueerd. Vervolgens kunnen keuzes gemaakt worden die uiteindelijk in de Energievisie worden opgenomen. Bij het maken van deze keuzes spelen ook andere zaken dan milieueffecten een rol, zoals verwacht draagvlak, politieke haalbaarheid en bedrijfseconomische overwegingen. De uiteindelijke keuzes voor het ontwikkelen van verschillende duurzame energiebronnen vormen

het voorkeursalternatief. Deze keuzes kunnen heel concreet zijn in de vorm van het aanwijzen van locaties als geschikt voor de ontwikkeling van bepaalde energiebronnen, maar ook bestaan uit geformuleerde beleidsregels voor het beoordelen van toekomstige initiatieven. De effecten van dit voorkeursalternatief worden eveneens bepaald en beschreven.

4 TE ONDERZOEKEN MILIEUASPECTEN

4.1 Mogelijke effecten

Iedere bron van duurzame energie heeft milieueffecten. De aard en omvang van de effecten verschilt sterk per type bron. Voor windenergie gaat het om geluid, slagschaduw, natuur en landschap, voor zonne-energie springen ruimtebeslag en gevolgen voor landschap in het oog, terwijl voor vergistingsinstallaties emissies naar de lucht en geur relevant zijn. Daarom wordt voor de verschillende energiebronnen een apart beoordelingskader opgesteld.

Voor de energiebronnen geldt dat ze vaak primair bedoeld zijn voor de productie van duurzame elektriciteit. Daarom is per bron (en per scenario) ook aangegeven wat de verwachte elektriciteitsopbrengst is in kWh per jaar. Ook wordt dit omgerekend naar petajoule zodat ook duurzame warmte meegerekend kan worden. Hiermee kan worden bepaald in hoeverre een scenario bijdraagt aan de doelstelling van de gemeente.

Dit MER beschouwt:

- de geschiktheid van de locaties voor verschillende bronnen van duurzame energie;
- de mate waarin een locatie met inzet van de energiebronnen bijdraagt aan de gemeentelijke doelstelling.

Referentiesituatie

Er wordt voor de beoordeling een beschrijving gemaakt van de referentiesituatie die bestaat uit de huidige situatie en autonome ontwikkelingen. Deze laatste zijn ontwikkelingen waarover de besluitvorming is afgerond of waarover een ((voor)ontwerp) bestemmingsplan in procedure is ten tijde van dit planMER.

Passende beoordeling

Voor het aspect 'ecologie' kan blijken dat voor bepaalde locaties mogelijk significant negatieve effecten kunnen optreden op Natura-2000 gebieden en een passende beoordeling nodig is. indien dit het geval is, zal deze in een afzonderlijk traject worden opgesteld en in het planMER worden opgenomen.

Netaansluiting: economische uitvoerbaarheid

Een wind- of zonnepark kan pas stroom leveren als het park is aangesloten op het elektriciteitsnet. Milieueffecten van de aansluiting zijn over het algemeen klein, tijdelijke van aard (beperkt tot de aanlegfase) en goed beheersbaar. Milieuknelpunten kunnen vrijwel altijd worden opgelost met mitigerende maatregelen. Desondanks blijkt in de praktijk dat, vooral voor zonneparken, de netaansluiting een 'show stopper' kan zijn. Dit komt door de kosten van de netaansluiting.

Naast de kosten voor de hardware (windturbines of zonnepanelen, omvormers en bekabeling), grondkosten en installatie, maken de netaansluitingskosten namelijk een belangrijk onderdeel uit van de begroting. De kosten voor netaansluiting zijn sterk afhankelijk van het aan te sluiten vermogen en de afstand tot het aansluitpunt. De kosten voor de netaansluiting lopen sterk op wanneer de afstand tot het aansluitpunt groter wordt. Daarom is de nabijheid van een aansluitpunt een belangrijk criterium voor de financiële haalbaarheid van windpark en een zonnepark.

Economische overwegingen ten aanzien van een mogelijk project zijn in eerste plaats een aspect dat de initiatiefnemer zelf zal moeten beoordelen. Echter, in een robuuste verkenning van de mogelijkheden voor duurzame energiebronnen, hoort ook aandacht te worden besteed aan de economische uitvoerbaarheid. Daarom is ervoor gekozen om de afstand tot de netaansluiting in het beoordelingskader op te nemen.

4.2 Effectbeoordeling

4.2.1 Zonne-energie

Vanuit technisch perspectief is het op heel veel plaatsen mogelijk een zonneweide te plaatsen. De aansluiting van een zonneweide op het elektriciteitsnetwerk kan wel een beperking vormen als de afstand tot het netwerk te groot is. Deze beperking bestaat uit de aansluitkosten, als de afstand tot het netwerk te groot is of het netwerk verzwaard dient te worden voordat het zonnepark kan worden aangesloten. Voor zonneweiden zal op landschap het grootste effect optreden. In het beoordelingskader is naast landschap onder meer ook het aspect geluid opgenomen. Het gaat hierbij om het geluid afkomstig van transformatoren, deze produceren alleen gedurende de momenten dat de panelen in werking zijn geluid (dus nooit 's nachts).

Voor veel aspecten is het potentiële effect afhankelijk van het aantal panelen, de hoogte en de oriëntatie van de panelen. In deze fase wordt dit nog niet gedetailleerd bepaald. Daarom worden effecten bepaald aan de hand van een voorbeeldopstellingen passend binnen de beschikbare ruimte.

Het onderzoek is voornamelijk kwalitatief van aard waarbij effecten mede met behulp van visualisaties inzichtelijk gemaakt en beoordeeld worden. Waar nodig en mogelijk ondersteund door kwantitatieve gegevens op basis van vuistregels.

Tabel Fout! Geen tekst met de opgegeven stijl in het document.**.4 Beoordelingskader zonneweiden**

Aspecten	Beoordelingscriteria	Effectbeoordeling
Landschap	• Aansluiting op landschappelijke structuur • Kwaliteit van de opstelling • Invloed op de openheid • Zichtbaarheid over grotere afstanden	Kwalitatief
Cultuurhistorie	• Aantasting cultuurhistorische waarden	Kwalitatief
Ruimtegebruik	• Effect op huidige functies • Mogelijkheid meervoudig ruimtegebruik	Kwalitatief
Netaansluiting	• Afstand tot netaansluiting	Kwantitatief
Natuur	• Effect beschermde gebieden (met name barrièrewerking en ruimtebeslag) • Effect beschermde soorten (met name verstoring en ruimtebeslag)	Kwalitatief en kwantitatief
Geluid	• Geluid van transformatorstation(op basis van afstanden tot woonbebouwing van minimaal 30 meter)	Kwalitatief
Opgesteld vermogen	• Potentieel opgesteld vermogen (MW) • Verwachte elektriciteitsopbrengst (kWh)	Kwalitatief en kwantitatief

4.2.2 Windenergie

Tabel Fout! Geen tekst met de opgegeven stijl in het document..**5** geeft een overzicht van het beoordelingskader en de wijze van beoordeling voor de locatie voor windenergie. De focus licht op de aspecten leefomgeving (geluid en slagschaduw), ecologie, landschap, veiligheid en de verwachte elektriciteitsopbrengst per locatie (kWh).

Voor veel aspecten is het potentiële effect afhankelijk van het type turbine (de referentieturbine('s)) en de positie van de windturbines. Daarom worden effecten bepaald aan de hand van referentiewindturbines (bijvoorbeeld twee typen van verschillend grootte) en een voorbeeldopstellingen passende binnen de beschikbare ruimte en de schaal van het gebied. Hierbij wordt rekening gehouden met de mogelijkheden voor een 'logische' lijn- of clusteropstelling.

Het onderzoek is voornamelijk kwalitatief van aard en wordt waar nodig en mogelijk ondersteund door kwantitatieve gegevens op basis van vuistregels. Vuistregels zijn standaardafstanden gebaseerd op wet- en regelgeving zoals bijvoorbeeld opgenomen in het Handboek Risicozonering Windturbines.

Tabel Fout! Geen tekst met de opgegeven stijl in het document..**5 Beoordelingskader windenergie**

Aspecten	Beoordelingscriteria	Effectbeoordeling
Geluid	• Aantal en ligging woningen binnen twee afstanden (bepaald op basis voorbeeldopstelling) • Cumulatie van geluid (kans op optreden)	Kwantitatief (op basis van afstanden bepaald mbt voorbeeldopstelling) en kwalitatief
Slagschaduw	• Aantal en ligging woningen binnen twee afstanden (bepaald op basis voorbeeldopstelling)	Kwantitatief
Natuur	• Effect beschermde gebieden (Risico op verstoring, barrièrewerking en aanvaringsslachtoffers) • Effect beschermde soorten (Risico op verstoring, aanvaringsslachtoffers)	Kwalitatief en kwantitatief
Cultuurhistorie en archeologie	• Aantasting cultuurhistorische waarden • Aantasting archeologische waarden	Kwalitatief
Landschap	• Aansluiting op landschappelijke structuur • Herkenbaarheid van de opstelling • Interferentie tussen windturbines/ -parken • Invloed op landschappelijke kernkwaliteiten • Zichtbaarheid (inclusief verlichting)	Kwalitatief
Veiligheid	• Effecten op kwetsbare objecten en industrie, infrastructuur, dijklichamen en waterkeringen • Straalpaden, vliegverkeer en radar	Kwalitatief en kwantitatief (aantal objecten binnen de toetsafstand)
Ruimtegebruik	• Effect op huidige functies • Mogelijkheid meervoudig ruimtegebruik	Kwalitatief
Netaansluiting	• Afstand tot netaansluiting	Kwantitatief
Opgesteld vermogen	• Potentieel opgesteld vermogen (MW)	Kwalitatief en kwantitatief

Aspecten	Beoordelingscriteria	Effectbeoordeling
	• Verwachte elektriciteitsopbrengst (kWh)	

4.2.3 Overige energiebronnen

Naast windenergie en zonneweiden zijn er ook andere bronnen van duurzame energie zoals geothermie, biomassa en biovergisting. Het MER zal ingaan op de mogelijkheden voor het benutten van deze bronnen. De gemeente onderzoekt op dit moment de mogelijkheden voor geothermie. De uitkomsten van dit onderzoek worden zo veel als mogelijk gebruikt in het MER.

Indien blijkt dat er toepassingsmogelijkheden zijn, en deze bronnen onderdeel uitmaken van de alternatieven, dan wordt er een beoordelingskader opgesteld. In **Tabel** Fout! Geen tekst met de opgegeven stijl in het document..**6** is een opzet voor een beoordelingskader weergegeven.

Tabel Fout! Geen tekst met de opgegeven stijl in het document..**6 Opzet beoordelingskader overige bronnen**

Aspecten	Beoordelingscriteria	Effectbeoordeling
Landschap	• Aansluiting bij de schaal en structuur van het landschap • Herkenbaarheid en kwaliteit van de ingreep • Invloed op landschappelijke kernkwaliteiten	Kwalitatief
Cultuurhistorie	• Aantasting cultuurhistorische waarden • Aantasting archeologische waarden	Kwalitatief
Ruimtegebruik	• Effect op huidige functies • Mogelijkheid meervoudig ruimtegebruik	Kwalitatief
Natuur	• Effect beschermde gebieden • Effect beschermde soorten	Kwalitatief en kwantitatief
Luchtkwaliteit	• Emissies naar de lucht (installaties en transportbewegingen) • Geur	Kwalitatief en kwantitatief
Geluid	• Geluid van installaties • Transportbewegingen (bijvoorbeeld aanvoer biomassa)	Kwalitatief
Externe veiligheid (eventueel opslag gevaarlijke stoffen)	• Effecten op kwetsbare objecten	Kwantitatief
Opgesteld vermogen	• Potentieel opgesteld vermogen (MW) • Verwachte elektriciteitsopbrengst (kWh)	Kwalitatief en kwantitatief
Netaansluiting	• Afstand tot netaansluiting (indien relevant)	Kwantitatief

4.3 Score

Om alternatieven met elkaar te kunnen vergelijken, worden effecten op basis van een + / - schaal beoordeeld ten opzichte van de referentiesituatie. Hiervoor wordt de beoordelingsschaal gebruikt, zoals weergegeven in onderstaande tabel. De beoordeling wordt in het MER gemotiveerd, en zo veel als mogelijke aan waarden gerelateerd.

Tabel Fout! Geen tekst met de opgegeven stijl in het document.**.7 Beoordelingsschaal**

Score		Oordeel ten opzichte van de referentiesituatie
--	Negatief	Het voornemen leidt tot een sterk merkbare negatieve verandering
-	Licht negatief	Het voornemen leidt tot een merkbare negatieve verandering
0	Neutraal	Het voornemen onderscheidt zich niet van de referentiesituatie
+	Licht positief	Het voornemen leidt tot een merkbare positieve verandering
++	Positief	Het voornemen leidt tot een sterk merkbare positieve verandering

4.4 Mitigerende maatregelen

Mitigerende maatregelen zijn maatregelen die genomen kunnen worden om effecten te beperken (verminderen) dan wel geheel te voorkomen. Bijvoorbeeld de duur van slagschaduw door windturbines kan verkort worden door de windturbines stil te zetten (stilstandvoorziening). In het MER wordt onderzocht of eventuele milieuknelpunten oplosbaar zijn met mitigerende maatregelen. Voor zonneparken zal als mitigerende maatregel het effect op landschap worden onderzocht van bijvoorbeeld een andere oriëntatie van de zonnepanelen, andere hoogte, het vrijhouden van zichtlijnen, of een ruimere meer landschappelijke inrichting van zonneparken die minder industrieel oogt.

4.5 Leemten in kennis en informatie; evaluatie

In het planMER wordt een paragraaf leemten in kennis opgenomen waarin is aangegeven welke informatie bij het opstellen van het MER niet beschikbaar was en welke betekenis dit heeft voor de beschrijving van de milieueffecten en de besluitvorming. Het doel hiervan is om aan te geven in hoeverre ontbrekende of onvolledige informatie van invloed is op de voorspelling van milieugevolgen en op de hieruit gemaakte keuzes.

5 PROCEDURES EN BESLUITVORMING

5.1 Plan-m.e.r.-plicht

Het doel van de m.e.r.-procedure is om milieubelangen naast andere belangen een volwaardige rol te laten spelen bij de besluitvorming. De procedure van de m.e.r. is voorgeschreven op grond van nationale en Europese wetgeving, indien sprake is van activiteiten met potentieel aanzienlijke milieueffecten. Deze activiteiten zijn opgenomen in het Besluit milieueffectrapportage dat is gebaseerd op de Wet milieubeheer. Voor de structuurvisie zijn (mogelijk) de volgende categorieën van toepassing waarin staat dat voor een ruimtelijk plan een planMER moet worden opgesteld indien het plan kaders stelt voor:

- Windparken:
  - van 20 windturbines of meer (C22.2);
  - met gezamenlijk vermogen van meer dan 15 MW en/of 10 windturbines (D22.2).
- Een landinrichtingsproject dan wel een wijziging of uitbreiding daarvan in gevallen waarin de activiteit betrekking heeft op een functiewijziging met een oppervlakte van 125 hectare of meer van water, natuur of landbouw (categorie D9).[8]
- Geothermische diepboringen (D17.2).
- Een installatie bestemd voor de verbranding van niet-gevaarlijke afvalstoffen, met een capaciteit van:
  - meer dan 100 ton per dag (C18.4);
  - 50 ton per dag of meer (D18.7).
- Thermische en andere verbrandingsinstallaties wanneer het gaat om:
  - de oprichting, wijziging of uitbreiding van een installatie met een vermogen van 300 MW (thermisch) of meer (C22.1);
  - de wijziging of uitbreiding van een installatie met een vermogen van 200 MW (thermisch) of meer, en het vermogen met 20% of meer toeneemt of de inzet van een andere brandstof tot doel heeft (D22.6).
- De oprichting, wijziging of uitbreiding van een industriële installatie bestemd voor de productie van elektriciteit, stoom en warm water, met een vermogen van 200 van 200 MW (thermisch) of meer, en het vermogen met 20% of meer toeneemt of de inzet van een andere brandstof tot doel heeft (D22.1).

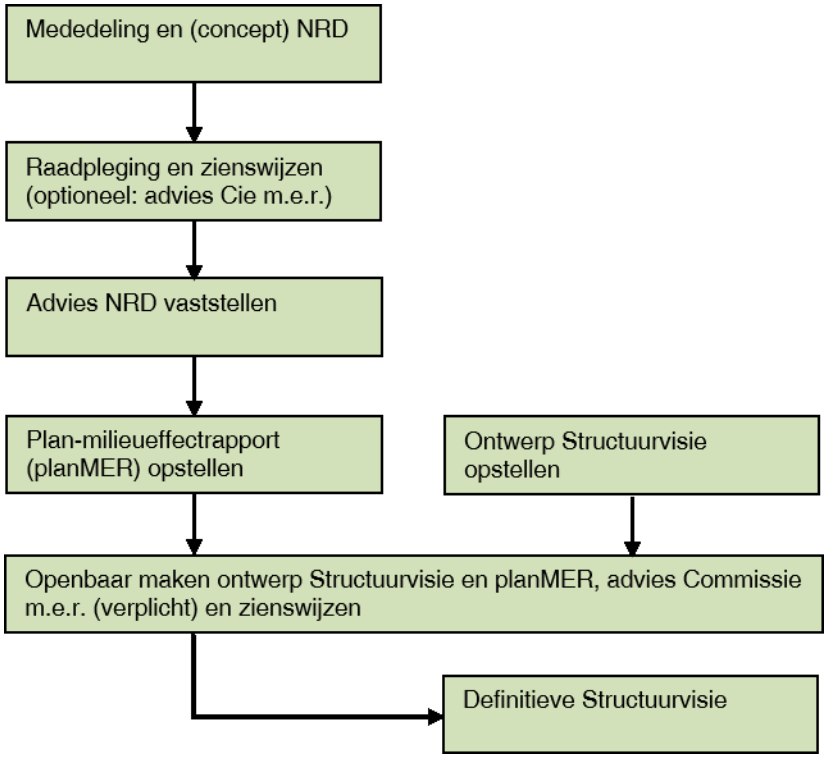
Naast de bovengenoemde activiteiten (de 'gesloten' lijst), geldt dat wanneer er voor de structuurvisie een Passende beoordeling[9] op grond van de Wet natuurbescherming (Wnb) nodig is, er ook een planMER voor de structuurvisie moet worden opgesteld.

5.2 M.e.r.-procedure

Een m.e.r.-procedure bestaat uit verschillende onderdelen, waarvan het milieueffectrapport (MER) het belangrijkste is. **Figuur** Fout! Geen tekst met de opgegeven stijl in het document..**3** geeft de belangrijkste stappen weer. In bijlage 2 zijn de verschillende stappen van de m.e.r.-procedure verder toegelicht.

[8] Zonneparken behelzen een functiewijziging van landbouw en vallen mogelijk binnen deze categorie. Maar ook wanneer een activiteit de drempelwaarde op de D-lijst niet overschrijdt kan een m.e.r. aan de orde zijn als er belangrijke milieueffecten kunnen optreden.
[9] Een Passende beoordeling is een gericht ecologisch onderzoek naar de effecten op Natura 2000-gebieden.

Figuur Fout! Geen tekst met de opgegeven stijl in het document..**3 Hoofdlijnen plan-m.e.r.-procedure Energievisie Enschede**

De inhoudelijke vereisten aan een m.e.r. zijn vastgelegd in hoofdstuk 7 van de Wet milieubeheer. Dat houdt samengevat in dat een milieueffectrapport wordt opgesteld om de (mogelijke) effecten in beeld te brengen van de voorgenomen activiteiten op de leefomgeving, en op natuur en landschap van het omliggende gebied, teneinde daarmee bij te dragen aan de besluitvorming en daarbij een goede afweging mogelijk te maken. Op grond van het bepaalde in de Wet milieubeheer (Wm paragraaf 7.7 en 7.9) wordt het MER door de initiatiefnemer(s) opgesteld.

5.3 Benodigde besluiten

De gemeente Enschede wil de energietransitie in Enschede in goede banen leiden. De Energievisie wordt hiertoe in de vorm van een structuurvisie in de zin van de Wet ruimtelijke ordening vastgesteld. Deze structuurvisie zal richting geven aan de manier waarop de geformuleerde ambities voor het opwekken van duurzame (hernieuwbare) energie worden bereikt.

Er wordt eerst een ontwerp structuurvisie, samen met het planMER, ter inzage gelegd. Na een inspraakperiode wordt de definitieve structuurvisie vastgesteld, rekening houdend met de zienswijzen, de adviezen van andere overheden en van de Commissie voor de m.e.r.

Na vaststelling van de structuurvisie kunnen initiatieven voor duurzame energie, volgens de regels uit de structuurvisie, worden ontwikkeld. Per project zullen de daarvoor nog benodigde procedures doorlopen moeten worden[10].

5.4 Initiatiefnemer, bevoegd gezag en andere overheden

Initiatiefnemer en bevoegd gezag

De initiatiefnemer voor deze plan-m.e.r.-procedure en Energievisie zijn Burgemeester en wethouders van de gemeente Enschede. De gemeenteraad is het bevoegd gezag voor deze plan-m.e.r.-procedure en voor de structuurvisie

Te raadplegen andere overheden

Tijdens de m.e.r.-procedure en opstellen van de Energievisie worden andere overheden geraadpleegd. Dit zijn bijvoorbeeld buurgemeenten, waterschap en dergelijke.

5.5 Inspraak, advies en meedenken

Deze NRD is bedoeld om een ieder te informeren over het voornemen tot het opstellen van een Energievisie, de te onderzoeken milieueffecten en de procedures. In het bijzonder zijn ook maatschappelijk organisaties uitgenodigd om mee te denken over de te onderzoeken scenario's en aspecten. Hiervoor is de (concept) NRD aan hen gepresenteerd; dit heeft geen aanleiding gegeven topt aanpassingen. De NRD zal zes weken ter inzage worden gelegd, zodat een ieder op deze notitie kan inspreken en zienswijzen kenbaar kan maken. De ontvangen inspraak-reacties en adviezen van de wettelijke adviseurs worden samen met de NRD door het bevoegd gezag vastgesteld; gezamenlijk vormen zij de richtlijnen voor het op te stellen milieueffect-rapport.

[10] 'Tijdens de verbouwing is de winkel open': de beslissing op aanvragen die binnenkomen tijdens de voorbereiding van de structuurvisie, zal niet worden aangehouden. De vast te stellen Energievisie vormt dan ook het beleidskader voor toekomstige aanvragen.

BIJLAGE 1

BIJLAGE 1

GEBRUIKTE BEGRIPPEN EN AFKORTINGEN

Alternatief
Andere wijze dan de voorgenomen activiteit om (in aanvaardbare mate) tegemoet te komen aan de doelstelling(en). De Wet milieubeheer schrijft voor, dat in een MER alleen alternatieven moeten worden beschouwd, die redelijkerwijs in de besluitvorming een rol kunnen spelen.

In dit MER zullen de alternatieven in de vorm van scenario's uitgewerkt worden. Elk scenario realiseert daarbij het doel dat de gemeente voor ogen staat op een andere manier. De scenario's bestaan uit verschillende combinaties van duurzame energiebronnen die op verschillende locaties ingezet worden. De scenario's worden in het MER onderzocht op milieueffecten.

Ashoogte
De hoogte van de rotor-as, waaraan de rotorbladen van de windturbine zijn bevestigd, ten opzichte van het maaiveld.

Autonome ontwikkeling
Veranderingen, die zich in het milieu zullen voltrekken als noch de voorgenomen activiteit, noch een van de alternatieven (hier in de vorm van scenario's) worden gerealiseerd. Zie ook 'nulalternatief' en 'referentiesituatie'.

Bevoegd gezag
In het kader van de Wet milieubeheer en de Wet op de ruimtelijke ordening: één of meer overheidsinstanties die bevoegd zijn om een formeel besluit te nemen waarvoor het Milieueffectrapport wordt opgesteld. In dit geval is dat de Gemeenteraad van de Gemeente Enschede.

Commissie voor de milieueffectrapportage (Commissie voor de m.e.r./ Commissie mer)
Commissie van onafhankelijke deskundigen die het bevoegd gezag adviseert over de gewenste inhoud van het milieueffectrapport (niet verplicht) en in een latere fase in het toetsingsadvies over de kwaliteit van het milieueffectrapport (wel verplicht).

Duurzame energie
De term duurzame energie wordt in deze NRD gebruikt als synoniem voor de term hernieuwbare energie. Dit is energie afkomstig uit bronnen die hernieuwbaar zijn, dat wil zeggen dat de bronnen geen eindige voorraad hebben zoals fossiele energie en daarbij ook niet leiden tot het uitstoten van aanmerkelijke hoeveelheden CO_2.

Energiefonds Overijssel
Om een bijdrage te leveren aan projecten gericht op de ontwikkeling van duurzame energie en het investeringsklimaat daarvoor aantrekkelijk te maken heeft, de provincie Overijssel het Energiefonds Overijssel sinds 17 januari 2013 opengesteld. Door gemiddeld 2% onder de marktrente te blijven probeert het een financiële bijdrage te leveren aan projecten die niet aan reguliere financiering kunnen komen.

Hernieuwbare energie
De term hernieuwbare energie wordt in deze NRD gebruikt als synoniem voor de term duurzame energie. Dit is energie afkomstig uit bronnen die hernieuwbaar zijn, dat wil zeggen dat de bronnen geen eindige voorraad hebben zoals fossiele energie en daarbij ook niet leiden tot het uitstoten van aanmerkelijke hoeveelheden CO_2.

Initiatiefnemer
Degene die een m.e.r.-plichtige activiteit wil ondernemen, in dit geval is dat het College van B&W.

Maximaal scenario
Door combinaties van zonne- en windenergie, aangevuld met een bijdrage vanuit geothermie en biomassa worden scenario's gevormd die leiden tot het zoveel mogelijk bereiken van de doelstellingen van de gemeente. Deze scenario's dienen wel realistisch te zijn voor wat betreft technische mogelijkheden, beschikbare ruimte en het voldoen aan wet- en regelgeving; het is immers niet zinvol om onrealistische alternatieven in een MER te beschouwen.

Bij het bepalen van de mogelijkheden voor zon en wind en overige energiebronnen wordt voor alle energiebronnen uitgegaan van het bepalen van de maximale mogelijkheden (rekening houdend met technische mogelijkheden, beschikbare ruimte en het voldoen aan wet- en regelgeving). Door middel van deze aanpak wordt duidelijk wat het maximale realistische scenario kan zijn van het opwekken van duurzame energie op het grondgebied van de gemeente Enschede.

Mitigatie
Het verminderen van nadelige effecten (op het milieu) door het treffen van bepaalde maatregelen.

Milieueffectrapportage (m.e.r.)
De procedure van milieueffectrapportage; een hulpmiddel bij de besluitvorming, dat bestaat uit het maken, beoordelen en gebruiken van een milieueffectrapport en het evalueren achteraf van de gevolgen voor het milieu van de uitvoering van de activiteit waarvoor een milieueffectrapport is opgesteld.

MER
Milieueffectrapport. Een openbaar document waarin van een voorgenomen activiteit van redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven of varianten de te verwachten gevolgen voor het milieu in hun onderlinge samenhang op systematische en zo objectief mogelijke wijze worden beschreven.

MW
Megawatt = 1.000 kilowatt = 1.000 kW. Kilowatt is een eenheid van elektrisch vermogen.

NRD
Zie Notitie R&D

Notitie R&D
Dit staat voor 'notitie reikwijdte en detail(niveau)'. Deze notitie wordt vastgesteld op basis van de conceptnotitie reikwijdte en detailniveau (voorheen 'startnotitie' genoemd) en de daarop ontvangen zienswijzen, reacties en adviezen. Inhoudelijk geeft de notitie reikwijdte en detailniveau aan wat (reikwijdte) en met welke diepgang (detailniveau) onderzocht en beschreven dient te worden in het milieueffectrapport (het MER).

Nulalternatief
Zie referentiesituatie.

Petajoule
Petajoule (PJ) is een eenheid van energie. 1PJ = 10^{12} kJ en 1PJ ≈ 277.800.000 kilowattuur (kWh).

Plangebied
Het gebied, waarbinnen de voorgenomen activiteit of een van de alternatieven kan worden gerealiseerd. Vergelijk: studiegebied.

Referentiesituatie
Bij dit alternatief wordt uitgegaan van de bestaande situatie en de autonome ontwikkeling. Dit alternatief dient als referentiekader voor de effectbeschrijving van de andere alternatieven.

Rotordiameter
De diameter van de denkbeeldige cirkel die door de rotorbladen (wieken) van de windturbine worden bestreken.

SDE+ / Stimuleringsregeling Duurzame Energieproductie plus
Om verduurzaming van de energievoorziening te stimuleren is er naast een forse verbetering van het Europese Emmissiehandelsysteem (ETS) aanvullend beleid noodzakelijk. Dit komt doordat de CO_2-prijs, waarschijnlijk tot minimaal 2030, te laag zal blijven om marktpartijen te prikkelen om zelf verregaande maatregen te treffen. De SDE+ is een regeling die de uitrol van duurzame energieproductie stimuleert door bedrijven en instellingen het prijsverschil tussen grijze energie (uit fossiele bronnen) en groene energie (uit duurzame bronnen) te vergoeden. De regeling stimuleert onder voorwaarden onder andere windenergie, biomassa, geothermie en zonne-energie.

Studiegebied
Het gebied, waarbinnen de milieugevolgen dienen te worden beschouwd. De omvang van het studiegebied kan per milieuaspect verschillen. Vergelijk: plangebied.

Tiphoogte

Maat die voor windturbines wordt gebruikt om de maximale hoogte vanaf de grond aan te geven wanneer een rotorblad verticaal staat. De tiphoogte is gelijk aan de ashoogte + halve rotordiameter.

Variant
Synoniem voor alternatief.

Wettelijke adviseurs
Adviseurs die geraadpleegd worden door het bevoegd gezag teneinde een advies te krijgen over het plan en het MER. Veelal gaat het hierbij om de Regionale Inspectie van het Ministerie van IenM, de lokale afdeling van het Ministerie van Economische Zaken, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, het waterschap en eventueel buurgemeenten en provincie(s).

Zonneweide, zonnepark
Opstelling van zonnepanelen in het veld (dus niet op een dak of op ander infrastructuur), ook wel aangeduid als een grondgebonden opstelling van zonnepanelen. De opstelling kan op diverse manieren worden opgezet met een plaatsing noord-zuid of oost-west georiënteerd, met verschillende hoogtes en meer of minder aandacht voor een landschappelijke uitwerking van de opstelling.

BIJLAGE 2

BIJLAGE 2

TOELICHTING MILIEUEFFECTRAPPORTAGE

Algemeen m.e.r.-procedure

Het doel van milieueffectrapportage (m.e.r.) is om het milieubelang een volwaardige plaats te geven in de besluitvorming over activiteiten met mogelijk belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu. Een m.e.r. is altijd gekoppeld aan de besluitvorming over een specifiek plan of project. De procedure[1] bestaat uit een aantal stappen, deze zijn voor de m.e.r.-procedure voor de Energievisie (structuurvisie) hierna beschreven.

Openbare kennisgeving en indienen zienswijzen

Het voornemen om een (ruimtelijk) plan op te stellen en waarvoor een m.e.r.-procedure wordt doorlopen moet door het bevoegd gezag openbaar worden aangekondigd, inclusief:

- De ter visie legging van de stukken, in dit geval de NRD (notitie Reikwijdte en Detailniveau), en waar en wanneer dit gebeurt;
- De mogelijkheid om zienswijzen over het voornemen in te dienen (en aan wie, op welke wijze en op welke termijn);
- Of een Passende beoordeling op grond van de Wet natuurbescherming wordt opgenomen in het planMER.

Raadpleging adviseurs en betrokken bestuursorganen over reikwijdte en detailniveau

Gemeente raadpleegt de wettelijke adviseurs en de overheidsorganen die bij de voorbereiding van het plan moeten worden betrokken over de reikwijdte en het detailniveau van het MER. Dit gebeurt aan de hand van de NRD en hiervoor wordt een termijn van zes weken gehanteerd. Deze raadpleging gebeurt gelijktijdig met de tervisielegging.

Het bevoegd gezag kan ervoor kiezen een advies van de Commissie m.e.r. over reikwijdte en detailniveau te vragen. Dit is in deze fase niet verplicht.

Vaststellen reikwijdte en detailniveau van het MER

De resultaten van de raadpleging en adviezen en eventuele zienswijzen worden verwerkt in een door de gemeente vast te stellen Advies Reikwijdte en Detailniveau voor het planMER.

Opstellen MER

Op basis van dit Advies wordt een milieueffectrapport opgesteld. In het planMER worden de mogelijkheden voor opwekking van duurzame energie, en de milieueffecten daarvan, onderzocht. Hieraan is geen wettelijk termijn verbonden.

Ter inzage leggen MER en raadpleging Commissie voor de m.e.r.

Het MER wordt (bij voorkeur) gelijktijdig met de ontwerp structuurvisie (Energievisie) ter inzage gelegd (openbaar gemaakt). Het MER wordt ook voor een toetsingsadvies aan de Commissie voor de m.e.r. verzonden (verplichte advisering). Hiervan wordt openbaar kennisgegeven.

[1] Er is een beperkte en een uitgebreide m.e.r.-procedure. Welke procedure van toepassing is, hangt af van het project. Voor de partiële wijziging VRM windenergie is de uitgebreide procedure van toepassing.

Zienswijzen indienen

Iedereen kan zienswijzen indienen op het MER en het ontwerpbesluit. De termijn is daarvoor zes weken vanaf het moment dat de stukken ter inzage zijn gelegd.

Advies Commissie voor de m.e.r.

De Commissie voor de m.e.r. geeft een toetsingsadvies over de inhoud van het MER. Indien gewenst kunnen zienswijzen bij de advisering worden betrokken (niet verplicht).

Definitief besluit

Het bevoegd gezag (gemeenteraad Enschede) stelt de Energievisie vast. Daarbij geeft zij aan hoe rekening is gehouden met de in het MER beschreven milieugevolgen, eventuele zienswijzen en het advies van de Commissie voor de m.e.r. Ook wordt aangegeven hoe en wanneer er monitoring en evaluatie plaatsvindt.

Bekendmaking van het besluit

Het besluit wordt bekend gemaakt. Ook wordt het besluit medegedeeld aan de adviseurs, de betrokken overheidsorganen en degenen die zienswijze hebben ingediend.

Evaluatie

Het bevoegd gezag evalueert de werkelijk optredende milieugevolgen en neemt zo nodig maatregelen om de gevolgen voor het milieu te beperken. Omdat het in dit geval over een MER voor een plan gaat en in de vervolgfase voor de projecten nader onderzoek wordt uitgevoerd, wordt deze randvoorwaarde naar die naar die fase doorgeschoven.

Overleg met adviseurs

In september 2016 startte onder de noemer ‘Enschede wekt op’ een campagne waarmee inwoners, bedrijven en instellingen werden opgeroepen om zelf zo veel mogelijk duurzame energie te produceren. Tegelijkertijd werd gevraagd mee te denken bij de zoektocht naar geschikte locaties voor het opwekken van zonne- en windenergie. De resultaten van deze campagne werden op 10 april 2017 door de gemeenteraad besproken. Naar aanleiding daarvan is besloten een structuurvisie energie (hierna: Energievisie) op te stellen.

Op 6 december 2017 is in Huis aan huis bekend gemaakt dat de gemeente Enschede een structuurvisie Energie gaat opstellen en dat daarbij de procedure voor een milieueffectrapportage (hierna: m.e.r.) wordt doorlopen. De Energievisie moet de vraag beantwoorden hoe de gemeente Enschede haar energiedoelstelling denkt te halen. Enschede streeft naar een situatie waarbij alle energie die binnen de gemeentegrenzen nodig is om te wonen, werken en recreëren duurzaam wordt opgewekt.

De overstap van fossiele naar duurzame bronnen van energie zal onze leefomgeving ingrijpend veranderen. Denk hierbij aan de bouw van zonne- en of windparken, of (mest-)vergistingsinstallaties. Dit vraagt om objectieve informatie en zorgvuldige besluitvorming. De m.e.r. is een instrument om het milieubelang een volwaardige plaats in de besluitvorming te geven.

In een milieueffectrapportage wordt onderzoek verricht. Dat onderzoek moet voldoende informatie op tafel brengen om het milieubelang volwaardig te kunnen meewegen in de besluitvorming over een plan of een project. Dit stelt eisen aan de reikwijdte en detailniveau van het onderzoek. Vragen die daarbij spelen zijn:

- welke alternatieven en welke milieuaspecten worden in beschouwing genomen?

- op welke schaalniveau moet het onderzoek plaatsvinden en op welke manier wordt het onderzoek vormgegeven?

De ideeën die hierover bij de m.e.r. voor de Energievisie bestaan, werden neergelegd in de Notitie reikwijdte en detailniveau (hierna: NRD) van 1 november 2017. De hieronder genoemde organisaties werden uitgenodigd om ons hierover van advies te voorzien:

- Provincie Overijssel, Postbus 3178, 8000 GB ZWOLLE;
- Waterschap Vechtstromen, Postbus 5006, 7600 GA ALMELO;
- Gemeente Losser, Postbus 90 7580 AB LOSSER;
- Gemeente Oldenzaal, Postbus 354 7570 AJ OLDENZAAL;
- Gemeente Hengelo, Postbus 18, 7550 AA HENGELO;
- Gemeente Dinkelland, Postbus 11, 7590 AA Denekamp;

Samenvatting adviezen Notitie reikwijdte en detailniveau

- Gemeente Haaksbergen, Postbus 102, 7480 AC HAAKSBERGEN;
- Gemeinde Gronau, Konrad-Adenauer-Straße 1, 48599 GRONAU;
- Gemeinde Ahaus, Rathausplatz 1, 48683 AHAUS;
- Gasunie, Postbus 19, 9700 MA GRONINGEN;
- Postbus 856, 5201 AW 's-HERTOGENBOSCH;
- Brandweer Twente, Postbus 1400, 7500 BK ENSCHEDE;
- Rijkswaterstaat Oost-Nederland, Postbus 25, 6200 MA MAASTRICHT;
- Rijksdienst voor cultureel erfgoed, Postbus 1600 | 3800 BP Amersfoort;
- Ministerie van Defensie, Commando Dienstencentra, Dienst Vastgoed, directie Noord, Postbus 9004, 3509 AA Utrecht;
- Natuur- en milieu Overijssel, t.a.v. de heer M. Nijboer, Assendorperdijk 3, 8012 EG Zwolle;
- Overijssels Particulier Grondbezit, Haereweg 4, 8121 PJ OLST;
- AKZO Nobel Industrial chemicals, Boortorenweg 27, 7554 RS HENGELO;
- Tennet, Postbus 718 6800 AS Arnhem.

In het verslag dat voor u ligt zijn de ingekomen reacties samengevat en van een antwoord voorzien.

Brandweer Twente

nr	Advies	Antwoord	Aanpassing NRD
1	Geadviseerd wordt om, naast de in de Notitie reikwijdte en detailniveau (hierna: NRD) genoemde veiligheidsaspecten bij windenergie en overige energiebronnen, de volgende aspecten in de MER mee te nemen: - Onderzoek kwalitatief de bestrijdbaarheid van incidenten bij de verschillende energiebronnen. Bij beperkte bestrijdbaarheid zijn er ook meer effecten in de omgeving te verwachten, zoals langdurige overlast door rook en mogelijke uitval van de energiebron. - De veiligheidsaspecten bij zonnepanelen zijn beperkt aan de orde. De bijbehorende	Bij het bepalen van de veiligheidseffecten wordt uitgegaan van de wettelijke normeringen ten aanzien van externe veiligheid van de verschillende bronnen. Hierbij wordt bijvoorbeeld expliciet naar bestaande gasleidingen gekeken. Wat betreft rampenbestrijding lijkt er niet direct een aanleiding te zijn om hierop in het bijzonder in te gaan omdat de verwachte effecten bij een eventuele calamiteit naar verwachting beperkt en lokaal zullen zijn.	

	installaties bij een zonnepark kunnen wel effecten hebben bij incidenten. Geadviseerd wordt om ook naar de omgevingseffecten van de bijbehorende installaties te kijken. - Binnen de gemeente Enschede zijn verschillende hoge druk aardgastransportleidingen aanwezig. Verzocht wordt om in het bijzonder de potentiële effecten van windmolens op buisleidingen in beeld te brengen.		

GGD

nr	Advies	Antwoord	Aanpassing NRD
2	De invloed van windturbines op omwonenden bestaat uit visuele aspecten, geluidhinder en veiligheid. Door de beweging kunnen bovendien lichtvariaties optreden. De zichtbaarheid heeft ook direct effect op de ervaren geluidhinder. Zichtbare turbines leveren meer ervaren geluidhinder dan niet-zichtbare (bij hetzelfde geluidniveau). Bovendien geven windturbines meer geluidhinder dan bv weg- of railverkeer bij gelijke geluidniveaus. Nachtelijk geluid van windturbines kan slaapverstoring veroorzaken.	Bij het beoordelen van de hinderaspecten van windturbines wordt aangesloten op de daarvoor geldende wet- en regelgeving waarin het feit dat windturbinegeluid hinderlijker kan zijn, reeds verwerkt is.	
3	Wanneer omwonenden economisch voordeel hebben van een turbine rapporteren ze vrijwel geen hinder.	Op dit moment worden de mogelijkheden verkend om financiële participatie in energieprojecten van inwoners en omwonenden te bevorderen. In de	

		Energievisie zullen de bevindingen worden gepresenteerd.	
4	Toets niet alleen aan geluidnormen, maar schat ook het aantal (ernstig) geluidgehinderden en slaapverstoorden per bestudeerde alternatief.	Deze milieueffectrapportage (hierna m.e.r.) geeft een beoordeling op het niveau van een ruimtelijk plan, in dit geval een structuurvisie. Dat betekent dat anders dan bij een project, geen coördinaten van mogelijke windturbines bekend zijn. Hierdoor is niet heel precies te toetsen aan aantallen (ernstig) gehinderden. Wel kan bijvoorbeeld nagegaan worden hoeveel woningen binnen cirkels met afstanden liggen die globaal overeenkomen met verschillende geluidniveaus. Op basis daarvan kan dan een uitspraak over mogelijke aantallen gehinderden gedaan worden. Dat is in de NRD ook al opgenomen in tabel 4.2: 'Aantal en ligging woningen binnen twee afstanden (bepaald op basis voorbeeldopstelling'.	
5	Kijk bij het realiseren van niet-gangbare en/of nieuwe typen windturbines kritisch of de algemene dosis-effectrelatie geluid mag worden gehanteerd en of een correctie hierop wenselijk is.	Er is geen aanleiding om aan te nemen dat dat niet het geval zou zijn, bovendien overstijgt dit het detailniveau van een plan-m.e.r..	
6	Bepaal per voorgesteld alternatief de cumulatieve geluidbelasting aan de gevel, zowel met andere windmolens als met andere geluidbronnen. Daarbij moet het wel gaan om realistische	Dat is opgenomen in de NRD tabel 4.2.	

	alternatieven.		
7	Laat je bij de keuze van het type windturbine leiden door beperking van hinder bij omwonenden en niet het maximaal economische voordeel.	Uitgangspunt is dat turbines worden gekozen die passen bij het heersende windklimaat en daarbij efficiënt energie opwekken en gezien de omgeving (afstanden tot objecten) in te passen zijn.	
8	De belangrijkste aandachtspunten bij biovergisting zijn: - kans op geur- en geluidhinder; - toename aantal verkeersbewegingen; - externe veiligheid (mn blootsteling aan H_2S en NH_3 bij eventuele calamiteiten). Bij veel omwonenden van biovergisters heerst de angst op blootstelling aan gevaarlijke gassen bij eventuele calamiteiten. Het is belangrijk deze risico's goed in beeld te brengen en met omwonenden te communiceren. Daarnaast treedt, afhankelijk vh systeem en de bedrijfsvoering, soms/regelmatig geurhinder op. Dit dient tot een minimum beperkt te worden. En omwonenden moet goed worden geïnformeerd over de oorzaak van eventuele geurhinder, zodra deze optreedt.	De effecten zullen benoemd worden. Het betreft hier echter een plan-m.e.r. die een globaler detailniveau kent dan een m.e.r. voor een concreet project. Communicatie met omwonenden vindt in het kader van de m.e.r. niet plaats omdat geen locaties worden aangewezen.	
9	De milieuhinder bij omwonenden bestaat bij geothermie vooral op geluihinder van pompen en compressoren (warmtepompen). Hiervoor wordt een grenswaarde van 43 dB Lden aan de erfafscheiding van het geothermieterrrein gehanteerd. Andere aandachtspunten vormen	Dit sluit aan bij de effecten zoals in tabel 4.3 benoemd.	

	‘trillingen’ en ‘externe veiligheid’.		
10			
	Goede communicatie en participatie van omwonenden blijkt onontbeerlijk voor het beperken van gezondheidseffecten door hinder en bezorgdheid van omwonenden. Geadviseerd wordt dit verder in de NRD uit te werken.	Wij onderschrijven het belang van goede communicatie en participatie van omwonenden. In de Energievisie zal worden uitgewerkt hoe we daar in Enschede mee om gaan.	
11	Pas eventueel na realisatie mitigerende maatregelen toe om hinder verder te beperken.	In de m.e.r. worden ook mitigerende maatregelen benoemd.	
12	Met het oog op de gevolgen voor de gezondheid wordt geadviseerd de volgende normen in acht te nemen bij het realiseren van zonneparken: - De magnetische veldsterkte op de erfafscheiding van het zonneveld is kleiner dan 0,4 micro Tesla; - Geluid afkomstig van het zonneveld (mn van koeling van transformatoren) is kleiner dan 43 dB Lden. - De afstand tot de dichtstbijzijnde woning en andere gevoelige bestemmingen is tenminste 50 meter (ivm het beperken vd hinder door schittering).	Bij de beoordeling zal aangesloten worden op eventuele bestaande wettelijke normen en richtlijnen.	

Ministerie van Defensie

nr	Advies	Antwoord	Aanpassing NRD
13	Op het grondgebied van de gemeente Enschede bevinden zich enkele terreinen die nog steeds in handen van defensie zijn. Deze terreinen komen	Enschede telt inmiddels twee energiecoöperaties. Wij brengen u graag in contact, zodat u gezamenlijk de	

	niet in aanmerking voor het realiseren van grootschalige energieprojecten; kleinschalige energieprojecten (zonnepanelen op daken) behoren in beginsel wel tot de mogelijkheden (maar die zullen binnen de NRD geen rol van betekenis spelen).	mogelijkheden kunt bezien om genoemde daken van zonnepanelen te voorzien.	
14	Binnen het MER dient er op een passende manier aandacht te worden gegeven aan de restricties die samenhangen met de op het terrein van defensie aanwezige militaire zend- en ontvangststation en het radarstation Twente. Binnen het beperkingengebied van de zend- en ontvangstinstallaties mogen geen objecten met hoogte van meer dan 22 meter boven het maaiveld worden gebouwd. En voor het radarverstoringsgebied geldt dat de bouw van hoge objecten slechts kan worden toegestaan, nadat is aangetoond dat deze objecten het radarbeeld niet ontoelaatbaar verstoren. In de NRD wordt onder 4.2.2. beschreven dat de effecten op vliegverkeer en radar onderzocht zullen worden. Dit is een verstandige keuze. Voorgesteld wordt om in een zo vroeg mogelijk stadium van van de planvorming een indicatief radarverstoringsonderzoek te doen. Defensie wordt graag betrokken bij de planvorming rondom de Energievisie.	Binnen het MER zal op een passende manier aandacht worden besteed aan de restricties die samenhangen met de op het terrein van defensie aanwezige militaire zend- en ontvangststation en het radarstation Twente.	

Provincie Overijssel

nr	Advies	Antwoord	Aanpassing NRD
15	Enschede heeft met 'Enschede wekt op' een breed opgezet participatieproces doorlopen. Geadviseerd wordt om die lijn in de m.e.r. voort te zetten.	Wij delen de opvatting dat de campagne 'Enschede wekt op' ons vele waardevolle inzichten heeft opgeleverd. En we zijn inderdaad voornemens die participatieve aanpak voort te zetten. Dit betekent onder meer dat: - inwoners die eerder hun opvatting en daarbij contactgegevens hebben achtergelaten over vervolgstappen zullen worden geïnformeerd; - we inloopbijeenkomsten zullen blijven organiseren; - we in de Energievisie een aanpak voor communicatie en participatie verder zullen uitwerken.	
16	Op pagina 7 van de NRD wordt vermeld dat de provincie de mogelijkheden onderzoekt om windenergie ook toe te staan in gebieden die nu nog uitgesloten zijn, waaronder Natuurnetwerk Nederland gebieden (zogenaamde NNN-gebieden, voorheen EHS genaamd). Opgemerkt wordt dat het onderzoek hierover is afgerond. Formele besluitvorming hierover moet nog plaatsvinden.	In 2017 nam de raad een motie aan, waarmee opdracht werd verstrekt om binnen het gehele grondgebied van de gemeente Enschede de mogelijkheden voor windenergie te verkennen. Wij hebben kennisgenomen van het feit dat het college van gedeputeerde staten niet bereid is planologische medewerking te verlenen aan de bouw van windturbines binnen het zogenaamde Natuurnetwerk	

		Nederland.	

Rijksdienst voor cultureel erfgoed

nr	Advies	Antwoord	Aanpassing NRD
17	De nieuwe bronnen van energie drukken een duidelijk zichtbare stempel op het cultuurlandschap. Dat is op zichzelf niets nieuws; de behoefte aan energie drijft mensen al eeuwenlang tot het ingrijpend transformeren van hun omgeving (denk aan houtkap, turfwinning). Het cultuurlandschap is veerkrachtig en heeft een groot vermogen om zich aan te passen. Het ene landschap is echter kwetsbaarder dan de andere. Daardoor is maatwerk met respect voor de bestaande cultuurhistorische kwaliteiten van belang. Rijksdienst heeft hiervoor een dossier samengesteld: https://erfgoedenruimte.nl/dossiers/energie. Zie ook de publicatie Handreiking Energie, erfgoed en ruimte op https://cultureelerfgoed.nl/sites/default/files/publications/handreiking energie erfgoed en ruimte 1.pdf	Van de bij u aanwezige kennis en de door u verzamelde informatie maken wij graag gebruik.	
18	Opmerkingen mbt tekst paragraaf 4.2: - Voorgesteld wordt om in de m.e.r. de verschillende bronnen van duurzame energie te beoordelen op hun milieueffecten. Onduidelijk is nog hoe een	Archeologie ook bij zonneweides is als beoordelingsaspect opgenomen (zie tabel 4.3 in de NRD). De overige suggesties nemen we graag ter harte.	

	mix van verschillende energiebronnen zou uitpakken. - Geadviseerd wordt om in het beoordelingskader voor zonneweides het aspect archeologie bij het onderzoek te betrekken. - Kijk voor informatie en inspiratie bij het onderzoek naar locaties voor windenergie naar het advies van de Commissie m.e.r. over de NRD Windpark Nij Hiddum-Houw (20 maart 2017, projectnummer 3188) - Geadviseerd wordt om elk facet van de cultuurhistorie (archeologie, cultuurlandschap en historische (steden-) bouw) voor elk alternatief afzonderlijk te beoordelen. Bij een integrale beoordeling van cultuurhistorie vallen de positieve en negatieve effecten mogelijk tegen elkaar weg.		

Tennet

nr	Advies	Antwoord	Aanpassing NRD
19	Zonneparken mogen niet zomaar binnen de belemmerde strook van een hoogspanningsverbinding (of boven het kabelbed van een hoogspanningsleiding) worden geplaatst. Tennet wenst de plannen op technische uitvoerbaarheid te toetsen.	In de m.e.r. zal hiermee rekening worden gehouden.	
20	Wanneer er zonnepanelen onder een	Van deze kanttekening hebben wij goede	

	hoogspanningsverbinding worden geplaatst, moet rekening worden gehouden met een verminderde elektriciteitsopbrengst (schaduw masten/draden), schade aan zonnepanelen door vallende ijsafzetting aan de draden en draadslachtoffers (vogels die tegen de draden aanvliegen en dit niet overleven).	nota genomen.	
21	Het plaatsen van zonnepanelen op daken binnen een belemmerde strook kan gevaren opleveren.	Het plaatsen van zonnepanelen op daken kan over het algemeen zonder omgevingsvergunning plaatsvinden. Dat geldt ook als er sprake is van het leggen van zonnepanelen op een dak binnen een belemmerde strook.	
22	Bij keuze locaties voor plaatsing windturbines graag rekening houden met bestaande hoogspanningsverbindingen. Minimaal afstanden aanhouden uit handboek risicozonering windturbines.	In de m.e.r. zal hiermee rekening worden gehouden.	
23	Voor windturbines met een ashoogte van maximaal 15 meter geldt dat een minimale afstand ten opzichte van een hoogspanningsverbinding aangehouden te worden van een werpafstand van 2 maal nominaal toerental.	Dergelijke kleine turbines worden niet onderzocht in de m.e.r.. Voor grote turbines wordt aangesloten bij het Handboek risicozonering windturbine.	

Unie van waterschappen

nr	Advies	Antwoord	Aanpassing NRD
24	Op weg naar een duurzaam Nederland is de	Wij zullen nader bezien hoe hierop in de	

	transitie naar aardgasvrije wijken heel belangrijk. De waterschappen en Rijkswaterstaat zien daarbij kansen voor thermische energie uit oppervlaktewater.	Energievisie kan worden ingespeeld.	

Zienswijzeverslag

In september 2016 startte onder de noemer ‘Enschede wekt op’ een campagne waarmee inwoners, bedrijven en instellingen werden opgeroepen om zelf zo veel mogelijk duurzame energie te produceren. Tegelijkertijd werd gevraagd mee te denken bij de zoektocht naar geschikte locaties voor het opwekken van zonne- en windenergie. De resultaten van deze campagne werden op 10 april 2017 door de gemeenteraad besproken. Naar aanleiding daarvan is besloten een structuurvisie energie (hierna: Energievisie) op te stellen.

Op 6 december 2017 is in Huis aan huis bekendgemaakt dat de gemeente Enschede een structuurvisie Energie (hierna: Energievisie) voorbereidt en dat daarbij de procedure voor een milieueffectrapportage (hierna: m.e.r.) wordt doorlopen. De Energievisie moet de vraag beantwoorden hoe de gemeente Enschede haar energiedoelstelling denkt te halen. Enschede streeft naar een situatie waarbij alle energie die binnen de gemeentegrenzen nodig is om te wonen, werken en recreëren duurzaam wordt opgewekt. Een structuurvisie is een document, waarin op hoofdlijnen wordt beschreven welk (ruimtelijk) beleid er door de gemeente wordt gevoerd. Hierbij wordt ook aangegeven hoe dit beleid wordt uitgevoerd.

De overstap van fossiele naar duurzame bronnen van energie zal onze leefomgeving ingrijpend veranderen. Denk hierbij aan de bouw van zonne- en of windparken, of (mest-)vergistingsinstallaties. Dit vraagt om objectieve informatie en zorgvuldige besluitvorming. De m.e.r. is een instrument om het milieubelang een volwaardige plaats in de besluitvorming te geven.

In een m.e.r. wordt onderzoek verricht. Dat onderzoek moet voldoende informatie op tafel brengen om het milieubelang volwaardig te kunnen meewegen in de besluitvorming over een plan of een project. Dit stelt eisen aan de reikwijdte en detailniveau van het onderzoek. Vragen die daarbij spelen zijn:

- welke alternatieven en welke milieuaspecten worden in beschouwing genomen?
- op welke schaalniveau moet het onderzoek plaatsvinden en op welke manier wordt het onderzoek vormgegeven?

De ideeën die hierover bij de m.e.r. voor de Energievisie bestaan, werden neergelegd in de Notitie reikwijdte en detailniveau (hierna: NRD) van 1 november 2017. Dit stuk lag van 7 december 2017tot en met 17 januari 2018 ter inzage. Gedurende deze termijn was het mogelijk om een zienswijze naar voren te brengen ten aanzien van:

- het voornemen een Energievisie op te stellen;
- de Notitie reikwijdte en detailniveau.

Van deze mogelijkheid hebben 102 personen/organisaties gebruik gemaakt. De binnengekomen reacties zijn in het voor u liggende verslag samengevat en van een antwoord voorzien.

Nr	Samenvatting zienswijze	Antwoord	Actie gemeente
Alternatieven voor windturbines in Enschede			
001	Voor het plaatsen van windturbines bestaan goede alternatieven, zoals a. maatregelen in en aan de woning (isolatie, zonnepanelen, pelletkachel, warmtepomp, zonneboiler); Insprekers: 2, 5, 10, 11, 12, 23, 38, 42, 84, 44, 47, 76 b. benut bestaande daken binnen gemeente voor het leggen van zonnepanelen; Insprekers: 3, 8, 10, 11, 12, 13, 15, 17, 18, 23, 24, 25. 30, 33, 34, 36, 39, 42, 43, 48, 50, 55, 56, 57, 59, 68, 70, 71, 74, 75, 83, 84, 86, 87, 88, 90, 99, 102, 106, 107, 108 c. zonneparken in het buitengebied; Insprekers: 2, 15, 17, 18, 23, 24, 30, 33, 34, 35, 36, 39, 42, 43, 48, 50, 55, 56, 57, 59, 64, 68, 71, 74, 75, 83, 84, 86, 87, 88, 90, 99, 106 d. aardwarmte; Insprekers: 2, 13, 15, 17, 23, 33, 36, 39, 42, 43, 48, 55, 57, 70, 74, 76, 84, 86, 87, 90, 99, 106	In de NRD worden geen locaties voor windturbines aangewezen. De NRD geeft slechts richting aan het onderzoek dat de gevolgen voor het milieu in beeld brengt van verschillende mogelijkheden om de energiedoelstelling van de gemeente te halen. Tegen deze achtergrond zullen er zowel scenario's zonder windturbines, als scenario's met windturbines worden bekeken. Deze scenario's worden getoetst op verschillende criteria, waaronder geluid en slagschaduw. Het is vervolgens aan de gemeenteraad om bij de vaststelling van de Energievisie te besluiten welke mix aan energiebronnen ingezet word. Dan wordt ook de keuze gemaakt of zij in Enschede ruimte wil bieden aan de bouw van windturbines, en zo ja, waar deze kunnen worden gebouwd. Bij de door de insprekers genoemde alternatieven zijn de volgende kanttekeningen te maken: 1. Genoemde alternatieve bronnen van duurzame energie zoals aardwarmte, biomassa en zonneparken worden in de m.e.r. onderzocht op mogelijkheden en bijdrage aan de doelstellingen. 2. Voor het bereiken van de mondiale klimaatdoelstellingen is het noodzakelijk om zowel energie te besparen, duurzame energie op te wekken als CO_2 af te vangen en op te slaan.	

		3. In de wetenschap zijn de meningen verdeeld over het antwoord op de vraag of olivijnzand significant kan bijdragen aan de strijd tegen de opwarming van de aarde. 4. Het gebruik van restwarmte kan een waardevolle bijdrage leveren aan de energietransitie, maar is geen bron van duurzame energie maar een mogelijkheid om energie te besparen. Het is weinig zinvol om de gevolgen voor het milieu van energiebesparende maatregelen in beeld te brengen. 5. Waterstof zien wij als een energiedrager, niet als een (oneindige) bron van duurzame energie. 6. Overstappen op kerncentrales die draaien op thorium kan op de lange termijn mogelijk een oplossing bieden voor het energievraagstuk. Maar de opwarming van de aarde vraagt ook nu om maatregelen. 7. Vergroten van het aandelenpakket in Twence of het nemen van een aandeel in een windpark op zee draagt niet bij aan de energietransitie, omdat het niet leidt tot het opwekken van meer duurzame energie of tot energiebesparing. En daar is het ons nu juist om te doen.	
	e. windturbines op zee/IJsselmeer/in de polder; Insprekers: 2, 4, 13, 15, 16, 17, 23, 27, 32, 33, 34, 35, 36, 42, 43, 48, 55, 57, 67, 74, 75, 77, 81, 83, 84, 85, 86, 87, 90, 93, 99, 106, 108		
	f. biomassa; Insprekers: 2, 15, 17, 23, 33, 36, 42, 43, 48, 55, 57, 70, 74, 75, 84, 87, 90, 99, 106		
	g. restwarmte van de industrie; Insprekers: 38		
	h. koop aandelen Twence; Insprekers: 28		
	i. energie besparen; Insprekers: 42, 87		
	j. waterstof; Insprekers: 87		
	k. (onderzoek naar Thorium) kernenergie. Insprekers: 76. 104		

	l. strooien van olivijnzand. Insprekers: 104		
002	Waarom die focus op elektriciteit? 60 tot 80 procent van de energiebehoefte van huishoudens bestaat uit warmte. Insprekers: 23, 33, 35, 36, 43, 74	Wij onderschrijven uw stelling dat een belangrijk deel van de energiebehoefte bestaat uit een behoefte aan warmte. De mogelijkheden om daarin op een duurzame manier in te voorzien bestaan kort gezegd –al dan niet in combinatie met energiebesparingsmaatregelen- uit het gebruik van biomassa, biogas, aardwarmte, het gebruik van industriële restwarmte en elektriciteit. Al deze onderwerpen zullen in de nog op te stellen Energievisie een plek krijgen. In de m.e.r. richten we ons alleen op energieprojecten die aanzienlijke gevolgen voor het milieu kunnen hebben.	
003	De zon schijnt alleen overdag, maar ‘s nachts is er ook minder behoefte aan energie. We hebben niet voor niets een apart dag en nachttarief. Inspreker: 56	Ook ’s nachts is er sprake van een energievraag. Vraag en aanbod naar energie moet altijd met elkaar in balans zijn. Ook de energie die ’s nachts nodig is, dient bij voorkeur duurzaam te worden opgewekt.	
003a	Een weinig brede visie en een plan dat al precies definieert hoe het moet. Het plan is al gemaakt. Inspreker: 3	Ten behoeve van de op te stellen Energievisie wordt een onderzoek gestart in de vorm van een m.e.r. naar mogelijke geschikte gebieden voor zonneparken, windenergie en overige potentiele energiebronnen. Het is dus niet zo dat het plan al is gemaakt.	
003b	Wij verzoeken u ten aanzien van de CO_2-studie met een “Life Time Cycle”-methode te presenteren met daarin alle elementen (wind en zon) die bijdragen aan het plan, maar ook alternatieven. Inspreker:	De onderzoeken zullen worden uitgevoerd met inachtneming van de beschikbare wetenschappelijke methoden conform de vigerende wet- en regelgeving.	

	3		
003c	Delft heeft een duurzaamheidsbeleid waar Enschede een voorbeeld aan zou moeten nemen. Alles met zon. Inspreker: 15, 35, 36, 43, 48 en 50	Bij het bepalen van mogelijkheden voor zon en wind en overige energiebronnen wordt voor alle energiebronnen uitgegaan van het bepalen van de maximale mogelijkheden (rekening houdend met technische mogelijkheden, beschikbare ruimte en het voldoen aan wet- en regelgeving). Zonne-energie komt dus in de m.e.r. ten volle aan bod.	
Bio-energie			
004	Het uitgangspunt in de NRD over de opwekkingsmogelijkheden van bio-energie op het grondgebied van Enschede doet te kort aan de afspraken die hierover provinciaal, landelijk en Europees gemaakt zijn. Bij biomassa is niet van belang of zij afkomstig is van eigen grondgebied, maar of de biomassa-keten in haar geheel duurzaam is. Ze dient te voldoen aan strenge duurzaamheidsnormen, zoals bijvoorbeeld vastgelegd in de NTA 8080 norm (Better Biomass). In de normen is vastgelegd dat biomassa alleen voort mag komen uit reststromen of duurzaam bos- en landschapsbeheer. En dat verliezen bij voorbewerking of transport uiterst beperkt moeten blijven. In de M.E.R. zou uitgangspunt kunnen zijn dat 10-20% van de gasvraag vervangen zou moeten kunnen worden met bio-energie dat voldoet aan strenge duurzaamheidsnormen. Of er zou voor wat betreft het potentieel aan bio-energie aangesloten kunnen worden bij de taakstelling die binnen het Programma Nieuwe Energie voor	Uw zienswijze dat in de NRD geen recht wordt gedaan aan de rol die biomassa zou kunnen spelen in de toekomstige energievoorziening van Enschede treft doel, omdat hierbij onvoldoende rekening wordt gehouden met de mogelijkheid van de import van biomassa. Wel menen wij dat het daarbij moet gaan om regionaal ‘geoogste’ biomassa.	In de NRD zal als uitgangspunt worden gekozen dat biomassa die in Enschede of de regio Enschede wordt geoogst, maar verwerkt wordt in Enschede, meetelt bij de vaststelling of de Enschedese energiedoelstelling is bereikt.

	Overijssel daarvoor is opgenomen. Inspreker: 45		
005	Het is onbegrijpelijk dat alle gemeenten hun eigen norm moeten halen. Enschede telt veel inwoners maar heeft een klein grondgebied. In bijvoorbeeld Losser is die situatie precies omgekeerd. Er moet niet alleen op Enschedese schaal, maar ook in groter verband, bijvoorbeeld in Twents verband/op provinciaal niveau naar alternatieve bronnen worden gezocht, waardoor bijvoorbeeld biomassa als energiebron meer kans krijgt. Insprekers: 7, 66, 31, 7, 22, 70	Op 10 juli werden de hoofdlijnen van het Klimaatakkoord gepresenteerd. Daarin werd onder meer afgesproken dat er in regionaal verband energiestrategieën moeten worden opgesteld. Een regionale energiestrategie (RES) is een instrument om te komen tot regionaal gedragen keuzen voor een optimale mix van duurzame warmtebronnen, energiebesparing en duurzame opwek. Functies van een RES zijn: 1. Uit de RES volgt de regionale bijdrage aan de nationale klimaatdoelstelling (49 % CO_2-reductie per 2030 ten opzichte van de uitstoot in 1990). 2. De RES biedt inzicht in de mogelijkheden voor regionale opwek en besparing, verdeling van bronnen (voor warmte) en de consequenties voor de infrastructuur. 3. De RES vormt een bouwsteen voor het omgevingsbeleid van gemeenten, provincies en Rijk waarin integrale besluitvorming over de fysieke leefomgeving plaatsvindt. Die visies vinden uiteindelijk hun weerslag in omgeving- en warmteplannen. In 2019 zal er voor Twente een RES worden opgesteld. Zie ook het antwoord onder 004.	

Energiedoelstellingen			
006	Energieonderzoek Centrum Nederland (hierna: ECN) heeft de gemeente geadviseerd haar energiedoelen vooral door inkoop en niet door zelf opwekken te realiseren. Het uitgangspunt dat binnen de gemeente Enschede de in de gemeente verbruikte energie zal moeten worden opgewekt is gezien de bevolkingsdichtheid onhaalbaar. Insprekers: 22, 96	De gemeenteraad heeft op 10 april 2017 de ambitie geformuleerd dat de energie die nodig is om in Enschede te wonen, te werken en te recreëren zoveel mogelijk binnen de gemeentegrenzen dient te worden opgewekt. In de situatie dat de ruimte daarvoor ontbreekt dient hiervoor de samenwerking met derden te worden aangegaan. ECN heeft aangegeven dat het niet realistisch is om het volledige energiegebruik van de gemeente Enschede te dekken met hernieuwbare energie die binnen de gemeentegrenzen wordt opgewekt. Binnen de m.e.r. wordt nader onderzocht hoe groot het aandeel hernieuwbare energie daadwerkelijk kan zijn. Het is uiteindelijk aan de gemeenteraad om te beslissen in welke mate er ruimte wordt geboden aan het opwekken van duurzame energie binnen de gemeentegrenzen.	
007	Aan de Energievisie moet als doel worden toegevoegd dat ook wordt aangeduid waar energieopwekking niet wordt toegestaan. Het mag bijvoorbeeld niet ten koste gaan van landbouwgrond, als de eigenaar zelf geen plannen heeft om windturbines te plaatsen. Inspreker: 29	De Energievisie zal locaties of gebieden aanwijzen die voor het opwekken van duurzame energie geschikt zijn, of beschrijven aan welke randvoorwaarden moet zijn voldaan, wil een locatie voor dat doel worden ingezet. De Energievisie zal geen uitvoeringsplicht kennen.	
Onafhankelijkheid adviesbureaus			
008	Pondera legt zich niet alleen toe op onderzoek	Pondera Consult BV is op dit moment bij geen enkel	

	en adviezen, maar begeleidt ook de bouw van windparken. Zij heeft daardoor een belang bij een positieve beslissing van de gemeente ten aanzien van windturbines. Dit gaat ten koste van haar positie als onafhankelijk adviseur. Insprekers: 4, 38, 40, 55, 84, 89, 108	energieproject in Enschede betrokken en zij hebben niet de wens om –nadat de m.e.r. in Enschede is afgerond- in Enschede energieprojecten te exploiteren of daarin deel te nemen. Ze hebben er geen moeite mee om uit te spreken dat ze de komende 5 jaar ook geen stappen in die richting zullen zetten.	
009	De zorgvuldigheid vereist dat er een nieuwe NRD wordt opgesteld die beter aansluit bij het raadsbesluit van 10 april 2017. Insprekers: 38, 89	Een aantal zienswijzen die wij ontvingen geven aanleiding tot een tekstuele of inhoudelijke wijziging van de NRD. Die wijzigingen zullen bij de vaststelling worden aangebracht. Het is daarvoor niet noodzakelijk een nieuwe NRD op te stellen, of de procedure die daarmee samenhangt opnieuw te doorlopen.	
010	Niet alle alternatieven zijn op een eerlijke en juiste manier onderzocht. Inspreker: 40	De NRD geeft alleen aan wat onderzocht gaat worden in de m.e.r., er zijn nog geen alternatieven onderzocht. Uw suggestie dat Pondera Consult BV zich bij de opstelling van de NRD door eigen belangen heeft laten leiden, verwerpen wij. Zie ook de reactie onder 008.	
011	ECN is niet objectief. Insprekers: 4, 55, 84	ECN is het grootste onderzoeksinstituut op energiegebied in Nederland. ECN verricht onderzoek in opdracht van bedrijven en overheden, zowel nationaal als internationaal. Daarbij gaat het om zonne-energie, windenergie, biomassa, energie-efficiëntie, beleidsstudies, milieuonderzoek en engineering & materialen. ECN wordt voor circa 25% direct gefinancierd vanuit de overheid. ECN is er op ingericht deze overheidsmiddelen doelmatig en rechtmatig in te zetten. Hiervoor heeft ECN gedragsregels opgesteld.	

		Deze gedragsregels zijn te raadplegen op de website van ECN (zie https://www.ecn.nl/nl/over-ecn/gedragsregels/). De gedragsregels worden geborgd door een beoordelingscommissie met een onafhankelijke voorzitter. ECN is zo transparant mogelijk: zo worden jaarlijks de onderzoeksplannen gepubliceerd. Er is dus geen reden om aan te nemen dat ECN niet objectief of niet onafhankelijk zou zijn. Wij hebben ons er van vergewist of de NRD zorgvuldig tot stand is gekomen. Wij hebben geen aanknopingspunten kunnen vinden voor het standpunt dat dit niet het geval zou zijn.	
Proces			
012	Wij hebben ingesproken bij de vergadering van 3 april 2017, maar zijn daarna niet geïnformeerd over het verdere verloop van het proces. Ook bij het gesprek over draagvlak zijn wij niet betrokken. Inspreker: 91	Wij hebben de tervisielegging van de NRD op gebruikelijke wijze gepubliceerd. In de advertentie die op 6 december 2017 in Huis aan huis is geplaatst werd ook het vervolgproces beschreven. De gemeenteraad besprak op 10 april 2017 de resultaten van Enschede wekt op. Daarbij werd duidelijk dat hij hecht aan draagvlak, maar ook dat dit een begrip is dat voor velerlei uitleg vatbaar is. Inmiddels zijn er over dit onderwerp 2 openbare themasessies met de raad georganiseerd. In de nog op te stellen Energievisie zal het onderwerp draagvlak nader worden uitgewerkt.	
Tekst van de NRD			
013	De NRD staat vol aannames, waarover de wetenschap verdeeld is.	Wij delen deze opvatting niet. Wij zien ook geen aanleiding voor deze stellingname. Wij hebben ons	

	Inspreker: 4	ervan vergewist of de NRD zorgvuldig tot stand is gekomen. Wij zien geen aanleiding voor het standpunt dat dit niet het geval zou (kunnen) zijn.	
014	Hoeveel geld heeft Enschede beschikbaar om haar energiedoelen te bereiken? Inspreker: 4	In het coalitie-akkoord Enschede 2018 – 2022 is hierover afgesproken dat er in de periode 2019 – 2021 € 250.000 per jaar beschikbaar is en in 2022 een bedrag van € 130.000,--.	
015	Errata: • Bladzijde 11: 1 kWh is geen 3600 joule, maar 3,6 Mj. • Bladzijde 20: de obstakelhoogtebeperking is vanaf NAP, niet vanaf de grond. Enschede ligt op 40 a 50 meter boven NAP. Max 80 m. Tip, moet zijn: maximaal 30 meter Tip. • Bladzijde 25, tabel 6: Er staat: 'Verwachte elektriciteitsopbrengst…'. Echter: geothermie, biomassa en biovergisting leveren geen elektriciteit op. Insprekers: 37, 5	1 kWh komt inderdaad overeen met 3 600 000 Joule. En in tabel 6 op bladzijde 25 zal het woord elektriciteit inderdaad vervangen moeten worden door energie. De hoogtebeperkingen die voortkomen uit de vigerende luchtvaartregelgeving worden gedefinieerd in: • Internationale verdragen (waaronder de Convention on International Civil Aviation en de daarbij behorende bijlagen); • Nationale regelgeving, waaronder het Besluit burgerluchthavens, de Regeling burgerluchthavens en de Regeling veilig gebruik luchthavens en andere terreinen. Uit de Annex 14 to the Convention on International Civil Aviation blijkt dat het obstakelhoogtebeperkingenvlak gemeten dient te worden vanaf de bovenkant van de start- en landingsbaan.	De NRD zal op basis hiervan worden aangepast.
016	In de NRD wordt voorgesteld te toetsen aan de criteria draagvlak, politieke haalbaarheid en bedrijfseconomische overwegingen. Een alomvattende benadering ontbreekt. Inspreker:	In de NRD wordt aangegeven, dat bij het maken van keuzes voor alternatieven die in de energievisie worden vastgelegd, ook andere zaken dan de milieueffecten een rol spelen. Daarbij worden als voorbeeld genoemd verwacht draagvlak, politieke haalbaarheid en bedrijfseconomische overwegingen. De m.e.r. zelf maakt	

	7	deze keuzes overigens niet, die worden door de gemeenteraad van Enschede gemaakt.	
017	Waarom is er voor gekozen de energieproductie van Twence naar rato van het aandeel in Twence toe te rekenen aan Enschede? Insprekers: 7, 63	Twence gebruikt een postadres in de gemeente Hengelo. En dit is ook de gemeente waaraan de klimaatmonitor van Rijkswaterstaat de opgewekte energie voor honderd procent aan toerekent. Een andere verdeling van de duurzaamheidsresultaten van dit bedrijf is denkbaar. Belangrijk vinden we dat aan de oprichting van Twence een besluit van 14 Twentse gemeenten ten grondslag heeft gelegen en dat er door Twence afspraken zijn gemaakt over de toerekening van haar milieuprestaties aan de verschillende aandeelhouders. Die afspraken komen kort samengevat op het volgende neer: - Eerst worden de milieuprestaties die zijn behaald met het verwerken van afvalstoffen en biomassa van de betreffende aandeelhouder aan hem toegerekend. - Vervolgens worden de milieuprestaties die niet zijn te relateren aan de aanlevering van afvalstoffen of biomassa door de aandeelhoudende gemeenten, naar rato van het aandeelhouderschap verdeeld over de aandeelhouders.	In de NRD zal deze afspraak beter worden verwoord.
018	Uit het ECN-rapport blijkt dat wind op land economisch gezien niet optimaal is. Waarom wordt deze energiebron wel meegenomen in de NRD? Inspreker: 7	In het rapport van ECN wordt gesteld dat het vanuit een economisch perspectief niet opportuun is een situatie na te streven, waarbij alle in Enschede gebruikte energie ook in Enschede wordt opgewekt. ECN gaat wel in op de kosten van de verschillende energieopties. Zij concludeert echter dat de kosten van windenergie lager zijn dan die van zonneboilers, zon-pv en biomassa.	

		ECN gaat niet in op de vraag of er buiten de gemeentegrenzen tegen lagere kosten windenergie kan worden opgewekt.	
019	Op pagina 11 wordt gesteld dat het energiegebruik door de landbouw 0 is. Hoe zit dat? Insprekers: 7, 22	Ten opzichte van het (directe) energieverbruik van de andere sectoren is het (directe) energieverbruik van de relatief kleine landbouwsector in Enschede dermate klein dat het achter de komma verdwijnt (dus minder is dan 0,05 PJ).	In de NRD zal dit worden verduidelijkt.
020	In paragraaf 5.5 (Inspraak, advies en meedenken) wordt vermeld dat het plan aan maatschappelijke organisaties is gepresenteerd. Met ons heeft geen overleg plaatsgevonden. Insprekers: 21, 63	De hoofdlijnen van een eerste concept is gepresenteerd is in het Energie Beraad. Dit is een klankbordgroep waaraan een aantal maatschappelijke organisaties deelnemen. De betreffende passage uit de NRD zal worden verduidelijkt.	In de NRD zal dit worden verduidelijkt.
021	Het daadwerkelijk potentieel aan zonne-energie is niet bekend en kan kleiner zijn dan door ECN geraamd. Inspreker: 22	Bij de opstelling van het milieueffectrapport zal nog eens kritisch worden gekeken naar het potentieel aan zonne-energie.	De gemeente beziet bij de opstelling van het milieueffectrapport of het potentieel aan zonne-energie moet worden bijgesteld.
022	De netinpassing is buiten beschouwing gelaten. Inspreker: 22	De praktijk leert dat de aansluitkosten van een bron de haalbaarheid van energieprojecten nadelig kunnen beïnvloeden. Deze kosten komen namelijk, al naar gelang hun aard, voor rekening van de netwerkbeheerder of de initiatiefnemer. Dit aspect wordt meegenomen bij de beoordeling van de haalbaarheid van de scenario's in	

		de m.e.r.	
023	De stelling in de NRD dat windenergie veel bijdraagt aan de doelstelling is onjuist. Wind op land is volgens ECN niet optimaal. Inspreker: 22	De stelling in de NRD houdt verband met de informatie die in tabel 3, op pagina 14 is gepresenteerd. Hieruit blijkt dat van zonne- en windenergie de grootste bijdrage aan de energiedoelstelling verwacht mag worden. Zie ook het antwoord onder 018.	
024	Graag een toelichting op de passage op pagina 12, waarin wordt gesteld dat het niet-benutten van zon en wind als duurzame energiebron de energietransitie in de weg zou staan. Inspreker: 22	Daarmee is bedoeld te zeggen dat, als er geen locaties voor zonne- en windenergie worden aangewezen, de productie van zonne- en windenergie niet van de grond komt, c.q. achterblijft.	De betreffende passage in de NRD wordt verduidelijkt.
025	De NRD spreekt wisselend over een structuurvisie en een Energievisie. Is dat hetzelfde? Inspreker: 22	Daarmee wordt inderdaad hetzelfde bedoeld.	De NRD zal op consistent woordgebruik worden getoetst. En de tekst van de NRD zal daar waar nodig aangepast.
026	Bezwaar wordt gemaakt tegen de inhoud en de toon van punt 3.2 en punt 3.5 (zelfde onderwerp) van de NRD. De bijdrage van zonne-energie van zonnepanelen op daken is groot. En de inschatting van de gemeente, dat in 2030 naar verwachting 30 procent van het dakoppervlak dat voor het leggen van zonnepanelen geschikt is, daarvoor zal worden gebruikt, is aan de lage kant. Inspreker:	Zie het antwoord onder 032.	Bijstelling van het geraamde gerealiseerde aandeel zon op dak in 2030 en 2050 naar 10, respectievelijk 30 procent.

	62		
027	In de NRD staat dat er niet gezocht wordt naar locaties in de binnenstad, omdat die niet grootschalig genoeg zijn. Terwijl de toekomst toch ligt bij energievoorziening dicht bij huis en opslag middels grote batterijen. Inspreker: 62	In paragraaf 3.2 van de NRD wordt het onderzoek afgebakend, dat in het kader van de m.e.r. zal worden uitgevoerd. Grootschalige energie-installaties kunnen niet binnen de bebouwde kom gerealiseerd worden. Wel wordt rekening gehouden met de opbrengst van zonnepanelen op gebouwen.	De strekking van paragraaf 3.2 zal worden verduidelijkt.
028	Wij maken ook bezwaar tegen punt 3.4.1 de berekening van de besparingen bij Twence. Twence is een inspanningsverplichting aangegaan waarin zij op zich nemen 50 % van de besparing van de gemeentes te effectueren. Dit geschiedt door een zojuist geopend zonnepark, afvang van CO_2 en verwerking tot herbruikbare stoffen, door het leveren van warmte waardoor het gasverbruik zal verminderen etc. Dit alles in samenwerking met en op het grondgebied van Enschede. Deze besparingen moeten worden meegeteld. Inspreker: 62	Zie het antwoord onder 017.	
029	Uit tabel 3.2. blijkt dat de huishoudens een grote besparing in het energieverbruik laten zien bij intensieve besparing. Het verbruikt daalt van 3.9 PJ in 2030 naar 2.6 PJ in 2050 Het verbruik van de diensten daalt echter	De tabel waar u naar verwijst is ontleend aan een rapport[1] dat door onderzoeksbureau ECN is uitgebracht. In dat rapport is een inschatting gemaakt van het toekomstige energiegebruik in Enschede. ECN heeft daarbij gebruik gemaakt van het scenario dat ook is	Tekstuele aanpassing.

[1] J. Gerdes, C.L. van Zuijlen, *Verkenning potentieel hernieuwbare energie gemeente Enschede*, Petten 2015.

	nauwelijks, van 2.3 PJ in 2030 naar 2.0 in 2050 Hetzelfde zien we bij de industrie: bij intensieve besparing blijft het verbruik in 2050 hetzelfde als in 2030. Uit deze cijfers blijkt overduidelijk dat de sector huishoudens de transitie voor een groot deel moet betalen en dat uitgerekend die sectoren, waar nog veel energiewinst valt te behalen, in flinke mate buiten schot blijven. Dit is maatschappelijk gezien niet acceptabel en zeer moeilijk aan de burger te verkopen. De vraag van lokale opwekking wordt nog duidelijker weergegeven als er bij vermeld wordt om hoeveel ha zonnepanelen en aantal windturbines van het type bij Deventer het gaat. Inspreker: 63	gebruikt bij de opstelling van de Nationale Energieverkenning 2014. Daarin worden de gevolgen van vastgesteld en het beoogde (nationaal) beleid uitgewerkt. Dit is het zogenaamde 'Business as usual'-model. Daarnaast is een scenario uitgewerkt dat uitgaat van aanvullende energiebesparingsmaatregelen ('energiebesparing bij intensieve besparing'). De verschillen waar u op doelt, doen zich met name voor binnen het laatstgenoemde scenario. Bij de vaststelling van het Actieplan duurzaamheid in 2015 werd daarbij geconstateerd dat het niet realistisch is uit te gaan van het intensieve besparingsscenario. Om te verduidelijken hoeveel energie er lokaal moet worden opgewekt, zal in de NRD gebruik worden gemaakt van referentieprojecten uit de regio.	
030	In een tabel staat, hoeveel PJ er wordt verbruikt bij vastgesteld/ voorgenomen beleid en bij intensieve energiebesparing. Ons valt op dat in tabel 3.1. in 2030 het verbruik van aardgas nog maar weinig is gedaald bij intensieve energiebesparing. Op grond van deze cijfers moeten we ons af vragen of er met de voorgestelde aanpak wel voldoende tempo gemaakt wordt. Verder is het opvallend dat in 2050 bij intensieve energiebesparing méér elektriciteit wordt verbruikt dan bij vastgesteld / voorgenomen beleid. Dit komt vreemd over en	De betreffende tabel is ontleend aan een rapport van ECN dat in 2015 in opdracht van de gemeente is opgesteld[2]. Van ECN ontvingen wij de volgende verklaring op uw constatering: De hoeveelheden van de energiedragers die daar in staan zijn bepaald door te kijken naar de groei van eindgebruikssectoren, naar de effecten van energiebesparing en naar beperkte veranderingen die veroorzaakt worden door de toepassing van warmtepompen (waarbij aardgas wordt vervangen door een kleinere hoeveelheid elektriciteit, in deze stap alleen	

[2] J. Gerdes, C.L. van Zuijlen, *Verkenning potentieel hernieuwbare energie gemeente Enschede*, Petten 2015.

	moet verder toegelicht worden om geloofwaardig te klinken. Inspreker: 63	toegepast bij nieuwbouw vanaf 2020) en elektrische auto's (waarbij motorbrandstoffen worden vervangen door een kleinere hoeveelheid elektriciteit). In deze eerste stap worden de energiedragers echter nog hetzelfde gehouden, d.w.z. dat de vraag naar warmte nog steeds wordt ingevuld met aardgas. Pas in de tweede stap wordt gekeken hoe de vraag naar energie zou kunnen worden ingevuld met hernieuwbare energie. Daarbij is gekeken naar de hoeveelheid energie die er duurzaam binnen de grenzen van de gemeente kan worden opgewekt. In Enschede gaat het daarbij vooral om hernieuwbare elektriciteit. Het onderzoek heeft niet de invulling van eindgebruik met andere energiedragers onderzocht anders dan wat hierboven beschreven is (warmtepompen voor nieuwbouw vanaf 2020 en alle personenauto's elektrisch in 2050). Je zou de ruimteverwarming van gebouwen verder kunnen elektrificeren door bestaande gebouwen goed te isoleren en ook met warmtepompen te gaan verwarmen, of met geothermie, hernieuwbaar gestookte stadverwarming of groen gas. Maar dit alles is geen deel van het onderzoek geweest. Het is in ieder geval geen prognose uit het rapport dat de toekomstige vraag naar gas die in de tabel staat ook daadwerkelijk met aardgas zal worden ingevuld; als de energietransitie verloopt zoals gewenst zal dat door andere dragers worden ingevuld.	
031	Als men de informatie van fig. 3.1 en 3.2 werkelijk tot de lezer wil laten doordringen dan is een afdruk op A4 formaat noodzakelijk. Nu	De kaartjes (figuur 3.1 en 3.2) in de NRD zijn opgenomen als een illustratie van de wijze waarop de mogelijkheden voor zonne-energie en windenergie	De figuren 3.1 en 3.2 zullen verwijderd worden

	zijn de diverse kleuren van de legenda niet terug te vinden op de kaarten. De aanwezigheid van het vliegveld geeft een grote beperking van de mogelijkheden tot plaatsing van windturbines en zonneweiden. Dit leidt er toe dat het realiseren van de doelstelling van opwekking op eigen grondgebied sterk wordt belemmerd. Insprekers: 31, 63, 66	onderzocht kunnen worden. De kaartjes geven daarbij een voorlopige indruk en zijn niet bedoeld om detailinformatie te verschaffen. Daarom zullen de kaartjes in de definitieve NRD verwijderd worden. In de m.e.r. zullen uitgebreide kaartbeelden verschaft worden op leesbaar formaat. Luchthaven gerelateerde regelgeving zorgt inderdaad voor beperkingen. Hier zal bij de m.e.r. rekening mee worden gehouden.	uit de NRD.
032	In de NRD wordt aangenomen dat in 2030 30 procent van de daken van zonnepanelen zijn voorzien. Verzocht wordt om te onderzoeken of dit haalbaar is. Insprekers: 66, 31	De groei van de vraag naar zonnepanelen is afhankelijk van verschillende factoren, zoals de ontwikkeling van de energieprijs, de prijs van zonnepanelen en stimuleringsmaatregelen van de overheid. Dit bemoeilijkt het maken van een adequate inschatting van de elektriciteitsproductie op een bepaald moment. Uit een in 2017 door ECN uitgebracht rapport[3] wordt de verwachting uitgesproken dat in het meest gunstige geval (continuering van de huidige fiscale regeling) de productie van zonnestroom (PV op koopwoningen) in de periode 2018 tot 2030 met een factor 4 toeneemt. Per 1 januari 2017 waren er 3821 geregistreerde zonne-installaties (met een gezamenlijk vermogen van 14,23 Megawattpiek) van bedrijven en particulieren binnen de gemeentegrenzen aanwezig. Bij een verviervoudiging van de capaciteit resulteert dit in ca. 57 Megawattpiek. En dit correspondeert met een elektriciteitsproductie van	Bijstelling van het geraamde gerealiseerde aandeel zon op dak in 2030 en 2050 naar 10, respectievelijk 30 procent.

[3] M. Londo e.a., De salderingsregeling: de effecten van een aantal hervormingsopties. Petten 2017.

		48.450 Megawattuur. Dit is circa 10 procent van het door ECN berekende potentieel. Nu zijn er bij deze berekening de nodige kanttekeningen te maken. Maar het contrast met onze eerdere aanname is groot. Uw reactie geeft aanleiding het gerealiseerde aandeel van het potentieel zon op dak in 2030 en 2050 naar beneden bij te stellen.	
033	In de NRD lijkt een keuze te worden gemaakt voor zonne- en windenergie, terwijl biomassa en geothermie op voorhand lijken af te vallen omdat ze te weinig energie zouden kunnen opwekken om de doelstellingen te halen. Voorgesteld wordt om alle alternatieven (bv restwarmte, warmteterugwinning) voor energie uit fossiele bronnen in de m.e.r. mee te nemen. Dat geldt ook voor beleid om versneld energie te besparen. Insprekers: 66, 83, 31	In de NRD worden geen definitieve keuzes gemaakt. In de NRD is wel aangegeven dat zonne-energie en windenergie een groot potentieel hebben. In de m.e.r. zal nader worden onderzocht in hoeverre zonne-energie en windenergie, maar ook biomassa en geothermie kunnen bijdragen aan onze energiedoelstelling. Energiebesparing, waaronder restwarmteterugwinning, zal in de m.e.r. niet onderzocht worden omdat dit geen ruimtelijke effecten heeft en daarmee niet een relevant onderwerp is voor de m.e.r. De m.e.r. hanteert een aantal aannames voor de te bereiken energiebesparingen die doorwerken in de nog te realiseren restopgave met duurzame energiebronnen. In de Energievisie zal energiebesparing evenwel de nodige aandacht krijgen.	
034	Waarom wordt in de NRD alleen het provinciale/ nationale beleid voor windenergie geschetst? Voorgesteld wordt om in de NRD ook de beleidskaders voor andere bronnen van duurzame energie aan bod te laten komen. Insprekers: 31	In de NRD is alleen beleid opgenomen dat ruimtelijk relevant is.	

035	In de m.e.r. dient te worden onderzocht wat het milieueffect is van windturbines die op een caverne worden gebouwd (indien mocht blijken dat zich op kansrijke locaties voor windenergie cavernes bevinden). Insprekers: 66, 31	Indien mocht blijken dat kansrijke locaties voor windenergie zich op cavernes bevinden zal dit zeker aan de orde komen onder het aspect veiligheid.	
036	Volgens de NRD zou de agrarische sector in Enschede het moeilijk hebben. Graag deze aanname met onderzoek onderbouwen. Inspreker: 84	Deze (veronder-)stelling kan niet met feiten worden gestaafd en zal om die reden uit de NRD worden verwijderd.	Tekstuele aanpassing.
037	Ten aanzien van de beoordelingscriteria wordt verzocht om een drietal criteria toe te voegen. Beoordeel in de m.e.r. mogelijkheden om rendement te investeren in de omgeving. Dit kan voor de aspecten natuur, cultuurhistorie en landschap. De aspecten netaansluiting en opgesteld vermogen zijn geen correcte beoordelingscriteria in de m.e.r.. Ze zeggen iets over de praktische haalbaarheid, niet over milieugevolgen. Gevraagd wordt om deze aspecten niet in de beoordelingscriteria op te nemen. Inspreker: 85	De Energievisie zal antwoord gaan geven op de vraag of, en zo ja, waar en hoe energieprojecten gerealiseerd kunnen worden. Wanneer zich vervolgens een concrete aanvraag aandient op een locatie die daar volgens de Energievisie geschikt voor is, zal getoetst worden of volstaan kan worden met een basisinspanning, of dat er een extra kwaliteitsprestatie geleverd moet worden, bijvoorbeeld rondom de thema's cultuurhistorie of landschap. Daarbij zal worden gelet op de volgende aspecten: 1. Is de ontwikkeling gebiedseigen of gebiedsvreemd? 2. Wat is de schaal van de ontwikkeling en de impact op de omgeving? 3. Dient het initiatief een eigen belang, of ook maatschappelijke belangen? Aan uw suggestie om bij projecten rekening te houden met de mogelijkheden om in de kwaliteiten van een gebied te investeren houden we dus rekening.	

		Uw suggestie om de beoordelingscriteria netaansluiting en opgesteld vermogen te laten vervallen wordt niet overgenomen. De m.e.r. wordt ingezet als instrument om te onderzoeken hoe de gemeente haar energiedoelstelling, gelet op de gevolgen voor het milieu, kan inzetten. Daarbij is het belangrijk om te weten of de geschetste alternatieven reëel zijn en in welke mate ze bijdragen aan de energiedoelstelling.	
038	In de NRD is uitgangspunt dat de scenario's realistisch zijn wat betreft technische mogelijkheden, beschikbare ruimte en het voldoen aan wet- en regelgeving. Deze beperkingen zijn niet conform de opdracht van de raad van 10 april 2017. Insprekers: 89, 91	De vraag van de raad om een structuurvisie energie voor te bereiden is geoperationaliseerd en dat heeft onder meer zijn uitwerking gekregen in deze eisen.	
039	In de NRD worden een aantal noties uit het raadsbesluit van 10 april 2017 gemist, zoals: - ruimte bieden aan kleinschalige energie-initiatieven vanuit de maatschappij; - onderzoek doen naar mogelijke effecten van energiebesparing; - bij woningen, boerderijen en bedrijven in het buitengebied 100 m^2 aan zonnepanelen op maaiveldniveau toestaan. Insprekers:	Dit onderdeel van de opdracht van de gemeenteraad is niet uit zicht geraakt. Het is alleen niet te verwachten dat juist deze maatregelen significante milieugevolgen hebben. Daarom wordt er in de m.e.r. geen aandacht aan besteed. Binnen de nog op te stellen Energievisie zullen ze uiteraard wel een plek moeten krijgen.	

	89, 91		
040	In de berekeningen wilt u uitgaan van nader vast te stellen aannames. Graag de aannames en randvoorwaarden nu al benoemen. Inspreker: 91	De aannames die in de NRD worden genoemd betreffen de mate van energiebesparing waar vanuit wordt gegaan. Deze aannames zijn terug te vinden in een rapport van ECN uit 2015[4]. Hierbij wordt uitgegaan van het scenario 'business as usual', dat een bepaalde mate van energiebesparing kent. Het energiebesparingstempo in dit scenario is over een periode van tien jaar gemiddeld 1,2% per jaar in 2020 en 0,7% in 2030. De Nationale Energieverkenning bevat projecties tot en met 2030. In de studie van ECN voor Enschede is dit verloop geëxtrapoleerd om te komen tot een schatting van het energiegebruik in 2050 bij voortzetting van het voorgenomen beleid.	
041	In de NRD ontbreekt een lijst met definities. Deze had bij de start van Enschede wekt op al beschikbaar moeten zijn. Inspreker: 108	Bijlage 1 van de NRD bevat omschrijvingen van de in de NRD gebruikte begrippen en afkortingen.	
041a	In de externe notitie "Verkenning potentieel hernieuwbare energie Gemeente Enschede" wordt op veel essentiële punten niet ingegaan. Inspreker: 3	In 2015 heeft de gemeente Enschede een onderzoek laten uitvoeren door ECN waarin het energieverbruik is ingeschat voor 2030 en 2050. Het doel hiervan is om vast te stellen wat de (toekomstige) omvang van het energieverbruik binnen de gemeente is. Wij menen dat wij dit rapport redelijkerwijs kunnen betrekken bij de NRD.	
041a	Wij vragen u om de totale investeringskosten/exploitatie van een	Op dit moment ligt er een NRD ter inzage. De NRD geeft slechts richting aan het onderzoek dat de gevolgen	

[4] J. Gerdes, C.L. van Zuijlen, Verkenning potentieel hernieuwbare energie gemeente Enschede, Petten

	windmolenproject met alle kostelementen op te stellen. Inspreker: 3	voor het milieu in beeld brengt van verschillende mogelijkheden om de energiedoelstelling van de gemeente Enschede te halen. Deze zienswijzefase dient ertoe om een ieder de gelegenheid te geven om in te spreken op de reikwijdte en het detailniveau van de m.e.r. Het opstellen van de totale investeringskosten/exploitatie van een concreet windmolenproject valt buiten de scope van dit onderzoek.	
041b	Volgens de NRD blijkt uit de inventarisatie van ECN dat zon-PV en windenergie de grootste bijdrage aan de energiedoelstellingen zullen leveren. Het ECN-rapport stelt echter, dat (enkel) het potentieel aan zonneweides doorslaggevend is in de forse aanpassing van het totale technische potentieel naar 11.6 PJ. Inspreker: 22	In de NRD wordt op p. 14 een tabel weergegeven met de procentuele bijdrage van diverse hernieuwbare energiebronnen in de gemeente Enschede op basis van een inschatting van het technisch potentieel. Hieruit volgt wel degelijk dat zon-PV en windenergie de grootste procentuele bijdrage zullen leveren.	
041c.	Een SMART-specificatie van het milieueffect “Te bereiken CO2-uitstootreductie” ontbreekt in de conceptnotitie. Daarmee ontbreekt het aan resultaatgerichtheid en doelmatigheid van de uit te voeren m.e.r. en het daaropvolgende duurzaamheidsbeleid. Inspreker: 37	De gemeente koerst op een toename van het aandeel hernieuwbare energie en daarmee indirect op CO_2-reductie. De meerwaarde van een nadere omschrijving van het begrip CO_2-reductie in de NRD zien wij niet. In de m.e.r. zal wel de vermeden uitstoot aan CO_2 van de verschillende scenario’s in beeld worden gebracht.	
Werkwijze			
042	Gevreesd wordt dat de m.e.r. overlast gaat berekenen, terwijl de ervaren overlast en de teloorgang van het buitengebied zaken zijn die slecht te berekenen zijn.	Om het door u gevreesde resultaat te vermijden worden in de NRD zowel kwalitatieve als kwalitatieve criteria gebruikt om de effecten van maatregelen te beschrijven.	

	Insprekers: 2, 35		
043	Als er dan toch windturbines moeten komen, plaats ze dan in/nabij industriegebieden. Inspreker: 2	Dit zou een mogelijke uitkomst van het onderzoek kunnen zijn. Die conclusie hebben we nu nog niet getrokken.	
044	Het onderdeel zonne-energie is wel goed uitgewerkt. Zonne-energie verdient een kans. Inspreker: 3	In de m.e.r. komt zonne-energie aan bod.	
045	Wordt rekening gehouden met bestaande contracten met energieleveranciers? Inspreker: 7	In de m.e.r. spelen bestaande (‘groene’) energiecontracten van inwoners en bedrijven geen rol. Dit heeft als reden dat het gebruik van groen gas en groene elektriciteit wel een bijdrage levert aan de energietransitie, maar die bijdrage niet op het conto van Enschede kan worden bijgeschreven, omdat het gaat om energie die elders wordt opgewekt.	
046	Wordt rekening gehouden met zonnepanelen die al op daken liggen? Inspreker: 7	In de m.e.r. wordt rekening gehouden met bestaande en –naar verwachting in de toekomst nog te plaatsen- zonnepanelen op daken.	
047	In hoeverre worden ontwikkelingen op andere beleidsterreinen betrokken bij de aanpak om de energiedoelstellingen te bereiken? Inspreker: 7	We zijn ons er van bewust dat de energietransitie een enorme opgave is die veel maatschappelijke kosten met zich brengt. Om toch significante stappen te kunnen zetten is het inderdaad nodig om ontwikkelingen op verschillende beleidsterreinen met elkaar in verband te brengen.	
048	Wordt rekening gehouden met het fictieve	In de m.e.r. wordt gerekend met het geraamde	

	rendement van windturbines? Inspreker: 7	rendement van een windturbine in Enschede.	
049	Investeringen van de overheid kunnen als vliegwiel fungeren bij het realiseren van doelen. In hoeverre wordt dit feit meegewogen bij het kiezen van een scenario? Inspreker: 7	In zijn algemeenheid onderschrijven wij uw stelling. Wij zullen uw opmerking als aandachtspunt meenemen in de NRD.	In NRD als aandachtspunt benoemen dat investeringen van de overheid als vliegwiel kunnen fungeren en dat dit mede van invloed kan zijn op het te kiezen scenario.
050	Het ECN-rapport stelt dat nader onderzoek moet worden gedaan naar de geschiktheid van weilanden voor het aanleggen van zonneparken. Wordt hieraan niet voorbijgegaan? Inspreker: 7	Dit is nadrukkelijk onderwerp van onderzoek in de m.e.r..	
051	De normen voor windturbines in Duitsland en Amerika zijn veel strenger. Hou in de m.e.r. daar rekening mee. Insprekers: 8, 15, 23, 33, 35, 36, 43, 48, 74, 75, 87	In Nederland gelden alleen de Nederlandse normen en die zullen in het onderzoek worden toegepast. De (geluids-)normen die door andere landen worden gebruikt zijn overigens niet zonder meer vergelijkbaar met de in Nederland gebruikte normen. Van belang is namelijk welke indicator voor de beoordeling van de geluidsbelasting wordt gebruikt. Overheden maken bij deze afweging verschillende keuzes. Ook is het gehanteerde beschermingsniveau vaak afhankelijk van de aard van de woonomgeving of het heersende	

		achtergrondniveau van het omgevingsgeluid. In haar brief van 14 maart 2016 constateert de minister van Infrastructuur en milieu, mevrouw drs. M.H. Schultz van Haegen, dat de Nederlandse geluidnormen voor windturbines in de toepassing niet veel afwijken van de normen in de landen om ons heen.	
052	Uit buitenlands onderzoek blijkt dat er bij de bouw van windturbines een afstand van ten minste 1600 meter ten opzichte van woonbebouwing in acht dient te worden genomen. Inspreker: 105	Zie het antwoord onder 051.	
053	Waaruit bestaat volgens het huidige Reken- en meetvoorschrift windturbines de voor windturbines minimaal in acht te nemen afstand tot woningen? En hoe verhoudt die zich tot de afstanden in Duitsland, Frankrijk en Denemarken. Inspreker: 84	In Nederland zijn geen minimaal in acht te nemen afstanden tot windturbines geformuleerd door de wetgever. Wel leidt het toepassen van de Nederlandse geluidsnormering tot een minimale aan te houden afstand die in de praktijk in de ordegrootte ligt van 300 tot 500 meter, afhankelijk van aantal en type turbines. In andere Europese landen gelden andere normen. In veel landen is aparte regelgeving voor het geluid van windturbines ontwikkeld. Waar nog geen aparte regelgeving is, wordt vaak de regelgeving voor bedrijfsgeluid toegepast. Er is in Europese landen een grote variatie aan welk geluidniveau wordt beoordeeld en waar de grenswaarden liggen. Ook de rekenmethode kan daarbij verschillen. Dit alles werkt door in de afstanden die aangehouden dienen te worden tussen een	

		woning en een windturbine. Zie voor een toelichting bijvoorbeeld: Kennisbericht Geluid van windturbines (RVO, juni 2015) en het artikel 'Nederlandse geluidsnormen in internationaal perspectief' van Erik Koppen (Arcadis).	
054	Voor het maken van windturbines is kunststof en staal nodig. De hoeveelheid energie die nodig is om een windturbine te maken is in circa zes maanden pas terugverdiend. Insprekers: 20, 80	Windturbines wekken stroom op zonder de lucht te vervuilen, zonder het klimaat te belasten en zonder grondstoffen uit te putten. Wel komt er CO_2 vrij bij het bouwen, onderhouden en afbreken van de turbine, maar na 3 tot 6 maanden draaien heeft een turbine die hoeveelheid CO_2-uitstoot al bespaard. Tijdens de hele levensduur van een windturbine, 20 jaar, produceert deze tot 80 keer zoveel energie als er nodig is om er één te bouwen[5].	
055	Er moet een CO_2 balans worden opgesteld. Insprekers: 15, 23, 33, 35, 36, 38, 43, 55, 56, 70, 74, 99	Zie het antwoord op vraag 076.	
056	Hoeveel CO_2 is er uitgestoten voor de ontwikkeling, voordat een windturbine in productie is? Insprekers: 15, 17, 23, 33, 35, 36, 38, 43, 55, 56, 70, 74, 99	Dat is afhankelijk van de omvang en het materiaalgebruik van de windturbine.	
057	Waarom worden daken van gebouwen buiten beschouwing gelaten?	Er wordt in de NRD wel degelijk rekening gehouden met de mogelijkheid van het leggen van zonnepanelen	

[5] Zie : https://www.milieucentraal.nl/klimaat-en-aarde/energiebronnen/windenergie/.

	Inspreker: 22	op daken. Zie ook het antwoord onder 026.	
058	Hoe kan de burger (bestuursrechtelijk) invloed uitoefenen op de aanwijzing van locaties voor het opwekken van duurzame energie? Inspreker: 22	De gemeente Enschede bereidt een structuurvisie energie (Energievisie) voor. Voordat die visie zal worden vastgesteld, ligt het ontwerp daarvan gedurende zes weken ter inzage en is er voor een ieder gelegenheid daarover zienswijzen naar voren te brengen. De vaststelling van die visie biedt geen rechtstreekse grondslag voor de afgifte van een omgevingsvergunning. Als een geldend bestemmingsplan zich verzet tegen de realisatie van een energieproject, en dat zal op dit moment veelal het geval zijn, dan is er een (project-)afwijkingsbesluit of een aanpassing van het bestemmingsplan nodig om tot de afgifte van de benodigde vergunning te komen. Dit zijn de besluiten waartegen bestuursrechtelijke rechtsbescherming openstaat. Het is mogelijk om tegen deze besluiten een zienswijze of een bezwaarschrift in te dienen en uiteindelijk in beroep te gaan bij de bestuursrechter.	
059	Wordt er in het onderzoek een vergelijking gemaakt tussen het huidige geluidsniveau en het geluidsniveau na plaatsing van de windturbines? Betrek bij het onderzoek ook andere relevante bronnen van geluidhinder. Breng het gecumuleerde effect in beeld. Inspreker: 29, 105	De Wet milieubeheer maakt voor wat betreft de m.e.r. onderscheid tussen besluiten en plannen. De gemeenteraad dient op grond van artikel 7.7 van de Wet milieubeheer het detailniveau van het milieueffectrapport af te stemmen op de gedetailleerdheid van het plan (in dit geval de Energievisie). Voor zover relevante geluidsbronnen in de omgeving aanwezig zijn en het past bij het detailniveau waarop in	

		deze m.e.r. de effecten onderzocht worden, zal ook de cumulatie van geluid in de effectbepaling en -beoordeling betrokken worden.	
060	Welke meetmethoden voor geluid worden gehanteerd en waarom? Welke geluidsfrequenties worden gemeten en waarom? Wordt ook laagfrequent geluid in het onderzoek meegenomen? Insprekers: 29, 33, 35, 36, 43, 74, 84	Voor de bepaling van geluidsniveaus van windturbines gelden in Nederland specifieke meet- en rekenvoorschriften die ook in de m.e.r. als uitgangspunt gelden. Laagfrequent geluid is daarin geen apart onderdeel. Zie ook het antwoord onder 061.	
061	Graag onderzoeken wat de effecten van laagfrequent geluid, infrageluid en het fysieke geluid van windturbines voor mens en dier (vleermuizen) zijn. Kunt u aangeven of er gezondheidsrisico's ontstaan wanneer laagfrequent geluid van windturbines de 20 dB overstijgt. Insprekers: 17, 23, 84,105, 106, 108	De geldende geluidnormen voor windturbines van 47 dB Lden en 41 dB Lnight bieden voldoende bescherming. Hiermee zal in de m.e.r. rekening gehouden worden. Het laagfrequente geluid van windturbines behoeft geen aparte beoordeling. De geluidsterkte die windturbines bij lage frequenties opwekken, is volgens de beschikbare wetenschappelijke onderzoeken niet dusdanig groot dat de gehoordrempel bij veel mensen wordt overschreden. Wij verwijzen ter onderbouwing van dit standpunt naar het RIVM-onderzoek "Windturbines: invloed op de beleving en gezondheid van omwonenden" uit 2013. Daarin is vermeld dat het laagfrequente deel van het geluid van windturbines tot extra hinder kan leiden, maar dat niet evident is dat dit een factor van belang is. Niet aannemelijk is dat laagfrequent geluid vanwege windturbines zou kunnen leiden tot onaanvaardbare hinder bij omwonenden. Het RIVM is eveneens van mening dat de geldende geluidnormen van 47 dB Lden en 41 dB Lnight voldoende bescherming bieden en dat het laagfrequente geluid van windturbines geen aparte beoordeling behoeft. Verder verwijzen wij naar het	

		RIVM-onderzoek “Health effects related to wind turbine sound” uit 2017. In dit onderzoek is geconcludeerd dat er geen wetenschappelijk bewijs beschikbaar is dat de gestelde gezondheidsrisico’s van laagfrequent geluid van windturbines ondersteunt. Uitgebreid literatuuronderzoek van LBP Sight, in opdracht van RVO (DENB 138006, september 2013) wijst uit dat laagfrequent geluid is meegenomen in het geluidspectrum dat in Nederland standaard wordt onderzocht. De Nederlandse geluidnormen geven voorts een mate van bescherming tegen laagfrequent geluid die vergelijkbaar is met de buitenlandse (Deense en Duitse) normen. De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft tot slot tot nu toe onder verwijzing naar de genoemde rapporten meerdere malen de genoemde wetenschappelijke conclusies onderschreven. In de m.e.r. zal om die reden het effect van laagfrequent- of infrarood geluid niet in beeld gebracht worden.	
061A	Laagfrequent geluid leidt tot diverse ernstige klachten en geeft aantoonbare schade aan gehoororganen. Voorlopers op het gebied van windenergie doen grote stappen terug als het gaat om nieuwbouw van on shore windmolens (gemeentelijke moratoria in Denemarken, 10H-regel in Beijeren). Zolang er geen medisch-wetenschappelijke consensus is over de onschadelijkheid van windmolens, zou de overheid het voorzorgprincipe moeten hanteren en geen nieuwe windmolens moeten willen plaatsen.	Zie het antwoord onder 061.	
062	De geluidcontouren van 47 dB Lden en 42 dB	De hinder die gepaard gaat met de plaatsing van een	

	Lden borgen niet altijd een prettig woon- en leefklimaat. Daarom wordt voorgesteld vanuit een oogpunt van goede ruimtelijke ordening een minimumafstand tussen woningen en windturbines te hanteren van minimaal 1000 meter. Dit voorkomt tevens dat bewoners worden blootgesteld aan externe veiligheidsrisico's en hinder door slagschaduw. Inspreker: 29	windturbine is onder meer afhankelijk van de hoogte en het type turbine. In de m.e.r. zal bij het bepalen van de gevolgen van de plaatsing van windturbines worden uitgegaan van wettelijke normen.	
063	In de NRD dient voor de nacht een norm van 41 dB Lden te worden opgenomen. Inspreker: 29	Lnight 41 is inderdaad de grens van de Nederlandse geluidsnormering voor windturbines. Dit zal aangehouden worden.	
064	Neem gezondheid/welzijn als separaat thema op in de NRD. Insprekers: 29, 23, 27, 28, 32, 36, 43, 73, 89, 91, 106, 108	In de m.e.r. zal ook het thema gezondheid aan de orde komen. Daarbij wordt voor wat betreft windturbines aangesloten bij de publicaties van het RIVM en de GGD, waaronder: • Health effects related to wind turbine sound (2017), • Windturbines: invloed op de beleving en gezondheid van omwonenden • Informatieblad medische milieukunde, d.d. 28 januari 2014.	In de NRD wordt aangegeven dat de in de MER uit te werken scenario's onder meer worden beoordeeld op de gevolgen voor de gezondheid.
065	Betrek bij uw onderzoek ook het effect op werkruimten. Insprekers:	Voor zover het gaat om de effecten van windturbines zijn werkruimten over het algemeen geen wettelijk beschermde objecten als het gaat om geluid en slagschaduw; in het kader van een goede ruimtelijke	

	89, 91	ordening zal evenwel aandacht besteed worden aan eventueel nabijgelegen werkruimten zoals kantoren. Vanuit externe veiligheid gelden specifieke normen t.a.v. werkruimten (zijnde over het algemeen zogenaamde beperkt kwetsbare objecten).	
066	Het beoordelingskader is onvolledig. Voorgesteld wordt om het beoordelingskader op een aantal onderdelen nader aan te vullen. Inspreker: 29	De door u genoemde thema's, waarvan u vindt dat ze in de m.e.r. aan de orde moeten komen, zijn op hoofdlijnen dezelfde als die in de NRD worden genoemd. De strekking van uw voorstel is dat u meent dat deze thema's aan meer criteria moeten worden getoetst. Bij de beoordeling van effecten zal in de m.e.r. worden aangesloten bij de Nederlandse wet- en regelgeving ten aanzien van onder andere geluid en externe veiligheid. En voor wat betreft gezondheidseffecten wordt aangehaakt bij hetgeen het RIVM daarover heeft gepubliceerd (zie ook het antwoord onder nummer 064). De noodzaak van een verdere aanscherping van het onderzoek zien wij niet. De m.e.r. wordt doorlopen ten behoeve van een plan. Een plan-m.e.r. is globaler van opzet dan een project-m.e.r.	
067	In de m.e.r. moet de geluidsoverlast bij verschillende windsnelheden in beeld worden gebracht. Insprekers: 32, 84, 106	Het Nederlandse meet- en rekenvoorschrift voor windturbines, dat ook het uitgangspunt is voor de m.e.r., houdt rekening met verschillende windsnelheden.	
068	In de m.e.r. moet de slagschaduwcontour zorgvuldig in beeld worden gebracht.	De te verwachten slagschaduw zal zorgvuldig in kaart worden gebracht.	

	Inspreker: 32		
069	Hou rekening met veiligheid van bewoners. Betrek daarbij ook de situering ten opzichte van hoogspanningslijnen en hogedruk aardgastransportleidingen. Insprekers: 32, 84, 105, 106, 108	In de m.e.r. zullen de door u genoemde aspecten de vereiste aandacht hebben.	
070	Enschede stuurt niet op reductie van CO_2-uitstoot en kosteneffectiviteit. Dat is schadelijk voor het milieu en vergroot de lasten van burgers. CO_2-uitstootreductie ontbreekt als te onderzoeken milieueffect. Insprekers: 37, 40	Enschede stuurt op CO_2-reductie door energiebesparing en een toename van het aandeel hernieuwbare energie. Uw reactie geeft aanleiding de in het m.e.r. uit te werken scenario's tevens te toetsen aan vermeden uitstoot aan broeikasgassen.	In de NRD wordt verwoord dat in het MER onder meer wordt getoetst op vermeden uitstoot aan broeikasgassen.
071	Maatregelen die hoog scoren bij de reductie van CO_2-uitstoot, krijgen geen of slechts voorwaardelijk een plaats in de m.e.r. Inspreker: 37	De maatregelen die genoemd worden -zoals zonnepanelen op daken, energiebesparing, geothermie, restwarmte en biomassa- worden alle meegenomen in de Energievisie. In de m.e.r. worden alleen de energiebronnen onderzocht die ruimtelijk relevant zijn, namelijk: biomassa, geothermie, zonne-energie en windenergie.	
072	Windenergie draagt bij aan CO_2-uitstoot. Maatregelen voor het stabiliseren van het windaanbod worden niet meegenomen.	Windturbines wekken stroom op zonder de lucht te vervuilen, zonder het klimaat te belasten en zonder grondstoffen uit te putten. Wel komt er wat CO_2 vrij bij het bouwen, onderhouden en afbreken van de turbine,	

	Insprekers: 19, 37, 49	maar na 3 tot 6 maanden draaien heeft een turbine die hoeveelheid CO_2-uitstoot al bespaard. Uw constatering dat, zolang er geen adequate mogelijkheden zijn om elektriciteit voor langere tijd op te slaan, er behoefte zal bestaan aan een mix van energiebronnen is juist. Uw opvatting dat we daarbij voor een en voor altijd gebonden zijn aan de inzet van gas- en kolencentrales wordt door ons niet gedeeld.	
073	De NRD negeert recente beleidsinzichten van de centrale overheid, die investeert in windenergie op zee en niet op land. Inspreker: 37	In het Klimaatakkoord en de –in voorbereiding zijnde- Nationale Omgevingsvisie wordt zowel van de opwek van windenergie op zee als windenergie op land uitgegaan.	
074	De concept-notitie gaat voorbij aan de provinciale voorwaarden voor windturbines, nl. ‘draagvlak’ en ‘landschappelijke inpasbaarheid’. Inspreker: 37	In de NRD wordt nog geen keuze gemaakt voor een bepaalde energiemix. De m.e.r. is bedoeld om de gevolgen van verschillende opties in beeld te brengen. De inpasbaarheid in het landschap is daarbij een aandachtspunt. Het is uiteindelijk aan de gemeenteraad om vast te stellen aan welke bronnen van duurzame energie in Enschede ruimte zal worden geboden. Een beslissing daarover wordt pas genomen bij de vaststelling van de Energievisie, die later dit jaar is voorzien. Daarbij zal ook het aspect ‘draagvlak’ worden betrokken.	
075	Windenergie in Enschede legt een onevenredig groot en ineffectief beslag op SDE+-subsidie.	Uw stelling dat de bouw van een windturbine in Enschede meer subsidie vraagt dan een windturbine die aan de kust wordt geplaatst is juist. Maar dat is inherent	

	Insprekers: 37, 49, 108	aan de keuze van het Rijk om de bouw van windturbines in het gehele land te stimuleren en niet alleen in de meest windrijke regio's.	
076	Productie, transport en onderhoud van middelen voor de opwekking van duurzame energie leiden tot een CO_2-uitstoot, die dient te worden verrekend met het CO_2-uitstoot-reductie-effect. Inspreker: 37	Dit aspect zal beschreven worden in de m.e.r.	
077	Het is bezwaarlijk dat in de NRD geen of een voorwaardelijke plaats is ingeruimd voor een energiecontract voor groene stroom, zonnecollectoren, isolatie en andere besparingsmethoden, restwarmte en biomassa. Inspreker: 37	Zie het antwoord onder 001, 002 en 045.	
078	Windenergie destabiliseert de elektriciteitsprijs. Inspreker: 37	Zolang elektriciteit nog niet efficiënt kan worden opgeslagen, zijn er veel factoren die de marktprijs van elektriciteit beïnvloeden, zoals veranderingen in vraag en aanbod (bijvoorbeeld door de bouw of de sluiting van centrales), het weer en de prijs van CO_2. Dat geldt niet alleen voor windenergie, maar bijvoorbeeld ook voor zonnestroom.	
079	Het stimuleren van het opwekken van zonne-energie vraagt om subsidie. Wanneer er geen windturbines worden gebouwd in Enschede kan de uitgespaarde subsidie daarvoor worden ingezet. Wat zijn hiervan de financiële	Met de SDE+-regeling stimuleert het ministerie van Economische Zaken en Klimaat de ontwikkeling van een duurzame energievoorziening in Nederland. Aanvragen moeten op projectbasis worden ingediend. Als er in Enschede geen windturbines worden gebouwd, leidt dat	

	consequenties? Inspreker: 38	er niet toe dat er daardoor meer middelen beschikbaar zijn voor zonneprojecten.	
080	Onzekerheid over de windturbines in het buitengebied leidt tot stress en andere gezondheidsklachten. Inspreker: 40	Met 'Enschede wekt op' en het vervolg daarop beoogt de gemeente de Enschedese bevolking nadrukkelijk te betrekken bij de vraag hoe we in Enschede kunnen bijdragen aan de energietransitie. Het is spijtig om te vernemen dat dit proces deze onbedoelde neveneffecten heeft.	
081	Gepleit wordt voor een andere, meer proactieve benadering, waarmee het leggen van zonnepanelen op daken binnen de bebouwde kom wordt gestimuleerd. Inspreker: 62	Indien u suggesties heeft, die tot een versnelling zouden kunnen leiden van het tempo waarmee daken in Enschede van zonnepanelen worden voorzien, dan gaan wij daarover graag in gesprek.	
082	Wij pleiten voor betere informatievoorziening in de binnenstad, een inloopwinkel waar het publiek langs komt en waar het geholpen wordt met alle administratie en daarnaast ook een aanpak in de buurten. Inspreker: 62	In maart van dit jaar is er met het oog hierop een mobiele voorziening in gebruik genomen. Vanuit een busje met een eigentijdse en duurzame uitstraling zullen vrijwilligers van energiecoöperatie Enschede Energie en de coaches van Duurzaam (T)huis Twente op verschillende locaties in de stad inwoners informeren en enthousiasmeren over energiebesparing en de opwek van duurzame energie. Ook ondersteuning bij bijvoorbeeld het beoordelen van offertes, of het terugvragen van BTW op zonnepanelen zal een taak van dit team zijn.	
083	Houd ruimte om deze nieuwe ontwikkelingen in de toekomst toe te passen en leg je niet teveel vast op wat nu mogelijk is. Wij pleiten er voor om alleen als het strikt noodzakelijk is maatregelen te treffen die	In de toekomst zullen er ongetwijfeld andere en betere methoden beschikbaar komen, om ons van duurzame energie te voorzien. Tegen deze achtergrond verplicht de provincie Overijssel ons bijvoorbeeld om bij het verlenen van vergunningen voor zonneparken een	

	schadelijk zijn voor natuur en milieu. Inspreker: 63	maximale instandhoudingstermijn te verbinden, waardoor er een grondslag aanwezig is om zonne-installaties ook weer te verwijderen uit het landschap.	
084	Zoek de oplossing niet (alleen) lokaal, maar op nationaal of zelfs internationaal niveau. Inspreker: 76	De gemeenteraad heeft gevraagd om een visie voor te bereiden die duidelijk maakt hoe we er voor kunnen zorgen dat de energie die nodig is om te wonen, te werken en te recreëren op een duurzame wijze wordt opgewekt. En voor zover het niet mogelijk blijkt om deze opgave binnen de gemeentegrenzen te realiseren, daarvoor de samenwerking met anderen aan te gaan. Zie ook het antwoord onder 005.	
085	Voorkom het stapelen van risico's. Dus geen windturbines bij hoogspanningsverbindingen/ hoge druk aardgastransportleidingen. Inspreker: 68	Externe veiligheid is een belangrijk aandachtspunt binnen de m.e.r.	
086	Informeer omwonenden (niet alleen via Huis aan huis), wanneer de gemeente aan een energieproject medewerking wil verlenen. Geef omwonenden een mogelijkheid om te reageren (geen korte inspraaktermijn tijdens vakantieperiode). Insprekers: 68, 75	Wij zijn voornemens om een initiatiefnemer van een energieproject ertoe te bewegen in overleg te treden met omwonenden. In de in voorbereiding zijnde Energievisie zal dit voornemen uitgewerkt worden. De gemeente maakt voor het publiceren van ingekomen en verleende aanvragen om een omgevingsvergunning gebruik van Huis aan Huis en haar eigen website. Er zijn geen voornemens om inwoners via een schriftelijke kennisgeving te informeren over bouwinitiatieven.	
087	Er wordt ten onrechte voorbijgegaan aan duurzame energie en innovatieve oplossingen. In	Innovatie is belangrijk. Het is namelijk aannemelijk dat voortschrijdend technologisch inzicht het	

	plaats daarvan wordt ingezet op windenergie en laat dat nu een zwak punt zijn in Enschede. Inspreker: 84	energievraagstuk op termijn deels of misschien wel geheel gaat oplossen. Maar van innovatieve technieken voor het opwekken en de opslag van duurzame energie worden op de korte tot middellange termijn geen substantiële bijdragen aan de energiedoelstellingen verwacht. Om die reden richten we ons in de m.e.r. primair op de inzet van biomassa, geothermie, zonne- en windenergie.	
088	Graag meer informatie over de voornemens. Welke hinder valt er te verwachten ten aanzien van het trainen van politiehonden? Inspreker: 82	De eventueel optredende hinder door windturbines wordt in de m.e.r. beschreven. Wanneer het onderzoek naar de mogelijkheden voor windenergie concrete locaties oplevert voor windturbines, zal in kaart worden gebracht welke functies in de nabijheid daarvan aanwezig zijn en welke effecten de plaatsing van windturbines op deze functies zouden kunnen hebben.	
089	Onze vereniging is gesitueerd aan de Hölterhofweg 400. Wij richten politiehonden af. Slagschaduw en geluid zullen funest zijn voor onze honden. Wij kunnen daardoor onze sport niet meer beoefenen; dit betekent de doodssteek voor onze vereniging. Inspreker: 97	Zie beantwoording bij nummer 088.	
090	Graag in de m.e.r. de gevolgen voor de biodiversiteit, de bevolking, gezondheid, flora en fauna, bodem, water, lucht, klimaatfactoren, materiële goederen, landschap en wisselwerking tussen deze elementen betrekken.	Voor zover direct te relateren aan de onderzochte alternatieven (en de toegepaste energiebronnen daarbinnen) zullen deze aspecten in de m.e.r. aan bod komen.	

	Insprekers: 84, 106, 108		
091	Is er onderzoek gedaan naar relatie tussen windturbines en recreatie en toerisme? Graag onderzoeken. Inspreker: 84	De m.e.r. richt zich primair op de gevolgen voor het milieu. In de m.e.r. worden eventuele gevolgen op andere functies waaronder recreatie en toerisme wel benoemd, maar niet diepgaand onderzocht. De gemeenteraad zal, wanneer zij tot vaststelling van de Energievisie overgaat zich moeten bezinnen op de vraag aan welke bronnen van duurzame energie zij in Enschede de ruimte wil geven. Daarbij is een belangenafweging aan de orde, waarbij ook de verwachte gevolgen voor de recreatie en het toerisme moeten worden betrokken.	
092	Mag ‘onteigening van grond’ plaatsvinden op basis van het ‘algemeen belang’. Inspreker: 84	De gemeente kan bij projecten van algemeen belang een actief grondbeleid voeren. Dit betekent aankoop en –als minnelijke verwerving niet mogelijk is- desnoods onteigening. Met de energietransitie is onmiskenbaar een algemeen belang gediend. Bij de realisatie van energieprojecten binnen de gemeente wordt echter eerder een stimulerende dan een initiërende rol voor de gemeente voorgestaan. En daar waar de gemeente grond bezit, ligt een faciliterende rol meer voor de hand dan de rol van realisator. Onteigenen is dus een optie, maar wij overwegen op dit moment geen stappen in die richting.	
093	Het is goed dat Enschede een energievisie opstelt. Wij zijn voorstander van het bevorderen van de opwekking van duurzame energie.	Ook de gemeente vindt het belangrijk dat locaties voor het opwekken van duurzame energie goed worden ingepast in het landschap. De door het Atelier Overijssel	

	Hierbij vinden we een doordachte inpassing in het landschap belangrijk. Wind- en zonne-energie zijn een essentieel onderdeel van de energietransitie. Verwezen wordt hierbij naar de publicatie 'Energietransitie' van Aterlier Overijssel. Verzocht wordt om deze adviezen te implementeren in de energievisie. Vanwege de regionale effecten op landschap en natuur vragen windturbines en grootschalige zonneparken om een goede integrale en bovenal regionale afstemming. Helaas ontbreekt die regionale blik in de NRD. Inspreker: 85	in dit verband gedane aanbevelingen zijn ons inziens waardevol. Zie ook het antwoord onder 005.	
094	Graag de worst case-gevolgen (bijvoorbeeld de emissie van stikstof ten gevolge van grootschalige import en verbranding van biomassa, de effecten van slagschaduw, de geluidsgevolgen van grootschalige windparken) op de volksgezondheid, ecologische hoofdstructuur en het landschap kwantitatief te onderzoeken en hiervoor ook een passende beoordeling op te stellen. Insprekers: 89, 91	Dergelijke effecten worden in de m.e.r. onderzocht, waar mogelijk ook kwantitatief. Een passende beoordeling zal worden opgesteld indien significante effecten op Natura 2000-gebieden niet uit te sluiten zijn.	
095	Werk ook een scenario zonder windenergie uit. Insprekers: 89, 105, 108	De m.e.r. zal hierin voorzien.	

096	Neem in de m.e.r. de volgende alternatieven mee voor windenergie: zonnepanelen, bio-energie (Twence), Bio-warmte, monovergisters, aardwarmte en biobrandstoffen. Inspreker: 106	Genoemde bronnen van energie zullen in de m.e.r. worden meegenomen. Voor de goede orde merken wij op dat wij onder bio-energie elektriciteit, warmte of gas verstaan die gewonnen wordt uit organisch materiaal (biomassa). Dit is bijvoorbeeld hout, groente-, fruit- en tuinafval, rioolslib en mest.	
097	Om uw duurzaamheidsambities cijfermatig goed te onderbouwen dient u ook de vele particuliere initiatieven op het gebied van zonnepanelen in de tellingen mee te nemen. Inspreker: 89	Die initiatieven hebben wij in beeld.	
098	Streven naar een volledig duurzame energievoorziening betekent dat u een maximaal scenario dient uit te werken, dat uitgaat van: - zonne- en windprojecten op het gehele grondgebied van de gemeente; - geothermie, warmte-koude-opslag en warmtenetten; - andere duurzame energietechnieken, waaronder biomassacentrales; - korte en langdurige opslag van duurzame energie. Inspreker: 91	Het milieueffectrapport zal hierin voorzien.	
099	Breng de sociaal economische gevolgen (planschade, verminderde OZB-opbrengst) van het plaatsen van hoge windturbines in beeld.	De gemeenteraad zal, wanneer zij tot vaststelling van de Energievisie over gaat, zich moeten bezinnen op de vraag aan welke bronnen van duurzame energie zij in	

	Kijk hierbij ook naar sociale ontwrichting die plaatsing van windturbines met zich brengt. Inspreker: 91	Enschede de ruimte wil geven. Daarbij is een belangenafweging aan de orde, waarbij ook de verwachte sociaal-economische gevolgen moeten worden betrokken. De m.e.r. richt zich primair op de gevolgen voor het milieu.	
100	Breng de beperkingen voor windenergie die voortvloeien uit beleid van (andere) overheden nader in beeld. Het gaat daarbij onder andere om vliegfunnels, het Natuurnetwerk Nederland, het besluit van uw raad, waarbij besloten werd windturbines in Enschede te weren. Inspreker: 91	Deze beperkingen zullen in beeld gebracht worden. Over windturbines zijn in het verleden verschillende beslissingen door de gemeenteraad genomen. In 2017 nam de raad een motie aan, waarmee opdracht werd verstrekt om binnen het gehele grondgebied van de gemeente Enschede de mogelijkheden voor windenergie te verkennen.	
101	Bij de realisatie van grootschalige energie-opwekking in het buitengebied moeten die gebieden met de hoogste (potentiële) waarden qua natuur en landschap zoveel mogelijk gespaard worden. Deze zijn aangeduid op de in 2016 door de gemeente gemaakte natuurkansenkaart. Inspreker: 96	In de NRD is beschreven dat de gevolgen voor landschap en natuur van verschillende scenario's in beeld zullen worden gebracht. Het is mogelijk dat de raad hierbij uw suggestie zal volgen. Denkbaar is echter ook dat de reactie genuanceerder zal zijn.	
102	De Zuid-Esmarke in het algemeen en het Aamsveen in het bijzonder is een belangrijk gebied met bestaande en te versterken natuurwaarden. Windturbines en grootschalige zonneparken passen hier niet.	Op 10 april 2017 heeft de gemeenteraad ons via een motie opgeroepen in de m.e.r. het gehele grondgebied van de gemeente te onderzoeken op de mogelijkheden voor windenergie. De gevolgen van windturbines in/bij het Aamsveen zullen zorgvuldig in beeld worden	

	De effecten van een windturbinecluster op de natuurwaarden in en rond het Aamsveen zullen gedetailleerd in kaart gebracht moeten worden. Inspreker: 96	gebracht.	
102a	Graag aandacht besteden aan het rapport van ir. Frits van den Berg, "Natuurwinkel Rijksuniversiteit Groningen, februari 2002" waaruit volgt dat er tot op 2 kilometer van een grote windmolen overlast kan ontstaan. Inspreker: 4	De onderzoeken zullen conform de beschikbare wetenschappelijke methoden, criteria en wet- en regelgeving worden uitgevoerd.	
102b	De Lden-norm is niet geschikt voor fluctuerende bronnen en kan het onderscheid tussen hinder en gezondheidsschade niet duidelijk maken. Windturbinegeluid is hinderlijker dan geluid van snelwegen en vliegverkeer. Uit recent onderzoek volgt dat de impact van windturbinegeluid groter is dan waar bij het opstellen van de huidige normen rekening mee wordt gehouden. Inspreker: 4	De onderzoeken zullen conform de beschikbare wetenschappelijke methoden, criteria en wet- en regelgeving worden uitgevoerd. Ten behoeve van de op te stellen Energievisie wordt een onderzoek gestart in de vorm van een m.e.r. naar mogelijke geschikte gebieden voor zonneparken, windenergie en overige potentiele energiebronnen. In de NRD worden geen locaties voor windturbines aangewezen. De NRD geeft slechts richting aan het onderzoek dat de gevolgen voor het milieu in beeld brengt van verschillende mogelijkheden om de energiedoelstelling van de gemeente te halen. Tegen deze achtergrond zullen er zowel scenario's zonder windturbines, als scenario's waarbij windturbines geclusterd of juist verspreid worden geplaatst worden bekeken. Een beperking voor de plaatsing van windturbines is inderdaad de wettelijke geluidnormering van windturbines. Wij zien evenwel geen reden waarom wij met deze wettelijke geluidnormering in de m.e.r.	

		geen rekening mogen houden. Ook de Afdeling bestuursrechtspraak heeft als hoogste bestuursrechter in Nederland in diverse beroepszaken over windparken geen aanleiding gezien dat niet van deze normen mag worden uitgegaan. Deze normen gelden voor iedere windturbine tijd- en plaatsonafhankelijk. De omvang van hinder komt overeen met hetgeen bij de normering voor wegverkeer, railverkeer en industrielawaai als maximaal toelaatbaar wordt geacht. Ook is er tot op heden geen wetenschappelijk bewijs geleverd voor een causaal verband tussen gezondheid en geluid dat wordt veroorzaakt door windturbines.	
102c	Wat is de verspreiding van smog door deze windmolens. Inspreker: 35.	Windmolens veroorzaken zelf geen smog.	
102d	Op basis van de door Enschede aangedragen uitgangspunten en zonder SDE+-subsidie is de terugverdientijd op zonnepanelen op daken van sportzalen <10 jaar, en niet 35 jaar zoals geschetst wordt. Graag onderzoeken. Inspreker: 84	Het door Structon uitgebrachte rapport (18 augustus 2017) bevat een verklaring voor de berekende terugverdienperiode: lage energie tarieven, onderhoud van PV-installatie, oriëntatie- en schaduwwerking, bouwkundige aanpassingen, vervangingen en vandalisme. Wij hebben geen aanleiding om te veronderstellen dat het onderzoek van Structon onzorgvudlig is geweest.	
102e	Er staat dat er een Energievisie vastgesteld gaat worden in de vorm van een structuurvisie in de zin van de Wet ruimtelijke ordening. Dit is in strijd met de wet- en regelgeving. Graag onderzoeken. Inspreker:	De Wet ruimtelijke ordening biedt een expliciete grondslag voor de vaststelling van een structuurvisie. Dit betreft artikel 2.1 van de Wet ruimtelijke ordening. Een structuurvisie mag ook een thematische structuurvisie zijn, zoals in dit geval een Energievisie.	

	84		
102f	De doelstelling van de Stichting Agrarisch Landschapsbeheer Eschmarke zal met de komst van windmolens moeilijk waargemaakt kunnen worden. Inspreker: 103	Ten behoeve van de op te stellen Energievisie wordt een onderzoek gestart in de vorm van een m.e.r. naar mogelijke geschikte gebieden voor zonneparken, windenergie en overige potentiele energiebronnen. Een locatiekeuze voor de vestiging van eventuele windturbines is aldus nog niet gemaakt.	
Usseler Es			
103	Op het kaartje op bladzijde 27 worden 3 gebieden aangewezen voor de realisatie van zonneparken. In de m.e.r. zullen ook de gevolgen daarvan in beeld moeten worden gebracht. Inspreker: 21	De contouren op het kaartje waar u naar verwijst zien op gebieden, die tijdens de campagne ‘Enschede wekt op’ door veel inwoners zijn genoemd als zijnde geschikt voor het opwekken van duurzame energie. Deze zullen in de m.e.r. op geschiktheid voor de realisatie van zonneparken worden getoetst.	
104	De m.e.r. gaat voorbij aan de cultuurhistorische waarde van de es, de grootste kranses van Europa, die als zodanig in de Nota Belvedère wordt genoemd. Inspreker: 21	In de NRD is cultuurhistorie genoemd als criterium waaraan het effect van de realisatie van zonneparken zal worden getoetst. Het door u aangedragen aspect zal dus nadrukkelijk de aandacht krijgen in de m.e.r..	
105	De bolling van de es, het meest unieke onderdeel van de es, moet vrij worden gehouden. Dit sluit ook aan bij de uitkomsten van Enschede wekt op (74,4 % van de respondenten spreekt zich uit voor kleine zonneparken).	In het Coalitieakkoord Enschede 2018 – 2022 is afgesproken dat de bolling en de oostkrans van de Usseler Es niet worden gebruikt voor het opwekken van energie.	

	Inspreker: 21		
106	Het plaatsen van zonnepanelen op de Usseler Es past niet binnen de provinciale Omgevingsvisie en Omgevingsverordening. Inspreker: 21	De provincie Overijssel heeft in het verleden ingestemd met de aanwijzing van deze locatie als bedrijventerrein. Het thans geldende bestemmingsplan maakt, voor zover daarin aan de grond een bedrijvenbestemming is toegekend, de realisatie van een zonnepark reeds mogelijk. We merken verder op dat de Omgevingsverordening de realisatie van een zonneveld op een es niet verbiedt. Wel gaat de Omgevingsverordening uit van een tijdelijk gebruik voor dit doel.	
Verdeling lusten en lasten			
107	Voorkom dat grote commerciële partijen hun verdiensten wegsluizen. Zorg voor benutting ten behoeve van het gebied zelf en zijn bewoners. Inspreker: 27	De in voorbereiding zijnde Energievisie zal maatregelen bevatten die financiële participatie door inwoners/ omwonenden in energieprojecten bevorderen. In de NRD speelt dit onderwerp geen rol.	
108	Richt een Twents nutsbedrijf op. Ik zou daar wel een aandeel in willen hebben. Inspreker: 30	De Twentse gemeenten hebben in het verleden Twence in het leven geroepen. Dit bedrijf heeft zich in de loop der tijd ontwikkeld tot de grootste producent van duurzame energie in Overijssel. Er staan geen plannen op stapel om een (ander) Twents nutsbedrijf op te richten. Enschede telt inmiddels twee coöperaties die zich ten doel stellen in Enschede duurzame energie op te wekken en te leveren, nl:	

		- Energie Coöperatie Buitengebied Enschede U.A.; - Coöperatie Enschede Energie U.A. Mocht u overwegen in Enschedese energieprojecten te investeren dan zou dit een goed alternatief voor u kunnen zijn.	
109	Het afwentelen van de verantwoordelijkheid voor het opwekken van duurzame energie op het buitengebied is oneerlijk. De stad kan door goede isolatie en zonnepanelen de eigen broek ophouden. Inspreker: 40	Binnen het stedelijk gebied zijn onvoldoende mogelijkheden aanwezig om in de eigen energiebehoefte te voorzien.	
110	De energietransitie is een kans om het landschap van de toekomst te financieren. Stel daarom bij grootschalige projecten als gemeente de voorwaarde dat financieel rendement in het gebied blijft. Zorg dat dit rendement wordt geïnvesteerd in de omgeving. Zo kunnen bv windturbines via een gebiedsbenadering een impuls geven aan de kwaliteit van de leefomgeving (natuur, landschap). Stimuleer een coöperatieve aanpak waarbij in een gebiedsarrangement overheid, markt en burgers samenwerken. Inspreker: 85	Uw zienswijze dat energieprojecten in financiële zin kunnen bijdragen aan het landschap van de toekomst, wordt door ons onderschreven. In de nog op te stellen Energievisie zal worden uitgewerkt wat er op dit vlak mogelijk is.	
Voorbeeldgedrag gemeente			
111	De gemeente laat het plaatsen van zonnepanelen	Op 4 van de 109 gebouwen van de gemeente liggen	

	op eigen daken om economische motieven achterwege. Laat geen voorbeeldgedrag zien. Het geeft dan geen pas om in de achtertuin van een ander windturbines te projecten. Insprekers: 40, 63, 84	zonnepanelen. Voor de panden waarop geen zonnepanelen liggen geldt dat ze om uiteenlopende redenen niet of minder geschikt zijn voor het plaatsen van zonnepanelen. In 2017 heeft Structon, in opdracht van de gemeente Enschede, voor een aantal gemeentelijke objecten, waarop nu nog geen zonnepanelen liggen, maar die daarvoor in de toekomst mogelijk wel gebruikt zouden kunnen worden, nagegaan hoe en tegen welke kosten het leggen van zonnepanelen mogelijk is. In het onderzoeksrapport dat hierover werd opgeleverd werd geconstateerd dat met een investering in zonnepanelen terugverdientijden van 30 tot 70 jaar aan de orde zijn. Om die reden werden, kort samengevat, de volgende aanbevelingen gedaan: - investeer in energiebesparende maatregelen, die renderen in deze gevallen beter dan zonnepanelen; - kies voor het leggen van zonnepanelen bij natuurlijke investeringsmomenten (vervanging van dakbedekking); - leg geen zonnepanelen op panden die gevoelig zijn voor vandalisme. Uw visie dat wij op dit vlak geen voorbeeldgedrag tonen, delen wij niet. In het onderhoudscontract dat is opgesteld voor het gemeentelijk vastgoed, is een prestatie-indicator opgenomen voor het thema energie. Onze contractant dient er voor te zorgen dat het energiegebruik jaarlijks met 3 procent afneemt.	

112	Stimuleer door middel van subsidies maatregelen om energie op te wekken in en nabij de woning. Insprekers: 44, 68, 77	In de op te stellen Energievisie zal de gemeente beschrijven hoe zij de uitvoering van de Energievisie voor zich ziet en welke rol zij daarbij voor zichzelf weggelegd ziet. Financiële maatregelen om het opwekken van duurzame energie te bevorderen worden op voorhand niet uitgesloten.	
Windturbines in Enschede			
113	Ik ben tegen het plaatsen van windturbines in Enschede, in/nabij het Aamsveen, omdat windturbines: Inspreker: 107	Wij hebben goede nota genomen van de bezwaren die er bij u leven tegen de bouw van windturbines in Enschede. Het besluit op de vraag of er in Enschede ruimte moet worden geboden voor het plaatsen van windturbines, wordt op een later moment genomen, namelijk bij de vaststelling van de Energievisie. Om een goed antwoord te kunnen geven op de vraag of we in Enschede ruimte willen bieden aan de bouw van windturbines is het nodig in beeld te brengen wat daarvan de consequenties zullen zijn. Deze informatie wordt via de m.e.r. verzameld. Bij de uiteindelijke beslissing om al dan niet windenergie in Enschede te bevorderen zullen uiteraard ook uw grieven tegen de bouw van windturbines worden betrokken.	
	a. voor hinderlijke slagschaduw/lichtflikkeringen zorgen; Insprekers: 1, 2, 4, 9, 11, 12, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 32, 33, 34, 35, 36, 39, 40, 41, 43, 44, 46, 47, 48, 49, 50, 52, 54, 55, 58, 59, 60, 66, 69, 70, 71, 72, 74, 76, 80, 81, 83, 84, 87, 92, 99, 31, 105, 106, 108		
	b. het landschap ontsieren; Insprekers: 2, 4, 5, 6, 9, 10, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 23, 24, 26, 27, 30, 32, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 42, 43, 44, 49, 50, 51, 55, 58, 60, 64, 67, 71, 74, 80, 84, 86, 87, 92, 99, 103, 106, 108		

	c. mijn woongenot aantasten; Insprekers: 2, 4, 6, 11, 12, 16, 17, 23, 24, 26, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 39, 42, 43, 44, 47, 51, 55, 57, 69, 70, 72, 74, 76, 81, 83, 86, 87, 92, 98, 104		
	d. voor geluidsoverlast zorgen Insprekers: 2, 4, 6, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 32, 33, 34, 35, 36, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 54, 55, 57, 58, 60, 64, 67, 69, 70, 71, 72, 74, 76, 80, 83, 84, 86, 87, 88, 92, 93, 99, 106, 105, 108		
	e. geluidstrillingen veroorzaken die gezondheidsproblemen veroorzaken; Inspreker: 4		
	f. lichamelijke en psychische gezondheidsproblemen veroorzaken; Insprekers: 4, 17, 36, 41, 42, 43, 47, 66, 74, 78, 79, 81, 83, 84, 86, 92, 31, 108		
	g. (bedreigde/beschermde) flora en fauna aantasten/natuurwaarden/ biodiversiteit aantasten; Insprekers: 2, 4, 5, 6, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 23, 26, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 39, 40, 41, 42, 43,		

	44, 47, 50, 55, 59, 67, 69, 74, 76, 78, 79, 80, 84, 86, 87, 92, 93, 99, 100, 106, 108		
	h. de duisternis aantasten en lichtoverlast veroorzaken (door de obstakelverlichting wordt het niet meer donker) wat onder andere tot een verstoring van het bioritme leidt; Insprekers: 2, 15, 23, 25, 26, 32, 33, 34, 35, 36, 39, 40, 41, 43, 44, 50, 55, 60, 70, 74, 84, 86, 88, 92, 93, 99		
	i. Enschede/het Aamsveen minder aantrekkelijk voor toeristen, recreanten en bewoners maken (wat ook tot het verlies aan banen leidt) en bevolkingskrimp; Insprekers: 3, 17, 18, 23, 26, 28, 33, 35, 36, 40, 42, 43, 52, 74, 79, 84, 90, 93, 98, 102, 106, 108		
	j. op zee/aan de kust veel beter renderen (de gemiddelde windsnelheid in Enschede is laag); Insprekers: 2, 3, 5, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 23, 24, 25, 27, 30, 32, 33, 35, 36, 38, 43, 48, 49, 51, 56, 70, 71, 74, 75, 76, 83, 84, 86, 99, 102, 103, 108		
	k. mijn woning/bedrijf onverkoopbaar maken/leidt tot vermogensschade (de verkoopwaarde van mijn woning/bedrijf		

	daalt); Insprekers: 2, 4, 6, 8, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 49, 50, 51, 54, 55, 57, 58, 60, 64, 66, 67, 70, 74, 75, 76, 77, 81, 83, 86, 87, 90, 92, 98, 99, 31, 101, 104, 105, 108		
	l. zorgen voor gezondheidsklachten bij mijn werknemers en ik schade lijd door hun ziekteverzuim Insprekers: 105		
	m. de educatieve waarde van het Aamsveen voor studenten en scholieren doen afnemen; Insprekers: 26		
	n. het behoud van de natuurlijke habitat voor onder andere boomkikkers, vleermuizen, ooievaars, kraanvogels, trekvogels en zwaluwen, wespendief, buizerd bedreigen; Insprekers: 26, 32, 47, 106, 108		
	o. strijdig zijn met de Natuurbeschermingswet en de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden; Insprekers:		

	4, 26, 32, 40, 55, 59, 83, 84, 85, 88, 100, 106, 108		
	p. niet op draagvlak onder bewoners van het buitengebied kunnen rekenen; Insprekers: 15, 23, 26, 27, 33, 35, 36, 40, 42, 43, 47, 55, 74, 84, 89, 91, 106, 108		
	q. een industriële installatie vormen, die niet in het buitengebied thuis hoort; Insprekers: 2, 6, 15, 17, 23, 33, 35, 36, 43, 60, 74, 86, 92, 99, 106, 108		
	r. te weinig milieuwinst opleveren (de voordelen van hernieuwbare energie wegen niet op tegen de nadelen voor dit kwetsbare gebied); Insprekers: 20		
	s. zorgen voor een tweedeling tussen voor- en tegenstanders (gemeenschappen vallen uit elkaar). Insprekers: 23, 33, 36, 43, 74, 83, 84, 99, 106		
	t. niet passen in het buitengebied in Enschede/ Twente; Insprekers: 6, 23, 26, 33, 36, 39, 42, 43, 74, 75, 77, 81, 84,		

	93, 98, 101, 103, 105, 106, 108		
	u. als toeristen en recreanten uit het Aamsveen wegblijven, het gebied aantrekkelijk wordt voor een ander publiek (wat bv tot het dumpen van afval kan leiden). Inspreker: 52		
	v. de ruimtelijke impact daarvan groot is (windturbines moeten hoog, vanwege de lage gemiddelde windsnelheden in deze omgeving); Insprekers: 2, 35, 70		
	w. omdat nut en noodzaak niet aanwezig is en directe en indirecte kosten voor samenleving groot zijn. Insprekers: 4, 42		
	x. het welzijn van omwonenden/werknemers van omliggende bedrijven negatief beïnvloeden; Insprekers: 15, 18, 23, 25, 26, 33, 34, 36, 43, 66, 74, 84, 86, 90, 31		
	y. landbouwgrond kost; Inspreker:		

	20		
	z. de cultuurhistorische waarden van het landschap aantasten; Insprekers: 28, 32, 35		
	aa. uitzicht/vergezichten aantasten; Insprekers: 24, 32, 39, 44, 46, 50, 69, 70, 71, 74, 75, 84, 106		
	bb. een hoog geluid produceren, waardoor ik geen politiehonden meer kan trainen; Inspreker: 72		
	cc. een gevaar vormen voor vliegtuigen/drones; Inspreker: 87		
	dd. de doelstelling van Stalesch zal door de komst van windturbines moeilijk kunnen worden waargemaakt; Inspreker: 103		
	ee. niet nuttig/noodzakelijk zijn; Inspreker: 4		
	ff. Enschede minder aantrekkelijk als vestigingsplaats maken.		

	Insprekers: 33, 36, 43, 74		
114	Enschede wekt op definieert het begrip draagvlak niet, terwijl er tijdens inspraakavonden wel suggesties voor zijn gedaan. Ook is u een document (‘Gedragscode windenergie Enschede’) aangeboden. Waarom is hiermee niks gedaan? Insprekers: 105, 108	Tijdens de inspraakavonden is het woord draagvlak inderdaad regelmatig gevallen. Ook de raad heeft aangegeven draagvlak belangrijk te vinden. Tegelijkertijd is het een begrip dat om inkadering vraagt, omdat het gebruik er van al snel tot interpretatieverschillen leidt. Raadsleden hebben tijdens twee thema-avonden over dit onderwerp van gedachten gewisseld. Conclusies zijn er in dit verband echter nog niet getrokken. In de nog op te stellen Energievisie zal uiteen worden gezet wat we bij de energietransitie onder draagvlak verstaan en hoe we draagvlak voor maatregelen denken te bevorderen.	
115	De provincie Overijssel heeft de bouw van windturbines uitgesloten binnen het Natuurnetwerk Nederland (hierna: NNN), nationale parken en de nationale landschappen. Het Aamsveen is een Natura 2000 natuurgebied (en onderdeel van het NNN). Insprekers: 106, 108	De Omgevingsverordening van de provincie Overijssel sluit de bouw van windturbines inderdaad uit binnen het NNN en nationale landschappen. De in Enschede gelegen Natura 2000 gebieden maken onderdeel uit van het NNN.	
116	Het college van burgemeester en wethouders heeft de provincie Overijssel gevraagd binnen het Natuurnetwerk Nederland de bouw van windturbines mogelijk te maken. Dit is strijdig	De betreffende motie draagt het college op in regionaal verband in te zetten op een sterkere samenwerking met betrekking tot het Twentse landschap, met als doel de unieke waarden en kwaliteiten van ons landschap te	

	met de motie Twents Landschap van Groen Links. Insprekers: 106, 108	behouden, versterken en benutten. Verder roept de motie het college op om met de andere Twentse gemeenten te kijken waar gemeentelijk beleid ten aanzien van het buitengebied beter op elkaar kan worden afgestemd en met elkaar in overeenstemming kan worden gebracht, zodat ruimtelijke kwaliteit en eenheid kunnen worden versterkt. Aanleiding voor de motie is onder meer de constatering dat er grote maatschappelijke veranderingen op stapel staan, die een forse weerslag op het landschap zullen hebben, zoals de energietransitie, de klimaatverandering, vergrijzing, krimp en groei. De gedachte achter het verzoek dat indertijd bij de provincie Overijssel is ingediend, is dat natuurwaarden zich niet per definitie hoeven te verzetten tegen de bouw van windturbines binnen het NNN en dat locaties voor de bouw van windturbines in Enschede schaars zijn.	
117	De vergelijking met Duitsland, waar op grote schaal windparken worden gerealiseerd, gaat niet op. Daar is meer ruimte en gelden er andere minimumafstandsnormen. Insprekers: 2, 42	Duitsland is inderdaad minder dicht bevolkt, waardoor het makkelijker is windparken goed in te passen. Zie ook het antwoord onder 053.	
118	De technologische ontwikkelingen gaan snel. De kans is groot dat er in de toekomst nauwelijks meer gekozen wordt voor windturbines op land. Reeds geplaatste molens blijven nog lang het	Het is aannemelijk dat er in de toekomst technieken beschikbaar zullen komen die het landschap niet of minder domineren dan windturbines doen. We kunnen het ons echter niet permitteren om maatregelen uit te	

	landschap ontsieren. Insprekers: 2, 47	stellen die bijdragen aan een beperking van de opwarming van de aarde.	
119	Waarom wordt Duitsland in de studie niet meegenomen? Insprekers: 3, 102	Bij de ontwikkeling van een energie- en klimaatstrategie wordt op regionale schaal samengewerkt (zie in dit verband ook het antwoord onder 005). Ook met Gronau vinden gesprekken over samenwerking plaats. Dat de studie zich beperkt tot de gevolgen van maatregelen die op Enschedees grondgebied worden getroffen, houdt verband met de reikwijdte van de visie: er wordt in opdracht van de gemeenteraad gewerkt aan een structuurvisie voor het Enschedese grondgebied.	
120	De identiteit van het landschap moet centraal staan bij analyse, ontwerp en beoordeling van aanvragen. Insprekers: 3, 102	Bij de voorbereiding van de Energievisie wordt rekening gehouden met de in Enschede aanwezige landschapstypen en de gevolgen voor dit landschap, wanneer ze gebruikt worden voor het opwekken van duurzame energie. Tijdens de periode dat de Energievisie in voorbereiding is worden binnenkomende aanvragen onderworpen aan een landschapsanalyse. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de landschapstypenkaart van de gemeente Enschede (gids Buitenkans) en gebiedskenmerkencatalogus, die hoort bij de Omgevingsvisie van de provincie Overijssel.	
121	Aamsveen en zijn omgeving zijn uniek. Insprekers: 3, 102	Het Aamsveen is een bijzonder gebied in de gemeente Enschede dat met groot respect moet worden behandeld.	
122	Hoe verhoudt de plaatsing van windturbines in	Luchtvaartgebonden regelgeving brengt voor de	

	Enschede zich met het Luchthavenbesluit/civiele navigatiebakens radar? Insprekers: 4, 84, 106	plaatsing van windturbines gevolgen met zich mee. Deze zijn in 2016 in opdracht van de gemeente Enschede door het Nederlands Lucht- en ruimtevaartcentrum in beeld gebracht. Het betreffende rapport kan worden geraadpleegd op de website www.enschedewektop.nl.	
123	Een sociaal geografische maatschappelijke kostenbatenanalyse van windturbines is niet gemaakt. Uit vrees voor een onwelgevallige uitkomst? Insprekers: 4, 26	Voor initiatieven die belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu kunnen hebben schrijft de Wet milieubeheer en het daarop gebaseerde Besluit milieueffectrapportage de toepassing van een m.e.r. voor. In dit specifieke geval is het op voorhand geen uitgemaakte zaak dat de energievisie belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu zal hebben, omdat de inhoud ervan nog niet vast staat. De gemeente kiest er -met andere woorden- op vrijwillige basis voor dit instrument in te zetten, omdat zij meent dat het belangrijk is om over goede informatie te beschikken, wanneer er beslissingen moeten worden genomen die ingrijpende gevolgen voor het milieu kunnen hebben. Het besluit om in Enschede al dan niet ruimte te bieden aan windturbines vraagt om een belangenafweging. Daarbij is ook oog voor sociaal-economische gevolgen.	
124	Enschede maakt geen onderdeel uit van een kansrijk zoekgebied. Enschede heeft geen taakstelling op het gebied van wind op land. Insprekers: 37, 40	In de Omgevingsvisie van de provincie Overijssel worden, wat betreft windenergie, drie gebieden onderscheiden: a. Kansrijke gebieden windenergie. Dit zijn gebieden waar ruimte is voor bovenlokale windenergie. Hier dwingt de provincie de realisatie van windturbines af, als gemeenten in gebreke blijven. b. Gebieden met ruimte voor windenergie onder voorwaarden. Hier kunnen windturbines tot stand	

		komen, mits ze ruimtelijk goed worden ingepast. c. Uitsluitingsgebieden. Hier is geen ruimte voor windenergie. Enschede maakt onderdeel uit van het onder b bedoelde gebied. Uw stelling dat Enschede geen taakstelling heeft op het gebied van wind op land is juist. Maar dit laat onverlet dat windturbines in Enschede wel een bijdrage kunnen leveren aan onze duurzaamheidsambities.	
125	In het Uitvoeringsprogramma 2017 – 2023 geeft de provincie Overijssel aan dat er, om de doelstelling te halen, in deze periode ongeveer 3 a 4 kleine windturbines nodig zijn. Hiervoor zijn kansrijke zoekgebieden aangewezen. Enschede gaat hier lijnrecht tegenin. Inspreker: 108	Het programma waar u naar verwijst is opgesteld met het oog op een door de provincie Overijssel vastgestelde doelstelling voor 2023 (20 procent hernieuwbare energie). Over de bijdrage van windenergie aan de doelstelling wordt op pagina 28 het volgende opgemerkt: ‘Een flink aantal gemeenten is bezig windenergieprojecten te onderzoeken en te initiëren. De netwerkbeheerders zijn belangrijke stakeholders. De huidige doelstelling om 1,4 PJ te behalen in 2023 wordt met de huidige initiatieven gehaald.’ Uit de tekst wordt niet duidelijk op welke windprojecten wordt gedoeld en of, en zo ja, in welke mate, rekening is gehouden met eventueel in Enschede op te wekken windenergie. Wat daarvan ook zij, de gemeenteraad koerst op een ander doel en zal daarbij ook eigen afwegingen maken.	
126	In het buitengebied geldt een max. obstakelhoogte van 185 boven NAP, het Aamsveen ligt op 45 NAP, dus maximaal	In 2016 is door het Nederlands Ruimte- en luchtvaartcentrum (hierna: NLR) onderzocht wat de invloed is van luchtvaartgebonden regelgeving op de	

	tiphoogte is 140 NAP, dit betekent dat er geen renderende molens kunnen worden gebouwd. Insprekers: 11, 12, 17, 23, 25, 33, 35, 36, 42, 43, 48, 55, 74, 84, 99, 106	mogelijkheid om in Enschede windturbines te bouwen. Dit onderzoek wijst uit dat in dit deel van de gemeente de maximale tiphoogte (gemeten vanaf het maaiveld) meer dan 250 meter bedraagt. Het rapport van NLR is raadpleegbaar via de website www.enschedewektop.nl.	
127	Windturbines draaien op subsidie. Insprekers: 13, 15, 16, 18, 19, 23, 30, 33, 36, 43, 50, 51, 55, 74, 76, 81, 86, 99, 103	Deze stelling is deze deels waar en deels onwaar[6]. We merken hierbij op dat ook zonne-energie en energie uit fossiele bronnen direct en indirect door de overheid worden gesubsidieerd.	
128	Subsidie voor windturbines hebben een kostprijsverhogende werking. Insprekers: 71, 106	De SDE+-regeling vergoedt het verschil tussen de productiekosten van hernieuwbare elektriciteit enerzijds en de marktprijs van hernieuwbare elektriciteit anderzijds. Uw visie dat subsidie voor windturbines een kostprijsverhogende werking heeft onderschrijven wij niet.	
129	De bouw van windturbines is strijdig met het bestemmingsplan. Insprekers: 17, 84, 108	Als besloten wordt om in Enschede de bouw van één of meer windturbines mogelijk te maken, dan vergt dit herzieningen van bestemmingsplannen of zogenaamde (project-)afwijkings-besluiten; dit zijn besluiten waarbij met toepassing van art. 2.12 lid 1, sub a onder 3o van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht een omgevingsvergunning wordt verleend voor een project dat strijdig is met het bestemmingsplan.	

[6] Zie bijvoorbeeld:
- https://www.energieakkoordser.nl/nieuws/factchecker-energie/windturbines-subsidie.aspx
- https://decorrespondent.nl/4222/factcheck-windturbines-draaien-op-subsidie/466698305194-a44bd6fc

130	Het plan is in strijd met het recht en kan niet worden vastgesteld. Dit heeft gevolgen voor de (ontwerp-)besluiten, in die zin dat zowel de m.e.r.-plichtige besluiten als alle overige besluiten gebaseerd op het inpassingsplan niet kunnen worden vastgesteld/genomen. Ook de Nb-vergunning kan vanwege strijd met de Wet Natuurbescherming niet worden verleend. Insprekers: 84, 106	Er is nog geen plan. De NRD geeft richting aan het onderzoek dat in het kader van de m.e.r. wordt uitgevoerd. En dat onderzoek zelf levert informatie op, waarmee kan worden bepaald in welke mate locaties geschikt zijn voor het opwekken van duurzame energie.	
131	Bij bouwvergunningen worden burgers op het pietluttige af gedwongen hun plannen aan te passen aan regelgeving die refereert aan cultuurhistorische waarden, de natuur, het landschap, welstand. Bij windturbines die grotesk detoneren met cultuurhistorie, natuur, landschap en welstand gaat dat allemaal overboord. Graag onderzoeken. Insprekers: 84, 106, 108	De NRD geeft richting aan het onderzoek dat in het kader van de m.e.r. wordt uitgevoerd. In de m.e.r. worden de gevolgen van de bouw van windturbines met betrekking tot de cultuurhistorische, landschappelijke en natuurwaarden van het landschap betrokken.	
Nr. 132	Wat zijn de negatieve effecten van de diverse beperkende maatregelen om te voldoen aan de normen voor geluidhinder, schaduw et cetera? Inspreker: 84	Indien maatregelen worden toegepast om minder slagschaduw of geluid te veroorzaken, dient de turbine teruggeregeld of stilgezet te worden en daarmee produceert deze minder energie. Meestal gaat het daarbij om kleine hoeveelheden energie.	
133	Windturbines in de nabijheid van ons kampeerterrein, leiden tot zicht- en geluidhinder. En dit zal weer een negatieve invloed hebben op ons verblijfsplezier, ledenbestand en het	De m.e.r. richt zich primair op de gevolgen voor het milieu. In de m.e.r. worden eventuele gevolgen op andere functies waaronder recreatie en toerisme wel benoemd, maar niet diepgaand onderzocht.	

	gastenbezoek. Inspreker: 94	De gemeenteraad zal, wanneer zij tot vaststelling van de Energievisie overgaat zich moeten bezinnen op de vraag aan welke bronnen van duurzame energie zij in Enschede de ruimte wil geven. Daarbij is een belangenafweging aan de orde, waarbij ook de verwachte gevolgen voor de recreatie en het toerisme moeten worden betrokken.	
134	Welk effect hebben windturbines op melkkoeien en de resultaten van ons melkveebedrijf? Waar kunnen we eventueel een schadeclaim indienen? Insprekers: 36, 106	Er zijn ons geen onderzoeken bekend, waaruit blijkt dat windturbines een nadelige invloed hebben op het resultaat van melkveebedrijven.	
135	Als er in het zuidoostelijk deel van het Enschedese buitengebied windturbines worden gebouwd, zullen de klanten van Huize Holterhof wegblijven. Dit gaat direct ten koste van 23 arbeidsplaatsen. Indirect om het dubbele aantal daarvan. Inspreker: 28	In de NRD worden geen locaties voor windturbines aangewezen. De NRD geeft slechts richting aan het onderzoek dat de gevolgen voor het milieu in beeld brengt van de verschillende mogelijkheden om de energiedoelstelling van de gemeente te halen. Het is aan de gemeenteraad om bij de vaststelling van de Energievisie te besluiten of zij in Enschede ruimte wil bieden aan de bouw van windturbines. Daarbij is een belangenafweging aan de orde, waarbij ook oog zal zijn moeten zijn voor uw bedrijfsbelangen.	
136	Binnen de m.e.r. dient er op een passende manier aandacht te worden gegeven aan de restricties die samenhangen met de op het terrein van defensie aanwezige militaire zend- en ontvangststation en het radarstation Twente.	Binnen de m.e.r. zal er op een passende manier aandacht worden besteed aan de restricties die samenhangen met de op het terrein van defensie aanwezige militaire zend- en ontvangststation en het radarstation Twente.	

	Binnen het beperkingengebied van de zend- en ontvangstinstallaties mogen geen objecten met hoogte van meer dan 22 meter boven het maaiveld worden gebouwd. En voor het radarverstoringsgebied geldt dat de bouw van hoge objecten slechts kan worden toegestaan, nadat is aangetoond dat deze objecten het radarbeeld niet ontoelaatbaar verstoren. Inspreker: 84		
137	Voor een vergroting van de acceptatie van het plaatsen van windturbines is een start slechts geschikt op plaatsen, waarvan de eigenaren zich reeds akkoord hebben verklaard. Wij zijn voorstander van een clustering in plaats van verspreid staande molens. Wij zijn geen voorstander van de plaatsing van windturbines in het rustige buitengebied. Gezien de enorme hoogte van de moderne windturbines veranderen zij het open landschap in sterke mate. In een rustig gebied is ook de geluidsoverlast goed hoorbaar, een continue lage bromtoon en daarnaast ook het geluid van de wieken. Bovendien kan de slagschaduw in een open gebied zeer ver reiken, wel tot 2 km. Inspreker: 63	In de NRD worden geen locaties voor windturbines aangewezen. De NRD geeft slechts richting aan het onderzoek dat de gevolgen voor het milieu in beeld brengt van verschillende mogelijkheden om de energiedoelstelling van de gemeente te halen. Tegen deze achtergrond zullen er zowel scenario's zonder windturbines, als scenario's waarbij windturbines geclusterd of juist verspreid worden geplaatst worden bekeken. Deze scenario's worden getoetst op verschillende criteria, waaronder geluid en slagschaduw. Het is vervolgens aan de gemeenteraad om bij de vaststelling van de Energievisie te besluiten of zij in Enschede ruimte wil bieden aan de bouw van windturbines, en zo ja, waar deze kunnen worden gebouwd. Als besloten wordt dat er in Enschede ruimte is voor windenergie, ligt het voor de hand te starten met locaties waarvoor geldt dat de eigenaar welwillend tegenover deze ontwikkeling staat. Zie ook het antwoord onder	

		092.	
138	De Omgevingsvisie onderscheidt ten aanzien van windturbines de EHS, de nationale parken en de nationale landschappen. Insprekers missen in dat rijtje: natuurgebieden die beheerd worden door particuliere stichtingen zoals Stichting Overijssels landschap en de Natura 2000-gebieden. Insprekers: 66, 31	De Natura 2000 gebieden 'Aamsveen' en 'Lonnekermeer' en de gebieden die worden beheerd door het Overijssels landschap maken onderdeel uit van het Natuurnetwerk Nederland (voorheen Ecologische hoofdstructuur).	
139	Vogelbescherming Nederland adviseert windturbines op 10 maal de hoogte van de molen tot aan de grens van het Natura 2000 gebied in acht te nemen, met een minimum afstand van 1200 meter. En in het Natura 2000 gebied in het geheel geen windturbines toe te laten. Inspreker: 84	De beoordeling van de effecten op natuurgebieden zal door een ecoloog plaatsvinden. Daarbij wordt niet op voorhand uitgegaan van het advies van VBN. In 2017 nam de raad een motie aan, waarmee opdracht werd verstrekt om binnen het gehele grondgebied van de gemeente Enschede de mogelijkheden voor windenergie te verkennen.	
140	Insprekers menen dat bedrijventerrein de Marssteden, de Grote Plooy, noch de zone langs de A35 geschikt is voor het bouwen van windturbines met het oog op de beperkingen die er van toepassing zijn voor het oprichten van hoge objecten, die samenhangen met het vliegveld. De bouw van windturbines op de hiervoor genoemde terreinen moet vanwege deze beperkingen en veiligheidsredenen worden afgewezen.	In de m.e.r. zal worden onderzocht in hoeverre de door u genoemde gebieden geschikt zijn voor de bouw van windturbines.	

	Insprekers: 66, 31		
141	Het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling eisen geen voorzieningen die de slagschaduw en schittering op beperkt gevoelige objecten. Stilstandsvoorzieningen kunnen daarom niet worden afgedwongen. Hierover dienen derhalve afspraken met initiatiefnemers te worden gemaakt. Insprekers: 66, 31	De wettelijke regeling voorziet inderdaad alleen voor gevoelige gebouwen en terreinen in een stilstandsregeling. Hoewel beperkt gevoelige objecten slechts in beperkte mate bescherming genieten vanuit de milieuwetgeving, zal er (vanuit een oogpunt van goede ruimtelijke ordening) in het m.e.r. voor deze categorie van bebouwing wel oog zijn. Uw reactie geeft ons geen aanleiding om ons nu al, vooruitlopend op de uitkomsten van het m.e.r., uit te spreken over mogelijke bevindingen.	
142	Bepaal per voorgesteld alternatief de cumulatieve geluidbelasting aan de gevel, zowel met andere windturbines als met andere geluidbronnen. Daarbij moet het wel gaan om realistische alternatieven. Inspreker: 29	In de m.e.r. zullen verschillende alternatieven worden beschouwd. Ten aanzien van de opmerking over cumulatie wordt verwezen naar het antwoord onder 059.	
143	Door plaatsing van windturbines gaan de kernkwaliteiten van het buitengebied verloren. Inspreker: 84	In de NRD worden geen locaties voor windturbines aangewezen. De NRD geeft slechts richting aan het onderzoek dat de gevolgen voor het milieu in beeld brengt van verschillende mogelijkheden om de energiedoelstelling te halen.	
144	In de NRD wordt gedacht vanuit belemmeringen en wet- en regelgeving. Deze aanpak resulteert in enkele plekken waar windturbines gebouwd zouden kunnen worden. Geadviseerd wordt om ook vanuit kansen te	Vertrekpunt bij het beschouwen van mogelijkheden voor windturbines zijn de belemmeringen die dwingend voortkomen uit wet- en regelgeving. Op die punten waar er onder voorwaarden – die in de m.e.r. benoemd zullen worden - wel mogelijkheden zijn, zal ook gezocht	

	denken. Kijk en zoek naar plekken die het meest logisch, efficiënt en best inpasbaar zijn, zoals een koppeling met de snelwegen, het Twentekanaal en bedrijventerreinen. Inspreker: 85	worden naar kansen voor windenergie.	
144a	Ondanks de motie van GroenLinks van 13 november 2017 waarin de gemeente besluit het buitengebied te behouden en te versterken, neemt zij zich met het in de conceptnotitie beschreven voorgenomen beleid voor het te vernielen met de plaatsing van windturbines. Inspreker: 37	In de NRD worden geen locaties voor windturbines aangewezen. De NRD geeft slechts richting aan het onderzoek dat de gevolgen voor het milieu in beeld brengt van verschillende mogelijkheden om de energiedoelstelling van de gemeente te halen. Tegen deze achtergrond zullen er zowel scenario's zonder windturbines, als scenario's waarbij windturbines geclusterd of juist verspreid worden geplaatst worden bekeken. Het is vervolgens aan de gemeenteraad om bij de vaststelling van de Energievisie te besluiten welke mix van energiebronnen ingezet worden. Dan wordt ook de keuze gemaakt of de gemeenteraad in Enschede ruimte wil bieden aan de bouw van windturbines, en zo ja, waar deze kunnen worden gebouwd. Het is dus niet zo dat met de NRD reeds is gekozen voor de plaatsing van windturbines in het buitengebied.	
Zonneparken			
145	Zonnepanelen gaan zo'n 30 jaar mee. Verrommeling van het landschap moet worden voorkomen. Weeg zorgvuldig af waar en hoe zonnepanelen geplaatst worden. Houd ook rekening met visuele aspecten en integreer zonnepanelen bij voorkeur in het ontwerp voor nieuwbouw. Met de ladder van zon heeft NMO	Ook wij zijn van mening dat zonneparken zorgvuldig in het landschap moet worden ingepast en dat daarbij rekening moet worden gehouden met visuele aspecten. En wij delen de opvatting van de NMO dat het leggen van zonnepanelen op daken om landschappelijke redenen de voorkeur verdient boven het plaatsen van zonnepanelen in een veldopstelling.	

	de mogelijkheden op een rij gezet, van meest wenselijk naar minst wenselijk. Het uitgangspunt is ruimtelijke kwaliteit en zuinig, meervoudig ruimtegebruik. Gebruik dit instrument in de Energievisie. Inspreker: 85	Daarbij is wel een nuancering op zijn plaats. Volgens de zonnelader van de NMO kan de plaatsing van zonnepanelen op braakliggende terreinen/op landbouwgronden slechts aan de orde zijn als er geen mogelijkheden meer zijn om zonnepanelen te plaatsen op daken en infrastructurele werken. Als dit uitgangspunt onverkort zou worden toegepast, dan zou dit ertoe leiden dat er wellicht pas over tientallen jaren ruimte ontstaat voor zonnepanelen in een veldopstelling. Dit is ongewenst, omdat de energietransitie er in belangrijke mate door worden vertraagd. In Enschede staat bovendien vast dat het potentieel van zonne-energie op dak niet toereikend is om de eerder geformuleerde energiedoelstellingen te bereiken.	
146	Wij wensen dat het vliegveld ook een zoeklocatie wordt voor een zonnepark. Insprekers: 62, 66, 31	Ook de luchthavenlocatie is in beeld als zoeklocatie voor een zonnepark.	
147	Wij vinden het vreemd dat er in de notitie niet gekeken wordt naar de mogelijkheid van zonnepanelen op grotere wateroppervlakten zoals de vijvers van Vitens en de zandwinningsplas Goorsche Veld aan de Haaksbergerstraat. Met plaatsing op het water zijn landelijk al experimenten uitgevoerd met gunstige gevolgen. Inspreker: 63	In de m.e.r. zal ook de mogelijkheid van zonnepanelen op wateroppervlakten worden meegenomen.	

148	Ook voor zonneweides zijn wij voorstander van een aantal grotere oppervlakten, mits mooi ingepast. Bij overal kleine veldjes is het nergens meer fraai in ons mooie buitengebied. Inspreker: 63	In de m.e.r. worden zowel de gevolgen van grote als kleine zonneparken getoetst. Daarna is het, bij de vaststelling van de Energievisie, aan de gemeenteraad om de randvoorwaarden vast te stellen waaronder er in Enschede zonneparken tot stand kunnen komen.	
149	Denk aan het afschaffen van de salderingsregeling in 2026. Inspreker: 107	Het is ons bekend dat, als het aan het kabinet ligt, de salderingsregeling in 2020 wordt vervangen door een terugleversubsidie.	

Gemeente Enschede

Voorstel Gemeenteraad C

Onderwerp	Verordeningen gemeentelijke belastingen en heffingen 2019		
Portefeuillehouder	Eelco Eerenberg agendaletter (C))		
Organisatieonderdeel	*CS*	Aangeboden aan Raad	22 november 2018
Stuknummer (invulling door Griffie)		Corsanummer	1800097347

Wij stellen u voor te besluiten om:

1. Het minimumbedrag voor het in behandeling nemen van een aanvraag voor een omgevingsvergunning met de activiteit bouwen te verhogen.
2. De verordening vast te stellen op de heffing en invordering van:
a. Begraafrechten 2019;
b. Hondenbelasting 2019;
c. Leges 2019;
d. Marktgeld 2019
e. Onroerende-zaakbelastingen 2019;
f. Precariobelasting 2019;
g. Reclamebelasting Centrum 2019;
h. Reinigingsheffingen 2019;
i. Rioolheffing 2019;
j. Toeristenbelasting 2019 en;
k. Haven- kade- en opslaggelden 2019;
3. De kwijtscheldingsverordening 2019 vast te stellen

Inleiding
In het raadsvoorstel worden de wijzigingen van de belastingverordeningen ten opzichte van 2018 nader toegelicht. Bij het bepalen van de tarieven zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:
- het coalitieakkoord "Trots, Lef, Kansrijk, bouwen Enschede" ;
- de gemeentebegroting 2019-2022;
- het principe de vervuiler betaalt.

Om de wijzigingen ten opzichte van 2019 inzichtelijk te maken wordt een separate versie van de verordeningen verstrekt, waarin de tarieven van 2018 en 2019 zijn opgenomen. In verband met de omvang van de legesverordening en precarioverordening, zijn hiervoor separate was/wordt tabellen opgesteld.

Publieksvriendelijke samenvatting
Jaarlijks legt het college de verordeningen van de gemeentelijke belastingen en heffingen van het aankomende belastingjaar, voor aan de gemeenteraad. In deze verordeningen staan de tarieven en/of bedragen die inwoners en bedrijven betalen voor bijvoorbeeld de onroerende zaakbelasting, rioolheffing en afvalstoffenheffing. Maar ook voor het verkrijgen van bijvoorbeeld een paspoort, rijbewijs of bouwvergunning.

Beoogd effect
Met de voorliggende verordeningen worden de belastingtarieven voor 2019 door de raad vastgesteld. Deze verordeningen vormen de juridische basis voor de gemeentelijke belastingen, het in rekening brengen van leges en rechten voor gemeentelijke diensten en de beoordeling van kwijtscheldingsverzoeken. Hiermee wordt de financiering geregeld van een deel van de gemeentelijke taken.

Argumenten
1.1. Verhogen minimum bedrag behandeling nemen aanvraag omgevingsvergunning
Daarnaast stellen wij voor het minimumbedrag voor het in behandeling nemen van een aanvraag voor een omgevingsvergunning met de activiteit bouwen te verhogen van € 236,50 naar € 280,00. Hiermee sluit het minimumbedrag aan bij de andere gemeenten binnen de Regio.

2.1 Tarieven conform gemeentebegroting 2019-2022
In de gemeentebegroting 2019-2022 is voor 2019 een maximum inflatiecorrectie van 1,8% gehanteerd. Deze indexatie wordt ook toegepast op de belastingverordeningen 2019. In een aantal gevallen wordt hiervan afgeweken. Dit is meestal een uitwerking van eerdere besluitvorming in de raad. De belastingverordeningen waar dit aan de orde is, worden in het raadsvoorstel separaat toegelicht.

Met een efficiënte dienstverlening en uitvoering van taken worden de tarieven van leges en heffingen zo laag mogelijk houden. De kosten brengen wij zoveel mogelijk in rekening bij degenen die de producten afnemen. De kostendekkendheid van onze tarieven zijn zoveel mogelijk 100%. Dit is niet altijd mogelijk. Enerzijds omdat dit leidt tot onredelijk hoge tarieven, anderzijds omdat bepaalde tarieven door het rijk op een maximum worden gesteld. Bijvoorbeeld voor Rijbewijzen.

Wijzigingen in verordeningen van redactionele aard of waarbij de tarieven, in overeenstemming met de algemene beleidslijn, met 1,8% zijn verhoogd worden niet nader toegelicht.

2.1.a Begraafrechten
Onderhoudsrechten kunnen voor een periode van 5, 10 of 20 jaar worden afgekocht. In de praktijk wordt regelmatig verzocht of het mogelijk kan worden gemaakt om voor 1 tot en met 4 jaar af te kopen. In de begraafrechtenverordening 2019 wordt hierin voorzien.
Daarnaast stellen wij voor om het tarief voor as verstrooiingen te verlagen om in de pas te kunnen blijven lopen met crematoria.

2.1.c Legesverordening; Paspoorten, Rijbewijzen, Kansspelautomaten (Titel 1, hoofdstuk 2, 3 en 14)
In overeenstemming met de gemeentebegroting zijn de meeste overige tarieven met 1,8% verhoogd. Uitzondering op deze algemene tendens is daar waar het rijk het (maximum) tarief bepaalt bij Paspoorten en Rijbewijzen. Bij deze onderdelen wordt het maximum tarief aangehouden. Het Rijk moet de tarieven voor rijbewijzen nog definitief vaststellen. Als dat is gebeurd, zal het college binnen haar bevoegdheid de tarieven aanpassen in de legesverordening.

Daarnaast zijn een aantal tarieven kostendekkend gemaakt. Het gaat hier om leges voor producten waar een gering bedrag (tussen de € 80 en € 120) voor gevraagd wordt.
Daarbij gaat het om vergunningen die het belang van de aanvrager dienen en waarvoor op basis van het profijtbeginsel een kostendekkend tarief op zijn plaats is. In absolute zin gaat de verhoging gemiddeld om enkele tientjes tot ruim € 200.
Het betreft hier:
- Leegstandsvergunning; 1.12
- Regeling verkeer en vervoer; 1.18.1
- Ontheffing in kader van luchtvaartwet; 1.18.9
- Ontheffing geluid;1.19.10
- Ontheffing voetbalwedstrijd; 1,19.13
- Verklaring bestemmen en gebruik; 1.19.15

2.1.c Legesverordening; Omgevingsvergunning
Titel 2: In een aantal onderdelen zijn de m3-prijzen voor standaardbouwwerken aangepast. Hiervoor volgen wij de ‘Basisbedragen Gebouwen 2018’ van het NBI (Nederlands Bouwkosten Instituut). Deze bedragen komen tot stand door jaarlijks onderzoek in de praktijk binnen alle provincies.

Er is soms discussie over wat de grondslag moet zijn voor het heffen van leges bij bouwwerken. Bijvoorbeeld voor zonneparken is het de vraag of we het gehele bouwwerk (zonnepanelen en onderstel) of alleen het dragende deel (het onderstel) moeten meerekenen. We nemen in Enschede het gehele bouwwerk als grondslag. Dat doen de meeste gemeenten, maar er zijn ook gemeenten die dat niet doen. Er is jurisprudentie die aangeeft dat onder een bouwwerk een compleet bouwwerk wordt verstaan, inclusief de voorzieningen waar zonder zij niet aan haar doel beantwoordt en die nodig zijn om het bouwwerk te laten functioneren. In de begripsomschrijvingen is dat nu als zodanig geformuleerd. Hiermee wordt de onduidelijkheid – voor zover die er nog is – weggenomen.

2.1.e Onroerende zaakbelastingen
De OZB-tarieven zijn afhankelijk van de WOZ-waarden. In 2019 geldt als waardepeildatum 1-1-2018. Omdat de waarden van alle onroerende zaken jaarlijks opnieuw moeten worden vastgesteld, treden per definitie elk jaar lichte verschuivingen (bijvoorbeeld tussen eigenaren van vrije sector woningen en flatwoningen, winkels en fabrieksruimten) in belastingdruk op.

De waardebepaling was op het moment dat voorliggend belastingvoorstel moest worden vastgesteld, nog niet volledig afgerond. Op basis van de beschikbare gegevens uit de marktanalyse gaan wij uit van een gemiddelde waardestijging voor woningen van 8,6 procent en voor niet-woningen van 0,5 procent.

Bij de opbrengstberekening houden wij rekening met een beperkte areaaluitbreiding, de afgesproken inflatiecorrectie van 1,8% en de in de gemeentebegroting 2019-2022 verwerkte verhoging van 6% voor woningen en 7,5% voor niet-woningen. Wij stellen dan ook voor de tarieven als volgt vast te stellen, rekening houdend met de hiervoor genoemde factoren..

Tarieven (% van de WOZ-waarde)	**2018**	**2019**
Zakelijk recht woningen	0,1619	0,1606
Zakelijk recht niet-woningen	0,4279	0,4651
Gebruik niet-woningen	0,3521	0,3827

Woonlasten
De tariefsaanpassingen voor de OZB, riool- en afvalstoffenheffing leiden voor een meerpersoonshuishouden (met eigen woning met een gemiddelde WOZ-waarde) tot de volgende woonlastenontwikkeling voor 2019:

Woonlastenontwikkeling	**2018**	**2019**
OZB Eigenaar woning	€ 272,08	€ 293,30
afvalstoffenheffing (meerpersoons)	€ 264,42	€ 270,00
Rioolheffing	€ 232,80	€ 244,80
TOTAAL	€ 769,30	€ 808,10

2.1.f Precariobelasting
In 2019 zullen wij nader kijken naar het terrassenbeleid in relatie met de precariobelasting. Mogelijk leidt dit tot een voorstel om in de loop van 2019 de tarieven aan te passen. Het betreft dan met name het verschil in tarieven voor een zomer- en winterterras.

2.1.h Reinigingsheffing / afvalstoffenheffing
De begroting voor het product afval is opgesteld op basis van de meest recente begrotingsgegevens en de beschikbare gegevens over het aanbiedgedrag. De enige wijziging betreft de doorbelasting van de verhoging van de landelijke Afvalbelasting op het verbranden van restafval, waardoor de variabele tarieven voor het aanbieden van restafval met gemiddeld 9% verhoogd moeten worden.

Dit leidt tot de volgende tarieven:

	2018	**2019**
Vast tarief	€ 202,32	€ 202,32
Variabele tarieven		
- Rest 240	€ 6,90	€ 7,52
- Rest 140	€ 4,03	€ 4,39
- GFT 240	€ 0,00	€ 0,00
- GFT 140	€ 0,00	€ 0,00
- verzamelcontainers (30 liter)	€ 0,76	€ 0,84

In 2019 wordt de definitieve aanslag over de aanbiedingen in 2018 opgelegd. De inwoners merken de verhoging van de landelijke afvalbelasting pas in 2020, omdat dan de afrekening van de aanbiedingen in 2019 plaatsvindt.

Per huishouden wordt maximaal € 270,00 kwijtgescholden (een vast bedrag ad. € 202,32 plus een variabel bedrag ad. € 67,68).

2.1.i Rioolheffing
De basis voor de ontwikkeling van het tarief rioolheffing ligt in het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) dat uw raad op 12 oktober 2016 heeft vastgesteld. Dit plan wordt jaarlijks geactualiseerd. Op basis van de actualisatie van het GRP in 2018, stijgt het tarief voor het jaar 2019 met 5,1% naar 244,80 euro.

2.1.j Toeristenbelasting
Ook de tarieven van de toeristenbelasting worden jaarlijks geïndexeerd. Om de verblijfsbieders de gelegenheid te bieden met de tariefsverhoging rekening te houden in hun bedrijfsvoering corrigeren wij de tarieven telkens met het inflatiepercentage van het voorafgaande jaar. In 2019 stijgen de tarieven daarom ten opzichte van 2018 dus met 1,2% en in 2020 met 1,8% ten opzichte van 2019.

Met ingang van 2020 ronden wij op verzoek van de verblijfsbieders de tarieven af op € 0,05. Dit leidt tot de volgende tarieven:

omschrijving	**2018**	**2019**	**2020**
Basistarief per nacht (campings)	€ 0,76	€ 0,77	€ 0,80
Hotel, conferentieoord, bed & breakfast of pension	€ 1,27	€ 1,29	€ 1,30

2.1.k Havengelden
In 2015 is overeengekomen dat de vijf gemeentelijke havens aan het Twentekanaal meer gaan samenwerken. Onderdeel van de afspraak was o.a. het vaststellen van dezelfde heffings- en beheersverordening. De tariefstelling in de heffingsverordening is in alle vijf gemeenten ook gelijk. Gezamenlijk is afgesproken de tarieven met 0,6% te verhogen.

Risico's
Niet van toepassing.

Financiële dekking van het voorstel
De gehanteerde tarieven en bedragen zijn verwerkt in de gemeentebegroting 2019-2022.

Alternatieven
Niet van toepassing.

Participatie
N.v.t., zie communicatie.

Communicatie
De tarieven en bedragen worden tevens verwerkt op de website van de gemeente Enschede en de website van het Gemeentelijk belastingkantoor Twente.

Communicatie met direct betrokkenen
De tarieven en bedragen zijn afgestemd met de budgethouders in de organisatie. Na vaststelling worden de vastgestelde tarieven en bedragen binnen de gemeente en met het GBT gedeeld. Daarmee wordt zorggedragen voor het gebruik van de juiste tarieven en bedragen voor 2019.

PR over het besluit
Niet van toepassing.

Rechtsgeldige bekendmaking van gemeentelijke regelgeving
Zie communicatie; de verordeningen worden digitaal gepubliceerd.

Vervolg
Zie communicatie. Aanvullend worden de verordeningen digitaal gepubliceerd.
In 2019 worden de tarieven gehanteerd bij het opleggen van gemeentelijke belastingen en heffingen en dienstverlening aan onze inwoners.

Bijlagen

Verordeningen:
Begraafrechten 2019;
Hondenbelasting 2019;
Leges 2019;
Marktgeld 2019
Onroerende-zaakbelastingen 2019;
Precariobelasting 2019;
Reclamebelasting Centrum 2019;
Reinigingsheffingen 2019;
Rioolheffing 2019;
Toeristenbelasting 2019;
Haven- kade- en opslaggelden 2019 en
De kwijtscheldingsverordening 2019.

Burgemeester en Wethouders van Enschede, _____

de loco-Secretaris,	**de Burgemeester,**
E.A. Smit	dr. G.O. van Veldhuizen

Gemeente Enschede

Besluit Gemeenteraad VII- C

Onderwerp	Verordeningen gemeentelijke belastingen en heffingen 2019		
Organisatieonderdeel	CS		
		Corsanummer	1800097348

De raad van de gemeente Enschede,

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders d.d.,

besluit:

1. Het minimumbedrag voor het in behandeling nemen van een aanvraag voor een omgevingsvergunning met de activiteit bouwen te verhogen.
2. De verordening vast te stellen op de heffing en invordering van:
a. Begraafrechten 2019;
b. Hondenbelasting 2019;
c. Leges 2019;
d. Marktgeld 2019
e. Onroerende-zaakbelastingen 2019;
f. Precariobelasting 2019;
g. Reclamebelasting Centrum 2019;
h. Reinigingsheffingen 2019;
i. Rioolheffing 2019;
j. Toeristenbelasting 2019 en;
k. Haven- kade- en opslaggelden 2019;

3. De kwijtscheldingsverordening 2019 vast te stellen

Aldus vastgesteld in de vergadering van 17 december 2018

De griffier, **de voorzitter,**

R.M. Jongedijk dr. G.O. van Veldhuizen

Verordening op de heffing en de invordering van begraafrechten 2019

De Raad van de gemeente Enschede, gelezen het voorstel van Burgemeester en Wethouders van 20november 2018,

gelet op artikel 229, aanhef en onderdelen a en b, van de Gemeentewet

b e s l u i t

vast te stellen de Verordening op de heffing en de invordering van begraafrechten 2019.

Artikel 1 Begripsomschrijvingen

1. In deze verordening en de daarop rustende bepalingen wordt verstaan onder:

   Algemene begraafplaats:

   a. de Oosterbegraafplaats, gelegen aan de Noord Esmarkerrondweg 407;

   b. de Westerbegraafplaats, gelegen aan de Hengelosestraat 487;

   c. de r.k. begraafplaats, gelegen aan de Gronausestraat 405;

   d. de Historische Begraafplaats Espoort (HBE) gelegen aan de Espoortstraat;

   e. aula: een van de aula's zoals deze aanwezig zijn op de Oosterbegraafplaats en de Westerbegraafplaats;

   f. uitvaartpaviljoen: paviljoen van 6 bij 4 m.

2. .

   a. particulier graf: een graf, grafkelder en wandgrafnis daaronder begrepen, waarvoor voor bepaalde tijd het uitsluitend recht is verleend tot:

- het doen begraven en begraven houden, dan wel bijzetten en bijgezet houden van lijken;
- het doen bijzetten en bijgezet houden van asbussen;
- het doen verstrooien van as;

b. algemeen graf: een graf bij de gemeente in beheer waarin aan een ieder gelegenheid wordt geboden tot het doen begraven en begraven houden van lijken

c. urnengedenkplaats: een urnenopstelplaats, -graf, -nis, -kelder daaronder begrepen, waarvoorvoor bepaalde tijd gelegenheid wordt gegeven tot:
   - het doen bijzetten en bijgezet houden van asbussen;
   - het doen plaatsen en geplaatst houden van urnen;
   - het verstrooien van as;

d. urn: een voorwerp ter berging van één of meer asbussen;

e. asbus: een bus ter berging van as van een overledene;

f. as-strooiveld: het terrein behorend bij de Wester- Ooster-, RK- en HBE-begraafplaats voor het verstrooien van as van overledenen;

g. onderhoud: het voorkomen van algengroei, het onderhouden van door de rechthebbende aangebrachte beplanting en het onkruidvrij houden van de grafoppervlakte door of vanwege de gemeente.

h. bijzondere begraafplaatsen buitengebied: een begraafplaats die volgens de wettelijke omschrijving valt onder de categorie “bijzondere begraafplaatsen” gelegen in het buitengebied van de gemeente

i. Herinneringsbos “de Wester”: een locatie waar ter nagedachtenis en/of voor verstrooiing van as van overledenen een boom kan worden geplant.

- A graf: een algemeen graf van minimaal 2.00 x 1.00 meter, bestemd voor het begraven van één lijk en uitgegeven voor 10 jaar;
- AK graf: een algemeen graf van maximaal 1.50 x 0,75 meter, bestemd voor het begraven van één lijk van een kind en uitgegeven voor 10 jaar;
- B graf (grasbedekking): een particulier graf van minimaal 2.00 x 1.00 meter, bestemd voor het begraven van ten hoogste twee lijken en uitgegeven voor 20 jaar;
- B graf (vrije grafbedekking): een particulier graf van minimaal 2.00 x 1.00 meter, bestemd voor het begraven van ten hoogste twee lijken en uitgegeven voor 20 jaar of 75 jaar;
- RK graf (grasbedekking): een particulier graf van minimaal 2.00 x 1.00 meter, bestemd voor het begraven van ten hoogste twee lijken en uitgegeven voor 20 jaar;
- C graf: een particulier graf van minimaal 3.00 x 1.00 meter, bestemd voor het begraven van ten hoogste twee lijken en uitgegeven voor 20 jaar;
- D graf: een particulier graf van minimaal 1.25 x 4.00 meter, bestemd voor het begraven van ten hoogste vier lijken en uitgegeven voor 20 jaar;
- E, B en RK graf: een particulier graf van minimaal 2.00 x 1.00 meter, bestemd voor het begraven van ten hoogste één lijk en uitgegeven voor 20 jaar;
- K graf: een particulier graf van maximaal 1.50 x 0.75 meter, bestemd voor het begraven van ten hoogste twee lijken van kinderen jonger dan 12 jaar en uitgegeven voor 20 jaar;
- KU urnengedenkplaats: een urnengedenkplek in de Kinderhof, bestemd voor het daarin of daarop bijzetten van ten hoogste twee

asbussen met of zonder sierurnen, dan wel doen verstrooien van as van daarin of daarop van ten hoogste 2 overledenen en uitgegeven voor 5 jaar of een veelvoud daarvan tot maximaal 25 jaar;

- LJG graf: een op het aan de Liberaal Joodse Gemeente toegewezen gedeelte van de Westerbegraafplaats gelegen particulier graf van minimaal 2.00 x 1.00 meter, bestemd voor het begraven van één lijk per graf en uitgegeven voor 40 jaar;
- ISL graf: een op het islamitisch gedeelte van de Westerbegraafplaats gelegen particulier graf van minimaal 2.00 x 1.00 meter, bestemd voor het begraven van één lijk per graf en uitgegeven voor 40 jaar;
- ISL K graf: een op het islamitische gedeelte van de Westerbegraafplaats gelegen particulier graf van maximaal 1.50 x 0.75 meter, bestemd voor het begraven van één lijk van een jong kind en uitgegeven voor 40 jaar;
- V graf: een particulier graf, dat per 2 m2 voor 20 jaar wordt uitgegeven;
- V Oud-graf: een particulier graf, bestemd voor het begraven van maximaal één lijk op het oude deel van de Westerbegraafplaats, dat per 2 m2 voor 20 jaar wordt uitgegeven;
- U5 urnengedenkplaats: een urnengedenkplek, bestemd voor het daarin of daarop bijzetten van ten hoogste twee asbussen met of zonder sierurnen, dan wel het doen verstrooien van as daarin of daarop van ten hoogste twee overledenen en uitgegeven voor 5 jaar of een veelvoud daarvan;
- Ke-graven: een particuliere grafkelder op de Oosterbegraafplaats bestemd voor het begraven van ten hoogste twee lijken en uitgegeven voor 20 jaar.

- Gereserveerd Ke-graven: het gedurende maximaal tien jaar gereserveerd houden van een particuliere grafkelder op de Oosterbegraafplaats bestemd voor het begraven van ten minste twee lijken en uitgegeven voor 20 jaar.
- Vke-graven: V graven die standaard voorzien zijn van een kelderelement, op een vrije locatie op de Oosterbegraafplaats.
- W graf: een particuliere wandgrafnis in de op het achterterrein van de Oosterbegraafplaats gelegen wand bestemd voor het bijzetten van ten hoogste één lijk en uitgegeven voor 20 jaar.
- Gereserveerd W graf: het gedurende maximaal tien jaar gereserveerd houden van een particuliere wandgrafnis in de op het achterterrein van de Oosterbegraafplaats gelegen wand bestemd voor het bijzetten van ten hoogste één lijk en uitgegeven voor 20 jaar.
- Gereserveerd particulier graf: het gedurende maximaal 5 jaar gereserveerd houden van een graf met uitsluitend recht.
- Herinneringsboom: een boom bestemd voor het doen verstrooien van as, in het plantgat of in de onmiddellijke nabijheid van ten hoogste 4 overledenen en uitgegeven voor 20 jaar.

3. .

a. Onder het in het tweede lid genoemde 'het begraven van één lijk' wordt mede verstaan of 'het plaatsen van twee asbussen met of zonder urn' of 'het verstrooien van as van maximaal twee overledenen'.

b. Onder het in lid 1 genoemde 'het begraven van ten hoogste twee lijken' wordt mede verstaan of 'het plaatsen van ten hoogste vier asbussen met of zonder urnen' of 'het verstrooien van as van ten hoogste vier overledenen'.

c. Onder het in lid 1 genoemde 'het begraven van ten hoogste vier lijken' wordt mede verstaan of 'het plaatsen van ten hoogste acht asbussen met of zonder urnen' of 'het verstrooien van as van ten hoogste acht overledenen'.

4. Onder 'begraven' wordt in deze verordening mede verstaan 'herbegraven'.

Artikel 2 Belastbaar feit

Op basis van deze verordening worden rechten geheven voor het gebruik van de begraaf- en gedenkplaatsen en voor het genot van door of vanwege de gemeente verlenen van diensten op de begraaf- en gedenkplaatsen.

Artikel 3 Belastingplicht

De rechten worden geheven van degene op wiens aanvraag dan wel ten behoeve van wie de dienst wordt verricht of van degene die van de bezittingen, werken of inrichtingen gebruik maakt.

Artikel 4 Vrijstellingen

Niet van toepassing

Artikel 5 Tarieven en maatstaven van heffing

1. De rechten worden geheven naar de maatstaven en de tarieven, opgenomen in de bij deze verordening behorende tabel.

2. Voor de berekening van de rechten wordt een gedeelte van een in de tabel genoemde eenheid voor een volle eenheid aangemerkt.

Artikel 6 Belastingjaar

1. Met betrekking tot de rechten die per jaar worden geheven, is het belastingjaar gelijk aan het kalenderjaar.

2. Met betrekking tot de rechten genoemd in hoofdstuk 6.1.1 tot en met 6.1.3 van de tarieventabel is het belastingtijdvak gelijk aan de periode waarvoor wordt afgekocht.

Artikel 7 Wijze van heffing

De rechten worden geheven bij wege van aanslag.

Artikel 8 Ontstaan van de belastingschuld en heffing naar tijdsgelang.

1. De onderhoudsrechten, als bedoeld in hoofdstuk 6.1.1 tot en met 6.1.3 van de tarieventabel zijn verschuldigd bij de aanvang van het belastingtijdvak of, indien de belastingplicht in de loop van het belastingtijdvak aanvangt, bij de aanvang van de belastingplicht.

2. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingtijdvak aanvangt, zijn de rechten als bedoeld in hoofdstuk 6.1.1 tot en met 6.1.3 van de tarieventabel verschuldigd over zoveel twaalfde gedeelten als er in dat jaar, na het tijdstip van de aanvang van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.

3. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingtijdvak eindigt, wordt voor de rechten als bedoeld in hoofdstuk 6.1.1 tot en met 6.1.3 van de tarieventabel ontheffing verleend over zoveel twaalfde gedeelten als er in dat jaar, na het tijdstip van het eindigen van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.

Artikel 9 Ontstaan van de belastingschuld voor de overige rechten

Andere rechten dan die bedoeld in hoofdstuk 6.1.1 tot en met 6.1.3 van de tarieventabel zijn verschuldigd bij de aanvang van de dienstverlening of bij de aanvang van het gebruik van de bezittingen, werken of inrichtingen.

Artikel 10 Termijn van

1. In afwijking van artikel 9, eerste lid, van de Invorderingswet 1990 moeten de rechten worden betaald binnen een maand na de dagtekening van het aanslagbiljet of de schriftelijke kennisgeving. Dit geldt ook in geval het totaalbedrag van de op één aanslag verschuldigde bedrag door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kan worden afgeschreven.

2. De Algemene termijnenwet is niet van toepassing op de in het eerste lid gestelde termijn.

Artikel 11 Kwijtschelding

Bij de invordering van de begraafrechten wordt geen kwijtschelding verleend.

Artikel 12 Nadere regels door het college van burgemeester en wethouders

Het college van burgemeester en wethouders kan nadere regels geven met betrekking tot de heffing en de invordering van begraafrechten.

Artikel 13 Overgangsrecht

1. De ‘Verordening begraafplaatsrechten 2018’ van 18 december 2017 wordt ingetrokken met ingang van de in artikel 14, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.

2. Indien de datum van inwerkingtreding van deze verordening ligt na de in artikel 14, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, blijft de in het eerste lid genoemde verordening gelden voor de in de tussenliggende periode plaatsvindende belastbare feiten voor zover de heffing van de rechten hiervoor in die periode plaatsvindt.

Artikel 14 Inwerkingtreding

1. Deze verordening treedt in werking met ingang van 1 januari 2019.

2. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2019.

Artikel 15 Citeertitel

Deze verordening wordt aangehaald als de ‘Verordening begraafrechten 2019’.

Vastgesteld in de openbare raadsvergadering van 10 december 2018

De Griffier, De Voorzitter,

Tarieventabel, behorende bij de Verordening begraafrechten 2019							
hoofdstuk 1 Verlenen van rechten							
Paragraaf 1 Beschikbaar stellen van graven							
1.1	Voor het verlenen van het uitsluitend recht wordt geheven:						
	Graven zonder "uitsluitend recht" (Algemeen graf)						
1.1.1	Algemene graven 1 diep						€ 760
1.1.2	Algemene kindergraven						€ 380
	Graven met "uitsluitend recht" voor 20 jaar (Particulier graf)						
		Keuzemogelijkheden			Per 5 jaar, c.q. verlengen	Per 10 jaar, c.q. verlengen	Per 20 jaar, c.q. verlengen
1.1.3	Familiegraven, 2 diep	B graven	Afm. 2 x 1 m, ligging op een grafveld;	€ 1.955	€ 490	€ 980	€ 1.955
1.1.3a		RK graven	Afm. 2 x 1 m, ligging op een grafveld;	€ 1.955	€ 490	€ 980	€ 1.955
1.1.3b		B+RK (2 diep)	Afm. 2 x 1 m, ligging langs een zijpad.	€ 1.955	€ 490	€ 980	€ 1.955
1.1.3c		B+RK (1 diep)		€ 1.580	€ 390	€ 790	€ 1.580

1.1.3d		C graven		€ 3.915	€ 980	€ 1.955	€ 3.915
1.1.3e		D graven		€ 4.640	€ 1.160	€ 2.320	€ 4.640
1.1.3f		V graven	Per 2 m2, op een vrije locatie.	€ 4.075	€ 1.020	€ 2.040	€ 4.075
1.1.4	Keldergraven			€ 3.445	€ 860	€ 1.725	€ 3.445
1.1.4a	Gereserveerde keldergraven	Ke-graven		€ 2.815	€ 860	€ 1.725	€ 3.445
1.1.5	V-graven met kelderelement (2 diep)	Vke-graven		€ 6.175	€ 1.020	€ 2.040	€ 4.075
1.1.6	Wandgraven			€ 3.860	€ 965	€ 1.930	€ 3.860
1.1.6a	Gereserveerde wandgraven	W-graven		€ 3.235	€ 965	€ 1.930	€ 3.860
1.1.7	Kindergraven	K graven		€ 980	€ 245	€ 490	€ 980
1.1.8	Bijzondere graven / 1 diep	E graven		€ 1.575	€ 395	€ 790	€ 1.575
		V Oud		€ 3.390	€ 850	€ 1.695	€ 3.390
Graven met "uitsluitend recht" voor 40 jaar							
1.1.9	Bijzondere graven / 1 diep	ISL & LJG		€ 3.155	€ 390	€ 790	€ 1.580
		ISL K		€ 1.580	€ 180	€ 385	€ 790
Graven met "uitsluitend recht" voor 75 jaar							
1.1.10	Familiegraven, 2 diep	B graven		€ 7.330	€ 490	€ 975	€ 1.955

Asbestemmingen voor 5 jaar							
1.1.10	Urnengedenkplaats met urnenkeldertje in urnentuin			€ 395	€ 395		
1.1.11	Urnengedenkplek in de Kinderhof			€ 395	€ 395		
1.1.12	Urnenkeldertje			€ 145			
1.1.13	Urnennis in Columbarium			€ 490	€ 490		
1.1.14	Kamer van Stilte			€ 490	€ 490		
1.1.15	Naamplaatje bij strooiveld			€ 100	€ 50		
Paragraaf 2 Reservering wand- en keldergraven op de Oosterbegraafplaats							
1.4.1	Voor het gedurende maximaal tien jaar gereserveerd houden van een in onder 1.1.4a en 1.1.6a bedoeld wand- of keldergraf						€ 650
1.4.2.1	Voor het maximaal vijf jaar gereserveerd houden van de overige, niet in 1.4.1 bedoelde graven met uitsluitend recht						€ 270
Hoofdstuk 2 Begraven							
De rechten bedragen voor:							
2.1	het begraven van een lijk						€ 760
2.2	het begraven van een lijk in een AK graf, een K graf, een K40-graf of een ISL K graf						€ 380
2.3	de onder 2.1 tot en met 2.2 vermelde tarieven voor het begraven, bijzetten, op- en herbegraven gelden op maandag tot en met vrijdag van 9.30 tot 14.30 uur. Buiten deze dagen en tijdstippen worden de tarieven genoemd onder 2.1 tot en met 2.2 met 75%						

	verhoogd behoudens de zondag waarvoor een verhoging van 100% geldt.						
hoofdstuk 3 cremeren							
niet van toepassing							
hoofdstuk 4 bijzetten asbussen en urnen							
4.1	Het recht bedraagt voor het bijzetten van een asbus met of zonder urn						€ 190
4.2	het onder 4.1 vermelde tarief geldt op maandag tot en met vrijdag van 9.30 tot 14.30 uur. Buiten deze dagen en tijdstippen wordt het tarief met 75% verhoogd behoudens de zondag waarvoor een verhoging van 100% geldt.						
Hoofdstuk 5 Verstrooien van as							
5.1	Voor het doen verstrooien van as wordt per asbus geheven						€ 110
5.2	het onder 5.1 vermelde tarief geldt op maandag tot en met vrijdag van 9.30 tot 14.30 uur. Buiten deze dagen en tijdstippen wordt het tarief met 75% verhoogd behoudens de zondag waarvoor een verhoging van 100% geldt.						
5.3	het planten en beschikbaar stellen van een boom inclusief herinneringsplaatje in het herinneringsbos voor een periode van 20 jaar.						€ 1.085
5.3.1	voor het verlengen van de onder 5.3 vermelde periode met 10 jaar						€ 340

5.4	het vervoeren van de asbus van het crematorium Usselo naar de Ooster- of Westerbegraafplaats						€ 85
5.5	het onder 5.3 vermelde tarief geldt op maandag tot en met vrijdag van 9.30 tot 14.30 uur. Buiten deze dagen en tijdstippen wordt het tarief met 75% verhoogd behoudens de zondag waarvoor een verhoging van 100% geldt.						
Hoofdstuk 6 Grafonderhoud en vergunning graftekens							
6.1	De rechten bedragen voor het onderhoud van een graf per m2 grafoppervlakte						
6.1.1.1	indien het recht wordt afgekocht voor 1jaar						€ 26
6.1.1.2	indien het recht wordt afgekocht voor 2 jaar						€ 52
6.1.1.3	indien het recht wordt afgekocht voor 3 jaar						€ 78
6.1.1.4	indien het recht wordt afgekocht voor 4 jaar						€ 104
6.1.1.5	indien het recht wordt afgekocht voor 5 jaar						€ 130
6.1.2	indien het recht wordt afgekocht voor 10 jaar						€ 260
6.1.3	indien het recht wordt afgekocht voor 20 jaar						€ 520
6.2	De rechten voor het in behandeling nemen van een vergunning tot het plaatsen en hebben van een grafteken bedragen						€ 60
6.3	Fundatie gebruik						€ 190
Hoofdstuk 7 Lijkschouwing			Niet van toepassing				
Hoofdstuk 8 Inschrijven en overboeken							
8.1	Het recht bedraagt voor het inschrijven of overboeken van een particulier graf						€ 50

Hoofdstuk 9 opgraven of ruimen							
Het recht bedraagt voor							
9.1	het opgraven en het verkisten van een lijk of overblijfselen van een lijk voor een persoon van 12 jaar en ouder						€ 1.575
9.1.1	het opgraven en het verkisten van een lijk of overblijfselen van een lijk voor een persoon beneden 12 jaar						€ 795
9.2	het verzamelen van overblijfselen van een lijk en het dieper plaatsen daarvan in hetzelfde graf of net buiten de grafruimte						€ 600
9.2.1	het onder 9.1 en 9.2 vermelde tarief geldt op maandag tot en met vrijdag van 9.30 tot 14.30 uur. Buiten deze dagen en tijdstippen wordt het tarief met 75% verhoogd behoudens de zondag waarvoor een verhoging van 100% geldt						
9.3	voor het na opgraven weer begraven in een ander graf wordt het recht geheven overeenkomstig het bepaalde in hoofdstuk 1 van de tarieventabel.						
Hoofdstuk 10 'Overige diensten							
10.1	Het recht bedraagt voor het gebruik van de aula's (op de Wester- of Oostergraafplaats) voor een afscheidsdienst per keer						€ 135
10.2	Het recht bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag voor de inrichting van een bijzondere begraafplaats in het buitengebied van de gemeente						€ 815

10.3	Het recht bedraagt voor het gebruik van een uitvaartpaviljoen per keer				€ 85

Behoort bij raadsbesluit van 10 december 2018

De griffier van de gemeente
Enschede,

Verordening op de heffing en invordering van hondenbelasting 2019

De Raad van de gemeente Enschede, gelezen het voorstel van Burgemeester en Wethouders van 20 november 2018

gelet op artikel 226 van de Gemeentewet.

b e s l u i t

vast te stellen de Verordening op de heffing en invordering van hondenbelasting 2019.

Artikel 1 Belastbaar feit

Onder de naam 'hondenbelasting' wordt een directe belasting geheven ter zake van het houden van een hond binnen de gemeente.

Artikel 2 Belastingplicht

1. Belastingplichtig is de houder van een hond.

2. Als houder van een hond wordt aangemerkt degene die, onder welke titel ook, een hond onder zich heeft, tenzij blijkt dat een ander de houder is.

3. Het houden van een hond door een lid van het huishouden wordt aangemerkt als het houden van een hond door een door de in artikel 232, vierde lid, onderdeel a, van de Gemeentewet bedoelde gemeenteambtenaar aan te wijzen lid van het huishouden.

Artikel 3 Vrijstellingen

1. In dit artikel wordt verstaan onder hondenasiel: aan één locatie gebonden ruimte of ruimtes bestemd of gebruikt voor het in bewaring houden van honden die zwervend zijn aangetroffen, dan wel waarvan door de eigenaar permanent afstand is gedaan, welke locatie als inrichting is aangemeld overeenkomstig artikel 3.7, eerste lid, van het Besluit houders van dieren.

2. De belasting wordt niet geheven voor honden:

a. die zijn opgeleid tot en dienen als blindengeleidehond en in hoofdzaak als zodanig door een blind persoon worden gehouden;

b. die zijn opgeleid tot en dienen als gehandicaptenhond en in hoofdzaak als zodanig door een gehandicapt persoon worden gehouden;

c. die verblijven in een hondenasiel;

d. die uitsluitend ten verkoop of aflevering in voorraad worden gehouden in een inrichting als bedoeld in artikel 3.7, eerste lid, van het Besluit houders van dieren;

e. die jonger zijn dan drie maanden, voor zover zij tezamen met de moederhond worden gehouden;

f. waarvan de houder in het bezit is van een geldend diploma der Koninklijke Nederlandse Politiehondenvereniging, mits de houder zich verbindt zijn hond met een geleider, aan wiens bevelen hij gehoorzaamt, op aanvraag ter beschikking van de politie te stellen;

g. waarvan de houder in het bezit is van een geldend diploma van het noodcomité van Het Nederlandse Rode Kruis of van de Nederlandse Vereniging van Rodekruishonden.

Artikel 4 Maatstaf van heffing

De belasting wordt geheven naar het aantal honden dat wordt gehouden.

Artikel 5 Belastingtarief

1. De belasting bedraagt per hond en per belasting jaar **€ 84,36**

2. In afwijking in zoverre van het voorgaande lid bedraagt de belasting per jaar voor honden gehouden in een kennels, geregistreerd bij de Raad van Beheer op Kynologisch gebied in Nederland per kennel **€ 237,72**

Voor de toepassing van de vorige volzin wordt onder kennel verstaan een inrichting als bedoeld in artikel 3.7, eerste lid, van het Besluit houders van dieren, bestemd en gebruikt voor het fokken van honden voor de verkoop of aflevering van nakomelingen.

3. Voor belastingbedragen tot maximaal € 10 vindt geen invordering plaats. Voor de toepassing van de vorige volzin wordt het totaal van op een aanslagbiljet verenigde verschuldigde bedragen hondenbelasting of andere heffingen aangemerkt als één belastingbedrag.

Artikel 6 Belastingjaar

Het belastingjaar is gelijk aan het kalenderjaar.

Artikel 7 Wijze van heffing

De belasting wordt bij wege van aanslag geheven.

Artikel 8 Ontstaan van de belastingschuld heffing naar tijdsgelang

1. De belasting is verschuldigd bij de aanvang van het belastingjaar of, als dit later is, bij de aanvang van de belastingplicht.

2. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingjaar aanvangt of het aantal honden dat wordt gehouden in de loop van het belastingjaar toeneemt, is de belasting, respectievelijk de hogere belasting, verschuldigd over zoveel twaalfde gedeelten als er in dat jaar, na het tijdstip van de aanvang van de belastingplicht, respectievelijk de toename van het aantal honden, nog volle kalendermaanden overblijven.

3. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingjaar eindigt, of het aantal honden dat door de belastingplichtige wordt gehouden in de loop van het belastingjaar vermindert, wordt ontheffing verleend over zoveel twaalfde gedeelten als er in dat jaar, na het tijdstip van beëindiging van de belastingplicht of de vermindering van het aantal honden, nog volle kalendermaanden overblijven, tenzij blijkt dat het bedrag van de ontheffing minder bedraagt dan € 10, -.

Artikel 9 Termijnen van betaling

1. De aanslagen moeten worden betaald uiterlijk twee kalendermaanden na de op het aanslagbiljet vermelde dagtekening.

2. In afwijking van het eerste lid kunnen op verzoek van de belastingplichtige de aanslagen worden betaald in zoveel gelijke termijnen als er na de dagtekening van het aanslagbiljet nog maanden in het kalenderjaar overblijven, met dien verstande dat het aantal termijnen ten minste twee bedraagt en maximaal tien, indien aan het navolgende wordt voldaan:

    a. het totaal bedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen hondenbelasting of andere belastingen moet minder zijn dan € 6.600,--;

    b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.

    De eerste termijn vervalt één maand na de dagtekening van het aanslagbiljet en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.

3. De Algemene termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 10 Kwijtschelding

Bij de invordering van de hondenbelasting wordt geen kwijtschelding verleend.

Artikel 11 Nadere regels door het college van burgemeester en wethouders

Het college van burgemeester en wethouders kan nadere regels geven met betrekking tot de heffing en de invordering van de hondenbelasting.

Artikel 12 Overgangsrecht

1. De 'Verordening Hondenbelasting 2018' van 18 december 2017 wordt ingetrokken met ingang van de in artikel 13, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.

2. Indien de datum van inwerkingtreding van deze verordening ligt na de in artikel 13, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, blijft de in

het eerste lid genoemde verordening gelden voor de in de tussenliggende periode plaatsvindende belastbare feiten voor zover de heffing van de rechten hiervoor in die periode plaatsvindt.

Artikel 13 Inwerkingtreding

1. Deze verordening treedt in werking met ingang van 1 januari 2019.

2. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2019.

Artikel 14 Citeertitel

Deze verordening wordt aangehaald als de ‘Verordening Hondenbelasting 2019’.

Vastgesteld in de openbare raadsvergadering van 10 december 2018.

De Griffier De Voorzitter

Verordening op de heffing en invordering van leges 2019

De Raad van de gemeente Enschede, gelezen het voorstel van Burgemeester en Wethouders van 20 november 2018, nummer..

Gelet op de artikelen 156, eerste en tweede lid, aanhef en onderdeel h, en 229, eerste lid, aanhef onderdeel b, van de Gemeentewet, het Besluit uitvoering Crisis- en Herstelwet (zeventiende tranche) en de artikelen 2, tweede lid, en 7 van de Paspoortwet;

b e s l u i t

vast te stellen de

Verordening op de heffing en invordering van leges 2019

Artikel 1 Begripsomschrijvingen

Deze verordening verstaat onder:

a. "dag": de periode van 00.00 uur tot 24.00 uur, waarbij een gedeelte van een dag als een hele dag wordt aangemerkt;
b. “week": een aaneengesloten periode van zeven dagen;
c. "maand": het tijdvak dat loopt van de n^e dag in een kalendermaand tot en met de $(n-1)^e$ dag in de volgende kalendermaand, met dien verstande dat als de n^e dag in een kalendermaand 30 of 31 januari is, de $(n-1)^e$ dag in de volgende kalendermaand altijd de laatste dag van de maand februari is;
d. "jaar": het tijdvak dat loopt van de n^e dag in een kalenderjaar tot en met de $(n-1)^e$ dag in het volgende kalenderjaar;
e. "kalenderjaar": de periode van 1 januari tot en met 31 december.

Artikel 2 Belastbaar feit

1. Onder de naam ‘leges’ worden rechten geheven voor:

    a. het genot van door of vanwege het gemeentebestuur verstrekte diensten;

b. het verrichten van handelingen ten behoeve van een aanvraag van een Nederlandse identiteitskaart of een reisdocument:

een en ander zoals genoemd in deze verordening en de daarbij behorende tarieventabel.

2. Hetgeen in deze verordening en de daarbij behorende tarieventabel is bepaald over een Nederlandse identiteitskaart voor een persoon die op het moment van de aanvraag de leeftijd van achttien jaar nog niet heeft bereikt, is van overeenkomstige toepassing op een vervangende Nederlandse identiteitskaart voor personen met een uitreisverbod, ongeacht de leeftijd van de betrokken persoon.

Artikel 3 Belastingplicht

Belastingplichtig is de aanvrager dan wel degene ten behoeve van wie de dienst is verleend of handelingen zijn verricht.

Artikel 4 Vrijstellingen

De in deze verordening genoemde leges worden, voor zover daarin niet reeds op andere plaatsen in deze verordening is voorzien, niet geheven voor:

1. diensten waarvan de kosten krachtens afdeling 6.4 van de Wet ruimtelijke ordening (grondexploitatie) zijn of worden verhaald;
2. diensten met betrekking tot een aanvraag tot verlening of gehele of gedeeltelijke intrekking van een omgevingsvergunning of wijziging van voorschriften van een omgevingsvergunning, voor zover die aanvraag betrekking heeft op een activiteit met betrekking tot een inrichting als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder e, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht;
3. het in behandeling nemen van een aanvraag tot verlening van een omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onderdeel i, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, voor zover het een activiteit betreft bedoeld in artikel 2.2a van het Besluit omgevingsrecht (omgevingsvergunning beperkte milieutoets);

4. het afgeven van beschikkingen op aanvragen en bezwaarschriften ter zake van plaatselijke belastingen;
5. het aan belanghebbende uitreiken van beschikkingen of afschriften daarvan, houdende aanstelling, benoeming, bevordering, ontslag, toekenning van bezoldiging, vergoeding of toelage, dan wel verhoging hiervan betrekking hebbende op enige gemeentelijke functie of dienstverrichting jegens de gemeente;
6. het aan belanghebbende uitreiken van beschikkingen of afschriften daarvan, houdende beslissing op een aanvraag om subsidie uit de gemeentekas;
7. het afgeven van beschikkingen of afschriften van beschikkingen op aanvragen ter zake van bijstand ingevolge de Algemene Bijstandswet en andere uitkeringen in het persoonlijk belang van de uitkeringsgerechtigden;
8. ontheffingen op grond van artikel 87 van het Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens voor zover die zijn aangevraagd door gemeentelijke afdelingen en sectoren;
9. het in behandeling nemen van een aanvraag om een vergunning voor het plaatsen van een mobiele onderzoeksunit die wordt gebruikt voor het doen van bevolkingsonderzoek als bedoeld in artikel 1, onder c, van de Wet op het bevolkingsonderzoek, voor welk onderzoek op grond van die wet vergunning is verleend;
10. De in de tarieventabel onder 1.9.2 genoemde rechten worden niet geheven, indien de verrichtingen plaatsvinden ten behoeve van door publiekrechtelijke lichamen toegekende pensioenen, lijfrenten en overige sociale uitkeringen;
11. het in behandeling nemen van een aanvraag voor een evenementenvergunning van een vrijwilligersorganisatie of non-profitorganisatie met een sociaal, pedagogisch, charitatief, cultureel of sportief doel, tot het verlenen van een vergunning op basis van de APV, voor het houden van niet-commerciële activiteiten door organisaties.

Artikel 5 Maatstaf van heffing en tarieven

1. De leges worden geheven naar de maatstaven en tarieven, opgenomen in de bij deze verordening behorende tarieventabel.

2. Voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het nemen van een projectuitvoeringsbesluit als bedoeld in artikel 2.10 van de Crisis- en herstelwet bedraagt het tarief de som van de bedragen die op grond van deze verordening verschuldigd zouden zijn voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verkrijgen van een vergunning, ontheffing, vrijstelling of enig ander besluit in het kader van de ontwikkeling en verwezenlijking van het project, voor zover het projectuitvoeringsbesluit strekt ter vervanging van deze besluiten, zoals bedoeld in artikel 2.10, derde lid, van de Crisis- en herstelwet.

3. Voor de berekening van de leges wordt een gedeelte van een in de tarieventabel genoemde eenheid als een volle eenheid gerekend.

4. Het bedrag van de heffing op grond van Titel 2 van de Tarieventabel wordt per belastingaanslag naar beneden afgerond op hele euro's.

Artikel 6 Wijze van heffing

1. De leges op basis van titel 2 van de tarieventabel worden bij wege van aanslag geheven.

2. De overige leges worden geheven bij wege van een mondelinge dan wel een gedagtekende schriftelijke of digitale kennisgeving, waaronder mede wordt begrepen een stempelafdruk, zegel, nota of andere schriftuur. Het gevorderde bedrag wordt mondeling, dan wel door toezending of uitreiking van de schriftelijke kennisgeving aan de belastingschuldige bekendgemaakt.

Artikel 7 Termijnen van betaling

1. In afwijking van artikel 9, eerste lid van de Invorderingswet 1990 moeten de leges worden betaald ingeval de kennisgeving bedoeld in artikel 6:

    a. mondeling wordt gedaan, op het moment van het doen van de kennisgeving;

    b. schriftelijk wordt gedaan, op het moment van het uitreiken van de kennisgeving;

c. digitaal wordt gedaan, op het moment van mailing van de kennisgeving.

2. Indien de leges niet op het in het eerste lid genoemde tijdstip kunnen worden vastgesteld moeten deze, in afwijking van het bepaalde in het eerste lid, worden betaald, indien het betreft:

    a. de afgifte van een vergunning, ter zake waarvan het bedrag van de verschuldigde leges wordt berekend in verhouding tot een begroting van kosten of voor zover de leges verschuldigd zijn op grond van titel 2, hoofdstuk I, rubriek I, (leges omgevingsvergunning) van de bij deze verordening behorende tarieventabel binnen een maand na dagtekening van de aanslag. Dit geldt ook in geval het totaalbedrag van de op één aanslag verschuldigde bedrag door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kan worden afgeschreven.
    b. een niet onder a genoemd geval, binnen veertien dagen na dagtekening van de schriftelijke kennisgeving.

3. De Algemene termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 8 Kwijtschelding

Bij de invordering van de leges wordt geen kwijtschelding verleend.

Artikel 9 Vermindering of teruggaaf

Gehele of gedeeltelijke vermindering of teruggaaf van leges voor een in de bij deze verordening behorende tarieventabel omschreven dienst wordt verleend overeenkomstig een met betrekking tot die dienst in die tarieventabel opgenomen bepaling.

Artikel 10 Overdracht van bevoegdheden

Het college is bevoegd tot het wijzigen van deze verordening in de loop van het kalenderjaar, indien de wijzigingen:

a. van zuiver redactionele aard zijn;

b. een gevolg zijn van nieuwe of gewijzigde rijksregelgeving die in werking treedt binnen drie maanden na de officiële bekendmaking van de inwerkingtreding ervan in het Staatsblad of de Staatscourant en het de volgende hoofdstukken of onderdelen van titel 1 van de tarieventabel betreft:
    1. hoofdstuk 1 onderdeel 1.1.5 akten burgerlijke stand;
    2. hoofdstuk 2 (reisdocumenten)
    3. hoofdstuk 3 (rijbewijzen);
    4. onderdeel 1.9.1 (verklaring omtrent het gedrag);

Artikel 10A Hardheidsclausule

Het college kan voor bepaalde gevallen deze verordening buiten toepassing laten of daarvan afwijken voor zover toepassing, gelet op het belang dat de verordening beschermt, zal leiden tot onbillijkheden van overwegende aard.

Artikel 11 Abonnementen

1. Elk abonnement wordt gesteld op naam van de aanvrager (aanvraagster); het is noch geheel, noch gedeeltelijk voor overdracht vatbaar.

2. Aan iedere geabonneerde wordt een gedagtekende verklaring van abonnement uitgereikt, vermeldende al wat voor geabonneerde van belang wordt geacht. De geabonneerde is verplicht desverlangd de verklaring van abonnement bij zijn aanvraag om inlichtingen over te leggen.

3. Een abonnement wordt geacht te zijn ingegaan op de dag, waarop het verschuldigde bedrag is voldaan, tenzij een latere dag is overeengekomen.

4. Gehele of gedeeltelijke terugbetaling van een niet of niet volledig gebruikt abonnement vindt niet plaats.

5. Indien van een abonnement een ander gebruik wordt gemaakt dan waarvoor het is aangegaan, wordt de verdere verstrekking van inlichtingen aan de betrokkene gestaakt, zonder dat restitutie van de geheven leges zal plaatsvinden.

Artikel 12 Nadere regels door het college van burgemeester en wethouders

Het college van burgemeester en wethouders kan nadere regels geven met betrekking tot de heffing en de invordering van de leges.

Artikel 13 Overgangsrecht

1. De 'Legesverordening 2018' van 18 december 2017, voor het laatst gewijzigd bij raadsbesluit d.d. 16 juli 2018, wordt ingetrokken met ingang van de in artikel 14, derde lid, genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.

2. Indien de datum van inwerkingtreding van deze verordening ligt na de in artikel 14, derde lid, opgenomen datum van ingang van de heffing, blijft de in het eerste lid genoemde verordening gelden voor de in de tussenliggende periode plaatsvindende belastbare feiten voor zover de heffing van de leges hiervoor in die periode plaatsvindt.

Artikel 14 Inwerkingtreding

1. Deze verordening treedt in werking met ingang van 1 januari 2019.

2. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2019.

Artikel 15 Citeertitel

Deze verordening wordt aangehaald als de 'Legesverordening 2019'.

Vastgesteld in de openbare raadsvergadering van 10 december 2018.

De Griffier De Voorzitter

TARIEVENTABEL, BEHORENDE BIJ DE LEGESVERORDENING 2019.

Indeling tarieventabel

Titel 1 Algemene dienstverlening

Hoofdstuk 1 Burgerlijke stand

Hoofdstuk 2 Reisdocumenten

Hoofdstuk 3 Rijbewijzen

Hoofdstuk 4 Verstrekkingen uit de Basisregistratie Personen

Hoofdstuk 5 Verstrekkingen uit het Kiezersregister

Hoofdstuk 6 Verstrekkingen op grond van Wet bescherming persoonsgegevens

Hoofdstuk 7 Bestuursstukken

Hoofdstuk 8 Vastgoedinformatie

Hoofdstuk 9 Overige publiekszaken

Hoofdstuk 10 Stadsarchief

Hoofdstuk 11 Huisvestingswet

Hoofdstuk 12 Leegstandwet

Hoofdstuk 13 Gemeentegarantie

Hoofdstuk 14 Gereserveerd

Hoofdstuk 15 Gereserveerd

Hoofdstuk 16 Kansspelen

Hoofdstuk 17 Telecommunicatie

Hoofdstuk 18 Verkeer en vervoer

Hoofdstuk 19 Diversen

Titel 2 Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning

Hoofdstuk 1 Begripsomschrijvingen

Hoofdstuk 2 Beoordeling conceptaanvraag

Hoofdstuk 3 Omgevingsvergunning

Hoofdstuk 4 Vermindering

Hoofdstuk 5 Vermindering of Teruggaaf

Hoofdstuk 6 Intrekking omgevingsvergunning gereserveerd

Hoofdstuk 7 Wijziging omgevingsvergunning als gevolg van wijziging project

Hoofdstuk 8 Bestemmingswijzigingen zonder activiteiten

Hoofdstuk 9 vervallen

Hoofdstuk 10 Overig/administratief

Titel 3 Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn

Hoofdstuk 1 Drank- en Horecawet en aanverwante regelingen

Hoofdstuk 2 Evenementenvergunning

Hoofdstuk 3 Prostitutiebedrijven

Hoofdstuk 4 Markten Hoofdstuk 5Winkeltijdenwet

Hoofdstuk 6 In deze titel niet benoemde vergunning, ontheffing of andere beschikking

Titel 1 Algemene dienstverlening		
Hoofdstuk 1 Burgerlijke stand		
1.1.1	Het tarief bedraagt voor het voltrekken van een huwelijk, geregistreerd partnerschap of omzetting van een geregistreerd partnerschap in een huwelijk met een ceremonieel vertoon en is inclusief huwelijks- of partnerschapsboekje. Indien geen boekje gewenst, wordt de leges verlaagd met de prijs genoemd onder 1.1.2:	
1.1.1.2	In het stadhuis (trouwzaal: 1, 2 of Friedhofkamer) van maandag tot en met vrijdag van 08.30 tot en met 17.45 uur	€ 487,25
1.1.1.3	In de Mozaïekzaal van het stadhuis van maandag tot en met vrijdag van 08.30 tot en met 17.30 uur	€ 566,05
1.1.1.4	In het stadhuis (trouwzaal: 1, 2, Friedhofkamer of Mozaïekzaal) op zaterdag van 08.30 tot en met 14.45 uur	€ 917,60
1.1.1.5	In het stadskantoor huwelijk of geregistreerd partnerschap (zonder ceremonieel vertoon) op dinsdag en woensdag om 13.30 en 14.00 uur	€ 212,65
1.1.1.6	Op een buitenlocatie* van maandag tot en met vrijdag van 08.30 tot 18:00 uur	€ 487,20
1.1.1.7	Op een buitenlocatie* van maandag tot en met vrijdag van 18.00 uur tot 24.00 uur	€ 615,05
1.1.1.8	Op een buitenlocatie* op zaterdag van 08.30 tot 24.00 uur	€ 702,40
1.1.1.9	Op een buitenlocatie* op zon- en feestdagen van	€ 758,00

	08.30 tot 24.00 uur	
	*(in de hiervoor bedoelde gevallen is dit exclusief kosten die de buitenlocatie zelf in rekening brengt)	
1.1.1.10	De onder 1.1.1 tot en met 1.1.1.9 vermelde tarieven worden verhoogd met toeslagen indien:	
1.1.1.10.1	het ter beschikking stellen aan bruidsparen/geregistreerde partners van een internetverbinding voor het tonen van hun voltrekking inclusief de verstrekking van een DVD	€ 78,80
1.1.1.10.2	Inschakeling van een externe buitengewoon ambtenaar burgerlijke stand	€ 103,45
1.1.1.11	Het is mogelijk om op woensdagochtend om 8.30 uur en 8.45 uur een legesvrij huwelijk/partnerschapsregistratie aan te gaan. De legesvrije huwelijken/partnerschapsregistraties worden niet voltrokken op locatie en zonder ceremonieel vertoon.	
1.1.2	Het tarief bedraagt voor het verstrekken:	
	bij een legesvrij huwelijks- of een geregistreerd partnerschapsboekje:	€ 30,75
1.1.3	Het tarief bedraagt voor het omzetten van een geregistreerd partnerschap in een huwelijk of bij een vervanging	€ 52,75
1.1.4	Het tarief bedraagt voor het verstrekken van daartoe geschikte opgaven voor publicatie in nieuwsbladen van geboorten, voltrokken huwelijken, partnerschapsregistraties en sterfgevallen, bij	€ 840,25

	jaarabonnement	
1.1.5	Terzake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een stuk als bedoeld in artikel 2 van de Wet rechten burgerlijke stand geldt het tarief zoals dat is opgenomen in het legesbesluit akten burgerlijke stand.	
Hoofdstuk 2 Reisdocumenten		
1.2	Het tarief bedraagt voor het verrichten van handelingen ten behoeve van een aanvraag:	
1.2.1	van een nationaal paspoort:	
1.2.1.a	voor een persoon die op het moment van de aanvraag 18 jaar of ouder is	€ 71,35
1.2.1.b	voor een Nederlander in het buitenland die op het moment van de aanvraag 18 jaar of ouder is	€ 107,50
1.2.1.c	voor een persoon die op het moment van de aanvraag de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt	€ 53,95
1.2.1.d	voor een Nederlander in het buitenland die op het moment van de aanvraag de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt	€ 90,15
1.2.2	van een nationaal paspoort, een groter aantal bladzijden bevattende dan een nationaal paspoort als bedoeld in onderdeel 1.2.1 (zakenpaspoort):	
1.2.2.a	voor een persoon die op het moment van de aanvraag 18 jaar of ouder is	€ 71,35

1.2.2.b	voor een Nederlander in het buitenland die op het moment van de aanvraag 18 jaar of ouder is	€ 107,60
1.2.2.c	voor een persoon die op het moment van de aanvraag de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt	€ 53,95
1.2.2.d	voor een Nederlander in het buitenland die op het moment van de aanvraag de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt	€ 90,15
1.2.3	van een reisdocument ten behoeve van een persoon die op grond van de Wet betreffende de positie van Molukkers als Nederlander wordt behandeld (faciliteitenpaspoort):	
1.2.3.a	voor een persoon die op het moment van de aanvraag 18 jaar of ouder is	€ 71,35
1.2.3.b	voor een Nederlander in het buitenland die op het moment van de aanvraag 18 jaar of ouder is	€ 107,60
1.2.3.c	voor een persoon die op het moment van de aanvraag de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt	€ 53,95
1.2.3.d	voor een Nederlander in het buitenland die op het moment van de aanvraag de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt	€ 90,15
1.2.4	van een reisdocument voor vluchtelingen of een reisdocument voor vreemdelingen	€ 53,95
1.2.5	van een Nederlandse identiteitskaart:	
1.2.5.a	voor een persoon (ingezetenen) die op het moment van de aanvraag 18 jaar of ouder is	€ 56,80
1.2.5.b	in andere gevallen dan bedoeld in subonderdeel	€ 96,10

	1.2.5.a aan Nederlanders in het buitenland	
1.2.5.c	voor een persoon (ingezetenen) die op het moment van de aanvraag de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt	€ 29,95
1.2.5.d	voor een Nederlander in het buitenland die op het moment van de aanvraag de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt	€ 69,20
1.2.6	voor een versnelde levering van een in de onderdelen 1.2.1 tot en met 1.2.5 genoemd document, m.u.v. 1.2.1.b, 1.2.1.d, 1.2.2.b, 1.2.2.d, 1.2.3.b, 1.2.3.d, 1.2.4, 1.2.5.b en 1.2.5.d, zijnde een toeslag op de in die onderdelen genoemde bedragen:	€ 48,60
1.2.7	Voor het bezorgen van een in de onderdelen 1.2.1.a, 1.2.1.c, 1.2.2.a, 1.2.2.c, 1,2,3.a, 1.2.3.c, 1.2.5.a en 1.2.5.c genoemd document zijnde een toeslag op de in die onderdelen genoemde bedragen	€ 15,30
1.2.8	Voor het bezorgen van een in de onderdelen 1.2.1.b, 1.2.1.d, 1.2.2.b, 1.2.2.d, 1.2.3.b, 1.2.3.d, 1.2.5.b en 1.2.5.d genoemd document, zijnde een toeslag op de in die onderdelen genoemde bedragen	€ 25,55
1.2.9	het gelijktijdig bezorgen van meerdere reisdocumenten en/of Nederlandse identiteitskaarten voor een gezin of samenlevingsvorm op hetzelfde adres en op hetzelfde tijdstip per document meer dan één (anders dan 1.2.8)	€ 6,00
1.2.10	De rechten in de onderdelen 1.2.1 tot en met 1.2.9 zijn niet verschuldigd indien dit reisdocument op grond van artikel 2, derde lid, of artikel 2a, derde lid van het Besluit Paspoortgelden strekt tot vervanging	

	van een eerder geleverd reisdocument	
1.2.11	Het tarief als genoemd in 1.2.6 wordt bij een gecombineerde versnelde levering van een nieuw document als bedoeld in 1.2.1 tot en met 1.2.5, m.u.v. 1.2.1.b, 1.2.1.d, 1.2.2.b, 1.2.2.d, 1.2.3.b, 1.2.3.d, 1.2.5.b en 1.2.5.d, slechts één keer per document berekend	
Hoofdstuk 3 Rijbewijs		
1.3.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot:	
1.3.1.1	het afgeven, vernieuwen of omwisselen van een rijbewijs	€ 39,45
1.3.2	Het tarief genoemd in 1.3.1.1 wordt bij een spoedlevering vermeerderd met een bedrag van	€ 34,10
Hoofdstuk 4 Verstrekkingen uit de Basisregistratie personen		
1.4.1	Voor de toepassing van dit hoofdstuk wordt onder één verstrekking verstaan één of meer gegevens over één persoon waarvoor de basisregistratie personen moet worden geraadpleegd.	
1.4.2	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
1.4.2.1	tot het verstrekken van gegevens per verstrekking of (gezins-) uittreksel	€ 16,60

1.4.2.2	Voor inlichtingen uit een ander bevolkings- en verblijfsregister dan de lopende basisregistratie personen, is het tarief	€ 33,20
1.4.3	De in 1.4.2.1 genoemde leges worden voor ieder daaraan besteed kwartier, indien op verzoek de basisregistratie personen wordt doorgenomen, verhoogd met	€ 25,00
1.4.4	De in 1.4.2.1 genoemde leges wordt bij een spoedlevering (gegarandeerde verstrekking van de gevraagde inlichting binnen 3 werkdagen) vermeerderd met een bedrag per opgevraagde inlichting	€ 16,60
1.4.5	Voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van gegevens, als bedoeld in artikel 3.17 lid 1 juncto artikel 1.14 wet BRP geldt het tarief zoals dat door de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is of wordt vastgesteld. Voor de toepassing van dit artikel wordt onder één verstrekking verstaan één of meer gegevens omtrent één persoon waarvoor de BRP moet worden geraadpleegd.	
1.4.6	De in 1.4.5 bedoelde tarief wordt, gelet op artikel 17 lid 2 van het besluit basisregistratie personen, voor een ieder daaraan besteed kwartier, indien op verzoek de gemeentelijke Basisregistratie personen wordt doorgenomen, verhoogd met	€ 25,00
Hoofdstuk 5 Verstrekkingen uit het kiezersregister		
	gereserveerd	

Hoofdstuk 6 Verstrekkingen op grond van de Wet bescherming persoonsgegevens		
	vervallen ivm inwerkingtreding AVG	
Hoofdstuk 7 Bestuursstukken		
1.7.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag	
1.7.1.1	tot het afsluiten van een abonnement op de publicabele besluitenlijst van het College van Burgemeester en Wethouders (wekelijkse toezending)	€ 52,05
1.7.1.2	Plaatselijke politieke groeperingen en plaatselijke afdelingen van landelijke politieke partijen, alsmede besturen van vakcentrales zijn ten aanzien van een door Burgemeester en Wethouders te bepalen aantal exemplaren c.q. abonnementen vrijgesteld van het betalen van het onder 1.7.1.1 vermelde tarief, mits zij de stukken bij de Publieksdiensten in het Stadskantoor afhalen.	
Hoofdstuk 8 Vastgoedinformatie		
1.8.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
1.8.1.1	voor het verkrijgen van inzage van de bij de gemeente berustende kadastrale bescheiden, te weten kadastrale legger, per leggerartikel en/of de kadastrale kaart, per kaartblad	€ 5,70

	In dit bedrag is begrepen het verkrijgen van één fotokopie op A4-formaat van het leggerartikel en/of de kadastrale kaart.	
1.8.1.2	voor een verzoek om informatie uit de Openbare Registers via Kadaster on-Line: de legeskosten ad	€ 5,70
	van Kadaster on-Line, te vermeerderen met een toeslag van	€ 19,05
	per kwartier voor het in behandeling nemen van een verzoek om toelichting	
1.8.2	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een afschrift van of uitreksel uit:	
1.8.2.1	het gemeentelijke beperkingenregister of de gemeentelijke beperkingenregistratie, bedoeld in artikel 9, eerste lid, onder a en b, van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken, dan wel tot het verstrekken van een aan die registratie ontleende verklaring, als bedoeld in artikel 9, eerste lid, onder c, van die wet	€ 12,40
Hoofdstuk 9 Overige publiekszaken		
1.9	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
1.9.1	tot het verstrekken van een verklaring omtrent gedrag natuurlijke personen	€ 41,35
1.9.2	tot het verstrekken van een bewijs van in leven zijn	€ 16,60

1.9.2.a	bij een verplichte pensioenvoorziening tussen werkgever en werknemer kan, op vertoon van een bewijsstuk, het bewijs genoemd in 1.9.2 kosteloos worden verstrekt	
1.9.3	tot het verstrekken van een legalisatie van een handtekening of het waarmerken van een fotokopie	€ 16,60
1.9.4	tot het verstrekken van iedere andere verklaring omtrent een bepaalde persoon	€ 16,60
Hoofdstuk 10 Stadsarchief		
1.10	Het tarief bedraagt voor :	
1.10.1	Het op verzoek doen van onderzoek in het archief per 15 minuten of gedeelte daarvan, daaraan besteed	€ 14,10
1.10.2	Voor gereedmaken van bestellingen per 15 minuten of gedeelte daarvan	€ 9,65
1.10.3	Voor het meewerken aan lezingen en exposities op verzoek van derden per uur of gedeelte daarvan	€ 56,60
1.10.4	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
1.10.4.1	verplaatst naar hoofdstuk 1.19.6. Nog vernummeren	
1.10.4.2	een digitaal afschrift of digitale kopie van een in het gemeentearchief berustend stuk:	
a	indien het origineel op papier een A3 formaat of kleiner heeft, per pagina	€ 0,50
b	indien het origineel op papier een groter formaat heeft dan A3, per pagina	€ 1,05

c	indien het origineel digitaal beschikbaar is ongeacht het formaat, per pagina	€ 0,50
1.10.4.3	het scannen of opname met digitale camera van foto's of overige documenten per foto (vanaf 300 dpi) c.q. per document	€ 14,10
1.10.4.3.1	Indien gebruik wordt gemaakt van een Cd-rom dan wordt de op basis van het 1.10.4.2 verschuldigde leges per Cd-rom verhoogd met	€ 3,15
1.10.4.3.2	Indien gebruik wordt gemaakt van een USB-stick dan wordt de op basis van het 1.10.4.2 verschuldigde leges per USB-stick verhoogd met	€ 4,25
1.10.4.4	Readerprinter afdrukken (zelfbediening) per A4 afdruk	€ 0,55
1.10.4.5	fotoprint op glanspapier Formaat 13 x 18	€ 10,75
	Formaat 18 x 24	€ 14,10
	Formaat 24 x 30	€ 17,55
Hoofdstuk 11 Huisvestingswet		
	Gereserveerd	
Hoofdstuk 12 Leegstandswet		
1.12	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
1.12.1	tot het verlenen van een vergunning tot tijdelijke verhuur van leegstaande woonruimte als bedoeld in artikel 15, eerste lid, van de Leegstandwet	€ 132,00

1.12.2	tot verlenging van een vergunning tot tijdelijke verhuur van woonruimte als bedoeld in artikel 15, negende lid, van de Leegstandwet	€ 132,00
Hoofdstuk 13 Gemeentegarantie		
Hoofdstuk 14 Markten		
	verplaatst naar Titel 3, hoofdstuk 4	
Hoofdstuk 15 Winkeltijdenwet		
1.15	verplaatst naar Titel 3, hoofdstuk 5	
Hoofdstuk 16 Kansspelen		
1.16.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verlenen van een aanwezigheidsvergunning als bedoeld in artikel 30b van de Wet op de kansspelen:	
1.16.1.1	voor een periode van twaalf maanden voor één kansspelautomaat	€ 56,50
1.16.1.2	voor een periode van twaalf maanden voor twee of meer kansspelautomaten, voor de eerste kansspelautomaat	€ 56,50
	en voor iedere volgende kansspelautomaat	€ 34,00
1.16.1.3	voor één kansspelautomaat, welke vergunning geldt voor een periode van meer dan vier jaar of voor	€ 226,50

	onbepaalde tijd	
1.16.1.4	voor twee of meer kansspelautomaten, welke vergunning geldt voor een periode van meer dan vier jaar of voor onbepaalde tijd, voor de eerste kansspelautomaat	€ 226,50
	en voor iedere volgende kansspelautomaat	€ 136,00
1.16.2	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verlenen van een vergunning als bedoeld in artikel 3 van de Wet op de kansspelen (loterijvergunning)	€ 56,30
Hoofdstuk 17 Telecommunicatie		
1.17.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een melding in verband met het verkrijgen van instemming over plaats, tijdstip en wijze van uitvoering van werkzaamheden als bedoeld in artikel 5.4, eerste lid, van de Telecommunicatiewet	€ 337,20
1.17.1.2	indien met betrekking tot een melding overleg moet plaatsvinden tussen gemeente, andere beheerders van openbare grond en de aanbieder van het netwerk, verhoogd met	€ 179,90
1.17.1.3	indien met betrekking tot een melding onderzoek naar de status van de kabel plaatsvindt, verhoogd met het bedrag van de voorafgaand aan het in behandeling nemen van de melding aan de melder meegedeelde kosten, blijkend uit een begroting die door het college van burgemeester en wethouders is opgesteld.	

1.17.2	Indien een begroting als bedoeld in 1.17.1.3 is uitgebracht, wordt een melding in behandeling genomen op de vijfde werkdag na de dag waarop de begroting aan de melder ter kennis is gebracht, tenzij de melding voor deze vijfde werkdag schriftelijk is ingetrokken.	
Hoofdstuk 18 Verkeer en vervoer		
1.18		
1.18.1	voor een ontheffing per voertuig als bedoeld in artikel 87 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 (rekening houdende met het bepaalde in 1.18.12)	
	voor een periode van maximaal een week	€ 90,00
	voor een periode van maximaal één maand	€ 125,00
	voor een periode van maximaal een half jaar:	€ 240,00
	voor een periode van maximaal één jaar	€ 375,00
1.18.2	tot het verlenen van een ontheffing als bedoeld in artikel 9.1 van de Regeling voertuigen voor een periode van maximaal één jaar	€ 67,20
1.18.3	tot het verstrekken van een gehandicaptenparkeerkaart als bedoeld in artikel 49 van het Besluit administratieve bepalingen inzake het wegverkeer (BABW)	€ 34,60
1.18.4	voor een ontheffing als bedoeld in artikel 148 van de Wegenverkeerswet 1994	€ 29,70

	Indien vooroverleg noodzakelijk is geldt een opslag van	€ 106,10
	per aanvraag	
1.18.5	In afwijking van 1.18.1 geldt voor het afgesloten gedeelte van het stadserf: voor een ontheffing van artikel 10 van het RVV 1990, artikel 62 juncto bord E1 van bijlage I (parkeerverbod), of van artikel 62 juncto bord G5/G7 van bijlage I (voetgangersgebied), van het RVV 1990	€ 29,40
1.18.6	voor iedere andere vergunning of ontheffing, verleend op grond van de Wegenverkeerswet 1994 of een daarop steunende regeling	€ 59,45
	met dien verstande dat dit bedrag met	€ 150,00
	wordt verhoogd indien tevens een gecertificeerde sleutel moet worden afgegeven voor het bedienen van een paaltje of slagboom op een afgesloten weg. Per huisadres worden maximaal twee sleutels afgegeven. Het genoemde bedrag van	€ 150,00
	geldt per sleutel.	
1.18.6.1	Indien een onder 1.18.6 bedoelde sleutel wordt verstrekt in verband met vermissing van de oorspronkelijk afgegeven sleutel, wordt de in het vorige lid genoemde tarief van:	€ 150,00
1.18.6.2	Indien een onder 1.18.6 bedoelde sleutel wordt verstrekt in verband met breuk van of slijtage aan de oorspronkelijk afgegeven sleutel, wordt de in het vorige lid genoemde tarief van:	€ 50,00

1.18.7	Gereserveerd	
1.18.8	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag voor:	
1.18.8.1	het verlenen van een éénmalige ontheffing voor een termijn van maximaal 3 maanden als bedoeld in artikel 22 van de Wet vervoer gevaarlijke stoffen	€ 142,85
1.18.8.2	het verlenen van een ontheffing voor een termijn van 1 tot 3 jaar als bedoeld in artikel 22 van de Wet vervoer gevaarlijke stoffen	€ 287,10
1.18.8.3	het verlenen van een verlenging van een ontheffing voor een termijn van 1 tot 3 jaar als bedoeld in artikel 22 van de Wet vervoer gevaarlijke stoffen	€ 191,00
1.18.9	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag voor een ontheffing van de Luchtvaartwet	€ 350,00
1.18.10	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag voor het aanstellen van verkeersregelaars/transportbegeleiders voor een periode van 5 jaar op grond van artikel 7 van de Regeling Verkeersregelaars 2009, inclusief aanstellingspas, per verkeersregelaars/transportbegeleider	€ 137,90
1.18.10.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag voor het aanstellen van verkeersregelaars/transportbegeleiders op grond van artikel 11 van de Regeling Verkeersregelaars 2009, inclusief aanstellingspas per verkeersregelaars/transportbegeleider voor een	

	aanvraag voor:	
	1 t/m 5 aangestelde personen	€ 38,60
	6 t/m 10 aangestelde personen	€ 77,25
	11 t/m 20 aangestelde personen	€ 154,45
	21 of meer aangestelde personen	€ 265,25
	Dit tarief geldt indien de aangestelde personen worden aangesteld voor een aaneensluitende periode van maximaal 12 maanden en het niet een aanvraag voor het aanstellen voor een eenmalig evenement betreft.	
1.18.11	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag voor het aanstellen van verkeersbrigadiers op grond van artikel 56 lid 2 BABW, inclusief legitimatiebewijs, per verkeersbrigadier	€ 39,20
1.18.12	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag voor het verkrijgen van een tijdelijke dan wel permanente ontheffing (al dan niet met tijdsduurbeperking) van het verbod om het stadserf binnen te rijden op kentekenherkenning met een geldigheidsduur van een jaar conform de voorschriften van de beleidsregel “Afsluiting stadserf Enschede”	€ 50,90

1.18.12.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag voor het verkrijgen van een tijdelijke ontheffing van het verbod om het stadserf binnen te rijden conform de voorschriften van de beleidsregel “Afsluiting stadserf Enschede"	€ 10,30
1.18.13	Het tarief bedraagt voor de afgifte van:	
1.18.13.1	een sleutel voor het bedienen van een parkeerbeugel ingeval van verlies, diefstal of bij het in ongerede raken van de originele sleutel	€ 18,55
1.18.13.2	een transponder voor het bedienen van een toegangssysteem naar een parkeerplaats ingeval van verlies, diefstal of bij het in ongerede raken van vermissing van de originele transponder	€ 10,75
1.18.13.3	een parkeervergunning ingeval van verlies, diefstal, of bij het in ongerede raken van de originele parkeervergunning	€ 10,75
Hoofdstuk 19 Diversen		
1.19.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
1.19.2	tot het verlenen van een ontheffing van het verbod bedoeld in artikel 2:11 van de Algemene Plaatselijke Verordening (werkzaamheden in de openbare weg)	€ 328,15
1.19.3	tot het verlenen van een vergunning voor een ligplaats als bedoeld in artikel 23 van de Havenverordening	€ 142,85
1.19.4	Tot het verlenen van een ontheffing op grond van het Wegenreglement Overijssel ten behoeve van het	€ 21,20

	leggen van een schrikdraadkabel	
1.19.5	Een vergunning als bedoeld in artikel 5:14 van de Algemene Plaatselijke Verordening:	
	a met een geldigheidsduur van een dag	€ 11,45
	b met een geldigheidsduur van een maand	€ 33,95
	c met een geldigheidsduur van een jaar	€ 101,95
1.19.6	Fotokopieën of afschriften van stukken, een door of vanwege de gemeente uitgegeven stuk, in deze verordening niet genoemd of waarvoor geen afzonderlijke prijs is vastgesteld	
a	per pagina op formaat A4 of gedeelte daarvan	€ 0,45
b	per pagina op formaat A3 of gedeelte daarvan	€ 0,65
c	per pagina op formaat A2 of gedeelte daarvan (op A0-printer)	€ 16,00
d	per pagina op formaat A1 of gedeelte daarvan (op A0-printer)	€ 22,05
e	per pagina op formaat A0 of gedeelte daarvan (op A0-printer)	€ 28,00
1.19.7	gereserveerd	
1.19.8	een vergunning tot het opgraven c.q. herbegraven van een lijk	€ 94,45
1.19.9	een ontheffing van het verbod als bedoeld in artikel 2:10 van de Algemene Plaatselijke Verordening (opslaan materiaal)	€ 189,80

1.19.10	een ontheffing als bedoeld in artikel 4:6, tweede lid, van de Algemene Plaatselijk Verordening (geluidshinder)	€ 330,00
1.19.11	tot het verstrekken van iedere in deze verordening en tarieventabel niet afzonderlijk genoemde administratieve dienst of de verstrekking van inlichtingen op basis van onderzoek	€ 9,05
1.19.12	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een ontheffing van het verbod op kamperen grond van artikel 4:18, lid 3, van de Algemene Plaatselijke Verordening	€ 82,40
1.19.13	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het houden van een voetbalwedstrijd als bedoeld in artikel 2:26a van de Algemene Plaatselijke Verordening:	
1.19.13.1	Indien de aanvraag betrekking heeft op de reguliere competitiewedstrijden	€ 400,00
1.19.13.2	Indien de aanvraag betrekking heeft op één wedstrijd	€ 215,00
1.19.14	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verlenen van een vergunning voor een nieuwe marktplaats	€ 154,55
	Als de aanvraag voor een vergunning zoals genoemd in 1.19.14 wordt ingetrokken, geweigerd of buiten behandeling wordt gelaten wordt 75% van de leges in rekening gebracht	
1.19.14.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het wijzigen van een vergunning	€ 77,25

1.19.14.2	Indien een vergunning ambtshalve gewijzigd wordt, zijn hier geen leges voor verschuldigd	
1.19.15	Het tarief bedraagt	
1.19.15.1	voor verklaring bestemming en gebruik per adres	€ 145,00
1.19.15.2	voor planologische verklaring per adres	€ 102,00
1.19.15.3	een milieuhygiënische verklaring per adres	€ 102,00
1.19.16	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen tot het verstrekken van een beschikking op aanvraag, voor zover daarvoor niet elders in deze titel of in een andere wettelijke regeling een tarief is opgenomen	€ 56,60

Titel 2 Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/ omgevingsvergunning		
Hoofdstuk 1 Begripsomschrijvingen		
2.1.1	**Voor de toepassing van deze titel wordt verstaan onder:**	
2.1.1.1	**aanlegkosten:** de aannemingssom exclusief omzetbelasting, bedoeld in paragraaf 1, eerste lid, van de Uniforme Administratieve Voorwaarden voor de uitvoering van werken en van technische installatie werken (UAV 2012), voor het uit te voeren werk, of voor zover deze ontbreekt, een raming van de aanlegkosten, de omzetbelasting niet inbegrepen. Indien de werken of werkzaamheden geheel of gedeeltelijk door zelfwerkzaamheid geschieden wordt in deze titel onder aanlegkosten verstaan: de prijs die aan een derde in het economisch verkeer zou moeten worden betaald voor de werken of werkzaamheden waarop de aanvraag betrekking heeft;	
	de aannemingssom exclusief omzetbelasting, bedoeld in paragraaf 1, eerste lid, van de Uniforme Administratieve Voorwaarden voor de uitvoering van werken en van technische installatie werken (UAV 2012), voor het uit te voeren werk, of voor zover deze ontbreekt, een raming van de aanlegkosten, de omzetbelasting niet inbegrepen. Indien de werken of werkzaamheden geheel of gedeeltelijk door zelfwerkzaamheid geschieden wordt in deze titel onder aanlegkosten verstaan: de prijs die aan een derde in het economisch verkeer zou moeten worden betaald voor de werken of werkzaamheden waarop de aanvraag betrekking heeft;	

	De aannemingssom, bedoeld in paragraaf 1, eerste lid, van de Uniforme administratieve voorwaarden voor de uitvoering van werken en van technische installatiewerken 2012 (UAV 2012; Stcrt. 2012, 1567), voor het uit te voeren werk of het bedrag waarvoor de aannemer zich heeft verbonden het werk tot stand te brengen (de aannemingssom), de omzetbelasting daarin niet begrepen, of voor zover deze ontbreekt, een raming van de kosten die voortvloeien uit de aangegane verplichtingen voor de fysieke realisatie (het aanleggen) van de werken of de werkzaamheden, de omzetbelasting daarin niet begrepen, en indien de werken of werkzaamheden geheel of gedeeltelijk door zelfwerkzaamheid geschieden de prijs die aan een derde in het economische verkeer zou moeten worden betaald voor het tot stand brengen van de werken of de werkzaamheden waarop de aanvraag betrekking heeft, de omzetbelasting daarin niet begrepen;	
2.1.1.2	**bouwkosten:**	
	De aannemingssom, bedoeld in paragraaf 1, eerste lid, van de Uniforme administratieve voorwaarden voor de uitvoering van werken en van technische installatiewerken 2012 (UAV 2012; Stcrt. 2012, 1567), voor het uit te voeren werk of het bedrag waarvoor de aannemer zich heeft verbonden het werk tot stand te brengen (de aannemingssom), de omzetbelasting daarin niet begrepen, of voor zover deze ontbreekt een raming van de kosten die voortvloeien uit aangegane verplichtingen voor de fysieke realisatie (het bouwen) van de bouwwerken, de omzetbelasting daarin niet begrepen, en indien het bouwen geheel of gedeeltelijk door zelfwerkzaamheid geschiedt de prijs die aan een derde in het economisch verkeer zou moeten worden betaald voor het tot stand brengen van het bouwwerk waarop de aanvraag betrekking heeft, de omzetbelasting daarin niet begrepen;	
2.1.1.3	**Bouwwerk:**	

	een compleet bouwwerk, inclusief de voorzieningen waar zonder zij niet aan haar doel beantwoordt en die nodig zijn om het bouwwerk te laten functioneren	
	<u>A. Uitgangspunten “standaard” bouwwerken:</u>	
	Bij de in onderstaande tabel genoemde bouwwerken wordt het aantal kubieke meters of het aantal vierkante meters berekend volgens NEN 2580 (bruto-oppervlakte- en inhoudsberekening bouwwerken)	
	Civieltechnisch	
	Parkeergarage (gebouw) bovengronds	
	Parkeergarage ondergronds	
	Agrarische voorzieningen	
	Veldschuren, werktuigberging	
	Rundvee-/Kalverenstal	
	Kippenstal	
	Varkensstal	
	Paardenstal	
	Mestkelders	
	Industrie	
	Productie- / opslaghal, magazijn < 10.000 m3	
	Productie- / opslaghal, magazijn > 10.000 m3	
	Productie- / opslaghal, magazijn > 20.000 m3	
	Bedrijfsunit met kantoor	

	Kantoren	
	Kantoren	
	Handel	
	Commerciële centra	
	Meubelhal/dhz	
	Showroom	
	Winkels < 2500 m3	
	Winkels < 5000 m3	
	Winkels < 7500 m3	
	Medisch/ sociaal	
	Gezondheidscentra / huisartsenpraktijk/ apotheek	
	Horeca	
	Hotels	
	(Eet)café / snackbar / koffiebar	
	Restaurant	
	Vergaderzaal	
	Sport	
	Sporthallen / gymzalen	
	Kleedgebouwen	
	Kantine, clublokaal	
	Onderwijs	

	Scholen/ kinderdagverblijven	
	Woningen/ woongebouwen	
	Seriematig / projectbouw / sociale woningbouw	
	Appartementen	
	Recreatiewoningen	
	Vrijstaande en /of geschakelde woningen	
	Woonwagen	
	Overige	
	Aanbouw woning t/m 50 m3	
	Aanbouw woning > 50 m3	
	Garage / berging, vrijstaand / aangebouwd	
	Dakkapel (per woning,per m1)	
	Dakopbouw	
	Carport/overkapping (per m2)	
	Kelder	
	Schuttingen/hekwerken (per m1)	
	B. Uitgangspunt bouwkosten "niet-standaard" bouwwerken:	
	Voor bouwwerken die niet in bovenstaande tabel Bouwkosten zijn genoemd worden de bouwkosten (exclusief BTW) als uitgangspunt genomen. Onder bouwkosten wordt in deze gevallen verstaan de aan een derde te betalen aanneemsom als bedoeld in paragraaf 1, lid 1	

	van de “Uniforme Administratieve Voorwaarden voor de uitvoering van werken en technische installatiewerken 2012 (UAV 2012), van het uit te voeren werk, of voor zover deze ontbreekt een raming van de kosten die voortvloeien uit aangegane verplichtingen ten behoeve van de fysieke realisatie (het bouwen) van de bouwwerken, exclusief omzetbelasting. Indien het bouwen geheel of gedeeltelijk door zelfwerkzaamheid geschiedt wordt in deze titel onder bouwkosten verstaan: de prijs die aan een derde in het economisch verkeer zou moeten worden betaald voor het tot stand brengen van het bouwwerk waarop de aanvraag betrekking heeft;	
2.1.1.3	Wabo: Wet algemene bepalingen omgevingsrecht	
2.1.1.4	Conceptvraag: voordat een aanvraag wordt ingediend van een omgevingsvergunning kan aan de hand van een conceptaanvraag worden gevraagd naar het onderdeel van het bevoegd gezag omtrent de kans op het verlenen van een vergunning, op basis van conceptaanvraag, uitgewerkt plan	
2.1.1.5	In behandeling nemen: hiermee wordt bedoeld het moment van indienen, dat wil zeggen als voor de aanvrager een ontvangstbevestiging is gemaakt waarin vermeld staat dat een aanvraag is ontvangen.	
2.1.1.6	Perceel: Het gebied waarop de (partiële) herziening / wijziging van het bestemmingsplan betrekking heeft	
2.1.2	In deze titel voorkomende begrippen die in de Wabo zijn omschreven, hebben dezelfde betekenis als bij of krachtens de Wabo bedoeld.	

2.1.3	In deze titel voorkomende begrippen die niet nader in de Wabo zijn omschreven en die betrekking hebben op de activiteiten waarvoor het toetsingskader in een ander wettelijk voorschrift is uitgewerkt, hebben dezelfde betekenis al in dat wettelijk voorschrift bedoeld.	

Hoofdstuk 2 Beoordeling conceptaanvraag		
2.2	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een conceptaanvraag:	
2.2.1	om beoordeling van een conceptaanvraag om een omgevingsvergunning voor een activiteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder a of c, en tweede lid onder g, van de Wabo (indien een aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning voor een op basis van een concept aanvraag uitgewerkt plan in behandeling wordt genomen, worden de daarvoor geheven leges, indien de aanvrager, bouwplan en locatie hetzelfde zijn en de aanvraag binnen een jaar na de beoordeling van het vooroverleg wordt gedaan, met deze leges verrekend):	€ 179,60
2.2.2.	voor het op ambtelijk niveau beoordelen of een formeel aan de Raad gericht verzoek om een herziening van het bestemmingsplan kansrijk is	€ 179,60
Hoofdstuk 3 Omgevingsvergunning		
2.3	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verlenen van een project: de som van de verschuldigde leges voor de verschillende activiteiten of handelingen waaruit het project geheel of gedeeltelijk bestaat en waarop de aanvraag betrekking heeft en de verschuldigde leges voor de extra toetsen die in verband met de aanvraag moeten worden uitgevoerd, berekend naar de tarieven en overeenkomstig het bepaalde in dit hoofdstuk en hoofdstuk 4 van deze titel. In afwijking van de vorige volzin kan ook per activiteit, handeling of andere grondslag een legesbedrag worden	

	gevorderd.	
2.3.1	**Bouwactiviteiten**	
	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder a, van de Wabo betrekking heeft op nieuwbouwwerken welke 2.1.1.2.A worden benoemd, als 80% of meer van het bouwwerk onder de genoemde categorie valt, bedraagt het tarief per m3 (tenzij anders vermeld): (Het tarief per m3 geldt niet voor aanvragen tot het verlenen van een omgevingsvergunning voor verbouw. Hiervoor gelden de tarieven zoals vermeld onder 2.3.1.1)	
	Civieltechnisch	
	Parkeergarage (gebouw) bovengronds	€ 3,00
	Parkeergarage ondergronds	€ 4,75
	Agrarische voorzieningen	
	Veldschuren, werktuigberging	€ 0,60

	Rundvee-/Kalverenstal	€ 0,90
	Kippenstal	€ 1,60
	Varkensstal	€ 1,50
	Paardenstal	€ 1,90
	Mestkelder	€ 1,40
	Industrie	
	Productie- / opslaghal, magazijn < 10.000 m3	€ 1,20
	Productie- / opslaghal, magazijn: > 10.000 m3 en < 20.000 m3	
	voor de eerste 10.000 m3	€ 12.000,00
	daarna per m3	€ 0,95
	Productie- / opslaghal, magazijn > 20.000 m^3	
	voor de eerste 20.000 m3	€ 21.500,00
	daarna per m3	€ 0,75
	Bedrijfsunit met kantoor	€ 2,60
	Kantoren	
	Kantoren	€ 7,60
	Handel	
	Commerciële centra	€ 6,95

	Meubelhal/dhz	€ 3,90
	Showroom	€ 4,25
	Winkels < 2.500 m3	€ 7,05
	Winkels > 2.500 m3 en < 5.000 m^3 voor de eerste 2.500 m^3,	€ 17.625,00
	daarna per m3	€ 6,70
	Winkels > 5.000 m^3 voor de eerste 5.000 m^3,	€ 34.375,00
	daarna per m3	€ 6,20
	Medisch/ sociaal	
	Gezondheidscentra / huisartsenpraktijk/ apotheek	€ 9,30
	Horeca	
	Hotels	€ 10,30
	(Eet)café / snackbar / koffiebar	€ 7,20
	Restaurant	€ 6,90
	Vergaderzaal	€ 5,40
	Sport	
	Sporthallen / gymzalen	€ 5,90
	Kleedgebouw	€ 6,65
	Kantine	€ 5,20

	Onderwijs	
	Scholen/ kinderdagverblijven	€ 5,80
	Woningen/ woongebouwen	
	Seriematig / projectbouw / sociale woningbouw	€ 6,10
	Appartementen	€ 7,85
	Recreatiewoningen	€ 8,70
	Vrijstaande en /of geschakelde woningen < 500m3	€ 9,10
	Vrijstaande en/of geschakelde woningen 500m3 tot 750m3	€ 8,30
	Vrijstaande en/of geschakelde woningen 750 m3 en groter	€ 6,50
	Woonwagen/tijdelijke woonunit hout/mobiel	€ 4,90
	Overige	
	Aanbouw woning < 50 m3	€ 10,75
	Aanbouw woning > 50 m3	€ 9,20
	Garage / berging, vrijstaand / aangebouwd	€ 4,40
	Dakkapel (per woning, per m1)	€ 34,70
	Dakopbouw	€ 8,20
	Carport/overkapping (per m2)	€ 5,15
	Kelder	€ 6,80
	Schuttingen / hekwerken (per m1)	€ 2,55

	met een minimum van	€ 280,00
	en een maximum van	€ 810.000
2.3.1.1	Indien een aanvraag betrekking heeft op bouwwerken welke niet bij 2.1.1.2.A worden benoemd dan bedragen de leges	2,80%
	met een minimum van	€ 280,00
	en een maximum van in totaal	€ 810.000
	Verplicht advies agrarische commissie	
2.3.1.2	Onverminderd het bepaalde in subonderdeel 2.3.1.1 bedraagt het tarief, indien krachtens wettelijk voorschrift voor de in dat onderdeel bedoelde aanvraag een advies van de agrarische commissie nodig is en wordt beoordeeld:	€ 363,65
	Achteraf ingediende aanvraag	
2.3.1.3	Onverminderd het bepaalde in onderdeel 2.3 bedraagt het tarief, indien de in dat onderdeel bedoelde aanvraag wordt ingediend na aanvang of gereedkomen van de bouwactiviteit	10%
	van de op grond van dat onderdeel verschuldigde leges met een minimum van	€ 120,05
	en een maximum van	€ 1.060,90
	Aanlegactiviteiten	

2.3.2	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning betrekking heeft op een aanlegactiviteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder b, van de Wabo, en de kosten niet meer zijn dan €25.000, bedraagt het tarief:	€ 242,25
	en indien de aanlegkosten meer zijn dan € 25.000 bedraagt het tarief	€ 430,75
	Planologisch strijdig gebruik waarbij tevens sprake is van een bouwactiviteit	
2.3.3	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder c, van de Wabo, en tevens sprake is van een bouwactiviteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder a, van de Wabo, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in onderdeel 2.3.1:	
2.3.3.1	indien artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 1°, van de Wabo wordt toegepast (binnenplanse afwijking):	10%
	van het op grond van subonderdeel 2.3.1.1 verschuldigde bedrag voor het betreffende bouwdeel met een minimum van	€ 211,05
	en een maximum van	€ 2.970,50
2.3.3.2	indien artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 2°, van de Wabo wordt toegepast (buitenplanse kleine afwijking of tijdelijke afwijking):	10%
	van het op grond van subonderdeel 2.3.1 verschuldigde bedrag voor het betreffende bouwdeel met een minimum van	€ 211,05

	en een maximum van	€ 2.970,50
2.3.3.2.1	indien artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 1° en 2°, van de Wabo wordt toegepast (buitenplanse kleine afwijking of tijdelijke afwijking) en tevens sprake is van het realiseren van onzelfstandige woonruimte, per te verhuren kamer:	€ 407,20
2.3.3.2.1.1	indien de aanvraag als bedoeld onder 2.3.3.2.1 wordt geweigerd, buiten behandeling wordt gelaten of ingetrokken	€ 305,40
2.3.3.3	indien artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 3°, van de Wabo wordt toegepast (buitenplanse afwijking):	€ 9.823,15
2.3.3.4	indien artikel 2.12, eerste lid, onder b, van de Wabo wordt toegepast (afwijking van exploitatieplan):	10%
	van het op grond van subonderdeel 2.3.1 verschuldigde bedrag met een minimum van	€ 211,05
	en een maximum van	€ 2.970,50
2.3.3.5	indien de aanvraag een project van provinciaal belang betreft, de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld krachtens artikel 4.1, derde lid, van de Wet ruimtelijke ordening en artikel 2.12, eerste lid, onder c, van de Wabo wordt toegepast (afwijking van provinciale regelgeving):	25%
	van het op grond van subonderdeel 2.3.1 verschuldigde bedrag met een minimum van	€ 211,05

2.3.3.6	indien de aanvraag een project van nationaal belang betreft, de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld krachtens artikel 4.3, derde lid, van de Wet ruimtelijke ordening en artikel 2.12, eerste lid, onder c, van de Wabo wordt toegepast (afwijking van nationale regelgeving):	25%
	Van het op grond van subonderdeel 2.3.1 verschuldigde bedrag met een minimum van	€ 211,05
	en een maximum van	€ 2.970,50
2.3.3.7	indien artikel 2.12, eerste lid, onder d, van de Wabo wordt toegepast (afwijking van voorbereidingsbesluit):	10%
	van het op grond van subonderdeel 2.3.1 verschuldigde bedrag met een minimum van	€ 211,05
	en een maximum van	€ 2.970,50
	Planologisch strijdig gebruik waarbij geen sprake is van een bouwactiviteit	
2.3.4	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder c, van de Wabo, en niet tevens sprake is van een bouwactiviteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder a, van de Wabo, bedraagt het tarief:	
2.3.4.1	indien artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 1°, van de Wabo wordt toegepast (binnenplanse afwijking):	€ 305,60
2.3.4.2	indien artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 2°, van de Wabo wordt toegepast (buitenplanse kleine afwijking of	€ 305,60

	tijdelijke afwijking):	
2.3.4.2.1	indien artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 1° en 2°, van de Wabo wordt toegepast (buitenplanse kleine afwijking of tijdelijke afwijking) en tevens sprake is van het realiseren van onzelfstandige woonruimte, per te verhuren kamer	€ 407,20
2.3.4.2.1.1	indien de aanvraag als bedoeld onder 2.3.4.2.1 wordt geweigerd, buiten behandeling wordt gelaten of ingetrokken	€ 305,40
2.3.4.3	indien artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 3°, van de Wabo wordt toegepast (buitenplanse afwijking):	€ 9.823,15
2.3.4.4	indien artikel 2.12, eerste lid, onder b, van de Wabo wordt toegepast (afwijking van exploitatieplan):	€ 305,60
2.3.4.5	indien de aanvraag een project van provinciaal belang betreft, de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld krachtens artikel 4.1, derde lid, van de Wet ruimtelijke ordening en artikel 2.12, eerste lid, onder c, van de Wabo wordt toegepast (afwijking van provinciale regelgeving):	€ 756,90
2.3.4.6	indien de aanvraag een project van nationaal belang betreft, de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld krachtens artikel 4.3, derde lid, van de Wet ruimtelijke ordening en artikel 2.12, eerste lid, onder c, van de Wabo wordt toegepast (afwijking van nationale regelgeving):	€ 756,90
2.3.4.7	indien artikel 2.12, eerste lid, onder d, van de Wabo wordt toegepast (afwijking van voorbereidingsbesluit):	€ 305,60

2.3.5	**In gebruik nemen of gebruiken bouwwerken in relatie tot brandveiligheid**	
	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder d, van de Wabo bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere onderdelen van dit hoofdstuk indien tevens sprake is van de in die onderdelen bedoelde activiteiten	€ 272,45
	Dit bedrag wordt als volgt verhoogd voor een bouwwerk met een gebruiksoppervlakte volgens NEN 2580	
	0 tot en met 100 m² met een vast bedrag van	€ 272,45
	101 tot en met 500 m² met een vast bedrag van	€ 272,45
	vermeerderd met een bedrag per m² oppervlakte van	€ 2,05
	501 tot en met 1000 m² met een vast bedrag van	€ 1.092,45
	vermeerderd met een bedrag per m² oppervlakte van	€ 1,55
	1001 tot en met 1500 m² met een vast bedrag van	€ 1.867,45
	vermeerderd met een bedrag per m² oppervlakte van	€ 1,05
	1501 tot en met 2500 m² met een vast bedrag van	€ 2.392,45
	vermeerderd met een bedrag per m² oppervlakte van	€ 0,50
	meer dan 2500 m² met een vast bedrag van	€ 2.892,45
	vermeerderd met een bedrag per m² oppervlakte van	€ 0,25
	met een maximum van	€ 3.000,00
2.3.6	**Activiteiten met betrekking tot monumenten of**	

	beschermde stads- of dorpsgezichten	
2.3.6.1	Indien de aanvraag voor een omgevingsvergunning betrekking heeft op een gemeentelijk of rijksmonument bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere onderdelen van dit hoofdstuk indien tevens sprake is van de in die onderdelen bedoelde activiteiten	€ 265,25
2.3.7	**Sloopactiviteiten**	
2.3.7.1	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning betrekking heeft op het slopen van een bouwwerk bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere onderdelen van dit hoofdstuk indien tevens sprake is van de in die onderdelen bedoelde activiteiten:	
2.3.7.1.1	in gevallen waarin dat in een bestemmingsplan, beheersverordening of voorbereidingsbesluit is bepaald, bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder g, van de Wabo,	€ 181,25
2.3.7.1.2	in gevallen waarin de aanvraag betrekking heeft op het geheel of gedeeltelijk slopen van een bouwwerk (gemeentelijk, provinciaal of rijksmonument), bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder f, van de Wabo, en artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder b, van de Wabo:	€ 181,25
2.3.7.2	**Asbesthoudende materialen**	
	Gereserveerd	
2.3.8	**Aanleggen of veranderen weg**	

	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning betrekking heeft op het aanleggen van een weg of verandering brengen in de wijze van aanleg van een weg, bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder d, van de Wabo in samenhang met de provinciale wegenverordening of artikel 2:11 van de Algemene plaatselijke verordening, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere onderdelen van dit hoofdstuk indien tevens sprake is van de in die onderdelen bedoelde activiteiten:	€ 431,60
2.3.9	**Uitweg/inrit**	
	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning betrekking heeft op het maken, hebben, veranderen of veranderen van het gebruik van een uitweg, bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder e, van de Wabo in samenhang met de provinciale wegenverordening of artikel 2:12.2 van de Algemene plaatselijke verordening, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere onderdelen van dit hoofdstuk indien tevens sprake is van de in die onderdelen bedoelde activiteiten:	€ 179,05
2.3.10	**Kappen**	

	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning betrekking heeft op het vellen of doen vellen van houtopstand, bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder g, van de Wabo in samenhang met de artikel 4:11.1 van de Algemene plaatselijke verordening, bedraagt het tarief, onvermniderd het bepaalde in de andere onderdelen van dit hoofdstuk indien tevens sprake is van de in die onderdelen bedoelde activiteiten:	
	Bij 1 boom	€ 113,60
	Bij 2 tot en met 5 bomen en/of houtwallen	€ 113,60
	vermeerderd per boom met	€ 41,20
	Bij 6 tot en met 10 bomen	€ 319,60
	vermeerderd per boom met	€ 30,90
	Bij 11 bomen of meer	€ 474,10
	vermeerderd per boom met	€ 20,60
	met een maximum van	€ 1.277,50
2.3.11	**Handelsreclame**	

	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning betrekking heeft op handelsreclame met behulp van een opschrift, aankondiging of afbeelding in welke vorm dan ook, die zichtbaar is vanaf een voor het publiek toegankelijke plaats, waarvoor ingevolge een bepaling in een provinciale verordening of art. 4.15 van de Algemene plaatselijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist, en indien niet tevens sprake is van een activiteit als bedoeld in onderdeel 2.3.1 (bouwactiviteit), bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere onderdelen van dit hoofdstuk indien tevens sprake is van de in die onderdelen bedoelde activiteiten:	€ 121,15
2.3.11.1	indien de activiteit bestaat uit het maken of voeren van die handelsreclame bedoeld in artikel 2.2, aanhef en eerste lid, onder h, van de Wabo:	€ 121,15
2.3.11.2	indien de activiteit bestaat uit het als eigenaar, beperkt gerechtigde of gebruiker van een onroerende zaak toestaan of gedogen dat die handelsreclame aan de onroerende zaak wordt gemaakt of gevoerd, bedoeld in artikel 2.2, aanhef en eerste lid, onder i, van de Wabo:	€ 121,15
2.3.12	**Opslag van roerende zaken**	
	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning betrekking heeft op de opslag van roerende zaken in een bepaald gedeelte van de gemeente, bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder j of k, van de Wabo in samenhang met de provinciale wegenverordening of artikel 2:10, vijfde lid van de Algemene plaatselijke verordening, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere	

	onderdelen van dit hoofdstuk indien tevens sprake is van de in die onderdelen bedoelde activiteiten:	
2.3.12.1	Indien de activiteit bestaat uit het daar opslaan van roerende zaken:	€ 190,15
2.3.12.2	Indien de activiteit bestaat uit het als eigenaar, beperkt gerechtigde of gebruiker van een onroerende zaak toestaan of gedogen dat daar roerende zaken worden opgeslagen:	€ 190,15
2.3.13	**Natura 2000-activiteiten**	
2.3.13.1	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in artikel 2.2aa, aanhef en onder a, van het Besluit ruimtelijke ordening (Natura 2000-activiteit) bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere onderdelen van dit hoofdstuk indien tevens sprake is van de in die onderdelen bedoelde activiteiten:	€ 121,15
2.3.14	**Flora- en fauna-activiteiten (bescherming van soorten)**	
2.3.14.1	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in artikel 2.2aa, aanhef en onder b, van het Besluit omgevingsrecht (flora- en fauna-activiteit) bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere onderdelen van dit hoofdstuk indien tevens	€ 121,15

	sprake is van de in die onderdelen bedoelde activiteiten:	
2.3.15	**Andere activiteiten**	
	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning betrekking heeft op het verrichten van een andere activiteit of handeling dan in de voorgaande onderdelen van dit hoofdstuk bedoeld en die activiteit of handeling,	
2.3.15.1	behoort tot een bij algemene maatregel van bestuur aangewezen categorie activiteiten die van invloed kunnen zijn op de fysieke leefomgeving, als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder i, van de Wabo, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere onderdelen van dit hoofdstuk indien tevens sprake is van de in die onderdelen bedoelde activiteiten	€ 121,15
2.3.15.2	behoort tot een bij provinciale verordening, gemeentelijke verordening of waterschapsverordening aangewezen categorie activiteiten die van invloed kunnen zijn op de fysieke leefomgeving, als bedoeld in artikel 2.2, tweede lid, van de Wabo, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere onderdelen van dit hoofdstuk indien tevens sprake is van de in die onderdelen bedoelde activiteiten	€ 121,15
2.3.16	**Omgevingsvergunning in twee fasen**	

	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning op verzoek in twee fasen plaatsvindt, als bedoeld in artikel 2.5, eerste lid, van de Wabo, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere onderdelen van dit hoofdstuk indien tevens sprake is van de in die onderdelen bedoelde activiteiten:	
2.3.16.1	voor het in behandeling nemen van de aanvraag tot het verlenen van een beschikking met betrekking tot de eerste fase: het bedrag dat voortvloeit uit toepassing van de tarieven in dit hoofdstuk voor de activiteiten waarop de aanvraag voor de eerste fase betrekking heeft;	
2.3.16.2	voor het in behandeling nemen van de aanvraag tot het verlenen van een beschikking met betrekking tot de tweede fase: het bedrag dat voortvloeit uit toepassing van de tarieven in dit hoofdstuk voor de activiteiten waarop de aanvraag voor de tweede fase betrekking heeft.	
2.3.17	**Beoordeling bodemrapport**	
	Onverminderd het bepaalde in de voorgaande onderdelen van dit hoofdstuk bedraagt het tarief, indien krachtens wettelijk voorschrift voor de in dat onderdeel bedoelde aanvraag een bodemrapport wordt beoordeeld:	
2.3.17.1	voor de beoordeling van een milieukundig bodemrapport	€ 305,60
2.3.17.2	voor de beoordeling van een archeologisch bodemrapport	€ 399,20
2.3.18	**Advies Milieueffectrapportage (M.e.r.)**	

2.3.18.1	Indien een wettelijk voorschrift een advies van de commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) voorschrijft en wordt afgegeven of indien een vrijwillig advies wenselijk is en wordt afgegeven: het bedrag van de voorafgaand aan het in behandeling nemen van de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning aan de aanvrager meegedeelde externe advieskosten, blijkend uit een begroting die door het college van burgemeester en wethouders is opgesteld. Indien deze begroting is uitgebracht, wordt een aanvraag in behandeling genomen op de vijfde werkdag na de dag waarop de begroting aan de aanvrager ter kennis is gebracht, tenzij de aanvraag voor deze vijfde werkdag schriftelijk is ingetrokken.	
2.3.18.2	Indien van gemeentewege een milieueffectenrapportage dient te worden opgesteld (exclusief de uit te voeren onderzoeken) bedraagt het tarief:	€ 4.160,00
2.3.19	**Verklaring van geen bedenkingen**	
2.3.19.1	Onverminderd hetgeen bepaald in de voorgaande onderdelen van dit hoofdstuk bedraagt het tarief, indien een daartoe bij wet of algemene maatregel van bestuur aangewezen bestuursorgaan een verklaring van geen bedenkingen moet afgeven voordat de omgevingsvergunning kan worden verleend, als bedoeld in artikel 2.27, eerste lid van de Wabo:	
2.3.19.1.1	indien de gemeenteraad een verklaring van geen bedenkingen moet afgeven	€ 265,25
2.3.19.1.2	indien een ander bestuursorgaan een verklaring van geen bedenkingen moet afgeven	€ 265,25

Hoofdstuk 4 Vermindering		
2.4.1	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning is voorafgegaan door een beoordeling van een conceptaanvraag als bedoeld in hoofdstuk 2, waarop de eerstgenoemde aanvraag betrekking heeft, worden de ter zake van de beoordeling van de conceptaanvraag geheven leges in mindering gebracht op de leges voor het in behandeling nemen van de aanvraag om de omgevingsvergunning bedoeld in hoofdstuk 3.	
2.4.2	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning betrekking heeft op meer dan vijf activiteiten, bestaat aanspraak op vermindering van leges, met uitzondering van het legesdeel in verband met adviezen of verklaringen van geen bedenkingen als bedoeld in de onderdelen 2.3.17 en 2.3.18. De vermindering bedraagt:	
	bij 5 of meer activiteiten:	5%
	van de voor die activiteiten verschuldigde leges.	
Hoofdstuk 5 Vermindering of teruggaaf		
2.5.1	**Vermindering als gevolg van intrekking aanvraag omgevingsvergunning**	
	Als een aanvrager zijn aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning voor een project intrekt, bestaat aanspraak op vermindering van een deel van de leges. De vermindering bedraagt:	75%

	van de op grond van die onderdelen voor de betreffende activiteit verschuldigde leges.	
2.5.2	**Teruggaaf als gevolg van intrekking verleende omgevingsvergunning**	
	Als de gemeente een verleende omgevingsvergunning voor een project intrekt op verzoek van de vergunninghouder, is sprake van teruggaaf van een deel van de leges, mits dit verzoek is ingediend binnen één jaar na verlening van de vergunning en van de vergunning geen gebruik is gemaakt. De teruggaaf bedraagt:	25%
	van de op grond van die onderdelen voor de betreffende activiteit verschuldigde leges	
2.5.3	**Vermindering als gevolg van het weigeren van een omgevingsvergunning**	
2.5.3.1	Als de gemeente een omgevingsvergunning voor een project weigert, is sprake van vermindering van de leges. De vermindering bedraagt:	25%
	van de op grond van die onderdelen voor de betreffende activiteit verschuldigde leges.	
2.5.3.2	Onder een weigering bedoeld in onderdeel 2.5.3.1 wordt mede verstaan een vernietiging van de beschikking waarbij de vergunning is verleend bij rechterlijke uitspraak.	

2.5.3.3	De leges voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning, bedragen 50% van de leges, berekend op de wijze zoals in onderdeel 2.3.1. indien aan de aanvraag een eerdere geweigerde vergunning vooraf is gegaan en: - de aanvrager en de locatie hetzelfde zijn, - de nieuwe aanvraag geen compleet nieuw bouwplan is, - de nieuwe aanvraag is ingediend binnen twaalf maanden na de weigering.	
2.5.4	**Vermindering als gevolg van het niet verder behandelen van een aanvraag omgevingsvergunning**	
2.5.4.1	Als de gemeente een aangevraagde omgevingsvergunning voor een project niet verder behandelt op grond van artikel 4:5 Awb, is sprake van teruggaaf van een deel van de leges. De vermindering bedraagt:	50%
	van de op grond van die onderdelen voor de betreffende activiteit verschuldigde leges.	
2.5.4.2	De leges voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning, bedragen:	75%
	van de leges, berekend op de wijze zoals in onderdeel 2.3.1. indien aan de aanvraag een eerder niet behandelde aanvraag vooraf is gegaan en: - de aanvrager en de locatie hetzelfde zijn, - de nieuwe aanvraag geen compleet nieuw bouwplan is, - de nieuwe aanvraag is ingediend binnen twaalf maanden na het buiten behandeling laten.	

2.5.5	**Vermindering als gevolg van het van rechtswege verlenen van een omgevingsvergunning**	
	Indien de aangevraagde vergunning niet binnen de daarvoor wettelijk gestelde termijn wordt verleend (vergunning van rechtswege), is sprake van vermindering van een deel van de leges. De vermindering bedraagt	50%
2.5.6	**Minimumbedrag voor teruggaaf**	
	Een bedrag minder dan	€ 211,05
	wordt niet teruggegeven.	
2.5.7	**Geen teruggaaf legesdeel advies of verklaring van geen bedenkingen**	
	Gereserveerd	
2.5.8	**Geen vergunning vereist**	
	Indien een besluit inhoudende, dat voor de aangevraagde activiteit geen omgevingsvergunning is vereist, zijn er geen leges verschuldigd.	
Hoofdstuk 6 Intrekking omgevingsvergunning		
2.6	Gereserveerd	
Hoofdstuk 7 Wijziging omgevingsvergunning als gevolg van wijziging project		

2.7	Indien een aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning betrekking heeft op het bouwen in afwijking van een eerder ingediend bouwplan, waarvoor reeds een vergunning is verleend, maar waarvan nog geen gebruik is gemaakt, bedraagt het tarief 10% van de oorspronkelijk geheven leges met een minimum van	€ 240,10
	en een maximum van	€ 1.076,80
	Het vorenstaande wordt toegepast indien het een ondergeschikte wijziging betreft of de afwijking zodanig is dat naar de omstandigheden beoordeeld geen sprake is van een nieuw bouwplan.	
Hoofdstuk 8 Bestemmingswijzigingen zonder activiteiten		
2.8.1	(Partiële) herziening bestemmingsplan	
2.8.1.1	Het verschuldigde bedrag bedraagt onverkort het bepaalde onder 2.3.1, voor het behandelen van een aanvraag, vanaf het moment van indienen, tot herziening van het bestemmingsplan als bedoeld in artikel 3.1, eerste lid van de Wet ruimtelijke ordening:	€ 9.823,00
2.8.2.1	Als de herziening uitsluitend betrekking heeft op een planologische gebruiksfunctie bedraagt het verschuldigde bedrag bedraagt onverkort het bepaalde onder 2.3.1, voor het behandelen van een aanvraag, vanaf het moment van indienen, tot herziening van het bestemmingsplan als bedoeld in artikel 3.1, eerste lid van de Wet ruimtelijke ordening:	€ 5.894,00

2.8.4	**Wijziging bestemmingsplan**	
2.8.4.1	Het verschuldigde bedrag bedraagt onverkort het bepaalde onder 2.3.1, voor het behandelen van een aanvraag, vanaf het moment van indienen, tot wijziging van het bestemmingsplan als bedoeld in artikel 3.6, eerste lid, onder a, van de Wet ruimtelijke ordening	€ 5.108,00
2.8.5	**Vermindering**	
2.8.5.1	Als een aanvraag voor herziening/wijziging van het bestemmingsplan wordt ingetrokken of geweigerd is sprake van vermindering van de van de leges. De vermindering bedraagt	50%
	van de op grond van hoofdstuk 2.8.1, 2.8.2, 2.8.3 of 2.8.4 in rekening te brengen leges	
2.9	**Hoofdstuk 9**	
	Gereserveerd	
Hoofdstuk 10 Overig/administratief		
2.10.1	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in subonderdeel 2.3.1 (bouwactiviteit), onderdeel 2.3.3 en 2.3.4 waarvoor een vergunning moet worden verleend met toepassing van artikel 2.5.8, 2.5.14, 2.5.28 en 2.5.29 van de Bouwverordening wordt	€ 212,00

	het berekende bedrag, onverkort het bepaalde in 2.3.1, verhoogd met:	
2.10.2	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in subonderdeel 2.3.1.1 (bouwactiviteit), waarbij uitsluitend ten behoeve van die aanvraag, tevens een procedure tot vaststelling van een hogere grenswaarde als bedoeld in de Wet geluidhinder moet worden toegepast, wordt het berekende bedrag, onverkort het bepaalde in 2.3.1, verhoogd met:	€ 1.817,00
2.10.3	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in subonderdeel 2.3.1.1 (bouwactiviteit), waarvoor een bouwveiligheidsplan als bedoeld in artikel 2.7 lid a van de Ministeriële regeling omgevingsrecht door de aanvrager ingediend moet worden, wordt het berekende bedrag, onverkort het bepaalde in 2.3.1, verhoogd met:	€ 242,25
2.10.4	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het nemen van een andere, in deze titel niet benoemde beschikking:	€ 121,15
	<u>Exploitatieovereenkomst/Exploitatieplan</u>	
2.10.5	Indien de kosten voor de diensten als bedoeld in de bepalingen 2.3.3, 2.3.4 en 2.8.1 verhaald worden via een exploitatieplan of een exploitatieovereenkomst wordt het uit dien hoofde verschuldigde bedrag niet op grond van	

	de legesverordening in rekening gebracht.	

Titel 3 Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn		
	Hoofdstuk 1 Drank- en Horecawet en aanverwante regelingen	
3.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verlenen van:	
3.1.1	een vergunning als bedoeld in artikel 3 van de Drank- en Horecawet:	
	A voor het uitoefenen van het horecabedrijf	
	met een oppervlakte tot en met 50m2	€ 636,50
	met een oppervlakte van 51m2 tot en met 100m2	€ 636,50
	vermeerderd per m2 met	€ 2,05
	met een oppervlakte van 101 m2 tot en met 250m2	€ 739,00
	vermeerderd per m2 met	€ 1,55
	met een oppervlakte van 251 m2 tot en met 500m2	€ 971,50
	vermeerderd per m2 met	€ 1,05
	met een oppervlakte meer dan 501m2	€ 1.234,00
	vermeerderd per m2 met	€ 0,50
	met een maximum van	€ 1.545,50
	B voor het uitoefenen van het slijtersbedrijf	€ 278,50
3.1.2	een ontheffing van het verbod als bedoeld in artikel 2:28 van de Algemene Plaatselijke Verordening (algemene regels terrassen)	

	tot 20 m2	€ 162,00
	van 20 m2 tot en met 50m2	€ 162,00
	vermeerderd per m2 met	€ 9,25
	meer dan 50 m2	€ 439,50
	vermeerderd per m2 met	€ 6,20
	met een maximum van	€ 749,50
3.1.3.	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verlenen van:	
3.1.3.1	een ontheffing sluitingstijdstip voor een niet-commercieel horecabedrijf op grond van artikel 2:29, lid 4, van de Algemene Plaatselijke Verordening	€ 215,50
3.1.3.2	een incidentele ontheffing van de sluitingstijd als bedoeld in artikel 2:29, lid 5, van de Algemene Plaatselijke Verordening	€ 108,00
3.1.3.3	een eenmalige ontheffing van de sluitingstijd voor een openbare inrichting als bedoeld in artikel 2:29, tweede lid, van de Algemene plaatselijke verordening	€ 108,00
3.1.4	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verlenen van:	
3.1.4.1	een ontheffing als bedoeld in artikel 35, lid 1 van de Drank- en Horecawet niet behorende bij een evenementenvergunning	€ 76,00
3.1.4.2	iedere andere vergunning, ontheffing of wijziging op grond van de Drank- en Horecaverordening/-wet, voorzover niet anders is bepaald	€ 143,50

3.1.4.3	een vergunning als bedoeld in artikel 7, lid 1 van de Drank- en Horecaverordening	€ 508,00
3.1.4.4	een vergunning als bedoeld onder 3.1.4.3 indien het betreft een aanvraag in verband met uitsluitend een wijziging in de persoon van een leidinggevende die niet de vergunninghouder is	€ 169,50
3.1.4.5	van een nieuw aanhangsel als bedoeld in artikel 30a, lid 2, van de Drank- en Horecawet	€ 169,50
3.1.5	Als een aanvraag voor een vergunning genoemd in Titel 3, Hoofdstuk 1 wordt ingetrokken, geweigerd of buiten behandeling wordt gelaten, wordt 50 % van de leges in rekening gebracht.	
Hoofdstuk 2 Evenementenvergunning		
	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verlenen van:	
3.2.1	een vergunning voor een standplaats (niet voor verkoop) als bedoeld in artikel 2:10 van de Algemene Plaatselijke Verordening voor niet-commerciële doeleinden; per standplaats per maand met een maximum van 4 dagen:	€ 38,00
3.2.2	Een vergunning voor een standplaats (niet voor verkoop) als bedoeld in artikel 2:10 van de Algemene Plaatselijke Verordening voor commerciële doeleinden; per standplaats per dag:	€ 86,50
	met een maximum van	€ 280,00
	per week	

3.2.3	Een vergunning voor een tijdelijke, structurele standplaats als bedoeld in artikel 5:18 van de Algemene Plaatselijke Verordening voor commerciële doeleinden, voor de duur van maximaal 1 jaar.	€ 171,00
3.2.4	Bij het berekenen van de leges voor het in behandeling nemen van een aanvraag voor een integrale evenementenvergunning als bedoeld in artikel 2:25 van de Algemene Plaatselijke Verordening wordt voor de legesbepaling het totale aantal punten volgens onderstaande lijst vermenigvuldigd met:	€ 43,00
	en zijn andere bepalingen in deze tarieventabel niet van toepassing	
	Omschrijving:	aantal punten
	Standaardtarief voor het in behandeling nemen van een aanvraagformulier	2
	Het aantal punten van het standaardtarief wordt verhoogd volgens de volgende puntenlijst:	
a	Het evenement duurt meerdere dagen:	
	1. 2-7 dagen, incl. opbouwen en afbreken	2
	2. 8-14 dagen, incl. opbouwen en afbreken	4
	3. meer dan 15 dagen, incl. opbouwen en afbreken	6
b	Tijdens het evenement worden wegen afgesloten en/of zijn omleidingen noodzakelijk	1
c	Tijdens het evenement worden objecten op of aan de weg	1

	geplaatst	
d	Het evenement start op zondag voor 13.00 uur /verwekt na 13.00 uur een gerucht dat op meer dan 200 meter hoorbaar is (Zondagswet)	1
e	Tijdens het evenement vindt er verkoop plaats buiten de reguliere winkeltijden (Winkeltijdenwet) en er een ontheffing van de Winkeltijdenwet nodig is	1
f	Het gaat om een grootschalig evenement	
	verwachte aantal bezoekers > 2.000 per etmaal)	4
	verwachte aantal bezoekers > 5.000 per etmaal)	8
	verwachte aantal bezoekers > 10.000 per etmaal)	12
	verwachte aantal bezoekers > 30.000 per etmaal)	15
g	Tijdens het evenement wordt er licht-alcoholische drank geschonken	2
h	Er is een vergunning in het kader van de Wet op de kansspelen benodigd	1
i	Het aangevraagde evenement past niet binnen het beleid voor evenementen-vergunningen	3
j	Het bestemmingsplan staat het houden van een evenement op de locatie niet toe	3
k	Er is een ontheffing voor kamperen benodigd	1
l	Er is een aanstellingsbesluit voor verkeersregelaars nodig	1
m	Er is een ontheffing van de Regeling verkeersregels en verkeerstekens nodig	1

n	Er zijn tijdens het evenement inrichtingen in gebruik (als bedoeld in art. 2.11.1 lid A en B van het Besluit brandveiligheid bouwwerken en artikel 2.1.1 lid 1 A, C en D van de brandveiligheidsverordening) dan worden leges conform 3.5.1 van deze verordening in rekening gebracht	
o	Het aantal punten wordt bij de behandeling van een spoedaanvraag vermenigvuldigd met 2 waarbij een maximum van 11 extra punten wordt aangehouden.	
	als een aanvraag voor een vergunning genoemd in Titel 3, Hoofdstuk 2 wordt ingetrokken, geweigerd of buiten behandeling wordt gelaten, wordt 50 % van de leges in rekening gebracht.	
Hoofdstuk 3 Prostitutiebedrijven		
	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verlenen of wijzigen van:	
3.3.1	een exploitatievergunning als bedoeld in artikel 3:2.1, lid 1 van de Algemene plaatselijke verordening:	
	a voor een seksinrichting	€ 900,50
	b voor een escortbedrijf	€ 364,50
3.3.2	een wijziging van een exploitatievergunning als hiervoor bedoeld, in verband met uitsluitend een wijziging in de persoon van de beheerder (artikel 3:4.2, tweede lid van de Algemene plaatselijke verordening)	
	a voor een seksinrichting	€ 610,00
	b voor een escortbedrijf	€ 285,50

Hoofdstuk 4 Markten		
3.4	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
3.4.1	tot het verlenen van een vergunning als bedoeld in artikel 2 van de Standplaatsverordening:	
	a voor een vaste standplaats	€ 78,10
	b voor een tijdelijke standplaats	€ 31,25
3.4.2	tot het verlenen van iedere andere vergunning, wijziging, inschrijving of ontheffing, verleend op grond van de Standplaatsverordening	€ 40,20
Hoofdstuk 5 Winkeltijdenwet		
3.5	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verlenen van een ontheffing of vrijstelling op grond van de Winkeltijdenwet, het Vrijstellingenbesluit Winkeltijdenwet of de Winkeltijdenverordening :	€ 74,40
Hoofdstuk 6 In deze titel niet benoemde vergunning, ontheffing of andere beschikking		
3.6.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om een andere, in deze titel niet benoemde administratieve dienst of de verstrekking van inlichtingen op basis van onderzoek	€ 64,20

De griffier van de gemeente Enschede,

Verordening op de heffing en de invordering van marktgeld 2019

De Raad van de gemeente Enschede, gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 20 november 2018,

gelet op de artikelen 229, eerste lid, aanhef en onderdelen a en b, van de Gemeentewet,

besluit:

vast te stellen de Verordening op de heffing en de invordering van marktgeld 2019

Artikel 1 Begripsomschrijvingen

In dit hoofdstuk wordt verstaan onder:

a. markt: de warenmarkt die plaatsvindt op de, bij of krachtens artikel 3 van de Marktverordening vastgestelde dag, tijd en plaats;
b. marktterrein: de gehele openbare of voor publiek toegankelijke oppervlakte grond die bij of krachtens artikel 3 van de Marktverordening is aangewezen voor de uitoefening van markthandel;
c. marktmeester: de persoon, die als zodanig is aangewezen door het college;
d. maand: kalendermaand;
e. week: periode van zeven achtereenvolgende dagen beginnende met de maandag;
f. dag: de periode van 00.00 uur tot 24.00 uur waarbij een gedeelte van een dag als een hele dag wordt aangemerkt;
g. standplaats: de ruimte die voor de duur van de markt op het marktterrein is aangewezen door het college voor het uitoefenen van de markthandel;
h. standplaatshouder: ieder aan wie door het college is toegestaan om gedurende een markt een standplaats te bezetten;
i. dagplaats: een standplaats die per marktdag beschikbaar wordt gesteld aan een standplaatshouder, omdat een dergelijke plaats niet als vaste plaats is toegewezen dan wel ingenomen;

j. vaste plaats: een standplaats die op een markt voor onbepaalde tijd ter beschikking wordt gesteld aan de vergunninghouder;
k. een vaste plaats met hoek: een vaste plaats die aan twee zijden aan een voor het publiek geprojecteerde gang is gelegen;
l. vergunninghouder: degene aan wie vergunning is verleend tot het innemen van een vaste plaats op het marktterrein.

Artikel 2 Belastbaar feit

Onder de naam marktgeld wordt een recht geheven voor het ter beschikking stellen van een standplaats op een markt als bedoeld in de marktverordening gemeente Enschede en voor het genot van de diensten die in verband daarmee worden verleend.

Artikel 3 Belastingplicht

Belastingplichtig voor het gebruik van een marktplaats en voor het genot van de diensten die in verband daarmee worden verleend is degene aan wie een standplaats ter beschikking is gesteld.

Artikel 4 Maatstaf van heffing en tarieven

1. Het marktgeld wordt geheven naar de maatstaven en de tarieven, opgenomen in de bij deze verordening behorende tarieventabel, met inachtneming van het overige in deze verordening bepaalde.

2. Voor de berekening van het marktgeld wordt een gedeelte van een marktdag aangemerkt als een gehele marktdag.

Artikel 5 Belastingtijdvak

1. Indien voor een standplaats een vergunning wordt afgegeven, dan is het belastingtijdvak de periode waarvoor een vergunning voor een standplaats geldt, met dien verstande dat bij een vergunning voor meer dan een jaar het belastingtijdvak gelijk is aan het kalenderjaar.

2. Het marktgeld voor een dagplaats wordt per dag geheven.

Artikel 6 Wijze van heffing

Het marktgeld wordt geheven:

a. bij wege van aanslag indien het een vaste plaats betreft;

b. bij wege van een mondelinge dan wel gedagtekende schriftelijke kennisgeving, waaronder mede wordt begrepen een nota of andere schriftuur in de overige gevallen.

Artikel 7 Ontstaan van de belastingschuld en heffing naar tijdsgelang

1. In de gevallen als bedoeld in artikel 5, eerste lid, is het marktgeld verschuldigd bij de aanvang van het belastingtijdvak of, zo dit later is, bij de aanvang van de belastingplicht.

2. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingtijdvak aanvangt is het naar jaartarieven geheven marktgeld verschuldigd voor zoveel twaalfde gedeelten van de voor dat tijdvak verschuldigde rechten als er in dat tijdvak, na de aanvang van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.

3. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingtijdvak door intrekking van de vergunning eindigt, bestaat aanspraak op ontheffing voor het naar jaartarieven geheven marktgeld voor zoveel twaalfde gedeelten van het voor dat tijdvak verschuldigde marktgeld als er in dat tijdvak, na het einde van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.

4. Indien de belastingplichtige aantoont dat hij ten gevolge van overmacht gedurende een aaneengesloten periode van tenminste vier opeenvolgende weken de ter beschikking gestelde plaats niet heeft kunnen innemen en hij gedurende die periode de standplaats niet door een ander heeft laten innemen, wordt op zijn schriftelijk met redenen omkleed verzoek aan de in artikel 232, vierde lid, onderdeel a van de Gemeentewet bedoelde gemeenteambtenaar ontheffing verleend voor een kalendermaand over elke volle vier opeenvolgende weken waarin van de vaste plaats geen gebruik kan worden gemaakt.

5. In de gevallen, anders dan die bedoeld in artikel 5, lid 1, is het marktgeld verschuldigd bij aanvang van het gebruik van de marktplaats.

Artikel 8 Termijnen van betaling

1. In afwijking van artikel 9, eerste lid, van de Invorderingswet 1990 moet het marktgeld worden betaald ingeval:

a. bij wege van aanslag wordt geheven, binnen een maand na de dagtekening van de aanslag;

b. bij wege van mondelinge of schriftelijke kennisgeving wordt geheven als bedoeld in artikel 6, op het moment van het doen of uitreiken van de kennisgeving.

2. In afwijking van het eerste lid, onder a, kunnen op verzoek van belastingplichtige de aanslagen in zoveel gelijke termijnen als er na de dagtekening van het aanslagbiljet nog maanden in het kalenderjaar overblijven, met dien verstande dat het aantal termijnen ten minste twee bedraagt en maximaal tien, indien de verschuldigde bedragen door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.

3. De Algemene termijnenwet is niet van toepassing op de in het voorgaande lid gestelde termijnen.

Artikel 9 Kwijtschelding

Van het marktgeld wordt geen kwijtschelding als bedoeld in artikel 26 van de Invorderingswet 1990 verleend.

Artikel 10 Nadere regels door het college van burgemeester en wethouders

Het college van burgemeester en wethouders kan nadere regels geven met betrekking tot de heffing en de invordering van het marktgeld.

Artikel 11 Overgangsrecht

1. De ‘Marktgeldverordening 2018’ van 18 december 2017 wordt ingetrokken met ingang van de in artikel 12, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.

2. Indien de datum van inwerkingtreding van deze verordening ligt na de in artikel 12, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, blijft de in het eerste lid genoemde verordening gelden voor de in de tussenliggende periode plaatsvindende belastbare feiten voor zover de heffing van de rechten hiervoor in die periode plaatsvindt.

Artikel 12 Inwerkingtreding

1. Deze verordening treedt in werking met ingang van 1 januari 2019.
2. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2019.

Artikel 13 Citeertitel

Deze verordening wordt aangehaald als de ‘Marktgeldverordening 2019’.

Vastgesteld in de openbare raadsvergadering van 10 december 2018.

De Griffier, De Voorzitter,

TARIEVENTABEL BEHORENDE BIJ DE 'VERORDENING MARKTGELD 2019'.

Algemeen

1. Alle in deze verordening opgenomen tarieven zijn inclusief omzetbelasting indien deze verschuldigd is (hoofdstuk 2).
2. Voor de toepassing van hoofdstuk 1 wordt de som van de oppervlakten van de voorwerpen in aanmerking genomen, ongeacht of een voorwerp zich in, op of boven de voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond bevindt. De som van de oppervlakten wordt bepaald op ten hoogste de oppervlakte van de standplaats.

Hoofdstuk 1 standplaatsen

1.1	Het recht voor een ter beschikking gestelde standplaats op het H.J. van Heekplein, alsmede een bijzondere markt als bedoeld in artikel 2, lid 2, van de Marktverordening bedraagt per marktdag per vierkante meter of gedeelte daarvan:	
1.1.1	Voor een vaste plaats met hoek per jaar	**€ 57,12**
1.1.2	voor een plaats zonder hoek per jaar	**€ 42,00**
1.1.3	voor het gebruik van een dagplaats per marktdag	**€ 1,44**
1.2	Het recht voor een ter beschikking gestelde standplaats op de overige markten bedraagt per vierkante meter of gedeelte daarvan:	
1.2.1	Voor een vaste plaats met hoek per jaar	**€ 45,72**
1.2.2	voor een plaats zonder hoek per jaar	**€ 33,48**
1.2.3	voor het gebruik van een dagplaats per marktdag	**€ 1,25**

Hoofdstuk 2 elektriciteit

2.1	Het recht als bedoeld in 1.1.1, 1.1.2, 1.2.1 en 1.2.2 wordt voor het gebruik en vastrecht van de elektriciteitsinstallatie:	
2.1.1.	per tl-armatuur c.q. per 80 Watt van andere elektrische apparatuur per jaar vermeerderd met	**€ 18,24**
2.1.2	per standplaats vermeerderd met vastrecht voor energie van	**€ 44,76**
2.2	Het recht als bedoeld in 1.1.3 en 1.2.3 wordt voor het gebruik en vastrecht van de elektriciteitsinstallatie:	
2.2.1.	per tl-armatuur c.q. per 80 Watt van andere elektrische apparatuur vermeerderd met	**€ 0,36**
2.2.2	per standplaats vermeerderd met vastrecht voor energie van	**€ 1,68**

Behoort bij raadsbesluit van 10 december 2018

De griffier van de gemeente Enschede,

Verordening op de heffing en invordering van onroerendezaakbelastingen 2019

De Raad van de gemeente Enschede, gelezen het voorstel van Burgemeester en Wethouders van 20 november 2018,

gelet op de artikelen 220 tot en met 220h van de Gemeentewet;

besluit

vast te stellen de Verordening op de heffing en invordering van onroerendezaakbelastingen 2019.

Artikel 1 Belastingplicht

1 Onder de naam "onroerende-zaakbelastingen" worden ter zake van binnen de gemeente gelegen onroerende zaken twee directe belastingen geheven:

a. een gebruikersbelasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar een onroerende zaak die niet in hoofdzaak tot woning dient, al dan niet krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht gebruikt, verder te noemen: gebruikersbelasting;

b. een eigenarenbelasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar van een onroerende zaak het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht verder te noemen: eigenarenbelasting;

2 Bij de gebruikersbelasting wordt:

a. gebruik door degene aan wie een deel van een onroerende zaak in gebruik is gegeven (verder: de gebruiker), aangemerkt als gebruik door degene die dat deel in gebruik heeft gegeven (verder: de gebruikgever); de gebruikgever is bevoegd de belasting als zodanig te verhalen op de gebruiker;

b. het ter beschikking stellen van een onroerende zaak voor volgtijdig gebruik aangemerkt als gebruik door degene die die onroerende zaak ter beschikking heeft gesteld; degene die de onroerende zaak ter beschikking heeft gesteld is bevoegd de belasting als zodanig te verhalen op degene aan wie die zaak ter beschikking is gesteld.

3 Voor de eigenarenbelasting wordt als genothebbende krachtens eigendom, bezit of beperkt recht aangemerkt degene die bij het begin van het kalenderjaar als zodanig in de basisregistratie kadaster is vermeld, tenzij blijkt dat hij op dat tijdstip geen genothebbende krachtens eigendom, bezit of beperkt recht is.

Artikel 2 Belastingobject

1. Als onroerende zaak wordt aangemerkt de onroerende zaak, bedoeld in hoofdstuk III van de Wet waardering onroerende zaken.

2. Een onroerende zaak dient in hoofdzaak tot woning indien de waarde die op grond van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken is vastgesteld voor die onroerende zaak in hoofdzaak kan worden toegerekend aan delen van die onroerende zaak die dienen tot woning dan wel volledig dienstbaar zijn aan woondoeleinden.

Artikel 3 Maatstaf van heffing

1 De heffingsmaatstaf is de op de voet van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken voor de onroerende zaak vastgestelde waarde voor het kalenderjaar bedoeld in artikel 1.

2 Indien met betrekking tot een onroerende zaak geen waarde is vastgesteld op de voet van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken wordt de heffingsmaatstaf van die onroerende zaak bepaald met overeenkomstige toepassing van het bepaalde bij of krachtens de artikelen 17, 18 en 20, tweede lid, van de Wet waardering onroerende zaken.

Artikel 4 Vrijstellingen

1 In afwijking inzoverre van artikel 3 wordt bij het bepalen van de heffingsmaatstaf buiten aanmerking gelaten, voor zover dit niet reeds is geschied bij de bepaling van de in dat artikel bedoelde waarde, de waarde van:

a. voor de land- of bosbouw bedrijfsmatig geëxploiteerde cultuurgrond, daaronder mede begrepen de open grond, alsmede de ondergrond van glasopstanden, die bedrijfsmatig aangewend wordt voor de kweek of teelt van gewassen, zonder daarbij de ondergrond als voedingsbodem te gebruiken;

b. glasopstanden, die bedrijfsmatig worden aangewend voor de kweek of teelt van gewassen, voor zover de ondergrond daarvan bestaat uit de in onderdeel a bedoelde grond;

c. onroerende zaken die in hoofdzaak zijn bestemd voor de openbare eredienst of voor het houden van openbare bezinningssamenkomsten van levensbeschouwelijke aard, een en ander met uitzondering van delen van zodanige onroerende zaken die dienen als woning;

d. één of meer onroerende zaken die deel uitmaken van een op de voet van de Natuurschoonwet 1928 aangewezen landgoed dat voldoet aan de voorwaarden genoemd in artikel 8 van het Rangschikkingsbesluit Natuurschoonwet 1928,met uitzondering van de daarop voorkomende gebouwde eigendommen;

e. natuurterreinen, waaronder mede worden verstaan duinen, heidevelden, zandverstuivingen, moerassen en plassen, die door rechtspersonen met volledige rechtsbevoegdheid welke zich uitsluitend of nagenoeg uitsluitend het behoud van natuurschoon ten doel stellen, beheerd worden;

f. openbare land- en waterwegen en banen voor openbaar vervoer per rail, een en ander met inbegrip van kunstwerken;

g. waterverdedigings- en waterbeheersingswerken die worden beheerd door organen, instellingen of diensten van publiekrechtelijke rechtspersonen,

met uitzondering van de delen van zodanige werken die dienen als woning;

h. werken die zijn bestemd voor de zuivering van riool- en ander afvalwater en die worden beheerd door organen, instellingen of diensten van publiekrechtelijke rechtspersonen, met uitzondering van de delen van zodanige werken die dienen als woning;

i. werktuigen die van een onroerende zaak kunnen worden afgescheiden zonder dat beschadiging van betekenis aan die werktuigen wordt toegebracht en die niet op zichzelf als gebouwde eigendommen zijn aan te merken;

j. straatmeubilair, waaronder begrepen alle zodanige gebouwde eigendommen - niet zijnde gebouwen - welke zijn geplaatst voor het belang van het publiek, ten dienste van het verkeer of ter verfraaiing van de gemeente, zoals lichtmasten, verkeersinstallaties, standbeelden monumenten, fonteinen, banken, abri's, hekken en palen.

k. plantsoenen, parken en waterpartijen, die bij de gemeente in beheer zijn of waarvan de gemeente het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht, met uitzondering van delen van zodanige eigendommen die dienen als woning;

l. begraafplaatsen, urnentuinen en crematoria, een en ander met uitzondering van delen van zodanige onroerende zaken die dienen als woning;

2 In afwijking in zoverre van artikel 3 wordt bij de bepaling van de heffingsmaatstaf voor de gebruikersbelasting buiten aanmerking gelaten de waarde van gedeelten van de onroerende zaak die in hoofdzaak tot woning dienen dan wel in hoofdzaak dienstbaar zijn aan woondoeleinden.

Artikel 5 Belastingtarieven

1. De belasting bedraagt een percentage van de heffingsmaatstaf. Het percentage bedraagt voor:

a.	de gebruikersbelasting	0,3827%.
b.	De eigenarenbelasting	
1	voor onroerende zaken die in hoofdzaak tot woning dienen	0,1606%;
2	voor onroerende zaken die niet in hoofdzaak tot woning dienen	0,4651%.

2. Voor belastingbedragen tot € 10,-- vindt geen invordering plaats. Voor de toepassing van de vorige volzin wordt het totaal van de op een aanslagbiljet verenigde verschuldigde bedragen onroerendezaakbelastingen of andere heffingen aangemerkt als één belastingbedrag.

Artikel 6 Wijze van heffing

De belastingen worden bij wege van aanslag geheven.

Artikel 7 Termijnen van betaling

1. De aanslagen moeten worden betaald uiterlijk twee kalendermaanden na de op het aanslagbiljet vermelde dagtekening.

2. In afwijking van het eerste lid kunnen op verzoek van de belastingplichtige de aanslagen worden betaald in zoveel gelijke termijnen als er na de dagtekening van het aanslagbiljet nog maanden in het kalenderjaar overblijven, met dien verstande dat het aantal termijnen ten minste twee bedraagt en maximaal tien, indien aan het navolgende wordt voldaan:

    a. het totaal bedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen onroerende zaakbelastingen of andere belastingen moet minder zijn dan € 6.600,--;

    b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.

De eerste termijn vervalt één maand na de dagtekening van het aanslagbiljet en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.

3. De Algemene termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 8 Nadere regels door het college van burgemeester en wethouders

Het college van burgemeester en wethouders kan nadere regels geven met betrekking tot de heffing en invordering van onroerende-zaakbelastingen.

Artikel 9 Overgangsrecht

1. De 'Verordening Onroerende zaakbelastingen 2018' van 18 december 2017 wordt ingetrokken met ingang van de in artikel 10, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.

2. Indien de datum van inwerkingtreding van deze verordening ligt na de in artikel 10, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, blijft de in het eerste lid genoemde verordening gelden voor de in de tussenliggende periode plaatsvindende belastbare feiten voor zover de heffing van de rechten hiervoor in die periode plaatsvindt.

Artikel 10 Inwerkingtreding

1. Deze verordening treedt in werking met ingang van 1 januari 2019.

2. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2019.

Artikel 11 Citeertitel

Deze verordening wordt aangehaald als de 'Verordening onroerende zaakbelastingen 2019'.

Vastgesteld in de openbare raadsvergadering van 10 december 2018.

De Griffier De Voorzitter

Verordening op de heffing en invordering van precariobelasting 2019

De Raad van de gemeente Enschede, gelezen het voorstel van Burgemeester en Wethouders van 20 november 2018,

gelet op artikel 228 van de Gemeentewet.

b e s l u i t

vast te stellen de Verordening op de heffing en invordering van precariobelasting 2019

Artikel 1 Begripsbepalingen

In deze verordening wordt verstaan onder:

- dag: een periode van 24 uren, aanvangende te 00.00 uur;
- week: een periode van zeven achtereenvolgende dagen;
- maand: een kalendermaand;
- kwartaal: periode van aaneengesloten periode van drie maanden in één jaar, niet vallende in het zomerseizoen;
- zomerseizoen: periode van zes maanden, ingaande op 1 april en eindigende op 1 oktober daaropvolgend;
- terrasseizoen: periode van acht maanden, ingaande op 1 maart en eindigende op 1 november daaropvolgend;
- jaar: kalenderjaar;
- automaten: toestellen die in werking treden bij inwerping van een munt, c.q. munten;
- vergunning: een door het gemeentebestuur verleende en in een gemeentelijke registratie opgenomen toestemming op grond waarvan een persoon een of meer voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond mag hebben;

- terras: een gelegenheid waar eet- en drinkwaren voor gebruik ter plaatse worden verstrekt;
- voorwerpen op een terras: banken, tafeltjes, stoelen, windschermen, parasols, bloemen- en plantenbakken en andere voorwerpen ter aankleding van een terras;
- onroerende zaak: een onroerende zaak, als bedoeld in artikel 16 van de Wet waardering onroerende zaken;
- standplaats: een ruimte op of aan de weg, aangewezen door het college voor de uitoefening van de straathandel.

Artikel 2 Voorwerp van belasting; belastbaar feit

Onder de naam precariobelasting wordt een directe belasting geheven ter zake van het hebben van voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond, bedoeld of genoemd in deze verordening en de daarbij behorende tarieventabel.

Artikel 3 Belastingplicht

1 De precariobelasting wordt geheven van degene die het voorwerp of de voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond heeft, dan wel degene ten behoeve van wie dat voorwerp of die voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond aanwezig zijn.

2 In afwijking in zoverre van het eerste lid wordt, indien de gemeente een vergunning of ontheffing heeft verleend voor het hebben van het voorwerp of de voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond, degene aan wie de vergunning is verleend of diens rechtsopvolger aangemerkt als degene bedoeld in het eerste lid, tenzij blijkt dat hij niet het voorwerp of de voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond heeft.

3 Behoudens het bepaalde in het eerste en tweede lid van dit artikel wordt de precariobelasting voor reclamevoorwerpen en automaten geheven van de

gebruiker van de onroerende zaak waaraan of waarvoor de voorwerpen zijn bevestigd of geplaatst.

Artikel 4 Vrijstellingen

De precariobelasting wordt niet geheven ter zake van het hebben van:

1. voorwerpen, indien de gemeente ter zake van het gebruik van de voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond waarop het voorwerp of de voorwerpen zich bevinden een recht heft op grond van artikel 229, eerste lid, onderdeel a, van de Gemeentewet, dan wel een privaatrechtelijke vergoeding is overeengekomen;
2. voorwerpen, waarvan de gemeente genothebbende krachtens eigendom, bezit of beperkt recht is, met uitzondering van voorwerpen die in gebruik zijn bij een derde;
3. voorwerpen, welke ingevolge een wettelijk voorschrift, een overeenkomst, concessie of anderszins rechtens moeten worden gedoogd;
4. voorwerpen, welke uitsluitend voorzien in een algemeen belang dan wel worden gebezigd voor activiteiten met een politiek, godsdienstig, sociaal of weldadig doel en welke niet worden geëxploiteerd tegen betaling;
5. deuren, welke krachtens een wettelijk voorschrift naar buiten moeten openslaan;
6. afvoerbuizen van hemelwater, welke aan een gebouw zijn aangebracht en niet meer dan 0,15 meter buiten de gevel uitsteken;
7. buizen in de grond, tot lozing van fecaliën, huishoud- of hemelwater;
8. voorwerpen op de openbare weg met kleinschalige niet commerciële buurtactiviteiten;
9. wegwijzers en verkeersaanwijzingen van de Koninklijke Nederlandse Toeristenbond ANWB en van andere overeenkomstige instellingen;
10. niet als reclamevoorwerpen aan te merken bloemen- of plantenbakken.
11. borden - plat tegen de gevel bevestigd - die geen grotere frontoppervlakte hebben dan O,30 m2, waarbij de langste zijde niet uitgaat boven 1 strekkende meter en welke de naam en verdere bijzonderheden vermelden van beroep of bedrijf van de persoon of onderneming, welke in de onroerende zaak, waartegen die borden zijn aangebracht, woont, is gevestigd of waar het beroep of bedrijf wordt uitgeoefend;

12. borden tot verhuur of verkoop van onroerende zaken, in het geval deze borden aan de te verhuren of te verkopen onroerende zaken zijn bevestigd
13. brievenbussen;
14. telefooncellen;
15. voorwerpen ter zake waarvan krachtens de bepalingen van de in de gemeente Enschede geldende “Verordening reclamebelasting centrum Enschede 2016” belasting wordt geheven;
16. een mobiele onderzoeksunit die wordt gebruikt voor het doen van bevolkingsonderzoek als bedoeld in artikel 1, onder c, van de Wet op het bevolkingsonderzoek, voor welk onderzoek op grond van die wet vergunning is verleend.

Artikel 5 Maatstaf van heffing en belastingtarief

De precariobelasting wordt geheven naar de maatstaven en de tarieven opgenomen in de bij deze verordening behorende tarieventabel, met inachtneming van het overigens in deze verordening bepaalde.

Artikel 6 Berekening van de precariobelasting

1. Voor de berekening van de precariobelasting wordt met betrekking tot een in de tarieventabel genoemde lengte- en oppervlaktemaat een gedeelte daarvan als een volle eenheid aangemerkt.

2. Indien een tarief per oppervlakte is vastgesteld, wordt de precariobelasting berekend naar de oppervlakte van de horizontale projectie van de voorwerpen, tenzij anders is bepaald.

3. De oppervlakte van andere dan rechthoekige voorwerpen wordt gesteld op het product van de twee aangrenzende zijden van een om het voorwerp geplaatste denkbeeldige rechthoek.

4. Indien de gemeente een vergunning heeft verleend voor het hebben van het voorwerp of de voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond, wordt voor de berekening van de precariobelasting aangesloten bij de geldigheidsduur van die vergunning, tenzij blijkt dat het belastbaar feit zich gedurende een kortere periode heeft voorgedaan. In dat

geval bestaat aanspraak op ontheffing, waarbij het vijfde lid van overeenkomstige toepassing is.

5. Indien in de tarieventabel voor een voorwerp tarieven voor verschillende tijdseenheden zijn opgenomen, wordt de precariobelasting berekend op de voor de belastingplichtige meest voordelige wijze.

6. In afwijking van het bepaalde in het vijfde lid van dit artikel wordt voor de berekening van de precariobelasting:

    a. Indien in de tarieventabel voor een voorwerp wel een weektarief, maar geen dagtarief is opgenomen, een gedeelte van een week gelijkgesteld met een week;

    b. Indien in de tarieventabel voor een voorwerp wel een maandtarief, maar geen dag- of week tarief is opgenomen, een gedeelte van een maand gelijkgesteld met een maand.

7. Indien in de tarieventabel voor een voorwerp een dagtarief, weektarief of maandtarief is opgenomen en het belastingtijdvak een langere periode dan een dag, onderscheidenlijk een week of een maand omvat, gelden deze tarieven per dag, onderscheidenlijk week of maand van het belastingtijdvak.

Artikel 7 Belastingtijdvak

1. In de gevallen waarin de gemeente een vergunning of ontheffing heeft verleend voor het hebben van het voorwerp of de voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond, is het belastingtijdvak de periode waarvoor de vergunning is verleend, met dien verstande dat bij een kalenderjaar overschrijdende geldigheidsduur van de vergunning het belastingtijdvak gelijk is aan het kalenderjaar.

2. In andere dan de in het eerste lid bedoelde gevallen, is het belastingtijdvak de aaneengesloten periode gedurende welke het belastbaar feit zich voordoet of heeft voorgedaan.

Artikel 8 Wijze van heffing

1. De precariobelasting wordt geheven bij wege van aanslag.

2. In afwijking van het eerste lid wordt de voor een dag verschuldigde precariobelasting geheven door middel van een mondelinge kennisgeving, dan wel gedagtekende schriftelijke kennisgeving waarop het gevorderde bedrag is vermeld. Het gevorderde bedrag wordt mondeling, dan wel door toezending of uitreiking van de schriftelijke kennisgeving aan de belastingschuldige bekendgemaakt.

Artikel 9 Ontstaan van de belastingschuld en heffing naar tijdsgelang

1 In de gevallen bedoeld in artikel 7, eerste lid, is de precariobelasting verschuldigd bij de aanvang van het belastingtijdvak of, zo dit later is, bij de aanvang van de belastingplicht.

2 In de gevallen bedoeld in artikel 7, tweede lid, is de precariobelasting verschuldigd bij het einde van het belastingtijdvak.

3 Indien de belastingplicht in de loop van het belastingtijdvak aanvangt is de naar jaartarieven geheven precariobelasting verschuldigd voor zoveel twaalfde gedeelten van de voor dat tijdvak verschuldigde belasting als er in dat tijdvak, na de aanvang van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.

4 Indien de belastingplicht in de loop van het belastingtijdvak eindigt, bestaat aanspraak op ontheffing:

a. voor de naar jaartarieven geheven precariobelasting voor zoveel twaalfde gedeelten van de voor dat tijdvak verschuldigde precariobelasting als er in dat tijdvak, na het einde van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.

b. voor de naar zomerseizoen geheven precariobelasting voor zoveel zesde gedeelten van de voor dat tijdvak verschuldigde precariobelasting als er in dat tijdvak, na het einde van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.

c. voor de naar terrasseizoen geheven precariobelasting voor zoveel achtste gedeelten van de voor dat tijdvak verschuldigde

precariobelasting als er in dat tijdvak, na het einde van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.

5 Belastingaanslagen en gevorderde bedragen van minder dan € 10,-- worden niet opgelegd of ter kennis gebracht. Voor de toepassing van de vorige volzin wordt het totaal van op één aanslagbiljet of kennisgeving verenigde belastingaanslagen of gevorderde bedragen aangemerkt als één belastingaanslag of één kennisgeving.

Artikel 10 Termijnen van betaling

1 In afwijking van artikel 9, eerste lid, van de Invorderingswet 1990 moet een aanslag worden betaald ingeval:

a. bij wege van aanslag wordt geheven, binnen een maand na de dagtekening van de aanslag. Dit geldt ook in geval het totaalbedrag van het op één aanslag verschuldigde bedrag door middel van automatische incasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kan worden afgeschreven;

b. bij wege van mondelinge of schriftelijke kennisgeving wordt geheven als bedoeld in artikel 8, op het moment van het doen of uitreiken van de kennisgeving.

2 De Algemene termijnenwet is niet van toepassing op de in het voorgaande lid gestelde termijnen.

Artikel 11 Kwijtschelding

Bij de invordering van de precariobelasting wordt geen kwijtschelding verleend.

Artikel 12 Nadere regels door het college van burgemeester en wethouders

Het college van burgemeester en wethouders kan nadere regels geven met betrekking tot de heffing en de invordering van precariobelasting.

Artikel 13 Overgangsrecht

1. De ‘Verordening Precariobelasting 2018’ van 18 december 2017 wordt ingetrokken met ingang van de in artikel 14, tweede lid, genoemde datum van

ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.

2. Indien de datum van inwerkingtreding van deze verordening ligt na de in artikel 14, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, blijft de in het eerste lid genoemde verordening gelden voor de in de tussenliggende periode plaatsvindende belastbare feiten voor zover de heffing van de rechten hiervoor in die periode plaatsvindt.

Artikel 14 Inwerkingtreding

1. Deze verordening treedt in werking met ingang van 1 januari 2019.

2. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2019.

Artikel 15 Citeertitel

Deze verordening wordt aangehaald als de 'Verordening Precariobelasting 2019'.

Vastgesteld in de openbare raadsvergadering van 10 december 2018.

De Griffier De Voorzitter

TARIEVENTABEL BEHORENDE BIJ VERORDENING PRECARIOBELASTING 2019		
1.1	Het tarief bedraagt voor het uitstallen van al dan niet ten verkoop of ter verhuring aangeboden goederen en dergelijke per 1 m2 ingenomen grondoppervlakte	
1.1.1	in gebied A	
1.1.1.1	in het zomerseizoen (6 maanden)	€ 58,74
1.1.1.2	in het zomerseizoen per maand	€ 9,79
1.1.1.3	per kwartaal buiten het zomerseizoen	€ 23,82
1.1.1.4	per maand buiten het zomerseizoen	€ 7,94
1.1.2	in gebied B	
1.1.2.1	in het zomerseizoen (6 maanden)	€ 39,72
1.1.6	in het zomerseizoen per maand	€ 6,62
1.1.7	per kwartaal buiten het zomerseizoen	€ 16,14
1.1.8	per maand buiten het zomerseizoen	€ 5,38
1.2	Gebied A is het gebied dat wordt begrensd door Oldenzaalsestraat, Parallelweg, Stationsplein, Piet Heinstraat, Nijverheidstraat, Boulevard 1945 met uitzondering van het tussen de Beltstraat en de Kuipersdijk gelegen gedeelte aan de zuidzijde van de Boulevard 1945.	
1.2.1	Gebied B is het buiten het gebied A liggende deel van de gemeente.	
Hoofdstuk 2 Voorwerpen bij bouw- en sloopwerkzaamheden		

2.1	Het tarief bedraagt voor het hebben van bouwmaterialen zoals een loods, een keet, een container, een steiger of een stelling, een heikar of een heistelling, een kraan, een betonmolen, een asfaltketel, trechter, of enig ander werktuig ten dienste van enig bouw- of sloopwerk aangevoerde, c.q. af te voeren materialen per 1 m2 ingenomen grondoppervlak per maand	€ 4,00
Hoofdstuk 3 Installaties voor het al dan niet automatisch aftappen van motorbrandstoffen, olie lucht of water		
3.1	Het tarief bedraagt per jaar voor het hebben van	
3.1.1	een al dan niet automatische aftapinrichting voor benzine, olie, gas en dergelijke, evenwel met uitzondering van die, genoemd in de onderdelen 3.1.2 en 3.1.3	€ 264,66
3.1.2	een verplaatsbare, al dan niet automatische aftapinrichting voor benzine, olie, gas en dergelijke	€ 100,20
3.1.3	een bovensmeringspomp	€ 45,20
3.1.4	een installatie om olie te verversen	€ 45,20
3.1.5	een pompperron, behorende bij een aftapinrichting	€ 45,20
3.1.6	een tank voor opslag van benzine, olie, gas en dergelijke met eventueel daarbij behorende leidingen en vulput, evenwel met uitzondering van die genoemd in onderdeel 3.1.7	€ 264,70
3.1.7	een bovengrondse tank voor opslag van benzine, olie, gas en dergelijke met een inhoud van niet meer dan 200 liter	€ 100,20
3.1.8	een bedieningshuis bij een aftapinrichting	€ 100,20
3.1.9	een luchtpomp, servicezuil of loze mantel met eventueel daarbij	€ 100,20

	behorende leidingen	
3.1.10	een vulput voor benzine, olie, gas en dergelijke voor zover niet op grond van onderdeel 3.1.6 belast	€ 21,35
3.1.11	een mast of zuil voor verlichting of reclame bij een aftapinrichting	€ 21,35
3.1.12	een wateraftappunt	€ 21,35
Hoofdstuk 4 Standplaatsen		
4.1	Het tarief voor het hebben van een standplaats als bedoeld in artikel 5:18 van de APV bedraagt:	
4.1.1	voor vaste standplaatsen per kwartaal of gedeelte daarvan per vierkante meter	€ 13,95
4.1.2	voor tijdelijke standplaatsen per week of gedeelte daarvan	€ 43,60
4.1.3	voor tijdelijke standplaatsen per dag	€ 23,65
Hoofdstuk 5 Automaten		
5.1.	Het tarief bedraagt voor het hebben van een automatisch verkoop-, weeg-, speel-, of ander toestel	
5.1.1	indien bevestigd aan een gevel per 0,50 m2 frontoppervlakte	
5.1.1.1	per jaar	€ 19,68
5.1.1.2	per maand	€ 1,64
5.1.2	indien geplaatst op openbare gemeentegrond per 1 m2 ingenomen grondoppervlakte	

5.1.2.1	per jaar	€ 31,50
5.1.2.2	per maand	€ 2,63
6.1	Het tarief bedraagt voor het hebben van voorwerpen, bevestigd aan luifels en gevels van onroerende zaken per jaar en per onroerende zaak	€ 117,30
Hoofdstuk 7 Terrassen		
7.1	Het tarief bedraagt voor het hebben van voorwerpen onder op of boven een terras per 1 m2 ingenomen grondoppervlakte	
7.1.1	in gebied A	
7.1.1.1	per jaar	€ 59,40
7.1.1.2	in het terrasseizoen (acht maanden)	€ 39,92
7.1.1.3	in het terrasseizoen per maand	€ 4,99
7.1.1.4	buiten het terrasseizoen per maand	€ 8,51
7.1.2	in gebied B	
7.1.2.1	per jaar	€ 47,04
7.1.2.2	in het terrasseizoen (acht maanden)	€ 31,50
7.1.2.3	in het terrasseizoen per maand	€ 3,94
7.1.2.4	buiten het terrasseizoen per maand	€ 6,05

7.2	Gebied A is het gebied dat wordt begrensd door Oldenzaalsestraat, Parallelweg, Stationsplein, Piet Heinstraat, Nijverheidstraat, Boulevard 1945 met uitzondering van het tussen de Beltstraat en de Kuipersdijk gelegen gedeelte aan de zuidzijde van de Boulevard 1945.	
7.2.1	Gebied B is het buiten het gebied A liggende deel van de gemeente.	
Hoofdstuk 8 Parkeerplaatsen		
8.1	Het tarief bedraagt per ingenomen parkeerapparatuurplaats of belanghebbendenplaats per etmaal of gedeelte daarvan	€ 12,00
Hoofdstuk 9 Borden boven openbare gemeentegrond		
9.1	Het tarief bedraagt voor het hebben van borden	
9.1.1	zonder kunstverlichting	
9.1.1.1	over de frontoppervlakte per 0,5 m2 per jaar	€ 36,54
9.1.1.2	over de frontoppervlakte per 0,5 m2 per maand	€ 3,05
9.1.2	met kunstverlichting	
9.1.2.1	over de frontoppervlakte per 0,5 m2 per jaar	€ 54,60
9.1.2.2	over de frontoppervlakte per 0,5 m2 per maand	€ 4,55

Behoort bij raadsbesluit van 10 december 2018.		
De griffier van de gemeente Enschede,		

Verordening reclamebelasting centrum Enschede 2019

De raad van de gemeente Enschede, gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 20 november 2018

gelet op artikel 227 van de Gemeentewet;

b e s l u i t:

vast te stellen de Verordening op de heffing en invordering van reclamebelasting 2019 in het centrum van Enschede (Verordening reclamebelasting centrum Enschede 2019)

Artikel 1 Begripsomschrijvingen

Deze verordening verstaat onder:

a. reclameobject: een openbare aankondiging in letters, symbolen, voorwerpen of kleuren, of een combinatie daarvan, zichtbaar vanaf de openbare weg;
b. bouwwerk: elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke op de plaats van bestemming hetzij direct of indirect met de grond verbonden is, hetzij directe of indirecte steun vindt in of op de grond;
c. vestiging: een gebouw of bouwwerk, of deel daarvan,
d. tussenpersoon: een natuurlijke persoon of rechtspersoon die zijn bedrijf maakt van het verlenen van bemiddeling bij het tot stand brengen en sluiten van overeenkomsten in opdracht en op naam van personen tot wie hij niet in vaste betrekking staat;
e. exploitant: een natuurlijke persoon of rechtspersoon die zijn bedrijf maakt van het ten behoeve van derden tegen vergoeding aanbrengen van reclameobjecten op door hem daartoe beschikbaar gestelde oppervlakten;
f. reclamevoorwerp: een aankondigingsvoorwerp, waarmee beoogd wordt reclame te maken dan wel aandacht te trekken voor een product, een dienst of een bedrijf. Hieronder wordt in elk geval verstaan de gaper en de namaakversies van de ijsco, de patatzak en het gebak;

g. jaar of maand: een kalenderjaar of -maand of een gedeelte van een van die kalenderperioden.

Artikel 2 Belastbaar feit

Onder de naam reclamebelasting wordt, binnen het gebied zoals nader aangewezen in de bij deze verordening behorende bijlage 1, een directe belasting geheven terzake van een openbare aankondiging die zichtbaar is vanaf de openbare weg.

Artikel 3 Belastingplicht

1. De reclamebelasting wordt geheven van degene die het reclameobject heeft, dan wel van degene ten behoeve van wie al dan niet met vergunning het reclameobject is aangebracht.

2. In afwijking van het bepaalde in het eerste lid wordt de reclamebelasting ter zake van reclameobjecten die door tussenkomst van een exploitant zijn aangebracht, geheven van die exploitant.

Artikel 4 Vrijstellingen

De reclamebelasting wordt niet geheven voor openbare aankondigingen:

a. waarvoor op grond van een privaatrechtelijke overeenkomst betaling aan de gemeente moet geschieden onderscheidenlijk een vergoeding aan de gemeente verschuldigd is;
b. die zijn aangebracht op of boven een terras of uitstalling of op verplaatsbare borden, waarvoor precariobelasting wordt geheven, met uitzondering van reclamevoorwerpen;
c. die als algemene bewegwijzering waarmee een algemeen belang wordt gediend, kunnen worden aangemerkt;
d. die door de gemeente of in opdracht van de gemeente is geplaatst of aangebracht, indien en voor zover de openbare aankondiging geschiedt ter uitvoering van de publieke taak;
e. van instellingen, die door de rijksbelastingdienst zijn aangewezen als Algemeen Nut Beogende Instellingen (ANBI) of die voldoen aan de criteria van de rijksbelastingdienst voor een Sociaal Belang Behartigende Instelling (SBBI), en die uitsluitend betrekking hebben op de functie van het gebouw of de naam van de instelling;

f. die zijn aangebracht door of namens winkeliersverenigingen of wijkorganen, waarbij het reclameobject uitsluitend bestaat uit een vlag met naam van de winkeliersvereniging of het wijkorgaan;
g. die uitsluitend landen-, provincie-, gemeente- of streekvlag inhouden;
h. die door politieke partijen zijn aangebracht en die een ideëel belang dienen;
i. die zijn aangebracht op scholen, zorginstellingen, ziekenhuizen, kerken en moskeeën, en die betrekking hebben op de functie van het gebouw;
j. die zijn aangebracht op terreinen en gebouwen van amateursportverenigingen;
k. die nostalgische uitingen aan de gevel zijn ouder dan 50 jaar en die geen relatie hebben met de uitoefening van het bedrijf;
l. die korter dan 13 weken aanwezig zijn en niet kunnen worden aangemerkt als vervanging, opvolging en continuering van andere openbare aankondigingen;
m. die zijn aangebracht op bouwterreinen, voor zover deze opschriften rechtstreeks betrekking hebben op de op dat terrein in uitvoering zijnde bouwwerkzaamheden;
n. die zijn aangebracht door een tussenpersoon in verband met de verkoop of verhuur van onroerende zaken, indien deze aanwezig zijn in de onmiddellijke nabijheid van de te verkopen of de te verhuren zaak;
o. op, aan of in de nabijheid van een mobiele onderzoeksunit die wordt gebruikt voor het doen van bevolkingsonderzoek als bedoeld in artikel 1, onder c, van de Wet op het bevolkingsonderzoek, voor welk onderzoek op grond van die wet vergunning is verleend voor zover die aankondigingen een relatie hebben met het bevolkingsonderzoek.

Artikel 5 Maatstaf van heffing

De reclamebelasting wordt geheven naar de maatstaven en tarieven zoals opgenomen in de bij deze verordening behorende tarieventabel, met inachtneming van het overige in deze verordening en bijbehorende tarieventabel bepaalde.

Artikel 6 Berekening van de reclamebelasting

1. De oppervlakte van een reclameobject wordt vastgesteld als volgt:

    a. indien de openbare aankondiging wordt gedaan op een zuil, bord, poster of soortelijk aankondigingsvoorwerp, wordt de oppervlakte van de aankondiging bepaald op de oppervlakte van de zijde van het voorwerp

waarop de aankondiging wordt gedaan. Indien het voorwerp niet rechthoekig is, wordt de oppervlakte van het aankondigingsvoorwerp bepaald door de lengte, de hoogte en de breedte van de denkbeeldige rechthoek die het voorwerp omsluit;

b. indien de openbare aankondiging wordt gedaan op een vlag, banier, (span)doek of soortgelijk voorwerp, wordt de oppervlakte van de aankondiging bepaald op de oppervlakte van één zijde van het voorwerp waarop de aankondiging wordt gedaan;

c. indien de openbare aankondiging bestaat uit het reclamevoorwerp zelf, wordt de oppervlakte van de aankondiging bepaald op de oppervlakte van het voorwerp. Indien het voorwerp niet rechthoekig is, wordt de oppervlakte bepaald door de lengte, de hoogte en de breedte van de denkbeeldige rechthoek die het voorwerp aan 2 zijden omsluit;

d. indien de openbare aankondiging wordt gedaan door middel van een combinatie van verschillende losse voorwerpen of een opschrift met losse letters of symbolen, wordt de oppervlakte van het reclameobject bepaald door de lengte, de hoogte en de breedte van de denkbeeldige rechthoek die de voorwerpen of het opschrift omsluit.

2. Indien het reclameobject slechts voor een deel zichtbaar is vanaf de openbare weg wordt de oppervlakte van het reclameobject bepaald op het van de openbare weg zichtbare gedeelte van het reclameobject.

3. indien de openbare aankondiging wordt gedaan op een zuil, bord, vlag, (span)doek, poster of soortgelijk aankondigingsvoorwerp, waarop door verschillende belastingplichtigen een aankondiging wordt gedaan, wordt de oppervlakte van de aankondiging van de belastingplichtige bepaald op de aan hem voor het doen van de aankondiging ter beschikking staande oppervlakte van het aankondigingsvoorwerp.

4. De oppervlakten van reclameobjecten, die bij één vestiging behoren, worden bij elkaar opgeteld. Indien een vestiging tezamen met een bouwwerk of deel daarvan wordt gebruikt door één belastingplichtige, worden de oppervlakten van

alle reclameobjecten die bij de vestiging en deze bouwwerken of delen daarvan behoren bij elkaar opgeteld.

5. Reclameobjecten behoren in elk geval tot één bouwwerk en daarmee tot een vestiging indien zij daarmee fysiek zijn verbonden of daarmee tezamen worden gebruikt.

6. Onder een vestiging wordt tevens verstaan een bouwwerk dat uitsluitend dient voor het hebben van een of meer openbare aankondigingen.

Artikel 7 Belastingtijdvak

Het belastingtijdvak is gelijk aan het kalenderjaar.

Artikel 8 Wijze van heffing

De reclamebelasting wordt geheven bij wege van aanslag.

Artikel 9 Ontstaan van de belastingschuld en heffing naar tijdsgelang

1. De belastingschuld ontstaat bij het begin van het belastingtijdvak.

2. Indien de belastingplicht na het begin van het belastingtijdvak aanvangt, ontstaat de belastingschuld bij de aanvang van de belastingplicht.

3. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingtijdvak aanvangt, is de reclamebelasting verschuldigd naar het maandtarief voor zoveel maanden als er in dat jaar, na het tijdstip van de aanvang van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.

4. Indien een toename van de oppervlakte van de openbare aankondigingen gedurende de rest van het belastingtijdvak leidt tot indeling in een hogere tariefklasse, leidt tot een nieuw belastbaar feit en wordt een aanslag opgelegd voor het verschil tussen de respectievelijke maandtarieven gedurende het resterende aantal volle kalendermaanden in het belastingtijdvak.

5. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingtijdvak eindigt, wordt de aanslag op verzoek van belastingplichtige verminderd met het resterende aantal volle kalendermaanden in het kalenderjaar vermenigvuldigd met het maandtarief.

6. Indien vermindering van de oppervlakte van de openbare aankondigingen gedurende de rest van het belastingtijdvak leidt tot indeling in een andere tariefklasse, wordt de aanslag op verzoek van belastingplichtige verminderd met het verschil tussen de respectievelijke maandtarieven gedurende het resterende aantal volle kalendermaanden in het belastingtijdvak.

Artikel 10 Betalingstermijn

1. De aanslag dient te worden betaald in één termijn, welke vervalt twee maanden na de dagtekening van het aanslagbiljet.

2. In afwijking van het eerste lid kan op verzoek van de belastingplichtige de aanslag worden betaald in zoveel gelijke termijnen als er na de dagtekening van het aanslagbiljet nog maanden in het kalenderjaar overblijven, met dien verstande dat het aantal termijnen ten minste twee bedraagt en maximaal zeven, indien de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven. De eerste termijn vervalt één maand na de dagtekening van het aanslagbiljet en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.
3. De Algemene termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 11 Kwijtschelding

Bij de invordering van de reclamebelasting wordt geen kwijtschelding verleend.

Artikel 12 Nadere regels door het college van burgemeester en wethouders

Het college van burgemeester en wethouders kan nadere regels stellen met betrekking tot de heffing en invordering van de reclamebelasting.

Artikel 13 Overgangsrecht

1. De ‘Verordening Reclamebelasting 2018’ van 18 december 2017 wordt ingetrokken met ingang van de in artikel 14, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.

2. Indien de datum van inwerkingtreding van deze verordening ligt na de in artikel 14, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, blijft de in het eerste lid genoemde verordening gelden voor de in de tussenliggende periode plaatsvindende belastbare feiten voor zover de heffing van de rechten hiervoor in die periode plaatsvindt.

Artikel 14 Inwerkingtreding

1. Deze verordening treedt in werking met ingang van 1 januari 2019.

2. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2019.

Artikel 15 Citeertitel

Deze verordening wordt aangehaald als de 'Verordening Reclamebelasting Centrum 2019'.

Vastgesteld in de openbare raadsvergadering van 10 december 2018.

De griffier, De voorzitter,

Tarieventabel bij de Verordening Reclamebelasting 2019 van de gemeente Enschede		
1.	Het tarief bedraagt voor het hebben van reclameobjecten, per vestiging,	
		Per jaar
a.	indien de oppervlakte van de reclameobjecten minder is dan 0,1 m²:	€ 0,00
b.	indien de oppervlakte van de reclameobjecten bedraagt 0,1 m² of meer, maar minder dan 10,0 m²	€ 317,64
c.	indien de oppervlakte van de reclameobjecten bedraagt 10,0 m² of meer, maar minder dan 25,0 m²	€ 708,72
d.	indien de oppervlakte van de reclameobjecten bedraagt 25,0 m² of meer, maar minder dan 50,0 m²	€ 1.077,84
e.	Indien de oppervlakte van de reclameobjecten bedraagt 50,0 m² of meer	€ 1.417,92
2.	Het maandtarief bedraagt 1/12e deel van het jaartarief.	
Behoort bij raadsbesluit van 10 december 2018.		
De griffier van de gemeente Enschede,		

Bijlage 1 bij de Verordening op de heffing en invordering van reclamebelasting 2019

Als aangewezen gebied, bedoeld in artikel 2 van de Verordening reclamebelasting centrum Enschede 2019, geldt het op onderstaande kaart gearceerde gedeelte.

		2018	2019
1.	Het tarief bedraagt voor het hebben van reclameobjecten, per vestiging,		
		Per jaar	Per jaar
a.	indien de oppervlakte van de reclameobjecten minder is dan 0,1 m²:	€ 0,00	€ 0,00
b.	indien de oppervlakte van de reclameobjecten bedraagt 0,1 m² of meer, maar minder dan 10,0 m²	€ 312,00	€ 317,64
c.	indien de oppervlakte van de reclameobjecten bedraagt 10,0 m² of meer, maar minder dan 25,0 m²	€ 696,24	€ 708,72
d.	indien de oppervlakte van de reclameobjecten bedraagt 25,0 m² of meer, maar minder dan 50,0 m²	€ 1.058,76	€ 1.077,84
e.	Indien de oppervlakte van de reclameobjecten bedraagt 50,0 m² of meer	€ 1.392,84	€ 1.417,92

Verordening op de heffing en invordering van reinigingsheffingen 2019

De Raad van de gemeente Enschede, gelezen het voorstel van Burgemeester en Wethouders van 20 november 2018,

gelet op artikel 229, eerste lid, aanhef en onderdelen a en b van de Gemeentewet en artikel 15.33 van de Wet milieubeheer;

b e s l u i t

vast te stellen de Verordening op de heffing en invordering van reinigingsheffingen 2019.

Hoofdstuk I Algemene bepalingen

Artikel 1 Inleidende bepaling

Krachtens deze verordening worden geheven:

a. een afvalstoffenheffing;
b. reinigingsrechten.

Artikel 2 Begripsomschrijvingen

Deze verordening verstaat onder:

a. perceel:
    1. de onroerende zaak, bedoeld in Hoofdstuk III van de Wet waardering onroerende zaken;
    2. een binnen de gemeente gelegen roerende zaak;
    3. een gedeelte van een roerende zaak dat blijkens zijn indeling is bestemd om als afzonderlijk geheel te worden gebruikt;
    4. een samenstel van twee of meer roerende zaken of in onderdeel c bedoelde gedeelten daarvan die bij dezelfde belastingplichtige in gebruik zijn en, naar de omstandigheden beoordeeld, bij elkaar behoren.

5. het binnen de gemeente gelegen deel van de in onderdeel b bedoelde roerende zaak, van een in onderdeel c bedoeld gedeelte daarvan of van een in onderdeel d bedoeld samenstel.

b. ‘gebruik maken’ in hoofdstuk 2 Afvalstoffenheffing: gebruik maken in de zin van artikel 15.33 Wet milieubeheer.
c. Voor de niet met name genoemde begrippen wordt aangesloten bij de begripsomschrijving van de Afvalstoffenverordening gemeente Enschede.
d. Milieupas: de vanwege de gemeente verstrekte pas, met daaraan een bepaald gekoppeld tegoed, ten behoeve van de ontdoening van afvalstoffen.

Hoofdstuk II Afvalstoffenheffing

Artikel 3 Aard van de belasting en belastbaar feit

1 Onder de naam "afvalstoffenheffing" wordt een directe belasting geheven als bedoeld in artikel 15.33 van de Wet milieubeheer.

2 De afvalstoffenheffing als bedoeld in deze verordening wordt naar afzonderlijke grondslagen geheven ter zake van:

a. het gebruik van een perceel ten aanzien waarvan krachtens artikel 10.21 en 10.22. (10.11) van de Wet milieubeheer een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt;

b. het inzamelen van grove huishoudelijke afvalstoffen bij percelen en het ter beschikking stellen van plaatsen waar gelegenheid wordt geboden om grove huishoudelijke afvalstoffen achter te laten.

Artikel 4 Belastingplicht

1. De belasting wordt geheven van degene die in de gemeente naar de omstandigheden beoordeeld al dan niet krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht gebruik maakt van een perceel ten aanzien waarvan de ingevolge artikel 10.21 en 10.22 van de Wet milieubeheer een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt.

2. De belasting voor het achter laten van afvalstoffen op de afvalbrengpunten West, Zuid of Oost wordt geheven van degene die de afvalstoffen achter laat.

Artikel 5 Maatstaf van heffing en belastingtarief

1. De belasting wordt geheven naar de maatstaven en de tarieven van de in de hoofdstukken 1 en 2 van de bij deze verordening behorende tarieventabel.

2. Voor de berekening van de belastingen wordt een gedeelte van een in de tarieventabel bedoelde eenheid als een volle eenheid aangemerkt.

Artikel 6 Belastingjaar

Met betrekking tot de belasting die per jaar wordt geheven is het belastingjaar gelijk aan het kalenderjaar.

Artikel 7 Wijze van heffing

1. De belasting als bedoeld in hoofdstuk I van de tarieventabel wordt geheven bij wege van aanslag.

2. De belasting als bedoeld in hoofdstuk II van de tarieventabel wordt geheven door middel van een gedagtekende kennisgeving waarop het gevorderde bedrag is vermeld.

   Als contante betaling van de rechten genoemd in hoofdstuk 2 wordt mede begrepen een rechtsgeldige ondertekende eenmalige incasso machtiging.

Artikel 8 Ontstaan van de belastingschuld en heffing naar tijdsgelang

1. De belasting als bedoeld in hoofdstuk I, onderdeel 1.1.1, van de tarieventabel is verschuldigd bij het begin van het belastingjaar of, zo dit later is, bij de aanvang van de belastingplicht.

2. De belasting als bedoeld in hoofdstuk I, onderdeel 1.1.2, van de tarieventabel is verschuldigd na afloop van het belastingjaar of, zo dit eerder is, na beëindiging van de belastingplicht.

3. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingjaar aanvangt, is de belasting bedoeld in Hoofdstuk 1, onderdeel 1.1.1, verschuldigd voor zoveel twaalfde gedeelten van de voor dat jaar verschuldigde belasting als er in dat jaar, na de aanvang van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.

4. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingjaar eindigt, bestaat aanspraak op ontheffing voor zoveel twaalfde gedeelten van de voor dat jaar verschuldigde belasting als bedoeld in Hoofdstuk 1, onderdeel 1.1.1, als er in dat jaar, na het einde van de belastingplicht nog volle kalendermaanden overblijven.

5. Het derde en het vierde lid zijn niet van toepassing indien de belastingplichtige binnen de gemeente verhuist en aldaar een ander perceel in gebruik neemt.

6. De belasting bedoeld in hoofdstuk 2 van de tarieventabel is verschuldigd bij de aanvang van de dienstverlening.

Artikel 9 Termijn van betaling

1. De aanslagen moeten worden betaald uiterlijk twee kalendermaanden na de op het aanslagbiljet vermelde dagtekening.

2. In afwijking van het eerste lid kunnen op verzoek van de belastingplichtige de aanslagen worden betaald in zoveel gelijke termijnen als er na de dagtekening van het aanslagbiljet nog maanden in het kalenderjaar overblijven, met dien verstande dat het aantal termijnen ten minste twee bedraagt en maximaal tien, indien aan het navolgende wordt voldaan:

    a. het totaal bedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen afvalstoffenheffing of andere belastingen moet minder zijn dan € 6.600,--;

    b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.

    De eerste termijn vervalt één maand na de dagtekening van het aanslagbiljet en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.

3. De in artikel 7 tweede lid bedoelde gedagtekende kennisgevingen moeten worden betaald

    a. ingeval van uitreiking van de kennisgeving: op het tijdstip van uitreiking;

b. ingeval van toezending van de kennisgeving: binnen vijf dagen na de dagtekening.
   De Algemene termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 10 Kwijtschelding
Kwijtschelding van de belasting vindt plaats op basis van de Kwijtscheldingsverordening.

Hoofdstuk III Reinigingsrechten
Artikel 11 tot en met 19 niet van toepassing

Hoofdstuk IV Aanvullende bepalingen

Artikel 20 Nadere regels door college van burgemeester en wethouders
Het college van burgemeester en wethouders kan nadere regels geven met betrekking tot de heffing en de invordering van de reinigingsheffingen.

Artikel 21 Overgangsrecht
1. De 'Verordening reinigingsheffingen 2018' van 18 december 2017 wordt ingetrokken met ingang van de in artikel 22, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.

2. Indien de datum van inwerkingtreding van deze verordening ligt na de in artikel 22, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, blijft de in het eerste lid genoemde verordening gelden voor de in de tussenliggende periode plaatsvindende belastbare feiten voor zover de heffing van de rechten hiervoor in die periode plaatsvindt.

Artikel 22 Inwerkingtreding
1. Deze verordening treedt in werking met ingang van 1 januari 2019.

2. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2019.

Artikel 23 Citeertitel
Deze verordening wordt aangehaald als de 'Verordening reinigingsheffingen 2019'.

Vastgesteld in de openbare raadsvergadering van 10 december 2018

De Griffier, De voorzitter,

TARIEVENTABEL BEHORENDE BIJ DE VERORDENING REINIGINGSHEFFINGEN 2019

Hoofdstuk 1	**Maatstaven en jaarlijkse tarieven afvalstoffenheffing**	
1.0	De belasting wordt per perceel berekend naar een vast tarief (onderdeel 1.1), verhoogd met één of meer gedifferentieerde tarieven (onderdeel 1.2)	
1.1	*Vast deel van de belasting*:	
1.1.1	De belasting bedraagt per perceel per belastingjaar voor het periodiek verwijderen van huishoudelijke afvalstoffen	€ 202,32
1.2	*Variabel deel van de belasting* :	
	Aanbieding van mini-containers en afvalbakken:	
	Onverminderd het bepaalde in hoofdstuk 1.1 bedraagt de belasting per aanbieding van:	
1.2.1	een container van 240 liter, bestemd voor huishoudelijk restafval	€ 7,52
1.2.2	een container van 140 liter, bestemd voor huishoudelijk restafval	€ 4,39
1.2.3	een container van 240 liter, bestemd voor groente-, fruit- en tuinafval	€ 0,00
1.2.4	een container van 140 liter, bestemd voor	€ 0,00

	groente-, fruit- en tuinafval	
	Bij het gebruik van verzamelcontainers:	
1.2.5	Onverminderd het bepaalde in hoofdstuk 1.1 bedraagt de belasting per aanbieding van huishoudelijk restafval:	
1.2.5.1	bij een inwerptrommel	€ 0,84
Hoofdstuk 2	**Maatstaven en tarieven afvalstoffenheffing grove huishoudelijke afvalstoffen**	
2.1	Onverminderd het bepaalde in hoofdstuk 1.1 bedraagt de belasting inclusief BTW voor:	
2.1.1	het achterlaten restafval, hout, puin, (veeg)zand en voertuigbanden op één van de afvalbrengpunten	€ 1,50 per 10 kilo of gedeelte daarvan
2.1.2	het achterlaten van elke hoeveelheid van 10 kg of gedeelte daarvan voor de niet met name genoemde afvalstoffen in 2.1.1	€ 0,00
2.1.3	Het in onderdeel 2.1.1 vermelde tarief is niet verschuldigd voor zover het aantal achtergelaten kilo's afvalstoffen kunnen worden afgeschreven van het tegoed op de Milieupas. Voor zover er geen tegoed op de Milieupas (meer) aanwezig is, zijn het in onderdeel 2.1.1 vermelde tarief verschuldigd.	
2.2.1	het op aanvraag verwijderen van grove huishoudelijke afvalstoffen (voorrij- en laadkosten):	€ 20,00 per rit

	Vermeerderd met het verwerkingstarief	
2.2.1.2.1	voor elke 10 kilogram of gedeelte daarvan voor restafval, hout, puin, (veeg)zand en voertuigbanden	€ 1,50
2.2.1.2.2	voor elke 10 kilogram of gedeelte daarvan voor de niet met name genoemde afvalstoffen in 2.2.1.2.1	€ 0,00

1. Ingeval een nota of ander schriftuur voor het in rekening brengen van de kosten voor het brengen van huishoudelijk afval moet worden toegezonden, wordt hiervoor **€ 10,00**

in rekening gebracht.

2. Indien de belastingplichtige wil wisselen van containervolume, dan wel een extra restcontainer ter beschikking krijgt dan bedragen de kosten **€ 35,00**

3. Indien de belastingplichtige bij verwijtbaar verlies of diefstal een nieuwe set containers aanvraagt, dan bedragen de kosten per keer **€ 65,00**

Hoofdstuk 3 Maatstaven en tarieven jaarlijkse reinigingsrechten

Niet van toepassing

Hoofdstuk 4 Maatstaven en tarieven overige reinigingsrechten

Niet van toepassing

Behoort bij raadsbesluit van 10 december 2018

De griffier van de gemeente Enschede,

Verordening op de heffing en de invordering van de rioolheffing 2019

De Raad van de gemeente Enschede, gelezen het voorstel van Burgemeester en Wethouders van 20 november 2018,

gelet op artikel 228a van de Gemeentewet;

b e s l u i t

vast te stellen de Verordening op de heffing en de invordering van de rioolheffing 2019.

Artikel 1 Begripsomschrijvingen

Deze verordening verstaat onder:

a. perceel:
    1. de onroerende zaak, bedoeld in Hoofdstuk III van de Wet waardering onroerende zaken;
    2. een binnen de gemeente gelegen roerende zaak;
    3. een gedeelte van een roerende zaak dat blijkens zijn indeling is bestemd om als afzonderlijk geheel te worden gebruikt;
    4. een samenstel van twee of meer roerende zaken of in onderdeel 3 bedoelde gedeelten daarvan die bij dezelfde belastingplichtige in gebruik zijn en, naar de omstandigheden beoordeeld, bij elkaar behoren;
    5. het binnen de gemeente gelegen deel van de in onderdeel 2 bedoelde roerende zaak, van een in onderdeel 3 bedoeld gedeelte daarvan of van een in onderdeel 4 bedoeld samenstel.
b. gemeentelijke riolering: een voorziening of combinatie van voorzieningen voor inzameling, verwerking, zuivering of transport van afvalwater, hemelwater,

grondwater of oppervlaktewater, in eigendom, in beheer of in onderhoud bij de gemeente;

c. Verbruiksperiode: de periode waarop de afrekening van het waterbedrijf betrekking heeft;
d. water: huishoudelijk afvalwater, bedrijfsafvalwater, hemelwater, grondwater of oppervlaktewater.

Artikel 2 Aard van de belasting

Onder de naam rioolheffing wordt een directe belasting geheven ter bestrijding van de kosten die voor de gemeente verbonden zijn aan:

a. de inzameling en het transport van huishoudelijk afvalwater en bedrijfsafvalwater, alsmede de zuivering van huishoudelijk afvalwater en
b. de inzameling van afvloeiend hemelwater en de verwerking van het ingezamelde hemelwater, alsmede het treffen van maatregelen teneinde structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken.

Artikel 3 Belastbaar feit en belastingplicht

1. De belasting wordt geheven van de gebruiker van een perceel van waaruit direct of indirect water op de gemeentelijke riolering wordt afgevoerd.

2. Als gebruiker wordt aangemerkt:

    a. degene die naar de omstandigheden beoordeeld het perceel al dan niet krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht gebruikt;

    b. in geval een gedeelte van een perceel ten gebruike is afgestaan: degene die dat gedeelte in gebruik heeft afgestaan.

Artikel 4 Vrijstellingen

De belasting is niet verschuldigd ter zake van een perceel die in zelfstandig gebruik zijn als:

a. berging;

b. garagebox.

Artikel 5 Maatstaf van heffing

1. De belasting wordt geheven per perceel.

2. De belasting wordt geheven naar het aantal kubieke meters water dat vanuit het perceel wordt afgevoerd.

3. Het aantal kubieke meters water wordt gesteld op het aantal kubieke meters leidingwater, grondwater en oppervlaktewater dat in de laatste aan het einde van het belastingjaar voorafgaande verbruiksperiode naar het perceel is toegevoerd of is opgepompt. Indien de verbruiksperiode niet gelijk is aan een periode van twaalf maanden, wordt de hoeveelheid water door herleiding naar tijdsgelang bepaald. Bij die herleiding wordt een gedeelte van een maand voor een volle maand gerekend.

4. Ingeval gebruik wordt gemaakt van een pompinstallatie moet die pompinstallatie zijn voorzien van een:

    a. watermeter, waarvan de hoeveelheid opgepompt water kan worden afgelezen, of

    b. bedrijfsurenteller, waarvan het aantal uren dat een pompinstallatie met vaste capaciteit in bedrijf is geweest kan worden afgelezen.

    De eerste volzin is niet van toepassing indien vaststelling van de hoeveelheid opgepompt water geschiedt op grond van enige andere wettelijke bepaling.

5. De op de voet van het derde lid berekende hoeveelheid toegevoerd of gepompt water wordt verminderd met de hoeveelheid water die niet is afgevoerd.

Artikel 6 Belastingtarieven

1 De belasting bedraagt **€ 244,80** per perceel per belastingjaar indien 500 m3 of minder wordt afgevoerd.

2 Indien meer dan 500 kubieke meter water wordt afgevoerd, is boven het in het eerste lid verschuldigde bedrag een rioolbelasting verschuldigd van:

a. bij lozing bij meer dan 500 m3 doch minder dan 20.001 m3 **€ 0,24 per m3**;

b. bij lozing dan 20.001 of meer m3, doch minder dan 100.001 m3 **€ 4.680,00** vermeerderd met **€ 0,17** per m3;

c. bij lozing van 100.001 m3 en daarboven **€ 18.280,00** vermeerderd met **€ 0,13** per m3.

Artikel 7 Belastingjaar
Het belastingjaar is gelijk aan het kalenderjaar.

Artikel 8 Wijze van heffing
De belasting wordt bij wege van aanslag geheven.

Artikel 9 Ontstaan van de belastingschuld en heffing naar tijdsgelang

1. De belasting is verschuldigd bij het begin van het belastingjaar of, zo dit later is, bij de aanvang van de belastingplicht.

2. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingjaar aanvangt, is de belasting verschuldigd over zoveel twaalfde gedeelten van de voor dat jaar verschuldigde belasting als er in dat jaar, na de aanvang van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.

3. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingjaar eindigt, bestaat aanspraak op ontheffing voor zoveel twaalfde gedeelten van de voor dat jaar verschuldigde belasting als er in dat jaar, na het einde van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.

4. Het tweede en derde lid zijn niet van toepassing indien de belastingplichtige binnen de gemeente verhuist en aldaar een ander perceel in gebruik neemt.

Artikel 10 Termijnen van betaling

1. De aanslagen moeten worden betaald uiterlijk twee kalendermaanden na de op het aanslagbiljet vermelde dagtekening.

2. In afwijking van het eerste lid kunnen op verzoek van de belastingplichtige de aanslagen worden betaald in zoveel gelijke termijnen als er na de dagtekening

van het aanslagbiljet nog maanden in het kalenderjaar overblijven, met dien verstande dat het aantal termijnen ten minste twee bedraagt en maximaal tien, indien aan het navolgende wordt voldaan:

a. het totaal bedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen rioolheffing of andere belastingen moet minder zijn dan € 6.600,--;

b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.

De eerste termijn vervalt één maand na de dagtekening van het aanslagbiljet en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.

3. De Algemene termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 11 Kwijtschelding

Bij de invordering van de rioolheffing wordt geen kwijtschelding verleend indien en voor zover de belastingaanslag betrekking heeft op de belasting als bedoeld in artikel 6, lid 2.

Artikel 12 Nadere regels door het college van burgemeester en wethouders

Het college van burgemeester en wethouders kan nadere regels geven met betrekking tot de heffing en invordering van de rioolheffing.

Artikel 13 Overgangsrecht

1. De 'Verordening Rioolheffing 2018' van 18 december 2017 wordt ingetrokken met ingang van de in artikel 14, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.

2. Indien de datum van inwerkingtreding van deze verordening ligt na de in artikel 14, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, blijft de in het eerste lid genoemde verordening gelden voor de in de tussenliggende periode plaatsvindende belastbare feiten voor zover de heffing van de rechten hiervoor in die periode plaatsvindt.

Artikel 14 Inwerkingtreding

1. Deze verordening treedt in werking met ingang van 1 januari 2019.

2. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2019.

Artikel 15 Citeertitel

Deze verordening wordt aangehaald als de ‘Verordening Rioolheffing 2019’.

Vastgesteld in de openbare raadsvergadering van 10 december 2018.

De Griffier, De Voorzitter,

Verordening toeristenbelasting 2019

De Raad van de gemeente Enschede, gelezen het voorstel van Burgemeester en Wethouders van november 2018

gelet op artikel 224 van de Gemeentewet.

besluit:

vast te stellen de

Verordening toeristenbelasting 2019

Artikel 1 Begripsomschrijvingen

Deze verordening verstaat onder:

a. vakantieonderkomens: woningen en andere verblijven, niet-zijnde mobiele kampeeronderkomens of stacaravans, in hoofdzaak bestemd voor en gebezigd als verblijf voor vakantie- en andere recreatieve doeleinden;
b. mobiele kampeeronderkomens: tenten, vouwwagens, kampeerauto's, toercaravans en soortgelijke onderkomens dan wel soortgelijke voertuigen die bestemd zijn dan wel gebezigd worden als verblijf voor vakantie en andere recreatieve doeleinden;
c. verhuurde ruimten: woningen en andere verblijven, of gedeelten daarvan, niet-zijnde mobiele kampeeronderkomens of stacaravans, die niet in hoofdzaak bestemd zijn als verblijf voor vakantie en andere recreatieve doeleinden, doch wel in bepaalde perioden van het jaar voor die doeleinden worden verhuurd dan wel te huur aangeboden;
d. vaste jaarplaats: een gehuurd terrein of terreingedeelte, gelegen op een kampeerterrein, dat bestemd is voor het gedurende een jaar hebben van een zelfde mobiel kampeeronderkomen of stacaravan, dat doorgaans na afloop van

het jaar niet wordt verwijderd, voor het gebruik door de huurders voor toeristische of recreatieve doeleinden gedurende de totale huurperiode;

e. vaste seizoenplaats: een gehuurd terrein of terreingedeelte, gelegen op een kampeerterrein, dat bestemd is voor het gedurende een seizoen hebben van een zelfde mobiel kampeeronderkomen of stacaravan, dat doorgaans na afloop van het seizoen niet wordt verwijderd en waarin het gedurende de winterperiode niet toegestaan is om te overnachten voor het gebruik door de huurders voor toeristische of recreatieve doeleinden gedurende de totale huurperiode;
f. seizoenplaats: een gehuurd terrein of terreingedeelte, gelegen op een kampeerterrein, waar gedurende het seizoen een zelfde mobiel kampeeronderkomen is geplaatst, en dat na afloop van het seizoen van de plaats wordt verwijderd, voor het gebruik door de huurders voor toeristische of recreatieve doeleinden gedurende de totale huurperiode;
g. toeristische plaats: een terrein of terreingedeelte, gelegen op een kampeerterrein, dat bestemd is voor het gedurende een jaar of seizoen plaatsen van steeds wisselende mobiele kampeeronderkomens;
h. kampeerterrein: terrein of plaats, geheel of gedeeltelijk ingericht, en volgens die inrichting bestemd, om daarop gelegenheid te geven tot het plaatsen of geplaatst houden van mobiele kampeeronderkomens en stacaravans merendeels ten behoeve van recreatief verblijf;
i. arrangement: een reservering op een toeristische plaats voor een gezin, echtpaar of samen reizende personen gedurende een vooraf vastgelegde periode van minimaal vier weken voor een vast huurbedrag;
j. een groepsaccommodatie: een gebouw of een deel van een gebouw welke blijvend bestemd is voor tijdelijk recreatief nachtverblijf door groepen van 20 of meer personen, waarbij wordt overnacht in slaapzalen en/of grote slaapkamers waar een dagverblijf beschikbaar is waarin gasten mede huishoudelijke werkzaamheden kunnen verrichten en waarbij kenmerkend is het gemeenschappelijk gebruik van sanitaire voorzieningen, keuken, verblijfsruimten en slaapzalen/grote slaapkamers;
k. voorseizoenarrangement: een arrangement lopend vanaf het begin van het kampeerseizoen en eindigend aan het eind van de maand juni;

l. verlengd voorseizoenarrangement: een arrangement lopend vanaf het begin van het kampeerseizoen en eindigend in de eerste helft van de maand juli;
m. naseizoenarrangement: een arrangement met een looptijd van ongeveer twee maanden, startend na het hoogseizoen en eindigend bij de afloop van het kampeerseizoen.

Artikel 2 Belastbaar feit

Onder de naam 'toeristenbelasting' wordt een directe belasting geheven voor het houden van verblijf met overnachting binnen de gemeente tegen een vergoeding in welke vorm dan ook door personen die niet als ingezetene met een adres in de gemeente in de basisregistratie personen zijn ingeschreven.

Artikel 3 Belastingplicht

1. Belastingplichtig is degene die gelegenheid biedt tot verblijf als bedoeld in artikel 2 in hem ter beschikking staande ruimten dan wel op hem ter beschikking staande terreinen.

2. De belastingplichtige is bevoegd de belasting als zodanig te verhalen op degene, ter zake van wiens verblijf de belasting verschuldigd wordt.

3. Indien met toepassing van het eerste lid geen belastingplichtige is aan te wijzen, is belastingplichtig degene die overeenkomstig het bepaalde in artikel 2 verblijf houdt.

Artikel 4 Vrijstellingen

De toeristenbelasting wordt niet geheven voor het verblijf:

a. door degene, die van degene die verblijft in een toegelaten instelling als bedoeld in artikel 5, eerste lid, van de Wet toelating zorginstellingen;
b. van een vreemdeling als bedoeld in artikel 29, eerste lid, van de Vreemdelingenwet 2000, die rechtmatig in Nederland verblijft in de zin van artikel 8, letters c, d, f, g, h, van voornoemde wet, en voor zover deze persoon verblijf houdt als bedoeld in artikel 2 van deze verordening, onder verantwoordelijkheid van het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers;
c. als scout door leden van scoutingverenigingen aangesloten bij de Vereniging Scouting Nederland in niet-beroepsmatig verhuurde ruimten, die door

Enschedese scoutingverenigingen ter beschikking worden gesteld voor het houden van verblijf met overnachten dan wel in mobiele kampeeronderkomens van scoutingverenigingen.

Artikel 5 Maatstaf van heffing

De belasting wordt geheven naar het aantal overnachtingen in het belastingjaar. Het aantal overnachtingen wordt gesteld op het aantal overnachtende personen vermenigvuldigd met het aantal nachten dat zij verblijf houden.

Artikel 6 Forfaitaire berekeningswijze van de maatstaf van heffing

1. Voor mobiele kampeeronderkomens en stacaravans op vaste jaar- en seizoenplaatsen, seizoenplaatsen en toeristische plaatsen kan het aantal overnachtingen bedoeld in artikel 5 op een bij de aangifte gedaan verzoek van de belastingplichtige forfaitair worden vastgesteld.

2. Het aantal personen dat heeft overnacht, wordt met betrekking tot:

    a. mobiele kampeeronderkomens en stacaravans op vaste jaarplaatsen, vaste seizoenplaatsen, seizoenplaatsen en gebezigd voor recreatief gebruik, bepaald op 2,3;

    b. mobiele kampeeronderkomens op seizoen-, of toeristische plaatsen en gebezigd voor recreatief gebruik, bepaald op:

        1) 2,3, indien sprake is van een voorseizoenarrangement;

        2) 2,3, indien sprake is van een verlengd voorseizoenarrangement;

        3) 2,3, indien sprake is van een naseizoenarrangement;

        4) 2,3, indien sprake is van een maandarrangement.

3. Het aantal malen dat door de in het derde lid bedoelde personen is overnacht, wordt:

    a. in geval van het tweede lid, sub a, bepaald op 53

    b. in geval van het tweede lid, sub b, bepaald op:

        1) 30, indien sprake is van een voorseizoenarrangement

2) 39, indien sprake is van een verlengd voorseizoenarrangement

3) 18, indien sprake is van een naseizoenarrangement

4) 12, indien sprake is van een maandarrangement.

4. In afwijking van het eerste lid wordt het forfait niet toegepast op verblijf in mobiele kampeeronderkomens en stacaravans, die niet door dezelfde persoon of personen worden gehuurd voor de gehele jaar-, seizoens- of arrangementenperiode, doch steeds worden gehuurd door wisselende verblijfhoudenden voor een korte periode.

Artikel 7 Belastingtarief

1. Het tarief bedraagt per persoon per overnachting **€ 0,77**;

2. In afwijking van het eerste lid bedraagt het tarief per persoon per overnachting in een hotel, conferentieoord, bed en breakfast, vakantiewoning, zomerhuisje, appartement of pension **€ 1,29**

Artikel 8 Belastingjaar

Het belastingjaar is gelijk aan het kalenderjaar.

Artikel 9 Wijze van heffing

De toeristenbelasting wordt bij wege van aanslag geheven.

Artikel 9A Aangifte

Het uitnodigen tot het doen van aangifte kan naast de op de in artikel 237, eerste lid, van de Gemeentewet aangegeven wijze geschieden door het uitreiken, toezenden of elektronisch verzenden van een aangiftebrief waaruit blijkt de wijze van het doen van elektronische aangifte, een omschrijving van de gevraagde gegevens of bescheiden en de termijn waarbinnen aangifte moet worden gedaan. In dat geval geschiedt, in afwijking van de in artikel 237, tweede lid, van de Gemeentewet aangegeven wijze, de aangifte langs elektronische weg door het inleveren van de gevraagde gegevens of bescheiden.

Artikel 10 Aanslaggrens

Belastingaanslagen van minder dan € 10,-- worden niet opgelegd.

Artikel 11 Termijnen van betaling

1. In afwijking van artikel 9, eerste lid, van de Invorderingswet 1990 moeten de voorlopige aanslagen worden betaald in twee gelijke termijnen waarvan de eerste vervalt op de laatste dag van de maand volgend op de maand die in de dagtekening van het aanslagbiljet is vermeld en de tweede twee maanden later;

2. In afwijking van het eerste lid kan op verzoek van de belastingplichtige de aanslag worden betaald in zoveel gelijke termijnen als er na de dagtekening van het aanslagbiljet nog maanden in het kalenderjaar overblijven, met dien verstande dat het aantal termijnen ten minste twee bedraagt en maximaal zeven, indien de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven. De eerste termijn vervalt één maand na de dagtekening van het aanslagbiljet en elk van de volgende termijnen telkens een maand later;

3. de overige aanslagen moeten worden betaald binnen één maand na de dagtekening van het aanslagbiljet. Dit geldt ook in geval het totaalbedrag van de op één aanslag verschuldigde bedrag door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kan worden afgeschreven;

4. met betrekking tot een ingevolge artikel 2, tweede lid, onderdeel c, van de Invorderingswet 1990 met een belastingaanslag gelijkgestelde beschikking inzake een bestuurlijke boete is het derde lid van overeenkomstige toepassing, voor zover deze gelijktijdig wordt opgelegd met de vaststelling van de aanslag;

5. de Algemene termijnenwet is niet van toepassing op de voorgaande leden.

Artikel 12 Nadere regels door het college van burgemeester en wethouders

Het college van burgemeester en wethouders kan nadere regels geven over de heffing en invordering van de toeristenbelasting.

Artikel 13 Geen kwijtschelding

Bij de invordering van de toeristenbelasting wordt geen kwijtschelding verleend.

Artikel 14 Aanmeldingsplicht

1. De belastingplichtige bedoeld in artikel 3, eerste lid, is gehouden, voordat hij voor de eerste maal na het in werking treden van deze verordening gelegenheid tot overnachten verschaft, zulks schriftelijk te melden aan de door het college van burgemeester en wethouders aangewezen gemeenteambtenaren, bedoeld in artikel 232, vierde lid, onderdeel a, van de Gemeentewet.

2. De verplichting als bedoeld in het voorgaande lid geldt niet voor de belastingplichtige die met betrekking tot het jaar voorafgaand aan het belastingjaar in de heffing van de toeristenbelasting betrokken is.

Artikel 15 Registratieplicht

1. De belastingplichtige is gehouden per belastingjaar verblijfhoudenden te registreren in een daarvoor bestemd en eventueel door de heffingsambtenaar kosteloos ter beschikking gesteld nachtverblijfregister.

2. Het nachtverblijfregister bevat met betrekking tot ieder aan wie gelegenheid tot het overnachten wordt verschaft gegevens ten minste betreffende:

    a. naam, adres en woonplaats;

    b. samenstelling van het gezin of de groep waarmee men reist;

    c. datum van aankomst en datum van vertrek;

    d. het aantal overnachtingen waarvoor belasting verschuldigd is.

3. De in artikel 232, vierde lid, onderdeel a, van de Gemeentewet, bedoelde ambtenaar is bevoegd voor bepaalde gevallen of groepen van gevallen van de in het eerste lid bedoelde verplichting gehele of gedeeltelijke ontheffing te verlenen, zonodig onder door hem te stellen voorwaarden.

4. Met betrekking tot verblijf, waarvan de belasting wordt geheven naar een forfaitaire regeling, is de in het eerste lid genoemde verplichting beperkt tot de in het tweede lid, onder a genoemde gegevens.

De belastingplichtige bedoeld in artikel 3, eerste lid, is gehouden verblijfhoudenden te registreren in een daarvoor bestemd en eventueel door de gemeente verstrekt nachtverblijfregister.

2. Het college van burgemeester en wethouders stelt genoemd nachtverblijfregister kosteloos beschikbaar.

3. Het college van burgemeester en wethouders kan nadere regels geven met betrekking tot de inrichting en gebruik van het nachtverblijfregister.

4. De verplichting als bedoeld in de voorgaande leden geldt niet voor zover de belastingplichtige gebruik maakt van de forfaitaire berekeningswijze van de heffingsmaatstaf als bedoeld in artikel 6.

5. De verplichting als bedoeld in voorgaande leden geldt niet voor zover de belastingplichtige een registratie voert waaruit het nachtverblijf van verblijfhoudenden kan worden vastgesteld.

Artikel 16 Overgangsrecht

De 'Verordening toeristenbelasting 2018' vastgesteld op 11 december 2017, wordt ingetrokken met ingang van de in artikel 17, tweede lid genoemde datum van ingang van heffing met dien verstande dat zij van toepassing blijft op belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.

Artikel 17 Inwerkingtreding

1. Deze verordening treedt in werking op 1 januari 2019.

2. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2019.

Artikel 18 Citeertitel

Deze verordening wordt aangehaald als: Verordening toeristenbelasting 2019.

Vastgesteld in de openbare raadsvergadering van 10 december 2018.

De Griffier De Voorzitter

Verordening op de heffing en invordering van haven-, kade- en opslaggelden 2019

De Raad van de Gemeente Enschede;

gezien het voorstel van het college van Burgemeester en Wethouders van 20 november 2018;

gelet op artikel 229, eerste lid, aanhef en onderdeel a en b van de Gemeentewet;

besluit:
de volgende verordening vast te stellen.

Verordening op de heffing en invordering van haven-, kade- en opslaggelden 2019.

Hoofdstuk 1 INLEIDENDE BEPALINGEN

Artikel 1. Aard

Krachtens deze verordening wordt geheven:

a. havengeld;

b. kade- en opslaggeld.

Artikel 2. Begripsomschrijvingen

Voor de toepassing van deze verordening wordt verstaan onder:

a. “vaartuig”: vaartuig in de zin van de Havenverordening;
b. “schipper” schipper in de zin van de Havenverordening;
c. “havenmeester”: havenmeester in de zin van de Havenverordening;
d. “gemeentelijk vaarwater”: gemeentelijk vaarwater in de zin van de Havenverordening;
e. Week: een tijdvak van zeven achtereenvolgende dagen;

f. Reis: het binnenkomen en ligplaats kiezen van een vaartuig bestemd of geschikt zijn voor het vervoer te water van zaken in, en het weer verlaten van het gemeentelijk vaarwater;
g. Vrachtschip: een vaartuig dat hoofdzakelijk is bestemd of wordt gebruikt voor het vervoer van zaken en als vrachtschip op de meetbrief is aangemerkt;
h. Waterverplaatsing: de in m3 uitgedrukte waterverplaatsing bij de grootste toegelaten diepgang van het vaartuig volgens een bij het vaartuig behorende geldige meetbrief met een maximum van 2,80 meter, waarbij 1.000 kg laadvermogen gelijkgesteld wordt met 1 m3 waterverplaatsing;
i. meetbrief: het document als bedoeld in de Meetbrievenwet 1981;
j. sleepboot: een vaartuig dat hoofdzakelijk wordt gebruikt voor het slepen of duwen van andere vaartuigen.

Hoofdstuk 2 VAN HET HAVENGELD

Artikel 3. Belastbaar feit

Onder de naam van ‘havengeld’ wordt een recht geheven ter zake:

a. van het gebruik van het voor de openbare dienst bestemde gemeentelijk vaarwater door vrachtschepen, die in beheer of onderhoud zijn bij de gemeente en/of
b. van het gebruik van andere voor de openbare dienst bestemde werken of inrichtingen door deze vrachtschepen, die in beheer of onderhoud zijn bij de gemeente en/of
c. voor het genot van de diensten die in verband daarmee worden verleend.

Artikel 4. Belastingplicht

Belastingplichtig is de schipper, de gezagvoerder, de reder of de eigenaar van het vaartuig dat gebruik maakt van gemeentelijk vaarwater, dan wel degene die het vaartuig heeft gecharterd of degene die als vertegenwoordiger van één van dezen optreedt.

Artikel 5. Vrijstellingen

Geen havengeld wordt geheven voor:

a. vaartuigen met bijbehorende roeiboten, welke onmiddellijk of middellijk in gebruik zijn bij het rijk voor de naleving of de handhaving van de scheepvaartreglementen;
b. vaartuigen met bijbehorende roeiboten, welke onmiddellijk of middellijk in gebruik zijn voor het beheer en onderhoud van de haven van de gemeente Enschede;
c. vaartuigen behorende aan de gemeente Enschede;
d. roeiboten, behorende bij vaartuigen, waarvoor havengeld verschuldigd is;
e. vrachtschepen, die uitsluitend aanleggen voor het innemen van levensmiddelen voor eigen gebruik voor de opvarenden, waarbij de duur van de aanleg vier uren niet mag overschrijden;
f. vaartuigen die uitsluitend voor het uitvoeren van reparaties in gemeentelijk vaarwater verblijven;
g. lichters, die in geval van averij aan een vaartuig, de lading van een dergelijk vaartuig lossen;
h. sleepboten die niet langer dan vierentwintig uur in gemeentelijk vaarwater verblijven;
i. hospitaalschepen, uitsluitend als zodanig in gebruik;
j. voor vaartuigen, waarmede uitsluitend gebruik wordt gemaakt van het gemeentelijk vaarwater voor doorvaart of om van vaarrichting te veranderen;
k. indien en voor zover het voortgezet verblijf uitsluitend een gevolg is van de stremming van de scheepvaart door ijs of andere meteorologische omstandigheden of door het onklaar worden van delen van het Twentekanaal, als sluizen en dergelijke.

Artikel 6. Maatstaf van heffing en tarief

De rechten worden geheven naar de maatstaven en tarieven, opgenomen in hoofdstuk 2 van de bij deze verordening behorende tarieventabel, met inachtneming van de in de verordening en tarieventabel gegeven aanwijzingen en bijzondere bepalingen.

Artikel 7 Tarieftoepassing

1. Voor de toepassing van de tarieven wordt:

    a. bij het aantal m3 waterverplaatsing uitgegaan van de meetbrief.

b. bij het ontbreken van een meetbrief of enig ander daarmee vergelijkbaar document of bij weigering om één van deze te tonen, de waterverplaatsing door de ambtenaar - belast met de heffing van de gemeentelijke belastingen als bedoeld in artikel 232, vierde lid, onderdeel a van de Gemeentewet vastgesteld en wordt het havengeld naar de uitkomst daarvan geheven.

2. De heffing van havengeld voor een reis geeft recht op een onafgebroken gebruik van het gemeentelijk vaarwater gedurende een week, doch niet op een vaste ligplaats.

3. Indien de in het tweede lid genoemde termijn van een week eindigt op een zondag of een algemeen erkende feestdag, wordt deze termijn verlengd met zoveel dagen als er zon- en feestdagen na het einde van de voornoemde termijn, direct daarop aansluitend, volgen, vermeerderd met één.

4. Bij een voortgezet verblijf wordt voor vaartuigen waarvoor het havengeld is geheven na afloop van het in het tweede lid van dit artikel genoemde tijdvak en voorts telkens na verloop van een tijdvak van een week het havengeld opnieuw geheven.

Artikel 7a Meldingsplicht

1. Voor de heffing van havengeld wordt door de belastingplichtige, als bedoeld in artikel 4, bij de aanvang van het gebruik van de in artikel 3 genoemde gemeentewateren, werken of inrichtingen melding gedaan bij het Webportaal Havengelden via de website www.havenbedrijftwente.nl.

2. Overtreding van het in het eerste lid opgenomen voorschrift wordt gestraft met een hechtenis van ten hoogste drie maanden of een geldboete van de tweede categorie. Overtreding van het bij of krachtens deze verordening bepaalde kan bovendien worden gestraft met openbaarmaking van de rechterlijke uitspraak.

Artikel 8. Belastingtijdvak

1. Met betrekking tot de rechten die worden geheven voor een jaarabonnement als bedoeld in hoofdstuk 2, onder 2.1.2 tot en met 2.1.3.1, 2.2.1.c, onder

2.2.2.c en onder 2.2.3.c van de Tarieventabel, is het belastingjaar gelijk aan de aaneengesloten periode van een jaar waarin het belastbare feit zich voordoet.

2. In andere dan in het eerste lid bedoelde gevallen, is het belastingtijdvak de aaneengesloten periode waarin het belastbare feit zich voordoet of heeft voorgedaan.

Artikel 9. Ontstaan van de belastingschuld

1. De belastingschuld ontstaat op de eerste dag waarop het gebruik en/of genot als bedoeld in artikel 3 van deze verordening plaats vindt.

2. In afwijking van het eerste lid ontstaat de belastingschuld indien een abonnement wordt genomen, op het tijdstip waarop het abonnement wordt verleend.

Artikel 10. Overschrijving, verrekening, teruggaaf en ontheffing

1. Indien het gebruik met een vaartuig van het in artikel 3 bedoelde vaarwater in de loop van een abonnementsperiode eindigt kan het abonnement met toestemming van het college van burgemeester en wethouders worden overgeschreven op een vervangend vaartuig.

2. Indien een vaartuig waarvoor het havengeld bij wijze van abonnement is geheven, in de loop van de abonnementsduur wordt vervangen door een vaartuig met een grotere waterverplaatsing, dan wordt over het verschil alsnog havengeld geheven. Het nog te heffen havengeld bedraagt dan het verschil tussen het havengeld berekend naar de waterverplaatsing van het vervangende vaartuig en het oorspronkelijk geheven havengeld, een en ander berekend over de periode dat er nog volle maanden in het abonnement overblijven.

3. Indien een vaartuig, waarvoor het havengeld bij wijze van abonnement is geheven, in de loop van de abonnementsduur wordt vervangen door een vaartuig met een kleinere waterverplaatsing, dan vindt op verzoek teruggaaf van havengeld plaats voor het verschil. Het terug te geven havengeld bedraagt dan het verschil tussen het oorspronkelijk geheven havengeld en het havengeld berekend naar de waterverplaatsing van het vervangende vaartuig,

een en ander berekend over de periode dat er nog volle maanden in het abonnement overblijven.

4. Indien de belasting bij wijze van abonnement is geheven, wordt voor een vaartuig dat in de loop van de abonnementsperiode het gemeentelijke vaarwater heeft verlaten en daarin door overmacht niet heeft kunnen terugkeren, op aanvraag ontheffing van belasting verleend over het aantal volle maanden dat de overmacht situatie heeft bestaan. Het bestaan van overmacht situatie en de duur daarvan moeten schriftelijk worden aangetoond.

Hoofdstuk 3 VAN HET KADE- EN OPSLAGGELD

Artikel 11 Belastbaar feit

Onder de naam 'kade- en opslaggeld' wordt een recht geheven voor:

a. het gebruik van voor de openbare dienst bestemde werken en inrichtingen door de gemeente ten behoeve van de scheepvaart gemaakt, die in beheer of onderhoud zijn bij de gemeente en/of
b. het genot van de diensten die in verband daarmee worden verleend.

Artikel 12 Belastingplicht

Belastingplichtig is degene, die gebruik maakt van de in artikel 11 genoemde voor de openbare dienst bestemde werken en inrichtingen, dan wel het genot daarvan heeft.

Artikel 13 Vrijstelling

Geen opslaggeld wordt geheven voor het opslaan van aan het Rijk of aan de gemeente Enschede toebehorende zaken.

Artikel 14 Maatstaf van heffing en belastingtarief

1. De rechten worden geheven naar de maatstaven en tarieven, opgenomen in hoofdstuk 3 van de bij de verordening behorende tarieventabel, met inachtneming van de daarin gegeven aanwijzingen en bijzondere bepalingen.

2. Het recht als bedoeld in hoofdstuk 3, lid 1 van de tarieventabel, wordt berekend naar de oppervlakte van de grond, welke door de zaken aan het gebruik of verkeer wordt onttrokken.

Artikel 15 Belastingtijdvak

1. Met betrekking tot de rechten als bedoeld in hoofdstuk 3, onder 3.2 van de Tarieventabel, die per jaar worden geheven, is het belastingjaar gelijk aan het kalenderjaar.

2. In andere dan in het eerste lid bedoelde gevallen, is het belastingtijdvak de aaneengesloten periode gedurende welke het belastbare feit zich voordoet of heeft voorgedaan.

Artikel 16 Ontstaan van de belastingschuld

De belastingschuld ontstaat bij aanvang van het gebruik van de gemeentelijke kade en/of het opslagterrein, dan wel bij aanvraag van het genot van de dienst.

Artikel 17 Teruggaaf

1. Indien voor het verstrijken van de termijn het gebruik, waarvoor het onder Hoofdstuk 3, onder 3.1.1 van de bij de verordening behorende tarieventabel genoemde opslaggeld is betaald, niet meer plaatsvindt, wordt teruggaaf verleend van het gedeelte van het kade- en opslaggeld dat overblijft na aftrek van de kade- en opslaggelden, welke voor het plaatsgevonden gebruik of genot worden geheven.

2. Teruggaaf van het kade- en opslaggeld vindt op aanvraag plaats voor zover als gevolg van overmacht geen afvoer per schip van de ter verzending geplaatste zaken kan plaatsvinden. Het bestaan van overmacht situatie en de duur daarvan moeten schriftelijk worden aangetoond.

Hoofdstuk 4 SLOTBEPALINGEN

Artikel 18. Wijze van heffing

1. De rechten op grond van hoofdstuk 2, juncto hoofdstuk 2 van de tarieventabel, worden geheven bij wege van aanslag.

2. De rechten op grond van hoofdstuk 3, juncto hoofdstuk 3 van de tarieventabel, worden geheven bij wege van een gedagtekende schriftelijke kennisgeving, waaronder wordt begrepen een nota of andere schriftuur.

Artikel 19. Termijn van betaling

1. In afwijking van artikel 9, eerste lid, van de Invorderingswet 1990 moet het recht worden betaald ingeval:

    a. Bij wege van aanslag wordt geheven, binnen een maand na dagtekening van de aanslag;

    b. In afwijking van het eerste lid, onder a, kan op verzoek van de belastingplichtige de aanslag als bedoeld in de hoofdstukken 2.1.2, 2.2.1c, 2.2.2c en 2.2.3c worden betaald in zes gelijke termijnen indien de verschuldigde bedragen door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven. De overige aanslagen kunnen door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige worden afgeschreven in één termijn van een maand.

    c. Bij wege van schriftelijke kennisgeving wordt geheven als bedoeld in artikel 18, lid 2, op het moment van uitreiken van de kennisgeving.

2. De Algemene termijnenwet is niet van toepassing op de in het voorgaande lid gestelde termijnen.

Artikel 20. Kwijtschelding

Bij de invordering van het haven-, opslag-, en kadegeld wordt geen kwijtschelding verleend.

Artikel 21. Nadere regels door het college van burgemeester en wethouders

Het college van burgemeester en wethouders kan nadere regels geven met betrekking tot de heffing en de invordering van de in deze verordening geregelde rechten.

Artikel 22. Overgangsrecht

1. De ''Verordening haven-, kade-, opslag en liggelden 2018'' vastgesteld op 18 december 2017 wordt ingetrokken met ingang van de in artikel 23, tweede lid genoemde datum van ingang van heffing met dien verstande

dat zij van toepassing blijft op belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.

2. Indien de datum van inwerkingtreding van deze verordening ligt na de in artikel 23, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, blijft de in het eerste lid genoemde verordening gelden voor de in de tussenliggende periode plaatsvindende belastbare feiten voor zover de heffing van de rechten hiervoor in die periode plaatsvindt.

Artikel 23. Inwerkingtreding

1. Deze verordening treedt in werking met ingang van 1 januari 2019.

2. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2019.

Artikel 24. Citeertitel

Deze verordening wordt aangehaald als “Verordening haven-, kade- en opslaggelden 2019”.

Gedaan ter openbare vergadering van 10 december 2018,

de griffier, de burgemeester,

TARIEVENTABEL BEHORENDE BIJ DE 'VERORDENING HAVEN-, KADE-, EN OPSLAGGELD 2019'			
Hoofdstuk 1 Algemeen			
1.1		Alle in deze verordening opgenomen tarieven zijn **exclusief** omzetbelasting.	
1.2		Een gedeelte van een eenheid wordt voor een volle eenheid aangemerkt	
Hoofdstuk 2. Havengelden			
2.1.		Het havengeld bedraagt per reis voor vaartuigen:	
2.1.1		per kubieke meter waterverplaatsing of gedeelte daarvan	€ 0,139
2.1.1.1		met een minimum van	€ 17,36
		per vaartuig, tenzij een deel van de lading wordt gelost of een deel van het schip wordt beladen en het vaartuig in een andere gemeentelijke haven aan het Twentekanaal verder wordt geladen en/of gelost, in welk geval het havengeld wordt berekend naar de helft van de inhoudsgrootte of van het laadvermogen, met een minimum van	€ 8,68
2.1.2		Het havengeld kan ook per jaar bij abonnement worden voldaan, in welk geval per kubieke meter waterverplaatsing het recht bedraagt:	
2.1.3		voor onbeperkt gebruik per jaar	€ 3,61
2.1.3.1		met een minimum van	€ 451,31
2.2		In afwijking van het bepaalde onder 2.1 bedraagt het havengeld per reis voor vaartuigen	

2.2.1		**met een bronzen Green Award-certificaat**	
	a	per kubieke meter waterverplaatsing of gedeelte daarvan	€ 0,132
	a1	met een minimum van	€ 16,46
	b	per vaartuig, tenzij een deel van de lading wordt gelost of een deel van het schip wordt beladen en het vaartuig in een andere gemeentelijke haven aan het Twentekanaal verder wordt geladen en/of gelost, in welk geval het havengeld wordt berekend naar de helft van de inhoudsgrootte of van het laadvermogen, met een minimum van	€ 8,23
	c	Het havengeld kan ook per jaar bij abonnement worden voldaan, in welk geval per kubieke meter waterverplaatsing het recht bedraagt:	
	c1	voor onbeperkt gebruik per jaar	€ 3,42
	c2	met een minimum van	€ 427,91
2.2.2		**met een zilveren Green Award-certificaat**	
	a	per kubieke meter waterverplaatsing of gedeelte daarvan	€ 0,129
	a1	met een minimum van	€ 16,07
	b	per vaartuig, tenzij een deel van de lading wordt gelost of een deel van het schip wordt beladen en het vaartuig in een andere gemeentelijke haven aan het Twentekanaal verder wordt geladen en/of gelost, in welk geval het havengeld wordt berekend naar de helft van de inhoudsgrootte of van het laadvermogen, met een minimum van	€ 8,04
	c	Het havengeld kan ook per jaar bij abonnement worden voldaan, in welk geval per kubieke meter waterverplaatsing het recht bedraagt:	

	c1	voor onbeperkt gebruik per jaar	€ 3,34
	c2	met een minimum van	€ 417,88
2.2.3		**met een gouden Green Award-certificaat**	
	a	per kubieke meter waterverplaatsing of gedeelte daarvan	€ 0,125
	a1	met een minimum van	€ 15,69
	b	per vaartuig, tenzij een deel van de lading wordt gelost of een deel van het schip wordt beladen en het vaartuig in een andere gemeentelijke haven aan het Twentekanaal verder wordt geladen en/of gelost, in welk geval het havengeld wordt berekend naar de helft van de inhoudsgrootte of van het laadvermogen, met een minimum van	€ 7,84
	c	Het havengeld kan ook per jaar bij abonnement worden voldaan, in welk geval per kubieke meter waterverplaatsing het recht bedraagt:	
	c1	voor onbeperkt gebruik per jaar	€ 3,26
	c2	met een minimum van	€ 407,85
Hoofdstuk 3 Kade-en opslaggelden			
1		Het opslaggeld bedraagt:	
	a	voor het gebruik van kaden of loswallen voor de plaatsing van losse goederen per etmaal en per m2 door de goederen in beslag genomen ruimte	€ 0,11
	b	voor de overige aan of bij het gemeentelijke vaarwater gelegen terreinen, dienstig voor de opslag van goederen,	
	1	voor zover de terreinen van verharding zijn voorzien:	

		per m^2 per week	€ 0,63
		per m^2 per maand	€ 1,67
		per m^2 per jaar	€ 14,20
	2	voor zover de terreinen niet van verharding zijn voorzien:	
		per m^2 per week	€ 0,21
		per m^2 per maand	€ 0,42
		per m^2 per jaar	€ 4,07
2		Het recht bedraagt per jaar voor:	
	a	het hebben van een weegbrug	€ 151,39
	b	het hebben van een laad- of loskraan	€ 365,44

Behoort bij besluit van de raad van 10 december 2018
de raadsgriffier van Enschede,

Verordening Kwijtschelding gemeentelijke belastingen 2019

De Raad van de gemeente Enschede,

gelezen het voorstel van Burgemeester en Wethouders van 20 november 2018,

gelet op artikel 255 van de Gemeentewet, artikel 26 van de Invorderingswet 1990, de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990 en de Nadere regels kwijtschelding gemeentelijke en waterschapsbelastingen;

overwegende, dat het gewenst is om nadere regels te stellen voor het in het geheel geen dan wel gedeeltelijk verlenen van kwijtschelding van gemeentelijke belastingen en rechten;

besluit

vast te stellen de Verordening Kwijtschelding gemeentelijke belastingen 2019

Artikel 1 Uitgesloten van kwijtschelding

Geen kwijtschelding wordt verleend voor belastingaanslagen:

a. begraafplaatsrechten;
b. marktgelden;
c. leges met uitzondering voor de leges voor huwelijken en geregistreerd partnerschap als bedoeld 1.1.1.2 van de bij de legesverordening behorende tarieventabel;
d. haven-kade- en opslaggeld;
e. hondenbelasting;
f. parkeerbelastingen;
g. precariobelasting;
h. reclamebelasting;
i. reinigingsrechten.

Artikel 2 Beperkte kwijtschelding

1. Bij de invordering van de afvalstoffenheffing genoemd in Hoofdstuk 1 van de Tarieventabel behorende bij de Verordening Reinigingsheffingen 2019 wordt kwijtschelding verleend van het in te vorderen bedrag, met dien verstande dat

kwijtschelding voor het vaste deel als bedoeld onder 1.1 van de tarieventabel behorende bij de verordening Reinigingsheffingen 2019 van de aanslag ad € 202,32 wordt verleend en maximaal € 67,68 voor het variabele deel onder 1.2 van de tarieventabel behorende bij de verordening Reinigingsheffingen 2019.

2. Bij de invordering van de rioolheffing wordt alleen kwijtschelding verleend van het bepaalde in artikel 6, lid 1, van die verordening, voor het aantal kubieke meters water tot en met 500 m^3.

Artikel 3 Verruimde kwijtschelding

1. Bij de kwijtschelding van de onroerende-zaakbelastingen, de rioolheffing, de afvalstoffenheffing, vindt ten aanzien van kwijtschelding het bepaalde in hoofdstuk 2, artikel 16 van de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990 toepassing met dien verstande, dat de kosten van bestaan als bedoeld in artikel 16, eerste en tweede lid, van de genoemde uitvoeringsregeling, worden vastgesteld op 100 percent van de genormeerde bijstandsuitkering.

2. Bij de kwijtschelding van de in het eerste lid genoemde belastingen wordt voor echtgenoten, voor een alleenstaande of een alleenstaande ouder, die 65 jaar of ouder zijn, het percentage voor de berekening van de kosten van bestaan gesteld op 100% percent van de toepasselijke netto AOW-bedragen, berekend overeenkomstig het bepaalde in artikel 1a van de Nadere regels kwijtschelding gemeentelijke en waterschapsbelastingen.

3. Bij de kwijtschelding van de in het eerste lid genoemde belastingen worden overeenkomstig het bepaalde in artikel 28, lid 3, van de Uitvoeringsregeling als uitgaven mede in aanmerking genomen de netto kosten van kinderopvang.

4. Ter beoordeling van de aanvraag om kwijtschelding vindt een toets plaats aan de hand van hetgeen bepaald is in artikel 12 van de Uitvoeringsregeling Invorderingswet.

5. Met inachtneming van het overigens in dit besluit bepaalde, wordt een verzoek om kwijtschelding van gemeentelijke belastingen en heffingen die geen verband houden met de uitoefening van het bedrijf of beroep, van een natuurlijk persoon die een bedrijf of zelfstandig beroep uitoefent, behandeld volgens de bepalingen

van hoofdstuk II, afdelingen 1, 2 en 5 van de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990.

Artikel 4 Wijze van aanvraag kwijtschelding

Voor de aanvraag om kwijtschelding dient gebruik te worden gemaakt van het door de gemeenteambtenaar belast met invordering van gemeentelijke belasting, als bedoeld in artikel 232, vierde lid, onder b van de Gemeentewet (invorderingsambtenaar), vastgestelde aanvraagformulier met de daarbij behorende toelichting.

Artikel 5 Termijnen

1. Een verzoek om kwijtschelding wordt binnen twee maanden na de dagtekening van de aanslag, waarvoor kwijtschelding wordt gevraagd, bij de gemeente ingediend.

2. Verzoeken om kwijtschelding die na afloop van deze termijn worden ingediend, worden ambtshalve in behandeling genomen, met als voorwaarde dat er geen kwijtschelding kan worden aangevraagd indien het bedrag van de aanslag op het moment van aanvragen van kwijtschelding al minimaal 3 maanden geleden is betaald.

Artikel 6 Overgangsrecht

De kwijtscheldingsverordening 2018, vastgesteld op 18 december 2017, wordt ingetrokken met ingang van de in artikel 7 genoemde datum van ingang van de verordening, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op ingediende verzoeken die zich voor die datum hebben voorgedaan.

Artikel 7 Inwerkingtreding

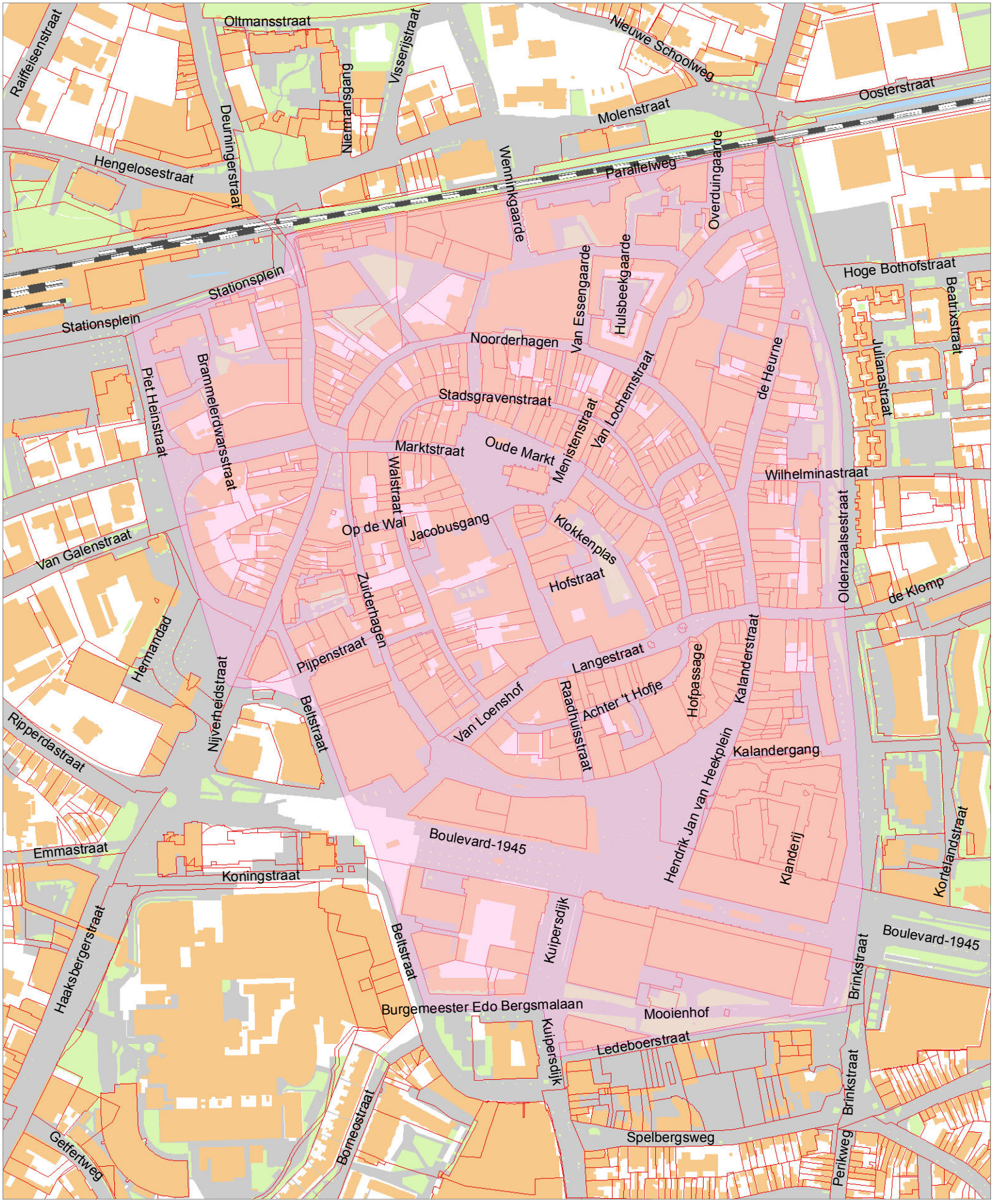
Deze verordening treedt in werking met ingang van 1 januari 2019.

Artikel 8 citeertitel

Deze verordening kan worden aangehaald als “Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen 2019”.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van 10 december 2018.

griffier, voorzitter,

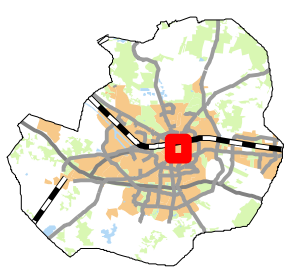
Legenda

N

- Gebied reclamebelasting
- kadastrale percelen
- bebouwing
- spoorlijn
- wegen
- water
- groenvoorziening

Formaat A4 Schaal 1:4.500 0 50 100 meter

bronnen: Gem. Enschede (Vastgoedinformatie,Technisch Advies & Gegevensbeheer), Kadaster

Gebiedsbepaling centrum ten behoeve van reclamebelasting

19 december 2018

Gemeente Enschede

DV-ISC-Vastgoedinformatie

Gemeente Enschede

Voorstel Gemeenteraad VII- E

Onderwerp	De Individuele Inkomenstoeslag (IIT) tijdelijk te verhogen met een vast bedrag per ten laste komend kind.		
Portefeuillehouder	Arjan Kampman agendaletter (E)		
Programma	*EWO*	Aangeboden aan Raad	19 oktober 2018
Stuknummer **(invulling door Griffie)**		Corsanummer	1800083559

Wij stellen u voor te besluiten om:

1. Gedurende 3 jaren (2018, 2019 en 2020) de individuele inkomenstoeslag te verhogen met een bedrag per ten laste komend kind.
2. Hiertoe de bijgevoegde Verordening tot wijziging van de “Verordening individuele inkomenstoeslag gemeente Enschede 2015” vast te stellen (bijlage 1).
3. De voor deze maatregel noodzakelijke middelen te dekken uit de tijdelijke uitbreiding van Rijksmiddelen voor schuldhulpverlening en armoedebestrijding.

Inleiding
In het najaar van 2017 is de Nibud Minima-effectrapportage 2017 verschenen. Het Nibud adviseert hierin o.a. de IIT (Individuele Inkomenstoeslag) te verhogen met een vast bedrag voor elk ten laste komend kind (een kind onder de 18 jaar, waarvoor het recht op kinderbijslag bestaat). Wij hebben hierover in november 2017 (bijlage 2) aan uw Raad aangegeven dat als de voorwaarden van de nieuwe tijdelijke Rijksmiddelen voor schulden en de bestrijding van armoede (uit het Regeerakkoord 2017) het toelaten, we de IIT aan willen passen conform de aanbeveling van het Nibud.
De Rijksmiddelen en de voorwaarden voor besteding zijn uiteindelijk in de Meicirculaire 2018 verwoord.

In dit voorstel stellen wij uw Raad voor om naar aanleiding van het Nibud advies de IIT voor een periode van 3 jaar te verhogen met een extra bedrag per kind voor de jaren 2018, 2019 en 2020, mogelijk gemaakt uit Rijksmiddelen. Deze Rijksmiddelen zijn voor 3 jaren beschikbaar gesteld.
In 2019 onderzoeken we de inzet van ons totale pakket aan inkomensondersteunende maatregelen.

Beoogd resultaat
De IIT is een toeslag voor minima die langer dan 5 jaar moeten rondkomen van een inkomen op bijstandsniveau. Tot op heden werd slechts beperkt financieel rekening gehouden met het wel of niet hebben van kinderen. Met het uitvoeren van de voorgestelde maatregel wordt de toeslag voor een periode van 3 jaar verhoogd voor ten laste komende kinderen. Dit heeft een gunstig effect op de bestedingsruimte van huishoudens met kinderen die langdurig van een laag inkomen moeten rondkomen.

Argumenten
1.1. Het Nibud heeft geadviseerd om de IIT te verhogen. Wij hebben aangegeven dit advies onder voorwaarden te willen overnemen.
In 2017 heeft het Nibud voor de tweede keer de minimaeffectrapportage (MER) voor de gemeente Enschede opgesteld. Hierbij is het effect van landelijke en gemeentelijke ondersteunende regelingen op de financiële positie van huishoudens met een laag inkomen in Enschede in beeld gebracht. De MER van het Nibud is in november 2017 aan de Raad verzonden. In de begeleidende brief aan uw Raad zijn wij ingegaan op de conclusies en aanbevelingen van het Nibud, zoals verwoord in de MER.
Ten aanzien van de IIT heeft het Nibud de gemeente geadviseerd deze te verhogen met een vast bedrag voor elk ten laste komend kind tot 18 jaar. Daarbij heeft het Nibud aangegeven dat het bedrag voor kinderen vanaf 12 jaar eventueel hoger kan worden vastgesteld dan het bedrag voor jongere kinderen. De IIT voor alleenstaanden en alleenstaande ouders kan volgens het Nibud advies dan een gelijk bedrag zijn, waarbij alleenstaande ouders dus een verhoging krijgen bij elke ten laste komend kind.
Op het Nibud advies hebben wij met onze brief van 2 november 2017 als volgt gereageerd:
“Met het vaststellen van de verordening individuele inkomenstoeslag door uw Raad heeft u de hoogte van de individuele toeslag voor de drie verschillende huishoudtypen vastgesteld. Het college is tevreden dat in

tegenstelling tot 2015 alle gezinstypen nu kunnen voorzien in het basispakket. Ook zijn we tevreden met de positieve uitwerking van de uitbreiding van het Kindpakket op de gezinnen met kinderen. In het Regeerakkoord zijn extra middelen beschikbaar gesteld voor het voorkomen van schulden en de bestrijding van armoede - in het bijzonder onder kinderen. Deze middelen zijn gereserveerd voor de jaren 2018, 2019 en 2020. Als de voorwaarden het toelaten, zetten we deze middelen in om de hoogte van de individuele inkomenstoeslag aan te passen naar aanleiding van het advies van het Nibud."

1.2. In de meicirculaire 2018 heeft het Rijk middelen beschikbaar gesteld ter voorkoming van schulden en bestrijding van armoede, deze middelen kunnen worden ingezet voor een verhoging van de IIT
Het kabinet stelt gedurende drie jaar € 80 mln. (2018: € 30 mln., 2019: € 25 mln., 2020: € 25 mln.) ter beschikking voor het voorkomen van schulden en de bestrijding van armoede - in het bijzonder onder kinderen. Het merendeel van de middelen (90 procent) is via een decentralisatie-uitkering beschikbaar gesteld aan gemeenten om een impuls te geven aan de verbetering van de toegang tot en effectiviteit van de gemeentelijke schuldhulpverlening. Daarnaast zijn deze middelen, in lijn met de kabinetsreactie op advies van de SER 'Opgroeien zonder armoede' en op het rapport van de Kinderombudsman 'Alle kinderen kansrijk', bedoeld voor de versterking van de lokale regiefunctie van het (kindgericht) armoedebeleid.

1.3. Verruiming van de IIT met een vast bedrag per ten laste komend kind heeft een gunstig effect op de bestedingsruimte van huishoudens die langdurig van een laag inkomen moeten leven.
De IIT is bedoeld als aanvulling op het inkomen voor het doen van noodzakelijke uitgaven. Tot op heden werd voor de huishoudens die in aanmerking komen voor de IIT slechts beperkt rekening gehouden met het wel of niet hebben van kinderen (alleen alleenstaande ouders kregen hiervoor een iets hogere toeslag).
Door het invoeren van deze maatregel wordt meer rekening gehouden met de verschillen in kosten die verschillende huishoudtypen hebben en wordt de bestedingsruimte positief beïnvloed. Door voor oudere kinderen (vanaf 12 jaar) een hoger bedrag te verstrekken (waarvoor de kosten hoger liggen dan voor jongere kinderen), wordt dit effect versterkt.

1.4 Wij stellen voor deze maatregel in te voeren voor een afgebakende periode van 3 jaar.
De extra rijksmiddelen zijn beschikbaar gesteld voor 2018, 2019 en 2020. Deze middelen vormen de dekking voor de tijdelijke verhoging van de IIT. Op het moment dat deze extra rijksmiddelen niet meer beschikbaar zijn, vervalt ook de dekking voor deze maatregel.

1.5 Wij onderzoeken de inzet van onze inkomensondersteunende maatregelen
In het coalitieakkoord hebben wij aangegeven nu geen uitspraak te doen over bijstelling van beleid op het gebied van kwijtschelding of armoede. Wij willen het brede sociaal domein doorlichten op het rendement van iedere euro. In 2019 onderzoeken we daartoe ook de inzet van onze inkomensondersteunende maatregelen. Het doel is onze inzet richting inwoners zo effectief mogelijk vorm te geven, met als uitgangspunt een zo goed mogelijk rendement van de maatregelen. De uitkomsten van dit onderzoek en eventuele voorstellen voor bijstelling van beleid worden in 2019 aan uw Raad voorgelegd.

2.1. In de verordening tot wijziging van de "Verordening individuele inkomenstoeslag gemeente Enschede 2015" wordt aan de toeslagbedragen in 2018, 2019 en 2020 een vast bedrag per ten laste komend kind toegevoegd.
In de verordening individuele inkomenstoeslag gemeente Enschede 2015 staan nu de volgende toeslagbedragen per kalenderjaar:
a. € 114 voor een alleenstaande;
b. € 145 voor een alleenstaande ouder;
c. € 162 voor gehuwden.
In de nu ter besluitvorming voorliggende verordening tot wijziging van de verordening individuele inkomenstoeslag gemeente Enschede worden de bedragen van de IIT gedurende 3 jaar verhoogd met een vaste toeslag per ten laste komend kind. Deze toeslag wordt vastgesteld op € 65 per jaar per kind van 0-12 jaar en € 130 per jaar per kind van 12-18 jaar. Het basisbedrag voor een alleenstaande ouder wordt gelijk aan het basisbedrag voor een alleenstaande, zij krijgen immers gedurende 3 jaar een vast, aanvullend bedrag per kind.
Concreet betekent dit dat het gestelde in artikel 6, lid 1 van de verordening individuele inkomenstoeslag gemeente Enschede 2015 voor de jaren 2018, 2019 en 2020 wordt vervangen door de volgende passage:
Een individuele inkomenstoeslag bedraagt per kalenderjaar:
a. € 114,- voor een alleenstaande;
b. € 114,- voor een alleenstaande ouder;
c. € 162,- voor gehuwden.
d. Voor elk ten laste komend kind van de aanvragers bedoeld onder b. en c. wordt een extra toeslag per kalenderjaar verstrekt van:
   - € 65,- per kind dat op 1 januari van het jaar waarop de aanvraag betrekking heeft jonger dan 12 jaar is;
   - € 130,- per kind dat op 1 januari van het jaar waarop de aanvraag betrekking heeft ouder dan 12 jaar, maar jonger dan 18 jaar is.

3.1 De hoogte van de tijdelijk beschikbaar gestelde Rijksmiddelen is voldoende voor het verhogen van de IIT gedurende een afgebakende periode van 3 jaar.
De maatregel om de IIT te verhogen gedurende 3 jaar met een vast bedrag per ten laste komend kind past binnen het totaal van de in de meicirculaire van 2018 beschikbaar gestelde Rijksmiddelen ter voorkoming van schulden en bestrijding van armoede.

Kanttekeningen.
1.1 Niet iedereen die daar recht op heeft vraagt IIT aan.
De IIT wordt niet automatisch door de gemeente verstrekt, maar wordt na aanvraag door de inwoner door het college toegekend. De IIT vervangt sinds 1 januari 2015 de langdurigheidstoeslag. De criteria voor het toekennen van IIT zijn vanaf dat moment door het Rijk aangescherpt ten opzichte van de langdurigheidstoeslag. De IIT mag niet automatisch categoriaal (op basis van groepskenmerken) door de gemeente verstrekt worden, maar wordt na aanvraag door de inwoner door het college toegekend. Hierbij is het college verplicht om bij toekenning van de IIT na te gaan of de aanvrager zicht heeft op inkomensverbetering.
Na 1 januari 2015 is het gebruik van de IIT gedaald. Deze daling is waarschijnlijk een gevolg van de aanscherping van de criteria. De IIT wordt, evenals andere inkomensondersteunende maatregelen, daarom actief onder de aandacht van de doelgroep gebracht. Dit gebeurt zowel informeel via contacten van bewoners met bijvoorbeeld wijkcoaches, consulenten e.d., als ook via de website en de Huis-aan-Huis krant.

1.2 De verordening treedt met terugwerkende kracht in werking voor heel 2018, een groot deel van de aanvragen voor 2018 is al toegekend.
Van de huishoudens die in 2018 een aanvraag voor IIT hebben gedaan is bekend welke huishoudens ten laste komende kinderen hebben en welke leeftijd deze kinderen hebben. De huishoudens die in 2018 reeds een toekenning hebben gehad of daar een aanvraag toe doen krijgen daarvoor ambtshalve een correctie met een verhoging van de toekenning voor elk ten laste komend kind. Hierover worden zij schriftelijk geïnformeerd.

Bijdrage aan duurzaamheidsdoelstellingen
n.v.t.

Kosten, opbrengsten, dekking
De uitwerking van de nieuwe Rijksmiddelen voor Enschede is in de Meicirculaire 2018 vertaald.
Via de Tussenrapportage 2018 is een deel van deze middelen ingezet ter dekking van de (kosten van de) caseloadverlaging van de Stadsbank. De Tussenrapportage 2018 is in juni door uw Raad vastgesteld.
Wij verwachten dat de voorgestelde maatregel m.b.t. de IIT maximaal € 125.000 kost per jaar. Dit bedrag kan gedurende 3 jaren gedekt worden binnen het restant van de nieuwe tijdelijke Rijksmiddelen.
Becijferd is dat binnen de huishoudens die vallen binnen de doelgroep van de IIT en een P-wet uitkering hebben circa 1.300 ten laste komende kinderen wonen. Daarnaast wordt ingeschat dat binnen de doelgroep van de IIT zonder P-wet uitkering (circa 10%) nog circa 130 kinderen ten laste komen.

Communicatie
De verordening tot wijziging van de verordening individuele inkomenstoeslag gemeente Enschede wordt via de gebruikelijke kanalen gepubliceerd.
Daarnaast wordt de IIT (evenals andere inkomensondersteunende maatregelen) actief onder de aandacht van de doelgroep gebracht. Dit gebeurt zowel informeel via contacten van bewoners met bijvoorbeeld wijkcoaches, consulenten e.d. als ook via de website en de Huis-aan-Huis krant.
In 2018 krijgen huishoudens, die een aanvraag IIT in 2018 hebben ingediend, automatisch een correctie met een verhoging van de toekenning voor elk ten laste komend. Die huishoudens worden daarover schriftelijk geïnformeerd.

Vervolg
Het onderzoek naar de inkomensondersteunende maatregelen en eventuele voorstellen voor aanpassingen die hieruit voortvloeien leggen wij in 2019 aan u voor.

Bijlagen

Bijlage 1: Verordening tot wijziging van de “Verordening individuele inkomenstoeslag gemeente Enschede 2015”
Bijlage 2: Brief aan de Raad d.d. 2 november 2017 inzake de MER van het Nibud
Bijlage 3: Nibud Minima-effectrapportage 2017

Gemeente Enschede

Burgemeester en Wethouders van Enschede, _____

de loco-Secretaris,	**de Burgemeester,**
E.A. Smit	dr. G.O. van Veldhuizen

Besluit
Van de Raad van de gemeente Enschede, gelezen het voorstel van Burgemeester en Wethouders van

1. Gedurende 3 jaren (2018, 2019 en 2020) de individuele inkomenstoeslag te verhogen met een bedrag per ten laste komend kind.
2. Hiertoe de bijgevoegde Verordening tot wijziging van de “Verordening individuele inkomenstoeslag gemeente Enschede 2015” vast te stellen (bijlage 1).
3. De voor deze maatregel noodzakelijke middelen te dekken uit de tijdelijke uitbreiding van Rijksmiddelen voor schuldhulpverlening en armoedebestrijding.

Vastgesteld in de vergadering van _____

De Griffier,	**de Voorzitter**
R.M. Jongedijk	dr. G.O. van Veldhuizen

EWO-Strategie & Beleid-. A.E. Eshuis - van Lenthe Telefoon: (053) 481 77 12

Gemeente Enschede

POSTADRES
Postbus 20
7500 AA Enschede

BEZOEKADRES
Hengelosestraat 51

TELEFOON
14 0 53

Aan de Gemeenteraad

DATUM
2 november 2017

ONS KENMERK
1700108249

BEHANDELD DOOR
K.R. Webbink

UW BRIEF VAN

UW KENMERK

TELEFOONNUMMER
06-14971356

ONDERWERP
Minima Effectrapportage (MER) 2017

Geachte leden van de Raad,

Inleiding
Via deze brief informeren wij u over de resultaten van de Minima Effectrapportage 2017 die door het Nibud is uitgevoerd. De eerste Minima Effectrapportage is eind 2015 uitgevoerd. Door wethouder Welman is toegezegd dat deze tweejaarlijks wordt uitgevoerd. De volledige rapportage is als bijlage toegevoegd. In deze brief gaan wij in op de conclusies en aanbevelingen van het Nibud.

Algemene reactie
Het college is tevreden met het resultaat dat alle huishoudtypen kunnen voorzien in het basispakket. Het basispakket bestaat uit alle uitgaven die als noodzakelijk kunnen worden beschouwd. Het Nibud concludeert dat alle onderzochte huishoudens in 2017 meer bestedingsruimte hebben dan in 2015. In het bijzonder is het college tevreden met de invloed van het Kindpakket op de bestedingsruimte van gezinnen en de verhoging van de inkomensnorm van 110 naar 120 procent van het sociaal minimum.

Resultaten van de verschillende gezinstypen
Uit de Minima Effectrapportage blijkt dat alle huishoudtypes in 2017 voldoende inkomen hebben voor de meest noodzakelijk uitgaven die gezamenlijk het basispakket vormen. Ook geeft het Nibud aan dat in 2015 meer armoedevallen zichtbaar waren dan in 2017.

Bij de bekostiging van het restpakket zien we met name dat de paren in de verschillende gezinssamenstellingen niet helemaal uitkomen met het inkomen. Deze tekorten zijn volgens het Nibud voornamelijk het gevolg van Rijksbeleid. De tekorten zijn wel kleiner dan in 2015. Bij de Minima Effectrapportage van 2015 heeft het Nibud aandacht gevraagd voor de gezinnen met oudere kinderen. In de Minima Effectrapportage 2017 stelt het Nibud dat de uitbreiding van het Kindpakket een positieve invloed heeft gehad op de uitkomsten van dit gezinstype.

Reactie op de adviezen van het Nibud van het college
In hoofdstuk 5 van de Minima Effectrapportage 2017 geeft het Nibud een aantal adviezen. In deze paragraaf geven wij onze reactie op de adviezen van het Nibud.

Advies 1: *Het Nibud adviseert de gemeente deelnemers aan de collectieve zorgverzekering de mogelijkheid te bieden om het eigen risico gespreid te betalen.*

Reactie van het college:
Verzekerden kunnen op dit moment al het verplicht eigen risico in tien maandelijkse termijnen betalen. Hiervoor moeten zij het "gespreid betalen van het verplicht eigen risico" aanvragen bij Menzis. Dit kan tot 31 januari zowel online, als ook telefonisch via het klantcontactcenter. Vanaf februari wordt er dan in tien maandelijks termijnen € 38,50 (tot totaal € 385,00) afgeschreven. Als er in 2018 minder kosten voor het eigen risico worden gemaakt, stort Menzis het overgebleven bedrag in mei 2019 terug. In onze communicatie attenderen we inwoners nadrukkelijk op de mogelijkheid het eigen risico gespreid te betalen.

Advies 2: *Het Nibud adviseert de gemeente de collectieve zorgverzekering actief te promoten en in de communicatie duidelijk de verschillen tussen de verschillende pakketten aan te geven, zodat zoveel mogelijk vermeden kan worden dat personen over- of onderverzekerd zijn.*

Reactie van het college:
Op dit moment organiseren we jaarlijks in de maanden november en december samen met Menzis een voorlichtingscampagne om de collectieve zorgverzekering (CZM) actief te promoten. Daarnaast versturen we jaarlijks een persoonlijke brief aan Enschedese inwoners met een Participatiewet-uitkering die nog geen gebruik maken van de CZM.

Verder wordt de campagne dit jaar uitgebreid met het instrueren van (een afvaardiging van) wijkteammedewerkers en worden zorgaanbieders geïnformeerd over de CZM. Op deze manier kunnen zij inwoners actief attenderen op de CZM. Bestaande verzekerden ontvangen van Menzis bij hun nieuwe polisblad informatie over de verschillende pakketten en de belangrijkste wijzigingen voor 2018. Nieuwe klanten kunnen via de website Gezond Verzekerd hun pakketten afsluiten. Ze vinden op deze site specifieke informatie van de gemeente en worden met een keuzehulp begeleid in het kiezen van pakketten. We attenderen inwoners op deze optie en de mogelijkheid om contact op te nemen met de overstapcoach van Menzis. We zien dat steeds meer inwoners gebruik maken van de CZM. In 2016 hebben 7892 verzekerden (18+) gebruik gemaakt van de CZM. In 2017 is dit aantal gestegen naar 8976. De keuze voor een zorgverzekering blijft echter altijd een individuele afweging.

Advies 3: *Het Nibud raadt aan om de uitbreiding van het Kindpakket, zoals vastgelegd in het "bestedingsvoorstel middelen kinderen in armoede" te handhaven.*

Reactie van het college:
Op 13 maart 2017 heeft de gemeenteraad het 'Bestedingsvoorstel Middelen kinderen in armoede' vastgesteld. Met dit besluit is de samenstelling van het Kindpakket uitgebreid. Het college houdt deze uitbreiding conform Zomernota 2017 en Programmabegroting 2017 in stand en continueert het vastgestelde beleid.

Advies 4: *Het Nibud adviseert de gemeente de Individuele inkomenstoeslag te verhogen met een vast bedrag voor elk ten laste komend kind tot 18 jaar. Eventueel kan het bedrag voor kinderen vanaf 12 jaar hoger worden vastgesteld dan het bedrag voor jongere kinderen. De Individuele inkomenstoeslag voor alleenstaanden en alleenstaande ouders kan dan een gelijk bedrag zijn, waarbij alleenstaande ouders dus een verhoging krijgen bij elke ten laste komend kind.*

Reactie van het college:
Met het vaststellen van de verordening individuele inkomenstoeslag door uw Raad heeft u de hoogte van de individuele toeslag voor de drie verschillende huishoudtypen vastgesteld. Het college is tevreden dat in tegenstelling tot 2015 alle gezinstypen nu kunnen voorzien in het basispakket. Ook zijn we tevreden met de positieve uitwerking van de uitbreiding van het Kindpakket op de gezinnen met kinderen. In het Regeerakkoord zijn extra middelen beschikbaar gesteld voor het voorkomen van schulden en de bestrijding van armoede - in het bijzonder onder kinderen. Deze middelen zijn gereserveerd voor de jaren 2018, 2019 en 2020. Als de voorwaarden het toelaten, zetten we deze middelen in om de hoogte van de individuele inkomenstoeslag aan te passen naar aanleiding van het advies van het Nibud.

Advies 5: *Het Nibud adviseert de ondersteuning voor gezinnen met (oudere) kinderen voort te zetten en het bestaan van inkomensondersteunende regelingen voor deze doelgroep actief onder de aandacht te brengen.*

Reactie van het college:
De voorzieningen voor kinderen zijn samengebracht in het Enschedese Kindpakket. Op www.enschede.nl/kindpakket staan de mogelijkheden op een rij. Deze pagina en de verschillende regelingen brengen we via verschillende kanalen onder de aandacht. Denk aan Huis-aan-Huis en social media. Daarnaast willen we het bereik vergroten. Daarom richten we ons de komende periode meer op vrijwilligers en professionals die (persoonlijk) contact hebben met deze gezinnen. We moedigen deze groep aan om in het contact dat zij hebben met ouders en kinderen uit de doelgroep het Kindpakket actief onder de aandacht te brengen.

Verder gebruikt de gemeente de website Geldkompas als platform waarop regelingen en hulpverlening op het gebied van inkomen en schulden te vinden zijn. Deze website en de verschillende regelingen worden ook op verschillende manieren onder de aandacht gebracht. Verder bereiden we een communicatiecampagne voor waarmee we het aanbod voor Enschedeërs breed onder de aandacht brengen.

Advies 6: *Het Nibud adviseert de gemeente paren goed voor te lichten over de fiscale voordelen van de verdeling van werk en zorg: twee parttime banen leveren netto (veel) meer op dan één fulltime baan. Huishoudens kunnen bij de berekening hiervan gebruik maken van de WerkZorgberekenaar.*

Reactie van het college:
Bij een paar kijken we altijd naar de mogelijkheden om beide partners te begeleiden naar werk. Naast het fiscale voordeel is de kans dat mensen niet meer afhankelijk zijn van een uitkering groter op het moment dat beide partners werken. Het college ziet in het advies van het Nibud extra onderbouwing om deze lijn voort te zetten.

Advies 7: *Het Nibud adviseert de gemeente de mogelijkheid te onderzoeken om ook een tegemoetkoming voor sportieve en/of sociaal-culturele activiteiten aan volwassenen te verstrekken.*

Reactie van het college:
In de Kadernota 2016 – 2020 is benoemd dat binnen het armoedebeleid van de gemeente Enschede in principe geen doelgroepenbeleid wordt gevoerd. Uitzondering hierop zijn kinderen. Met de uitbreiding van het Kindpakket – met voorzieningen voor kinderen van 4 tot 18 jaar - hebben we hier als college nadrukkelijk op ingezet. Het Nibud stelt in deze Minima Effectrapportage het positieve effect van deze uitbreiding ook vast. Het college ziet dan ook geen aanleiding volwassenen vanaf nu als aparte doelgroep aan te merken.

Toelichting door het Nibud
Wanneer er bij de Raad behoefte bestaat aan een nadere toelichting op de Minima Effectrapportage, dan kan het Nibud een presentatie geven. Indien u hiervan gebruik wenst te maken horen we dat graag, zodat wij het Nibud hierover kunnen informeren.

Hoogachtend,

Burgemeester en Wethouders van Enschede,
de loco-Secretaris, de Burgemeester,

(E.A. Smit) (dr. G.O. van Veldhuizen)

Verordening tot wijziging van de “Verordening Individuele Inkomenstoeslag gemeente Enschede 2015”

De raad van de gemeente Enschede;
gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van ……;
gelet op de Participatiewet, artikel 8, eerste lid, aanhef en onderdeel b, en tweede lid,

besluit vast te stellen de volgende verordening tot wijziging van de Verordening individuele inkomenstoeslag gemeente Enschede 2015:

ARTIKEL I

Het huidige artikel 6, lid 1 van de Verordening individuele inkomenstoeslag gemeente Enschede wordt vernummerd naar artikel 6, lid 1a.

Daarnaast wordt artikel 6, lid 1b toegevoegd. Artikel 6, lid 1b luidt als volgt:

Artikel 6. Hoogte individuele inkomenstoeslag

1b. In afwijking van het gestelde in lid 1a bedraagt de individuele inkomenstoeslag voor de kalenderjaren 2018, 2019, 2020:

a. € 114,- voor een alleenstaande.

b. € 114,- voor een alleenstaande ouder;

c. € 162,- voor gehuwden.

d. Voor elk ten laste komend kind van de aanvragers bedoeld onder b. en c. wordt een extra toeslag per kalenderjaar verstrekt van:

- € 65,- per kind dat op 1 januari van het jaar waarop de aanvraag betrekking heeft jonger dan 12 jaar is;
- € 130,- per kind dat op 1 januari van het jaar waarop de aanvraag betrekking heeft 12 jaar of ouder, maar jonger dan 18 jaar is.

ARTIKEL II

Dit besluit treedt op de dag na bekendmaking in werking en werkt terug tot 1 januari 2018.

Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van ……

De voorzitter, De griffier,

Toelichting

Per ten laste komend kind kan een extra toeslag worden toegekend aan alleenstaande ouders en gehuwden.

1. Hierbij verstaan we onder het kind:
   Een kind jonger dan 18 jaar, waarbij het moet gaan om een eigen kind, een geadopteerd kind of een stiefkind, dat in Nederland woont.
   Een pleegkind of kind dat in het buitenland woont, wordt voor de toeslag niet als kind aangemerkt.

2. Hierbij verstaan we onder een ten laste komend kind:
   Het kind, zoals in deze toelichting bedoeld onder 1, waarvoor aanvrager op grond van de Algemene Kinderbijslagwet (AKW) recht heeft op kinderbijslag.

Minima-effectrapportage gemeente Enschede 2017

De invloed van landelijke en gemeentelijke maatregelen op de financiële positie van inwoners met lage inkomens

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Minima-effectrapportage gemeente Enschede 2017

De invloed van landelijke en gemeentelijke maatregelen op de financiële positie van inwoners met lage inkomens

Voorwoord

Het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (Nibud) is een onafhankelijke stichting. Het Nibud heeft tot doel particuliere huishoudens inzicht te laten verkrijgen in hun inkomsten en uitgaven, en vaardigheid aan te leren om planmatig met geld om te gaan. Het Nibud probeert dit doel te bereiken door rechtstreeks voorlichting te geven, zowel via de massamedia als via eigen brochures over diverse budgetonderwerpen, zoals kostgeld en alimentatie.

Daarnaast wil het Nibud hetzelfde doel bereiken via professionals die zich bezighouden met vormen van financiële advisering en voorlichting. Dit zijn functionarissen uit zowel de maatschappelijke hulp- en dienstverlening als het financieel bedrijfsleven, en sectoren van het onderwijs. Het Nibud ondersteunt deze groepen met eigen publicaties (Budgethandboek, Prijzengids, Rekenprogramma´s) en door deskundigheids-bevordering in de vorm van opleidingen en trainingen.

Bij dit alles gaat het Nibud uit van een standaardmethode van begroten. Dit resulteert in een reeks voorbeeldbegrotingen met referentiecijfers die zijn gebaseerd op empirisch wetenschappelijk onderzoek. Het Nibud stelt de keuzevrijheid en de eigen verantwoordelijkheid van de huishoudens voorop.

Het Nibud geeft gemeenten meer inzicht in het effect van hun minimabeleid. Door middel van een minima-effectrapportage (MER) helpt het Nibud gemeenten om met het geld bestemd voor minimabeleid, de doelgroep zo effectief mogelijk te ondersteunen.

Deze rapportage is uitgevoerd door het Nibud, in opdracht van de gemeente Enschede. Met dit onderzoek wil de gemeente Enschede zicht krijgen op de effecten van het (gemeentelijk) minimabeleid op de begroting van huishoudens met lage inkomens.

Utrecht, oktober 2017

Inhoud

Voorwoord **5**

1. Inleiding **9**

1.1 Centrale vraag 9

1.2 Kern minima-effectrapportage 9

1.3 Leeswijzer 10

2. Onderzoeksmethode: begrotingen **11**

2.1 Inleiding 11

2.2 Basispakket & restpakket 11

2.3 Uitgavensoorten 13

2.4 Inkomsten 14

2.5 De begrotingen 14

3. Minimabeleid **15**

3.1 Landelijk minimabeleid 15

3.2 Lokaal minimabeleid 15

3.2.1 Kwijtscheldingsbeleid 15

3.2.2 Collectieve (aanvullende) zorgverzekering 16

3.2.3 Individuele inkomenstoeslag 17

3.2.4 Kindpakket 17

3.2.6 Kinderopvang en peuterspeelzaal 19

3.2.7 Individuele bijzondere bijstand 20

4. Resultaten **21**

4.1 Huishoudsamenstelling 21

4.1.1 Vóór invulling van het restpakket 21

4.1.2 Na invulling van het restpakket 21

4.2 Inkomensniveau 24

4.2.1 Vóór invulling van het restpakket 24

4.2.2 Na invulling van het restpakket 24

4.2.3 Individuele inkomenstoeslag 25

5. Conclusies en aanbevelingen **27**

5.1 Regelingen 27

5.2 Huishoudens 31

6. Vergelijking Minima-effectrapportage 2015 34
6.1 Inleiding 34
6.2 Huishoudtypen 34
6.3 Inkomensniveaus 36
Bijlage 1: Begrotingen 37
Bijlage 2: Overzicht saldo inkomensten minus uitgaven 45
Bijlage 3: Verantwoording uitgaven 47
Bijlage 4: Saldi met Garantverzorgd 2 51

1. Inleiding

1.1 Centrale vraag

Iedere gemeente beschikt over mogelijkheden om invloed uit te oefenen op de financiële positie van inwoners met lage inkomens. Dat kan bijvoorbeeld door het kwijtschelden van gemeentelijke heffingen en/ of door bijzondere bijstand. Het is echter niet direct zichtbaar wat in de praktijk de effecten van die maatregelen zijn op het budget van verschillende groepen huishoudens.

De centrale vraag van dit onderzoek luidt:
Wat is het effect van landelijke en lokale inkomensondersteunende regelingen op de financiële positie van huishoudens met een laag inkomen in de gemeente Enschede?

Bekeken wordt welke groepen huishoudens in de gemeente goed profiteren van de verschillende inkomensondersteunende maatregelen en welke groepen minder goed. Ook maakt deze rapportage een eventuele armoedeval inzichtelijk.
Het doel van een minima-effectrapportage is inzicht te geven in de koopkracht van de armste groepen in de gemeente en in de effecten van landelijke en gemeentelijke maatregelen daarop. De resultaten van de effectrapportage kunnen als basis dienen voor de verdere ontwikkeling van het minimabeleid van de gemeente Enschede.

1.2 Kern minima-effectrapportage

In deze minima-effectrapportage wordt voor een aantal huishoudtypen de koopkracht inzichtelijk gemaakt. In overleg met de gemeente Enschede is een keuze gemaakt voor de volgende voorbeeldsituaties:

1. Een alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd;
2. Een alleenstaande ouder met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar);
3. Een alleenstaande ouder met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar);
4. Een paar zonder kinderen;
5. Een paar met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar);
6. Een paar met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar).

De rapportage laat zien welke effecten de landelijke en gemeentelijke maatregelen hebben op de koopkracht van de huishoudtypen bij verschillende inkomensniveaus.

Voor elk van de zes huishoudens worden berekeningen gemaakt bij de volgende inkomens:

- netto minimuminkomen (norm Participatiewet of AOW);
- 110 procent van het netto minimuminkomen;
- 120 procent van het netto minimuminkomen;

Onder netto minimuminkomen verstaan we het toepasselijk minimuminkomen voor een specifiek type huishouden. Voor een alleenstaande onder de AOW-leeftijd is dit gelijk aan 70 procent van het wettelijk minimumloon. Voor een alleenstaande vanaf de AOW-leeftijd is dit gelijk aan de hoogte van de AOW. Bij 110 en 120 procent van het netto minimuminkomen vermenigvuldigen we de toepasselijke bijstandsnorm met respectievelijk 1,1 en 1,2.

Het kan vóórkomen dat een huishouden met een inkomen op 110 procent van het minimum hiervan minder overhoudt dan een huishouden op 100 procent van het minimum, omdat de eerste groep huishoudens buiten de regelingen voor financiële ondersteuning valt. Tegelijkertijd kunnen de uitgaven toenemen (bijvoorbeeld door werkgerelateerde kosten als iemand vanuit de bijstand uitstroomt naar werk). Dit rapport maakt dit effect, de armoedeval, inzichtelijk.
Bij huishoudens boven de AOW-leeftijd wordt officieel niet gesproken van een armoedeval, omdat zij gewoonlijk niet uitstromen van een uitkering naar betaald werk. Toch kan er bij hen ook sprake zijn van een geringere bestedingsmogelijkheid bij een hoger inkomen. Voor het gemak wordt dit ook als armoedeval aangemerkt.

De huur vormt in de meeste huishoudens de hoogste uitgave op de begroting. In 2015 is gerekend met huren van 389 euro voor een- en tweepersoonshuishoudens en 473 euro voor meerpersoonshuishoudens. In overleg met de gemeente worden deze huren voor deze rapportage verhoogd met de maximale huurverhoging voor 2016 (2,1 procent) en voor 2017 (2,8 procent). Daarmee komen de huren uit op 408 euro voor een- en tweepersoonshuishoudens en 496 euro voor meerpersoonshuishoudens.

1.3 Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgebouwd. Hoofdstuk 2 gaat in op de onderzoeksmethode. Hoofdstuk 3 geeft een toelichting op de lokale inkomensondersteunende regelingen die worden doorberekend in deze effectrapportage. Vervolgens geeft hoofdstuk 4 de onderzoeksresultaten. In hoofdstuk 5 staan de conclusies en aanbevelingen. Ten slotte wordt in hoofdstuk 6 een vergelijking gemaakt met de resultaten uit de MER 2015.

2. Onderzoeksmethode: begrotingen

2.1 Inleiding

Om het effect van inkomensondersteunende regelingen op de financiële positie van huishoudens te berekenen, maakt het Nibud gebruik van **begrotingen**. Uit deze begrotingen zijn de **inkomsten en uitgaven** van de huishoudens af te lezen.

De begrotingen in deze rapportage zijn gemaakt voor zes verschillende huishoudtypen op drie verschillende inkomensniveaus. Hierbij gaan we ervan uit dat huishoudens in een huurwoning leven.
De begrotingen zijn voor groepen van huishoudens. De bedragen in de begrotingen zijn **gemiddelden**; in werkelijkheid zal de financiële situatie van de individuele huishoudens er anders uitzien. De begroting laat dus niet zien in hoeverre een individueel huishouden een sluitende begroting heeft. Wel wordt duidelijk in hoeverre een groep huishoudens een sluitende begroting heeft. Bij het opstellen van de begrotingen wordt geen rekening gehouden met schulden, omdat daarover niets algemeens te zeggen valt. Schulden komen echter vaak voor onder mensen met lage inkomens.

Alle begrotingen zijn **maandbegrotingen**, waarbij de inkomsten en uitgaven zijn omgerekend naar gemiddelde maandbedragen. In de praktijk kunnen er flinke verschillen zijn tussen de maanden van het jaar. Vakantiegeld wordt bijvoorbeeld jaarlijks uitgekeerd, maar wordt in deze rapportage uitgedrukt in een maandelijks bedrag. Het inkomen is in iedere begroting een vast gegeven.

De uitgavenkant vullen we in volgens de methode van het basispakket en het restpakket.

2.2 Basispakket & restpakket

- Het **basispakket**: alle uitgaven die als noodzakelijk kunnen worden beschouwd.
- Het **restpakket**: het bedrag dat overblijft nadat alle uitgaven uit het basispakket zijn gedaan is bestemd voor de meer vrije bestedingen. De uitgaven in het restpakket worden in twee delen gesplitst: de uitgaven voor **sociale participatie** en de **overige uitgaven.**

In bijlage 3 staan de uitgangspunten en de samenstelling van het basis- en het restpakket beschreven. Het basispakket en het restpakket zijn op bepaalde punten verschillend voor de diverse huishoudtypen. Een alleenstaande staat immers voor andere kosten dan bijvoorbeeld een gezin met kinderen.

Sociale participatie wordt door velen als noodzakelijk beschouwd en is in veel gemeenten op de een of andere manier onderdeel van het minimabeleid.

De kosten van het restpakket nemen toe, naarmate het inkomen stijgt. In de eerste plaats komt dit door hogere reiskosten. Iemand met een inkomen (net) boven het sociaal minimum zal een laagbetaalde baan hebben en kosten voor woon-werkverkeer maken. Soms worden deze kosten door de werkgever vergoed, maar in deze rapportage wordt daar niet van uitgegaan.
Bovendien worden de kosten voor participatie verminderd met het bedrag dat de gemeente hiervoor beschikbaar stelt. Voor de gemeente Enschede gaat het om de vergoedingen vanuit de Stichting Leergeld. Deze vergoedingen worden verstrekt tot een inkomensniveau van 120 procent. Boven dit inkomensniveau vervallen de bijdragen, waardoor de kosten van participatie hoger uitvallen en het restpakket dus duurder wordt.

Naast de uitgaven zoals gespecificeerd in het pakket aan sociale participatie kunnen nog allerlei overige uitgaven als voorbeeld in het restpakket worden opgenomen. In dit onderzoek zijn dat:

- de kosten voor woon-werkverkeer;
- zakgeld voor de kinderen;
- de kosten voor een huisdier.

Naast de noodzakelijke uitgaven van de pakketten zijn er in individuele gevallen moeilijk of niet-vermijdbare uitgaven. Dit zijn uitgaven die voor een bepaald persoon **onontkoombaar** zijn. Bijvoorbeeld wanneer iemand een speciaal dieet moet volgen. Voor dit soort uitgaven is individuele bijzondere bijstand mogelijk. Individuele bijzondere bijstand is het vangnet door dergelijke kostenposten, maar is niet in de begrotingen opgenomen, omdat dit afhankelijk is van de persoonlijke situatie.

2.3 Uitgavensoorten

In alle begrotingen onderscheidt het Nibud drie soorten uitgaven:

VASTE LASTEN

- Dit zijn periodiek terugkerende uitgaven, waarbij het bedrag veelal elke periode hetzelfde is. Vaak is er een contract afgesloten voor deze uitgaven.

RESERVERINGSUITGAVEN

- Dit zijn uitgaven die niet iedere maand terugkomen. De bedragen voor de verschillende reserveringsuitgaven zou een huishouden in principe maandelijks opzij moeten zetten om deze onregelmatige uitgaven direct te kunnen betalen.

HUISHOUDELIJKE UITGAVEN

- Dit zijn regelmatig terugkerende uitgaven, waarvan het bedrag per keer (per aankoopbeurt) verschilt.

De kaders hieronder geven weer welke uitgavenposten onder elk van de categorieën (vaste lasten, reserveringsuitgaven, huishoudelijke uitgaven) vallen.

Vaste lasten
Huur
Energie
 Gas
 Elektriciteit
 Water
Gemeentelijke heffingen
Waterschapsheffingen
Telefoon, televisie, internet
Verzekeringen
 Zorgverzekering: basis
 Zorgverzekering: aanvullend
 Overige verzekeringen
Onderwijs
Kinderopvang
Bankkosten
Vervoer

Reserveringsuitgaven
Kleding en schoenen
Inventaris
Onderhoud huis en tuin
Eigen risico
Eigen bijdragen
Zelfzorgmedicijnen

Huishoudelijke uitgaven
Voeding
Was- en schoonmaakmiddelen
Persoonlijke verzorging
Huishoudelijke dienstverlening

In deze rapportage wordt gerekend met **minimale bedragen** die huishoudens nodig hebben om deze uitgaven te kunnen betalen.
Voor de uitgaven is waar mogelijk uitgegaan van **lokale tarieven**. Voorbeelden hiervan zijn de tarieven voor heffingen, de premie van de collectieve zorgverzekering en de kosten van de peuterspeelzaal.

2.4 Inkomsten

In deze rapportage worden op drie inkomensniveaus begrotingen opgesteld voor de betreffende voorbeeldhuishoudens: het minimuminkomen (bijstand/AOW-uitkering), 110 procent en 120 procent van het netto minimuminkomen. Met bijstandsniveau wordt in deze rapportage bedoeld de norm op grond van de Participatiewet, artikel 5 lid 1 sub c.

Uitgangspunt in deze rapportage is het totaal besteedbaar maandinkomen. Dat inkomen bestaat uit alle inkomsten van het huishouden, zoals netto salarissen, uitkeringen, kortingen op de belasting, huurtoeslag, vakantiegeld, kinderbijslag en kindgebonden budget. In de begrotingen is geen rekening gehouden met eigen vermogen of eventuele inkomsten daaruit.

In de rapportage wordt verondersteld dat de huishoudens maximaal gebruik maken van alle regelingen die op hen van toepassing zijn.

2.5 De begrotingen

Volgens de methodiek die hierboven staat beschreven, worden de begrotingen opgesteld. Deze begrotingen staan in bijlage 1.

3. Minimabeleid

In dit hoofdstuk worden diverse landelijke en gemeentelijke regelingen voor inkomensondersteuning van minima beschreven. Alleen de regelingen die in de berekeningen zijn meegenomen komen in dit hoofdstuk aan bod. Paragraaf 3.1 beschrijft de landelijke regelingen; in paragraaf 3.2 komen de lokale inkomensondersteunende regelingen aan bod. Per regeling wordt een korte beschrijving gegeven van de belangrijkste kenmerken en voorwaarden.

3.1 Landelijk minimabeleid

Bij het opstellen van de begrotingen worden de landelijke heffingskortingen (algemene heffingskorting, arbeidskorting, inkomensafhankelijke combinatiekorting en de [alleenstaande] ouderenkorting), landelijke toeslagen (zorgtoeslag, huurtoeslag, kinderopvangtoeslag, kindgebonden budget) en de kinderbijslag in de berekeningen opgenomen.

3.2 Lokaal minimabeleid

Naast de landelijke inkomensondersteunende maatregelen heeft de gemeente Enschede voor huishoudens met een laag inkomen ook een lokaal minimabeleid. De regelingen die worden opgenomen in de berekeningen komen in de volgende paragrafen aan bod.

3.2.1 Kwijtscheldingsbeleid

In de gemeente Enschede kan kwijtschelding worden aangevraagd voor de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Naast het vaste bedrag voor de afvalstoffenheffing, kent de gemeente een gedifferentieerd tarief per hoeveelheid restafval. Voor 240 liter restafval wordt 6,90 euro in rekening gebracht, voor 140 liter restafval is dit 4,03 euro. In deze rapportage gaan we voor gezinnen met kinderen uit van 240 liter restafval per maand en voor de huishoudens zonder kinderen 140 liter restafval. Hiermee komen gezinnen met kinderen precies aan het maximale bedrag waarvoor kwijtschelding kan worden aangevraagd.

De gemeente toetst bij het vaststellen van de kwijtschelding aan 100 procent van de norm op grond van de Participatiewet. Dat wil zeggen dat afhankelijk van het vermogen, huishoudens met een inkomen op bijstandsniveau in principe geen gemeentelijke heffingen hoeven te betalen. Bij een inkomen hierboven wordt de betalingscapaciteit berekend door het inkomen te verminderen met het norminkomen.

Er vindt een correctie plaats voor eigen uitgaven aan huur en voor nominale ziektekostenpremies. Vanaf 2012 kunnen gemeenten bij de berekening van de kwijtschelding ook rekening houden met de kosten van kinderopvang. De gemeente Enschede maakt van deze mogelijkheid gebruik.
Van de betalingscapaciteit dient 80 procent te worden aangewend voor de betaling van de gemeentelijke heffingen.

Bij het waterschap is kwijtschelding mogelijk voor de zuiveringsheffing en de watersysteemheffing ingezetenen. Bij de berekening van de kwijtschelding hanteert het waterschap, net zoals de gemeente, de norm van 100 procent van de toepasselijke norm.
De kwijtschelding van de gemeentelijke heffingen en het waterschap wordt gezamenlijk berekend.

3.2.2 Collectieve (aanvullende) zorgverzekering

Het verzekeren tegen ziektekosten is voor iedereen wettelijk verplicht. Daarom biedt de gemeente Enschede inwoners met een laag inkomen een collectieve zorgverzekering aan bij zorgverzekeraar Menzis.
Menzis biedt drie verschillende gemeentepakketten aan. De collectieve zorgverzekering bestaat altijd uit een basisverzekering, een aanvullende verzekering en een tandverzekering. De gemeente biedt een bijdrage in de premie, afhankelijk van het pakket waar voor wordt gekozen.

Om voor deelname aan de collectieve zorgverzekering in aanmerking te komen, hanteert de gemeente een inkomensgrens van 110 procent van de toepasselijke norm. Voor de huishoudens met een grote zorgvraag heeft de gemeente een uitgebreider pakket, waarbij het eigen risico is meeverzekerd. Voor dit pakket geldt een inkomensgrens van 120 procent.
Daarnaast kent de gemeenten een tegemoetkoming eigen risico voor huishoudens met een inkomen tot 120 procent, die het eigen risico volledig hebben opgebruikt, maar die niet een Garantverzorgd 3 pakket hebben afgesloten. Deze tegemoetkoming bedraagt in 2017 100 euro per jaar.

In dit onderzoek wordt gerekend met aanvullend pakket 3 (GarantVerzorgd 3), gecombineerd met de goedkoopste tandartsverzekering (TandVerzorgd 350). De kosten van dit pakket komen, na de automatische aftrek van de gemeentelijke bijdrage, uit op 160,50 euro per maand. Hiermee wordt de (financieel) meest ongunstige situatie

weergegeven, waarmee de gemeente zicht krijgt op de situatie van huishoudens die zich uitgebreider (moeten) verzekeren.
In bijlage 4 is een tabel opgenomen waarbij gerekend wordt met Garantverzorgd 2, zodat ook zicht ontstaat op een situatie waarin huishoudens zich minder uitgebreid hoeven te verzekeren. In deze tabel is tevens rekening gehouden met een reservering voor het eigen risico. Deze reservering bedraagt 285 euro per jaar, wat neerkomt op 23,75 euro per maand. (Dit is het volledig eigen risico van 385 euro per jaar verminderd met de gemeentelijke tegemoetkoming van 100 euro per jaar.) Omdat Garantverzorgd 2 niet beschikbaar is voor huishoudens met een inkomen op 120 procent, wordt op dat inkomensniveau wel met Garantverzorgd 3 gerekend.

De kosten voor de zorgverzekering zijn opgenomen onder de post “zorgverzekering basis en aanvullend”. De zorgtoeslag die huishoudens ontvangen is in de begrotingen opgenomen bij de inkomsten.

3.2.3 Individuele inkomenstoeslag

De individuele inkomenstoeslag in de gemeente Enschede is bedoeld voor huishoudens tussen de 21 jaar en de AOW-gerechtigde leeftijd, die gedurende een periode van vijf jaar over een inkomen beschikken dat niet hoger is dan de geldende bijstandsnorm. Voorwaarden om voor de individuele inkomenstoeslag in aanmerking te komen zijn dat men geen eigen vermogen heeft conform de normen in de Participatiewet, dat er geen zicht op inkomensverbetering is en dat geen maatregel is opgelegd in verband met de arbeidsverplichtingen. Daarbij wordt rekening gehouden met de eigen krachten en bekwaamheden en met de eigen inspanningen om het inkomen te verbeteren.
De hoogte van de individuele inkomenstoeslag bedraagt voor alleenstaanden 114 euro per jaar, voor alleenstaande ouders 145 euro per jaar en voor (echt)paren 162 euro per jaar.
Bij de resultaten van deze rapportage wordt een vergelijking gemaakt tussen huishoudens die in aanmerking komen voor de individuele inkomenstoeslag en huishoudens die hier geen recht op hebben.

3.2.4 Kindpakket

Huishoudens met schoolgaande kinderen met een inkomen tot 120 procent van de geldende bijstandsnorm kunnen in aanmerking komen voor een of meer vergoedingen vanuit de Stichting Leergeld. In het eerste half jaar van 2017 werden vooral vergoedingen verstrekt voor een schoolreisje, een fiets en zwemlessen.
Het gemiddeld verstrekte bedrag per kind bedroeg 196 euro.

Naast bovengenoemde vergoedingen zijn in 2017 nieuwe producten en activiteiten aan het Kindpakket toegevoegd. Het gaat om de volgende toevoegingen:

- Kinderen kunnen via de Kledingbank twee keer per jaar schoenen en kleding krijgen. De Kledingbank hanteert hierbij haar eigen inkomensgrenzen. De huishoudens in dit onderzoek hebben een besteedbaar inkomen dat boven dit maximale grensbedrag ligt. Daarom is deze voorziening niet in de begrotingen doorberekend.

- Voor sportkleding worden vouchers van maximaal 100 euro per kind per jaar uitgegeven. Deze vergoeding is in de begrotingen verrekend met post “kleding” (waarin ook kosten voor sportkleding zijn opgenomen).

- Als tegemoetkoming in de schoolkosten wordt een (gevulde) schooltas aangeboden. Hiervoor gelden verschillende bedragen:
  - Brugklas: 89,10 euro
  - Groep 5: 42,85 euro
  - Groep 1: 42,85 euro

  Deze vergoeding wordt voor het kind op de basisschool verrekend met de post “schoolkosten”. De kinderen van 14 en 16 jaar hebben de brugklas al gehad en ontvangen deze vergoeding niet (meer).

- Het Jongerenberaad heeft geadviseerd een laptop en/ of een smartphone aan het Kindpakket toe te voegen. Hoewel dit jaar nog niet ieder kind uit een gezin met een laag inkomen van een laptop of smartphone zal zijn voorzien, maakt dit wel onderdeel uit van het pakket. Daarom zijn in de begrotingen voor gezinnen met kinderen op het voortgezet onderwijs de (afschrijvings)kosten voor een laptop en een smartphone uit de post “inventaris” gehaald. We rekenen met één laptop per huishouden en één smartphone per kind.

- De vergoeding voor sportlessen worden verhoogd van 225 euro naar 250 euro op jaarbasis. In de begrotingen is onder de post “sociale participatie” een bedrag opgenomen voor contributies en abonnementen (zie bijlage 3). Dit bedrag wordt voor kinderen uit de gezinnen die recht hebben op deze vergoedingen op nul gezet.

- De vergoeding voor schoolreizen worden verhoogd: voor kinderen in groep 7 en 8 van het basisonderwijs gaat de vergoeding van maximaal 75 euro naar

maximaal 100 euro en voor kinderen op het voortgezet onderwijs gaat de vergoeding van maximaal 125 euro naar maximaal 450 euro.
De vergoeding van schoolreizen is in de begrotingen als volgt verwerkt: Omdat kinderen van 3 en 5 jaar (nog) niet voor deze vergoeding in aanmerking komen, is de vergoeding bij de huishoudens met jonge kinderen niet meegenomen. De kinderen op het voortgezet onderwijs (van 14 en 16 jaar) komen wel voor deze vergoeding in aanmerking. Omdat de schoolkosten die voor deze kinderen in de begroting zijn opgenomen, iets lager zijn dan de maximale vergoeding, wordt de post “schoolkosten” voor kinderen op het voortgezet onderwijs op nul gezet.

- De vergoeding voor een fiets kent twee nieuwe tarieven:
  - Voor kinderen in de leeftijd van 6 tot en met 11 jaar gaat de vergoeding van 100 euro naar 175,45 euro.
  - Voor kinderen van 12 tot en met 16 jaar gaat de vergoeding van 140 euro naar 205,70 euro.

  In de begrotingen worden daarom de kosten van een fiets uit de post “vervoer” gehaald.

Naast bovengenoemde voorzieningen, is in de gemeente Enschede een vergoeding mogelijk voor jongeren van 10 tot 18 jaar van ouders met een laag inkomen die onderwijsbegeleiding/ huiswerkbegeleiding nodig hebben. Deze vergoeding is niet in de begrotingen doorgerekend, omdat ook de kosten voor dergelijke begeleiding niet in de begrotingen zijn opgenomen. Immers, niet ieder gemiddeld kind hiervan gebruik zal maken. Voor de volledigheid is wel goed deze mogelijkheid te benoemen. Voor ouders van kinderen die deze begeleiding nodig hebben zou dit zonder de vergoeding van de gemeente wel tot een extra kostenpost leiden.

3.2.6 Kinderopvang en peuterspeelzaal

Op grond van de Wet kinderopvang kunnen ouders van kinderen tot twaalf jaar een tegemoetkoming toegekend krijgen voor de kosten van kinderopvang. Vervolgens resteert een eigen bijdrage voor deze kosten. Indien iemand aan het werk is of een arbeidsmarktgericht traject volgt en degene heeft kinderopvang nodig, dan kan door de gemeente Enschede een vergoeding vanuit het participatiebudget worden verstrekt.

Alleenstaande ouders met een inkomen boven bijstandsniveau zullen enkele dagen per week werken en gebruik maken van de kinderopvang. Bij 110 procent van het minimuminkomen wordt gerekend met 20 uur kinderopvang per week, bij een inkomen op 120 procent wordt uitgegaan van 30 uur kinderopvang.

Een alleenstaande ouder met een bijstandsuitkering (die geen re-integratietraject of opleiding volgt) hoeft geen gebruik van de kinderopvang te maken; daarom zijn in de begrotingen op 100 procent geen kosten voor kinderopvang opgenomen. Wel wordt ervan uitgegaan dat twee dagdelen per week, 40 weken per jaar, gebruik wordt gemaakt van de peuterspeelzaal.
Ook paren zonder werk (met een bijstandsuitkering) of paren waarvan een van beide partners werkt (met een inkomen van 110 en 120 procent van de norm), zullen geen gebruik maken van de kinderopvang, maar van de peuterspeelzaal.
De kosten voor het gebruik van de peuterspeelzaal voor kinderen van ouders met een minimuminkomen zijn 212 euro op jaarbasis. Facturatie vindt over 10 maanden plaats, maar in dit onderzoek wordt het totale bedrag verdeeld over 12 maanden.

De kosten voor kinderopvang en de peuterspeelzaal zijn in de begrotingen opgenomen onder de post “kinderopvang”. Wanneer recht is op bijzondere bijstand voor de eigen bijdrage van kinderopvang, dan is dit weer op de post “kinderopvang” in mindering gebracht.
De kinderopvangtoeslag die de betreffende huishoudens ontvangen is in de begrotingen opgenomen bij de inkomsten.

3.2.7 Individuele bijzondere bijstand

De gemeente Enschede verstrekt voor bijzondere en noodzakelijke kosten individuele bijzondere bijstand. Tot een inkomen van110 procent van de toepasselijke bijstandsnorm wordt geen draagkracht verondersteld. Van het inkomen hierboven wordt 35 procent als draagkracht aangemerkt. Het vermogen mag niet hoger zijn dan het wettelijk vrij te laten vermogen conform de Participatiewet.
De individuele bijzondere bijstand wordt in dit onderzoek niet meegenomen omdat deze sterk afhankelijk is van de persoonlijke situatie.

4. Resultaten

Dit hoofdstuk bevat de resultaten van het onderzoek. Eerst komen de verschillen tussen de huishoudtypen in de gemeente Enschede aan bod. Vervolgens worden de verschillende inkomensniveaus met elkaar vergeleken.
Een en ander wordt schematisch weergegeven in tabel 1. Deze tabel geeft een overzicht van de bestedingsruimte die de onderzochte huishoudtypen hebben, nadat zij de uitgaven uit het basispakket en het restpakket hebben gedaan. In de laatste twee kolommen wordt het saldo weergegeven van huishoudens die in aanmerking komen voor de individuele inkomenstoeslag.
Een negatief saldo op de maandbegroting is in rood weergegeven. Indien een hoger inkomen leidt tot minder bestedingsruimte (de zogenoemde armoedeval) dan is dit bij het betreffende inkomensniveau aangegeven met een rood pijltje.

4.1 Huishoudsamenstelling

4.1.1 Vóór invulling van het restpakket

Uit de tweede kolom (‘saldo na basispakket’) blijkt dat alle onderzochte huishoudens voldoende inkomsten hebben om de noodzakelijke uitgaven uit het basispakket te betalen.

4.1.2 Na invulling van het restpakket

Wanneer ook naar de bestedingen in het restpakket wordt gekeken, zijn er meerdere huishoudentypen die met tekorten op hun maandbegroting te maken krijgen:
Alleenstaanden kunnen op bijstandsniveau en op 110 procent van deze norm het restpakket niet bekostigen.
Ook paren kunnen niet altijd het restpakket bekostigen. Paren met jonge kinderen kunnen op bijstandsniveau het restpakket niet bekostigen, paren zonder kinderen kunnen dit ook niet bij een inkomen op 110 procent van de toepasselijke norm en paren met oudere kinderen hebben op alle onderzochte inkomensniveaus met een tekort te maken.

Tabel 1. Overzicht saldo inkomsten min uitgaven

a. Alleenstaande **inclusief inkomenstoeslag**

	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€ 110	€ -10	€ 119	€ -1
110%	€ 168	€ -18	€ 168	€ -18
120%	€ 258	€ 72	€ 258	€ 72

b. alleenstaande, twee jonge kinderen (3 & 5 jaar) **inclusief inkomenstoeslag**

	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€ 377	€ 179	€ 389	€ 191
110%	€ 482	€ 218	€ 482	€ 218
120%	€ 520	€ 256	€ 520	€ 256

c. alleenstaande, twee oudere kinderen (14 & 16 jaar) **inclusief inkomenstoeslag**

	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€ 292	€ 50	€ 305	€ 62
110%	€ 372	€ 64	€ 372	€ 64
120%	€ 430	€ 121	€ 430	€ 121

d. Paar zonder kinderen **inclusief inkomenstoeslag**

	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€ 128	€ -48	€ 141	€ -34
110%	€ 219	€ -23	€ 219	€ -23
120%	€ 291	€ 49	€ 291	€ 49

e. paar, twee jonge kinderen (3 & 5 jaar) **inclusief inkomenstoeslag**

	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€ 227	€ -28	€ 240	€ -14
110%	€ 341	€ 21	€ 341	€ 21
120%	€ 374	€ 54	€ 374	€ 54

f. paar, 2 oudere kinderen (14 & 16 jaar) **inclusief inkomenstoeslag**

	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€ 162	€ -136	€ 176	€ -123
110%	€ 276	€ -88	€ 276	€ -88
120%	€ 311	€ -54	€ 311	€ -54

a. *Alleenstaande*

In Enschede heeft een alleenstaande met een bijstandsuitkering na invulling van het restpakket een tekort van 10 euro; op 110 procent van de norm komt het tekort uit op 18 euro. Vanaf 120 procent wordt het saldo positief.
Alleenstaanden kunnen hun kosten niet delen met anderen en hebben dus niet de schaalvoordelen waar (eenouder)gezinnen wel van profiteren. Nadat alle noodzakelijke uitgaven uit het basispakket zijn bekostigd, houden zij te weinig inkomen over voor sociale participatie.

b. *Eenoudergezin met jonge kinderen (3 en 5 jaar)*

Het eenoudergezin met twee jonge kinderen heeft voldoende inkomsten om naast de uitgaven uit het basispakket, de uitgaven uit het restpakket te kunnen bekostigen. Op bijstandsniveau heeft dit huishouden 179 euro vrij te besteden na invulling van het restpakket. Dit saldo loopt op naar 256 euro op 120 procent van de norm.

c. *Eenoudergezin met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar)*

Ook het eenoudergezin met oudere kinderen heeft voldoende bestedingsruimte om zowel het basispakket als het restpakket te betalen.
Het resterende saldo is echter wel een stuk lager dan bij eenoudergezinnen met jonge kinderen. Dit heeft te maken met het feit dat de kosten voor oudere kinderen over het algemeen hoger zijn dan voor jonge kinderen bijvoorbeeld die voor voeding, kleding, schoolkosten en zakgeld. De hogere kinderbijslag en het kindgebonden budget voor deze leeftijd kunnen dit verschil niet compenseren.

d. *Paar zonder kinderen*

Het paar zonder kinderen kan alleen met een inkomen van 120 procent het restpakket bekostigen. Een belangrijke oorzaak van de tekorten op 100 en 110 procent ligt in het feit dat een paar de kosten van twee volwassenen moet dragen, zoals de kosten van de zorgverzekering, kleding en voeding. De hogere bijstandsnorm voor een paar is veelal niet voldoende om deze extra kosten op te vangen.

e. *Paar met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar)*

Het paar met twee jonge kinderen kan op bijstandsniveau de uitgaven uit het restpakket niet bekostigen. Vanaf een inkomen op 110 procent lukt dit wel. Evenals bij het paar zonder kinderen, zijn het vooral de kosten voor twee volwassenen die het tekort veroorzaken. Door de landelijke kindgebonden toeslagen én de vergoedingen vanuit de gemeente uit het Kindpakket kan het paar met jonge kinderen net iets beter rondkomen dan het paar zonder kinderen.

f. Paar met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar)

Het paar met oudere kinderen kan op geen van de onderzochte inkomensniveaus de uitgaven uit het zowel het basispakket als het restpakket bekostigen. Op bijstandsniveau is er een tekort van 136 euro per maand. Op 110 procent van de norm komt dit huishouden 88 euro te kort en op 120 procent is er nog een tekort van 54 euro per maand.

Zoals eerder aangegeven, weegt de hogere bijstandsnorm voor een paar niet op tegen de extra kosten van twee volwassenen. Hier bovenop komen de kosten voor twee oudere kinderen, die hoger liggen dan de uitgaven voor jonge kinderen. Deze combinatie maakt dit huishoudtype financieel zeer kwetsbaar.

4.2 Inkomensniveau

Voor elk huishoudtype zijn verschillende inkomensniveaus doorgerekend. Naast het minimum inkomen zijn inkomens op 110 en 120 procent van het netto minimuminkomen gespecificeerd.

Soms leidt een hoger inkomen tot een beperktere bestedingsmogelijkheid. Dit komt enerzijds doordat landelijke en gemeentelijke inkomensondersteunende maatregelen, zoals huurtoeslag en kwijtschelding van gemeentelijke heffingen, bij een hoger inkomensniveau lager worden of volledig wegvallen. Anderzijds nemen de uitgaven toe, bijvoorbeeld wanneer huishoudens vanuit een uitkering uitstromen naar betaald werk. Op dat moment nemen de kosten door werk toe en komen rechten op diverse inkomensondersteunende regelingen (gedeeltelijk) te vervallen. Wanneer een huishouden bij een hoger inkomen minder te besteden heeft, is sprake van een armoedeval

4.2.1 Vóór invulling van het restpakket

Na invulling van het basispakket (en vóór invulling van het restpakket) hebben alle onderzochte huishoudtypen meer bestedingsruimte naarmate hun inkomen toeneemt. Hier doet zich dus nergens een armoedeval voor.

4.2.2 Na invulling van het restpakket

Na invulling van het restpakket wordt wel een armoedeval zichtbaar: de alleenstaande heeft bij een inkomen op 110 procent te maken met een groter tekort dan bij een inkomen op bijstandsniveau.

Deze armoedeval wordt in de eerste plaats veroorzaakt door extra reiskosten: voor alle onderzochte huishoudens met een inkomen hoger dan bijstand, gaan we ervan uit dat er sprake is van een (laagbetaalde) baan. Hierdoor zullen er ook werkgerelateerde

kosten zijn, zoals de kosten van woon-werkverkeer (in de begrotingen opgenomen onder de post “overig restpakket’”). Bij de alleenstaande resulteert dit in een (lichte) armoedeval.

Bij de andere huishoudens ontstaat geen armoedeval. Dit hangt samen met de kwijtschelding van lokale lasten. De alleenstaande betaalt bij een inkomen van 110 procent bijna het volledige bedrag aan lokale heffingen (er is een gedeeltelijke kwijtschelding van acht euro). Alleenstaande ouders hebben op 110 procent recht op meer kwijtschelding: alleenstaande ouders met jonge kinderen krijgen 49 euro per maand kwijtschelding, voor alleenstaande ouders met oudere kinderen is dit 41 euro. Hierdoor ontstaat bij alleenstaande ouders geen armoedeval op 110 procent en bij alleenstaanden wel. Dat alleenstaande ouders met jonge kinderen meer kwijtschelding krijgen dan alleenstaande ouders met oudere kinderen komt doordat de kosten voor kinderopvang worden meegenomen bij de berekening van de kwijtschelding van lokale lasten.
Ook paren hebben bij een inkomen op 110 procent recht op gedeeltelijke kwijtschelding, namelijk 33 euro per maand. Voor paren geldt bovendien een hogere bijstandsnorm dan voor alleenstaanden (met of zonder kinderen). Daardoor is het verschil tussen 100 procent en 110 procent voor paren in absolute zin groter dan voor alleenstaanden. Het bedrag dat wordt gerekend voor woon-werkverkeer is voor alle huishoudtypen gelijk, omdat we bij een inkomen boven bijstandsniveau uitgaan van één persoon die werkt. Het inkomen van paren neemt op 110 procent genoeg toe om de extra kosten voor woon-werkverkeer op te vangen. Hierdoor wordt ook bij paren geen armoedeval zichtbaar op 110 procent.

4.2.3 Individuele inkomenstoeslag

Huishoudens tot de AOW-gerechtigde leeftijd, die langdurig van een laag inkomen moeten rondkomen, kunnen in aanmerking komen voor de individuele inkomenstoeslag (IIT). In de gemeente Enschede geldt dit voor huishoudens die vijf jaar of langer moeten rondkomen van een inkomen op bijstandsniveau.

In tabel 1 staan in de laatste twee kolommen de saldi van de inkomsten min de uitgaven uitgewerkt waarbij ook rekening is gehouden met de IIT.
Uit de tabel valt af te lezen dat een alleenstaande die IIT ontvangt, maandelijks 119 euro over houdt nadat alle uitgaven uit het basispakket zijn gedaan en 1 euro te kort komt als ook alle uitgaven uit het restpakket zijn gedaan. Hiermee is het tekort dat een alleenstaande jonger dan AOW-leeftijd had zonder IIT (van 10 euro) kleiner geworden.

Wel zien we dat de armoedeval op 110 procent van de norm groter wordt wanneer een alleenstaande in aanmerking komt voor IIT. Anders gezegd, een alleenstaande die naast een inkomen op bijstandsniveau in aanmerking komt voor de IIT, gaat er op 110 procent méér op achteruit dan een alleenstaande die geen IIT ontvangt.

Voor de overige huishoudtypen geldt (logischerwijs) dat het inkomen op 110 procent minder toeneemt wanneer zij op bijstandsniveau IIT ontvangen. Bijvoorbeeld: een alleenstaande ouder met jonge kinderen heeft op bijstandsniveau een bestedingsruimte van 179 euro. Op 110 procent gaat de bestedingsruimte 39 euro omhoog naar 218 euro. Ontvangt deze alleenstaande ouder ook IIT dan gaat de bestedingsruimte 27 euro omhoog van 191 euro naar 218 euro.

5. Conclusies en aanbevelingen

Dit hoofdstuk beschrijft, naar aanleiding van de resultaten in de vorige hoofdstukken, de conclusies. Daarnaast worden er verschillende adviezen gegeven voor de aanpassing van regelingen in het kader van minimabeleid van de gemeente Enschede.

5.1 Regelingen

De diverse vormen van inkomensondersteuning in de gemeente Enschede hebben een positief effect op de bestedingsruimte van de inwoners. Hieronder volgt per regeling een beschrijving van dit effect.

Kwijtschelding

Om voor kwijtschelding van gemeentelijke heffingen en waterschapslasten in aanmerking te komen hanteren zowel de gemeente als het waterschap een kwijtscheldingsnorm van 100 procent. De betalingscapaciteit voor de gemeentelijke heffingen en de waterschapslasten wordt gezamenlijk berekend.
Het Nibud adviseert deze berekeningsmethode te handhaven, zodat de ruimte één maal wordt ingevuld, en niet door zowel het waterschap als de gemeente wordt ingezet. Dit werkt gunstig uit voor huishoudens met een inkomen vlak boven bijstandsniveau.

Vanaf 2012 kunnen gemeenten bij de berekening van de kwijtschelding ook rekening houden met de kosten van kinderopvang. Hierdoor hebben huishoudens die gebruik maken van formele kinderopvang bij een inkomen (iets) boven de bijstandsnorm mogelijk recht op kwijtschelding van gemeentelijke heffingen, terwijl zij hier voorheen, gezien hun inkomen, geen recht op hadden. De gemeente Enschede heeft deze voorziening doorgevoerd. Door gebruik te maken van deze mogelijkheid kan de koopkracht van gezinnen met kinderen die gebruik maken van kinderopvang worden vergroot.

Collectieve zorgverzekering

De gemeente biedt inwoners met een laag inkomen een collectieve zorgverzekering aan, waarbij de gemeente een bijdrage in de premie verstrekt.
Inwoners kunnen uit drie verschillende pakketten kiezen : Garantverzorgd 1 (voor inwoners met lage zorgkosten) en het uitgebreidere Garantverzorgd 2 zijn af te sluiten door huishoudens met een inkomen tot en met 110 procent van de geldende bijstandsnorm. Het meest uitgebreide pakket, Garantverzorgd 3, is bedoeld voor inwoners met hoge zorgkosten en is beschikbaar voor huishoudens met een inkomen

tot en met 120 procent. Bij dit pakket is ook het eigen risico verzekerd.
Voor inwoners die niet voor Garantverzorgd 3 hebben gekozen, maar die wel het eigen risico volledig hebben opgebruikt, bestaat een gemeentelijke regeling voor een tegemoetkoming in de kosten van het eigen risico. Deze tegemoetkoming bedraagt in 2017 100 euro per jaar.

Het Nibud beoordeelt deze regeling als positief. Belangengroeperingen vangen steeds vaker signalen op dat huishoudens zorg mijden, zodat zij hun eigen risico niet hoeven aan te spreken. Dit is een onwenselijke situatie, waar de gemeente Enschede in ieder geval voor een deel aan tegemoet komt.
Een andere mogelijkheid is om het eigen risico gespreid (maandelijks) te laten betalen en het aan het eind van het jaar het niet-gebruikte deel terug te betalen.

Advies 1
Het Nibud adviseert de gemeente deelnemers aan de collectieve zorgverzekering de mogelijkheid te bieden om het eigen risico gespreid te betalen.

Daarnaast wil het Nibud wijzen op het volgende: Voor deelnemers aan de collectieve zorgverzekering, die het eigen risico opmaken, is GarantVerzorgd 3 de goedkoopste optie. Een verzekerde die verwacht weinig zorgkosten te hebben en die daarom kiest voor GarantVerzorgd 2, maar waar desondanks het volledig eigen risico wordt opgemaakt, is maandelijks iets duurder uit, ook wanneer gebruik wordt gemaakt van de gemeentelijke regeling voor een tegemoetkoming in de kosten van het eigen risico. Het Nibud adviseert de gemeente om dit duidelijk naar de doelgroep te communiceren.

Ten slotte adviseert het Nibud de gemeente de collectieve zorgverzekering actief te promoten zodat iedereen die er recht op heeft van dit dekkingsvoordeel gebruik kan maken. Het is daarbij belangrijk om in de communicatie duidelijk de verschillen tussen de verschillende pakketten aan te geven, zodat inwoners tot een weloverwogen keuze kunnen komen. Omdat Garantverzorgd 3 een relatief duur, maar uitgebreid pakket is, is dit vooral aantrekkelijk voor personen die hoge zorgkosten verwachten.

Advies 2
Het Nibud adviseert de gemeente de collectieve zorgverzekering actief te promoten en in de communicatie duidelijk de verschillen tussen de verschillende pakketten aan te geven, zodat zoveel mogelijk vermeden kan worden dat personen over- of onderverzekerd zijn.

Kindpakket

De gemeente Enschede kent verschillende regelingen voor gezinnen met kinderen, die worden uitgevoerd door de Stichting Leergeld. Hiermee creëert de gemeente extra ruimte op de begroting om deel te nemen aan de samenleving. Dit heeft een positief effect op de bestedingsruimte van huishoudens met kinderen. Omdat de bijdrage voor activiteiten wordt verstrekt per kind en niet per huishouden, werkt dit ook gunstig door in de begroting van grotere gezinnen.

In het “bestedingsvoorstel middelen kinderen in armoede” worden voorstellen gedaan om deze regelingen te verruimen en het bereik te vergroten. De voorgestelde voorzieningen zijn, voor zover mogelijk, meegenomen in de begrotingen behorende bij deze rapportage.
De diverse regelingen voor gezinnen met kinderen hebben een gunstig effect op de begroting. Bij diverse voorzieningen wordt bovendien een onderscheid gemaakt tussen jonge en oudere kinderen. Omdat de kosten voor oudere kinderen meestal hoger ligger, beoordeelt het Nibud dit als positief. Vooral onderwijskosten (voor uitjes, schoolreizen, werkweken, e.d.) liggen veel hoger voor kinderen op het voortgezet onderwijs dan voor kinderen op de basisschool. Dit komt duidelijk terug in de vergoedingen die de gemeente hiervoor beschikbaar stelt.

Advies 3

Het Nibud raadt aan om de uitbreiding van het Kindpakket, zoals vastgelegd in het “bestedingsvoorstel middelen kinderen in armoede” te handhaven.

Voor volwassenen kent de gemeente Enschede geen tegemoetkoming voor sportieve of culturele activiteiten. Uit dit onderzoek blijkt echter dat paren (ongeacht of zij kinderen hebben of niet) en alleenstaanden niet alle uitgaven uit het restpakket kunnen bekostigen. Meer ondersteuning voor volwassenen zou hier een positieve rol kunnen spelen. Met name paren, die met een bijstandsnorm van 100 procent de kosten van twee volwassenen moeten dragen, zullen veel baat hebben bij een bijdrage voor sociale participatie.

Kinderopvang/ Peuterspeelzaal

Voor de eigen bijdrage kinderopvang kan door de gemeente Enschede een vergoeding vanuit het participatiebudget worden verstrekt, als iemand aan het werk is of een arbeidsmartkgericht traject volgt. De kosten van kinderopvang drukken hierdoor niet op de begroting van (alleenstaande) ouders met een beperkt arbeidsinkomen. Bovendien zijn eenoudergezinnen met een inkomen vanaf 110 procent van de geldende

bijstandsnorm er sinds 2015 fors op vooruit gegaan. Door de alleenstaande-ouderkop op het kindgebonden budget worden alleenstaande ouders gestimuleerd om aan het werk te gaan en te blijven.

Alleenstaande ouders zonder werk profiteren niet direct van de alleenstaande-ouderkop, omdat voor hen de bijstandsnorm is verlaagd van 90 procent naar 70 procent van de gehuwdennorm. Echter, zij zullen ook geen gebruik maken van de van de kinderopvang, maar van de peuterspeelzaal. Dit geldt ook voor paren; we gaan ervan uit dat als een van de partners werkt de ander op de kinderen past.
De kosten voor de peuterspeelzaal zijn in de gemeente Enschede inkomensafhankelijk; voor kinderen van minima geldt een tarief van 212 euro op jaarbasis. Het Nibud raadt aan deze situatie in stand te houden.

Individuele inkomenstoeslag

In de gemeente Enschede kunnen huishoudens (onder de AOW-leeftijd) met een inkomen op bijstandsniveau in aanmerking komen voor een individuele inkomenstoeslag. De tegemoetkoming heeft een gunstig effect op de bestedingsruimte van huishoudens die langdurig van een laag inkomen moeten rondkomen.

Bij de hoogte van de individuele inkomenstoeslag houdt de gemeente Enschede rekening met de gezinssamenstelling: paren krijgen een hoger bedrag dan alleenstaande ouders en alleenstaande ouders krijgen weer een hogere toeslag dan alleenstaanden. Er wordt echter geen onderscheid gemaakt tussen paren met en zonder kinderen. Ook het aantal kinderen heeft geen invloed op de hoogte van de inkomenstoeslag. In sommige gemeenten is zelfs de leeftijd van kinderen bepalend voor het te verkrijgen bedrag, omdat de kosten van oudere kinderen hoger liggen dan die van jonge kinderen.
Het Nibud beoordeelt het als positief wanneer een gemeente bij het vaststellen van de hoogte van de inkomenstoeslag rekening houdt met de verschillen in kosten die verschillende huishoudtypen hebben. Aangezien de kosten van kinderen niet volledig gecompenseerd worden door kindgebonden toeslagen, adviseert het Nibud om paren met kinderen een hoger bedrag toe te kennen dan paren zonder kinderen. De gemeente zou zelfs nog een stap verder kunnen gaan door paren met oudere kinderen een nog hoger bedrag te verstrekken.

De hoogte van de IIT is, in vergelijking met andere gemeenten, aan de lage kant. Anderzijds kent de gemeente Enschede een aantal gunstige minimaregelingen, waardoor de tekorten die zich bij de onderzochte huishoudens voordoen, relatief laag

zijn. De grootste tekorten doen zich voor bij paren met oudere kinderen. Het Nibud adviseert daarom de hoogte van de IIT in stand te houden en de IIT te verhogen met een vast bedrag voor elk ten laste komend kind tot 18 jaar.

Advies 4
Het Nibud adviseert de gemeente de IIT te verhogen met een vast bedrag voor elk ten laste komend kind tot 18 jaar. Eventueel kan het bedrag voor kinderen vanaf 12 jaar hoger worden vastgesteld dan het bedrag voor jongere kinderen.
De IIT voor alleenstaanden en alleenstaande ouders kan dan een gelijk bedrag zijn, waarbij alleenstaande ouders dus een verhoging krijgen bij elke ten laste komend kind.

5.2 Huishoudens

Paren

Paren kunnen niet op alle onderzochte inkomensniveaus het restpakket bekostigen. Paren met jonge kinderen kunnen dit niet op 100 procent, paren zonder kinderen krijgen ook op 110 procent van de bijstandsnorm de maandbegroting niet rond en paren met oudere kinderen kunnen ook op 120 procent het restpakket niet betalen.

De belangrijkste oorzaak van dit tekort ligt in het feit dat paren de kosten voor twee volwassenen moeten dragen. Ter vergelijking, een eenoudergezin ontvangt 70 procent van de norm voor een paar plus de alleenstaande ouderkop vanuit het kindgebonden budget, wat samen ongeveer neerkomt op 90 procent van de norm. De extra inkomsten voor paren (van ongeveer 10 procent) ten opzichte van het eenoudergezin wegen niet op tegen de kosten voor een extra volwassene aan bijvoorbeeld voeding, kleding en de zorgverzekering.
Paren met oudere kinderen hebben met nog grotere tekorten te maken. Deze kosten worden niet volledig gecompenseerd door (leeftijdsafhankelijke) kindgebonden toeslagen.

Bovengenoemde factoren vinden hun oorsprong in het Rijksbeleid. Gemeenten kunnen via het eigen beleid trachten de gevolgen hiervan te repareren. De gemeente Enschede heeft al een aantal goede beleidskeuzes gemaakt om de bestedingsruimte voor paren met kinderen te verruimen, zoals alle voorzieningen vanuit het Kindpakket en een gunstige collectieve zorgverzekering (waarbij het huishouden zelf kan kiezen tussen een uitgebreid en minder uitgebreid pakket). Desondanks blijven er flinke tekorten bestaan.

Advies 5

Het Nibud adviseert de ondersteuning voor gezinnen met (oudere) kinderen voort te zetten en het bestaan van inkomensondersteunende regelingen voor deze doelgroep actief onder de aandacht te brengen.
Ook verstrekkingen vanuit de individuele bijzondere bijstand (niet in dit onderzoek meegenomen) kunnen dergelijke gezinnen helpen om hun tekorten beperken. In dit laatste geval kunnen alleen noodzakelijke bijzondere kosten vergoed worden, maar het is zeker de moeite waard om dit extra onder de aandacht te brengen.

Dat paren (en met name paren met oudere kinderen) met grote tekorten te maken hebben, ziet het Nibud ook bij andere gemeenten en het blijkt ook uit onze landelijke koopkrachtberekeningen. Inzetten op de begeleiding naar werk van tenminste een van beide partners lijkt de eerste stap op weg uit de armoede. Bovendien blijkt een klein baantje van de andere partner veel meer op te leveren dan alleen het maandelijks bruto inkomen: fiscaal houdt een stel meer over als beide partners parttime werken dan als één persoon fulltime werkt.[1]

Advies 6

Het Nibud adviseert de gemeente paren goed voor te lichten over de fiscale voordelen van de verdeling van werk en zorg: twee parttime banen leveren netto (veel) meer op dan één fulltime baan. Huishoudens kunnen bij de berekening hiervan gebruik maken van de WerkZorgberekenaar.

Ten slotte zou de gemeente de mogelijkheid kunnen onderzoeken om ook volwassenen een bijdrage voor sportieve en/ of sociaal-culturele activiteiten te verstrekken. De kosten voor sociale participatie van volwassenen liggen vaak hoger dan voor kinderen, maar zij ontvangen geen gemeentelijke ondersteuning op dit vlak. Het positieve effect van een dergelijke regeling telt voor paren dubbel, wat dus extra gunstig uitpakt voor de begroting.

Advies 7

Het Nibud adviseert de gemeente de mogelijkheid te onderzoeken om ook een tegemoetkoming voor sportieve en/of sociaal-culturele activiteiten aan volwassenen te verstrekken.

[1] Zie hiervoor de WerkZorgberekenaar: https://www.nibud.nl/beroepsmatig/werkzorgberekenaar-helpt-keuze-meer-minder-werken/

Alleenstaanden

Alleenstaanden met een inkomen tot en met 110 procent van de bijstandsnorm hebben in de gemeente Enschede te maken met een tekort als zij naast het basispakket ook het restpakket willen bekostigen. Ook als zij een individuele inkomenstoeslag ontvangen blijft dit het geval.

Het tekort doet zich voor na invulling van het basispakket. Het zijn dus de kosten aan sociale participatie die het tekort veroorzaken. Het voorstel hierboven, om volwassenen een bijdrage voor sociale participatie te verstrekken, werkt ook gunstig door op de begroting van de alleenstaande en zal het tekort op de maandbegroting kunnen beperken of zelfs geheel teniet doen.

6. Vergelijking Minima-effectrapportage 2015

6.1 Inleiding

Ook in 2015 heeft de gemeente Enschede een minima-effectrapportage laten uitvoeren. In dit hoofdstuk worden de resultaten uit 2015 vergeleken met de resultaten van 2017. Hoewel de resultaten uit twee verschillende jaren zich altijd lastig met elkaar laten vergelijken (kleine wijzigingen in inkomen, toeslagen en prijzen kunnen het saldo net de andere kant op laten doorslaan), kunnen op hoofdlijnen wel enkele uitspraken worden gedaan.

6.2 Huishoudtypen

In tabel 2 wordt een vergelijking gegeven van de bestedingsruimte van de zes huishoudtypen die zowel in 2015 als in 2017 zijn onderzocht.

Uit de tabel blijkt dat alle onderzochte huishoudens in 2017 meer bestedingsruimte hebben dan in 2015. De inkomsten in 2017 liggen iets hoger dan in 2015. De uitgaven zijn min of meer gelijk gebleven, waarbij sommige posten iets lager en andere weer iets hoger uitkomen. Posten die in 2017 goedkoper zijn geworden zijn onder meer voeding en elektriciteit. Al met al levert dit voor alle huishoudens een hogere bestedingsruimte op.
Voor gezinnen met kinderen zien we heel duidelijk de invloed van het Kindpakket. Met name de huishoudens met oudere kinderen profiteren hiervan. Vooral het hogere budget voor schoolreizen (van maximaal 125 euro per jaar naar maximaal 450 euro per jaar) heeft een gunstige uitwerking op de bestedingsruimte van deze gezinnen. Ook wordt duidelijk het effect van het verhogen van de inkomensnorm van 110 naar 120 procent zichtbaar: de (positieve) verschillen zijn het grootst bij een inkomensniveau van 120 procent.

Tabel 2: Vergelijking saldi 2017 en 2015

a. Alleenstaande

	2017		2015	
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€ 110	€ -10	€ 53	€ -65
110%	€ 168	€ -18	€ 125	€ -59
120%	€ 258	€ 72	€ 166	€ -18

b. alleenstaande, twee jonge kinderen (3 & 5 jaar)

	2017		2015	
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€ 377	€ 179	€ 233	€ 76
110%	€ 482	€ 218	€ 287	€ 64
120%	€ 520	€ 256	€ 287	€ 12

c. alleenstaande, twee oudere kinderen (14 & 16 jaar)

	2017		2015	
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€ 292	€ 50	€ 82	€ -88
110%	€ 372	€ 64	€ 173	€ -62
120%	€ 430	€ 121	€ 199	€ -142

d. Paar zonder kinderen

	2017		2015	
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€ 128	€ -48	€ 41	€ -137
110%	€ 219	€ -23	€ 151	€ -92
120%	€ 291	€ 49	€ 169	€ -74

e. paar, twee jonge kinderen (3 & 5 jaar)

	2017		2015	
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€ 227	€ -28	€ 61	€ -155
110%	€ 341	€ 21	€ 190	€ -92
120%	€ 374	€ 54	€ 188	€ -147

f. paar, 2 oudere kinderen (14 & 16 jaar)

	2017		2015	
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€ 162	€ -136	€ -71	€ -300
110%	€ 276	€ -88	€ 58	€ -237
120%	€ 311	€ -54	€ 54	€ -347

6.3 Inkomensniveaus

Wanneer de verschillende inkomensniveaus met elkaar worden vergeleken, valt op dat er in 2015 meer armoedevallen zichtbaar waren dan in 2017: in 2015 kregen alle onderzochte huishoudtypen met kinderen te maken met een armoedeval op 120 procent van de toepasselijke bijstandsnorm.

Deze armoedeval werd veroorzaakt door het wegvallen van diverse kindregelingen: het recht op deze regelingen liep in 2015 door tot een inkomensniveau van 110 procent. In de begroting 2017 is deze inkomensgrens verhoogd naar 120 procent. Hierdoor doen zich in 2017 geen armoedevallen op 120 procent meer voor.

De armoedeval op 110 procent, die in 2017 zichtbaar wordt bij alleenstaanden, zagen we in 2015 niet. Wel valt op dat de bestedingsruimte bij dit huishouden op 110 procent niet evenredig toenam met het netto inkomen.

De alleenstaande ouder met jonge kinderen kreeg in 2015 juist wel met een armoedeval op 110 procent te maken. Dat dit in 2017 niet het geval is, heeft vooral te maken met de hogere kinderopvangtoeslag die dit huishouden in 2017 ontvangt.

Bijlage 1: Begrotingen

In onderstaande tabellen zijn de begrotingen van de verschillende huishoudtypen opgenomen. Voor alle huishoudens wordt op een rij gezet hoe het budget er bij de verschillende inkomensniveaus uit ziet.
De inkomensondersteunende regelingen van de gemeente Enschede zijn als volgt in de begrotingen verwerkt:

Kwijtschelding van heffingen

In de begrotingen is de kwijtschelding van de gemeentelijke- en waterschapsheffingen verwerkt bij de heffingsbedragen. Dit wordt aangegeven met • achter het resterende bedrag.

Collectieve zorgverzekering

De gemeente Enschede biedt inwoners de mogelijkheid zich te verzekeren via een collectieve ziektekostenverzekering. Huishoudens kunnen gebruik maken van een collectieve zorgverzekering bij zorgverzekeraar Menzis. Bij de uitgavenpost “zorgverzekering: basis en aanvullend” is het maandelijkse bedrag van de collectieve zorgverzekering gebruikt. Dit is aangegeven met •• achter de betreffende bedragen.

Kindpakket

De vergoedingen vanuit het Kindpakket zijn verwerkt in de posten “onderwijs”, “vervoer”, “kleding en schoenen”, “inventaris” en “sociale participatie” en aangegeven met ••.

a. Alleenstaande

	100%	110%	120%
Inkomsten			
Netto inkomen (incl. kortingen)	987	1085	1184
Zorgtoeslag	88	88	88
Huurtoeslag	185	185	184
Kinderbijslag	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0
Voorlopige aanslag specifieke zorgkosten	0	0	0
Forfaitaire vergoeding	0	0	0
TOTAAL INKOMSTEN	**1259**	**1358**	**1455**
Vaste lasten			
Huur	408	408	408
Energie			
Gas	60	60	60
Elektriciteit	20	20	20
Water	9	9	9
Gemeentelijke heffingen	0 •	31 •	39
Waterschapsheffingen	0 •	9	9
Telefoon, televisie, internet	54	54	54
Verzekeringen			
Zorgverzekering: Basis en aanvullend	160 ••	160 ••	160 ••
Overige verzekeringen	20	20	20
Onderwijs	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0
Contributies en abonnementen	2	2	2
Vervoer	14	14	14
TOTAAL VASTE LASTEN	**747**	**787**	**795**
Reserveringsuitgaven			
Kleding en schoenen	56	56	56
Inventaris	74	74	74
Onderhoud huis en tuin	24	24	24
Eigen risico	0 ••	0 ••	0 ••
Eigen bijdragen, zelfzorgmedicijnen	12	12	12
Vrijetijdsuitgaven	*	*	*
TOTAAL RESERVERINGSUITGAVEN	**165**	**165**	**165**
Huishoudelijke uitgaven			
Voeding	201	201	201
Was- en schoonmaakmiddelen	6	6	6
Persoonlijke verzorging	21	21	21
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	*	*	*
Roken	*	*	*
Diversen	10	10	10
TOTAAL HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	**238**	**238**	**238**
TOTAAL UITGAVEN	**1149**	**1190**	**1198**
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	**110**	**168**	**258**
Restpakket			
Sociale participatie	96	96	96
Overig restpakket	24	90	90
Vergoeding restpakket	0	0	0
TOTAAL RESTPAKKET	**120**	**186**	**186**
BESCHIKBAAR NA RESTPAKKET	**-10**	**-18**	**72**

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief ***Afhankelijk van gemeentelijke tarieven***

• Verminderd met de kwijtschelding

•• Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

b. alleenstaande, twee jonge kinderen (3 & 5 jaar)

	100%	110%	120%
Inkomsten			
Netto inkomen (incl. kortingen)	987	1085	1184
Zorgtoeslag	88	88	88
Huurtoeslag	244	244	244
Kinderbijslag	133	133	133
Kindgebonden budget	426	426	426
Kinderopvangtoeslag	0	585	877
Voorlopige aanslag specifieke zorgkosten	0	0	0
Forfaitaire vergoeding	0	0	0
TOTAAL INKOMSTEN	**1877**	**2561**	**2952**
Vaste lasten			
Huur	496	496	496
Energie			
Gas	77	77	77
Elektriciteit	46	46	46
Water	16	16	16
Gemeentelijke heffingen	0 •	2 •	42
Waterschapsheffingen	0 •	9 •	18
Telefoon, televisie, internet	54	54	54
Verzekeringen			
Zorgverzekering: Basis en aanvullend	160 ••	160 ••	160 ••
Overige verzekeringen	22	22	22
Onderwijs	1 ••	1 ••	1 ••
Kinderopvang	18	585 ••	889
Contributies en abonnementen	2	2	2
Vervoer	31 ••	31 ••	31 ••
TOTAAL VASTE LASTEN	**922**	**1500**	**1853**
Reserveringsuitgaven			
Kleding en schoenen	86 ••	86 ••	86 ••
Inventaris	93	93	93
Onderhoud huis en tuin	24	24	24
Eigen risico	0 ••	0 ••	0 ••
Eigen bijdragen, zelfzorgmedicijnen	23	23	23
Vrijetijdsuitgaven	*	*	*
TOTAAL RESERVERINGSUITGAVEN	**226**	**226**	**226**
Huishoudelijke uitgaven			
Voeding	279	279	279
Was- en schoonmaakmiddelen	10	10	10
Persoonlijke verzorging	48	48	48
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	*	*	*
Roken	*	*	*
Diversen	17	17	17
TOTAAL HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	**353**	**353**	**353**
TOTAAL UITGAVEN	**1501**	**2079**	**2432**
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	**377**	**482**	**520**
Restpakket			
Sociale participatie	175 ••	175 ••	175 ••
Overig restpakket	24	90	90
Vergoeding restpakket	0	0	0
TOTAAL RESTPAKKET	**198**	**264**	**264**
BESCHIKBAAR NA RESTPAKKET	**179**	**218**	**256**

* Deze posten vallen onder het restpakket
Vet en cursief ***Afhankelijk van gemeentelijke tarieven***
• Verminderd met de kwijtschelding
•• Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

c. alleenstaande, twee oudere kinderen (14 & 16 jaar)

	100%	110%	120%
Inkomsten			
Netto inkomen (incl. kortingen)	987	1085	1184
Zorgtoeslag	88	88	88
Huurtoeslag	244	244	244
Kinderbijslag	191	191	191
Kindgebonden budget	480	480	480
Kinderopvangtoeslag	0	0	0
Voorlopige aanslag specifieke zorgkosten	0	0	0
Forfaitaire vergoeding	0	0	0
TOTAAL INKOMSTEN	**1989**	**2088**	**2187**
Vaste lasten			
Huur	496	496	496
Energie			
Gas	77	77	77
Elektriciteit	46	46	46
Water	16	16	16
Gemeentelijke heffingen	0 •	3 •	42
Waterschapsheffingen	0 •	16 •	18
Telefoon, televisie, internet	58	58	58
Verzekeringen			
Zorgverzekering: Basis en aanvullend	160 ••	160 ••	160 ••
Overige verzekeringen	22	22	22
Onderwijs	0 ••	0 ••	0 ••
Kinderopvang	0	0	0
Contributies en abonnementen	2	2	2
Vervoer	31 ••	31 ••	31 ••
TOTAAL VASTE LASTEN	**907**	**926**	**967**
Reserveringsuitgaven			
Kleding en schoenen	132 ••	132 ••	132 ••
Inventaris	83 ••	83 ••	83 ••
Onderhoud huis en tuin	24	24	24
Eigen risico	0 ••	0 ••	0 ••
Eigen bijdragen, zelfzorgmedicijnen	23	23	23
Vrijetijdsuitgaven	*	*	*
TOTAAL RESERVERINGSUITGAVEN	**261**	**261**	**261**
Huishoudelijke uitgaven			
Voeding	439	439	439
Was- en schoonmaakmiddelen	10	10	10
Persoonlijke verzorging	63	63	63
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	*	*	*
Roken	*	*	*
Diversen	17	17	17
TOTAAL HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	**528**	**528**	**528**
TOTAAL UITGAVEN	**1697**	**1716**	**1757**
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	**292**	**372**	**430**
Restpakket			
Sociale participatie	174 ••	174 ••	174 ••
Overig restpakket	69	135	135
Vergoeding restpakket	0	0	0
TOTAAL RESTPAKKET	**243**	**309**	**309**
BESCHIKBAAR NA RESTPAKKET	**50**	**64**	**121**

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief ***Afhankelijk van gemeentelijke tarieven***

• Verminderd met de kwijtschelding

•• Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

d. Paar zonder kinderen

	100%	110%	120%
Inkomsten			
Netto inkomen (incl. kortingen)	1409	1550	1691
Zorgtoeslag	170	170	146
Huurtoeslag	185	185	147
Kinderbijslag	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0
Voorlopige aanslag specifieke zorgkosten	0	0	0
Forfaitaire vergoeding	0	0	0
TOTAAL INKOMSTEN	**1764**	**1905**	**1984**
Vaste lasten			
Huur	408	408	408
Energie			
Gas	60	60	60
Elektriciteit	36	36	36
Water	13	13	13
Gemeentelijke heffingen	0 •	32 •	39
Waterschapsheffingen	0 •	18	18
Telefoon, televisie, internet	64	64	64
Verzekeringen			
Zorgverzekering: Basis en aanvullend	321 ••	321 ••	321 ••
Overige verzekeringen	28	28	28
Onderwijs	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0
Contributies en abonnementen	4	4	4
Vervoer	28	28	28
TOTAAL VASTE LASTEN	**962**	**1012**	**1019**
Reserveringsuitgaven			
Kleding en schoenen	111	111	111
Inventaris	87	87	87
Onderhoud huis en tuin	24	24	24
Eigen risico	0 ••	0 ••	0 ••
Eigen bijdragen, zelfzorgmedicijnen	24	24	24
Vrijetijdsuitgaven	*	*	*
TOTAAL RESERVERINGSUITGAVEN	**245**	**245**	**246**
Huishoudelijke uitgaven			
Voeding	366	366	366
Was- en schoonmaakmiddelen	8	8	8
Persoonlijke verzorging	42	42	42
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	*	*	*
Roken	*	*	*
Diversen	13	13	13
TOTAAL HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	**429**	**429**	**429**
TOTAAL UITGAVEN	**1636**	**1686**	**1693**
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	**128**	**219**	**291**
Restpakket			
Sociale participatie	152	152	152
Overig restpakket	24	90	90
Vergoeding restpakket	0	0	0
TOTAAL RESTPAKKET	**176**	**242**	**242**
BESCHIKBAAR NA RESTPAKKET	**-48**	**-23**	**49**

* Deze posten vallen onder het restpakket
Vet en cursief ***Afhankelijk van gemeentelijke tarieven***
• Verminderd met de kwijtschelding
•• Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

e. paar, twee jonge kinderen (3 & 5 jaar)

	100%	110%	120%
Inkomsten			
Netto inkomen (incl. kortingen)	1409	1550	1691
Zorgtoeslag	170	170	146
Huurtoeslag	244	244	206
Kinderbijslag	133	133	133
Kindgebonden budget	170	170	157
Kinderopvangtoeslag	0	0	0
Voorlopige aanslag specifieke zorgkosten	0	0	0
Forfaitaire vergoeding	0	0	0
TOTAAL INKOMSTEN	**2126**	**2267**	**2333**
Vaste lasten			
Huur	496	496	496
Energie			
Gas	77	77	77
Elektriciteit	52	52	52
Water	19	19	19
Gemeentelijke heffingen	0 •	9 •	42
Waterschapsheffingen	0 •	18	18
Telefoon, televisie, internet	64	64	64
Verzekeringen			
Zorgverzekering: Basis en aanvullend	321 ••	321 ••	321 ••
Overige verzekeringen	29	29	29
Onderwijs	1 ••	1 ••	1 ••
Kinderopvang	18	18	18
Contributies en abonnementen	4	4	4
Vervoer	45 ••	45 ••	45 ••
TOTAAL VASTE LASTEN	**1125**	**1152**	**1184**
Reserveringsuitgaven			
Kleding en schoenen	136 ••	136 ••	136 ••
Inventaris	108	108	108
Onderhoud huis en tuin	24	24	24
Eigen risico	0 ••	0 ••	0 ••
Eigen bijdragen, zelfzorgmedicijnen	35	35	35
Vrijetijdsuitgaven	*	*	*
TOTAAL RESERVERINGSUITGAVEN	**302**	**302**	**302**
Huishoudelijke uitgaven			
Voeding	372	372	372
Was- en schoonmaakmiddelen	12	12	12
Persoonlijke verzorging	69	69	69
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	*	*	*
Roken	*	*	*
Diversen	20	20	20
TOTAAL HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	**473**	**473**	**473**
TOTAAL UITGAVEN	**1899**	**1926**	**1959**
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	**227**	**341**	**374**
Restpakket			
Sociale participatie	231 ••	231 ••	231 ••
Overig restpakket	24	90	90
Vergoeding restpakket	0	0	0
TOTAAL RESTPAKKET	**254**	**320**	**320**
BESCHIKBAAR NA RESTPAKKET	**-28**	**21**	**54**

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief ***Afhankelijk van gemeentelijke tarieven***

• Verminderd met de kwijtschelding

•• Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

f. paar, 2 oudere kinderen (14 & 16 jaar)

	100%	110%	120%
Inkomsten			
Netto inkomen (incl. kortingen)	1409	1550	1691
Zorgtoeslag	170	170	146
Huurtoeslag	244	244	206
Kinderbijslag	191	191	191
Kindgebonden budget	224	224	212
Kinderopvangtoeslag	0	0	0
Voorlopige aanslag specifieke zorgkosten	0	0	0
Forfaitaire vergoeding	0	0	0
TOTAAL INKOMSTEN	**2238**	**2379**	**2446**
Vaste lasten			
Huur	496	496	496
Energie			
Gas	77	77	77
Elektriciteit	52	52	52
Water	19	19	19
Gemeentelijke heffingen	0 •	9 •	42
Waterschapsheffingen	0 •	18	18
Telefoon, televisie, internet	68	68	68
Verzekeringen			
Zorgverzekering: Basis en aanvullend	321 ••	321 ••	321 ••
Overige verzekeringen	29	29	29
Onderwijs	0 ••	0 ••	0 ••
Kinderopvang	0	0	0
Contributies en abonnementen	4	4	4
Vervoer	45 ••	45 ••	45 ••
TOTAAL VASTE LASTEN	**1110**	**1137**	**1170**
Reserveringsuitgaven			
Kleding en schoenen	181 ••	181 ••	181 ••
Inventaris	98 ••	98 ••	98 ••
Onderhoud huis en tuin	24	24	24
Eigen risico	0 ••	0 ••	0 ••
Eigen bijdragen, zelfzorgmedicijnen	35	35	35
Vrijetijdsuitgaven	*	*	*
TOTAAL RESERVERINGSUITGAVEN	**338**	**338**	**338**
Huishoudelijke uitgaven			
Voeding	512	512	512
Was- en schoonmaakmiddelen	12	12	12
Persoonlijke verzorging	84	84	84
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	*	*	*
Roken	*	*	*
Diversen	20	20	20
TOTAAL HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	**628**	**628**	**628**
TOTAAL UITGAVEN	**2076**	**2103**	**2136**
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	**162**	**276**	**311**
Restpakket			
Sociale participatie	230 ••	230 ••	230 ••
Overig restpakket	69	135	135
Vergoeding restpakket	0	0	0
TOTAAL RESTPAKKET	**299**	**365**	**365**
BESCHIKBAAR NA RESTPAKKET	**-136**	**-88**	**-54**

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief ***Afhankelijk van gemeentelijke tarieven***

• Verminderd met de kwijtschelding

•• Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

Bijlage 2: Overzicht saldo inkomsten minus uitgaven

Toelichting bij de tabel:

- De eerste twee kolommen (zwart) geeft het netto inkomen weer en het verschil in netto inkomen tussen twee opeenvolgende inkomensniveaus.
- De volgende drie kolommen (blauw) hebben betrekking op het saldo na invulling van de noodzakelijke uitgaven in het basispakket. Hierbij is ook het verschil in het saldo tussen twee opeenvolgende inkomensniveaus weergegeven. En het verschil in bestedingsruimte op respectievelijk 110% en 120% ten opzichte van die op bijstandsniveau.
- De laatste drie kolommen (groen) hebben betrekking op het saldo na invulling van de uitgaven uit het basispakket en het restpakket. Ook hier zijn de verschillen weergegeven.
- Een negatief saldo op de maandbegroting is in rood weergegeven.
- Indien een hoger inkomen leidt tot minder bestedingsruimte (de zogenoemde armoedeval) dan is dit bij het betreffende inkomensniveau aangegeven met een rood pijltje:

Tabel 3: Overzicht saldo inkomsten minus uitgaven

inkomen				na basispakket			na restpakket		
%	netto inkomen	toename netto inkomen	toename t.o.v. 100%	saldo	verschil met voorgaande inkomens-categorie	verschil met 100%	saldo	verschil met voorgaande inkomens-categorie	verschil met 100%
a. Alleenstaande									
100%	€ 1.259			€ 110			€ -10		
110%	€ 1.358	€ 99	€ 99	€ 168	€ 58	€ 58	€ -18	€ -7	€ -7
120%	€ 1.455	€ 98	€ 196	€ 258	€ 90	€ 148	€ 72	€ 90	€ 82
b. alleenstaande, twee jonge kinderen (3 & 5 jaar)									
100%	€ 1.877			€ 377			€ 179		
110%	€ 2.561	€ 684	€ 684	€ 482	€ 105	€ 105	€ 218	€ 39	€ 39
120%	€ 2.952	€ 391	€ 1.075	€ 520	€ 38	€ 143	€ 256	€ 38	€ 78
c. alleenstaande, twee oudere kinderen (14 & 16 jaar)									
100%	€ 1.989			€ 292			€ 50		
110%	€ 2.088	€ 99	€ 99	€ 372	€ 80	€ 80	€ 64	€ 14	€ 14
120%	€ 2.187	€ 99	€ 197	€ 430	€ 58	€ 137	€ 121	€ 58	€ 72
d. Paar zonder kinderen									
100%	€ 1.764			€ 128			€ -48		
110%	€ 1.905	€ 141	€ 141	€ 219	€ 91	€ 91	€ -23	€ 25	€ 25
120%	€ 1.984	€ 79	€ 220	€ 291	€ 72	€ 163	€ 49	€ 72	€ 97
e. paar, twee jonge kinderen (3 & 5 jaar)									
100%	€ 2.126			€ 227			€ -28		
110%	€ 2.267	€ 141	€ 141	€ 341	€ 114	€ 114	€ 21	€ 48	€ 48
120%	€ 2.333	€ 66	€ 207	€ 374	€ 33	€ 147	€ 54	€ 33	€ 82
f. paar, 2 oudere kinderen (14 & 16 jaar)									
100%	€ 2.238			€ 162			€ -136		
110%	€ 2.379	€ 141	€ 141	€ 276	€ 114	€ 114	€ -88	€ 48	€ 48
120%	€ 2.446	€ 67	€ 208	€ 311	€ 34	€ 148	€ -54	€ 34	€ 83

Bijlage 3: Verantwoording uitgaven

Het Nibud gebruikt diverse bronnen voor de referentiecijfers. Hieronder volgt een korte verantwoording van keuzes en bronnen uitgesplitst naar het basis- en het restpakket.

1. Basispakket

Huur

Er wordt gerekend met een huur van 408 euro voor een- en tweepersoonshuishoudens en 496 euro voor meerpersoonshuishoudens.

Energie

Dit is 90 procent van de prijs van gemiddeld gebruik naar huishoudtype met een opslag voor huishoudens van de AOW-gerechtigde leeftijd (gasverbruik). Daarbij hanteert het Nibud de prijs van het gemiddelde verbruik.

Lokale lasten

Dit zijn de gemeentelijke- en waterschapsheffingen verminderd met de eventuele kwijtschelding.

Telefoon, televisie en internet

Deze bedragen zijn gebaseerd op het bellen met een mobiele telefoon met een sim-only abonnement voor 100 tot 150 belminuten per maand, een basisabonnement voor internet en een basis digitaal televisie abonnement. We gaan er van uit dat iedereen in het huishouden van 12 jaar en ouder een eigen mobiele telefoon heeft.

Zorgverzekeringen

Dit betreft de nominale premie van de basis- en aanvullende verzekering inclusief de minst uitgebreide tandartsverzekering. Voor huishoudens die voldoen aan de voorwaarden gaan we uit van de collectieve zorgverzekering die de gemeente aanbiedt.

Overige verzekeringen

Dit betreft een aansprakelijkheidsverzekering, een inboedelverzekering en voor volwassenen in huishoudens onder de AOW-gerechtigde leeftijd een uitvaartverzekering.

Onderwijs

Dit zijn gemiddelde bedragen aan schoolkosten. Deze verschillen per schooltype. Ze zijn afkomstig van Nibud-onderzoek (basisschool) en de Schoolkostenmonitor (middelbare school).

Kinderopvang

Dit zijn de kosten van kinderopvang en de peuterspeelzaal verrekend met (indien van toepassing) de gemeentelijke vergoedingen. De landelijke vergoeding is weergegeven bij de inkomsten.

Contributies en abonnementen

Hieronder vallen de bankkosten. De kosten aan kranten en/of tijdschriften en de kosten aan (sport-)verenigingen vallen onder het restpakket (zie volgende paragraaf).

Vervoer

Voor ieder lid van het huishouden zijn dit de kosten van een fiets en de kosten van een OV-chipkaart en enkele zones.

Kleding en schoenen

Deze bedragen zijn gebaseerd op het Nibud-basispakket voor kleding.

Inventaris en onderhoud

Bedragen zijn gebaseerd op het Nibud-basispakket voor inventaris en onderhoud.

Eigen Risico

Dit zijn de kosten van het eigen risico verminderd met de tegemoetkoming vanuit de gemeente.

Eigen bijdragen, zelfzorgmedicijnen

In het basispakket zitten kosten die elk huishouden heeft. De kosten betreffen de huisapotheek met pleisters, aspirines e.d.

Voeding

De bedragen zijn gebaseerd op de aanbevolen hoeveelheden voor een gezonde voeding van het Voedingscentrum en de prijzen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Was- en schoonmaakartikelen

Dit is een bedrag per huishouden en een bedrag per persoon op basis van Nibud-onderzoek.

Persoonlijke verzorging

Uitgegaan is van een bedrag per persoon op basis van Nibud-onderzoek.

Diversen

Dit is een bedrag per huishouden en een bedrag per persoon voor diverse uitgaven. Denk hierbij aan de kosten voor postzegels en de kosten van een identiteitsbewijs.

2. Restpakket

Het bedrag dat overblijft nadat alle uitgaven uit het basispakket zijn gedaan, is bestemd voor vrije bestedingen. Alle vrije bestedingen vormen samen het restpakket.

Pakket voor sociale participatie

Als voorbeeld heeft het Nibud in samenwerking met het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) een pakket aan uitgaven voor sociale participatie opgesteld. De uitgavenposten waar rekening mee is gehouden staat hieronder weergegeven evenals de richtbedragen voor deze uitgavenposten.

Uitgaven aan sociale participatie, bedrag per maand

	€
Contributies en abonnementen	
per kind 4-12 jaar	11,00
per persoon >12 jaar	16,50
per huishouden	2,00
Bezoek ontvangen	
per persoon	8,50
per huishouden	11,00
Op bezoek gaan	
per persoon	5,50
Vakantie/uitgaan	
per persoon	16,50
per huishouden	22,50
Vervoer	
per persoon	9,00
per huishouden	4,50

Bron: Hoff et al, SCP/Nibud, 2009, berekeningen Nibud, 2017

Overig restpakket

Naast de uitgaven zoals gespecificeerd in het pakket aan sociale participatie kunnen nog allerlei overige uitgaven als voorbeeld in het restpakket worden opgenomen. In dit onderzoek zijn dat de kosten voor woon-werkverkeer (gebaseerd op een twee-sterrenabonnement, zakgeld voor de kinderen (bedragen zijn gebaseerd op regulier onderzoek van het Nibud) en de kosten voor een huisdier.

Bijlage 4: Saldi met Garantverzorgd 2

In tabel 4 op de volgende pagina zijn de saldi weergegeven van huishoudens die gekozen hebben voor de zorgverzekering Garantverzorgd 2, waar in de rest van deze rapportage is gerekend met Garantverzorgd3. In deze tabel is tevens rekening gehouden met een reservering voor het eigen risico. We gaan ervan uit dat huishoudens met een laag inkomen voor deze kosten moeten reserveren, omdat zij dit bedrag (mocht dit onverwachts nodig zijn), niet 'op de plank zullen hebben liggen'. Deze reservering bedraagt 285 euro per jaar, wat neerkomt op 23,75 euro per maand. (Dit is het volledig eigen risico van 385 euro per jaar verminderd met de gemeentelijke tegemoetkoming van 100 euro per jaar.) Omdat Garantverzorgd 2 niet beschikbaar is voor huishoudens met een inkomen op 120 procent, wordt op dat inkomensniveau wel met Garantverzorgd 3 gerekend.

De saldi in tabel 4 zijn (op 100 en 110 procent) iets lager dan de saldi in tabel 1, waar gerekend wordt met Garantverzorgd3. Dit heeft te maken met de bovengenoemde reservering voor het eigen risico. Voor deelnemers aan de collectieve zorgverzekering, die het eigen risico opmaken, is GarantVerzorgd 3 de goedkoopste optie. Een verzekerde die verwacht weinig zorgkosten te hebben en die daarom kiest voor GarantVerzorgd 2, maar waar desondanks het volledig eigen risico wordt opgemaakt, is maandelijks iets duurder uit, ook wanneer gebruik wordt gemaakt van de gemeentelijke regeling voor een tegemoetkoming in de kosten van het eigen risico.
Wanneer iemand het eigen risico niet of slechts beperkt hoeft aan te spreken, is Garantverzorgd2 wel de goedkoopste optie. De saldi zullen dan maandelijks maximaal 23,75 euro hoger uitkomen (voor paren is dit het dubbele: 47,50 euro).

Tabel 4: Overzicht saldo inkomsten minus uitgaven bij Garantverzorgd2

a. Alleenstaande **inclusief inkomenstoeslag**

	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€ 106	€ -14	€ 116	€ -4
110%	€ 156	€ -29	€ 156	€ -29
120%	€ 258	€ 72	€ 258	€ 72

b. alleenstaande, twee jonge kinderen (3 & 5 jaar) **inclusief inkomenstoeslag**

	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€ 373	€ 175	€ 385	€ 187
110%	€ 460	€ 196	€ 460	€ 196
120%	€ 520	€ 256	€ 520	€ 256

c. alleenstaande, twee oudere kinderen (14 & 16 jaar) **inclusief inkomenstoeslag**

	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€ 289	€ 46	€ 301	€ 58
110%	€ 352	€ 44	€ 352	€ 44
120%	€ 430	€ 121	€ 430	€ 121

d. Paar zonder kinderen **inclusief inkomenstoeslag**

	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€ 120	€ -55	€ 134	€ -42
110%	€ 205	€ -37	€ 205	€ -37
120%	€ 291	€ 49	€ 291	€ 49

e. paar, twee jonge kinderen (3 & 5 jaar) **inclusief inkomenstoeslag**

	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€ 219	€ -35	€ 233	€ -21
110%	€ 301	€ -19	€ 301	€ -19
120%	€ 374	€ 54	€ 374	€ 54

f. paar, 2 oudere kinderen (14 & 16 jaar) **inclusief inkomenstoeslag**

	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€ 155	€ -144	€ 168	€ -130
110%	€ 237	€ -128	€ 237	€ -128
120%	€ 311	€ -54	€ 311	€ -54

Gemeente Enschede

Voorstel Gemeenteraad VII- B

Onderwerp	Verordening Jeugdhulp en maatschappelijke ondersteuning Enschede 2019		
Portefeuillehouder	Niels van den Berg agendaletter (B)		
Programma	*WZW*	Aangeboden aan Raad	6 november 2018
Stuknummer (invulling door Griffie)		Corsanummer	1800087476

Wij stellen u voor te besluiten om:

1. De Verordening Jeugdhulp en maatschappelijke ondersteuning Enschede 2019 vast te stellen.
2. Het eindverslag inspraakprocedure vast te stellen.

Inleiding
De bestaande verordeningen Wmo en Jeugd moesten geactualiseerd worden, met name als gevolg van de invoering van het nieuwe Twentse ondersteuningsmodel waarmee we per 1 januari 2019 gaan werken. We hebben deze noodzakelijke actualisatie aangegrepen om beide verordeningen samen te voegen. Dit vormt een volgende stap binnen de transformatie van het sociaal domein en het beter integraal werken rond inwoner en gezin. Indien er wordt ingestemdt, treedt de verordening gaat in op 1 januari 2019. Vaststelling is een bevoegdheid van de gemeenteraad. De ontwerpverordening heeft van 12 september 2018 tot en met 10 oktober 2018 ter inzage gelegen voor inspraak door inwoners, cliënten en zorgaanbieders. Ook de Wmo-raad heeft advies uitgebracht. De binnengekomen reacties zijn verwoord in het eindverslag van de inspraakprocedure.

Beoogd resultaat
Vaststellen van de verordening Jeugdhulp en Maatschappelijke ondersteuning en het eindverslag van de inspraakprocedure zodat de verordening per 1 januari 2019 in werking treedt.

Argumenten
1.1 De gemeenteraad is wettelijk verplicht een verordening vast te stellen
De Jeugdwet en de Wmo2015 geven opdracht aan de gemeenteraad een verordening vast te stellen met daarin regels over onder meer de toegang tot ondersteuning en wijze van beoordeling van aanvragen voor ondersteuning en de criteria voor het toekennen van een persoonsgebonden budget. De beide wetten verschillen echter op onderdelen. Zo zijn o.a. de kwaliteitseisen in de Jeugdwet vergaand omschreven, terwijl de Wmo daarin meer ruimte biedt aan gemeenten. De wetten verschillen ook op de eigen bijdrage, die van toepassing is in de Wmo. Ook verschilt het proces om tot besluitvorming te komen op een aanvraag. In de Jeugdwet wordt evenals in andere wetten de Algemene Wet bestuursrecht (Awb) als uitgangspunt gehanteerd, terwijl in de Wmo afwijkende termijnen zijn opgenomen voor het melden van een hulpvraag, het doen van onderzoek en het behandelen van een aanvraag. Deze verschillen zijn terug te zien in de integrale verordening. Verder hebben wij al sinds 2007 ervaring met het uitvoeren van de Wmo waar de uitvoering van de Jeugdwet pas sinds 2015 een taak van de gemeente is. De historie van de beide verordeningen was verschillend en daarmee de mate van uitwerking en dat is ook terug te zien in deze integrale verordening.

1.2 Om integrale ondersteuning mogelijk te maken zijn de verordeningen jeugdhulp en MO samengevoegd in één integrale verordening
We werken richting onze inwoners integraal volgens het principe 1 gezin – 1 plan – 1 regisseur, terwijl onze organisatie en interne systemen nog deels gescheiden zijn ingericht. Zo werken we met twee verordeningen. Een belangrijke stap om meer integrale ondersteuning mogelijk te maken en meer eenduidigheid voor onze inwoners te creëren is deze integrale verordening Jeugdhulp & Wmo. Bovendien wordt nauw samengewerkt met de opstellers van het uitvoeringsplan van de Participatiewet, omdat ook werk en inkomen (uitkering, bijzondere bijstand en inzet op re-integratie naar werk en activering) belangrijke onderdelen van het sociaal domein zijn en ook regelmatig een rol speelt in de problematiek van cliënten Wmo en jeugdhulp.

MO--. J. Weijnen Telefoon: 06-28652277

1.3 De verordening bouwt voort op het beleidsplan invoering Wmo 2015-2016 en het beleidsplan Jeugd 2015-2018 en eerder vastgestelde kaders en uitgangspunten

Basis voor het opstellen van de integrale verordening zijn de afzonderlijke beleidsplannen Wmo en Jeugdwet en de eerder vastgestelde kaders en uitgangspunten. Vanaf 2007 hebben wij al ervaring met de Wmo. Met de decentralisaties in 2015 is daar een aantal taken bijgekomen en valt ook de toegang tot jeugdhulp onder de verantwoordelijkheid van de gemeente. Omdat we reeds historie hadden met de Wmo2007 was de verordening op basis van de Wmo2015 meer uitgewerkt dan de verordening Jeugdhulp die in 2015 is ingegaan. Met het samenvoegen van beide verordeningen wordt dit verschil in mate van uitwerking meer zichtbaar. Gezien de beperkte tijd die er was voor het samenvoegen van de beide verordeningen is ervoor gekozen om de bestaande verordeningen grotendeels intact te laten en alleen daar waar dat omwille van zoveel mogelijk eenduidigheid voor onze inwoners, leesbaarheid en structuur noodzakelijk was e.e.a. te harmoniseren. Verder is bij het opstellen van de verordening als uitgangspunt gehanteerd dat wat reeds in de wet staat niet nogmaals in de verordening wordt opgenomen. In de vorige versies van de verordening MO stonden er artikelen in de verordening die ook al in de wet stonden. Die artikelen zijn in deze versie van de integrale verordening eruit gehaald. Hierdoor is de omvang van de verordening behoorlijk ingekort. Voorts zijn in de voorliggende verordening enkele (technische) wijzigingen doorgevoerd als gevolg van wijziging van landelijke wet- en regelgeving (invoering abonnementstarief Wmo) en zijn wijzigingen doorgevoerd als gevolg van inwerkingtreding van het Twentse ondersteuningsmodel per 1 januari 2019. Ook is een aantal artikelen of leden en begrippen verwijderd. Dit mede omdat ze overbodig zijn of het juridisch niet correct is ze op te nemen in de verordening. Het aanvraagproces rondom PGB is gelijkgetrokken op details (bijv. termijn waarbinnen PGB besteed moet worden). Bij jeugd is het onderscheid tussen het gespreksverslag en het ondersteuningsplan uit de verordening gehaald uit oogpunt van vermijden onnodige bureaucratie. Alleen het ondersteuningsplan is opgenomen, hierin staan de resultaten van het onderzoek waar een eventueel gesprek deel van kan uitmaken.

1.4 De verordening Jeugdhulp & MO worden op onderdelen nog nader uitgewerkt

In de verordening worden alleen de hoofdlijnen vastgesteld. De verordening moet op een aantal onderdelen nader uitgewerkt worden. Het gaat dan onder meer om regels die periodiek moeten worden geactualiseerd als gevolg van wijzigingen in de inkoop van voorzieningen of als gevolg van nieuwe productontwikkelingen en om jaarlijkse vaststelling van tarieven. Om niet veelvuldig de gehele verordening te hoeven wijzigen, werken we met een "Besluit". Dit is landelijk gebruikelijk; ook de huidige Wmo- en Jeugdverordeningen kennen zo'n bijbehorend besluit en op dit moment kennen we ook al een Besluit MO en een Besluit jeugdhulp. Vanwege de integrale verordening Jeugdhulp & MO worden ook het huidige Besluit MO en het huidige uitvoeringsbesluit jeugdhulp geïntegreerd in een integraal Besluit Jeugdhulp & MO Enschede 2019. Het College stelt dit besluit vast.

2.1 De antwoorden op de zienswijzen en op het advies van de Wmo-raad zijn verwoord in het eindverslag van de inspraakprocedure Ontwerpverordening Jeugdhulp en maatschappelijke ondersteuning Enschede 2019

De conceptverordening heeft conform de Inspraakverordening Enschede 2006 ter inzage gelegen voor inspraak van ingezetenen (inwoners van de gemeente Enschede) en belanghebbenden (degenen wiens belang rechtstreeks bij een besluit is betrokken). Het college heeft de relevante reacties verwerkt in de verordening die nu voorligt. De binnengekomen reacties zijn verwoord in het eindverslag van de inspraakprocedure en alle reacties zijn in het eindverslag gevoegd.

4.1 De bestuurlijke route

De Raad is op verschillende momenten betrokken geweest bij dit invoeringsproces. Zo is er op 28 november 2016 een randprogramma geweest over dit onderwerp. Op 15 december 2016 heeft de bestuurscommissie OZJT ingestemd met het `Koersdocument integrale inkoop Jeugd en maatschappelijke ondersteuning" vastgesteld als kader voor de integrale inkoop van Wmo en jeugdondersteuning om de noodzakelijke transformatie te bewerkstelligen voor wat betreft de regionale bevoegdheid. De Raad is hierover via een brief d.d 21 december 2016 geïnformeerd. Op 17 januari 2017 heeft het College het koersdocument vastgesteld voor wat betreft de lokale (college) bevoegdheden op deze terreinen. Op 14 februari 2017 is er een voortgangsbericht aan de raad gestuurd inzake koers inkoop jeugd en Wmo .
In april 2017 heeft de bestuurscommissie OZJT (BC OZJT) besloten om meer tijd te nemen en opdracht te geven tot uitwerking van een Twents model. Dit moest leiden tot nieuwe overeenkomsten per 1-1-2019. Vervolgens is er een concept-model ontwikkeld. Op 4 december 2017 is in het randprogramma een toelichting gegeven op het inkoopmodel. Ook zijn de punten die de Raad in de Stedelijke Commissie van 4 december tijdens de bespreking van het Dilemmadocument Jeugdhulp ten aanzien van de inkoop heeft aangegeven meegenomen richting OZJT. Deze punten, zoals het belang van de aanpak zorgfraude, toezicht en handhaving op kwaliteit, een voorkeur voor een "lichte" inkoopvorm, het terugdringen van administratieve lasten zijn ingebracht in de BC OZJT van 6 december 2017 en overgenomen. Het College heeft het einddocument op 16 januari 2018 vastgesteld voor zover her de lokale (college) bevoegdheid betreft en ter zienswijze voorgelegd aan de Raad.
De Raad heeft 19 februari 2018 unaniem de motie aangenomen van GroenLinks voor een "acceptatieplicht" voor aanbieders van mensen met een complexe zorgvraag. Ook heeft de Wmo- Raad advies uitgebracht (d.d.10 januari, Reactienota van het College op 30 januari). Zowel de motie als het advies van de Wmo-Raad is

verzonden aan het OZJT. In de BC OZJT van 23 februari 2018, waar de inkoopstrategie Integrale Inkoop Wmo 2015 en Jeugdwet is vastgesteld, is dit ook besproken. De bestuurscommissie heeft besloten de mogelijkheid van een acceptatieplicht mee te nemen in de uitwerking van de inkoopstrategie in de inkoopbestekken. Daarna heeft definitieve besluitvorming in de lokale colleges plaatsgevonden voor die onderdelen waarvoor de bevoegdheid lokaal ligt. Het Enschedese College heeft op 13 maart 2018 ingestemd met deze stap in het inkoopproces. Verder is de raad per brief geïnformeerd d.d. 15 juni 2018 over de stand van zaken integrale inkoop jeugdhulp en ondersteuning en in het bijzonder over de tarieven.
In mei van 2018 waren de kaders van de nieuwe werkwijze bekend en is gestart met de revisie van de huidige verordeningen. De ontwerpverordening heeft direct na de zomerperiode ter inzage gelegen en voor de vroegst mogelijke Raadsvergadering ter agendering aangeboden. De raad is per brief geïnformeerd over de terinzagelegging.

Kanttekeningen.

1.1. De verordening bouwt voort op de huidige beleidsplannen en eerder vastgestelde uitgangspunten en nog niet op het nieuw vast stellen beleidsplan.

De bestaande beleidsplannen jeugdhulp en MO zijn eind 2014 vastgesteld. Voor de Wmo gold dat dit beleidsplan primair voor de invoering in de jaren 2015-2016 gold, voor de jeugd geldt dat het beleidsplan eind 2018 afloopt. Normaliter wordt eerst een nieuw integraal beleidsplan vastgesteld en daarna een nieuwe verordening. Vooruitlopend op het beleidsplan is gemeend de bestaande verordeningen samen te voegen. Reden hiervoor is dat de bestaande verordeningen geactualiseerd moesten worden als gevolg van wijzigingen in landelijke wet- en regelgeving (invoering abonnementstarief bij de Wmo), maar ook de invoering van het nieuwe Twentse model met ingang van 1 januari 2019. Met het doorvoeren van deze wijzigingen kan niet gewacht worden totdat er een nieuw beleidsplan ligt, omdat deze wijzigingen moeten ingaan per 1 januari 2019 en het proces om te komen tot een nieuw beleidsplan meer tijd in beslag neemt. Omdat zoals eerder gezegd in de uitvoering een integrale ondersteuningsopzet het uitgangspunt is, is gemeend om vooruitlopend op een nieuw integraal beleidsplan alvast een eerste stap te zetten door de bestaande verordeningen samen te voegen. Zodra deze nieuwe uitgangspuntennotitie er is (eerste kwartaal 2019 zoals aangekondigd in de raadsbrief Ontwikkelingen jeugd van 2 oktober jl. (corsanummer 1800083166))), wordt bekeken wat de consequenties zijn voor deze integrale verordening.

1.2. Verordening is bedoeld als regelgeving voor onze inwoners

Bij het opstellen van de verordening is als uitgangspunt gehanteerd dat wat reeds in de wet staat niet nogmaals in de verordening wordt opgenomen. In de vorige versies van de verordening MO stonden er zaken in de verordening die ook al in de wet stonden. Dit is juridisch niet juist, omdat de gemeenteraad geen besluit kan nemen over hetgeen al in de wet geregeld is. Door deze artikelen eruit te laten is de omvang van de integrale verordening behoorlijk ingekort. Kanttekening kan zijn dat in de uitvoeringspraktijk de verordening niet op alle punten voldoende concreet en gedetailleerd is. De verordening is echter vooral bedoeld als regelgeving voor onze inwoners. Voor een juiste uitvoering van de regelgeving in de uitvoeringspraktijk kunnen werkinstructies of handleidingen worden ontwikkeld.

1.3 Vanwege de inwerkingtreding van het Twents model en de contracten met de aanbieders is het noodzakelijk dat de nieuwe verordening uiterlijk 1 januari 2019 inwerking treedt.

De wijziging van de verordening is het sluitstuk van het invoeringsproces van het Twents model. Wanneer de raad niet voor 1 januari een besluit neemt over het voorstel, kan het model niet worden ingevoerd en noodzakelijke ondersteuning niet aan inwoners worden toegekend.

Bijdrage aan duurzaamheidsdoelstellingen

Nvt

Kosten, opbrengsten, dekking

Nvt

Communicatie

De Wmo-raad, organisaties en belanghebbenden die een zienswijze hebben ingediend ontvangen na de raadsbehandeling op 10 december het eindverslag van de inspraakprocedure. De Verordening Jeugdhulp en Maatschappelijke ondersteuning Enschede 2019 is een besluit in de zin de Awb en wordt na vaststelling door de raad bekend gemaakt via de Huis-aan-huis en www.enschede.nl en www.sociaaldomein053.nl. Tevens verschijnt deze op decentrale.regelgeving.overheid.nl.

Vervolg

De verordening wordt na instemming zo spoedig mogelijk gepubliceerd en treedt op 1 januari 2019 inwerking. Een aantal punten uit deze verordening moeten nader uitgewerkt worden in het Besluit Jeugdhulp & MO Enschede 2019 dat het College zal vaststellen vóór 1 januari 2019. Met de inwerkingtreding van deze regelingen wordt gewaarborgd dat per 1 januari volgens het nieuwe Twentse ondersteuningsmodel gewerkt kan worden.

MO--. J. Weijnen Telefoon: 06-28652277

Gemeente Enschede

Bijlagen

Bijlage 1 Ontwerpverordening Jeugdhulp en Maatschappelijke ondersteuning Enschede 2019
Bijlage 2 Toelichting op de ontwerpverordening Jeugdhulp en Maatschappelijke ondersteuning
Bijlage 3 Eindverslag inspraakprocedure

Burgemeester en Wethouders van Enschede, _____

de loco-Secretaris, **de Burgemeester,**

E.A. Smit dr. G.O. van Veldhuizen

Besluit
Van de Raad van de gemeente Enschede, gelezen het voorstel van Burgemeester en Wethouders van

---

Vastgesteld in de vergadering van _____

De Griffier, **de Voorzitter**

R.M. Jongedijk dr. G.O. van Veldhuizen

MO--. J. Weijnen Telefoon: 06-28652277

EINDVERSLAG INSPRAAKPROCEDURE
Concept-Verordening Jeugdhulp en Maatschappelijke ondersteuning Enschede 2019.

Van de inspraakmogelijkheid op het ontwerp van bovenstaande regeling is tweemaal gebruik gemaakt. In dit verslag worden de inspraakreacties kort becommentarieerd. De reacties hebben aanleiding gegeven om de ontwerpstukken ten dele aan te passen.

De Wmo-raad heeft voorafgaand aan de inzageperiode reeds een préadvies uitgebracht, welke wij van een reactie hebben voorzien. In het definitieve advies, welke tijdens de inzageperiode is ingediend, heeft de Wmo-raad een aantal van onze reacties becommentarieerd. Als gevolg van deze werkwijze zijn hieronder een aantal aandachtspunten van voorzien van elkaar opvolgende zienswijzen en reacties.

Ontvangen schriftelijke inspraakreacties van:

<u>Wmo-Raad</u>

1)
Zienswijze
Algemeen.
De Wmo-raad heeft in algemene zin waardering voor het huidige concept. Daarbij ondersteunt de raad het uitgangspunt dat wat in de wet staat, niet nogmaals in de verordening wordt herhaald. Aangegeven wordt dat "er soms overwegingen van praktische aard zijn die maken dat het toch herhaald wordt in de verordening, bijvoorbeeld ter verduidelijking". Wij adviseren (1) u dit zoveel mogelijk te beperken omdat de keuzes altijd arbitrair kunnen zijn. Beter is het zoveel mogelijk uitleg te geven in de nota van toelichting. Dit voorkomt ook dat de verordening een (te) beperkte houdbaarheidsduur heeft.

Reactie:
We zijn blij dat de Wmo-raad achter het gehanteerde uitgangspunt staat. Uiteraard zullen wij dit zoveel als mogelijk proberen te beperken. Deze keuzes zijn niet arbitrair maar zeer zorgvuldig afgewogen: dan wel ondersteunend aan uitvoering omdat alle opties/criteria bij elkaar gebundeld zijn, dan wel ondersteunend aan inwoners die op bepaalde onderwerpen de wet er niet bij hoeven lezen. Overigens kunnen de verordening en de toelichting niet los van elkaar worden gezien. Beide worden door de raad vastgesteld en hebben dezelfde geldigheidsduur.

2)
Zienswijze:
Een ander punt dat aansluit op het bovenstaande, betreft het in elkaar schuiven van de verordeningen Jeugdhulp en Maatschappelijke ondersteuning. Ook dit wordt in principe ondersteund door de Wmo-raad maar de (wettelijke) aard en uitvoering verschilt dermate dat het in elkaar schuiven tot één verordening in de tekst en op onderdelen de schijn wekt dat Maatschappelijke Ondersteuning overschaduwd wordt door Jeugdhulp. Wij adviseren (2) u hier in de overwegingen aandacht te besteden en in de uitwerking scherp op te zijn (zie in bijzonder onze onderstaande opmerking bij artikel 2.1.2).

Reactie:
Beide verordeningen zijn gelijkwaardig. De historie van de bestaande verordeningen is vooral bepalend geweest en die teksten zijn zoveel mogelijk in stand gelaten.

Sterker nog, het aantal bepalingen en de lengte van de bepalingen die uitsluitend betrekking hebben op wmo zijn meer en langer dan die voor Jeugd. Zie ook onze reactie onder 2.1.2.

3)
Zienswijze:
In de overwegingen mist de Wmo-raad het evaluatieve aspect. Wat waren de belangrijkste bevindingen/leerpunten bij de huidige verordeningen en hoe worden deze versterkt en/of ondervangen in deze nieuw vast te stellen verordening? Advies (3): besteed in de overwegingen aandacht aan de bevindingen/leerpunten over de afgelopen periode.

Reactie:
Dit evaluatieve aspect hoort niet thuis in de overwegingen van de verordening. Wel is hieraan aandacht besteed in het collegevoorstel. De huidige verordeningen zijn niet uitgebreid geëvalueerd, wel is geconstateerd dat het werken met twee afzonderlijke verordeningen de integraliteit in de uitvoering beperkt ondersteund vandaar dat besloten is tot het samenvoegen.

Opvolgende zienswijze:
de Wmo-raad beschikt op dit moment nog niet over het collegevoorstel aan de gemeenteraad en kan dus ook geen oordeel geven over de inhoud. Wij vinden dit aspect echter wel belangrijk en wachten de tekst dan ook met belangstelling af. Naast de evaluatieve aspecten geven wij u ook de bijkomende suggestie mee om vanwege de continuïteit aandacht te besteden aan de bronvermelding van de bestuurlijke visie op Welzijn als algemeen kader. Zo stelde de gemeenteraad eerder de nota Nieuw Enschedees Welzijn (NEW) vast (19-12-2016). Deze nota geeft in de toenmalige toelichting "De richting en kaders voor het welzijnsbeleid 2017-2022". Evenals de daaruit voorkomende publieksbrochure "de 6 pijlers voor Nieuw Enschedees Welzijn". Ditzelfde geldt voor de visie rond Enschede als Inclusieve Stad.

Opvolgende reactie:
Bedankt voor de suggestie.

4)
Zienswijze:
De verordening bevat een behoorlijk aantal privacy gevoelige artikelen. Met name artikel 2.5. Wij adviseren (4) u in de toelichting specifiek aandacht te besteden aan dit aspect.

Reactie:
Dit is gelet op deze tijd waarin veel aandacht is van alle kanten voor privacy goed om aandacht aan te besteden in de toelichting. Dit moet nog verwerkt worden.

Opvolgende zienswijze:
wij wachten de verwerking af.

Opvolgende Reactie:
Er is een passage opgenomen.

5)
Zienswijze:

In het verleden is er al discussie gevoerd over de onderzoek-, behandel- en beslisbevoegdheden van het College B&W versus de gecertificeerde en (in de wet aangewezen) professionals ("B&W gaat op de stoel zitten van …."). Ook in de tekst van de conceptverordening kan hier onduidelijkheid over optreden, met name in artikel 2.5.. Wij adviseren (5) u hier in de verordening aandacht aan te besteden.

Reactie:
Niet valt in te zien dat de verordening onduidelijkheid schept in deze. Het onderzoek, als bedoeld in artikel 2.5, voert het college uit wanneer zij een besluit dient te nemen bijvoorbeeld naar aanleiding van een aanvraag of een herindicatie. Dit is verplicht op grond van de Wmo en Jeugdwet, maar ook op grond van de Algemene wet bestuursrecht en de algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Het zegt niets over de bevoegdheidsverdeling tussen het college en de GI's die ook toegang tot jeugdhulp kunnen verlenen. De procedurele bepalingen in de verordening hebben betrekking op de toegang via het college, deze gelden niet voor de externe verwijzers. In de toelichting is dit verduidelijkt.

6)
Zienswijze:
De concept beschikking gaat vooral over externe regelgeving: wat zijn de voorwaarden, rechten en plichten. Wij missen in de context de eigen (kwaliteits)verantwoordelijkheden van de gemeente.
Wij vinden de eigen (kwaliteits)verantwoordelijkheden van de gemeente van groot belang. Er wordt in de conceptverordening (hoofdstuk 4), echter alleen gesproken over handhaving door de gemeente. Onze vraag is: hoe richt de gemeente de eigen kwaliteitscyclus (PDCA) in? Een verwijzing naar het CEO is ons inziens te summier.

Reactie:
De verordening bevat procesregels, criteria en materiele bepalingen die nodig zijn voor de uitvoering van de wetten of zelfs door de wet zijn voorgeschreven onderwerpen. Kwaliteit staat hier m.u.v. hoofdstuk 4 niet uitgebreid in. De kwaliteitsverantwoordelijkheden van de gemeente staan in andere documenten beschreven. Regionaal hebben we het document: Toezicht kwaliteit, regionaal samenwerken voor toezicht op kwaliteit Wmo' en lokaal is door de raad het document Kadernota Kwaliteit Wmo en Jeugdhulp Enschede vastgesteld. In het kwaliteitsbeleid gaat het om 2 aspecten / actoren.

- Enerzijds de kwaliteit van (het zorgproces van) de zorgaanbieder. De gemeente realiseert haar kwaliteitsverantwoordelijkheid op dit punt vooral door het stellen van eisen in het inkoopbestek (Twents kwaliteitskader). Deze spelen een rol op verschillende momenten:
    a) Vóóraf aan de definitieve gunning: de screening d.m.v. het barrièremodel, waardoor zoveel mogelijk van te voren risico's op kwalitatief onvoldoende zorg worden uitgesloten.
    b) Gedurende de looptijd van overeenkomsten met zorgaanbieders: de kwaliteitseisen maken onderdeel uit van het toezichtskader dat door toezichthouders wordt gehanteerd bij periodieke bezoeken aan gecontracteerde aanbieders en bij onderzoeken n.a.v. meldingen en signalen over onvoldoende kwaliteit.
- Anderzijds de kwaliteit van het toegangs- en ondersteuningsproces door de gemeente zelf, m.n. de wijkteams. De gemeente realiseert haar kwaliteitsverantwoordelijkheid op dit punt op verschillende manieren: diverse vormen van scholing, deskundigheidsbevordering en intervisie wijkcoaches, verdere doorontwikkeling van de wijkteams, kwaliteitsbewaking en toetsing door interne kwaliteitsmedewerkers enz.

7)
Zienswijze:
Specifiek
Onderstaand treft u puntsgewijze de meer specifieke vragen en/of opmerkingen aan.

Welke (procedurele) relatie heeft de gewijzigde verordening met de (lopende) beleidsregels?
Reactie:
Het beleid van het college wijzigt in principe niet, dus de beleidsregels, te weten beleidsregels PGB, beleidsregels gebruikelijke hulp Wmo en Jeugd en beleidsregels Ondersteuning bij het Huishouden blijven ongewijzigd van kracht. Ook is er een relatie met het Besluit MO en het uitvoeringsbesluit jeugd, deze worden wel gewijzigd en ook geïntegreerd in één besluit.

8)
Zienswijze:
Eerder is ons advies gevraagd over de te gebruiken "aanspreektitel" in de formele stukken zoals verordeningen en beleidsregels. Wij hebben daarbij aangegeven te spreken over "inwoner" zolang er (nog) geen sprake is van een directe relatie in een traject met de gemeente en over "cliënt" op het moment dat hier in de praktijk sprake van is. Wij adviseren (6) u dit onderscheid op te nemen in de begrippenlijst maar in elk geval in de beleidsregels.

Reactie:
Wij zijn ons bewust van dit advies en hanteren dit ook als communicatierichtlijn en vertalen dit in alle contacten, mondeling, telefonisch of schriftelijk met de inwoners. Voor de verordening is echter bewust gekozen een uitzondering te maken op deze hoofdregel. Dit komt door de samenvoeging van beide verordeningen. De Jeugdwet kent de term cliënt niet. Het gebruik van de term cliënt maakt de toevoeging van de jeugdwetterminologie Jeugdige en zijn ouder noodzakelijk. Daardoor worden de artikelteksten erg lang. Een woord dat beide termen kan dekken is daarom noodzakelijk voor de leesbaarheid.

9)
Zienswijze:
In aansluiting op het voorgaande punt adviseren (7) wij u het onderscheid tussen de begrippen "inwoner", "cliënt" en "jeugdige" in de begrippenlijst op te nemen.

Reactie:
Zie bovenstaande. De term inwoner is reeds gedefinieerd. Waar de term Jeugdige toch nog in de verordening staat, behoeft deze volgens ons voor de leesbaarheid geen nadere definiëring aangezien hier in het algemeen spraakgebruik voor iedereen duidelijk een minderjarige mee wordt aangeduid. Bovendien is de term ook al gedefinieerd door de jeugdwet, en is deze definitie ook in de verordening van toepassing op grond van artikel 1.1 lid 2 van de verordening.

10)
Zienswijze:
In eerdere adviezen hebben wij al aangegeven het onderscheid tussen een melding en een aanvraag duidelijk(er) aan te geven. Dit advies (8) is van belang voor de (wettelijke) procedures zoals termijnen van bezwaar en beroep.

Reactie:
Zie ook onze reactie op eerdere adviezen. Wanneer iemand zich meldt, kan het ook

om informatievraag gaan. De beoordeling of het om een aanvraag gaat of om een ander soortige melding blijft een grijs gebied, zie ook onze reactie onder 2.3.8.

Opvolgende zienswijze:
Dit is en blijft voor de Wmo-raad een belangrijk "hik-punt" dat de nodige aandacht verdient. Temeer omdat bovenstaand al wordt aangegeven dat dit een "grijs gebied" betreft en omdat steeds weer blijkt dat er onduidelijkheid is bij de inwoners over de procedurele status van de trits informatie, melding en aanvraag. Het is ook erg afhankelijk van de betrokken toegangsmedewerker: op welke wijze informeert hij/zij de betrokken inwoner over de status van het gesprek en de mogelijke procedurele gevolgen. Dit vergt het nodige verwachtingsmanagement van de gemeente. (Zie ook onze reactie bij 2.3.3.).

Opvolgende Reactie:
Het zorgvuldig omgaan met meldingen en aanvragen, het voorzien in de juiste informatie richting de inwoner, en het bewaken van eventuele termijnen verdient zeer zeker continue aandacht. Het is een essentieel onderdeel van de professionaliteit van de toegangsmedewerker in relatie tot de inwoner. Daar moet de aandacht dan ook naar blijven uitgaan. We denken niet dat verdere juridische definities een significante bijdrage leveren aan het wegnemen van eventuele onduidelijkheid.

11)
Zienswijze:
In aansluiting op het voorgaande punt: hoe is de procedure rond bezwaar en beroep bij een beschikking geregeld?

Reactie:
Dit wordt volledig voorgeschreven door de Algemene wet bestuursrecht. De raad noch het college heeft hierin een regelstellende rol.

12)
Zienswijze:
De in de Jeugdwet opgenomen individuele voorziening is min-of-meer vergelijkbaar met een maatwerkvoorziening. Omdat de verordening over zowel maatschappelijke ondersteuning als jeugdhulp gaat, is dit onlogisch. Wij adviseren u hier in de toelichting en/of begrippenlijst aandacht aan te besteden.

Reactie:
De beide uitgesplitste termen en daarbij behorende gesplitste artikelen zijn noodzakelijk omdat de toetsingscriteria voor beide typen voorzieningen vanuit de onderscheidenlijke wetten verschillend zijn en die om die reden niet door elkaar heen mogen lopen. Ter verduidelijking wordt hieraan in het algemene deel van de toelichting aandacht besteedt.

13)
Zienswijze:
Suggestie: de term "beschikking" opnemen in de begrippenlijst.

Reactie:
Dit is een goede suggestie die we graag overnemen.

14)
Zienswijze:
In de conceptverordening wordt consequent gesproken over "de jeugdige of zijn

ouders". Suggestie: in het hele document wijzigen in "de jeugdige, zijn/haar ouders of wettelijk vertegenwoordiger".

Reactie:
In het kader van de leesbaarheid van de artikelen is 'de jeugdige of zijn ouders' vervangen door 'de inwoner en of zijn vertegenwoordiger'. Dit is een kortere formulering en dekt tevens de lading voor wmo-cliënten en hun vertegenwoordigers.

15)
Zienswijze:
Artikel 1.3 - "Delegatie": onduidelijk, wat wordt hiermee bedoeld?

Reactie:
Het betreft een bevoegdheid die de raad aan het college geeft om over in de verordening genoemde onderwerpen nadere regels te stellen. Zie hiervoor ook de gemeentewet.

16)
Zienswijze:
Artikel 2.1.2 Hier lijkt sprake van een onevenwichtigheid tussen de opsomming van de overige voorzieningen Jeugdhulp (meer specifieke opsomming) en Maatschappelijke Ondersteuning (één algemene voorziening). Wij adviseren (10) u dit in de verordening gelijk te trekken en specifieke voorzieningen zo min mogelijk op te nemen in de verordening. Maar uit te werken in de beleidsregels.

Reactie: Dit artikel is verwijderd uit de verordening. Zie ook onze reactie hiervoor bij de algemene opmerking.

17)
Zienswijze:
Artikel 2.1.3 - Is dit niet overbodig met artikel 1.3?

Reactie:
Nee, de verordening moet wel specifiek aangeven over welke onderwerpen het college nadere regels mag stellen.

18)
Zienswijze:
Artikel 2.2.3 - "Als de jeugdige of zijn ouders hierom verzoeken". Waarom deze toevoeging? Wij adviseren (11) dringend altijd, ook in het geval van maatschappelijke ondersteuning, een beschikking af te geven tenzij de aanvrager hier schriftelijk van afziet.

Reactie:
Dit lid is verwijderd uit de verordening. Dit artikel had betrekking op het afgeven van een beschikking indien een externe verwijzer een voorziening had ingezet. De wetgever heeft een zelfstandige toegangsbevoegdheid via de medisch specialist geregeld. Die neemt een zelfstandige beslissing. Het college kan daar geen besluit over nemen en kan dus ook geen beschikking sturen.

19)
Zienswijze:
Artikel 2.3.3 - Toevoegen: schriftelijk. De Wmo-raad is van mening dat een melding een zodanig (procedureel) belang heeft of kan hebben dat deze altijd schriftelijk moet worden bevestigd.

Reactie:
Het college wil de toegang tot ondersteuning laagdrempelig houden en is van mening dat het maken van een afspraak ook gezien kan worden als een bevestiging van de melding.

Opvolgende zienswijze:
(zie ook de eerdere reactie d).: wij blijven in het kader van "verwachtingsmanagement" van mening dat elk gesprek (kort en op enigerlei wijze) bevestigd moet worden inclusief de procedurele gevolgen.

Opvolgende reactie:
Wij onderschrijven dat een bevestiging en uitleg over het vervolg noodzakelijk is, maar menen eveneens dat dit niet onder alle gevallen schriftelijk hoeft te gebeuren. Het is aan de professional om te beoordelen welk communicatiemiddel het meest passend is. Dit kan per situatie verschillen.

20)
Zienswijze:
Artikel 2.3.4 Verwijzingen niet correct.

Reactie:
Scherp opgemerkt. Verwijzing aangepast.

21)
Zienswijze:
Artikel 2.3.5 - In het geval dat er een persoonlijk plan is: "kan" wijzigen in "moet" binnen 7 werkdagen.

Reactie:
Doordat het woord 'uiterlijk' in de zin staat, krijgt de zin een afbakenend karakter. Het plan kan uiterlijk binnen 7 dagen worden ingediend. Omdat het echter om een vrije keuze van de inwoner gaat of hij een dergelijk plan wil indienen, kan het woord moet misleidend zijn en tot verwarring leiden.

22)
Zienswijze:
Artikel 2.3.7 - Artikel wekt de suggestie dat gaat om een melding rechtstreeks bij het CIMOT. Een aanvraag bij het CIMOT is echter verre van vormvrij. Met "warme hand" door begeleiden heeft onze voorkeur.

Reactie:
Een melding kan bij het CIMOT rechtstreeks, maar ook bij de wijkteams worden ingediend. Indien men zich meldt bij de wijkteams wordt deze doorgeleid naar het CIMOT ter verdere behandeling indien dit aan de orde is. Met 'warme hand' doorgeleiden is van belang voor de uitvoeringspraktijk, dit hoeft niet in de verordening te worden geregeld.

23)
Zienswijze:
Artikel 2.3.8 - Waarom wordt een melding Jeugdzorg aangemerkt als aanvraag en geldt dit niet bij een melding MO?

Reactie:
Dit betreft een kan-bepaling en is noodzakelijk vanwege het verschil in procedures tussen de Jeugdwet en de Wmo. De Wmo kent de figuur van de melding, waarna

onderzoek plaatsvind. Pas daarna kan een aanvraag worden ingediend. Een melding op grond van de Wmo wordt dus niet als een aanvraag aangemerkt, omdat dit een andere fase in het juridische proces is.
Binnen de Jeugdwet, net zoals binnen de rest van het bestuursrecht, begint de procedure met de aanvraag, gevolgd door een onderzoek en een beschikking. De moeilijkheid zit daarin dat niet iedere hulpvraag die een inwoner stelt bij de wijkteams, de juridische status van aanvraag heeft. De gemeente kiest ten behoeve van zorgvuldigheid en gelijkheid richting de inwoner ervoor om deze hulpvragen op een met waarborgen omklede handelingswijze in behandeling te nemen. Namelijk door dezelfde processtappen te doorlopen als de Wmo-melding. Wanneer gedurende het onderzoek en de gesprekken of na afloop hiervan, blijkt dat de inwoner een aanvraag wil indienen, dan staat dit de inwoner te allen tijde vrij. Mocht de hulpvraag echter vanaf het begin duidelijk als aanvraag aangemerkt moeten worden, dan doet het college dit direct.

24)
Zienswijze:
Artikel 2.4 - Te vrijblijvend omschreven: wat is de termijn van "zo spoedig mogelijk". Over wat en wie gaat het?

Reactie:
De Jeugdwet en de Wmo bieden beide de mogelijkheid om in spoedgevallen direct ondersteuning in te zetten in afwachting van een volledig onderzoek. Het gaat dus om schrijnende gevallen waarin direct gehandeld moet worden en het doorlopen en afwachten van een volledige onderzoeksprocedure te veel tijd in beslag neemt. Omdat deze mogelijkheid ook al in de wet is opgenomen, het uitgangspunt is gehanteerd bij het opstellen van de verordening dat we onnodige herhaling van wettelijke bepalingen zoveel als mogelijk voorkomen, en de huidige bepaling blijkens de vraag van de Wmo-raad leidt tot verwarring, is het artikel uit de verordening verwijderd.

25)
Zienswijze;
Artikel 2.5 - Onderzoek: Bovenstaand hebben wij al aandacht gevraagd voor de aspecten privacy en bevoegdheden.

Reactie:
In toelichting aandacht aan besteden in art. 2.4 onderzoek. Dit moet nog aangepast worden.

26)
Zienswijze:
Artikel 2.5.2 - Dit is niet van toepassing wanneer er al een beschikking afgegeven is door een andere wettelijke verwijzer dan de gemeente. Verduidelijken en toelichting. Relatie met 2.2. duidelijk maken.

Reactie:
Gaat om proces wijkteams, route verwijzers is een andere. Het lid spreekt over de informatie die nodig is voor de besluitvorming. Indien er al informatie bekend is, vraagt het college die informatie niet meer op omdat dit niet nodig is. Overigens geven de andere wettelijke verwijzers geen beschikkingen af: het zijn immers geen bestuursorganen. Ze kunnen wel jeugdhulp toekennen, maar daar ligt geen beschikking van het college aan ten grondslag. In de toelichting bij de verordening is dit verduidelijkt.

27)
Zienswijze:
Artikel 2.6.2 “kan aan de orde komen” klinkt te vrijblijvend in een verordening: wat moet tenminste aan bod komen. En moet dit in de verordening staan? Of beter in de beleidsregels?

Reactie:
Om een besluit te nemen, moet het college kennis nemen van alle relevante informatie en belangen. Welke dit precies zijn, hangt steeds af van de omstandigheden van iedere individuele situatie. Het is uiteraard zinloos om de mogelijkheden van ouders om te ondersteunen uit te vragen indien deze zijn overleden. Bovendien bestaat er op grond van de Jeugdwet dan wel de Wmo al verschil in welke onderwerpen aan de orde zullen moeten komen. Zo komt in het kader van de Wmo de mogelijkheid om gebruik te maken van een algemene voorziening aan bod, terwijl in het kader van de Jeugdwet naar overige voorzieningen wordt gekeken. Daarom is ervoor gekozen om een kan-bepaling op te nemen. Waar het van toepassing kan zijn, zal het college de genoemde onderwerpen uitvragen.
Overigens dient het artikel nog een doel: het informeren over en voorbereiden op het gesprek van inwoners. De verordening gaat immers om regelgeving voor inwoners.

28)
Zienswijze:
Artikel - 2.6.5 De voorwaarden toevoegen aan dit lid.

Reactie:
Term voorwaarden toegevoegd. In PGB-beleidsregels zijn deze inhoudelijk uitgewerkt.

29)
Zienswijze:
Artikel 2.6.6 - “kan het College afzien van een gesprek”. Toevoegen: met wederzijds instemming. Wordt hier een Keukentafelgesprek bedoeld? In de toelichting opnemen. Advies (12): keukentafelgesprek in principe thuis, tenzij met wederzijds instemming op een externe (kantoor)locatie. In definities opnemen.

Reactie:
In de praktijk bepaalt het college vaak in afstemming met de inwoner dat het gesprek niet door hoeft te gaan. Maar het college kan dit ook zelfstandig besluiten. Het doen van gedegen onderzoek is immers een taak en verplichting van het college. Het gesprek kan een belangrijk onderzoeksinstrument zijn, maar is als zodanig geen recht van de inwoner. Bijvoorbeeld bij inwoners die al jarenlang ondersteuning bij het huishouden ontvangen en waarbij uit de melding blijkt dat er geen sprake is van veranderde omstandigheden, of bij inwoners die een herhaalde aanvraag indienen zonder nieuwe feiten of omstandigheden in te dienen, kan het college zelfstandig besluiten af te zien van het voeren van een gesprek. Dit voorkomt overbodige gesprekken en bureaucratie, ook in belang van de inwoner.
Indien inwoners van mening zijn dat zij hierdoor onvoldoende gehoord zijn en het college onvoldoende informatie had voor het besluit, kunnen zij in bezwaar gaan.
Overigens hanteren we de term keukentafelgesprek niet meer omdat dit, ook in de landelijke discussie, tot verwarring leidde. Daarom wordt de term gesprek gehanteerd.

30)

Zienswijze:
Artikel 2.7.1.b Kan hier een voorbeeld van worden gegeven. Is lid a niet voldoende?

Reactie:
Dit is een restbepaling. Dat wil zeggen dat het de ruimte geeft aan het college om in voorkomende gevallen die nu onvoorzienbaar zijn toch de mogelijkheid te bieden een advies te vragen. Dit dient ook het belang van de inwoner: het college moet namelijk wel goed geïnformeerd zijn om besluiten te kunnen nemen. Het is van belang te voorkomen dat er verkeerde besluiten worden genomen omdat het college niet over de juiste informatie of expertise beschikt. Voorbeeld volgt in definitieve reactie.

31)
Zienswijze:
Artikel 2.8 - Hoe verhoudt dit zich tot het persoonlijk plan? Eerder hebben wij al aangegeven dat wij van mening zijn dat het ondersteuningsplan niet alleen moet worden opgesteld door de gemeente, maar als een gezamenlijk document van gemeente, inwoner/cliënt en bij voorkeur de betrokken zorgverlener. Wij adviseren (13) dit met zoveel woorden op de nemen, ook in de toelichting.

Reactie:
Er lijkt verwarring tussen het ondersteuningsplan en het persoonlijk plan. Het persoonlijk plan wordt door de inwoner opgesteld, het ondersteuningsplan door het college. Voor zover het ondersteuningsplan gaat over het gesprek, de wensen van de inwoner, de te maken afspraken e.d., is het een weergave van hetgeen tussen de inwoner en de toegangsmedewerker samen is besproken en bedacht. Het ondersteuningsplan bevat ook een deel van het zelfstandig onderzoek van het college, bijvoorbeeld met betrekking tot voorliggende of algemene/overige voorzieningen. Het kan ook passages bevatten over juridische vraagstukken die het college nader heeft onderzocht. Deze onderdelen stelt het college zelfstandig op.

32)
Zienswijze:
Wat is de procedurele relatie tussen ondersteuningsplan en beschikking? Welke moet ondertekend worden?

Reactie:
In de beschikking wordt ter inhoudelijke onderbouwing van het besluit verwezen naar het ondersteuningsplan. Het ondersteuningsplan wordt daardoor juridisch gezien onderdeel van de beschikking. Het college ondertekent de beschikking, de inwoner hoeft geen van beiden te ondertekenen. Dit laatste is een wijziging ten opzichte van de huidige praktijk waarin inwoners het ondersteuningsplan kunnen ondertekenen en als aanvraag opsturen naar het college. Nu de aanvraag vormvrij wordt, en dus niet meer schriftelijk hoeft, is deze extra stap overbodig geworden.

33)
Zienswijze
Artikel 2.1 - Hoe verhoudt dit artikel zich tot de melding?

Reactie:
Inwoners kunnen zich rechtstreeks tot de overige en de algemene voorziening wenden, zonder daar vooraf melding te doen bij het college. Indien een melding wordt ingediend en uit het onderzoek blijkt dat aan de hulpvraag passend tegemoet kan worden gekomen met behulp van een algemene of overige voorziening, wordt de inwoner naar deze door geleid.

34)
Zienswijze:
Artikel - 2.10.2 Wat is de betekenis van dit artikel? Het onderzoek moet immers afgerond zijn binnen 6 weken.

Reactie:
De inwoner die een hulpvraag heeft op het gebied van maatschappelijke ondersteuning kan als gevolg van de wet geen aanvraag indienen voordat hij een melding heeft gedaan en er door het college een onderzoek heeft plaatsgevonden. De wet schrijft voor het geval dat het college om welke reden dan ook niet kan of wil voldoen aan de verplichting het onderzoek tijdig af te ronden. Inwoners kunnen dan toch een aanvraag indienen. Dit is van belang omdat op het besluit op een aanvraag, dan wel het uitblijven van een besluit daarop, toegang geeft tot de bescherming van de rechtbank.
Het mag voor zich spreken dat het college uiteraard altijd streeft naar het tijdig doen en afronden van onderzoek. Dit wettelijk beveiligingsmechanisme echter bestaat en daarover informeert de gemeente haar inwoners.

35)
Zienswijze:
Artikel 2.11 - De termen Jeugdige en inwoner lopen hier door elkaar. Evenals "individuele voorziening vs. Maatwerk".

Reactie:
De term jeugdige wordt hier gebruikt ipv inwoner om extra te benadrukken dat het gaat om een Jeugdwetvoorziening. Art. 2.10 gaat over een individuele voorziening op grond van de jeugdwet en art. 2.11 gaat over een maatwerkvoorziening op grond van de Wmo.

36)
Zienswijze:
Artikelen 2.12, 2.12.3, 2.12.4 en 2.12.5 staan dubbel vermeld.
Reactie:
In artikel 2.12 staan inderdaad een aantal leden die eveneens zijn opgenomen in artikel 2.11. Dit komt omdat deze bepalingen op beide voorzieningen van toepassing zijn. Echter staan in artikel 2.12 ook bepalingen die niet in 2.11 terug te vinden zijn en andersom.
Er is geprobeerd om de bepalingen die op beide van toepassing zijn slechts één keer op te nemen, maar dit werd erg onoverzichtelijk. Daarom staat het volledig uitgeschreven en dubbel vermeld.

37)
Zienswijze:
Artikel 2.12: "Vormen van verstrekking" moet zijn 2.13. Rest nummering aanpassen.

Reactie:
Dit is een terecht opgemerkte fout. Dit is hersteld.

38)
Zienswijze:
Artikel 2.15 - In algemene zin vragen wij ons af of het wenselijk is om concrete en gespecificeerde bedragen op te nemen in een verordening (zie ook artikel 3.3.4.). Deze zijn immers vaak aan (jaarlijkse) aanpassing onderhevig.

Reactie:

In de verordening moet worden opgenomen hoe de hoogte van het pgb wordt berekend. Daarom is opgenomen dat de pgb-tarieven in de meeste gevallen een afslag zijn van de Zin-tarieven. Omdat tarieven regelmatig kunnen wijzigen worden deze niet hier maar in het Besluit Jeugdhulp en Maatschappelijke ondersteuning Enschede opgenomen.
Het klopt dat onder e en g bedragen werden genoemd. De reden hiervoor is dat deze bedragen geen afgeleide zijn van Zin-tarieven. Na nadere bestudering nemen we het advies van de Wmo-raad over en worden ook deze bedragen vastgelegd in het Besluit Jeugdhulp en Maatschappelijke ondersteuning Enschede. Dit om de redenen die de raad terecht aanhaalt.

Opvolgende zienswijze:
is (nog) niet helemaal consequent toegepast (drempel bedragen).

Opvolgende reactie:
Het artikel is nogmaals doorlopen en alle specifieke bedragen zijn verplaatst naar het Besluit.

39)
Zienswijze:
Artikel 3.2.2.4 - Het element veiligheid ontbreekt en de signaleringsfunctie door bijvoorbeeld de hulpverlening.

Reactie:
Ik neem aan dat gedoeld wordt op het signaleren van andere problemen dan alleen het feitelijke schone huis, bv. signaleren van de “vieze koelkast”, onverantwoord omgaan met elektriciteit e.d. Dit hoeft niet in de verordening; kan deel uitmaken van contract met aanbieder.

Opvolgende zienswijze:
dit is ons tweede punt (naast het verwachtingsmanagement bij meldingen) waar wij aandacht voor zullen blijven vragen omdat wij de signaleringsfunctie van groot belang vinden bij de daartoe geëigende contracten met zorgverleners. Wij vragen hier expliciete aandacht voor in de toelichting.

Opvolgende reactie:
Het element van veiligheid is voldoende geborgd in de signaleringsfunctie van externe partners, zij het niet in de verordening maar in contractuele afspraken. De discussie naar aanleiding van uw gegeven zienswijze richt zich hiermee louter op de plek van weergave.

Daar waar de verordening specifiek toeziet op de kenmerken van ons Wmo-beleid en hoe we hier lokaal uitvoering aan geven, is de signaleringsfunctie een nadere uitwerking van onze uitvoeringsopdracht richting externe partners en heeft het daarmee een, schriftelijke, plek gekregen in (eveneens openbare) inkoopdocumentatie en contractuele (werk-)afspraken. Daarmee is er geen noodzaak tot weergave in de verordening.

40)
Zienswijze:
Artikel 3.4.1.1 - Wij adviseren (14) In uitwerking opnemen hoe zich dit verhoudt tot regiovervoer.

Reactie:
Dit staat verwoord in artikel 3.4.2.

41)
Zienswijze:
Hoofdstuk 4. Dit hoofdstuk beschrijft het kwaliteitskader. Het onderwerp mantelzorgwaardering past niet goed in dit hoofdstuk. Wellicht is een artikel 2.17 mantelzorgwaardering geschikter (ook al past het ook niet volledig in dit hoofdstuk).

Reactie:
Het onderwerp mantelzorgwaardering is eigenlijk een mini-onderwerp op zichzelf en past daardoor overal slecht bij. Daarom is overwogen het onderwerp bij de restbepalingen op te nemen. Door het onderwerp bij kwaliteit bij te voegen, een keuze die meerdere gemeenten gemaakt hebben, heeft het onderwerp een meer prominente plek.

42)
Zienswijze:
Artikel - 7.3.2 Klachtregeling individuele voorzieningen en jeugdwet. Waarom alleen uitgewerkt voor de MO?

Reactie:
De jeugdwet regelt uitputtend welke klachtregelingen er zijn, wat jeugdhulpaanbieders in deze moeten doen en wie welke rol heeft. Daar heeft de gemeente geen rol in. Dit in tegenstelling tot de Wmo die de gemeente zelfs verplicht hierover een bepaling op te nemen. In de toelichting is dit verduidelijkt.

De heer B Hassink

1)
Zienswijze:
In de inleiding gaat men o.a. in op de visie die de gemeente heeft. In de toelichting op de verordening wordt ondermeer geschreven:

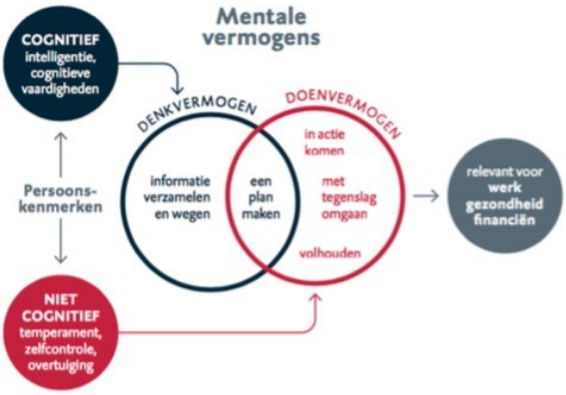
> *De visie van de gemeente Enschede is dat een samenleving waarin mensen naar elkaar omkijken, waar plekken zijn om samen te komen, actief te zijn, vaardigheden te leren, uiteindelijk de beste vorm van preventie is. We onderschatten vaak wat mensen zelf kunnen oplossen. De bedoeling van het gemeentelijk beleid is om mensen uiteindelijk zoveel mogelijk zelfredzaam te maken en dus zo veel als mogelijk onafhankelijk van ondersteuning. Het gaat om versterking van participatie en eigen kracht. Prikkels die gericht zijn op het in stand houden van afhankelijkheid moeten zoveel mogelijk weggehaald worden.*

Blijkbaar is aan het College iets ontgaan. 'We onderschatten vaak wat mensen zelf kunnen oplossen'. Dat deze zin inmiddels achterhaald is blijkt wel uit de volgende rapporten en jaarverslagen:

WRR
De WRR heeft in april 2017 een rapport uitgebracht met als titel: 'Weten is nog geen doen, een realistisch perspectief op redzaamheid' 1. De WRR:

Naast denkvermogen is 'doenvermogen' minstens zo belangrijk om aan de hoge eisen van de participatiesamenleving te kunnen voldoen. De overheid verwacht van burgers steeds vaker dat ze zelfredzaam zijn op het gebied van gezondheid, persoonlijke financiën en de arbeidsmarkt. De WRR vraagt met dit rapport aandacht voor het belang van niet-cognitieve vermogens, zoals een doel stellen, in actie komen, volhouden en om kunnen gaan met verleiding en tegenslag.

Er is ook een samenvatting van het rapport [2]

envatting WRR-rapport

Weten is nog geen doen'

---

1 *WRR rapport "weten is nog geen doen"*

2 *WRR rapport: samenvatting*

Nationale ombudsman

Het jaarverslag 2016 van de Nationale Ombudsman heeft als titel: 'Wie niet past, loopt vast'. In de begeleidende brief aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten- Generaal schrijft de nationale ombudsman ondermeer:

Grote veranderingen in regelgeving en beleid met voor de burgers direct merkbare consequenties waren aanleiding tot het verrichten van onderzoeken op eigen initiatief. De drie decentralisaties, grootscheepse digitaliseringsoperaties, het toenemend aantal huishoudens dat schulden heeft, de honderdduizenden burgers die terecht zijn gekomen in de wanbetalersregeling, zijn daarvan sprekende voorbeelden.

De nationale ombudsman spreekt over 'de illusie van de zelfredzame burger'. Net als de WRR is de nationale ombudsman van mening dat de overheid (te) veel verwacht van mensen. Mensen die niet in het plaatje passen, lopen geregeld vast in hun relatie met de overheid. Iedereen moet meedoen en zelf zijn zaakjes regelen. Maar niet iedereen is digitaal vaardig of is de Nederlandse taal voldoende machtig. Onvoldoende zelfredzaamheid is een van de redenen waarom mensen in grote financiële problemen terechtkomen. En de nationale ombudsman verwacht dat de problemen met de overheid steeds ingewikkelder worden.

In het voorwoord van het jaarverslag 2016 gaat de nationale ombudsman nader in op drie thema's die ook de komende jaren veel aandacht van de nationale ombudsman zullen vragen:

1. *Schulden en armoede. Veel te veel volwassenen en kinderen (waarvan er 400.000 opgroeien onder de armoedegrens) zijn in een uitzichtloze positie beland waar zij zonder actieve hulp van de overheid niet uit kunnen komen.*

2. *De digitaliserende overheid. Het onderzoek naar het verdwijnen van de blauwe envelop wees uit dat de overheid zich onvoldoende kan verplaatsen in de inwoner, waar het gaat om het onderkennen van de (soms ontwrichtende) effecten van digitalisering op het gewone leven van burgers. In een groot aantal rapporten stellen we vast dat het begrip voor het perspectief van de burger soms ver te zoeken is. Laat staan dat dit perspectief in het overheidshandelen (wet- en regelgeving, beleid en besluiten en bejegening) is geborgd. Tegen die achtergrond – als het om de overheid als schuldeiser gaat –, krijgt de term contactloos betalen een bijzondere betekenis.*

3. *De toegang tot voorzieningen. Natuurlijk gaat het dan vooral om voorzieningen die aan de gemeenten kunnen worden gevraagd. Inwoners gaven veel signalen over problemen rond de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Maar het thema is groter dan dat. Toegang tot bijstand, toeslagen en arbeid in het kader van de Participatiewet leiden ook tot veel vragen en klachten. In 2016 nam het aantal klachten over decentrale overheden (de Nationale ombudsman is ook de ombudsman van 283 gemeenten, de provincies en de waterschappen) met ongeveer 20 procent toe ten opzichte van het jaar daarvoor. Een verdere groei is voor de komende jaren te verwachten.*

Het woord van 2016 is voor de nationale ombudsman "zelfredzaamheid". De norm waaraan een inwoner moet voldoen, wil hij/zij deel kunnen nemen aan de inclusieve samenleving. Terwijl iedereen weet dat dit lang niet voor iedere inwoner geldt, aldus de nationale ombudsman. Er wonen in Nederland meer dan twee miljoen laaggeletterden, er zijn veel inwoners met een verstandelijke beperking en ouderen kunnen niet of nauwelijks uit de voeten met de digitale versnelling die de overheid heeft ingezet.

Wanneer de overheid vasthoudt aan zelfredzaamheid als norm, worden drempels opgeworpen waardoor mensen, burgers, worden uitgesloten van voorzieningen, overheidsdiensten en al het andere goede dat de samenleving heeft te bieden.

Het is voor de Nationale ombudsman vanzelfsprekend juist voor die burgers aanhoudend aandacht te vragen. Het stellen van eisen aan burgers waarvan vaststaat dat zij daar niet aan kunnen voldoen, is naar zijn aard niet behoorlijk. Niet voor niets hebben wij in ons rapport over de schuldhulpverlening aandacht gevraagd voor de illusie van zelfredzaamheid. Wie niet zelfredzaam is, mag aanspraak maken op hulp en steun van de overheid. In 2016 zagen wij bij herhaling dat die aanspraak niet of onvoldoende werd onderkend.

Studie van de UvA en de Universiteit voor Humanistiek

Donderdag 13 september jl. werd een rapport gepubliceerd van een studie gedaan door vijf onderzoekers. Vijf onderzoekers bestudeerden vier jaar lang hoe de zorg aan thuiswonende hulpbehoevenden vorm kreeg in Leeuwarden, Eindhoven, Zwolle, Amsterdam, Rotterdam en Sittard-Geleen. Een van hen is Evelien Tonkens, hoogleraar burgerschap aan de Universiteit van Humanistiek en oud-Tweede Kamerlid voor GroenLinks.

Hun bevindingen zijn opgetekend in 'De verhuizing van de verzorgingsstaat' [1]*. In het NRC van 12 september 2018 stond een interview met Evelien Tonkens. Zij sluit het interview af met het volgende antwoord op de vraag:*

Vraag: Iedereen blij dus. Het wijkteam helpt de burger en op papier neemt de zelfredzaamheid toe, dus de wethouder zorg is ook tevreden.

Antwoord: "Intussen blijft een publiek debat uit over de schade die de nadruk op zelfredzaamheid aanricht. Dat we als land de solidariteit van kwetsbare mensen proberen op te rekken. Want het zelfredzaamheidsverhaal is een beleidsverhaal dat niet strookt met de werkelijkheid."

VN verdrag rechten van de mens met een beperking:

Opvallend is dat het College, wederom, geen rekening houdt met het VN verdrag rechten van de mens met een beperking.
Artikel 4 lid 3 van dit verdrag staat:

> *Bij de ontwikkeling en implementatie van wetgeving en beleid tot uitvoering van dit Verdrag en bij andere besluitvormingsprocessen betreffende aangelegenheden die betrekking hebben op personen met een handicap, plegen de Staten die Partij zijn nauw overleg met personen met een handicap, met inbegrip van kinderen met een handicap, en betrekken hen daar via hun representatieve organisaties actief bij.*

Vraag is dan ook gerechtvaardigd aan welke organisaties heeft het College de ontwerp verordening voorgelegd?

Reactie:

Dhr. Hassink reageert m.n. op de inleiding bij de verordening, waar de visie van de gemeente op maatschappelijke ondersteuning in hoofdlijnen wordt gepresenteerd. In zijn ogen legt de gemeente te veel nadruk op de zelfredzaamheid van mensen en het vermogen zoveel mogelijk op eigen kracht deel te nemen aan de maatschappij. Die wordt naar de mening van dhr. Hassink sterk overschat i.p.v. onderschat zoals in de inleiding op de verordening wordt gesteld. Dit zou er o.a. ook toe leiden dat mensen die voor ondersteuning zijn aangewezen op de overheid, in het bijzonder de gemeente, die hulp niet of onvoldoende krijgen en in een isolement terecht komen. Hij verwijst daarbij naar verschillende bronnen: de WRR-publicatie "Weten is nog geen doen", het jaarverslag 2016 van de Nationale Ombudsman en een publicatie in de NRC n.a.v. een onderzoek naar de zorg voor thuiswonende hulpbehoevenden in een aantal steden.

[1] Info over het boek 'Verhuizing van de verzorgingsstaat'

In reactie daarop het volgende. In de inleiding schetsen wij vooral de uitgangspunten voor maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp, zoals die ons worden aangereikt vanuit landelijke, wettelijke kaders: de Wmo 2015 en de Jeugdwet. Wij realiseren ons dat deze uitgangspunten en het daarbij gehanteerde begrippenkader in de ogen van sommige mensen niet reëel zijn en negatieve reacties oproepen. Het zou de overheid vooral een soort legitimatie geven om geen of minder hulp te bieden dan wat nodig is. Deze kijk op de uitgangspunten gaat nog vooral uit van het traditionele beeld van de overheid (gemeente) als "poortwachter" bij de toegang tot (een standaardpakket aan) voorzieningen.
Er is echter ook een andere kijk mogelijk: de gemeente niet als poortwachter, maar als hulp en begeleider voor de inwoner om zo veel mogelijk zelfredzaam te zijn en te blijven en deel te nemen aan de maatschappij op een wijze die hij/zij, binnen de eigen mogelijkheden, graag wil. Vanuit die optiek is het mogelijk om ook het "doenvermogen" waar de WRR op doelt, positief te beïnvloeden. Er moet, zoals de WRR stelt, ook aandacht zijn voor "niet-cognitieve vermogens, zoals een doel stellen, in actie komen, volhouden en om kunnen gaan met verleiding en tegenslag". Juist daarop wordt vanuit deze andere kijk op de rol van de gemeente een beroep gedaan. In "het gesprek" met de gemeente wordt afgesproken wat de gemeente kan en gaat doen en wat de inwoner zelf daaraan kan bijdragen. Of er sprake is overschatting of onderschatting van de eigen kracht van inwoners is dan vooral afhankelijk van hoe er met de uitgangspunten wordt omgegaan door de gemeente. Het is de bedoeling dat het ondersteuningsplan dat wordt afgesproken zoveel mogelijk maatwerk is en dat het beroep dat wordt gedaan op de eigen inzet van de inwoner zo reëel en realistisch mogelijk is. In het nieuwe Twents ondersteuningsmodel is dit volgens ons ook goed mogelijk: de gemeente bepaalt niet meer het hoe (de traditionele standaardproducten in de maatschappelijke ondersteuning), maar spreekt met de inwoner af welk resultaat (doel) bereikt moet worden. Het hoe wordt vervolgens bepaald in overleg tussen de inwoner en de aanbieder.

Dhr. Hassink stelt ook de vraag aan welke organisaties het college de ontwerp-verordening heeft voorgelegd. Wij nemen aan dat hij daarbij, gezien de verwijzing naar artikel 4 lid 3 van het VN-verdrag m.b.t. rechten van mensen met een beperking, doelt op belangen- of cliëntenorganisaties van mensen met een beperking. Wij hebben de verordening niet voorgelegd aan specifieke belangen- of cliëntenorganisaties, maar het advies gevraagd aan de Wmo-raad. De Wmo-raad, als formeel adviesorgaan voor het college, betrekt in zijn adviezen de belangen van alle doelgroepen van de Wmo. En uiteraard stellen wij met de inspraakprocedure alle organisaties, groeperingen en individuele personen in de gelegenheid te reageren en een bijdrage te leveren.

2)
Zienswijze:
Artikel 2.14 Criteria toekenning PGB (blz 12 e.v.), Lid 2.d:

d. De inwoner de kosten van de ondersteuning die hij met het pgb wil inkopen, die uitstijgen boven de kostprijs van de naar het oordeel van het college adequate maatwerkvoorziening in natura, zelf bekostigt.

Volgens mij is er een uitspraak van de CRvB dat bij een PGB verstrekking voor bijvoorbeeld een hulpmiddel een bedrag moet woorden verstrekt waarvoor een adequaat hulpmiddel gekocht kan worden inclusief onderhoud en verzekering. In deze zaak wilde de gemeente aan een inwoner niet meer vergoeden dan het bedrag dat zij kwijt waren geweest bij verstrekking in natura. De gemeente had namelijk een kwantumkorting en de inwoner niet.

Artikel 2.15 Vaststellen hoogte persoonsgebonden budget (blz 13 e.v.), Lid 3:

3. De hoogte van het persoonsgebonden budget voor vervoersvoorzieningen, hulpmiddelen en woningaanpassingen bedraagt in ieder geval niet meer dan de aanschafprijs of bekostiging van de goedkoopst passende bijdrage. Daarbij is rekening gehouden met onderhoud, reparatie en verzekering zoals die door het college aan de aanbieder verschuldigd is.

Hoe staat dit artikel in verhouding tot artikel 2.14 lid 2.d?

Reactie:
Er is geen directe relatie tussen deze artikelen. Het eerste gaat over de criteria voor toekenning van een PGB, het tweede over bepaling van de hoogte van een PGB. Artikel 2.14 lid 2 sub d bepaalt dat een PGB geen passende ondersteuningsvorm is voor een inwoner, wanneer de inwoner ondersteuning wil inkopen tegen een hoger bedrag dan het maximaal toe te kennen PGB, en de inwoner niet bereid is deze extra kosten zelf te dragen. In deze patstelling krijgt de inwoner de ondersteuning niet of onvoldoende die hij nodig heeft. Daarom is een PGB geen geschikte ondersteuningsvorm en wordt het PGB afgewezen.

Wij nemen aan dat de achtergrond van de vraag is of een evt. door de gemeente genoten kwantumkorting meegerekend wordt in de bepaling van de kostprijs en daarmee de hoogte van een PGB. Deze situatie kan zich inderdaad voordoen. Toch zal dit niet tot problemen leiden. In voorkomende gevallen moet getoetst worden of het verstrekt PGB toereikend is. Bovendien is de afspraak gemaakt met de door de gemeente gecontracteerde leveranciers, dat budgethouders tegen de gemeentelijk bedongen tarieven kunnen kopen.

Enschede, 6 november 2018
College van burgemeester en wethouders

Verordening Jeugdhulp en Maatschappelijke ondersteuning Enschede 2019

De raad van de gemeente Enschede;

gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van XX, nummer XX;

gelet op de artikelen 2.1.3, 2.1.4, eerste, tweede en derde lid, 2.1.5, eerste lid, 2.1.6, 2.1.7, 2.3.6, vierde lid, 2.6.6, eerste lid, van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015, gelet op de artikelen 2.9, 2.10, 2.12 en 8.1.1, vierde lid, van de Jeugdwet en artikel 156 van de Gemeentewet;

gelet op de doelstellingen zoals verwoord in het Beleidsplan Invoering Wmo 2015 Enschede 2015-2016 en gelet op de doelstellingen zoals verwoord in het Beleidsplan Jeugdhulp Enschede 2015-2018;

gehoord de opmerkingen van de Wmo-raad;

overwegende dat:

- de Jeugdwet de verantwoordelijkheid voor het organiseren van goede en toegankelijke jeugdhulp bij de gemeente heeft belegd, waarbij het uitgangspunt is dat de verantwoordelijkheid voor het gezond en veilig opgroeien van jeugdigen allereerst bij de ouders en bij de jeugdige zelf ligt;
- het noodzakelijk is om regels vast te stellen over de door het college te verlenen individuele voorzieningen en overige voorzieningen, met betrekking tot de voorwaarden voor toekenning en de wijze van beoordeling van, en de afwegingsfactoren bij een individuele voorziening, over de wijze waarop de toegang tot en de toekenning van een individuele voorziening wordt afgestemd met andere voorzieningen, over de wijze waarop de hoogte van een persoonsgebonden budget (pgb) wordt vastgesteld, voor de bestrijding van het ten onrechte ontvangen van een individuele voorziening of een pgb evenals misbruik en oneigenlijk gebruik van de wet, en regels ter waarborging van een goede verhouding tussen de prijs voor de levering van jeugdhulp of de uitvoering van een kinderbeschermingsmaatregel of jeugdreclassering en de eisen die worden gesteld aan de kwaliteit daarvan.
- inwoners een eigen verantwoordelijkheid dragen voor de wijze waarop zij hun leven inrichten en deelnemen aan het maatschappelijk leven;
- van inwoners verwacht mag worden dat zij elkaar daarin naar vermogen bijstaan;
- inwoners die zelf, dan wel samen met personen in hun omgeving onvoldoende zelfredzaam zijn, onvoldoende in staat zijn tot participatie, of niet in staat zijn zich zelfstandig te handhaven in de samenleving in verband met een beperking, chronisch psychische of psychosociale problemen, een beroep moeten kunnen doen op ondersteuning door de gemeente, zodat zij zo lang mogelijk in de eigen leefomgeving kunnen blijven wonen;

CONCEPT

- het noodzakelijk is om regels vast te stellen -ter uitvoering van het beleidsplan als bedoeld in artikel 2.1.2 van de wet- voor het verlenen van maatschappelijke ondersteuning, waarbij bij het toepassen van die regels altijd in acht genomen wordt wat die toepassing betekent voor de inwoner in breder perspectief ('werken vanuit de bedoeling');
- dat het noodzakelijk is om de toegankelijkheid van voorzieningen, diensten en ruimten voor mensen met een beperking te bevorderen en daarmee bij te dragen aan het realiseren van een inclusieve samenleving waarin iedereen zo normaal mogelijk meedoet;
- dat de gemeente er bij het bepalen van de in te zetten ondersteuning rekening mee houdt dat de voorziening gericht is op het realiseren van een zo groot mogelijke mate van zelfredzaamheid van de inwoner, zodat de ondersteuning als springplank dient;
- dat de gemeente bij het bepalen van de in te zetten ondersteuning rekening houdt met gevolgen van deze keuzes voor andere leefgebieden van de inwoner zoals bijvoorbeeld arbeidsparticipatie, inkomen / schuldenproblematiek of onderwijs;

besluit vast te stellen de:

Verordening Jeugdhulp en Maatschappelijke ondersteuning Enschede 2019

HOOFDSTUK 1 BEGRIPSBEPALINGEN

Artikel 1.1 Begripsbepalingen

1. In deze verordening en de daarop gebaseerde regelgeving wordt verstaan onder:

a. algemeen gebruikelijk: naar geldende maatschappelijke normen tot het gangbare gebruiks- dan wel bestedingspatroon (NIBUD) van een persoon behorend;
b. algemeen gebruikelijke voorziening: een voorziening die niet speciaal bedoeld is voor mensen met een beperking, die algemeen verkrijgbaar is en die niet aanzienlijk duurder is dan vergelijkbare producten;
c. algemene voorziening: vrij toegankelijke voorziening als bedoeld in artikel 1.1.1 van de Wmo;
d. andere voorziening: voorziening niet vallend onder de Jeugdwet op het gebied van zorg, onderwijs, maatschappelijke ondersteuning of werk en inkomen;
e. beperking: aan de inwoner verbonden factoren die er toe leiden dat hij niet (volledig) in staat is tot zelfredzaamheid en deelname aan het maatschappelijk leven;

CONCEPT

f. Beschikking: Een beschikking als bedoeld in artikel 1:3 lid 2 van de Wet algemeen bestuursrecht. Dit betreft een schriftelijk besluit van het college, meestal genomen naar aanleiding van een aanvraag. De afwijzing van een aanvraag is ook een beschikking.
g. besluit: Besluit Jeugdhulp maatschappelijke ondersteuning gemeente Enschede;
h. budgetplan: een aan de inwoner aangereikt en door de inwoner aangevuld format budgetplan. Het budgetplan wordt door het college beoordeeld in verband met de aanspraak op een persoonsgebonden budget. In dit plan is de motivering opgenomen waarom inwoner een persoonsgebonden budget wenst, welke diensten uit het persoonsgebonden budget worden betaald, wat de kwaliteit daarvan is en welke resultaten daarmee worden bereikt;
i. CIMOT: de Centrale Toegang tot Opvang en Beschermd Wonen Twente, waar een inwoner gemeld kan worden voor beschermd wonen en die deze melding verder in behandeling neemt;
j. collectieve maatwerkvoorziening: een maatwerkvoorziening die individueel wordt toegekend maar door meerdere personen tegelijk kan worden gebruikt;
k. college: college van burgemeester en wethouders van Enschede;
l. gemeenschappelijke ruimten: gedeelte(n) van een woongebouw, niet behorende tot de onderscheiden woningen, bestemd en noodzakelijk om de woonruimte van de inwoner waar deze zijn hoofdverblijf heeft vanaf de toegang tot het woongebouw te bereiken, waaronder begrepen ruimten voor gemeenschappelijk gebruik zoals een keuken of recreatieruimte;
m. hoofdverblijf: de woonruimte, bestemd en geschikt voor permanente bewoning, waar de inwoner zijn vaste woon- en verblijfplaats heeft en in de Basisregistratie Personen staat ingeschreven dan wel zal staan ingeschreven, dan wel het feitelijk woonadres indien het een persoon met een briefadres is;
n. Hulpvraag: behoefte van een inwoner aan ondersteuning of hulp op grond van de Jeugdwet of de Wmo 2015;
o. huisgenoot: de persoon die met de inwoner duurzaam gemeenschappelijk een woning bewoont, anders dan door een commerciële huurders- of kostgangersrelatie;
p. inwoner: inwoner van de gemeente Enschede of een andere gemeente voor zover deze inwoner valt onder de reikwijdte van deze verordening;

CONCEPT

q. maatwerkvoorziening: een voorziening als bedoeld in artikel 2.3.1 Wmo 2015;
r. Individuele voorziening: een voorziening als bedoeld in artikel 2.3 lid 1 Jeugdwet;
s. melding: het kenbaar maken van een behoefte aan maatschappelijke ondersteuning, als bedoeld in artikel 2.3.2 eerste lid van de wmo, dan wel een behoefte aan jeugdhulp als bedoeld in de Jeugdwet;
t. ondersteuningsplan: de schriftelijke weergave van de uitkomsten van het onderzoek als bedoeld in artikel 2.8 lid 1, tevens als bedoeld in artikel 2.3.2 achtste lid Wmo, waarin de adviezen, verwijzingen, afspraken en de beoogde resultaten staan die in samenspraak met de inwoner zijn gemaakt, eventueel aangevuld met zijn persoonlijk plan of familieplan. Onder dit ondersteuningsplan wordt ook het hulpverleningsplan verstaan zoals bedoeld in artikel 1.1 van de Jeudwet;
u. overige voorziening: vrij toegankelijke voorziening als genoemd in artikel 2.1 eerste en tweede lid Jeugdwet;
v. persoonlijk plan: plan waarin de inwoner aangeeft op welke wijze zijn hulpvraag opgelost kan worden, het betreft het persoonlijk plan zoals bedoeld in artikel 2.3.2, tweede lid, Wmo 2015 dan wel het familieplan zoals bedoeld in artikel 1.1 van de Jeugdwet;
w. sociaal netwerk: personen uit de huiselijke kring of andere personen met wie de inwoner een sociale relatie onderhoudt;
x. uitvoeringsbesluit: het Uitvoeringsbesluit Wmo, zijnde een algemene maatregel van bestuur;
y. verplaatsingsvoorziening: een maatwerkvoorziening, al dan niet gemotoriseerd, waarmee de inwoner zich in zijn leefomgeving kan verplaatsen;
z. Vertegenwoordiger: gemachtigde, ouders, wettelijk vertegenwoordiger aangewezen, bewindvoerder, mentor.
aa. voorliggende voorziening: een andere wettelijke regeling waarop de inwoner een beroep kan doen met het oog op zijn behoefte aan ondersteuning;
bb. voucher: een document dat als vervanging kan dienen voor geld of kan dienen als tegoed bij toekomstige uitgaven.
cc. Wmo: Wet maatschappelijke ondersteuning 2015;

CONCEPT

dd. woning: een woonruimte bestemd en geschikt voor permanente bewoning, waarbij geen wezenlijke woonfuncties zoals woon- en slaapruimte, was- en kookgelegenheid en toilet met andere woningen worden gedeeld en die ook een eigen toegang heeft, hieronder begrepen een woonschip en een woonwagen, mits bestemd voor permanente bewoning;

ee. woonvoorziening: een maatwerkvoorziening gericht op het normale gebruik van de woning.

2. Alle begrippen die in deze verordening worden gebruikt en niet nader worden omschreven hebben dezelfde betekenis als in de Algemene wet bestuursrecht, als in de Wmo, het Uitvoeringsbesluit maatschappelijke ondersteuning 2015 en de Jeugdwet.

Artikel 1.2 Reikwijdte verordening

1. Deze verordening heeft betrekking op maatschappelijke ondersteuning in de zin van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 ten behoeve van inwoners van de gemeente Enschede.

2. Deze verordening heeft betrekking op jeugdhulp in zin van de Jeugdwet 2015 ten behoeve van jeugdigen, van wie minimaal één gezaghebbende ouder inwoner is van de gemeente Enschede, dan wel de jeugdige die volgens toepasselijk Nederlands recht onder de verantwoordelijkheid van de gemeente Enschede valt, dan wel ten behoeve van een of beide ouders van deze jeugdige.

3. Als inwoner wordt aangemerkt degene die zijn hoofdverblijf heeft in de gemeente Enschede.

4. In afwijking van de voorgaande leden kan deze verordening ten aanzien van opvang en beschermd wonen, al dan niet in verband met risico's voor veiligheid als gevolg van huiselijk geweld, betrekking hebben op iedere inwoner van Nederland die zich voor deze ondersteuning tot het college wendt.

Artikel 1.3. Delegatie

CONCEPT

Het college stelt het Besluit Jeugdhulp en Maatschappelijke ondersteuning Enschede 2019 vast waarin nadere regels worden gesteld met betrekking tot in deze verordening nader aangegeven onderwerpen.

CONCEPT

HOOFDSTUK 2 Toegang tot voorzieningen

Artikel 2.1 Toegang tot algemene voorzieningen of overige voorzieningen

1. Inwoners en of vertegenwoordigers die een beroep wensen te doen op een algemene voorziening of een overige voorziening, kunnen zich rechtstreeks wenden tot een aanbieder van deze vrij toegankelijke voorzieningen.

2. Het college stelt bij besluit in de vorm van nadere regels vast welke overige en algemene voorzieningen op basis van het eerste lid beschikbaar zijn.

Artikel 2.2 Overige toegangsmogelijkheden jeugdhulp

1. Het college zorgt voor inzet van de jeugdhulp die de rechter of de gecertificeerde instelling nodig acht bij de uitvoering van een kinderbeschermingsmaatregel en de uitvoering van jeugdreclassering.

2. Het college draagt zorg voor de inzet van jeugdhulp na een verwijzing door de huisarts, jeugdarts of medisch specialist naar een jeugdhulpaanbieder, als en voor zover genoemde jeugdhulpaanbieder van oordeel is dat jeugdhulp nodig is.

Artikel 2.3 Melding hulpvraag

1. Een hulpvraag kan door of namens iedere inwoner, voor zichzelf of voor een ander, worden gemeld bij het college.

2. De wijze waarop de melding wordt gedaan is vormvrij.

3. Het college bevestigt de ontvangst van een melding.

4. Het college maakt met de inwoner en of zijn vertegenwoordiger, een afspraak voor het gesprek, zoals bedoeld in artikel 2.6. Deze afspraak is tevens een bevestiging als bedoeld in lid 3.

5. Het college wijst de inwoner en of zijn vertegenwoordiger op de mogelijkheid van het indienen van een persoonlijk plan of familieplan, dat uiterlijk binnen zeven werkdagen na de melding kan worden ingediend.

6. Het college informeert de inwoner, en/of diens mantelzorger(s) of diens vertegenwoordiger, voorafgaand aan het gesprek over de mogelijkheid om gebruik te maken van gratis onafhankelijke cliëntondersteuning.

CONCEPT

7. Indien het verzoek om maatschappelijke ondersteuning is gericht op beschermd wonen, wordt de melding schriftelijk of digitaal door of namens de inwoner gedaan bij het CIMOT die de melding verder in behandeling neemt.

8. Indien het verzoek om hulp is gericht op jeugdzorg kan de melding worden aangemerkt als aanvraag.

Artikel 2.4 Onderzoek

1. Het college verzamelt alle voor het onderzoek van belang zijnde en toegankelijke gegevens over de inwoner en zijn situatie.

2. De inwoner en of zijn vertegenwoordiger verstrekt het college de gegevens en bescheiden die voor het onderzoek/gesprek nodig zijn en waarover hij redelijkerwijs kan beschikken.

3. De inwoner identificeert zich met een identificatiedocument als bedoeld in artikel 1 van de Wet op de identificatieplicht. Deze verplichting geldt ook voor de vertegenwoordiger.

Artikel 2.5 Het gesprek

1. Het gesprek wordt gevoerd met de inwoner en indien gewenst met zijn/haar mantelzorger, ouders, onafhankelijke cliëntondersteuner en/of andere begeleider. In het geval van een jeugdige kan het gesprek ook gevoerd worden met alleen de ouders.

2. In één of meerdere gesprekken, kan aan de orde komen:

    a. de behoeften, persoonskenmerken, voorkeuren, veiligheid, financiële situatie, ontwikkeling en gezinssituatie van inwoner met de hulpvraag;
    b. het gewenste resultaat van het verzoek om ondersteuning;
    c. het vermogen van inwoner of zijn ouders om zelf op eigen kracht, of met ondersteuning uit het sociale netwerk een oplossing voor de hulpvraag te vinden;
    d. de mogelijkheden om, indien de hulpvraag ziet op maatschappelijke ondersteuning, gebruik te maken van:
        i. een algemeen gebruikelijke voorzieningen;

CONCEPT

ii. een algemene voorziening;
iii. een voorliggende voorziening;

e. De mogelijkheden om, indien de hulpvraag ziet op jeugdhulp, gebruik te maken van:
   i. Een andere voorziening;
   ii. Een overige voorziening.
f. de mogelijkheden om een maatwerkvoorziening of individuele voorziening te verstrekken;
g. de wijze waarop een mogelijk toe te kennen individuele voorziening wordt afgestemd met andere voorzieningen op het gebied van zorg, onderwijs, maatschappelijke ondersteuning, of werk en inkomen;
h. hoe rekening zal worden gehouden met de godsdienstige gezindheid, de levensovertuiging en de culturele achtergrond;
i. de behoefte aan maatregelen ter ondersteuning van de mantelzorger van de inwoner

3. Indien de inwoner of zijn vertegenwoordiger, een persoonlijk plan of familieplan aan het college heeft overhandigd, betrekt het college dat plan bij het onderzoek.

4. Het college informeert de inwoner en of zijn vertegenwoordiger over de hoogte van de bijdrage in de kosten van een maatwerkvoorziening die de inwoner verschuldigd zal zijn volgens artikel 2.1.3 van de Wmo en de wijze waarop deze bijdrage wordt geïnd.

5. Het college informeert de inwoner en of zijn vertegenwoordiger over de mogelijkheid om te kiezen voor de verstrekking van een pgb en over de voorwaarden hiervoor, waarbij de inwoner in begrijpelijke bewoordingen wordt ingelicht over de gevolgen van die keuze.

6. Indien de ondersteuningsbehoefte van de inwoner voldoende bekend is bij het college, kan het college afzien van een gesprek.

Artikel 2.6 Advisering

CONCEPT

1. Het college kan in het kader van het onderzoek om deskundigenadvies vragen indien:

   a. het onduidelijk is of en zo ja, welke beperkingen de inwoner ondervindt en wat de prognose daarvan is;
   b. het college dat om een andere reden gewenst vindt.

2. Het college is bevoegd om, als dit van belang is voor de beoordeling van de aanspraak op een maatwerkvoorziening of individuele voorziening, de inwoner – of in geval van gebruikelijke hulp zijn huisgenoten – door één of meer daartoe aangewezen deskundigen te doen bevragen.

Artikel 2.7 Ondersteuningsplan

1. Het college stelt na het onderzoek een ondersteuningsplan op en verstrekt dat aan de inwoner.

2. Het college kan in het ondersteuningsplan de behoefte formuleren aan maatregelen om de mantelzorger te ondersteunen.

Artikel 2.8 Onderzoekstermijn en verlenging

Indien de hulpvraag ziet op maatschappelijke ondersteuning wordt het onderzoek , als bedoeld in artikel 2.5 en artikel 2.6, afgerond binnen zes weken na registratie van de melding, tenzij inwoner en of zijn vertegenwoordiger heeft ingestemd met verlenging van deze termijn.

Artikel 2.9 Aanvraag van een maatwerkvoorziening of individuele voorziening

1. Een inwoner en of zijn vertegenwoordiger kan een aanvraag om een maatwerkvoorziening of individuele voorziening schriftelijk, mondeling of digitaal indienen bij het college.

2. De aanvraag voor een maatwerkvoorziening kan niet eerder worden ingediend dan nadat het onderzoek, zoals omschreven in artikel 2.5, 2.6 en 2.7, is uitgevoerd, tenzij het onderzoek niet is uitgevoerd binnen de zes weken onderzoeksperiode als bedoeld in artikel 2.3.2 lid 1 Wmo.

CONCEPT

3. Het college merkt een aanvraag om een maatwerkvoorziening en het daarbij behorend ondersteuningsplan, dat naar oordeel van het college verouderde informatie bevat, aan als een melding.

Artikel 2.10 Criteria verstrekken individuele voorziening

1. Het college kent een individuele voorziening toe voor zover in het ondersteuningsplan wordt vastgesteld dat de jeugdige geen oplossing voor zijn hulpvraag kan vinden:
    a. Op eigen kracht of met zijn ouders of andere personen uit zijn naaste omgeving;
    b. door, al dan niet gedeeltelijk, gebruik te maken van een overige voorziening;
    c. door, al dan niet gedeeltelijk, gebruik te maken van een andere voorziening.

2. Het college kent eveneens een individuele voorziening toe voor zover met betrekking tot de jeugdige een verwijzing zoals bedoeld in artikel 2.2 is afgegeven.

3. Als meerdere voorzieningen als passend aan te merken zijn, verstrekt het college de goedkoopst passende voorziening.

4. Het college kent alleen een voorziening toe indien deze proportioneel en doeltreffend is.

5. Geen aanspraak op een individuele voorziening bestaat voor zover de inwoner aanspraak kan maken op een voorliggende voorziening.

Artikel 2.11 Criteria verstrekken maatwerkvoorziening

1. Het college kent een maatwerkvoorziening toe in verband met de door hem ondervonden beperkingen in de zelfredzaamheid of participatie voor zover in het ondersteuningsplan wordt vastgesteld dat de inwoner geen oplossing voor zijn hulpvraag kan vinden:

    a. op eigen kracht met gebruikelijke hulp, met mantelzorg of met andere hulp uit zijn sociaal netwerk;

CONCEPT

b. door al dan niet gedeeltelijk gebruik te maken van een algemene voorziening.

2. Als meerdere voorzieningen als passend aan te merken zijn, verstrekt het college de goedkoopst passende voorziening.

3. Het college kent alleen een voorziening toe indien deze proportioneel en doeltreffend is.

4. De aanvraag om een maatwerkvoorziening wordt in ieder geval geweigerd indien de maatwerkvoorziening in natura is gerealiseerd vóór de melding dan wel de aanvraag.
5. Indien werkzaamheden ter realisatie van de maatwerkvoorziening in natura zijn gestart vóór de melding dan wel aanvraag, kan een maatwerkvoorziening worden geweigerd, tenzij de noodzaak achteraf door het college kan worden vastgesteld.

6. Als een maatwerkvoorziening noodzakelijk is ter vervanging van een eerder door het college verstrekte maatwerkvoorziening, wordt deze slechts verstrekt als de eerder verstrekte maatwerkvoorziening technisch is afgeschreven, tenzij:

    a. de eerder verstrekte maatwerkvoorziening verloren is gegaan als gevolg van omstandigheden die niet aan de inwoner zijn toe te rekenen;

    b. de inwoner geheel of gedeeltelijk tegemoet komt in de kosten van de vervanging, of

    c. de eerder verstrekte maatwerkvoorziening niet langer een oplossing biedt voor de behoefte van de inwoner aan maatschappelijke ondersteuning.

7. Geen aanspraak op een maatwerkvoorziening bestaat:

    a. indien de beperkingen van de inwoner met een voor hem als algemeen gebruikelijk te beschouwen voorziening kunnen worden opgelost dan wel verminderd;

    b. voor zover de inwoner aanspraak kan maken op een voorliggende voorziening;

CONCEPT

c. indien de noodzaak tot ondersteuning is ontstaan als gevolg van omstandigheden die in de risicosfeer van de inwoner liggen;

d. indien de inwoner niet adequaat, binnen de eigen mogelijkheden, heeft ingespeeld op de aanwezige beperkingen en het verloop hiervan.

Artikel 2.12 Vormen van verstrekking

1. Een maatwerkvoorziening of individuele voorziening kan in natura worden verstrekt of in de vorm van een persoonsgebonden budget.

2. Een maatwerkvoorziening of individuele voorziening natura kan worden verstrekt in eigendom, in bruikleen, als persoonlijke dienstverlening of in de vorm van een voucher, dit ter beoordeling aan het college.

CONCEPT

Artikel 2.13 De beschikking maatwerkvoorziening of individuele voorziening

1. In de beschikking tot het verstekken van een maatwerkvoorziening of individuele voorziening wordt in ieder geval aangegeven of de voorziening in natura of als pgb wordt verstrekt.

2. Bij het verstrekken van een voorziening in natura wordt in de beschikking in ieder geval vastgelegd:

    a. Welke voorziening, dan wel welke ondersteuningsbehoefte of Wonen en verblijf, wordt verstrekt en wat het beoogde resultaat daarvan is;

    b. Wat de ingangsdatum en duur van de voorziening is;

3. Bij het verstrekken van een voorziening in de vorm van een pgb wordt in de beschikking in ieder geval vastgelegd:

    a. Voor welk resultaat het pgb moet worden aangewend;

    b. Wat de hoogte van het pgb is;

    c. Wat de duur is van de voorziening.

4. Als er sprake is van een te betalen bijdrage in de kosten wordt de inwoner en zijn vertegenwoordiger daarover in de beschikking geïnformeerd.

Artikel 2.14 Criteria toekenning PGB

1. Een inwoner die een maatwerkvoorziening of individuele voorziening in de vorm van een PGB verstrekt wenst te krijgen, dient een daartoe verstrekt format budgetplan binnen 15 dagen na ontvangst in te vullen en aan het college aan te bieden. Het budgetplan maakt onderdeel uit van de aanvraag.

2. De inwoner heeft onverminderd artikel 2.3.6 vijfde lid van de Wmo en/of artikel 8.1.1 van de Jeugdwet de mogelijkheid om te kiezen voor een persoonsgebonden budget indien:

    a. de inwoner naar oordeel van het college op eigen kracht, al dan niet met hulp uit zijn sociale netwerk of zijn (wettelijk) vertegenwoordiger, voldoende in staat is te achten tot:

CONCEPT

- een redelijke waardering van zijn belangen, en
- het op een verantwoorde manier uitvoeren van de aan het persoonsgebonden budget verbonden taken;

b. de inwoner weet te motiveren waarom hij de maatwerkvoorziening in de vorm van een persoonsgebonden budget wenst. Indien het persoonsgebonden budget wordt verstrekt als voorziening op grond van de Jeugdwet weet de inwoner te motiveren waarom hij het natura-aanbod niet passend acht. De motivatie moet worden opgenomen in het budgetplan;

c. naar oordeel van het college is gewaarborgd dat de diensten, hulpmiddelen, woningaanpassingen en andere maatregelen voldoen aan de kwaliteitseisen van de wet en in redelijkheid geschikt zijn voor het doel waarvoor het persoonsgebonden budget wordt toegekend.

d. De inwoner de kosten van de ondersteuning die hij met het pgb wil inkopen, die uitstijgen boven de kostprijs van de naar het oordeel van het college adequate maatwerkvoorziening in natura, zelf bekostigt.

3. Aan de onder sub a gestelde voorwaarden wordt niet voldaan als de ondersteuner een belang heeft dat tegengesteld is aan het belang van de inwoner.

4. Indien een bewindvoerder, belangenbehartiger of (wettelijk) vertegenwoordiger het persoonsgebonden budget zal beheren, dient deze te voldoen aan de eisen uit lid 2.

5. Het college stelt nadere regels over de voorwaarden waaronder het persoonsgebonden budget aan een hulpmiddel, vervoersvoorziening of woningaanpassing kan worden besteed.

Artikel 2.15 Vaststellen hoogte persoonsgebonden budget

1. De hoogte voor een pgb:

a. is gebaseerd op een door de inwoner opgesteld plan over hoe hij het pgb gaat besteden, voor zover dit blijft binnen de grenzen van de maximale

CONCEPT

pgb-tarieven zoals genoemd in deze verordening en de bijbehorende nadere regels;

b. is toereikend om effectieve en kwalitatief goede zorg in te kopen;
c. bedraagt ten hoogste de kostprijs van de in de betreffende situatie goedkoopste adequate maatwerkvoorziening in natura.

2. Indien een aanbieder tot het sociale netwerk behoort van de inwoner, die ondersteuning krijgt, wordt het pgb altijd overeenkomstig het sociaal netwerk-tarief toegekend, ongeacht de eventuele professionele kwalificaties van de aanbieder.

3. De hoogte van het persoonsgebonden budget voor vervoersvoorzieningen, hulpmiddelen en woningaanpassingen bedraagt in ieder geval niet meer dan de aanschafprijs of bekostiging van de goedkoopst passende bijdrage. Daarbij is rekening gehouden met onderhoud, reparatie en verzekering zoals die door het college aan de aanbieder verschuldigd is.

4. Het college kan de hoogte van het persoonsgebonden budget als bedoeld in het vorige lid vaststellen op basis van een offerte.

5. a. De hoogte van het persoonsgebonden budget voor beschermd wonen wordt vastgesteld door het aantal uren benodigde zorg per functie en het hierbij behorende uurtarief.

b. Wanneer de zorg geboden wordt door een persoon uit het sociale netwerk van de inwoner of door een persoon, die niet als beroepskracht wordt aangemerkt dan is het budget geënt op een vast uurtarief.

6. De hoogte van het persoonsgebonden budget voor diensten is afgeleid van de tarieven waarvoor het college deze diensten heeft gecontracteerd (natura tarieven). Hierbij is rekening gehouden met overheadkosten en andere kostencomponenten.

    a. het persoonsgebonden budget voor ondersteuning bij het huishouden, die beroepsmatig wordt geboden is 90% van het natura tarief.

CONCEPT

b. het persoonsgebonden budget voor ondersteuning bij het huishouden, die niet beroepsmatig wordt geboden is 85% van het natura tarief.
c. het persoonsgebonden budget voor ondersteuning bij het huishouden, die geboden wordt door een persoon uit het sociale netwerk is 50% van het natura tarief.
d. het persoonsgebonden budget voor ondersteuningsbehoeften die beroepsmatig wordt geboden is 90% van het natura tarief.
e. het persoonsgebonden budget voor ondersteuningsbehoeften die geboden wordt door een persoon uit het sociale netwerk van de inwoner of een persoon die niet aangemerkt wordt als een beroepskracht is geënt op een vast uurtarief. Het college stelt het uurtarief in het Besluit Jeugdhulp en Maatschappelijke ondersteuning Enschede vast.
f. het persoonsgebonden budget (tarief per etmaal) voor wonen en verblijf dakje 1, 2 of 3 is 90% van het natura tarief.
g. het persoonsgebonden budget voor wonen en verblijf dakje 1, 2 of 3, geboden door een persoon uit het sociale netwerk van de inwoner of een persoon die niet als beroepskracht wordt aangemerkt, is gebaseerd op een vast tarief per etmaal. Het college stelt de hoogte van het tarief vast in het Besluit Jeugdhulp en Maatschappelijke ondersteuning Enschede.

7. De tarieven genoemd onder lid 6 zijn all-in tarieven. Dat wil zeggen dat alle kosten zoals salaris, vervanging tijdens vakantie, verzekering(en) en reiskosten zijn opgenomen in de tarieven.

Artikel 2.16 Voorwaarden bestedingen PGB-budget

1. Het persoonsgebonden budget moet binnen drie maanden na toekenning zijn aangewend voor de bekostiging van het resultaat waarvoor de verlening heeft plaatsgevonden. In geval van een woonvoorziening kan van deze termijn worden afgeweken in overleg met het college;

2. De ondersteuning waarvoor het pgb is verstrekt, kan worden ingekocht met het pgb-budget bij een persoon die tot het sociaal netwerk behoort indien deze persoon:

CONCEPT

a. Heeft aangegeven dat de zorg aan de belanghebbende voor zichzelf niet tot een overbelasting leidt;
b. voldoet aan de kwaliteitseisen zoals opgenomen in de wet en de nadere regels in het Besluit Jeugdhulp en Maatschappelijke ondersteuning Enschede 2019.

3. Het persoonsgebonden budget mag niet worden besteed aan:

   a. een voorziening die voor de inwoner algemeen gebruikelijk wordt geacht;

   b. geen administratieve bemiddelingsbureaus, andere tussenpersonen of belangenbehartigers;

   c. een huisgenoot die in beginsel de gebruikelijke hulp op zich zou moeten nemen, maar daartoe niet in staat is wegens overbelasting of dreigende overbelasting.

HOOFDSTUK 3 Maatwerk- en individuele voorzieningen

Artikel 3.1.1 Ondersteuning bij opgroeien en participeren

1. Bij de toekenning van ondersteuning bij opgroeien en participeren in de vorm van een maatwerkvoorziening of individuele voorziening legt het college het door inwoner, of (gezin)systeem, gewenste resultaat vast. Het college deelt de daaruit voortvloeiende ondersteuningsbehoefte in onder een of meerdere van de volgende categorieën en kent daarmee passende ondersteuning toe:

   a. Ondersteuningsbehoefte 1: de inwoner krijgt praktische ondersteuning (Wmo2015 en Jeugdwet) ;

   b. Ondersteuningsbehoefte 2: de inwoner krijgt ondersteuning bij praktische taken en bij het voeren van de regie (Wmo 2015 en Jeugdwet);

CONCEPT

c. Ondersteuningsbehoefte 3: de inwoner krijgt specialistische/therapeutische ondersteuning (Jeugdwet);

d. Ondersteuningsbehoefte 4: de inwoner krijgt behandeling (Jeugdwet);

2. De ondersteuningsbehoeften worden zo nodig aangevuld met het noodzakelijke vervoer van en naar de locatie waar de ondersteuning wordt geboden.

3. Het college kan zelfstandig of in aanvulling op de ondersteuningsbehoefte Wonen en Verblijf toekennen. Hieronder wordt verstaan een 24 uurs voorziening voor volwassenen (Wmo 2015) en/of jeugdigen (Jeugdwet) ter vervanging van de eigen thuissituatie, te weten:

   a. Dakje 0 a: pleegzorg;

   b. Dakje 0 B: Gezinshuizen;

   c. Dakje 1: vervanging van de thuissituatie zonder bijzonderheden;

   d. Dakje 2: vervanging van de thuissituatie waarbij er sprake is van actief toezicht;

   e. Dakje 3: vervanging van de thuissituatie waarbij er sprake is van onvoorspelbaar gedrag.

   f. 3-milieusvoorziening: een verblijfvoorziening voor jeugdigen op een terrein waarin wonen, onderwijs en vrije tijdsbesteding gecombineerd worden aangeboden.

4. Wonen en Verblijf kan, voor zover het betreft dakje 2 of 3 alleen in combinatie met een ondersteuningsbehoefte worden ingezet.

5. Het college kan nadere regels stellen met betrekking tot de toekenning van Wonen en Verblijf.

Artikel 3.2.1 Resultaten ondersteuning bij het huishouden

1. Bij de toekenning van ondersteuning bij het huishouden in de vorm van een maatwerkvoorziening richt het college zich op één of meerdere van de volgende resultaten:

CONCEPT

a. het schoon en leefbaar houden van de woning;
b. het beschikken over schone en draagbare kleding;
c. het beschikken over de benodigde dagelijkse maaltijden;
d. het thuis kunnen zorgen voor de minderjarige kinderen;
e. hulp bij het organiseren van het huishouden.

2. Met het oog op het objectiveren van de resultaten, als genoemd in lid 1, wordt door het college vastgesteld wat de aard en de frequentie is van de te verrichten taken.

Artikel 3.2.2 Criteria ondersteuning bij het huishouden

1. Het schoon en leefbaar houden van de woning heeft uitsluitend betrekking op woonruimten die:

   a. nodig zijn voor het normale gebruik van de woning, en
   b. daadwerkelijk dagelijks in gebruik zijn.

2. Een inwoner komt niet in aanmerking voor ondersteuning bij het huishouden indien hij één of meer huisgenoten heeft die naar oordeel van het college gebruikelijke hulp kunnen verlenen.

3. Bij het oordeel of gebruikelijke hulp kan worden gevergd houdt het college - onverminderd de wettelijke definitie- in ieder geval rekening met:

   a. de omvang van de ondersteuningsbehoefte;
   b. de leeftijd en de ontwikkelingsfase van inwonende kinderen;
   c. de omstandigheid dat een huisgenoot regelmatig niet aanwezig is vanwege activiteiten elders met een verplichtend karakter.

Artikel 3.3.1. Resultaat woonvoorziening

Bij de toekenning van een woonvoorziening in de vorm van een maatwerkvoorziening is het college erop gericht dat een inwoner normaal gebruik kan maken van de woning waar hij zijn hoofdverblijf heeft en de mogelijkheid heeft om de elementaire woonfuncties te kunnen verrichten met onder andere de volgende resultaten

   a. het kunnen slapen, eten en verrichten van lichaamsreiniging;
   b. het verrichten van belangrijke huishoudelijke werkzaamheden;

CONCEPT

c. het kunnen koken en het gebruiken van de keuken;
d. het kunnen maken van horizontale en verticale verplaatsingen in en om de woning;
e. het hebben van toegang tot de woning;
f. kinderen kunnen zonder gevaar voor eigen gezondheid in de woonruimte spelen.

Artikel 3.3.2 Criterium woonvoorziening

Een woonvoorziening heeft uitsluitend betrekking op woonruimten die:

a. nodig zijn voor het normale gebruik van de woning, en
b. daadwerkelijk in gebruik zijn.

Artikel 3.3.3 Aanvullende criteria woonvoorziening

1. Een woningaanpassing kan slechts worden toegekend voor zover:

    a. er sprake is van een zelfstandige woning;
    b. de aan te passen woning in de gemeente Enschede staat;
    c. de woning naar verwachting nog minstens tien jaar in stand blijft.

2. De bepalingen van dit hoofdstuk zijn niet van toepassing op:

    a. het toekennen van woonvoorzieningen aan hotels/pensions, trekkerswoonwagens, kloosters, tweede woningen, vakantiewoningen, recreatiewoningen en bij kamerverhuur;
    b. het toekennen van woonvoorzieningen aan woongebouwen, die specifiek gericht zijn op ouderen en/of mensen met beperkingen, voor zover het betreft:
        - voorzieningen in gemeenschappelijke ruimten;
        - voorzieningen die bij nieuwbouw of renovatie zonder noemenswaardige meerkosten kunnen of hadden kunnen worden meegenomen.

3. Een woonvoorziening wordt slechts toegekend indien de inwoner zijn hoofdverblijf heeft of zal hebben in de woning waar de maatwerkvoorziening wordt getroffen.

CONCEPT

4. De aanvraag voor een woonvoorziening kan in ieder geval worden geweigerd indien:

    a. de noodzaak tot het treffen van de woonvoorziening het gevolg is van een verhuizing, die niet noodzakelijk was vanwege belemmeringen in het normale gebruik van de woning als gevolg van beperkingen, en er geen andere belangrijke reden aanwezig was;
    b. de inwoner niet is verhuisd naar de voor zijn beperkingen -op dat moment beschikbare- meest geschikte woning, tenzij daarvoor vooraf schriftelijk toestemming is verleend door het college;
    c. deze betrekking heeft op woonvoorzieningen in gemeenschappelijke ruimten anders dan:
        - het verbreden van toegangsdeuren;
        - het aanbrengen van elektrische deuropeners;
        - aanleg van een hellingbaan van de openbare weg naar de toegang van het gebouw (mits de woningen in het woongebouw te bereiken zijn met een rolstoel);
        - het aanbrengen van drempelhulpen of vlonders;
        - het aanbrengen van een extra trapleuning bij een portiekwoning;
    d. de inwoner verhuisd is naar een woonruimte die niet bestemd en/of geschikt is om het gehele jaar door bewoond te worden;
    e. de ondervonden problemen bij het normale gebruik van de woning het gevolg zijn van de aard van de in de woning gebruikte materialen;
    f. de noodzaak tot het treffen van een maatwerkvoorziening het gevolg is van achterstallig onderhoud of alleen bedoeld is ter renovatie van de woning of om deze in overeenstemming te brengen met de eisen die redelijkerwijs aan een woning mogen worden gesteld.
    g. De afschrijftermijnen woonelementen zoals opgenomen in het ‘Beleid huurverhoging na woningverbetering van de huurcommissie’ wordt gehanteerd.

Artikel 3.3.4 Hoofdverblijf in een instelling

1. In afwijking van artikel 3.3.3 lid 33 kan aan de inwoner die in een instelling voor zorg en verblijf buiten de gemeente Enschede woont, een

CONCEPT

woonvoorziening (het bezoekbaar maken van één woonruimte) in de gemeente Enschede onder de voorwaarde dat:

a. de woonruimte regelmatig wordt bezocht;
b. de kosten van de woonvoorziening niet meer bedragen dan € 5.000,-.

2. Onder bezoekbaar maken van de woonruimte wordt uitsluitend verstaan dat een belanghebbende de woonkamer en het toilet kan bereiken en dat diegene ook het toilet kan gebruiken.

Artikel 3.4.1 Resultaat verplaatsingsvoorziening

1. Bij het toekennen van een verplaatsingsvoorziening in de vorm van een maatwerkvoorziening richt het college zich op het behalen van een of meerdere van de volgende resultaten:

a. het kunnen bereiken van winkels;
b. het kunnen onderhouden van sociale contacten;
c. het deelnemen aan activiteiten, al dan niet in de vorm van een algemene voorziening, binnen de leefomgeving van de inwoner.
d. de dagelijkse noodzakelijke verplaatsingen in en rondom de woning.

2. Om de resultaten als bedoeld in het vorige lid onder a, b en c te bereiken, worden verplaatsingen mogelijk gemaakt tot 1.500 kilometer per jaar.

CONCEPT

Artikel 3.4.2 Criterium verplaatsingsvoorziening op de lange afstand

Een voorziening voor verplaatsingen op de lange afstand wordt slechts verstrekt als de inwoner het openbaar vervoer niet kan bereiken of niet kan gebruiken.

HOOFDSTUK 4 Kwaliteit en mantelzorgwaardering

Artikel 4.1. Verhouding prijs en kwaliteit aanbieders jeugdhulp en uitvoerders kinderbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering

Het college houdt in het belang van een goede prijs-kwaliteitverhouding bij de vaststelling van de tarieven die het hanteert voor door derden te leveren jeugdhulp of uit te voeren kinderbeschermingsmaatregelen of jeugdreclassering, rekening met:

a. de aard en omvang van de te verrichten taken;
b. de voor de sector toepasselijke CAO-schalen in relatie tot de zwaarte van de functie;
c. een redelijke toeslag voor overheadkosten;
d. een voor de sector reële mate van non-productiviteit van het personeel als gevolg van verlof, ziekte, scholing en werkoverleg;
e. kosten voor bijscholing van het personeel.

Artikel 4.2 Kwaliteitseisen maatschappelijke ondersteuning

1. Aanbieders zorgen voor een goede kwaliteit van voorzieningen, eisen met betrekking tot de deskundigheid van beroepskrachten daaronder begrepen, door:

    a. het afstemmen van voorzieningen op de persoonlijke situatie van de inwoner;
    b. het afstemmen van voorzieningen op andere vormen van zorg;
    c. erop toe te zien dat beroepskrachten tijdens hun werkzaamheden in het kader van het leveren van voorzieningen handelen in overeenstemming met de professionele standaard;
    d. voor zover van toepassing, erop toe te zien dat de kwaliteit van de voorzieningen en de deskundigheid van beroepskrachten tenminste

CONCEPT

voldoen aan de voorwaarden om in aanmerking te komen voor de in de toepasselijke sector erkende keurmerken.

2. Het college kan in het Besluit bepalen welke verdere eisen worden gesteld aan de kwaliteit van voorzieningen, eisen met betrekking tot de deskundigheid van beroepskrachten daaronder begrepen.

3. Onverminderd andere handhavingsbevoegdheden ziet het college toe op de naleving van deze eisen door periodieke overleggen met de aanbieders, een jaarlijks cliëntervaringsonderzoek, en het zo nodig in overleg met de inwoner ter plaatse controleren van de geleverde voorzieningen.

Artikel 4.3 Verhouding prijs-kwaliteit van voorziening maatschappelijke ondersteuning geleverd door derden

1. Het college stelt in het belang van een goede prijs-kwaliteitverhouding een reële prijs vast voor door derden te leveren diensten en deze prijs geldt als ondergrens in aanbestedingsprocedures. Bij het vaststellen van een reële prijs houdt het college in ieder geval rekening met:

    a. de kosten van de beroepskracht, waaronder de loonkosten en overige kosten voortvloeiend uit de toepasselijke collectieve arbeidsovereenkomst, de kosten van wettelijke verplichtingen ter zake van de arbeid en de overige kosten van wettelijke verplichtingen verbonden aan het leveren van een dienst;
    b. redelijke overheadkosten;
    c. een opslag voor kosten voor niet productieve uren van de beroepskrachten als gevolg van verlof, ziekte, scholing, werkoverleg;
    d. reis en opleidingskosten;
    e. indexatie van de reële prijs voor het leveren van een dienst;
    f. overige kosten als gevolg van gemeentelijke verplichtingen voor aanbieders waaronder rapportageverplichtingen en administratieve verplichtingen.

CONCEPT

2. Het college houdt in het belang van een goede prijs-kwaliteitverhouding bij de vaststelling van de tarieven die het hanteert voor door derden te leveren overige voorzieningen, in ieder geval rekening met:

    a. de marktprijs van de voorziening, en
    b. de eventuele extra taken die in verband met de voorziening van de leverancier worden gevraagd, zoals:
        - aanmeten, leveren en plaatsen van de voorziening;
        - instructie over het gebruik van de voorziening;
        - onderhoud van de voorziening;
        - verplichte deelname in bepaalde samenwerkingsverbanden.

Artikel 4.4 Jaarlijkse waardering mantelzorgers

1. Het college draagt jaarlijks zorg voor een blijk van waardering voor mantelzorgers indien mantelzorg wordt verleend aan een inwoners die zijn hoofdverblijf heeft in de gemeente Enschede.

2. Bij de waardering als bedoeld in het eerste lid heeft het college ook oog voor mantelzorgers van inwoners die alleen gebruik maken van algemene voorzieningen.

3. Het college kan nadere regels stellen in het Besluit over de waardering als bedoeld in het eerste lid.

HOOFDSTUK 5 Bijdrage in de kosten van maatschappelijke ondersteuning

Artikel 5.1 Maatwerkvoorziening

1. De inwoner is een bijdrage in de kosten van een maatwerkvoorziening verschuldigd. Deze bijdrage is gelijk aan de bedragen die worden genoemd in artikel 3.8 van het Uitvoeringsbesluit Wmo 2015.

2. Indien een maatwerkvoorziening wordt toegekend ten behoeve van een woningaanpassing voor een minderjarige inwoner, is de bijdrage verschuldigd door:

CONCEPT

a. de onderhoudsplichtige ouders, daaronder begrepen degene tegen wie een op artikel 394 van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek gegrond verzoek is afgewezen; en
b. degene die anders dan als ouder samen met de ouder het gezag uitoefent over een inwoner.

3. In afwijking van lid 1 is de inwoner geen eigen bijdrage verschuldigd bij gebruik van het collectief vraagafhankelijk vervoer maar de inwoner moet wel een ritbijdrage betalen. De ritbijdrage is gelijk aan het tarief dat in het openbaar busvervoer verschuldigd is.

Artikel 5.2 Looptijd van de eigen bijdrage

1. Wanneer aan de inwoner de maatwerkvoorziening ondersteuningsbehoefte, ondersteuning bij het huishouden of wonen en verblijf wordt toegekend, wordt een bijdrage opgelegd zolang hij van de maatwerkvoorziening gebruik maakt.

2. Voor alle overige maatwerkvoorzieningen wordt gedurende 39 perioden van vier weken een bijdrage opgelegd, tenzij de kostprijs op een eerder moment is voldaan.

Artikel 5.3 Algemene voorziening

1. De inwoner is geen eigen bijdrage verschuldigd voor het gebruik van een algemene voorziening. Er wordt wel een eigen aandeel in de kosten berekend, bijvoorbeeld bij maaltijdvoorziening, was- en strijkservice etc.

2. De inwoner is het eigen aandeel in de kosten verschuldigd aan de aanbieder.

3. Het eigen aandeel is gelijk aan de kosten die het NIBUD gebruikelijk acht voor de betreffende kostensoort in een normaal huishouden.

Artikel 5.4 Kostprijs berekening voor bijdrage in de kosten

1. De kostprijs van een maatwerkvoorziening is gelijk aan de prijs waarvoor de gemeente de maatwerkvoorziening afneemt of aanschaft van een -gecontracteerde- aanbieder, inclusief de bijkomende kosten.

2. De kostprijs van een persoonsgebonden budget is gelijk aan het bedrag van het persoonsgebonden budget.

CONCEPT

3. De kostprijs van een algemene voorziening bedraagt nooit meer dan een kostendekkende bijdrage.

Artikel 5.5 Vaststelling en inning van bijdrage voor opvang

De bijdragen in de kosten van opvang worden in overleg met de gemeente vastgesteld en geïnd door de betreffende organisaties die de opvang bieden

CONCEPT

Hoofdstuk 6 Toezicht en handhaving

Artikel 6.1 Aanwijzen toezichthouders

Het college kan personen aanwijzen die belast zijn met het houden van toezicht op de naleving van het bepaalde bij of krachtens de Jeugdwet voor zover het de rechtmatigheid betreft.

Artikel 6.2 Nieuwe feiten en omstandigheden

Onverminderd artikel 2.3.8 Wmo en artikel 8.1.2 Jeugdwet doet een inwoner uit eigen beweging of op verzoek, zonder uitstel, mededeling aan het college van alle feiten en omstandigheden, waarvan hem redelijkerwijs duidelijk moet zijn dat deze aanleiding kunnen zijn tot heroverweging van het besluit aangaande het recht op, de hoogte van of de duur van een (maatwerk)voorziening.

Artikel 6.3 Herziening of intrekking

1. Het college kan een beslissing als bedoeld in artikel 2.3.5 of 2.3.6 Wmo herzien dan wel intrekken indien het college vaststelt dat:
    a. de inwoner onjuiste of onvolledige gegevens heeft verstrekt en de verstrekking van de juiste of volledige gegevens tot een andere beslissing zou hebben geleid,
    b. de inwoner niet langer op de maatwerkvoorziening of het persoonsgebonden budget is aangewezen,
    c. de maatwerkvoorziening of het persoonsgebonden budget niet meer toereikend is te achten,
    d. de inwoner niet voldoet aan de aan de maatwerkvoorziening of het persoonsgebonden budget verbonden voorwaarden,
    e. de inwoner de maatwerkvoorziening of het persoonsgebonden budget niet of voor een ander doel gebruikt.
2. Het college kan een beslissing als bedoeld in artikel 8.1.1 Jeugdwet herzien dan wel intrekken indien het college vaststelt dat:

CONCEPT

a. de jeugdige of zijn ouders onjuiste of onvolledige gegevens hebben verstrekt en de verstrekking van juiste of volledige gegevens tot een andere beslissing zou hebben geleid;
b. de jeugdige of zijn ouders niet langer op de individuele voorziening zijn aangewezen;
c. de individuele voorziening niet meer toereikend is te achten;
d. de jeugdige of zijn ouders niet voldoen aan de voorwaarden van de individuele voorziening;
e. de jeugdige of zijn ouders de individuele voorziening niet of voor een ander doel gebruiken dan voor waar het bestemd is.

3. Een beslissing tot verlening van een pgb kan worden ingetrokken als blijkt dat het pgb binnen drie maanden na toekennen niet is aangewend voor de bekostiging van de voorziening waarvoor de verlening heeft plaatsgevonden.
4. Het college bepaalt in de beslissing, als bedoeld in het eerste, tweede en derde lid het tijdstip waarop de beslissing in werking treedt.

Artikel 6.4 Terugvordering

1. Indien het college een beslissing als bedoeld in artikel 2.3.5 of 2.3.6 Wmo met toepassing van artikel 2.3.10, onderdeel a, Wmo heeft ingetrokken en de verstrekking van de onjuiste of onvolledige gegevens door de inwoner opzettelijk heeft plaatsgevonden, kan het college van de inwoner en van degene die daaraan opzettelijk zijn medewerking heeft verleend, geheel of gedeeltelijk de geldswaarde vorderen van de ten onrechte genoten maatwerkvoorziening of het ten onrechte genoten persoonsgebonden budget.
2. Indien het college een beslissing als bedoeld in artikel 8.1.1 Jeugdwet met toepassing van artikel 8.1.4 onderdeel a Jeugdwet, heeft ingetrokken kan het college geheel of gedeeltelijk de geldswaarde vorderen van de ten onrechte genoten maatwerkvoorziening of het ten onrechte genoten persoonsgebonden budget.
3. Als het recht op een in eigendom of in bruikleen verstrekte voorziening is ingetrokken, kan deze voorziening worden teruggevorderd.

Artikel 6.5 Wangedrag en onzorgvuldig gebruik

Bij herhaald en ernstig wangedrag bij het ontvangen van diensten of bij herhaald onzorgvuldig gebruik van een in bruikleen verstrekte maatwerkvoorziening, kan het college -al dan niet tijdelijke- maatregelen treffen jegens inwoner ter bescherming van de medewerker van een aanbieder of ter voorkoming van (verdere) schade aan de in bruikleen verstrekte maatwerkvoorziening.

Artikel 6.6 Fraudepreventie

Het college zet in op fraudepreventie, dat in ieder geval omvat:

a. het voorlichting geven aan inwoners van de gemeente Enschede en in het bijzonder aan inwoners aan wie een maatwerkvoorziening of individuele voorziening is toegekend;
b. het informeren van inwoners over de rechten en plichten die zijn verbonden aan het ontvangen van een maatwerkvoorziening of individuele voorziening en over de gevolgen van misbruik en oneigenlijk gebruik;
c. het aanwijzen van toezichthouders en hen -indien wenselijk- betrekken bij gesprekken met inwoners;
d. het vroegtijdige opsporen van misbruik of oneigenlijk gebruik.

Artikel 6.7 Controle persoonsgebonden budgetten

Het college beoordeelt, al dan niet steekproefsgewijs, de besteding van de persoonsgebonden budgetten. Tevens beoordeelt het college of de inwoner nog voldoet aan de criteria om voor een persoonsgebonden budget in aanmerking te komen.

CONCEPT

HOOFDSTUK 7 Inspraak, medezeggenschap en klachten

Artikel 7.1 Inspraak

1. Het college betrekt de inwoners van de gemeente bij de voorbereiding van het beleid betreffende maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp overeenkomstig de Inspraakverordening Enschede 2006, dan wel een daartoe vastgestelde opvolgende regeling.

2. Het college stelt de Wmo-raad vroegtijdig in de gelegenheid voorstellen te doen voor het beleid en advies uit te brengen bij de besluitvorming over verordeningen en beleidsvoorstellen betreffende maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp. Het college voorziet hierbij de Wmo-raad van ondersteuning om zijn rol effectief te kunnen vervullen.

Artikel 7.2 Externe medezeggenschapsregeling

De aanbieder van een maatwerkvoorziening, verstrekt in de vorm van dienstverlening, is verplicht een regeling te treffen voor medezeggenschap van cliënten over voorgenomen besluiten van de aanbieder die voor de gebruikers van belang zijn.

CONCEPT

Artikel 7.3 Klachtregeling

1. Het college behandelt klachten van inwoners – dan wel hun vertegenwoordigers of mantelzorgers- die betrekking hebben op de wijze van afhandeling van meldingen en aanvragen als bedoeld in deze verordening, overeenkomstig de bepalingen van de Verordening klachtenbehandeling gemeente Enschede.

2. De aanbieder van een maatwerkvoorziening is verplicht om een klachtenregeling, als bedoeld in artikel 3.2 van de Wmo, te treffen.

3. Onverminderd andere handhavingsbevoegdheden ziet het college toe op de naleving van de klachtregelingen van aanbieders door periodieke overleggen met de aanbieders en een jaarlijks cliëntervaringsonderzoek.

HOOFDSTUK 8 SLOTBEPALINGEN

Artikel 8.1 Hardheidsclausule

Het college kan in bijzondere gevallen ten gunste van de inwoner afwijken van de bepalingen in deze verordening en het Besluit, indien toepassing hiervan leidt tot onbillijkheden van overwegende aard.

Artikel 8.2 Meldingsregeling calamiteiten en geweld

1. Het college treft een regeling voor het melden van calamiteiten en geweldsincidenten bij de verstrekking van een voorziening door een aanbieder en wijst een toezichthoudend ambtenaar aan.

2. Aanbieders melden zonder uitstel iedere calamiteit en ieder geweldsincident dat zich heeft voorgedaan bij de verstrekking van een voorziening aan de toezichthoudend ambtenaar.

3. De toezichthoudend ambtenaar, bedoeld in artikel 6.1, van de Wmo, doet onderzoek naar de calamiteiten en geweldsincidenten en adviseert het college over het voorkomen van verdere calamiteiten en het bestrijden van geweld.

CONCEPT

4. Het college kan in het Besluit bepalen welke verdere eisen gelden voor het melden van calamiteiten en geweld bij de verstrekking van een voorziening.

CONCEPT

Artikel 8.3 Intrekking Verordening Maatschappelijke Ondersteuning 2017, Verordening Jeugdhulp Enschede 2017 en overgangsrecht

1. Met de inwerkingtreding van deze verordening wordt de Verordening maatschappelijke ondersteuning 2017 en de Verordening Jeugdhulp Enschede 2017 ingetrokken.

2. Een inwoner houdt recht op een lopende voorziening verstrekt op grond van de Verordening maatschappelijke ondersteuning 2007, de Verordening individuele voorzieningen Wmo 2011, de Verordening maatschappelijke ondersteuning 2015, de Verordening maatschappelijke ondersteuning 2017 of de Verordening Jeugdhulp 2017 totdat het college een nieuw besluit heeft genomen waarbij het besluit waarmee deze lopende voorziening is verstrekt, wordt ingetrokken.

3. Aanvragen die zijn ingediend onder de Verordening maatschappelijke ondersteuning 2017 of de Verordening Jeugdhulp 2017 en waarop nog niet is beslist bij het in werking treden van de Verordening Jeugdhulp en Maatschappelijke ondersteuning Enschede 2019, worden afgehandeld krachtens de Verordening Jeugdhulp en Maatschappelijke ondersteuning Enschede 2019.

Artikel 8.4 Inwerkingtreding en citeertitel

Deze verordening treedt in werking de eerstvolgende dag na publicatie en wordt aangehaald als: Verordening Jeugdhulp en Maatschappelijke ondersteuning Enschede 2019.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van …

De griffier, De voorzitter

CONCEPT

Toelichting verordening Jeugdhulp en Maatschappelijke ondersteuning Enschede 2019

Inleiding

Op 1 januari 2015 zijn onder andere de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo 2015) en de Jeugdwet in werking getreden. Beide wetten hebben veel taken die voorheen bij het rijk of de provincie waren belegd gedecentraliseerd naar de gemeenten.

Ter uitvoering van deze wetten heeft de gemeente Enschede twee verordeningen vastgesteld, de Verordening Jeugdhulp Enschede 2017 en de Verordening maatschappelijke ondersteuning Enschede 2017.

De uitvoering van de wetten wordt steeds doorontwikkeld en de gemeente werkt richting haar inwoners integraal volgens het principe 1 gezin – 1 plan – 1 regisseur. Een volgende stap om integrale ondersteuning mogelijk te maken en meer eenduidigheid richting onze inwoners te creëren is de inwerkingtreding van deze integrale verordening Jeugdhulp en Maatschappelijke ondersteuning Enschede 2019. Deze biedt meer mogelijkheden om de noodzakelijke transformatieopgave sociaal domein vorm te geven.

Transformatie sociaal domein

Sinds 2015 is de gemeente verantwoordelijk voor bijna het gehele sociaal domein: van het begeleiden van mensen naar werk, de ondersteuning van mensen met een beperking, tot het waarborgen van een veilige en gezonde opvoedingssituatie voor kinderen. Deze decentralisaties hebben een aantal beloftes in zich. Zo is hulp en ondersteuning nabijer en simpeler, met meer oog voor de kracht van mensen zelf en hun sociale netwerken. De ‘leefwereld’ van mensen staat centraal. Dat vertaalt zich ook in deze verordening Jeugdhulp en Maatschappelijke Ondersteuning Enschede 2019.

De visie van de gemeente Enschede is dat een samenleving waarin mensen naar elkaar omkijken, waar plekken zijn om samen te komen, actief te zijn, vaardigheden te leren, uiteindelijk de beste vorm van preventie is. We onderschatten vaak wat mensen zelf kunnen oplossen. De bedoeling van het gemeentelijk beleid is om mensen uiteindelijk

zoveel mogelijk zelfredzaam te maken en dus zo veel als mogelijk onafhankelijk van ondersteuning. Het gaat om versterking van participatie en eigen kracht. Prikkels die gericht zijn op het in stand houden van afhankelijkheid moeten zoveel mogelijk weggehaald worden.

De Enschedese visie op zelfredzaamheid is wel een realistische. Het gaat om een balans tussen de draagkracht en draaglast van inwoners. Sommige inwoners hebben vanwege hun beperking altijd ondersteuning nodig. Bij anderen is door omstandigheden de draaglast op enig moment zo groot dat mensen tijdelijk niet in staat zijn regie over hun leven te voeren of extra ondersteuning nodig hebben. Samen met partners en dichtbij in de wijk biedt de gemeente in dat geval een springplank door eerst de draaglast te verlichten en vervolgens de eigen kracht te versterken. Inwoners kunnen met ondersteuningsvragen naar laagdrempelige voorzieningen in de wijk ('nuldelijn'), vervolgens naar directe en kortdurende ondersteuning door het Wijkteam ('eerstelijn') en als die mogelijkheden er niet zijn, wordt een zwaardere individuele voorziening (jeugdhulp) danwel maatwerkvoorziening (Wmo) ingezet ('tweedelijn'). Om deze verschuiving te realiseren stimuleert het college vernieuwing in de maatschappelijke ondersteuning.
De Enschedese overtuiging is dat ondersteuning zo dicht mogelijk bij de samenleving moet blijven, ook als het professionele ondersteuning betreft. Ondersteuning waarbij de leefwereld van de inwoners leidend is, en niet de systeemwereld van bureaucratie en ingekochte producten.

Wijzigingen in de integrale verordening

De integrale verordening is in belangrijke mate gebaseerd op de bestaande verordeningen jeugdhulp en maatschappelijke ondersteuning. Er is voor gekozen om de bestaande verordeningen grotendeels intact te laten en alleen daar waar dat omwille van zoveel mogelijk eenduidigheid voor onze inwoners, leesbaarheid en structuur noodzakelijk was e.e.a. te harmoniseren, met inachtneming van de punten waarop de Wmo en de Jeugdwet van elkaar verschillen. Verder is bij het opstellen van de verordening als uitgangspunt gehanteerd dat wat reeds in de wet staat niet nogmaals in de verordening wordt opgenomen. In de vorige versies van de verordening MO stonden er artikelen in de verordening die ook al in de wet stonden. Die artikelen zijn in deze versie van de integrale verordening eruit gehaald. Hierdoor is de omvang van de verordening behoorlijk ingekort. Voorts zijn in de verordening enkele (technische) wijzigingen doorgevoerd als gevolg van wijziging in landelijke wet- en regelgeving

(invoering abonnementstarief Wmo) en zijn wijzigingen doorgevoerd als gevolg van inwerkingtreding van het Twentse ondersteuningsmodel per 1 januari 2019. Ook is een aantal artikelen of leden en begrippen verwijderd. Dit mede omdat ze overbodig zijn of het juridisch niet correct is ze op te nemen in de verordening. Het aanvraagproces rondom PGB is gelijkgetrokken op details (bijv. termijn waarbinnen PGB besteed moet worden). Bij jeugd is het onderscheid tussen het gespreksverslag en het ondersteuningsplan uit de verordening gehaald uit oogpunt van vermijden onnodige bureaucratie. Alleen het ondersteuningsplan is opgenomen, hierin staan de resultaten van het onderzoek waar een eventueel gesprek deel van kan uitmaken.

Juridisch perspectief samenvoeging verordening Jeugdhulp en verordening Maatschappelijke ondersteuning

Vanuit juridisch perspectief leidt de integratie van de huidige verordeningen tot een aantal uitdagingen omdat de wetten waarop de verordeningen gebaseerd zijn, de Wmo en de Jeugdwet, beiden een eigen terminologie hanteren en een eigen beoordelingskader hebben. Dit leidt tot uitgebreide definitiebepalingen en de introductie van een nieuwe definitie: inwoner. Inwoner is zowel de cliënt uit de Wmo als de jeugdige uit de Jeugdwet. Met de ‘inwoner’ als rechtssubject kan deze verordening bepalingen effectueren die zowel op de jeugdige als de cliënt van toepassing zijn. Daar waar een bepaling alleen voor de Wmo dan wel de Jeugdwet geldt, wordt dit uitdrukkelijk aangegeven.

Een van de manieren om dit te doen is het hanteren van de term maatwerkvoorziening in de zin van de Wmo enerzijds en de term individuele voorziening in de zin van de Jeugdwet anderzijds. Op grond van dit onderscheid wordt in deze verordening bijvoorbeeld duidelijk welke toekenningscriteria van toepassing zijn, maar ook welk klachtenrecht en inspraakmogelijkheden en terugvorderingsmogelijkheden er zijn.

Inrichting stelsel en toegang tot ondersteuning

In de lokale zorgstructuur worden drie niveaus onderscheiden:

- Eigen kracht en de sociale omgeving; dat wil zeggen de bewoners, vrijwilligers en professionals in de wijk en stad, die zelf geen hulpverlener zijn. Zij normaliseren, signaleren en leiden zorgbehoevenden naar ondersteuning.
- Inzet van algemene voorzieningen. Hier kunnen inwoners met een ondersteuningsbehoefte gebruik van maken zonder dat een diepgaand onderzoek naar de persoonskenmerken, behoeften en mogelijkheden van de

gebruiker heeft plaatsgevonden en zonder dat zij een besluit van de gemeente nodig hebben. De voorziening kan toegankelijk zijn voor de hele bevolking of voor specifieke groepen (bijvoorbeeld een bepaalde leeftijdscategorie). De inwoners met een ondersteuningsbehoefte kunnen zich voor deze ondersteuning dus rechtstreeks tot de aanbieder van deze vrij-toegankelijke ondersteuning wenden. De inwoner met een ondersteuningsvraag kan ook via partners in de wijk, zoals aanbieders, direct worden doorgeleid naar deze voorzieningen. Gemeentelijke bemoeienis is daarvoor niet nodig. Maar ook is verwijzing via de steunpunten in de wijken mogelijk.

- De rechtstreeks toegankelijke hulp van en via het wijkteam, de huisarts, het consultatiebureau; elke zorgzoekende kan hier zonder een verwijzing terecht.
- Wanneer iemand naar het oordeel van het college niet in staat is tot zelfredzaamheid of participatie en onvoldoende is geholpen met de inzet van eigen kracht, gebruikelijke hulp, mantelzorg of hulp van andere personen uit zijn sociale netwerk dan wel met gebruikmaking van algemene voorzieningen, kan specialistische zorg en ondersteuning worden ingezet die niet rechtstreeks toegankelijk. Deze is alleen toegankelijk via het wijkteam, en voor jeugdhulp kan dit ook via huisarts, jeugdarts en medisch specialist. Voor deze specialistische zorg en ondersteuning is een maatwerkvoorziening (Wmo) danwel individuele voorziening (jeugdwet) nodig.

Vrij-toegankelijke ondersteuning

In de verordening is onderscheid gemaakt tussen overige (vrij-toegankelijke) en individuele voorzieningen en maatwerkvoorzieningen (niet vrij-toegankelijke) op het gebied van ondersteuning (zie artikelen 2.1 en 2.2). Voor een deel van de hulpvragen zal volstaan kunnen worden met een vrij-toegankelijke voorziening. Hier kunnen inwoners gebruik van maken zonder dat zij daarvoor een verwijzing of een besluit van de gemeente nodig hebben. Inwoners kunnen zich voor deze ondersteuning dus rechtstreeks tot de aanbieder van de vrij-toegankelijke hulp wenden.

Toegang via het wijkteam

Inwoners kunnen ook rechtstreeks of via partners in de wijk zoals school, kindcentra, jongerenwerk of politie, terecht bij één van de wijkteams van de gemeente. Deze wijkteams werken volgens het principe één gezin, één plan, één regisseur. Inwoners hebben als ze hulp nodig hebben te maken met één persoon, de wijkteammedewerker

uit het wijkteam. De wijkteammedewerker kan zelf kortdurende ondersteuning bieden op grond van de jeugdwet zoals opvoedondersteuning en gezinscoaching. Wijkteammedwerkers werken vraaggericht, integraal en gezinsgericht. Als er verschillende vormen van hulp nodig zijn in een gezin (ook combinaties van bijvoorbeeld jeugdhulp en ondersteuning vanuit de Wmo) zorgt de wijkteammedewerker dat dit goed is afgestemd.

De wijkteams vormen ook de toegang tot de specialistische zorg en ondersteuning bij hulpvragen die bij de gemeente binnenkomen; de wijkteammedewerker van het wijkteam beslist of en welke specialistische zorg en ondersteuning wordt ingezet. De wijze waarop dit proces wordt ingericht, is vastgelegd in deze verordening.

Toegang via huisarts, jeugdarts en medisch specialisten (alleen voor jeugdhulp)

Voor de jeugdwet geldt dat ook de huisarts, de jeugdarts en medisch specialisten kunnen inwoners met een hulpvraag doorverwijzen naar specialistische zorg die de gemeente gecontracteerd heeft (of naar het wijkteam). Na een dergelijke verwijzing staat echter nog niet altijd vast welke specifieke behandelvorm van jeugdhulp (dus bijvoorbeeld welke therapie) een jeugdige of zijn ouder precies nodig heeft. Een jeugdige kan op dat moment terecht bij de jeugdhulpaanbieders die de gemeente heeft ingekocht. In de praktijk zal het in dergelijke situaties de jeugdhulpaanbieder zelf zijn die op basis van zijn professionele autonomie na de verwijzing beoordeelt welke voorziening precies nodig is (de behandelvorm), hoe vaak iemand moet komen (de omvang) en hoe lang (de duur). Bij deze beoordeling dient de jeugdhulpaanbieder zich te houden aan de afspraken die hij daarover met de gemeente heeft gemaakt in het kader van de contract- of subsidierelatie. Daarnaast moet de jeugdhulpaanbieder rekening houden met de regels die de gemeente bij verordening heeft gesteld.

Deze verordening regelt proces, toegang en beoordelingscriteria in die gevallen waar het college aan zet is om ondersteuning op grond van de Jeugdwet en de Wmo toe te kennen. Omdat de gemeente verder geen nadrukkelijke rol speelt bij de rechtstreekse toegang tot jeugdhulp door de huisarts, de jeugdarts en de medisch specialist, regelt deze slechts een enkel aspect met betrekking tot het proces (zie artikel 2.2). Artikelen 2.13 t/m 2.16, 3.1.1, 4.1, 4.3, hoofdstuk 6, artikelen 7.1 en 7.3 lid 1 en hoofdstuk 8 zijn wel van overeenkomstige toepassing.

De wijkteams van de gemeente zijn een betrouwbare en bereikbare partner voor huisartsen, jeugdartsen en medisch specialisten met kennis en kunde van (onder

andere) de hulp aan jeugdigen en hun ouders. Hiermee is het wijkteam een logische partner om naar te verwijzen. Voor huisartsen is ook de jeugdartsen een logische partner om naar te verwijzen; voor probleemverheldering en/of verwijzing naar de juiste hulp. Dit laat onverlet dat rechtstreekse verwijzing naar jeugdhulpaanbieders mogelijk is.

Gedwongen kader (alleen voor jeugdhulp)

Als de veiligheid van het kind in het geding is of wanneer de jongere een strafbaar feit heeft gepleegd, is de hulp en ondersteuning niet meer vrijwillig. We spreken dan binnen het kader van de Jeugdwet van hulp in het gedwongen kader. Het gaat onder andere om Jeugdreclassering, Jeugdbescherming en JeugdzorgPlus. Het Advies- en Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling neemt hierin een belangrijke positie in. Aan de hand van het advies van de Raad voor de Kinderbescherming bepaalt de rechter welke hulp en ondersteuning nodig is. Steeds wordt afgestemd met de wijkteammedewerker die regievoerder is van de gezinsaanpak.

ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

HOOFDSTUK 1 BEGRIPSBEPALINGEN

Artikel 1.1 Begripsbepalingen

In artikel 1 worden de begrippen gedefinieerd die cruciaal zijn voor het begrip van de verordening.

Lid 1.
a: Algemeen gebruikelijk en algemeen gebruikelijke voorziening

Deze begripsbepalingen zijn van belang voor beantwoording van de vraag of inwoner zélf zijn beperkingen kan oplossen.

c: algemene voorziening

Dit betreft een laagdrempelige voorziening voor maatschappelijke ondersteuning en/of jeugdhulp.

d: andere voorziening
Deze definitie behoeft geen toelichting.

e: beperking

Het kan bij een beperking gaan om diverse factoren. Veelal zijn het moeilijkheden in het uitvoeren van activiteiten ten gevolge van een aandoening, een aangeboren afwijking, letsel, ouderdom of chronische pijn. Ook een chronisch psychisch of psychosociaal probleem kan oorzaak zijn van een beperking.

f: Beschikking: Dit is een schriftelijke beslissing van het college. De algemene wet bestuursrecht heeft zeer nauw omschreven wat een beschikking is. Van belang is dat de beschikking een juridisch bindende beslissing bevat van het college, meestal naar aanleiding van een aanvraag. Het college kan ook beschikkingen nemen op eigen initiatief, zoals in het geval van herindicatie. De beslissing is gebaseerd op onderzoek van het college en moet o.a. zorgvuldig genomen en deugdelijk gemotiveerd zijn. Met de beschikking komt een einde aan de onderzoeksfase en mogelijke informatie-uitwisseling tussen college en inwoner. De inwoner weet nu waar hij aan toe is. Tevens heeft de beschikking een belangrijke functie voor de rechtsbescherming van de inwoner. Tegen de beschikking kan de inwoner namelijk in bezwaar en daarna in beroep bij de rechtbank.

g: besluit

Het Besluit Jeugdhulp en Maatschappelijke ondersteuning Enschede, waarin door het college op grond van deze verordening nadere regels zijn gesteld.

h: budgetplan

Aan het recht op een persoonsgebonden budget is voor de inwoner de plicht verbonden een budgetplan, volgens het door de gemeente aangereikte format, op te stellen (zie art. 2.15 eerste lid van de verordening). Het college beoordeelt aan de hand van het door de inwoner overgelegde budgetplan of de ondersteuning in de vorm van een persoonsgebonden budget wordt verstrekt.

i: CIMOT

Deze definitie behoeft geen toelichting.

j: collectieve maatwerkvoorziening

Dit is een maatwerkvoorziening die individueel wordt verstrekt, maar wel door meerdere personen tegelijk kan worden gebruikt. Een voorbeeld hiervan is de Regiotaxi.

k: college

Deze definitie behoeft geen toelichting.

l. gemeenschappelijke ruimten

De begripsbepaling geeft het verschil aan tussen de woonruimte van een inwoner en de delen van het (woon)gebouw waar de inwoner woont, die ook door anderen worden of kunnen worden gebruikt. Er is sprake van een gemeenschappelijke ruimte als de inwoner alleen middels deze ruimte zijn woning kan bereiken of betreden. De gemeente vergoedt slechts een limitatief aantal aanpassingen (woonvoorzieningen) aan gemeenschappelijke ruimten (zie hoofdstuk 9 van de verordening).

m: hoofdverblijf

Het begrip is ruim geformuleerd in die zin dat personen die elders wonen niet de mogelijkheid wordt ontnomen om naar de gemeente Enschede te kunnen verhuizen. Wel zal deze persoon bij de keuze van een woning nadrukkelijk rekening moeten houden met zijn beperkingen (zie verder artikel 9.5 vierde lid van de verordening).

n: hulpvraag

Deze definitie is nodig door de samenvoeging in één verordening van bepalingen op grond van zowel de Wmo als de Jeugdwet. Wanneer een behoefte aan ondersteuning bij het college wordt gemeld, wordt deze hulpvraag zorgvuldig in behandeling genomen op de wijze zoals in de verordening beschreven ongeacht of de grondslag voor het college gelegen is in de Jeugdwet of de Wmo.

o: huisgenoot

Een huurder of kostganger wordt niet aangemerkt als huisgenoot. Of er sprake is van een commerciële relatie moet blijken uit een huur- of kostgangersovereenkomst.

Als mensen omwille van hun zorgbehoefte op één adres ieder zelfstandig wonen, dan worden zij ook niet aangemerkt als huisgenoot. Te denken valt hierbij aan woongemeenschappen van kloosterlingen, ouderen of gehandicapten.

p: inwoner

Deze definitie is nodig door de samenvoeging in één verordening van bepalingen op grond van zowel de Wmo als de Jeugdwet, en kan zowel een jeugdige als een volwassene betreffen.

q en r: maatwerkvoorziening en individuele voorziening

De term maatwerkvoorziening komt uit de Wmo en de term individuele voorziening uit de Jeugdwet. Het onderscheid tussen deze begrippen is van groot belang voor deze verordening omdat de beide wetten namelijk eigen bepalingen kennen over de ondersteuning via maatwerkvoorzieningen c.q. individuele voorzieningen. Door de termen in de verordening te laten terugkeren, wordt duidelijk wanneer deze bepalingen op welke voorziening van toepassing zijn.

s: melding

De behoefte aan ondersteuning kan door of namens de inwoner kenbaar worden gemaakt. Een verzoek om informatie en/of advies wordt niet als melding aangemerkt. Zo kan het college iemand verwijzen naar een algemene voorzieningen of op een andere manier informatie verstrekken. Na de melding is het college verplicht een onderzoek in te stellen.

t: ondersteuningsplan

Nadat het gesprek heeft plaatsgevonden en het onderzoek is afgerond maakt het college een verslag waarin de uitkomsten van het onderzoek staan. Dit verslag wordt aangemerkt als ondersteuningsplan. Dat wat in samenspraak met de inwoner is besproken wordt opgenomen in het plan, waaronder de afspraken die gericht zijn op de ondersteuning. Hierin wordt in ieder geval ingegaan op de wettelijk voorgeschreven onderwerpen van artikel 2.3.2 vierde lid van de Wmo en artikel 2.3 lid 4 Jeugdwet. Afhankelijk van het individuele geval kunnen ook andere onderwerpen worden beschreven. Indien aanwezig betrekt het college ook het persoonlijk plan bij het ondersteuningsplan.

u: overige voorziening

Een laagdrempelige voorziening op het gebied van jeugdhulp.

v: persoonlijk plan

In een persoonlijk plan geeft de inwoner aan welke ondersteuning hij denkt nodig te hebben. Ook geeft hij een beschrijving van zijn omstandigheden. Indien de hulpvraag ziet op maatschappelijke ondersteuning, beschrijft hij zijn omstandigheden als bedoeld in artikel 2.3.2. vierde lid van de Wmo.

w: sociaal netwerk:

Deze definitie behoeft geen verdere toelichting.

x: uitvoeringsbesluit

Deze definitie behoeft geen verdere toelichting.

y: verplaatsingsvoorziening

Voorbeelden van een verplaatsingsvoorziening zijn de reductiepas voor de Regiotaxi, de scootmobiel en de driewielfiets.

z: vertegenwoordiger

Deze definitie is nodig ten behoeve van de leesbaarheid van een aantal artikelen in deze verordening door de samenvoeging in één verordening van bepalingen op grond van zowel de Wmo als de Jeugdwet. De Wmo kent een aantal vertegenwoordigers, te weten de gemachtigde, (aangewezen) wettelijk vertegenwoordiger, bewindvoerder en de mentor. De Jeugdwet heeft het meestal over de ouders als vertegenwoordiger van het kind. Het gebruik van deze definitie van vertegenwoordiger voorkomt dat deze in de artikelen zelf allemaal moeten worden benoemd.

aa: voorliggende voorziening

Deze definitie behoeft geen toelichting

bb: voucher

Dit is een verstrekkingsvorm van de maatwerkvoorziening.

cc: Wmo

Deze definitie behoeft geen toelichting.

dd. woning

Deze definitie behoeft geen toelichting.

ee. woonvoorziening

Voorbeelden van een woonvoorziening zijn de woningaanpassing en hulpmiddelen bij het wonen zoals de tillift en elektrische deuropener.

lid 2

Niet gedefinieerde begrippen in deze verordening hebben dezelfde betekenis als in de Jeugdwet, de Wmo, het Besluit Jeugdwet, het Uitvoeringsbesluit maatschappelijke ondersteuning 2015 en de Algemene wet bestuursrecht.

Artikel 1.2 Reikwijdte

Lid 1 en 3

Hierin wordt bepaald dat de inwoner die geen hoofdverblijf heeft in de gemeente Enschede, geen aanspraak heeft op een maatwerkvoorziening. Dit artikel moet in samenhang worden gelezen met de begripsomschrijving van ‘hoofdverblijf’. De toevoeging ‘dan wel zal staan ingeschreven’ in deze begripsomschrijving is opgenomen om personen die elders wonen niet de mogelijkheid te ontnemen om naar de gemeente Enschede te kunnen verhuizen. Wel moet de inwoner bij de keuze van een woning nadrukkelijk rekening houden met zijn beperkingen. (Zie verder hoofdstuk 9 van de verordening.)

Lid 2 en 3

Hierin wordt bepaald wie aanspraak kan maken op jeugdhulp.

Lid 4

Deze bepaling is opgenomen omdat Enschede als centrumgemeente verantwoordelijk is voor de toegang tot beschermd wonen.

Artikel 1.3 Delegatie

Dit artikel regelt dat het Besluit Jeugdhulp en Maatschappelijke ondersteuning Enschede 2019 wordt vastgesteld door het college, waarin over specifieke onderwerpen een nadere uitwerking kan worden gegeven.

HOOFDSTUK 2 TOEGANG TOT VOORZIENINGEN

Artikel 2.1 Toegang tot algemene voorzieningen of overige voorzieningen

Inherent aan algemene voorzieningen (Wmo) en overige voorzieningen (Jeugdwet) is, dat deze zonder of met slechts een geringe toetsing, vrij toegankelijk zijn. Daarom kan de inwoner zich rechtstreeks tot deze voorzieningen wenden zonder de procedure van artikel 2.3 e.v. van de verordening te doorlopen. De bedoelde voorzieningen worden zowel in het kader van de Wmo als in het kader van de Jeugdwet aangeboden door enerzijds de gemeentelijke wijkteams en anderzijds andere partijen waarmee het college afspraken heeft gemaakt.

Artikel 2.2 Overige toegangsmogelijkheden jeugdhulp

Lid 1 regelt de uitvoering van de verplichting van het college om jeugdhulp in te zetten die nodig wordt geacht in situaties waarbij de uitvoering van jeugdbescherming en jeugdreclassering aan de orde is. In die situaties moet in eerste instantie een beroep worden gedaan op het voorzieningenpakket dat door de gemeente is ingekocht via subsidies dan wel contracten. Mocht hierin een leemte bestaan, dan moet het college anderszins in de op haar rustende verplichting voldoen.

Lid 2 regelt de toegang tot jeugdhulp via de huisarts, medisch specialist of jeugdarts. In artikel 2.6 eerste lid onderdeel g van de Jeugdwet is geregeld dat, naast de gemeentelijk georganiseerde toegang tot jeugdhulp, ook de directe verwijzingsmogelijkheid door de huisarts, medisch specialist en jeugdarts naar de jeugdhulp blijft bestaan. Dit laatste geldt zowel voor de vrij-toegankelijke (overige) voorzieningen als de niet vrij-toegankelijke (individuele) voorzieningen. Met een dergelijke verwijzing kan de jeugdige rechtstreeks aankloppen bij de jeugdhulpaanbieder. In de praktijk zal het vaak de jeugdhulpaanbieder (bijvoorbeeld de jeugdpsychiater, de gezinswerker of orthopedagoog) zijn die na de verwijzing (stap 1) beoordeelt welke jeugdhulp precies nodig is. Deze bepaalt in overleg met de jeugdige of ouder daadwerkelijk de concrete inhoud, vorm, omvang en duur van de benodigde jeugdhulp. Deze jeugdhulpaanbieder stelt dus feitelijk vast wat naar zijn oordeel de inhoud van de benodigde voorziening moet zijn en hij baseert zijn oordeel mede op de protocollen en richtlijnen die voor een professional de basis van zijn handelen vormen (stap 2).

Artikel 2.3 Melding hulpvraag

Het eerste contact van de inwoner met de gemeente loopt via de wijkteams en kan op verschillende manieren plaatsvinden: schriftelijk, mondeling, telefonisch of digitaal. Naar aanleiding van dit eerste contact wordt beoordeeld of kan worden volstaan met informatie en advies of dat een onderzoek nodig is. Pas als dit laatste het geval is, komt het begrip “melding” in beeld. Is er naar het oordeel van het college sprake van een melding, dan wordt deze geregistreerd. Het college bevestigt de ontvangst van de melding aan de inwoner. Dat doet het college schriftelijk, digitaal, mondeling of telefonisch. De melding kan niet alleen door de inwoner zelf worden gedaan, maar door eenieder die betrokken is bij de inwoner zoals een familielid of vriend, ouders of een professionele hulpverlener.

Wanneer de aan de melding ten grondslag liggende hulpvraag betrekking heeft maatschappelijke ondersteuning geldt het onderzoek, dat op de melding volgt, als onderzoek in artikel 2.3.2 van de Wmo .
Wanneer de aan de melding ten grondslag liggende hulpvraag betrekking heeft op jeugdhulp start het college een onderzoek om de hulpvraag te verhelderen. Mogelijk kan door de snelle inzet van wijkteamondersteuning of de begeleiding naar een overige voorziening voldoende ondersteuning worden geboden. Als blijkt dat de inwoner een individuele voorziening wil aanvragen, of als blijkt uit het onderzoek dat een individuele voorziening waarschijnlijk het meest passend is, wordt de melding omgezet in een aanvraag. De datum van omzetting wordt geregistreerd in verband met de wettelijke aanvraagtermijn.
De bevoegdheid jeugdhulp toe te kennen op grond van de Jeugdwet ligt bij het college. Deze bevoegdheid is gemandateerd aan de wijkteams. De bevoegdheid maatschappelijke ondersteuning toe te kennen op grond van de Wmo ligt eveneens bij het college.

Lid 6
Artikel 2.2.4 van de Wmo draagt het college op te zorgen dat cliëntondersteuning beschikbaar is. Cliëntondersteuning is domeinoverstijgend en heeft dus niet alleen betrekking op de Wmo. Dit maakt integrale dienstverlening nog beter mogelijk. Het gaat in alle gevallen om onafhankelijke ondersteuning ten behoeve de inwoner waarbij zijn belang het uitgangspunt moet zijn. Voorafgaande aan het gesprek informeert het college de inwoner en/of diens mantelzorger over deze mogelijkheid. Het college kan deze cliëntondersteuning aanbieden, maar inwoners kunnen zich ook laten bijstaan door andere (externe) ondersteuners. Denk aan een bestaande inwoners- of belangenorganisatie. Van belang is dat de gemeente ervoor moet zorgen dat cliëntondersteuning en het beslissen op een aanvraag niet in één hand kunnen liggen. De cliëntondersteuner moet immers onpartijdig zijn en alleen in het belang van de inwoner handelen.

Lid 7

In lid 7 is bepaald dat wanneer de hulpvraag is gericht op beschermd wonen, deze wordt behandeld door het CIMOT die het college adviseert over de in te zetten ondersteuning. In lid 7 is maatschappelijke ondersteuning voor opvang niet meer opgenomen omdat een burger zich rechtstreeks moet melden bij een instelling voor opvang.

In de Jeugdwet is het wettelijk recht op zorg vervangen door een jeugdhulpplicht voor gemeenten, vergelijkbaar met de compensatieplicht in de Wmo. De gemeente heeft de plicht een voorziening te treffen op het gebied van jeugdhulp als een jeugdige of zijn ouders dit nodig hebben en zij er op eigen kracht niet uitkomen. Jeugdigen en ouders hebben ook het daaruit voortvloeiende recht op een zorgvuldige procedure. Deze verordening bevat een aantal bepalingen die dit moeten waarborgen. Dit betekent niet dat het telkens om een uitvoerig, onnodig bureaucratisch proces gaat. Zo kan het onderzoek (artikel 2.4), afhankelijk van de inhoud van de melding en de voorbereiding van de jeugdige en zijn ouders, meer of minder uitgebreid zijn. Er kan bovendien hiervan – en in bepaalde gevallen ook van het gesprek (artikel 2.5 lid 6) – in overleg met de jeugdige of zijn ouders afgezien worden. Daartegenover staat dat, als dat nodig is, er ook sprake kan zijn van meerdere (opeenvolgende) gesprekken. Als de jeugdige al bij de gemeente bekend is, hoeft een aantal gespreksonderwerpen niet meer uitgediept te worden. Komen een jeugdige of zijn ouders voor het eerst bij de gemeente, dan zal een gesprek nodig zijn om een totaalbeeld van de jeugdige en zijn situatie te krijgen. Een onderzoek en gesprek zullen uiteindelijk vaak wel in enige vorm nodig zijn, omdat voor een zorgvuldig te nemen besluit het van belang is dat alle feiten en omstandigheden van de specifieke hulpvraag worden onderzocht. Ook andere bepalingen (opstellen van een ondersteuningsplan (artikel 2.7) en schriftelijke, mondelinge of digitale indiening aanvraag (artikel 2.9) zijn opgenomen met het oog op een zorgvuldige procedure en in het belang van een zorgvuldige dossiervorming.

Artikel 2.4 Onderzoek

Om tot een zorgvuldige beslissing te kunnen komen, moet het college alle relevante feiten en belangen bekijken en afwegen. Een belangrijk onderdeel van dit onderzoek is het gesprek, of indien nodig meerdere gesprekken, zoals omschreven in artikel 2.5 van de verordening. Om een volledig beeld te kunnen vormen en te beschikken over alle relevante informatie is medewerking van de inwoner aan het onderzoek nodig.

Met de verkregen informatie gaat het College conform de Algemene verordening gegevensverwerking zorgvuldig om. Alle noodzakelijke informatie voor het beantwoorden van de ondersteuningsvraag wordt opgeslagen en bewaard in een beveiligde omgeving en toegang hiertoe is beperkt tot die medewerkers die direct bij de ondersteuning betrokken zijn.
Inwoners kunnen te allen tijde inzage krijgen in het dossier. Ook kunnen zij om vernietiging hiervan verzoeken. Per individueel geval moet dan worden beoordeeld of

het nog essentieel is om de informatie te bewaren bijvoorbeeld met het oog op het kunnen verlenen van de noodzakelijke ondersteuning. Uitgangspunt is dat informatie op verzoek vernietigd wordt.

Lid 3
Bij wet is geregeld dat de inwoner gehouden is zich desgevraagd te legitimeren. Voor de mantelzorger en de vertegenwoordiger van de inwoner is dat niet het geval. Daarom is de verplichting daartoe bij verordening bepaald. Met name als de (wettelijk) vertegenwoordiger of gemachtigde, namens de inwoner handelt bij een melding, aanvraag of informatie verstrekt tijdens een onderzoek. De reden van inzage en notitie van de identiteit van de door de inwoner gemachtigde persoon, heeft hier betrekking op.

Artikel 2.5 Het gesprek

Lid 1

Na bevestiging van de melding wordt een afspraak gemaakt voor een gesprek. Op voorhand bepaalt de verordening niet precies wanneer deze afspraak wordt gemaakt. Afhankelijk van de aard van de melding kan het namelijk zijn dat het college eerst gegevens wil verzamelen voor een goede voorbereiding op het gesprek. Ook denkt het college na over een goede afstemming met eventuele andere voorzieningen op het gebied van zorg, onderwijs of werk en inkomen. Daarvoor kan overigens ook de medewerking van de inwoner nodig zijn. Bij het gesprek kunnen ook andere personen dan de inwoner aanwezig zijn. Denk bijvoorbeeld aan de mantelzorger of personen uit diens sociale netwerk. In het gesprek wordt in samenspraak met de inwoner bekeken welk resultaat hij wil bereiken met het oog op zijn zelfredzaamheid en participatie en welke oplossingen daarvoor mogelijk zouden kunnen zijn. Daarbij staat het belang van de inwoner voorop. Het spreekt voor zich dat aanwezigheid van een persoon of personen uit het sociale netwerk van een inwoner een meerwaarde kan hebben. Denk ook aan de oplossingen die zij geheel of gedeeltelijk zelf zouden kunnen bieden, waarmee de zelfredzaamheid van de inwoner wordt versterkt of zal verbeteren. Ook kan het college in samenspraak met de betrokkenen het probleemoplossend vermogen van de inwoner en/of de personen uit diens sociale omgeving bespreken. In geval van mantelzorg wordt de mantelzorger altijd uitgenodigd voor het gesprek. Het is namelijk van belang te weten of de mantelzorger ondersteuning behoeft in verband met het

verlenen van mantelzorg. (Zie voor mantelzorgondersteuning de algemene inleiding van de verordening.)

Lid 2
Hier is een overzicht opgenomen van onderwerpen die aan bod kunnen komen tijdens het gesprek. Het betreft uiteraard altijd maatwerk. Indien de inwoner al bij de gemeente bekend is, hoeft een aantal gespreksonderwerpen niet meer uitgediept te worden en kan bijvoorbeeld alleen worden gevraagd of er nog nieuwe ontwikkelingen zijn. Komt een inwoner voor het eerst bij de gemeente, dan dient het gesprek om een totaalbeeld van de inwoner en zijn situatie te krijgen.

Lid 3
Wanneer de inwoner en/of de vertegenwoordiger dat willen, kunnen zij een persoonlijk plan of familieplan indienen waarin ze aangeven wat hun hulpvraag is en welke ondersteuning ze denken nodig te hebben. Dit plan wordt door het college meegenomen in het onderzoek.

Lid 4
Voor maatwerkvoorzieningen die op grond van de Wmo worden toegekend, moet de inwoner een eigen bijdrage te betalen. Het is dan ook van groot belang de inwoner hierover vooraf goed te informeren. De inwoner kan zodoende immers een goede afweging maken of hij gebruik wil maken van de ondersteuningsmogelijkheden die de gemeente kan bieden.

Lid 5
Op grond van de Wmo en de Jeugdwet heeft de inwoner of diens vertegenwoordiger de mogelijkheid om te kiezen voor de verstrekking van de voorziening in de vorm van een persoonsgebonden budget (PGB). Over deze mogelijkheid, inclusief de eventuele voor- en nadelen en verplichtingen, informeert het college de inwoner.

Lid 6
Om onnodige bureaucratie te voorkomen kan het college besluiten af te zien van het gesprek indien alle benodigde informatie al bekend is. Te denken valt aan situaties waarbij aan de inwoner reeds eerder een voorziening is verstrekt en uit de melding voldoende blijkt dat de situatie niet is gewijzigd.

Artikel 2.6 Advisering

Lid 1

De wet vereist een zorgvuldig onderzoek. Daarom kan het college advies vragen omdat het zelf niet ter zake deskundig is of aanvullende informatie nodig is bij de beoordeling.

Lid 2

Uit artikel 2.3.8 derde lid van de Wmo en artikel 8.1.2 lid 3 Jeugdwet vloeit voort dat de inwoner medewerking verleent aan het onderzoek door gehoor te geven aan een oproep van de medisch adviseur of het – via een machtiging – toestemming verlenen om medische informatie te mogen inwinnen bij de huisarts of specialist.

Het kan onduidelijk zijn of huisgenoten daadwerkelijk in staat zijn om de gebruikelijke zorg te leveren. Het onderzoek naar de belastbaarheid van de huisgenoot wordt met deze bepaling mogelijk gemaakt.

Artikel 2.7 Ondersteuningsplan

Lid 1 en 2

Na het onderzoek wordt een ondersteuningsplan opgesteld. Daarin staan de in samenspraak met de inwoner, en indien aanwezig de mantelzorger en andere personen uit het sociale netwerk, tot stand gekomen oplossingen. Deze bepaling is opgenomen in het belang van een zorgvuldige dossiervorming en een zorgvuldige procedure. De invulling van deze verslagplicht is vormvrij. Een goede weergave maakt het voor de gemeente inzichtelijk om een juiste beslissing te nemen op een aanvraag en draagt bij aan een inzichtelijke communicatie met de inwoner. De weergave van de uitkomsten van het onderzoek variëren met de uitkomsten van het onderzoek. Zo kan de weergave van het onderzoek bijvoorbeeld heel beperkt zijn als de inwoner van mening is goed geholpen te zijn en de uitkomst is dat geen aanvraag van een individuele voorziening noodzakelijk is. Bij meer complexe onderzoeken is een uitgebreidere weergave noodzakelijk.

Het spreekt voor zich dat het persoonlijk plan, familieplan en de ondersteuningsbehoefte van de mantelzorger onderdeel uitmaken van het ondersteuningsplan. Daarbij wordt gekeken naar de behoeften, mogelijkheden en belastbaarheid van de mantelzorger en het sociale netwerk. Het college is overigens niet gehouden om, als een aanvraag wordt ingediend, (volledig) tegemoet te komen aan de wensen zoals die in het persoonlijk plan zijn beschreven.

Het ondersteuningsplan vormt de belangrijkste basis voor de beslissing op de aanvraag. Nadat de inwoner beschikt over het ondersteuningsplan is het zijn verantwoordelijkheid om te beslissen of een aanvraag wordt ingediend. Ook de cliëntondersteuner kan hierbij een rol spelen.

Artikel 2.8 Onderzoekstermijn en verlenging

In dit artikel staat dat verlenging van de wettelijke onderzoekstermijn mogelijk is als inwoner hiermee instemt. Een dergelijke verlenging kan immers ten goede komen aan een zorgvuldig onderzoek.

Artikel 2.9 Aanvraag van een maatwerkvoorziening of individuele voorziening

Lid 1

Om onnodige barrières te voorkomen en inwoners en de gemeente met zo min mogelijk administratieve druk te belasten kan de aanvraag voor een maatwerkvoorziening of individuele voorziening vormvrij worden ingediend. De aanvraag en de aanvraagdatum worden zorgvuldig geregistreerd.

Deze bepaling is tevens een uitwerking van de verplichte delegatiebepaling van artikel 2.9, onder a, van de Jeugdwet, waarbij is bepaald dat de gemeente bij verordening in ieder geval regels stelt met betrekking tot de voorwaarden voor toekenning en de wijze van beoordeling van en de afwegingsfactoren bij een individuele voorziening. Een aanvraag is nodig om een beschikking voor een individuele voorziening te verkrijgen.

Lid 2

In de algemene toelichting op de verordening is al gerefereerd aan het verschil in de wettelijke processen van toekenning op grond van de Wmo en de Jeugdwet. Dit verschil openbaart zich ook hier. Op grond van de Wmo kan een inwoner geen aanvraag indienen voordat het onderzoek is afgerond en het ondersteuningsplan is verstrekt, tenzij het onderzoek niet binnen zes weken is uitgevoerd (zie art. 2.3.2 negende lid van de Wmo).
Op grond van de Jeugdwet is de inwoner te allen tijde bevoegd een aanvraag in te dienen. Echter wanneer de inwoner ervoor kiest het vooronderzoek te doorlopen en een ondersteuningsplan is verstrekt, is in de praktijk de benodigde beslistermijn op een aanvraag voor een individuele voorziening aanzienlijk korter omdat het noodzakelijke onderzoek reeds heeft plaatsgevonden.

Artikel 2.3.5 tweede lid van de Wmo bepaalt dat het college binnen twee weken na ontvangst van de aanvraag moet beslissen. Het kan echter voorkomen dat in incidentele situaties het college in verband met de zorgvuldige voorbereiding van het besluit meer tijd nodig heeft. Om bijvoorbeeld een deskundigenadvies te vragen als dat nodig blijkt en dit in de onderzoeksfase nog niet is gedaan of in de onderzoeksfase te voorzien was dat een deskundigenadvies nodig is. Het college heeft dan de bevoegdheid de beslistermijn op te schorten onder toepassing van artikel 4:14 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb). Hiervan wordt gemotiveerd mededeling gedaan aan de inwoner.

Lid 3

Het kan voorkomen dat geruime tijd verstrijkt tussen het verstrekken van een ondersteuningsplan aan de inwoner en het feitelijk indienen van een aanvraag. Dit kan meebrengen dat het genoemde plan verouderde informatie bevat waardoor het college extra onderzoek moet doen en daardoor niet (meer) binnen de wettelijke kaders kan beslissen op de aanvraag. Of er sprake is van verouderde informatie is naar het oordeel van het college. In zo'n situatie doet het college opnieuw onderzoek. Dit is in lijn van artikel 2.3.2 negende lid van de Wmo.

Art. 2.10 Criteria verstrekken individuele voorziening

Lid 1

In dit lid wordt duidelijk gemaakt welke afwegingsfactoren het college hanteert bij toekenning van individuele voorzieningen. Hierbij is het voor het college van belang dat de mate van 'eigen kracht' en het al of niet gedeeltelijk gebruik kunnen maken van een overige of andere voorziening, goed wordt beoordeeld.

Lid 2

Artikel 2.10 lid 2 heeft betrekking op de situatie dat een verwijzing op grond van artikel 2.2 lid 2 van de verordening, die door het college moet worden uitgevoerd, aan de orde is. Er dient dan een toekenning van een individuele voorziening plaats te vinden, volgens de gangbare middelen zoals in de Awb genoemd.

Lid 3 en 4

Met deze criteria is aansluiting gezocht bij de terminologie in de Wmo. Het sluit echter naadloos aan bij de algemene beginselen van behoorlijk bestuur en de bedoeling van

de Jeugdwet. Op grond van de Jeugdwet heeft het college een zorgplicht naar jeugdigen en hun ouders. Omdat deze zorg uit publieke middelen wordt bekostigd dient het college hier zorgvuldig mee om te gaan en is zij niet gehouden duurdere ondersteuning te verstrekken dan voor het bieden van passende ondersteuning nodig is. Onderdeel van deze zorgvuldige besluitvorming is altijd de proportionaliteit en de doeltreffendheid. Dit is in dit lid expliciet onder de aandacht gebracht.

Lid 5

Indien de jeugdige aanspraak kan maken op een voorliggende voorziening is het college niet gehouden een individuele voorziening toe te kennen. Of de jeugdige voor een voorliggende voorziening in aanmerking komt is onderwerp van het gesprek. In voorkomende gevallen begeleid of ondersteunt het college de jeugdige of zijn ouders bij het aanspraak maken op deze voorliggende voorziening.

Artikel 2.11 Criteria verstrekken maatwerkvoorziening

Lid 1

In dit artikel wordt duidelijk gemaakt welke afwegingsfactoren het college hanteert bij de toekenning van een maatwerkvoorziening. Hier zijn voor de volledigheid de algemene criteria van artikel 2.3.5 derde lid van de Wmo opgenomen. Het verstrekken van een maatwerkvoorziening is nadrukkelijk de hekkensluiter volgens de Wmo. Het college beoordeelt of de inwoner is aangewezen op een maatwerkvoorziening.

Een belangrijk onderdeel is de eigen kracht. Daaronder wordt dat verstaan wat binnen het vermogen van de inwoner ligt om zelf tot verbetering van zijn zelfredzaamheid of participatie te komen. De betrokkene zal zich in hoge mate moeten inspannen om dát aan te wenden wat binnen zijn eigen bereik ligt om in zijn behoefte op het gebied van maatschappelijke ondersteuning te voorzien; zo zou iemand bijvoorbeeld maatschappelijk nuttige activiteiten kunnen verrichten om zijn participatieprobleem aan te pakken.

Het begrip ‘zelfredzaamheid’ bevat twee elementen: het uitvoeren van de noodzakelijke algemene dagelijkse levensverrichtingen en het voeren van een gestructureerd huishouden. Het begrip wordt gebruikt om te bepalen in hoeverre iemand zelfredzaam is. Bij ‘participatie’ gaat het om het deelnemen aan het maatschappelijke verkeer. Dit wil zeggen dat iemand ondanks zijn lichamelijke, verstandelijke of geestelijke

beperkingen, op gelijke voet met anderen in redelijke mate mensen kan ontmoeten, contacten kan onderhouden, boodschappen kan doen en aan maatschappelijke activiteiten kan deelnemen. Daarvoor is het ook een vereiste dat hij zich kan verplaatsen. De verplichting van het college om een maatwerkvoorziening te verstrekken, gaat niet zo ver dat de inwoner in exact dezelfde of betere positie wordt gebracht dan waarin hij verkeerde voor hij de ondersteuning nodig had. De gevraagde ondersteuning moet in een redelijke verhouding staan tot de situatie van de inwoner voor hij ondersteuning nodig had.

In de Memorie van Toelichting op de wet staat dat het college de zelfredzaamheid en participatie van de Wmo-doelgroep moet bevorderen opdat zij zo lang mogelijk in de eigen leefomgeving kunnen blijven wonen.

Hierbij kan echter wel een grens worden bereikt. Gewezen wordt op artikel 2.3.5 zesde lid van de Wmo. Dat artikel bepaalt dat het college een maatwerkvoorziening kan weigeren indien de inwoner aanspraak heeft of kan hebben op een indicatie tot de Wet langdurige zorg (Wlz). Het college signaleert dat het niet verantwoord is voor de inwoner om in zijn eigen leefomgeving te blijven wonen.

Tot slot geeft de Wmo voorrang aan algemene voorzieningen. Voorbeelden van een algemene voorziening zijn de reeds beschikbare pools voor gebruik van rolstoel en scootmobiel.

Lid 2

Het college is in voorkomende gevallen slechts gehouden de naar objectieve maatstaven gemeten goedkoopst passende bijdrage te bieden. Deze voorwaarde komt overeen met het begrip ‘goedkoopst compenserende voorziening’ zoals gehanteerd in de Verordening individuele voorzieningen Wmo. Maatwerkvoorzieningen die kostenverhogend werken zonder dat zij de maatwerkvoorziening passender maken, komen in principe niet voor toekenning in aanmerking.

Een belangrijk voorbeeld van ‘goedkoopst passende bijdrage’ is de maatwerkvoorziening voor verhuis- en inrichtingskosten.

Lid 3

De te treffen voorziening moet proportioneel en doeltreffend zijn. De met de voorziening gepaard gaande kosten moeten in verhouding te staan tot de ondervonden

beperkingen en het te bereiken resultaat. Deze bepaling hangt samen met het evenredigheidsbeginsel dat is opgenomen in artikel 3:4 van de Awb.

Lid 4

De Wmo verplicht het college niet om een maatwerkvoorziening te verstrekken als de (gevraagde) maatwerkvoorziening al vóór de melding of de aanvraag gerealiseerd is. Denk aan het realiseren van aanpassingen in de badkamer of het bestellen van een traplift die óók al geplaatst is door de aanbieder. Na het zelf (laten) realiseren van (maatwerk)voorzieningen is geen sprake meer van het ondervinden van beperkingen in de zelfredzaamheid of participatie. Dit is dan ook de afwijzingsgrond. Onbekendheid van een inwoner met de voor de zaak geldende regelingen komen voor diens eigen rekening en risico.

Lid 5

Dit lid ziet op de situatie dat de maatwerkvoorziening nog niét is gerealiseerd vóór de melding of de aanvraag. Dat betekent dat er nog beperkingen (kunnen) worden ondervonden in de zelfredzaamheid of participatie. Daarom kan de afwijzingsgrond die hoort bij het vorige lid niet worden gehanteerd.

In deze gevallen is sprake van omstandigheden die in principe in de risicosfeer liggen van de inwoner. Door zich niet eerder te melden ontneemt de inwoner het college de mogelijkheid te beoordelen of, en zo ja welke aanspraak bestaat op een maatwerkvoorziening die als goedkoopste passende bijdrage kan gelden. Kan het college de noodzaak nog wel vaststellen, dan kan worden overgegaan tot het verlenen van een maatwerkvoorziening die als goedkoopst passende bijdrage wordt aangemerkt.

Lid 6

Als de beoordeling van de aanvraag betrekking heeft op reeds eerder verstrekte voorzieningen en de normale afschrijvingstermijn daarvan nog niet is verstreken, dan wordt de aanvraag afgewezen. In dit artikel worden drie uitzonderingssituaties genoemd.

Lid 7 onder a

In de lijn met de jurisprudentie die onder de Wet voorzieningen gehandicapten (WVG) en de Wmo 2007 tot stand is gekomen, is het college ook onder de Wmo 2015 niet gehouden voorzieningen te verlenen die voor de inwoner als algemeen gebruikelijk zijn

te beschouwen. Deze bepaling heeft dan ook als doel te voorkomen dat een voorziening wordt verstrekt waarvan -gelet op de omstandigheden van de inwoner met beperkingen- aannemelijk is dat de inwoner daarover zou (hebben kunnen) beschikken als hij geen beperkingen zou hebben gehad.

Een voorziening is algemeen gebruikelijk als deze:

1. normaal in de handel verkrijgbaar is; en

2. niet specifiek is bedoeld voor mensen met beperkingen; en

3. niet substantieel duurder is dan vergelijkbare producten.

Het is ter beoordeling aan het college of er sprake is van een voorziening die naar geldende maatschappelijke opvattingen tot het gangbare gebruiks- dan wel bestedingspatroon van een persoon als de inwoner behoort. Hierbij is het inkomen van belanghebbende niet van belang. Uitzonderingen zijn mogelijk als de voorziening vanwege omstandigheden van de inwoner toch niet algemeen gebruikelijk is (zijn). Het gaat dan bijvoorbeeld om een plotseling optredende beperking waardoor algemeen gebruikelijke voorzieningen eerder dan normaal moeten worden vervangen. Daaronder zou ook het ineens moeten vervangen van verschillende algemeen gebruikelijke voorzieningen kunnen vallen.

Voorzieningen die zijn afgeschreven worden algemeen gebruikelijk geacht en als renovatie aangemerkt. Voorbeelden zijn badkamers, sanitair, keuken, kranen, e.d. In het kader van de beoordeling of een (aangevraagde) voorziening algemeen gebruikelijk is, kan onder omstandigheden betekenis toekomen aan het gegeven dat op grond van een privaatrechtelijke verbintenis (waaronder een verbintenis uit overeenkomst) aanspraak op de voorziening kan worden gemaakt. Dat betekent concreet dat het college van de inwoner kan en mag vergen dat hij zich in hoge mate inspant door bijvoorbeeld de woningeigenaar aan te schrijven of een kort geding aanspant (zoals in jurisprudentie aan de orde was) om zo te bewerkstelligen dat de woning wordt aangepast aan de eisen die daaraan mogen worden gesteld. Het is algemeen gebruikelijk om dat te doen. (Zie ook begripsbepalingen ‘algemeen gebruikelijk’ en ‘algemeen gebruikelijke voorziening’ in de verordening.)

Lid 7 onder b

Niet valt in te zien waarom het college gehouden is een maatwerkvoorziening te verlenen als een andere wettelijke aanspraak kan voorzien in de behoefte aan

maatschappelijke ondersteuning. De Wmo kent echter geen specifieke bepaling hiervoor, in tegenstelling tot de Wmo 2007. Daarom is in de verordening deze weigeringsgrond opgenomen analoog aan artikel 2 Wmo 2007. Denk bijvoorbeeld aan een vervoerskostenvergoeding op grond van de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen.

Lid 7 onder c

Er is geen uitputtende opsomming mogelijk van de omstandigheden die in de risicosfeer van de inwoner liggen en daarmee voor rekening van de inwoner moeten blijven. Het gaat in ieder geval over (onomkeerbare en bewuste) keuzes die de inwoner maakt of heeft gemaakt en waarvan de gevolgen op het college worden afgewenteld door zich te melden met de bedoeling een aanvraag in te dienen. Deze keuzes kunnen de inwoner - afhankelijk van het individuele geval - door het college worden tegengeworpen. In hoofdstuk 9 van de verordening is nader invulling gegeven aan de bedoelde omstandigheden die liggen in de risicosfeer van de inwoner in geval van aanvragen om woonvoorzieningen.

Een voorbeeld: De ontruiming uit een rolstoelgeschikte woning heeft te maken met de bestaande alcoholproblematiek. De gemeente hoeft vervolgens geen verhuiskostenvergoeding te verstrekken omdat deze alcoholproblematiek ligt in de risicosfeer van de inwoner.

De onder c genoemde afwijzingsgrond is geenszins bedoeld om het beoefenen van sport te ontmoedigen. Zo leidt een ongeval tijdens een skivakantie, met een beperking tot gevolg, niet tot een afwijzing van een aanvraag om een rolstoel. De keuze om te sporten wordt inwoner niet tegengeworpen.

Lid 7 onder d

Onder dit artikel kan een (woon)voorziening worden geweigerd indien de inwoner niet adequaat, binnen de eigen mogelijkheden, heeft ingespeeld op de aanwezige beperkingen en het verloop hiervan. Het betreft hier situaties waarin de inwoner een onomkeerbare handeling heeft verricht: bij het betrekken van een nieuwe woning (c.q. aankoop van een woning etc.) is geen rekening gehouden met zijn gezondheidssituatie (hij is bijv. verhuisd naar een niet-adequate woning, terwijl hij op grond van zijn beperkingen (en het verloop hiervan) had kunnen weten dat dit inadequaat was).

Artikel 2.12 Vormen van verstrekking

Uitgangspunt van de Jeugdwet en de Wmo is dat de jeugdige of zijn ouder een voorziening in ‘natura’ krijgt. Indien gewenst door de jeugdige of zijn ouder bestaat echter de mogelijkheid van het toekennen van een pgb.

Lid 2 vormt ook de basis voor het verstrekken van vouchers. Deze ontwikkeling is in de lijn van het Beleidsplan Invoering Wmo Enschede.

Artikel 2.13 De beschikking maatwerkvoorziening of individuele voorziening

In dit artikel is opgenomen welke informatie ten minste in de beschikking opgenomen moet zijn. Dit is enerzijds om de inwoners voldoende te informeren over de rechten en plichten die zijn verbonden aan de voorziening en anderzijds omdat ten minste ten aanzien van deze onderdelen het college een beslissing moet nemen. Deze informatie en de onderliggende motivering kan het college ook in het ondersteuningsplan opnemen voor zover in de beschikking wordt bepaald dat het ondersteuningsplan onderdeel uitmaakt van de beschikking.

Artikel 2.14 Criteria toekenning PGB

Lid 1
Inwoners die een voorziening in de vorm van een PGB willen ontvangen, moeten bij de aanvraag daartoe een door het college verstrekt format budgetplan invullen. In dit budgetplan worden onder andere aanvullende vragen gesteld over de manier waarop de budgethouder de zorg wil inkopen, welke kosten daarmee gemoeid zijn en over het beheer van het budget. Het budgetplan heeft als primaire doelen om de budgethouder te ondersteunen bij het gericht inkopen van passende ondersteuning in zijn specifieke situatie en als document waarmee het college zorgvuldig de toekenningscriteria voor het verkrijgen van een PGB kan toetsen. Het college kan aanvullende voorwaarden stellen aan het budgetplan. Een voorbeeld: het kan in een concrete situatie zinvol zijn om tussentijdse evaluatiemomenten -en bijbehorende terugkoppeling aan de consulent- te laten opnemen in het budgetplan.
Aan de indiening van dit plan is een termijn gesteld zodat het college voldoende tijd heeft het budgetplan te beoordelen binnen de wettelijke beslistermijn van de aanvraag.

Lid 2

Deze criteria komen uit de Jeugdwet en de Wmo en zijn hier ter volledigheid herhaald.

Lid 5

Indien aan de inwoner een persoonsgebonden is verleend worden daar, afhankelijk van de maatwerkvoorziening die daarmee wordt aangeschaft, verplichtingen verbonden. Het college moet beoordelen of voldoende is gewaarborgd dat de betreffende maatwerkvoorziening veilig, doeltreffend en cliëntgericht wordt verstrekt (art. 2.3.6 Wmo). Daarnaast beoordeelt het college of de beoogde resultaten worden behaald waarvoor het persoonsgebonden budget wordt verstrekt. Om dat oordeel kracht bij te zetten bepaalt dit lid dat het college hierover nadere regels stelt in het Besluit.

Artikel. 2.15 Vaststellen hoogte persoonsgebonden budget

De hoogte van het pgb moet voldoende zijn om de benodigde ondersteuning te kunnen inkopen. De basis voor de vaststelling hiervan is het door de inwoner ingediende budgetplan. Het te verstrekken pgb wordt echter nooit hoger dan in dit artikel beschreven. Deze maxima zijn op de beschreven wijzen gebaseerd op de kosten voor vergelijkbare ondersteuning verstrekt door de gemeente in natura.

Er wordt onderscheid gemaakt tussen de professionele dienstverlener en de informele dienstverlener. Aangezien de eerste hogere kosten heeft wordt daarvoor ook een hoger maximumtarief gehanteerd.

Het uitgangspunt van de wetgever is dat het pgb voor niet-professionele zorgverleners beperkt dient te blijven tot die gevallen waarin dit aantoonbaar tot betere en effectievere ondersteuning leidt en aantoonbaar doelmatiger is. Ook daarom is een maximum gesteld aan het tarief dat mag worden uitbetaald aan niet-professionele zorgverleners. Dit maximumtarief voor niet-professionele zorgverlening is van toepassing wanneer:

- Iemand uit het sociaal netwerk de zorg levert, ook als deze hiervoor wel gediplomeerd is, of;
- De zorgverlener of instelling niet beroepsmatig de ondersteuning levert. Dit kan bijvoorbeeld blijken wanneer de zorgverlener of instelling niet is ingeschreven in het handelsregister als zijnde verlener van zorg.

Lid 3 en 4

Voor vervoersvoorzieningen, hulpmiddelen en woningaanpassingen geldt dat het persoonsgebonden budget in ieder geval niet meer bedraagt dan het bedrag dat het college zelf verschuldigd zou zijn aan de aanschaf van de voorziening, waaronder inbegrepen de genoemde kosten. Dit is in overeenstemming met artikel 2.3.6 vijfde lid

onder a van de Wmo. Het college kan de hoogte van het persoonsgebonden budget ook vaststellen op basis van een offerte.

Lid 5

De uurtarieven per functie voor ondersteuning bij beschermd wonen zijn opgenomen in het Besluit Jeugdhulp en Maatschappelijke Ondersteuning Enschede 2019. Het aantal uren benodigde ondersteuning wordt bepaald aan de hand van de 'Vergoedingenlijst PGB beschermd wonen 2017'.

Lid 6

Voor het vaststellen van de hoogte van het persoonsgebonden budget voor diensten zijn in dit lid de kaders bepaald. De hoogte is afgeleid van een percentage van dat tarief of een vast gemiddeld gewogen tarief waarvoor het college de diensten heeft gecontracteerd. Dit conform het Beleidsplan Invoering Wmo 2015 en Beleidsplan Jeughulp 2015-2018. Die kaders hebben onder meer betrekking op de verschillende tarieven die van toepassing kunnen zijn op aanbieders met of zonder overheadkosten. Denk aan aanbieders die personeel in dienst hebben tegenover beroepskrachten die als zelfstandige zonder personeel werkzaam zijn. Naast overheadkosten kunnen ook andere kostencomponenten bepalend zijn voor de hoogte van het persoonsgebonden budget. (Zie ook artikel 4.1 en verder van de verordening over de verhouding tussen de prijs en kwaliteit van maatwerkvoorzieningen door aanbieders.)

Lid 6 onder a

Dit lid ziet op de ondersteuning die beroepsmatig wordt geboden. Er is sprake van professionele ondersteuning als deze wordt geleverd door een zorginstelling of door een zelfstandige zonder personeel (ZZP-er), mits zij ingeschreven staan bij de Kamer van Koophandel.

De motivering voor het percentage van 90% is tweeledig: in het algemeen is er sprake van lagere overheadkosten bij degene die de ondersteuning uitvoert tegen betaling van het PGB (doordat het vaak gaat om kleinere organisaties of zelfstandige professionals met minder overhead dan Zorg in natura-aanbieders en omdat de klant zelf coördinerende activiteiten uitvoert). Op de tweede plaats omdat het PGB-proces minder administratieve lasten met zich meebrengt dan het Zorg in natura-proces.

Lid 6 onder b

Dit lid ziet op de ondersteuning die niet beroepsmatig wordt geboden. Te denken valt aan een ‘witte werkster’, of de student die wil bijverdienen.

Lid 6 onder c

Dit lid ziet op de ondersteuning die door een persoon uit het sociale netwerk van de inwoner wordt geboden. Tot het sociale netwerk behoren personen uit de huiselijke kring of andere personen met wie de inwoner een sociale relatie onderhoudt (artikel 1.1.1 Wmo). Dit is ook het geval als de persoon uit het sociale netwerk een professionele zorgverlener is of in het bezit is een relevant diploma. Deze persoon wordt dus niet aangemerkt als beroepskracht.

Lid 6 onder d

Dit lid ziet op ondersteuning die beroepsmatig wordt geboden. Zie ook lid 6 onder a.

Lid 6 onder e

Dit lid ziet op de ondersteuning die niét beroepsmatig wordt geboden. Te denken valt aan de uitwonende schoondochter (sociaal netwerk) of de student die wil bijverdienen.

Als ondersteuning wordt geleverd door een familielid in de eerste of tweede graad, dan wordt het tarief voor personen uit het sociaal netwerk gehanteerd. Dit is ook het geval als dit familielid een professionele zorgverlener is of in het bezit is een relevant diploma. Dit familielid wordt dus niet aangemerkt als beroepskracht.

Het college stelt in het Besluit Jeugdhulp en Maatschappelijke ondersteuning Enschede een uurtarief vast, rekening houdend met het bepaalde in het eerste lid.

Lid 6 onder g

Dit lid ziet op de ondersteuning die niét beroepsmatig wordt geboden. Als ondersteuning wordt geleverd door een familielid in de eerste of tweede graad, dan wordt het tarief voor personen uit het sociaal netwerk gehanteerd. Dit is ook het geval als dit familielid een professionele zorgverlener is of in het bezit is een relevant diploma. Dit familielid wordt dus niet aangemerkt als beroepskracht.

Het college stelt in het Besluit Jeugdhulp en Maatschappelijke ondersteuning Enschede een uurtarief vast, rekening houdend met het bepaalde in het eerste lid.

Lid 7

Dit onderdeel benadrukt dat het tarief een all-in tarief is. Dat wil zeggen dat alle kosten zoals salaris, vervanging tijdens vakantie, verzekeringen(en) en reiskosten zijn opgenomen in dit tarief. Het is dus niet mogelijk om voor deze kosten een aanvullend persoonsgebonden budget te ontvangen. De in dit lid genoemde kostenposten dienen uit het persoonsgebonden budget betaald te worden. Deze opsomming is overigens niet limitatief: ook overige kosten, samenhangend met de ondersteuning, moeten uit het persoonsgebonden budget worden betaald.

In beleidsregels kan nader worden aangegeven wat wel en wat niet kan worden betaald uit het persoonsgebonden budget.

Artikel 2.16 Voorwaarden bestedingen PGB-budget

Lid 1

In deze bepaling is aangegeven dat het persoonsgebonden budget binnen drie maanden na toekenning moet zijn aangewend. In voorkomende gevallen kan het college gebruik maken van de bevoegdheid het toekenningsbesluit in te trekken. (Zie verder hoofdstuk 12 van de verordening.) Het niet aanwenden van het PGB binnen deze termijn is immers een signaal dat de inwoner niet is aangewezen op de voorziening, dan wel niet in staat is de taken van budgethouder uit te voeren en noodzakelijke zorg in te kopen. In beide gevallen kan het college optreden.

Het is een kan-bepaling. In voorkomende gevallen zal college altijd eerst onderzoek doen naar de situatie en indien er goede redenen zijn voor het nog niet aanwenden van het budget, laat het college het toekenningsbesluit uiteraard in stand.

Lid 2

Om te voorkomen dat het (gezins)systeem rondom de inwoner zichzelf schade aandoet in de uitoefening van ondersteuning aan de inwoner, mag de inwoner niet iemand uit het sociaal netwerk vanuit het pgb betrekken bij de ondersteuning indien dit leidt tot overbelasting bij die persoon.

Lid 3 onder a

Een persoonsgebonden budget mag niet worden besteed aan een voorziening die voor de inwoner als algemeen gebruikelijk wordt aangemerkt. Dit is in lijn met het bepaalde in artikel 2.12 lid 7 sub a van de verordening.

Lid 3 onder b

De wetgever heeft met de invoering van het trekkingsrecht nadrukkelijk de bedoeling gehad om uitbetaling van persoonsgebonden budgetten niet meer toe te staan aan bemiddelingsbureaus, andere tussenpersonen of belangenbehartigers. Persoonsgebonden budgetten worden door de Sociale Verzekeringsbank (SVB) in opdracht van het college uitbetaald aan derden.

Lid 3 onder c

In geval een huisgenoot normaal gesproken wordt geacht gebruikelijke hulp te kunnen verrichten mag het persoonsgebonden budget niet aan die huisgenoot worden uitbetaald voor geleverde of te leveren maatschappelijke ondersteuning of jeugdhulp.

HOOFDSTUK 3 MAATWERK- EN INDIVIDUELE VOORZIENINGEN

Artikel 3.1.1 Ondersteuning bij opgroeien en participeren

Lid 1

Als onderdeel van het onderzoek naar de hulpvraag van de inwoner komt het door de inwoner gewenste eindresultaat ter sprake. Dit eindresultaat, in combinatie met de geconstateerde beperkingen of problematiek, leidt tot een in categorieën in te delen ondersteuningsbehoefte. Op basis van de toegekende ondersteuningsbehoefte, de intensiteit en de duur, krijgen inwoners, al dan niet in PGB-vorm, passende ondersteuning.

Lid 3 en 4

Het college kan indien nodig zorgen voor een vervanging van de thuissituatie. De vervanging zoals bedoeld in sub c, d en e wordt alleen ingezet als onderdeel van een bredere aanpak aan ondersteuning en kan als zodanig niet zelfstandig worden ingezet.

Artikel 3.2.1 Resultaten ondersteuning bij het huishouden

In de meeste gevallen zal het gaan om het schoon en leefbaar houden van de woning. Maar het kan ook de andere resultaten betreffen die in dit artikel worden genoemd, als geen andere oplossingen beschikbaar en/of geschikt zijn. De zwaarte en intensiteit van de ondersteuning is afhankelijk van de mate van beperkingen die de inwoner ondervindt.

Artikel 3.2.2 Criteria ondersteuning bij het huishouden

Lid 2 en 3

Net als onder Wmo 2007 het geval was, wordt geen ondersteuning bij het huishouden verleend als sprake is van gebruikelijke hulp. Het college houdt daarbij rekening met de omstandigheden zoals genoemd in lid 3.

Artikel 3.3.1 Resultaat woonvoorziening

Het te bereiken resultaat van de toe te kennen maatwerkvoorziening bestaat uit het normale gebruik van de woning waar de inwoner zijn hoofdverblijf heeft. Het gaat daarbij om het kunnen gebruiken en bereiken van de elementaire woonruimten voor de dagelijkse levensverrichtingen. Daaronder worden in ieder geval verstaan het kunnen bereiden van maaltijden, verrichten van de persoonlijke hygiëne (wassen en toiletgang) en kunnen slapen (bereiken van de slaapkamer). Onder omstandigheden van het individuele geval kan het te bereiken resultaat tevens betrekking hebben op de berging, de toegang tuin of balkon van de woning (toegang en doorgang). Verwezen wordt naar de begripsbepalingen van een woning en het normale gebruik van de woning in de verordening.

Dit artikel is dus ook gericht op het zich verplaatsen in en om de woning. De inwoner moet de noodzakelijke gebruiksruimten kunnen bereiken. Gedacht kan worden aan een rolstoel of een traplift.

Artikel 3.3.2 Criterium woonvoorziening

Dit artikel bepaalt dat de te verlenen maatwerkvoorzieningen van dit hoofdstuk slechts worden toegekend voor zover deze betrekking hebben op het normale gebruik van de woning.

Artikel 3.3.3 Aanvullende criteria woonvoorziening

Lid 1

Woningaanpassingen worden slechts toegekend aan een zelfstandige woning die in de gemeente Enschede staat, zie de begripsbepalingen van de verordening. Bij woningaanpassingen gaat het doorgaans om aanzienlijke kosten. Daarom is een vereiste dat de woning naar verwachting nog minstens tien jaar in stand blijft.

Lid 2

Door dit artikel zijn enerzijds alle woonsituaties die niet gericht zijn op een permanent zelfstandig hoofdverblijf uitgesloten. Anderzijds zijn er situaties uitgesloten waarbij gezien de aard van het soort gebouw verondersteld mag worden dat bepaalde voorzieningen standaard aanwezig zijn.

Of woongebouwen voor gehandicapten- en/of ouderen zijn bedoeld, blijkt niet alleen uit de bestemming, maar ook uit de bewoners zelf. Indien een gebouw voornamelijk bewoond wordt door ouderen en/of gehandicapten wordt die bestemming aangenomen. Dit kan het geval zijn wanneer meer dan de helft van de bewoners ouder is dan 55 jaar en/of beperkingen heeft. Uit de jurisprudentie blijkt wel dat er zware eisen kunnen gelden om aan te nemen dat een woongebouw specifiek is gericht op mensen met beperkingen.

Lid 3

Het spreekt voor zich dat de reikwijdte van de verordening bij het verlenen van een woonvoorziening zich beperkt tot de woning waar de inwoner zijn hoofdverblijf heeft. De toevoeging ‘zal hebben’ is opgenomen om inwoners niet de mogelijkheid te ontnemen naar de gemeente te kunnen verhuizen. Wel moet de inwoner bij de keuze van een woning nadrukkelijk rekening houden met zijn beperkingen. Zie verder artikel 9.5 vierde lid onder b van de verordening.

Lid 4

Hierin worden een aantal situaties bepaald waarin het college de aanvraag om een maatwerkvoorziening kan weigeren. Hieraan ligt het beginsel van de eigen verantwoordelijkheid ten grondslag waaronder begrepen de omstandigheden die in de risicosfeer van de inwoner liggen.

Lid 4 onder a

Het kan voorkomen dat de inwoner verhuist terwijl daar gelet op de beperkingen in het normale gebruik van de woning geen aanleiding voor was. Een ander voorbeeld is als wordt verhuisd van een adequate naar een - gelet op de beperkingen in het normale gebruik van de woning - inadequate woning. Is de verhuizing geen gevolg van beperkingen in het normale gebruik van de woning en bestond er geen belangrijke reden om te verhuizen, dan weigert het college een voorziening. Als belangrijke redenen kunnen worden aangemerkt: samenwoning, huwelijk en het aanvaarden van werk. In geval van samenwoning of huwelijk houdt het college ook rekening met de

keuze die de inwoner maakt in welke woning hij gaat samenwonen. Ook in dat geval moet er een belangrijke reden zijn waarom hij naar de woning verhuist waar mogelijk meer aanpassingen moeten worden verricht. Het college betrekt daarbij ook de mogelijkheden die van de ‘partner’ van de inwoner kunnen worden gevergd.

Lid 4 onder b

Is de inwoner niet verhuisd naar de voor hem/haar beschikbare meest geschikte woning, dan wordt de maatwerkvoorziening in beginsel afgewezen. Het college wordt namelijk de mogelijkheid ontnomen om nog te kunnen bepalen wat de goedkoopst passende bijdrage had kunnen zijn. Onder deze bepaling zijn ook begrepen de aankoop van een woning of een kavel dan wel andere onomkeerbare handelingen zonder dat voorafgaande daaraan contact is opgenomen met het college. Door dat na te laten, bijvoorbeeld door bij het college te informeren naar de mogelijkheden van maatschappelijke ondersteuning, brengt de inwoner zich in een lastige bewijspositie. De aantoonplicht dat er geen (andere) geschiktere beschikbare woningen waren, ligt in eerste instantie bij de inwoner; het behoort tot zijn rekening en risico. Als de inwoner dit niet kan aantonen, kan het college de aanvraag om een woonvoorziening afwijzen.

Het college kan vooraf schriftelijk toestemming verlenen om te verhuizen naar een inadequate woning. In dat geval is een afwijzing op grond van lid 4 onder b vanzelfsprekend niet aan de orde.

Lid 4 onder c

De gemeenteraad is bevoegd om te bepalen dat aanpassingen aan gemeenschappelijke ruimten gelimiteerd worden. Andere dan de limitatief opgesomde voorzieningen hoeven niet toegekend te worden. Voor aanpassingen aan de galerij wordt daarom geen maatwerkvoorziening verstrekt.

Lid 4 onder d

Vergelijk bijvoorbeeld CRVB:2011:BR4180.

Lid 4 onder f en g

Aan deze afwijzingsgrond(en) ligt het beginsel van de eigen verantwoordelijkheid ten grondslag. Net als ieder ander is de inwoner verantwoordelijk om zaken als achterstallig onderhoud aan diens woning zelf op te lossen. Daaronder worden ook de eisen verstaan die redelijkerwijs aan een woning mogen worden gesteld. Indien het een

eigen woning betreft spreekt dat voor zich. Ingeval van een huurwoning ligt het op de weg van de inwoner om de verhuurder hiervoor aansprakelijk te stellen.

Artikel 3.3.4 Hoofdverblijf in een instelling

Lid 1

Onder de Wet voorzieningen gehandicapten en de Wmo 2007 waren AWBZ-bewoners uitgesloten van het recht op woonvoorzieningen. Een bovenwettelijke uitzondering hierop werd door gemeenten gemaakt voor het bezoekbaar maken van de woning van ouders of andere familieleden. Deze uitzondering was dan gebaseerd op de destijds geldende verordening. De optie van het bezoekbaar maken is ook in deze verordening opgenomen. Verdere verplichtingen dan hier genoemd heeft de gemeente dus niet.

Lid 2

In dit lid wordt aangegeven wat onder ‘bezoekbaar maken’ wordt verstaan.

Artikel 3.4.1 Resultaat verplaatsingsvoorziening

Het eerste lid bepaalt met welk doel de verplaatsingsvoorziening wordt verstrekt. Met het zich kunnen verplaatsen in de leefomgeving wordt de inwoner in de gelegenheid gesteld sociale contacten te onderhouden. Het uitgangspunt is dat 1500 kilometer per jaar kan worden afgelegd. Hiermee wordt de lijn zoals die gold onder de Wmo 2007 geborgd. Dit betekent echter niet dat er in het individuele geval niet meer of minder mogelijk kan zijn. Het college is immers gehouden maatwerk te leveren en is daarom bevoegd in individuele gevallen af te wijken naar beneden of naar boven. Dat kan (ook) het geval zijn als er meer dan één verplaatsingsvoorziening wordt verleend. De verplaatsingen kunnen immers betrekking hebben op de korte, de middellange en op de langere afstand binnen de leefomgeving van de inwoner.

Lid 1 onder d

Ten aanzien van de dagelijkse noodzakelijke verplaatsingen in en rondom de woning kan een rolstoel of ander verplaatsingsmiddel worden verstrekt.

Artikel 3.4.2 Criterium verplaatsingsvoorziening op de lange afstand

Onder lange afstand wordt verstaan de afstand van 5 tot 15 à 20 kilometer.

Voorbeelden van maatwerkvoorzieningen voor de hier genoemde afstanden zijn het collectief vervoer, de voucher voor (rolstoel) taxi en de aanpassing aan de eigen auto.

Dit artikel is een Lex specialis van artikel 5.2 lid 2 sub b: het openbaar vervoer is een (wettelijk) voorliggende voorziening op de maatwerkvoorzieningen voor de langere afstanden.

HOOFDSTUK 4 KWALITEIT EN MANTELZORGWAARDERING

Artikel 4.1 Verhouding prijs en kwaliteit aanbieders jeugdhulp en uitvoerders kinderbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering

Het college kan de uitvoering van de Jeugdwet, met uitzondering van de vaststelling van de rechten en plichten van de jeugdige of zijn ouders, door aanbieders laten verrichten (artikel 2.11, eerste lid, van de Jeugdwet). Met het oog op gevallen waarin dit ten aanzien van jeugdhulp, kinderbeschermingsmaatregelen of jeugdreclassering gebeurt, moeten bij verordening regels worden gesteld ter waarborging van een goede verhouding tussen de prijs voor de levering van jeugdhulp of de uitvoering van een kinderbeschermingsmaatregel of jeugdreclassering en de eisen die worden gesteld aan de kwaliteit daarvan (artikel 2.12 van de Jeugdwet). Daarbij dient in ieder geval rekening te worden gehouden met de deskundigheid van de beroepskrachten en de toepasselijke arbeidsvoorwaarden.

Om te voorkomen dat er alleen gekeken wordt naar de laagste prijs voor de uitvoering worden in dit artikel een aantal andere aspecten genoemd waarmee het college bij het vaststellen van tarieven (naast de prijs) rekening dient te houden. Hiermee wordt bereikt dat er een beter beeld ontstaat van een reële kostprijs voor de activiteiten die het college door aanbieders wil laten uitvoeren. Uitgangspunt is dat de aanbieder kundig personeel inzet tegen de arbeidsvoorwaarden die passen bij de vereiste vaardigheden. Hiervoor is ten minste een beeld nodig van de vereiste activiteiten en de arbeidsvoorwaarden die daarbij horen. Dit biedt een waarborg voor werknemers dat hun werkzaamheden aansluiten bij de daarvoor geldende arbeidsvoorwaarden.

Artikel. 4.2 Kwaliteitseisen maatschappelijke ondersteuning

Deze bepaling is een uitwerking van artikel 2.1.3, tweede lid, onder c, van de Wmo. In dit artikel staat dat in de verordening in ieder geval wordt bepaald welke eisen worden gesteld aan de kwaliteit van voorzieningen.

De Wmo maakt de gemeenten integraal verantwoordelijk voor de kwaliteit van de maatschappelijke ondersteuning, de handhaving en het toezicht. De wet bevat een

basisnorm voor de kwaliteit van voorzieningen die aanbieders direct bindt (zie hoofdstuk 3 van de Wmo), waaronder begrepen de eisen over de deskundigheid van beroepskrachten.

De eis dat een voorziening van goede kwaliteit wordt verleend, biedt veel ruimte voor de gemeente om in overleg met organisaties van inwoners en aanbieders te werken aan kwaliteitsstandaarden voor de ondersteuning. Die standaarden kunnen als richtinggevend kader voor gemeenten dienen. Uitgangspunt hierbij is dat deze standaarden de benodigde ruimte voor maatwerk om goed in te kunnen spelen op de situatie van de inwoner intact laten. Er is een aantal voor de hand liggende kwaliteitseisen in dit artikel uitgewerkt. Het jaarlijkse verplichte cliëntervaringsonderzoek -op grond van artikel 2.5.1van de Wmo- draagt eraan bij dat het college kan toezien op de kwaliteit.

Artikel 4.3 Verhouding prijs-kwaliteit van voorziening maatschappelijke ondersteuning geleverd door derden

De gemeenteraad is verplicht om in de verordening regels op te stellen ter waarborging van een goede verhouding tussen de prijs voor de levering van een voorziening en de eisen die worden gesteld aan de kwaliteit van diezelfde voorziening. In de Wmo is hierover opgenomen dat bij of krachtens algemene maatregel van bestuur (AMvB) nadere regels kunnen worden gesteld om deze verplichting van de gemeenteraad en het college nader te concretiseren.

In artikel 5.4 van de Algemene Maatregel van Bestuur Inkoop maatschappelijke ondersteuning wordt de concretisering geregeld door de kostprijselementen van een reële prijs te definiëren en de plaats van een reële prijs in de aanbestedingsprocedure te regelen. Het artikel heeft tot doel dat een gemeente een reële prijs vaststelt voor een Wmo-dienst, waarmee de aanbieder kan voldoen aan de gemeentelijke eisen aan de kwaliteit en continuïteit van deze dienst en de aanbieder kan voldoen aan de arbeidsrechtelijke verplichtingen aan de beroepskracht die deze dienst verleent aan de inwoner.

Reële prijs

Het eerste lid regelt dat de gemeenteraad in ieder geval in de verordening vastlegt dat het college een reële prijs vaststelt voor diensten die door derden worden geleverd en dat deze prijs geldt als ondergrens in de aanbestedingsprocedure en in de overeenkomst met de aanbieder. Het college stelt een reële prijs vast overeenkomstig

de eisen aan de kwaliteit van de dienst. Tevens dient bij de vaststelling van de reële prijs rekening te worden gehouden met de continuïteit in de hulpverlening.

De AMvB bevat geen landelijke kwantitatieve normering van de verschillende kostprijselementen en stelt geen vaste minimumprijs of een prijs die voor alle gemeenten gelijk moet zijn vast. De bevoegdheid hiervoor ligt bij het college. Het college is niet verplicht aan iedere aanbieder de specifieke kostprijs die de aanbieder zelf hanteert te betalen.

Uitvoering

Het college moet tot een reële prijs komen in relatie tot de kwaliteit en deskundigheid. Dit vraagt om een zorgvuldig proces vanuit de gemeente en openheid vanuit de aanbieders over de kosten die zij maken bij het leveren van een dienst. Het college kan de aanbieders vragen om in hun offertes/ bestek toe te lichten hoe zij invulling geven aan kwaliteits-, deskundigheids-, en continuïteitseisen en normering van de kostprijselementen door de aanbieder. Op deze wijze kan het college toetsen of de zorgaanbieder voldoet aan de eisen voor een reële prijs en inzicht krijgen in de kostenopbouw van de aanbieder.

Verantwoordelijkheid aanbieders

Van aanbieders wordt verwacht dat zij op een reële wijze inschrijven voor de opdracht, daarbij een reële kostprijs hanteren waarmee ze kwalitatief goede hulp kunnen bieden en handelen in de lijn van goed werkgeverschap en vigerende wet- en regelgeving.

Artikel 4.4 Jaarlijkse waardering mantelzorgers

Deze bepaling betreft een uitwerking van artikel 2.1.6 van de Wmo. Hierin staat dat bij verordening wordt bepaald op welke wijze het college zorg draagt voor een jaarlijkse blijk van waardering voor de mantelzorgers van cliënten in de gemeente.

Artikel 2.1.6 van de Wmo stelt dat het moet gaan om mantelzorgers van cliënten in de gemeente. Artikel 1.1.1 van de Wmo definieert een cliënt als een persoon die gebruik maakt van een algemene voorziening, maatwerkvoorziening of persoonsgebonden budget, of door of namens wie een melding is gedaan. Het gaat dus ook om mantelzorgers van cliënten die een hulpvraag hebben aangemeld, ook al is daar geen voorziening op basis van de Wmo uit voortgekomen. De woonplaats van de cliënt is bepalend, zodat het dus ook mantelzorgers kan betreffen die in andere gemeenten wonen.

HOOFDSTUK 5 BIJDRAGE IN DE KOSTEN VAN MAATSCHAPPELIJKE ONDERSTEUNING

Artikel 5.1 Maatwerkvoorziening

Lid 1

Voor de maatwerkvoorziening is de inwoner een bijdrage in de kosten verschuldigd. Als de inwoner de beschikking heeft over een maatwerkvoorziening in natura, maar deze niet daadwerkelijk gebruikt, moet hij ook een eigen bijdrage betalen. De bijdrage in de kosten wordt opgelegd en geïnd door de CAK volgens de regels van het Uitvoeringsbesluit.

Lid 3

Voor een maatwerkvoorziening ten behoeve van de inwoner die jonger is dan 18 jaar mag het college geen bijdrage in de kosten opleggen. Er is een uitzondering in geval een woningaanpassing wordt verleend. De bijdrage in de kosten is verschuldigd door de personen genoemd in het tweede lid.

Lid 4

In dit lid wordt aangesloten bij de gangbare praktijk.

Artikel 5.2 Looptijd van de eigen bijdrage

Dit artikel behoeft geen toelichting.

Artikel 5.3 Algemene voorziening

Dit artikel behoeft geen toelichting.

Artikel 5.4 Kostprijsberekening voor de bijdrage in de kosten

Dit artikel bepaalt wat onder de kostprijs van een maatwerkvoorziening in natura, een persoonsgebonden budget en een algemene voorziening wordt verstaan. De kostprijs is bepalend voor de hoogte van de bijdrage in de kosten die de inwoner moet betalen. De bijdrage in kosten voor een maatwerkvoorziening mag niet hoger zijn dan de kostprijs. De inwoner betaalt dus niet meer dan de gemeente zélf verschuldigd is voor de maatwerkvoorziening. Indien aan een inwoner een persoonsgebonden budget is verstrekt, is de kostprijs gelijk aan de hoogte van dat budget. De bijdrage in de kosten

-bij gebruik van een algemene voorziening- is nooit meer dan een kostendekkende bijdrage.

Artikel 5.5 Vaststelling en inning van de bijdrage voor opvang

Deze bepaling is gebaseerd op 2.1.4 lid 7 van de Wmo.

Opvang in dit artikel betreft onderdak en de begeleiding voor de inwoner die de thuissituatie heeft verlaten, al dan niet in verband met het risico voor de veiligheid als gevolg van huiselijk geweld, en het niet in staat zijn om op eigen kracht zich te handhaven in de samenleving;

HOOFDSTUK 6 TOEZICHT EN HANDHAVING

Artikel 6.1 Aanwijzen toezichthouders

Dit artikel maakt het mogelijk om toezichthouders aan te wijzen, die toezien op de naleving van de Jeugdwet voor wat betreft de rechtmatigheid.

De Wmo geeft in artikel 6.1 eerste lid de opdracht aan het college om toezichthouders aan te wijzen die toezien op de naleving van het bepaalde bij of krachtens die wet. Een dergelijke verplichting ontbreekt in de Jeugdwet. De Jeugdwet kent de bevoegdheid tot het onderzoeken van de kwaliteit van jeugdhulpaanbieders toe aan de inspectie jeugdzorg.

De Jeugdwet legt wel in artikel 2.9 sub d de opdracht neer bij de gemeenteraad om nadere regels te stellen over de controle op de besteding/inzet, alsmede misbruik of oneigenlijk gebruik van voorzieningen of een PGB. Een voorbeeld van een uitwerking van deze taak is terug te vinden in de bepalingen van bestrijding van fraude door preventie in artikel 6.6 van de verordening.

Het onderhavige artikel 6.1 is ook een uitwerking hiervan. Het geeft het college de bevoegdheid toezichthouders aan te wijzen die actief controles uitvoeren ten aanzien van de bestedingen van het PGB, alsmede ten aanzien van het rechtmatig gebruik van voorzieningen. Let wel de toezichthouder kan zijn bevoegdheden enkel en alleen aanwenden ten aanzien van de aan de gemeente toegekende taken. Het toezicht op de kwaliteit van de jeugdhulpaanbieders is een bevoegdheid van de inspectie.

Artikel 6.2 Nieuwe feiten en omstandigheden

In de wet is deze inlichtingenplicht nu geregeld, in tegenstelling tot voorheen. De inlichtingen van inwoner zijn voor het college van belang om te kunnen beoordelen of ondersteuning nog steeds nodig is. Voor de inwoner moet redelijkerwijs duidelijk zijn dat de inlichtingen van invloed kunnen zijn op het recht op de voorziening, dan wel de aard, hoogte of duur daarvan.

Artikel 6.3 Herzien of intrekking

Herziening of intrekking van een besluit is het met terugwerkende kracht opnieuw beslissen over de aanspraak over een periode in het verleden. Het deels ongedaan maken van een aanspraak over een periode in het verleden wordt herziening genoemd. Het volledig ongedaan maken wordt intrekking genoemd.

Het gaat in alle gevallen om een bevoegdheid van het college (kan-bepaling). Bij de toepassing van de bepalingen van dit artikel hoort een afweging tussen alle bij het te nemen besluit betrokken belangen.

Artikel 6.4 Terugvordering

In dit artikel zijn de terugvorderingsgronden uit de Jeugdwet en de Wmo herhaald. De wetgever heeft nadrukkelijk de mogelijkheden tot terugvordering beperkt tot de in het artikel genoemde gevallen.

Voor zover sprake is van de wettelijke grondslag voor terugvordering, kan het college het terug te vorderen bedrag bij dwangbevel invorderen. Dat geeft een executoriale titel.

In lid 3 is ter volledigheid toegevoegd dat wanneer het recht op een verstrekte fysieke voorziening is ingetrokken, de voorziening zelf ook kan worden teruggevorderd.

Artikel 6.5 Wangedrag en onzorgvuldig gebruik

Het komt voor dat inwoners zich ernstig misdragen tegen medewerkers van zorgaanbieders of oneigenlijk gebruik maken van verstrekte voorzieningen zoals scootmobiels. Voor die gevallen is voorzien in de mogelijkheid van het nemen van al dan niet tijdelijke maatregelen. Uiteraard wordt daarbij de ondersteuningsbehoefte van inwoner betrokken.

Artikel 6.6 Fraudepreventie

Het college zet in op fraudepreventie. De in dit artikel opgenomen maatregelen zijn de basis voor het Handhavingsplan.

Onder a

Een voorbeeld van algemene voorlichting is het communiceren in Huis aan huis over verrichte handhavingsacties en de uitkomsten hiervan. Vanzelfsprekend is deze communicatie anoniem, dus niet herleidbaar tot bepaalde inwoners.

Onder b

Van belang is dat er een grondige toets plaatsvindt aan de voorkant. Deze toets betreft ingeval van een persoonsgebonden budget:

- de regiemogelijkheden van inwoner of degene die de inwoner daarvoor wenst in te schakelen;
- de kwaliteit van het door de inwoner te overleggen budgetplan.

Een andere maatregel is het opstellen van een PGB-vergoedingenlijst. Hierin wordt opgenomen welke kosten wel en welke kosten niet uit het persoonsgebonden budget betaald mogen worden.

Onder d

Gezocht wordt naar samenwerkingsvormen met organisaties -zowel intern als extern- die zich ook bezighouden met het tegengaan van oneigenlijk gebruik en fraude. Dit kan zijn in het sociaal domein maar ook in aanverwante terreinen. Te denken valt aan:

- afdeling Handhaving openbare ruimte
- afdeling Werk en Inkomen
- team veiligheid
- Integraal Knooppunt Zorgfraude (IKZ)
- Kenniscentrum Handhaving & Naleving (VNG)
- Thuiszorgorganisaties
- Leveranciers van hulpmiddelen
- Samen 14: Almelo, Borne, Dinkelland, Enschede, Hof van Twente, Haaksbergen, Hellendoorn, Hengelo, Losser, Oldenzaal, Rijssen-Holten, Tubbergen, Twenterand en Wierden.
- RIEC (Regionaal Expertisecentrum)
- Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp Twente (OZJT)

- Politie/recherche
- IGJ
- Veiligheidshuis Twente (opereren regionaal)
- Belastingdienst
- Openbaar Ministerie

Het is van belang om tijdig signalen te herkennen. Want niet iedere burger is zich bewust van mogelijke fraude. Via het afleggen van huisbezoeken wordt kracht bijgezet aan vroegtijdige opsporing.

Daarnaast wordt bij twijfel over de medische situatie advies gevraagd aan een arts.

Meldingen van burgers kunnen ook bijdragen aan vroegtijdige opsporing. Inwoners kunnen signalen van fraude of oneigenlijk gebruik rechtstreeks bij de aangewezen toezichthouder melden.

Het doen van aangifte van een strafbaar feit bij het Openbaar Ministerie is eveneens onderdeel van de handhavingstaak van het college.

Artikel 6.7 Controle persoonsgebonden budgetten

Bij de controle op de besteding wordt de kwaliteit van de geboden diensten beoordeeld en of hiermee de beoogde resultaten worden behaald. Deze beoordeling vindt plaats tijdens evaluatiemomenten.

HOOFDSTUK 7 INSPRAAK, MEDEZEGGENSCHAP EN KLACHTEN

Artikel 7.1 Inspraak

In dit artikel wordt verwezen naar de krachtens artikel 150 van de Gemeentewet vastgestelde inspraakverordening. Op deze manier wordt gewaarborgd dat er voor het Wmo- en jeugdhulpbeleid eenzelfde inspraakprocedure geldt als op andere terreinen. De inspraak geldt voor alle ingezetenen. Dit is uitdrukkelijk de bedoeling van de wetgever, omdat iedereen op enig moment aangewezen kan raken op ondersteuning.

Artikel 7.2 Externe medezeggenschapsregeling

Dit artikel geeft uitvoering aan artikel 2.1.3, tweede lid, onder f, van de Wmo. Hierin staat dat in ieder geval moet worden bepaald voor welke voorzieningen een regeling

voor medezeggenschap van inwoners over voorgenomen besluiten van de aanbieder - die voor de gebruikers van belang zijn- is vereist.

In dit artikel gaat het dus om medezeggenschap van inwoners tegenover de aanbieder van maatwerkvoorzieningen op grond van de Wmo. Voorheen moest de aanbieder voldoen aan de in de Wet klachtrecht cliënten en de Wet medezeggenschap cliënten zorginstellingen (Wmcz) gestelde regels. Onder de Wmcz werd inspraak tegenover de aanbieder reeds verwezenlijkt via de cliëntenraad. Onder de Wmo is het stellen van regels geheel aan gemeenten overgelaten.

Voor de medezeggenschap van inwoners tegenover aanbieders van jeugdhulp heeft de Jeugdwet zelf een uitputtende regeling opgenomen in paragraaf 4.2 b van de Jeugdwet. De gemeente heeft hierin geen regelgevende bevoegdheid en daarom is hierover niets in de verordening opgenomen.

Artikel 7.3 Klachtregeling

Lid 1

De gemeente is op grond van de Algemene wet bestuursrecht in het algemeen verplicht tot een behoorlijke behandeling van mondelinge en schriftelijke klachten over gedragingen van personen en bestuursorganen die onder haar verantwoordelijkheid werkzaam zijn. In dit artikel is het gemeentelijke klachtrecht geregeld. Deze bepaling is in de verordening opgenomen om aan de inwoner een compleet overzicht van rechten en plichten te geven.

De inwoner kan ontevreden zijn over het gedrag van een gemeenteambtenaar, bijvoorbeeld over de wijze waarop een gesprek is gevoerd of over diens (vermeende) gebrek aan deskundigheid.

Lid 2

In dit lid is een bepaling over klachten ten aanzien van aanbieders van maatwerkvoorzieningen opgenomen. Een dergelijke bepaling is verplicht op grond van artikel 2.1.3, tweede lid, onder e Wmo. Hierin staat dat in de verordening in ieder geval wordt bepaald ten aanzien van welke voorzieningen een regeling voor de afhandeling van klachten van cliënten is vereist. De aanbieder is ten aanzien van de in de verordening genoemde voorzieningen verplicht een klachtregeling op te stellen (artikel 3.2, eerste lid, onder a Wmo). De gemeente laat de aanbieders vrij om de regeling vorm te geven.

In de Memorie van toelichting van de Wmo staat dat cliënten in beginsel moeten kunnen klagen over alles wat hen niet aanstaat in de manier waarop zij zich bejegend voelen. Is de cliënt niet tevreden over een gedraging van de aanbieder, dan kan de klacht bijvoorbeeld gaan over de kwaliteit van de geleverde maatschappelijke ondersteuning. Het kan dan gaan over de deskundigheid van de medewerker, een bepaalde houding of uitlating, gebrekkige communicatie of (on)bereikbaarheid van de aanbieder.

Het ligt voor de hand dat inwoners die zich benadeeld voelen zo veel mogelijk deze klacht eerst bij de betreffende aanbieder deponeren. Zij moeten erop kunnen vertrouwen dat de aanbieder de klacht snel in behandeling neemt en de klacht ook snel afhandelt. Daar waar de afhandeling niet naar wens is, staat de weg naar de gemeente voor het indienen van de klacht open.

Evenals voor medezeggenschap heeft de Jeugdwet een uitputtende regeling opgenomen over klachtrecht voor inwoners ten aanzien van Jeugdhulpaanbieders. Dit is neergelegd in paragraaf 4.2 a van de Jeugdwet. De gemeente heeft hierin geen regelgevende bevoegdheid en daarom is hierover niets in de verordening opgenomen.

Lid 3

In het tweede lid zijn een aantal instrumenten voor het college aangegeven om te zorgen dat de klachtregeling door aanbieders goed wordt uitgevoerd.

HOOFDSTUK 8 SLOTBEPALINGEN

Artikel 8.1 Hardheidsclausule

De toekenning van een individuele voorziening of maatwerkvoorziening middels een beschikking dient afgestemd te zijn op het individuele geval en betreft in die zin dus altijd maatwerk. Daarbij dient altijd een zorgvuldige afweging plaats te vinden van de wettelijke beoordelingscriteria en de criteria die deze verordening daaraan toevoegt, waarbij met alle persoonlijke omstandigheden rekening wordt gehouden. Onder omstandigheden kan dit ertoe leiden dat moet worden afgeweken van een bepaling in de verordening. De hardheidsclausule wordt in deze verordening gehandhaafd als vangnet voor al die situaties waarbij toepassing van de verordening leidt tot een onbillijke situatie.

Het afwijken van de verordening kan alleen ten gunste en nooit ten nadele van de inwoner. In het algemeen geldt dat de inwoner gemotiveerd moet aangeven dat zijn situatie bijzonder is. Hij moet dat ook nader onderbouwen.

Artikel 8.2 Meldingregeling calamiteiten en geweld

In artikel 3.4, eerste lid Wmo is bepaald dat de aanbieder bij de toezichthoudend ambtenaar, bedoeld in artikel 6.1 van de Wmo onverwijld melding doet van iedere calamiteit die bij de verstrekking van een voorziening heeft plaatsgevonden en van geweld bij de verstrekking van een voorziening. In artikel 6.1 van de Wmo is bepaald dat het college personen aanwijst die zijn belast met het houden van toezicht op de naleving van het bepaalde bij of krachtens de Wmo.

In aanvulling op het bovenstaande regelt artikel 8.3 van de verordening dat er door het college een regeling wordt opgesteld over het doen van meldingen en dat de toezichthoudend ambtenaar deze meldingen onderzoekt en het college adviseert over het voorkomen van verdere calamiteiten en het bestrijden van geweld. Overeenkomstig het vierde lid kan het college bij nadere regeling bepalen welke verdere eisen gelden voor het melden van calamiteiten en geweld bij de verstrekking van een voorziening.

Artikel 8.3 Intrekking Verordening Maatschappelijke Ondersteuning 2017, Verordening Jeugdhulp Enschede 2017 en overgangsrecht

Lid 1

De oude verordeningen komen te vervallen.

Lid 2

In dit lid is overgangsrecht opgenomen voor lopende voorzieningen op basis van de oude verordeningen.

Lid 3

In dit lid is bepaald dat aanvragen die voor de inwerkingtreding van deze nieuwe verordening zijn ingediend maar waarop bij de inwerkingtreding nog niet is beslist, worden afgedaan op grond van deze nieuwe verordening.

Artikel 8.4 Inwerkingtreding en citeertitel

De citeertitel geeft aan onder welke benaming deze verordening kan worden aangehaald. Het vermelde jaartal geeft het jaar van vaststelling aan, niet de

geldigheidsduur. Deze is in beginsel onbeperkt vanaf de datum van inwerkingtreding tot het moment van vaststelling van een nieuwe verordening die deze vervangt.

Gemeente Enschede

Voorstel Gemeenteraad VII- C

Onderwerp	Wijziging verordening leerlingenvervoer		
Portefeuillehouder	Eelco Eerenberg agendaletter (C)		
Programma	*EWO*	Aangeboden aan Raad	
Stuknummer (invulling door Griffie)		Corsanummer	1800078330

Wij stellen u voor te besluiten om:

De verordening tot wijziging van de verordening leerlingenvervoer 2017 vast te stellen.

Inleiding
De Verordening Leerlingenvervoer 2017 moet worden aangepast, omdat de tarieven van het openbaar vervoer zijn gewijzigd. De tot nu toe in de verordening genoemde ster-abonnementen bestaan sinds enige tijd niet meer en zijn vervangen door een tariefsysteem gebaseerd op reiszones. De tarieven bepalen de hoogte van de eigen bijdrage die ouders moeten betalen voor het vervoer van hun kinderen van en naar school. Wanneer de nieuwe tarieven ineens worden toegepast, leidt dit tot een forse verhoging van de eigen bijdrage voor ouders.
Voorgesteld wordt daarom een overgangsperiode van 2 jaar te hanteren, waarmee de volledige tariefstijging pas in het derde jaar wordt doorberekend. Nieuw tariefswijzigingen per 1 januari 2019 of later worden wel volledig doorgevoerd in de hoogte van de eigen bijdrage.
Alle overige voorwaarden in de verordening Leerlingenvervoer blijven ongewijzigd.

Beoogd resultaat
De verordening Leerlingenvervoer 2017 te actualiseren op basis van de geldende tariefstructuur van de regionale vervoersaanbieder Keolis.

Argumenten
1.1 Verwijzingen in bestaande verordening niet meer juist
In de verordening leerlingenvervoer is geregeld dat ouders in bepaalde situaties een eigen bijdrage betalen voor het vervoer van hun kind van en naar school . Die eigen bijdrage is gebaseerd op de gangbare reiskosten voor een afstand van 3 of 6 kilometer, afhankelijk van het type school, te weten (speciaal) basisonderwijs of (voortgezet) speciaal onderwijs. Tot nu toe werd daarbij in de verordening gesproken over “ster-waarde” en “ster-abonnementen”. Vervoerder Keolis heeft de tariefstructuur- en hoogte echter sinds juli 2017 gewijzigd. Daarmee bestaan de “ster-abonnementen” niet langer. In de plaats is er een systeem gekomen gebaseerd op reiszones. De tekst van de verordening wordt hierop geactualiseerd.

1.2. Gefaseerde invoering om forse verhoging eigen bijdrage te vermijden
De nieuwe vervoerstarieven zijn duidelijk hoger dan voorheen. Bij een volledige doorrekening van de hogere tarieven stijgt de eigen bijdrage:

- voor ouders in het (speciaal) basisonderwijs van 318,50 euro naar 367,59 euro (+15,4%),
- voor ouders in het (voortgezet) speciaal onderwijs van 527,50 euro naar 637,07 euro (+20,8%).

Het College stelt voor een plotselinge sterke stijging van de eigen bijdrage te voorkomen door een overgangsperiode te hanteren van 2 jaar. Pas in het derde jaar is dan de volledige tariefstijging doorberekend. Dit betekent dat de jaarlijkse tarieven niet met 15,4% stijgen, maar met 5,1% (of niet met 20,8%, maar met 6,9%), los van eventuele nieuwe, autonome tariefsverhogingen die Keolis in de toekomst mogelijk doorvoert.

Wanneer een kortere of langere overgangsperiode wordt gehanteerd, wordt de jaarlijkse tariefstijging uiteraard hoger of lager. Hieronder staat een overzicht van diverse denkbare scenario’s. Het College is van mening dat met een overgangsperiode van 2 jaar een aanvaardbare stijging van de eigen bijdrage wordt geboden.

EWO-Strategie & Beleid-. J.G. Koier Telefoon: (053) 481 51 84

VERHOGING EIGEN BIJDRAGE LEERLINGENVERVOER (SPECIAAL) BASISONDERWIJS					
eigen bijdrage 2018-2019	**€ 318,50**		**keuze College**		
aantal gebruikers	**104**				
	geen ingroei	**1 jaar ingroei**	**2 jaar ingroei**	**3 jaar ingroei**	**4 jaar ingroei**
eigen bijdrage in €	€ 367,59	€ 343,05	€ 334,86	€ 330,77	€ 328,32
stijging t.o.v. eigen bijdrage 2018-2019	€ 49,09	€ 24,55	€ 16,36	€ 12,27	€ 9,82
stijging t.o.v. eigen bijdrage in %	15,4%	7,7%	5,1%	3,9%	3,1%
gederfde inkomsten t.o.v. model zonder ingroei	**€ 0**	**€ 2.553**	**€ 5.105**	**€ 7.597**	**€ 10.211**

VERHOGING EIGEN BIJDRAGE TEGEMOETKOMINGSREGELING LEERLINGENVERVOER (VOORTGEZET) SPECIAAL ONDERWIJS					
eigen bijdrage 2018-2019	**€ 527,50**		**keuze College**		
aantal gebruikers	**4**				
	geen ingroei	**1 jaar ingroei**	**2 jaar ingroei**	**3 jaar ingroei**	**4 jaar ingroei**
eigen bijdrage in €	€ 637,07	€ 582,29	€ 564,02	€ 554,89	€ 549,41
stijging t.o.v. eigen bijdrage 2018-2019	€ 109,57	€ 54,79	€ 36,52	€ 27,39	€ 21,91
stijging t.o.v. eigen bijdrage in %	20,8%	10,4%	6,9%	5,2%	4,2%
gederfde inkomsten t.o.v. model zonder ingroei	**€ 0**	**€ 219**	**€ 438**	**€ 657**	**€ 877**

Kanttekeningen

2.1. Overgangsperiode tariefsverhoging betekent inkomstenderving gemeente
Het hanteren van een overgangsperiode betekent inkomstenderving voor de gemeente. Gelet op de kleine aantallen ouders die te maken hebben met de betaling van een eigen bijdrage (104 plus 4), is de omvang van de inkomstenderving echter zeer beperkt. Bij toepassing van de voorgestelde 2-jarige overgangsperiode is de totale inkomstenderving naar schatting iets meer dan 5.500 euro. Dit wordt opgevangen in het budget voor Leerlingenvervoer.

2.2 OV-tariefswijziging is eigenlijk al in juli 2017 ingegaan
De tariefswijziging die Keolis hanteert is al in juli 2017 ingegaan. Voor ouders betekent dit dat zij in schooljaar 2018/2019 nog hebben kunnen profiteren van de lagere eigen bijdrage, die was gebaseerd op de goedkopere “ster-abonnementen”. Zoals uit het bovenstaande mag worden afgeleid, zijn de financiële effecten daarvan voor de gemeentebegroting nihil geweest.

Bijdrage aan duurzaamheidsdoelstellingen
Niet van toepassing.

Kosten, opbrengsten, dekking
Budgettair was tot op heden helemaal geen rekening gehouden met een verhoging van de eigen bijdrage. Op jaarbasis betekent dit bij uiteindelijke volledige doorvoering van de verhoging circa 5.500 euro aan extra inkomsten. Doordat de verhoging van de eigen bijdrage wordt uitgesmeerd over meerdere jaren, zijn de extra inkomsten in het eerste en tweede jaar iets lager. De extra inkomsten in schooljaar 19/20 zijn 1.850 euro en in schooljaar 20/21 zijn de extra inkomsten 3.700 euro.

Communicatie
Het voorstel is in september in concept besproken met de WMO-raad en de kamer PO. Beide kunnen zich vinden in de voorgestelde aanpassing en de voorgesteld overgangsperiode.

Vervolg
De geactualiseerde verordening wordt toegepast vanaf het nieuwe schooljaar 2019/2020. Schoolbesturen en ouders die nu reeds een eigen bijdrage betalen zullen daarover na besluitvorming door de gemeenteraad worden geïnformeerd.

Gemeente Enschede

Bijlagen

Bijlage 1 Verordening tot wijziging van de Verordening Leerlingenvervoer gemeente Enschede 2017
Bijlage 2 Verordening Leerlingenvervoer gemeente Enschede 2017 (ter informatie)

Burgemeester en Wethouders van Enschede, _____

de loco-Secretaris,	**de Burgemeester,**
E.A. Smit	dr. G.O. van Veldhuizen

Besluit
Van de Raad van de gemeente Enschede, gelezen het voorstel van Burgemeester en Wethouders van

---

Vastgesteld in de vergadering van _____

De Griffier,	**de Voorzitter**
R.M. Jongedijk	dr. G.O. van Veldhuizen

EWO-Strategie & Beleid-. J.G. Koier Telefoon: (053) 481 51 84

Verordening leerlingenvervoer gemeente Enschede 2017

De raad van de gemeente Enschede;

- gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 18 april 2017;
- gelet op de artikelen 4 van de Wet op het primair onderwijs, 4 van de Wet op de expertisecentra en 4 van de Wet op het voortgezet onderwijs;

besluit vast te stellen de **Verordening leerlingenvervoer Enschede 2017**:

§ 1 Algemene bepalingen

Artikel 1. Begripsomschrijving

In deze verordening wordt verstaan onder:

- **Aangepast vervoer**: vervoer per taxi, taxibus of bustaxi;
- **Afstand**: afstand tussen de woning en de school, gemeten langs de kortste voor de leerling voldoende begaanbare en veilige weg;
- **Begeleider**: ouder of persoon die door de ouders wordt ingezet om de leerling tijdens het vervoer te begeleiden;
- **Commissie van onderzoek**: commissie als bedoeld in artikel 41, tweede lid, van de Wet op de expertisecentra;
- **Commissie voor de begeleiding**: commissie als bedoeld in artikel 40b van de Wet op de expertisecentra;
- **Eigen vervoer:** vervoer per eigen motorvoertuig of fiets;
- **Inkomen:** inkomensgegeven als bedoeld in artikel 21, aanhef en onder e, van de Algemene wet inzake rijksbelastingen, in het peiljaar, bedoeld in artikel 4, zevende lid, van de Wet op het primair onderwijs;
- **Leerling:** leerling van een school als bedoeld in dit artikel;
- **Ondersteuningsplan:**
    1. voor het primair onderwijs: ondersteuningsplan als bedoeld in artikel 18a, zevende tot en met tiende lid, van de Wet op het primair onderwijs; of
    2. voor het voortgezet onderwijs: ondersteuningsplan als bedoeld in artikel 17a, zevende tot en met tiende lid, van de Wet op het voortgezet onderwijs;
- **OPDC:** orthopedagogisch en -didactisch centrum als bedoeld in artikel 17a, lid 10a, van de Wet op het voortgezet onderwijs;
- **Openbaar vervoer:** voor een ieder openstaand personenvervoer per bus, trein, metro, tram, veerdienst of auto dan wel door de gemeente georganiseerd vervoer per grote schoolbus voor SBO-leerlingen, waarbij de school deze laatstgenoemde vorm van vervoer heeft geadviseerd.
- **Opstapplaats:** plaats aangewezen door het college, vanaf waar de leerling gebruik kan maken van het vervoer;
- **Ouders:** ouders, voogden of verzorgers van de leerling;
- **Regionale verwijzingscommissie:** commissie als bedoeld in artikel 10g van de Wet op het voortgezet onderwijs;
- **Reistijd:** totale tijdsduur die ligt tussen het verlaten van de woning en de aanvang van de schooldag volgens de schoolgids, minus maximaal 10 minuten, indien en voor zover de leerling het schoolgebouw met bijbehorend terrein gewoonlijk eerder bereikt dan de schoolgids aangeeft, dan wel de totale tijdsduur die ligt tussen het einde van de schooldag volgens de schoolgids en de aankomst bij de woning, plus een eventuele wachttijd voor het openbaar vervoer of maximaal 10 minuten bij gebruikmaking van aangepast vervoer;
- **Samenwerkingsverband:**
    1. voor het primair onderwijs: samenwerkingsverband als bedoeld in artikel 18a, tweede en vijftiende lid, van de Wet op het primair onderwijs; of
    2. voor het voortgezet onderwijs: samenwerkingsverband als bedoeld in artikel 17a, tweede en zestiende lid, van de Wet op het voortgezet onderwijs;

- **School:**
    1. Basisschool of speciale school voor basisonderwijs als bedoeld in de Wet op het primair onderwijs;
    2. School voor speciaal onderwijs of speciaal en voortgezet speciaal onderwijs of voortgezet speciaal onderwijs als bedoeld in de Wet op de expertisecentra; of
    3. School voor voortgezet onderwijs als bedoeld in de Wet op het voortgezet onderwijs;
- **Stage**: praktische leertijd bij de beroepsopleiding;
- **Toegankelijke school**: school waarop de leerling is aangewezen van de verlangde godsdienstige of levensbeschouwelijke richting dan wel de openbare school;
- **Vervoer**: openbaar vervoer, aangepast vervoer of eigen vervoer tussen de woning dan wel de opstapplaats en de school dat plaatsvindt in aansluiting op het begin en einde van de schooldag volgens de schoolgids, tenzij de structurele handicap van een leerplichtige leerling die aansluiting onmogelijk maakt;
- **Vervoersvoorziening:**
    1. bekostiging van de goedkoopst mogelijke wijze van openbaar vervoer voor de leerling en zo nodig diens begeleider;
    2. aanbieding van aangepast vervoer dat de gemeente verzorgt of doet verzorgen; of
    3. gehele of gedeeltelijke bekostiging van de door het college noodzakelijk geachte vervoerkosten van de leerling en zo nodig diens begeleider;
- **Woning:** plaats waar de leerling structureel en feitelijk verblijft.

Artikel 2. De door het college noodzakelijk te achten vervoersvoorziening

1. Ten behoeve van het schoolbezoek kent het college aan de ouders van in de gemeente verblijvende leerlingen op aanvraag een vervoersvoorziening toe met inachtneming van het bepaalde in deze verordening.
2. Indien het college toepassing geeft aan het eerste lid, verlangt zij van de ouders aan wie slechts een gedeeltelijke bekostiging van de vervoerskosten toekomt, betaling van een bijdrage tot ten hoogste het bedrag dat de ouders volgens het bepaalde in deze verordening moeten bijdragen aan de kosten van het vervoer. Weigering tot of nalatigheid in de betaling van de in de vorige volzin bedoelde bijdrage doet de aanspraak op de vervoersvoorziening vervallen.
3. De bepalingen in deze verordening laten onverlet de verantwoordelijkheid van de ouders voor het schoolbezoek van hun kinderen.
4. Indien de leerling meerderjarig en handelingsbekwaam is, wordt de vervoersvoorziening op aanvraag verstrekt aan de leerling.

Artikel 3. Vervoersvoorziening naar de dichtstbijzijnde toegankelijke school

1. Een vervoersvoorziening wordt toegekend over de afstand tussen de woning dan wel de opstapplaats en de dichtstbijzijnde voor de leerling toegankelijke school, tenzij vervoer naar een verder weggelegen school voor de gemeente minder kosten met zich mee zou brengen en de ouders met het vervoer naar die school schriftelijk instemmen.
2. Indien ouders een vervoersvoorziening aanvragen voor het bezoeken van een school, die op grotere afstand van de woning is gelegen dan een andere school van dezelfde onderwijssoort, ontstaat slechts aanspraak op een vervoersvoorziening naar eerstgenoemde school als door de ouders schriftelijk wordt verklaard dat zij overwegende bezwaren hebben tegen het openbaar onderwijs dan wel tegen de richting van het onderwijs van alle bijzondere scholen, van de soort waarop de leerling is aangewezen, die dichterbij de woning zijn gelegen.
3. Het college betrekt bij de beoordeling van de aanvraag van een vervoersvoorziening het ondersteuningsplan, zoals dat is vastgesteld door het samenwerkingsverband na overleg met het college.

Artikel 4. Toekenning vervoersvoorziening
Het college bepaalt bij de toekenning van de vervoersvoorziening de wijze en het tijdstip van de verstrekking dan wel de uitbetaling, alsmede de tijdsduur van de toegekende vervoersvoorziening.

Artikel 5. Aanvraagprocedure
1. Een aanvraag voor een vervoersvoorziening wordt gedaan door indiening bij het college van een volledig ingevuld en door de ouders ondertekend formulier, voorzien van de op het formulier vermelde gegevens.
2. Indien dit voor een juiste beoordeling van de aanvraag noodzakelijk is, kan het college de ouders verzoeken aanvullende gegevens te verstrekken.
3. Het college besluit over de aanvraag binnen acht weken na ontvangst van alle benodigde gegevens.
4. Het college kan het in het vorige lid bedoelde besluit met ten hoogste vier weken verdagen. Het stelt de aanvrager hiervan schriftelijk in kennis.
5. Indien een vervoersvoorziening wordt toegekend geldt deze:
    a. wanneer het een bekostiging betreft, met ingang van de door de ouders verzochte datum, met dien verstande dat de datum niet ligt vóór de datum van ontvangst van de aanvraag;
    b. wanneer het aanbieding van aangepast vervoer betreft, met ingang van een datum die zo mogelijk aansluit bij de door de ouders verzochte datum.

Artikel 6. Doorgeven van wijzigingen
1. De ouders zijn verplicht wijzigingen, die van invloed kunnen zijn op de toegekende vervoersvoorziening, onder vermelding van de datum van wijziging, onverwijld schriftelijk mede te delen aan het college.
2. Indien sprake is van een wijziging die van invloed is op de toegekende vervoersvoorziening, vervalt de aanspraak daarop en kent het college al dan niet opnieuw een vervoersvoorziening toe.
3. Indien de ouders niet voldoen aan het bepaalde in het eerste lid, en het college een wijziging als bedoeld in het tweede lid vaststelt, waardoor blijkt dat ten onrechte een vervoersvoorziening is verstrekt, vervalt de aanspraak op de vervoersvoorziening terstond en kent het college al dan niet opnieuw een vervoersvoorziening toe. Het college deelt zijn besluit schriftelijk mee aan de ouders.
4. Ten onrechte genoten bekostiging kan van de ouders worden teruggevorderd, dan wel worden verrekend bij een eventuele nieuw verstrekte vervoersvoorziening.

Artikel 7. Peildatum leeftijd leerling
Voor het toekennen van een vervoersvoorziening op basis van artikel 11 is bepalend de leeftijd van de leerling op 1 augustus van het schooljaar waarop de voorziening betrekking heeft.

Artikel 8. Andere vergoedingen
De aanspraak op een toelage, voor zover die voor de betreffende leerling betrekking heeft op de reiskosten, wordt op een bekostiging in mindering gebracht, dan wel als eigen bijdrage in rekening gebracht.

§ 2 Bepalingen omtrent het vervoer van leerlingen van scholen voor primair onderwijs

Artikel 9. Algemene bepalingen omtrent het vervoer van leerlingen van scholen voor primair onderwijs

1. In deze paragraaf wordt verstaan onder school:
    a. een basisschool of speciale school voor basisonderwijs als bedoeld in de Wet op het primair onderwijs; of
    b. een school voor speciaal onderwijs of een school voor speciaal en voortgezet speciaal onderwijs als bedoeld in de Wet op de expertisecentra.
2. Deze paragraaf is niet van toepassing op leerlingen van scholen voor speciaal en voortgezet speciaal onderwijs die voortgezet onderwijs volgen.
3. Met inachtneming van het bepaalde in artikel 3 wordt een vervoersvoorziening verstrekt over de afstand tussen de woning dan wel de opstapplaats en:
    a. de dichtstbijzijnde voor de leerling toegankelijke speciale school voor basisonderwijs in het samenwerkingsverband van de basisschool waarvan de leerling afkomstig is, of
    b. een andere speciale school voor basisonderwijs in het onder a bedoelde samenwerkingsverband, indien het vervoer naar die school voor de gemeente minder kosten met zich mee zou brengen dan het vervoer naar de speciale school voor basisonderwijs, bedoeld onder a.
4. Het college betrekt in de beslissing op de aanvraag voor leerlingenvervoer het advies van de school en eventuele (vervoers)adviezen van (externe) deskundigen indien die voor de beoordeling van die aanvraag van belang zijn (artikel 26)

Artikel 10. Bekostiging van de kosten van openbaar vervoer en vervoer per fiets

1. Het college verstrekt aan de ouders van de leerling die een basisschool zoals bedoeld onder artikel 9 bezoekt bekostiging op basis van de kosten van het openbaar vervoer, indien de afstand van de woning naar de dichtstbijzijnde voor hem toegankelijke school meer dan zes km bedraagt en verstrekt aan de ouders van de leerling die een speciale school voor basisonderwijs of een school voor speciaal en voortgezet speciaal onderwijs bezoekt bekostiging op basis van de kosten van openbaar vervoer, indien de afstand van de woning naar de dichtstbijzijnde voor hem toegankelijke school meer dan 3 km bedraagt.
2. Indien aanspraak bestaat op bekostiging zoals bedoeld in het eerste lid en de leerling naar het oordeel van het college, al dan niet onder begeleiding, gebruik kan maken van het vervoer per fiets, verstrekt het college de ouders bekostiging op basis van de kosten van het vervoer per fiets.
3. Indien aanspraak bestaat op bekostiging zoals bedoeld in het eerste en tweede lid biedt het college, indien door de speciale school voor basisonderwijs vervoer per grote schoolbus wordt geadviseerd, deze vorm van vervoer aan de leerlingen van groep 1 tot en met groep 7 in het speciaal basisonderwijs.

Artikel 11. Bekostiging van de kosten van openbaar vervoer of vervoer per fiets ten behoeve van een begeleider

1. Het college verstrekt aan de ouders van de leerling die een school zoals bedoeld onder artikel 9 bezoekt bekostiging op basis van de kosten van het openbaar vervoer of vervoer per fiets van de leerling en een begeleider indien:
    a. aanspraak bestaat op bekostiging zoals bedoeld in artikel 10 en de leerling jonger dan negen jaar is, en door de ouders ten behoeve van het college genoegzaam wordt aangetoond dat de leerling niet in staat is zelfstandig van het openbaar vervoer of de fiets gebruik te maken, of
    b. de leerling door een structurele lichamelijke, verstandelijke, zintuiglijke of psychische handicap niet zelfstandig van het openbaar vervoer of de fiets gebruik kan maken.
2. Indien een begeleider meer dan één leerling tegelijk begeleidt, komen slechts de kosten van het vervoer ten behoeve van één begeleider voor bekostiging in aanmerking.

Artikel 12. Vervoersvoorziening in de vorm van aangepast vervoer

1. Het college verstrekt een vervoersvoorziening in de vorm van aangepast vervoer aan de ouders van de leerling die een school zoals bedoeld onder artikel 9 bezoekt, indien:
    a. aanspraak bestaat op bekostiging zoals bedoeld in de artikelen 10 of 11 en de leerling met gebruikmaking van openbaar vervoer naar school of terug, meer dan anderhalf uur onderweg is en de reistijd met aangepast vervoer tot 50% of minder van de reistijd per openbaar vervoer kan worden teruggebracht;
    b. aanspraak bestaat op bekostiging zoals bedoeld in de artikelen 10 of 11 en openbaar vervoer ontbreekt, tenzij de leerling naar het oordeel van het college al dan niet onder begeleiding gebruik kan maken van het vervoer per fiets;
    c. aanspraak bestaat op bekostiging zoals bedoeld in artikel 11 en door de ouders ten behoeve van het college genoegzaam wordt aangetoond dat begeleiding van de leerling door henzelf of anderen onmogelijk is dan wel tot ernstige benadeling van het gezin zal leiden en een andere oplossing niet mogelijk is; of
    d. de leerling, naar het oordeel van het college, gelet op zijn structurele lichamelijke, verstandelijke, zintuiglijke of psychische handicap niet in staat is – ook niet onder begeleiding –van openbaar vervoer gebruik te maken.
2. Indien begeleiding in het aangepast vervoer vereist is, vergoedt het college geen andere kosten dan de vervoerskosten welke verbonden zijn aan de begeleiding van de leerling in het aangepast vervoer.

Artikel 13. Bekostiging op basis van de kosten van eigen vervoer

1. Indien aanspraak bestaat op een vervoersvoorziening, kan het college de ouders op aanvraag toestaan een of meer leerlingen zelf te vervoeren of te laten vervoeren.
2. Indien toestemming ingevolge het eerste lid aan de ouders is verleend, bekostigt het college aan de ouders die een leerling zelf vervoeren, dan wel laten vervoeren:
    a. een bedrag op basis van de kosten van het openbaar vervoer, indien aanspraak zou bestaan op bekostiging op basis van de kosten van het openbaar vervoer, behoudens het bepaalde in het vijfde lid; of
    b. een bedrag op basis van een kilometervergoeding voor de auto, afgeleid van de Reisregeling binnenland, indien aanspraak zou bestaan op een voorziening in de vorm van aangepast vervoer, behoudens het bepaalde in het vierde lid.
3. Indien toestemming ingevolge het eerste lid aan de ouders is verleend, bekostigt het college aan de ouders die meer dan een leerling tegelijk zelf vervoeren, dan wel laten vervoeren, een bedrag op basis van een kilometervergoeding voor de auto afgeleid van de Reisregeling binnenland, behoudens het bepaalde in het vierde lid.
4. Aan de ouders die een of meer leerlingen laten vervoeren door andere ouders die van gemeentewege voor het vervoer van een of meer leerlingen bekostiging ontvangen, afgeleid van de Reisregeling binnenland, wordt door het college geen bekostiging verstrekt.
5. Indien aanspraak bestaat op een vervoersvoorziening en het college desgewenst toestaat, dan wel van oordeel is, dat de leerling gebruik kan maken van het vervoer per fiets, bekostigt het college aan de ouders een bedrag op basis van een kilometervergoeding voor de fiets, afgeleid van de Reisregeling binnenland.

Artikel 14. Drempelbedrag

1. Aan de ouders van een leerling die een school voor basisonderwijs of een speciale school voor basisonderwijs, zoals bedoeld in de Wet op het primair onderwijs bezoekt, van wie het inkomen tezamen meer bedraagt dan € 24.300,- wordt slechts bekostiging verstrekt voor zover de kosten van het vervoer van die leerling de kosten van 1 sterwaarde in het OV te boven gaan.
2. In geval het college in plaats van bekostiging in geld toe te kennen het vervoer zelf verzorgt dan wel doet verzorgen, betalen de ouders van een leerling die een school voor basisonderwijs of een speciale school voor basisonderwijs bezoekt, per leerling per

schooljaar een eigen bijdrage die gelijk is aan de kosten van 1 sterwaarde in het openbaar vervoer, indien het inkomen van de ouders meer bedraagt dan € 24.300,-.

3. De kosten voor openbaar vervoer, genoemd in het eerste en tweede lid, betreffen de kosten van openbaar vervoer die bij gebruik van de OV-chipkaart of een andere binnen de gemeente geldende OV-betaalmogelijkheid voor 1 sterwaarde in het OV redelijkerwijs zouden worden gemaakt, ongeacht de aanwezigheid van openbaar vervoer of het daadwerkelijk gebruik ervan. Bij het bepalen van de kosten wordt rekening gehouden met de kortingen die voor de leerling binnen het systeem kunnen gelden.
4. Het bedrag van € 24.300,- genoemd in het eerste en tweede lid, wordt met ingang van 1 januari 2014 jaarlijks aangepast aan de wijziging die het indexcijfer van de regelingslonen van volwassen werknemers heeft ondergaan ten opzichte van het voorafgaande jaar en rekenkundig afgerond op een veelvoud van € 450,-. Het aangepaste bedrag treedt in plaats van het in het eerste en tweede lid genoemde bedrag van € 24.300,-.
5. Deze bepaling is niet van toepassing op leerlingen die wegens hun structurele lichamelijke, verstandelijke, zintuiglijke of psychische handicap op ander vervoer dan openbaar vervoer zijn aangewezen, dan wel vanwege een zodanige handicap niet zelfstandig van openbaar vervoer gebruik kunnen maken.
6. Per gezin wordt per schooljaar voor niet meer dan 1 leerling het drempelbedrag geheven. De hoogte van het drempelbedrag bedraagt niet meer dan 1 sterwaarde in het OV.

Artikel 15. Financiële draagkracht

1. Indien de afstand van de woning naar de dichtstbijzijnde toegankelijke school voor basisonderwijs (zoals bedoeld in de Wet op het primair onderwijs) meer dan 20 km bedraagt, wordt de vastgestelde bekostiging verminderd met een van de financiële draagkracht van de ouders afhankelijk bedrag.
2. In geval het college in plaats van bekostiging in geld toe te kennen het vervoer zelf verzorgt dan wel doet verzorgen, en de afstand van de woning naar de dichtstbijzijnde toegankelijke school voor basisonderwijs meer dan 20 km bedraagt, betalen de ouders een van de financiële draagkracht afhankelijke bijdrage tot ten hoogste het bedrag van de kosten van het vervoer.
3. De hoogte van het bedrag als bedoeld in het eerste lid en de bijdrage als bedoeld in het tweede lid worden berekend per gezin en zijn afhankelijk van de hoogte van het inkomen van de ouders. Zij bedragen:

Inkomen in euro's	*Eigen bijdragen in euro's*
0-32.500	Nihil
32.500-39.000	130
39.000-45.000	545
45.000-51.000	1015
51.000-58.000	1485
58.000-64.000	1955
64.000 en verder	Voor elke extra € 5.000: € 480 erbij

4. De inkomensbedragen, genoemd in het derde lid, worden met ingang van 1 januari 2014 jaarlijks aangepast aan de wijziging die het indexcijfer van de regelingslonen van volwassen werknemers heeft ondergaan ten opzichte van 1 januari van het voorafgaande jaar, en rekenkundig afgerond op een veelvoud van € 500,-.
5. De bedragen van de eigen bijdrage, bedoeld in het derde lid, worden met ingang van 1 januari 2014 jaarlijks aangepast aan de wijziging die het consumentenprijsindexcijfer van de reeks alle huishoudens op het onderdeel vervoersdiensten heeft ondergaan ten opzichte van 1 januari van het voorafgaande jaar, en rekenkundig afgerond op een veelvoud van € 5,-.
6. Deze bepaling is niet van toepassing op leerlingen die wegens hun structurele lichamelijke, verstandelijke , zintuiglijke of psychische handicap op ander vervoer dan openbaar vervoer

zijn aangewezen, dan wel vanwege een zodanige handicap niet zelfstandig van openbaar vervoer gebruik kunnen maken.

§ 3 Bepalingen omtrent het vervoer van leerlingen van scholen voor voortgezet onderwijs

Artikel 16. Algemene bepalingen omtrent het vervoer van leerlingen van scholen voor voortgezet onderwijs

1. In deze paragraaf wordt verstaan onder school:
   a. een school voor voortgezet onderwijs als bedoeld in de Wet op het voortgezet onderwijs; of b. een school voor speciaal en voortgezet speciaal onderwijs of een school voor voortgezet speciaal onderwijs als bedoeld in de Wet op de expertisecentra.
2. Het college betrekt in de beslissing op de aanvraag voor leerlingenvervoer het advies van de school en eventuele (vervoers)adviezen van (externe) deskundigen indien die voor de beoordeling van die aanvraag van belang zijn (artikel 26)

Artikel 17. Bekostiging van de kosten van openbaar vervoer met begeleiding en vervoer per fiets

1. Het college verstrekt aan de ouders van de leerling die een school zoals bedoeld onder artikel 16 bezoekt bekostiging op basis van de kosten van het openbaar vervoer van de leerling en een begeleider, indien de leerling door een structurele lichamelijke, verstandelijke, zintuiglijke of psychische handicap niet zelfstandig van het openbaar vervoer of de fiets gebruik kan maken.
2. Indien een begeleider meer dan één leerling tegelijk begeleidt, komen slechts de kosten van het vervoer ten behoeve van één begeleider voor bekostiging in aanmerking.
3. In afwijking van de bekostiging op basis van de kosten van het openbaar vervoer, zoals bedoeld in het eerste lid, verstrekt het college de ouders bekostiging op basis van de kosten van het vervoer per fiets, indien de leerling naar het oordeel van het college onder begeleiding gebruik kan maken van het vervoer per fiets.

Artikel 18. Vervoersvoorziening in de vorm van aangepast vervoer

1. Het college verstrekt een vervoersvoorziening in de vorm van aangepast vervoer aan de ouders van de leerling die een school zoals bedoeld onder artikel 16 bezoekt, indien:
   a. aanspraak bestaat op bekostiging zoals bedoeld in artikel 17 en de leerling met gebruikmaking van openbaar vervoer naar school of terug, meer dan anderhalf uur onderweg is en de reistijd met aangepast vervoer tot 50% of minder van de reistijd per openbaar vervoer kan worden teruggebracht;
   b. aanspraak bestaat op bekostiging zoals bedoeld in artikel 17 en openbaar vervoer ontbreekt, tenzij de leerling naar het oordeel van het college onder begeleiding gebruik kan maken van het vervoer per fiets;
   c. aanspraak bestaat op bekostiging zoals bedoeld in artikel 17 en door de ouders ten behoeve van het college genoegzaam wordt aangetoond dat begeleiding van de leerling door henzelf of anderen onmogelijk is dan wel tot ernstige benadeling van het gezin zal leiden en een andere oplossing niet mogelijk is; of
   d. de leerling, naar het oordeel van het college, gelet op zijn structurele lichamelijke, verstandelijke , zintuiglijke of psychische handicap niet in staat is – ook niet onder begeleiding – van openbaar vervoer gebruik te maken.
2. Indien begeleiding in het aangepaste vervoer vereist is, vergoedt het college geen andere kosten dan de vervoerskosten welke verbonden zijn aan de begeleiding van de leerling in het aangepaste vervoer.

Artikel 19. Bekostiging op basis van de kosten van eigen vervoer

1. Indien aanspraak bestaat op een vervoersvoorziening, kan het college de ouders op aanvraag toestaan een of meer leerlingen zelf te vervoeren of te laten vervoeren.
2. Indien toestemming ingevolge het eerste lid aan de ouders is verleend, bekostigt het college aan de ouders die een leerling zelf vervoeren, dan wel laten vervoeren:
    a. een bedrag op basis van de kosten van het openbaar vervoer, indien aanspraak zou bestaan op bekostiging op basis van de kosten van het openbaar vervoer, behoudens het bepaalde in het vijfde lid;
    b. een bedrag op basis van een kilometervergoeding voor de auto, afgeleid van de Reisregeling binnenland, indien aanspraak zou bestaan op een voorziening in de vorm van aangepast vervoer, behoudens het bepaalde in het vierde lid.
3. Indien toestemming ingevolge het eerste lid aan de ouders is verleend, bekostigt het college aan de ouders die meer dan een leerling tegelijk zelf vervoeren, dan wel laten vervoeren, een bedrag op basis van een kilometervergoeding voor de auto afgeleid van de Reisregeling binnenland, behoudens het bepaalde in het vierde lid.
4. Aan de ouders die een of meer leerlingen laten vervoeren door andere ouders die van gemeentewege voor het vervoer van een of meer leerlingen bekostiging ontvangen, afgeleid van de Reisregeling binnenland, wordt door het college geen bekostiging verstrekt.
5. Indien aanspraak bestaat op een vervoersvoorziening en het college desgewenst toestaat, dan wel van oordeel is, dat de leerling gebruik kan maken van het vervoer per fiets, bekostigt het college aan de ouders een bedrag op basis van een kilometervergoeding voor de fiets, afgeleid van de Reisregeling binnenland.

§ 4 Bepalingen omtrent weekeinde- en vakantievervoer

Artikel 20. Toekenning vervoersvoorziening voor het weekeinde en de vakantie aan in de gemeente wonende ouders

Met inachtneming van artikel 3 kent het college desgewenst een vervoersvoorziening voor het weekeinde- en vakantievervoer toe aan de in de gemeente wonende ouders van de leerling die, met het oog op het volgen van voor hem passend (voortgezet) speciaal onderwijs in een internaat of pleeggezin verblijft, volgens het bepaalde in deze paragraaf.

Artikel 21. Vervoersvoorziening voor weekeinde en vakantie

1. Het college kent aan de ouders een vervoersvoorziening toe voor het weekeindevervoer van de leerling voor de, eenmaal per weekeinde gemaakte, reis van het internaat of het pleeggezin waar de leerling verblijft, naar de woning van de ouders en terug, voor zover de weekeinden niet vallen binnen de in het tweede lid bedoelde schoolvakanties.
2. Het college kent aan de ouders een vervoersvoorziening toe voor het vakantievervoer van de leerling voor de, eenmaal per schoolvakantie van twee dagen of meer, gemaakte reis van het internaat of het pleeggezin waar de leerling verblijft, naar de woning van de ouders en terug, voor zover de vakantie voorkomt in de schoolgids van de school die de leerling bezoekt.
3. Paragraaf 2 en 3 van deze verordening zijn van overeenkomstige toepassing, met uitzondering van artikel 12, eerste lid, aanhef en onder a, en artikel 18, eerste lid, aanhef en onder a.

§ 5 Slotbepalingen

Artikel 22. Beslissing college in gevallen waarin de regeling niet voorziet

In gevallen, de uitvoering van het leerlingenvervoer betreffende, waarin deze verordening niet voorziet, beslist het college.

Artikel 23. Afwijken van bepalingen
Het college kan in bijzondere gevallen, het vervoer voor onderwijs aangaande, ten gunste van de ouders afwijken van de bepalingen in deze verordening, zonodig na advies te hebben gevraagd aan deskundigen.

Artikel 24: Gedragsregels
1. Indien het college gebruik maakt van de bevoegdheid om het vervoer zelf te verzorgen dan wel te doen verzorgen, stelt het gedragsregels op ter bevordering van een ordelijk en veilig verloop van het vervoer en informeert daarover de aanvragers vooraf.
2. Bij niet-naleving van de gedragsregels kan het college besluiten de bekostiging te beëindigen, tenzij dit vanwege de verstandelijke beperking van de leerling niet is toe te rekenen.

Artikel 25: Voorwaarden
1. Het college kan aan het verstrekken van vervoerskosten voorwaarden verbinden, die verband houden met de aard en het doel van deze Verordening.
2. Het college kan een besluit dat is genomen op grond van deze verordening intrekken indien niet aan de gestelde voorwaarden wordt voldaan.

Artikel 26: Toelichting geven op de aanvraag/advisering
1. Het college is bevoegd om, voor zover dit van belang kan zijn voor de beoordeling van het recht op bekostiging van het vervoer van een leerling, de leerling dan wel ouder(s):
    a. op te roepen in persoon te verschijnen op een door het college te bepalen plaats en tijdstip om hem te ondervragen.
    b. op een door het college te bepalen plaats en tijdstip door één of meer daartoe aangewezen deskundigen te doen ondervragen of onderzoeken.
2. Het college vraagt een door hem aangewezen adviseur of adviesinstantie om advies, indien:
    a. het onduidelijk is wat de aard van de problemen is en welke prognose er bestaat.
    b. het college dat overigens gewenst vindt.

Artikel 27. Intrekking oude regeling
De Verordening leerlingenvervoer gemeente Enschede 2015 wordt ingetrokken.

Artikel 28. Minima – en tegemoetkomingsregeling
1. Indien het inkomen, zoals bedoeld in artikel 1, van de ouders van de leerling minder bedraagt dan 120% van de van toepassing zijnde bijstandsnorm verstrekt het college aan ouders van de leerling die op een school zit zoals bedoeld onder art. 16 lid 1 sub b, en die zelfstandig van het openbaar vervoer gebruik kan maken:
    a. Een fiets in natura of een vergoeding van de kosten van het openbaar vervoer al naar gelang de situatie ter beoordeling van het college.
2. Indien het linkomen, zoals bedoeld in artikel 1, van de ouders van de leerling meer bedraagt dan 120% van de van toepassing zijnde bijstandsnorm, verstrekt het college aan ouders van de leerling die op een school zit zoals bedoeld onder art. 16 lid 1 sub b, en die zelfstandig van het openbaar vervoer gebruik kan maken, een tegemoetkoming in de kosten van het openbaar vervoer, voor zover deze kosten de prijs van een twee-sterren abonnement van de regionale aanbieder van openbaar vervoer te boven gaan.
3. De hoogte van de tegemoetkoming als bedoeld in het tweede lid is afhankelijk van de hoogte van het inkomen van de ouders zoals bedoeld in artikel 1. De tegemoetkoming bedraagt:

Inkomen in euro's	Tegemoetkoming vervoerskosten
bijstandsnorm - 32.500	100% van de meerkosten
32.500 – 47.500	66% van de meerkosten
47.500 - 64.000	33% van de meerkosten
>64.000	0% van de meerkosten

Artikel 29. Inwerkingtreding en citeertitel

1. Deze verordening treedt in werking op 1 juni 2017 en heeft terugwerkende kracht tot 1 mei 2017.
2. Deze verordening wordt aangehaald als: Verordening leerlingenvervoer Gemeente Enschede 2017.

Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van **……**

De voorzitter, De griffier,

Verordening tot wijziging van de Verordening Leerlingenvervoer Gemeente Enschede 2017

De raad van de gemeente Enschede;
gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van [datum];
gelet op artikel 4 van de Wet op het primair onderwijs, artikel 4 van de Wet op de expertisecentra en artikel 4 van de Wet op het voortgezet onderwijs;

besluit vast te stellen de volgende wijziging van de **Verordening leerlingenvervoer Enschede 2017**:

ARTIKEL I Wijziging van de Verordening leerlingenvervoer Enschede 2017

De Verordening leerlingenvervoer Enschede 2017 wordt als volgt gewijzigd:

1. In het artikel 14, eerste lid, wordt “1 sterwaarde in het OV” vervangen door “een reisafstand van 3 kilometer per openbaar vervoer”.
2. In het artikel 14, tweede lid, wordt “1 sterwaarde in het openbaar vervoer” vervangen door “de reisafstand van 3 kilometer per openbaar vervoer”.
3. In het artikel 14, derde lid,:
   - wordt verwijderd “of een andere binnen de gemeente geldende OV-betaalmogelijkheid”, en
   - wordt “1 sterwaarde in het OV” vervangen door “een reisafstand van 3 kilometer”, en
   - wordt als laatste zin toegevoegd: “De kosten worden berekend op basis van het aantal schooldagen, vervoersmomenten, en het tarief van het openbaar vervoer geldend op 1 januari van het lopende kalenderjaar, rekening houdend met het ingroeimodel als beschreven in lid 7 van dit artikel.”
4. In het artikel 14, zesde lid, van de Verordening Leerlingenvervoer Enschede 2017 wordt “1 sterwaarde in het OV” vervangen door “de kosten voor een reisafstand van 3 kilometer per openbaar vervoer”.
5. In het artikel 14 wordt een lid 7 toegevoegd: “De verhoging van de eigen bijdrage als gevolg van de tariefswijziging in het openbaar vervoer per 1 juli 2017 wordt vanaf schooljaar 2019/2020 in 3 jaar in gelijke stappen doorgevoerd. Nieuwe, door de OV-concessiehouder per 1 januari 2019 of later ingevoerde tariefswijzigingen, worden in aanvulling daarop doorgevoerd.”
6. In het artikel 28, tweede lid, van de Verordening Leerlingenvervoer Enschede 2017 wordt “de prijs van een twee-sterren abonnement van de regionale aanbieder van openbaar vervoer” vervangen door “de kosten voor een reisafstand van 6 kilometer per openbaar vervoer”.
7. In het artikel 28 wordt een lid 4 toegevoegd: “De kosten voor het openbaar vervoer, genoemd in het tweede lid, betreffen de kosten van openbaar vervoer die bij gebruik van de OV-chipkaart redelijkerwijs zouden worden gemaakt, ongeacht de aanwezigheid van openbaar vervoer of het daadwerkelijk gebruik er van. Bij het bepalen van de kosten wordt rekening gehouden met de kortingen die voor de leerling binnen het systeem kunnen gelden. De kosten worden berekend op basis van het aantal schooldagen, vervoersmomenten en het tarief van het openbaar vervoer geldend op 1 januari van het lopende kalenderjaar, rekening houdend met het ingroeimodel als beschreven in lid 5 van dit artikel”.
8. In het artikel 28 wordt een lid 5 toegevoegd: “De verhoging van de eigen bijdrage als gevolg van de tariefswijziging in het openbaar vervoer per 1 juli 2017 wordt vanaf schooljaar 2019/2020 in 3 jaar in gelijke stappen doorgevoerd. Nieuwe, door de OV-concessiehouder per 1 januari 2019 of later ingevoerde tariefswijzigingen, worden in aanvulling daarop doorgevoerd.”

ARTIKEL II Inwerkingtreding

Dit besluit treedt in werking op [**datum**].

Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van [**datum ()**].

De voorzitter,

De griffier,

Toelichting

Met ingang van 1 juli 2017 is de tarievenstructuur in het openbaar vervoer in Twente gewijzigd. De zogenoemde ster-abonnementen, opgedeeld in zones, zijn vervangen door een tarievenstructuur waarbij sprake is van een vast starttarief met daar bovenop een tarief per kilometer. In de verordening Leerlingenvervoer werden in een aantal artikelen expliciet ster-abonnementen genoemd. Deze verwijzing wordt nu gewijzigd naar de algemenere aanduiding “de kosten voor een reisafstand van 3 (of 6) kilometer per openbaar vervoer”, al naar gelang de drempel voor een gemeentelijke tegemoetkoming. De verdere voorwaarden voor de eigen bijdrage wijzigen niet.

In artikel I, lid 3 en lid 7, van de Wijzigingsverordening wordt de berekeningswijze voor de hoogte van de eigen bijdrage in algemene zin vastgelegd. Meer concreet ziet de berekeningswijze er alsvolgt uit:

(vast starttarief + (afstand in km * tarief bus per km)) * 2 vervoersmomenten * aantal schooldagen

Daarbovenop wordt een korting op basis van leeftijd of een mogelijk abonnement verdisconteerd:

- voor leerlingen van 4 t/m 11 jaar met een persoonlijke chipkaart (zonder abonnement) geldt een korting van 34%. Deze korting wordt verrekend in het bedrag voor de eigen bijdrage,
- voor scholieren van 12 t/m 18 jaar geldt een korting van 40% bij gebruik van een “Altijd korting abonnement”. De korting (en de kosten van het abonnement) worden eveneens verrekend in het bedrag voor de eigen bijdrage.

Bij wijziging van de namen of hoogtes van de mogelijke kortingen wordt dit dienovereenkomstig aangepast.

In de leden 5 en 8 van artikel I staat een ingroeimodel beschreven voor de aanpassing van de eigen bijdrage naar aanleiding van de tariefstijging die per 1 juli 2017 reeds heeft plaatsgevonden. Deze tariefstijging was nog niet verwerkt. Aangezien het een forse tariefswijziging betrof (15% voor ouders in het (speciaal) basisonderwijs en 20% voor ouders in het (voortgezet) speciaal onderwijs) is een ingroeimodel van 2 jaar voorzien, waarbij pas in het derde jaar de volledige tariefswijziging wordt doorgevoerd. Wijzigingen in het OV-tarief per 1 januari 2019 worden, met inachtneming van hetgeen beschreven is in lid 3 en lid 7 van de Wijzigingsverordening, wel volledig meegenomen in een aanpassing van de door ouders te betalen eigen bijdrage. De hoogte van de eigen bijdrage wordt berekend per schooljaar t/t+1, uitgaande van het OV-tarief geldend op 1 januari van jaar t en rekening houdend met het ingroeimodel voor de tariefsaanpassing per 1 juli 2017.

Gemeente Enschede

Voorstel Gemeenteraad F

Onderwerp	gewijzigde vaststelling bestemmingsplan "Buitengebied Noordwest - Christinalust"		
Portefeuillehouder	Jurgen van Houdt agendaletter (F)		
Organisatieonderdeel	*DF*	Aangeboden aan Raad	13 november 2018
Stuknummer (invulling door Griffie)		Corsanummer	1800094852

Wij stellen u voor te besluiten om:

1. De Nota Samenvatting en beantwoording zienswijzen behorende bij het bestemmingsplan “Buitengebied Noordwest - Christinalust” vast te stellen;
2. De Nota van wijzigingen behorende bij het bestemmingsplan “Buitengebied Noordwest - Christinalust” vast te stellen;
3. Het bestemmingsplan "Buitengebied Noordwest - Christinalust" met de daarbij behorende toelichting, regels, verbeelding en ondergrond conform NL.IMRO.0153.BP00128-0003 gewijzigd vast te stellen.
4. Degenen die een zienswijze over dit plan kenbaar hebben gemaakt van dit onderhavige raadsbesluit in kennis te stellen;
5. Geen exploitatieplan vast te stellen.

Inleiding
Natuurbegraven Nederland (hierna te noemen NBN) is voornemens op Landgoed Christinalust een natuurbegraafplaats te ontwikkelen. NBN pacht deze grond van de eigenaar van het landgoed. Deze ontwikkeling past binnen de visie die de eigenaar van het landgoed (een toekomstbestendig en gezond landgoed om door te geven aan de volgende generatie) heeft. NBN maakt hiermee verbetering van de natuurkwaliteit en een duurzame instandhouding van landgoed Christinalust mogelijk. De beoogde ontwikkeling is getoetst aan ruimtelijke, publieke en maatschappelijke kwaliteitseisen voor het buitengebied zoals die zijn opgenomen in de Gids Buitenkans. Het initiatief past binnen de doelstellingen van de Gids Buitenkans.

Publieksvriendelijke samenvatting
In de toekomstige situatie wordt het plangebied in gebruik genomen als een natuurgebied waarbinnen natuurbegraven mogelijk is. Het bestemmingsplan biedt de mogelijkheid om van het landgoed een aantrekkelijker natuurgebied maken met hoogwaardige natuur. Ook worden met dit initiatief de cultuurhistorische waarden van het landgoed versterkt en beleefbaar gemaakt. De nieuwe functie van natuurbegraafplaats moet ervoor zorgen dat het natuurgebied voor lange tijd (100 jaar) duurzaam in stand wordt gehouden.

Beoogd effect
Initiatiefnemer wil van het landgoed een aantrekkelijker natuurgebied maken met hoogwaardige natuur, waarbij de cultuurhistorische waarden van het landgoed versterkt en beleefbaar worden gemaakt. De nieuwe functie van natuurbegraafplaats moet ervoor zorgen dat het natuurgebied voor lange tijd (100 jaar) duurzaam in stand wordt gehouden. Er wordt daarmee een alternatief geboden voor bewoners van de gemeente Enschede naast het cremeren en het traditioneel begraven op een gewone begraafplaats. Verder is het belangrijk dat het landgoed opengesteld wordt voor het publiek en recreatief medegebruik passend bij de functie natuur (o.a. wandelen en fietsen) toegestaan is.

huidige beeld

toekomstige beeld

Argumenten

1.1 Natuurontwikkeling

Zo vindt op een ecologisch verantwoorde wijze de omvorming van een groot gedeelte van de bestaande naaldhoutopstanden (productiebos) naar een natuurlijk en soortenrijk loofbos plaats. De omvorming vindt plaats conform het ecologisch werkprotocol dat is opgenomen als bijlage bij het bestemmingsplan en is kortgesloten met het bevoegd gezag (provincie Overijssel) inzake het natuurgebied. Ook wordt het heideterrein vergroot door aansluitend aan het bestaande heideterrein bos te kappen. Om deze natuurontwikkeling en het beheer ervan mogelijk te maken, krijgt het terrein de functie van natuurbegraafplaats. Ten behoeve van deze functie wordt de bestaande padenstructuur verbeterd en uitgebreid en wordt er een ceremonieruimte gebouwd. Bij het ontwerp zijn de versterking van de natuur- en landschapswaarden en het behoud van de cultuurhistorische waarden van het gebied leidend geweest. De nieuwe functie moet ervoor zorgen dat het natuurgebied voor lange tijd duurzaam in stand wordt gehouden.

1.2 Wetgeving en beleid

Het landgoed is gelegen binnen het Natuur Netwerk Nederland (NNN). Met de provincie is deze ontwikkeling zorgvuldig doorgesproken. Ter compensatie van de realisatie van het ceremoniegebouw en de aanleg van parkeerplaatsen binnen het NNN wordt drie hectare nieuwe natuur gerealiseerd, aansluitend aan het landgoed, die eveneens wordt toegevoegd aan het NNN. Daarnaast wordt voor de realisatie van de nieuwe ceremonieruimte gebruik gemaakt van de rood-voor-rood regeling uit de Gids Buitenkans. Door het aankopen van slooprechten van een voormalig kassencomplex van 5600 m2 (Veldbeekweg 85) is het totale versteende oppervlakte van het buitengebied in Enschede afgenomen. Het bouwrecht dat gerelateerd is aan deze reeds gesloopte agrarische bedrijfsgebouwen wordt ingezet voor de bouw van de (tijdelijke) ceremonieruimte. Het initiatief past binnen de doelstellingen van de Gids Buitenkans. Voor een uitgebreidere onderbouwing wordt verwezen naar paragraaf 2.3.4 van de toelichting van het bestemmingsplan. Verder worden de bestaande (productie) naaldhoutopstanden omgevormd tot loofhoutopstanden en meer open terreinen met heide en vochtige en droge schraalgraslanden Hiervoor past de provincie de saldobenadering toe uit de nieuwe Omgevingsverordening.

1.3 Natuurbegraven

Het sturen op natuurdoelen en natuurkwaliteit gebeurt op basis van het inrichtings- en beheerplan en het ecologisch werkprotocol. Om de bescherming van de natuur en kwetsbare flora en fauna juridisch te borgen is het inrichtings- en beheerplan gekoppeld aan de planregels. Het ecologisch werkprotocol schrijft bijvoorbeeld voor dat een graf alleen gerealiseerd mag worden buiten de kroonprojectie, om het wortelstelsel van bomen niet te beschadigen. Als borging dat het natuurbegraven een tijdelijke functie betreft en daarmee eindig als actieve natuurbegraafplaats, is ervoor gekozen om een percentage van 10% als maximum op te nemen in de planregels. Dit houdt in dat maximaal 10% van het gebied met functieaanduiding natuurbegraafplaats daadwerkelijk gebruikt kan worden voor natuurgraven. Indien het maximum percentage bereikt is dient het ceremoniegebouw verwijderd te worden.

Een natuurbegraafplaats is uniek in Enschede. Het is een natuurgebied waar mensen een laatste rustplaats kunnen vinden en de ruimte hebben om met respect voor de natuur een persoonlijke invulling aan de afscheidsceremonie te geven, waar eeuwigdurende rust gegarandeerd is en waar duurzame aandacht is voor natuurontwikkeling en natuurbehoud. Hierdoor wordt er een alternatief geboden voor bewoners van de gemeente Enschede naast het cremeren en het traditioneel begraven.

1.4 Participatie

Het participatieniveau is vrij hoog. Er is veelvuldig overleg geweest met de Vereniging Behoud Twekkelo (erkend wijkorgaan) en de overige overleginstanties. Uiteindelijk heeft dit geleid tot 4 zienswijzen op het ontwerpbestemmingsplan.

Risico's
Er is extra aandacht besteed aan de inrichting voor zowel de gebruikers van het natuurgebied als voor de uitstraling van het gebied naar de omgeving. Bij de inrichting van de natuurbegraafplaats worden de regels uit de Wet op de lijkbezorging en het Besluit op de lijkbezorging in acht genomen. Bij de realisatie van Natuurbegraafplaats Christinalust wordt de vereiste begravingsafstand tot de gemiddeld hoogste grondwaterstand uit het Besluit op de Lijkbezorging in acht genomen. Hiervoor is het noodzakelijk het gebied deels op te hogen.

Om de privacy van het terrein te waarborgen en het zicht vanaf de openbare weg te beperken wordt er rondom, een piëteitszone van 10 meter in acht genomen waar geen begravingen plaatsvinden.

Het vrij hoge participatieniveau heeft geleid tot vier zienswijzen op het ontwerpbestemmingsplan.

Financiële dekking van het voorstel
Om de kosten die de gemeente Enschede ten behoeve van de bestemmingsplanprocedure maakt en eventuele planschade te verhalen, is een overeenkomst tussen de gemeente en de initiatiefnemer gesloten. Hierdoor is het kostenverhaal voor de gemeente gewaarborgd.

Er hoeft geen exploitatieplan als bedoeld in artikel 6.12 van de Wet ruimtelijke ordening vastgesteld te worden omdat het kostenverhaal is geregeld in een exploitatieovereenkomst.

Alternatieven
De eigenaar heeft de wens om een toekomstbestendig en gezond landgoed door te geven aan de volgende generatie. Daarom is de afgelopen jaren gezocht naar nieuwe functies die het landgoed duurzaam in stand kunnen houden, voorzien in een maatschappelijk belang of behoefte, een bijdrage leveren aan versterking van de kwaliteit van landschap en natuur, openstelling garanderen en duurzaam is, past in de zone van landgoederen en beekdalen rondom Enschede en Hengelo. Het realiseren van windmolens als alternatief (kostendrager) voor de beoogde ontwikkeling tot een toekomstbestendig en gezond landgoed is ook in beeld geweest, maar gekozen is voor een natuurbegraafplaats. Indien de beoogde ontwikkeling tot natuurgebied met een natuurbegraafplaats doorgang vindt, zal er niet verder gezocht worden naar alternatieven voor Christinalust.

Participatie
De Vereniging Behoud Twekkelo (erkend wijkorgaan) is veelvuldig betrokken is bij de totstandkoming van het onderhavige plan. Ook zijn diverse andere overleginstanties geraadpleegd in het voortraject om te komen tot het onderhavige bestemmingsplan.

Natuurbegraven Nederland heeft op 12 maart 2014 een overeenkomst met Natuurmonumenten getekend, waarmee de gezamenlijke ontwikkeling van natuurbegraafplaatsen in de natuurgebieden van Natuurmonumenten beoogd wordt en om natuur in Nederland uit te breiden en te versterken. De natuurbegraafplaats op Landgoed Christinalust wordt in samenwerking met eigenaar ontwikkeld. Ook op landgoed Christinalust wordt gewerkt vanuit de expertise van Natuurmonumenten.

Communicatie
Het bestemmingsplan Buitengebied Noordwest - Christinalust heeft als ontwerp ter visie gelegen van 8 februari 2018 tot en met 21 maart 2018. Gedurende de inzagetermijn zijn 5 zienswijzen ingediend. Eén zienswijze is na onderling overleg met de gemeente ingetrokken. Voor de inhoud van de zienswijzen en de ambtelijke beantwoording ervan wordt verwezen naar de 'Nota samenvatting en beantwoording zienswijzen" en de 'Nota van wijzigingen'. Er kan aangegeven worden dat de zienswijzen hebben geleid tot aanpassingen/toevoegingen aan de regels en toelichting.

Bij de totstandkoming van het plan is de Vereniging Behoud Twekkelo (erkend wijkorgaan) veelvuldig betrokken.

Verder heeft overleg plaatsgevonden met de provincie Overijssel die het bevoegd gezag is met betrekking tot het NNN en ook met de Stichting Natuur en Milieuraad Enschede. Dit zijn beide organisaties die natuur- en landschappelijke waarden hoog in het vaandel hebben staan. Beide organisaties hebben positief gereageerd op het voornemen om een natuurbegrafenis te realiseren op het landgoed Christinalust.

Op de informatie-ochtend, gehouden in de oude bosschuur op het landgoed Christinalust was er grote belangstelling voor het initiatief.

Communicatie met direct betrokkenen
Interne communicatie:

Diverse collega's van verschillende vakgebieden zijn betrokken bij de totstandkoming van het onderhavige bestemmingsplan. Deze hoeven verder niet meer op de hoogte gebracht te worden van het besluit.

PR over het besluit
Een natuurbegraafplaats is uniek in Enschede. Het is een natuurgebied waar mensen een laatste rustplaats kunnen vinden en de ruimte hebben om met respect voor de natuur een persoonlijke invulling aan de afscheidsceremonie te geven, waar eeuwigdurende rust gegarandeerd is en waar duurzame aandacht is voor natuurontwikkeling en natuurbehoud. Hierdoor wordt er een alternatief geboden voor bewoners van de gemeente Enschede naast het cremeren en het traditioneel begraven. Door het onderhavige initiatief wordt de kwaliteit van het buitengebied en met name die van het landgoed verbeterd.

Rechtsgeldige bekendmaking van gemeentelijke regelgeving
Het besluit omtrent vaststelling dient binnen twee weken gepubliceerd te worden. Vervolgens ligt het besluit voor een periode van 6 weken ter inzage zodat er mogelijk beroep ingesteld kan worden door belanghebbenden. Aangezien er in de Nota samenvatting en beantwoording zienswijzen persoonsgegevens zijn opgenomen is er ten behoeve van de publicatie een anonieme versie aangeleverd.

Vervolg
Nadat de gemeenteraad een besluit inzake de vaststelling heeft genomen zullen degenen die een zienswijze hebben ingediend daarvan op de hoogte gebracht worden. Het besluit zal vervolgens gepubliceerd worden en degene die een zienswijze hebben ingediend en belanghebbende zijn kunnen in beroep gaan tegen het besluit.

Bijlagen

Nota samenvatting en beantwoording zienswijzen
Nota samenvatting en beantwoording zienswijzen anonieme versie
Nota van wijzigingen
raadsbesluit
bestemmingsplan met verbeelding

Burgemeester en Wethouders van Enschede, _____

de loco-Secretaris,	**de Burgemeester,**
E.A. Smit	dr. G.O. van Veldhuizen

Gemeente Enschede

Besluit Gemeenteraad VII- F

Onderwerp	gewijzigde vaststelling bestemmingsplan "Buitengebied Noordwest - Christinalust"		
Organisatieonderdeel	DF		
		Corsanummer	1800094863

De raad van de gemeente Enschede,

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders d.d. 13 november 2018,

besluit:

1. De Nota Samenvatting en beantwoording zienswijzen behorende bij het bestemmingsplan “Buitengebied Noordwest - Christinalust” vast te stellen;
2. De Nota van wijzigingen behorende bij het bestemmingsplan “Buitengebied Noordwest - Christinalust” vast te stellen;
3. Het bestemmingsplan "Buitengebied Noordwest - Christinalust" met de daarbij behorende toelichting, regels, verbeelding en ondergrond conform NL.IMRO.0153.BP00128-0003 gewijzigd vast te stellen.
4. Degenen die een zienswijze over dit plan kenbaar hebben gemaakt van dit onderhavige raadsbesluit in kennis te stellen;
5. Geen exploitatieplan vast te stellen.

Aldus vastgesteld in de vergadering van 10 december 2018

De griffier, **de voorzitter,**

R.M. Jongedijk dr. G.O. van Veldhuizen

Nota wijzigingen bestemmingsplan “Buitengebied Noordwest-Christinalust”

Gemeente Enschede,

Domein Fysiek
Cluster Omgeving en Recht
Afdeling Bestemmen en Vergunnen

Team Ruimtelijke Plannen

november 2018

Nota wijzigingen bestemmingsplan "Buitengebied Noordwest - Christinalust".

Het gebied waarop het bestemmingsplan "Buitengebied Noordwest - Christinalust" betrekking heeft wordt globaal begrensd door de Hofdijk in het noorden, de Zwartevennenweg in het oosten, de Windmolenweg in het zuiden en de Haimersweg in het westen en ligt in het westelijk deel van het Enschedese buitengebied.

Initiatiefnemer wil van het landgoed Christinalust een aantrekkelijker natuurgebied maken met hoogwaardige natuur, waarbij de cultuurhistorische waarden van het landgoed versterkt en beleefbaar worden gemaakt. De nieuwe functie van natuurbegraafplaats maakt de verbetering van de natuurkwaliteit en een duurzame instandhouding van Landgoed Christinalust mogelijk. Natuurbegraven geeft daarnaast invulling aan een toenemende maatschappelijke behoefte om in de natuur een laatste rustplaats te vinden en de wens van initiatiefnemer om het landgoed een zinvolle lokale functie te geven,

Het ontwerp van dit bestemmingsplan heeft van 8 februari 2018 tot en met 21 maart 2018 voor een ieder als ontwerp ter visie gelegen. Gedurende de inzagetermijn zijn 4 zienswijzen ingediend. De 4 zienswijzen zijn in de nota "Samenvatting en beantwoording zienswijzen" samengevat en beantwoord. De zienswijzen zijn tijdig ingediend en derhalve ontvankelijk.

Het bestemmingsplan "Buitengebied Noordwest - Christinalust" is naar aanleiding van de ingediende zienswijzen op onderdelen gewijzigd en/of aangepast.

De volgende aanpassingen en wijzigingen hebben plaatsgevonden:

Regels:

1. In artikel 3.2.2.lid b is de goothoogte aangepast van 6 meter naar 5 meter.
2. Artikel 3.2.3.lid b, inzake de maximale bouwhoogte van vlaggenmasten en lichtmasten van 10 meter, is verwijderd.
3. Aan artikel 3.2.3. is toegevoegd dat het realiseren van vlaggen-, lichtmasten en herdenkingstekens niet is toegestaan.
4. Artikel 4.4.4 "Begraafplaats" is toegevoegd. Hierin wordt een maximum aantal te realiseren graven van 350 per jaar vastgelegd.
5. Artikel 4.6 is vernummerd naar artikel 4.5.1.
6. In artikel 3.4.2 lid b is als verbodsbepaling opgenomen dat het houden van conferenties verboden is.

Toelichting:

1. In paragraaf 4.2.3.6. van de toelichting is de goothoogte van het ceremoniegebouw gewijzigd van 6 meter naar 5 meter.
2. In paragraaf 5.3.4. van de toelichting zal de tekst "onder voorbehoud" verwijderd worden.
3. Paragraaf 5.2.8. is toegevoegd aan de toelichting om aan te geven of de ontwikkeling van Natuurbegraafplaats Christinalust gevolgen heeft voor grond- en oppervlaktewaterpeilen buiten het ontwikkelgebied waarbij specifiek gekeken is naar het aangrenzende natuurgebied "Het Zwarte Ven". Hiervoor is een aanvullende notitie opgesteld. Deze aanvullende notitie is als bijlage 10 toegevoegd aan de toelichting van het bestemmingsplan.

4. In paragraaf 5.1.7. is de bronvermelding naar het Alterra rapport 2019 toegevoegd.
5. In paragraaf 2.3.4 is een nadere uiteenzetting opgenomen over de toepassing van de Gids Buitenkans voor het onderhavige initiatief.

Bijlagen:

De titels van bijlagen 6 en 7 bij de toelichting waren per abuis verwisseld. In het definitieve bestemmingsplan is dit hersteld.

N
L-G
G-6
N
(bp)
N
(bp)
(p)
WA
M-BP
(p)
N
(bp)
N
(bp)
(sg-bgb)
L-HV
L-G

Plangebied
Christinalust

Enkelbestemmingen
M-BP — Maatschappelijk - Begraafplaats
N — Natuur
WA — Water

Dubbelbestemmingen
L-G — Leiding - Gas
L-HV — Leiding - Hoogspanningsverbinding

Gebiedsaanduidingen
geluidzone - industrie
overige zone - bodemdalingsgebied

Functieaanduidingen
(bp) — begraafplaats
(os) — ontsluiting
(p) — parkeerterrein
(sg-bgb) — specifieke vorm van groen - beheergebouw

Bouwvlakken
bouwvlak

Figuren
hartlijn leiding - gas6 inch
hartlijn leiding - hoogspanningsverbinding

Cluster Omgeving & Recht

Gemeente Enschede

BESTEMMINGSPLAN:

Buitengebied Noordwest - Christinalust

VASTGESTELD BIJ RAADSBESLUIT:.....

Team Ruimtelijkeplannen

	Naam	Datum	Projectleiding		Naam	Datum	Projectleiding	Formaat	Schaal
	dB	160929		3				A2	2500
1				4				Tekeningnummer	
2				5				BP00128	

TEKENING LOCATIE: S:\ BUITENGEBIED\BUITENGEBIED NOORDWEST - CHRISTINALUST\ACAD\CHRISTINALUST_BP12.DWG

Gemeente Enschede

Regels

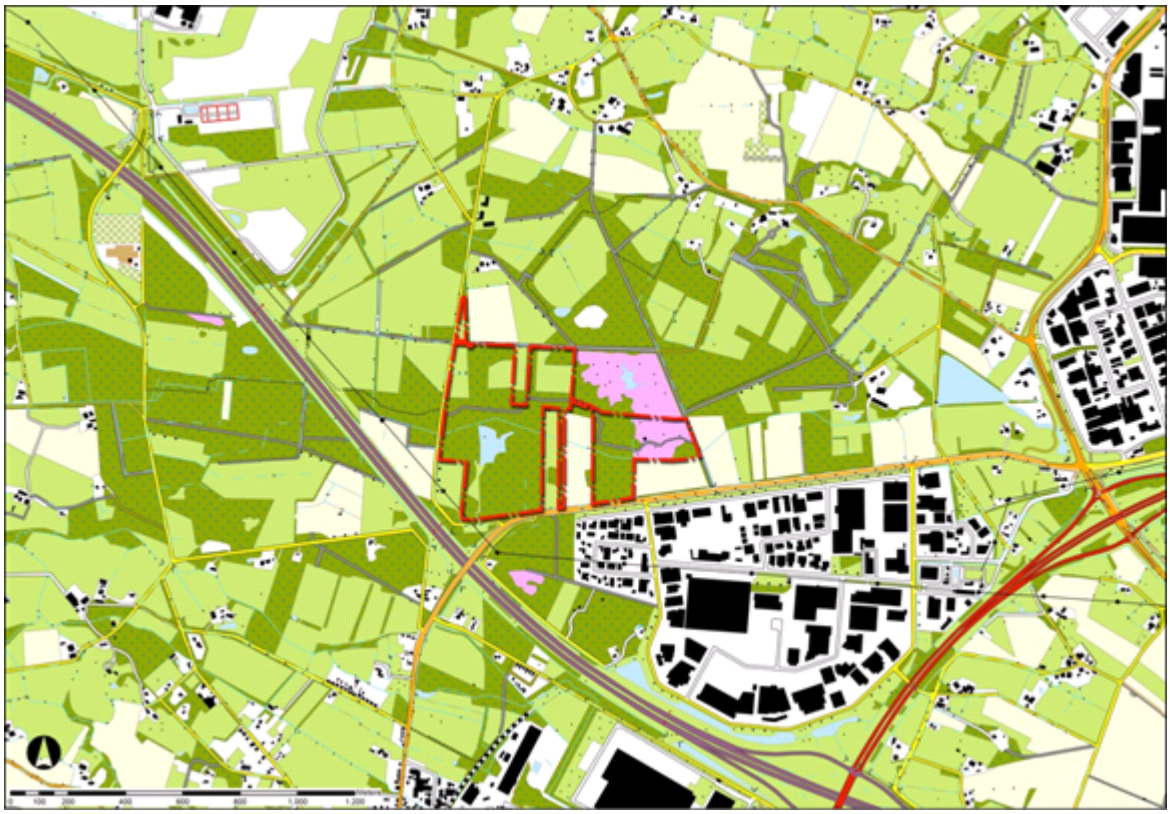
Bestemmingsplan

Buitengebied Noordwest - Christinalust

Status: Vastgesteld

enschede.nl

Buitengebied Noordwest - Christinalust

Inhoudsopgave

Regels **3**

Hoofdstuk 1 Inleidende regels **4**
Artikel 1 Begrippen 4
Artikel 2 Wijze van meten 10

Hoofdstuk 2 Bestemmingsregels **12**
Artikel 3 Maatschappelijk - Begraafplaats 12
Artikel 4 Natuur 14
Artikel 5 Water 17
Artikel 6 Leiding - Gas 18
Artikel 7 Leiding - Hoogspanningsverbinding 20

Hoofdstuk 3 Algemene regels **22**
Artikel 8 Anti-dubbeltelregel 22
Artikel 9 Algemene gebruiksregels 23
Artikel 10 Algemene aanduidingsregels 24
Artikel 11 Algemene afwijkingsregels 25
Artikel 12 Algemene wijzigingsregels 26
Artikel 13 Algemene procedureregels 27
Artikel 14 Overige regels 28

Hoofdstuk 4 Overgangs- en slotregels **29**
Artikel 15 Overgangsrecht 29
Artikel 16 Slotregel 30

Regels

Hoofdstuk 1 Inleidende regels

Artikel 1 Begrippen

1.1 plan:

het bestemmingsplan Buitengebied Noordwest - Christinalust met identificatienummer NL.IMRO.0153.BP00128-0003 van de gemeente Enschede.

1.2 bestemmingsplan:

De geometrisch bepaalde planobjecten met de bijbehorende regels en de daarbij behorende bijlagen.

1.3 aanduiding:

een geometrisch bepaald vlak of figuur, waarmee gronden zijn aangeduid, waar ingevolge de regels van het plan regels worden gesteld ten aanzien van het gebruik en/of het bebouwen van deze gronden.

1.4 aanduidingsgrens:

de grens van een aanduiding indien het een vlak betreft.

1.5 antenne-installatie:

installatie bestaande uit een antenne, een antennedrager, de bedrading en de al dan niet in een of meer techniekkasten opgenomen apparatuur, met de daarbij behorende bevestigingsconstructie.

1.6 bebouwing:

één of meer gebouwen en/of bouwwerken geen gebouwen zijnde.

1.7 bebouwingspercentage:

een op de verbeelding van het plan of in de regels aangegeven percentage, dat de grootte aangeeft van het deel van een bouwperceel, dat ten minste moet of ten hoogste mag worden bebouwd.

1.8 bedrijf:

een onderneming gericht op het produceren, vervaardigen, bewerken, herstellen, installeren of inzamelen van goederen, alsmede verhuur, opslag en distributie van goederen.

1.9 bestaande bebouwing:

één of meer gebouwen en/of bouwwerken, geen gebouwen zijnde en niet zijnde een tijdelijk toegestaan bouwwerk, die op het tijdstip van de inwerkingtreding van dit plan volgens het geldende recht aanwezig of in uitvoering zijn dan wel na dat tijdstip zijn of mogen worden opgericht krachtens een omgevingsvergunning, die vóór dat tijdstip is aangevraagd.

1.10 bestemmingsgrens:

de grens van een bestemmingsvlak.

1.11 bestemmingsvlak:

een geometrisch bepaald vlak met eenzelfde bestemming.

1.12 bijbehorend bouwwerk:

uitbreiding van een hoofdgebouw dan wel functioneel met een zich op hetzelfde perceel bevindend hoofdgebouw verbonden, daar al dan niet tegen aangebouwd gebouw, of ander bouwwerk, met een dak.

1.13 bouwen:

Het plaatsen, het geheel of gedeeltelijk oprichten, vernieuwen, veranderen of vergroten van een bouwwerk.

1.14 bouwgrens:

de grens van een bouwvlak.

1.15 bouwlaag:

het doorlopende gedeelte van een gebouw dat door op gelijke of vrijwel gelijke hoogte liggende vloeren of balklagen wordt begrensd, zulks met inbegrip van de begane grond en met uitsluiting van onderbouw of kelder en zolder.

1.16 bouwperceel:

een aaneengesloten stuk grond, waarop ingevolge de regels een zelfstandige, bij elkaar behorende bebouwing is toegelaten.

1.17 bouwperceelgrens:

De grens van een bouwperceel.

1.18 bouwvlak:

een geometrisch bepaald vlak, waarmee gronden zijn aangeduid, waar ingevolge de regels bepaalde gebouwen en bouwwerken geen gebouwen zijnde zijn toegelaten.

1.19 bouwwerk:

elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal die hetzij direct hetzij indirect met de grond is verbonden, hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.

1.20 consumentenvuurwerk:

vuurwerk dat is ingedeeld in categorie 1, 2 of 3 en dat bij of krachtens het Vuurwerkbesluit is aangewezen als vuurwerk dat ter beschikking mag worden gesteld voor particulier gebruik.

1.21 dak:

iedere bovenbeëindiging van een gebouw.

1.22 dakopbouw:

een constructie, niet zijnde een dakkapel, op een hellend dak waarin een of meerdere ramen zijn opgenomen en die voorzien is van zijwanden en een hellend dak, waarbij de nok van deze constructie hoger ligt dan de nok van het oorsponkelijke dak.

1.23 detailhandel:

het bedrijfsmatig te koop aanbieden, waaronder de uitstalling ten verkoop, het verkopen en/of leveren van goederen aan personen, die deze goederen kopen voor gebruik, verbruik of aanwending anders dan in de uitoefening van een beroeps- of bedrijfsactiviteit, met uitzondering van afhaalzaken.

1.24 dienstverlening:

het bedrijfsmatig verlenen van diensten, waarbij het publiek rechtstreeks (al dan niet via een balie) te woord wordt gestaan en geholpen, zoals een uitzendbureau, reisbureau, kapsalon, wasserette, schoonheidsinstituut, pedicure, belwinkel en internetcafé, met uitzondering van seksinrichtingen.

1.25 erf:

al dan niet bebouwd perceel, of een gedeelte daarvan, dat direct is gelegen bij een hoofdgebouw en dat in feitelijk opzicht is ingericht ten dienste van het gebruik van dat gebouw, voor zover het plan die inrichting niet verbiedt.

1.26 extensieve recreatie

Ondergeschikt medegebruik van grond, gericht op ontspanning, waarvoor weinig voorzieningen nodig zijn en waaraan weinig mensen tegelijkertijd en op dezelfde plek deelnemen, zoals fietsen en wandelen.

1.27 gebouw:

elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke, overdekte, geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt.

1.28 hoofdgebouw:

een gebouw, of een gedeelte daarvan, dat noodzakelijk is voor de verwezenlijking van de geldende of toekomstige bestemming van een perceel en, indien meer gebouwen op het perceel op het perceel aanwezig zijn, gelet op die bestemming het belangrijkst is.

1.29 invloedsgebied:

gebied waarin, volgens bij ministeriële regeling gestelde regels, personen worden meegeteld voor de berekening van het groepsrisico.

1.30 kantoor:

een gebouw of een gedeelte daarvan, dat dat door zijn indeling en inrichting bedoeld is om uitsluitend of in hoofdzaak te worden gebruikt voor zakelijke dienstverlening, waarbij het publiek niet of slechts in ondergeschikte mate rechtstreeks te woord wordt gestaan en geholpen.

1.31 kelder:

het beneden peil gelegen gedeelte van een gebouw.

1.32 niet zelfstandige horeca:

horeca die een functionele relatie heeft met de in de bestemmingsomschrijving genoemde hoofdfunctie en uitsluitend ondergeschikt en ondersteunend is aan die hoofdfunctie.

1.33 natuurbegraafplaats:

gronden binnen een natuur- en/of bosgebied, waar lichamen worden begraven en/of urnen worden bewaard en activiteiten van levensbeschouwelijke aard plaatsvinden. Er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van onbehandelde en/of onbewerkte natuurlijke materialen. Grafmonumenten zoals grafstenen, zerken of grafbeplanting zijn niet toegestaan, enkel een gedenkteken van vergankelijk natuurlijk materiaal.

1.34 natuurgraf:

daar waar daadwerkelijk is gegraven ten behoeve van het begraven van een lichaam of een urn met eeuwigdurend grafrust.

1.35 nutsvoorzieningen:

gebouwde dan wel ongebouwde en/of ondergrondse infrastructurele voorzieningen, met uitzondering van hoogspanningsverbindingen en hoge druk aardgastransportleidingen, ten behoeve van algemene nutsdoeleinden zoals de watervoorziening, afval, energievoorziening, warmte-koude opslag of het (tele)communicatie-verkeer.

1.36 omgevingsvergunning:

omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 1.1, eerste lid, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht.

1.37 onderbouw:

een gedeelte van een gebouw dat wordt afgedekt door een vloer, waarvan de bovenkant minder dan 1,5 meter boven peil is gelegen.

1.38 ondergeschikte detailhandel

detailhandel als activiteit die in ruimtelijk, functioneel en inkomenswervend opzicht maximaal 10% bedraagt van de volgens het bestemmingsplan toegestane hoofdfunctie. De detailhandelsactiviteit is van zulke beperkte bedrijfsmatige en/of ruimtelijke omvang dat de functie waaraan zij wordt toegevoegd qua aard, omvang en verschijningsvorm, overwegend of nagenoeg geheel als hoofdfunctie duidelijk herkenbaar blijft.

1.39 openbaar toegankelijk gebied:

weg als bedoeld in artikel 1, eerste lid, onder b, van de Wegenverkeerswet 1994, alsmede pleinen, parken, plantsoenen, openbaar vaarwater en ander openbaar gebied dat voor publiek algemeen toegankelijk is, met uitzondering van wegen die uitsluitend zijn bedoeld voor de ontsluiting van percelen door langzaam verkeer.

1.40 overig bouwwerk:

bouwwerk, geen gebouw en/of bijbehorend bouwwerk zijnde.

1.41 perceelsgrens:

de grens van een (bouw)perceel.

1.42 plaatsgebonden risico:

risico op een plaats buiten een inrichting, uitgedrukt als de kans per jaar dat een persoon, die onafgebroken en onbeschermd op die plaats zou verblijven, overlijdt als rechtstreeks gevolg van een ongewoon voorval binnen die inrichting waarbij een gevaarlijke stof, gevaarlijke afvalstof of bestrijdingsmiddel betrokken is.

1.43 prostitutie:

het zich beschikbaar stellen tot het verrichten van seksuele handelingen met een ander tegen vergoeding.

1.44 richtwaarde:

richtwaarde als bedoeld in artikel 5.1, lid 3 van de Wet milieubeheer en zoals uitgewerkt in het Besluit externe veiligheid inrichtingen ten aanzien van het niveau van het plaatsgebonden risico (PR).

1.45 samengesteld plat dak:

plat dak bestaande uit tenminste twee verschillende bouwhoogten.

1.46 seksinrichting:

de voor het publiek toegankelijke, besloten ruimte waarin bedrijfsmatig, of in een omvang alsof zij bedrijfsmatig was, seksuele handelingen worden verricht. Onder een seksinrichting wordt in ieder geval verstaan: een sekstheater, een parenclub of een prostitutiebedrijf waaronder tevens begrepen een erotische massagesalon, al dan niet in combinatie met elkaar.

1.47 slopen:

geheel of gedeeltelijk afbreken.

1.48 straatmeubilair:

de op of bij de weg behorende bouwwerken, zoals bouwwerken voor bewegwijzering, beveiliging en regeling van het verkeer, verkeersborden, brandkranen, lichtmasten, parkeermeters, stadsplattegronden, zitbanken, bloem- en plantenbakken, papier-, glas- en andere inzamelbakken, kunstobjecten, gedenktekens, draagconstructies voor reclame alsmede telefooncellen, toiletgebouwtjes, abri's en andere, hiermee gelijk te stellen bouwwerken.

1.49 tijdelijk toegestaan bouwwerk:

een gebouw of een bouwwerk, geen gebouw zijnde, dat is of mag worden opgericht krachtens een omgevingsvergunning waarbij is bepaald dat het bouwwerk uitsluitend aanwezig mag zijn gedurende de in de omgevingsvergunning genoemde periode.

1.50 verblijfsgebied:

een voor een ieder toegankelijke verblijfsruimte die is bestemd voor (de aanleg van) erfontsluitingswegen, pleinen, voet- en fietspaden, parkeerplaatsen, (openbare) nutsvoorzieningen, waterlopen en -partijen, groenvoorzieningen, speelvoorzieningen, overig straatmeubilair en geluidwerende voorzieningen.

1.51 verblijfsruimten:

de ruimten als bedoeld in artikel 1.1 van het Besluit geluidhinder, zijnde:

a. leslokalen en theorielokalen van onderwijsgebouwen;
b. onderzoeks- en behandelingsruimten van ziekenhuizen en verpleeghuizen;

c. onderrzoeks-, behandelings-, recreatie-, en conversatieruimten, alsmede woon- en slaapruimten van verzorgingshuizen, psychiatrische inrichtingen en kinderdagverblijven;
d. theorievaklokalen van onderwijsgebouwen;
e. ruimten voor patiëntenhuisvesting, alsmede recreatie- en conversatieruimten van ziekenhuizen en verpleeghuizen.

1.52 zendmast:

een bouwwerk, geen gebouw zijnde, waarop antenne-installaties worden geplaatst.

Artikel 2 Wijze van meten

Bij toepassing van deze regels wordt als volgt gemeten:

2.1 de dakhelling:

langs het dakvlak ten opzichte van het horizontale vlak.

2.2 de goothoogte van een bouwwerk:

vanaf het peil tot aan de bovenkant van de goot, c.q. de druiplijn, het boeibord, of een daarmee gelijk te stellen constructiedeel.

2.3 de inhoud van een bouwwerk:

tussen de onderzijde van de begane grondvloer, de buitenzijde van de gevels (en/of het hart van de scheidsmuren) en de buitenzijde van daken en dakkapellen.

2.4 de bouwhoogte van een bouwwerk:

vanaf het peil tot aan het hoogste punt van een gebouw of van een overig bouwwerk met uitzondering van ondergeschikte bouwonderdelen, zoals schoorstenen, antennes, en naar de aard daarmee gelijk te stellen bouwonderdelen.

2.5 de oppervlakte van een bouwwerk:

tussen de buitenwerkse gevelvlakken en/of het hart van de scheidingsmuren, neerwaarts geprojecteerd op het gemiddelde niveau van het afgewerkte bouwterrein ter plaatse van het bouwwerk.

2.6 buitenwerks gevelvlak van een bouwwerk:

Het gedeelte van het bouwwerk dat, voorzover van wanden voorzien, van buitenaf zichtbaar is. Voor bouwwerken die niet of niet aan alle zijden door wanden omsloten worden, wordt de loodrechte projectie van de dakrand op het maaiveld als buitenwerks gevelvlak aangemerkt.

2.7 de verdiepingshoogte van de benedenverdieping van een gebouw:

de afstand tussen de bovenkant van de vloer en de onderkant van het plafond. Indien geen plafond aanwezig is, wordt de kleinste afstand tussen de bovenkant van de vloer en de onderkant van de bovenliggende bouwkundige constructie als verdiepingshoogte van de benedenverdieping aangemerkt.

2.8 de hoogte van een windturbine:

vanaf het peil tot aan de as van de windturbine.

2.9 de afstand tot de perceelsgrens:

de kortste afstand van enig punt van een gebouw tot de perceelsscheiding van het bouwperceel.

2.10 de afstand tussen gebouwen:

de kortste afstand tussen de buitenwerkse gevelvlakken van de gebouwen .

2.11 peil:

a. voor een gebouw, waarvan de hoofdtoegang direct aan een weg grenst: de hoogte van die weg ter plaatse van de hoofdtoegang;
b. voor een gebouw, waarvan de hoofdtoegang niet direct aan de weg grenst: de hoogte van het afgewerkte terrein ter plaatse van de hoofdtoegang bij voltooiing van de bouw;
c. voor een bouwwerk, geen gebouw zijnde: de hoogte van het afgewerkte terrein ter plaatse bij voltooiing van de bouw.

2.12 minimum/maximum bebouwingspercentage:

a. uit te werken bestemmingen: het aangegeven bebouwingspercentage moet worden berekend over het gehele bestemmingsvlak, met inbegrip van de buiten de bouwgrens gelegen gronden;
b. eindbestemmingen: het aangegeven bebouwingspercentage moet worden berekend over het gehele bouwperceel, met inbegrip van de buiten de bouwgrens gelegen gronden.

Voor de berekening blijven bouwwerken gelegen beneden peil buiten beschouwing.

2.13 bruto vloeroppervlak van een gebouw (b.v.o.):

de totale en buitenwerks gemeten vloeroppervlakte van de ruimten van een gebouw met inbegrip van de daartoe behorende magazijnen en overige ruimten.

2.14 verkoopvloeroppervlak van een gebouw (v.v.o.):

de totale overdekte vloeroppervlakte die voor het publiek geheel of grotendeels toegankelijk is, bestemd en feitelijk ingericht voor de verkoop en uitstalling van goederen.

2.15 ondergeschikte bouwdelen:

bij de toepassing van het bepaalde ten aanzien van het bouwen worden ondergeschikte bouwdelen, zoals plinten, pilasters, kozijnen, gevelversieringen, ventilatiekanalen, schoorstenen, gevel- en kroonlijsten, luifels, erkers, balkons en overstekende daken buiten beschouwing gelaten, mits de overschrijding van bouw-, c.q. bestemmingsgrenzen niet meer dan 1 meter bedraagt.

Hoofdstuk 2 Bestemmingsregels

Artikel 3 Maatschappelijk - Begraafplaats

3.1 Bestemmingsomschrijving

De voor “Maatschappelijk - Begraafplaats” aangewezen gronden zijn bestemd voor:

a. levenbeschouwelijke doeleinden in de vorm van een ceremonieruimte ten behoeve van de natuurbegraafplaats met bijbehorend kantoor:
b. een informatie- en ontvangstruimte met bijbehorende ondergeschikte detailhandel;
c. niet zelfstandige horeca;
d. inpandige opslag ten behoeve van levenbeschouwelijke doeleinden;
e. bouwwerken
f. tuinen,erven en verhardingen
g. paden en wegen
h. water en waterhuishoudkundige voorzieningen

een en ander met bijbehorende voorzieningen waaronder informatieborden, banken e.d.

3.2 Bouwregels

3.2.1 Algemeen

a. Op de voor “Maatschappelijk - Begraafplaats” aangewezen gronden mogen uitsluitend gebouwen en bouwwerken in overeenstemming met het bepaalde in lid 3.1 worden gebouwd.

3.2.2 Hoofdgebouwen

Voor het bouwen van hoofdgebouwen gelden de volgende bepalingen:

a. hoofdgebouwen dienen binnen het bouwvlak te worden gebouwd;
b. de goothoogte bedraagt niet meer dan 5 m;
c. de bouwhoogte bedraagt niet meer dan 8 m;
d. het bebouwde oppervlakte bedraagt niet meer dan 550 m².

3.2.3 Overige bouwwerken

Voor het bouwen van overige bouwwerken gelden de volgende bepalingen:

a. de maximum bouwhoogte van erf- en terreinafscheidingen bedraagt 2 meter;
b. er is maximaal één herdenkingsmonument toegestaan met een maximale bouwhoogte van 8 meter;
c. de maximum bouwhoogte van andere overige bouwwerken, geen gebouwen zijnde, bedraagt 5 meter;
d. het realiseren van vlaggen-, lichtmasten en herdenkingstekens is niet toegestaan.

3.3 Afwijken van de bouwregels

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in:

a. lid 3.2.3, onder a, voor een bouwhoogte van erf- en terreinafscheidingen tot maximaal 3 meter;
b. lid 3.2.3, onder c, voor een bouwhoogte van overige bouwwerken, geen gebouwen zijnde, tot maximaal 7 meter;

De in dit lid genoemde omgevingsvergunningen worden uitsluitend verleend onder de voorwaarde dat geen onevenredige aantasting plaatsvindt van:

- het woon- en leefklimaat;
- het straat- en bebouwingsbeeld;
- de verkeersveiligheid;
- de sociale veiligheid;

- de cultuurhistorische waarde;
- de milieusituatie;
- de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden.

3.4 Specifieke gebruiksregels

3.4.1 Voorwaardelijke verplichting

Het gebruik van de bouwwerken ten behoeve van de functie als bedoeld in lid 3.1 is uitsluitend toegestaan zolang:

a. de gronden ter plaatse van het bestemmingsvlak met de bestemmingen 'natuur' en 'water' zijn ingericht en in stand worden gehouden overeenkomstig de in bijlage 1 (Inrichtings- en beheerplan, juni 2017) van de Bijlagen bij de regels voorgeschreven inrichting en beheer;
b. in afwijking van het bepaalde onder a is gebruik wel toegestaan voor een periode tot maximaal één jaar na de oplevering het bouwwerk met het oog op de benodigde tijd voor de uitvoering van de maatregelen overeenkomstig de in bijlage 1 (Inrichtings- en beheerplan, juni 2017) van de Bijlagen bij de regels voorgeschreven inrichting en beheer.

3.4.2 Strijdig gebruik

Tot een gebruik strijdig met deze bestemming wordt in ieder geval gerekend:

a. het (permanent) bewonen van de ceremonieruimte;
b. het houden van conferenties;
c. de exploitatie van een winkel,(horeca)bedrijf of seksinrichting;
d. het houden van een evenement, behalve meldingsplichtige evenementen die voldoen aan de eisen van de Algemene Plaatselijke Verordening.

Artikel 4 Natuur

4.1 Bestemmingsomschrijving

De voor Natuur aangewezen gronden zijn bestemd voor:

4.1.1 Basisbestemming

a. de bescherming, instandhouding en verbetering van de landschappelijke, cultuurhistorische, geomorfologische, ecologische en natuurlijke waarden;
b. vijvers, waterpartijen, sloten, beken en daarmee gelijk te stellen waterlopen en andere voorzieningen ten behoeve van de waterhuishouding, waaronder begrepen voorzieningen ten behoeve van het vasthouden en bergen van water.
c. paden;
d. extensieve (dag)recreatie is toegestaan, voorzover de onder a genoemde waarden hierdoor niet onevenredig worden geschaad.

een en ander met bijbehorende voorzieningen waaronder informatieborden, banken e.d.

4.1.2 Toegestaan medegebruik ter plaatse van functieaanduidingen

a. Ter plaatse van de aanduiding 'begraafplaats' zijn de gronden tevens bestemd voor een natuurbegraafplaats;
b. ter plaatse van de aanduiding 'parkeerterrein' zijn de gronden tevens bestemd voor een halfverhard parkeerterrein;
c. ter plaatse van de aanduiding 'ontsluiting' zijn de gronden tevens bestemd voor de ontsluiting van de natuurbegraafplaats;
d. ter plaatse van de aanduiding 'specifieke vorm van groen-beheergebouw' zijn de gronden tevens bestemd voor een beheergebouw die mag worden gebruikt voor natuurbeheerdoeleinden en het beheer van de natuurbegraafplaats.

4.2 Bouwregels

4.2.1 Algemeen

a. Op de voor 'Natuur' aangewezen gronden mag uitsluitend worden gebouwd voor zover dit in overeenstemming is met het bepaalde in lid 4.1;
b. bestaande bebouwing, die afwijkt van het bepaalde in de leden 4.2.1 onder a, 4.2.2, 4.2.3 en 4.2.4 mag worden gehandhaafd en/of vernieuwd, mits de bestaande afwijkingen naar aard en omvang niet worden vergroot. Het in de vorige volzin bepaalde geldt niet voor bouwwerken, die zijn gebouwd in strijd met het voorheen geldende plan en niet krachtens de overgangsbepalingen van dat plan waren toegestaan.

4.2.2 Gebouwen en bijbehorende bouwwerken, geen gebouwen zijnde

a. Gebouwen en bijbehorende bouwwerken, geen gebouwen zijnde zijn niet toegestaan;
b. In afwijking van het bepaalde onder a van dit lid mag op gronden die middels de functieaanduiding 'specifieke vorm van groen-beheergebouw' tevens zijn bestemd voor een beheergebouw, een beheergebouw aanwezig zijn waarvan de oppervlakte niet groter mag zijn dan de functieaanduiding, de goothoogte maximaal 3,5 meter en de bouwhoogte maximaal 6 meter mag bedragen.
c. kunstwerken en eenvoudige voorzieningen voor dagrecreatief medegebruik, zoals informatieborden, picknickplekken, banken en afvalbakken zijn toegestaan, met dien verstande dat:
    1. geen onevenredige schade wordt aangericht aan de aanwezige waarden
    2. de bouwhoogte niet meer bedraagt dan 2 m;

4.2.3 Overige, niet eerder genoemde, bouwwerken

De bouwhoogte van overige, niet eerder genoemde, bouwwerken mag ten hoogste 2 meter bedragen.

Terreinafscheidingen mogen ten hoogste 1 meter bedragen.

4.2.4 Nutsvoorzieningen

Voor het bouwen van nutsvoorzieningen gelden de volgende bepalingen:

a. de goothoogte van een bouwwerk mag maximaal 3 meter bedragen;
b. de oppervlakte van een bouwwerk mag maximaal 25 m² bedragen.
c. de maximum bouwhoogte van een bouwwerk bedraagt 5 meter.

4.3 Afwijken van de bouwregels

4.3.1 Omschrijving bevoegdheid

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in 4.2.2 en 4.2.3 ten behoeve van:

a. de bouw van ten hoogste één overdekte ruimte ten behoeve van het schuilen ter plaatse van de aanduiding 'begraafplaats', met dien verstande dat:
    1. de oppervlakte niet meer bedraagt dan 50 m²;
    2. de bouwhoogte niet meer bedraagt dan 4 m;
    3. de overdekte ruimte aan maximaal drie zijden is omsloten door wanden.
    4. geen onevenredige schade wordt aangericht aan de aanwezige waarden.

4.3.2 Nadere voorwaarden

4.3.2 Nadere voorwaarden

Aan de afwijkingsbevoegdheid als bedoeld in lid 4.3.1 onder a en b wordt de volgende voorwaarde gesteld:

a. de inpassing in het landschap moet op zorgvuldige wijze plaatsvinden; bij de beoordeling van het effect van ontwikkelingen op de ruimtelijke kwaliteit is het landschapstype waarbinnen de ontwikkeling plaatsvindt en het hiervoor opgestelde koesteransicht richtinggevend. De landschapstypenkaart en bijbehorende koesteransichten maken als bijlage 3 onderdeel uit van deze regels.
b. de realisatie van een overdekte ruimte ten behoeve van het schuilen dient uitgevoerd te worden conform het als werkprotocol bij de regels gevoegde werkprotocol.

4.4 Specifieke gebruiksregels

4.4.1 Algemeen

Tot een gebruik strijdig met deze bestemming wordt in ieder geval gerekend:

a. het opslaan van mest, hooibalen, en/of andere agrarische producten;
b. het opslaan van zand, stenen en naar aard daarmee gelijk te stellen materialen;
c. het gebruik van gronden ter plaatse van de aanduiding 'begraafplaats' voor het realiseren van natuurgraven met een gezamelijke oppervlakte van meer dan 10 % van de gronden binnen de desbetreffende aanduiding;
d. het graven van natuurgraven op gronden gelegen buiten de aanduiding 'begraafplaats'.
e. het bewonen van het beheergebouw.
f. het verharden van de gronden met de aanduiding 'ontsluiting'.
g. het verharden van wegen en paden buiten de aanduiding 'ontsluiting'. Halfverharding kan worden toegestaan middels een omgevingsvergunning als bepaalt in artikel 4.6.
h. het verharden van de gronden met de aanduiding 'parkeerterrein'.

4.4.2 Parkeerterrein

Ter plaatse van de aanduidingen 'parkeerterrein' dient te worden voorzien in minimaal 60 parkeerplaatsen te behoeve van de natuurbegraafplaats en mag in halfverharding worden uitgevoerd conform het Inrichtings- en beheerplan zoals is opgenomen in bijklage 1 behorende bij deze regels.

4.4.3 Ontsluiting

Ter plaatse van de aanduiding 'ontsluiting' dient de ontsluiting van het natuurgebied en de natuurbegraafplaats plaats te vinden waarbij de betreffende gronden in halfverharding mogen worden uitgevoerd conform het Inrichtings- en beheerplan zoals is opgenomen in bijklage 1 behorende bij deze regels.

4.4.4 Begraafplaats

Ter plaatse van de aanduiding 'begraafplaats' mogen maximaal 350 graven per jaar gerealiseerd worden.

4.5 Afwijken van de gebruiksregels

4.5.1 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

a. Het is verboden om zonder of in afwijking van een door burgemeester en wethouders verleende omgevingsvergunning de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, of werkzaamheden uit te voeren:
    1. het rooien en verwijderen/afgraven van bosbodem en houtwallen, houtgewas, natuur- en landschapselementen c.q. het rooien van singels;
    2. het ontginnen, bodemverlagen, afgraven, ophogen en egaliseren van gronden;
    3. het aanbrengen van ondergrondse transport-, energie- of telecommunicatieleidingen en de daarmee verband houdende constructies, installaties of apparatuur;
    4. het aanleggen of halfverharden van wegen, paden, banen of parkeergelegenheid en het aanbrengen van andere oppervlakteverhardingen met een oppervlakte van meer dan 50 m2;
    5. het verrichten van onderzoeks- en exploitatieboringen ten behoeve van de winning van delfstoffen, water en andere bodemschatten;
    6. beekherstel, aanpassen oevers van de beek en de meandering ervan;
    7. het graven en/of dempen van sloten en het door afwateren, ontwateren of afdammen wijzigen van de grondwaterstand;
    8. het leggen van drainagebuizen;
b. de onder a bedoelde verboden zijn niet van toepassing op werken en werkzaamheden, die het normale onderhoud, gebruik en beheer betreffen of die reeds in uitvoering waren op het tijdstip van het van kracht worden van het bestemmingsplan;
c. de onder a bedoelde verboden zijn ook niet van toepassing op werken en werkzaamheden die betrekking hebben op onderhoud, beheer en ontwikkeling van het natuurgebied en de natuurbegraafplaats Christinalust, welke in overeenstemming zijn het 'Inrichtings- en beheerplan natuurbegraafplaats Christinalust' als opgenomen in Bijlage 1 van deze regels;
d. de onder a bedoelde verboden zijn ook niet van toepassing op werken en werkzaamheden in de vorm van van het graven van natuurgraven indien en voor zover het graven plaatsvindt op gronden gelegen binnen de aanduiding begraafplaats;
e. de onder a bedoelde omgevingsvergunning wordt geweigerd, indien door de uitvoering van de aldaar genoemde werken of werkzaamheden, danwel door de daarvan direct of indirect te verwachten gevolgen de landschappelijke, cultuurhistorische en natuurlijke waarden in onevenredige mate worden of kunnen worden aangetast.
f. aan de omgevingsvergunning kan de voorwaarde worden verbonden, dat er wordt herplant.

Artikel 5 Water

5.1 Bestemmingsomschrijving

De voor “Water” aangewezen gronden zijn bestemd voor:

a. waterhuishouding;
b. waterbeheer en waterberging;
c. bescherming van landschaps- en natuurwaarden;
d. bij deze doeleinden behorende bouwwerken, geen gebouwen zijnde, andere werken en voorzieningen, zoals bruggen, dammen en/of duikers, oeverbeschoeiingen, aanlegsteigers, (openbare) nutsvoorzieningen en groenvoorzieningen.

5.2 Bouwregels

5.2.1 Algemeen

Op de voor “Water” aangewezen gronden mogen uitsluitend bouwwerken, geen gebouwen zijnde, in overeenstemming met het bepaalde in lid 5.1 worden gebouwd.

5.2.2 Bouwwerken, geen gebouwen zijnde

a. De bouwhoogte van bouwwerken, geen gebouwen zijnde, mag maximaal 5 meter bedragen.

5.3 Specifieke gebruiksregels

Het is strijdig om de gronde te gebruiken ten behoeve van ligplaatsen voor woon- en bedrijfsschepen.

Artikel 6 Leiding - Gas

6.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Leiding-Gas' aangewezen gronden zijn, behalve voor de andere daar voorkomende bestemming(en), mede bestemd voor de aanleg, de instandhouding en de bescherming van hogedruk aardgastransportleidingen en voor het transporteren van (aard)gas, met dien verstande dat ter plaatse van de figuur aanduiding 'hartlijn leiding – gas6inch' een hogedruk aardgastransportleiding aanwezig mag zijn met een diameter van maximaal 6 inch en een druk van ten hoogste 40 bar;

6.2 Bouwregels

a. In afwijking van het bepaalde bij de andere bestemming(en) mag op gronden met de bestemming "Leiding - Gas" niet worden gebouwd;
b. voor het bouwen van bouwwerken, geen gebouwen zijnde, geldt een bouwhoogte van maximaal 3 meter;
c. voor het bouwen van nutsvoorzieningen geldt per bouwwerk een goothoogte van maximaal 3 meter en een oppervlakte van 25 m².

6.3 Afwijken van de bouwregels

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in artikel 6.2, en toestaan dat in de andere daar voorkomende bestemming(en) genoemde bebouwing wordt gebouwd, mits:

a. de veiligheid met betrekking tot de gasleiding niet wordt geschaad en er geen kwetsbaar objecten wordt toegestaan;
b. ter zake daarvan vooraf toegestaan schriftelijk advies wordt ingewonnen van de betreffende leidingbeheerder(s).

6.4 Specifieke gebruiksregels

Tot een gebruik, strijdig met deze bestemming, wordt in ieder geval het gebruik van onbebouwde gronden als opslag, stort- of bergplaats gerekend, voor zover dit tot gevolg heeft dat de betreffende leiding niet eenvoudig bereikbaar is voor de betreffende leidingbeheerder(s).

6.5 Afwijken van de gebruiksregels

6.5.1 Omschrijving bevoegdheid

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in artikel 6.4 ten behoeve van het gebruik van onbebouwde gronden als opslag-, stort- of bergplaats, voor zover dit tot gevolg heeft dat de leiding niet eenvoudig bereikbaar is voor de betreffende leidingbeheerder(s).

6.5.2 Nadere voorwaarde

De in het vorige lid genoemde omgevingsvergunning kan slechts worden verleend, indien:

a. hierdoor geen blijvend afbreuk wordt gedaan aan de belangen van en de veiligheidssituatie rond de betreffende leiding;
b. b. ter zake vooraf schriftelijk advies is ingewonnen van de betreffende leidingbeheerder(s).

6.6 Omgevingsvergunningvoor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

a. Het is verboden om zonder of in afwijking van een door burgemeester en wethouders verleende omgevingsvergunning de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, of werkzaamheden uit te voeren, te doen of te laten uitvoeren, die de veiligheid kunnen schaden of de continuïteit van de energievoorziening in gevaar kunnen brengen:
   1. het aanbrengen van diepwortelende beplanting en/of bomen;
   2. het rooien van diepwortelende beplanting en/of bomen;
   3. het wijzigen van het maaiveldniveau door ontgronding of ophoging;
   4. het verrichten van graafwerkzaamheden anders dan normaal spit- en ploegwerk en niet zijnde graafwerkzaamheden als bedoeld in de Wet informatie-uitwisseling ondergrondse netten;
   5. het aanbrengen van verhardingen;
   6. het aanleggen en verharden van wegen en paden, en het aanleggen of aanbrengen van andere oppervlakteverhardingen;
   7. het indrijven van voorwerpen in de grond;
   8. diepploegen;
   9. het permanent opslaan van goederen, waaronder ook begrepen het opslaan van afvalstoffen;
   10. het aanleggen van waterlopen of het verruimen, vergraven of dempen van bestaande waterlopen;
   11. het plaatsen van onroerende objecten zoals lichtmasten, wegwijzers en ander straatmeubilair.

b. Het in onder a bedoelde verbod geldt niet voor werken, geen bouwwerk zijnde, of werkzaamheden die het normale onderhoud, gebruik en beheer van de gasleiding betreffen, of die reeds is uitvoering zijn op het tijdstip waarop het plan rechtskracht verkrijgt.

c. De werken en werkzaamheden als bedoeld onder a zijn slechts toelaatbaar, indien daardoor de veiligheid van de buisleiding niet wordt geschaad.

d. Alvorens te beslissen omtrent een vergunning als bedoeld onder a, wordt schriftelijk advies ingewonnen van de betreffende leidingbeheerder(s).

Artikel 7 Leiding - Hoogspanningsverbinding

7.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Leiding - Hoogspanningsverbinding' aangewezen gronden zijn, behalve voor de andere daar voorkomende bestemming(en), mede bestemd voor de aanleg, de instandhouding en bescherming van bovengrondse hoogspanningsverbindingen met de daarbij behorende bouwwerken, geen gebouwen zijnde.

7.2 Bouwregels

a. In afwijking van het bepaalde bij de andere bestemming(en) mag niet worden gebouwd, anders dan ten behoeve van deze dubbelbestemming;
b. Voor het bouwen van bouwwerken, geen gebouwen zijnde, ten behoeve van de bovengrondse hoogspanningsverbinding geldt een bouwhoogte van maximaal 60 meter.

7.3 Afwijken van de bouwregels

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in artikel 7.2, onder a en toestaan dat in de andere daar voorkomende bestemming(en) genoemde bebouwing wordt gebouwd, mits:

a. hierdoor geen onevenredige aantasting plaatsvindt van het doelmatig functioneren van de hoogspanningsverbinding;
b. hierdoor geen blijvend onevenredig afbreuk wordt gedaan aan de belangen van en de veiligheidssituatie rond de betreffende hoogspanningsverbinding, en;
c. er vooraf schriftelijk advies wordt ingewonnen van de betreffende leidingbeheerder(s).

7.4 Specifieke gebruiksregels

Tot een gebruik, strijdig met deze dubbelbestemming, wordt in ieder geval gerekend:

a. het gebruik van onbebouwde gronden als opslag-, stort- of bergplaats, voor zover dit tot gevolg heeft dat de betreffende hoogspanningsverbinding niet eenvoudig bereikbaar is voor de leidingbeheerder(s) en/of er aantasting plaatsvindt van het doelmatig functioneren van de hoogspanningsverbinding.

7.5 Afwijken van de gebruiksregels

7.5.1 Afwijkingsbevoegdheid

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in artikel 7.4 onder a, en het gebruik van onbebouwde gronden als permanente opslag-, stort-, of bergplaats toestaan.

7.5.2 Toepassingscriteria

De in lid 7.5.1 genoemde omgevingsvergunning kan slechts worden verleend, indien:

a. de activiteit niet tot gevolg heeft dat de betreffende hoogspanningsverbinding niet eenvoudig is te bereiken voor de betreffende leidingbeheerder;
b. geen sprake is van het opslaan van materialen of stoffen, die onder bepaalde omstandigheden gevaar van brand of explosie kunnen veroorzaken;
c. geen onevenredige aantasting plaatsvindt van het doelmatig functioneren van de hoogspanningsverbinding;
d. geen blijvend onevenredig afbreuk wordt gedaan aan de belangen van en de veiligheidssituatie rond de betreffende hoogspanningsverbinding, en;
e. er vooraf schriftelijk advies is ingewonnen bij de betreffende leidingbeheerder(s).

7.6 Omgevingsvergunningvoor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

a. Het is verboden om zonder of in afwijking van een door burgemeester en wethouders verleende omgevingsvergunning de volgende werken of werkzaamheden uit te voeren, te doen of te laten uitvoeren, die de veiligheid kunnen schaden of de continuïteit van de energievoorziening in gevaar kunnen brengen:
   1. het aanbrengen van hoogopgaande beplanting en/of bomen;
   2. het aanbrengen van bovengrondse constructies, installaties of apparatuur;
   3. het ophogen en egaliseren, bodemverlaging of afgraven of anderszins wijzigen in maaiveld- en weghoogte.

b. Het onder a bedoelde verbod geldt niet voor werken of werkzaamheden die het normale onderhoud, gebruik en beheer van de hoogspanningsverbinding betreffen, of die reeds is uitvoering zijn op het tijdstip waarop het plan rechtskracht verkrijgt.

c. De werken en werkzaamheden als bedoeld onder a zijn slechts toelaatbaar, indien door die werken en werkzaamheden, dan wel door de daarvan hetzij direct, hetzij indirect te verwachten gevolgen geen onevenredige aantasting van de belangen van de hoogspanningsverbinding en/of energievoorziening ontstaat of kan ontstaan.

d. Alvorens te beslissen omtrent een vergunning als bedoeld onder a, wordt het advies ingewonnen van de betreffende leidingbeheerder.

7.7 Wijzigingsbevoegdheid

a. Burgemeester en wethouders zijn op grond van artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening bevoegd het plan te wijzigen door:
   1. het verwijderen van de dubbelbestemming "Leiding - Hoogspanningsverbinding", indien er sprake is van het verwijderen dan wel het permanent buiten gebruik stellen van de bestaande bovengrondse hoogspanningsverbinding;
   2. het wijzigen van de situering van de dubbelbestemming "Leiding - Hoogspanningsverbinding", indien er sprake is van het verplaatsen van een bestaande hoogspanningsverbinding.

b. Burgemeester en wethouders geven geen toepassing aan de onder a.2 genoemde wijzigingsbevoegdheid, indien hierdoor onevenredige aantasting plaatsvindt van:
   1. het woon- en leefklimaat;
   2. het straat- en bebouwingsbeeld;
   3. de verkeersveiligheid;
   4. de parkeerdruk op de openbare ruimte;
   5. de sociale veiligheid;
   6. de milieusituatie;
   7. de cultuurhistorische waarde;
   8. de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden.

Hoofdstuk 3 Algemene regels

Artikel 8 Anti-dubbeltelregel

Grond die eenmaal in aanmerking is genomen bij het toestaan van een bouwplan waaraan uitvoering is gegeven of alsnog kan worden gegeven, blijft bij de beoordeling van latere bouwplannen buiten beschouwing.

Artikel 9 Algemene gebruiksregels

9.1 Algemeen gebruiksverbod

Het is verboden de gronden en bouwwerken te gebruiken, te laten gebruiken of in gebruik te geven op een wijze of tot een doel, strijdig met de in het plan aan de grond gegeven bestemmingen, tenzij voor dit afwijkende gebruik op grond van de regels in dit plan een omgevingsvergunning is verleend.

Overtreding van dit verbod is een strafbaar feit als bedoeld in artikel 1a onder 2° van de Wet op de economische delicten.

Artikel 10 Algemene aanduidingsregels

10.1 Geluidzones

10.1.1 geluidzone - industrie

a. Ter plaatse van de aanduiding “geluidzone - industrie” mogen op gronden gelegen binnen deze zone, in afwijking van het bepaalde elders in de regels van dit plan, geen woningen of andere geluidgevoelige gebouwen worden gebouwd en geen geluidgevoelige terreinen worden aangelegd.
b. Het onder a genoemde verbod geldt niet:
    1. voor het vernieuwen, veranderen of vergroten van woningen, andere geluidgevoelige gebouwen of geluidgevoelige terreinen overeenkomstig de regels van dit plan, mits daarbij de afstand tot het industrieterrein niet wordt verkleind, de bouwhoogte van het gebouw niet toeneemt, het aantal woningen of andere geluidsgevoelige gebouwen of geluidsgevoelige terreinen niet toeneemt en wordt voldaan aan de van toepassing zijnde eisen voor de karakteristieke geluidwering uit het Bouwbesluit;
    2. indien burgemeester en wethouders ten behoeve van de bouw van de woningen of andere geluidsgevoelige gebouwen of aanleg van geluidsgevoelige terreinen een hogere grenswaarde hebben vastgesteld en wordt voldaan aan de van toepassing zijnde eisen voor de karakteristieke geluidwering uit het Bouwbesluit;
    3. indien door middel van akoestisch onderzoek wordt aangetoond dat door het treffen van een maatregel een situatie kan worden gecreëerd, waardoor wordt voldaan aan de voorkeursgrenswaarde;
    4. indien de naar het gezoneerde industrieterrein gekeerde gevel van de woning of van het andere geluidsgevoelige gebouw voldoet aan de voorwaarden, zoals vermeld in artikel 1b, lid 4 van de Wet geluidhinder en door middel van akoestisch onderzoek is aangetoond, dat minimaal sprake is van één geluidluwe gevel (geluidsbelasting minder dan 50 dB(A)).
c. Burgemeester en wethouders zijn op grond van artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening bevoegd het plan te wijzigen door:
    1. het wijzigen van de geluidzone, waarbij aangetoond dient te worden dat de geluidsbelasting in het gebied dat ophoudt deel uit te maken van de geluidzone lager is dan 50 dB(A);
    2. het opheffen van de geluidzone, met dien verstande dat opheffing uitsluitend kan plaatsvinden wanneer de bestemming van het betrokken terrein zodanig is gewijzigd dat het geen zoneplichtig industrieterrein meer is.

10.2 overige zone - bodemdalingsgebied

Binnen de op de verbeelding door middel van de gebiedsaanduiding "overige zone - bodemdalingsgebied" aangegeven gronden mag niet worden gebouwd, tenzij het bevoegd gezag advies heeft ingewonnen bij het Staatstoezicht op de Mijnen over de te verwachten veiligheidsrisico's als gevolg van bodeminstabiliteit in relatie tot de perceelslocatie en verwachte levensduur van het gebouw.

Artikel 11 Algemene afwijkingsregels

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van de regels van dit plan:

a. voor het afwijken van de in het plan voorgeschreven maten, afmetingen en percentages met ten hoogste 10%;
b. voor het in geringe mate aanpassen van het beloop of het profiel van wegen of de aansluiting van wegen onderling, indien de verkeersveiligheid en/of verkeersintensiteit daartoe aanleiding geeft;
c. voor het uitvoeren van een bouwplan, indien op grond van de definitieve uitmeting van het bouwperceel of in verband met de verkaveling of situering blijkt dat aanpassing van het bestemmingsplan noodzakelijk zou zijn en de afwijking van de bouwgrens niet meer bedraagt dan 3 meter;
d. voor de bouw van antenne-installaties ten behoeve van mobiele telecommunicatie en overige antennes, zend- en sirenemasten tot een bouwhoogte van maximaal 15 meter;
e. voor het bouwen van bouwwerken, geen gebouwen zijnde, tot een bouwhoogte van maximaal 10 meter, met uitzondering van erf- en perceelsafscheidingen.

De in dit artikel genoemde omgevingsvergunningen worden uitsluitend verleend onder de voorwaarde dat geen onevenredige aantasting plaatsvindt van:

- het woon- en leeklimaat;
- het straat- en bebouwingsbeeld;
- de verkeersveiligheid;
- de sociale veiligheid;
- de cultuurhistorische waarde;
- de milieusituatie;
- de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden.

Artikel 12 Algemene wijzigingsregels

Burgemeester en wethouders zijn op grond van artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening bevoegd het plan te wijzigen:

a. voor een wijziging in de situering van bestemmingsgrenzen en bouwvlakken, indien bij de uitvoering van het plan mocht blijken, dat verschuivingen in verband met ingekomen bouwplannen wenselijk of noodzakelijk zijn, mits de bestemmingsgrenzen of bouwgrenzen niet meer dan 5 meter worden verschoven;
b. voor het wijzigen van de voorgeschreven maten, afmetingen en percentages met ten hoogste 20%;
c. voor het bouwen van zend- en sirenemasten met een maximum bouwhoogte van 50 meter.

De in dit artikel genoemde wijzigingsbevoegdheden worden uitsluitend toegepast onder de voorwaarde dat geen onevenredige aantasting plaats vindt van:

- het woon- en leefklimaat;
- het straat- en bebouwingsbeeld;
- de verkeersveiligheid;
- de sociale veiligheid;
- de milieusituatie;
- de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden.

Artikel 13 Algemene procedureregels

13.1 Procedureregels wijziging en nadere uitwerking

Bij toepassing van een wijzigingsbevoegdheid of verplichting tot uitwerking, zoals bedoeld in deze regels, gelden de procedureregels zoals voorgeschreven in artikel 3.9a, lid 1 van de Wet ruimtelijke ordening, met dien verstande dat:

a. indien het een besluit op aanvraag betreft, burgemeester en wethouders de aanvrager zo nodig in de gelegenheid stellen te reageren op de naar voren gebrachte zienswijzen;
b. indien tegen het ontwerp-besluit zienswijzen naar voren zijn gebracht, het besluit tot het al dan niet vaststellen van de wijziging of uitwerking met redenen wordt omkleed;
c. burgemeester en wethouders het besluit tot het al dan niet vaststellen van de wijziging of uitwerking bekend maken aan de aanvrager en eventuele indieners van zienswijzen.

Artikel 14 Overige regels

14.1 Bergen, vasthouden en afvoeren van hemelwater

a. Hemelwater afkomstig van bebouwing en overig verhard oppervlak op een bouwperceel dient op het bij die bebouwing en overig verhard oppervlak behorende onbebouwde en onverharde terrein te worden geborgen of geïnfiltreerd in de bodem.
b. Het bepaalde onder a is niet van toepassing voor bouwpercelen met bestaande bebouwing en terreinverharding, waar op het tijdstip van inwerkingtreding van dit plan reeds op een andere wijze uitvoering wordt gegeven aan het bergen of infiltreren van hemelwater dat van die bestaande bebouwing en terreinverharding afkomstig is.
c. Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde onder b en alsnog het bepaalde onder a geheel of gedeeltelijk van toepassing verklaren indien door gebruikmaking van de daartoe in dit plan opgenomen mogelijkheden het bebouwde en verharde oppervlak wordt vergroot.

14.2 Geluidzoneringsplichtige inrichtingen

De vestiging van geluidzoneringsplichtige inrichtingen op gronden die niet zijn gelegen op een gezoneerd industrieterrein als bedoeld in de Wet geluidhinder en voor zover dit in de regels van de betreffende bestemmingen en aanduidingen niet reeds expliciet is uitgesloten, is niet toegestaan.

Hoofdstuk 4 Overgangs- en slotregels

Artikel 15 Overgangsrecht

15.1 Overgangsrecht bouwwerken

15.1.1 Overgangsbepaling

Een bouwwerk dat op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan aanwezig of in uitvoering is, dan wel gebouwd kan worden krachtens een omgevingsvergunning voor het bouwen, en afwijkt van het plan, mag, mits deze afwijking naar aard en omvang niet wordt vergroot,

a. gedeeltelijk worden vernieuwd of veranderd;
b. na het teniet gaan ten gevolge van een calamiteit geheel worden vernieuwd of veranderd, mits de aanvraag van de omgevingsvergunning voor het bouwen wordt gedaan binnen twee jaar na de dag waarop het bouwwerk is teniet gegaan.

15.1.2 Afwijken

Burgemeester en wethouders kunnen eenmalig in afwijking van het bepaalde in lid 15.1.1 een omgevingsvergunning verlenen voor het vergroten van de inhoud van een bouwwerk als bedoeld in het eerste lid met maximaal 10%.

15.1.3 Uitzondering op het overgangsrecht bouwwerken

Lid 15.1.1 is niet van toepassing op bouwwerken die weliswaar bestaan op het tijdstip van inwerkingtreding van het plan, maar zijn gebouwd zonder vergunning en in strijd met het daarvoor geldende plan, daaronder begrepen de overgangsbepaling van dat plan.

15.2 Overgangsrecht gebruik

15.2.1 Overgangsbepaling

Het gebruik van grond en bouwwerken dat bestond op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan en hiermee in strijd is, mag worden voortgezet.

15.2.2 Strijdig gebruik

Het is verboden het met het bestemmingsplan strijdige gebruik, bedoeld in lid 15.2.1, te veranderen of te laten veranderen in een ander met dat plan strijdig gebruik, tenzij door deze verandering de afwijking naar aard en omvang wordt verkleind.

15.2.3 Verboden gebruik

Indien het gebruik, bedoeld in lid 15.2.1, na de inwerkingtreding van het plan voor een periode langer dan een jaar wordt onderbroken, is het verboden dit gebruik daarna te hervatten of te laten hervatten.

15.2.4 Uitzondering op het overgangsrecht gebruik

Lid 15.2.1 is niet van toepassing op het gebruik dat reeds in strijd was met het voorheen geldende bestemmingsplan, daaronder begrepen de overgangsbepalingen van dat plan.

Artikel 16 Slotregel

Deze regels worden aangehaald als:

Regels van het bestemmingsplan "Buitengebied Noordwest - Christinalust".

Colofon

Dit is een uitgave van:

Team Ruimtelijke Plannen
Afdeling Omgeving & Recht
Gemeente Enschede

© November 2018, gemeente Enschede

enschede.nl

Gemeente Enschede

Toelichting

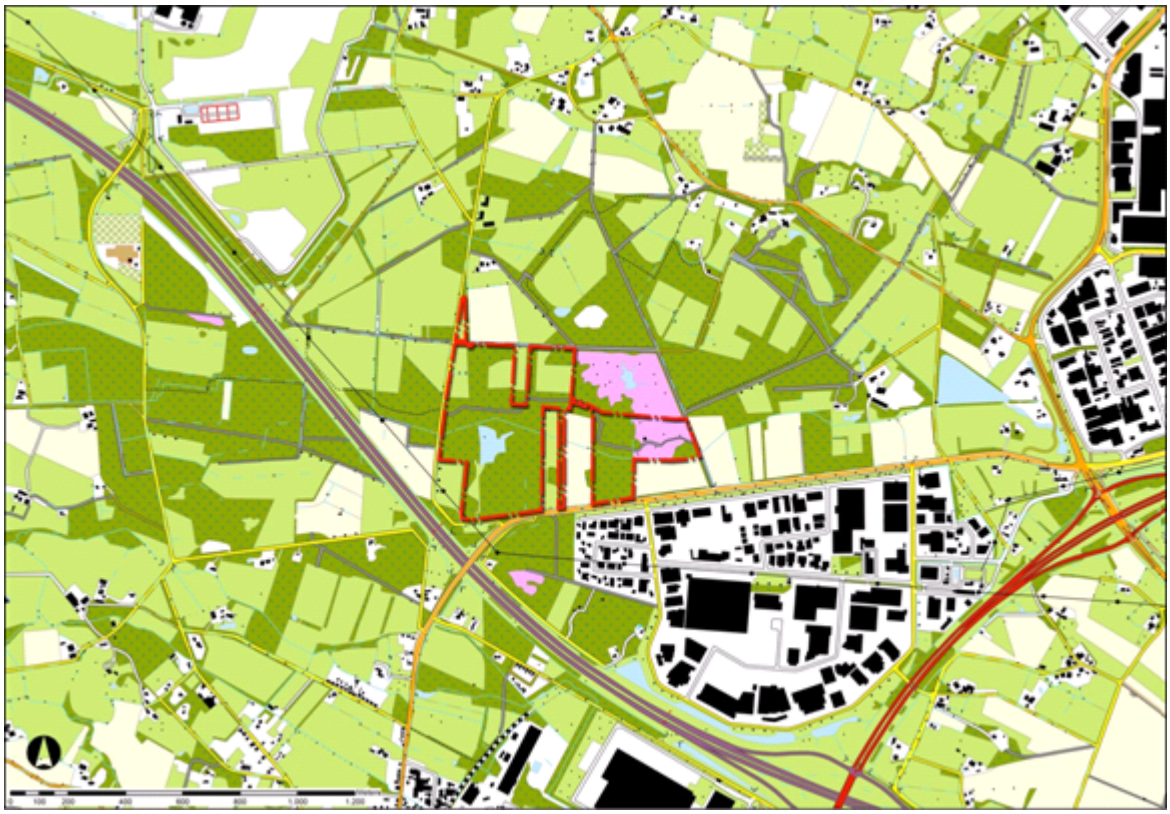
Bestemmingsplan

Buitengebied Noordwest - Christinalust

Status: Vastgesteld

enschede.nl

Buitengebied Noordwest - Christinalust

Inhoudsopgave

Toelichting **3**

Hoofdstuk 1 Inleiding **3**
1.1 Aanleiding bestemmingsplan 3
1.2 Ligging en begrenzing plangebied 3
1.3 Geldende juridische regelingen 4
1.4 Wettelijk kader 5
1.5 Adviezen, vooroverleg en procedure 6

Hoofdstuk 2 Planologisch beleidskader **8**
2.1 Ruimtelijk beleid en regels van het Rijk 8
2.2 Ruimtelijk beleid en regels van de provincie Overijssel 10
2.3 Gemeentelijk ruimtelijk relevant strategisch beleid 22

Hoofdstuk 3 Gebiedsbeschrijving **28**
3.1 Ruimtelijke structuur 28
3.2 Functionele structuur 29
3.3 Cultuurhistorie 30

Hoofdstuk 4 Gewenste ontwikkeling plangebied **32**
4.1 Ladder duurzame verstedelijking 32
4.2 Projecten en nieuwe initiatieven 32
4.3 Cultuurhistorie 40
4.4 Welstand en beeldkwaliteit 41
4.5 Duurzaamheid 43

Hoofdstuk 5 Omgevingsaspecten **47**
5.1 Milieu 47
5.2 Water 53
5.3 Natuur 57
5.4 Hoogspanningslijnen 60
5.5 Verkeer 61
5.6 Kabels en leidingen 62

Hoofdstuk 6 Juridische planopzet **63**
6.1 Algemeen 63
6.2 Indeling planregels 63
6.3 Beschrijving van het plan 64
6.4 Handhaving 66

Hoofdstuk 7 Economische uitvoerbaarheid **67**
7.1 Financieel economische uitvoerbaarheid 67

Toelichting

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Aanleiding bestemmingsplan

Het bestemmingsplan **"Buitengebied Noordwest - Christinalust"** heeft als doel de bestemming van de binnen het plan gelegen gronden en de bouw- en gebruiksmogelijkheden daarvan vast te leggen.

Natuurbegraven Nederland (hierna te noemen NBN) is voornemens op Landgoed Christinalust een natuurbegraafplaats te ontwikkelen. NBN pacht deze grond van de familie Jordaan, eigenaar van het landgoed. Deze ontwikkeling past binnen de visie die de familie Jordaan op het landgoed heeft.

In de toekomstige situatie wordt het plangebied in gebruik genomen als een natuurgebied waarbinnen natuurbegraven mogelijk is. Dit zijn natuurgebieden waar mensen een laatste rustplaats kunnen vinden en de ruimte hebben om met respect voor de natuur een persoonlijke invulling aan de afscheidsceremonie te geven, waar eeuwigdurende rust gegarandeerd is en waar duurzame aandacht is voor natuurontwikkeling en natuurbehoud. Het is daarom vanbelang dat de gronden de bestemming "Natuur" krijgen. Het onderhavige bestemmingsplan maakt dit mogelijk.

Natuurbegraven is een relatief nieuwe wijze van begraven, waarbij wordt begraven in een natuurlijke omgeving. Een natuurbegraafplaats is in de eerste plaats een bos of een natuurgebied en in de tweede plaats een begraafplaats.

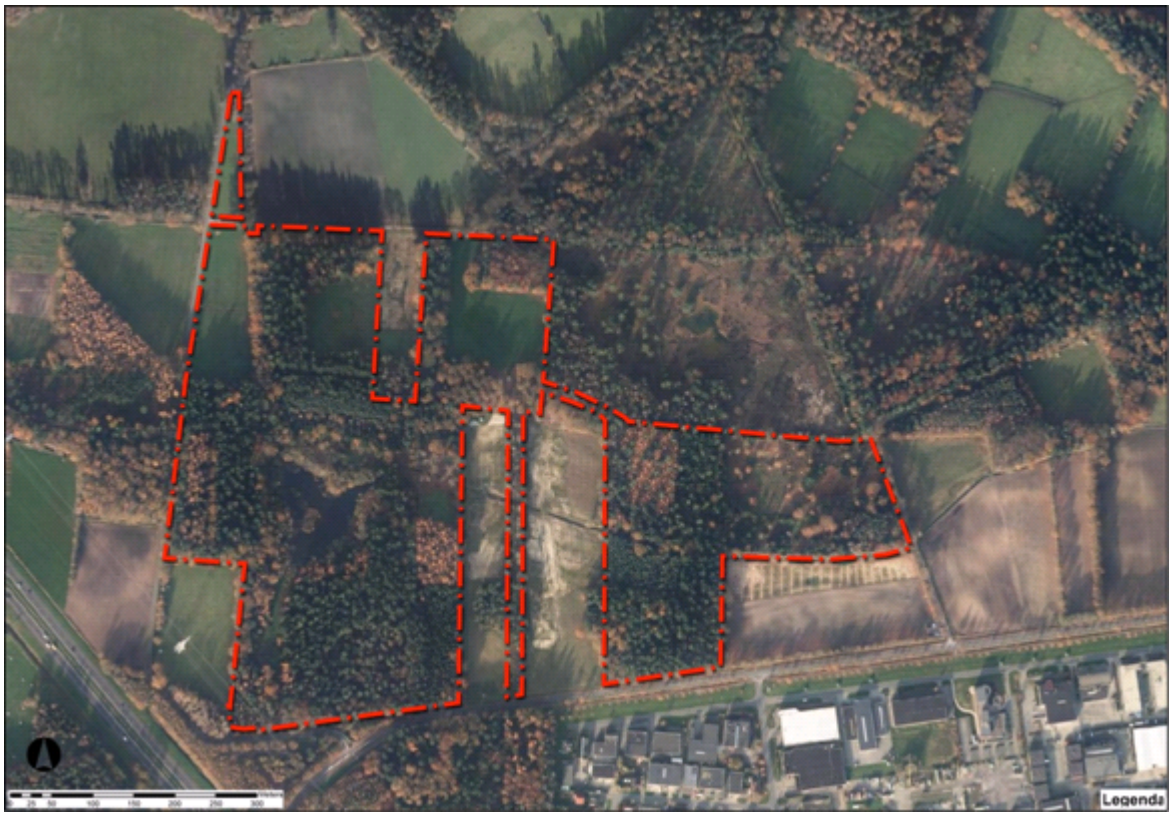
Het initiatief is in strijd met het ter plaatse vigerende bestemmingsplan 'Buitengebied - Noordwest'. Voor de realisatie van Natuurbegraafplaats Christinalust is daarom een partiële herziening van het bestemmingsplan Buitengebied Noordwest nodig ex artikel 3.1 van de Wet ruimtelijke ordening.

Het voorliggende bestemmingsplan Buitengebied Noordwest - Christinalust is hiervoor ontworpen.

1.2 Ligging en begrenzing plangebied

Het gebied waarop het bestemmingsplan **"Buitengebied Noordwest - Christinalust"** betrekking heeft wordt globaal begrensd door de Hofdijk in het noorden, de Zwartevennenweg in het oosten, de Windmolenweg in het zuiden en de Haimersweg in het westen en ligt in het westelijk deel van het Enschedese buitengebied.

Het plangebied beslaat circa 28 hectare en wordt voornamelijk gekenmerkt door naaldhoutproductiebossen (met name fijnspar, grove den, Japanse lariks en douglas) van verschillende leeftijden. Daarnaast bestaat het gebied onder andere uit een heideterrein, een waterplas en een aantal landbouwpercelen. Het is gelegen in het buurtschap Twekkelo (ten westen van de stad Enschede).

Afbeelding: Ligging plangebied

1.3 Geldende juridische regelingen

Het gebied valt onder het bestemmingsplan “Buitengebied Noordwest”, dat op 10 maart 2014 is vastgesteld door de gemeenteraad van Enschede. Op 24 februari 2016 is het bestemmingsplan na uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State onherroepelijk geworden.

De gronden binnen het plangebied hebben de bestemmingen Bos, Natuur, Water, Agrarisch met Waarden - Agrarische functie met landschapswaarden, en - Agrarische functie met ecologische waarden. Aan de zuidwestzijde van het plangebied liggen de dubbelbestemmingen Leiding - Hoogspanningsverbinding en Leiding - Gas. Aan de zuidoostzijde van het plangebied heeft de Gebiedsaanduiding - Geluidzone Industrie een kleine overlap met het plangebied. In het noordwesten van het plangebied heeft de gebiedaanduiding Overige zone- bodemdalingsgebied een overlap met het plangebied.

In dit bestemmingsplan wordt soms de term "Landgoed Christinalust" of "Christinalust" gebruikt. Het daadwerkelijke landgoed Christinalust is wat betreft eigendomsgrenzen groter (7 hectare groter) dan het plangebied. Vanwege de leesbaarheid is ervoor gekozen om in voorliggend bestemmingsplan ook de term "Landgoed Christinalust" te gebruiken voor het plangebied.

Een klein gedeelte van het plangebied is gelegen buiten Landgoed Christinalust. Om de gronden van de natuurbegraafplaats met elkaar te verbinden is een erfdienstbaarheid van overpad gevestigd ten behoeve van Landgoed Christinalust en de daarop te realiseren natuurbegraafplaats.

1.4 Wettelijk kader

Het wettelijk kader van een bestemmingsplan is de Wet ruimtelijke ordening (hierna Wro) en het Besluit ruimtelijke ordening (hierna Bro).

Wet ruimtelijke ordening (Wro)

De Wro schrijft voor dat de gemeenteraad "voor het gehele grondgebied van de gemeente een of meer bestemmingsplannen vaststelt, waarbij ten behoeve van een goede ruimtelijke ordening de bestemming van de in dat plan begrepen grond wordt aangewezen en met het oog op die bestemming regels worden gegeven".

Besluit ruimtelijke ordening (Bro)

In het Bro is geregeld hoe een bestemmingsplan en andere ruimtelijke plannen er uit moeten zien, wat vastgelegd moet worden en wat meegewogen moet worden (artikelen 3.1.2 t/m 3.1.7 en artikelen 3.2.1 t/m

3.2.4 Bro). In artikel 3.1.6 van het Bro is bepaald dat elk bestemmingsplan vergezeld gaat van een toelichting. In de toelichting moet worden vermeld wat de uitkomsten zijn van onderzoeken over ecologie/flora/fauna, hoe het is gesteld met de waterhuishouding, of de Wet milieubeheer van toepassing is voor bijvoorbeeld een Milieu Effect Rapport (MER), of sprake is van archeologische/cultuurhistorische waarden, welke milieukwaliteitseisen wat betreft lucht, bodem, geluid bij het plan betrokken zijn en welk beleid van gemeente, provincie en Rijk een rol speelt.

Een bestemmingsplan is daarom een juridisch ruimtelijk beleidsdocument, waarin de bestemming van de gronden met inbegrip van de daarop van toepassing zijnde gebruiks- en bouwregels en de daarop aanwezige bebouwing worden vastgelegd, maar waarin ook ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden zijn opgenomen.

Digitalisering

Alle ruimtelijke plannen moeten voor iedereen digitaal beschikbaar en raadpleegbaar zijn. Daarvoor is een landelijke voorziening in het leven geroepen. Er moet gewerkt worden via landelijk vastgestelde regels (artikel 1.2.1 en 1.2.2 Bro, nader uitgewerkt in de ministeriële Regeling standaarden ruimtelijke ordening).

Kosten

In de wet is bepaald dat de kosten voor het maken van een bestemmingsplan verhaald kunnen worden op de aanvrager. Die kosten worden vastgesteld in een exploitatieplan, maar ze kunnen ook op een andere wijze verhaald worden bijvoorbeeld door het sluiten van een overeenkomst (afdeling 6.4 Wro).

1.5 Adviezen, vooroverleg en procedure

Adviezen

Voorafgaand aan het in procedure brengen van een bestemmingsplan vragen burgemeester en wethouders aan het binnen het plangebied werkzame erkende wijkorgaan advies uit te brengen over het in voorbereiding zijnde bestemmingsplan. Dit is geen wettelijke procedurestap maar een binnen de gemeente Enschede gehanteerde werkwijze die is vastgelegd in de Regeling Wijkorganen 2008 en nader uitgewerkt in de notitie Wijkorganen en Adviesafspraken.

Binnen het plangebied van het bestemmingsplan **"Buitengebied Noordwest - Christinalust"** is de Vereniging Behoud Twekkelo actief.

Met de de Vereniging Behoud Twekkelo heeft op 30 januari 2017 overleg plaatsgevonden. Het onderhavige bestemmingplan zal tevens toegezonden worden aan de Vereniging Behoud Twekkelo in het kader van de bestemmingsplanprocedure zodat ze, indien nodig, hun zienswijze naar voren kunnen brengen.

Vooroverleg

In het Bro is voorgeschreven (artikel 3.1.1) dat burgemeester en wethouders voorafgaand aan het in procedure brengen van een nieuw bestemmingsplan overleg moeten plegen met de besturen van eventueel betrokken andere gemeenten, het waterschap, de provincie en met die diensten van het Rijk die betrokken zijn bij de zorg voor de ruimtelijke ordening of belast zijn met de behartiging van belangen die in het plan in het geding zijn. Van het wettelijke vooroverleg met Rijk en provincie kan in de praktijk in veel gevallen worden afgezien. De provincie Overijssel en het Rijk hebben beleid vastgesteld, waarin is bepaald dat zij een bestemmingsplan alleen nog voor vooroverleg willen ontvangen, indien dat bestemmingsplan ontwikkelingen mogelijk maakt die raken aan bepaalde ruimtelijke belangen van de provincie of het Rijk.

Het initiatief om binnen het plangebied een natuurbegraafplaats te realiseren is voorbesproken met daartoe bevoegde medewerkers van de Provincie Overijssel. Zij hebben te kennen gegeven zich in principe te kunnen vinden in deze planontwikkeling. Het concept-ontwerp bestemmingsplan is daarnaast in het kader van het wettelijk vooroverleg aan de provincie voorgelegd.

Procedure

Vooraankondiging

Burgemeester en wethouders moeten burgers en anderen informeren over het voornemen een bestemmingsplan voor te bereiden op verzoek van een derde of uit eigen beweging. Dat voornemen wordt gepubliceerd in het gemeentelijk huis-aan-huisblad en op internet. In Enschede wordt geen gelegenheid geboden om zienswijzen hieromtrent naar voren te brengen (artikel 1.3.1 Bro).

In dit geval is het voornemen om een nieuw bestemmingsplan, genaamd **"Buitengebied Noordwest - Christinalust**" in voorbereiding te nemen op 2 november 2016 gepubliceerd in het gemeentelijk blad "Huis aan Huis" en op de website van de gemeente Enschede.

Terinzagelegging ontwerpplan

In de Wro staat dat op de procedure van een bestemmingsplan de uniforme openbare voorbereidingsprocedure uit afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing is. Dit betekent dat het ontwerp van een bestemmingsplan gedurende een periode van zes weken ter inzage moet worden gelegd. Deze terinzagelegging biedt iedereen de mogelijkheid om gedurende die periode zienswijzen naar voren te brengen bij de gemeenteraad. Die terinzagelegging wordt gepubliceerd in de Nederlandsche Staatscourant en in het gemeentelijk blad "Huis aan Huis" en langs "elektronische weg", dus internet.

De aankondiging van de terinzagelegging van dit ontwerpbestemmingsplan **"Buitengebied Noordwest - Christinalust**" en de mogelijkheid om tijdens die periode een zienswijze naar voren te brengen zal gepubliceerd worden in de Huis aan Huis, in de Staatscourant, op de website van de gemeente Enschede en op de website www.officielebekendmakingen.nl.

Rechtsbescherming

Na vaststelling van het bestemmingsplan door de gemeenteraad staat voor belanghebbenden nog de mogelijkheid open om bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State beroep in te stellen tegen het bestemmingsplan.

Hoofdstuk 2 Planologisch beleidskader

2.1 Ruimtelijk beleid en regels van het Rijk

2.1.1 Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte

Het ruimtelijk en mobiliteitsbeleid op rijksniveau staat in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR). De structuurvisie is sinds maart 2012 van kracht en vormt de kapstok voor bestaand en nieuw rijksbeleid met ruimtelijke consequenties.

In de SVIR beschrijft de Rijksoverheid haar visie op de ruimtelijke en mobiliteitsopgaven voor Nederland in de richting van het jaar 2040. Eén van de kernbegrippen in de SVIR is decentralisatie. Het kabinet wil beslissingen over ruimtelijke ontwikkelingen dichter bij burgers en bedrijven brengen. Provincies en gemeenten krijgen letterlijk de ruimte om maatwerk te leveren voor regionale opgaven.

Het kabinet heeft dertien nationale (gelijkwaardige) belangen opgesteld. Dit zijn concrete belangen waarvoor het Rijk verantwoordelijk is en waarop het resultaten wil boeken. Een van die belangen betreft 'Ruimte voor een nationaal netwerk van natuur voor het overleven en ontwikkelen van flora- en faunasoorten'.

Conclusie

Door verhoging van de ecologische waarden van het plangebied en door de borging van de duurzame instandhouding van deze ecologische waarden geeft de ontwikkeling van de natuurbegraafplaats Christinalust invulling aan het nationale belang om ruimte voor een nationaal netwerk van natuur te realiseren voor het overleven en ontwikkelen van flora en faunasoorten. In het plangebied voor natuurbegraafplaats Christinalust wordt door NBN ruim 3 hectare landbouwgrond omgevormd naar natuurterrein. Deze ruim 3 hectare nieuwe natuur levert een substantiële bijdrage aan het nationale netwerk van natuur.

2.1.2 Besluit algemene regels ruimtelijke ordening en Besluit ruimtelijke ordening

De basis van juridische borging van de realisatie van de nationale belangen ligt in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) en het Bro.

Het Barro is in werking sinds 2011 en bevat onderwerpen die van rijksbelang zijn, zoals defensie, de ecologische hoofdstructuur, de elektriciteitsvoorziening en toekomstige uitbreiding van het hoofd(spoor)wegennet. Per onderwerp bevat het Barro regels waaraan bestemmingsplannen moeten voldoen. Binnen drie jaar moet het onderwerp zijn opgenomen in een bestemmingsplan.

2.1.3 Toetsing bestemmingsplan aan beleid en regels van het Rijk

In het Bro staat onder meer het volgende:

1. de verplichting om ruimtelijke visies, plannen, besluiten, verordeningen of algemene maatregelen van bestuur digitaal ('elektronisch') beschikbaar te stellen. Alle ruimtelijke plannen zijn te vinden op www.ruimtelijkeplannen.nl. Er is overgangsrecht opgenomen in het Bro;
2. de vormgeving en inrichting van ruimtelijke plannen;
3. gedetailleerde bepalingen over de inhoud van een bestemmingsplan;
4. overgangsrecht voor bestaande gebouwen, bouwwerken of bestaand gebruik;
5. de procedure voor het afhandelen van een planschadeverzoek;
6. bepalingen over het exploitatieplan en subsidieregelingen.

2.1.4 Wet op de lijkbezorging

De wet op de lijkbezorging regelt de lijkbezorging in ruime zin. Hieronder vallen onderdelen zoals de locatie en beheer van een bijzondere begraafplaats. De wet geeft aan dat een bijzondere begraafplaats kan worden aangelegd en in stand kan worden gehouden door een privaatrechtelijke rechtspersoon. De wet regelt voorts dat de gemeenteraad bevoegd gezag is in het aanwijzen van de locatie van de begraafplaats. De wet schrijft daarnaast voor dat er een register dient te worden bijgehouden met de begraven lijken en een nauwkeurige aanduiding van de plaats waar zij begraven zijn. In de administratie van de natuurbegraafplaats zal een register worden bijgehouden van de exacte locatie van de reserveringen en de begravingen op de natuurbegraafplaats. Dit wordt gedaan omdat er na verloop van tijd geen zichtbare herkenningspunten meer zullen zijn op de plek van het graf.

2.1.5 Besluit op de lijkbezorging

Het Besluit op de lijkbezorging regelt onder meer de wijze van begraven en de inrichting van het graf. Zo regelt dit besluit dat bij het begraven geen gebruik mag worden gemaakt van kunststof of metalen omhulsels. Dit sluit aan bij het concept van 'natuurbegraven', waarbij alleen gebruik gemaakt mag worden van natuurlijke materialen die gemakkelijk afbreken en vergaan in de bodem.

Er zijn diverse uitgangspunten waar rekening mee gehouden dient te worden bij de inrichting van een graf. Zo wordt aangegeven dat er minimaal 65 centimeter grond bovenop de kist of het omhulsel moet worden aangebracht. De afstand tussen kisten bedraagt minimaal 30 centimeter. Daarnaast zal de kist of het omhulsel zich 30 centimeter boven de gemiddelde hoogste grondwaterstand moeten begeven. In het besluit wordt tevens aangegeven dat de afstand van een graf tot aan de erfafscheiding ten minste één meter dient te bedragen.

2.1.6 Inspectierichtlijn Lijkbezorging

De Inspectierichtlijn lijkbezorging kan worden gezien als een advies van de Inspectie van de volksgezondheid voor de milieu hygiënische aspecten van de lijkbezorging. In deze richtlijn worden adviezen gegeven over het tegengaan van bodem- en grondwaterverontreiniging, onvolledige lijkvertering en hinderaspecten. In de richtlijn komt naar voren dat een bodem van zand- of zavelgrond het meest geschikt is voor een begraafplaats. Ook wordt aangegeven dat de afstand tussen de begraafplaats en een woning, 20 tot 30 meter dient te bedragen en er een erfafscheiding dient te zijn die de privacy waarborgt. Verder wordt in deze inspectierichtlijn aangegeven dat geluidshinder vanuit de nabije omgeving voorkomen dient te worden. Het is bijvoorbeeld ongewenst dat een begrafenis(toespraak) door geluidhinder wordt verstoord. Er moet daarom worden gestreefd naar een geluidbelasting van niet meer dan 40 dB(A).

2.1.7 Technische adviezen voor de inrichting van begraafplaatsen en graven

De bijlage 'Technische adviezen voor de inrichting van begraafplaatsen en graven' behorend bij de Inspectierichtlijn Lijkbezorging is in 2014 geactualiseerd. In deze bijlage zijn adviezen voor de inrichting van begraafplaatsen opgenomen waaronder adviezen over een adequaat ontwaterings- en afwateringssysteem. In deze bijlage is opgenomen dat de grond- en grondwatercriteria bij natuurbegraven geen belemmerend thema zijn, omdat bij natuurbegraven sprake is van eeuwigdurende grafrust.

Conclusie

Bij de inrichting van de natuurbegraafplaats worden de regels uit de Wet op de lijkbezorging en het Besluit op de lijkbezorging in acht genomen. Met de adviezen uit de Inspectierichtlijn Lijkbezorging wordt bij de inrichting van de natuurbegraafplaats nadrukkelijk rekening gehouden.

De bodem van het plangebied bestaat voornamelijk uit zand en is bij uitstek geschikt voor begraven. Uitgangspunt is een goede inpassing van de natuurbegraafplaats in de omgeving. Om de privacy van het terrein te waarborgen en het zicht vanaf de openbare weg te beperken wordt er rondom, een piëteitszone van 10 meter in acht genomen waar geen begravingen plaatsvinden. Van geluidsoverlast op de natuurbegraafplaats zal vrijwel geen sprake zijn. De dichtstbijzijnde weg, de Windmolenweg, ligt op ongeveer 300 meter van de ceremonieruimte, waar de plechtigheden plaatsvinden. Ook de geluidszone van het nabijgelegen bedrijventerrein Marssteden ligt op ruime afstand van de ceremonieruimte. Aan het

afstandscriterium voor een burgerwoning wordt ruimschoots voldaan. Bij de realisatie van Natuurbegraafplaats Christinalust wordt de vereiste begravingsafstand tot de gemiddeld hoogste grondwaterstand uit het Besluit op de Lijkbezorging in acht genomen. Delen van het landgoed zal worden opgehoogd om te kunnen voldoen aan het besluit op de lijkbezorging. Daarbij nadrukkelijk rekening gehouden met de aanwezige ecologische en cultuurhistorische waarde

2.2 Ruimtelijk beleid en regels van de provincie Overijssel

2.2.1 Omgevingsvisie Overijssel

Het ruimtelijk beleid van de provincie Overijssel staat vooral in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening. Op 12 april 2017 hebben Provinciale Staten van Overijssel een herziening van de visie en verordening vastgesteld en op 1 mei 2017 zijn deze in werking getreden.

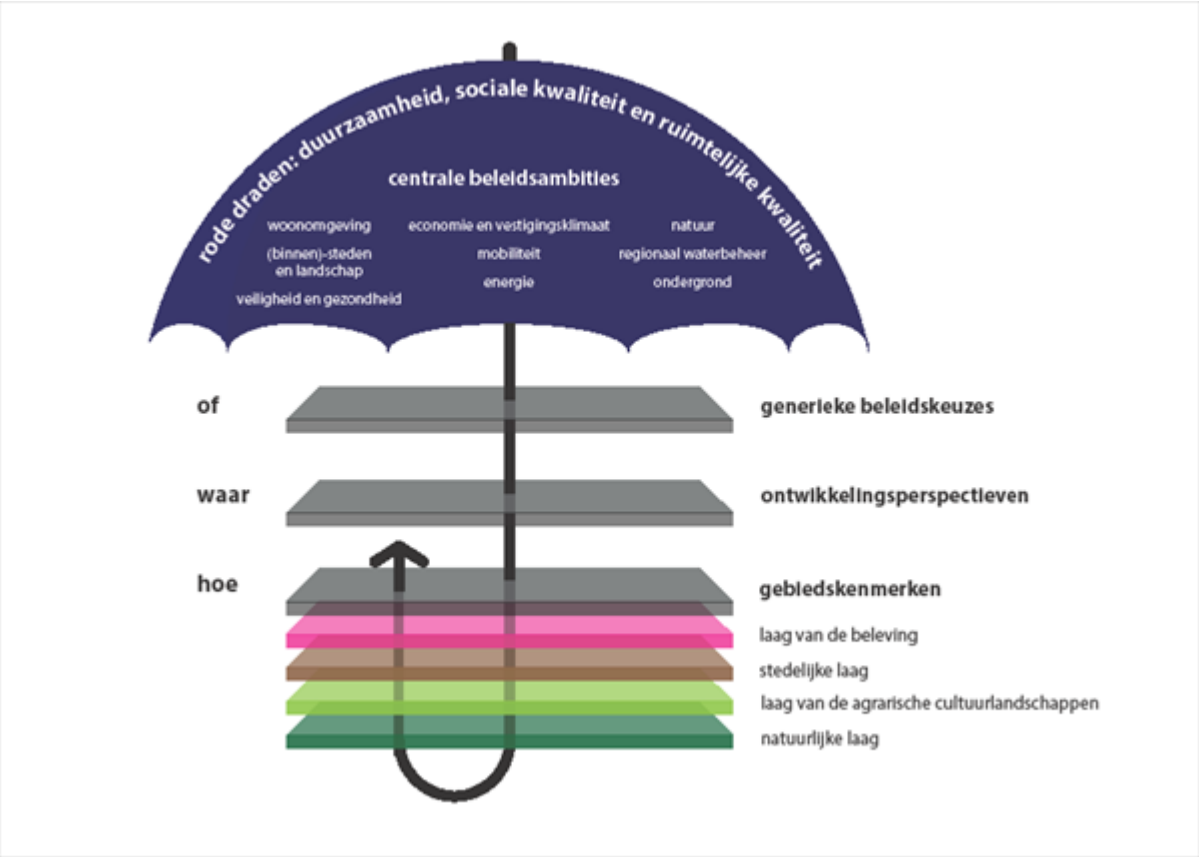
De Omgevingsvisie is een integrale visie waarin de beleidsambities en doelstellingen staan die van provinciaal belang zijn voor de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving van Overijssel. Het uitgangspunt is gericht op het jaar 2030. De visie biedt kaders in de vorm van ontwikkelingsperspectieven voor de groene omgeving en stedelijke omgeving. Daarbinnen krijgen gemeenten, waterschappen, maatschappelijke organisaties en andere initiatiefnemers mogelijkheden om ruimtelijke ontwikkelingen te realiseren.

De hoofdambitie van de visie is, net als in de oorspronkelijke omgevingsvisie van 2009, een toekomstvaste groei van welvaart en welzijn met een verantwoord beslag op de beschikbare natuurlijke hulpbronnen en voorraden. De opgaven en kansen waar de provincie Overijssel voor staat heeft men vertaald in centrale beleidsambities voor negen beleidsthema's. Deze benadert zij vanuit de drie overkoepelende 'rode draden': duurzaamheid, ruimtelijke kwaliteit en sociale kwaliteit.

Uitvoeringsmodel Omgevingsvisie

Om te bepalen of een initiatief bijdraagt aan de ambities, gebruikt de provincie het Uitvoeringsmodel Omgevingsvisie Overijssel. In dit uitvoeringsmodel staan de stappen of, waar en hoe centraal. Bij een initiatief kan aan de hand van deze drie stappen bepaald worden of een initiatief binnen de geschetste visie voor Overijssel mogelijk is (generieke beleidskeuzes), waar het past (ontwikkelperspectieven) en hoe het uitgevoerd kan worden (gebiedskenmerken)

In onderstaande afbeelding is het uitvoeringsmodel weergegeven. Vervolgens zijn de niveaus toegelicht. De '"vishaak" met de drie niveaus uit de Omgevingsvisie van 2009 is daarbij behouden gebleven. Boven het uitvoeringsmodel (in de paraplu) staan de rode draden en centrale beleidsambities weergegeven.

Afbeelding 2.1 Uitvoeringsmodel Omgevingsvisie Overijssel

Generieke beleidskeuzes vloeien voort uit beleid van EU, Rijk of provincie. Het zijn keuzes die bepalen of een ontwikkeling nodig is of mogelijk. De generieke beleidskeuzes zijn veelal normstellend.

De herziene Omgevingsvisie maakt daarbij onderscheid in:

1. Generieke beleidskeuzes voor heel Overijssel. Dit heeft zij gevat onder de ' Overijsselse ladder voor duurzame verstedelijking'. Dit is een nadere invulling van de nationale Ladder voor duurzame verstedelijking welke voor 'nieuwe stedelijke ontwikkelingen' verplicht moet worden doorlopen. De Overijsselse ladder geeft onder andere aan dat alle belangen die bij een ontwikkeling betrokken zijn, zorgvuldig tegen elkaar moeten worden afgewogen ('integraliteit'; is ook een eis uit bet Bro). Ook wordt onder andere ingegaan op zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik (voorheen verwoord in de 'SER-ladder') en '(boven)regionale afstemming' (gemeenten moeten hun ruimtelijke ontwikkelingsplannen afstemmen met buurgemeenten om te voorkomen dat inefficiënte concurrentie tussen gemeenten ontstaat).
2. Gebiedsspecifieke beleidskeuzes, zoals aanduidingen voor grondwaterbeschermingsggebieden, Natuurnetwerk Nederland (NNN) en Nationale Landschappen.

Ontwikkelingsperspectieven (waar)

Na de toetsing aan de generieke beleidskeuzes komen de ontwikkelingsperspectieven aan de orde. In de Omgevingsvisie staan zes ontwikkelperspectieven beschreven: drie voor de groene en drie voor de stedelijke omgeving. Daarbinnen is nog een onderverdeling gemaakt. De ontwikkelperspectieven zijn flexibel voor de toekomst en geven richting aan wat waar ontwikkeld zou kunnen worden.

Gebiedskenmerken (hoe)

Tot slot zijn de gebiedskenmerken van belang, die bestaan uit vier lagen (natuurlijke laag, laag van agrarische cultuurlandschappen, stedelijke laag en laag van de beleving. Voor elke laag gelden specifieke kwaliteitsvoorwaarden en -opgaven voor ruimtelijke ontwikkelingen. Het is de vraag 'hoe' een ontwikkeling

invulling krijgt.

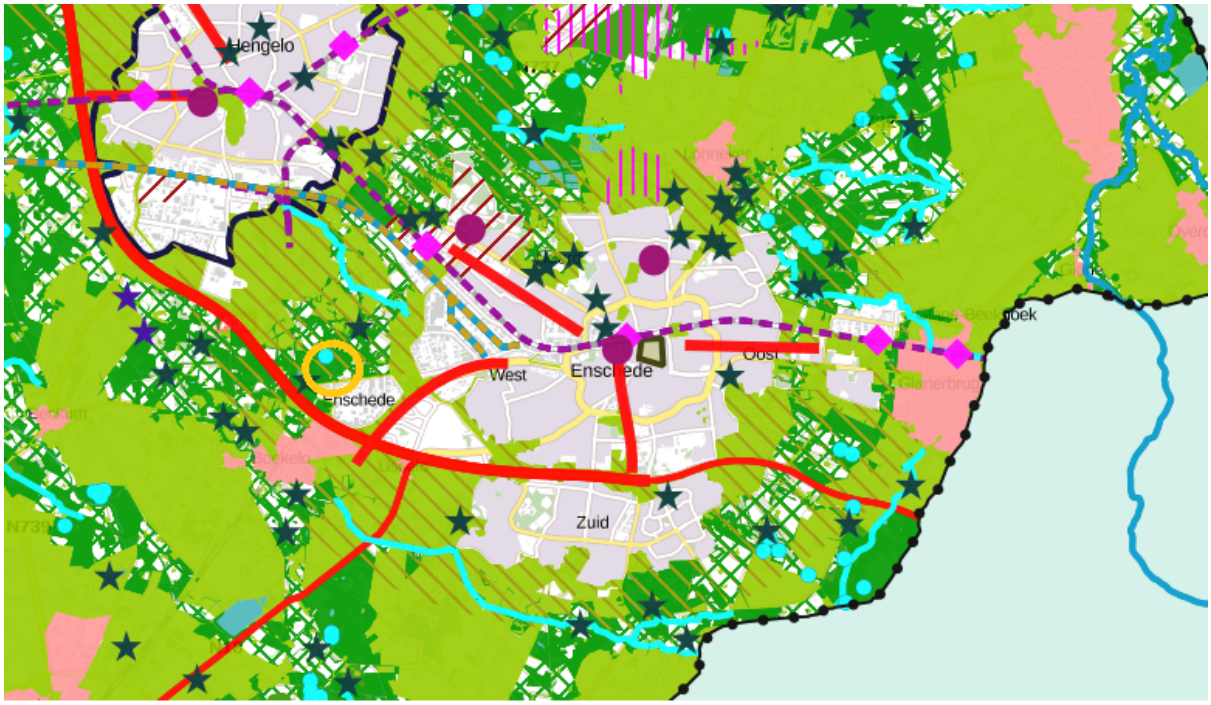
In het resterende deel van deze paragraaf wordt nader ingegaan op de generieke beleidskeuzes, de ontwikkelingsperspectieven en de gebiedskenmerken.

2.2.1.1 Toetsing van het initiatief aan het Uitvoeringsmodel Omgevingsvisie Overijssel

Indien de ontwikkeling van een natuurbegraafplaats op landgoed Christinalust wordt getoetst aan het Uitvoeringsmodel Omgevingsvisie Overijssel ontstaat globaal het volgende beeld.

Ontwikkelingsperspectieven

In het plangebied zijn het ontwikkelingsperspectief Groene omgeving en Stedelijke omgeving van belang.

Kaart ontwikkelingsperspectieven omgevingsvisie Overijssel met plangebied.

Ontwikkelingsperspectieven "Groene omgeving"

In de Groene omgeving staat de volgende uitdaging centraal: behoud en versterking van landschap en het realiseren van een samenhangend netwerk met ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw en andere economische dragers.

Het perspectief op provinciaal/regionaal niveau is om, via private initiatieven en de realisering van het Natuur netwerk Nederland (NNN), gebieden met hoge natuurwaarden (weer) in een onderling verband te brengen en gelijktijdig de regionale economie te versterken. Landgoederen maken hier in Overijssel lokaal een onderdeel van uit en combineren natuurwaarden, cultuurhistorische waarden en economische waarden.

Het NNN (incl. de Natura 2000-gebieden) en het watersysteem liggen in deze zone, die zijn dooraderd met beken, waterlopen, bronnen en vennen. Binnen het NNN staat het behouden en ontwikkelen van de natuur- en landschapskwaliteiten en de wateropgaven centraal. Daarnaast maken van deze zone ook gebieden deel uit met een agrarische functie. In deze buiten het NNN gelegen gebieden wordt ruimte geboden aan de ontwikkeling van (nieuwe) economische dragers waaronder de landbouw en initiatieven van waterschappen. Door toepassing van de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving kunnen buiten het NNN nieuwe ontwikkelingen die een bijdrage leveren aan beheer en versterking van de landschaps-, natuur- en wateropgave worden gerealiseerd.

Toetsing van het initiatief aan het Ontwikkelingsperspectief '"Groene Omgeving"

De ontwikkeling van de natuurbegraafplaats op het landgoed past binnen het provinciaal beleid voor Kwaliteitsimpuls Groene omgeving en draagt bij aan een versterking van de landschappelijke en natuurwaarden binnen het NNN. Voor de realisatie van de ceremonieruimte vindt een herbegrenzing van het NNN plaats. Ter compensatie wordt ruim 3 hectare landbouwgrond omgezet naar natuur. Deze gebieden liggen binnen het ontwikkelingsperspectief Ondernemen met Natuur en Water. De ontwikkeling van de natuurbegraafplaats Christinalust gaat gepaard met een fysieke verbetering van de aanwezige of potentiële waarden van het gebied.Door de realisatie van natuurgraven maakt Natuurbegraven Nederland verbetering van de natuurkwaliteit en een duurzame instandhouding van het natuurgebied mogelijk. Er wordt geïnvesteerd in het uitvoeren van extra natuurherstelmaatregelen voor een versnelde natuurontwikkeling tijdens de gebruiksfase, bijvoorbeeld door het aanbrengen van heideplagsel op schrale bodems voor een verbeterde vegetatieontwikkeling. Daarnaast beheert zij de natuurbegraafplaats als natuurgebied, zowel tijdens als na de gebruiksfase van het gebied als natuurbegraafplaats. Het natuurbeheer is voor minimaal 100 jaar geborgd.

De ontwikkeling betreft een evidente vorm van groen ondernemerschap en een menging van functies waarbij de ecologische en de recreatieve waarden van het gebied versterkt worden. Door het Planbureau voor de Leefomgeving wordt Heidepol (een locatie van NBN) gezien als voorbeeld hoe een bedrijf kan bijdragen aan het in instand houden en versterken van natuur[1] . Bij de inrichting van de natuurbegraafplaats wordt aangesloten bij de oorspronkelijke ecologische, landschappelijke en cultuurhistorische waarden van het gebied welke kenmerkend zijn voor Zuidoost-Overijssel.

Ontwikkelingsperspectieven "Stedelijke omgeving"

In de Stedelijke omgeving zijn enkele bijzondere gebiedscondities die specifieke kansen met zich meebrengen. Het stadsrandgebied is de overgang tussen bebouwd gebied en groene omgeving, zowel entree van de stad als verbinding met het buitengebied. Hier liggen kansen voor recreatiemogelijkheden, nieuwe landgoederen en eventueel stedelijke uitbreiding volgens gebiedskenmerken, bijv. woon-/werklandschappen.

Toetsing van het initiatief aan het Ontwikkelingsperspectief "Stedelijke Omgeving"

De realisatie van de natuurbegraafplaats past binnen de ambitie die geldt voor het stadsrandgebied. Door de aanleg en verbetering van de recreatieve routes door landgoed Christinalust verbeteren de recreatiemogelijkheden. Daarnaast is een natuurbegraafplaats een passende functie in een stadsrandgebied.

Gebiedskenmerken
Op basis van gebiedskenmerken in vier lagen (Natuurlijke laag, Laag van het agrarisch-cultuurlandschap, Stedelijke laag en Lust- en leisurelaag) gelden specifieke kwaliteitsvoorwaarden en -opgaven voor ruimtelijke ontwikkelingen. Daarnaast gelden ook gebiedskenmerken van provinciaal belang.

Gebiedskenmerkenkaart "Natuurlijke laag"
Overijssel bestaat uit een rijk en gevarieerd spectrum aan natuurlijke landschappen. Deze vormen de basis voor het gehele grondgebied van Overijssel. Het beter afstemmen van ruimtelijke ontwikkelingen op de natuurlijke laag kan ervoor zorgen dat de natuurlijke kwaliteiten van de provincie weer mede beeldbepalend worden. Ook in steden en dorpen bijvoorbeeld in nieuwe waterrijke woonmilieus en nieuwe natuur in stad en dorp.

Het plangebied Christinalust is op de gebiedskenmerkenkaart Natuurlijke laag aangeduid als:

- Dekzandvlakten en ruggen
- Beekdalen en natte laagten

"Dekzandvlakte en ruggen'"

De dekzandgronden beslaan een groot gedeelte van de oppervlakte van de provincie. Na de ijstijden bleef er

in grote delen een reliëfrijk - door de wind gevormd - zandlandschap achter, dat gekenmerkt wordt door relatief grote verschillen tussen hoog/droog en laag/ nat gebied. Soms vlak bij elkaar, soms verder van elkaar verwijderd. De ambitie is de natuurlijke verschillen tussen hoog en laag en tussen droog en nat functioneel meer sturend en beleefbaar te maken. Dit kan bijvoorbeeld door een meer natuurlijk watersysteem, door beplanting met 'natuurlijke' soorten en door de (strekkings)richting van het landschap te benutten in gebiedsontwerpen.

"Beekdalen en natte laagtes"

Het Overijsselse zandlandschap is van oorsprong kletsnat. In de laagtes van het zandgebied verzamelde zich het water. Hier ontwikkelden zich moerassen en broekbossen, waar het water in de loop van het seizoen geleidelijk uit weg sijpelde naar de lager gelegen delen, naar de beken en rivieren. Als ontwikkelingen plaats vinden in of in de directe nabijheid van beekdalen en natte laagtes, dan dragen deze bij aan extra ruimte voor de dynamiek van het stromende water en het vasthouden van water, aan versterking van de samenhang in het beeksysteem en aan vergroting van de zichtbaarheid, bereikbaarheid en beleefbaarheid van het water.

Toetsing van het initiatief aan de "Natuurlijke laag"
Het kenmerkende reliëf en het verschil tussen droog en nat in het landschap wordt deels hersteld door deze ontwikkeling. Daarnaast wordt met de te treffen landschapsmaatregelen uitsluitend gebruik gemaakt van soorten die van nature voorkomen in het gebied. Het beekdal wordt, als verbinding, versterkt door gebruik te maken van de juiste plantensoorten. Geconcludeerd kan worden dat het initiatief in overeenstemming is met de gebiedskenmerken van de "Natuurlijke laag".

Gebiedskenmerkenkaart "Laag van het agrarisch cultuurlandschap"
In het agrarisch cultuurlandschap gaat het er altijd om dat de mens inspeelt op de natuurlijke omstandigheden en die ten nutte maakt. Hierbij hebben nooit ideeën over schoonheid een rol gespeeld. Wel zijn we ze in de loop van de tijd gaan waarderen om hun ruimtelijke kwaliteiten. Vooral herkenbaarheid, contrast en afwisseling worden gewaardeerd. De ambitie is gericht op het voortbouwen aan de kenmerkende structuren van de agrarische cultuurlandschappen door óf versterking óf behoud óf ontwikkeling of een combinatie hiervan.
Het plangebied is op de gebiedskenmerkenkaart "Laag van het agrarisch cultuurlandschap" aangeduid als:

- Jonge heide- en broekontginningslandschap

"Jonge heide- en broekontginningslandschap"

Veel heidegebieden en nattere delen van het landschap zijn ontgonnen en/of vergaand ontwaterd. Daarmee is een nieuw landschap ontstaan. De dragende lineaire structuren van lanen, bosstroken en waterlopen en ontginningslinten met erven en de kenmerkende grote ruimtematen bepalen nu het beeld.

Toetsing van het initiatief aan de "Laag van het agrarisch cultuurlandschap"

Het initiatief hersteld en versterkt de bestaande landschapskenmerken en de cultuurhistorisch waarden van het landgoed Christinalust. De hoofdstructuur van lanen, bosstroken en waterlopen van het gebied blijft in stand en wordt verder versterkt. De ontwikkeling is in overeenstemming met de gebiedskenmerken van de 'Laag van het agrarisch cultuurlandschap'. Zie hiervoor bijlage 1 van de regels voor een nadere onderbouwing.

Gebiedskenmerkenkaart "lust- en leisurelaag"

Het plangebied is op de gebiedskenmerkenkaart lust- en leisurelaag aangeduid als:

- stads- en dorpsranden
- recreatieve routes en vaarwegen

"Stads- en dorpsranden"

In de stads- en dorpsranden komen stad en land elkaar tegen. De randen zijn bepalend voor de identiteit van zowel de steden en dorpen als het landschap daaromheen. In de stads- en dorpsranden sluiten recreatieve en utilitaire routes van buiten de stad / het dorp aan op de binnenstedelijke / dorpsstructuur. In deze gebieden komen veel opgaven en belangen samen zoals dorps- en stadsuitbreidingen, infrastructuur, landbouw, landschapsontwikkeling, water en natuur.

"Recreatieve routes en vaarwegen"
De hoofdstructuur van recreatieve routes (wandelpaden, fietspaden, etc.) en vaarwegen maakt onderdeel uit van het informele trage netwerk. Dit netwerk maakt Overijssel toegankelijk en beleefbaar voor inwoners en toeristen.

Toetsing van het initiatief aan de "Lust- en leisurelaag"

Het initiatief hersteld en versterkt de recreatieve routes op het landgoed Christinalust. Tevens wordt het gebied openbaar toegankelijk. De functie natuurbegraafplaats is passend in de zone "stads- en dorpsranden". De ontwikkeling is in overeenstemming met de gebiedskenmerken van de "Lust- en leisurelaag".

2.2.1.2 Conclusies initiatief in relatie tot Omgevingsvisie

Geconcludeerd kan worden dat de in dit voorliggende bestemmingsplan besloten ruimtelijke ontwikkeling in overeenstemming is met het in de Omgevingsvisie verwoorde ruimtelijk beleid.

2.2.2 OmgevingsverordeningOverijssel

2.2.3 Inleiding

De hoofdlijnen van de Omgevingsvisie zijn juridisch geborgd in de Omgevingsverordening. Het gaat om de onderwerpen uit de visie die de provincie zo belangrijk vindt dat deze dwingend worden opgelegd.

In de verordening staan algemene regels op het gebied van de ruimtelijke ordening, mobiliteit, milieu, water en bodem. De verordening als juridisch instrument om de doorwerking van provinciaal beleid af te dwingen, is beperkt tot die onderdelen van het beleid waarvoor de inzet van algemene regels noodzakelijk is om provinciale belangen veilig te stellen of om uitvoering te geven aan wettelijke verplichtingen. De Omgevingsverordening geeft regels aan gemeenten die bij het maken van bestemmingsplannen in acht genomen moeten worden.

In deze paragraaf is aan de hand van de relevante artikelen uit de Omgevingsverordening Overijssel onderbouwd op welke wijze de ontwikkeling van de natuurbegraafplaats Christinalust voldoet aan de regels uit de omgevingsverordening.

De ontwikkeling van de natuurbegraafplaats vindt plaats in het kader van de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving. Dit betekent dat artikel 2.1.6 (KGO) van de Omgevingsverordening Overijssel van belang is.

Naast artikel 2.1.6 van de Omgevingsverordening Overijssel is tevens artikel 2.1.3 van de Omgevingsverordening Overijssel van belang. Voor sociaal-economische ontwikkelingen in het kader van de KGO wordt immers ruimte geboden indien deze ontwikkeling vanuit 'zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik' verantwoord is.

Door de ligging in het NNN (Natuurnetwerk Nederland) is artikel 2.7 van de Omgevingsverordening van toepassing.

Vanwege de ligging van een recreatieve route in het plangebied is artikel 2.17 van toepassing (Fiets- en wandelroutestructuren).

Vanwege de ligging van een gasleiding in het plangebied is artikel 2.18 van toepassing (Externe veiligheid)..

Op de hiervoor genoemde artikelen wordt hierna nader ingegaan.

Principes van zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik (Art. 2.1.3)

In artikel 2.1.4 van de Omgevingsverordening is opgenomen *"Bestemmingsplannen voorzien uitsluitend in andere dan stedelijke ontwikkelingen die een extra ruimtebeslag door bouwen en verharden leggen op de groene omgeving wanneer aannemelijk is gemaakt:*

- *dat (her)benutting van bestaande bebouwing in de groene omgeving in redelijkheid niet mogelijk is;*
- *dat mogelijkheden voor combinatie van functies op bestaande erven optimaal zijn benut."*

Toetsing van het initiatief aan artikel 2.1.3

De principes van zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik zijn een variant op de SER-ladder ten behoeve van de toepassing binnen de groene omgeving. Bij de ontwikkeling van natuurbegraafplaats Christinalust krijgt de bestaande bosbouwschuur een nieuwe functie als beheerschuur voor de natuurbegraafplaats. De ceremonieruimte zal worden gerealiseerd op basis van de Rood-voor-Rood regeling uit de Gids Buitenkans van de gemeente Enschede. In ruil voor de bouw van de ceremonieruimte zijn elders in de gemeente Enschede agrarische bedrijfsgebouwen gesloopt (voor een nadere toelichting op de rood-voor-rood regeling zie paragraaf 2.3.4 Gids Buitenkans). Per saldo neemt het bebouwde oppervlakte af door deze ontwikkeling. Geconcludeerd wordt dat hiermee wordt voldaan aan de principes van zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik.

Kwaliteitsimpuls Groene omgeving (Art. 2.1.6 lid 1)

"Bestemmingsplannen voor de Groene omgeving kunnen -met in achtneming van het bepaalde in artikel 2.1.3. en artikel 2.1.4. en het bepaalde in artikel 2.1.5.- voorzien in nieuwvestiging en grootschalige uitbreidingen van bestaande functies in de Groene omgeving, uitsluitend indien hier sociaal-economische en/of maatschappelijke redenen voor zijn én er is aangetoond dat het verlies aan ecologisch en/of landschappelijk waarden in voldoende mate wordt gecompenseerd door investeringen ter versterking van ruimtelijke kwaliteit in de omgeving."

Zoals uit het voorgaande blijkt is artikel 2.1.5 van de Omgevingsverordening in het voorliggende geval ook van toepassing. Artikel 2.1.5. stelt - samengevat - dat nieuwe ontwikkelingen in bestemmingsplannen mogelijk kunnen worden gemaakt, indien deze de ruimtelijke kwaliteit versterken en wordt gemotiveerd dat de ontwikkeling past binnen het geldende ontwikkelingsperspectief. De mogelijkheid bestaat om van het ontwikkelingsperspectief af te wijken, indien er sprake is van een sociaal-economisch en/of maatschappelijk belang en voldoende verzekerd is dat er sprake is van een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit.

Toetsing van het initiatief aan Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving

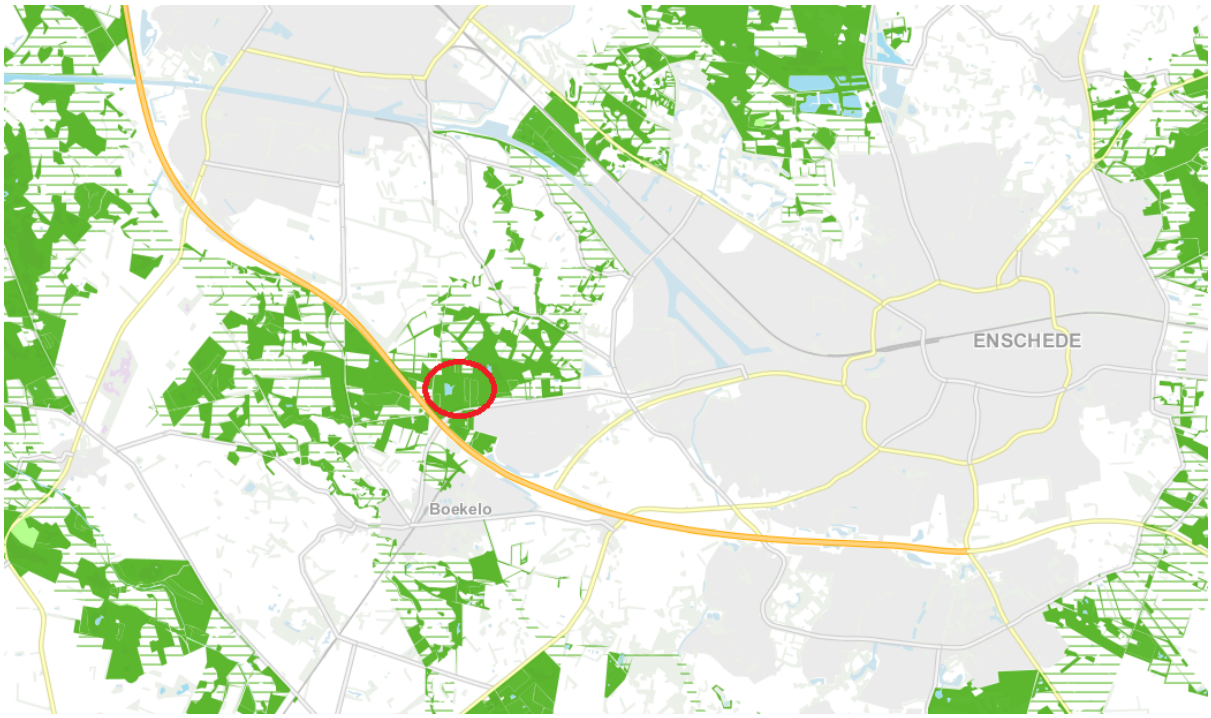
Bij de ontwikkeling van natuurbegraafplaats Christinalust is sprake van nieuwvestiging van een ceremonieruimte in het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Er is sprake van een maatschappelijke belang inzake deze nieuwvestiging vanwege het feit dat er vraag naar natuurbegraven bestaat (zie paragraaf 7.1). Tevens gaat de ontwikkeling van natuurbegraafplaats Christinalust gepaard met een fysieke verbetering van de aanwezige of potentiële waarden van het gebied en in samenhang gebracht met het omliggend gebied. Te denken aan de zwarte ven en het ecoduct wat wordt gerealiseerd.

Door het natuurgebied de functie van natuurbegraafplaats te geven kan Natuurbegraven Nederland extra natuurherstelmaatregelen uitvoeren voor een versnelde natuurontwikkeling in de inrichtings- en gebruiksfase, bijvoorbeeld door de aanplant van inheemse boom- en struiksoorten met een gunstige uitwerking op de mineralenbalans van de bodem. Daarnaast kan het gebied duurzaam instand worden gehouden, zonder gebruik te maken van bijvoorbeld SNL subsidie.

Verder wordt 3 hectare nieuwe natuur gerealiseerd en wordt het landgoed opengesteld, waardoor groter gebied ontstaat waar mensen in de natuur kunnen wandelen.

Natuurnetwerk Nederland artikel 2.7

In artikel 2.7 van de Omgevingsverordening bevinden zich de regels voor de bescherming van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Ruimtelijke ontwikkelingen in het NNN dienen hieraan te worden getoetst. Het plangebied is gelegen in het NNN en voorliggend bestemmingsplan dient derhalve te strekken tot het behoud, herstel of de duurzame ontwikkeling van de ecologische waarden en kenmerken van het gebied.

kaartje begrenzing NNN met plangebied.

Toetsing van het initiatief aan artikel 2.7 Natuurnetwerk Nederland

Door de nieuwe inrichting en het nieuwe beheer van het gebied als natuurbegraafplaats wordt in ecologisch opzicht winst behaald. Er worden door eenmalige inrichtingsmaatregelen en het doorvoeren van het bosomvormingsbeheer meer en waardevollere natuurtypen gerealiseerd: Diverse heidevegetaties en droog schraalland, gemengd loofbos en mantel-zoom vegetaties. Hierdoor ontstaan meer overgangen tussen open en gesloten vegetaties. De omvorming van bos naar heide en droog schraalland past bij de ambitie van de provincie.

De aanleg en het gebruik van de natuurbegraafplaats tasten de wezenlijke waarden en kenmerken van de NNN niet aan, maar versterken deze door de voorgenomen inrichtings- en beheermaatregelen.

Een uitzondering vormt de realisatie van een ceremonieruimte met een oppervlakte van maximaal 550 m² gelegen binnen een aangegeven bouwvlak van 1000 m². Voor deze activiteit dient afgeweken te worden van het beschermingsregime uit artikel 2.7.3. Daarnaast worden een tweetal parkeerterreinen gerealiseerd.

Door de relatief beperkte oppervlakte van de ceremonieruimte worden de wezenlijke kenmerken in beperkte mate aangetast. De ceremonieruimte en de realisatie van de parkeervoorziening worden gerealiseerd in combinatie met de verbetering van de landschappelijke en natuurlijke waarden in het plangebied als geheel. Daarnaast wordt binnen het plangebied van natuurbegraafplaats Christinalust door NBN 3 hectare nieuwe natuur gerealiseerd op gronden, welke momenteel een agrarische bestemming hebben en buiten de NNN zijn gelegen. Dit ter compensatie van het verlies aan oppervlakte van NNN door de realisatie van de ceremonieruimte. De nieuwe natuur levert een substantiële bijdrage aan het Natuur Netwerk Nederland.

kaartje compensatie (agrarisch wordt natuur)

Ten behoeve van de bestemmingswijziging voor Natuurbegraafplaats Christinalust wordt gebruik gemaakt van het artikel '2.7.4 Afwijkingsmogelijkheden' uit de Omgevingsverordening van de provincie Overijssel 2016. Dit artikel maakt afwijking van het beschermingsregime van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) mogelijk middels een saldobenadering waarbij aangetoond wordt dat de combinatie van samenhangende handelingen leidt tot een vergroting van het oppervlak en de verbetering van de kwaliteit van het NNN in dit gebied.

In de toelichting op de Omgevingsverordening is opgenomen dat het ruimtelijk beleid van het NNN (voorheen EHS) gericht is op het behoud en de duurzame ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van de gebieden die als NNN zijn aangewezen. Om te voorkomen dat aanwezige en potentiële natuurwaarden worden aangetast, zijn in principe geen ontwikkelingen toegestaan die significant negatieve effecten hebben op deze waarden.

Er kan echter aanleiding zijn om toch ontwikkelingen toe te staan. De mogelijkheid om een uitzondering te maken op de algemene lijn van behoud en duurzame ontwikkeling van wezenlijke kenmerken en waarden is aan strikte voorwaarden gebonden. Dit ‘nee, tenzij-beleid' is vastgelegd in artikel 2.7.3 in combinatie met artikel 2.7.4 (voorwaarden waaronder afwijking van het beschermingsregime mogelijk is).

De gemeenteraad is op grond van artikel 2.7.4, lid 3 bevoegd om bij vaststelling van bestemmingsplannen af te wijken van het beschermingsregime dat op grond van artikel 2.7.3 van toepassing is via toepassing van de saldobenadering. In het afwegingskader voor het NNN worden plannen, projecten of handelingen afzonderlijk beoordeeld. Om een meer ontwikkelingsgerichte aanpak te bevorderen kan hiervan worden afgeweken door middel van het instrument ‘saldobenadering NNN’. Dit kan als sprake is van een combinatie van projecten of handelingen die tevens tot doel heeft de kwaliteit en/of kwantiteit van het NNN op gebiedsniveau per saldo te verbeteren, waarbij het areaal minimaal gelijk blijft. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn als in combinatie met andere ruimtelijke ingrepen tevens een fysieke barrière in het NNN wordt opgeheven of de condities voor de natuur worden verbeterd. Door middel van deze saldobenadering kan een meer aaneengesloten NNN worden verkregen of kunnen NNN-gebieden beter met elkaar worden verbonden. Door ruimtelijke ingrepen op gebiedsniveau met elkaar in verband te brengen, kunnen functies of activiteiten elders in het NNN of daarbuiten betere ontwikkelingsmogelijkheden krijgen terwijl potenties voor kwaliteitsverbetering van de natuur beter benut worden. Deze benadering is alleen toepasbaar als:

- de combinatie van bestemmingswijzigingen binnen één gebiedsvisie wordt gepresenteerd;

- er een onderlinge samenhang bestaat tussen de betreffende plannen en activiteiten;
- een schriftelijke waarborg voor de realisatie van de plannen kan worden overgelegd;
- binnen het NNN een kwaliteitsslag gemaakt kan worden waarbij het oppervlak natuur minimaal gelijk blijft;
- in de gebiedsvisie is aangegeven op welke wijze het verlies van ecologische waarden en kenmerken en areaal wordt gecompenseerd.

Het NNN is van groot provinciaal belang. Als een gemeente van plan is om af te wijken van het beschermingsregime voor het NNN, dan dient dit in een vroeg stadium afgestemd te worden met de provinciale diensten als bedoeld in artikel 3.1.1 Besluit ruimtelijke ordening (Bro). Hiervoor is het ruimtelijke vooroverleg tussen provincie en gemeente het meest geëigende forum. In dit overleg kan worden bezien of aan alle relevante voorwaarden voor afwijking kan worden voldaan.

Artikel 2.7.4 lid 6 van de Omgevingsverordening bevat de opdracht aan de gemeente om na de vaststelling van een bestemmingsplan (actief) bij Gedeputeerde Staten via het daarvoor ontwikkelde Meldingsformulier te melden dat gebruik is gemaakt van de afwijkingsmogelijkheden van artikel 2.7.4. Deze gegevens worden gebruikt voor de herbegrenzing van het NNN.

In artikel 2.7.4 van de Omgevingsverordening is opgenomen wat de gebiedsvisie ter onderbouwing van de saldobenadering moet beschrijven:

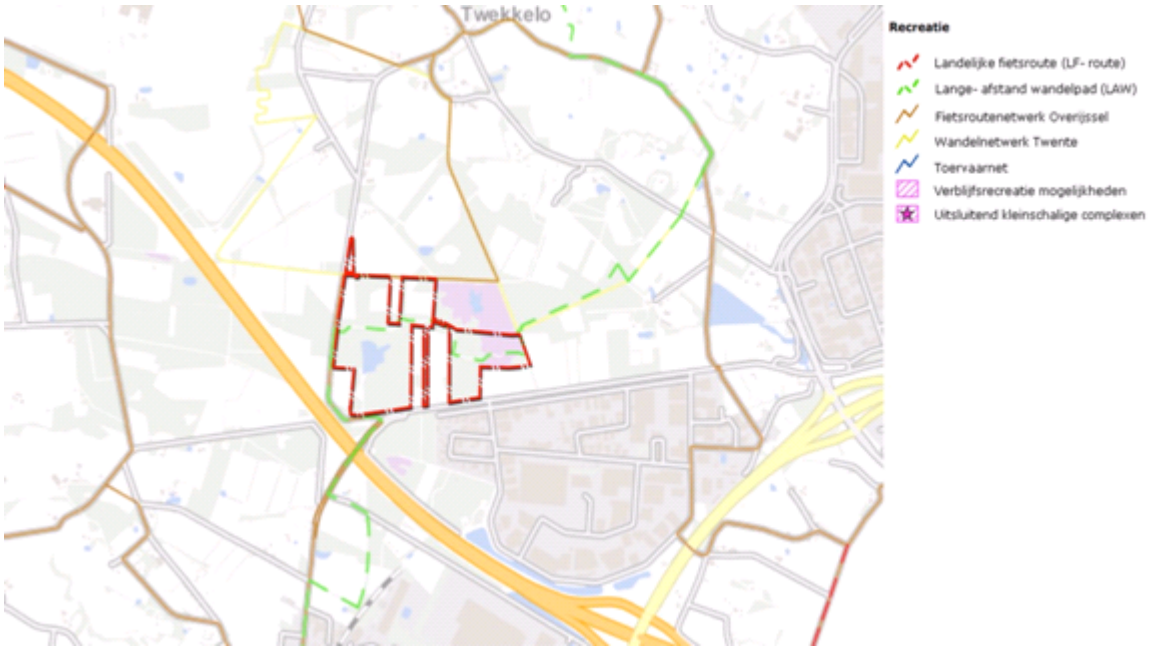
1. de omvang van het gebied waarop de gebiedsvisie betrekking heeft;
2. de doelen van de gebiedsvisie, in het bijzonder wat betreft de verbetering van de kwaliteit en kwantiteit van de ecologische hoofdstructuur waardoor een beter functionerende ecologische hoofdstructuur ontstaat;
3. op welke wijze het verlies van ecologische waarden wordt gecompenseerd;
4. op welke wijze de uitvoering van de gebiedsvisie is verzekerd.

Voorliggend plan is in een vroegtijdig stadium afgestemd met de betreffende provinciale dienst. Dat heeft mede geresulteerd in de 'Onderbouwing Saldobenaderig Natuurbegraafplaats Christinalust' (zie bijlage 5 van deze toelichting).

Per saldo kan geconcludeerd worden dat er zowel sprake is van een toename van de totale oppervlakte van het NNN in het plangebied als dat de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN versterkt worden.

Artikel 2.17.1 Bovenlokale fiets- en wandelroutestructuren

In artikel 2.17.1 van de Omgevinsgverordening staan de regels voor bovenlokale fiets- en wandelroutestructuren. In de toelichting op bestemmingsplannen die voorzien in nieuwe ontwikkelingen wordt aangegeven op welke wijze bij de planontwikkeling rekening is gehouden met bestaande bovenlokale fiets- en wandelroutestructuren zoals aangegeven op kaart Recreatie.

Kaart omgevingsverordening "Recreatie" met plangebied.

Toetsing van het initiatief aan artikel 2.17.1 Bovenlokale fiets- en wandelroutestructuren

De bestaande bovenlokale wandelroute door het plangebied blijft behouden en wordt verbeterd. Daarnaast wordt de gehele padenstructuur door landgoed Christinalust uitgebreid en versterkt en de toegankelijkheid wordt verruimd.

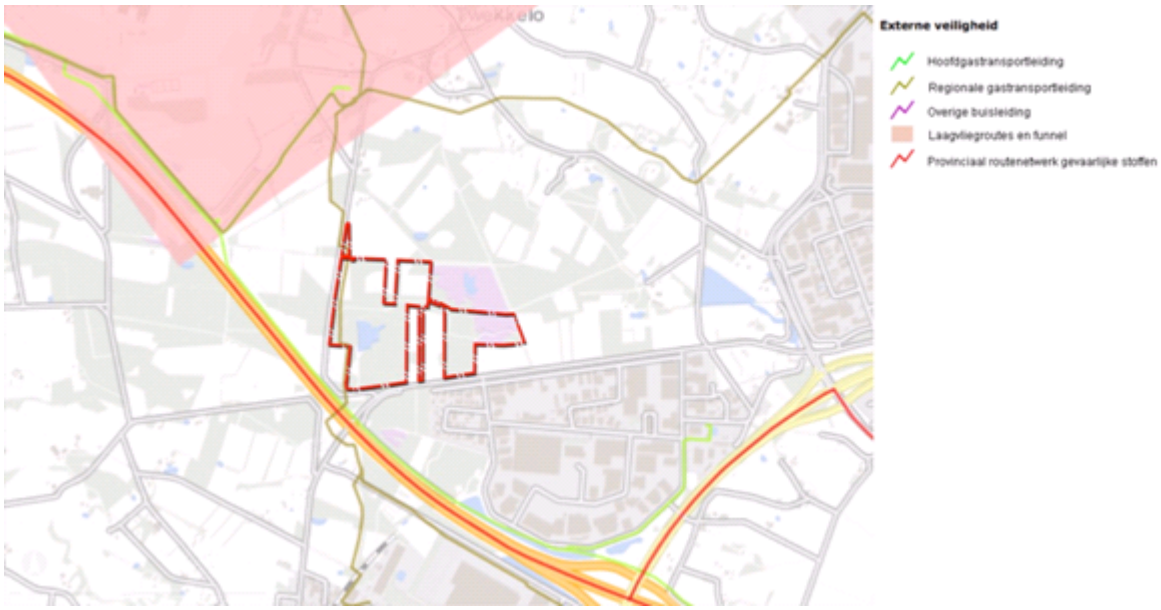
Artikel 2.18 Externe veiligheid

Artikel 2.18.2 geeft het volgende aan:

Bestemmingsplannen voorzien in een specifieke bestemming en/of aanduiding voor de in het plangebied aanwezige buisleidingen gevaarlijke stoffen en de daarbij behorende belemmeringenstrook ten behoeve van het onderhoud van de buisleiding.

Voor nieuwe ontwikkelingen geeft artikel 2.18.3 de volgende regels:

1. Bestemmingsplannen voorzien alleen in de aanleg, bouw of vestiging van een kwetsbaar object als is aangetoond dat de grenswaarde van 10-6 met betrekking tot het plaatsgebonden risico voor kwetsbare objecten in acht genomen wordt.
2. Bestemmingsplannen voorzien alleen in de aanleg, bouw of vestiging van een beperkt kwetsbaar object of van een buisleiding met gevaarlijke stoffen als rekening is gehouden met de richtwaarde van 10-6 met betrekking tot het plaatsgebonden risico voor beperkt kwetsbare objecten.

Kaart omgevingsverordening "Externe veiligheid" met plangebied

Toetsing van het initiatief aan artikel 2.18 externe veiligheid

De bestaande gasleiding is samen met de belemmeringenstrook in dit bestemmingsplan opgenomen. In paragraaf 5.1.6 Externe veiligheid van deze toelichting is aangetoond dat de ontwikkeling van de natuurbegraafplaats voldoet aan de grenswaarden voor plaatsgebonden risico en groepsrisico.

2.2.4 Toetsing bestemmingsplan aan beleid en regels van de provincie Overijssel

In deze paragraaf is onderbouwd op welke wijze de ontwikkeling van de natuurbegraafplaats Christinalust voldoet aan de regels uit de omgevingsverordening.

De ontwikkeling van de natuurbegraafplaats vindt plaats in het kader van Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving.

Bestemmingsplannen voor de groene omgeving kunnen voorzien in nieuwvestigingen en grootschalige uitbreidingen van bestaande functies in de groene omgeving, uitsluitend indien hier sociaaleconomische en/of maatschappelijke redenen voor zijn én er is aangetoond dat het verlies aan ecologische en/of landschappelijke waarden in voldoende mate wordt gecompenseerd door investeringen ter versterking van ruimtelijke kwaliteit in de omgeving.

Bij de ontwikkeling van natuurbegraafplaats Christinalust is sprake van nieuwvestiging van een ceremonieruimte in het NNN. Er is sprake van een maatschappelijk belang als bedoeld in deze regeling vanwege de vraag is naar natuurbegraven (zie paragraaf 7.1). Door natuurbegraven kan er extra natuurherstelmaatregelen worden uitgevoerd voor een versnelde natuurontwikkeling in de inrichtings- en gebruiksfase, bijvoorbeeld door de aanplant van inheemse boom- en struiksoorten met een gunstige uitwerking op de mineralenbalans van de bodem. Daarnaast kan het geied duurzaam instand worden gehouden, zonder gebruik te maken van bijvoorbeld SNL subsidie.

Tevens is de ontwikkeling passend binnen "zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik".

Bestemmingsplannen voorzien uitsluitend in andere dan stedelijke ontwikkelingen die een extra ruimtebeslag door bouwen en verharden leggen op de groene omgeving wanneer aannemelijk is gemaakt:

- *dat (her)benutting van bestaande bebouwing in de groene omgeving in redelijkheid niet mogelijk is;*
- *dat mogelijkheden van combinatie van functies op bestaande erven optimaal zijn benut.*

De principes van zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik zijn een variant op de SER-ladder ten behoeve van de toepassing binnen de groene omgeving. Bij de ontwikkeling van natuurbegraafplaats Christinalust krijgt de bestaande bosbouwschuur een nieuwe functie als beheerschuur.

De ceremonieruimte zal worden gerealiseerd op basis van de Rood voor Rood regeling uit de Gids Buitenkans van de gemeente Enschede. In ruil voor de bouw van de ceremonieruimte zijn elders in de gemeente Enschede agrarische bedrijfsgebouwen gesloopt. Per saldo neemt het bebouwde oppervlakte af door deze ontwikkeling. Geconcludeerd wordt dat hiermee wordt voldaan aan de principes van zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik.

Conclusie:

Geconcludeerd kan worden dat de in dit voorliggende bestemmingsplan besloten ruimtelijke ontwikkeling in overeenstemming is met het in de Omgevingsvisie Overijssel 2009 verwoorde en in de Omgevingsverordening verankerde provinciaal ruimtelijk beleid.

2.3 Gemeentelijk ruimtelijk relevant strategisch beleid

Deze paragraaf bevat een korte beschrijving van het algemene ruimtelijke relevante beleid van de gemeente Enschede. De inhoud van deze toelichting is zodanig opgebouwd dat eerst algemene informatie aan de orde komt en vervolgens onderwerpen die specifiek aan dit bestemmingsplan zijn toegeschreven. Het sectorale beleid wordt daarom verderop in deze toelichting behandeld.

2.3.1 Toekomstvisie Enschede 2020 en uitwerkingsvisies

De gemeenteraad heeft op 17 december 2007 de Toekomstvisie Enschede 2020 vastgesteld, waarin de hoofdlijnen en doelstellingen voor het gemeentelijke beleid tot 2020 staan. Het document geeft richting aan het beleid, dat nader uitgewerkt wordt in andere beleidsstukken.

De ruimtelijk relevante aspecten van de hoofdlijnen en beleidsdoelstellingen in de Toekomstvisie zijn uitgewerkt in de Herijking van de Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie, die op 22 juni 2009 door de gemeenteraad is vastgesteld. Integraal onderdeel hiervan is een visie op de binnenstad (Binnenstadsvisie) en mobiliteit (Mobiliteitsvisie). Vervolgens is de inhoud van het document Herijking RO-Visie, binnenstadsvisie inclusief mobiliteitsvisie ruimtelijk vertaald in de Structuurvisie Enschede, die in één van de volgende paragrafen aan de orde komt.

2.3.2 Stedelijke Koers

Onder de noemer "Stedelijke Koers" heeft de gemeenteraad op 24 september 2012 ingestemd met een andere koers voor Enschede. Dat was nodig omdat vraag en aanbod in de vastgoedmarkt op het gebied van wonen, bedrijventerreinen en kantoren flink uit balans zijn. De maatschappij is veranderd. Het aantal projecten, de ambities en de plannen in Enschede die werden voorbereid en uitgevoerd pasten niet meer bij de huidige en toekomstige vraag. Om dit terug te brengen naar een realistisch aanbod heeft de gemeenteraad gekozen voor de plannen en projecten die het meest waardevol zijn voor de toekomst van Enschede en die de economie van Enschede en de regio zoveel mogelijk stimuleren. De financiële uitwerking hiervan vond plaats tijdens de behandeling van de Programmabegroting op 12 november 2012.

In Enschede zullen niet alleen minder woningen worden gebouwd, maar ook andere soorten: minder appartementen en meer woningen met een tuin. De prognose voor de verkoop van grond voor bedrijventerreinen wordt naar beneden bijgesteld. Voor de kantorensector wordt naast verlagen van het aantal te bouwen kantoren ook gekeken naar hergebruik van bestaande kantoren, omdat er sprake is van leegstand.

2.3.3 Structuurvisies

De Wro verplicht iedere gemeente om voor het hele grondgebied één of meer structuurvisies vast te stellen voor een goede ruimtelijke ordening. Een soortgelijke verplichting geldt ook voor de provincies en het Rijk.

In een gemeentelijke structuurvisie staan de hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkeling van dat gebied en de hoofdzaken van het ruimtelijk beleid. De structuurvisie bevat ook een uitvoeringsparagraaf waarin de raad aangeeft via welke instrumenten en bevoegdheden de voorgenomen ontwikkeling gerealiseerd zal kunnen worden.

Structuurvisie Enschede

De gemeenteraad van Enschede heeft op 26 september 2011 de Structuurvisie vastgesteld. Hierin is het bestaande ruimtelijk beleid uit de hieronder genoemde gemeentelijke nota's opgenomen en met elkaar in relatie gebracht.

- Groenstructuur Actieplan, bevat de belangrijkste gemeentelijke ambities op het gebied van behouden en versterken van parken en groenstructuren;
- Beleidskader kleine windturbines, hierin zijn mogelijke locaties voor kleine windturbines aangewezen;
- Mobiliteitsplan 2004-2015, bevat de gemeentelijke ambities voor de verkeerscirculatie en bereikbaarheid van de stad. Hieruit zijn de belangrijkste verkeersprojecten voor auto, openbaar vervoer en fiets in de Structuurvisie opgenomen;
- Nieuwe Energie voor Enschede, bevat de gemeentelijke duurzaamheidsambities voor nieuwe ontwikkelingen, herstructurering en renovatie. Hierbij staat de reductie van CO_2 centraal.
- Gids Buitenkans, bevat op basis van landschapstypologieën en -plekken het kwalitatieve kader voor ontwikkelingen in het buitengebied;
- Hotelnota, hierin zijn de ontwikkellocaties voor hotels aangewezen;
- Structuurvisie Luchthaven Twente en omgeving, bevat het ruimtelijke ontwikkelingskader voor de herontwikkeling van het terrein van de voormalige militaire vliegbasis Twente;
- Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie 2001, bevat belangrijke gemeentelijke ontwikkellocaties en infrastructuurprojecten. Hieruit zijn de nog actuele projecten en locaties in de Structuurvisie opgenomen;
- Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie en Binnenstadsvisie 2009, bevat het actuele integrale kader voor ruimtelijke ontwikkeling, verkeer, economie en de ontwikkeling van de binnenstad;
- Ontwikkelingskader Horeca 2005-2015, hierin zijn de horecaconcentratiegebieden en horeca-ontwikkellocaties aangewezen.

Met uitzondering van de Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie 2001 zijn de individuele beleidsnota's nog steeds van kracht omdat deze meer bevatten dan wat is opgenomen in de Structuurvisie.

In de Structuurvisie gaat het om de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen voor de toekomst op het gebied van wonen, groen, economie, verkeer, milieu en gebiedsontwikkeling.

Het doel van de Structuurvisie is het in samenhang presenteren van de hoofdlijnen van sectoraal of gebiedsgericht beleid. Het gaat om de hoofdlijnen van ruimtelijk beleid op de lange termijn, zodat er op projectniveau voldoende flexibiliteit is om in te kunnen spelen op veranderingen.

De Structuurvisie is continu in ontwikkeling. Bij nieuwe gebiedsontwikkelingen en nieuw stedelijk beleid wordt de Structuurvisie aangevuld of nader uitgewerkt, zodat het een actueel strategisch en integraal kader vormt.

Sectorale en gebiedsgerichte structuurvisies

In aanvulling op de eerder genoemde integrale Structuurvisie, heeft de gemeenteraad van Enschede ook vijf sectorale structuurvisies vastgesteld. Hierin worden specifieke onderwerpen geregeld.

Woonvisie

Op 12 maart 2012 is de Woonvisie Enschede 2025 vastgesteld. De Woonvisie vormt een nadere uitwerking van de Structuurvisie, specifiek toegespitst op de gemeentelijke beleidsdoelstellingen ten aanzien van het wonen.

Detailhandelsstructuurvisie

Op 23 januari 2012 is de Detailhandelsstructuurvisie Enschede 2012 vastgesteld. In deze sectorale structuurvisie staan de hoofdlijnen van het gemeentelijk detailhandelsbeleid voor de komende vier jaar. Na een technische aanpassing in de besluitvorming op 12 november 2012 is dit formeel een structuurvisie zoals bedoeld in artikel 2.1 van de Wro.

Watervisie

Op 27 mei 2013 is de Watervisie 2013-2025 vastgesteld. Deze sectorale structuurvisie richt zich op het samen met partners in de waterketen aanpakken van waterknelpunten in Enschede op het gebied van hemelwateroverlast, grondwateroverlast, grondwaterverontreiniging en waterkwaliteit. De watervisie heeft twee sporen, het oplossen van knelpunten en het realiseren van een zestal waterambities.

De op te lossen knelpunten zijn:

- Overbelasting van het rioolstelsel.
- Grondwateroverlast.
- Problemen met waterkwaliteit.

De Enschedese waterambities zijn:

- Daar waar het kan is het regenwaterwater afgekoppeld van het gemengde riool.
- De beleving van de groene en blauwe kwaliteit van Enschede versterken door water zichtbaar te maken.
- Water in de buitenruimte wordt zoveel mogelijk benut voor het opvangen van extreme regenbuien en om bij warme perioden de stad te verkoelen.
- De watergerelateerde component van de (woon)lasten blijft beheersbaar.
- Enschedeers gaan bewuster met water om en zijn meer betrokken bij de watervoorzieningen in de stad.
- De waterpartners zorgen samen voor een goede waterkwaliteit en – kwantiteit in Enschede.

Structuurvisie Cultuurhistorie

Op 8 december 2014 is de Structuurvisie Cultuurhistorie vastgesteld. In deze sectorale structuurvisie staat het gemeentelijk beleid voor het bij ruimtelijke plannen en ontwikkelingen omgaan met het aanwezige cultuurhistorisch erfgoed. Daarbij wordt onder cultuurhistorisch erfgoed verstaan: alle cultuurhistorisch waardevolle gebouwen, objecten en structuren in de gemeente Enschede, met uitzondering van gemeentelijke monumenten, rijksmonumenten en archeologische waarden. Voor monumenten en archeologische waarden is reeds in afzonderlijke gemeentelijke beleidskaders vastgelegd hoe daarmee dient te worden omgegaan in het kader van ruimtelijke plannen en ontwikkelingen.

Structuurvisie Externe Veiligheid

Op 8 december 2014 is de Structuurvisie Externe Veiligheid vastgesteld. In deze sectorale structuurvisie staat het gemeentelijk beleid met betrekking tot het beheersen van risico's die mensen lopen door de opslag, de produktie, het gebruik en het vervoer van gevaarlijke stoffen. Daarbij is vastgelegd wat in Enschede nog als een toelaatbaar risico wordt beschouwd en hoe ongewenste situaties zoveel mogelijk kunnen worden voorkomen of beperkt. In deze structuurvisie is tevens het beleid voor opslagplaatsen en verkooppunten van consumentenvuurwerk vastgelegd.

Structuurvisie Gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente e.o.

Specifiek voor de luchthaven heeft de raad op 14 december 2009 de Structuurvisie Gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente e.o. vastgesteld. Op verzoek van Provinciale Staten van Overijssel en gesteund door de gemeenteraad van Enschede is een onafhankelijke adviescommissie in het leven geroepen. Deze commissie onderzoekt de kansen voor een duurzaam economisch sterker Twente en welke rol de voormalige luchthaven Twente daarbij kan spelen.

2.3.4 Gids Buitenkans

Voor het buitengebied zijn twee bestemmingsplannen van kracht: bestemmingsplan Buitengebied Noordwest (vastgesteld op 10 maart 2014) en bestemmingsplan Buitengebied Zuidoost (vastgesteld op 27 mei 2013). Een bestemmingsplan is vaak conserverend van aard. Voor nieuwe initiatieven is daarom meestal een planologische procedure nodig. Om te kunnen beoordelen of deze nieuwe initiatieven wenselijk zijn, biedt de Gids Buitenkans een kader. Deze gids gaat na of er bij nieuwe ideeën, wensen en ontwikkelingen ook sprake is van een kwaliteitsimpuls. Hierbij hanteert de gemeente Enschede de weegschaal: is er sprake van een evenwicht tussen privébelang van individuele bewoners en gebruikers van het buitengebied en het publieke belang? De weegschaal is gebaseerd op het gedachtengoed van de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving (KGO). De KGO is ontstaan binnen de Omgevingsvisie Overijssel en biedt de mogelijkheid tot initiatieven in de Groene Omgeving, zolang ze bijdragen aan de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit.

Met de weegschaal wordt ruimte gegeven aan sociaaleconomische ontwikkeling mits deze vanuit zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik verantwoord is en leidt tot versterking van de ruimtelijke kwaliteit. De basis van deze gids wordt gevormd door de twee belangrijke principes van de KGO: 1) Elke ontwikkeling dient bij te dragen aan een versterking van de ruimtelijke kwaliteit, 2) De ontwikkelingsruimte die een initiatiefnemer krijgt moet in evenwicht te zijn met de investering in de ruimtelijke kwaliteit.

In de Gids Buitenkans van de gemeente Enschede wordt de landschappelijke identiteit inzichtelijk gemaakt met onder andere landschapstypenkaarten en ansichtkaarten. Ansichten geven richtlijnen over hoe iets eruit moet zien.

Landgoed Christinalust ligt op de landschapstypenkaart nagenoeg geheel in het 'Boslandschap'. Voor het 'Boslandschap' (ansicht 7) zijn de volgende doelen geformuleerd:

- Ecologische waarde verbeteren
- Natuur verbeteren en versterken
- Levendige bosbeelden
- Wandelmogelijkheden
- Voorzichtig bosbeheer

In de Gids Buitenkans van de gemeente Enschede is Christinalust één van de ecologische kerngebieden. Behoud en ontwikkeling van ecologische waarden staat in deze gebieden voorop. Extensieve recreatie is mogelijk. Stilte en duisternis zijn van groot belang en dienen zo min mogelijk te worden verstoord. Autoverkeer wordt ontmoedigd. Parkeerplaatsen moeten aan de rand van de gebieden en op een beperkt aantal plaatsen worden gesitueerd. Op die plaatsen zijn lichte vormen van horeca mogelijk. Groene diensten voor beheer van kleine landschappelijke elementen, randenbeheer en recreatieve inrichting en beheer kunnen ook in deze gebieden worden ingezet.

Werkwijze van de Weegschaal Buitenkans

Bij nieuwe initiatieven in het buitengebied gaat het meestal om private ontwikkelingen op het gebied van wonen en/of werken. Het gaat om de ruimtelijke gevolgen van fysieke of functionele veranderingen voor privé- of commercieel belang. Deze veranderingen moeten in evenwicht zijn met de investeringen in de ruimtelijke kwaliteit: de inpasbaarheid en de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit (de publieke kant).

Bij de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit gaat het om de volgende vier punten:

a. Bijdrage aan het landschap, natuur, ecologie en biodiversiteit;
b. Bijdrage aan recreatief medegebruik;
c. Bijdrage aan behoud van cultuurhistorie;
d. Bijdrage aan het fonds Versterking buitengebied (alleen indien a. t/m c. niet mogelijk op eigen terrein of directe omgeving).

Rood-voor-rood-regeling

Voor enkele initiatieven zijn al regelingen ontworpen. Eigenlijk zijn dit uitgewerkte weegschaalmodellen: tegenover een privé-belang staat een tegenprestatie in de vorm van versterking van de ruimtelijke kwaliteit. De rood-voor-rood-regeling is één van de uitgewerkt weegschaalmodellen.

Rood voor Rood is gebaseerd op het volgende principe. Als in het buitengebied landschapsontsierende bedrijfsgebouwen worden afgebroken, kan de eigenaar het recht op een bouwkavel krijgen. Uit de waarde van de bouwkavel worden de sloopkosten, kosten van verwijdering van asbest en bepaalde advies-, onderzoeks- en plankosten betaald. Dertig procent van de gecorrigeerde vervangingswaarde van de gesloopte gebouwen mag de eigenaar behouden. Het restant van de opbrengst van de bouwkavel moet worden besteed aan maatregelen ter verbetering van de ruimtelijke kwaliteit.

Af te breken bedrijfsgebouwen

Op een voormalig (meestal agrarisch) bedrijf moeten alle landschapsontsierende bedrijfsgebouwen worden afgebroken. Dit moet in principe 850 m2 zijn. Het weegschaalmodel geeft de mogelijkheid om te anticiperen en meer gewicht te geven aan de te slopen meters. Dit zal gebeuren op het moment dat er leegstand is in het buitengebied. Minimaal 75% van de oppervlakte aan af te breken landschapsontsierende schuren moet zijn gelegen op één of twee erven binnen de gemeente Enschede, waarbij op beide erven alle landschapsontsierende schuren moeten worden afgebroken. De overige 25% kan eventueel elders binnen de gemeente worden gesloopt.

Bouwkavel

Bij afbraak van in principe 850 m² aan bedrijfsgebouwen, ontstaat het recht op één bouwkavel. Als er een veelvoud van 850 m² aan bedrijfsgebouwen wordt gesloopt, kan een extra bouwkavel worden toegekend, wanneer hierdoor een grotere bijdrage aan de ruimtelijke kwaliteit wordt geleverd mits er geen strijdigheid is met de Stedelijke Koers.

Een bouwkavel heeft een standaard oppervlakte van 1000 m2. De bouwkavel mag worden bebouwd met een woning van maximaal 750 m3. Een gebouw met daarin een werk-, recreatieve- of toeristische functie met een inhoud van maximaal 750 m3, is ook toegestaan. Zowel bij een woning als bij een gebouw met een andere functie, is een bijgebouw tot een maximum van 100 m2 toegestaan.

Uit de getaxeerde opbrengst van een Rood voor Rood-bouwkavel moeten de investeringen in de ruimtelijke kwaliteit worden betaald. Daarom wordt de voorwaarde gesteld dat zowel voor het erf waar de landschapsontsierende schuren worden afgebroken als voor de bouwkavel een (erf)inrichtingsplan en een beeldkwaliteitsplan moeten worden gemaakt. In deze plannen moet zijn aangegeven hoe en waar de investering in ruimtelijke kwaliteit wordt gedaan Deze plannen moeten de instemming van de gemeente hebben.

Landgoed Christinalust en de Gids "Buitenkans"

Landgoederen zijn voor een groot deel bepalend geweest voor de ruimtelijke ontwikkeling en kwaliteit van Enschede. Het stedelijke gebied wordt begrensd door een gordel van landgoederen. Veel landgoederen zijn ruimtelijk ontworpen en bevatten naast agrarische gronden veel natuur en bijzondere landschapselementen. Landgoederen zijn daarmee van doorslaggevend belang voor de natuurlijke kwaliteit en ruimtelijke identiteit van Enschede.

In het beleidskader voor het buitengebied, de Gids Buitenkans Enschede, worden de landgoederen dan ook gekoesterd. En om de kwaliteit van landgoederen in stand te houden zijn er in de Gids nieuwe ontwikkel mogelijkheden voor verdienmodellen geboden. De tijd dat landgoederen konden bestaan van de winsten van de textielbaronnen en bosbouw en pacht is voorbij. Het beheer en onderhoud van een landgoed, zeker als er veel ontworpen delen als b.v. historische tuinen, vijvers en lanen aanwezig zijn is erg kostbaar. Omdat landgoederen een belangrijk onderdeel vormen van het uitloopgebied van de stedeling, wordt ook een zekere mate van kwaliteit verwacht. Mede om die reden zijn er nieuwe verdienmodellen nodig. Dat gaat om het opzetten van ondernemingen die passen bij de natuur en het landschap. Ook woningbouw is een beleidsmatige mogelijkheid, mits de bebouwing de juiste kwaliteit en omvang (in relatie tot het landschap) heeft en de opbrengsten uit de bebouwing in verhouding staan tot de langjarige kosten van beheer en onderhoud van landgoederen. Daarnaast is er momenteel in veel gebieden sprake van achterstallig onderhoud. In het geval van Christinalust bleek de bouw van een woning niet mogelijk. Het vestigen van een

natuurbegraafplaats is daarentegen wel het type onderneming die passend is bij het landschap en de natuur. Het plan brengt een aanzienlijke ecologische en landschappelijke kwaliteitsverbetering met zich mee. Hierdoor past dit plan goed bij de bedoeling van de Gids Buitenkans. De natuurbegraafplaats is op zich een tijdelijke onderneming (ong. 30 jaar) die geen nadelige sporen nalaat in het landschap en met de opbrengsten van de natuurbegraafplaats kan de (duurzame) instandhouding van het landgoed ook na die 30 jaar gewaarborgd worden.

Voor het realiseren van een natuurbegraafplaats op landgoed Christinalust is de weegschaalmethode van de Gids Buitenkans toegepast. Daarbij zijn de belangen van de initiatiefnemer afgezet tegen het algemeen belang. Het belang van de initiatiefnemer leidt tot een twee negatieve effecten, de bouw van een gebouw van 550 m2 en het realiseren van een parkeerplaats. De initiatiefnemer investeert daar tegenover dusdanig veel in compenserende maatregelen, dat per saldo de omvang en de kwaliteit van de NNN toeneemt. Binnen het planvoornemen wordt 3 hectare landbouwgrond omgevormd naar natuur en daarmee het NNN met 3 hectare vergroot. Daarnaast zijn de slooprechten van een voormalig kassencomplex van 5.600 m2 buiten het plangebied (Veldbeekweg 85 Enschede) aangekocht. De totale versteende oppervlakte van het buitengebied in Enschede neemt af. In een anterieure overeenkomst is vastgelegd dat het te bouwen ceremoniegebouw zal worden verwijderd nadat de laatste natuurbegrafenis heeft plaatsgevonden.

Daarnaast zijn de aspecten openbaarheid van het landgoed, het recreatieve medegebruik, het investeren in cultuurhistorische aspecten op het landgoed en het duurzaam toekomstig behoud van het landgoed meegewogen in het kader van het algemeen belang.

Naar mening van de gemeenteraad, slaat met deze maatregelen de balans na weging van het belang van initiatiefnemer en het algemene belang in voldoende mate door naar het algemene belang.

Hiermee voldoet dit initiatief aan de uitgangspunten van de Gids “Buitenkans”.

Conclusie

De ontwikkeling van de natuurbegraafplaats op Christinalust levert een duidelijke bijdrage aan de versterking van het landschap, natuur, ecologie en biodiversiteit. Ook levert de ontwikkeling een bijdrage aan het recreatief medegebruik en het behoud en herstel van cultuurhistorie.

Voor de realisatie van de nieuwe ceremonieruimte wordt gebruik gemaakt van de rood-voor-rood regeling uit de Gids Buitenkans. Met de gemeente Enschede is overeengekomen een bouwrecht dat gerelateerd is aan reeds gesloopte agrarische bedrijfsgebouwen binnen de gemeente Enschede over te nemen. Het te realiseren rood is de ceremonieruimte van 550 m².

De ontwikkeling van de ceremonieruimte in samenhang met de aankoop van het bouwrecht dat gerelateerd is aan reeds gesloopte agrarische bedrijfsgebouwen past binnen de kaders van de Gids Buitenkans.

2.3.5 Toetsing bestemmingsplan aan het gemeentelijk ruimtelijk relevant strategisch beleid

In de strategische beleidsdocumenten Toekomstvisie, Stedelijke Koers en de diverse structuurvisies zijn voor het plangebied van het bestemmingsplan "Buitengebied Noordwest - Christinalust" geen specifieke beleidsdoelstellingen of ontwikkelingsrichtingen benoemd.

Hoofdstuk 3 Gebiedsbeschrijving

In dit hoofdstuk wordt een algemene beschrijving van de huidige situatie in het plangebied gegeven. Daarbij zal voornamelijk worden ingegaan op de huidige ruimtelijke structuur met een beschrijving van de ruimtelijke kenmerken en buurtkarakteristieken.

In dit hoofdstuk komen achtereenvolgens aan de orde: de huidige planologische situatie in het plangebied, de positie van het plangebied binnen de gemeente Enschede (de stedelijke context), de ruimtelijke kwaliteit, de huidige ruimtelijke structuur met een beschrijving van de ruimtelijke kenmerken en buurtkarakteristieken, welstand en beeldkwaliteit, cultuurhistorie, verkeer, groenstructuur, ecologie en landschapswaarden en water.

3.1 Ruimtelijke structuur

Christinalust vormt een natuurlijke buffer tussen het buurtschap Twekkelo en het naastgelegen industrieterrein de Marssteden. Daarnaast draagt het landgoed bij aan de groene verbinding tussen de steden Hengelo en Enschede.

Het landgoed Christinalust beslaat eigenlijk een groter gebied dan het plangebied van voorliggend bestemmingsplan. Ten zuiden van de Windmolenweg ligt nog zeven hectare die bij Landgoed Christinalust hoort en vrij geïsoleerd is gelegen. Deze zeven hectare grond is daarom niet in het plangebied meegenomen.

Het plangebied is gelegen in het buurtschap Twekkelo (ten westen van de stad Enschede) en wordt grofweg begrensd door de Hofdijk, de Zwartevennenweg, de Windmolenweg en de Haimersweg.

Aardkunde

Aardkundig waardevolle gebieden zijn gebieden waar de natuurlijke ontstaanswijze herkenbaar is doordat de aardkundige verschijnselen er nog een gave vorm hebben en/of in onderlinge samenhang voorkomen. Aardkundige verschijnselen maken deel uit van de onderste laag en zijn medebepalend voor de landschappelijke waarden. Vanuit oogpunt van natuur en/of wetenschap verdienen deze bijzondere bodemstructuren bescherming tegen verstoring door de mens.

Op de aardkundige waardenkaart van de provincie Overijssel (opgenomen in de Omgevingsvisie) valt het overgrote deel van Christinalust onder het stuwwallenlandschap. Ook het beekdal van de Twekkelerbeek is herkenbaar en de spoordijk als onderbroken structuur. Provincie Overijssel wil balans houden tussen gebruik en bescherming van de ondergrond.

De functie natuurbegraafplaats is niet van invloed op het aardkundig waardevolle reliëf dat kenmerkend is voor het stuwwallenlandschap.

Het veldpodzolgrond kent een overstoven profiel. Een dergelijk profiel bestaat uit een humusrijke bovenlaag waaronder een grijze uitspoelingslaag en daaronder een donkere inspoelingslaag. De onderste laag bestaat uit het moedermateriaal, vaak het gele zand.

Het ophogen wordt gedaan met respect voor de aanwezige aardkundige waarde. Met het ophogen wordt geprobeerd daar waar mogelijk het natuurlijke reliëf te herstellen/ na te bootsen. Met het ophogen wordt rekening gehouden met de cultuurhistorische elementen.

Conclusie

Het aspect aardkunde vormt geen belemmering voor de planontwikkeling.

Landschap

Het plangebied ligt in een gebied van dekzandvlakten en ruggen. De afwisseling van opgewaaide ruggen en uitgesleten beekdalen en de daarbij horende hoogteverschillen kenmerken de dekzandvlaktes van Overijssel. Opvallend is de overwegend oost-west georiënteerde richting van ruggen en dalen.

Het landschapstype waarin Christinalust ligt wordt omschreven als een jong heide- en broekontginningslandschap. Kenmerkend voor dit landschap waren de oorspronkelijk grote oppervlakten aan natte en droge heidegronden. Deze waren functioneel verbonden met het essen- en oude hoevenlandschap. Vanaf 1750 werden door de landgoedeigenaren veel heidegronden voor de jacht en houtproductie bebost, ook op Christinalust. Dit heeft geresulteerd in grote boscomplexen in rechthoekige of driehoekige kavelvormen, afgewisseld met (nooit ontgonnen) heidevelden. De ontsluiting bestond uit lange rechte lanen en zandpaden.

Het plangebied beslaat circa 28 hectare en bestaat grotendeels uit naaldhoutproductiebos (ruim 14 ha, grove den, douglas, fijnspar en Japanse lariks) dat vanaf begin 20-ste eeuw is aangeplant in een heidelandschap. Tevens zijn er enkele opstanden van Amerikaanse eik aanwezig. Aan de westkant in het bos ligt een waterplas. Op het landgoed is 1,8 ha vergrast en verbost heideterrein aanwezig.

In het noordelijk deel (langs de Hofdijk) is een oud, overgroeid rabattenbos aanwezig. In het noordwesten is een oude beukenlaan aanwezig, parallel aan de Hofdijk. Deze beukenlaan is overgroeid en nauwelijks toegankelijk en beleefbaar. Daarnaast bestaat het gebied onder andere uit heideterrein, een aantal landbouwpercelen en een waterplas aan de westkant in het bos.

Water

Door het gebied stroomt van oost naar west de Twekkelerbeek, een grotendeels gegraven, ondiepe en traag stromende beek met zandbodem. De Twekkelerbeek (voormalige Makkenbroekenbeek) was vroeger een afvoer van een textielfabriek. Deze beek is in de jaren '30 gekanaliseerd. De beek vindt zijn oorsprong in het stedelijk gebied van Enschede. Via de vlak bij de stad gelegen bergingsvijver Christinalust (niet in het plangebied gelegen) komen afvoerpieken vertraagd tot afvoer. Stroomafwaarts, aan de westgrens van de projectlocatie, bevindt zich een kleine stuw. Hier komt de Twekkelerbeek samen met de watergang die uit zuidelijke richting langs de zuidwestkant van het plangebied stroomt. Tot 1928 had de Twekkelerbeek een natuurlijke, meanderende loop. Op de kaart uit 1936 is te zien dat de beek volledig gekanaliseerd is. De afgelopen decennia is de beek rondom de projectlocatie op verschillende plaatsen natuurvriendelijker ingericht. Op de projectlocatie zelf is deze nog volledig gekanaliseerd. Doordat de Twekkelerbeek relatief diep ingesneden in het landschap ligt en een strakke, rechte loop heeft, is de belevingswaarde relatief laag. De beek is van waarde voor het functioneren van het watersysteem in de omgeving.

In het westelijk deel van Christinalust ligt een geïsoleerd gelegen waterplas met een oppervlakte van ongeveer 6.000 m². De plas is maximaal 1.50 m diep. De waterplas is in de jaren '70 gegraven en wordt gevoed door grond- en regenwater. Het water is helder. Rondom zijn smalle rietvegetaties aanwezig. Dit duidt op de aanwezigheid van matig voedselrijk water. Door middel van een overloop wordt het water bij hoogwater afgevoerd naar de Twekkelerbeek. Doordat de randen van de waterplas nagenoeg volledig dichtgegroeid zijn, is de plas nauwelijks beleefbaar.

3.2 Functionele structuur

Landgoed Christinalust in de omgeving

Het landgoed Christinalust ligt aan de rand van een veel groter bos- en landgoederengebied. Het gebied wordt aan twee zijden omsloten door zandwegen, namelijk de Hofdijk en de Zwartevennenweg. Deze zijn recent halverwege afgesloten om sluipverkeer uit het gebied te weren. Aan de zuidoost zijde van het landgoed is in het kader van de Herinrichting Enschede-Zuid een parkeerplaats aangelegd. Een groot deel van de recreanten trekt vanaf de parkeerplaats langs Christinalust verder het bos- en landgoederengebied in. Landgoed Christinalust is wel opengesteld, maar beperkt toegankelijk. Het landgoed is ontsloten door middel een van het oost-west georiënteerd hoofdpad dat binnen het plangebied 1 kilometer lang is. Dit pad is ook onderdeel van een lange-afstand-wandelroute. De overige paden zijn afgesloten door middel van een hek of bordje 'verboden toegang'. Christinalust is niet toegankelijk voor gemotoriseerd verkeer. Langs de noord- en westgrens van het gebied loopt een lange-afstand-fietsroute.

3.3 Cultuurhistorie

Historie en ontstaansgeschiedenis plangebied

Landgoed Christinalust is een relatief jong landgoed. Op de kaart van 1850 is te zien dat de percelen behorende bij Christinalust nog niet waren ontgonnen en deel uitmaakten van heidevelden (zogenaamde woeste gronden). Vanaf 1829 werden de marke-gronden verkocht en verdeeld. Er werden lange rechte wegen aangelegd (zoals ook te zien is aan de structuur van de Hofdijk en de Zwartevennenweg). Dit was eveneens de tijd dat rijke koop- en handelslieden, hoofdzakelijk textielfabrikanten, buitenplaatsen lieten aanleggen. Grote delen van de woeste gronden werden gebruikt voor de aanleg van deze buitenplaatsen en landgoederen, zo ook voor Christinalust.

Landgoed Christinalust is sinds circa 1880 in bezit van de familie Jordaan. Rond 1898 waren de eerste beginselen van ontginning zichtbaar en de aanplant van (naald)bos op Christinalust.

In die tijd was Christinalust nog onderdeel van een veel groter aaneengesloten landgoed. Door verdeling bij vererving en door de aanleg van infrastructurele werken (o.a. A35) is het huidige Christinalust gevormd. De heer Jeroen Jordaan is nu eigenaar en beheerder. De oppervlakte van Christinalust is circa 35 ha. Het plangebied voor de natuurbegraafplaats beslaat niet het gehele landgoed en is 28 ha groot.

Vanaf begin 20e eeuw is het grootste deel van het landgoed stapsgewijs omgevormd van een open, onontgonnen heideterrein naar voornamelijk productiebos. Het landgoed was vanaf dat moment voor inkomsten hoofdzakelijk afhankelijk van opbrengsten uit houtverkoop en jacht. In de huidige tijd zijn deze opbrengsten niet meer toereikend voor het beheer en het onderhoud.

Waar het landgoed werd aangelegd als buitenruimte voor houtproductie en recreatie, wil de familie voor toekomst zorgen voor een duurzaam voortbestaan van het landgoed zodat het gezond en toekomstbestendig kan worden doorgegeven aan volgende generaties. Daarbij is het van belang dat het kan voorzien in zijn eigen voortbestaan en een functie heeft die voorziet in een maatschappelijke behoefte en het een bijdrage levert aan de versterking van de kwaliteit van het landschap en natuur in deze regio.

Cultuurhistorie

Op de cultuurhistorische waardenkaart van de gemeente Enschede zijn de belangrijke cultuurhistorische objecten en structuren weergegeven. Bij nieuwe ontwikkelingen dient rekening te worden gehouden met deze waarden. Christinalust is weergegeven als een gebied met 'attentie waarde groen'. Daarnaast is de spoordijk is als historische infrastructuur op de kaart aangegeven.

De 'Nota Erfgoed 21' beschrijft het gemeentelijk beleid voor cultureel erfgoed. De bescherming van het cultureel erfgoed is vastgelegd in het bestemmingsplan. In het bestemmingsplan Buitengebied Noordwest zijn voor Christinalust geen beperkingen opgenomen.

Archeologisch erfgoed in het plangebied

Een klein gedeelte van een perceel net buiten het plangebied (ten noorden van de Windmolenweg, eigendom van derden) heeft een middelhoge archeologische verwachtingswaarde. Voor het plangebied zelf geldt een lage archeologische verwachtingswaarde. (mw. Boers, beleidsadviseur archeologie gemeente Enschede, mei 2014).

Conclusie

Het aspect archeologie vormt geen belemmering voor de planontwikkeling.

Monumenten in het plangebied

In het monumentenregister van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en op de gemeentelijke monumentenlijst staan twee objecten (zwerfsteen en markepaal) vermeld die op het landgoed aanwezig zijn (status rijksmonument). Echter in werkelijkheid liggen deze objecten buiten de eigendomsgrens van het landgoed.

Conclusie

De ontwikkelingen die met voorliggend bestemmingsplan mogelijk worden gemaakt houden rekening met de aanwezige cultuurhistorische waarden. De natuurbegraafplaats geeft landgoed Christinalust een nieuwe economische functie waardoor de instandhouding van het landgoed geborgd is. De spoordijk met spoorbrug wordt beter beleefbaar gemaakt.

Beschermwaardige bomen in het plangebied

De gronden in het plangebied van het bestemmingsplan "Buitengebied Noordwest - Christinalust" hebben in het vigerende bestemmingsplan Buitengebied Noordwest de bestemmingen Bos, Natuur en Agrarisch met òf landschappelijke òf ecologische waarden. Op deze gronden zijn diverse beschermwaardige bomen aanwezig. De bomen zijn niet expliciet apart als beschermwaardig aangewezen. Deze oude, beeldbepalende bomen staan verspreid over het plangebied. Deze bomen hebben een hoge belevingswaarde, maar zijn in de loop der jaren onderdeel geworden van de boscomplexen.

Overige cultuurhistorisch waardevolle elementen en structuren in het plangebied

Behalve dat het landgoed een prachtige natuur herbergt bevinden zich binnen het plangebied ook mooie waterpartijen en een beek. Verder loopt er door het landgoed een vervallen spoorlijn. De spoorlijn liep van Boekelo naar Haaksbergen en is rond 1884 aangelegd. In de 2e Wereldoorlog is de spoorlijn opgebroken. De spoordijk ligt er nog grotendeels en is cultuurhistorisch waardevol. Ook een spoorbrug van bielzen over de Twekkelerbeek is aanwezig, echter wel in vervallen staat. Momenteel is de spoorlijn nauwelijks beleefbaar en niet toegankelijk door overgroeiing met opslag en bos.

De bestaande bosbouwschuur (gebouwd tussen 1889 en 1908) is een cultuurhistorisch waardevol bouwwerk. Door functionele ingrepen is de loop van de jaren een aantal karakteristieke kenmerken verloren gegaan. In het verleden was er ook een theehuis aanwezig op het landgoed. Het theehuis is tussen 1965 en 1977 verdwenen. De fundering van het theehuis is nog aanwezig, maar is beperkt zichtbaar in het heideterrein. In het plan wordt dit wel zichtbaar gemaakt, mogelijk met informatievoorziening.

Conclusie

Geconcludeerd kan worden dat de het gebruik van het landgoed als natuurbegraafplaats verschillende cultuurhistorische verbeteringen met zich mee brengt. Zo wordt onder andere de oude dijk spoorlijn weer zichtbaar gemaakt, de spoorbrugen de bosbouwschuur worden hersteld en de fundering van het voormalige theehuis van het landgoed wordt zichtbaar gemaakt.

Hoofdstuk 4 Gewenste ontwikkeling plangebied

In dit hoofdstuk worden de ruimtelijke ontwikkelingen (projecten en nieuwe initiatieven) beschreven die in de komende tien jaar in het plangebied gerealiseerd zullen worden en waarvoor in dit bestemmingsplan een passende bestemmingsregeling is opgenomen. Daarnaast wordt in dit hoofdstuk een samenvatting gegeven van het toekomstbeeld voor het plangebied, zoals dat is beschreven in de Structuurvisie en/of andere ruimtelijk relevante gemeentelijke beleidsnota's.

4.1 Ladder duurzame verstedelijking

Artikel 3.1.6, 2e lid van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) schrijft voor dat van een stedelijke ontwikkeling die in een bestemmingsplan wordt mogelijk gemaakt moet worden aangetoond dat er sprake is van een actuele regionale behoefte. Gelet op de totstandkomingsgeschiedenis van het wetsartikel 3.1.6, 2e lid Bro moet bij iedere 'stedelijke ontwikkeling', waaronder iedere ontwikkeling van detailhandelsvloeroppervlak, inzichtelijk worden gemaakt of er, in relatie tot het bestaande aanbod, concreet behoefte bestaat aan de desbetreffende ontwikkeling. Die behoefte moet dan worden afgewogen tegen het bestaande aanbod, waarbij moet worden gemotiveerd dat rekening is gehouden met het voorkomen van leegstand. Dit wordt de 'Ladder Duurzame Verstedelijking' genoemd.

Per 1 juli 2017 kent het Besluit ruimtelijke ordening een aangepaste regeling voor de toepassing van de ladder.

De nieuwe ladder houdt kortgezegd in:

- De huidige definities worden niet gewijzigd. De uitgezette lijn in de jurisprudentie blijft hiermee in stand.
- De begrippen 'actuele' en 'regionale' zijn geschrapt.
- De nieuwe Ladder bevat geen treden meer. De treden 1 en 2 zijn samengevoegd en trede 3 is geschrapt.
- Voor ontwikkelingen buiten bestaand stedelijk gebied geldt een uitgebreide motiveringsplicht.
- Er is een nieuw artikellid toegevoegd voor de Laddertoets bij uitwerkings- en wijzigingsplannen. De Laddertoets kan dan worden doorgeschoven naar het moment van vaststelling van het wijzigings- of uitwerkingsplan.

De definitie voor een stedelijke ontwikkeling (artikel 1.1.1, lid 1, Bro) luidt als volgt:

'ruimtelijke ontwikkeling van een bedrijventerrein of zeehaventerrein, of van kantoren, detailhandel, woningbouwlocaties of andere stedelijke voorzieningen.'

De natuurbegraafplaats Christinalust kan gezien de bovenstaande definitie niet aangemerkt worden als een “stedelijke ontwikkeling”. Een nadere toetsing aan de ladder voor duurzame verstedelijking is daarom niet aan de orde.

4.2 Projecten en nieuwe initiatieven

4.2.1 Toekomstige situatie

In deze paragraaf wordt toegelicht wat natuurbegraven inhoud en op welke wijze Natuurbegraven Nederland hieraan invulling wenst te geven binnen het plangebied.

4.2.2 Natuurbegraven volgens Natuurbegraven Nederland

Natuurbehoud

Met de keuze voor natuurbegraven levert de mens ook na de dood een bijdrage aan natuurontwikkeling en natuurbehoud. Op alle locaties van Natuurbegraven Nederland is het beheer gericht op een toename van de biodiversiteit en het versterken van ecologische waardes. Omdat de natuurcentraal staat wordt om de natuur

zo min mogelijk te belasten zoveel mogelijk gebruik gemaakt van natuurlijke materialen en is enkel een houten, vergankelijk gedenkteken toegestaan. Deze en andere voorwaarden voor een natuurgraf zijn in de bestemmingsregels vastgelegd

Rust

Het grafrecht van de plek wordt notarieel vastgelegd bij het Kadaster. Het bij Natuurbegraven Nederland aangeschafte natuurgraf zal dus nooit worden geruimd, er heerst eeuwige grafrust. Na het vergeven van alle natuurgraven blijven de locaties behouden als opengestelde natuurgebieden. Het landgoed blijft ten alle tijden opengesteld als natuurgebied. Hierdoor zijn de natuurgraven voor altijd bereikbaar voor nabestaanden.

Aanpak locatieontwikkeling

Natuurbegraven Nederland hecht er veel waarde aan dat in alle fasen van de ontwikkeling van een natuurbegraafplaats zorgvuldig gehandeld wordt. Bij de ontwikkeling van een nieuwe natuurbegraafplaats worden belanghebbenden vroegtijdig betrokken (door onder andere een informatieavond).

Onafhankelijke onderzoeksbureaus worden ingeschakeld om onderzoek te doen naar de ecologische, archeologische, aardkundige en maatschappelijke waarden, waterhuishouding en de verkeerssituatie van de locatie. De uitkomsten van de onderzoeken vormen de basis voor een waardevolle inrichting van de natuurbegraafplaats. Het bestaande boslandschap is een belangrijke vormgever voor een natuurbegraafplaats.

Als er bijzondere natuur- en landschappelijke waarden aanwezig zijn in een gebied, is dat het uitgangspunt bij het ontwerp. Niet-natuurlijke ingrepen staan louter in functie van de natuurbegraafplaats en beperken zich tot de aanleg van een goede onverharde slingerpadenstructuur, halfverharde parkeer plaatsen, een ceremonieruimte/informatieruimte (indien mogelijk in een bestaand gebouw) en enkele verrassende elementen zoals een mooie zichtlijn, bijzondere boomgroep of fraaie laan. Er wordt alleen inheemse, gebiedseigen beplanting aangebracht.

Samenwerking Natuurmonumenten en Natuurbegraven Nederland

Vereniging Natuurmonumenten en Natuurbegraven Nederland hebben op woensdag 12 maart 2014 een overeenkomst getekend waarmee de ontwikkeling van natuurbegraafplaatsen in onder andere de natuurgebieden van Natuurmonumenten beoogd wordt. Na een periode van ongeveer 40 tot 60 jaar zijn alle graven uitgegeven en verdwijnt de functie van natuurbegraafplaats. De functie van natuurgebied blijft behouden. De ontwikkeling van de natuurbegraafplaats op Landgoed Christinalust past binnen de kaders van het beleid van Natuurmonumenten en de overheid.

4.2.3 Natuurbegraafplaats Christinalust

Natuurbegraven Nederland (NBN) wil samen met de familie Jordaan van het landgoed een aantrekkelijker natuurgebied maken met hoogwaardige natuur. Ook wil Natuurbegraven Nederland de cultuurhistorische waarden van het landgoed versterken en beleefbaar maken.

De natuurpotenties die Christinalust herbergt en de kwaliteiten van de omliggende natuurgebieden, vormen de basis voor de voorgenomen natuurontwikkeling en omvatten de volgende maatregelen.

Ten eerste vindt omvorming van een groot gedeelte van de bestaande naaldhoutopstanden naar een natuurlijk en soortenrijk loofbos plaats. Daarnaast wordt het heideterrein vergroot door aansluitend aan het bestaande heideterrein bos te kappen. De oevers van de waterplas worden meer natuurlijk ingericht zodat het voor meer doelsoorten geschikt is. Door meer structuurrijke gradiënten te ontwikkelen (hoog-laag, nat-droog, mantel-zoom vegetatie) levert het gebied in de toekomstige situatie een belangrijke bijdrage aan de realisatie van het NatuurNetwerk Nederland (verbinding Buurserzand & Haaksbergerveen - Lonnekermeer). De inrichtingsmaatregelen worden zoveel mogelijk/waar nodig gecombineerd met het verwijderen van Japanse duizendknoop.

Om deze natuurontwikkeling en het beheer ervan mogelijk te maken, krijgt het terrein de functie van natuurbegraafplaats. Ten behoeve van deze functie wordt de bestaande padenstructuur verbeterd en uitgebreid en wordt er een ceremonieruimte gebouwd en worden er parkeervoorzieningen aangelegd. Bij het ontwerp zijn de versterking van de natuur- en landschapswaarden en het behoud van de cultuurhistorische waarden van het gebied leidend geweest. Met de inrichtingsmaatregelen worden naast de kwaliteitsverbetering van natuur en landschap de belevingswaarden voor bezoekers en recreanten verhoogd en krijgt het landgoed een nieuwe economische drager in de vorm van natuurbegraven. Deze nieuwe functie

moet ervoor zorgen dat het natuurgebied voor lange tijd duurzaam in stand wordt gehouden.

Bij de inrichting van Natuurbegraafplaats Christinalust kan onderscheid worden gemaakt in verschillende maatregelen die hierna worden toegelicht. Voor de inrichting en het beheer van de natuurbegraafplaats id het Inrichtings- en beheersplan opgesteld.

In het kader van het herstel van de natuurkwaliteit en het creëren van de natuurlijke verbinding parallel aan de Twekkelerbeek worden de volgende inrichtingsmaatregelen uitgevoerd:

- graven van drie amfibieënpoelen van 850, 500 en 300 m2;
- vergroten van de bestaande vijver naar 16.700 m2;
- bosomvorming naar inheems loofbos (78.300 m2);
- bosomvorming naar halfopen natuur door eenmalige kap (25.500 m2).

Om natuurbegraven mogelijk te maken worden de volgende inrichtingsmaatregelen genomen:

- bouw van een ceremonieruimte/informatieruimte (550m2);
- restauratie van de bosbouwschuur;
- aanleg twee parkeerplaatsen met boskarakter: Een kleine parkeerplaats voor 10 auto's (300 m2) en een grote voor 50 auto's (1.900m2);
- aanleg nieuwe en herstel bestaande halfverharde paden (padlengte totaal 5,2 km);
- ophogen gronden (42.000 m3).

Het natuurbeheer op de natuurbegraafplaats is gericht op beschermen van natuur, het versterken van het NNN en het realiseren van de streefdoelen die gesteld zijn door Natuurbegraven Nederland en die genoemd zijn in het provinciale Natuurbeheerplan. Natuurbegraven Nederland hecht er veel waarde aan het natuurbeheer in te passen binnen de beleidskaders van de diverse overheidsinstanties. Zo sluit de natuurontwikkeling op het landgoed aan bij andere natuurontwikkelingsinitiatieven in de regio, zoals het natuurbeheer rondom het Zwarte Ven, de realisatie van het ecoduct over de A35 en in algemene zin bij een waardevolle invulling van het NNN. Natuurbegraven is een tijdelijke functie. Na de laatste natuurbegrafenis verdwijnt de functie natuurbegraven en wordt het gebouw verwijderd.

Van elk natuurgraf dat wordt aangekocht, wordt door Natuurbegraven Nederland een bedrag gestort in het fonds 'Stichting Nieuwe Natuur'. Met geld uit dit fonds wordt nieuwe natuur in de omgeving van de natuurbegraafplaats gerealiseerd. Deze nieuwe natuur is openbaar toegankelijk en heeft geen functie als natuurbegraafplaats. Daarnaast wordt een fonds opgericht waarmee de kosten voor het natuurbeheer op de natuurbegraafplaats voor minimaal 100 jaar gebord wordt.

Bij het delven van natuurgraven wordt zorgvuldig gewerkt volgens een ecologisch werkprotocol (zie bijlage 7 van deze toelichting), zodat geen schade aan bomen, cultuurhistorisch waardevolle relicten en kwetsbare habitats optreedt.

Het reguliere beheer van de natuurbegraafplaats zal gericht zijn op een goed onderhoud van de aanwezige padenstructuur, extra terreintoezicht en het regelmatig verwijderen van afval. Het grijpt niet in op de natuurontwikkeling en past binnen de natuurdoelen van de provincie.

Voor een uitgebreide toelichting van de inrichting van de natuurbegraafplaats wordt verwezen naar het Inrichting- en beheerplan voor Natuurbegraafplaats Christinalust. Deze is al bijlage 1 van de regels bij dit plan opgenomen.

Afbeelding Inrichtingsschets Natuurbegraafplaats Landgoed Christinalust

4.2.3.1 Natuurontwikkeling

Bij de ontwikkeling van de natuurbegraafplaats wordt uitgegaan van het behoud van bestaande waardevolle ecologische elementen en het verbeteren van de algehele natuurkwaliteit in het plangebied. Daarnaast worden landschappelijk en cultuurhistorisch waardevolle elementen die passen bij het landgoedkarakter hersteld en beleefbaar gemaakt. Het herstel van de natuurkwaliteit wordt zorgvuldig aangepakt. Eerst wordt een deel van het plangebied opnieuw ingericht waarbij waardevolle bestaande elementen behouden blijven. Vervolgens wordt de natuurontwikkeling in het gehele plangebied door middel van een omvormingsbeheer begeleid naar het gewenste eindbeeld. Wanneer dit eindbeeld bereikt is, wordt het plangebied beheerd door middel van een zogenaamd ‘eindbeheer’.

Herstel geomorfologische situatie dekzandrug

De afgegraven dekzandrug in het zuidelijke bosperceel op de natuurbegraafplaats wordt hersteld. Hier wordt de bodem opgehoogd met gebiedseigen zand en wordt een afdeklaag aangebracht bestaande uit heideplagsel uit nabijgelegen natuurgebieden en/of strooisel. Hiermee wordt een natuurlijke uitgangsituatie nagebootst waarop zich een berken-eikenbos (passend bij droge omstandigheden) kan gaan ontwikkelen.

Graven amfibieënpoelen

De drie amfibieënpoelen worden aangelegd als ‘stepping stones’ voor amfibieën in de richting van het ecoduct. Ze hebben een beperkte omvang van 850, 500 en 300 m2 en hebben flauwe taluds van minimaal 1:3. De noordelijke oevers zijn het flauwst. Hierdoor ontstaan opwarmplekken voor amfibieën. De diepte van de poelen zijn maximaal 2 meter onder het maaiveld. Maximaal 25% van de oevers zijn begroeid met houtige gewassen. Hierdoor wordt de bladinval beperkt en de zoninstraling verhoogd.

Het bestaande ven wordt vergroot tot 16.700 m2 en de oevers van het ven worden aangepast, zodat een flauwer talud ontstaat. Hierdoor wordt de vijver ecologisch waardevoller.

Bosomvorming

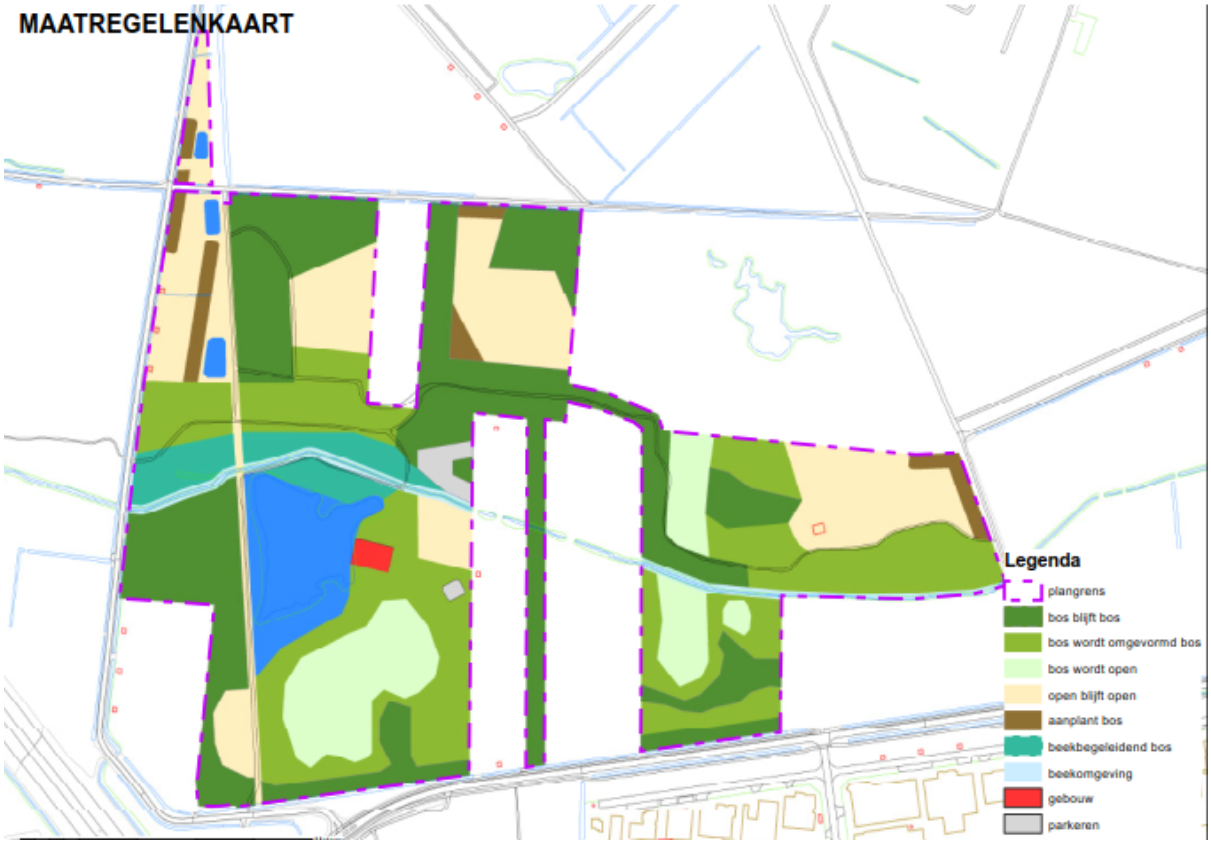
De omvormingsmaatregelen in het bestaande bos zijn drieledig. Het gaat om een omvorming naar half open tot open natuur door eenmalige kap, een omvorming naar inheems loofbos door eenmalige kap en herplant,

en om een omvorming naar inheems loofbos enkel door middel van beheermaatregelen. Voor de laatste categorie van omvorming zijn geen inrichtingsmaatregelen nodig, deze categorie wordt in hoofdstuk vijf behandeld.

Een deel van de bestaande bosopstanden wordt omgevormd naar halfopen tot open natuur. Hier vindt geen nieuwe aanplant van bomen en struiken plaats. Markante en waardevolle bomen blijven bij de omvorming gespaard en vormen in de nieuwe inrichting van het terrein waardevolle structuurelementen, bijvoorbeeld voor broed- en schuilgelegenheid voor vogels en kleine zoogdieren. In dit halfopen tot open landschap wordt gestreefd naar droge heidevegetaties en het zeldzame natuurtype heischraal grasland.

Het deel van de bestaande bosopstanden dat om wordt gevormd naar loofbos bestaat in de huidige situatie voornamelijk uit monotone naaldhoutopstanden. Na kap worden deze percelen aangeplant met inheemse boom- en struiksoorten. De meest waardevolle en markante bomen en struiken blijven ook hier gespaard.

Het streefbeeld voor de bossen op de hoger gelegen gronden is een berken-zomereikenbos, in het beekbegeleidende bos is dit een vogelkersen-essenbos.

Afbeeding Maatregelenkaart.

4.2.3.2 Water

De aan de westzijde van het plangebied gelegen waterplas waarvan de huidige oevers veelal steil zijn krijgt flauwe oevers. Tevens wordt de bosrand met een dichte struiklaag van rododendrons teruggezet. De plas wordt ontwikkeld naar een voedselarme waterplas dan wel een matig voedselrijke waterplas. De aanwezige visfauna wordt afgevist. Daar waar mogelijk worden de oevers van de Twekkelerbeek verflauwd (lengte ca. 500 meter). Het water is daardoor beter zichtbaar en in de oevers ontstaat een meer natuurlijke begroeiing.

Aandachtspunt is de aanwezigheid van veel Japanse duizendknoop in de omgeving van de beek, die met de herinrichting van het gebied wordt bestreden om verdere overwoekering van natuurlijke vegetaties te

voorkomen.

Ter versterking van de natte corridor worden in het terrein natte plekken ontwikkeld en onder meer nieuwe poelen gegraven als stapsteen tussen de waterplas, de Zwarte Ven en de nog te realiseren ecoduct over de A35. De drie amfibieënpoelen worden aangelegd als 'stepping stones' voor amfibieën in de richting van het ecoduct. Ze hebben een beperkte omvang van 850, 500 en 300 m2 en hebben flauwe taluds van minimaal 1:3. De noordelijke oevers zijn het flauwst. Hierdoor ontstaan opwarmplekken voor amfibieën. De diepte van de poelen zijn maximaal 2 meter onder het maaiveld. Maximaal 25% van de oevers zijn begroeid met houtige gewassen. Hierdoor wordt de bladinval beperkt en de zoninstraling verhoogd.

Het bestaande waterplas zal tevens vergroot worden tot 16.700 m2 en de oevers van het ven worden aangepast, zodat een flauwer talud ontstaat. Hierdoor wordt de vijver ecologisch waardevoller.

4.2.3.3 Natuurbegraven

Om landgoed Christinalust te kunnen gebruiken als natuurbegraafplaats is een aantal voorzieningen nodig, zoals een ceremonieruimte en een parkeerplaats. Ook dienen delen van het terrein te worden opgehoogd om begraven mogelijk te maken. Daarnaast moet de aanwezige padenstructuur worden uitgebreid. Het is wenselijk om de wandelafstanden voor bezoekers van de natuurbegraafplaats zo kort mogelijk te houden. Daarom wordt de ceremonieruimte op een centrale plek op de natuurbegraafplaats gerealiseerd.

4.2.3.4 Piëteitszone

Langs de buitenrand van de natuurbegraafplaats wordt een piëteitszone aangelegd. Dit is een zone van circa tien meter breed met dichte begroeiing. In de piëteitszone wordt niet begraven. Het dient als waarborg voor privacy van zowel bezoekers van de natuurbegraafplaats als van aangrenzende percelen. In het plangebied ligt plaatselijk een gasleiding. Om eventuele overlast bij werkzaamheden aan de leiding tot een minimum te beperken wordt, naast de door de nutsbedrijven vastgestelde zogenaamde belemmerende strook (zoals bijvoorbeeld bij de gasleiding), ook langs deze leidingstroken een piëteitszone van tien meter in acht genomen.

4.2.3.5 Grafdichtheid

Voor natuurbegraafplaats Christinalust zal circa 28 hectare gebruikt worden voor natuurbegraven . De dichtheid van het aantal graven binnen het gebied wisselt echter sterk. Op delen zal niet worden begraven (natte gradiënten), op delen zeer extensief (hoge kans op verstoring/ bijvoorbeeld loofbos) en delen intensiever (beperkte verstoring/ bijvoorbeeld schaalgrasland). De natuur ter plaatse is leidend en bepaalt uiteindelijk de draagkracht. Door natuurontwikkeling kan dit in de loop van de tijd veranderen. Zeker gezien de exploitatie duur van naar verwachting circa 40 jaar. Het op voorhand vastleggen van een grafdichtheid heeft om die reden weinig waarde, maar is het ecologisch werkprotocol van grote betekenis. Voor het openen van een graf wordt aan de hand van het protocol gekeken of dit een significant verstorend effect heeft. Is dit het geval, dan wordt er op die plek geen graf uitgegeven en wordt er uitgeweken naar een andere plek op de natuurbegraafplaats. Dit is ook als voorwaarde opgenomen in de overeenkomst met mensen die op voorhand een plek hebben uitgekozen. De natuur is leidend en niet de mens.

Het sturen op natuurdoelen en -kwaliteit gebeurt op basis van het inrichtings- en beheerplan en het ecologisch werkprotocol. Om de bescherming van de natuur en kwetsbare flora en fauna juridisch te borgen koppelt Natuurbegraven Nederland het inrichtings- en beheerplan aan de planregels. Het ecologisch werkprotocol schrijft bijvoorbeeld voor dat een graf alleen gerealiseerd mag worden buiten de kroonprojectie.

Natuurbegraven Nederland kiest ervoor om maximaal 10% van het plangebied met de functieaanduiding natuurbegraafplaats daadwerkelijk te gebruiken voor natuurgraven.

Na een aanloop van circa 5 jaar na opening van de natuurbegraafplaats wordt uitgegaan van gemiddeld 250 tot 350 begrafenissen per jaar. De natuurbegraafplaats zal over een periode van 30 tot 40 jaar in gebruik zijn. Dit is een inschatting, gebaseerd op de gemiddelde en ervaringen op andere natuurbegraafplaatsen

In het kader van de functie natuurbegraven worden in het plangebied natuurgraven gerealiseerd. Als borging dat natuurbegraven een tijdelijke functie betreft en daarmee eindig als actieve natuurbegraafplaats, is ervoor gekozen om een percentage van 10% als maximum op te nemen in de planregels. Dit houdt in dat maximaal 10% van het gebied met functieaanduiding natuurbegraafplaats daadwerkelijk gebruikt kan worden voor natuurgraven.

4.2.3.6 Ceremonieruimte

Om te kunnen functioneren als natuurbegraafplaats is een voorziening nodig op het terrein van waaruit uitvaarten georganiseerd kunnen worden en waar informatie over natuurbegraven verstrekt kan worden. Hiertoe wordt één nieuw gebouw gebouwd in het centrum van het landgoed. Centraal op het landgoed wordt een ceremonieruimte voorzien waar afscheidsceremonies en koffietafels plaatsvinden. In dit gebouw zal ook de beheerder van de natuurbegraafplaats verblijven. Het gebouw heeft zo min mogelijk impact op de omgeving. Ten behoeve van het ontwerp voor de ceremonieruimte is NBN in gesprek met IAA architecten in Enschede.

Er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van duurzame technieken en materialen. Het gebouw zal een oppervlakte van maximaal 550 m² krijgen. Het bouwvlak waarbinnen dit gebouw kan worden gerealiseerd is 1000 m² groot. De goothoogte zal maximaal 5 meter bedragen en de bouwhoogte maximaal 8 meter.

Nadat er op Christinalust niet meer begraven wordt, wordt het gebouw verwijderd. Bij de oprichting van het gebrouw wordt hier rekening mee gehouden.

Het gebouw is een rustig element dat qua externe vormgeving refereert aan de voor de regio karakteristieke hallenhuisboerderij en zouthuisjes. Het gebouw is gesitueerd half in het open veld en half in het bos. Bij de plaatsing van het gebouw is zo veel mogelijk rekening gehouden met bestaande waardevolle bomen.

De huidige Natuurnetwerk Nederland-begrenzing komt op de plek van de ceremonieruimte te vervallen. Elders op Christinalust wordt er ruim 3 ha landbouwgrond omgevormd naar natuur. Deze percelen zullen als compensatie toegevoegd worden aan het Natuurnetwerk Nederland.
Voor het ceremoniegebouw is door IAA Architecten een ontwerp gemaakt. Het als Bijlage 3 geeft de gewenste beeldkwaliteit van het nieuwe gebouw.

4.2.3.7 Wijze van begraven

De laatste bestemming van een overledene is het moment dat het lichaam begraven wordt. Het besluit op de lijkbezorging regelt onder meer de wijze van begraven en de inrichting van een graf. Er zijn diverse uitgangspunten waar rekening mee gehouden dient te worden bij de inrichting van een graf. Zo wordt aangegeven dat er minimaal 65 centimeter grond bovenop de kist moet worden aangebracht. De afstand tussen kisten bedraagt minimaal 30 centimeter. Daarnaast zal de kist zich 30 centimeter boven de gemiddelde hoogste grondwaterstand moeten begeven. Voor een afbeelding zie 5.2.7 van deze toelichting

Bij cremeren is de laatste bestemming van een overledene het moment dat het lichaam gecremeerd wordt. Nadat de as is vrijgegeven is de rechthebbende van de asbus vrij om te doen met de as wat de rechthebbende wil omdat de Wet op de Lijkbezorging en het Besluit op de Lijkbezorging niet meer van toepassing is. Zo mag de as in een urnen muur geplaatst worden of eventueel thuis worden gehouden. Mocht de wens van de overledene zijn om begraven te worden in het bos, dan kan dat op de daarvoor bestemde gronden op een natuurbegraafplaats.

Voor het begraven van een urn zijn vanuit Het besluit op de lijkbezorging geen restricties. Wel dient er uiteraard rekening gehouden te worden met de wet natuurbescherming. Voor het begraven van een urn is het ecologisch werkprotocol dan ook van toepassing. Ook worden urnen meegerekend in de 10% norm.

4.2.3.8 Ontsluiting, parkeren en paden

De hoofdentree van de natuurbegraafplaats ligt aan de Windmolenweg.

De natuurbegraafplaats is te bereiken via het bestaande halfverharde pad (6 meter breed) dat haaks op de Windmolenweg ligt. Bezoekers worden naar een van de twee ‘bosparkeerplaatsen’ geleid.

Bezoekers van het informatiecentrum en nabestaanden kunnen op de kleine parkeerplaats bij de ceremonieruimte terecht. Bezoekers van een ceremonie van de natuurbegraafplaats worden naar de grote parkeerplaats, verder verwijderd van de ceremonieruimte, geleid. Op de ‘bosparkeerplaatsen wordt tussen landschappelijke beplanting geparkeerd. De grote parkeerplaats krijgt een oppervlakte van 1.900m2 en zal plaats bieden aan 50 auto’s, de kleine parkeerplaats krijgt een oppervlakte van 300 m2 en zal plaats bieden aan 10 auto’s. De kleine parkeerplaats zal tevens worden voorzien van een fietsenstalling. Deze aantallen zijn gebaseerd op ervaringen op natuurbegraafplaats Heidepol, Maashorst en Schoorsveld en hiermee wordt voldaan aan het in het verkeersonderzoek van Goudappel Coffeng geadviseerde minimum aantal parkeerplaatsen van 44.

Er zal geen verlichting langs wegen en paden op het landgoed worden aangebracht, anders dan het aanlichten van het toegangspad van de parkeerplaats naar het ceremoniegebouw.

4.2.3.9 Recreatie

Het beter beleefbaar maken van bestaande waarden is alleen mogelijk als het gebied met deze waarden beter toegankelijk is voor bezoekers en recreanten. De natuurbegraafplaats wordt openbaar toegankelijk. De toegankelijkheid wordt vergroot door de uitbreiding van de padenstructuur. De lange-afstand-wandelroute die over het terrein loopt blijft behouden. Het toelaten van intensievere recreatievormen zoals recreatie te paard of mountainbiken past niet bij de beleving van de natuurbegraafplaats. Deze vormen van recreatie zijn daarom hier niet toegestaan. Recreanten worden bij het betreden van het gebied erop gewezen dat ze op een natuurbegraafplaats komen.

Ook voor het functioneren als natuurbegraafplaats is uitbreiding van paden nodig. In de nieuwe padenstructuur zijn de bestaande paden opgenomen. De route gaat langs de functionele elementen van de natuurbegraafplaats (zoals parkeerplaats en ceremonieruimte), maar maakt ook beleving van de natuurwaarden, landschappelijke en cultuurhistorische waarden mogelijk. Er wordt ruim 2 kilometer aan wandelpaden toegevoegd. Hierbij wordt een zonering van de recreatieve routes aangebracht ten behoeve van het veiligstellen van kwetsbare vegetaties en soorten. Er wordt geen verlichting langs de paden aangebracht.

4.2.3.10 Ophogen gronden

Om natuurbegraven mogelijk te maken op landgoed Christinalust is het nodig bepaalde delen van het plangebied op te hogen. Het ophogen gebeurt zoveel mogelijk met gebiedseigen materiaal en gaat uit van de natuurlijke morfologie van de bodem. Zo wordt in het zuiden van het plangebied een vergraven dekzandrug hersteld. De ophogingen in het noorden van het plangebied zijn soortgelijk van aard. Bij de ophogingen wordt de bodem opgehoogd met zand en wordt een afdeklaag aangebracht bestaande uit heideplagsel uit nabijgelegen natuurgebieden en/of compost. Hiermee wordt een natuurlijke uitgangssituatie nagebootst waarop zich een berken-eikenbos (passend bij droge omstandigheden) of een droge heide-vegetatie kan gaan ontwikkelen. Op onderstaande afbeelding is te zien welke delen van het plangebied opgehoogd worden. Grond die vrijkomt bij het aanleggen van de poelen en het vergroten van het ven wordt gebruikt voor het ophogen van andere delen van het plangebied.

Afbeelding Ophoogkaart

4.3 Cultuurhistorie

Natuurbegraven Nederland wil van het landgoed een aantrekkelijker natuurgebied maken met hoogwaardige natuur. Ook wil Natuurbegraven Nederland de cultuurhistorische waarden van het landgoed versterken en beleefbaar maken.

4.3.1 Bebouwing en structuren

De cultuurhistorisch waardevolle structuur van de spoordijk en spoorbrug wordt vrij gemaakt van beplanting en opgenomen in de routestructuur (lengte ca. 600 meter). Hiermee wordt het voormalig spoortracé als lijnelement beter zichtbaar en beleefbaar. De spoorbrug wordt gerestaureerd.

De bestaande cultuurhistorische waardevolle bosbouwschuur blijft behouden en krijgt een functie t.b.v. het beheer van de natuurbegraafplaats. Karakteristieke elementen die in het verleden verloren zijn gegaan worden hersteld.

De fundamenten van het oude theehuis worden zichtbaar gemaakt en op deze plek kunnen eventueel informatieborden neergezet worden met informatie over de geschiedenis van het landgoed.

4.3.2 Beschermwaardige bomen

In het bestemmingsplan "Buitengebied Noordwest - Christinalust" is geen planologische beschermingsregeling opgenomen voor monumentale en beschermwaardige bomen. De bescherming van bomen is geregeld in de Algemene Plaatselijke Verordening (APV). In het plangebied zijn geen beschermenswaardige bomen aanwezig. De bomen kunnen beschouwd worden als productiebos conform de vigerende planregels.

Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingsprojecten binnen de bebouwde kom wordt rekening gehouden met de aanwezige monumentale en beschermwaardige bomen door bouwgrenzen en infrastructurele werken, voor zover dit redelijkerwijs mogelijk is, zodanig te situeren dat daardoor de maximale kroonprojectie van de bomen niet of zo min mogelijk wordt beperkt.

4.4 Welstand en beeldkwaliteit

In deze paragraaf wordt globaal beschreven welke (de voornaamste) welstandsidentiteiten en eventuele beeldkwaliteitplannen in het plangebied van toepassing zijn met de daarbij behorende belangrijkste uitgangspunten en sturingselementen.

4.4.1 Welstand

Voor het gebied geldt het welstandsprofiel 'Buitenplaatsen en landgoederen', zoals opgenomen in de gemeentelijke welstandsnota.

Vanaf de 17e eeuw lieten de meest welgestelden van het land een landgoed of buitenplaats buiten de stad bouwen. In Enschede waren het vooral industriëlen die zich zo'n romantisch woonparadijs konden veroorloven. De meeste landgoederen en buitenplaatsen zijn dan ook gebouwd of uitgebouwd in de glorietijd van de textielindustrie. Slechts een aantal daarvan ligt nog ongeschonden in zijn oorspronkelijke omgeving. Veel landgoederen en buitenplaatsen zijn inmiddels opgenomen in de stad en vormen landelijke enclaves tussen de dichte bebouwing. Als ze zijn opengesteld, functioneren ze als stadsparken. Op een buitenplaats werd meestal alleen gewoond. Een typische buitenplaats heeft een chique hoofdhuis met een of twee bijgebouwen, bijvoorbeeld een koetshuis en een thee koepel, in een speciaal aangelegde parktuin. Op een landgoed werd – en wordt – ook gewerkt en geproduceerd. Een landgoed heeft daarom meer bijgebouwen, zoals een pachtboerderij en een oranjerie, en behalve een park ook landerijen. Maar kenmerkend voor zowel een landgoed als een buitenplaats is dat gebouwen en park onderdeel zijn van een specifiek ontworpen harmonische compositie. De gebouwen zelf hebben een bijzondere, expressieve architectuur en esthetiek. Omdat door de eeuwen heen steeds veranderingen hebben plaatsgevonden, zijn bij veel landgoederen en buitenplaatsen sporen van allerlei stijlen te zien. De eclectische architectuur en het samenspel tussen bebouwing en landschap maakt elk landgoed en elke buitenplaats uniek en een cultuurhistorisch monument op zich.

De instandhouding van een landgoed of buitenplaats vergt veel onderhoud en is kostbaar. Eigenaren zoeken daarom vaak naar nieuwe of nevenbronnen van inkomsten. Hierdoor verandert de functie van gebouwen en park, waarbij (ingrijpende) verbouw nodig is en mogelijk zelfs nieuwbouw. Voor bestaande gebouwen en park is vooral restauratie of reconstructie te verwachten. Er zijn ook landgoederen en buitenplaatsen die hun 'goed' en 'plaats' zijn kwijtgeraakt doordat ze te intensief zijn bebouwd. Zij hebben een groot stuk van hun identiteit verloren en verdienen extra aandacht.

4.4.2 Beeldkwaliteitsplan

Onderdeel van de natuurbegraafplaats is een ceremoniegebouw. In deze ruimte vinden afscheidsceremonies en koffietafels plaats. In dit gebouw zal ook de beheerder van de natuurbegraafplaats verblijven. Door IAA Architecten is een ontwerp gemaakt voor de ceremonieruimte. Het ontwerp is als bijlage3 opgenomen bij deze toelichting.

4.4.2.1 Uitgangspunten ontwerp

Natuur en landschap zijn de belangrijkste waarden van het gebied voor het gebruik als natuurbegraafplaats. Voor het ontwerp is dan ook gekozen zo veel mogelijk aan te haken bij enerzijds het huidige gebruik van het gebied als natuurterrein, maar ook bij het landbouwkundig gebruik uit het verleden en waarvan nog duidelijk sporen aanwezig zijn.

4.4.2.2 Ontwerp ceremonieruimte

Voordat het gebied ontgonnen werd, maakte het deel uit van een uitgestrekte heideterrein waar een smalle kronkelende heidebeek doorheen liep. Rond 1900 is het gebied ontgonnen en (gedeeltelijk) in gebruik genomen door de landbouw in de vorm van akkers omzoomd door houtwallen afgewisseld door heide en bos. Er is dan sprake van een rationeel rechthoekig stelsel van perceelsgrenzen, wegen en houtwallen met als opvallend detail een spoorlijn die van noord naar zuid over het terrein loopt. De oorspronkelijk kronkelende heidebeek is grotendeels recht getrokken, genormaliseerd.

Het lineaire gebouw is zo gesitueerd dat zoveel mogelijk van de verschillende natuurtypen in het gebied vanuit het gebouw of dicht bij het gebouw beleefd kunnen worden. De entreezijde ligt ingebed in het boslandschap. De andere zijde, de kop van het gebouw waarin de ceremonieruimte zich bevindt, opent zich naar het water met een weidse blik. In feite ligt diagonaal door het gebouw de overgang van gesloten naar open landschap.

Bij de benadering van het gebouw wordt de bezoeker even een blik gegund op de beek die van oost naar west over het terrein stroomt. De beek heeft daarbij weer een meer natuurlijk karakter gekregen met natuurvriendelijke oevers. Direct aan de overzijde van de beek strekt een deel van de heide op de natuurbegraafplaats zich uit.

De vormgeving van het gebouw sluit aan bij het onderliggende landschap. Gekozen is voor een heel eenduidige en karakteristieke vorm, die aansluit bij het archetype van het Hallehuis, een veel voorkomende boerderijvorm in het gebied. Op deze manier refereert het gebouw ook aan het oude landbouwkundig gebruik.

Ook de materialisatie van het gebouw sluit nauw aan bij de gebouwen zoals deze van oudsher voorkomen in het gebied.

Visualisatie ceremonieruimte: (bron: IAA Architecten, Beeldambitie Natuurbegraven Twekkelo, juni 2017, zie bijlage 3 van deze regels)

4.5 Duurzaamheid

Duurzaamheid is een centraal thema in het gemeentelijk beleid van Enschede. Duurzaam handelen is daarbij meer dan het ontzien van natuur en milieu. In dat opzicht vraagt duurzaam handelen bijvoorbeeld ook om een solide financieel beleid. Tot voor kort werd onder de noemer van het duurzaamheidsbeleid vooral gewerkt aan maatregelen die gericht zijn op het tegengaan van gevolgen voor de klimaatverandering. Daarmee is niet gezegd dat er voor thema's die op andere plaatsen wel onder het beleidsveld duurzaamheid worden geschaard, zoals afval, water en bodem, geen aandacht was maar van een breed en samenhangend duurzaamheidsbeleid was geen sprake. Om daar verandering in te kunnen brengen is het Actieplan Duurzaamheid opgesteld. Hierin wordt uitgewerkt aan welke doelen onder de noemer van het duurzaamheidsbeleid actief wordt gewerkt, welke aanpak daarvoor is vereist, welke partijen bij de realisatie daarvan een rol spelen en welke rol de gemeente daarbij voor zichzelf ziet weggelegd, alsmede de toewijzing van mensen en middelen om de gestelde doelen te realiseren.

4.5.1 Speerpunten van het duurzaamheidsbeleid

In het Actieplan duurzaamheid, dat op 8 juni 2015 door de gemeenteraad van Enschede is vastgesteld, heeft de gemeenteraad er voor gekozen om het duurzaamheidsbeleid toe te spitsen op de volgende punten:

Energie
Verhogen van het op eigen grondgebied opgewekte aandeel hernieuwbare energie tot minimaal 12 procent in 2030 en minimaal 27 procent van het voor 2050 voorziene gebruik van energie.

Eigen organisatie
Zelf het goede voorbeeld geven.

Biodiversiteit
Behoud en versterken van de verscheidenheid aan dier- en plantsoorten in de leefomgeving

Groene groei
Groei van de economie zonder dat dit nadelig is voor klimaat, water,
bodem, grondstoffen en biodiversiteit.

Circulaire economie
Verminderen van de hoeveelheid (rest-)afval door afvalpreventie en het beter scheiden van restafval.

Klimaatadaptatie
Negatieve gevolgen die gepaard gaan met klimaatverandering beperken en de kansen die de klimaatverandering biedt benutten.

Duurzame mobiliteit
Verhoging van het aandeel fietsgebruik in het totaal aantal verplaatsingen, stimuleren van het gebruik van het openbaar vervoer en stimuleren van het gebruik van elektrische auto's.

WEconomy
Bewoners in Enschede dragen in collectief verband actief bij aan een of meer van de duurzame
doelstellingen.

Aanpak van het duurzaamheidsbeleid

Binnen de voorgestane aanpak van het Actieplan Duurzaamheid staan de begrippen 'duurzame daden', 'duurzame deals' en 'duurzaam doen' centraal.

Duurzame daden

De gedachte hierbij is dat het zichtbaar maken van bestaand duurzaam gedrag de beste manier is om anderen te inspireren en aan te zetten tot duurzaam handelen. We richten ons daarbij op de groep die in beginsel bereid is tot duurzaam gedrag.

Duurzame deals

Duurzame deals, oftewel afspraken over duurzaam handelen, zijn een middel om nieuw duurzaam gedrag uit te lokken. Bij de uitvoering van duurzame initiatieven lopen bedrijven, instellingen en groepen inwoners soms tegen barrières aan. De gemeente wil die belemmeringen wegnemen. Soms kunnen we daar zelf voor zorgen. In andere gevallen doen we daarvoor een beroep op anderen. De deals maken duidelijk dat verduurzaming van de samenleving een opgave is die we samen moeten oppakken.

Duurzaam Doen

Zelf het goede voorbeeld geven is binnen de gekozen aanpak een belangrijk uitgangspunt. Verduurzaming van de eigen organisatie is in dit Actieplan duurzaamheid verder uitgewerkt onder de noemer Duurzaam Doen.

Voor deze benadering is gekozen, omdat het een positieve benadering is, die anderen inspireert en stimuleert tot duurzame handelingen (gedrag, het doen van investeringen etc.). Het voordeel van deze aanpak is bovendien dat het gedrag voor de doelgroep herkenbaar en dichtbij is, de communicatieboodschap hierdoor aansluit bij de belevingswereld van mensen en de huidige doeners de afzender/ambassadeur zijn (in plaats van de gemeente). Hierdoor is het een aanpak van de stad, in plaats van van de gemeente.

Wettelijk kader

De minimaal in acht te nemen energetische maatregelen bij nieuw- en verbouw zijn beschreven in het Bouwbesluit. Het Bouwbesluit schrijft bij nieuwbouw een minimale isolatiewaarde voor de schil van een gebouw (buitenmuren, vloer en dak) en voor deuren, ramen en kozijnen voor. Bij verbouw gelden deze eisen uitsluitend voor dat deel dat wordt verbouwd. Daarnaast stelt het Bouwbesluit bij nieuwbouw eisen aan de energieprestatie van gebouwen met een bepaalde functie, die wordt uitgedrukt in de vorm van een zogenaamde energieprestatiecoëfficiënt. Op grond van artikel 122 Woningwet is het niet toegestaan om bij privaatrechtelijke overeenkomst bouwvoorschriften op te leggen die al publiekrechtelijk zijn geregeld. Om die reden is het niet mogelijk om bij de kaveluitgifte in de koopovereenkomst te bepalen dat bij de bebouwing van de bouwkavels, in afwijking van het Bouwbesluit, andere energieprestatienormen gelden.

Landelijke energieprestatieafspraken

Om energiezuinigheid bij nieuwbouwontwikkelingen de komende jaren een impuls te geven, is in het voorjaar van 2008 het zogenaamde Lente-akkoord gesloten tussen de toenmalige minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu en bouwende en ontwikkelende partijen (Bouwend Nederland, NEPROM en NVB). Belangrijkste onderdeel van dit akkoord is de afspraak dat in de periode tot 2020 de energieprestatiecoëfficiënt als volgt zal worden aangescherpt:

- de energieprestatie-eis voor nieuwe woongebouwen wordt met ingang van 1 januari 2011 verlaagd met 25% (is gebeurd) en in 2015 met 50% .
- de energieprestatie-eis voor utiliteitsgebouwen wordt in 2017 met 50% verlaagd.

De bij dit akkoord betrokken partijen hebben bovendien het streven uitgesproken vanaf 2020 te bouwen met een energieprestatiecoëfficiënt van 0. Bij een energieprestatiecoëfficiënt van 0 wordt bij een langjarig gemiddelde geen energie verbruikt voor de elementaire energiebehoeften van een gebouw, zijnde verwarming, warm tapwater, ventilatie en verlichting.

Energie- en klimaatambities gemeente Enschede

Nieuwe energie voor Enschede

Op 16 november 2009 heeft de gemeenteraad van Enschede de nota Nieuwe energie voor Enschede vastgesteld. In de nota Nieuwe Energie voor Enschede heeft de gemeente Enschede zich het volgende ten doel gesteld op het gebied van energie en klimaat:

- in 2020 hebben we in Enschede 30 procent CO_2 bespaard ten opzichte van 1990;
- in 2020 voorziet duurzame geproduceerde energie in minimaal 20 procent van de behoefte aan energie;
- in 2015 is de gemeentelijke organisatie klimaatneutraal;
- In 2020 zijn alle scholen in Enschede klimaatneutraal.

Woonvisie Enschede 2025

In de op 12 maart 2012 door de gemeenteraad vastgestelde Woonvisie Enschede 2025 is duurzaamheid een van de vier centrale thema's. Rondom dit thema zijn in deze visie de volgende uitgangspunten geformuleerd voor de op te stellen uitvoeringsagenda:

- Inwoners (huurders en eigenaren) krijgen de mogelijkheid om tegen betaling de energiecomponent van de woonlast beheersbaar te houden.
- Gemeente, marktpartijen en corporaties onderzoeken en stimuleren de mogelijkheden voor decentrale energieopwekking in Enschede.
- Vanaf 2015 streven we er naar dat in Enschede alleen nog energieneutrale nieuwbouw wordt gerealiseerd.
- Via de MIO (majeure inversteringsopgave) Duurzaam Wonen en Werkgelegenheid worden vragers en aanbieders op het gebied van duurzaamheid gekoppeld.
- Voor woningeigenaren met onvoldoende financiële draagkracht voor noodzakelijke ingrepen aan de woning, wordt door marktpartijen en financiers een financieel instrumentarium ontwikkeld.
- De gemeente geeft het goede voorbeeld met het verduurzamen van haar eigen gebouwen.

Coalitieakkoord 'Duurzaam, Samen, Sterker!'

In het coalitieakkoord 2014-2018, 'Duurzaam, Samen, Sterker!' is duurzaamheid een centraal thema. Duurzaam handelen is daarbij meer dan het ontzien van natuur en milieu; duurzaam gedrag staat in het coalitieakkoord synoniem voor niet teren op de zak van toekomstige generaties. In dat opzicht vraagt duurzaam handelen bijvoorbeeld ook om een solide financieel beleid. In de voorgaande collegeperiode werd onder de noemer van het duurzaamheidsbeleid vooral gewerkt aan maatregelen die gericht zijn op het tegengaan van gevolgen voor de klimaatverandering. Daarmee is niet gezegd dat er voor thema's die op andere plaatsen wel onder het beleidsveld duurzaamheid worden geschaard, zoals afval, water en bodem geen aandacht was, maar van een breed en samenhangend duurzaamheidsbeleid was geen sprake.

Actieplan Duurzaamheid

De wens om een meer omvattend duurzaamheidsbeleid te voeren, dat richtinggevend is voor het gemeentelijk handelen, vraagt om kaderstelling. Hiertoe wordt het Actieplan Duurzaamheid opgesteld. Hierin wordt uitgewerkt aan welke doelen onder de noemer van het duurzaamheidsbeleid actief wordt gewerkt, welke aanpak daarvoor is vereist, welke partijen bij de realisatie daarvan een rol spelen en welke rol de gemeente daarbij voor zichzelf ziet weggelegd, alsmede de toewijzing van mensen en middelen om de gestelde doelen te realiseren.

4.5.2 Duurzaamheidsbeleid en het bestemmingsplan

In deze paragraaf wordt aan de hand van het Actieplan Duurzaamheid bekeken in hoeverre het bestemmingsplan kan bijdragen aan de realisatie van de gemeentelijke duurzaamheidsambities.

4.5.2.1 Algemeen

Bij elke nieuwe ruimtelijke ontwikkeling zal, afhankelijk van de opgave en de locatie, bezien moeten worden welke duurzame energiebronnen aangeboord worden. Dit kan er toe leiden dat in het ene geval ingezet wordt op een zongerichte verkaveling, terwijl in het andere geval gekoerst wordt op het gebruik van bodem- en/of windenergie, c.q. aansluiting op het warmtenet. Ook de aanpassing aan de klimaatverandering is in hoge mate een ruimtelijk vraagstuk. Meer warme zomers en een toenemende kans op extreme weersituaties vragen bij een verdere ontwikkeling van de stad om het vergroten van afvoer- en absorptievermogen in stedelijke watersystemen en het voorkomen van 'hitte-eilanden' en hittestress.

4.5.2.2 Energie

Voor het realiseren van veel energie besparende maatregelen of voorzieningen in, aan of op gebouwen, zoals isolatie van vloer, muren of dak, het plaatsen van zonnepanelen of een zonnecollector op het dak, is geen omgevingsvergunning vereist. Voor warmte-koude opslag en bodemenergiesystemen is de provincie Overijssel het bevoegd gezag. Voor nieuwbouw geldt dat moet worden voldaan aan de energieprestatienormen uit het Bouwbesluit. Voor dat soort maatregelen en voorzieningen hoeven in een bestemmingsplan geen regels te worden opgenomen. Een bestemmingsplan kan wel regels bevatten voor het realiseren van windturbines of zonnepanelen op maaiveldniveau en andere voorzieningen en bouwwerken met een mogelijke impact op de kwaliteit van de woon- en leefomgeving.

4.5.2.3 Klimaatadaptie

Voor het realiseren van relatief eenvoudige klimaatadaptieve maatregelen en voorzieningen als groene dakbedekking op gebouwen en het in de bodem infiltreren van hemelwater is geen omgevingsvergunning vereist. Voor dat soort maatregelen en voorzieningen hoeven in een bestemmingsplan geen regels te worden opgenomen. Een bestemmingsplan kan wel regels bevatten voor het realiseren van voorzieningen voor de berging van hemelwater, het vrij houden van bebouwing van overloopgebieden, het vrij houden van bebouwing langs beken of van lage plekken die natuurlijke waterbergingen vormen, het ophogen van gronden of het realiseren van bouwwerken ter voorkoming van overstromingen en andere voorzieningen en bouwwerken met een mogelijke impact op de kwaliteit van de woon- en leefomgeving.

4.5.2.4 Circulaire economie

Voor het realiseren van afvalcontainers voor het gescheiden inzamelen van afval en herbruikbare materialen is geen omgevingsvergunning vereist. Voor dat soort voorzieningen hoeven in een bestemmingsplan geen regels te worden opgenomen. Een bestemmingsplan kan wel regels bevatten voor het realiseren van voorzieningen en inrichtingen voor de verwerking van afval.

4.5.2.5 Biodiversiteit

Natuurgebieden, bossen, parken en andere structurele, veelal openbaar toegankelijke, groenvoorzieningen worden in een bestemmingsplan als zodanig bestemd en voorzien van een passende beschermende gebruiks- en bouwregeling. Daarnaast maakt een bestemmingsplan het in nagenoeg elke bestemming mogelijk om groenvoorzieningen van ondergeschikte aard te realiseren.

4.5.2.6 Overige actiepunten

Voor de overige actiepunten uit het Actieplan Duurzaamheid kan kortheidshalve worden volstaan met de conclusie dat deze geen ruimtelijke relevantie hebben en als zodanig dus ook niet van invloed zijn op de kwaliteit van de woon- en leefomgeving.

4.5.3 Duurzaamheid binnen het plangebied

Om binnen het plangebied de natuurontwikkeling en het beheer ervan mogelijk te maken, krijgt het terrein de bestemming "Natuur" met een functieaanduiding "natuurbegraafplaats". Ten behoeve van deze functie wordt de bestaande padenstructuur verbeterd en uitgebreid en wordt een ceremonieruimte gebouwd en parkeervoorzieningen aangelegd. Bij het ontwerp zijn de versterking van de natuur- en landschapswaarden en het behoud van de cultuurhistorische waarden van het gebied leidend geweest. Met de inrichtingsmaatregelen worden naast de kwaliteitsverbetering van natuur en landschap de belevingswaarden voor bezoekers en recreanten verhoogd. Door natuurbegraven kan het landgoed duurzaam instant worden gehouden.

Bij de bouw en inrichting van het ceremoniegebouw zal zoveel mogelijk gebruik gemaakt worden van duurzame materialen. Het ceremoniegebouw verliest zijn functie op het moment dat alle begrafenissen hebben plaatsgevonden. Het gebouw zal dan worden afgebroken. Het landgoed blijft een opengesteld natuurgebied

Hoofdstuk 5 Omgevingsaspecten

Op grond van artikel 3.1.6 van het Bro wordt in het kader van de voorbereiding van een bestemmingsplan nagegaan of dat plan uitvoerbaar is. In dat kader moet elk bestemmingsplan worden getoetst aan een aantal omgevingsaspecten. Het vaststellen van een bestemmingsplan kan namelijk gevolgen hebben voor de belangen van natuur en milieu en voor de waterhuishouding. In dit hoofdstuk wordt de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan **"Buitengebied Noordwest - Christinalust"** getoetst aan de belangen van milieu, natuur en waterhuishouding.

5.1 Milieu

5.1.1 Milieueffectrapportage

Bij ruimtelijke plannen en besluiten die mogelijk gevolgen kunnen hebben voor het milieu dient te worden beoordeeld of ten behoeve van de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling een milieueffectrapportage moet worden opgesteld. Een milieueffectrapportage (m.e.r.) is bedoeld om milieubelangen bij verschillende ruimtelijke procedures een volwaardige plaats bij de besluitvorming te geven. Het wettelijk kader voor de m.e.r. is hoofdstuk 7 van de Wet milieubeheer (Wm) en het daarbij behorende Besluit milieueffectrapportage (Besluit m.e.r.). In het Besluit m.e.r. is geregeld voor welke plannen en besluiten daadwerkelijk een m.e.r.-procedure doorlopen moet worden.

Bij het toetsen van plannen en besluiten aan het Besluit m.e.r. zijn er drie mogelijkheden:

1. m.e.r.-plicht: voor (onderdelen van) het plan of besluit is het uitvoeren van een m.e.r.-verplicht;
2. m.e.r.-beoordelingsplicht: voor (onderdelen van) het plan of besluit moet eerst worden beoordeeld of het uitvoeren van een m.e.r. verplicht is;
3. vormvrije m.e.r.-beoordeling: het plan of het besluit omvat een m.e.r.-beoordelingsplichtige activiteit, maar deze activiteit ligt (ruim) beneden de in daarvoor in het Besluit m.e.r. opgenomen indicatieve drempelwaarden. Het bevoegd gezag moet dan een vormvrije m.e.r.-beoordeling uitvoeren om na te gaan of die activiteit mogelijk aanzienlijke milieugevolgen zou kunnen hebben. Als uit die vormvrije m.e.r.-beoordeling blijkt dat aanzienlijke milieugevolgen op voorhand niet kunnen worden uitgesloten, moet er alsnog een verplichte m.e.r.-beoordeling worden uitgevoerd.

Voor activiteiten die niet in het Besluit m.e.r. zijn genoemd, geldt geen m.e.r.-plicht of (vormvrije) m.e.r.-beoordelingsplicht.

Het bestemmingsplan maakt geen ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk waarop het Besluit m.e.r. van toepassing is. Een nadere toetsing aan het Besluit m.e.r. kan dan ook achterwege blijven.

5.1.2 Milieuhinder van bedrijven en inrichtingen

5.1.2.1 Bedrijven- en milieuinventarisatie en milieuzonering

In het kader van een goede ruimtelijke ordening is nagegaan of er bestaande en toekomstige bedrijvigheid in en rondom het plangebied van het bestemmingsplan "**Buitengebied Noordwest - Christinalust**" aanwezig is, die van invloed kan zijn op het woon- en leefklimaat in het plangebied. Daarbij is gekeken naar de potentiële milieubelasting van deze inrichtingen (bedrijven en voorzieningen). De milieubelasting en de bijbehorende hindercontouren worden bepaald door verschillende ruimtelijk relevante milieuaspecten, zoals geur, stof, geluid en gevaar. Met behulp van de in 2009 door de VNG uitgegeven publicatie “Bedrijven- en milieuzonering" is van de aanwezige en toekomstige bedrijven en voorzieningen in de directe omgeving van de projectlocatie de milieucategorie bepaald. Vervolgens is nagegaan of bedrijven en voorzieningen gelegen zijn binnen de op grond van de milieucategorie aan te houden indicatieve afstanden tot woningen en andere milieugevoelige functies. Van die bedrijven en voorzieningen is door middel van nader dossieronderzoek beoordeeld of de feitelijke (bedrijfs)activiteiten een knelpunt opleveren voor een goed woon- en leefklimaat en of terugschaling mogelijk is.

5.1.2.2 Bedrijven en milieuzonering

Een goede ruimtelijke ordening voorziet in het voorkomen van voorzienbare hinder ten aanzien van omliggende bedrijven. Om de natuurbegraafplaats Christinalust mogelijk te maken wordt een gebouw gerealiseerd, in de vorm van een ceremonieruimte, dat hinder kan veroorzaken ten aanzien van omliggende bedrijven.

Voor de bepaling of de beoogde ontwikkelingen belemmerend werken ten aanzien van de omliggende bedrijven is een inventarisatie gemaakt van de bedrijven in de omgeving en de bijbehorende richtafstanden uit de uitgave “Bedrijven en Milieuzonering” van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG). In “Bedrijven en Milieuzonering” wordt onderscheid gemaakt tussen omgevingstype rustige woonwijk (geldt ook voor een rustig buitengebied) en het omgevingstype gemengd gebied.

5.1.2.3 Afstanden bedrijven t.o.v. natuurbegraafplaats

De gevoelige bestemmingen binnen het plangebied, de ceremonieruimte, wordt opgericht nabij het bedrijventerrein Marssteden. Dit bedrijventerrein is in het vigerende bestemmingsplan Marssteden 2005 voorzien van een milieuzonering. In een strook langs de zuidzijde van de Windmolenweg met een breedte van 50 meter zijn alleen bedrijven tot en met categorie 3.1 (richtafstand 50 meter) toegestaan. Achter deze strook zijn ook bedrijven tot en met categorie 3.2 (richtafstand 100 meter) toegestaan. Op grotere afstand zijn op het bedrijventerrein ook zwaardere categorieën toegestaan. De milieuzonering in het bestemmingsplan De Marssteden is zodanig opgezet dat de uitwaartse zonering maximaal 50 meter bedraagt, gerekend vanaf de grens van de bedrijfskavels. Dit betekent dat de invloed van de bedrijven niet verder reikt dan de noordzijde van de Windmolenweg. Er vindt geen overlap plaats met het plangebied van natuurbegraafplaats Christinalust. De ceremonieruimte is gelegen op een afstand van ca. 400 meter vanaf het bedrijventerrein De Marssteden waardoor de belangen van de inrichtingen op bedrijventerrein De Marssteden in voldoende mate beschermd zijn.

5.1.2.4 Afstanden natuurbegraafplaats t.o.v. woningen

In de publicatie 'Bedrijven en Milieuzonering' kan voor een natuurbegraafplaats worden aangesloten bij de categorie begraafplaats (categorie 1). De grootste richtafstand, voor bedraagt geluid 10 meter. De afstand van de natuurbegraafplaats tot aan omliggende woningen is veel groter dan 10 meter.

5.1.2.5 Conclusie milieuhinder bedrijven en inrichtingen

De op te richten natuurbegraafplaats heeft geen belemmerende werking ten opzichte van nabij gelegen bedrijven waarbij tevens in voldoende mate sprake is van een goede ruimtelijke ordening. Een goed woon- en leefklimaat ter hoogte van de rond het plangebied gelegen woningen wordt in voldoende mate geborgd, aangezien de dichtstbijzijnde woning op ruim 250 meter afstand is gelegen.

Op basis van het bovenstaande kan worden geconcludeerd dat er uit oogpunt van milieuhinder van bedrijven en voorzieningen geen belemmering is voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

5.1.3 Bodemkwaliteit

Algemeen

Het bodembeleid in Nederland heeft een hervormingsfase ondergaan. Er is sprake van een overgang van het saneren van vervuilde bodems naar het duurzaam beheren en bewust gebruiken van de bodem en de ondergrond. Het beleid richt zich niet uitsluitend meer op het wegnemen van risico's, maar de nadruk is komen te liggen op creatief, innovatief en integraal beheer en gebruik van de bodem en ondergrond. Het oude beginsel van niet bouwen op een vervuilde bodem is hiermee verlaten. Bouwen op een ernstig verontreinigde bodem is onder voorwaarden mogelijk mits er geen risico's zijn voor de gezondheid. Functiegericht saneren is dan voldoende.

Op grond van artikel 3.1.6 van het Besluit ruimtelijke ordening wordt in het kader van de voorbereiding van een bestemmingsplan nagegaan of dat plan uitvoerbaar is. De milieuhygiënische bodemgesteldheid kan daarbij een rol spelen. De Wet bodembescherming kan hierop van toepassing zijn.

Bestemmingsplan Natuurbegraafplaats Christinalust

Het bestemmingsplan Natuurbegraafplaats Christinalust betreft de realisatie van een natuurbegraafplaats op het landgoed Christinalust, waarbij de hoofdbestemming van het gebied natuur is. Dit houdt in dat het gehele plangebied wordt omgevormd naar een natuurbestemming. Momenteel heeft dit tevens een agrarische en bosbestemming.

Van de aangegeven terreindelen zijn geen bodemonderzoekgegevens in het gemeentelijke bodemarchief aanwezig. Er zijn naast de aanwezigheid van het voormalige spoorwegtracé Boekelo-Hengelo binnen het plangebied, geen potentieel bodembedreigende activiteiten bekend die binnen de betreffende terreindelen zouden hebben plaatsgevonden. De betreffende terreindelen zijn wat historische activiteiten betreft op basis daarvan onverdacht wat de aanwezigheid van bodemverontreiniging betreft.

Over een deel van het plangebied was in het verleden het voormalige spoortracé Boekelo-Hengelo gelegen. In 1994 is op een deel van dit voormalige tracé een indicatief bodemonderzoek uitgevoerd. Het onderzochte tracédeel is buiten het plangebied gelegen.

Conclusie

De bodemonderzoekresultaten uit 1994 geven geen aanleiding te verwachten dat er sprake is van bodemverontreiniging die dusdanig belemmerend is dat de herontwikkeling financieel niet haalbaar is. Omdat de terreindelen buiten het voormalige spoorwegtracé historisch gezien als onverdacht bestempeld kunnen worden, is er naar verwachting op die delen eveneens geen sprake van bodemverontreiniging die dusdanig belemmerend is dat de herontwikkeling financieel niet haalbaar is. Indien er in de toekomst bodemverontreinigingen worden aangetroffen, dan kunnen deze indien nodig functiegericht en kosteneffectief worden gesaneerd.

Afhankelijk van het tijdstip, aard en omvang van een realisatie van een herontwikkeling, kan het nodig zijn dat er voor het verkrijgen van een omgevingsvergunning voor bouwen een bodemonderzoek volgens de NEN 5470 verricht dient te worden. Voor de realisatie van de ceremonieruimte is dit van toepassing.

5.1.4 Wet geluidhinder

In artikel 3.3.1 van het Bro is bepaald dat in een bestemmingsplan moet worden aangegeven waar geluidgevoelige gebouwen en terreinen zijn gesitueerd ten opzichte van wegen, spoorwegen en industrieterreinen met een onderzoekszone als bedoeld in de Wet geluidhinder (Wgh). Wanneer het bestemmingsplan binnen deze onderzoekszones de realisatie van nieuwe geluidgevoelige gebouwen of terreinen mogelijk maakt, moet door middel van een akoestisch onderzoek worden nagegaan of de geluidsbelasting binnen de wettelijke normen blijft. De geluidsbelasting mag de in de Wgh genoemde grenswaarden niet overschrijden. Daarbij moet ook de doeltreffendheid worden onderzocht van de in aanmerking komende maatregelen ter voorkoming van in de toekomst optredende geluidsbelasting van de geluidgevoelige gebouwen en terreinen.

5.1.4.1 Externe werking

Op 1 januari 2007 is de gewijzigde Wet geluidhinder (Wgh) in werking getreden. Deze wet geeft aan hoe er bij een bepaalde ruimtelijke ontwikkeling om dient te worden gegaan met geluidhinder als gevolg van wegverkeer, industrie, spoorwegen en luchtvaart. In de Wet geluidhinder wordt een beperkt aantal typen objecten beschermd, de zogenoemde geluidsgevoelige objecten. De volgende objecten worden in de Wet geluidhinder beschermd:

- woningen
- geluidsgevoelige terreinen
- andere geluidsgevoelige gebouwen

Alle objecten die niet onder bovenstaande categorieën zijn te scharen, zijn op basis van de Wgh niet beschermd tegen geluidhinder. In twijfelgevallen (valt een bepaalde bestemming onder een bepaalde categorie) is een goede motivering van belang. De natuurbegraafplaats wordt in het kader van de Wet geluidhinder niet beschouwd als een geluidgevoelig object. Een akoestisch onderzoek is daarom niet noodzakelijk.

5.1.4.2 Industrielawaai

Het plangebied van het bestemmingsplan **"Buitengebied Noordwest - Christinalust"** is gelegen in de nabijheid van het op grond van de Wet geluidhinder gezoneerde industrieterrein De Marssteden.

Rondom het industrieterrein Marssteden ligt een geluidzone. Over een gedeelte van ca. 45 meter vanaf de Windmolenweg ligt deze geluidzone over een klein deel van het plangebied. Binnen de geluidzone industrie zijn geen nieuwe geluidsgevoelige objecten toegestaan. De natuurbegraafplaats wordt in het kader van de Wet geluidhinder niet beschouwd als een geluidgevoelig object. De geluidzone industrie vormt geen belemmering voor de ontwikkeling van de natuurbegraafplaats Christinalust.

5.1.4.3 Overig

De natuurbegraafplaats zal naar verwachting nauwelijks geluidhinder gaan geven voor gevoelige objecten in de omgeving. Het geluid wat geproduceerd wordt heeft met name betrekking op verkeersbewegingen. Uit het verkeersonderzoek blijkt dat er in de beginperiode maximaal circa 100 verkeersbewegingen per dag zijn te verwachten. Dit op basis van gemiddeld één ceremonie per dag alsmede van de bezoekers van de begraafplaats. De ceremonies op het terrein zijn daarbij ingetogen, zoals bij begrafenissen gewoon is. Uitgaande van de worstcase-situatie (3 ceremonies per dag) zijn er maximaal 286 verkeersbewegingen per etmaal te verwachten. Aangegeven dient te worden dat deze verkeersbewegingen verspreid zullen plaatsvinden met name bij aanvang van de ceremonies.

Conclusie geluid

Op basis van het bovenstaande kan worden geconcludeerd dat het aspect geluid geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

5.1.5 Luchtkwaliteit

Bij de toetsing of een bestemmingsplan uitvoerbaar is, moet worden nagegaan of de realisatie van beoogde ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk gevolgen kan hebben voor de luchtkwaliteit. Op grond van het bepaalde in hoofdstuk 5, titel 5.2 van de Wet milieubeheer en onderliggende algemene maatregelen van bestuur en ministeriële regelingen vormen de luchtkwaliteitseisen in ieder geval geen belemmering voor ruimtelijke ontwikkelingen indien:

a. er geen sprake is van feitelijke of dreigende overschrijding van de grenswaarde;
b. een project, al dan niet per saldo, niet leidt tot een verslechtering van de luchtkwaliteit;
c. een project 'niet in betekenende mate' bijdraagt aan de luchtverontreiniging;
d. een project is opgenomen in een regionaal programma van maatregelen of in het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL);
e. een project niet voorziet in de realisatie van gevoelige bestemmingen binnen de zone van een op grond van het Besluit gevoelige bestemmingen gezoneerde rijksweg of provinciale weg.

Het initiatief betreft de ontwikkeling van een natuurbegraafplaats met een ceremonieruimte. Uit het verkeersonderzoek blijkt dat er maximaal circa 100 verkeersbewegingen per dag zijn te verwachten. Dit op basis van gemiddeld één ceremonie per dag alsmede van de bezoekers van de begraafplaats. Het betreft hier een zeer beperkte ontwikkeling ook indien uitgegaan wordt van de worst-case situatie zoals in paragraaf 5.1.4.3 is aangegeven.. Kleine ontwikkelingen dragen nauwelijks bij aan een verslechtering van de luchtkwaliteit.

Gezien het feit dat de grens voor 'niet in betekende mate'-categorie voor 'woningbouwlocaties' op 1500 woningen ligt, kan geconcludeerd worden dat de ontwikkeling van de natuurbegraafplaats in de categorie 'niet in betekende mate' valt. De ontwikkeling van de natuurbegraafplaats zal dus geen significant negatief effect op de luchtkwaliteit veroorzaken. Derhalve hoeft geen onderzoek naar luchtkwaliteit plaats te vinden.

Geur

Vanaf 1 januari 2007 vormt de Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) het toetsingskader als het gaat om geurhinder afkomstig van dierenverblijven en veehouderijen. De geuremissie is afhankelijk van het aantal en soort dieren dat binnen de inrichting aanwezig is. In de aan de Wgv gekoppelde Regeling geurhinder en veehouderij (Rgv) is per diercategorie een geuremissiefactor vastgesteld. Daarnaast zijn minimale afstanden opgenomen vanaf een veehouderij tot een geurgevoelig object. Hierin is bepaald dat de minimale afstand

voor de geurbelasting van een veehouderij op een geurgevoelig object in het buitengebied 100 meter moet bedragen.

De beheerschuur/bosbouwschuur is geen object waar mensen permanent of langere tijd verblijven en valt zodoende niet onder de geurgevoelige objecten. Alleen de ceremonieruimte valt onder de geurgevoelige objecten. Vanwege het feit dat het dichtstbijzijnde bedrijf met intensieve veehouderij op ruim 800 meter afstand is gelegen kan geconcludeerd worden dat er geen veehouderijen in hun belangen worden geschaad.

Conclusie luchtkwaliteit

Op basis van het bovenstaande kan worden geconcludeerd dat de luchtkwaliteit geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

5.1.6 Externe veiligheid

Bij externe veiligheid gaat het om het beheersen van de veiligheid van personen in de omgeving van activiteiten met gevaarlijke stoffen. Ook de risico's die zijn verbonden aan het gebruik van luchthavens vallen onder externe veiligheid. De risico's waar burgers aan worden blootgesteld door de aanwezigheid van risicovolle inrichtingen of transportroutes van gevaarlijke stoffen in hun leefomgeving dienen tot een aanvaardbaar minimum te worden beperkt. Daarom heeft de overheid regels opgesteld voor inrichtingen en transportroutes van gevaarlijke stoffen die onaanvaardbaar grote risico's opleveren voor personen die zich bevinden in woningen, scholen en bejaardencentra die in de directe omgeving hiervan liggen. Kort samengevat heeft dit tot gevolg dat er veiligheidsafstanden moeten worden aangehouden tussen risicovolle activiteiten en kwetsbare objecten zoals woningen en dergelijke.

Bij externe veiligheid wordt onderscheid gemaakt tussen plaatsgebonden risico en groepsrisico. Het plaatsgebonden risico mag in principe nergens groter zijn dan een kans van 1 op 1 miljoen (ofwel 10-6).

Het groepsrisico legt een relatie tussen de kans op een ramp en het aantal mogelijke slachtoffers. De contour is daarom niet bepalend, maar het aantal mensen dat zich gedurende een bepaalde periode binnen een bepaalde afstand (effectafstand) van een risicovolle activiteit ophoudt. Voor het groepsrisico geldt dat de actuele hoogte van het groepsrisico en de bijdrage aan het groepsrisico van ruimtelijke ontwikkelingen verantwoord moeten worden.

De wet- en regelgeving met betrekking tot externe veiligheid kan grofweg in twee categorieën worden ingedeeld: regelgeving met betrekking tot risicovolle activiteiten bij inrichtingen en regelgeving met betrekking tot het transport van gevaarlijke stoffen.

5.1.6.1 Risicovolle activiteiten bij inrichtingen

Het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi) is het wettelijk kader voor risicovolle activiteiten bij inrichtingen. Binnen het plangebied van het bestemmingsplan "**Buitengebied Noordwest - Christinalust**" zijn geen bedrijven of inrichtingen aanwezig waarop het Bevi van toepassing is.

In de nabijheid zijn de inrichtingen Van der Wurp, Marssteden 216 (op 300 meter), Gasolieopslag Twente, Marssteden ongen (op 700 metr), Vinepa / Scorpion, Kopersteden14 (op 400 meter) en de Grolsche Bierbrouwerij Nederland BV aan de Brouwerslaan 5 (op 700 meter) gelegen. Dit betreffen inrichtingen waarop het Bevi van toepassing is. De planlocatie ligt niet binnen risicocontouren (PR-contour / invloedsgebied) van deze inrichtingen. Met betrekking tot externe veiligheid ten aanzien van dit plangebied vormt het bedrijf derhalve geen belemmeringen.

5.1.6.2 Transport van gevaarlijke stoffen door buisleidingen

Voor het transport van gevaarlijke stoffen door buisleidingen is het Besluit externe veiligheid buisleidingen (Bevb) het wettelijk kader. Binnen het plangebied van het bestemmingsplan "**Buitengebied Noordwest - Christinalust** " is een buisleiding aanwezig waarop het Bevb van toepassing is. Het is een leiding van de Gasunie, de N-569-76 met een diameter van 6" en een werkdruk van 40 bar. De leidingen kennen ter plaatse van het plangebied geen plaatsgebonden risicocontour. Binnen de inventarisatieafstand van 45 meter vinden geen bestemmingswijzigingen plaats die leiden tot een toename van het aantal aanwezigen.

Ten zuidwesten van het plangebied zijn een 24" en een 36" buisleidingen aanwezig waarop het Bevb van toepassing is. Beide leidingen (A646 en A670) hebben geen 10^{-6}-contour ter hoogte van het plangebied.

Binnen de inventarisatieafstand van respectievelijk 330 en 470 meter vinden geen bestemmingswijzigingen plaats die leiden tot een significante toename van het aantal aanwezigen.

Daarnaast laten berekeningen van voornoemde leidingen zien dat er met betrekking tot het groepsrisico (rapport Carolaberekeningen Enschede van september 2013) geen belemmeringen zijn. De ligging van deze aardgasleidingen vormen op grond van het BevB geen belemmering voor onderhavig plan.

5.1.6.3 Transport van gevaarlijke stoffen over de weg, het spoor en het water

Voor het transport van gevaarlijke stoffen over de weg, per spoor of over het water zijn de Wet vervoer gevaarlijke stoffen en de Circulaire Vervoer Gevaarlijke Stoffen het wettelijk kader. Momenteel is nieuwe wet- en regelgeving in voorbereiding voor het transport van gevaarlijke stoffen over de weg, het spoor en het water. De basis van die nieuwe regelgeving wordt gevormd door het Basisnet vervoer gevaarlijke stoffen. Het Basisnet kent drie vervoersmodaliteiten: Basisnet Water, Basisnet Spoor en Basisnet Weg.

Basisnet Water

Binnen het plangebied van het bestemmingsplan "**Buitengebied Noordwest - Christinalust**" of in de directe nabijheid daarvan zijn geen waterwegen aanwezig die in het Basisnet zijn aangewezen als transportroute voor gevaarlijke stoffen over water.

Basisnet Spoor

Binnen het plangebied van het bestemmingsplan "**Buitengebied Noordwest - Christinalust**" of in de directe nabijheid daarvan is geen spoorweg aanwezig die in het Basisnet is aangewezen als transportroute voor gevaarlijke stoffen over het spoor.

Basisnet Weg

Binnen het plangebied van het bestemmingsplan "**Buitengebied Noordwest - Christinalust**" zijn geen wegen aanwezig die in het Basisnet zijn aangewezen als transportroute voor gevaarlijke stoffen over de weg. Wel is direct ten zuidwesten van het gebied de A35 gelegen. De weg kent geen 10-6 contour en geen plasbrandaandachtsgebied. Met betrekking tot het aantal aanwezigen vindt er geen significante wijziging plaats binnen het invloedsgebied van deze weg. Het plan heeft derhalve ten aanzien van het, al geringe, groepsrisico geen consequenties.

Tabel: Gegevens Basisnet Weg

Wegvak	Naamgeving	Veiligheids zone gemeten van het midden van de weg	Plasbrand aandacht gebied	PR 10-7 contour	Vervoershoeveelheden GF3 voor het berekenen van het GR		GR > 0,1*orientatie-waarde *	Bijzonderheden
					GF3 referentie waarde	GF3 max gebruiks ruimte		
Rijksweg A35/N35								
O23	A35: afrit 27 (Ind. Twentekanaal) - afrit 26 (Enschede West)	0	NEE	48	393	1500	NEE	

5.1.6.4 Luchthavens

De aanwezigheid van vliegvelden en grote luchthavens in de omgeving is van belang in het kader van de externe veiligheid omdat de kans op het neerstorten van vliegtuigen in de buurt van een vliegveld of luchthaven groter is dan elders. Een luchtvaartongeval is daar dus te voorzien en het is denkbaar dat daarbij (woon)bebouwing wordt getroffen. Een vliegtuig of helikopter kan overal neerstorten, de gevolgen kunnen dus in beginsel op elke plek optreden. Het risico is echter het grootst nabij een vliegveld of luchthaven, met name bij het opstijgen en landen.

Het plangebied van het bestemmingsplan “**Buitengebied Noordwest - Christinalust**” is hemelsbreed op ruim 7500 meter van het (voormalige) vliegveld Twente gelegen. Dit betekent dat de kans, vanwege de ligging ten opzichte van de baan, op een luchtvaartongeluk in het plangebied (zeer) klein is.

5.1.6.5 Conclusie externe veiligheid

Op basis van het bovenstaande en het gegeven dat het plan geen (nieuwe) kwetsbare of beperkt kwetsbare objecten mogelijk maakt kan worden geconcludeerd dat de externe veiligheid geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het plan.

5.1.7 Milieueffecten begraafplaatsen

Natuurbegraafplaats Christinalust wordt ingericht conform de Wet op de lijkbezorging, het Besluit op de lijkbezorging en de Inspectierichtlijn Lijkbezorging. Met name in het Besluit op de lijkbezorging en de Inspectierichtlijn Lijkbezorging zijn voorschriften en adviezen opgenomen ten aanzien van milieu hygiënische aspecten van een begraafplaats.

De inrichtingsadviezen in de Inspectierichtlijn Lijkbezorging en dan met name in de bijlage 'Technische adviezen voor de inrichting van begraafplaatsen en graven' zijn voor natuurbegraafplaatsen minder uitvoerig dan voor gewone begraafplaatsen vanwege de veel geringere effecten op het milieu. In de bijlage van de inspectierichtlijn zijn adviezen voor de inrichting van begraafplaatsen opgenomen waaronder adviezen over een adequaat ontwaterings- en afwateringssysteem.

In de bijlage 'Technische adviezen voor de inrichting van begraafplaatsen en graven' is opgenomen dat "de grond- en grondwatercriteria bij natuurbegraven geen belemmerend thema zijn omdat bij natuurbegraven sprake is van eeuwigdurende grafrust en ruiming op natuurbegraafplaatsen daardoor niet aan de orde is". Onder andere door het feit dat lichamen niet worden geruimd is de intensiteit van begraven op een natuurbegraafplaats en daarmee de milieueffecten van het begraven, immers veel lager dan op een reguliere begraafplaats.

Uit onderzoek uitgevoerd door RIVM naar de samenstelling van het grondwater, oppervlaktewater en drainagewater bij vijf begraafplaatsen in samenwerking met de toenmalige Regionale Inspectie Milieuhygiëne Zuid-Holland en het Zuiveringschap Hollandse Eilanden en Waarden (1986) is geen meetbare vervuiling gebleken door medicijnen of andere stoffen die in de bodem terechtkomen (Alterra 2009, pagina 41).

Dit wordt nog eens bevestigd in een recent afstudeeronderzoek van AGEL adviseurs, uitgevoerd naar de milieueffecten van begraafplaatsen in Noord-Brabant waaruit blijkt dat een begraafplaats naar alle waarschijnlijkheid beperkte tot geen gevolgen heeft voor de bodemkwaliteit (grond en grondwater).

In 2013 is door Alterra een onderzoek verricht (Haas & de Vries, 2013), waarin Alterra heeft geconcludeerd dat de grafdichtheid niet van belang is bij natuurbegraafplaatsen, maar dat het belangrijker is dat er spreiding van de graven in tijd en ruimte mogelijk is. Om met respect voor de natuur te kunnen begraven is flexibiliteit vereist waardoor het mogelijk is om te begraven waar de natuurwaarden het toelaten. De natuurbegraafplaats Heidepol van NBN is in het onderzoek van Alterra aangewezen als een echte natuurbegraafplaats, waarbij natuur het voornaamste kenmerk is. Ook bij de Natuurbegraafplaats Landgoed Christinalust zal net als op Heidepol inrichting en gebruik in het teken staan van natuurontwikkeling en natuurbeheer.

Conclusie

Uit genoemde onderzoeken komt naar voren dat de milieueffecten van begraafplaatsen naar alle waarschijnlijkheid gering zijn. De milieueffecten van natuurbegraafplaatsen zijn daarnaast geringer dan van reguliere begraafplaatsen. In de bijlage 'Technische adviezen voor de inrichting van begraafplaatsen en graven' bij de Inspectierichtlijn Lijkbezorging wordt dit onderkend.

Door inrichting van de natuurbegraafplaats conform het Besluit op de lijkbezorging en de Inspectierichtlijn Lijkbezorging zijn eventuele milieueffecten van de natuurbegraafplaats zeer gering of zelfs nihil.

5.2 Water

Op grond van artikel 3.1.6 van het Bro wordt in een bestemmingsplan een beschrijving opgenomen van de wijze waarop in het plan rekening is gehouden met de waterhuishouding.

5.2.1 Bodem

Uit de bijlage bij de Inspectierichtlijn Lijkbezorging 'Technische adviezen voor de inrichting van begraafplaatsen en graven' blijkt dat een bodem van zand- of zavelgrond het meest geschikt is voor een begraafplaats. Dit is de meest geschikte grond omdat het poriënvolume daarvan in de regel voldoende is om de vereiste gaswisseling op peil te houden. De bodem is geclassificeerd als veldpodzolgrond en beekeerdgrond. De veldpodzolgronden zijn zandgronden met fijn en zwak lemig zand en hebben een humushoudende bovenlaag. De beekeerdgronden binnen het plangebied bestaan uit lemig fijn zand en hebben ondiep grind (minder dan 40 cm beneden maaiveld) in de bodem. Dit wordt bevestigd door het geohydrologisch onderzoek, waarin wordt aangegeven dat de bodem in het plangebied overwegend bestaat uit zand. Het bodemmateriaal mag voorts het proces van de lijkvertering niet in ongunstige zin beïnvloeden. Aangezien de aanwezige grond uit de juiste samenstelling bestaat hoeven er geen bodemingrepen plaats te vinden.

5.2.2 Hemelwater

Uitgangspunt in het gemeentelijk beleid voor de waterhuishouding is dat in bestaand stedelijk gebied hemelwater zo min mogelijk wordt afgevoerd via de riolering en in het buitengebied hemelwater niet wordt afgevoerd via de riolering. Dit kan in beginsel door hergebruik, het toepassen van groene daken en/of halfverharding.

Bij een toename van verhard oppervlak komt meer hemelwater versneld tot afvoer, hierop is het oppervlaktewatersysteem niet berekend. Het extra afstromend hemelwater moet op eigen terrein worden geborgen en vertraagd afgegeven aan de omgeving. In het buitengebied bedraagt de bergingsopgave 40 millimeter. Vervuiling van hemelwater dient zoveel mogelijk voorkomen te worden door geen uitlogende bouwmaterialen te gebruiken.

De nieuwe functie van natuurbegraven zal naast afvalwater vanuit de ceremonieruimte ook hemelwater opleveren. Voor hemelwater zal een bergingsvoorziening worden getroffen. Voor de ceremonieruimte wordt voorzien in een extra bebouwd oppervlakte van maximaal 550 m². Dit betekent dat 550 * 0,04 m geborgen moet worden in de omgeving en of infiltreren in de bodem.

5.2.3 Afvalwater

Uitgangspunt in het gemeentelijk beleid voor de waterhuishouding is dat het ontstaan van afvalwater wordt beperkt. Afvalwater wordt gescheiden van het hemelwater aangeboden en afgevoerd. De gemeente zorgt er voor dat het afvalwater vanaf de perceelsgrens wordt getransporteerd naar de rioolwaterzuiveringsinstallatie van het waterschap Vechtstromen.

In het buitengebied is niet overal in de openbare ruimte een systeem aanwezig voor de afvoer van afvalwater (drukriolering). In dat geval moet op eigen terrein het afvalwater verwerkt worden. De ceremonieruimte wordt voorzien van toiletten en een keuken. Het afvalwater zal via een individuele behandeling van afvalwater (IBA) of helofytenfilter worden ingericht. Dit dient te gebeuren in overleg met het waterschap Vechtstromen.

5.2.4 Oppervlaktewater

Uitgangspunt in het gemeentelijk beleid voor de waterhuishouding is dat bestaand oppervlaktewater (sloten en vijvers) gehandhaafd blijven. Eventueel nieuw oppervlaktewater mag geen permanente verlaging van de grondwaterstand veroorzaken. Het aftoppen van grondwaterstandspieken middels drainage is wel toegestaan.

In het plangebied is oppervlaktewater aanwezig in de vorm van de Twekkelerbeek en de waterplas. Daarnaast zijn in het plangebied meerdere sloten aanwezig.

5.2.5 Grondwater en ontwatering

Uitgangspunt in het gemeentelijk beleid voor de waterhuishouding is dat perceeleigenaren zelf verantwoordelijk zijn voor het grondwater op hun perceel. De gemeente zorgt in voorkomende gevallen in de openbare ruimte voor passende maatregelen indien er in een gebied sprake is van structureel nadelige gevolgen door de grondwaterstand en de te treffen maatregelen niet tot de zorg van de provincie of het waterschap behoren.

De ontwatering van een perceel is afhankelijk van het gebruik van de grond. Ontwatering is het verschil tussen het peil van de weg of de bebouwing en de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG).

- Wegen: ontwateringsdiepte van 0,70 meter, waarbij een zandbed met minimale dikte van 0,50 m aanwezig moet zijn. Een te hoge grondwaterstand kan opvriezen en opdooi van de fundering van de weg veroorzaken.
- Bebouwing: de ontwateringsdiepte van bebouwing hangt af van het type gebouw. Voor woningen of gebouwen met een niet-waterdichte kruipruimte die goed toegankelijk moet zijn, dient de ontwatering zodanig te zijn dat zich geen grondwater in de kruipruimte bevindt. Als norm wordt vaak gehanteerd dat het grondwater tenminste 0,20 m beneden de vloer van de kruipruimte moet staan. Uitgaande van een 0,50 m hoge kruipruimte en een vloerdikte (woonvloer) van 0,20 m betekent dit een afstand van 0,90 m tussen de GHG en de bovenzijde van de vloer. Door kruipruimteloos te bouwen kan de ontwateringsnorm onder bepaalde voorwaarden met 0,30 m verminderd worden.
- Groen / onbebouwd en onverhard terrein: voor deze bestemming wordt meestal een ontwateringdiepte van 0,50 m –mv geadviseerd. Langdurige te hoge grondwaterstanden beïnvloeden de beworteling nadelig.

5.2.6 Afwatering

Om op perceelsniveau te kunnen voorkomen dat afstromend regenwater problemen veroorzaakt gelden de volgende adviesnormen:

- Het vloerpeil van de bebouwing minimaal 0,20 m boven het dichtstbijzijnde wegpeil leggen.
- Perceel vlak of richting de weg af laten lopen.
- De maaiveldpeilen en vloerpeilen van de verschillende percelen op elkaar afstemmen.

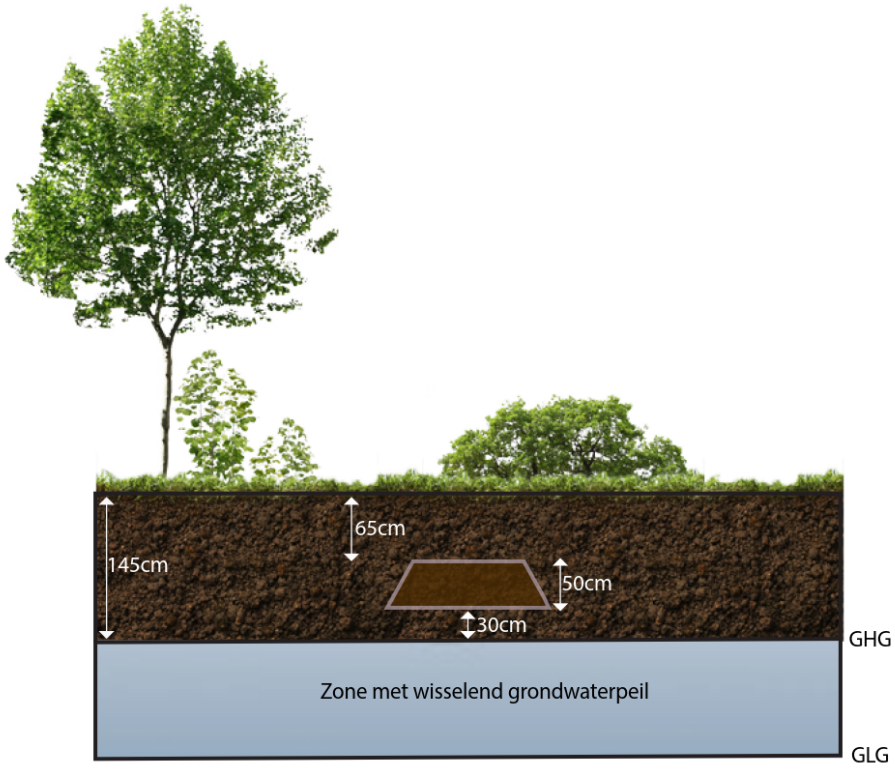
De parkeervoorziening en de oprijlaan wordt uitgevoerd in halfverharding, waarbij het hemelwater tussen en naast de halfverharding in de naastgelegen natuur kan infiltreren Om op perceelsniveau te kunnen voorkomen dat afstromend regenwater problemen veroorzaakt gelden de volgende adviesnormen:

Het vloerpeil van de bebouwing minimaal 0,20 m boven het dichtstbijzijnde wegpeil leggen.

De padenstructuur in het gebied bestaat grotendeels uit zandpaden. De hoofdwandelroute krijgt een gestabiliseerde ondergrond en wordt halfverhard met natuurlijke materialen. Gezien het materiaalgebruik en het aflopen naar het groen, wordt er vanuit gegaan dat met betrekking tot de paden het hemelwater in het gebied kan infiltreren.

5.2.7 Grondwater

Ter bescherming van de bodem- en grondwaterverontreiniging is voor de realisatie van een natuurbegraafplaats, conform het Besluit op de lijkbezorging, een GHG van 1,45 meter minus maaiveld of dieper maatgevend. Deze maat is gebaseerd op de wettelijke normen voor begraven. Bovenop de kist of het omhulsel moet 65 centimeter grond worden aangebracht. De afstand tussen kisten bedraagt minimaal 30 centimeter. Daarnaast zal de kist of het omhulsel zich 30 centimeter boven de gemiddelde hoogste grondwaterstand moeten begeven.

Dwarsdoorsnede maaiveld, kist en grondwater.

5.2.8 Het Zwarte Ven

Om aan te geven of de ontwikkeling van Natuurbegraafplaats Christinalust gevolgen heeft voor grond- en oppervlaktewaterpeilen buiten het ontwikkelgebied waarbij specifiek gekeken is naar het aangrenzende natuurgebied “Het Zwarte Ven” is een aanvullende notitie (bijlage 10 behorende bij deze toelichting) opgesteld.

Hieruit kan geconcludeerd worden dat op basis van het gesommeerde effect van het gehele maatregelenpakket en de toch al zeer geringe reikwijdte daarvan, is het zeer onwaarschijnlijk dat zich hydrologische effecten voordoen die reiken tot buiten de begrenzing van ontwikkellocatie Natuurbegraafplaats Christinalust. Om die reden is er ook geen directe aanleiding om, buiten de reeds bestaande monitoringsmeetpunten, aanvullende monitoring op te starten. De hydrologische situatie ter plaatse van “Het Zwarte Ven” wordt met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid niet merkbaar beïnvloed voor de voorgenomen ontwikkelingen op Landgoed Christinalust.

5.2.9 Conclusie

Op grond van het uitgevoerde onderzoek (geohydrologisch veldonderzoek door Landslide milieu-adviesbureau, zie bijlage 8 van deze toelichting) kunnen de volgende conclusies getrokken worden:

- Tijdens het veldwerk en op basis van aanvullende monitoring in de periode 2015 - 2017 kon de variatie in GHG voor het gebied nauwkeurig in kaart gebracht worden. Wanneer deze peilen vergeleken worden met de inrichtingsschets en met de van nature aanwezige variatie in maaiveldhoogten volgt hieruit dat delen van het gebied opgehoogd moeten worden om voldoende ontwateringsdiepte boven de GHG te genereren. Deze ophoging wordt gecombineerd met omvorming van bos naar meer open gebied en nieuwe aanplant.

- De overwegend zandige bodemopbouw met lokaal enkele sterk zandige leemlagen vormt geen belemmering voor een goede afwatering en infiltratie. Geohydrologisch beschouwd is de bodemopbouw geschikt voor (natuur)begraven.

- De beoogde inrichtingsmaatregelen om tot een functionele natuurbegraafplaats te komen, beïnvloeden het

waterhuishoudkundig systeem niet of nauwelijks. Bij de detailuitwerking is het van belang om telkens de mogelijke effecten op de waterhuishouding te bezien en indien nodig tijdig compenserende maatregelen te treffen.

5.3 Natuur

5.3.1 Beschermde natuurgebieden

In hoofdstuk 2 van de Wet natuurbescherming is de aanwijzing en bescherming van de Europese 'Natura 2000' gebieden en de bijzondere nationale natuurgebieden (toekomstige Natura 2000 gebieden) geregeld. De Wet natuurbescherming bepaalt dat voor alle Natura 2000 gebieden instandhoudingsdoelstellingen en een beheerplan moeten worden vastgesteld. De instandhoudingsdoelstellingen hebben betrekking op de kwaliteit van natuurlijke habitats en de aanwezige habitats van soorten in een Natura 2000 gebied.

Bij elke ruimtelijke ontwikkeling moet worden getoetst of de beoogde activiteiten mogelijk significant negatieve gevolgen kunnen hebben voor de aangewezen natuurlijke habitats en habitats van soorten in een Natura 2000 gebied. Indien dat op voorhand niet met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid kan worden uitgesloten dient een passende beoordeling te worden uitgevoerd en een plan-milieu effect rapportage (plan-MER) te worden opgesteld. Wanneer ook op basis van een uitgevoerde passende beoordeling significant negatieve gevolgen niet met aan voldoende zekerheid grenzende waarschijnlijkheid kunnen worden uitgesloten kunnen de beoogde ruimtelijke ontwikkelingen alleen mogelijk worden gemaakt indien er redelijkerwijs geen alternatieven aanwezig zijn, er sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang en de negatieve gevolgen in voldoende mate worden gecompenseerd.

5.3.2 Beschermde natuurgebieden en het plangebied "Buitengebied Noordwest-Christinalust

Het plangebied van het bestemmingsplan **“Buitengebied Noordwest - Christinalust”** is niet gelegen binnen een gebied dat is aangewezen als Natura 2000 gebied of beschermd natuurmonument of in de nabijheid daarvan. De dichtstbijzijnde Natura 2000 gebieden “Aamsveen” en “Dinkelland” zijn op ruime afstand ten zuidoosten en respectievelijk ten noordoosten van het plangebied gelegen. De Natura 2000 gebieden Lonnekermeer en Buurserzand & Haaksbergerveen liggen op respectievelijk 6,4 en ongeveer 5 kilometer afstand tot het plangebied. Het Vörgersveld, onderdeel van het Beschermd Natuurmonument Heideterreinen Twickel ligt op circa 4,7 kilometer afstand tot Christinalust.

Het bestemmingsplan maakt het mogelijk om op het landgoed Christinalust een natuurbegraafplaats te realiseren.

Gelet op de aard en omvang van de beoogde ontwikkeling(en) in relatie tot de afstand van de ontwikkelingslocatie(s) tot de genoemde Natura 2000 gebieden kunnen significant negatieve gevolgen voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen van deze worden uitgesloten. Een verdere toetsing aan de Natuurbeschermingswet kan daarom achterwege blijven.

5.3.3 Beschermde planten- en dierensoorten

In de Wet naruurbescherming is de aanwijzing en bescherming van planten- en diersoorten geregeld. Het gaat daarbij niet om de bescherming van individuele planten of dieren maar om waarborgen om te voorkomen dat het voortbestaan van soorten planten of dieren niet in gevaar komt en dat vaste rust- of verblijfplaatsen en groeiplaatsen niet opzettelijk worden vernield of verstoord. Hiertoe zijn in deze wet een aantal verbodsbepalingen opgenomen, zoals het verbod op het opzettelijk doden of verontrusten van dieren of het verbod op het plukken van planten. Daarbij is het “nee, tenzij” principe het uitgangspunt, er mag geen schade worden toegebracht aan beschermde dieren of planten tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan en daarbij zorgvuldig wordt gehandeld.

Bij elke ruimtelijke ontwikkeling moet worden getoetst of de beoogde activiteiten mogelijk negatieve gevolgen

kunnen hebben voor in dat gebied voorkomende vaste rust- en verblijfplaatsen van en/of de functionele leefomgeving van beschermde soorten. Indien noodzakelijk dienen tijdig passende preventieve of mitigerende maatregelen te worden getroffen dan wel dient het plan te worden aangepast om overtreding van verbodsbepalingen te kunnen voorkomen en de functionaliteit van het gebied voor de aanwezige beschermde soorten te kunnen waarborgen. Indien door maatregelen en eventueel planaanpassing negatieve gevolgen voor eventueel aanwezige beschermde soorten niet of niet volledig kunnen worden voorkomen is een ontheffing van de betreffende verbodsbepalingen noodzakelijk en dient aannemelijk te worden gemaakt dat deze redelijkerwijs ook verleend zal kunnen worden.

5.3.4 Beschermde planten- en diersoorten en het plangebied "Buitengebied Noordwest-Christinalust

Door Bureau Waardenburg is voor Natuurbegraafplaats Christinalust een natuurtoets uitgevoerd (zie bijlage 4 en 9) waarbij beoordeeld is of er mogelijk beschermde soorten en natuurwaarden aanwezig zijn in het plangebied en wat de mogelijke effecten zijn van de ontwikkeling van de natuurbegraafplaats op deze soorten. De natuurtoets is gericht op het in beeld brengen van de mogelijke consequenties vanuit natuurwetgeving en -beleid.

De aanwezige natuurwaarden zijn in beeld gebracht op basis van een verkenning van bestaande inventarisatiegegevens (o.a. het Flora & Faunaonderzoek uitgevoerd door Eelerwoude, zie bijlage1) en een verkennend veldbezoek en . De belangrijkste conclusies en advies uit de natuurtoets zijn hieronder opgenomen.

5.3.4.1 Wet natuurbescherming

Geconcludeerd wordt dat het plangebied een geschikt leefgebied vormt voor diverse beschermde planten- en diersoorten in het kader van de Wet natuurbescherming. Het plangebied is in potentie geschikt voor buizerd, havik, sperwer, boomvalk, boombewonende vleermuizen, diverse soorten grondgebonden zoogdieren waaronder ook boommarter en das, diverse soorten amfibieën waaronder heikikker en tot slot reptielen zoals de levendbarende hagedis. Het plangebied bevat voor deze soorten (in potentie) geschikt habitat, zoals bos, bosranden en open water.

De voorgenomen plannen hebben naar verwachting een positief effect op aanwezige beschermde soorten en natuur- en landschapswaarden, ondermeer door de omvorming van eenvormige naaldhoutopstanden naar gevarieerde en meer natuurlijke, open bostypen. Ook de aanleg van natuurvriendelijke oevers, de ontwikkeling van heidevegetaties en bloem- en faunarijke graslanden draagt bij aan een versterking en vergroting van bestaande natuurwaarden. Dit is belangrijk voor ondermeer het aangrenzende natuurterreintje van het Zwarte Ven, dat door isolatie ten opzichte van omliggende natuurterreintjes verloren dreigt te gaan. Ontwikkeling van Christinalust geeft ook een impuls aan het versterken van een natuurverbinding op een regionale schaal van de natuurgebieden van het Buurserzand & Haaksbergerveen met de natuurterreinen rond Vliegveld Twente (na realisatie van het ecoduct over de A35 net ten westen van het plangebied in 2016).

De aanwezigheid van een aantal beschermde soorten vraagt echter wel om maatregelen tijdens de planrealisatie. Relevant in het kader van deze toetsing Wet natuurbescherming zijn de volgende uitgangspunten en voorwaarden.

5.3.4.2 Uitgangspunten en voorwaarden bij toetsing Wet natuurbescherming

De ontwikkeling van de natuurbegraafplaats vindt plaats in een natuurrijke omgeving waarin diverse zeldzame, kritische en vaak strikt beschermde soorten voorkomen. Om te voorkomen dat sprake is van een overtreding van de Wet natuurbescherming en mogelijk een ontheffing noodzakelijk is, gelden bij de toetsing de volgende uitgangspunten en randvoorwaarden. Het afwijken hiervan kan alleen in overleg met en op advies van een ter zake kundige ecoloog of adviseur.

1. De verlichting van het plangebied, waar nu nog grotendeels duisternis heerst, wordt niet gewijzigd of aangepast. In het bijzonder gaat het om de omgeving van de waterplas. In overleg met een ter zake kundige ecoloog kan eventueel op beperkte schaal wel markerende verlichting worden aangebracht langs de toegangsweg naar de ceremonieruimte.
2. Oude bomen (zeker exemplaren met zichtbare holten, takkennesten en loshangend schors) blijven gehandhaafd en worden bij de planrealisatie ingepast. Indien een (enkele) boom toch gekapt moet worden, wordt voorafgaand aan de kap een inspectie uitgevoerd naar (verblijfplaatsen van) beschermde

soorten.
3. De nestboom van havik (en mogelijk ook van buizerd) blijft gehandhaafd, evenals enkele bomen hier omheen. Met de aanleg van nieuwe (wandel)paden wordt rekening gehouden met de nestlocatie(s) en wordt indien nodig de situering van het pad aangepast om verstoring te voorkomen.
4. Binnen het plangebied blijft naaldhout (met name grove den en douglas) aanwezig, ondermeer ten behoeve van eekhoorn. Niet al het naaldhout wordt dus gekapt.
5. In de waterplas worden geen waterplanten aangebracht in verband met de functie als belangrijk foerageergebied voor watervleermuis.
6. Voor alle beschermde, inheemse (ook de algemeen voorkomende) vogelsoorten geldt vanuit de Wet natuurbescherming een verbod op handelingen die nesten of eieren beschadigen of verstoren. Ook handelingen die een vaste rust- of verblijfplaats van beschermde vogels verstoren zijn niet toegestaan. In de praktijk betekent dit dat verstorende werkzaamheden alleen buiten het broedseizoen uitgevoerd mogen worden.

5.3.4.3 Conclusie Wet natuurbescherming

Uit het onderzoek komt naar voren dat:

- Met name de opstanden met loofbomen binnen het plangebied zijn in potentie van belang voor boombewonende vleermuizen, Hier bevinden zich potentiële verblijfplaatsen.
- Verblijf- en voortplantingsplaatsen van heikikker bevinden zich buiten het plangebied. Wel kunnen enkele delen van het plangebied door heikikker worden gebruikt om te migreren tussen voortplantingshabitat en winterverblijven.
- Binnen het plangebied komt eekhoorn voor en het plangebied vormt mogelijk onderdeel van het leefgebied van steenmarter, boommarter en das. Burchten en nesten van deze soorten zijn momenteel niet aanwezig.
- Het plangebied vormt onderdeel van het leefgebied van buizerd, sperwer, havik en boomvalk. In gebruik zijnde nesten van deze soorten zijn momenteel niet aanwezig.
- Levendbarende hagedis heeft zijn lokale kernverspreidingsgebied rond het Zwarte Ven (buiten het plangebied. Maar een zeer beperkt deel van het plangebied vormt geschikt leefgebied voor de levendbarende hagedis. Binnen het plangebied is deze niet waargenomen.
- De bosvijver vormt voortplantingshabitat voor algemeen voorkomende amfibieën (bruine kikker, gewone pad, kleine watersalamander. Niet voor heikikker.
- Binnen het plangebied komen verder nog diverse algemene beschermde soorten voor als konijn, egel, haas, vos, ree en diverse muizensoorten.

Op basis van de natuurtoets en bijbehorende aanvulling kan met aan voldoende zekerheid grenzende stelligheid worden geconcludeerd dat de Wet natuurbescherming op voorhand geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van de beoogde ontwikkeling van een natuurbegraafplaats op het landgoed Christinalust. Daarbij geldt als dwingende voorwaarde de hiervoor beschreven uitgangspunten en voorwaarden worden uitgevoerd en in acht genomen. Deze maatregelen en randvoorwaarden zijn uitgewerkt in ecologische werkprotocollen (zie bijlage 6 en 7 behorende bij deze toelichting) en het uitvoeren ervan dient te worden geborgd in de werkprocessen (aanbesteding, bestekken etc.).

5.3.5 Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is een samenhangend netwerk van natuurgebieden en landbouwgebieden met veel natuurwaarden. Het NNN heeft als doel het behouden, beschermen en versterken van de rijkdom aan plant- en diersoorten (biodiversiteit) en beoogt een bijdrage te leveren aan het realiseren en in stand houden van een (inter-)nationaal vitaal stelsel van natuurgebieden.

De aanwijzing van gebieden als onderdeel van het NNN vindt plaats bij provinciale verordening en dient te worden vertaald in gemeentelijke ruimtelijke plannen zoals structuurvisies en bestemmingsplannen. Het NNN kent geen externe werking, tenzij dit bij provinciale verordening als zodanig is bepaald.

Het Natuurnetwerk Nederland en het plangebied "Buitengebied Noordwest - Christinalust"

Het plangebied van het bestemmingsplan **"Buitengebied Noordwest - Christinalust"** is gelegen binnen een gebied dat onderdeel uitmaakt van het Natuurnetwerk Nederland. Directe effecten op de NNN zijn niet op

voorhand uit te sluiten. Voor uitvoering van de plannen zal er daarom een ‘Nee, tenzij toets’ moeten worden opgesteld. Deze ‘Nee, tenzij toets’ maakt onderdeel uit van de natuurtoets (zie bijlage 4).

Om die reden heeft nader onderzoek plaatsgevonden naar de aanwezige waarden en de effecten van de voorgenomen ontwikkeling op de aanwezige of potentiële ecologische waarden. In het kader van de toetsing aan de Wet natuurbescherming is onderzocht of de ontwikkeling van de natuurbegraafplaats de wezenlijke waarden en kenmerken van het NNN aantast. Middels de natuurtoets is een geïnformeerd beeld verkregen van de mogelijke consequenties vanuit de natuurwetgeving en -beleid. Op basis daarvan zijn uitspraken gedaan over de (mogelijke) effecten van de voorgenomen ontwikkeling en de eventueel noodzakelijke vervolgstappen. De conclusies uit de natuurtoets zijn verder uitgewerkt en toegelicht in paragraaf 5.3.4.

De inrichting wordt niet uitgevoerd volgens een gedragscode, het gebruik als natuurbegraafplaats en het beheer daarna wel. Voor de inrichting en later na inrichting voor het gebruik worden ecologische werkprotocollen opgesteld. In deze protocollen wordt aangegeven hoe om te gaan met aanwezige natuurwaarden waaronder de beschermde soorten. De protocollen zorgen er voor dat beschermde soorten geen nadelig effect zullen ondervinden. De protocollen zijn daarbij mede afgestemd op relevante soortenstandaarden / kennisdocumenten en gedragscodes. Deze werkprotocollen voor de inrichting en het gebruik zijn als bijlage bij deze toelichting toegevoegd (Bijlage 6 en7)

Conclusie Natuurnetwerk Nederland

Op grond van het voorgaande kan met aan voldoende zekerheid grenzende stelligheid worden geconcludeerd dat het Natuurnetwerk Nederland geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

5.4 Hoogspanningslijnen

5.4.1 Beleid

Voor het grootschalige transport van elektriciteit wordt met name gebruik gemaakt van bovengrondse elektriciteitslijnen die op masten staan. Al naar gelang de capaciteit van de lijn, zijn de masten hoger. In het (rijks)beleid rond hoogspanningsleidingen spelen twee zones een rol; de indicatieve zone en de belemmeringenstrook.

Op grond van het voorzorgbeginsel, heeft het ministerie van VROM met een brief d.d. 3 oktober 2005 gemeenten, provincies en netbeheerders geadviseerd om nieuwe situaties waarbij kinderen worden blootgesteld aan magneetvelden hoger dan 0,4 microTesla (jaargemiddelde) zoveel als redelijkerwijs mogelijk is, te vermijden. Dit is de zogenaamde indicatieve zone.

Daarnaast is er de belemmeringenstrook. Binnen deze zone is in principe geen bebouwing (of werkzaamheden) toegestaan en is altijd schriftelijk toestemming van de netbeheerder noodzakelijk. Deze zone is kleiner dan de indicatieve zone en is opgenomen om onder meer het onderhoud aan leidingen te kunnen plegen.

De gemeente Enschede hanteert het beleid zoals dat door het Rijk wordt geadviseerd.

5.4.2 Plangebied versus hoogspanninglijnen

Door een deel van het plangebied lopen hoogspanningslijnen. Het betreft een gecombineerde 380/110 kV lijnGronau-Hengelo/Enschede Marssteden-Hengelo Oele, gelegen langs de A 35. Deze hoogspanningslijn heeft een indicatieve zone van 2 x 145 meter. De nieuwe ceremonieruimte komt buiten deze zone te liggen, op circa 325 meter van de hoogspanningslijn. Binnen de belemmeringenstrook zullen de gronden niet ingezet worden voor de realisatie van graven.

5.4.3 Conclusie

De binnen het bestemmingsplangebied gelegen bestaande hoogspanningslijnen vormen geen belemmering voor dit bestemmingsplan.

5.5 Verkeer

5.5.1 Verkeerskundige aspecten

De verkeersgeneratie wordt bij de natuurbegraafplaats voornamelijk bepaald door de bezoekers. Deze bezoekers zullen er vooral zijn wanneer er plechtigheden plaatsvinden.

Door Goudappel Coffeng is een verkeersonderzoek uitgevoerd naar de ontsluiting, het parkeren en de verkeersgeneratie van Natuurbegraafplaats Christinalust. Dit onderzoek is als bijlage 2 opgenomen bij deze toelichting.

5.5.2 Ontsluitingen verkeersgeneratie

De natuurbegraafplaats wordt bereikbaar via de Windmolenweg. Ten oosten van de Haimersweg wordt de natuurbegraafplaats aangesloten op de Windmolenweg. De Windmolenweg is een belangrijke verbindingsweg tussen Boekelo en Enschede. De Windmolenweg is uitgevoerd als een gebiedsontsluitingsweg en kent een maximaal toegestane snelheid van 80 km per uur.

Door Goudappel Coffeng is onderzocht (zie bijlage 2) wat het aantal extra verkeersbewegingen zal zijn na realisatie van de natuurbegraafplaats. In het verkeersonderzoek is een verkeersgeneratie van circa 286 verkeersbewegingen per dag gehanteerd.

Het uitgangspunt is dat bezoekers voor het merendeel via de A35 of vanuit Enschede komen, en een kleiner gedeelte uit Hengelo binnendoor of via de N18. Het merendeel van het verkeer gaat van en naar het terrein via de Windmolenweg, dit is vanuit oriëntatie bezien de meest logische route.

Ook verkeerskundig gezien is de route via de Windmolenweg voor veel bezoekers de meest logische, omdat verkeer namelijk zo lang mogelijk blijft rijden via wegen van hogere orde (gebiedsontsluitingsweg). Dit past in het principe van Duurzaam Veilig. Om te zorgen dat verkeer deze routes gaat rijden, dient er bebording aangebracht te worden, in combinatie met routebeschrijvingsinformatie door de natuurbegraafplaats (bijvoorbeeld op een website).

De verkeersintensiteiten op de Windmolenweg blijven ruim onder de maximale grenswaarde voor gebiedsontsluitingswegen. De toename als gevolg van de natuurbegraafplaats zal ook niet merkbaar zijn, omdat de relatieve toename laag is. Het gebruik sluit aan bij de functie van de weg.
Samenvattend kan geconcludeerd worden dat het verkeer goed kan worden afgewikkeld via de Windmolenweg. Het wegtype voldoen aan de Duurzaam Veilig criteria. Vanuit deze conclusie zijn daarom ook geen aanvullende maatregelen vereist.

5.5.3 Conclusie

Uit het onderzoek van Goudappel Coffeng kan worden geconcludeerd dat het verkeer goed kan worden afgewikkeld via de Windmolenweg. Verkeerskundig gezien zijn er geen zaken geconstateerd die de ontwikkeling van de natuurbegraafplaats bij Christinalust belemmeren.

5.5.4 Parkeren

Nabij de ceremonieruimte kan er op het terrein geparkeerd worden. In het planontwerp is uitgegaan van 60 parkeerplaatsen, verdeeld over twee parkeerplaatsen.

In het verkeersonderzoek is de parkeerbehoefte bepaald. Al met al verschilt de parkeerbehoefte van de natuurbegraafplaats zeer sterk van moment tot moment. In de algemene reguliere situatie zijn naar verwachting 44 parkeerplaatsen benodigd. Deze parkeerplaatsen zijn beschikbaar om de parkeervraag van werknemers, reguliere bezoekers, en de bezoekers van één reguliere plechtigheid op te vangen.

In het huidige plan zijn er 60 parkeerplaatsen gepland. In de reguliere situatie met een plechtigheid is de parkeervraag 44 parkeerplaatsen. Er is dus voldoende parkeergelegenheid aanwezig in het huidige plan. In

extreme situaties kan het voorkomen dat de parkeervraag de parkeercapaciteit overstijgt (hoogstens één keer per jaar).

Naast autoparkeervoorzieningen wordt ook voorzien in het realiseren van 15 tot 20 fietsparkeervoorzieningen.

Gelet op de parkeervraag voor de natuurbegraafplaats en het aantal parkeerplaatsen dat wordt gerealiseerd moet worden geconstateerd dat er voldoende parkeerplaatsen aanwezig zijn bij de realisatie van de natuurbegraafplaats. In extreme gevallen kan het voorkomen dat de parkeervraag het aanbod overstijgt. In dat geval kan incidenteel gebruik worden gemaakt van de ruimte naast de oprijlaan.

5.5.5 Conclusie

Binnen het huidige plan worden 60 parkeerplaatsen voor auto's en 15-20 parkeerplaatsen voor fietsen gerealiseerd. De parkeerplaats biedt daarmee ruim voldoende capaciteit voor de parkeerbehoefte van de natuurbegraafplaats. Daarnaast biedt de oprijlaan voldoende ruimte om bij uitzonderlijke situaties auto's te kunnen parkeren. Parkeren langs de openbare weg zal hierdoor worden voorkomen.

5.6 Kabels en leidingen

Bij de aanleg van de natuurbegraafplaats dient rekening te worden gehouden met ondergrondse kabels en leidingen. Voorafgaand aan de werkzaamheden zal daarom een KLIC-melding worden gedaan. Indien daartoe aanleiding bestaat, dient rondom een leiding een zone te worden aangegeven waarbinnen mogelijke beperkingen gelden. In het projectgebied zijn planologisch relevante leidingen gelegen in de vorm van een aardgasleiding en een hoogspanningslijn. De bijbehorende hinderzones zijn in dit bestemmingsplan opgenomen.

Hoofdstuk 6 Juridische planopzet

6.1 Algemeen

Type bestemmingsplan

De Wro en het Bro maken het mogelijk een bestemmingsplan op verschillende manieren vorm te geven. Grofweg kan gekozen worden uit de volgende planvormen:

a. een traditioneel gedetailleerd bestemmingsplan. Een dergelijk plan legt het beoogde gebruik van gronden en opstallen en de bebouwingsmogelijkheden van de in het plan opgenomen gronden gedetailleerd vast. De methodiek wordt wel ingezet om bestaande situaties te conserveren, maar wordt ook gebruikt om beoogde nieuwe ontwikkelingen nauwgezet te sturen;
b. een globaal bestemmingsplan dat nader moet worden uitgewerkt. In een dergelijk bestemmingsplan worden een of meerdere bestemmingen opgenomen, die later moeten worden uitgewerkt. Wordt veelal toegepast in gevallen waar de ontwikkeling van een gebied op hoofdlijnen bekend is, maar waar de concrete invulling nog moet volgen;
c. Een globaal eindplan. In deze planvorm wordt het ruimtelijk en functioneel streefbeeld in globale zin vastgelegd;
d. Een mix van bovenstaande planvormen afhankelijk van de specifieke problemen.

Naast dit onderscheid, dat is gebaseerd op de techniek van bestemmen, wordt verschil gemaakt tussen ontwikkelingsgerichte en beheergerichte bestemmingsplannen. Bij de keuze voor een bepaalde systematiek van bestemmingsregeling speelt een rol wat met het plan wordt beoogd: beheren of ontwikkelen. Daarnaast speelt een rol of er in een gebied sprake is van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.

Dit bestemmingsplan is een zogenaamde partiële herziening. In een dergelijke bestemmingsregeling ligt het accent vooral op het inpassen van een kleinschalige ontwikkeling in een groter bestemmingsplan. Vooral vanwege de geringe omvang van het plangebied heeft dit plan slechts een beperkt aantal bestemmingsregels en een relatief eenvoudig kaartbeeld. Het juridische gedeelte van het bestemmingsplan bestaat uit de verbeelding met de daarbij horende planregels. Bij ieder plan hoort een toelichting, maar dit onderdeel heeft als zodanig geen rechtskracht. De verbeelding van het bestemmingsplan bestaat uit één kaartblad.

Wijze van bestemmen

Het uitgangspunt van een bestemmingsplan is om een passende bestemming toe te kennen aan de gronden in het plangebied. De bestemming bepaalt welke gebruiksdoelen of functies op grond van een goede ruimtelijke ordening zijn toegestaan.

Bij de keuze voor een bepaalde bestemming is de (gewenste) hoofdfunctie doorslaggevend. Als het ruimtelijk relevant is of als een bepaalde functie de omgeving beïnvloedt of daar eisen aan stelt, wordt gekozen voor een specifieke bestemming met eigen regels bouwen en gebruik.

Het is mogelijk om binnen de hoofdgroepen bestemmingen specifieker te maken door bijvoorbeeld ondergeschikte functies in de bestemmingsomschrijving op te nemen. Voor bijzondere ondergeschikte functies, die niet onder de algemene bestemmingsomschrijving vallen en niet conflicteren met de bestemming, wordt gekozen voor een afzonderlijke functieaanduiding.

In paragraaf 6.3 van deze plantoelichting wordt nader inhoudelijk ingegaan op de wijze van bestemmen waarvoor in het bestemmingsplan "Buitengebied Noordwest - Christinalust" is gekozen.

6.2 Indeling planregels

Het juridisch bindend gedeelte van het bestemmingsplan bestaat uit de regels en de bijbehorende verbeelding waarop de diverse bestemmingen zijn aangegeven. De regels en de verbeelding dienen in samenhang te worden bekeken.

De regels zijn onderverdeeld in vier hoofdstukken:

a. Hoofdstuk 1 - Inleidende regels;
b. Hoofdstuk 2 - Bestemmingsregels;
c. Hoofdstuk 3 - Algemene regels;
d. Hoofdstuk 4 - Overgangs- en slotregels.

Hoofdstuk 1 Inleidende regels

Dit hoofdstuk bevat inleidende regels. Deze regels gelden voor het gehele plangebied van het bestemmingsplan **"Buitengebied Noordwest - Christinalust"**. In Artikel 1 Begrippen zijn definities van de in de regels gebruikte begrippen opgenomen. Hiermee wordt een eenduidige interpretatie van de begrippen vastgelegd. Artikel 2 Wijze van meten geeft bepalingen hoe onder meer de hoogtes van gebouwen en de inhoud van gebouwen gemeten moeten worden en hoe bepaalde eisen betreffende de maatvoering begrepen moeten worden.

Hoofdstuk 2 Bestemmingsregels

Hoofdstuk 2 geeft een omschrijving - de juridische vertaling - van de verschillende in het plangebied voorkomende en op de verbeelding opgenomen bestemmingen. Bij de indeling van de bestemmingsregels wordt conform de Standaard Vergelijkbare Bestemmingsplannen (SVBP) 2012 een vaste volgorde aangehouden. De regels van een bestemming worden als volgt opgebouwd en benoemd:

a. bestemmingsomschrijving (omschrijving van de toegestane functies en gebruiksdoelen);
b. bouwregels (regels waaraan de bebouwing dient te voldoen);
c. afwijken van de bouwregels (regels op grond waarvan in concrete situaties onder bepaalde voorwaarden kan worden afgeweken van de bouwregels);
d. specifieke gebruiksregels (regels die aangeven welk specifiek gebruik verboden is);
e. afwijken van de gebruiksregels (regels op grond waarvan in concrete situaties onder bepaalde voorwaarden kan worden afgeweken van de gebruiksregels);
f. omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden (regels waarbij wordt geregeld wanneer en onder welke omstandigheden een omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden noodzakelijk is).

Hoofdstuk 3 Algemene regels

Hoofdstuk 3 bevat de algemene regels, bestaande uit de anti-dubbeltelregel, de algemene bouwregels, algemene gebruiksregels, algemene aanduidingsregels, algemene afwijkingsregels, algemene wijzigingsregels, algemene procedureregels en overige regels. Daarnaast zijn regels ten aanzien van archeologie, de bescherming van monumentale en bijzonder waardevolle bomen.

Hoofdstuk 4 Overgangs- en slotregels

In hoofdstuk 4 zijn regels opgenomen met betrekking tot het overgangsrecht voor bouwwerken en gebruik van gronden. Deze artikelen bevatten regels die als doel hebben de rechtstoestand tijdens de overgang naar een nieuw bestemmingsplan vast te leggen. De "Slotregel" geeft de naam van het bestemmingsplan aan.

6.3 Beschrijving van het plan

6.3.1 Bestemmingen

Maatschappelijk-Begraafplaats

De bestemming 'Maatschappelijk' is bedoeld voor maatschappelijke voorzieningen. In dit geval is de bestemming specifiek bedoeld voor levenbeschouwelijke doeleinden, zijnde een informatie- en ontvangstruimte (ceremonieruimte) ten behoeve van de natuurbegraafplaats**.**

Natuur

Binnen de bestemming 'Natuur' is een functieaanduiding 'begraafplaats' opgenomen, voor de delen van het terrein waar een natuurbegraafplaats mag worden gerealiseerd. Hiervoor is gekozen omdat het natuurbegraven ondergeschikt is aan de functie natuur..Het gebied met deze aanduiding mag gebruikt worden ten behoeve van het begraven van lichamen en/of het bewaren/begraven van urnen, waarbij zo veel mogelijk gebruikt wordt gemaakt van onbehandelde en/of onbewerkte natuurlijke materialen. Ook mag het gebied gebruikt worden voor activiteiten van levensbeschouwelijke aard. Binnen de bestemming 'Natuur' mag maximaal 10% van het gebied met de functieaanduiding 'begraafplaats' daadwerkelijk gebruikt worden voor natuurgraven. Binnen deze bestemming mogen tevens (recreatieve) paden en vijvers e.d. aangelegd worden. Ter plaatse van de aanduiding 'Ontsluiting" mag de ontsluiting plaatsvinden van het terrein. In principe zijn er geen gebouwen toegestaan binnen de bestemming 'Natuur', behalve daar waar de aanduiding 'specifieke vorm van groen-beheergebouw' is opgenomen. Ter plaatse van de aanduiding 'parkeerterrein' mag een parkeervoorziening gerealiseerd worden.

Water

De waterplas heeft, evenals in het vigerende bestemmingsplan, in het voorliggende plan de bestemming Water gekregen.

6.3.2 Dubbelbestemmingen

Er is sprake van een dubbelbestemming, indien op een stuk grond twee of meer onafhankelijk van elkaar voorkomende bestemmingen voorkomen, waarbij er sprake is van een rangorde tussen de dubbelbestemming en de daarmee samenvallende bestemming. In de bij de dubbelbestemming behorende planregels wordt de verhouding tussen de doeleinden (functies) van de bestemmingen aangegeven. Aan een dubbelbestemming bestaat behoefte, wanneer een bestemming onvoldoende recht doet aan de functies/gebruiksdoelen die op de betrokken gronden toelaatbaar (moeten) zijn of wanneer ruimtelijk relevante belangen veilig moeten worden gesteld die niet of onvoldoende met een bestemming kunnen worden gewaarborgd.

De specifieke kenmerken van dubbelbestemmingen brengen met zich mee dat deze bestemmingen doorgaans een relatief groot gebied beslaan en veelal op meerdere bestemmingen betrekking hebben. Een dubbelbestemming heeft altijd betrekking op een geometrisch bepaald vlak. Dubbelbestemmingen in de vorm van een lijn of een punt komen niet voor.

In dit plan komen de dubbelbestemmingen voor ter bescherming van een hoge druk aardgastransportleidining en een hoogspanningsverbindingen.

Dubbelbestemming 'Leiding - Gas'

De voor Leiding - Gas aangewezen gronden zijn, behalve voor de andere daar voorkomende bestemming(en), mede bestemd voor de aanleg, de instandhouding en bescherming van de aanwezige gasleiding met de daarbij behorende bouwwerken, geen gebouwen zijnde. Op de verbeelding is tevens het figuur 'hartlijn leiding-gas6 inch' opgenomen om aan te geven dat de aanwezige gasleiding een diameter van 6 inch heeft.

Binnen het bestemmingsvlak gelden er beperkingen ten aanzien van het bouwen en andere werkzaamheden.

Dubbelbestemming 'Leiding - Hoogspanningsverbinding'

De voor Leiding - Hoogspanningsverbinding aangewezen gronden zijn, behalve voor de andere daar voorkomende bestemming(en), mede bestemd voor de aanleg, de instandhouding en bescherming van de bovengrondse hoogspanningsverbinding met de daarbij behorende bouwwerken, geen gebouwen zijnde.

Binnen het bestemmingsvlak gelden er beperkingen ten aanzien van het bouwen en andere werkzaamheden.

6.3.3 Gebiedsaanduidingen

In de Algemene aanduidingsregels zijn beperkende regels met betrekking tot het gebruik of het bouwen opgenomen voor de verwezenlijking van de bestemmingen, die zijn gekoppeld aan zones die aan ruimtelijk relevante, sectorale regelgeving zijn ontleend zoals de Wet geluidhinder en het Besluit externe veiligheid inrichtingen. Het betreft regels die gekoppeld kunnen zijn aan gebiedsaanduidingen, zoals geluidszones, veiligheidszones, vrijwaringszones en milieuzones. Een gebiedsaanduiding is een aanduiding die verwijst naar een gebied waarvoor bij de toepassing van het bestemmingsplan specifieke regels gelden of waar nadere afwegingen moeten worden gemaakt.

Bodemdalingsgebied

Een andere belangrijke gebiedsaanduiding is 'Overig - bodemdalingsgebied'. Als gevolg van de zoutwinning in de gebieden van Enschede en Hengelo zijn er locaties ontstaan waar de grond instabiel kan zijn vanwege de holtes diep in de grond, cavernes genoemd. Deze cavernes zijn ontstaan vanwege de zoutwinning. In het geval van ontwikkelingen binnen deze gebieden (zones) is vooraf schriftelijk advies vereist van het Staatstoezicht op de Mijnen. Dit orgaan adviseert over de te verwachten veiligheidsrisico's als gevolg van bodeminstabiliteit in relatie tot de perceelslocatie en de verwachte levensduur van bijvoorbeeld gebouwen. Tevens wordt gekeken of er geen onevenredige aantasting van de archeologische waarden optreedt.

Geluidszone- industrie

Het plangebied van het bestemmingsplan is gelegen in de nabijheid van het op grond van de Wet geluidhinder gezoneerde industrieterrein De Marssteden. Dit industrieterrein ligt aan de andere zijde van de Windmolenweg. Rondom het industrieterrein Marssteden ligt een geluidzone. Over een gedeelte van ca. 45 meter vanaf de Windmolenweg ligt deze geluidzone over een klein deel van het plangebied. Binnen de geluidzone industrie zijn geen nieuwe geluidsgevoelige objecten toegestaan.

6.4 Handhaving

Bestemmingsplannen zijn bindend voor iedereen: burgers, ondernemers en de overheid zelf. Het is een juridisch kader voor burgers en ondernemers waaruit kan worden afgeleid wat de eigen bouw- en gebruiksmogelijkheden zijn, maar ook wat de planologische mogelijkheden in juridische zin zijn op percelen in de directe omgeving. Aan de andere kant kan de gemeentelijke overheid naleving van bestemmingsplannen afdwingen als er sprake is van gebruik en/of bebouwing die niet in het bestemmingsplan passen.

In het kader van de bedrijven- en milieuinventarisatie is voorafgaand aan het in procedure brengen van het bestemmingsplan onderzocht in hoeverre de functies die in het plangebied voorkomen in overeenstemming zijn met het geldende bestemmingsplan en bij geconstateerde afwijkingen eventueel gelegaliseerd kunnen worden.

Hoofdstuk 7 Economische uitvoerbaarheid

Het hoofddoel van dit bestemmingsplan is de gewenste toekomstige situatie planologisch-juridisch vast te leggen. Binnen het plangebied is het hoofddoel de ontwikkeling van een natuurbegraafplaats..

De gronden in het plangebied zijn eigendom van particulieren.

7.1 Financieel economische uitvoerbaarheid

Behoudens kosten voor ambtelijke voorbereiding en begeleiding van het planproces zijn er geen kosten voor de gemeente in exploitatieve sfeer. De ontwikkeling bevindt zich op particulier terrein en de ontwikkeling betreft een particuliere initiatief.

Op grond van het bepaalde in artikel 6.12 van de Wro dient de gemeenteraad voor gronden waarop een bouwplan als bedoeld in artikel 6.2.1 van het Bro is voorgenomen een exploitatieplan vast te stellen, tenzij het kostenverhaal van de grondexploitatie over de in het bestemmingsplan begrepen gronden anderszins is verzekerd.

Er is tussen de initiatiefnemers en de gemeente Enschede een anterieure overeenkomst gesloten om de gemeentelijke kosten in vast te leggen. Hiermee zijn de gemeentelijke kosten anderszins verzekerd en hoeft geen exploitatieplan te worden vastgesteld. Met de gemeente Enschede is een planschadeovereenkomst afgesloten waarin onder andere is vastgelegd dat eventuele planschade voor rekening is van de initiatiefnemers.

Van het sluiten van de anterieure overeenkomst is 2 november 2016 overeenkomstig het bepaalde in artikel 6.24 Wro in de "Huis aan Huis" mededeling gedaan.

Omdat natuurbegraven een relatief nieuw fenomeen is in Nederland, wordt hieronder de financieel economische haalbaarheid van de natuurbegraafplaats Christinalust nader onderbouwd. Onderzoeken naar trends in de samenleving laten zien dat er behoefte bestaat om dichter bij de natuur te komen. Daarnaast wordt de wens naar verduurzaming van de maatschappij groter (bron: MOOD 2013). Door TNS Nipo is onlangs een onderzoek gedaan naar de bekendheid met en de interesse voor natuurbegraven in de omgeving van natuurbegraafplaats Christinalust. Uit dit onderzoek is naar voren gekomen dat 66% van de onderzoeksgroep bekend was met natuurbegraven en dat 22% geïnteresseerd was in een graf op een natuurbegraafplaats. De trends in de samenleving en het onderzoek van TNS Nipo laten zien dat er vraag is naar natuurbegraafplaatsen.

Dat er vraag is naar natuurbegraven blijkt ook op de reeds bestaande natuurbegraafplaats van Natuurbegraven Nederland in Arnhem. In 2012 heeft Natuurbegraven Nederland een eerste natuurbegraafplaats in Arnhem/Ede geopend; Natuurbegraafplaats Heidepol en in 2016 Natuurbegraafplaats Maashorst en Schoorsveld. De exploitatie van de drie natuurbegraafplaatsen bewijst dat de behoefte aan natuurbegraven ook in de praktijk aanwezig is. Naast een regionale functie, komen mensen vanuit heel Nederland naar natuurbegraafplaats Heidepol toe. Door een prijszetting die vergelijkbaar is met een begrafenis op de huidige algemene begraafplaatsen, is de natuurbegraafplaats een aanvulling op bestaande vormen van begraven. Daarnaast komt uit marktonderzoek naar voren dat vaak voor cremeren wordt gekozen om de nadelen van grafrechtverlenging en grafonderhoud door nabestaanden te vermijden. De natuurbegraafplaats is hiermee ook een goed alternatief voor deze groep. De genoemde argumenten en cijfers èn de stijging van het sterftecijfer in de komende jaren leggen een goede basis voor een gezonde exploitatie van de natuurbegraafplaats. Op basis van bestaande uitgangspunten is een dekkende exploitatie van Natuurbegraafplaats Christinalust voorzien. Op basis van bovenstaande kan geconcludeerd worden dat het voorliggende bestemmingsplan betrekking heeft op een economisch uitvoerbaar plan.

7.1.1 Maatschappelijke haalbaarheid

De maatschappelijke uitvoerbaarheid heeft als doel aan te tonen, dat het bestemmingsplan maatschappelijk draagvlak heeft. In dat kader heeft zorgvuldig vooroverleg plaatsgevonden met de Vereniging Behoud Twekkelo.

7.1.2 Vooroverleg

Op grond van artikel 3.1.1 van het Bro wordt bij de voorbereiding van een bestemmingsplan overleg gepleegd met het waterschap en de diensten van het rijk en de provincie die betrokken zijn bij de ruimtelijke ordening en eventueel andere gemeenten.

In het ambtelijk vooroverleg met de provincie Overijssel is het onderhavige plan aan de orde gesteld en naar voren gekomen is dat er geen officiële vooroverleg reactie van de provincie gevraagd hoeft te worden. De provincie heeft geen opmerkingen gemaakt ten aanzien van het plan.

Inspraak

7.1.3 Inspraak

Er is geen voorontwerp-bestemmingsplan ter visie gelegd en derhalve konden er geen inspraakreacties ingediend worden.

De eerste stap in de procedure is het ter visie leggen van het ontwerpbestemmingsplan. Voorafgaand hieraan heeft er reeds vooroverleg plaatsgevonden met de provincie Overijssel en het plan past binnen de afspraken die gemaakt zijn met het Waterschap. Verder heeft er overleg plaatsgevonden met de Vereniging Behoud Twekkelo. Daarnaast heeft Natuurbegraven Nederland voor alle directe omwonenden een informatieavond georganiseerd op 7 april 2015. Op 11 mei 2016 is er een rondleiding georganiseerd voor de buurtbewoners. Tevens is het plan voorgelegd in het kader van het vooroverleg aan de Stichting Natuur en Milieuraad Enschede.

Eindnoten

1. PBL en WUR (2017), Lerende evaluatie van het Natuurpact. Naar nieuwe verbindingen tussen natuur, beleid en samenleving, Den Haag: PBL.

Colofon

Dit is een uitgave van:

Team Ruimtelijke Plannen
Afdeling Omgeving & Recht
Gemeente Enschede

© November 2018, gemeente Enschede

enschede.nl

Gemeente Enschede

Bijlagen

Bestemmingsplan

Buitengebied Noordwest - Christinalust

Status: Vastgesteld

enschede.nl

Bijlagen toelichting

Bijlage 1 **Onderzoek in het kader van de Wet natuurbescherming**

Bijlage 2 **Verkeersonderzoek Natuurbegraven Twekkelo**

Bijlage 3 **Beeldambitie Natuurbegraven Twekkelo**

Bijlage 4 **Natuurtoets, Natuurbegraafplaats Christinalust, Enschede**

Bijlage 5 **Onderbouwing Saldobenadering**

Bijlage 6 **Werkprotocol inrichting**

Bijlage 7 **Werkprotocol begraven**

Bijlage 8 **Geohydrologischveldonderzoek**

Bijlage 9 **Aanvullingnatuurtoets Christinalust**

Bijlage 10 **Aanvullendenotitie potentiële hydrologischeomgevingseffecten**

Bijlage 11 **Verslag overleg ex artikel 3.1.1. Bro**

Bijlagen regels

Bijlage 1 **Inrichtings- en beheerplan 2017**

Bijlage 2 **Maatregelenkaart met ophoogkaart**

Bijlage 3 **Landschapstypenkaart en koesteransichten**

Flora- en faunaonderzoek

Natuurbegraafplaats Christinalust, Enschede

Eelerwoude

kleurt het landelijk gebied

Flora- en faunaonderzoek

Natuurbegraafplaats Christinalust, Enschede

Definitief

Opdrachtgever
Natuurbegraven Nederland
Postbus 797
5201 AT ‘s-Hertogenbosch
T 073 303 02 83
I www.natuurbegravennederland.nl

Opdrachtnemer
Eelerwoude
Postbus 53
7470 AB Goor
T (0547) 26 35 15
F (0547) 26 33 15
E info@eelerwoude.nl
I www.eelerwoude.nl

Projectgegevens:
Projectnummer: P6297.4
Datum: 14-12-2015
Projectleider: I. Rensink
Opgesteld: nmanschot
Gecontroleerd: V. de Lenne

© Eelerwoude 2015, niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden zonder schriftelijke toestemming van Eelerwoude bv.
De opmaak van dit rapport gaat uit van dubbelzijdig afdrukken

INHOUD

1 INLEIDING 5

1.1 Aanleiding en doel 5
1.2 Ligging en begrenzing plangebied 5

2 HUIDIGE SITUATIE & VOORGENOMEN ONTWIKKELINGEN 7

2.1 Huidige situatie 7
2.2 Voorgenomen ontwikkelingen 8

3 NATUURWETGEVING & NATUURBELEID 10

3.1 Flora en faunawet beschermd flora en fauna 10
3.2 Natura 2000-gebieden, Natuurbeschermingswet 1998 11
3.3 Ecologische Hoofdstructuur 11

4 METHODE 14

4.1 Bureauonderzoek 14
4.2 Veldonderzoek 14

5 ONDERZOEKSRESULTATEN & ANALYSE 16

5.1 Planten en vegetatie 16
5.2 Zoogdieren 17
5.3 Vogels 20
5.4 Amfibieën 21
5.5 Reptielen 22
5.6 Overige beschermde soorten 23

6 CONCLUSIES EN ADVIES 24

6.1 Flora en faunawet 24
6.2 Uitgangspunten en voorwaarden bij toetsing Flora en faunawet 25
6.3 Ecologische Hoofdstructuur 25
6.4 Natura 2000-gebieden, Natuurbeschermingswet 1998 25

LITERATUURLIJST 27

BIJLAGEN 28

1

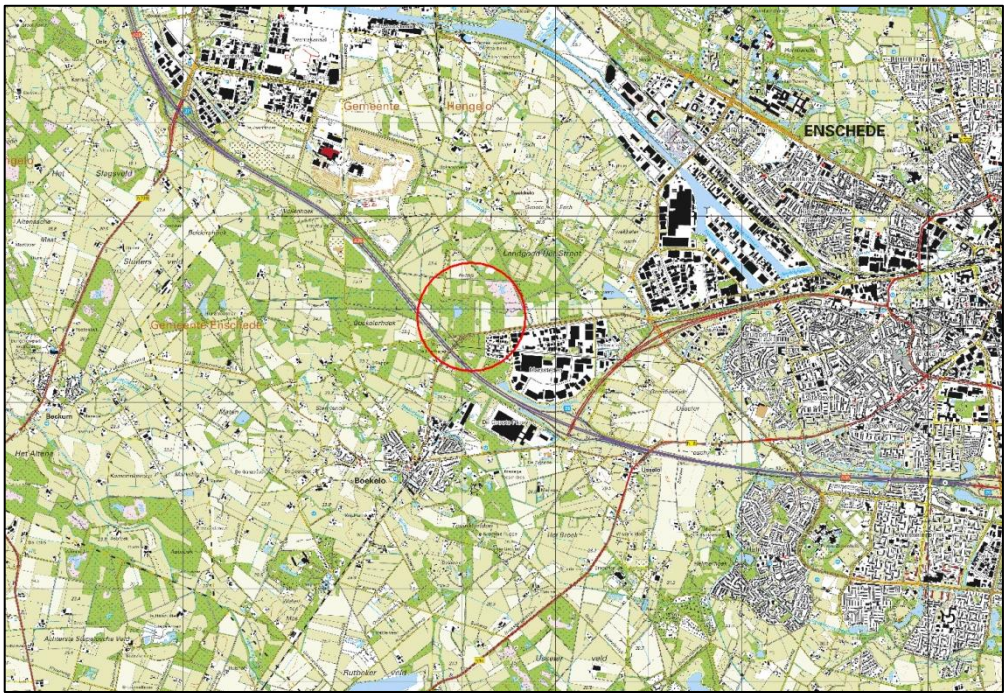
INLEIDING

1.1 Aanleiding en doel

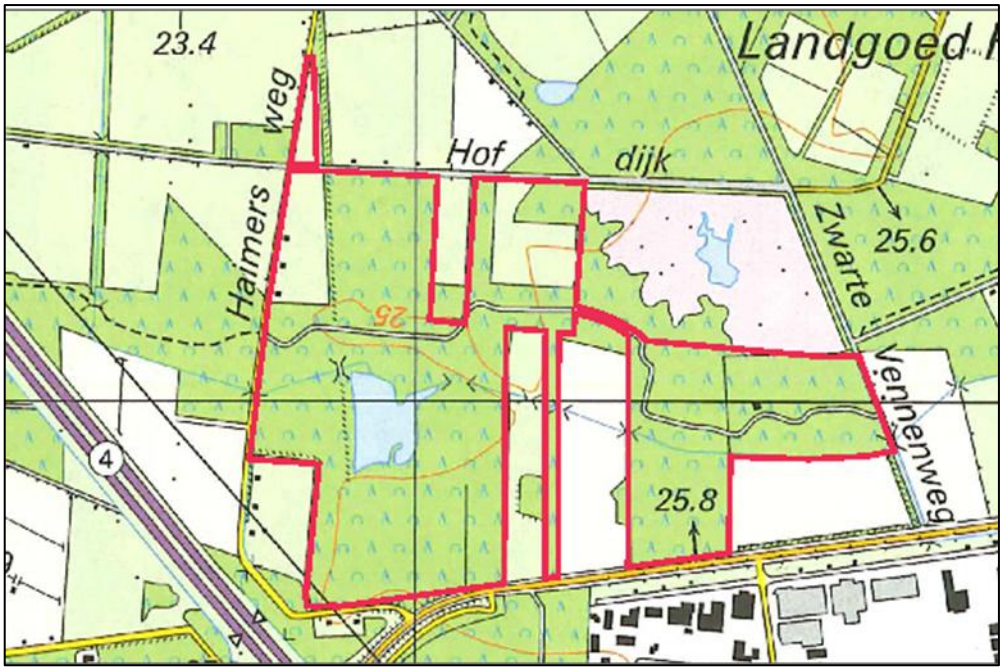
In verband met de ontwikkeling van de natuurbegraafplaats Christinalust in Enschede is een toetsing noodzakelijk aan de geldende natuurwetgeving en de Flora en faunawet in het bijzonder. In het plangebied vinden verschillende ontwikkelingen plaats die effecten zullen hebben op aanwezige beschermde soorten en natuurwaarden.
Met dit onderzoek wordt de aanwezigheid van beschermde planten- en diersoorten in en rond het plangebied onderzocht. Op basis van deze informatie worden de (mogelijke) effecten beoordeeld van de voorgenomen plannen op beschermde soorten en de eventueel noodzakelijke vervolgstappen.

1.2 Ligging en begrenzing plangebied

Het plangebied ligt aan de westzijde van Enschede en heeft een oppervlakte van circa 28 hectare (figuur 1). Het terrein is sinds circa 1880 in eigendom bij de familie Jordaan. Figuur 2 geeft een overzicht met de begrenzing van de verschillende percelen.

Figuur 1. Ligging van het plangebied ten westen van Enschede (rode cirkel).

Figuur 2. Begrenzing van het plangebied Landgoed Christinalust (rode lijnen).

Figuur 3. Sfeerimpressie van het plangebied en overzicht van de belangrijkste toponiemen die gebruikt worden in deze rapportage.

2

HUIDIGE SITUATIE & VOORGENOMEN ONTWIKKELINGEN

2.1 Huidige situatie

De foto's op de voorgaande pagina geven een impressie van het plangebied. Het plangebied bestaat grotendeels uit naaldbos (grove den, douglas, fijnspar en Japanse lariks) dat vanaf begin 20e eeuw is aangeplant in een heidelandschap. Tevens zijn er enkele opstanden van Amerikaanse eik aanwezig. Aan de westkant in het bos ligt een waterplas met een smalle rietkraag. Net buiten het plangebied ligt aan de noordoostzijde een klein heideterreintje met een ven. Door het gebied stroomt van oost naar west de Twekkelerbeek, een grotendeels gegraven, ondiepe en traag stromende beek met zandbodem. Aansluitend aan het gebied (eigendom derden) liggen een aantal voormalige agrarische percelen die recentelijk zijn afgegraven en omgevormd ten behoeve van nieuwe natuur. Het plangebied zelf is onverlicht. Langs de Windmolenweg aan de zuidzijde van Christinalust is wel straatverlichting aanwezig. Bebouwing is beperkt tot een jachthuisje bij het verruigde heideterreintje aan de oostzijde van het plangebied.

Figuur 4. Luchtfoto van het plangebied(Bron: Google maps, 2014).

2.2 Voorgenomen ontwikkelingen

Natuurbegraven Nederland wil van het gebied een aantrekkelijker natuurgebied maken met hoogwaardige natuur (figuur 5). De natuur-potenties die Christinalust herbergt vormen de basis voor de voorgenomen natuurontwikkeling en omvatten de volgende maatregelen. Ten eerste vindt omvorming van een groot gedeelte van de bestaande naaldhoutopstanden naar een natuurlijk en soortenrijk loofbos plaats. Daarnaast wordt het heideterrein vergroot door aansluitend aan het bestaande heideterrein bos te kappen. Delen van het plangebied zullen moeten worden opgehoogd om te voldoen aan wettelijke drooglegginsgeisen. Het gaat vooral om terreindelen aan de westzijde van het plangebied die in het verleden waarschijnlijk zijn ontgrond en een agrarische functie hadden. Met de ophoging van gemiddeld zo'n 80 cm en maximaal 120 cm grond wordt het natuurlijk reliëf weer hersteld. Het Inrichtings- en Beheerplan geeft een overzicht in de themakaart 'Ophogingen'. Voor een nadere toelichting op de noodzaak en de wijze van ophogen wordt verwezen naar de notitie met aanvullende informatie van Natuurbegraven Nederland van 11 december 2015 (*W. Peters, 2015*).

Door verspreid over het landgoed heide en heischrale vegetaties te ontwikkelen wordt de heide-bos corridor versterkt. De oevers van het ven worden meer natuurlijk ingericht zodat het voor meer doelsoorten geschikt is. Door meer structuurrijke gradiënten te ontwikkelen (hoog-laag, nat-droog, mantel-zoom vegetatie) levert het gebied een belangrijke bijdrage aan de realisatie van de ecologische hoofdstructuur (verbinding Buurserzand & Haaksbergerveen – Lonnekermeer) De inrichtingsmaatregelen worden zoveel mogelijk/waar nodig gecombineerd met het verwijderen van Japanse duizendknoop. Om deze natuurontwikkeling en het beheer ervan mogelijk te maken, krijgt het terrein de functie van natuurbegraafplaats. Ten behoeve van deze functie wordt de bestaande padenstructuur verbeterd en uitgebreid en wordt een informatiecentrum/ceremonieruimte gebouwd en parkeervoorzieningen aangelegd. Bij het ontwerp zijn de versterking van de natuur- en landschapswaarden en het behoud van de cultuurhistorische waarden van het gebied leidend. Met de inrichtingsmaatregelen worden naast de kwaliteitsverbetering van natuur en landschap de belevingswaarden voor bezoekers en recreanten verhoogd en krijgt het plangebied een nieuwe economische drager in de vorm van natuurbegraven. Deze nieuwe functie moet ervoor zorgen dat het natuurgebied voor lange tijd duurzaam in stand wordt gehouden.

Figuur 5. Ontwerp Natuurbegraafplaats Christinalust (Eelerwoude, 2015).

3

NATUURWETGEVING & NATUURBELEID

De natuurwet- en regelgeving kent twee sporen, namelijk een gebiedsgericht (Natuurbeschermingswet 1998 en EHS-beleid) en een soortgericht spoor (Flora en faunawet). Met de Flora en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 zijn de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn in de nationale wetgeving geïmplementeerd.

3.1 Flora en faunawet beschermd flora en fauna

De Flora en faunawet richt zich op de bescherming van soorten. De Flora en faunawet gaat uit van het 'nee, tenzij'-principe. Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk. Centraal hierbij staat de zorgplicht. De zorgplicht houdt in dat iedereen ‘voldoende zorg’ in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende planten en dieren en hun leefomgeving.

Onder bepaalde voorwaarden is een algemene vrijstelling van de ontheffingsplicht van de Flora en faunawet van toepassing. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen in het plangebied. Hiertoe worden verschillende beschermingsregimes onderscheiden:

- Soorten van tabel 1 – algemene soorten – lichtste beschermingsregime
- Soorten van tabel 2 – overige soorten – middelste beschermingsregime
- Soorten van tabel 3 – genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 van de AMvB – zwaarste beschermingsregime

Vogels nemen in de Flora en faunawet een bijzondere positie in. Vogels worden tijdens het broedseizoen beschermd door de Flora en faunawet. Voor het aantasten van broedende vogels geldt een zware toets vergelijkbaar met tabel 3-soorten. Daarnaast zijn voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van een aantal vogelsoorten jaarrond beschermd (mits niet definitief verlaten). Het betreft nesten van boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, huismus, havik, kerkuil, oehoe, ooievaar, ransuil, roek, slechtvalk, sperwer, steenuil, wespendief en zwarte wouw.

Voor tabel 1-soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkeling een vrijstelling van de ontheffings-plicht en is daarom geen ontheffing nodig. Op deze groep van soorten wordt in dit onderzoek niet uitgebreid ingegaan. Voor een uitgebreide beschrijving en toelichting op de Flora en faunawet wordt verwezen naar bijlage .

3.2 Natura 2000-gebieden, Natuurbeschermingswet 1998

3.2.1 Algemeen

Natura 2000 is een samenhangend netwerk van natuurgebieden in Europa. Natura 2000 bestaat uit gebieden die zijn aangewezen in het kader van de Europese Vogelrichtlijn (79/409/EEG) en gebieden die zijn aangemeld op grond van de Europese Habitatrichtlijn (92/43/EEG). Deze gebieden worden in Nederland op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 beschermd.

3.2.2 Toetsing

Het plangebied maakt geen onderdeel uit van een Natura 2000-gebied of Beschermd Natuurmonument. De Natura 2000-gebieden Lonnekermeer en Buurserzand & Haaksbergerveen liggen op respectievelijk 6,4 en 4,9 kilometer afstand tot het plangebied. Het Vörgersveld, onderdeel van het Beschermd Natuurmonument Heideterreinen Twickel ligt op circa 4,7 kilometer afstand tot Christinalust. Gelet op de aard en omvang van de voorgenomen ontwikkelingen, kunnen negatieve effecten op deze gebieden worden uitgesloten. Een nadere toetsing in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 wordt niet noodzakelijk geacht.

3.3 Ecologische Hoofdstructuur

3.3.1 Algemeen

De kern van het Nederlandse natuurbeleid wordt gevormd door het Nationaal Natuurnetwerk. Het Nationaal Natuurnetwerk is een robuust netwerk van bestaande natuurgebieden, nieuw aan te leggen natuurgebieden, verbindingszones en beheersgebieden. Het Rijk heeft de provincies verantwoordelijk gesteld voor realisatie en beheer van dit netwerk. Hiervoor wordt in de meeste provincies nog het begrip “Ecologische Hoofdstructuur (EHS)” gehanteerd. De EHS is in provinciale structuurvisies en verordeningen uitgewerkt. In de Provincie Overijssel is de EHS op perceelsniveau vastgelegd in de Actualisatie Omgevingsverordening Overijssel 2013.

In de Actualisatie Omgevingsverordening Overijssel 2013 is de EHS begrensd en zijn regels gesteld voor de bescherming, instandhouding en ontwikkeling van de aanwezige bijzondere waarden en kenmerken. Deze regels dienen door gemeenten te worden overgenomen in het bestemmingsplan. In principe zijn er geen ontwikkelingen toegestaan als zij de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied aantasten.

De natuurdoelen voor de EHS zijn vastgesteld in het provinciaal Natuurbeheerplan, dat bestaat uit twee kaarten, respectievelijk de ambitie- en de beheertypenkaart. De beheertypenkaart laat de huidige situatie zien en de ambitiekaart geeft de toekomstige en gewenste situatie weer. Het Natuurbeheerplan vormt de basis voor subsidies met betrekking tot beheer en inrichting. Deze zijn weergegeven in een derde kaart, namelijk de Subsidiekaart SNL beheer. Natuurbegraven Nederland is echter niet voornemens om gebruik te maken van de subsidieregeling SNL.

3.3.2 Toetsing

De natuurbegraafplaats ligt deels in de EHS en deels in de ‘zone ondernemen met natuur en water buiten de EHS’ (figuur 6). Door middel van de regels in het bestemmingsplan worden de wezenlijke kenmerken en waarden vastgelegd voor zover deze ruimtelijk relevant zijn. In aansluiting daarop biedt voorliggend ecologisch werkprotocol een passend beschermingsregime voor de in het gebied aanwezige waarden en kenmerken.
De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is de kern van het Nederlandse natuurbeleid. De EHS is in provinciale structuurvisies uitgewerkt. In of in de directe nabijheid van de EHS geldt het ‘nee, tenzij’- principe.

Figuur 6 (links): Kaart begrenzing EHS (groen) en ‘Zone ondernemen met natuur en water buiten de EHS’ (arcering). Figuur 7 (rechts): Natuurbeheertypenkaart. (Bron: site Provincie Overijssel).

Christinalust is onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). In het kader van het Meerjarenprogramma Ontsnippering (MJPO) gaat Rijkswaterstaat een ecoduct realiseren over de A35 net ten westen van Christinalust. Het ecoduct geeft daarmee invulling aan het verbinden van belangrijke natuurgebieden en de EHS. Het plangebied is grotendeels begrensd als EHS in de vorm van ‘bestaande natuur’ en ‘nieuw te realiseren natuur’. Drie agrarische (grasland)percelen aan de noordkant van het plangebied zijn begrensd als ‘Zone ondernemen met natuur en water’. Op de natuurbeheertypenkaart (figuur 7) worden de bospercelen vooral vermeld als Droog bos met productie (N16.01) en een aantal percelen als Dennen-, eiken- en beukenbos (N15.02) en Vochtig bos met productie (N16.02). Het verboste heideterrein aan de oostzijde van Christinalust is begrensd als Vochtige heide (N06.04). De voormalige agrarische percelen rondom het plangebied zijn begrensd als Kruiden- en faunarijk grasland (N12.02), Droge heide (N07.01) en een deel als Dennen-, eiken- en beukenbos (N15.02). Op de Ambitiekaart (SKNL) is het totale gebied weergegeven als ‘niet opengesteld’ in het kader van de SKNL-regeling.

3.3.3 Wezenlijke kenmerken en waarden

In de Omgevingsvisie van de provincie Overijssel ligt het plangebied binnen het deelgebied ‘Landgoederen en beekdalen Enschede/Hengelo’. De wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS bestaan in dit deelgebied uit het Wintereiken-Beukenbos, langs

beken het Vogelkers-Essenbos en op slecht doorlatende gronden het Eiken-Haagbeukenbos. Verspreid komen vochtige en droge heidevelden voor. De kwaliteit van bestaande natuurgebieden kan worden versterkt door de natuurlijke inrichting van beken in combinatie met de ontwikkeling van nat schraalland, vochtig hooiland en faunarijk grasland. De kleinschalige landschapsstructuur kan worden versterkt door de aanleg van houtwallen en poelen. Tevens wordt gepleit voor de uitbreiding van de oppervlakte beekbegeleidend bos.

3.3.4 Effecten

Verwacht wordt dat de ontwikkeling van het gebied tot natuurbegraafplaats een positief effect heeft op de beschreven wezenlijke kenmerken en waarden ondermeer door de omvorming van het productiebos naar natuurlijke bostypen en de ontwikkeling van heide en heischrale graslanden. Op plaatsen waar geen heideontwikkeling tot stand komt wordt gestreefd naar vochtige tot natte en droge schraalgraslanden. In voedselrijkere omstandigheden wordt gestreefd naar kruiden- en faunarijk grasland, geheel passend bij de beschreven waarden van de EHS. Wel zal door de ontwikkeling meer betreding en verstoring (kunnen) ontstaan van het gebied, door de geplande activiteiten van ceremonies, begrafenissen en grafbezoek. Dit heeft naar verwachting weinig effect op de kwaliteit en doelstellingen van de beschreven bos- en vegetatietypen. Samengevat wordt daarom geconcludeerd dat de voorgenomen ontwikkeling van een natuurbegraafplaats vooral een positief effect heeft op de EHS en de beschreven wezenlijke kenmerken en waarden. Met de ontwikkeling van een natuurbegraafplaats wordt de EHS bovendien voor een lange periode zeker gesteld, een ook niet onbelangrijke factor in de huidige tijd. Nader onderzoek of een nadere toetsing van de plannen aan de EHS wordt niet noodzakelijk geacht.

4

METHODE

De aanwezige natuurwaarden zijn grotendeels in beeld gebracht tijdens een grote vlakdekkende inventarisatie in 2013 van geheel Twekkelo ten behoeve van het Soortmanagementplan Twekkelo in opdracht van de Twence Holding b.v. In aanvulling hierop zijn in 2014 enkele aanvullende veldbezoeken aan het gebied gebracht.

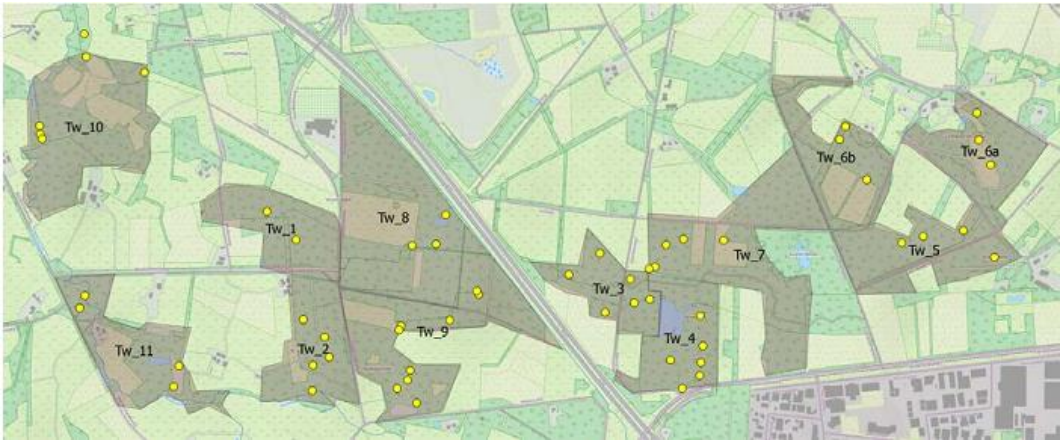
4.1 Bureauonderzoek

Het bureauonderzoek is beperkt doordat gebruik is gemaakt van de informatie uit het Soortmanagementplan Twekkelo, waaraan allerlei informatie uit rapporten en provinciale en/of regionale verspreidingsatlassen is toegevoegd.

4.2 Veldonderzoek

In aanvulling op het bureauonderzoek en het Soortmanagementplan (SMP) zijn in de periode van juni - juli 2014 een aantal specifieke veldbezoeken uitgevoerd. De aandacht ging hierbij met name uit naar broedvogels en vleermuizen.
Tijdens het veldbezoek op 20 juni 2014 is gericht gezocht naar verblijfplaatsen van zgn. ‘jaarrond-vogelsoorten’ zoals buizerd, sperwer en havik. Op 11 juli is ’s avonds een veldbezoek uitgevoerd naar vleermuizen waarbij met name de omgeving van de waterplas is onderzocht. De inventarisatie heeft zich gericht op het vaststellen van verblijfplaatsen en belangrijke foerageergebieden. Het veldonderzoek is uitgevoerd met behulp van bat-detectoren (Petterson D100 en D240x). Tot slot is op 19 juli 2014 de omgeving van de waterplas onderzocht op de mogelijke aanwezigheid van heikikkers. Vermelde veldbezoeken zijn uitgevoerd door G. Lubbers en V. de Lenne, beiden werkzaam als adviseur ecologie bij Eelerwoude. Beide personen voldoen aan de criteria van het Ministerie van EZ voor een ‘ter zake kundige persoon’ en hebben een langjarige ervaring met onderzoek naar genoemde soorten en soortgroepen.

Door de vrijwilligers R. De By en C. Derks is in de periode mei – oktober 2014 een onderzoek naar het voorkomen van zoogdieren in de bossen en landgoederen van Twekkelo uitgevoerd. Het plangebied maakte hier deel vanuit. Voor het onderzoek zijn een aantal cameravallen gebruikt. Met deze camera’s zijn (foto)opnames gemaakt van passerende dieren met behulp van een bewegingsensor. Figuur 8 geeft een overzicht van de verschillende cameralocaties. De resultaten uit dit onderzoek zijn toegevoegd aan dit onderzoeksrapport.

Figuur 8. Posities van 64 actieve cameravallen (Bron: De By en Derks, 2014).

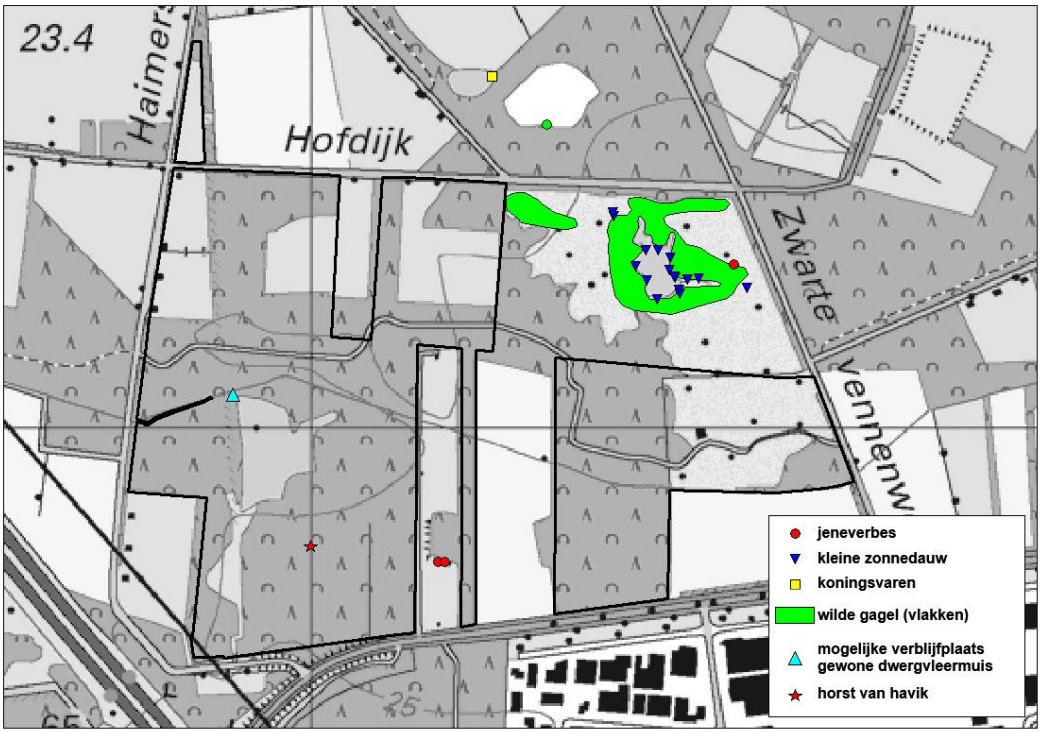
5

ONDERZOEKSRESULTATEN & ANALYSE

5.1 Planten en vegetatie

Voorkomen en functie

Er zijn binnen het plangebied geen beschermde plantensoorten aangetroffen. Net buiten Christinalust komen wel een aantal beschermde soorten voor. Het gaat om wilde gagel, kleine zonnedauw, jeneverbes en koningsvaren (figuur 9). Bij de jeneverbes en koningsvaren gaat het om slechts enkele exemplaren, bij kleine zonnedauw en wilde gagel om vele honderden planten.

Figuur 9. Overzicht waarnemingen beschermde flora, havik en gewone dwergvleermuis (Bron: Eelerwoude, 2014).

Effecten en toetsing

In het plangebied zijn geen beschermde plantensoorten aangetroffen. Wel is het mogelijk dat als gevolg van de voorgenomen natuurontwikkeling soorten als wilde gagel en kleine zonnedauw zich in het gebied gaan vestigen. Van negatieve effecten door de voorgenomen (natuur)ontwikkeling is echter geen sprake, ook niet door randwerking

vanuit het plangebied. Wel kunnen aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn door bijvoorbeeld het plaatsen van een raster en/of borden om bijvoorbeeld betreding van het Zwarte Ven en de hier aanwezige kwetsbare vegetaties vanuit Christinalust te voorkomen.

5.2 Zoogdieren

5.2.1 Vleermuizen

Voorkomen en functie

Binnen het plangebied zijn tenminste vijf vleermuissoorten aangetroffen; gewone dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis en watervleermuis. Gelet op waarnemingen in vergelijkbare bostypen in de omgeving van Christinalust is het waarschijnlijk dat ook de vrij zeldzame franjestaart en gewone grootoorvleermuis binnen het plangebied voorkomen, al zijn er hier dus geen waarnemingen van beide soorten bekend.

Het veldonderzoek naar vleermuizen heeft zich gericht op de mogelijke functies van het plangebied als vliegroute, verblijfplaats of belangrijke foerageergebied.

Vliegroutes

Er zijn binnen en direct rond het plangebied geen vliegroutes van vleermuizen vastgesteld. Wel maakt een klein aantal gewone dwergvleermuizen gebruik van de zandpaden rond het Zwarte Ven om zich door Twekkelo te verplaatsen, deze liggen echter buiten Christinalust. Vermoedelijk komen de vleermuizen in Christinalust uit verblijfplaatsen uit de directe omgeving.

Verblijfplaatsen

Vleermuizen bewonen in het zomerhalfjaar verblijfplaatsen in gebouwen en/of boomholten. De vastgestelde gewone dwergvleermuis en laatvlieger zijn typische gebouwbewonende soorten. Met uitzondering van het jachthutje komen binnen het plangebied geen gebouwen voor. Er zijn tijdens het uitgebreide onderzoek in 2013 geen aanwijzingen verkregen dat in het jachthutje verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn.

Anders ligt dit voor typisch boom(holte)bewonende soorten als watervleermuis, rosse vleermuis en franjestaart, al is de laatst genoemde soort dus niet daadwerkelijk vastgesteld binnen Christinalust. Ruige dwergvleermuis en gewone grootoorvleermuis maken gebruik van zowel gebouwen als bomen als verblijfplaats, waarbij ook kieren, spleten en loshangend schors worden gebruikt. Gelet op het tijdstip van de veldwaarnemingen wordt vermoed dat de watervleermuis in ieder geval verblijfplaatsen in boomholten binnen Christinalust bewoond. De waargenomen rosse vleermuizen lijken afkomstig van verblijfplaatsen op het aangrenzende landgoed ’t Stroot. Maar ook van een groepje van een tiental gewone dwergvleermuizen dat in juli 2014 werd waargenomen ten noordwesten van de waterplas wordt vermoed dat ze, (bij uitzondering) gebruik hebben gemaakt van boomholten van de daar aanwezige oude eiken.

Foerageergebied

Als foerageergebied heeft het gebied voor vleermuizen, met uitzondering van de omgeving van de waterplas, slechts een beperkte betekenis. Het gaat rond de waterplas om enkele tientallen gewone dwergvleermuizen en watervleermuizen. Bij de overige soorten gaat het om maximaal een tiental dieren die gelijktijdig in het gebied foerageert. Voor met name watervleermuis, en in mindere mate ook gewone dwergvleermuis moet de waterplas worden aangemerkt als belangrijk foerageergebied. Watervleermuis heeft binnen Twekkelo ook weinig alternatieve foerageergebieden boven groter open water, zoals de bergingsvijver bij de Auke Vleerstraat of het Twentekanaal. De gewone dwergvleermuis heeft binnen Twekkelo veel alternatieven en komt ook op veel meer plaatsen voor.

Effecten en toetsing

Alle vleermuissoorten zijn strikt beschermd onder de Flora en faunawet. Het verjagen, vangen en doden van individuen van vleermuizen, alsmede het verstoren of vernielen van vaste verblijfplaatsen (inclusief hun functionele leefomgeving in de vorm van foerageergebied en vliegroutes) is verboden. Verstoring kan ook optreden door wijzigingen in de verlichting van een gebied.

Vliegroutes

Effecten van de voorgenomen ontwikkelingen op vliegroutes van vleermuizen kunnen worden uitgesloten omdat binnen het plangebied of de directe omgeving geen vliegroutes of aanwijzingen hiertoe zijn vastgesteld.

Verblijfplaatsen

Van een aantal boombewonende soorten worden verblijfplaatsen vermoed in boomholten, kieren, spleten of achter loshangend schors. Boomsoorten als zomereik, beuk en Amerikaanse eik zijn daarbij veruit favoriet. Het plan voorziet echter in het handhaven van oude bomen en beplanting. De twee oude eiken waar een mogelijke verblijfplaats van gewone dwergvleermuis in aanwezig is, zijn in de plannen ingepast (zie ontwerptekening in figuur 5). Door het handhaven van oude beplanting (al dan niet met zichtbare holten, scheuren etc.) in combinatie met een inspectie kort voor kap (in het kader van zorgplicht en Gedragscode Zorgvuldig Bosbeheer) worden geen negatieve effecten op verblijfplaatsen van vleermuizen verwacht.

Foerageergebied

Voor watervleermuis en gewone dwergvleermuis moet de waterplas en de directe omgeving hiervan worden aangemerkt als belangrijk foerageergebied dat onderdeel uitmaakt van de functionele leefomgeving van populaties van deze soorten. De waterplas blijft in de nieuwe situatie aanwezig. Het aanpassen van de oevers is bedoeld ter versterking van de natuurwaarden en heeft naar verwachting een positief effect op de insectenfauna, en daarmee op vleermuizen. Met name de watervleermuis is gevoelig voor verstoring door verlichting. Een belangrijk aandachtspunt is daarom het afwezig zijn en blijven van buitenverlichting. In het ontwerp is hier rekening mee gehouden en wordt de waterplas, noch de ceremonieruimte, de parkeerplaatsen of de toegangsweg verlicht. Een ander belangrijk aandachtspunt is het ontbreken van waterplanten op het wateroppervlak. De watervleermuis harkt namelijk zijn prooien van het water. De

aanwezigheid van drijvende waterplanten belemmerd dit en heeft daardoor een groot effect op het foerageergebied van de soort. In het ontwerp en de ontwikkeling wordt echter gestreefd naar een natuurlijke ontwikkeling van het gebied inclusief de waterplas. Daarbij worden zeker geen drijvende waterplanten zoals waterlelie of gele plomp in de vijver voorzien. Samengevat wordt daarom geconcludeerd dat op het foerageergebied van vleermuizen geen negatieve effecten worden verwacht. Het ontstaan van meer natuurlijke bostypen, een grotere bosrandlengte en meer openheid in de bosstructuur heeft naar verwachting juist een positief effect op vleermuizen.

5.2.2 Overige zoogdieren

Voorkomen en functie

Binnen en rond het plangebied zijn sporen aangetroffen dan wel waarnemingen gedaan van haas, ree, vos, eekhoorn en steenmarter (*Eelerwoude, 2014 en De By en Derks, 2014*). Daarnaast komen er een aantal licht beschermde soorten als bosmuis, rosse woelmuis, huisspitsmuis en egel voor. Relevant in het kader van Flora en faunawet is vooral de aanwezigheid van (verblijfplaatsen van) de strikter beschermde soorten eekhoorn en steenmarter. De steenmarter maakt gebruik van takkenhopen, verlaten holen in de grond, gebouwen etc. De eekhoorn gebruikt takkennesten in boomkronen en soms een boomholte. Naast een kraamnest gebruikt de eekhoorn ook verschillende slaap- of speelnesten.

Verblijfplaatsen van eekhoorn en steenmarter zijn niet vastgesteld, maar zullen ongetwijfeld binnen Christinalust aanwezig zijn. Strikt beschermde soorten als boommarter en das zijn hier niet vastgesteld, ook niet tijdens het intensieve veldonderzoek met cameravallen (*De By en Derks, 2014*).

Effecten en toetsing

De voorgenomen plannen hebben naar verwachting vooral een positief effect op de groep van overige zoogdieren omdat meer variatie en leefgebied ontstaat. Belangrijk daarbij is wel dat in het gebied ook naaldhout aanwezig blijft voor de eekhoorn. Voorafgaand aan de kap en dunning worden bomen met (potentiële) eekhoorn nesten gemarkeerd en ontzien. Indien een verblijfplaats van steenmarter in bijvoorbeeld een takkenhoop wordt vastgesteld, worden de plannen aangepast en de verblijfplaats gehandhaafd.

Wel kan door een toename van menselijke activiteiten meer verstoring ontstaan dan in de huidige situatie, maar de aangegeven soorten komen ook in niet natuurlijke omgevingen zoals in parken voor, en zijn in staat om zich relatief gemakkelijk aan te passen aan nieuwe situaties en zoeken bovendien vaak de nabijheid van mensen op. Negatieve effecten op de groep van overige zoogdieren worden daarom niet verwacht. Wel vraagt de mogelijke aanwezigheid van eekhoorn- en steenmarterverblijfplaatsen om de nodige zorgvuldigheid bij de uitvoering van de werkzaamheden tijdens de aanleg en ontwikkeling van het plangebied en dient in het gebied wat naaldhout aanwezig te blijven.

5.3 Vogels

Voorkomen en functie

Binnen en direct rond het plangebied zijn van een groot aantal broedvogelsoorten territoria vastgesteld. Het gaat vooral om algemene soorten van een bosrijke omgeving. Opvallend is de aanwezigheid van een aantal broedvogels van oude(re) bossen en bomen: appelvink (1 territorium), boomklever (9), boomkruiper (10), glanskop (4), groene specht, grote bonte specht (4) en zwarte specht (1). Bijzonder is de aanwezigheid van een vrij zeldzame soort als matkop (1), boomleeuwerik (1), dodaars (1) en de zeldzame kortsnavelboomkruiper (1), een soort die in Oost- en Zuid-Nederland bezig is met een opmars vanuit zijn broedgebieden in ondermeer Duitsland. Relevant in het kader van Flora en faunawet zijn vooral de soorten die jaarrond gebruik maken van hun verblijfplaats of nestlocatie (uit categorie 1 t/m 4 uit de aangepaste lijst van DR). Het gaat om buizerd (1 territorium in 2013) en havik (1 bewoond nest in 2014).

Effecten en toetsing

<u>Broedvogels algemeen en categorie 5-soorten[1]</u>

Alle vogelsoorten in Nederland zijn strikt beschermd onder de Flora en faunawet. Voor alle beschermde inheemse (ook algemeen voorkomende) vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die nesten beschadigen of verstoren. Verstoring kan in veel situaties worden voorkomen door verstorende werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren. De periode van 15 maart tot 15 juli wordt over het algemeen beschouwd als broedseizoen. Voor de Flora en faunawet zijn echter alle bewoonde vogelnesten beschermd, ongeacht het tijdstip van het jaar. De genoemde termijn moet daarom niet al te strikt worden toegepast.

In de sinds augustus 2009 geldende ‘Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten’ zijn in categorie 5 van deze lijst een aantal vogelsoorten opgenomen die ook binnen het plangebied zijn aangetroffen. Het gaat om een groep van broedvogelsoorten die vaak terugkeert naar de plaats waar ze hebben gebroed, maar die over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats door bijvoorbeeld ruimtelijke ontwikkelingen verloren is gegaan, uit te wijken naar andere locaties in de omgeving. In deze situatie gaat het ondermeer om algemene soorten als pimpelmees, koolmees en spreeuw.

Binnen het plangebied komen diverse (vrij) algemene vogelsoorten voor. De ontwikkeling van de natuurbegraafplaats heeft naar verwachting vooral een positief effect op de aangetroffen soorten. Hoewel door de kap van (oude) beplanting mogelijk (tijdelijk) nestgelegenheid en leefgebied verloren gaat, ontstaat door de aanleg van een natuurlijker bostype met een open structuur veel meer biotoopvariatie en een grotere bosrandlengte. Voor watervogels ontstaan meer mogelijkheden door de aanleg van de natuurvriendelijke oevers. Op de groep van zgn. categorie 5-soorten worden daarom geen negatieve effecten verwacht. De aangetroffen soorten komen algemeen voor en zijn niet bijzonder kritisch. De soorten zijn bovendien goed in staat om zich aan de nieuwe omstandigheden aan te passen.

Havik en buizerd

De havik en buizerd behoren tot de groep van zgn. 'jaarrond-soorten' (categorie 1 tot 4). De soorten maken (volgens de wet) jaarrond gebruik van hun rust- en verblijfplaats. Evenals bij vleermuizen is bij deze roofvogels ook de functionele leefomgeving beschermd. Zonder deze leefomgeving kan hun verblijfplaats immers niet functioneren. De nestlocatie van de havik bevindt zich in de bossen ten zuiden van de waterplas. Van de buizerd is geen nestlocatie bekend geworden. Uitgangspunt in het ontwerp is om waardevolle (oude) bomen in de plannen in te passen. Dit geldt ook voor de nestlocatie van havik en zal ook gelden voor de nestlocatie van buizerd, mocht hier een horst van worden aangetroffen. De situering van eventuele (wandel)paden in de omgeving van de nestlocatie worden aangepast om voldoende rust rond de nestlocaties te garanderen. Tevens zullen er geen verstorende werkzaamheden plaatsvinden tijdens de meest kwetsbare (broed)periode. Globaal gaat het om de periode van eind maart tot eind juli. Nestlocaties als ook een aantal bomen in de directe omgeving van de nestboom blijven ongewijzigd aanwezig zodat de nestlocatie kan blijven functioneren. Met deze maatregelen en uitgangspunten wordt verwacht dat de realisatie van de natuurbegraafplaats geen negatief effect heeft op havik of buizerd.

Eindconclusie

Samengevat wordt geconcludeerd dat de voorgenomen ontwikkelingen naar verwachting geen negatief effect hebben op (broed)vogels. Wel dient rekening gehouden te worden met het broedseizoen (van alle vogelsoorten) tijdens de realisatie van de plannen en bijvoorbeeld de dunnings- en kapwerkzaamheden en zijn de beschreven mitigerende maatregelen noodzakelijk, die in hoofdstuk 6 conclusies nog eens worden samengevat.

5.4 Amfibieën

Voorkomen en functie

Binnen en direct rondom Christinalust komen een aantal algemene en licht beschermde soorten voor als gewone pad, bastaardkikker en kleine watersalamander. De gewone pad trekt in het vroege voorjaar massaal naar de Twekkelerbeek en de waterplas. Het gaat om vele honderden exemplaren die in de strooisellaag in omliggende bospercelen hebben overwinterd en naar de waterelementen trekken voor de voortplanting.

Van de vrij zeldzame en strikt beschermde heikikker zijn waarnemingen uit 2000 en 2001 bekend rond het Zwarte Ven en meer recent zijn in maart 2010 een 25 exemplaren waargenomen rond de waterplas van Christinalust (*waarneming.nl en Eelerwoude, 2014*). De soort is ondanks extra onderzoeksinspanningen in 2013 en een extra veldbezoek in juli 2014 niet vastgesteld. Aangenomen wordt daarom dat de heikikker inmiddels niet meer binnen of rond het plangebied voorkomt. Ook de strikt beschermde kamsalamander ontbreekt. Een laatste waarneming in de omgeving dateert van 24 april 1999, toen de soort nog is vastgesteld in een poel net ten noorden van Christinalust. Van andere strikt(er) beschermde amfibieën zijn geen waarnemingen binnen het plangebied bekend of waarschijnlijk op basis van het bekende verspreidingsgebied en het ontbreken van geschikt leefgebied.

Effecten en toetsing

De voorgenomen ontwikkelingen hebben naar verwachting geen negatieve effecten op beschermde amfibieën. Door de aanleg van natuurvriendelijke oevers en het wegvangen van aanwezige, niet natuurlijke vissoorten ontstaan juist nieuwe mogelijkheden voor amfibieën en zou een kritische soort als heikikker zich hier op termijn mogelijk weer kunnen gaan vestigen. Aandachtspunt bij de verdere uitwerking van het ontwerp is de aanwezigheid van paddentrek en de situering van wegen en paden in verband met mogelijke sterfte door verkeer of vertrapping. De gesitueerde parkeerplaatsen en toegangsweg liggen echter niet binnen bekende paddentrekroutes. Een ander aandachtspunt is de aanwezigheid van uitgezette vis in de waterplas. Om de waterplas zo natuurlijk mogelijk te laten ontwikkelen is het noodzakelijk om de hierin uitgezette vis weg te vangen en uit te zetten in bijvoorbeeld de waterplas op de hoek van Auke Vleerstraat nabij het plangebied. Voor aanwezige amfibieën is dit bovendien een positieve maatregel vanwege predatie van eieren en larven door vissen.

Samengevat wordt geconcludeerd dat de voorgenomen ontwikkeling van een natuurbegraafplaats naar verwachting vooral een positief effect heeft op aanwezige amfibieën.

5.5 Reptielen

Voorkomen en functie

In het heideterreintje van het Zwarte Ven is een kleine populatie levendbarende hagedis aanwezig. Ook zijn exemplaren waargenomen in bosranden en heiderestanten langs de A35 ten noordwesten van Christinalust. Binnen het plangebied zijn geen waarnemingen bekend, maar het is mogelijk dat in zonnige bosranden met een korte, schrale vegetatie toch (enkele) levendbarende hagedissen voorkomen. Gelet op het beperkte aanbod aan geschikt leefgebied gaat het om zeer kleine aantallen.

Van de hazelworm zijn tijdens het uitgebreide onderzoek in 2013 geen waarnemingen in Twekkelo bekend geworden. Recent zijn in 2014 wel waarnemingen verricht op Landgoed Hof te Boekelo ten zuidwesten van Christinalust. Hier is de soort aangetroffen in oude, vochtige loofbossen met een dikke strooisellaag. Deze bostypen ontbreken binnen het plangebied. De hazelworm of andere strikt beschermde reptielensoorten worden hier dan ook niet verwacht.

Effecten en toetsing

Verwacht wordt dat de levendbarende hagedis sterkt profiteert van de nieuwe situatie. Zeker als hierdoor heide wordt ontwikkeld in combinatie met structuurrijke bosranden en meer open bostypen. Vestiging van de soort binnen het plangebied zal naar verwachting dan ook niet lang op zich laten wachten. De voorgenomen plannen hebben naar verwachting een overwegend positief effect op de soort. Wel vraagt de (mogelijke) aanwezigheid om de nodige zorgvuldigheid bij werkzaamheden in het winterhalfjaar, als de soort overwintert in de strooisellaag van heide en bosranden, in holten in de bodem of onder dood hout (globaal van half oktober tot maart).

5.6 Overige beschermde soorten

Voorkomen en functie

Van de groep van overige beschermde soorten waartoe een aantal dagvlinders, libellen en weekdieren behoren zijn, met uitzondering van historische waarnemingen van het heideblauwtje (een dagvlinder) uit de omgeving van het Zwarte Ven, geen waarnemingen bekend. Geschikt leefgebied voor deze vaak kritische soorten ontbreekt ook. Het heideblauwtje is tijdens het intensieve veldonderzoek in 2013 ondanks enkele gerichte zoekacties, niet meer in Twekkelo terug gevonden. Aangenomen wordt dat de soort hier inmiddels niet meer voorkomt.

Opvallend is het feit dat er binnen Christinalust geen nesten van rode of zwarte bosmieren zijn aangetroffen, waarvan een viertal soorten behoren tot de groep van licht beschermde soorten (tabel 1 Flora en faunawet).

Effecten en ontheffing

Er worden geen effecten op de groep van overige beschermde soorten verwacht. Mogelijk kan een soort als heideblauwtje zich in de toekomst door uitbreiding van het heideareaal weer in het gebied vestigen, al staat de soort bekend als weinig mobiel.

6

CONCLUSIES EN ADVIES

6.1 Flora en faunawet

Geconcludeerd wordt dat het plangebied een geschikt leefgebied vormt voor diverse beschermde planten- en diersoorten in het kader van de Flora en faunawet. Het gaat om algemene en licht beschermde soorten zoals zoogdieren en amfibieën, maar ook om een aantal strikt(er) beschermde soorten zoals vogels, vleermuizen, eekhoorn en steenmarter.

De voorgenomen plannen hebben naar verwachting een positief effect op aanwezige beschermde soorten en natuur- en landschapswaarden, ondermeer door de omvorming van eenvormige naaldhoutopstanden naar gevarieerde en meer natuurlijke, open bostypen. De ophoging van terreindelen draagt bij aan het herstel van het natuurlijke reliëf en versterkt de natuurwaarden in het gebied. Ook de aanleg van natuurvriendelijke oevers, de ontwikkeling van heidevegetaties en bloem- en faunarijke graslanden draagt bij aan een versterking en vergroting van bestaande natuurwaarden. Belangrijk ondermeer voor het aangrenzende natuurterreintje van het Zwarte Ven, wat door isolatie ten opzichte van omliggende natuurterreintjes verloren dreigt te gaan. Ontwikkeling van Christinalust geeft ook een impuls aan het versterken van een natuurverbinding op een regionale schaal van de natuurgebieden van het Buurserzand & Haaksbergerveen met de natuurterreinen rond Vliegveld Twente (na realisatie van het ecoduct over de A35 net ten westen van het plangebied in 2016).

De aanwezigheid van een aantal beschermde soorten vraagt echter wel om maatregelen tijdens de planrealisatie. Relevant in het kader van deze toetsing Flora en faunawet zijn de uitgangspunten en voorwaarden in paragraaf 6.2.

Geconcludeerd wordt dat de voorgenomen ontwikkeling van een natuurbegraafplaats vooral een positief effect heeft op bestaande natuurwaarden en aanwezige beschermde soorten. De Flora en faunawet staat de uitvoerbaarheid van deze plannen niet in de weg. Nader (veld)onderzoek of het aanvragen van een ontheffing wordt niet noodzakelijk geacht. Opgemerkt wordt dat deze conclusies onlosmakelijk zijn verbonden met de beschreven voorwaarden en uitgangspunten in paragraaf 6.2. Indien van deze uitgangspunten afgeweken wordt kan alsnog een ontheffing Flora en faunawet noodzakelijk zijn.

6.2 Uitgangspunten en voorwaarden bij toetsing Flora en faunawet

De ontwikkeling van de natuurbegraafplaats vindt plaats in een natuurrijke omgeving waarin diverse zeldzame, kritische en vaak strikt beschermde soorten voorkomen. Om te voorkomen dat dan alsnog sprake is van een overtreding van de Flora en faunawet en mogelijk een ontheffing noodzakelijk is, gelden bij deze toetsing de volgende uitgangspunten en randvoorwaarden. Het afwijken hiervan kan alleen in overleg met en op advies van een ter zake kundige ecoloog of adviseur.

1. De verlichting van het plangebied, waar nu nog grotendeels duisternis heerst, wordt niet gewijzigd of aangepast. In het bijzonder gaat het om de omgeving van de waterplas. In overleg met een ter zake kundige ecoloog kan eventueel op beperkte schaal wel markerende verlichting worden aangebracht langs de toegangsweg naar de ceremonieruimte.
2. Oude bomen (zeker exemplaren met zichtbare holten, takkennesten en loshangend schors) blijven gehandhaafd en worden bij de planrealisatie ingepast. Indien een (enkele) boom toch gekapt moet worden, wordt voorafgaand aan de kap een inspectie uitgevoerd naar (verblijfplaatsen van) beschermde soorten.
3. De nestboom van havik (en mogelijk ook van buizerd) blijft gehandhaafd, evenals enkele bomen hier omheen. Met de aanleg van nieuwe (wandel)paden wordt rekening gehouden met de nestlocatie(s) en wordt indien nodig de situering van het pad aangepast om verstoring te voorkomen.
4. Binnen het plangebied blijft naaldhout (met name grove den en douglas) aanwezig, ondermeer ten behoeve van eekhoorn. Niet al het naaldhout wordt dus gekapt.
5. In de waterplas worden geen waterplanten aangebracht in verband met de functie als belangrijk foerageergebied voor watervleermuis.
6. Voor alle beschermde, inheemse (ook de algemeen voorkomende) vogelsoorten geldt vanuit de Flora en faunawet een verbod op handelingen die nesten of eieren beschadigen of verstoren. Ook handelingen die een vaste rust- of verblijfplaats van beschermde vogels verstoren zijn niet toegestaan. In de praktijk betekent dit dat verstorende werkzaamheden alleen buiten het broedseizoen uitgevoerd mogen worden.

6.3 Ecologische Hoofdstructuur

Samengevat wordt geconcludeerd dat de voorgenomen ontwikkeling van een natuurbegraafplaats vooral een positief effect heeft op de EHS en geen afbreuk doet aan de beschreven wezenlijke kenmerken en waarden.

6.4 Natura 2000-gebieden, Natuurbeschermingswet 1998

Het plangebied maakt geen onderdeel uit van een Natura 2000-gebied of Beschermd Natuurmonument. Gelet op de aard en omvang van de voorgenomen ontwikkelingen, kunnen negatieve effecten op beschermde gebieden in de omgeving worden uitgesloten.

Een nadere toetsing in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 wordt niet noodzakelijk geacht.

LITERATUURLIJST

- By, A. de & C. Derks, december 2014. *Zoogdieronderzoek Twekkelo 2014.* In eigen beheer uitgegeven.
- Douma, M., C,P.M. Zoon & A.D. Bode, 2011. *De zoogdieren van Overijssel, leefwijze en verspreiding in de periode 1970 t/m 2010.* Uitgeverij Profiel, Bedum.
- Eelerwoude, 25 augustus 2014. *Soortmanagementplan Twekkelo*. Eelerwoude, Goor.
- Kapteyn, K., 1995. *Vleermuizen in het landschap – over hun ecologie, gedrag en verspreiding.* Schuyt en Co Uitgevers en Importeurs bv, Haarlem.
- Koninklijke Vermande (1999-2009) Planten en dieren, Flora en faunawet, band 1, 2, 3 , 4 en 5, SDU Uitgeverij, Den Haag
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2004) *501 Algemene Maatregel van Bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora en faunawet en enkele andere wijzigingen,* Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden.

BIJLAGEN

Bijlage 1. Toelichting Flora en faunawet

Inleiding

Per 1 april 2002 is de Flora en faunawet in werking getreden. In deze wet, gepubliceerd op 14 juli 1998 in het Staatsblad 402, is de soortbescherming geregeld van in Nederland inheemse in het wild voorkomende dier- en plantensoorten. De wet sluit aan op de Europese natuurregelgeving (Natura 2000). De wet is in plaats gekomen voor de Jachtwet, de Vogelwet 1936, de soortenparagraaf uit de Natuurbeschermingswet, de Wet bedreigde uitheemse dier- en plantensoorten en de soortbeschermingscomponent uit de Europese Habitatrichtlijn en de Europese Vogelrichtlijn. Deze Europese soortenbescherming heeft met de Flora en faunawet dus een Nederlandse vertaling gekregen.

Zorgplicht

De Flora en faunawet gaat over de bescherming van ongeveer 500 planten- en diersoorten, van de 36.000 soorten die in Nederland voorkomen. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het ‘nee, tenzij-principe’). Centraal staat hierbij de zorgplicht, wat inhoudt dat iedereen ‘voldoende zorg’ in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende dieren en planten en hun leefomgeving. De wet erkent hierbij de intrinsieke waarde van de in het wild voorkomende dier- en plantensoorten. Alle soorten hebben een eigen rol in het ecosysteem en dragen bij aan de biodiversiteit. Dat betekent dat voor de wet alle dieren en planten van onvervangbare waarde zijn en dat daar dus zorgvuldig mee omgegaan moet worden. Het gevolg is onder andere, dat iedereen die redelijkerwijs weet of kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor beschermde dier- of plantensoorten worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten, dan wel naar redelijkheid alle maatregelen te nemen om die gevolgen te voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Beschermde soorten

Via de Flora en faunawet worden de volgende planten- en diersoorten beschermd:
ruim 100 inheemse plantensoorten die van nature in Nederland in het wild voorkomen;

- alle soorten vogels die van nature op het grondgebied van de lidstaten van de EU in het wild voorkomen;
- alle zoogdieren die van nature in Nederland in het wild voorkomen, met uitzondering van bruine rat, zwarte rat en huismuis;
- alle amfibieën en reptielen die van nature in Nederland in het wild voorkomen;
- vissen, en schaal- en schelpdieren voorzover ze niet onder de Visserijwet vallen;
- bepaalde soorten insecten (bijvoorbeeld vlinders, libellen en mieren);

Als beschermde inheemse soort kunnen door middel van algemene maatregel van bestuur worden aangewezen. Het gaat om soorten die van nature in Nederland voorkomen en: die in hun voortbestaan bedreigd of gevaar lopen in hun voortbestaan bedreigd worden; mogelijk in hun voortbestaan bedreigd worden door overmatige benutting en die uit Nederland zijn verdwenen, maar waarvan de kans op terugkeer reëel is.

Verbodsbepalingen

Om de instandhouding van de wettelijk beschermde soorten te waarborgen, moeten negatieve effecten op die instandhouding voorkomen worden. Welke negatieve effecten dat precies zijn, kan niet in een lijst opgesomd worden. Dat is afhankelijk van soort, locatie en aard van de ingreep. Om die bescherming toch enigszins concreet te maken, zijn een aantal voor planten en dieren

schadelijke handelingen als verbodsbepalingen in de Flora en faunawet opgenomen. De belangrijkste artikelen zijn:

- Artikel 8: het is verboden beschermde planten te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
- Artikel 9: het is verboden beschermde dieren te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- Artikel 10: het is verboden beschermde dieren opzettelijk te verontrusten.
- Artikel 11: het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde dieren te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
- Artikel 12: het is verboden eieren van beschermde dieren te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Ontheffing

Bij werkzaamheden waarbij een schadelijk effect optreedt voor beschermde soorten, is een ontheffing of vrijstelling nodig op de in de wet gestelde verbodsbepalingen (artikel 8 tot en met 18). In artikel 75 van de Flora en faunawet wordt de mogelijkheid geboden om ontheffing aan te vragen op de verbodsbepalingen. De bevoegdheid om een ontheffing te verlenen in het kader van artikel 75 van de Flora en faunawet ligt bij de Minister van Economische Zaken. Een aanvraag tot ontheffing kan worden ingediend bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland van het Ministerie van Economische Zaken.
Bij de ontheffingverlening gelden, afhankelijk van de status van de soort, verschillende voorwaarden waaraan voldoen moet worden. Onderscheid wordt gemaakt in een lichte toets en een uitgebreide toets.

De **lichte toets** geldt voor algemene soorten en overige soorten (categorie 1 en 2; zie vrijstelling). De lichte toets houdt in dat de werkzaamheden het voortbestaan van de soort niet in gevaar mogen brengen (doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding).

De **uitgebreide toets** geldt voor soorten die in bijlage IV van de Habitatrichtlijn zijn opgenomen, voor soorten van bijlage 1 AMvB artikel 75 en voor beschermde vogelsoorten (categorie 3; zie vrijstelling). De uitgebreide toets houdt in dat:

- de werkzaamheden het voortbestaan van de soort niet in gevaar mogen brengen (doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding) en
- er geen alternatief is voor de activiteiten en
- er sprake is van groot maatschappelijk belang (zoals volksgezondheid, openbare veiligheid et cetera) en
- de werkzaamheden zodanig worden uitgevoerd dat er sprake is van zorgvuldig handelen.

Vrijstelling

In het '*Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora en faunawet en enkele andere wijzigingen*', ook wel AMvB artikel 75 genoemd, zijn (onder andere) een aantal wijzigingen rondom ontheffingen en vrijstellingen beschreven. In het kort houdt de wijziging in dat niet altijd meer een ontheffing noodzakelijk is.
De vrijstellingsregeling bevat vrijstellingen voor activiteiten die vallen onder:

- bestendig beheer en onderhoud (ook in landbouw en bosbouw),
- bestendig gebruik en
- ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen. Hierbij is onderscheid gemaakt in drie categorieën, waarin soorten zijn ingedeeld op basis van zeldzaamheid en kwetsbaarheid.

Tabel 1 – Algemene soorten
Voor deze soorten geldt de lichtste vorm van bescherming. Als de werkzaamheden of activiteiten vallen onder de hierboven beschreven activiteiten, dan geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen van Artikel 8 tot en met 12 van de Flora en faunawet. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de lichte toets. Uiteraard geldt wel de algemene zorgplicht.

Tabel 2 – Overige soorten
Deze soorten genieten een zwaardere bescherming. Er geldt alleen een vrijstelling als sprake is van werkzaamheden of activiteiten zoals hierboven beschreven én indien gehandeld wordt volgens een, door de Staatssecretaris van EL&I, goedgekeurde gedragscode. Indien niet gewerkt wordt volgens een gedragscode, kan het aanvragen van een ontheffing noodzakelijk zijn. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de lichte toets.

Tabel 3 – Soorten, genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 AMvB artikel 75
Deze soorten genieten de zwaarste bescherming. Ook al is sprake van werkzaamheden zoals hierboven beschreven, dan hangt het van de precieze aard van de werkzaamheden af of een vrijstelling met gedragscode geldt, of een ontheffing noodzakelijk is. Voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting geldt altijd dat voor deze soorten een ontheffing moet worden aangevraagd. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de uitgebreide toets.

Vogels
Vogelsoorten zijn niet opgenomen in de hierboven genoemde categorieën. Voor verstoring van vogels en vogelnesten wordt geen ontheffing verleend voor ruimtelijke inrichting of ontwikkeling en niet voor dwingende redenen van openbaar belang. Voor vogels geldt dat u alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Dat zijn: bescherming van flora en fauna, veiligheid van het luchtverkeer, volksgezondheid of openbare veiligheid. Buiten het broedseizoen mogen de nestplaatsen, zonder ontheffing, worden verstoord. Daarbij geldt geen standaardperiode voor het broedseizoen. Van belang is of een broedgeval verstoord wordt, ongeacht de datum. De meeste vogels broeden tussen medio maart en medio juli. Van een (beperkt) aantal vogels is de nestplaats jaarrond beschermd. Op de volgende categorieën gelden de verbodsbepalingen van artikel 11 van de Flora en faunawet het gehele seizoen:

1. Nesten die binnen en buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop.
3. Nesten van vogels die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing.
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.

Nesten die niet het hele jaar door zijn beschermd in de ‘Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten’ worden de volgende soorten aangegeven als categorie 5. Deze zijn buiten het broedseizoen niet beschermd. Categorie 5-soorten zijn wel jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Mitigatie

Negatieve effecten en daarmee een ontheffingsaanvraag kunnen worden voorkomen door vooraf gaand aan het project mitigerende (= verzachtende) maatregelen op te stellen en uit te voeren. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort.

Deventer
Snipperlingsdijk 4
7417 BJ Deventer
T +31 (0)570 666 222
F +31 (0)570 666 888
Postbus 161
7400 AD Deventer

Den Haag
Verheeskade 197
2521 DD Den Haag

Leeuwarden
F. HaverSchmidtwei 2
8914 BC Leeuwarden

Eindhoven
Flight Forum 92-94
5657 DC Eindhoven

Amsterdam
De Ruyterkade 143
1011 AC Amsterdam

adviseurs mobiliteit
Goudappel Coffeng

Natuurbegraven Nederland BV

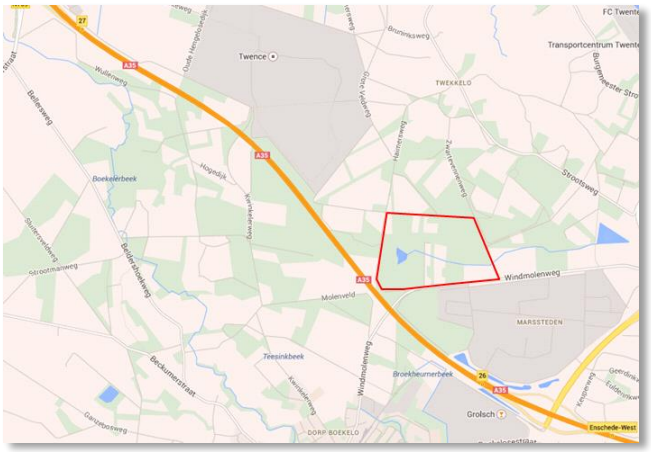
Verkeersonderzoek Natuurbegraafplaats Christinalust

Definitief

Datum 15 juni 2017
Kenmerk RIN00205/Rqr/0001.02
Eerste versie

1 Inleiding

Natuurbegraven Nederland is op dit moment bezig met het ontwikkelen van de natuurbegraafplaats 'Christinalust' in de gemeente Enschede. Deze natuurbegraafplaats wordt aangelegd nabij Twekkelo (zie figuur 1.1).
Aan Goudappel Coffeng BV is gevraagd een onderzoek uit te voeren naar het parkeren en de verkeersgeneratie van de natuurbegraafplaats op deze locatie. In deze notitie staan de resultaten van dit onderzoek beschreven. In hoofdstuk 2 wordt allereerst de situatie van de toekomstige natuurbegraafplaats beschreven. Daarbij worden ook de uitgangspunten voor het onderzoek omschreven. In hoofdstuk 3 wordt vervolgens ingegaan op de parkeervraag van de natuurbegraafplaats. Tenslotte wordt in hoofdstuk 4 het aantal verkeersbewegingen van de natuurbegraafplaats geraamd en het effect daarvan op de directe omgeving inzichtelijk gemaakt.

Figuur 1.1: Locatie natuurbegraafplaats Christinalust te Enschede

2 Situatiebeschrijving en uitgangspunten

Planbeschrijving
Nabij de ceremonieruimte kan er op het terrein geparkeerd worden. In het planontwerp is uitgegaan van 60 parkeerplaatsen, een kleine parkeerlocatie (10 parkeerplaatsen) en een grote parkeerlocatie (50 parkeerplaatsen). Langs de laan naar het parkeerterrein zal er de mogelijkheid zijn extra te parkeren. De inrichtingsschets is weergeven in figuur 2.1.

Figuur 2.1: Plan natuurbegraafplaats.

De natuurbegraafplaats wordt bereikbaar via de Windmolenweg. Ten oosten van de Haimersweg wordt de natuurbegraafplaats aangesloten op de Windmolenweg (zie figuur 2.2).

Figuur 2.2 Indicatie toekomstige locatie aansluiting op Windmolenweg, de huidige zandweg.

De Windmolenweg is een belangrijke verbindingsweg tussen Boekelo en Enschede. De Windmolenweg is uitgevoerd als een gebiedsontsluitingsweg, kent een maximaal toegestane snelheid van 80 km per uur.

Plechtigheden
Het parkeren en de verkeersgeneratie wordt bij de natuurbegraafplaats voornamelijk bepaald door de bezoekers. Deze bezoekers zullen er vooral zijn wanneer er plechtigheden plaatsvinden. Wanneer de natuurbegraafplaats open gaat, zullen er naar verwachting het eerste jaar 50 plechtigheden plaatsvinden[1]. Dit getal wijkt niet significant af van het CROW- kencijfer: dit gaat uit van gemiddeld 44 plechtigheden per jaar[2].

De verwachting van Natuurbegraven Nederland is dat het aantal plechtigheden in de loop der jaren toeneemt tot circa 250 plechtigheden per jaar, waarbij in een druk jaar mogelijk 350 plechtigheden plaatsvinden (worst case).

Het uitgangspunt van Natuurbegraven Nederland is dat er in principe maar één plechtigheid per dag plaatsvindt. Natuurbegraven Nederland geeft nabestaande de mogelijkheid van een persoonlijke invulling van het afscheid. Hierin past ruimte en tijd voor eigen invulling. Vanuit dit uitgangspunt zullen er nooit twee plechtigheden gelijktijdig plaatsvinden. De natuurbegraafplaats borgt, wanneer er desondanks twee plechtigheden op een dag gehouden moeten worden, met voldoende tijd tussen twee plechtigheden (in de ochtend en in de middag), dat de gasten van twee begrafenissen elkaar niet kunnen

[1] Verwachting Natuurbegraven Nederland
[2] CROW publicatie nr. 271 (verkeersgeneratie voorzieningen)

treffen. De verkeersaantrekkende werking van de natuurbegraafplaats is echter 'worst case' berekend. Hierbij is aangenomen dat per dag maximaal drie plechtigheden (worst case) kunnen plaatsvinden.

3 Parkeren

Op basis van de uitgangspunten zoals beschreven in hoofdstuk 2, is een berekening gemaakt van de toekomstige parkeervraag van de natuurbegraafplaats. Daarnaast is getoetst of er voldoende parkeerplaatsen aanwezig zijn om in de parkeervraag van de natuurbegraafplaats te kunnen voorzien.

3.1 Parkeervraag

Parkeervraag bij plechtigheden
De gemeente Enschede heeft geen specifieke parkeernorm voor de functie natuurbegraafplaats. Om die reden zijn in het onderzoek de meest recente kencijfers van het CROW[3] gehanteerd. In deze publicatie wordt door het CROW aanbevolen om voor een begraafplaats minimaal 26,6 en maximaal 36,6 parkeerplaatsen (per deels gelijktijdige plechtigheid) voor de auto te realiseren. Voor de fiets worden per plechtigheid 8 fietsparkeerplaatsen aanbevolen. In deze aantallen is het parkeren van werknemers verwerkt.

Zoals beschreven in de uitgangspunten, zal op de toekomstige natuurbegraafplaats één plechtigheid per keer plaatsvinden. Om de parkeervraag in deze situatie te kunnen opvangen, zijn afgerond 37 autoparkeerplaatsen en 8 fietsparkeerplaatsen benodigd.

modaliteit	aantal (deels) gelijktijdige plechtigheden	benodigde parkeerplaatsen per plechtigheid	aantal benodigde parkeerplaatsen
auto	1	37	37
fiets	1	8	8

Tabel 3.1: Aantal benodigde parkeerplaatsen bij plechtigheden.

[3] CROW-publicatie nr. 317, oktober 2012 (kencijfers parkeren en verkeersgeneratie).

Parkeervraag bij regulier bezoek

Tijdens een gemiddelde dagsituatie is er ook sprake van een parkeervraag voor bezoekers aan graven. Voor het berekenen van de parkeervraag bij de natuurbegraafplaats voor het reguliere bezoek zijn geen CROW-kencijfers beschikbaar. Om die reden hanteren we ervaringscijfers van de natuurbegraafplaats 'Heidepol' en van een door Goudappel Coffeng uitgevoerd onderzoek naar een reguliere begraafplaats in Oud-Gastel[4] van circa 3 hectare. Uit de gegevens van deze onderzoeken, aangevuld met expert judgement, hanteren we voor de berekening van de parkeervraag bij regulier bezoek de volgende uitgangspunten:

- eerste jaar 50 graven, daarna jaarlijkse groei tot circa 350 graven (worst case);
- een graf wordt gemiddeld twee keer per jaar bezocht;
- per bezocht graf is één voertuig (auto/fiets) aanwezig;
- 90% van de bezoekers komt met de auto, de rest hoofdzakelijk met de fiets;
- de bezoeken verdelen niet gelijkmatig over het jaar, maar zijn meer geconcentreerd in een half jaar;
- de bezoeken spreiden zich enigszins gelijkmatig over de dag en 20% van de bezoekers is gelijktijdig aanwezig met de plechtigheden;
- zonder plechtigheid zijn 2 parkeerplaatsen bezet door bezoekers.

Op basis van vorenstaande uitgangspunten is de parkeervraag van het reguliere bezoek berekend voor de komende 10 jaar. De resultaten daarvan zijn terug te vinden in tabel 3.2. In deze tabel is gerekend met een tijdshorizon van 10 jaar. Een bestemmingsplan heeft immers een looptijd van 10 jaar en het aantal bezoekers van de graven neemt met het verloop van de tijd af. Aangenomen wordt dat graven van 30 à 40 jaar en ouder niet meer (frequent) worden bezocht.

jaar	aantal graven	bezoeken per jaar	autobezoeken per jaar (90%)	autobezoeken per dag (jaar aantallen verdeeld over een half jaar)	autoparkeerplaatsen voor regulier bezoek*
1	50	100	90	0	2
10	3.500	7.000	6.300	32	7

* Gebaseerd op een aanname dat 20% van de autobezoeken per dag gelijktijdig met een plechtigheid aanwezig zijn met een minimum van 2 parkeerplaatsen.

Tabel 3.2: Berekening autoparkeerplaatsen (parkeervraag) regulier bezoek.

In de eerste 10 jaar is er behoefte aan minimaal 7 autoparkeerplaatsen voor het reguliere bezoek. Hierbij moet worden opgemerkt dat het bezoek van de graven zeer lastig is te voorspellen. Er zullen dagen zijn dat er geen bezoek is, maar op een dag met zeer mooi weer kan het bezoek weer hoger zijn. Hierdoor is het wenselijk ruimte te reserveren voor een overloopgebied.

4 Reguliere begraafplaats Oud Gastel, kenmerk studie: HBE026, 9 mei 2012.

Van de bezoekers komt 10% per fiets naar de begraafplaats. In tabel 3.3 is de berekening van het aantal benodigde fietsparkeerplaatsen weergegeven.

jaar	aantal graven	bezoeken per jaar	fietsbezoeken per jaar (10%)	fietsbezoeken per dag (jaar aantallen verdeeld over een half jaar)	fietsparkeerplaatsen voor regulier bezoek*
1	50	100	10	0	2
10	3.500	7.000	700	4	4

* Omdat het aantal fietsbezoekers dermate laag is, wordt niet gerekend met de aanname dat 20% van de fietsbezoekers per dag gelijktijdig met een plechtigheid aanwezig is. Er wordt wel gerekend met een minimum aantal van 2.

Tabel 3.3: Berekening fietsparkeerplaatsen (parkeervraag) regulier bezoek.

Op basis van tabel 3.3 kan worden geconcludeerd dat er in de eerste 10 jaar minimaal 3 parkeerplaatsen voor de fiets aanwezig moeten zijn voor het reguliere bezoek. Gelet op het feit dat het bezoek per fiets veelal weersafhankelijk is, is het lastig te voorspellen wat het exacte aantal zal moeten zijn. Hierdoor is het wenselijk extra ruimte te reserveren voor fietsparkeerplaatsen, die gerealiseerd kunnen worden als het noodzakelijk blijkt.

Totale parkeervraag
Voor de eerste 10 jaar zijn naar verwachting 44 (37+7) parkeerplaatsen voor de auto benodigd. Voor de fiets kan de eerste 10 jaar worden volstaan met 12 (8+4) parkeerplaatsen. Het betreft hier de parkeervraag van werknemers, reguliere bezoekers en bezoekers van één reguliere plechtigheid.

modaliteit	bezoek plechtigheden	regulier bezoek	totale parkeervraag
auto	37	7	44
fiets	8	4	12

Tabel 3.4: Totale parkeervraag natuurbegraafplaats Christinalust.

3.2 Parkeeraanbod

Natuurbegraven Nederland is voornemens om 60 parkeerplaatsen voor de auto te realiseren. De parkeerplaatsen zijn verdeelt over twee locaties, de meest noordelijke locatie voorziet in 50 autoparkeerplaatsen en de zuidelijke locatie voorziet in 10 parkeerplaatsen. Op de zuidelijke locatie worden tevens 15 á 20 fietsparkeerplaatsen gerealiseerd. De parkeerlocaties zijn weergegeven in figuur 3.1.

Figuur 3.1: Locaties toekomstige parkeerplaatsen.

3.3 Toetsing parkeervraag en parkeeraanbod

Gelet op de parkeervraag voor de natuurbegraafplaats (44 autoparkeerplaatsen en 12 fietsparkeerplaatsen) en het aantal parkeerplaatsen dat wordt gerealiseerd (60 autoparkeerplaatsen en 15 á 20 fietsparkeerplaatsen) moet worden geconstateerd dat er voldoende parkeerplaatsen aanwezig zijn bij realisatie van de natuurbegraafplaats. In extreme situaties kan het voorkomen dat de parkeervraag het aanbod overstijgt. In dat geval kan incidenteel gebruik worden gemaakt van de ruimte naast de oprijlaan.

4 Verkeersintensiteiten

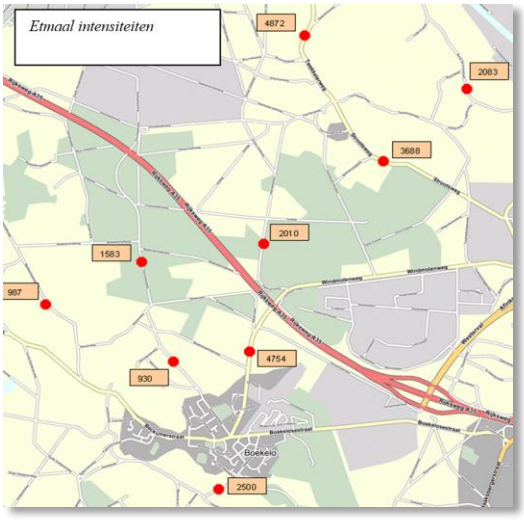
In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op het aantal verkeersbewegingen en het effect daarvan op de omliggende infrastructuur.

4.1 Huidige verkeersintensiteiten

Voor het in beeld brengen van de huidige intensiteiten is gebruik gemaakt van het verkeersmodel RVM Twente en het verkeersonderzoek Twekkelo.

Verkeersmodel
Voor het verkeersonderzoek is gebruik gemaakt van het RVM Twente 1.1d. Hierbij is uitgegaan van het prognosejaar 2020. De intensiteit op de Windmolenweg is circa 2.800 mvt/etmaal.

Verkeersonderzoek Twekkelo
Voordat het verkeersonderzoek Twekkelo is uitgevoerd, heeft de gemeente Enschede in 2009 een kentekenonderzoek uitgevoerd. De etmaalintensiteiten uit dit onderzoek zijn weergegeven in figuur 4.1:

Figuur 4.1: Etmaalintensiteiten verkeersonderzoek 2009 (bron: gemeente Enschede).

4.2 Verkeersgeneratie natuurbegraafplaats

Het aantal verkeersbewegingen van de natuurbegraafplaats Christinalust is gekoppeld aan het aantal voertuigen dat de begraafplaats bezoekt bij een plechtigheid. Uit de parkeeranalyse (hoofdstuk 3) blijkt dat per plechtigheid in een 'worst case'-scenario 37 parkeerplaatsen benodigd zijn. Per dag kunnen maximaal 3 plechtigheden plaatsvinden. Wanneer 111 (37 x 3) voertuigen van en naar de parkeerplaatsen bij de begraafplaats rijden, betekent dat maximaal 286 (111 x 2 + 32 x 2) verkeersbewegingen per etmaal (inclusief regulier bezoek). We hanteren dit aantal verkeersbewegingen, omdat deze aantallen in lijn liggen met de berekende parkeerbehoefte per plechtigheid, in tegenstelling tot de CROW-kencijfers[5]. Het CROW geeft aan om per plechtigheid uit te gaan van maximaal 51,4 verkeersbewegingen. Worst case wordt uitgegaan van 286 verkeersbewegingen per etmaal. In tabel 4.1 is het aantal verkeersbewegingen als gevolg van de ontwikkeling te zien.

[5] CROW-publicatie 317. Bladzijde 84.

aantal plechtigheden per dag	kencijfer bezoek plechtigheden	verkeersgeneratie plechtigheden = heen en terug	verkeersgeneratie regulier bezoek	totale verkeers-generatie
3	37	222	64 (32 x 2)	286

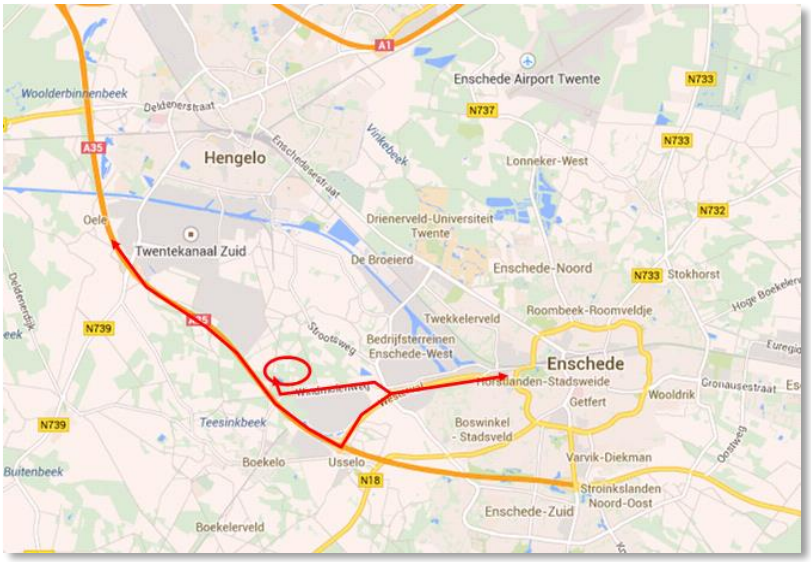
Tabel 4.1: Aantal verkeersbewegingen als gevolg van de ontwikkeling natuurbegraafplaats Christinalust.

4.3 (Verwachte) routering van het verkeer

Om het effect op de omgeving te bepalen is een inschatting gemaakt van de oriëntatie van het verkeer (zie figuur 4.1). Omdat nog niet te voorspellen is waar het bezoek van de natuurbegraafplaats vandaan zal komen, wordt hiervoor een aanname gedaan.

Het uitgangspunt is dat bezoekers voor het merendeel via de A35 of vanuit Enschede komen, en een kleiner gedeelte uit Hengelo binnendoor of vanuit de N18.

Het merendeel van het verkeer gaat van en naar het terrein via de Windmolenweg, dit is vanuit oriëntatie bezien de meest logische route.
Ook verkeerskundig gezien is de route via de Windmolenweg voor veel bezoekers het meest logisch, omdat verkeer namelijk zo lang mogelijk blijft rijden via wegen van hogere orde (gebiedsontsluitingsweg). Dit past in het principe van Duurzaam Veilig. Om te zorgen dat verkeer deze routes gaat rijden, dient er bebording aangebracht te worden, in combinatie met routebeschrijvingsinformatie door de natuurbegraafplaats (bijvoorbeeld op een website).

Figuur 4.2: Oriëntatie verkeer.

4.4 Totale toekomstige verkeersintensiteiten

In tabel 4.2 zijn de totale toekomstige verkeersintensiteiten weergegeven, het betreft verkeer in beide richtingen opgeteld. Dit is gedaan voor de Windmolenweg. Deze toekomstige verkeersintensiteiten, zonder de ontwikkeling zijn berekend voor de autonome situatie 2030. Daarnaast zijn de toekomstige verkeersbewegingen van de natuurbegraafplaats bij de autonome intensiteiten opgeteld, zodat een goed beeld van de te verwachte toekomstige situatie ontstaat. Hierbij is de aanname voor de routekeuze zoals beschreven in de vorige paragraaf gehanteerd.

Alle getallen zijn afgerond op 100-tallen en naar boven afgerond. In de tabel is tevens getoetst of het wegvak voldoet aan de bijbehorende Duurzaam Veilig principes.

Straat (functie)	Etmaalintensiteiten 2009 (verkeersonderzoek Twekkelo)	Etmaalintensiteiten 2020 (verkeersmodel RVM Twente 1.1d)	Autonome situatie 2030 [mvt/etmaal][6]	Intensiteit 2025 incl. natuurbegraafplaats [mvt/etmaal] (% toename ten opzichte van autonome situatie 2030)	Maximale grenswaarde verkeersintensiteit [mvt/etmaal]
Windmolenweg (GOW)		2.800	3.200	3.500 (9%)	<20.000[7]
	4.800		6.600	6.900 (5%)	

Tabel 4.2: Etmaalsintensiteiten (afgerond op 100-tallen) huidige situatie en toekomstige situatie (2030) incl. natuurbegraafplaats.

De verkeersintensiteiten de Windmolenweg blijft ruim onder de maximale grenswaarde voor gebiedsontsluitingswegen. De toename als gevolg van de natuurbegraafplaats ook niet merkbaar zijn, omdat intensiteiten voor een gebiedsontsluitingsweg laag zijn. Het gebruik sluit aan bij de functie van de weg.

Samenvattend kan geconcludeerd worden dat het verkeer goed kan worden afgewikkeld via Windmolenweg. Het wegtype voldoen aan de Duurzaam Veilig criteria. Vanuit deze conclusie zijn daarom ook geen aanvullende maatregelen vereist.

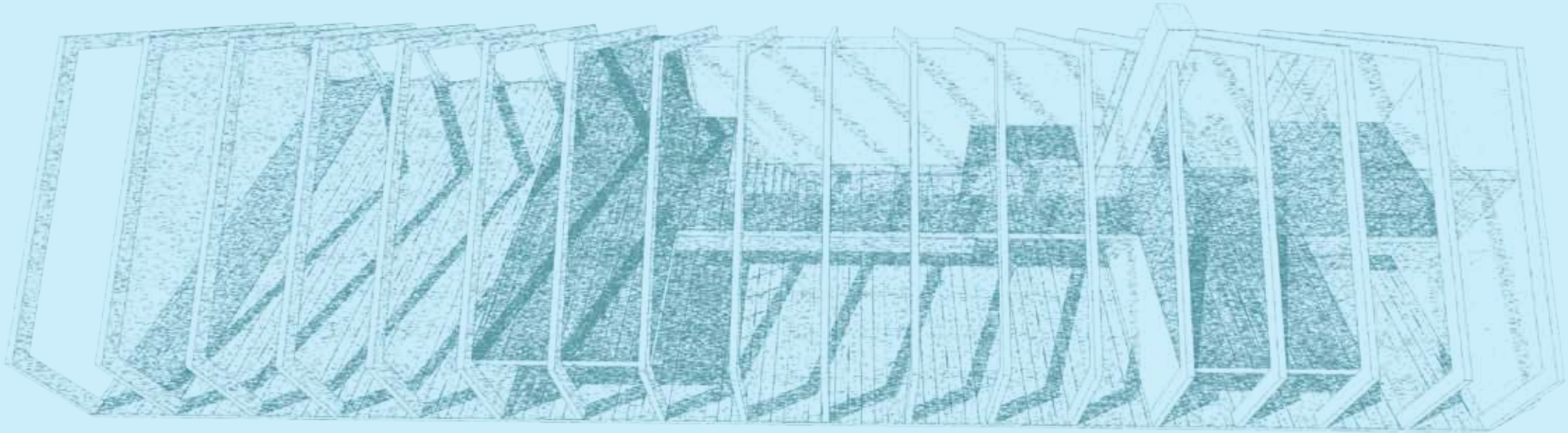
[6] Hierbij is uitgegaan van een autonoom groeipercentage van 1,5% per jaar. De basis hiervoor zijn de tellingen van 2009. Er is dus in de toekomstige intensiteit geen rekening gehouden met de invloed van uitgevoerde maatregelen in Twekkelo. Voor de Haimersweg wordt een afname van 34% voorspeld (bron: verkeersonderzoek Twekkelo). De toekomstige intensiteiten zijn naar verwachting lager dan 2.700 mvt/etmaal, met het aangepaste kruispunt Haimersweg – Windmolenweg.
[7] Uitgegaan van GOW type II (bron: CROW)

4.5 Fietsintensiteiten

In dit hoofdstuk is niet apart de invloed van het fietsverkeer berekend. Dit is gedaan omdat uit het vorige hoofdstuk naar voren kwam dat het fietsgebruik van en naar de begraafplaats dermate laag is dat fietsverkeer voldoende doorstroomt en geen weerslag heeft op de afwikkeling van het gemotoriseerde verkeer.

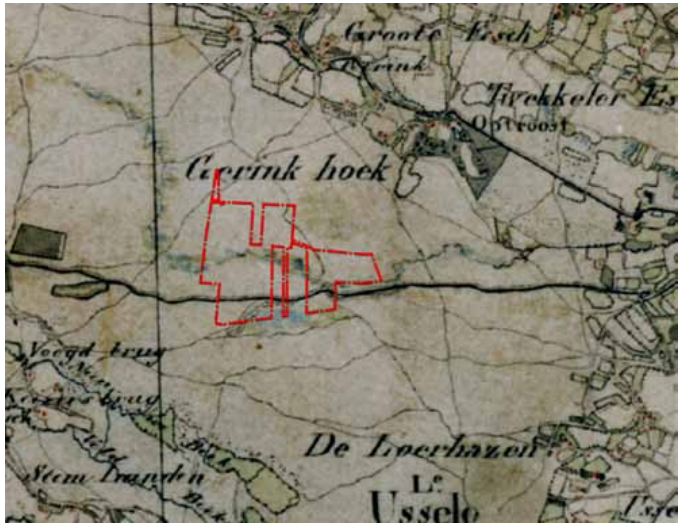
Beeldambitie Natuurbegraven Twekkelo

Juni 2017

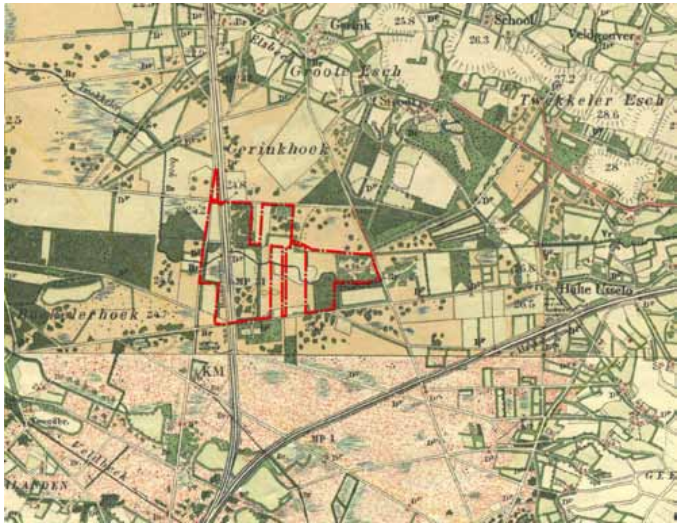

Toelichting ontwerp

Natuur en landschap zijn de belangrijkste waarden van het gebied voor het gebruik als natuurbegraafplaats. Voor het ontwerp is dan ook gekozen zo veel mogelijk aan te haken bij enerzijds het huidige gebruik van het gebied als natuurterrein, maar ook bij het landbouwkundig gebruik uit het verleden en waarvan nog duidelijk sporen aanwezig zijn.
Voordat het gebied ontgonnen werd, maakte het deel uit van een uitgestrekte heideterrein waar een smalle kronkelende heidebeek doorheen liep (kaart 1850). Op de kaart van rond 1900 is het gebied ontgonnen en (gedeeltelijk) in gebruik genomen door de landbouw in de vorm van akkers omzoomd door houtwallen afgewisseld door heide en bos. Op de kaart is zichtbaar dat er een rationeel rechthoekig stelsel van perceelsgrenzen, wegen en houtwallen is aangelegd met als opvallend detail een spoorlijn die van noord naar zuid over het terrein loopt. De oorspronkelijk kronkelende heidebeek is grotendeels recht getrokken, genormaliseerd.
Het ontwerp sluit zoveel mogelijk aan op deze landschappelijke aanknopingspunten. De toegang tot het gebouw wordt vormgegeven als laan vanaf de Windmolenweg. De richting van de laan loopt parallel aan de belangrijkste richting van het onderliggende landschap. Ook het gebouw doet mee met de hoofdrichtingen in het landschap en staat loodrecht op de laan.
Het lineaire gebouw is zo gesitueerd dat zoveel mogelijk van de verschillende natuurtypen in het gebied vanuit het gebouw of dicht bij het gebouw beleefd kunnen worden. De entreezijde ligt ingebed in het boslandschap. De andere zijde, de kop van het gebouw waarin de ceremonieruimte zich bevindt, opent zich naar het water met een weidse blik. In feite ligt diagonaal door het gebouw de overgang van gesloten naar open landschap (in de tekening aangegeven met een rode stippellijn).
Bij de benadering van het gebouw wordt de bezoeker even een blik gegund op de beek die van oost naar west over het terrein stroomt. De beek heeft daarbij weer een meer natuurlijk karakter gekregen met natuurvriendelijke oevers en een meanderende loop. Direct aan de overzijde van de beek strekt een deel van de heide op de natuurbegraafplaats zich uit.
De organisatie van de functies in het gebouw en ook de routing door het gebouw, versterken de overgang van bos naar open water. Bij binnenkomst zijn de ontvangsthal, de familiekamer en het infocentrum gesitueerd met ingekaderd zicht op het bos. De koffieruimte richt zich op een aangrenzend terras gemarkeerd door een bijzondere oude beuk, daar waar het bos ruimte maakt voor open graslandschap. Bij het betreden van de ceremonieruimte is er ineens vol zicht op het open water, hetgeen voor verstilling en bezinning zorgt, passend bij een ceremonieel afscheid.
De vormgeving van het gebouw zelf sluit eveneens aan bij het onderliggende landschap. Gekozen is voor een heel eenduidige en karakteristieke vorm, die aansluit bij het archetype van het Hallehuis, een veel voorkomende boerderijvorm in het gebied. Op deze manier refereert het gebouw ook aan het oude landbouwkundig gebruik.
Ook de materialisatie van het gebouw sluit nauw aan bij de gebouwen zoals deze van oudsher voorkomen in het gebied. Door de gevels en het dak uit éénzelfde materiaal op te bouwen, geven we het gebouw een sterk karakter mee en een moderne vertaling van de boerderijen in Twekkelo.

- Topografisch Militaire Kaart 1850
Het gebied bestond uit heide, doorsneden door een heidebeekje. Aan de zuidzijde liep het pad dat we nu kennen als de Windmolenweg

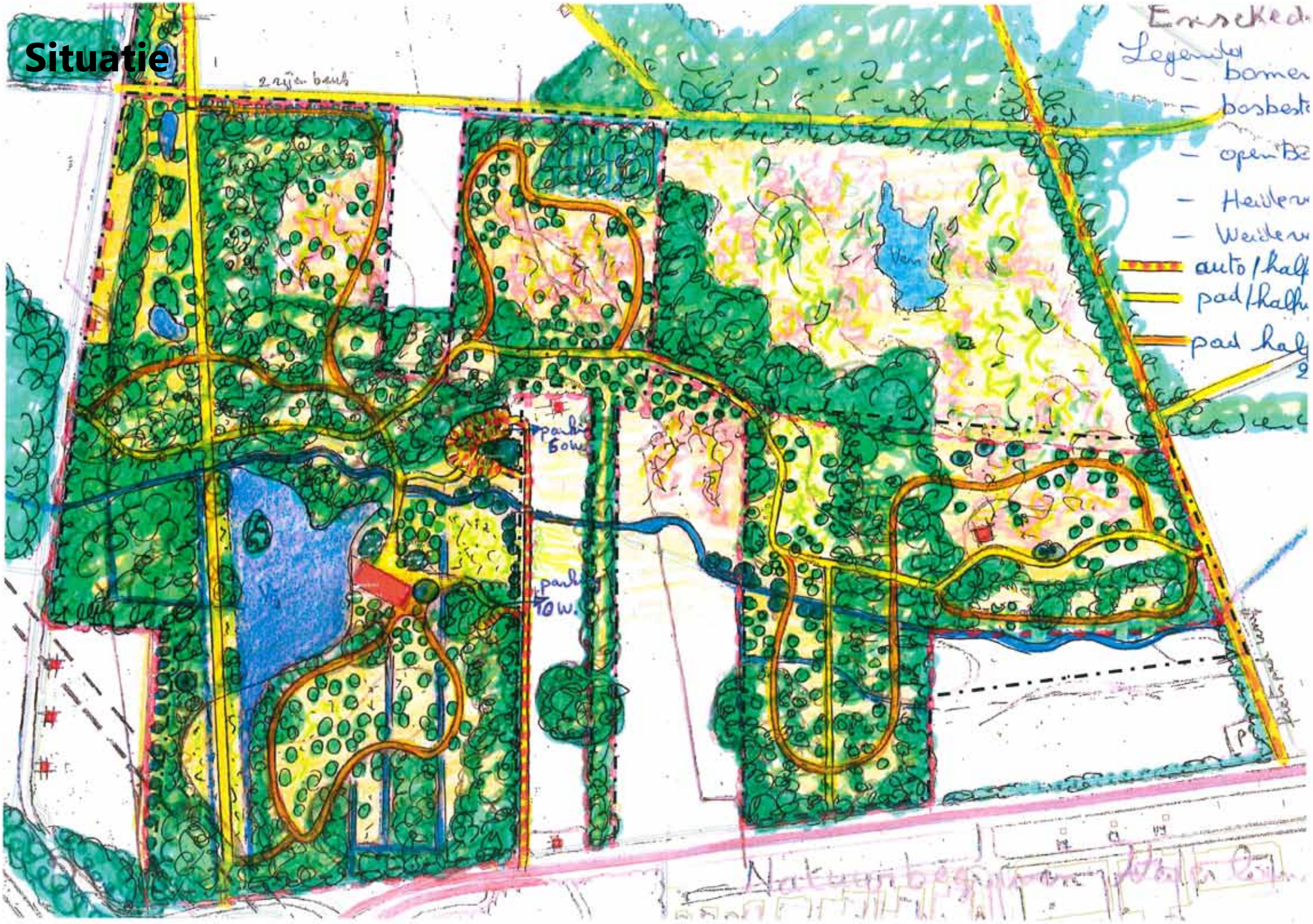

- Historische Atlas ca 1900
Het gebied is deels ontgonnen met bijbehorende rechte perceelgrenzen, wegen en houtwallen

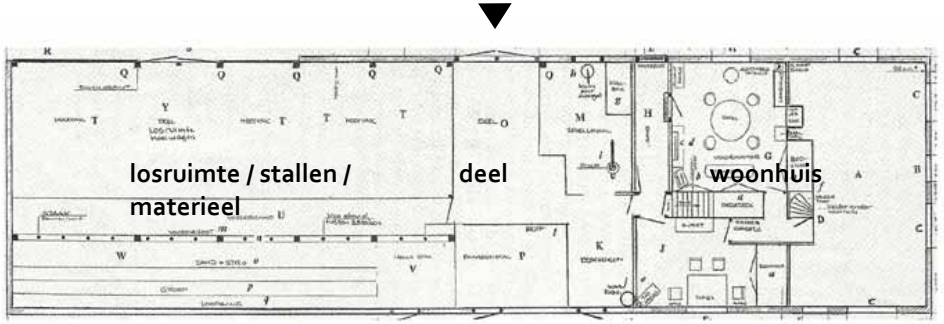

- Huidige topografische kaart
Het plangebied bestaat voor een belangrijk deel uit bos, heide en water. Nog enkele restanten van het voormalig landbouwkundig gebruik zijn herkenbaar in de vorm van weiland en akkers.

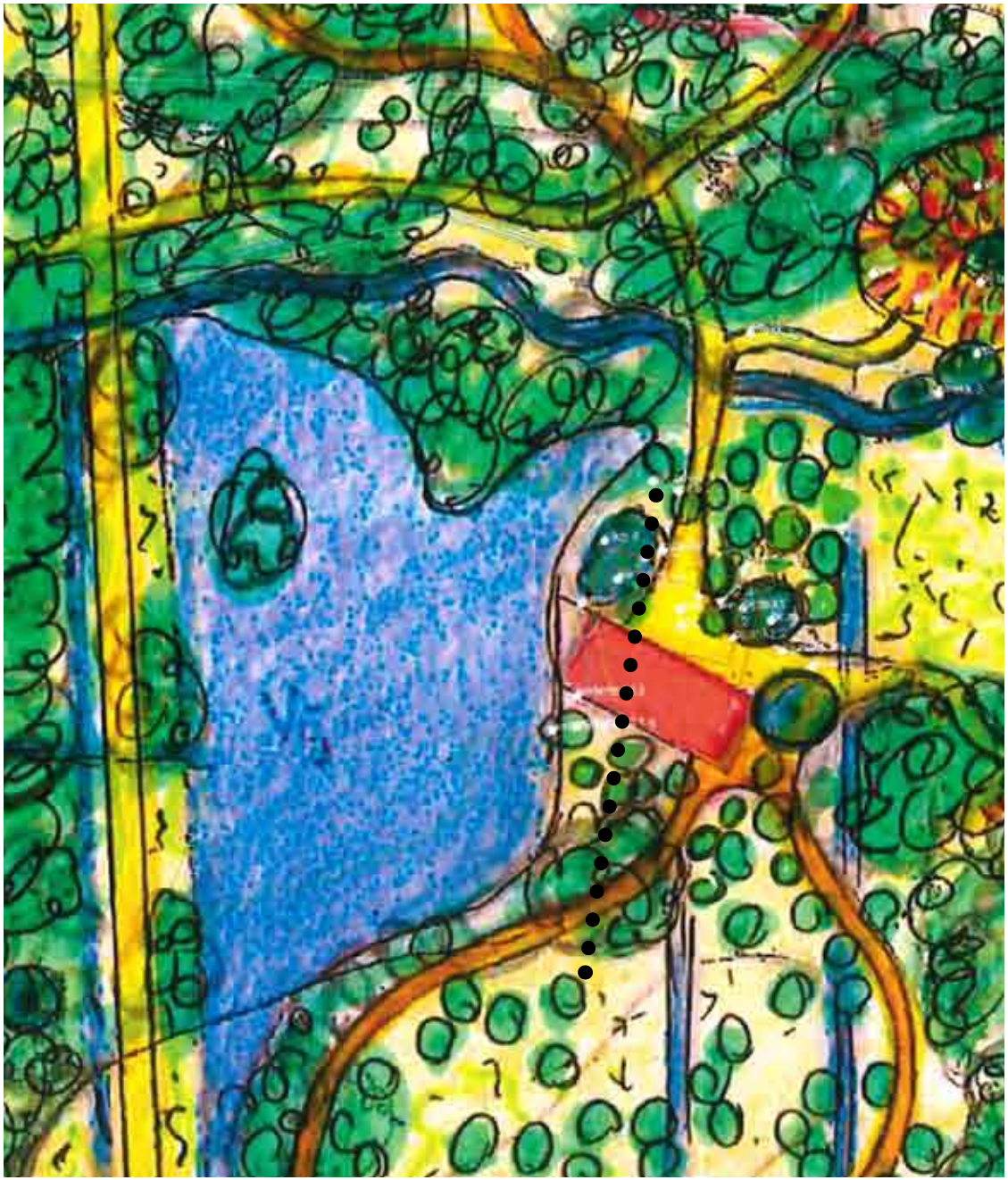
Situatie

Enschede
Legenda
bomen
bosbeste
open be
Heidevel
Weidevel
auto/half
pad/halfv
pad half
2
2 rijen banen
Ven
parkeer
Bow
parkeer
TOW.
Nederlandse

Concept

Schema Twekkelose boerderij (Hallehuistype)

Gebouw op de scheidslijn tussen bos en open landschap

Referenties omgeving

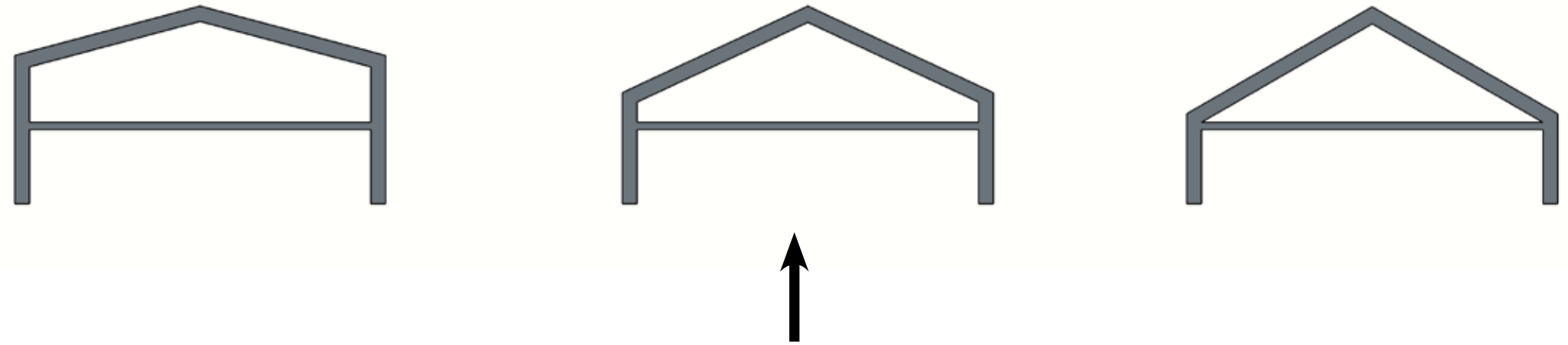
PVE

programma van eisen

| | | m² | | | | m¹ | pers | | onderlinge relatie (1=direct 2=indirect 3=geen) | | | |

Situatie

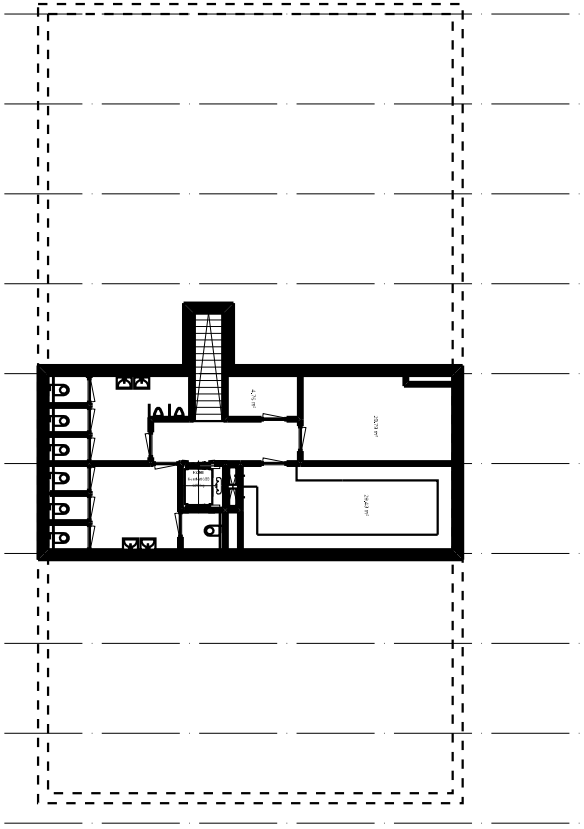
Massa studie

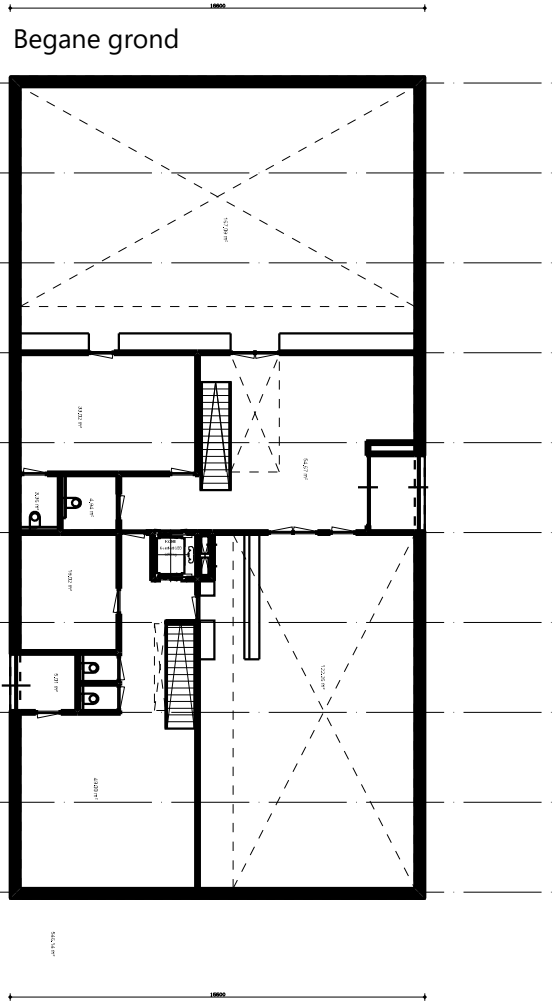

Plattegronden

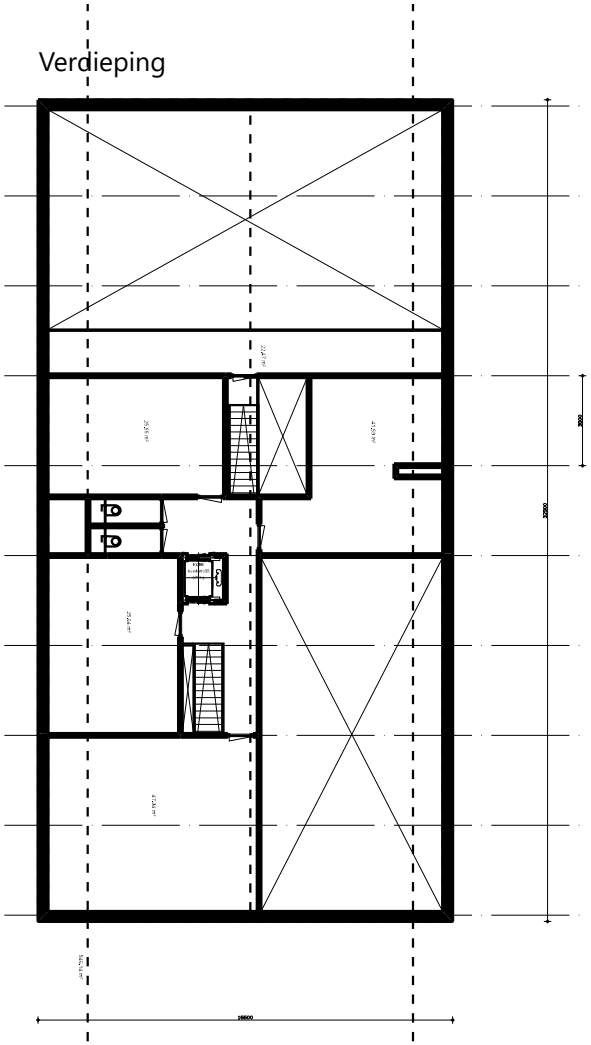
Kelder

Begane grond

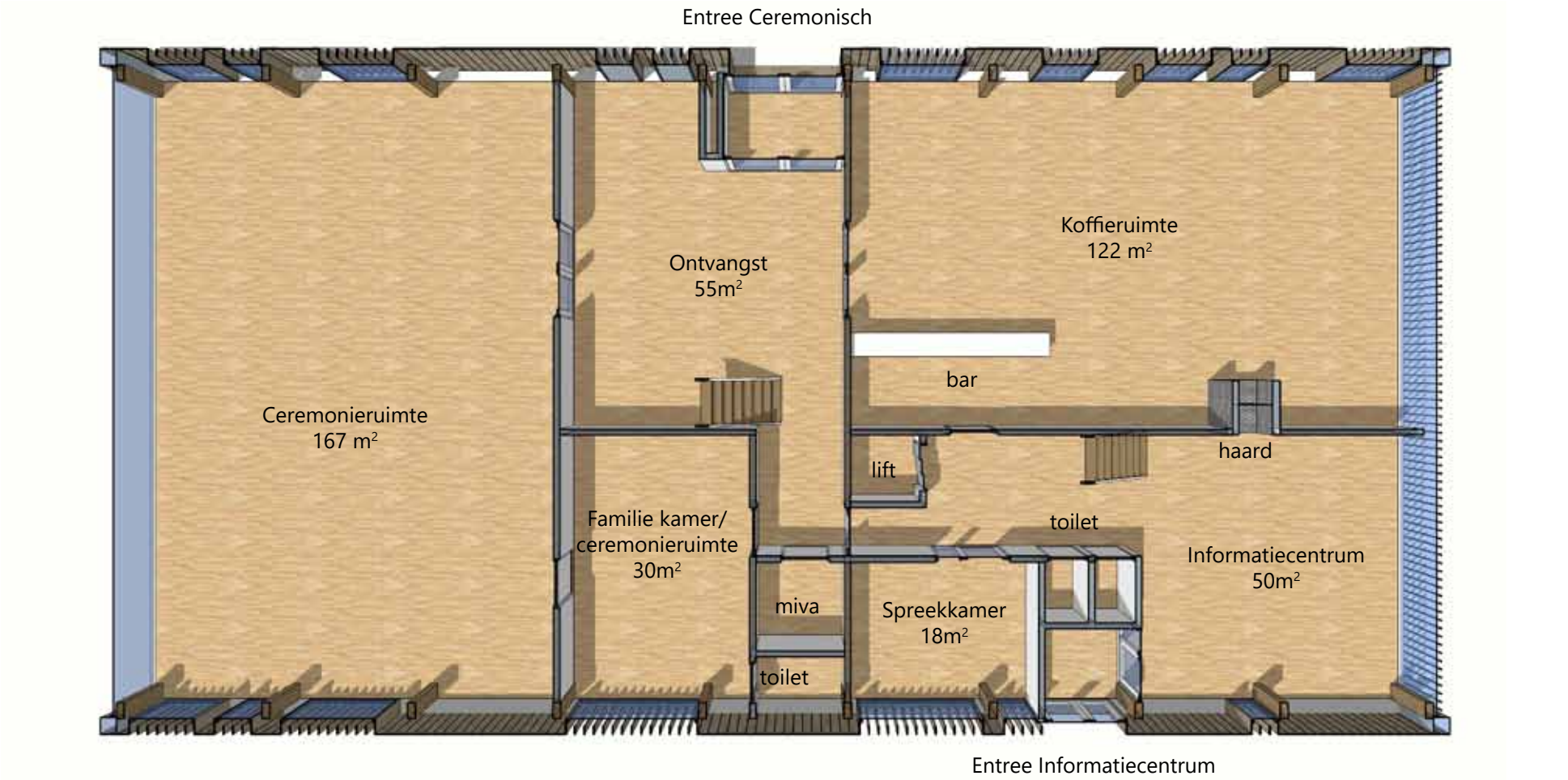
Verdieping

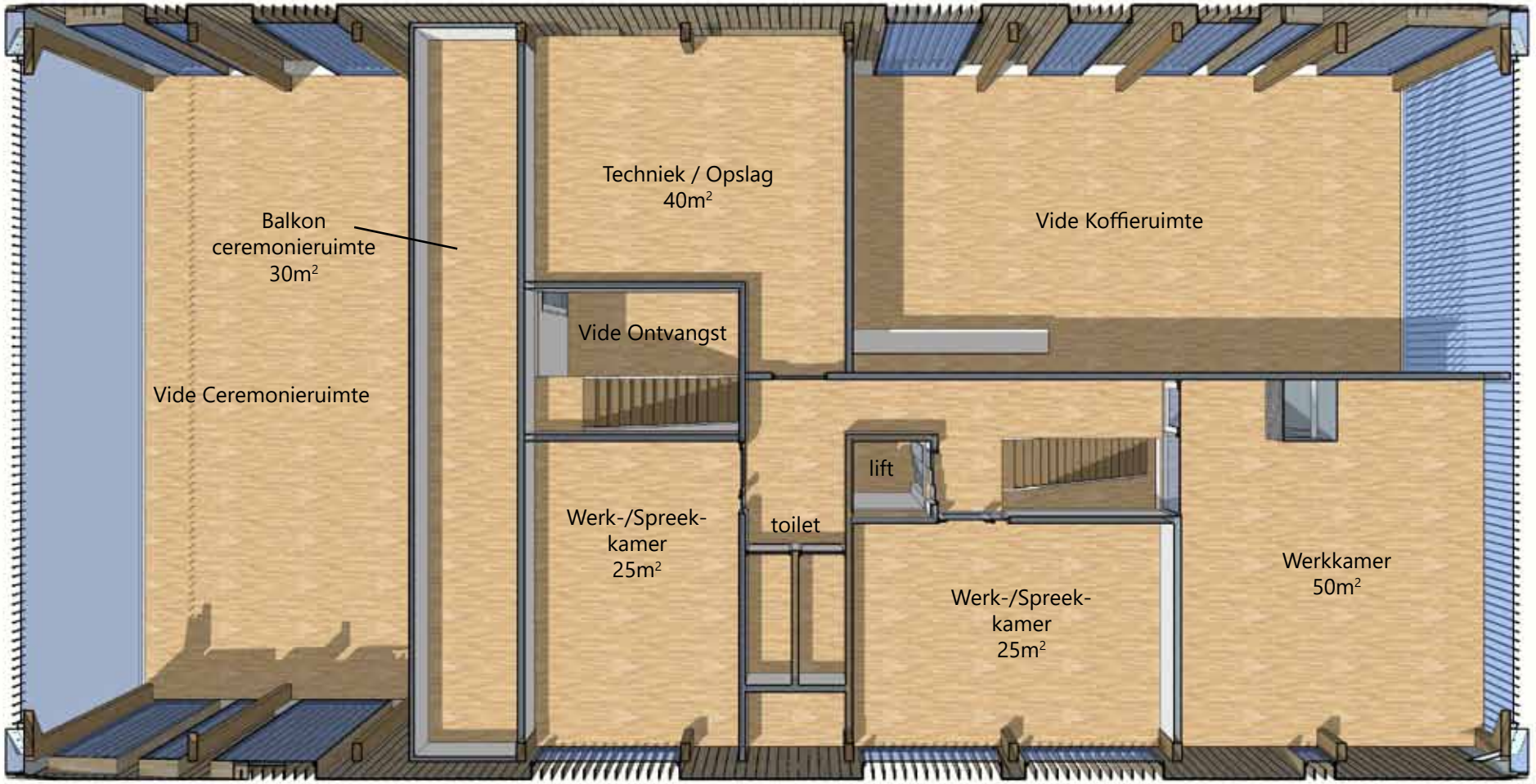

Doorsnede

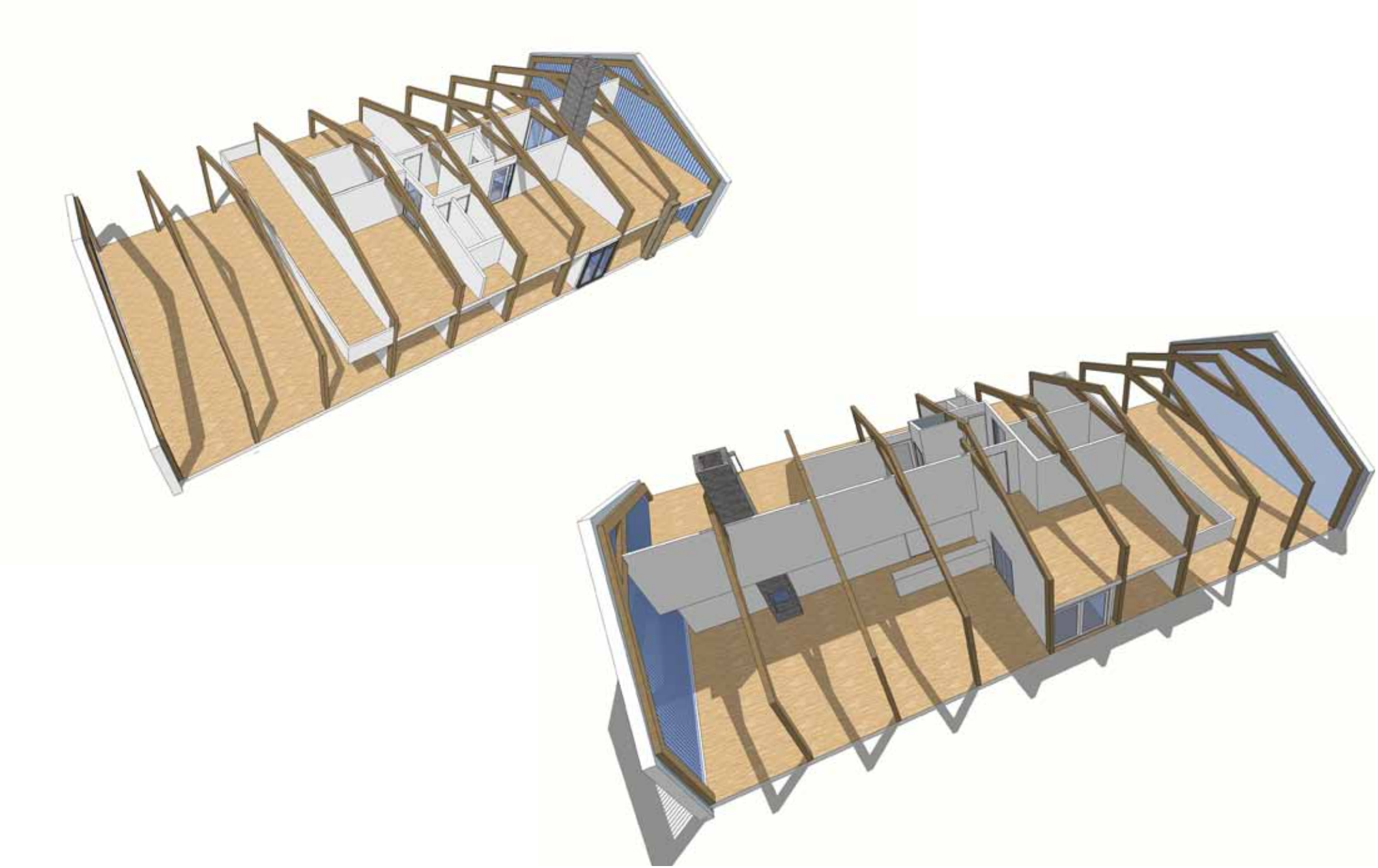
Schets ontwerp Begane Grond

Schets ontwerp 1ste Verdieping

Isometrie

Visualisatie

Visualisatie

Referenties

Referenties

Referenties

Natuurtoets ontwikkeling Natuurbegraafplaats Landgoed Christinalust, Enschede

Toetsing in het kader van de Wet natuurbescherming

E.J.F. de Boer

Bureau Waardenburg bv
Ecologie & landschap

Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10, Fax 0345 51 98 49
E-mail info@buwa.nl www.buwa.nl

Natuurtoets ontwikkeling Natuurbegraafplaats Landgoed Christinalust, Enschede

Toetsing in het kader van de Wet natuurbescherming

ir. E.J.F. de Boer

Status uitgave: eindrapport

Rapportnummer:	17-101
Projectnummer:	17-0221
Datum uitgave:	18 december 2017
Foto's omslag:	-
Projectleider:	ir. E.J.F. de Boer
Naam en adres opdrachtgever:	Natuurbegraven Nederland Postbus 797, 5201 AT 's-Hertogenbosch
Referentie opdrachtgever:	
Akkoord voor uitgave:	drs. G.F.J. Smit
Paraaf:	

Graag citeren als: Boer, E.J.F. de, 2017. Natuurtoets ontwikkeling Natuurbegraafplaats Landgoed Christinalust, Enschede. Toetsing in het kader van de Wet natuurbescherming. Bureau Waardenburg Rapportnr. 17-101. Bureau Waardenburg, Culemborg.

Trefwoorden: natuurtoets, quick scan, nee tenzij-toets, Christinalust, Enschede

Bureau Waardenburg bv is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Bureau Waardenburg bv. Opdrachtgever hierboven aangegeven vrijwaart Bureau Waardenburg bv voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Bureau Waardenburg bv / Natuurbegraven Nederland
Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, digitale kopie of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Bureau Waardenburg bv, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg bv is door CERTIKED gecertificeerd overeenkomstig ISO 9001:2008.

Bureau Waardenburg bv
Onderzoek en advies voor ecologie en landschap

Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10
info@buwa.nl www.buwa.nl

Voorwoord

Natuurbegraven Nederland en familie Jordaan zijn voornemens op Landgoed Christinalust een natuurbegraafplaats te realiseren. Natuurbegraven Nederland maakt hiermee een duurzame instandhouding van Landgoed Christinalust mogelijk en streeft daarnaast een verbetering van de natuurkwaliteit na. Ingrepen die hiervoor nodig zijn kunnen (tijdelijke) effecten hebben op beschermde soorten planten en dieren.

Natuurbegraven Nederland heeft Bureau Waardenburg opdracht verstrekt de effecten als gevolg van de voorgenomen werkzaamheden op beschermde soorten te onderzoeken.

In het kader van de Wet natuurbescherming heeft Bureau Waardenburg in 2017 het plangebied drie keer bezocht en de effecten van de werkzaamheden op deze soorten bepaald.

Aan de totstandkoming van dit rapport werkten mee:

Edward de Boer	projectleiding, rapportage
Jeroen Brandjes	veldwerk, fotografie
Hester Soomers	bronnenonderzoek

Genoemde personen zijn door opleiding, werkervaring en zelfstudie gekwalificeerd voor de door hun uitgevoerde werkzaamheden. Het project is uitgevoerd volgens het kwaliteitshandboek van Bureau Waardenburg. Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg is door Certiked ISO gecertificeerd overeenkomstig BRL 9990:2001 / ISO 9001:2008.

Vanuit Natuurbegraven Nederland werd de opdracht begeleid door de heren W. Peters en R. Fleury. Wij danken hun voor de prettige samenwerking.

Inhoud

Voorwoord 3

1 Inleiding 7

1.1 Aanleiding en doel 7

1.2 Toetsingskader beschermde soorten en gebieden 9

1.3 Verantwoording 10

2 Plangebied en werkzaamheden 13

2.1 Ligging en beschrijving plangebied 13

2.2 Doel van de werkzaamheden 14

2.3 Uit te voeren werkzaamheden 15

2.4 Planning 15

3 Aanpak inventarisatie 19

3.1 Bronnenonderzoek 19

3.2 Methodiek veldonderzoek 19

4 Betekenis van plangebied voor beschermde soorten planten en dieren 23

4.1 Relevante soorten 23

4.2 Betekenis van het plangebied voor beschermde soorten 23

4.2.1 Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn 23

4.2.2 Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn 23

4.2.3 Beschermingsregime andere soorten 25

5 Effecten op beschermde soorten 29

5.1 Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn 29

5.2 Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn 31

5.3 Beschermingsregime andere soorten 34

6 Conclusie voor Wnb en ontheffingsaanvraag 37

6.1 Conclusie resultaten onderzoek 37

6.2 Overtreding verbodsbepalingen 37

6.3 Ontheffingsaanvraag 39

7 Aanbevelingen voor Wnb 41

7.1 Maatregelen om schade te voorkomen of te beperken 41

7.2 Vervolgprocedure 42

7.3 Nader onderzoek 42

8 Nee, tenzij toetsing NNN 43
8.1 Wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN 43
8.2 Effecten op het NNN 45
8.3 Mitigatie en resterende effecten 46
8.4 Compensatie 46
9 Literatuur 47
Bijlage 1 Wettelijk kader 49
Bijlage 2 Inrichtingsschets 53

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Natuurbegraven Nederland en familie Jordaan zijn voornemens op Landgoed Christinalust een natuurbegraafplaats te realiseren. In 2014/2015 is een eerste plan opgesteld. Dat plan is getoetst aan de destijds nog geldende Flora- en faunawet. Ondertussen is het plan verder doorontwikkeld en is ook de wetgeving veranderd. De plannen omvatten een aantal ingrepen welke in het plangebied plaats moeten vinden om het initiatief mogelijk te maken.
Het landgoed biedt in potentie leefgebied en verblijfsmogelijkheden (nestplaatsen) voor diverse soorten vogels (waaronder ook roofvogels), grondgebonden zoogdieren (waaronder boommarter, eekhoorn en das) en diverse soorten met name boombewonende vleermuizen. Deze soorten zijn strikt beschermd onder de Wet natuurbescherming (zie bijlage 1). In onderhavige toets wordt nagegaan of deze daadwerkelijk aanwezig zijn. Als deze soorten aanwezig zijn, zal met de voorgenomen werkzaamheden voor inrichting van de natuurbegraafplaats rekening moeten worden gehouden met verblijfplaatsen van deze soorten.
Gezien de nieuwe planvorming, de nieuwe wetgeving en de ouderdom van eerste toetsing is deze nieuwe natuurtoets gewenst.

De Wet natuurbescherming heeft als doel het behoud van de biodiversiteit en duurzaam gebruik van de bestanddelen daarvan. Sommige handelingen en ontwikkelingen kunnen de natuur, en daarmee de biodiversiteit, schaden en zijn daarom krachtens de wet verboden. Is dat het geval dan is er ontheffing nodig voor het overtreden van een verbodsbepaling. In specifieke gevallen geldt een vrijstellingsregeling. Als de schade betrekking heeft op een Natura 2000-gebied moet een vergunning worden aangevraagd.[1]

In dit rapport wordt verslag gedaan van bronnen- en veldonderzoek naar het voorkomen van beschermde soorten. Het doel is te bepalen of de voorgenomen werkzaamheden leiden tot overtredingen van verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming.

Dit rapport beschrijft de uit te voeren werkzaamheden (H2) en de methodiek (H3) bij de in 2017 uitgevoerde veldonderzoek. De effecten van de ingreep op beschermde en/of bijzondere soorten planten en dieren zijn in beeld gebracht en getoetst aan de verbodsbepalingen uit de natuurwetgeving. Daarbij is ingegaan op de volgende vragen:

- Welke beschermde soorten planten en dieren komen mogelijk of zeker voor in de invloedssfeer van [ingreep] (H4)?
- Welke effecten op beschermde soorten heeft de [ingreep] (H5)?

[1] Zie voor de doelstelling en regels van de Wet natuurbescherming het wettelijk kader in de bijlage.

- Kunnen deze effecten een wezenlijke negatieve invloed op soorten hebben (H5)?
- Welke verbodsbepalingen worden overtreden/is een ontheffing nodig (H6)?
- Welke maatregelen voor mitigatie en compensatie van schade aan beschermde soorten zijn noodzakelijk (H7)?

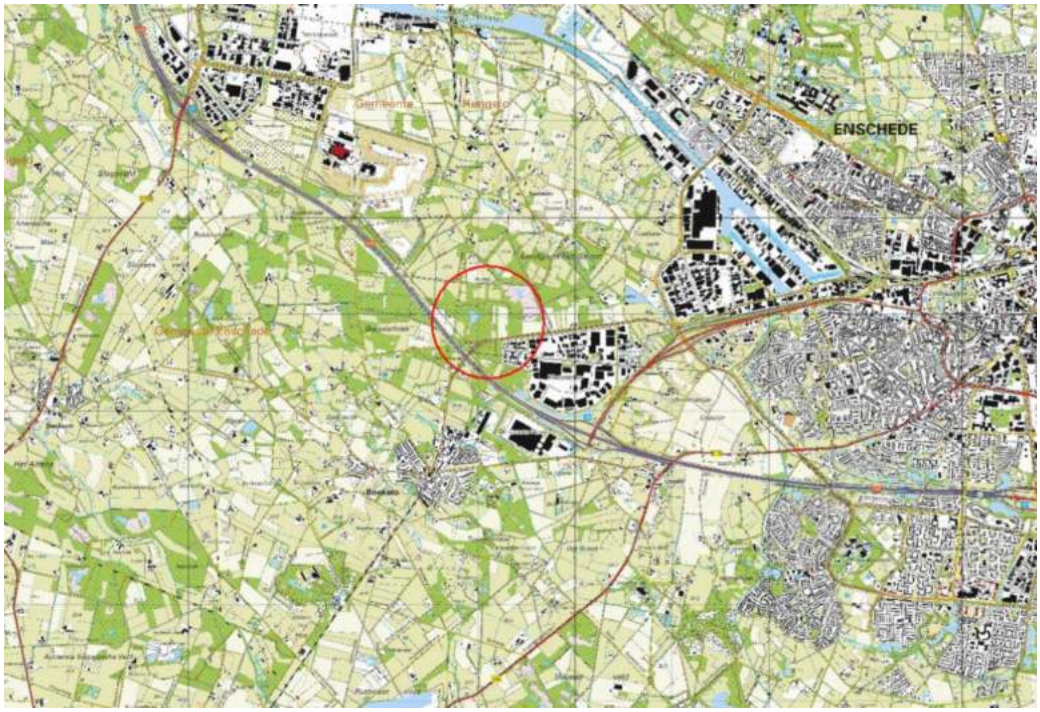
Voorliggend rapport is geschikt als onderbouwing voor een ontheffingsaanvraag van Wet natuurbescherming (indien dat aan de orde is).

Bestemmingplan

Bij het vaststellen van het bestemmingsplan en het uitvoeren van de werkzaamheden moet rekening worden gehouden met het huidige voorkomen van beschermde soorten planten en dieren en beschermde natuurgebieden in het plangebied en/of in de invloedssfeer daarvan. De volgende vragen worden vaak gesteld:

- of voor de uitvoering van het bestemmingsplan een vrijstelling geldt, dan wel een ontheffing nodig is,
- en zo ja, of deze ontheffing kan worden verleend.

Beantwoorden van deze vragen is in beginsel pas nodig in een procedure op grond van de natuurwetgeving, oftewel wanneer door een concreet initiatief gebruik wordt gemaakt van de middels het bestemmingsplan geboden ontwikkelingsruimte. Echter, indien op voorhand in redelijkheid kan worden ingezien dat de natuurwetgeving de uitvoerbaarheid van het plan binnen de planperiode in de weg staat[2] kan het bestemmingsplan niet door de gemeenteraad worden vastgesteld.

figuur 1 Globale ligging plangebied (rood omcirkeld) (Bron: Eelerwoude 2015)

[2] Gebaseerd op diverse uitspraken van RvS, waaronder zaaknr. 201308884/1/R6

1.2 Toetsingskader beschermde soorten en gebieden

Wet natuurbescherming (Wnb)
Op 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming in werking. De regels die toezien op bescherming van Natura 2000-gebieden (voorheen Nbwet) zijn opgenomen in 'Hoofdstuk 2 Natura 2000-gebieden' van de Wet natuurbescherming. De verbodsbepalingen ten aanzien van beschermde soorten (voorheen Ffwet) zijn in de Wet natuurbescherming opgenomen in 'Hoofdstuk 3 Soorten' en beschreven per beschermingsregime (zie onder). De regels voor houtopstanden (voorheen Boswet) zijn beschreven in Hoofdstuk 4 van de wet.

In het voorliggende rapport toetsen we aan bepalingen voor beschermde soorten (Wnb: Hoofdstuk 3), er is niet getoetst aan de bepalingen uit de hoofdstukken 2 en 4 van de wet. Hieronder is dit kort toegelicht.

Beschermingsregimes soorten
Bij de uitvoering van ingrepen moet rekening worden gehouden met het huidige voorkomen van beschermde soorten planten en dieren in het ingreepgebied. Als de voorgenomen ingreep leidt tot het overtreden van verbodsbepalingen betreffende beschermde soorten, zal moeten worden nagegaan of een vrijstelling geldt of dat een ontheffing moet worden verkregen.

De Wet natuurbescherming onderscheid bij de bescherming van soorten drie beschermingsregimes:
- *Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn* (Wnb § 3.1),
- *Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn* (Wnb § 3.2)[3] en
- *Beschermingsregime andere soorten* (Wnb § 3.3).

Met het in werking treden van de Wet natuurbescherming is het beschermingsregime voor een aantal soorten veranderd dan wel vervallen. Ook zijn een aantal soorten beschermd die dat voorheen niet waren. Voor soorten vallend onder '*Beschermingsregime andere soorten*' kan de provincie een vrijstelling verlenen voor handelingen in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden (Wnb Art 3.10 lid 2a).

In dit rapport wordt onderscheid gemaakt in 'vogels', strikt beschermde soorten (Wnb § 3.2) en 'andere soorten' (Wnb § 3.3).
Als de voorgenomen ontwikkeling van de natuurbegraafplaats leidt tot het overtreden van verbodsbepalingen betreffende beschermde soorten, is nagegaan of een vrijstelling geldt of dat een ontheffing moet worden verkregen voordat de ingreep wordt uitgevoerd (zie bijlage 1).

[3] Dit betreft soorten van de Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern en het Verdrag van Bonn met uitzondering van vogels. Vogels vallen onder Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn. Brochure: Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen. Ministerie van EZ, versie 1.3 december 2016.

Natura 2000-gebieden
Het plangebied ligt op > 6 km afstand van het Natura 2000-gebieden Buurserzand en Haaksbergerveen (zuid van plangebied) en Lonnekermeer (noord van plangebied), op > 7,5 km afstand van het Natura 2000-gebied Witteveen (zuidoost van plangebied) en op > 9 km afstand van het (grensoverschrijdende) Natura 2000-gebied Aamsveen (oost van plangebied). Directe effecten zijn daarmee uit te sluiten. De ingreep heeft maar beperkt invloed op de hydrologie hetgeen niet kan doorwerken tot in Natura 2000-gebied. De natuurbegraafplaats heeft lokaal een kleine verkeersaantrekkende werking. Het aantal verkeersbewegingen die met de natuurbegraafplaats samenhangen komen hooguit overeen met het aantal verkeersbewegingen op een lokale weg. Effectafstanden van hiermee samenhangende stikstofdepositie liggen uit ervaring met voor andere projecten uitgevoerde AERIUS-berekeningen onder de 1.000 meter. In dit geval zijn de afstanden tot Natura 2000-gebieden minimaal 6 km. Daarnaast liggen tussen het plangebied en Natura 2000-gebied de snelweg A35 en de stad Enschede. Effecten van stikstofdepositie of verstoring zijn daarmee niet te voorzien. Indirecte effecten op Natura 2000-gebieden worden daarmee uitgesloten.

Houtopstanden
Bij de ontwikkeling van de natuurbegraafplaats worden op enige schaal houtopstanden gekapt. De te kappen houtopstanden vallen niet onder de uitzonderingsregels van de wet. De regels ten aanzien van bomenkap in houtopstanden zijn daarom van toepassing. In onderhavige toets is dit verder niet uitgewerkt. Compensatie voor verlies aan oppervlak bos in de vorm van nieuwe bosaanplant zal echter noodzakelijk zijn. Ook zal de kap bij de provincie (GS) gemeld moeten worden (art 4.2.1 Wnb).

Natuurnetwerk Nederland
Het plangebied ligt binnen de begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland. Directe effecten op de NNN zijn niet op voorhand uit te sluiten. Voor uitvoering van de plannen zal er daarom een ‘Nee, tenzij toets’ moeten worden opgesteld. Deze ‘Nee, tenzij toets’ maakt onderdeel uit van dit rapport.

1.3 Verantwoording

De toetsing is een effectbepaling en -beoordeling op basis van de huidige aanwezigheid van beschermde soorten planten en dieren in het plangebied, de functie van het plangebied en de directe omgeving voor deze soorten en de voorgenomen ingreep. De toetsing is opgesteld op basis van het in 2017 uitgevoerde veldwerk, een interne landschapsecologische gebiedsanalyse, een eerder uitgevoerde natuurtoets met bijbehorend veldwerk, de huidige ter beschikking staande kennis en inschattingen van deskundigen.

Veldbezoek

Het plangebied is op 10 en 20 april en 28 september 2017 bezocht. Tijdens de terreinbezoeken is zoveel mogelijk concrete informatie verzameld met betrekking tot de aan- of afwezigheid van beschermde soorten (zicht- en geluidswaarnemingen, sporenonderzoek naar de aanwezigheid van pootafdrukken, nesten, holen, uitwerpselen, haren, etc). Op basis van terreinkenmerken en *expert judgement* is beoordeeld of het terrein geschikt is voor de in de regio voorkomende beschermde soorten. Specifiek is hier beoordeeld in hoeverre terreindelen geschikt leefgebied vormen voor soorten als heikikker en levendbarend hagedis. Bij het onderzoek is gebruik gemaakt van een schepnet om een indicatie te krijgen van het voorkomen van vissen en amfibieën. Aanwezige bosbeplanting is beoordeeld op zijn geschiktheid voor verblijfplaatsen van vleermuizen.

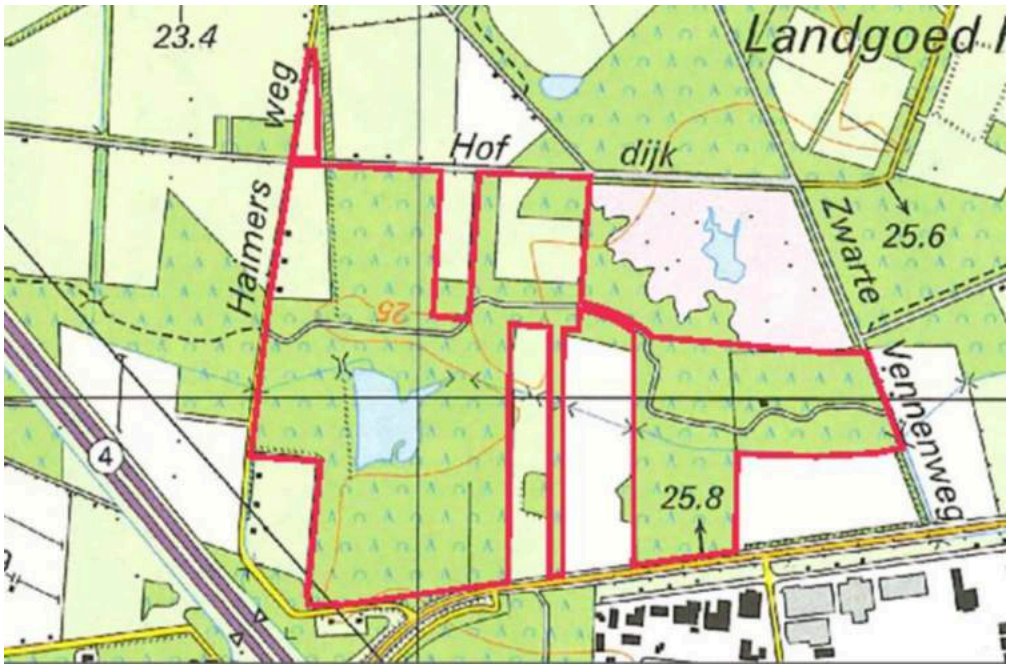
De in dit rapport gepresenteerde gegevens over beschermde soorten zijn houdbaar tot 2020. Indien de in dit rapport beschreven ingreep wijzigt dan wel wordt uitgevoerd na 2020 kan een actualisatie van het onderzoek nodig zijn.

Bronnenonderzoek

Aanvullend op het veldbezoek heeft beperkt bronnenonderzoek plaatsgevonden. Voor een actueel overzicht van beschermde soorten die in de regio voorkomen is de NDFF geraadpleegd[4]. Daarnaast is, voor zover nodig, gebruik gemaakt van eerder uitgevoerd onderzoek en achtergronddocumentatie (zie literatuurlijst).

De veldbezoeken betroffen uitgebreide oriëntaties op het voorkomen van beschermde soorten en het mogelijke belang van het plangebied als (onderdeel van het) leefgebied van relevante beschermde soorten. Naar oordeel van de onderzoekers geven de veldbezoeken samen met het bronnenonderzoek conform de algemeen gehanteerde en geaccepteerde methodieken bij natuurtoetsingen voldoende informatie om een effectinschatting te maken.

[4] Nationale Database Flora en Fauna geraadpleegd april-2017

Figuur 2.1 Begrenzing plangebied (rood omlijnd) (Bron: Eelerwoude 2015), Deze begrenzing wordt ook in 2017 nog aangehouden.

2 Plangebied en werkzaamheden

2.1 Ligging en beschrijving plangebied

Het plangebied ligt aan de westzijde van Enschede en heeft een oppervlakte van circa 28,3 hectare (figuur 1 en 2.1). Het wordt in grote lijnen omsloten door de Windmolenweg (zuidzijde), de Zwartevennneweg (oostzijde), de Hofdijk (noordzijde) en de Haimersweg (westzijde). Aan de zuidzijde ligt het bedrijventerrein De Marssteden.
Het terrein is sinds circa 1880 aangekocht door voorouders van dhr. Jordaan. en sindsdien in eigendom van de familie, Het maakte eertijds deel uit van een veel groter landgoederencomplex. Het plangebied omvat graslandjes, bospercelen (verschillend in samenstelling en leeftijd), heide en een kleine bosvijver. Centraal in het plangebied ligt de loop van de rechtgetrokken Twekkelerbeek. Aan de westzijde loopt het spoorlichaam van de voormalige stoomtramverbinding Neede – Hengelo door het plangebied. Verder lopen er een aantal meer of minder gebruikte onverharde paden door het plangebied.
Aansluitend op het plangebied liggen delen van andere landgoederen. Enkele voormalige landbouwpercelen die grenzen aan het plangebied, zijn ingericht voor natuurontwikkeling door ze te ontdoen van hun voedselrijke toplaag.

Binnen het plangebied liggen enkele zoutputten, te herkennen aan hun karakteristieke gebouwtjes.

Geologisch wordt het landschap gekenmerkt door dekzandruggen en ondiepe deekdalen met podzolgronden en beekeerdgronden. Binnen het plangebied liggen geen esgronden.

Christinalust is een relatief jong landgoed. De eerste bebossingen dateren van rond 1900. Het Zwarte Ven dat net aan de noordzijde van het plangebied ligt is een laatste restant van het voormalige heide en woeste grond landschap. Voor de bebossing is op diverse plekken binnen het gebied een oppervlakkige ontwatering in de vorm van sloten aangebracht. Een deel van deze sloten is recent weer geherprofileerd.

Het plangebied kent in hoofdlijn vier typen vegetaties: bosvegetaties, heidevegetaties, grazige vegetaties en pioniersvegetaties.
Bij de bossen gaat het in hoofdzaak om naaldhout en gemengd bos met lariks, grove den en douglas. In de ondergroei van deze percelen staat zeer veel rododendron. Enkele loofhout percelen zijn een klein rabattenbos aan de noordzijde en een hakhout stook tussen twee voormalige landbouwpercelen centraal binnen het plangebied. Langs de Twekkelerbeek, het oude spoorlichaam en verspreid tussen de naaldhoutopstanden staat oud loofhout in de vorm van groepen of solitaire bomen. Naast rododendron bestaat de ondergroei vooral uit algemene bossoorten zoals stekelvarens, lijsterbes, vogelkers en Amerikaanse vogelkers. Typische bossoorten als bosbes en salomonszegel komen maar zeer sporadisch voor.

De graslanden zijn vrij eenvormig van karakter en worden meest gedomineerd door algemene grassoorten als struisgrassen en beemdgrassen. Plaatselijk ook met veel mos en pitrus (storingsindicator) welke duiden op wisselde vochtomstandigheden en zuurgraad.
De heide binnen het plangebied heeft een droog karakter maar is sterk aan het verruigen en verbossen. Er staat veel opslag van berk, grove den en plaatselijk ook Japanse duizendknoop. De Japanse duizendknoop is ook elders binnen het plangebied terug te vinden, bijvoorbeeld langs de gehele loop van de Twekkelerbeek.
De pioniersvegetaties zijn met name aan te treffen op de oude landbouwpercelen waar de toplaag van is verwijderd, dus buiten het plangebied van de natuurbegraafplaats. Vaak staat hier ook veel jonge opslag van berk, els en grove den. Net als bij de graslanden zijn hier plaatselijk ook indicatoren van wisselende vochtomstandigheden aanwezig.
Noemenswaard is verder nog de zone met helofytenvegetaties rond de bosvijver in het westelijke deel van het plangebied. Hier domineren soorten als riet en grote lisdodde.

2.2 Doel van de werkzaamheden

Het gebied gaat ingericht worden als natuurbegraafplaats. De aan te brengen voorziening moeten het gebruik als natuurbegraafplaats mogelijk maken. Op de korte termijn is het doel om hierbij bestaande natuurwaarden te behouden en in te passen binnen het concept natuurbegraven en op de langere termijn moet de ontwikkeling van de natuurbegraafplaats een duidelijke bijdrage leveren aan het vergroten van de natuurwaarde van het gebied. Natuurwaarden zijn daarbij afgestemd op een natuurlijke landschapsecologische ontwikkeling en afgestemd op de hydrologische en bodemkundige gesteldheid van het gebied.
Gezien de huidige hydrologische omstandigheden zal enkel op een deel van het totale gebied begraven worden .

De inrichting wordt niet uitgevoerd volgens een gedragscode, het gebruik als natuurbegraafplaats en het beheer daarna wel. Voor de inrichting en later na inrichting voor het gebruik worden ecologische werkprotocollen opgesteld. In deze protocollen wordt aangegeven hoe om te gaan met aanwezige natuurwaarden waaronder de beschermde soorten. De protocollen zorgen er voor dat beschermde soorten geen nadelig effect zullen ondervinden. De protocollen zijn daarbij mede afgestemd op relevante soortenstandaarden / kennisdocumenten en gedragscodes. Voor uitvoering van werkzaamheden in het kader van beheer en onderhoud/ruimtelijke ontwikkeling geldt in de provincie Overijssel een vrijstelling ten aanzien van een aantal algemeen voorkomende beschermde soorten amfibieën en zoogdieren.

2.3 Uit te voeren werkzaamheden

De uit te voeren werkzaamheden betreffen:

- omvorming bos naar halfopen natuur door eenmalige kap; 25.500 m^2 naaldhout
- verwijdering exoten; rododendron, Japanse duizendknoop, Amerikaanse vogelkers over het gehele plangebied
- herstel / ontwikkeling heidevegetaties; aansluitend op buiten het plangebied gelegen Zwarte Ven en ook elders binnen plangebied
- plaatselijke ophoging bodem zoveel als mogelijk met gebiedseigen grond om de volgens de wet op de lijkbezorging noodzakelijk drooglegging te verkrijgen om te begraven
- aanpassing bosvijver waaronder verdieping tot maximaal 5 m
- verspreidt vrijzetten van enkele gezichtsbepalende bomen
- bouw ceremonie- en kantoorruimte; oppervlak 1000 m^2 waarvan 550M^2 bebouwd
- padenstructuur in halfverharding; lengte ca. 5.200 m (2.0 meter breed) waarvan 2.800 m bestaand pad
- aanleg parkeergelegenheid; halfverhard, principe bosparkeren; oppervlak 2.200 m^2 met mogelijk enige markeringsverlichting tijdens gebruiksuren (dus niet 's avonds of 's nachts)
- vernatuurlijken beekloop
- plaatselijk herstel oorspronkelijk reliëf dekzandrug en landschapsherstel
- aanleg enkele poelen in westelijke weilandjes
- aanplant van nieuwe gebiedseigen loofhout bosbeplanting.

Gebruik na inrichting bestaat uit:

- effectief gebruikt voor natuurbegraven op max 10% (2,86 ha) van het oppervlak van het plangebied
- natuurbeheer binnen het gehele plangebied.

In figuur 2.2 is aangegeven waar ophoging van het terrein is voorzien.

De inrichting van de natuurbegraafplaats kan omschreven worden als ingreep in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Gebruik van een door de minister goedgekeurde gedragscode voor de betreffende ingreep is niet aan de orde. Voor het uitvoeren van de ingreep geldt geen vrijstelling voor regels ten aanzien van soorten uit het 'Beschermingsregime andere soorten' van de Wnb (zie bijlage 1). Vrijstelling geldt enkel voor de soorten genoemd in de provinciale verordening.

2.4 Planning

De inrichting van de natuurbegraafplaats is voorzien in de periode eind 2017 – begin 2019. Bij de kap van bomen en verwijdering van begroeiing wordt rekening gehouden met het broedseizoen van vogels. Voor overige werkzaamheden wordt per werkzaamheid bepaald of dit ook mogelijk is binnen het broedseizoen.

De gebruiksperiode van de natuurbegraafplaats beslaat vervolgens een periode van 40 tot 60 jaar.

figuur 2.2 Ophoogkaart Christinalust (Bron: NBN)

Verbossende en verruigende heide aan oostzijde plangebied

Verspreiding van Japanse duizendknoop langs de Twekkelerbeek. Zichtbaar is ook de kwelinvloed (roodkleuring door neerslaan van ijzerverbindingen) en het rechtgetrokken karakter van de beek

Eenvormig soortenarm grasland binnen plangebied

Rabatten met loofbos. Dit bos blijft in zijn huidige vorm behouden

Naaldhout met ondergroei van rododendron komt veel voor binnen het plangebied

De bosvijver met deels oevervegetaties van riet en lisdodde en deels bos op de oever

Twekkelerbeek met beeldbepalende loofhoutbeplanting direct langs de beek

Klein onderdeel jong beukenbos nabij de bosvijver

3 Aanpak inventarisatie

3.1 Bronnenonderzoek

Het bronnenonderzoek omvat in de eerste plaats een consultatie van het NDFF. Gekeken is hierbij naar waarnemingen van beschermde soorten en rode lijstsoorten die de afgelopen 10 jaar zijn gedaan binnen en in de nabije omgeving van het plangebied. Daarnaast is gebruik gemaakt van eerder onderzoek dat al is uitgevoerd in het kader van de ontwikkeling van de natuurbegraafgraafplaats. Gezamenlijk geven beide een vrijwel compleet beeld van wat er over het voorkomen van beschermde soorten in het gebied bekend is.

Het bronnenonderzoek heeft geleid tot een lijst van in het veld te onderzoeken soorten planten en dieren. Naast de beschermde soorten zijn ook soorten van Rode lijsten op hun voorkomen onderzocht, omdat deze indicatief zijn voor natuurwaarden en tevens extra aandacht behoeven in het kader van de zorgplicht[5]. De waarnemingen van de afgelopen 3 jaar zijn tijdens het veldbezoek specifiek gecontroleerd.

Daarnaast heeft er in 2013 een vlakdekkende inventarisatie plaatsgevonden naar aanwezige natuurwaarden ten behoeve van het Soortmanagementplan Twekkelo en zijn er in 2014 drie veldbezoeken geweest voor het verzamelen van informatie voor een eerdere natuurtoets (Manschot & Rensink, 2015). Dit Soortmanagementplan is geïnitieerd vanuit nabij gevestigde Afvalverwerker Twence en de Zuivelhoeve om uitbreidingsplannen in / nabij Twekkelo integraal te kunnen beoordelen in het kader van de natuurwetgeving. Het planvoornemen Christinalust had zich daarbij aangesloten, zodat ook het Landgoed Christinalust (plangebied voor de natuurbegraafplaats) meegenomen is in het veldonderzoek voor het Soortmanagementplan. Het Soortmanagementplan zelf is niet afgerond, de benodigde veldonderzoeken daarvoor zijn wel uitgevoerd. Relevante informatie uit de veldonderzoeken voor het Soortmanagementplan Twekkelo is gebruikt voor de natuurtoets uit 2015. Gegevens uit deze onderzoeken zijn ook voor deze nieuwe natuurtoets gebruikt. Aangezien er aan de feitelijke situatie op Christinalust sindsdien niet is veranderd zijn betreffende gegevens nog geldend in 2017.

3.2 Methodiek veldonderzoek

In 2014 zijn uitgebreide inventarisaties conform soortenstandaarden / kennisdocumenten of standaard monitoringsmethodieken (zoals voor SNL gangbaar is) uitgevoerd. Aanvullend daarop zijn in 2017 drie uitgebreide veldbezoeken uitgevoerd.

[5] Artikel 1.11 Wnb: “Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.” De zorgplicht is in de Ffwet opgenomen onder Artikel 2,

Het plangebied en enkele aanliggende terreinen (Zwarte Ven, natuurontwikkelings-terreinen) zijn op 10 april (2017) vlakdekkend onderzocht op het voorkomen van (sporen van) beschermde soorten en verblijfplaatsen van beschermde soorten. Hierbij zijn de bosvijver, een nabij het plangebied gelegen poel en op enkele plekken ook de Twekkelerbeek bemonsterd met een schepnet en daarbij gecontroleerd op het voorkomen van vis en amfibieën.
Het plangebied is vlakdekkend doorlopen waarbij gelet is op het voorkomen van roofvogelnesten (ook aan de hand van geluid), de aanwezigheid van wildwissels en andere sporen, de aanwezigheid van holen en burchten en daad werkelijke zichtwaarnemingen van soorten. Middels een gehoor en zicht is een goede indruk verkregen van de aanwezige broedvogels.
Bij het Zwarte Ven en de bosvijver is specifiek gelet op het voorkomen van amfibieën en reptielen en de net buiten het plangebied gelegen poel is ook gecontroleerd op het voorkomen van amfibieën en reptielen.
Bij de bosopstanden is bepaald in welke mate zij geschikt zijn voor verblijfplaatsen van (boombewonende) vleermuizen, bijvoorbeeld aan het soort bomen en de aanwezigheid van spleten en holten in bomen.

Op 21 april (2017) is het plangebied bezocht met tot doel de uitgangspunten voor het planontwerp nog duidelijker in kaart te brengen. Tevens zijn hierbij nog enkele aandachtspunten voortvloeiend uit het eerste bezoek extra gecontroleerd. Op de plaatsen waar de bouw van het bedrijfsgebouw is voorzien en waar de ontsluiting en parkeergelegenheid is voorzien zijn alle relevante bomen gecontroleerd op aanwezigheid van holtes en spleten. Daarnaast is er specifiek gekeken naar de delen welke worden opgehoogd.

Tot slot heeft op 28 september een veldbezoek plaatsgevonden waarbij heel gericht is bepaald welke terreindelen tot het leefgebied van heikikker en levendbarende hagedis behoren. Het verslag van dit onderzoek vormt een aanvullende notitie op deze natuurtoets.

Uitkomsten van de veldinventarisaties uit 2014 en de veldbezoeken van 2017 en de eerdere toetsing uit 2015 leverden voldoende informatie om een goede effectinschatting te maken.

Daarnaast is voor het huidige plan een landschapsecologische systeemanalyse opgesteld. De analyse is een belangrijke input geweest voor het Inrichtings- en Beheerplan. De landschapsecologische systeemanalyse behelst met name een algemene landschaps- en natuurwaarde- bepaling van het plangebied en een beschrijving van de potenties.

De gevolgde werkwijze geeft een uitgebreid en actueel algemeen overzicht van het voorkomen van beschermde soorten uit de soortengroepen planten, amfibieën, vissen, algemene zoogdieren en ongewervelden. Met betrekking tot het voorkomen van jaarrond beschermde nesten van broedvogels kan het beeld per jaar veranderen.

Voor 2017 is het beeld dekkend. Dit geldt eveneens voor het voorkomen van vleermuizen en soort als marters en das. Voor de plaatsen waar ingrepen als de bouw van de ceremonieruimte en het kantoor, de ontsluiting en de parkeervoorzieningen zijn voorzien is er dus een goed beeld over het al dan niet voorkomen van beschermde soorten.

Daarnaast wordt als extra zekerheid om te voorkomen dat er mogelijk verbodsbepalingen van de Wnb worden overtreden de kap van bomen begeleid door een ter zake kundige die vooraf aangeeft of bomen gekapt kunnen worden zonder dat dit van invloed is op mogelijke verblijfplaatsen van vleermuizen en van jaarrond beschermde nesten van broedvogels en van nesten van andere zoogdieren (eekhoorn) en de functionele leefomgeving van betreffende verblijfplaatsen. Met name de parkeervoorziening biedt mogelijkheden om bepaalde bomen te sparen omdat het parkeerplaats wordt uitgevoerd in de vorm van bosparkeren waarbij er ook bomen op het parkeerterrein blijven staan. De ontsluiting voor autoverkeer loopt goeddeels over of bestaande paden of buiten bosgebied om. En de overige paden betreffen bestaande paden of nieuwe paden waarbij de route van de nieuwe paden binnen bepaalde contouren wel is vastgelegd maar er kleine verschuivingen in exacte ligging mogelijk zijn om beschermde of bijzondere natuurwaarden te sparen.

4 Betekenis van plangebied voor beschermde soorten planten en dieren

4.1 Relevante soorten

Het plangebied is in potentie geschikt voor buizerd, havik, sperwer, boomvalk, boombewonende vleermuizen, diverse soorten grondgebonden zoogdieren waaronder ook boommarter en das, diverse soorten amfibieën waaronder heikikker en tot slot reptielen zoals de levendbarende hagedis. Het plangebied bevat voor deze soorten (in potentie) geschikt habitat, zoals bos, bosranden en open water. De functie van het plangebied voor deze soorten wordt besproken in de rest van dit hoofdstuk.

4.2 Betekenis van het plangebied voor beschermde soorten

4.2.1 Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn[6] (soorten § 3.1 Wnb)

Binnen het plangebied is een oude havikshorst aangetroffen. Op de momenten van veldbezoek was de horst echter niet in gebruik. In 2014 kwam nog wel een bewoond nest binnen het plangebied voor (Eelerwoude, 2014). Bij de veldbezoeken in 2017 is havik wel gesignaleerd. Ook sperwer, buizerd en boomvalk zijn tijdens de veldbezoeken waargenomen. nesten van deze soorten zijn niet gevonden. In het NDFF zitten diverse waarnemingen van betreffende soorten. Het plangebied behoort daarmee zeker tot het leefgebied van betreffende soorten. Het is echter te klein om als afzonderlijk leefgebied te kunnen zien. Het maakt dus deel uit van het totale leefgebied van deze soorten. Daarbij is het mogelijk (gezien ook de oude havikshorst) dat deze soorten in het plangebied in bepaalde jaren een nest hebben.

4.2.2 Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn (soorten § 3.2 Wnb)

Kamsalamander
De meest recente waarnemingen van kamsalamander in het NDFF dateren van 1999. De soort was waargenomen bij een poel net ten noorden van het plangebied. Betreffende de poel is bij het veldbezoek van 10 april 2017 uitgebreid onderzocht op het voorkomen van deze soort. Kamsalamander is daarbij niet aangetroffen. De poel was daarbij ook sterk aan het verlanden met waterplanten en veel dood organisch materiaal (bladval). Gezien het tijdstip van bemonstering in de voortplantingsperiode en de maar zeer matige geschiktheid van de poel als voortplantingswater kan op basis van het veldonderzoek worden geconcludeerd dat kamsalamander tegenwoordig niet meer binnen of in de directe nabijheid van het plangebied voorkomt. Hierbij wordt aangetekend dat ook het Zwarte Ven en de bosvijver binnen het plangebied weinig geschikt zijn als voortplantingswater. De bosvijver omdat daar karper en andere vis is uitgezet en het Zwarte Ven is gezien de veenmosgroei te zuur.

[6] Op grond van door het ministerie van EZ verstrekte handreikingen worden nesten van de volgende soorten als jaarrond beschermde nestplaatsen beschouwd: boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, havik, huismus, kerkuil, oehoe, ooievaar, ransuil, roek, slechtvalk, sperwer, steenuil, wespendief, zwarte wouw.

Heikikker
Heikikker is volgens het NDFF voor het laatst waargenomen in 2010. De soort kwam daarbij voor langs de bosvijver binnen het plangebied. Bij gericht onderzoek in 2013 en 2014 is de soort niet aangetroffen. De bosvijver is in 2017 op meerdere plaatsen bemonsterd met een schepnet. Hierbij is de soort niet aangetroffen. Evenmin zijn eiafzettingen van de heikikker aangetroffen. De bosvijver vormt ook niet het meest geschikte habitat voor de soort in de omgeving. Het Zwarte Ven en omringende heide vormt een meer geschikt leefgebied voor de heikikker.
Gezien het niet aantreffen van de soort en de matige geschiktheid van de bosvijver (er zit daar ook veel vis) als voortplantingswater kan worden gesteld dat het plangebied momenteel geen functie meer heeft als voortplantingsgebied voor de heikikker.

Om het potentiele leefgebied van heikikker op land goed in kaart te brengen is op 28 september gericht veldonderzoek uitgevoerd. De resultaten daarvan zijn terug te vinden in een aparte notitie (Brandjes, 2017). In het kort zijn de conclusies van dit onderzoek dat winterverblijfplaatsen zich hoofdzakelijk buiten het plangebied van de natuurbegraafplaats bevinden en dat een klein deel van het plangebied nabij het Zwarte Ven kan worden benut als winterhabitat. Enkele andere delen vormen geen winterhabitat maar kunnen worden benut om van voortplantingsplaats naar winterhabitat te migreren. Brandjes (2017) geeft aan dat gezien de leefwijze van de heikikker en de mate van geschiktheid van het terrein rond het Zwarte Ven het niet aannemelijk is dat heikikker zijn winterverblijven binnen het plangebied heeft. Het valt te verwachten dat heikikkers die zich voorplanten in het Zwarte Ven na de voortplantingsperiode op korte afstand (binnen enige tientallen meters; max 50 meter) van het Zwarte Ven verblijven.

Op basis van dit onderzoek zijn omgangsregels geformuleerd waarbij ook rekening is gehouden met mogelijke potenties en die er zorg voor dragen dat tijdens de inrichting en het gebruik van de natuurbegraafplaats effecten, en daarmee ook overtreding van verbodsbepalingen (vernietiging verblijfplaatsen, verstoring), wordt voorkomen. De omgangsregels zijn overgenomen in de werkprotocollen voor inrichting en gebruik.

Vleermuizen
Uit het NDFF blijkt het recent regelmatig in de omgeving voorkomen van de soorten gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis en watervleermuis. Enkele waarnemingen van meervleermuis, baardvleermuis en ruige dwergvleermuis zijn 15 jaar of ouder. In 2014 zijn bij een avondcontrole rond de bosvijver t.b.v. een eerder opgestelde natuurtoets gewone dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis en watervleermuis waargenomen. In het plangebied staat afgezien van een werkschuur/jachthut geen bebouwing. Bij deze werkschuur werden in 2013 en 2014 geen vleermuizen aangetroffen. In de plannen blijft de werkschuur behouden.

Uit eerder onderzoek is naar voren gekomen dat met name de bosvijver als foerageerplek wordt benut en dat gewone dwergvleermuis enkel paden gebruikt als vliegroute.

Van belang zijn daarom met name de mogelijkheden voor verblijfplaatsen (kraamkolonies, paarplaatsen, zomerverblijven, winterverblijven) van boombewonende vleermuissoorten. Aangenomen mag daarom worden dat het plangebied gezien zijn aard en de recente waarnemingen betekenis heeft voor gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis en ruige dwergvleermuis.
Met name de oudere loofbomen bieden in potentie verblijfplaatsen aan vleermuizen. De potenties van het naaldhout voor verblijfplaatsen is gering. De hars in naaldbomen schrikt vleermuizen af. Zeker verblijfplaatsen waar vleermuizen zich langduriger ophouden zoals kraam- en winterverblijven zijn niet te verwachten in naaldhout. Bospaden en bosranden en de bosvijver vormen geschikte vliegroutes en foerageergebied voor vleermuizen.

Voor overige soorten van de Habitatrichtlijn (bijlage IV) heeft het plangebied gezien zijn aard, het ontbreken van waarnemingen en de conclusies uit de veldbezoeken geen betekenis.

4.2.3 Beschermingsregime andere soorten (soorten § 3.3 Wnb)

Planten
Binnen het plangebied zijn tijdens de uitgebreide veldbezoeken in 2017 geen beschermde soorten planten of Rode Lijstsoorten aangetroffen. Eerdere onderzoeken geven aan dat rond het Zwarte Ven (buiten het plangebied) kleine zonnedauw, koningsvaren, gagel en jeneverbes voorkomt. Geen van deze soorten is tegenwoordig nog beschermd. De NDFF bevat voor Christinalust geen recente waarnemingen van tegenwoordig nog beschermde soorten. Mogelijk bevinden zich op kleine schaal wel Rode Lijstsoorten als dubbelloof, moerashertshooi en gagel in het plangebied. Deze zijn waargenomen bij het Zwarte Ven. In het verleden zijn soorten als vlottende bies en slofhak waargenomen.

Ongewervelden
Het plangebied heeft geen betekenis voor beschermde soorten ongewervelden. In het plangebied zijn namelijk geen beschermde soorten ongewervelden aangetroffen. Geschikte biotopen zijn ook niet aanwezig.

Vissen
Bij bemonstering van aanwezige waterelementen (Twekkelerbeek, bosvijver) zijn geen beschermde vissoorten aangetroffen. In het NDFF zitten evenmin waarnemingen van beschermde soorten vis. Zowel beek als bosvijver vormen in de huidige conditie weinig tot geen geschikt leefgebied voor beschermde vissoorten. Het voorkomen van beschermde vissoorten wordt derhalve uitgesloten.

Amfibieën
Met zekerheid komen de soorten bastaardkikker, kleine watersalamander en gewone pad voor. Deze soorten zijn aangetroffen bij de veldbezoeken. De bosvijver vormt een niet optimaal (vanwege het voorkomen van vis) voorplantingswater voor deze soorten. Slootjes en poelen in de omgeving vormen voortplantingshabitat van deze soorten. Het plangebied vormt verder geschikt landhabitat voor deze soorten. Gezien het algemeen voorkomen van betreffende soorten in Nederland is het plangebied is niet van regionaal of nationaal belang.
Betreffende soorten staan in de provincie Overijssel alle op de lijst van soorten waarvoor bij ruimtelijke ingrepen een vrijstellingsregeling geldt. Voor overtredingen van verbodsbepalingen van de Wnb is bij deze soorten geen ontheffing benodigd

Reptielen
De omgeving van het Zwarte Ven staat bekend als leefgebied van de levendbarende hagedis. Deze soort is ook bekend uit de omgeving van de A35 ten westen van het landgoed. Naar verwachting is de populatie rond het Zwarte Ven van beperkte omvang en is die min of meer geïsoleerd. De populatie is hooguit lokaal van belang. Vanuit het Zwarte Ven is het mogelijk dat de levendbarende hagedis ook incidenteel naar het oostelijke deel van het plangebied ‘uitwaaierd’. Met name de opener delen en bosranden vormen daarbij leefgebied voor de soort.

Op 28 september is tevens gericht beoordeeld in hoeverre het plangebied geschikt is als leefgebied voor levendbarende hagedis. Uit deze beoordeling blijkt dat enkel de randzone van het plangebied met het Zwarte Ven waar geen bosopstanden staan maar waar een overgang is van de heidevegetaties naar bos geschikt leefgebied vormt voor levendbarende hagedis. De bosopstanden zelf vormen geen geschikt leefgebied voor de levendbarende hagedis. Dit vanwege het ontbreken van een geschikte ondergroei en geen / onvoldoende bezonningsmogelijkheden.

Waarnemingen van andere reptielen zoals hazelworm zijn niet bekend. Het plangebied vormt daarbij ook maar matig geschikt leefgebied voor andere reptielsoorten. Op basis hiervan wordt het voorkomen van andere reptielensoorten uitgesloten.

Uit voorzorg zijn er in het werkprotocol gebruik en beheer wel maatregelen voor opgenomen. Dit omdat in de toekomst een eventuele vestiging van de soort op het landgoed niet is uit te sluiten.

Grondgebonden zoogdieren
Van de grote zoogdieren komen vos en ree met zekerheid voor. Das komt met zekerheid momenteel niet voor in het plangebied. Das komt zeker wel in de (ruimere) omgeving voor. Dit geldt ook voor de meeste andere marterachtigen (steenmarter, boommarter, bunzing). Het plangebied kan zeker als potentieel leefgebied voor deze soorten worden aangemerkt.

Van de kleinere zoogdieren zijn konijn, haas, eekhoorn en egel bekend. Ook diverse soorten muizen zullen met zekerheid voorkomen in het plangebied en de ruimere omgeving. Hierbij valt dan te denken aan rosse woelmuis, veldmuis, huisspitsmuis en bosmuis. Dit betreft geen van alle heel specifieke of bijzondere soorten. Betreffende soorten zijn bij eerder onderzoek in 2014 ook aangetroffen.

Voor de grondgebonden fauna vormen de A35 in het zuidwesten en het Twentekanaal in het noorden belangrijke beperkingen in hun migratiemogelijkheden. Bij de A35 zal dat op korte termijn i.i.g. deels worden opgelost door de aanleg van een ecoduct ten westen van Christinalust. Het Twentekanaal blijft een barrière, zeker voor de kleinere organismen. Omdat het kanaal op een wat grotere afstand van Christinalust ligt is het effect hiervan voor Christinalust ook beperkter.

Tabel 3.1 Beschermde soorten Landgoed Christinalust en hun beschermingsregime.

Soort	**Functie**	**Wnb***
havik, buizerd, sperwer, boomvalk	leefgebied, momenteel geen jaarrond beschermd nest waargenomen.	§ 3.1
boombewonenende vleermuizen (rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis, grootoorvleermuis, watervleermuis)	verblijfplaatsen en leefgebied potentieel leefgebied, verblijfplaatsen nu niet aanwezig op plekken waar ingrepen zijn voorzien	§ 3.2
Heikikker	klein oppervlak landgoed geschikt landhabitat. Soort komt niet voor op plekken waar ingrepen zijn voorzien	§ 3.2
levendbarende hagedis	momenteel geen functie	§ 3.3
eekhoorn	leefgebied, geen nesten momenteel op plekken waar ingrepen zijn voorzien	§ 3.3
steemarter, boommarter, das?	deel plangebied is potentieel leefgebied/ verblijfplaatsen niet waargenomen in het plangebied	§ 3.3
konijn, haas, ree, diverse soorten muizen, egel, vos	leefgebied, aanwezig	§ 3.3
bruine kikker, gewone pad, kleine watersalamander	leefgebied, aanwezig	

* Beschermingsregime conform de betreffende paragraaf in de wet (Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn, andere soorten).

5 Effecten op beschermde soorten

Dit hoofdstuk beschrijft de effecten van de werkzaamheden op soorten van de Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn en het Beschermingsregime andere soorten. De voorgenomen werkzaamheden starten in 2017 en worden getoetst aan de Wet natuurbescherming. Bij de inrichting wordt geen gebruik gemaakt van een goedgekeurde gedragscode. Bij het gebruik en beheer van de natuurbegraafplaats wordt wel aangesloten op een goedgekeurde gedragscode, in dit geval de Gedragscode Natuurbeheer 2016-2021.

Uitgangspunt voor de toetsing is dat rust- en verblijfplaatsen die plekken zijn voor een soort die van essentieel belang zijn voor haar levenscyclus en een onmisbaar onderdeel zijn van het habitat[7]. Om overtreding te voorkomen zal de functionaliteit van rust- en verblijfplaatsen gewaarborgd moeten zijn.

5.1 Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn

Het plangebied heeft betekenis voor buizerd, sperwer, havik en boomvalk (zie 4.2.1).

Effect op de kwaliteit verblijfplaatsen
Nest-, rust- en slaapplaatsen
Momenteel (2017) komen geen in gebruik zijnde jaarrond beschermde nesten van vogels voor in die delen van het plangebied waar de bouw van de ceremonieruimte / kantoor, parkeervoorzieningen en kap van bomen ten behoeve van ophoging van terreindelen is voorzien. Conform het te hanteren werkprotocol (mede afgestemd op relevante gedragscodes en soortenstandaarden) geldt daarnaast als uitgangspunt dat alle beplanting van belang voor de jaarrond beschermde nesten wordt gespaard. Bovendien worden relevante werkzaamheden buiten het broedseizoen uitgevoerd en wordt verstoring binnen het broedseizoen daarmee voorkomen.

Bij het gebruik van de natuurbegraafplaats wordt eveneens een ecologisch werkprotocol gehanteerd. In dit protocol worden regels gegeven om verstoring van nesten van genoemde soorten te voorkomen. De aanwezigheid van nesten van deze soorten wordt jaarlijks gevolgd. De regels zijn er op gericht om verstoring van de nesten tijdens het broedseizoen te voorkomen.

De kwaliteit van het plangebied voor jaarrond beschermde nestplaatsen wordt door de grotere diversiteit van het plangebied en alle voorzorgsmaatregelen ter voorkoming van verstoring van nesten niet negatief beïnvloed.

Bovenstaande geldt niet enkel voor vogels met een jaarrond beschermde nestplaats maar geldt voor broedvogels in zijn algemeenheid.

[7] Guidance document on the strict protection of animal species of Community interest under the Habitats Directive 92/43/EEC. Final version, February 2007.

Overige functies
Het plangebied krijgt door de inrichting als natuurbegraafplaats een meer afwisselend karakter waar een deel van de naaldhoutbeplanting wordt omgezet in heide en heischrale vegetaties of loofhoutvegetaties. Het aantal overgangen in vegetaties wordt vergroot. Het aantal potentiele prooidieren kan toenemen. Het plangebied wordt door deze vergroting in diversiteit aantrekkelijker als leefgebied voor genoemde soorten.

Effect op het aanbod aan verblijfplaatsen (kwantiteit)
Tijdelijke effecten
Alle aanwezige nesten blijven bij de inrichting gespaard. Op de plaats waar ceremonieruimte en parkeerplaats zijn voorzien komen momenteel (2017) geen jaarrond beschermde nesten voor. Dit geldt momenteel ook voor de plaatsen waar bosomvorming en ophoging mogelijk wordt gemaakt. Bij de kap van naaldhout opstanden en de aanleg van het padenstelsel wordt daarnaast vooraf nogmaals extra gecontroleerd of in te kappen beplanting jaarrond beschermde nesten voorkomen. Worden dergelijke nesten aangetroffen wordt het plan op een zodanige wijze aangepast dat betreffende nesten worden gespaard en niet worden verstoord. Mogelijk kan kap wel in een later stadium plaatsvinden als betreffend nest (op natuurlijke wijze) buiten gebruik raakt.
Het werkprotocol ziet eveneens toe op voorkomen van verstoring van nesten. Het aanbod blijft daardoor gehandhaafd zowel tijdens het broed-/kwetsbare seizoen als daarbuiten.

Er zijn daarom geen tijdelijke effecten te voorzien op jaarrond beschermde nesten.

Permanente effecten
Alle aanwezige nesten blijven bij het gebruik van de natuurbegraafplaats gespaard. Het werkprotocol ziet eveneens toe op voorkomen van verstoring van nesten. Het aanbod blijft daardoor in de jaren dat de natuurbegraafplaats in gebruik is gehandhaafd zowel tijdens het broed-/kwetsbare seizoen als daarbuiten.

Er zijn daarom geen permanenten effecten te voorzien.

Staat van instandhouding
Aangezien effecten kunnen worden uitgesloten heeft het planvoornemen ook geen negatief effect op de staat van instandhouding.

Beoordeling ten aanzien van verbodsbepalingen
Vernielen of beschadigen nest-, rust en slaapplaatsen (Wnb art. 3.1.2)
Het momenteel afwezig zijn van in gebruik zijnde jaarrond beschermde nesten op die delen van het plangebied waar werkzaamheden voor de inrichting plaatsvinden, het werkprotocol, de geplande periode van uitvoering van inrichting en de blijvende monitoring van de natuurbegraafplaats zien er op toe dat Wnb art 3.1.2 niet wordt overtreden.

Opzettelijk verstoring (Wnb art. 3.1.4)
Het werkprotocol, de geplande periode van uitvoering van inrichting en de blijvende monitoring van de natuurbegraafplaats zien er op toe dat Wnb art 3.1.4 niet wordt overtreden.
Er is geen opzettelijke verstoring van alle aanwezige vogelnesten.

5.2 Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

Het plangebied heeft betekenis voor boombewonende vleermuizen. Voor heikikker hebben delen van het plangebied enkel mogelijk een functie als doortrekgebied (zie 4.2.2)

Effect op de kwaliteit verblijfplaatsen
Voortplantings-, rust- en andere verblijfplaatsen
Momenteel (2017) komen geen verblijfplaatsen (alle typen) van vleermuizen voor in die delen van het plangebied waar de bouw van de ceremonieruimte / kantoor en parkeervoorzieningen zijn voorzien. Op betreffende plekken staat hoofdzakelijk relatief dun naaldhout. Waardevolle loofhout opstanden blijven conform het Inrichtings- en beheerplan (Van Limpt, 2017) op het gehele landgoed behouden. De relatief jonge naaldhoutopstanden op de delen waar bosomvorming in combinatie met een maaiveld verhoging is voorzien, zijn niet geschikt als verblijfplaatsen (kraamverblijven, paarverblijven, winterverblijven) voor vleermuizen (zie ook Manschot, & Rensink, 2015). Oud loofhout is incidenteel langs de randen van deze naaldhoutopstanden te vinden. Dit loofhout blijft gespaard en dient als basis voor de bosomvorming. Alle te kappen opstanden en randbeplanting wordt daarnaast conform het te hanteren werkprotocol (mede afgestemd op relevante gedragscodes en soortenstandaarden / kennisdocumenten) vooraf nog extra gecontroleerd op de mogelijke aanwezigheid van verblijfplaatsen (alle typen). Bomen van belang als verblijfplaats van vleermuizen als mede de functionele omgeving worden gespaard.

Relevante werkzaamheden worden in de winterperiode uitgevoerd of aangevangen. Er wordt met uitzondering van het ceremonie-- en kantoorgebouw geen verlichting in het gebied geïntroduceerd, dus enkel maar op een plek in het plangebied (zeer lokaal). Het gebruik van ceremonie- en kantoorgebouw is overdag. ’s Avonds en ’s nachts kan daardoor de verlichting tot een minimum beperkt blijven. De parkeervoorziening wordt enkel overdag gebruikt. Hier is hooguit in de wintermaanden, wanneer vleermuizen in winterrust zijn en er dus niet verstoord door zullen worden, kort tijd voor zonsopkomst en korte tijd na zonsondergang mogelijk enige markeringsverlichting. In de avond en nacht is er geen verlichting dus ook geen verstoring door verlichting.

Bij het gebruik en beheer is geen sprake meer van grootschalige kap. De omvorming van naaldhout naar meer loofhout en gevarieerdere bosbeplanting heeft voor een belangrijk deel in de inrichtingsfase al plaatsgevonden. Voor gebruik als natuurbegraafplaats vindt geen kap meer plaats (zie Van Limpt, 2017). Bij beheer is

enkel nog sprake van incidentele en kleinschalige kap ten behoeve van een zo divers en natuurlijk mogelijke bosopbouw. Bij het gebruik en beheer van de natuurbegraafplaats wordt eveneens een ecologisch werkprotocol gehanteerd. In dit protocol worden regels gegeven om verstoring van verblijfplaatsen van genoemde soorten te voorkomen. Activiteiten in het kader van gebruik vinden enkel overdag plaats. Verblijfplaatsen van vleermuizen worden als gevolg van gebruik niet verstoord. Gezien de monitoring die plaatsvindt en de afstemming met een ter zake kundige is verstoring of vernietiging van verblijfplaatsen als gevolg van de bij het gebruik en beheer te hanteren handelswijze uitgesloten.

Het plangebied kan niet gezien worden als voortplantingshabitat van heikikker. Als winterhabitat hebben bepaalde delen van het plangebied wel een zeker geschiktheid maar aangezien het beste landhabitat direct naast het voortplantingshabitat (Zwarte Ven) is gelegen is het niet aannemelijk dat het plangebied door de heikikker als winterhabitat wordt gebruikt. Het meest geschikte winterhabitat ligt namelijk direct naast het voortplantingshabitat buiten het plangebied. De terreindelen waar de bouw van de ceremonieruimte / kantoor en de parkeerplaats met ontsluiting zijn voorzien hebben geen functie als winterhabitat voor de heikikker. Werkzaamheden zullen niet leiden tot vernietiging van verblijfplaatsen van heikikker. Ze zijn daarnaast ook niet van invloed op de momenteel (2017) (mogelijke) enige voortplantingsplaats in de omgeving; het Zwarte Ven.

Overige functies
De kwaliteit van het plangebied voor vleermuizen neemt door het creëren van meer overgangen tussen bos en laag blijvende vegetaties en een toename in lengte bosrand toe. Er is geen verlichting. Foerageermogelijkheden worden vergroot. In de actieve periode zijn er na zonsondergang en voor zonsopkomst geen activiteiten binnen het plangebied.

Het migreren van heikikker tussen winterverblijven en voortplantingsplaats kan in potentie op enkele plekken binnen het plangebied plaats vinden. Bij inrichting en gebruik moet daarom rekening worden gehouden met migrerende heikikkers. Die migratie vindt niet continue plaats maar enkel in bepaalde perioden (direct voorafgaand aan de voortplantingsperiode (maart) en kort voor het in winterrust gaan (oktober)). Door werkzaamheden buiten die perioden uit te voeren worden overtreding van verbodsbepalingen en daarmee effecten op heikikker voorkomen. In de werkprotocollen voor inrichting en voor gebruik en beheer zijn regels op genomen die voorkomen dat verbodsbepaling kunnen worden overtreden. Door te werken volgens de werkprotocollen wordt overtreding van de verbodsbepalingen voorkomen. In de werkprotocollen zijn in de vorm van natuurkalenders de meest en minst kwetsbare periodes van soorten aangegeven. De werkprotocollen geven aan bij welke werkzaamheden met welke soorten mogelijk rekening moet worden gehouden en wat de perioden zijn waarin werkzaamheden zonder nadelig effect kunnen worden uitgevoerd. Effecten zijn daarmee uitgesloten.

Effect op het aanbod aan verblijfplaatsen (kwantiteit)

Tijdelijke effecten

Op de plaats waar ceremonieruimte en parkeerplaats inclusief ontsluiting zijn voorzien is de beplanting (voornamelijk dunne naaldbomen) gecontroleerd op mogelijke verblijfplaatsen deze zijn op deze plekken niet aangetroffen. Daarnaast wordt de hiervoor te kappen bomen conform het werkprotocol voor kap nogmaals extra uitvoerig gecontroleerd op mogelijke aanwezigheid van vleermuizen. Hiermee kan worden gewaarborgd dat verblijfplaatsen verblijfplaatsen niet worden vernietigd of verstoord . Ook bij de kap van houtopstanden en de aanleg van het padenstelsel wordt vooraf gecontroleerd of in te kappen beplanting verblijfplaatsen of potentiële verblijfplaatsen voorkomen. In naaldhout, en zeker jong naaldhout, zijn geen verblijfplaatsen te voorzien. Vleermuizen mijden naaldhout als verblijfplaats indien mogelijk. Loofbomen daarentegen wordt bij de inrichting veelal gespaard, zeker als dit karakteristieke oude opstanden betreft. Worden toch een verblijfplaats aangetroffen waar werkzaamheden zijn gepland, wordt het plan op een zodanige wijze aangepast dat betreffende verblijfplaats wordt gespaard en niet wordt verstoord. Mogelijk kan kap wel in een later stadium plaatsvinden als betreffende verblijfplaats (op natuurlijke wijze) buiten gebruik raakt.

Het werkprotocol ziet eveneens toe op voorkomen van verstoring van verblijfplaatsen. Het aanbod blijft daardoor gehandhaafd. Alle aanwezige verblijfplaatsen van vleermuizen blijven zo bij de inrichting gespaard en worden niet verstoord.

.

Er zijn daarom geen tijdelijke effecten te voorzien op verblijfplaatsen van vleermuizen.

Actuele verblijfplaatsen van heikikker komen niet voor binnen het plangebied. In het plangebied vormen wel enkele terreindelen (matig) geschikt landhabitat. De beoogde locaties voor de ceremonieruimte / kantoor en de parkeerplaats inclusief ontsluiting worden in het nadere heikikkeronderzoek niet aangemerkt als geschikt landhabitat. De in het verslag van het heikikkeronderzoek genoemde deelgebieden die geschiktheid vertonen als landhabitat en waar ophogingen zijn voorzien betreffen open terreindelen met lagere begroeiingen van grassen, heiderestanten, adelaarsvaren met jonge opslag (deelgebieden 2, 40, 41 en 42 uit Brandjes, 2017). Hier is geen sprake van vellen van bomen maar hooguit verwijderen van vegetaties. Omdat er niet gekapt hoeft te worden kan ophoging plaatsvinden in de voortplantingsperiode. Na ophoging worden deze terreindelen door natuurlijke ontwikkeling weer in dezelfde mate geschikt winterhabitat voor heikikker. Het is echter niet aannemelijk dat in die delen heikikker ook daadwerkelijk zijn winterverblijf heeft (Brandjes, 2017). Tijdelijke effecten op heikikker zijn daarmee uitgesloten. In de werkprotocollen zijn regels opgenomen hoe werkzaamheden uit te voeren zonder dat deze nadelig effect kunnen hebben op heikikker (zie Hille Ris Lambers, 2017 en Hille Ris Lambers & De Boer, 2017).

Permanente effecten

Alle aanwezige verblijfplaatsen blijven bij het gebruik van de natuurbegraafplaats (het natuurbegraven, beheer natuurbegraafplaats) ontzien. Voor het gebruik worden geen bomen gekapt. Voor het beheer zal enkel incidenteel op beperkte schaal nog kap

kunnen plaats vinden met het oog op bosomvorming. Een regelmatige monitoring en het werkprotocol zien hierbij eveneens toe op voorkomen van verstoring van verblijfplaatsen. Het aanbod blijft daardoor gehandhaafd.

Er zijn daarom geen permanenten effecten te voorzien.

Staat van instandhouding
Aangezien effecten kunnen worden uitgesloten heeft het planvoornemen ook geen negatief effect op de staat van instandhouding.

Beoordeling ten aanzien van verbodsbepalingen
Vernielen of beschadigen verblijfplaatsen (Wnb art. 3.5.4)
Het momenteel niet aanwezig zijn van verblijfplaatsen op plekken waar ingrepen zijn voorzien, het werken volgens werkprotocol, de geplande periode van uitvoering van inrichting en de blijvende monitoring van de natuurbegraafplaats zien er op toe dat Wnb art 3.5.4 niet wordt overtreden.

Opzettelijk verstoring (Wnb art. 3.5.2)
Het werkprotocol, de geplande periode van uitvoering van inrichting en de blijvende monitoring van de natuurbegraafplaats zien er op toe dat Wnb art 3.5.2 niet wordt overtreden.
Er is geen opzettelijke verstoring van alle aanwezige verblijfplaatsen van vleermuizen.

5.3 Beschermingsregime andere soorten

Het plangebied heeft betekenis voor steenmarter, boommarter, eekhoorn, das, ree, konijn, haas, egel, diverse soorten algemeen voorkomende muizen (geen waterspitsmuis), levendbarende hagedis (enkel in de overgangszone van heidevegetatie naar bos bij het Zwarte Ven), bruine kikker, kleine watersalamander, gewone pad (zie § 4.2.3).

ree, konijn, haas, egel, diverse soorten algemeen voorkomende muizen, bruine kikker, gewone pad en kleine watersalamander staan in Overijssel op een lijst waarvoor bij ruimtelijke ingrepen een vrijstelling is voorzien voor overtreding van verbodsbepalingen van de Wnb.

Effect op de kwaliteit verblijfplaatsen
Voortplantings-, rust- en andere verblijfplaatsen
Verblijfplaatsen van marterachtigen en das zijn momenteel niet op het landgoed aanwezig. Nesten van eekhoorn zijn in 2017 niet op de locaties waar de ceremonieruimte / kantoor en de parkeerplaats inclusief ontsluiting aangetroffen. Daarnaast wordt conform het te hanteren werkprotocol (mede afgestemd op relevante gedragscodes en soortenstandaarden) alle te verwijderen boomopstanden en ophooglocaties voorafgaand aan de werkzaamheden nogmaals extra gecontroleerd op aanwezigheid van verblijfplaatsen. Indien deze alsnog worden aangetroffen zullen

deze worden gespaard. Voortplantingsplekken van amfibieën worden eveneens gespaard. Op te hogen terreindelen worden voorafgaand aan de ophoging ook gecontroleerd op het voorkomen van overige zoogdieren, amfibieën en reptielen. Aanwezige dieren worden weggevangen en in de nabijheid op een geschikte plek weer uitgezet. Na ophoging kunnen betreffende soorten het opgehoogde terreindeel weer koloniseren. Relevante werkzaamheden worden in de winterperiode of in ieder geval buiten de kwetsbare periode uitgevoerd of aangevangen. Verstoring van voortplantingsplaatsen wordt hiermee voorkomen.

Bij het gebruik van de natuurbegraafplaats wordt naast dat gewerkt wordt onder een goedgekeurde gedragscode (Gedragscode Natuurbeheer 2016-2021) eveneens een ecologisch werkprotocol gehanteerd. In dit protocol, dat mede is afgestemd op de gedragscode, worden regels gegeven om verstoring van verblijfplaatsen van genoemde soorten te voorkomen. Activiteiten in het kader van gebruik vinden enkel overdag plaats. Nachtactieve dieren als marterachtigen en das worden daarom niet verstoord.

Overige functies
De kwaliteit van het plangebied voor grondgebonde zoogdieren amfibieën, reptielen en ongewervelden neemt door het creëren meer overgangen tussen bos en laag blijvende vegetaties en een toename van heide en heischrale vegetaties toe. Foerageermogelijkheden worden vergroot. De kwaliteit van het leefgebied blijft daarmee intact.

Effect op het aanbod aan verblijfplaatsen (kwantiteit)
Tijdelijke effecten
Alle mogelijk aanwezige verblijfplaatsen van marterachtigen, das, eekhoorn en levendbarend hagedis blijven bij de inrichting gespaard. Het niet voorkomen van dergelijke verblijfplaatsen op de locaties voor de ceremonieruimte / kantoor en de parkeerplaats inclusief ontsluiting, het flexibel hiermee om kunnen gaan bij bomenkap en ophoging en het werkprotocol zien hier op toe. Conform het werkprotocol worden de plaats waar ceremonieruimte en parkeerplaats zijn voorzien eerst nog een keer extra uitvoerig gecontroleerd op mogelijke aanwezigheid van nesten / verblijfplaatsen. Evenzo worden conform het werkprotocol de op te hogen terreindelen voorafgaand aan de ophoging gecontroleerd op het voorkomen van zoogdieren, amfibieën en reptielen. Aanwezige dieren worden weggevangen en in de nabijheid op een geschikte plek weer uitgezet. Na ophoging kunnen betreffende soorten het opgehoogde terreindeel weer koloniseren. Aanwezige verblijfplaatsen zoals eekhoornnesten worden gespaard. Bij de kap van hout opstanden en de aanleg van het padenstelsel wordt vooraf gecontroleerd of in te kappen beplanting verblijfplaatsen of potentiële verblijfplaatsen voorkomen. Worden deze aangetroffen, wordt het plan op een zodanige wijze aangepast dat betreffende verblijfplaatsen worden gespaard en niet worden verstoord. Mogelijk kan kap wel in een later stadium plaatsvinden als betreffende verblijfplaatsen (op natuurlijke wijze) buiten gebruik raakt.

Het werkprotocol ziet eveneens toe op voorkomen van verstoring van verblijfplaatsen. Het aanbod blijft daardoor gehandhaafd.

Omdat er op en nabij de locaties voor de ceremonieruimte / kantoor en de parkeerplaats inclusief ontsluiting in 2017 geen verblijfplaatsen van 'andere beschermde soorten' niet voorkomen op de provinciale vrijstellingslijst zijn aangetroffen en bij de kap van bomen en het ophogen van terreindelen eventueel aanwezige verblijfplaatsen worden ontzien, zijn er geen tijdelijke effecten te voorzien in het aantal aanwezige verblijfplaatsen van in gevolge § 3.3 Wnb beschermde soorten.

Permanente effecten
Op het gebruik van de natuurbegraafplaats is de Gedragscode Natuurbeheer 2016 – 2021 van toepassing. Alle aanwezige verblijfplaatsen worden bij het gebruik van de natuurbegraafplaats (het natuurbegraven, beheer natuurbegraafplaats) ontzien. Het mede op de gedragscode afgestemde werkprotocol ziet eveneens toe op voorkomen van verstoring van verblijfplaatsen, ook bij begrafenisceremonies. Het aanbod blijft daardoor gehandhaafd.

Er zijn daarom geen permanenten effecten te voorzien.

Staat van instandhouding
Aangezien effecten kunnen worden uitgesloten heeft het planvoornemen ook geen negatief effect op de staat van instandhouding.

Beoordeling ten aanzien van verbodsbepalingen
Vernielen of beschadigen groeiplaatsen, verblijfplaatsen (Wnb art. 3.10.1)
Het momenteel niet aanwezig zijn van verblijfplaatsen op plekken waar ingrepen zijn voorzien, het werken volgens de werkprotocollen, de geplande periode van uitvoering van inrichting en de blijvende monitoring van de natuurbegraafplaats zien er op toe dat Wnb art 3.10.1 niet wordt overtreden.

6 Conclusie voor Wnb en ontheffingsaanvraag

6.1 Conclusie resultaten onderzoek

Uit het onderzoek komt naar voren dat:

- Met name de opstanden met loofbomen binnen het plangebied zijn in potentie van belang voor boombewonende vleermuizen, Hier bevinden zich potentiële verblijfplaatsen.
- Verblijf- en voortplantingsplaatsen van heikikker bevinden zich buiten het plangebied. Wel kunnen enkele delen van het plangebied door heikikker worden gebruikt om te migreren tussen voortplantingshabitat en winterverblijven.
- Binnen het plangebied komt eekhoorn voor en het plangebied vormt mogelijk onderdeel van het leefgebied van steenmarter, boommarter en das. Burchten en nesten van deze soorten zijn momenteel niet aanwezig.
- Het plangebied vormt onderdeel van het leefgebied van buizerd, sperwer, havik en boomvalk. In gebruik zijnde nesten van deze soorten zijn momenteel niet aanwezig.
- Levendbarende hagedis heeft zijn lokale kernverspreidingsgebied rond het Zwarte Ven (buiten het plangebied. Maar een zeer beperkt deel van het plangebied vormt geschikt leefgebied voor de levendbarende hagedis. Binnen het plangebied is deze niet waargenomen.
- De bosvijver vormt voortplantingshabitat voor algemeen voorkomende amfibieën (bruine kikker, gewone pad, kleine watersalamander. Niet voor heikikker.
- Binnen het plangebied komen verder nog diverse algemene beschermde soorten voor als konijn, egel, haas, vos, ree en diverse muizensoorten.

6.2 Overtreding verbodsbepalingen

- Bij de kap van beplanting en de aanleg van de bebouwing, parkeervoorziening en padenstructuur zal rekening moeten worden gehouden met mogelijke voorkomende soorten buizerd, havik, sperwer en boomvalk van het Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn. Voor andere beschermde vogels met een jaarrond beschermd nest vormt het plangebied momenteel geen onderdeel van het leefgebied. In de te kappen beplanting zijn in 2017 geen in gebruik zijnde jaarrond beschermde nesten aangetroffen. Als extra zekerheid wordt te kappen beplanting conform de werkprotocollen vooraf extra gecontroleerd op het voorkomen van nesten van deze soorten om effecten volledig uit te kunnen blijven sluiten.
- Bij het verwijderen van de beplanting in het plangebied moet rekening worden gehouden met het broedseizoen van vogels. In de beplanting zijn nesten van algemene vogelsoorten aanwezig (zie ook de natuurkalender in de werkprotocollen).

- Bij de kap van boombeplantingen en de aanleg van de bebouwing, parkeervoorziening en padenstructuur zal rekening moeten worden gehouden met boombewonende vleermuissoorten gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis en ruige dwergvleermuis van het Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn. Als extra zekerheid wordt te kappen beplanting conform de werkprotocollen vooraf extra gecontroleerd op het mogelijk voorkomen van verblijfplaatsen van deze soorten om effecten volledig uit te kunnen blijven sluiten.
- Bij de inrichting (kap bomen, aanleg paden) van enkele gebiedsdelen dient in perioden dat heikikker migreert tussen voortplantingshabitat en winterverblijven rekening worden gehouden met het mogelijk tijdelijk voorkomen van heikikker. Verblijfplaatsen zijn niet in het geding.
- Andere beschermde soorten van het beschermingsregime conform § 3.2 Wnb zijn niet aanwezig.
- Bij kap van beplanting en de aanleg van de bebouwing, parkeervoorziening en padenstructuur zal rekening moeten worden gehouden met eekhoorn, steenmarter en boommarter van het Beschermingsregime andere soorten. Als extra zekerheid wordt te kappen beplanting conform de werkprotocollen vooraf extra gecontroleerd op het mogelijk voorkomen van verblijfplaatsen van deze soorten om effecten volledig uit te kunnen blijven sluiten.
- Bij kap van beplanting, ophoging van terreindelen en de aanleg van de bebouwing, parkeervoorziening en padenstructuur zal rekening moeten worden gehouden met egel, ree, vos, das, konijn, haas, diverse soorten muizen, levendbarende hagedis, bruine kikker, gewone pad en kleine watersalamander van het Beschermingsregime andere soorten.
- Als gevolg van de ingreep wordt indien de aanbevelingen uit § 7 wordt overgenomen geen afbreuk gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de aangetroffen beschermde soorten.

Overtreding

Bij de kap van bomen, ophoging van terreindelen en de aanleg van de bebouwing, parkeervoorziening en padenstructuur kan op basis van de huidige kennis en bij het werken conform de werkprotocollen het overtreden de verbodsbepalingen uit de art. 3.1 en 3.10 worden uitgesloten. In Hoofdstuk 7 worden aanbevelingen gedaan voor waar het ecologisch werkprotocol op toe moet zien. Door het uitwerken van die aanbeveling wordt voorkomen dat verbodsbepalingen worden overtreden.

Voor het gebruik en beheer is de gedragscode Natuurbeheer 2016 – 2021 en een daarop gebaseerd werkprotocol van toepassing. Hiermee worden effecten op het voorkomen van soorten uit het beschermingsregime andere soorten voorkomen.

Vrijstelling
Voor, konijn, haas, egel, vos, ree, voorkomende muizensoorten, bruine kikker, gewone pad en kleine watersalamander geldt een (provinciale) vrijstelling geldt.
Voor deze soorten geldt een vrijstelling ten aanzien van ruimtelijke ingrepen en bestendig beheer en onderhoud.

6.3 Ontheffingsaanvraag

Effecten op verblijfplaatsen en nesten van soorten uit § 3.1, §3.2 en §3.3 van de Wnb worden niet voorzien. Door daarnaast te werken volgens ecologische werkprotocollen en uitvoering te geven aan de aanbevolen maatregelen uit § 7.1 wordt extra zekerheid gegeven dat overtreding van verbodsbepalingen wordt voorkomen. Een ontheffing wordt daarom niet nodig geacht. Natuurbegraven Nederland heeft aangegeven werkprotocollen te laten opstellen. Dit is ook geheel in overeenstemming met de uitgangspunten die Natuurbegraven Nederland hanteert bij de ontwikkeling en gebruik van haar natuurbegraafplaatsen.

7 Aanbevelingen voor Wnb

7.1 Maatregelen om schade te voorkomen of te beperken

Aangegeven is dat voor zowel de inrichting als het gebruik van de natuurbegraafplaats een ecologische werkprotocol wordt gevolgd. Werken volgens deze protocollen maakt het mogelijk de inrichting en het gebruik van de natuurbegraafplaats uit te voeren zonder dat verbodsbepalingen ten aanzien van soorten vallend onder § 3.1 en § 3.2 van de Wnb worden overtreden, alsmede ook de soorten vallend onder § 3.3 welke niet op de provinciale vrijstellingslijst staan.

in de werkprotocollen dienen maatregelen te worden opgenomen die:

- voorkomen dat jaarrond beschermde nesten van vogels kunnen worden verstoord of vernield
- voorkomen dat nesten van overige broedvogels opzettelijk worden vernield of verstoord
- nesten van eekhoorn, boommarter en steenmarter en burchten van das niet kunnen worden vernield of verstoord bijvoorbeeld door het rooien van beplanting en (voorbereidende) bouwwerkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren.
- fauna in zijn algemeenheid in kwetsbare perioden worden ontzien
- toezien op het voorkomen van onnodige verstoring of vernielen van verblijfplaatsen van overige soorten
- toezien op het onnodig doden van soorten bij uitvoering van werkzaamheden verband houdende met inrichting en gebruik natuurbegraafplaats.
- toezien op het niet uitvoeren van bepaalde werkzaamheden in bepaalde delen van het plangebied in bepaalde perioden
- toezien op monitoring van het terrein

Aanvullend kan nog aan de volgende maatregelen worden gedacht

- Het verstoren en vernietigen van vogelnesten die in gebruik zijn moet voorkomen worden om overtreding van verbodsbepalingen te voorkomen. Dit kan door het rooien van beplanting en (voorbereidende) bouwwerkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren. Voor het broedseizoen wordt in het kader van de natuurwetgeving geen standaard periode gehanteerd. De lengte en de aanvang van het broedseizoen verschilt per soort. Globaal moet voor het broedseizoen rekening gehouden worden met de periode half maart tot september.
- Het verwijderen van beplanting binnen het broedseizoen kan alleen indien uit controle vooraf is gebleken dat er geen in gebruik zijnde nesten van vogels worden aangetast.

7.2 Vervolgprocedure

Door de werkwijze toe te passen zoals die door NBN is voorzien wordt voorkomen dat verbodsregels van de Wnb worden overtreden. Een ontheffing Wnb is derhalve niet noodzakelijk.

7.3 Nader onderzoek

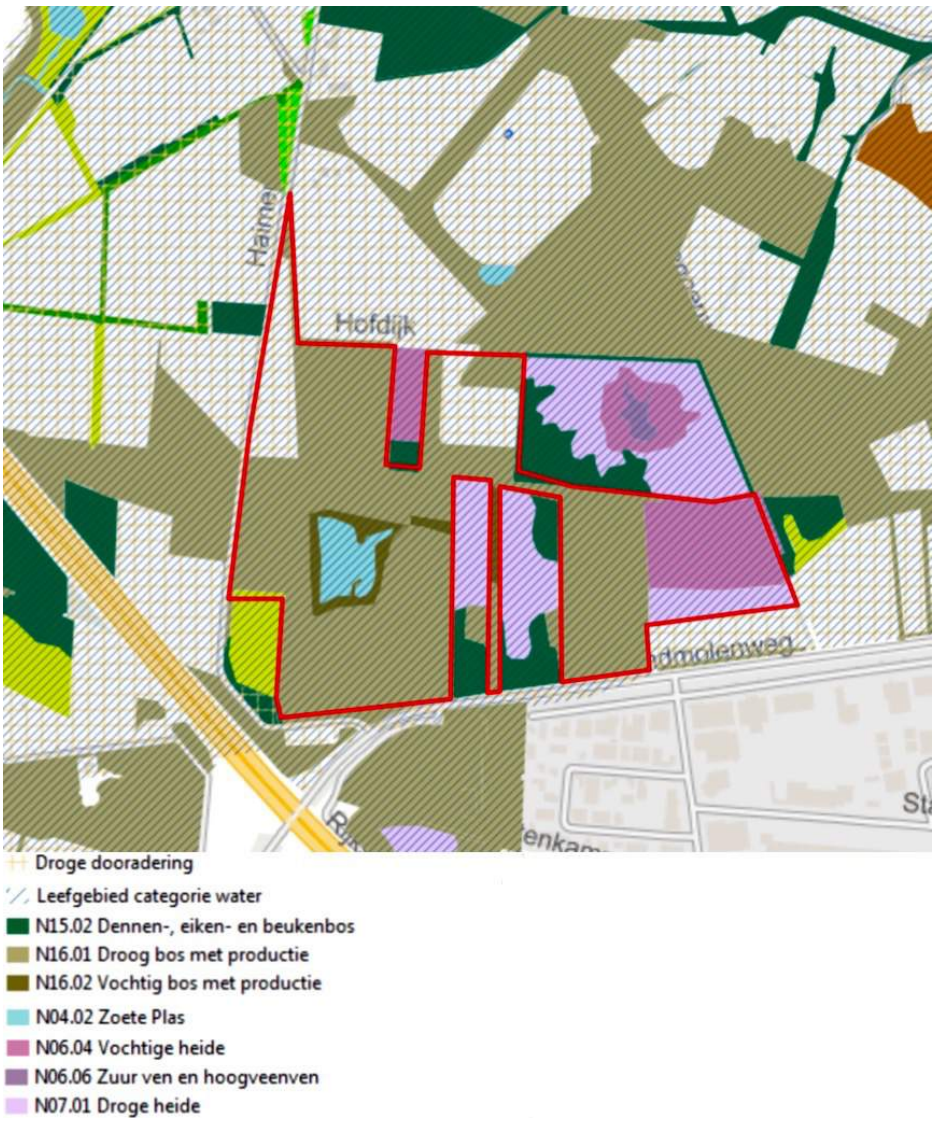
Bij het uitzetten van kap- en rooiwerkzaamheden dient de te verwijderen beplanting nogmaals gecontroleerd te worden op hun belang / functie voor vleermuizen, eekhoorn, boommarter en jaarrond beschermde nesten van vogels. Deze dienen hun functie te behouden. Kap en rooi van beplanting dient daarop aangepast te zijn. Op deze wijze kan blijvend zekerheid worden verkregen over het niet overtreden van verbodsbepalingen.

Voor het ophogen moeten terreindelen in de nabijheid van het Zwarte Ven en die niet zijn voorzien van een bosbeplanting vooraf goed gecontroleerd worden op het voorkomen van levendbarende hagedis en heikikker. Indien deze soorten niet worden aangetroffen kunnen werkzaamheden zonder overtreding van verbodsbepalingen worden uitgevoerd. Worden deze soorten wel aangetroffen dient eerst een nadere uitwerking en eventuele aanpassing van de plannen worden gemaakt waarbij overtreding van verbodsbepalingen wordt voorkomen en indien overtreding van verbodsbepalingen niet is te voorkomen dient eerst een ontheffing te worden verkregen voor uitvoeren van de werkzaamheden.

8 Nee, tenzij toetsing NNN

8.1 Wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN

In de Actualisatie Omgevingsverordening Overijssel 2017 is het NNN (EHS) begrensd en zijn regels gesteld voor de bescherming, instandhouding en ontwikkeling van de aanwezige bijzondere waarden en kenmerken. Het plangebied is geheel begrenst als NNN. De natuurdoelen voor het NNN zijn vastgesteld in het provinciaal Natuurbeheerplan 2018 (2017), dat bestaat uit twee kaarten, respectievelijk de ambitie- en de beheertypenkaart. De beheertypenkaart laat de huidige situatie zien en de ambitiekaart geeft de toekomstige en gewenste situatie weer. Tot slot omvat de omgevingsverordening (2017) een Catalogus Gebiedskenmerken Overijssel. Deze gebiedskenmerken worden gezien als uitgangspunt bij gebiedsontwikkelingen

Figuur 8.1 Plangebied (rood omlijnd) en ligging binnen NNN

Natuurbeheerplan 2018

Conform het Natuurbeheerplan ligt Christinalust in de regio 'Zuid Twente en Netwerkwerkstad Twente' en meer in het bijzonder in het deelgebied 'Landgoederen en beekdalen Enschede/Hengelo'.

Regio 'Zuid Twente en Netwerkwerkstad Twente'

Als belangrijk voor de regio worden gezien de diversiteit van natuur en landschap met een deels hoge kwaliteit en de verwevenheid tussen de functies wonen, werken, recreatie en natuur. Landgoederen zijn een belangrijk aspect hierin. Voor Christinalust relevante natuurontwikkeling die hier binnen wordt nagestreefd zijn:

- Versterking natuurwaarden landgoederen door meer diversiteit en benutting potenties en cultuurhistorische achtergrond
- Hydrologisch herstel natte gebieden.
- Herstel natuurlijk karakter beken en beekdalen.
- behoud / versterking natuur- en landschapswaarden kleinschalig cultuurlandschap.

Deelgebied Landgoederen en beekdalen Enschede/Hengelo

Kenmerkend voor het deelgebied zijn onder andere bossen van het typen Wintereiken-Beukenbos en Vogelkers-essenbos (in beekdalen), Verspreidt komen heidevelden voor. Het streefbeeld voor het deelgebied omvat de volgende voor Christinalust relevante punten:

- Natuurlijke inrichting beken gecombineerd met vochtig schraalland
- Versterking kleinschalige landschapsstructuur middels houtwallen en poelen
- Benutten potenties voor vochtige heide
- Vergroting oppervlak beekbegeleidend bos.

Catalogus Gebiedskenmerken Overijssel

Uit de Catalogus is af te leiden dat voor Christinalust de volgende landschaps- en gebiedstypen van toepassing zijn:

Type	Ambitie	Richting
Beekdalen en natte laagtes	- Betekenis beekdalen als ruimtelijk dragende structuur Verbindende functie van flora en fauna - Waterbeheersing	- Instandhouding en waar mogelijk meer natuurlijke dynamiek - Ontwikkelingen in beekdalen dragen bij aan versterking beeksysteem en vergroting kwaliteit en beleefbaarheid
Dekzandvlakte en ruggen	- Accentuering natuurlijke hoogte verschillen - Accentuering verschillen droog - nat	- Verbetering beleefbaarheid verschillen - Ontwikkeling sluiten aan op de afwisseling beekdalen en dekzandruggen
Landgoederen en buitenplaatsen	- Behoud en herstel historische, landschappelijke en natuurlijke karakter - Uitbouw van die kwaliteiten bij clusters van landgoederen	- Behoud en herstel van het monumentale en historische karakter van bebouwing, tuinen, parken en het landschap

De ambities van het Natuurbeleidsplan en de Catalogus komen met elkaar overeen of liggen in elkaars verlengde en sluiten op elkaar aan.

Uit eerder overleg over Christinalust tussen de provincie Overijssel en NBN is naar voren gekomen dat Christinalust door de provincie niet wordt gezien als een gebied met de hoogste natuurwaarden. Hetgeen ook blijkt uit de veldonderzoek die sinds 2013 hebben plaatsgevonden. Het gebied heeft echter wel potenties voor vergroting van natuurwaarden.

8.2 Effecten op het NNN

De belangrijkste criteria voor de beoordeling van effecten van een ingreep op het NNN zijn:

1 geen netto verlies in oppervlakte, samenhang of kwaliteit;
2 behoud van ambitie.

Beoordeling verlies in oppervlakte, samenhang of kwaliteit

- Het gehele plangebied ligt met uitzondering van de graslandpercelen aan de noordwest- en noordzijde van het plangebied binnen de huidige begrenzing van het NNN. Conform de plannen van NBN blijft het gebied binnen het NNN maar wordt er voor een periode van 60 jaar 3.200 m^2 in beslag genomen voor infrastructuur en bebouwing. Anderzijds kunnen de graslandpercelen aan het NNN worden toegevoegd door in het bestemmingsplan hier ook expliciet de bestemming natuur met nevenfunctie natuurbegraven aan te geven. Het oppervlak dat aan het NNN toegevoegd kan worden is 30.580 m^2. Hiermee leidt het planvoornemen niet tot verlies aan oppervlakte.
- Het inrichtingsplan voorziet in meer natuurlijke beekloop en het benadrukken van de beekloop in het gebied middels een daarop aangepaste bosbeplanting. Daarnaast worden terreindelen opgehoogd. Hierbij wordt aangesloten op oude dekzandruggen. Plaatsen waar eerder dekzandruggen zijn afgegraven worden weer opgehoogd, maar aanvullend daarop worden ook andere terreindelen opgehoogd. Dit leidt tot het benadrukken van natuurlijke terreinverschillen. Middels een nieuwe padenstructuur worden de verschillen beter zichtbaar en beleefbaar. De samenhang van het gebied wordt hiermee vergroot.
- De plannen voorzien in een omvorming van naaldbossen naar gemengde bossen en loofbossen. Daarnaast voorziet het plan in een grotere diversiteit in natuurtypen met meer heide en schraallandvegetaties. Langs de Twekkelerbeek worden potenties voor ontwikkeling van beekbegeleidend bos benut. Binnen het plangebied wordt de verspreiding van exoten als Japanse duizendknoop, rododendron en Amerikaanse vogelkers actief aangepakt. Er worden een aantal poelen aangelegd. Daarnaast wordt bij de ontwikkeling van de natuurbegraafplaats nadrukkelijk rekening gehouden met aanwezige natuurwaarden. De ontwikkelingen leiden tot een betere benutting van de potenties voor natuurontwikkeling en daarmee kwaliteit van het gebied.

Beoordeling behoud ambities

- Er wordt binnen het plangebied meer nadruk gelegd op het beekdal van de Twekkelerbeek door het realiseren van een meer natuurlijk karakter en de ontwikkeling van bijpassende natuurdoeltypen zoals beekbegeleidend bos.
- Aanpassing aan de beek vinden plaats in overleg met het Waterschap. Het Waterschap ziet toe op het behoud van de waterafvoerende functie van de beek en het belang van de beek voor de hydrologie in de omgeving. Aandachtspunt is hierbij ook de waterafvoerende functie voor Enschede bij grote neerslag hoeveelheden.
- Met aanpassingen rond de beek en het herstel van dekzandruggen / ophogen van terreindelen aansluitend op de dekzandruggen worden hoogteverschillen hersteld en benadrukt. Teven worden de verschillen tussen droog en nat benadrukt.
- Door omvorming van naaldhoutbos naar meer geëigende bostypen (wintereiken-beukenbos) en heide- en schraallandvegetaties en het verwijderen van exoten wordt een bijdrage geleverd aan het behoud van het karakter van het landgoed en de natuurlijke kwaliteiten van het landgoed.
- Het landgoed blijft herkenbaar als landgoed en blijft een eenheid vormen met aanliggende landgoederen. Landschappelijke structuren van de verschillende landgoederen lopen in elkaar over en sluiten op elkaar aan waarmee ook de landschappelijke en natuurlijke eenheid tussen de landgoederen behouden blijft en de verbindingen beter worden.

Uit bovenstaande beoordeling kan worden geconcludeerd dat het planvoornemen voor de natuurbegraafplaats Christinalust geen negatief effect heeft op de wezenlijke waarden en kenmerken van het NNN. Het planvoornemen draagt juist bij aan een versterking van die waarden en kenmerken.

8.3 Mitigatie en resterende effecten

Gezien het ontbreken van negatieve effecten op de wezenlijke waarden en kenmerken van het NNN is geen sprake van noodzakelijk mitigatie van effecten.

8.4 Compensatie

Er zijn geen negatieve effecten op de wezenlijke waarden en kenmerken van het NNN. Het toevoegen van 30.580 m^2 aan de noordwestzijde van plangebied aan het NNN weegt ruim op tegen oppervlakte beslag van nieuwe bebouwing en parkeergelegenheid (3.200 m^2). Er is daarom geen sprake van noodzakelijke compensatie van effecten. Deze conclusie wordt gesteund door de Onderbouwing saldobenadering natuurbegraafplaats Christinalust uit 2016 (Stoffelen & Van Limpt, 2016)

9 Literatuur

Aaldenberg, B., A.H. Eugelink, G.J. Hofmeijer, B.W. Knol & J.H. Medenblik, 2008. Onderhoudbeheerplan Beken Twekkelo 2004 – 2014. Waterschap Regge en Dinkel, Almelo.

Het Bosschap, 2010. Gedragscode bosbeheer 2010 – 2015.

Hille Ris Lambers, I. 2016. Natuurbegraafplaats Landgoed Christinalust. Werkprotocol inrichting natuurbegraafplaats in het kader van de Wet natuurbescherming. Bureau Waardenburg Rapportnr. 16-089. Bureau Waardenburg, Culemborg.

Hille Ris Lambers, I. & E.J.F. de Boer, 2017. Natuurbeheer en natuurbegraven op Natuurbegraafplaats Landgoed Christinalust, Werkprotocol beheer en gebruik conform de Wet Natuurbescherming. Bureau Waardenburg Rapportnr. 17-143. Bureau Waardenburg, Culemborg.

Manschot, N. & I. Rensink, 2015. Flora- en faunaonderzoek Natuurbegraafplaats Christinalust, Enschede. Eelerwoude, Goor.

Provincie Overijssel, 2017. Catalogus Gebiedskenmerken Overijssel 12 april 2017.

Provincie Overijssel, 2017. Natuurbeheerplan 2018 provincie Overijssel. Plantekst behorende bij GS-besluit 04 april 2017.

Rensink, I., G. Lubbers, B. Velthuis & N. Manschot, 2015. Inrichtings- en beheerplan Natuurbegraafplaats Christinalust. Eelerwoude, Goor.

RVO, 2016. Brief met kenmerk RVO/2016/377. Besluit tijdelijke verlenging gedragscode.

Stoffelen, G., & P. van Limpt, 2016. Natuurbegraafplaats Christinalust. Onderbouwing saldobenadering. Praedium Coöperatie UA, Vught.

VBNE, 2015. Gedragscode Natuurbeheer 2016-2021. Concept. Inclusief concept goedkeuringsbesluit dd. 18-02-2016 RVO.

Van Limpt, 2017. Inrichtings- en Beheerplan Natuurbegraafplaats Landgoed Christinalust. Praedium Coöperatie UA, Vught.

gisopenbaar.overijssel.nl

overijssel.tercera-ro.nl

ndff-ecogrid.nl

Bijlage 1 Wettelijk kader

1.1 Inleiding

Vanaf 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming (kortweg: Wnb) in werking. Deze wet vervangt de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Boswet. Met de inwerkingtreding van de Wnb zijn de provincies het bevoegde gezag voor de ontheffing- en vergunningverlening voor plannen en projecten en voor het vaststellen van vrijstellingsregelingen. Bij provincie overschrijdende projecten is dit de minister van EZ.

Deze bijlage vat het wettelijk kader samen voor toetsing van ruimtelijke ingrepen en andere handelingen. In paragraaf 1.2 komen algemene bepalingen van de wet aan de orde. Gebiedsbescherming is in de wet beschreven in 'Hoofdstuk 2 Natura 2000-gebieden' en is hier samengevat in paragraaf 1.3. De bescherming van soorten is in de wet beschreven in 'Hoofdstuk 3 Soorten' en in deze bijlage samengevat in paragraaf 1.4. De bescherming van bomen en bos is in de wet beschreven in 'Hoofdstuk 4 Houtopstanden, hout en houtproducten' en is hier samengevat in paragraaf 1.5. Andere onderdelen van de Wnb zoals jacht, schadebestrijding, overlastbestrijding, faunabeheer en omgang met exoten maken geen deel uit van deze bijlage.

1.2 Algemene bepalingen

Art 1.10 De Wet natuurbescherming is gericht op:

- het beschermen en ontwikkelen van de natuur, mede vanwege de intrinsieke waarde, en het behouden en herstellen van de biologische diversiteit;
- het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de natuur ter vervulling van maatschappelijke functies, en
- het verzekeren van een samenhangend beleid gericht op het behoud en beheer van waardevolle landschappen, vanwege hun bijdrage aan de biologische diversiteit en hun cultuurhistorische betekenis, mede ter vervulling van maatschappelijke functies.

Art 1.11 Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving. Deze zorgplicht houdt in elk geval in dat handelingen waarvan redelijkerwijs verwacht mag worden dat ze nadelige gevolgen kunnen hebben voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten achterwege blijven, dan wel dat noodzakelijke maatregelen worden getroffen om negatieve gevolgen te voorkomen, of voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen ze beperkt of ongedaan worden gemaakt.
Art 1.12 Gedeputeerde staten van de provincies dragen zorg voor:

- het nemen van de nodige maatregelen voor de bescherming, de instandhouding of het herstel van biotopen en leefgebieden in voldoende gevarieerdheid voor alle van nature in het wild levende vogelsoorten en planten en dieren en hun habitats van bijlagen II, IV en V bij de Habitatrichtlijn en habitattypen van bijlage I van de Habitatrichtlijn;
- het behoud of het herstel van een gunstige staat van instandhouding van de met uitroeiing bedreigde of speciaal gevaar lopende van nature in het wild voorkomende dier- en plantensoorten;
- de totstandkoming en instandhouding van een samenhangend landelijk ecologisch netwerk, genaamd Natuurnetwerk Nederland.

Gedeputeerde staten kunnen gebieden buiten het Natuurnetwerk Nederland aanwijzen die van provinciaal belang zijn vanwege hun natuurwaarden of landschappelijke waarden, met inachtneming van hun cultuurhistorische kenmerken. Deze gebieden worden aangeduid als ‘bijzondere provinciale natuurgebieden’ en ‘bijzondere provinciale landschappen’.

1.3 Natura 2000-gebieden

Het is verboden om, zonder vergunning, de wezenlijke waarden en kenmerken van Natura 2000-gebieden aan te tasten. Dit is het geval als het behalen van de instandhoudingsdoelen (ernstig) wordt bemoeilijkt.
Om dat voor de in dit rapport beoordeelde ingreep effecten op beschermde natuurgebieden zijn uitgesloten, wordt het toetsingskader van de Wet natuurbescherming met betrekking tot Natura 2000-gebieden hier verder niet toegelicht.

1.4 Soorten

Verbodsbepalingen
De Wnb onderscheid bij de bescherming van soorten drie beschermingsregimes:

Art. 3.1 *Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn*

1. Het is verboden opzettelijk in het wild levende vogels (VR artikel 1) te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld onder 1 te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld onder 1 te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld onder 1 opzettelijk te storen.
5. Het verbod, opzettelijk storen, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Het ministerie heeft een lijst gemaakt van soorten vogels die hun nest doorgaans het hele jaar door of telkens opnieuw gebruiken. Deze nesten zijn jaarrond beschermd[8]. Voor andere soorten geldt dat de nesten alleen beschermd zijn wanneer zij (in het broedseizoen) in gebruik zijn.

Art. 3.5 *Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn*

1. Het is verboden in het wild levende **dieren** (HR bijlage IV, VvBern Bijlage II, VvBonn Bijlage I) opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld onder 1 opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld onder 1 in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld onder 1 te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden **planten** (HR bijlage IV, VvBern Bijlage I) in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken, te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Art. 3.10 *Beschermingsregime andere soorten*

1. Het is verboden in het wild levende **zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers** van de soorten, genoemd in de bijlage bij de Wet, onderdeel A, natuurbescherming opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld onder 1 opzettelijk te beschadigen of te vernielen.
3. Het is verboden **vaatplanten** genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij de Wet natuurbescherming, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken, te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Ontheffingen en vrijstellingen

Gedeputeerde staten kunnen een ontheffing verlenen van verboden die gelden voor Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn (Art 3.3), Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn (Art 3.8) en Beschermingsregime andere soorten (Art 3.10 lid 2). Provinciale staten en de Minister kunnen bij verordening vrijstelling verlenen van deze verboden (Art 3.3, Art 3.8)

Een ontheffing of een vrijstelling wordt uitsluitend verleend als aan de volgende voorwaarden is voldaan:

- er bestaat geen andere bevredigende oplossing,
- er is voldaan aan een in Art 3.3 dan wel Art 3.8 genoemd belang,
- er is geen sprake van een verslechtering van de (gunstige) staat van instandhouding van de desbetreffende soort.

Aan een ontheffing kunnen voorwaarden worden gesteld om schade te beperken of te compenseren zodat er geen afbreuk wordt gedaan aan de SvI.

[8] Zie de Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingrepen, ministerie van LNV, augustus 2009.

Art 3.3, Art 3.8 De verboden voor zijn niet van toepassing op handelingen ten behoeve van instandhoudingsmaatregelen en handelingen in het kader van een Natura 2000-beheerplan of een vastgesteld programma (zoals bijvoorbeeld de PAS).

Art. 3.10 Voor soorten vallend onder '*Beschermingsregime andere soorten*' kan de provincie een vrijstelling verlenen voor handelingen in het kader van de **ruimtelijke inrichting of ontwikkeling** van gebieden en **bestendig beheer of onderhoud**.

Art. 3.31 De hierboven genoemde verboden onder de drie beschermingsregimes zijn niet van toepassing op handelingen die zijn beschreven in en aantoonbaar worden uitgevoerd overeenkomstig een door Onze Minister goedgekeurde **gedragscode** en die plaatsvinden in het kader van bestendig beheer of onderhoud en ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

1.5 Houtopstanden

Hoofdstuk 4, paragraaf 4.1 van de Wnb regelt de verbodsbepalingen ten aanzien van houtopstanden.

Art. 4.1 De bepalingen in § 4.1 hebben o.a. geen betrekking op houtopstanden binnen de bebouwde kom, op erven of in tuinen, wegbeplantingen, beplanting langs rijkswegen, boomsingels en in het geval van het dunnen van een houtopstand.

Art. 4.2 Het is verboden een houtopstand geheel of gedeeltelijk te vellen of te doen vellen, met uitzondering van het periodiek vellen van griend- of hakhout, zonder voorafgaande melding daarvan bij gedeputeerde staten.

Art. 4.3 Als een houtopstand geheel of gedeeltelijk is geveld, met uitzondering van het periodiek vellen van griend- of hakhout, geldt een plicht tot herbeplanten van dezelfde grond binnen drie jaar na het vellen.

Art. 4.4 De bepalingen in § 4.1 zijn eveneens niet van toepassing als het vellen van houtopstanden en herbeplanten wordt gerealiseerd overeenkomstig een door Onze Minister goedgekeurde gedragscode.

In de artikelen van § 4.1 zijn meer uitzonderingen aangegeven.

Bijlage 2 Inrichtingsschets

INRICHTINGSSCHETS
Natuurbegraafplaats Christinalust
0 30 60 120 180 240 300
Meters
Esri Nederland, Beeldmateriaal NL

PRAEDIUM
samen buiten ondernemen

Onderbouwing saldobenadering

Natuurbegraafplaats Landgoed Christinalust

juni 2017

PRAEDIUM
samen buiten ondernemen

natuurbegraven nederland

project	Natuurbegraafplaats Landgoed Christinalust
onderwerp	Onderbouwing saldobenadering
opdrachtgever	Natuurbegraven Nederland
datum	Juni 2017
opstellers	Paul van Limpt (Praedium Coöperate UA)
contactgegevens	Praedium Coöperatie UA Huize Muyserick, Maurick 1, 5261 NA Vught

Inhoudsopgave

1. Inleiding 5

2. Wettelijk kader 5

3. Onderbouwing saldobenadering 7
   - 3.1 Omvang gebied waarop de gebiedsvisie betrekking heeft 7
   - 3.2 Doelen van de gebiedsvisie 7
   - 3.3 Compensatie van het verlies van ecologische waarden 11
   - 3.4 Wijze waarop uitvoering gebiedsvisie is verzekerd 13

Luchtfoto van de toekomstige natuurbegraafplaats

1. Inleiding

Voorliggende onderbouwing saldobenadering maakt onderdeel uit van het bestemmingsplan Natuurbegraafplaats Landgoed Christinalust, dat een natuurbegraafplaats mogelijk maakt op Landgoed Christinalust.

De inrichting van de natuurbegraafplaats op Landgoed Christinalust in het Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen EHS) bestaat uit een aantal samenhangende handelingen waarvan enkele afzonderlijk een negatief effect hebben op het NNN, maar waarvan de gecombineerde uitvoering leidt tot een vergroting van het oppervlak en de verbetering van de kwaliteit en samenhang van het NNN op gebiedsniveau.

Ten behoeve van de bestemmingswijziging voor Natuurbegraafplaats Landgoed Christinalust wordt gebruik gemaakt van het artikel '2.7.4 Afwijkingsmogelijkheden' uit de Omgevingsverordening van de provincie Overijssel 2017. Dit artikel maakt afwijking van het beschermingsregime van het NNN mogelijk middels een saldobenadering waarbij aangetoond wordt dat de combinatie van samenhangende handelingen leidt tot een vergroting van het oppervlak en de verbetering van de kwaliteit van het NNN in dit gebied.

Het Inrichtings- en Beheerplan van Natuurbegraafplaats Christinalust kan worden beschouwd als de in artikel 2.7.4 lid 4 genoemde gebiedsvisie. In voorliggend document wordt de saldobenadering toegepast op de gebiedsvisie van het Inrichtings- en Beheerplan.

2. Wettelijk kader

In artikel 2.7.4 van de Omgevingsverordening is opgenomen wat de gebiedsvisie ter onderbouwing van de saldobenadering moet beschrijven:

1. de omvang van het gebied waarop de gebiedsvisie betrekking heeft;
2. de doelen van de gebiedsvisie, in het bijzonder wat betreft de verbetering van de kwaliteit en kwantiteit van het Natuurbetwerk Nederland waardoor een beter functionerend natuurnetwerk ontstaat;
3. op welke wijze het verlies van ecologische waarden en kenmerken én areaal wordt gecompenseerd;
4. op welke wijze de uitvoering van de gebiedsvisie is verzekerd.

In de volgende paragrafen worden deze punten uitgewerkt.

Inrichtingsschets van de toekomstige natuurbegraafplaats

3. Onderbouwing saldobenadering

3.1 Omvang gebied waarop de gebiedsvisie betrekking heeft

Het plangebied voor de natuurbegraafplaats beslaat 28,5 hectare. Hiervan ligt 25,3 hectare binnen het NNN (zie kaart NNN hiernaast en beheertypekaart op pagina 10). Drie hectare bestaat uit landbouwgrond, gelegen in de zone 'Ondernemen met natuur en water', buiten het NNN.

3.2 Doelen van de gebiedsvisie

Het doel van de realisatie van de natuurbegraafplaats is het bieden van een laatste rustplaats voor mensen in de natuur. Door het gebied de functie natuurbegraven te geven, worden de huidige natuurwaarden versterkt, wordt nieuwe natuur ontwikkeld en wordt de biodiversiteit vergroot. De natuurbegraafplaats wordt een gebied met hoge natuurwaarden dat, onafhankelijk van overheidssubsidies, beheerd wordt als natuurgebied, ook na het beëindigen van de functie van natuurbegraven. Daarnaast wordt een impuls gegeven aan de cultuurhistorische en recreatieve waarden van het gebied.

Natuurontwikkeling
In de gebiedsvisie zijn verschillende maatregelen opgenomen die ervoor moeten zorgen dat de kwaliteit en kwantiteit van het NNN verbetert, waardoor een beter functionerend natuurnetwerk ontstaat. Hierbij staat de versterking van bestaande natuurwaarden in en rond het plangebied centraal.
De natuurontwikkeling van het gebied richt zich op het omvormen van de huidige monotone naaldhoutopstanden naar gemengde loofhoutopstanden en meer open terreinen met heide en vochtige en droge schraalgraslanden. Concrete natuurontwikkelingsmaatregelen zijn:

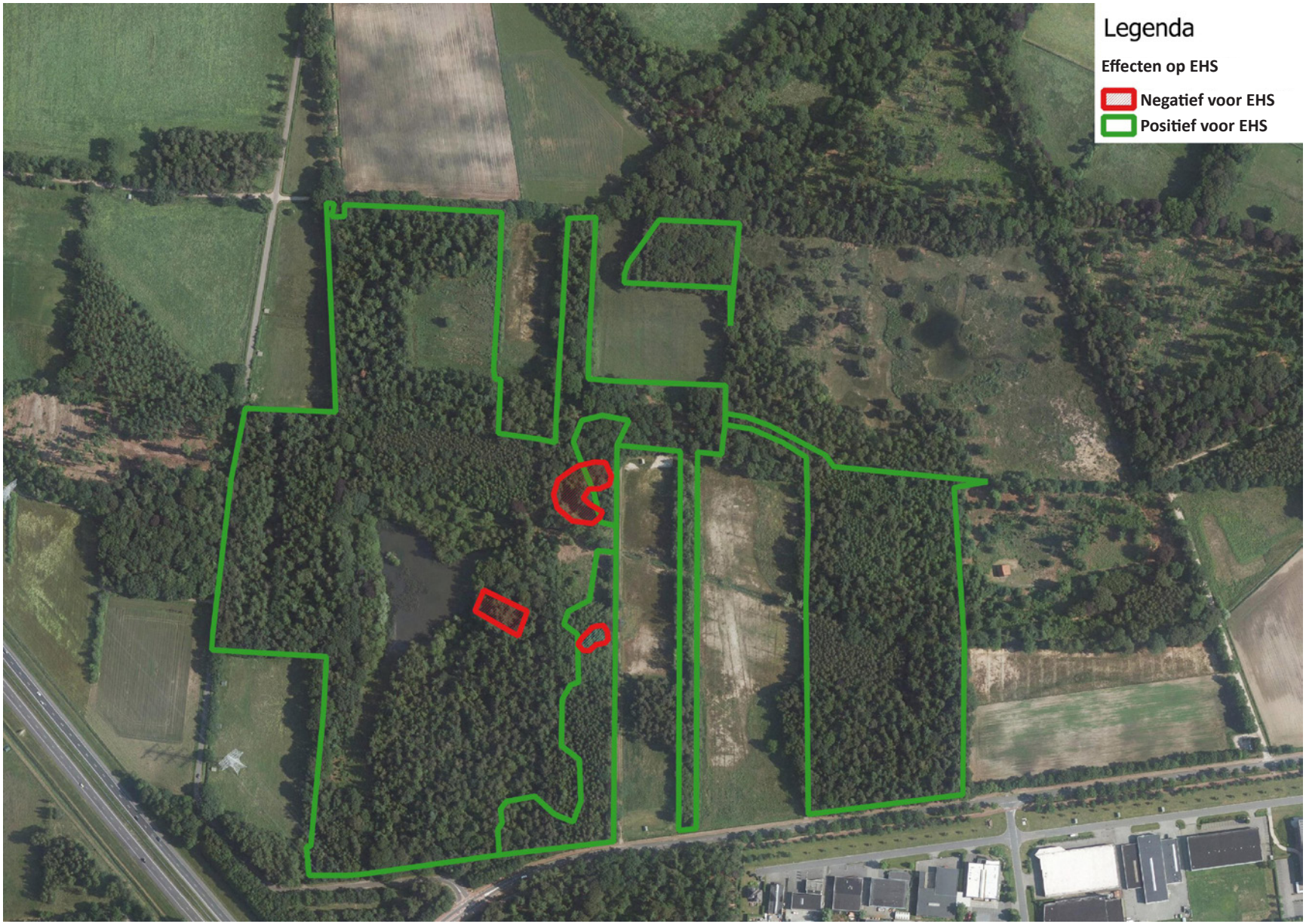
- Een gedeelte van de soorten- en structuurarme naaldhoutopstanden worden omgevormd naar gemengde loofhoutopstanden met structuurrijke mantel- en zoomvegetaties. Waardevolle (oude) boselementen en bomen blijven behouden.
- De open terreindelen worden ontwikkeld schrale graslandtypen en droge en vochtige heide.
- De oevers van de waterplas worden verflauwd. De open ruimte rond de plas wordt vergroot.
- De natte corridor van de Twekkeler beek wordt versterkt door het graven van nieuwe poelen in het noordoosten van het plangebied.

De inrichting van de natuurbegraafplaats wordt zo vormgegeven dat er een natuurlijke verbinding ontstaat voor heide- en bosgebonden soorten in oost-westelijke richting. Tevens wordt hiermee aangesloten op de natuur rond het nog aan te leggen ecoduct over de A35. De nieuw te ontwikkelen natuurtypen zijn 'gebiedseigen', ze komen van nature voor in dit landschap (zoals de gemengde loofhoutopstanden) of passen bij het karakteristieke heidelandschap van rond 1850 (zoals de schrale graslanden en heidetypen). Op pagina 10 is de door NBN voorgestelde nieuwe natuurbeheertypekaart afgebeeld.

De natuurontwikkeling op natuurbegraafplaats Christinalust heeft een positief effect op het NNN.

Kaart NNN met plangebied toekomstige natuurbegraafplaats. Groen gevuld is NNN, groen gestreept is Zone ONW

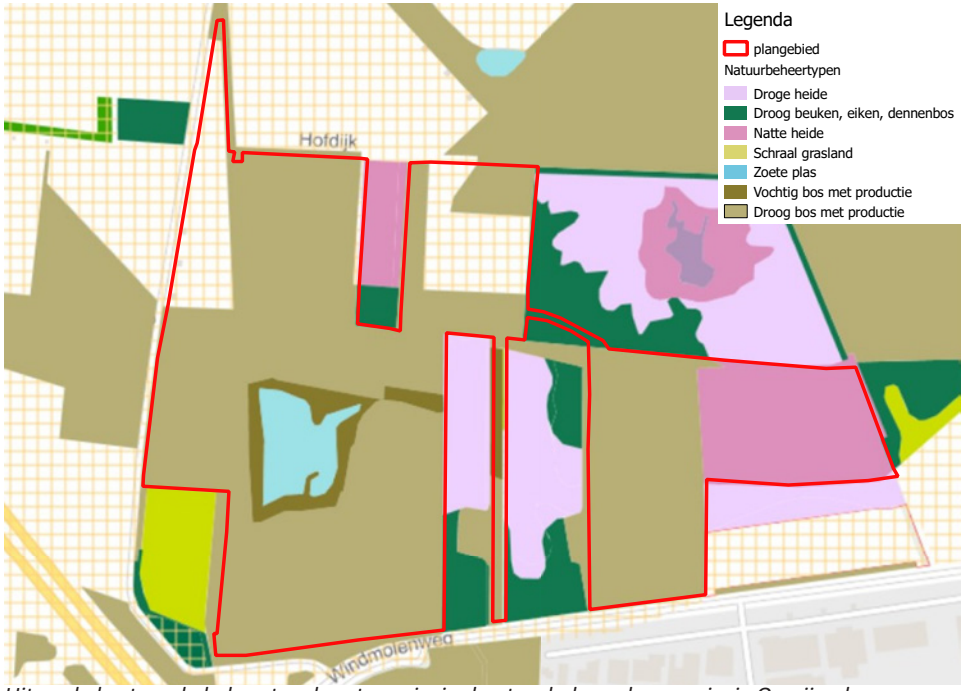
Effecten op het NNN

Versterking cultuurhistorische waarden
De beheerschuur wordt gerestaureerd en het theehuis wordt beleefbaar gemaakt. De beheerschuur behoudt zijn functie en zal gebruikt worden voor de opslag van materialen. De spoordijk en spoorbrug zijn twee cultuurhistorisch waardevolle elementen. Deze worden vrij gemaakt van beplanting en opgenomen in de recreatieve routestructuur.

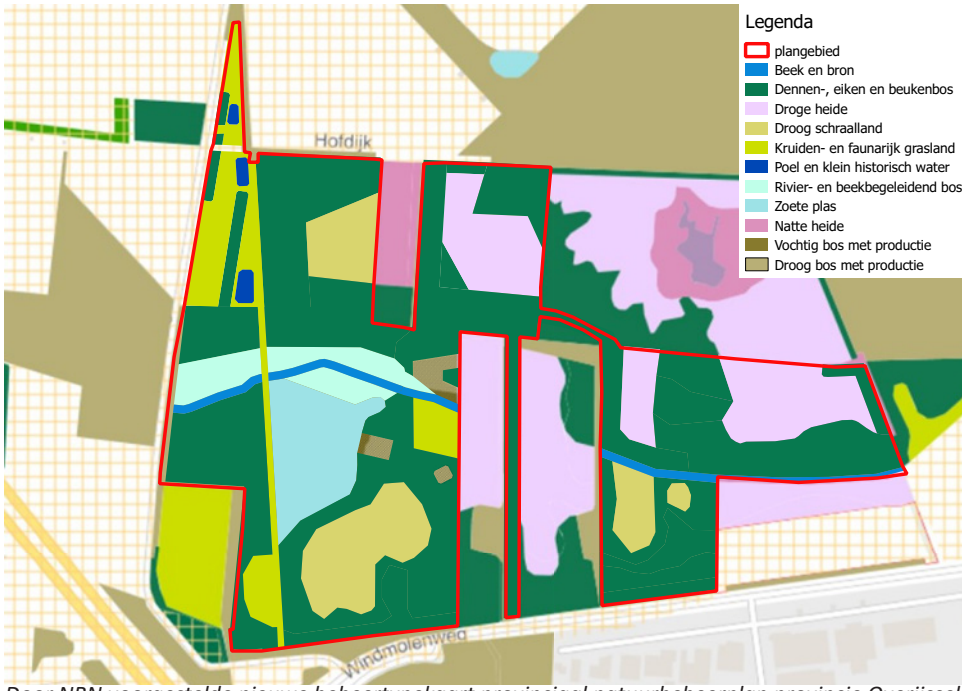
De versterking van de cultuurhistorische waarden hebben geen effect op het NNN.

Natuurbegraven
De functie natuurbegraven maakt de natuurontwikkeling en de versterking van de cultuurhistorische en recreatieve waarden mogelijk. Om deze functie te kunnen vervullen is het nodig een aantal voorzieningen te realiseren binnen het gebied, zoals een ceremonieruimte/informatieruimte, twee parkeerplaatsen met boskarakter en de nieuwe, halfverharde padenstructuur. Daarnaast dienen delen van het terrein te worden opgehoogd.

- Ceremonieruimte/informatieruimte: De ceremonieruimte komt centraal in het gebied te liggen, vlakbij de waterplas. Het gebouw wordt bij beëindiging van de functie natuurbegraven verwijderd. Het bouwvlak voor dit gebouw zal een oppervlakte hebben van 1000m2.
  De ceremonieruimte/informatieruimte heeft een negatief effect op het NNN.
- Parkeerplaatsen met boskarakter: De twee parkeerplaatsen worden in een half verharding uitgevoerd en zullen plaats bieden aan 60 auto's. Het parkeren vindt plaats tussen de bestaande bomen, waardoor de impact op de natuur zo klein mogelijk is. De parkeerplaatsen zullen in totaal een oppervlakte krijgen van 2.200m2.
  De parkeerplaatsen hebben een negatief effect op het NNN.
- Padenstructuur: Door de aanleg van een nieuwe wandelpadenstructuur wordt het gebied beter beleefbaar gemaakt voor bezoekers. Daar waar nu geen paden aanwezig zijn treedt enige verstoring op. Vergroten van de toegankelijkheid van het gebied is echter wel gewenst. De ervaring op de natuurbegraafplaatsen van NBN die reeds in exploitatie zijn is dat recreatie en natuurbegraven goed samen gaan.
  Per saldo heeft de nieuwe padenstructuur geen effect op het NNN.
- Ontsluitingsweg: De hoofdentree van de natuurbegraafplaats ligt in het zuiden, aan de Windmolenweg. De toegang tot de natuurbegraafplaats geschiedt via een bestaande weg. Er hoeft geen nieuwe ontsluitingsweg aangelegd te worden.
  De ontsluitingsweg heeft geen negatief effect op het NNN.
- Ophogen: Om natuurbegraven mogelijk te maken op landgoed Christinalust is het nodig bepaalde delen van het plangebied op te hogen. Het ophogen gebeurt zoveel mogelijk met gebiedseigen materiaal en gaat uit van de natuurlijke morfologie van de bodem. Zo wordt in het zuiden van het plangebied een vergraven dekzandrug hersteld. De ophogingen in het noorden van het plangebied zijn soortgelijk van aard.
  Bij de ophogingen wordt de bodem opgehoogd met zand en wordt een afdeklaag aangebracht bestaande uit heideplagsel uit nabijgelegen natuurgebieden en/of compost. Hiermee wordt een natuurlijke uitgangsituatie nagebootst waar op zich een berken-eikenbos (passend bij droge omstandigheden) of een droge heidevegetatie kan gaan ontwikkelen.
  Het effect op het NNN door ophogen is neutraal.
- Graven: Het begraven in de natuur gaat gepaard met graafwerkzaamheden. Bij het delven en dichten van een graf wordt erop gelet dat de verschillende bodemlagen in dezelfde volgorde teruggebracht worden in de grond. De toplaag van de bodem wordt daarbij apart gehouden en, afhankelijk van de toestand van de bodem en vegetatie, weer teruggelegd of verwijderd. Op deze manier kan door natuurbegraven de bodemverschraling en vegetatieontwikkeling gestuurd worden. Doordat graven daarna niet meer verstoord worden, zal de vegetatie zich volledig herstellen. Doordat grafversierselen niet zijn toegestaan treedt ook hierdoor geen verstoring op.
  Tijdens de exploitatie van de natuurbegraafplaats wordt een ecologisch werkprotocol gehanteerd waarmee er zorg voor gedragen wordt dat geen enkele handeling (ook het begraven niet) in strijd is met de Flora- en faunawet.
  Het effect op het NNN door het graven van natuurgraven is neutraal.

Uitsnede bestaande beheertypekaart provinciaal natuurbeheerplan provincie Overijssel

Door NBN voorgestelde nieuwe beheertypekaart provinciaal natuurbeheerplan provincie Overijssel voor natuurbegraafplaats Christinalust

Effecten van maatregelen op NNN door natuurbegraven

Maatregelen	Oppervlakte	Effect op NNN
Natuurontwikkeling bestaande natuur	25 hectare	positief
Bouw ceremonieruimte	0,1 hectare	negatief
Aanleg parkeerplaats	0,22 hectare	negatief
Ophogen	10,2 hectare	neutraal

Compensatiemaatregelen van het verlies van ecologische waarden

Maatregelen	Oppervlakte	Effect op NNN
Aanleg en ontwikkeling van nieuwe natuur in zone ondernemen met natuur'	3 hectare	positief

Tabel met effecten van maatregelen op NNN door natuurbegraven op natuurbegraafplaats Christinalust

De vegetatie ontwikkelt zich op een gedicht natuurgraf snel. Op de foto is een graf op Heidepol te zien van circa 3 jaar oud. In het midden is de boomschijf, die dient als grafmarkering, nog te zien. Daarnaast nemen grassen, kruiden en struikvormers de overhand.

Op de kaart 'Effecten op het NNN' (pagina 8) is een overzicht te zien van de te nemen maatregelen ten behoeve van de ontwikkeling van de natuurbegraafplaats met positieve en negatieve effecten op de kwaliteit en kwantiteit van het NNN. Geconcludeerd kan worden dat door de realisatie van de natuurbegraafplaats en de natuurontwikkeling die daarmee gepaard gaat, ervoor gezorgd wordt dat het NNN in kwalitatieve zin verbeterd wordt. In kwantitatieve zin gaat het NNN er door de bouw van de ceremonieruimte en de aanleg van de parkeerplaatsen op achteruit. Het ophogen van het terrein zorgt voor een tijdelijke achteruitgang van de waarden van het NNN. Deze verliezen worden gecompenseerd.

3.3 Compensatie van het verlies van ecologische waarden

De negatieve effecten veroorzaakt door de ontwikkeling van de natuurbegraafplaats worden gecompenseerd door de aanleg van drie hectare nieuwe natuur binnen de zone 'ondernemen met natuur en water'. De bestemming van de gronden wordt gewijzigd van 'landbouw' naar 'natuur'. Deze gronden liggen binnen het plangebied, tegen het NNN en worden op dit moment ook nog landbouwkundig gebruikt. Door een maai- en afvoerbeheer zullen deze gronden ontwikkelen naar een mozaïek van droge schraallanden en droge heidevegetaties. Ook worden delen van deze gronden ingericht als loofbos. De graslandpercelen zullen gaan bestaan uit een mix van verschillende gras- en struiksoorten als borstelgras, bochtige smele, struikheide, en brem. Aan de randen zullen door een extensief beheer (eens in de 2-3 jaar maaien en extensief afzetten van houtige beplanting) mantel- en zoomvegetaties de kans krijgen om te groeien. Het beheer van de delen die ontwikkeld worden naar loofbos bestaat uit periodiek open plekken maken voor meer structuurvariatie en een gevarieerde leeftijdsopbouw van de bosopstand.

De nieuwe natuurpercelen zorgen voor een groter en robuuster natuurgebied met hoge natuurwaarden en dragen daarmee bij aan het vergroten en versterken van het NNN op gebiedsniveau.

Nieuwe natuur op natuurbegraafplaats Landgoed Christinalust

3.4 Wijze waarop uitvoering gebiedsvisie is verzekerd

Middels een overeenkomst met de gemeente en een voorwaardelijke verplichting in de regels van het nieuwe bestemmingsplan wordt de uitvoering van de gebiedsvisie verzekerd. Middels de voorwaardelijke verplichting wordt geborgd dat de natuurbegraafplaats pas in gebruik genomen kan worden nadat de inrichting van het plangebied conform de gebiedsvisie is uitgevoerd. De 3 hectare landbouwgrond die omgezet wordt naar natuur krijgt bovendien in het nieuwe bestemmingsplan de bestemming natuur waarmee de natuurfunctie voor de toekomst juridisch verankert is.

Nadat alle graven zijn uitgegeven en de laatste begrafenis is geweest, eindigt de functie van natuurbegraafplaats. De eigenaar van het landgoed neemt dan het beheer en onderhoud weer over. Door NBN wordt een stichting opgericht waarbinnen gedurende de exploitatie van de natuurbegraafplaats een vermogen wordt opgebouwd ten behoeve van het natuurbeheer op landgoed Christinalust in de toekomst.

Sfeerbeeld heischraal grasland en mantel- en zoomvegetaties

Sfeerbeeld droge heide

Natuurbegraafplaats Landgoed Christinalust

Werkprotocol inrichting Landgoed Christinalust met het oog op het mogelijk maken van natuurbegraven in het kader van de Wet natuurbescherming

I. Hille Ris Lambers

Bureau Waardenburg bv
Ecologie & landschap
Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10, Fax 0345 51 98 49
E-mail info@buwa.nl www.buwa.nl

Natuurbegraafplaats Landgoed Christinalust
Werkprotocol inrichting Landgoed Christinalust met het oog op het mogelijk maken van natuurbegraven in het kader van de Wet natuurbescherming

drs. ing. I. Hille Ris Lambers

Status uitgave: eindversie 2

Rapportnummer:	17-157
Projectnummer:	17-0587
Datum uitgave:	november 2017
Foto's omslag:	Bureau Waardenburg bv
Projectleider:	drs. ing. I. Hille Ris Lambers
Naam en adres opdrachtgever:	Natuurbegraven Nederland Stationsweg 23, 5211 TV 's-Hertogenbosch
Referentie opdrachtgever:	gunning per email dd.2 juni 2016
Akkoord voor uitgave:	ir. E.J.F. de Boer
Paraaf:	

Graag citeren als: Hille Ris Lambers, I. 2017. Natuurbegraafplaats Landgoed Christinalust. Werkprotocol inrichting Landgoed Christinalust met het oog op het mogelijk maken van natuurbegraven in het kader van de Wet natuurbescherming. Bureau Waardenburg Rapportnr. 17-157. Bureau Waardenburg, Culemborg.

Trefwoorden: Christinalust, natuurbegraven, inrichting, werkprotocol.

Bureau Waardenburg bv is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Bureau Waardenburg bv. Opdrachtgever hierboven aangegeven vrijwaart Bureau Waardenburg bv voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Bureau Waardenburg bv / Natuurbegraven Nederland
Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, digitale kopie of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Bureau Waardenburg bv, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg bv is door CERTIKED gecertificeerd overeenkomstig ISO 9001:2008.

Bureau Waardenburg bv
Onderzoek en advies voor ecologie en landschap

Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10
info@buwa.nl www.buwa.nl

Voorwoord

Natuurbegraven Nederland en familie Jordaan zijn voornemens op Landgoed Christinalust een natuurbegraafplaats te realiseren. Natuurbegraven Nederland streeft hierbij een verbetering van de natuurkwaliteit en een duurzame instandhouding van Landgoed Christinalust na.
Ten behoeve van de natuurontwikkeling en inrichting van de natuurbegraafplaats zijn natuuronderzoeken uitgevoerd. De conclusie van deze onderzoeken is dat voor de inrichting van de natuurbegraafplaats een ecologisch werkprotocol nodig is vanwege het voorkomen van een aantal beschermde soorten.
Bureau Waardenburg is gevraagd het werkprotocol voor de ontwikkeling van de natuurbegraafplaats op te stellen. Dit is uitgevoerd door I. Hille Ris Lambers.

Begeleiding vanuit de opdrachtgever heeft plaatsgevonden door dhr. W. Peters. Wij danken hem hartelijk voor de prettige samenwerking.

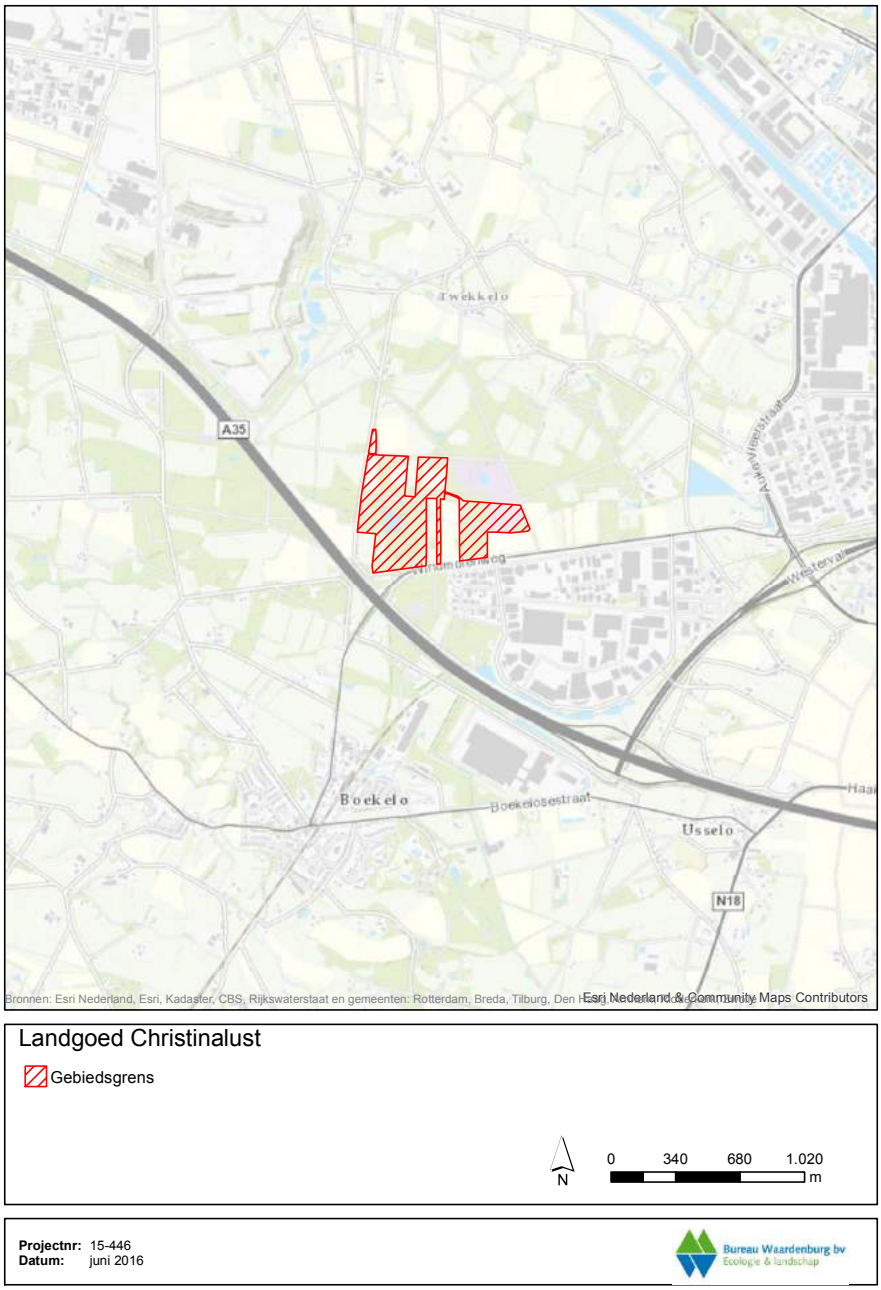
Inhoud

Voorwoord 3
1 Inleiding 7
1.1 Plangebied en voorziene ingrepen 7
1.2 Resultaten quick scan 8
2 Werkprotocol 9
2.1 Algemeen 9
2.2 Betrokkenen 9
2.3 Communicatie 10
2.4 Ecologisch dossier 11
2.5 Calamiteiten 11
2.6 Omgangsregels steenmarter en eekhoorn 12
2.7 Omgangsregels vleermuizen 13
2.8 Omgangsregels amfibieën 13
2.9 Omgangsregels reptielen 15
2.10 Omgangsregels vogels 16
3 Literatuur 17
Bijlage 1 Inrichtingsplan 18
Bijlage 2 Herkenning beschermde soorten 20
Bijlage 3 Waarnemingenformulier Landgoed Christinalust 23
Bijlage 4 Calamiteitenformulier 25

1 Inleiding

1.1 Plangebied en voorziene ingrepen

Familie Jordaan en Natuurbegraven Nederland heeft een plan opgesteld voor de natuurontwikkeling van landgoed Christinalust inclusief voor de inrichting van een natuurbegraafplaats. Het landgoed ligt ten westen van Enschede.

Figuur 1. Ligging Landgoed Christinalust (zwarte lijn) (ondergrond: Data by OpenStreetMap.org contributors under CC BY-SA 2.0 license).

In het kader van het herstel van de natuurkwaliteit en het creëren van de natuurlijke verbinding parallel aan de Twekkelerbeek worden de volgende inrichtingsmaatregelen uitgevoerd (Van Limpt, 2017):

- herstel dekzandrug;
- graven van drie amfibieënpoelen van 850, 500 en 300m^2;
- vergroten van de bestaande ven naar 16.700 m^2;
- bosomvorming naar inheems loofbos (78.300 m^2);
- bosomvorming naar halfopen natuur door eenmalige kap (25.500 m^2).

Om natuurbegraven mogelijk te maken worden de volgende inrichtingsmaatregelen genomen (Van Limpt, 2017):

- bouw van een ceremonieruimte/informatieruimte (550m^2);
- restauratie van de bosbouwschuur;
- aanleg twee parkeerplaatsen in halfverharding met boskarakter: Een kleine parkeerplaats voor 10 auto's (300 m^2) en een grote voor 50 auto's (1.900m^2);
- aanleg nieuwe en herstel bestaande halfverharde paden (padlengte totaal 5,2 km);
- ophogen gronden (42.000 m^3);

Voor onderhavig werkprotocol voor de inrichting zijn alleen de maatregelen / ingrepen in het eerste jaar relevant. Voor het gebruik van de natuurbegraafplaats wordt gewerkt conform een apart daar voor opgesteld werkprotocol (zie Hille Ris Lambers & De Boer, 2017).

1.2 Resultaten quick scan

Ten behoeve van de inrichting van de natuurbegraafplaats is een natuuronderzoek uitgevoerd (De Boer, 2017). Dit is nog aangevuld met een apart onderzoek naar het voorkomen van heikikker en levendbarende hagedis (Brandjes, 2017 *in prep*).
De conclusie van al het natuuronderzoek is dat voor de inrichting van de natuurbegraafplaats een ecologisch werkprotocol nodig is vanwege de aanwezigheid van onderstaande beschermde soorten:

- vleermuizen: gewone dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis, en watervleermuis (§ 3.2 Wnb).
- diverse soorten zoogdieren: waaronder een aantal algemene soorten (zoals egel, ree, konijn, haas, diverse muizensoorten) maar ook eekhoorn en mogelijk steenmarter en das (§ 3.3 Wnb).
- andere beschermde soorten amfibieën (§ 3.3 Wnb).
- algemene vogels (§ 3.1 Wnb).
- mogelijk zijn havik en ook buizerd aanwezig met een jaarrond beschermd nest (§ 3.1 Wnb).

Uit de quick scan en het aanvullende veldonderzoek is gebleken dat binnen de delen van het plangebied waar inrichtingsmaatregelen zijn voorzien geen heikikker en levendbarende hagedis voorkomt. Uit voorzorg zijn echter enkele omgangsregels gegeven voor deze soorten voor het geval er een calamiteit voordoet in de zin dat er alsnog een exemplaar binnen het plangebied wordt aangetroffen.

2 Werkprotocol

2.1 Algemeen

- Bij afwijking van dit werkprotocol bestaat de kans op het overtreden van bepalingen en verboden uit de Wet natuurbescherming (in vervolg te noemen Wnb).
- Voor de beschreven ecologische begeleiding moet een ter zake kundige[1] worden ingeschakeld.
- In gevallen waarin het niet mogelijk is de aangegeven beschermende maatregelen te treffen of soorten worden aangetroffen waar in dit werkprotocol geen maatregelen voor zijn beschreven moet direct advies van een ter zake kundige worden ingewonnen.
- In dit protocol zijn ook omgangsregels ten aanzien van verblijfplaatsen van enkele soorten opgenomen die momenteel niet binnen het plangebied voorkomen maar die wel in de omgeving kunnen voorkomen en die het plangebied ook als onderdeel van hun leefgebied kunnen hebben. Deze omgangsregels zijn met name bedoeld voor het geval deze soorten zich in de tussentijd alsnog in het plangebied vestigen

2.2 Betrokkenen

Opdrachtgever:
Natuurbegraven Nederland
dhr. R. Fleury
Postbus 979
5201 AT Den Bosch

Opdrachtnemer:
Zodra bekend, hier in te vullen.
….
Uitvoerder:
Zodra bekend, hier naam projectleider aannemer in te vullen
….

Ter zake kundige:
Bureau Waardenburg
mw. I. Hille Ris Lambers
dhr. E.F.J. de Boer
Postbus 365
4100 AJ Culemborg
0345-512710

[1] Onder een ter zake kundige wordt door bevoegd gezag verstaan: een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De wijze waarop kennis dient te zijn opgedaan is in de verleende ontheffing nader uitgeschreven.

2.3 Communicatie

Opdrachtnemer / Aannemer
De uitvoerder:

- houdt voortgangsoverleggen met Natuurbegraven Nederland
- neemt vóór aanvang van de werkzaamheden het werkprotocol door met de ter zake kundige.
- betrekt de ter zake kundige bij de werkzaamheden zodra het werkprotocol daartoe aanleiding geeft, zoals voorafgaand en in het broedseizoen maar ook in andere voorkomende gevallen waar mogelijk vernielen of verstoren van verblijfplaatsen (levendbarende hagedis, heikikker) aan de orde kan zijn.
- onderhoudt gedurende de uitvoering van het werk minimaal eens in de week telefonisch of per mail contact met de ter zake kundige over de vorderingen van de werkzaamheden.
- instrueert de medewerkers / uitvoerend personeel middels toolboxmeetings en via dagelijkse instructies en maakt hiervan een verslag.
- vult de waarnemingenformulieren in indien tijdens het werk waarnemingen van reeds bekende en nieuwe soorten worden gedaan (zie Bijlage 3).
- is verantwoordelijk voor het bijhouden van het ecologisch dossier (logboek).
- laat een evaluatie van het werkprotocol opstellen na afloop van de inrichtingwerkzaamheden en levert de evaluatie aan van het ecologisch werkprotocol binnen twee weken na afronding van de werkzaamheden.
- neemt bij incidenten en/of calamiteiten contact op met de ter zake kundige om de te volgen aanpak vast te stellen.
- vult het calamiteitenformulier in bij incidenten en/of calamiteiten (zie Bijlage 4).

Het uitvoerend personeel:

- krijgt indien nodig dagelijkse instructies en kaartmateriaal omtrent ecologische zaken van de uitvoerder.
- rapporteert bijzonderheden en waarnemingen van soorten aan de uitvoerder.
- woont toolboxmeetings bij.
- meldt calamiteiten en bijzonderheden aan de uitvoerder.

Ter zake kundige
De ter zake kundige:

- voert desgewenst veldcontroles uit bij de start van de werkzaamheden.
- geeft indien nodig toelichting tijdens toolboxmeetings.
- bespreekt de te volgen werkwijze bij vragen, incidenten en calamiteiten met uitvoerder.
- voert de broedvogelcontroles uit bij werkzaamheden die gedurende het broedseizoen worden uitgevoerd en mogelijk verstorend kunnen zijn en maakt hiervan een verslag (ook op kaart).

2.4 Ecologisch dossier

De uitvoerder houdt een ecologisch dossier / logboek bij van de uitgevoerde maatregelen uit het werkprotocol. Het omvat:

- Dit werkprotocol.
- Verslagen van afspraken en afstemming met ter zake kundige.
- Ingevulde waarnemingenformulieren (zie bijlage 3) en eventuele calamiteitenformulieren (bijlage 4).
- De datum, aard en aanpak van incidenten en afwijkingen op het werkprotocol.
- Indien uitgevoerd: monitorings/onderzoeksverslagen van broedende vogels en aanbevelingen van de ter zake kundige.

Het ecologisch dossier dient op het werk aanwezig te zijn zodat het geraadpleegd kan worden en getoond kan worden in geval van inspectie. Maximaal twee weken na afronding van de werkzaamheden wordt het ecologisch dossier overhandigd aan Natuurbegraven Nederland.

2.5 Calamiteiten

Een calamiteit is een gebeurtenis zoals:

- het overtreden van een verbodsbepaling
- het niet nakomen van de zorgplicht
- het in gevaar brengen van de leefomgeving van soorten die beschermd zijn conform de paragrafen 3.1, 3.2 en 3.3 van de Wnb

Een calamiteit is een ongewenste gebeurtenis die leidt of had kunnen leiden tot ongewenste schade aan beschermde planten en dieren en het overtreden van verbodsbepalingen.

Ondanks voorzorgsmaatregelen is het optreden van calamiteiten niet geheel uit te sluiten. Het is van groot belang dat eventueel optredende calamiteiten worden gemeld, geanalyseerd en geëvalueerd. Dit om de juiste maatregelen te nemen om soortgelijke gebeurtenissen in de toekomst te voorkomen. Daarom is iedereen verplicht calamiteiten bij uitvoerder te melden. Naar aanleiding hiervan worden er maatregelen genomen om de ontstane situatie te verhelpen en herhaling in de toekomst te voorkomen. Het formulier is opgenomen in Bijlage 4.

Voorbeeld calamiteiten

Onder calamiteiten kan worden verstaan:

- Het onverwacht aantreffen van bijvoorbeeld een eekhoornnest of nest van een steenmarter;
- Onverwachts aantreffen van broedende vogels;
- Onverwachts aantreffen van vleermuizen in een boom;
- Het aantreffen van andere soorten met een beschermingsstatus Wnb dan uit het onderzoek bekend waren. Voor een aantal soorten uit § 3.3 Wnb geldt een vrijstelling in het kader van ruimtelijke ingrepen en beheer. Zie hiervoor de provinciale lijst.

2.6 Omgangsregels steenmarter en eekhoorn

Ten tijde van de vooronderzoeken zijn er geen verblijfplaatsen / nesten van steenmarter en eekhoorn in het plangebied aangetroffen. De omgangsregels zijn uit voorzorg opgenomen voor het geval er toch een van deze soorten alsnog een nest maakt binnen het plangebied. De regels zijn ook bedoeld om verstoring te voorkomen indien deze soorten zich binnen verstoringsafstand van het plangebied of ingrepen in het plangebied vestigen.

Dassenburchten zijn niet binnen het plangebied en directe omgeving aanwezig. Het is vooralsnog niet noodzakelijk regels voor de omgang met dassen op te nemen in het werkprotocol.

Doel:

- Voorkomen van verstoring en of vernietiging van nesten van eventueel aanwezige steenmarters en eekhoorns tijdens uitvoering van inrichtingsmaatregelen.

Uitgangspunten en beperkingen:

- De bomen met holten en / of zichtbare nesten blijven en bijbehorende functionele omgeving behouden. Een ter zake kundige geeft aan wat onder de functionele omgeving valt. Indien een enkele boom met holte(n) en / of zichtbare nesten toch gekapt moet worden, wordt voorafgaand aan de kap een inspectie uitgevoerd naar (verblijfplaatsen van) beschermde soorten. Indien een verblijfplaats / nest of sporen van verblijf aanwezig zijn wordt deze boom inclusief zijn functionele omgeving tot nader orde gespaard. Er bestaat dan de mogelijkheid om alsnog tot ontheffingsaanvraag over te gaan, te wachten tot de betreffende verblijfplaats met zekerheid niet meer wordt gebruikt of het definitieve plan aan te passen op dit gegeven.
- De periode van inrichting moet zo kort mogelijk worden gehouden.
- Er vinden geen werkzaamheden die verstoring kunnen veroorzaken plaats tussen zonsondergang en zonsopgang.
- Er wordt bij de uitvoering van inrichtingsmaatregelen geen verlichting aangebracht in het gebied
- In het plangebied blijven naaldbomen (met name oude grove den en douglas) aanwezig, onder meer ten behoeve van de eekhoorn. Niet al het naaldhout wordt dus gekapt.

2.7 Omgangsregels vleermuizen

Doel:

- Instandhouding van bomen met holten en bijbehorende functionele omgeving en daarmee het duurzaam voortbestaan garanderen van deze potentiële vaste rust- en verblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen.

Uitgangspunt / beperking:

- Uitgangspunt voor de omgang met vleermuizen zijn de kennisdocumenten die voor de verschillende soorten beschikbaar zijn (BIJ12, 2017 d t/m h)
- De bomen met holten blijven en bijbehorende functionele omgeving behouden. Een deskundige op het gebied van vleermuizen geeft aan wat onder de functionele omgeving valt. Indien een enkele boom met loszittend schors en / of holten toch gekapt moet worden, wordt voorafgaand aan de kap een inspectie uitgevoerd naar (verblijfplaatsen van) beschermde soorten. Indien een verblijfplaats / nest of sporen van verblijf aanwezig zijn wordt deze boom inclusief zijn functionele omgeving tot nader orde gespaard. Er bestaat dan de mogelijkheid om alsnog tot ontheffingsaanvraag over te gaan, te wachten tot de betreffende verblijfplaats met zekerheid niet meer wordt gebruikt of het definitieve plan aan te passen op dit gegeven.
- Er wordt uitgezonderd bij de bebouwing behorende verlichting geen verlichting aangebracht in het gebied. De verlichting van de bebouwing wordt afgestemd met een terzake kundige om verstoring van de bosvijver als foerageergebied te voorkomen.
- In overleg met een vleermuisdeskundige kan eventueel op beperkte schaal markerende verlichting worden aangebracht langs de toegangsweg naar de ceremonieruimte en op de parkeerplaats.
- In de bosvijver worden geen drijvende waterplanten zoals waterlelies en gele plomp aangebracht vanwege de functie die het water kan hebben voor de watervleermuis.

2.8 Omgangsregels amfibieën

In verband met het kunnen overbrengen van infecties tussen amfibieënpopulaties dient de noodzakelijke hygiëne in acht te worden genomen. Dit kan bestaan uit het gebruik van handschoenen en het ontsmetten van materialen en werktuigen die worden gebruikt. Het Ravon heeft hiertoe een hygiëneprotocol opgesteld. Dit moet worden gevolgd (Ravon, 2017).

Doel:

- Invulling geven aan de zorgplicht en zorgvuldig handelen ten aanzien van licht beschermde amfibieën en behoud van de functionele leefomgeving amfibieën..

Uitgangspunten en beperkingen:

- Algemeen: Indien de werkzaamheden in de zomer plaatsvinden worden kort voorafgaand aan de realisatie van open ruimtes in het bos aanwezige amfibieën ter plaatse weggevangen en verplaatst naar een geschikte locatie in de omgeving van het plangebied. Dit gebeurt door middel van het uitleggen van zogenaamde amfibieën- en reptielenplaatjes en deze vervolgens een aantal malen (circa 4 achtereenvolgende dagen in de vroege ochtend) te controleren op de aanwezigheid van amfibieën.
- De aanleg van nieuwe poelen dient direct na of gelijktijdig met het ophogen van terreindelen plaats te vinden om te voorkomen dat amfibieën vanuit de nieuwe poelen andere terreindelen kunnen in trekken terwijl er nog werkzaamheden moeten worden uitgevoerd.
- Bij aantreffen van een amfibie in het werkterrein zal deze worden verplaatst naar buiten het werkgebied (uitgezonderd heikikker indien geen ontheffing). Zo nodig worden daarnaast dan ook aanvullende maatregelen getroffen die voorkomen dat amfibieën terug het werkgebied in kunnen trekken. Dit is ter beoordeling van de ter zake kundige. Pak het amfibie voorzichtig op (salamanders niet aan de staart vastpakken) en in een droge emmer plaatsen en direct wegbrengen naar een ruig terrein waarin niet gewerkt wordt. In een dergelijk terrein vindt het dier wel een nieuwe schuilplaats. Amfibieën niet langer dan een half uur gevangen houden.
- Noteer dagelijks de vindplaatsen en het aantal verplaatste amfibieën in het ecologisch dossier, waarbij onderscheid tussen kikkers en salamanders gemaakt wordt. Het maken van een digitale foto per dier is niet verplicht, maar kan behulpzaam zijn bij het achteraf determineren van de soort door een ecoloog.

Voorzorg heikikker

- Uitgangspunt voor de omgang met de heikikker is het Kennisdocument dat voor deze soort beschikbaar is (Bij12a).
- Heikikker specifiek: werklocaties die beoordeeld zijn als geschikt of matig geschikt leefgebied (zie Brandjes, 2017 in prep) worden vooraf gecontroleerd op het voorkomen van heikikker en beoordeeld op hun geschiktheid als verblijfplaats (functioneel leefgebied) van heikikker. De nadruk ligt op het gebied ten zuiden van het Zwarte Ven omdat enkel daar heikikker binnen het plangebied is te verwachten. Indien aanwezig kan niet eerder dan dat eerst een ontheffing is verkregen een maatregel die tot verstoring of vernieling van verblijfplaatsen leidt worden uitgevoerd.
- Voer de maatregelen houtkap/bosomvorming en terreinophogen in de terreindelen die ongeschikt zijn beoordeeld als leefgebied voor heikikker (zie Brandjes, 2017 in prep) bij voorkeur uit in de periode van voortplanting en winterrust van heikikker. Hiermee wordt bij voorbaat voorkomen dat migrerende heikikkers effect van de ingreep kunnen ondervinden omdat ze dan zeker niet aanwezig zijn in betreffende gebiedsdelen.

2.9 Omgangsregels reptielen

Meer specifiek betreft dit levendbarende hagedis en hazelworm. Dit zijn vooralsnog de enige twee reptielensoorten die uit de ruimere omgeving bekend zijn. Beide soorten komen momenteel niet voor binnen het plangebied (zie ook Brandjes, 2017). Uit voorzorg zijn echter enkele omgangsregels gegeven voor deze soorten voor het geval er een calamiteit voordoet in de zin dat er alsnog een exemplaar binnen het plangebied wordt aangetroffen.

Net als bij amfibieën is het ook voor reptielen wenselijk het Hygiëneprotocol te volgen (zie Ravon, 2017)

Doel:

- Invulling geven aan zorgvuldig handelen ten aanzien van levendbarende hagedis en hazelworm en het voorkomen van verstoren of vernielen van verblijfplaatsen.

Uitgangspunten en beperkingen:

- Uitgangspunt voor de omgang met de levendbarende hagedis is het Kennisdocument Zandhagedis van Bij12 (2017c) omdat omgangsregels voor zandhagedis (deels) ook goed toepasbaar zijn op levendbarende hagedis. Voor de hazelworm is (nog) geen Kennisdocument beschikbaar.
- Algemeen: Indien de werkzaamheden in de zomer plaatsvinden worden kort voorafgaand aan de realisatie van open ruimtes in het bos betreffende locatie gecontroleerd op het voorkomen van reptielen
- Eventueel aangetroffen reptielen worden ter plaatse weggevangen en verplaatst naar een geschikte locatie in de omgeving van het plangebied. De nadruk ligt hierbij op de grenszone tussen plangebied en de heide bij het Zwarte Ven met name op de overgangen tussen lage vegetaties rond het Zwarte Ven en bosopstanden (zie Brandjes, 2017 in prep) omdat dit het terreindeel is waar levendbarende hagedis mogelijk kan voorkomen.
- Bij aantreffen van een reptiel in het werkterrein zal deze moeten worden verplaatst naar buiten het werkgebied. Zo nodig worden daarnaast dan ook aanvullende maatregelen getroffen die voorkomen dat reptielen terug het werkgebied in kunnen trekken. Dit is ter beoordeling van de reptielen-deskundige. Pak het reptiel voorzichtig op (niet aan de staart vastpakken), plaats in een droge emmer en verplaats direct naar buiten het plangebied, in ruige vegetatie. Reptielen niet langer dan een half uur gevangen houden.
- Noteer de vindplaatsen en het aantal verplaatste reptielen in het ecologisch dossier. Het maken van een (digitale) foto wordt aanbevolen, omdat deze gebruikt wordt ter determinatie van de soort door een ecoloog.

2.10 Omgangsregels vogels

Doel:

- Voorkoming van verstoring van broedende vogels en behoud van de functionele omgeving van jaarrond beschermde nesten.

Uitgangspunten en beperkingen:

- Als uitgangspunt voor de omgang met jaarrond beschermde nesten wordt het Kennisdocument Buizerd (Bij12, 2017i). Voor de havik is geen Kennisdocument beschikbaar maar wordt globaal de aanpak van die voor de buizerd gevolgd.
- Vooraf aan inrichting worden soorten met jaarrond beschermd nest in kaart gebracht op het gehele terrein.
- In struweel en opgaande beplanting kunnen vogels tot broeden komen. Werkzaamheden in het bos vinden plaats buiten het broedseizoen (dus buiten de periode half maart tot half augustus). Handelingen die nesten of eieren verstoren, zijn niet toegestaan.
- Indien werkzaamheden in het bos binnen het broedseizoen moeten plaatsvinden, dan controleert een vogeldeskundige voorafgaand aan de ingreep de locatie op het voorkomen van broedende vogels. Er wordt een minimale afstand van 10 meter tot 50 meter (afhankelijk van de soort) vanaf de nestplaats aangehouden (zie ook Koopman – Van Roon & De Boer, 2017). De te bepalen afstand geeft invulling aan het behoud van functionaliteit van het leefgebied.
- De mogelijke nestboom van havik (en ook van de mogelijk aanwezige buizerd) blijven gehandhaafd, evenals enkele bomen hieromheen (de functionele leefomgeving, te bepalen door een ter zake kundige). Bij de aanleg van nieuwe wandelpaden wordt rekening gehouden met de nestlocatie. Een ter zake kundige bepaalt of voldoende invulling gegeven wordt aan het voorkomen van ‘opzettelijke verstoring’, om te voorkomen dat sprake zal zijn van overtreding van deze verbodsbepaling. Indien nodig worden paden verlegd.

3 Literatuur

Bij12, 2017a. Kennisdocument Heikikker, versie 1.0.

Bij12, 2017b. Kennisdocument Das, versie 1.0.

Bij12, 2017c. Kennisdocument Zandhagedis, versie 1.0.

Bij12, 2017d. Kennisdocument Gewone dwergvleermuis, versie 1.0.

Bij12, 2017f. Kennisdocument Rosse vleermuis, versie 1.0.

Bij12, 2017g. Kennisdocument Ruige dwergvleermuis, versie 1.0.

Bij12, 2017h. Kennisdocument Watervleermuis, versie 1.0.

Bij12, 2017i. Kennisdocument Buizerd, versie 1.0.

Boer, E.J.F. de, 2017. Natuurtoets ontwikkeling Natuurbegraafplaats Landgoed Christinalust, Enschede. Toetsing in het kader van de Wet natuurbescherming. Bureau Waardenburg Rapportnr. 17-101. Bureau Waardenburg, Culemborg.

Brana, 2015. Gedragscode voor leden van de Branche Vereniging voor Natuurbegraafplaatsen Nederland.

Brandjes, 2017. Notitie Beoordeling habitat heikikker en levendbarende hagedis Landgoed Christinalust. kenmerk 17-0666/17.07225/JerBr. Bureau Waardenburg. Culemborg.

Hille Ris Lambers, I. & E.J.F. de Boer, 2017. Natuurbeheer en natuurbegraven op Landgoed Christinalust, Werkprotocol beheer en gebruik conform de Wet Natuurbescherming. Bureau Waardenburg Rapportnr. 17-143. Bureau Waardenburg, Culemborg.

Koopman – van Roon, A.D.G. & E.J.F. de Boer, 2017. Natuurbeheer en natuurbegraven op Natuurbegraafplaats Jachtslot de Mookerheide, Werkprotocol beheer en gebruik conform de Wet Natuurbescherming. Bureau Waardenburg Rapportnr. 16-050. Bureau Waardenburg, Culemborg.

Limpt, P. van, 2017. Natuurbegraafplaats Landgoed Christinalust. Inrichtings- en beheerplan.. Praedium Coöperatie UA, Vught.

Ravon, 2017. Hygiëneprotocol veldwerk, versie maart 2017.

Bijlage 1 Inrichtingsplan

Ontwerp Natuurbegraafplaats Christinalust

Overzicht inrichtingsmaatregelen

Bijlage 2 Herkenning beschermde soorten

Herkenning beschermde soorten. Foto's Bureau Waardenburg

Levendbarende hagedis
Foto: Joost Bergsma
Volwassen mannetjes hebben gewoonlijk een kop-romplengte van 4-6,5 cm, terwijl dit bij volwassen vrouwtjes 4,5-7,5 cm bedraagt.
De tekening is zeer variabel. De grondkleur is bruin, met soms een groenige of rossig bronsachtige glans. De rug is lichter van kleur dan de flanken en is vaak bezaaid met onregelmatige donkere of lichte vlekjes (van www.nederlandsesoorten.nl, juni 2016).

Eekhoorn: beschermd cf. Tabel 2 AMvB art. 75 Flora- en faunawet
Roodbruine vacht op de rug en flanken met vaalwitte buik. Lange pluimstaart. Rent vaak razendsnel over takken en stammen.

Foto: Hein Prinsen

Steenmarter

Foto: Fleur van Vliet
Een volwassen steenmarter is tussen de 40 en 50 centimer lang, met relatief korte poten. De staart in ongeveer 25 centimer lang. Steenmarters zijn bruin van kleur met een (grijs)witte vlek op hun keel en borst. Mannelijke steenmarters wegen 1,5 tot 2,0 kilo, vrouwtjes wegen 0,7 tot 1,7 kilo. Steenmarters hebben een heel eigen 'huppelende' manier van lopen (van: www.desteenmarter.nl).

Bijlage 3 Waarnemingenformulier Landgoed Christinalust

1. Datum:

2. Waargenomen soort of nieuwe verblijfplaats van soort:
 Zoogdier
 Amfibie
 Reptiel
 Eekhoorn
 Vleermuis en/of vleermuisverblijfplaats: …

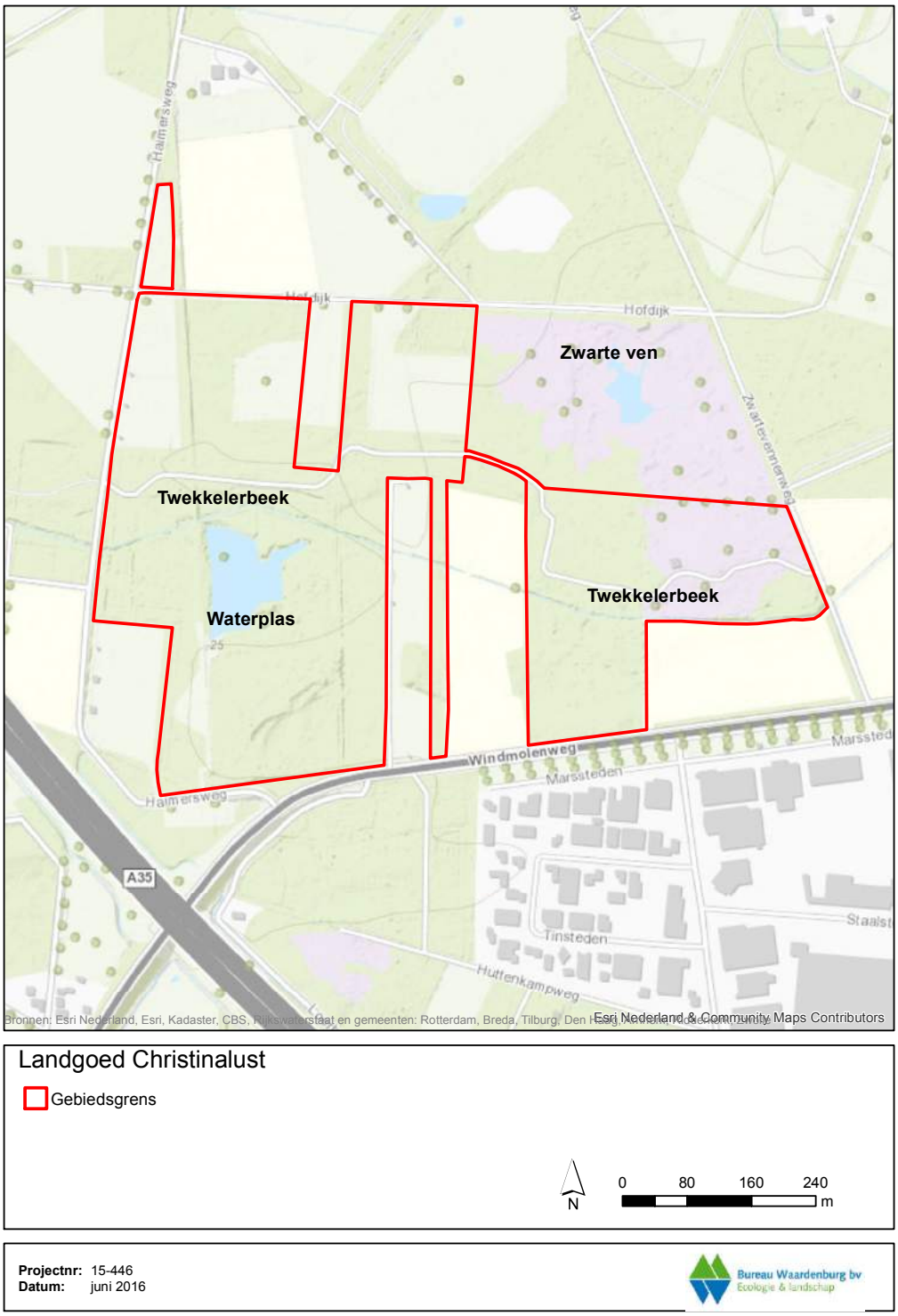
 Anders, namelijk: …

3. Waargenomen door:

4. Geef de plek zo exact mogelijk aan op de onderstaande kaart,
of vul de gps-coördinaten in: ....

5. Is er een duidelijk herkenbare foto gemaakt van de aangetroffen soort, locatie of situatie?
Zoja, deze digitaal opslaan en bij dit formulier voegen.

6. Opmerkingen:

Figuur 1. *Omgeving Landgoed Christinalust, voorafgaand aan inrichting, 2016. (ondergrond: Data by OpenStreetMap.org contributors under CC BY-SA 2.0 license).*

Bijlage 4 Calamiteitenformulier

1. Datum:
Formulier ingevuld door:

2. Calamiteit beschrijving:

3. Geef de plek zo exact mogelijk aan op de onderstaande kaart,
of vul de gps-coördinaten in: ....

4. Is er een duidelijk herkenbare foto gemaakt van de (aangetroffen) situatie?
Zoja, deze digitaal opslaan in het ecologisch dossier of bij een print van dit ingevulde formulier[2].

5 Hoe, wanneer en door wie is de calamiteit opgelost?

[2] Calamiteitenformulier, Bijlage 4 in Natuurbegraafplaats Christinalust, werkprotocol in het kader van de Flora- en faunawet. Hille Ris Lambers, I., 2016.

Omgeving Landgoed Christinalust, voorafgaand aan inrichting, 2017.
(ondergrond: Data by OpenStreetMap.org contributors under CC BY-SA 2.0 license).

6. Opmerkingen:

Natuurbeheer en natuurbegraven op Natuurbegraafplaats Landgoed Christinalust

Werkprotocol beheer en gebruik conform de Wet Natuurbescherming

I. Hille Ris Lambers
E.J.F. de Boer

Bureau Waardenburg bv
Ecologie & landschap

Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10, Fax 0345 51 98 49
E-mail info@buwa.nl www.buwa.nl

Natuurbeheer en natuurbegraven op Natuurbegraafplaats Landgoed Christinalust

Werkprotocol beheer en gebruik conform de Wet Natuurbescherming

drs. ing. I. Hille Ris Lambers, ir. E.J.F. de Boer

Status uitgave: concept

Rapportnummer:	17-143
Projectnummer:	16-446
Datum uitgave:	24 november 2017
Foto's omslag:	-
Projectleider:	drs. ing. I. Hille Ris Lambers
Naam en adres opdrachtgever:	Natuurbegraven Nederland Koningsweg 2, 5211 BL, 's-Hertogenbosch
Referentie opdrachtgever:	opdracht per mail, dd 22-08-2017, dhr. Peters aan dhr De Boer
Akkoord voor uitgave:	Teamleider Bureau Waardenburg bv drs. F. van Vliet
Paraaf:	

Graag citeren als: Hille Ris Lambers, I. & E.J.F. de Boer, 2017. Natuurbeheer en natuurbegraven op Natuurbegraafplaats Landgoed Christinalust, Werkprotocol beheer en gebruik conform de Wet Natuurbescherming. Bureau Waardenburg Rapportnr. 17-143. Bureau Waardenburg, Culemborg.

Trefwoorden: natuurbegraafplaats Christinalust, natuurbegraven, protocol, natuurbeheer

Bureau Waardenburg bv is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Bureau Waardenburg bv. Opdrachtgever hierboven aangegeven vrijwaart Bureau Waardenburg bv voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Bureau Waardenburg bv / Natuurbegraven Nederland
Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, digitale kopie of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Bureau Waardenburg bv, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg bv is door CERTIKED gecertificeerd overeenkomstig ISO 9001:2008.

Bureau Waardenburg bv
Onderzoek en advies voor ecologie en landschap

Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10
info@buwa.nl www.buwa.nl

Voorwoord

Voor het natuurbegraven op en het beheren van het Landgoed Christinalust is een werkprotocol aan de orde. Bij het gebruik en beheer van het landgoed als natuurbegraafplaats moet rekening worden gehouden met de vereisten uit de Wet Natuurbescherming. Het voorliggende rapport omvat richtlijnen waarmee het terrein kan worden beheerd en gebruikt, rekening houdend met de natuurwetgeving.

Verantwoording

Aan de totstandkoming van dit rapport werkten mee:

drs. ing. I. Hille Ris Lambers	rapportage
ir. E.J.F. de Boer	projectleiding, rapportage

Genoemde personen zijn door opleiding, werkervaring en zelfstudie gekwalificeerd voor de door hun uitgevoerde werkzaamheden. Het project is uitgevoerd volgens het kwaliteitshandboek van Bureau Waardenburg. Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg is ISO gecertificeerd.

Vanuit Natuurbegraven Nederland is de opdracht begeleid door de heer W. Peters. Wij danken hem voor de prettige samenwerking.

Inhoud

Voorwoord 3
1 Reikwijdte 7
1.1 Kader en doel 7
1.2 Wettelijk kader 8
1.3 Uitgangspunten algemeen 9
2 Gebruik: natuurbegraven en ceremonies 13
2.1 Procedure natuurbegraven 13
2.1.1 Locaties 13
2.1.2 Delven van een natuurgraf 13
2.1.3 Beschermingszones natuurwaarden 15
2.2 Ceremonie 16
3 Natuurbeheer 17
3.1 Algemeen 17
3.2 Dagelijks beheer natuurbegraafplaats 19
3.3 Beheer van droog schraalgrasland en heide 20
3.4 Beheer water 21
3.5 Beheer gebouw(en) 22
3.6 Wegen en paden 23
3.7 Calamiteiten, overig 24
4 Literatuur 26
Bijlage 1 Kader Wet natuurbescherming 27
Bijlage 2 Waarnemingenformulier 31
Bijlage 3 Calamiteitenformulier 34

1 Reikwijdte

1.1 Kader en doel

Voor het gebruik en beheren van de Natuurbegraafplaats Christinalust (gemeente Enschede) is een werkprotocol aan de orde. Het voorliggende werkprotocol moet toezien dat het reguliere beheer en het gebruik van de natuurbegraafplaats plaatsvindt conform de vereisten uit de Wet Natuurbescherming.

In 2017 heeft onderzoek plaatsgevonden naar de huidige natuurwaarden op het terrein Christinalust (De Boer, 2017). Samengevat zijn de volgende beschermde natuurwaarden (potentieel) aanwezig op het terrein:

- vleermuizen: gewone dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis, en watervleermuis (§ 3.2 Wnb).
- diverse soorten zoogdieren: waaronder een aantal algemene soorten (zoals egel, ree, konijn, haas, diverse muizensoorten) maar ook eekhoorn en in de toekomst mogelijk steenmarter en das (§ 3.3 Wnb).
- in de toekomst mogelijk heikikker (§ 3.3 Wnb)
- andere beschermde soorten amfibieën (§ 3.3 Wnb).
- in de toekomst mogelijk levendbarende hagedis en hazelworm (§ 3.3 Wnb).
- algemene vogels (§ 3.1 Wnb).
- in de toekomst mogelijk havik, buizerd en andere vogels met een jaarrond beschermd nest (§ 3.1 Wnb).

Het plangebied omvat bosgebied en enkele weilandjes. Het geheel vormt een met de ruimere omgeving waarin in een kleinschalig besloten landschap bospercelen worden afgewisseld met agrarische percelen en enkele natuurterreintjes. De bosbestanden bestaan voor een belangrijk deel uit naaldhoutopstanden maar plaatselijk is er ook loofhout. In de ondergroei komt momenteel nog veel aangeplante rododendron voor. Deze ondergroei wordt conform de inrichtingsplannen voor een aanzienlijk deel vervangen voor een meer aan het bostype geëigende ondergroei Binnen het plangebied ligt de loop van de Twekkelerbeek en bevindt zich een gegraven vijver. Nabij het plangebied ligt een natuurlijk ven (het Zwarte Ven). Binnen het plangebied liggen verder een aantal periodiek watervoerende slootjes. Met name het buiten het plangebied gelegen ven en haar directe omgeving is van belang voor amfibieën en reptielen (heikikker, levendbarende hagedis). Ontwikkeling van natuurwaarden is een belangrijk aspect voor de natuurbegraafplaats. Het beheer en het gebruik is hierop afgestemd (dynamische benadering).
Indien in de toekomst (voortplanting van) beschermde planten- en/of andere diersoorten worden aangetroffen in het plangebied, mede door de aanleg van nieuwe biotopen (zoals heideterreintjes, schraal grasland, natuurlijker beekloop) kan de richtlijn indien nodig hierop verder worden aangevuld.

Het voorliggende rapport is geen beheerplan voor natuurbeheer, maar een handleiding hoe beheer kan worden uitgevoerd zonder overtreding van

verbodsbepalingen. Hetzelfde geldt voor het uitvoeren van natuurbegrafenissen op het terrein.

Het doel is om te voorkomen dat beheer en gebruik van de natuurbegraafplaats direct of indirect leidt tot overtredingen van verbodsbepalingen uit de Wet Natuurbescherming. Voor het beheer en gebruik is in dat geval geen ontheffing van de Wet Natuurbescherming nodig.

Wet Natuurbescherming
De volgende beschermingsregimes zijn van toepassing:
- Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn (Wnb § 3.1)
- Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn (Wnb § 3.2)
- Beschermingsregime andere soorten (Wnb § 3.3).

Voor soorten vallend onder 'Beschermingsregime andere soorten' kan de provincie Overijssel een vrijstelling verlenen voor handelingen in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden (Art 3.10 lid 2a).
In dit rapport wordt onderscheid gemaakt in 'vogels' (Wnb § 3.1), strikt beschermde soorten (Wnb § 3.2) en 'andere soorten' (Wnb § 3.3)
In Bijlage 1 is een korte uitleg opgenomen van de Wet Natuurbescherming.

1.2 Wettelijk kader

Wet op de Lijkbezorging
In gevolge van artikel 41 van de Wet op de Lijkbezorging is voor het in gebruik nemen van een bijzondere begraafplaats of van een deel daarvan de toestemming van burgemeester en wethouders nodig. Deze toestemming wordt slechts geweigerd, indien niet aan de wettelijke voorschriften is voldaan.
Deze wettelijke voorschriften volgen uit de het Besluit op de Lijkbezorging en dan meer in het bijzonder op basis van paragraaf 4 artikel 5 en 6 van voornoemd besluit (zie kader)

Paragraaf 4. De inrichting van een graf en de afstand tussen de graven onderling

Artikel 5

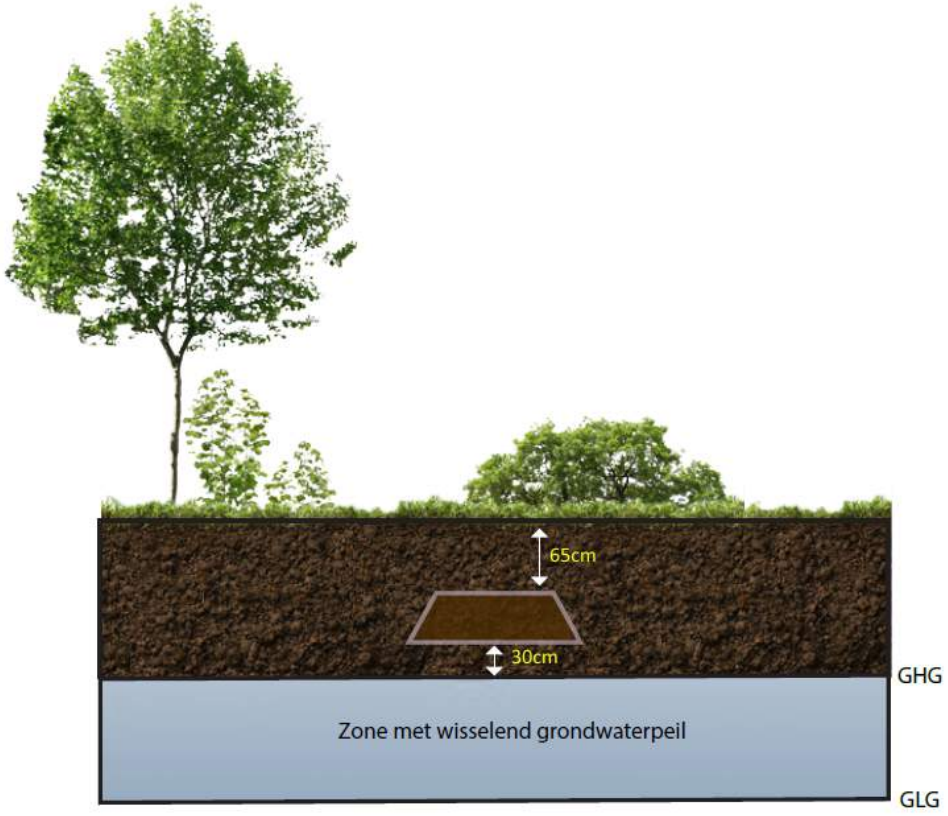
1. De afstand tussen de graven onderling bedraagt ten minste dertig centimeter.
2. Boven de kist of het omhulsel bevindt zich een laag grond van ten minste vijfenzestig centimeter.
3. Ten hoogste drie lijken mogen boven elkaar worden begraven, mits boven elke kist of ander omhulsel een laag grond van ten minste dertig centimeter dikte wordt aangebracht, die bij een volgende begraving niet mag worden geroerd. Ten aanzien van de bovenste kist of het bovenste omhulsel is het tweede lid van toepassing.
4. De graven bevinden zich ten minste dertig centimeter boven het niveau van de gemiddeld hoogste grondwaterstand.
5. Het derde en vierde lid zijn niet van toepassing op bestaande graven.

Artikel 6

1. De afstand van een graf tot de erfscheiding van de begraafplaats bedraagt ten minste één meter.

Vertaling van de Wet op de Lijkbezorging naar werkwijze Natuurbegraven
Op een Natuurbegraafplaats van Natuurbegraven Nederland zal te allen tijde de van toepassing zijnde wettelijke voorschriften nageleefd worden, zo wordt bij de realisatie rekening gehouden met een minimale piëteitszone van 10 meter (wettelijk 1m) van de erfscheiding. Dit wordt in het bestemmingsplan vastgelegd. De natuurgraven zijn ruim van opzet waardoor het naastgelegen natuurgraf (grafkuil) nimmer binnen dertig centimeter afstand zal worden gesitueerd. Bij het graven van een grafkuil zal hier telkens rekening mee gehouden worden. Natuurgraven worden met GPS exact ingemeten en vastgelegd. In § 1.3 wordt hier verder op ingegaan.

Voorts is in onderstaande tekening schetsmatig de benodigde ontwateringsdiepte voor natuurbegraven weergegeven waaraan het natuurgraf dient te voldoen.

Afbeelding 1.1. Schematische weergave van de ontwateringsdiepte voor natuurbegraven. Bron: Natuurbegraven Nederland.

1.3 Uitgangspunten algemeen

Natuur als uitgangspunt
Voor NBN prevaleert natuur ten allen tijden. Dat houdt bijvoorbeeld in dat als een vogel broedt in de nabijheid van het natuurgraf, dat daar nadrukkelijk rekening mee wordt gehouden door het kwetsbare gedeelte af te zetten. Mocht bijvoorbeeld een das een nieuwe burcht maken, dan is op die plek een eventueel natuurgraf niet meer beschikbaar en wordt een andere plek uitgezocht. Het ecologisch werkprotocol

bepaald hoe hiermee wordt omgegaan, zodat er geen verstoring en of schade kan ontstaan aan kwetsbare flora en fauna.

In het protocol wordt daarnaast een maximum gesteld aan het aantal personen dat wordt toegelaten bij de ter aarde stelling . Voor de Natuurbegraafplaats Landgoed Christinalust is dit 50 personen. Dit houdt in dat dit het maximaal aantal mensen is dat van de paden af mag wijken. Dit mag enkel onder begeleiding van de beheerder. Overige nabestaanden / aanwezigen wordt verzocht om op de paden te blijven.

Natuurbegraven Nederland heeft als uitgangspunt de eeuwigdurende grafrust in een natuurgebied. Natuurgraven worden eenmalig geopend en weer gesloten. Er wordt niet ‘op elkaar’ begraven. Natuurgraven zullen nooit worden geruimd, ook niet nadat alle natuurgraven vergeven zijn. Natuurbegraafplaats Landgoed Christinalust blijft een natuurgebied. Het beheer en het gebruik zullen dus gericht zijn op het behoud van de bestaande (beschermde) natuurwaarden, toename van biodiversiteit en het ontwikkelen van nieuwe natuur. De natuurwaarden worden gemonitord middels periodiek inventarisatie-onderzoek.
In Hoofdstuk 2 en 3 zijn de uitgangspunten en beperkingen uitgewerkt.

Op de natuurbegraafplaats wordt het natuurbegraven in een kist of wade toegestaan, evenals urnen. Uitstrooien is niet toegestaan.

Beheer volgens het Inrichtings- en Beheerplan
Het Landgoed Christinalust is een bosgebied in particulier eigendom van de familie Jordaan. De familie beheert het gebied tot op heden naar eigen inzicht. In het voor de Natuurbegraafplaats Christinalust opgestelde Inrichtings- en Beheerplan (Van Limpt, 2017) is het toekomstige beheer nader omschreven. Het natuurbeheer zal ook nadat de natuurbegraafplaats niet meer in gebruik is worden voortgezet.

Algemeen
In het algemeen zal er extra aandacht zijn voor de bestrijding van exoten als Japanse duizendknoop, rododendron en Amerikaanse vogelkers.

Bos
Voor het bosbeheer geeft het Inrichtings- en Beheerplan het volgende aan:
- “Alle bosopstanden worden omgevormd naar structuurrijke loofbossen met inheemse soorten. Dit geldt dus zowel de bosopstanden die door eenmalige kap en herplant worden aangelegd, als voor de bosopstanden die enkel door middel van beheermaatregelen worden omgevormd.”
- “Het omvormingsbeheer in monotone bosopstanden van naaldbomen met een hoge boomdichtheid bestaat uit het verjongen van het bos door het maken van open plekken.”
- “Ten behoeve van een verhoogde biodiversiteit wordt het aandeel dode bomen verhoogd tot minimaal 10 dode of stervende bomen met een diameter van 30 cm of meer per hectare.”

- Bosrandenbeheer in de vorm van ontwikkeling van zoom- en mantelvegetaties door eens in de 2-10 jaar het maaien en afzetten van houtige beplanting met variatie in beheerintensiteit.
- NBN voert het bosbeheer uit conform de regels voor bos en natuurbeheer die Natuurmonumenten toepast. Hiervoor wordt ook verwezen naar de betreffende gedragscodes en de beleids- en beheerdocumenten van Natuurmonumenten.

Heide

Voor het heidebeheer geeft het Inrichtings- en Beheerplan het volgende aan:

- “Op plekken die opnieuw zijn ingericht als halfopen, schrale natuur zal eerst heideplagsel aangebracht worden om de vegetatieontwikkeling op gang te brengen. Aanvullend wordt het herstel van de buffercapaciteit van de bodem verhoogd door het aanbrengen van steenmeel of door bekalking.”
- “Het reguliere heidebeheer bestaat uit het open houden van het landschap. Dit gebeurt door het uitvoeren van een mix van kleinschalige intensieve beheermaatregelen zoals plaggen, bekalken, maaien en het verwijderen van opslag. De uitvoer van de maatregelen worden gespreid in tijd en ruimte.”

Grasland

Voor het graslandbeheer geeft het Inrichtings- en Beheerplan het volgende aan:

- “Op de voormalige landbouwgronden zal gestart worden met een uitmijnbeheer.”
- “De bestaande en nog te ontwikkelen graslanden worden ingezaaid met een kruidenrijk grasmengsel.”
- “Graslanden worden beheerd door middel van een extensief maaibeheer.”

Water

Voor het waterbeheer geeft het Inrichtings- en Beheerplan het volgende aan:

- “Het ven (hiermee wordt de vijver bedoeld en niet het Zwarte Ven welke buiten het plangebied ligt en dus niet tot de natuurbegraafplaats hoort) wordt periodiek geschoond door jaarlijks de oevervegetatie te maaien en houtige beplanting te verwijderen. Richtlijn is dat circa 15% van de oevers begroeid mogen blijven met houtige beplanting.”

(Mee) te begraven materialen

- Een te begraven kist moet uit onbehandeld en volledig te vergaan natuurlijk materiaal bestaan. Dit geldt ook wanneer een lichaam in bijvoorbeeld een lijkwade wordt begraven of als er een urn wordt begraven.
- Het meebegraven van persoonlijke materialen die niet vergaan is niet toegestaan.
- Het meebegraven van milieu belastende materialen is verboden
- Er worden geen grafstenen of andere permanente gedenktekens geplaatst. Het plaatsen van onvergankelijke geschenken door bezoekers op de graven is niet toegestaan in het kader van het natuurlijke karakter van de natuurbegraafplaats.
- Het leggen van kransen van snijbloemen door bezoekers na de ceremonie is toegestaan. Binnen twee weken worden deze door de beheerder van het natuurgraf verwijderd en in bewaring gesteld.

- Vergankelijke en dus tijdelijke grafmarkeringen zijn in de vorm van een houten schijf toegestaan. Deze schijf wordt door NBN gefaciliteerd .
- Zie Huisregels Natuurbegraafplaats Christinalust voor nadere details.

Operationele beperkingen en voorwaarden (toolbox)

- Een exemplaar van het voorliggende rapport is (tenminste) digitaal beschikbaar op het kantoor van Natuurbegraafplaats Christinalust.
- Het rapport wordt ter beschikking gesteld aan in te schakelen derden die belast zijn met het beheer van het terrein
- Uitvoerenden dienen kennis te hebben van het rapport en waar deze te vinden is.
- Bij afwijking van dit werkplan bestaat de kans op het overtreden van de Wet Natuurbescherming. Bij afwijking dient altijd te worden overlegd met een (externe) ter zake kundige (beheerder of ecoloog).
- Controles op de natuurbegraafplaats in het kader van natuurbegraven en beheer worden uitgevoerd door een ter zake kundige (beheerder of ecoloog) of door iemand die vooraf is geïnstrueerd door een ter zake kundige om de bepaalde natuurwaarden te herkennen.
- In sommige situaties kan een externe ter zake kundige[1] worden geraadpleegd. Er wordt ecologisch dossier bijgehouden op het kantoor van Christinalust.
- Waarnemingenformulieren worden ingevuld in indien buiten monitorings-onderzoeken waarnemingen van beschermde of bedreigde soorten worden gedaan (zie Bijlage 2). Deze worden aan het ecologisch dossier toegevoegd.
- De wijze van afhandeling en evaluatie van eventuele calamiteiten (zie paragraaf 3.5) worden geregistreerd in het ecologisch dossier.
- Het voorliggende werkprotocol zal periodiek op volledigheid en actualiteit moeten worden gescreend. Indien nodig wordt het werkprotocol geactualiseerd (zie paragraaf 1.2). Vooralsnog wordt elke twee jaar een evaluatiemoment voorzien, tenzij aanleiding bestaat dit eerder uit te voeren.
- De natuurbegraafplaats wordt periodiek gemonitord op aanwezige natuurwaarden. Dit kan initieel jaarlijks zijn en daarna aflopen naar maximaal eenmaal per vijf jaar.

Ter zake kundige externe ecoloog

Indien afgestemd dient te worden met een ter zake kundig ecoloog, kan voor Natuurbegraafplaats Christinalust contact worden opgenomen met:

Bureau Waardenburg
dhr. E.J.F. de Boer
Postbus 365
4100 AJ Culemborg
0345-512710

[1] Onder een ter zake kundige wordt door bevoegd gezag verstaan: een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. Zie voor nadere voorwaarden de website van bevoegd gezag Wet Natuurbescherming.

2 Gebruik: natuurbegraven en ceremonies

2.1 Procedure natuurbegraven

Natuurbegraven Nederland stelt een aantal voorwaarden en beperkingen aan een natuurbegrafenis, onder andere gebaseerd op de Wet op de Lijkbezorging, vanuit de verplichtingen die voortvloeien uit de Wet Natuurbescherming en het te voeren natuurbeheer ten gunste van de instandhouding en vergroten van de (algemene) natuurwaarden.

Bij natuurbegraven zijn drie punten belangrijk bij de fysieke aanleg van een natuurgraf:

1. de locatie
2. het delven
3. beschermde of bedreigde natuurwaarden

In de onderstaande paragraaf wordt hier stapsgewijs toegelicht welke voorwaarden per onderdeel aan de orde zijn.

2.1.1 Locaties

Bij de selectie van een locatie zijn de volgende uitgangspunten aan de orde:

- Er kan in de nabijheid van bomen worden begraven, mits dit buiten de kroonprojectie is. Er worden geen bomen gekapt[2] om een toekomstig natuurgraf te realiseren.
- Struiken of struweel worden ontzien. Zij worden niet voor natuurbegraven verwijderd of tijdelijk opzij gezet om later weer teruggeplant te worden.
- Er gelden beperkingen voor natuurbegraven in de directe nabijheid van (verblijfplaatsen) van beschermde of ernstig bedreigde soorten (zie paragraaf 2.1.3), waardoor in voorkomende gevallen uitgeweken moet worden naar een andere plek.

Dit betekent dat een locatie altijd vooraf volgens vastgestelde richtilijnen wordt gecontroleerd en beoordeeld op het kunnen gebruiken. Zie hiervoor de volgende paragraven.

2.1.2 Delven van een natuurgraf

Bij het delven een natuurgraf zijn de volgende uitgangspunten aan de orde:

- Voorafgaand aan het delven van een natuurgraf vindt een controle plaats op aanwezige (verblijfplaatsen[3] van) beschermde soorten:
    - ter plaatse met een zone van 20 meter er omheen,
    - in het ecologisch dossier (natuurwaardenonderzoek en latere monitorings-verslaglegging van periodieke inventarisatieonderzoek)

[2] Bomen worden alleen gekapt indien nodig voor regulier beheer en onderhoud.
[3] Vogelnesten, groeiplaatsen van beschermde of bedreigde plantensoorten en mierenhopen. In de toekomst kunnen bijvoorbeeld eekhoornnesten aan de orde zijn.

- Bij het aantreffen van nieuwe (verblijfplaatsen van) beschermde soorten wordt de locatie (bij voorkeur digitaal) vastgelegd in het ecologisch dossier. Hiertoe kan het formulier in Bijlage 2 (als hulpmiddel) worden ingevuld.
- Bij het aantreffen van nieuwe soorten bepaald beheerder of voorziene graven op de plek van voorkomen in de toekomst door kunnen gaan.
- Bij het aantreffen van (verblijfplaatsen van) beschermde soorten wordt bepaald door de terreinbeheerder:
    - of het voorziene natuurgraf kan worden aangelegd zonder maatregelen
    - of het voorziene natuurgraf kan worden aangelegd met maatregelen
    - of dat moet worden uitgeweken vanwege aanwezige te beschermen natuurwaarden.
    - indien nodig wordt afgestemd met een ter zake kundige ecoloog.
- Bij het delven van het natuurgraf (voor een lichaam 2,7 m2 en voor een urn 0,5 m2) wordt de onderstaande werkvolgorde aangehouden:
    - voorafgaand aan het delven van een natuurgraf wordt de plek gecontroleerd door de beheerder en beoordeeld of natuurbegraven op de plek mogelijk is.
    - de bestaande paden worden zoveel mogelijk gebruikt voor transport van materieel en materiaal.
    - de toplaag (humus- en strooisellaag) van de bodem wordt voorzichtig afgeschept: dit heeft een dikte van circa 5 tot 15 cm.
    - de toplaag van de bodem wordt op platen gelegd of elders bewaard. De toplaag blijft maximaal 1 dag in depot..
    - de bij delving vrijgekomen grond wordt tijdelijk op platen bewaard.
    - het natuurgraf wordt afgedekt met beplating (zodat dieren niet per ongeluk in het natuurgraf kunnen vallen).
    - nadat het lichaam, kist of urn in het natuurgraf is geplaatst, wordt de tijdelijk opzij gelegde vrijgekomen grond weer in het natuurgraf gebracht (dezelfde dag als de teraardebestelling).
    - de toplaag wordt weer voorzichtig teruggelegd.
- Indien bij het afscheppen van de toplaag van de bodem een overwinterende amfibie, reptiel of egel wordt aangetroffen, dan wordt deze direct verplaatst naar een vergelijkbare locatie in de nabije omgeving (op minimaal 25 meter afstand) van het te graven natuurgraf. Uitzondering op deze regel is heikikker.
- Indien bij het afscheppen van de toplaag van de bodem een amfibie of reptiel wordt aangetroffen buiten de overwinteringsperiode, dan zal dit dier zelf een veilig heenkomen zoeken. Indien nodig wordt het dier gevangen en direct verplaatst naar een vergelijkbaar biotoop op minimaal 25 meter afstand.
- In geval van het aantreffen van de heikikker geldt een andere werkwijze. Deze soort kan enkel worden verplaats indien men beschikt over een ontheffing Wnb voor deze handeling. Indien een dergelijk ontheffing niet voorhanden is, dient alsnog een andere locatie te worden gekozen. Is er wel een ontheffing voorhanden moet gehandeld worden conform de voorwaarden uit de ontheffing.
- Laagtes die kunnen ontstaan na het vergaan van een kist kunnen als dat wenselijk is worden opgevuld volgens de werkwijze van het dichten van een

natuurgraf, dus enkel met gebiedseigen materiaal en het terugzetten van de toplaag van de bodem.

2.1.3 Beschermingszones natuurwaarden

Om onbedoelde schade en verstoring van groei- of verblijfplaatsen van beschermde of bedreigde soorten te voorkomen, gelden beschermingszones rond deze aanwezige natuurwaarden. Binnen dergelijke beschermingszones worden geen natuurgraven gedolven. Omdat natuur dynamisch is, kunnen deze groei- en verblijfplaatsen op lange termijn, jaarlijks of zelfs per seizoen wisselen. Periodiek vindt daarom monitoring plaats van aanwezige natuurwaarden.
Kwetsbare situaties (zoals burchten, nestplaatsen) worden ten tijde van de ceremonie met lint afgezet of uitgerasterd, zodat geen betreding of verstoring plaatsvindt.

Wettelijk beschermde soorten

- Voor de omgang met dassen geldt de werkwijze zoals beschreven in Kennisdocument Das (Bij12, 2017). Het meest recente Kennisdocument dient bijlage te zijn bij onderhavig werkprotocol. Das wordt beschermd conform Beschermingsregime andere soorten (Wnb § 3.3).
- Er geldt een beschermingszone van 20 meter voor vogelnesten op de (bos- of gras)bodem, gedurende de periode dat dit nest in gebruik is. In de praktijk valt het broedseizoen globaal tussen maart en augustus.
- Er geldt een beschermingszone van 10 meter voor vogelnesten in struweel, gedurende de periode dat dit nest in gebruik is. In de praktijk valt het broedseizoen globaal tussen maart en augustus.
- Er geldt een beschermingszone van 20 meter bij bomen met roofvogelhorsten, gedurende de periode dat het nest in gebruik is. In de praktijk valt het broedseizoen globaal tussen maart en augustus. Hierbij wordt aangesloten op de omgang met nesten zoals beschreven voor de buizerd in Kennisdocument Buizerd (Bij12, 2017).
- Verlichting kan verstorende effecten hebben op bijvoorbeeld vleermuizen, eekhoorn, steenmarter en das. Indien op het terrein aanvullend op de huidige situatie verlichting noodzakelijk is (bijv bij gebouwen), wordt met een ter zake kundige ecoloog afgestemd op welke wijze dit kan plaatsvinden.

Bedreigde soorten, zonder wettelijk beschermde status

- Er geldt een beschermingszone van twee meter bij eventueel aanwezige plantensoorten met een Rode lijst status ‘gevoelig’ of ‘kwetsbaar’.
- Er geldt een beschermingszone van tien meter bij eventueel aanwezige plantensoorten die een Rode lijst status ‘bedreigd’ of ‘ernstig bedreigd’ hebben.

Zorgplicht

De zorgplicht houdt in dat initiatiefnemer in alle redelijkheid maatregelen treft welke voorkomen dat flora en fauna onnodig nadelig effect (vernieling, verstoring, doden) ondervinden. Maatregelen in dit kader zijn:

- Aanwezige planten en dieren worden voorafgaand aan het delven van een natuurgraf opzij gezet, en eventueel na dichten van het natuurgraf weer teruggeplaatst.
- Bij natuurbegraven wordt aangegeven welke plekken zonder bezwaar betreden kunnen worden. Plekken die niet betreden mogen worden, worden aangeduid / uitgerasterd. Eventuele aanwezige zoogdieren, reptielen en amfibieën (met uitzondering van heikikker, zie daarvoor § 2.1.2) worden voorafgaand aan natuurbegrafenis van de plek verwijderd en verplaatst naar een geschikte plek in de nabijheid (al dan niet op basis van een beschikbare ontheffing).

2.2 Ceremonie

Het betreft hier het gedeelte van de ceremonie wat buiten (het ter aarde bestellen) plaatsvindt. Niet noodzakelijk het gedeelte van de ceremonie dat binnen de daartoe beschikbare ruimtes plaatsvindt.
De ceremonie heeft een ingetogen karakter met respect voor de natuurlijke omgeving:
- geen ceremonies tussen zonsondergang en zonsopgang;
- bezoekers lopen over de bestaande paden;
- bezoekers (max 50 personen toegestaan buiten de paden) blijven buiten de vooraf met lint afgezette zones om schade of verstoring aan kwetsbare (beschermde of bedreigde) natuurwaarden te voorkomen, zoals een dassenburcht;
- er worden geen auto's van bezoekers op het terrein toegestaan anders dan op de officiële parkeerplekken en de toerit daar naar toe;
- het geluidsniveau zal ingetogen zijn, er wordt op toegezien dat dit niet boven de 45 dBa komt, hiervoor is vooraf afstemming met de organisatie van de natuurbegrafenis;
- kan jaarrond plaatsvinden.

3 Natuurbeheer

3.1 Algemeen

Op de Natuurbegraafplaats Christinalust zijn de onderstaande typen beheer (en onderhoud) aan de orde (Van Limpt, 2017):

- beheer van natuurlijk en soortenrijk loofbos.
- beheer van heideterrein.
- beheer van (schraal) grazige vegetaties
- beheer van open water
- beheer van natuurlijke oevers.
- beheer van structuurrijke gradiënten.
- beheer van padenstructuur.
- beheer van informatiecentrum / ceremonieruimte.
- beheer van parkeervoorzieningen.

Het bos- en natuurbeheer vindt volledig plaats conform de beheerregels en het beheerbeleid dat ook de Vereniging Natuurmonumenten hanteert bij het beheer van haar terreinen. Ook de daarvoor geldende gedragscode en beheerprotocollen worden gevolgd. Het Inrichtings- en Beheerplan is leidend voor waar welk natuurtype wordt ontwikkeld. Het natuurbeheer wordt minimaal voor 100 jaar gegarandeerd. Het natuurbeheer is ingepast binnen de beleidskader van de diverse overheidsinstanties (Van Limpt, 2017).

Het Inrichtings- en Beheerplan (Van Limpt 2017) geeft aan: "*Het natuurbeheer is er zowel tijdens de gebruiksfase van de natuurbegraafplaats als daarna op gericht de ecologische waarden van het gebied te verhogen en de bestaande cultuurhistorische waarden te behouden en zichtbaar te maken. Het natuurbeheer op de natuurbegraafplaats bestaat in de eerste jaren uit een omvormingsbeheer en gaat uiteindelijk over in een eindbeheer. Er wordt bij het uitvoeren van het natuurbeheer enkel gewerkt met lichte bosmachines en volgens een ecologisch werkprotocol, om negatieve effecten op de vegetatie zoveel mogelijk te voorkomen.*
Exotenbestrijding vormt een belangrijk onderdeel van het natuurbeheer. De Japanse duizendknoop en Amerikaanse vogelkers worden actief bestreden door deze te maaien, respectievelijk te kappen vóór zaadzetting. Een groot deel van de rododendrons worden uit de bossen en bosranden verwijderd en naar de randen van het plangebied verplaatst, waardoor het landgoed haar besloten landgoedkarakter behoudt en de verjonging van inheemse boom- en struiksoorten in de bosopstanden verbeterd kan worden."

Het te voeren beheer op de natuurbegraafplaats is gericht op de instandhouding en vergroting van de natuurwaarden. Het beheer houdt rekening met aanwezigheid van beschermde soorten en is (mede) gebaseerd op bestaande en door de minister in ontwerp goedgekeurde Flora- en faunawet Gedragscode Natuurbeheer 2016-2021 (VBNE, 2015). Deze is onverminderd geldig onder de Wet natuurbescherming. Ten

tweede is de beschreven werkwijze deels gebaseerd op de Gedragscode Bosbeheer 2010-2015 (inclusief aanvullingen 2012) van het Bosschap (2009). Deze gedragscode is geldig tot 17 december 2015. De looptijd van deze gedragscode is verlengt voor de periode tot dat de nieuwe gedragscode gebaseerd op de Wnb voor het bosbeheer is goedgekeurd (RVO, 2016).

Toolbox meeting

Periodiek wordt voorafgaand aan beheer of onderhoud een toolbox-meeting gehouden met de uitvoerenden, en zal:

- minimaal twee keer per jaar plaatsvinden
- gehouden wanneer het voorliggende werkprotocol een wezenlijke wijziging heeft ondergaan
- gehouden worden wanneer sprake is van een nieuwe beheerder op het terrein
- gehouden worden wanneer er een calamiteit is opgetreden waarop acute beheersmaatregelen noodzakelijk zijn.

Voorzorgsmaatregelen

- Er wordt gewerkt buiten het broedseizoen en buiten de kwetsbare perioden van beschermde soorten tenzij:
    - middels controle of inventarisatie is gebleken dat op de locatie of in de boom waar beheer wordt uitgevoerd geen in gebruik zijnde nesten of andere voortplantingslocaties of overwinterende dieren aanwezig zijn.
    - een ontheffing Wet Natuurbescherming verkregen is.
- Bij werkzaamheden in de winterperiode wordt gecontroleerd op eventuele overwinterende egels onder opgehoopt blad (en takkenhopen) op de werklocatie. Wanneer de reikwijdte van de voorziene werkzaamheden niet aangepast kan worden en daarmee het welzijn van de egel niet gegarandeerd kan worden, zal de egel worden verplaatst naar een gelijkwaardige overwinteringsplaats op de natuurbegraafplaats.
- Bij werkzaamheden wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande wegen, paden en sporen.
- Bij groeiplaatsen, vaste nestplaatsen[4] of andere vaste verblijfplaatsen van beschermde soorten in de nabijheid van de werkzaamheden, wordt een beschermingszone in acht genomen, zoals beschreven staat in paragraaf 2.1.3, tenzij het uit te voeren werkzaamheden van bedoeld zijn voor het duurzaam kunnen voortbestaan van de betreffende groeiplaats of soort op de natuurbegraafplaats.
- Verblijfplaatsen van heikikker op land worden buiten het voortplantingsseizoen altijd ontzien tenzij er een ontheffing is verkregen voor het verplaatsen van de soort.
- Verblijfplaatsen van levendbarende hagedis worden waar mogelijk ontzien, zeker tijdens de kwetsbare perioden (voortplanting, winterrust). Het beheer valt onder de

[4] Op grond van door het ministerie van LNV verstrekte handreikingen worden nesten van de volgende soorten als jaarrond beschermde nestplaatsen beschouwd: boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, havik, huismus, kerkuil, oehoe, ooievaar, ransuil, roek, slechtvalk, sperwer, steenuil, wespendief, zwarte wouw. Dit wijzigt vooralsnog niet onder de Wet Natuurbescherming.

goedgekeurde Gedragscode Natuurbeheer 2016-2021. Omgang met verblijfplaatsen en individuen levend barende hagedis is verder conform deze gedragscode.
- Werkzaamheden worden altijd zoveel mogelijk aaneengesloten uitgevoerd, zodat de doorlooptijd zo kort mogelijk is. Het uitslepen van gevelde (delen van) bomen vindt (indien noodzakelijk) direct aansluitend plaats op de velling.
- Werkzaamheden worden gefaseerd uitgevoerd wanneer dit vanwege het voortbestaan of minimaliseren van (indirecte) negatieve effecten op een beschermde of bedreigde soort nodig is.

3.2 Dagelijks beheer natuurbegraafplaats

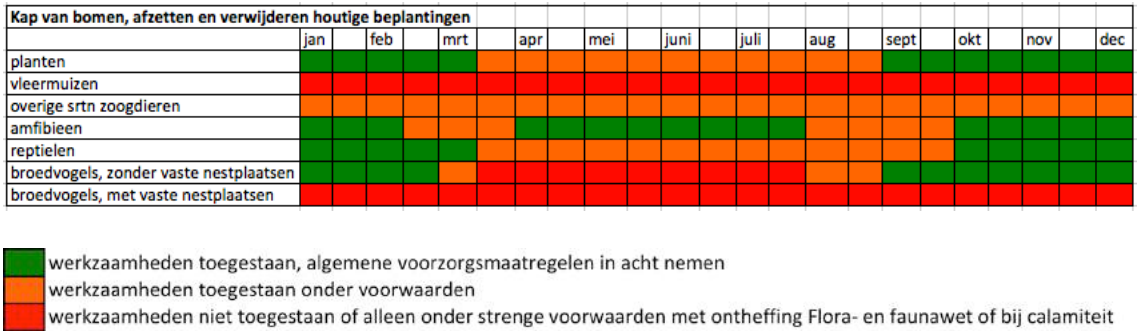
Het uitvoeren van beheer op kleine schaal in bospercelen betreft het verwijderen van enkele bomen, struiken en het (periodiek) afzetten van houtige beplantingen langs paden of uit veiligheidsoverwegingen. Braamstruwelen worden structureel teruggezet om overlast op paden te voorkomen, maar zijn wel onderdeel van het gebied.

Uitgangspunten en beperkingen
- Elke dag wordt voorafgaand aan boswerkzaamheden door de beheerder of hoofduitvoerder afgestemd of een natuurbegrafenis ceremonie is voorzien op de natuurbegraafplaats. Gedurende de ceremonie wordt bij beheersmaatregelen geen luidruchtig materieel gebruikt.
- (Dode) bomen met holten, spleten en loshangende bast worden ontzien van kap, vanwege de (potentiële) functie voor broedvogels, vleermuizen en andere boombewonende zoogdieren (eekhoorn).
- (Dode) bomen met holten, spleten en loshangende bast worden alleen gekapt indien dit voor de veiligheid van de bezoekers van de natuurbegraafplaats nodig is. Het Inrichtings- en Beheerplan geeft aan dat er minimaal 10 dode of stervende bomen met een diameter van > 30 cm per ha aanwezig moeten zijn.
- Indien bomen met holten, spleten en loshangende bast worden gekapt, wordt voorafgaand gecontroleerd door een ter zake kundig persoon of er beschermde soorten gebruik maken van de betreffende boom of bomen. Zo ja, dan wordt kap tijdelijk uitgesteld. Een ter zake kundig ecoloog zal bepalen wanneer kap wel doorgang kan vinden of dat ontheffing van Wet natuurbescherming nodig is.
- Indien bomen met holten, spleten en loshangende bast worden gekapt, wordt bepaald of er aanvullend (tijdelijke) kunstmatige vervanging van boomholten voor vleermuizen nodig is.
- Bij vestiging van das op of direct nabij de natuurbegraafplaats zullen werkzaamheden niet op en / of nabij eventuele dassenburchten plaatsvinden, tenzij dit om veiligheidsredenen nodig is. Er wordt in dat geval gebruik gemaakt van aangepast (lichtgewicht) materieel om schade aan de burcht te voorkomen of te minimaliseren. Bij de werkzaamheden in de directe omgeving van een burcht wordt gehandeld conform het Kennisdocument Das (Bij12, 2017).. De meest recente uitgave dient als bijlage bij onderhavig werkprotocol te zijn gevoegd.

- De valrichting van te kappen bomen is altijd van groei- en (vaste) nest- en rustplaatsen afgekeerd.
- Te kappen bomen kunnen (deels) blijven liggen als in het kader van biodiversiteit. Dood hout leeft.
- Er wordt geen hout versnipperd en op de bosbodem achtergelaten. Houtsnippers kunnen wel gebruikt worden als halfverharding van (bos)paden.

Kalender

Voor de bovenstaande werkzaamheden in het kader van het voorziene kleinschalige bosbeheer en beheer langs paden geldt de onderstaande indicatieve perioden waarbinnen het werk kan worden uitgevoerd. Weersomstandigheden kunnen variëren en daarmee de actieve of inactieve perioden van beschermde soorten beïnvloeden. Bij twijfel wordt een ter zake kundig ecoloog ingeschakeld.

3.3 Beheer van droog schraalgrasland en heide

Het uitvoeren van beheer van schraalgraslandvegetaties en kleine plukjes heidevegetatie op de natuurbegraafplaats betreft het periodiek maaien en afvoeren van het maaisel.

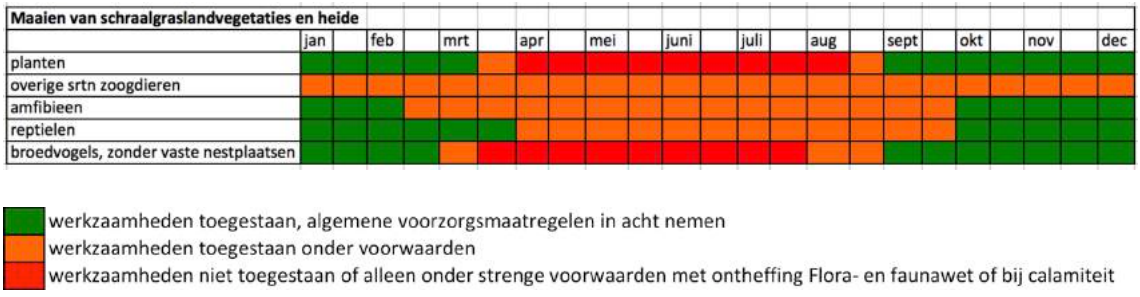
Uitgangspunten en beperkingen

- Elke dag wordt voorafgaand aan werkzaamheden wordt door de beheerder of hoofduitvoerder afgestemd of een natuurbegrafenis ceremonie is voorzien op de natuurbegraafplaats. Gedurende de ceremonie wordt dan bij beheersmaatregelen geen luidruchtig materieel gebruikt.
- Het maaibeheer zal gefaseerd worden uitgevoerd. Niet meer dan de helft van de gras-, kruidvegetaties wordt per keer gemaaid. Er zit minimaal twee weken tussen maaimomenten. Voor schraal graslandvegetaties dient circa 10% jaarlijks niet te worden gemaaid. Voor heideveldjes kleiner dan 4 ha geldt dat niet meer dan een 20% per jaar wordt gemaaid. Voor uitvoering van het maaibeheer wordt verder verwezen naar de gedragscode Natuurbeheer 2016-2021 (VBNE). Doel is dat voor kleine zoogdieren, amfibieën en reptielen altijd voldoende dekking aanwezig is, voor insecten altijd bloeiend planten beschikbaar zijn en plantensoorten zoveel mogelijk tot zaadzetting kunnen komen.

- Voorafgaand aan de maaiactiviteit wordt gecontroleerd op aanwezige nesten (bodembroeders) en beschermde plantensoorten. Bosranden en randen langs struwelen en in heideveldjes worden gecontroleerd op aanwezige (zonnende) amfibieën, reptielen en egels. Bij aantreffen van beschermde diersoorten of broedende vogels in de te maaien vegetatie wordt bepaald of er gemaaid wordt, waar gemaaid wordt (beschermingszones nodig) of dat het werk tijdelijk wordt uitgesteld. Bij twijfel wordt een ter zake kundig ecoloog geraadpleegd.
- Het maaien van vegetaties met beschermde of bedreigde plantensoorten vindt plaats na de zaadzetting en rijping van de zaden. Het moment dat gemaaid kan worden is afhankelijk van de betreffende plantensoort.
- Waar strookjes heidevegetatie overwoekerd dreigen te worden, wordt alleen houtige opslag handmatig verwijderd. Op deze wijze ontstaan meer gevarieerde microklimaten voor onder andere reptielen en insecten met behoud van kruidachtige planten en mossen in de ondergroei.
- Indien begraasd wordt met schapen dan wordt binnen de kwetsbare periode (oranje en rode periode in de onderstaande kalender) van beschermde soorten een begrazingsdruk van maximaal 6,6 schapen per 2 hectare aangehouden .

Kalender

Voor de bovenstaande werkzaamheden in het kader van maai- en beheerwerk-zaamheden gelden de onderstaande indicatieve perioden waarbinnen het werk kan worden uitgevoerd. Weersomstandigheden kunnen variëren en daarmee de activiteit van beschermde diersoorten en het groeiseizoen van planten beïnvloeden. Bij twijfel wordt een ter zake kundig ecoloog ingeschakeld.

3.4 Beheer water

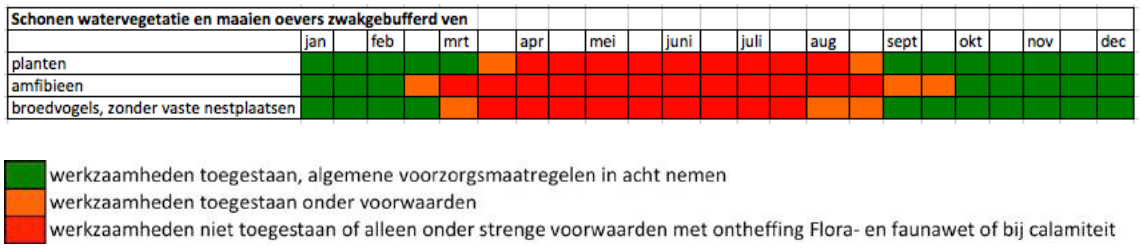
Binnen de natuurbegraafplaats ligt een deel van de loop van de Twekkelerbeek en een bosvijver. De Twekkelerbeek is onderdeel van de afvoer van het neerslagwater uit Enschede. Beheer staat in de eerste plaats ten dienste van het invullen van deze functie. De bosvijver zal periodiek worden geschoond en 85% van de oever dient begroeid te zijn met niet houtige vegetaties. Het uitvoeren van beheer van de wateren op de natuurbegraafplaats betreft het periodiek schonen, maaien van oevers en afvoeren van het maaisel.

Uitgangspunten en beperkingen

- Voorafgaand aan regulier onderhoud wordt gecontroleerd op aanwezigheid van broedvogels. Indien in gebruik zijnde nesten aanwezig zijn, worden verstorende werkzaamheden uitgesteld.
- Jaarlijks wordt gecontroleerd of het schonen van watervegetatie of oevervegetaties nodig is. Schonen vindt vervolgens gefaseerd plaats in tijd en ruimte. Schoning vindt plaats buiten de voortplantingsperiode van amfibieën
- Materiaal dat vrijkomt bij schoning wordt maximaal 1-2 weken op de kant gelegd, waarna het alsnog wordt afgevoerd.
- Periodiek (om de drie jaar) wordt de sliblaag gemeten en bepaald of verwijderen middels afschrapen of baggeren nodig is.
- Het verwijderen van een overmatige sliblaag wordt gefaseerd in ruimte en tijd uitgevoerd. Verwijdering vindt plaats buiten de voortplantingsperiode van amfibieën
- Bij werkzaamheden aan en langs de oevers en watervegetaties moet rekening worden gehouden met groeiplaatsen van bijzondere en/of bedreigde plantensoorten en in de oeverzone levende fauna. Groeiplaatsen worden waar mogelijk ontzien bij het beheer en het beheer is verder afgestemd op bloei en zaadzetting van de planten
- Werkzaamheden aan de oevers worden uitgevoerd met materieel en methoden die de natuurvriendelijke oevers het minst beschadigen.

Kalender

Voor de bovenstaande werkzaamheden in het kader van maai- en beheerwerkzaamheden geldt de onderstaande indicatieve perioden waarbinnen het werk kan worden uitgevoerd. Weersomstandigheden kunnen variëren en daarmee de activiteit van beschermde diersoorten en het groeiseizoen van planten beïnvloeden. Bij twijfel wordt een ter zake kundig ecoloog ingeschakeld.

3.5 Beheer gebouw(en)

Het uitvoeren van beheer van gebouwen op de natuurbegraafplaats betreft het regulier onderhoud van het informatiecentrum en ceremonieruimte op het terrein, zoals schilderwerk, dakgoten reinigen en schoonmaken. Onderstaande alinea's hebben *geen* betrekking op renovatie-werkzaamheden.

Uitgangspunten en beperkingen

- Voorafgaand aan regulier onderhoud wordt gecontroleerd op aanwezigheid van broedvogels. Indien in gebruik zijnde nesten aanwezig zijn, worden verstorende werkzaamheden uitgesteld.
- Regulier onderhoud aan het gebouw kan het hele jaar plaatsvinden, met inachtneming van de bovenstaande uitgangspunt.

Kalender

Voor de bovenstaande werkzaamheden in het kader van onderhoud van gebouwen gelden de onderstaande indicatieve perioden waarbinnen het werk kan worden uitgevoerd. Uitgangspunten hierbij is controle op aanwezigheid van beschermde soorten en uitvoering van verstorende werkzaamheden bij afwezigheid van beschermde soorten. Weersomstandigheden kunnen variëren en daarmee de activiteit van beschermde diersoorten beïnvloeden. Bij twijfel wordt een ter zake kundig ecoloog ingeschakeld.

Beheer van gebouwen																								
	jan		feb		mrt		apr		mei		juni		juli		aug		sept		okt		nov		dec	
broedvogels																								

werkzaamheden toegestaan, algemene voorzorgsmaatregelen in acht nemen
werkzaamheden toegestaan onder voorwaarden
werkzaamheden niet toegestaan of alleen onder strenge voorwaarden met ontheffing Flora- en faunawet of bij calamiteit

3.6 Wegen en paden

Het beheer van wegen en paden wordt gezien inclusief het beheer van de aanliggende bermstrook. Verhardingen en semiverhardingen zijn geen leefgebied van soorten en normaal gesproken ook geen standplaats voor planten. Op weinig betreden onverharde paden kunnen wel soorten voorkomen. De richtlijnen hebben daarom betrekking op bermen en onverharde paden.

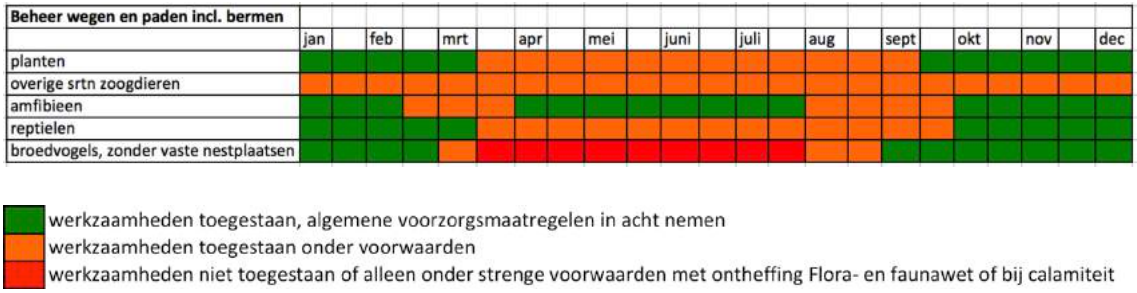
Het beheer van wegen en paden is er opgericht deze in goede staat te houden en overgroeien te voorkomen. Ook draagt het beheer bij aan het voorkomen van oplopen van letsel indien gebruik gemaakt wordt van de wegen en paden.

- Voor beheer boomopstanden langs wegen en paden zie regels genoemd in § 3.2.
- Voorafgaand aan uitvoering van beheermaatregelen in bermen en op onverharde paden wordt door de beheerder eerst gecontroleerd op het voorkomen flora en fauna.
- Aanwezige amfibieën en reptielen worden daarbij verplaats naar een plek buiten de invloed van de beheermaatregel.
- Uitzondering vormt hierbij de heikikker. Verplaatsing van heikikker gebeurt enkel als daar een ontheffing voor is verkregen. Indien er geen ontheffing is wordt de verblijfplaats gemarkeerd en het beheer uitgesteld tot een moment waarop de heikikker niet meer op de locatie aanwezig is.

- Verblijfplaatsen van zoogdieren en nesten van vogels worden gemarkeerd en bij uitvoering van beheermaatregel ontzien.
- Bijzondere flora die niet aangepast is aan uit te voeren beheermaatregel wordt verplaatst naar een andere geschikte groeiplaats binnen het terrein.
- Bij sneeuwval worden wegen en paden waar mogelijk mechanisch begaanbaar gehouden.

Kalender

Voor de bovenstaande werkzaamheden in het kader van onderhoud van gebouwen gelden de onderstaande indicatieve perioden waarbinnen het werk kan worden uitgevoerd. Uitgangspunten hierbij is controle op aanwezigheid van beschermde soorten en uitvoering van verstorende werkzaamheden bij afwezigheid van beschermde soorten.

3.7 Calamiteiten, overig

Calamiteiten

Er zijn twee typen calamiteiten te benoemen voor Natuurbegraafplaats Christinalust:

1. een calamiteit waarbij door werkzaamheden de zorgplicht of verbodsbepalingen van de Wet Natuurbescherming worden overtreden;
2. een calamiteit zoals stormschade, waardoor bomen dreigen om te vallen of grote zware takken dreigen af te breken of los hangen, waardoor de veiligheid van de bezoekers van de natuurbegraafplaats in het geding komt.

Een calamiteit in het kader van het overtreden van de zorgplicht en/of overtreden van verbodsbepalingen van de Wet Natuurbescherming en het in gevaar brengen van de leefomgeving van soorten die beschermd zijn conform de drie beschermingsregimes (zie paragraaf 1.1 en Bijlage 1) is een ongewenste gebeurtenis die leidt of had kunnen leiden tot ongewenste schade aan beschermde planten en dieren. Dit kan ook gelden voor bedreigde plantensoorten die een Rode lijststatus ‘bedreigd’ of ‘ernstig bedreigd’ hebben.

Als gevolg van bijvoorbeeld stormschade kunnen bomen dusdanig scheef komen te staan dat daadwerkelijk omvallen slechts een kwestie van tijd is. Ook kunnen grote zware takken (half) zijn afgebroken of los in de boomkroon hangen. Bij dergelijk dreigend gevaar voor de bezoekers van de natuurbegraafplaats worden bomen of

takken verwijderd die het directe gevaar opleveren. Voorafgaand aan het verwijderen wordt de boom in kwestie zo goed als mogelijk is geïnspecteerd op eventueel aanwezige beschermde diersoorten, zoals vleermuizen.

Ondanks voorzorgsmaatregelen is het optreden van calamiteiten niet geheel uit te sluiten. Het is van groot belang dat eventueel optredende calamiteiten worden gemeld, geanalyseerd en geëvalueerd. Dit om de juiste maatregelen te nemen om soortgelijke gebeurtenissen in de toekomst te voorkomen. Daarom is iedereen verplicht calamiteiten bij beheerder te melden. Naar aanleiding hiervan worden er maatregelen genomen om de ontstane situatie te verhelpen, of herhaling in de toekomst te voorkomen. Het formulier opgenomen in Bijlage 3 wordt ingevuld als onderdeel van de procedure.

Overige zaken

Indien een exemplaar van groot wild (zoals das, ree of wild zwijn) dood wordt aangetroffen op de natuurbegraafplaats, dan zal direct in overleg met de geëigende instanties / personen een juiste afhandeling plaatsvinden zoals op dat moment gewenst is.

4 Literatuur

Bij12, 2017a. Kennisdocument Heikikker, versie 1.0.

Bij12, 2017b. Kennisdocument Das, versie 1.0.

Bij12, 2017c. Kennisdocument Zandhagedis, versie 1.0.

Bij12, 2017d. Kennisdocument Gewone dwergvleermuis, versie 1.0.

Bij12, 2017f. Kennisdocument Rosse vleermuis, versie 1.0.

Bij12, 2017g. Kennisdocument Ruige dwergvleermuis, versie 1.0.

Bij12, 2017h. Kennisdocument Watervleermuis, versie 1.0.

Bij12, 2017i. Kennisdocument Buizerd, versie 1.0.

Boer, E.J.F. de, 2017. Natuurtoets ontwikkeling Natuurbegraafplaats Landgoed Christinalust, Enschede. Toetsing in het kader van de Wet natuurbescherming. Bureau Waardenburg Rapportnr. 17-101. Bureau Waardenburg, Culemborg.

Brana, 2015. Gedragscode voor leden van de Branche Vereniging voor Natuurbegraafplaatsen Nederland.

Brandjes, G.J., 2017, Notitie Beoordeling habitat heikikker en levendbarende hagedis Landgoed Christinalust. kenmerk 17-0666/17.07225/JerBr. Bureau Waardenburg, Culemborg.

Het Bosschap, 2016. Gedragscode beheer 2016 – 2021.

Het Bosschap, 2010. Gedragscode bosbeheer 2010 – 2015.

Hille Ris Lambers, I. 2016. Natuurbegraafplaats Landgoed Christinalust. Werkprotocol aanleg natuurbegraafplaats in het kader van de Wet natuurbescherming . Bureau Waardenburg Rapportnr. 16-089. Bureau Waardenburg, Culemborg.

Koopman – van Roon, A.D.G. & E.J.F. de Boer, 2017. Natuurbeheer en natuurbegraven op Natuurbegraafplaats Jachtslot de Mookerheide, Werkprotocol beheer en gebruik conform de Wet Natuurbescherming. Bureau Waardenburg Rapportnr. 16-050. Bureau Waardenburg, Culemborg.

Limpt, P. van, 2017. Natuurbegraafplaats Landgoed Christinalust. Inrichtings- en beheerplan. Praedium Coöperatie UA, Vught.

RVO, 2016. Brief met kenmerk RVO/2016/377. Besluit tijdelijke verlenging gedragscode.

VBNE, 2015. Gedragscode Natuurbeheer 2016-2021. Concept. Inclusief concept goedkeuringsbesluit dd. 18-02-2016 RVO.

Vogelbescherming Nederland & Het Bosschap, 2015. Gedragscode zorgvuldig bosbeheer.

Bijlage 1 Kader Wet natuurbescherming

1.1 Inleiding

Vanaf 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming (kortweg: Wnb) in werking. Deze wet vervangt de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Boswet. Met de inwerkingtreding van de Wnb zijn de provincies het bevoegde gezag voor de ontheffing- en vergunningverlening voor plannen en projecten en voor het vaststellen van vrijstellingsregelingen. Bij provincie overschrijdende projecten is dit de minister van EZ.

Deze bijlage vat het wettelijk kader samen voor toetsing van ruimtelijke ingrepen en andere handelingen. In paragraaf 1.2 komen algemene bepalingen van de wet aan de orde. Gebiedsbescherming is in de wet beschreven in ‘Hoofdstuk 2 Natura 2000-gebieden’ en is hier samengevat in paragraaf 1.3. De bescherming van soorten is in de wet beschreven in ‘Hoofdstuk 3 Soorten’ en in deze bijlage samengevat in paragraaf 1.4. De bescherming van bomen en bos is in de wet beschreven in ‘Hoofdstuk 4 Houtopstanden, hout en houtproducten’. Dit laatste hoofdstuk en andere onderdelen van de Wnb zoals jacht, schadebestrijding, overlastbestrijding, faunabeheer en omgang met exoten maken geen deel uit van deze bijlage.

1.2 Algemene bepalingen

Art 1.10 De Wet natuurbescherming is gericht op:

- het beschermen en ontwikkelen van de natuur, mede vanwege de intrinsieke waarde, en het behouden en herstellen van de biologische diversiteit;
- het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de natuur ter vervulling van maatschappelijke functies, en
- het verzekeren van een samenhangend beleid gericht op het behoud en beheer van waardevolle landschappen, vanwege hun bijdrage aan de biologische diversiteit en hun cultuurhistorische betekenis, mede ter vervulling van maatschappelijke functies.

Art 1.11 Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving. Deze zorgplicht houdt in elk geval in dat handelingen waarvan redelijkerwijs verwacht mag worden dat ze nadelige gevolgen kunnen hebben voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten achterwege blijven, dan wel dat noodzakelijke maatregelen worden getroffen om negatieve gevolgen te voorkomen, of voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen ze beperkt of ongedaan worden gemaakt.

Art 1.12 Gedeputeerde staten van de provincies dragen zorg voor:

- het nemen van de nodige maatregelen voor de bescherming, de instandhouding of het herstel van biotopen en leefgebieden in voldoende gevarieerdheid voor alle

van nature in het wild levende vogelsoorten en planten en dieren en hun habitats van bijlagen II, IV en V bij de Habitatrichtlijn en habitattypen van bijlage I van de Habitatrichtlijn;
- het behoud of het herstel van een gunstige staat van instandhouding van de met uitroeiing bedreigde of speciaal gevaar lopende van nature in het wild voorkomende dier- en plantensoorten;
- de totstandkoming en instandhouding van een samenhangend landelijk ecologisch netwerk, genaamd Natuurnetwerk Nederland.

Gedeputeerde staten kunnen gebieden buiten het Natuurnetwerk Nederland aanwijzen die van provinciaal belang zijn vanwege hun natuurwaarden of landschappelijke waarden, met inachtneming van hun cultuurhistorische kenmerken. Deze gebieden worden aangeduid als 'bijzondere provinciale natuurgebieden' en 'bijzondere provinciale landschappen'.

1.3 Natura 2000-gebieden

De Natuurbegraafplaats Jachtslot de Mookerheide ligt niet binnen Natura 2000-gebied. Ook de directe omgeving maakt geen deel uit van Natura 2000-gebied. Aangezien in de natuurtoets geen effect op Nattura 2000-gebied wordt voorzien is dit onderdeel van de Wnb in dit geval niet van belang en wordt daarom niet behandeld

1.4 Soorten

Verbodsbepalingen
De Wnb onderscheid bij de bescherming van soorten drie beschermingsregimes:

Art. 3.1 *Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn*
1. Het is verboden opzettelijk in het wild levende vogels (VR artikel 1) te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld onder 1 te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld onder 1 te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld onder 1 opzettelijk te storen.
5. Het verbod, opzettelijk storen, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Het ministerie heeft een lijst gemaakt van soorten vogels die hun nest doorgaans het hele jaar door of telkens opnieuw gebruiken. Deze nesten zijn jaarrond beschermd[5]. Voor andere soorten geldt dat de nesten alleen beschermd zijn wanneer zij (in het broedseizoen) in gebruik zijn.

[5] Zie de Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingrepen, ministerie van LNV, augustus 2009.

Art. 3.5 *Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn*

1. Het is verboden in het wild levende **dieren** (HR bijlage IV, VvBern Bijlage II, VvBonn Bijlage I) opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld onder 1 opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld onder 1 in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld onder 1 te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden **planten** (HR bijlage IV, VvBern Bijlage I) in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken, te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Art. 3.10 *Beschermingsregime andere soorten*

1. Het is verboden in het wild levende **zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers** van de soorten, genoemd in de bijlage bij de Wet, onderdeel A, natuurbescherming opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld onder 1 opzettelijk te beschadigen of te vernielen.
3. Het is verboden **vaatplanten** genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij de Wet natuurbescherming, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken, te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

In de Bijlagen van de Verdragen van Bern en Bonn worden ook vogels genoemd. Sommige vogelsoorten vallen daarmee zowel onder het ‘Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn’ als onder het ‘Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn’. Het ‘Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn’ is ten aanzien van ‘verstoren’ strikter dan het ‘Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn’. Aan de andere kant zijn de ontheffingsgronden voor het ‘Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn’ weer beperkter dan voor ‘Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn’. We gaan in het toetsingskader zekerheidshalve uit van het juridisch strengste beschermingsregime.

Ontheffingen en vrijstellingen

Gedeputeerde staten kunnen een ontheffing verlenen van verboden die gelden voor Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn (Art 3.3), Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn (Art 3.8) en Beschermingsregime andere soorten (Art 3.10 lid 2). Provinciale staten en de Minister kunnen bij verordening vrijstelling verlenen van deze verboden (Art 3.3, Art 3.8)

Een ontheffing of een vrijstelling wordt uitsluitend verleend als aan de volgende voorwaarden is voldaan:

- er bestaat geen andere bevredigende oplossing,
- er is voldaan aan een in Art 3.3 dan wel Art 3.8 genoemd belang,
- er is geen sprake van een verslechtering van de (gunstige) staat van instandhouding van de desbetreffende soort.

Aan een ontheffing kunnen voorwaarden worden gesteld om schade te beperken of te

compenseren zodat er geen afbreuk wordt gedaan aan de SvI.

Art 3.3, Art 3.8 De verboden voor zijn niet van toepassing op handelingen ten behoeve van instandhoudingsmaatregelen en handelingen in het kader van een Natura 2000-beheerplan of een vastgesteld programma (zoals bijvoorbeeld de PAS).

Art. 3.10 Voor soorten vallend onder '*Beschermingsregime andere soorten*' kan de provincie een vrijstelling verlenen voor handelingen in het kader van de **ruimtelijke inrichting of ontwikkeling** van gebieden en **bestendig beheer of onderhoud**.

Art. 3.31 De hierboven genoemde verboden onder de drie beschermingsregimes zijn niet van toepassing op handelingen die zijn beschreven in en aantoonbaar worden uitgevoerd overeenkomstig een door Onze Minister goedgekeurde **gedragscode** en die plaatsvinden in het kader van bestendig beheer of onderhoud en ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Bijlage 2 Waarnemingenformulier

1. Datum:
Formulier ingevuld door:

2. Waargenomen soort of nieuwe verblijfplaats van soort:
□ Eekhoorn
□ Heikkiker
□ Hazelworm
□ Levendbarende hagedis
□ (bij)burcht van das
□ Steenmarter
□ Hazelworm
□ Vleermuis en/of vleermuisverblijfplaats: …
□ Broedvogel met vaste verblijfplaats: …
□ Anders, namelijk: …

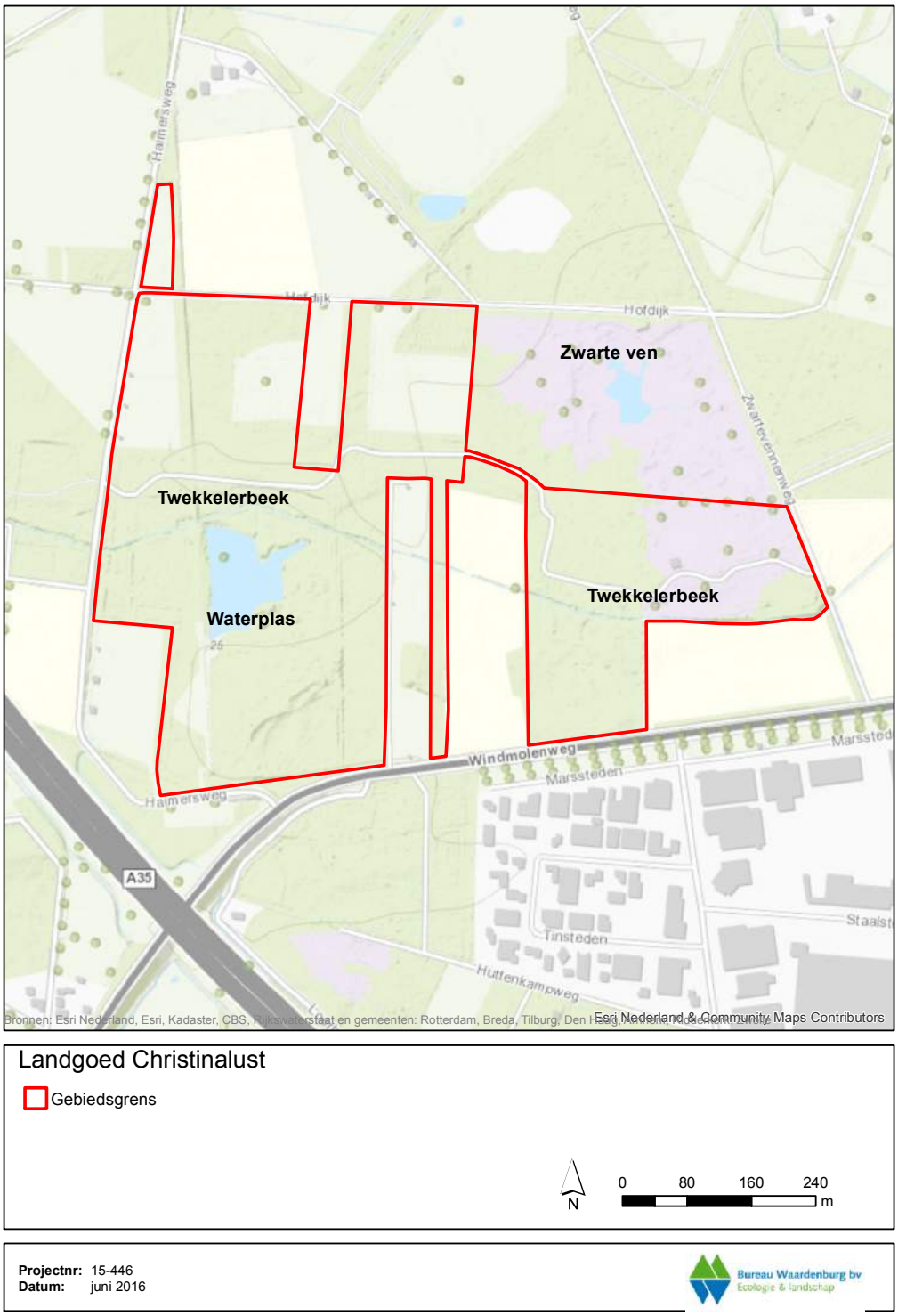
3. Waargenomen door:

4. Geef de plek zo exact mogelijk aan op de onderstaande kaart,
of vul de gps-coördinaten in: ....

5. Is er een duidelijk herkenbare foto gemaakt van de aangetroffen soort, locatie of situatie?
Zoja, deze digitaal opslaan in het ecologisch dossier of bij een print van dit ingevulde formulier[6].

6. Opmerkingen:

[6] Waarnemingenformulier, Bijlage 2 in Natuurbegraafplaats Jachtslot de Mookerheide, beheer en gebruik in kader van de Wet Natuurbescherming. Koopman-van Roon & Hoefsloot, 2016.

Figuur 1. *Omgeving Landgoed Christinalust, voorafgaand aan inrichting, 2016. (ondergrond: Data by OpenStreetMap.org contributors under CC BY-SA 2.0 license).*

….

Bijlage 3 Calamiteitenformulier

1. Datum:
Formulier ingevuld door:

2. Calamiteit beschrijving:

3. Geef de plek zo exact mogelijk aan op de onderstaande kaart,
of vul de gps-coördinaten in: ....

4. Is er een duidelijk herkenbare foto gemaakt van de (aangetroffen) situatie?
Zo ja, deze digitaal opslaan in het ecologisch dossier of bij een print van dit ingevulde formulier[7].

5 Hoe, wanneer en door wie is de calamiteit opgelost?

[7] Calamiteitenformulier, Bijlage 3n Natuurbegraafplaats Christinalust, werkprotocol aanleg in het kader van de Wet natuurbescherming. Hille Ris Lambers, I., 2017.

Landslide
milieu-adviesbureau

Natuurbegraven Nederland
T.a.v. de heer W. (Winfred) Peters
Postbus 29
5201 AA ‘s-Hertogenbosch

Betreft: bepaling van de variatie in grondwaterpeilen ter plaatse van de nieuw te realiseren Natuurbegraafplaats Christinalust in Enschede.

Best, 17 juni 2017

Geachte heer Peters,

Op uw verzoek heeft Landslide milieu-adviesbureau onderzoek uitgevoerd naar de variatie in grondwaterstanden ter plaatse van Landgoed Christinalust in Enschede. Op deze locatie bestaat het voornemen om een natuurbegraafplaats te ontwikkelen. Figuur 1 geeft een impressie van de omvang en situering van de onderzoeklocatie

Figuur 1 Impressie onderzoeklocatie (gele lijn) en situering Twekkelerbeek (blauwe lijn) voor het bepalen van de variatie in grondwaterpeilen en gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG).

<u>1. Aanleiding onderzoek variatie in grondwaterpeilen</u>
Ter plaatse van Landgoed Christinalust (circa 28 hectare groot) aan de noordzijde van de Windmolenweg is de ontwikkeling van een natuurbegraafplaats voorzien. Daarvoor is voldoende ontwateringsdiepte ten opzichte van de Gemiddeld Hoogste Grondwaterstand (GHG) nodig.

Naar aanleiding hiervan heeft Natuurbegraven Nederland (contactpersoon: de heer W. Peters) aan Landslide milieu-adviesbureau (contactpersoon: de heer R. Lapperre) verzocht om de variatie in grondwaterpeilen en de GHG in het bijzonder op basis van een gedegen geohydrologisch veldonderzoek nauwkeurig vast te stellen.

Bezoek- en postadres: Sint Antoniusweg 12, 5684 LX Best
☎ 0499-378706 🖷 0499-377226 06-10183576
Website: www.Landslide.nl

2. Doelstelling (veld)onderzoek en monitoring
De doelen van het in-situ geohydrologisch veldonderzoek zijn als volgt:

a) bepalen van de variatie in grondwaterpeilen aan de hand van veldwerkzaamheden en meerjarige monitoring (2015 - 2017) en op basis daarvan de GHG zo betrouwbaar mogelijk vaststellen en

b) de variatie in bodemopbouw inzichtelijk maken in relatie tot het voornemen van natuurbegraven.

Deze briefrapportage beschrijft de resultaten van het (veld)onderzoek en de aansluitend opgestarte monitoring. De resultaten geven een beeld van de bodemopbouw ter plaatse van de uitgevoerde boringen en een zo nauwkeurig mogelijke inschatting van de variatie in grondwaterpeilen op basis van de uitgevoerde veldwerkzaamheden, maar bovenal de monitoring van het ondiepe (freatische) grondwaterpeil in peilbuis 2, 5 en 6.

3. Uitgevoerde (veld)werkzaamheden
De volgende werkzaamheden zijn uitgevoerd om de variatie in bodemopbouw en grondwaterpeilen voldoende gedetailleerd in beeld te krijgen en te rapporteren:

1) Inventariseren en bestuderen van de door de opdrachtgever aangeleverde rapportages. Daarbij is in het bijzonder aandacht besteed aan de bodemopbouw, variatie in grondwaterpeilen en stromingsrichting van het grond- en oppervlaktewater.

2) Locatiebezoek en uitvoering geohydrologisch onderzoek op dinsdag 10 november 2015. Tijdens dit locatiebezoek werd het huidige waterhuishoudkundige systeem in kaart gebracht, waarbij op 2 locaties de bodemopbouw nauwkeurig bepaald is. Aan de hand van de boorprofielen is een eerste inschatting van de GHG gemaakt aan de hand van roestverschijnselen (oxidatie) en gleyverschijnselen (reductie). Beide boorlocaties zijn afgewerkt met een peilbuis en afsluitbare beschermkoker. Van deze werkzaamheden is een fotorapportage gemaakt.

3) Plaatsen, testen, verzamelen en verwerken van de meetgegevens afkomstig van de geplaatste automatische meetregistratie-units in peilbuis P02 en P05 (11 november 2015) en peilbuis 06 (18 mei 2017) om de fluctuatie in grondwaterpeilen on-line te volgen en steeds nauwkeuriger in beeld te krijgen. Op basis daarvan is de GHG voor de verschillende deelgebieden van het landgoed nauwkeurig bepaald.

4) Na uitvoering van het veldwerk zijn de peilbuizen en een aantal aanvullende terreinelementen, zoals de Twekkelerbeek en de geïsoleerde waterpartij ingemeten ten opzichte van NAP. Op deze wijze kunnen de waterpeilen onderling vergeleken worden en kan bepaald worden waar en in welke mate ophoging moet plaatsvinden.

5) Locatiebezoek op vrijdag 16 september 2016 met Waterschap Vechtstromen (mevrouw E. Boerrigter en de heer F. Huttenhuis) en de opdrachtgever (de heer W. Peters) om gezamenlijk naar het watersysteem te kijken en eventuele kansen en opgaven mee te nemen in de ontwerpfase en uitvoering.

6) Interpreteren en uitwerken van de veldresultaten en beschikbare monitoringsgegevens en beschrijving daarvan in voorliggende briefrapportage met conclusies, aanbevelingen en diverse bijlagen.

Bezoek- en postadres: Sint Antoniusweg 12, 5684 LX Best
☎ 0499-378706 🖷 0499-377226 📱 06-10183576
Website: www.Landslide.nl

4. Bevindingen

Historisch gezien was sprake van een “onontgonnen heidegebied”. Dit gebied met een overwegend zandige bodemopbouw werd omgevormd tot productiebos. De huidige begrenzing, inrichting en het gebruik van Landgoed Christinalust zijn het resultaat van deze omvorming, verdeling van een voorheen groter landgoed in kleinere deelgebieden door vererving en de aanleg van infrastructurele werken, zoals de nabij gelegen A35 (zie figuur 1). Het landgoed heeft op dit moment een oppervlakte van 28 hectare en is eigendom van de heer J. Jordaan. De afgelopen jaren is gekeken naar de mogelijkheden om natuurbegraven mogelijk te maken en het landgoed daarmee een zodanig duurzame inrichting te geven, dat het toekomstbestendig is en aan de volgende generatie doorgegeven kan worden (bron: Natuurbegraafplaats Christinalust: Inrichtings- en Beheerplan; Natuurbegraven Nederland, maart 2015).

De bodem bestaat tot de geboorde einddiepte (4,60 m-mv) uit overwegend (fijn) zand. Plaatselijk komen sterk zandige leemlagen voor (bron: Geohydrologisch onderzoek t.b.v. natuurbegraven Landgoed Christinalust a/d Windmolenweg in Enschede; Envita, 28 februari 2014). In boring P05 (afgewerkt met een peilbuis) werd op een diepte van 2,6 m-mv veen aangeboord. Op grond van de voor dit onderzoek uitgevoerde 3 grondboringen (zie bijlage C) en de eerder door Envita uitgevoerde 15 boringen (18 - 21 februari 2014) is geconcludeerd, dat de bodembouw overwegend goed doorlatend is. Het infiltrerende regenwater wordt voldoende snel afgevoerd naar de ondergrond en niet belemmerd door aaneengesloten, slecht doorlatende, dikke klei- of leemlagen in de ondiepe ondergrond.

Tijdens het veldwerk op dinsdag 10 november 2015 werd het freatisch grondwaterpeil bij boring P02 en P05 op wisselende diepte aangetroffen. Bij boring P02 werd het grondwaterpeil gemeten op 1,88 m-mv (23,49 m +NAP) en bij boring P05 op 1,77 m-mv (24,06 m +NAP). Op donderdag 18 mei 2017 werd boring P06 geplaatst en het grondwaterpeil op 1,54 m-mv (23,33 m +NAP) aangetroffen. De situering van deze boringen is weergegeven in figuur 2.

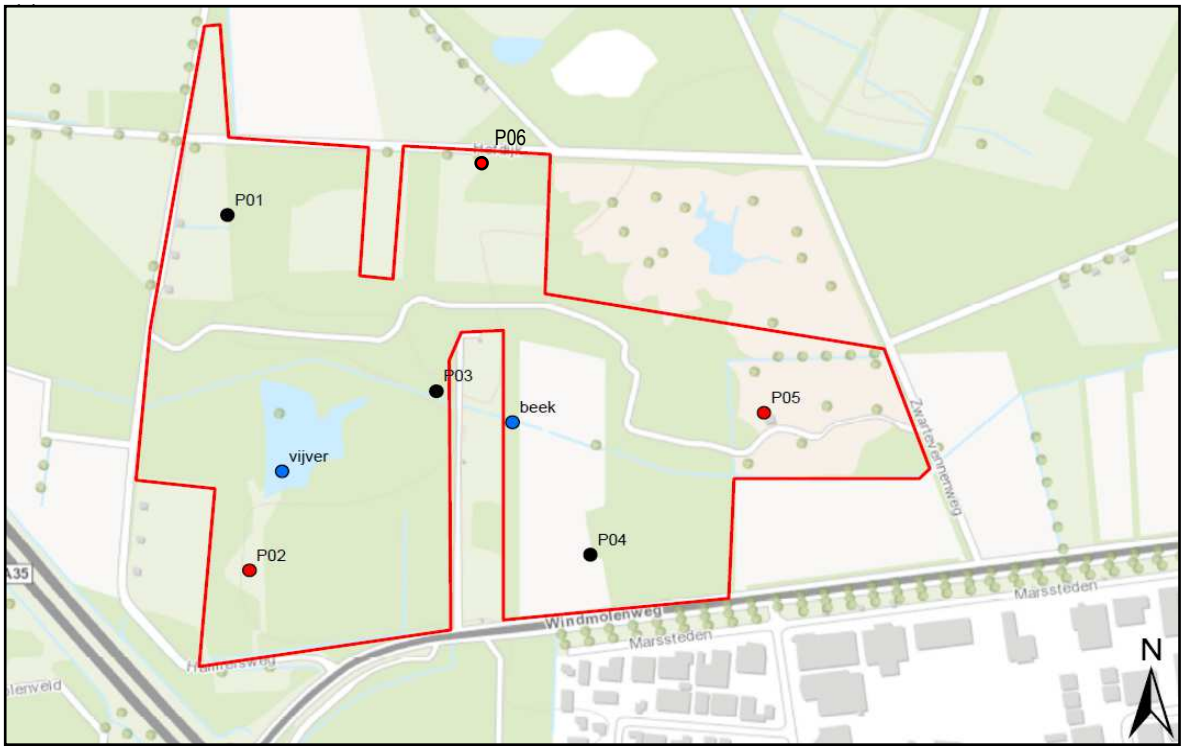
Tijdens het veldwerk is tevens het oppervlaktewaterpeil van de Twekkelerbeek en de geïsoleerde vijver in NAP-hoogte ingemeten. Het waterpeil in de Twekkelerbeek bedroeg op dinsdag 10 november 23,38 m +NAP en het waterpeil in de vijver 23,31 m +NAP. Hieruit kan afgeleid worden, dat het grondwaterpeil zich tijdens de opname hoger bevond dan het aanwezige oppervlaktewater. Aanvullend is nog het grondwaterpeil gemeten in een aantal reeds op locatie aanwezige peilbuizen (P01, P03 en P04)[1]. De situering van deze meetpunten is eveneens opgenomen in figuur 2.

Op grond van de beschikbare waterpeilen wordt een noordwestelijke stromingsrichting van het ondiepe grondwater verondersteld, waarbij het regenwater tegelijkertijd in verticale richting stroomt (infiltratie) en het diepere grondwater aanvult.

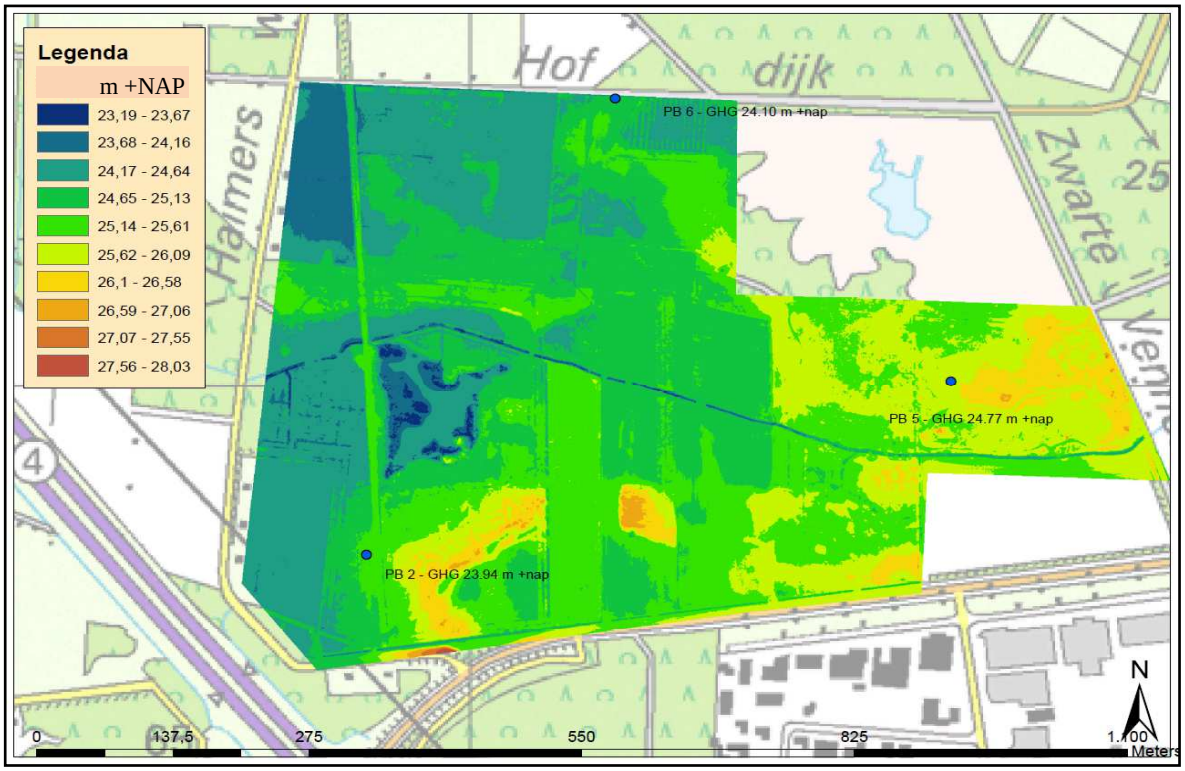
Zowel in het veld als op basis van de Algemene Hoogtekaart Nederland (AHN) en aanvullende hoogtemetingen, die in opdracht van NBN zijn uitgevoerd, blijkt dat de maaiveldhoogte op Landgoed Christinalust varieert van circa 23,5 m +NAP tot 27 m +NAP. De hogere terreindelen (25 - 27 m +NAP) bevinden zich aan de oost- en zuidzijde van het landgoed en de lagergelegen terreindelen (23,5 - 25 m +NAP) aan de noordwestzijde (figuur 3). De ten behoeve van dit onderzoek ingemeten terreinhoogten komen goed overeen met de AHN-kaart van het gebied (figuur 3).

[1] Dit zijn zeer waarschijnlijk 3 (van de 6) door onderzoeksbureau Envita in 2014 geplaatste peilbuizen.

Bezoek- en postadres: Sint Antoniusweg 12, 5684 LX Best
☎ 0499-378706 🖷 0499-377226 06-10183576
Website: www.Landslide.nl

*Figuur 2 Situering boring **P02, P05 en P06** (afgewerkt met een peilbuis) ten behoeve van meerjarige monitoring om de GHG zo nauwkeurig mogelijk vast te stellen. Tevens opgenomen de reeds aanwezige peilbuizen **P01, P03 en P04** en de **vijver** en **beek**.*

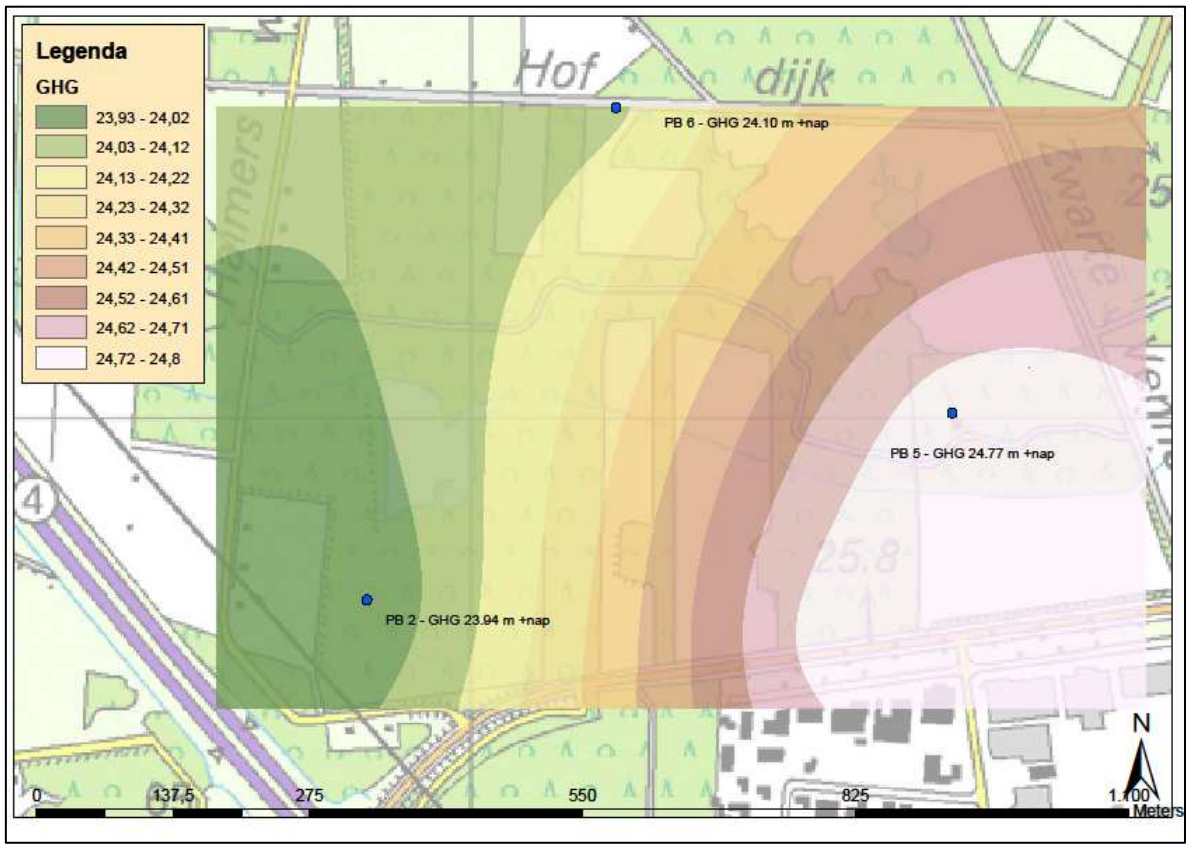
Figuur 3 Variatie in maaiveldhoogte AHN-NL (tevens aangegeven de situering en GHG bij de 3 peilbuizen).

Bezoek- en postadres: Sint Antoniusweg 12, 5684 LX Best
☎ 0499-378706 🖷 0499-377226 📱 06-10183576
Website: www.Landslide.nl

Een eerste indruk van de variatie in grondwaterpeilen, de GHG en de GLG volgt uit de uitgevoerde veldwerkzaamheden op 10 november 2015 en 18 mei 2017. Daarbij werd het grondwaterpeil ingemeten op afgerond 1,5 tot 1,9 m-mv. Gelet op het moment van uitvoering (najaar en voorjaar) komen in de zomerperiode lagere grondwaterstanden voor tot circa 2,5 m-mv en in natte perioden ondiepere grondwaterpeilen tot circa 1,0 m-mv. Het waterpeil in de Twekkelerbeek, die het landgoed van oost naar zuid doorkruist varieert afhankelijk van de bovenstroomse (hemelwater) afvoer en omliggende grondwaterpeilen.

Door het plaatsen van automatische peilregistratie-units in P02, P05 en P06 met een meetfrequentie van elk uur (24 metingen per dag) zijn in een periode van 2 jaar zoveel meetgegevens verzameld dat de GHG nauwkeurig bepaald kan worden. Deze gegevens zijn vervolgens door interpolatie voor het gehele landgoed te berekenen. De voortschrijdende meetreeks van de drie peilbuizen zijn opgenomen in figuur 5. Daarin is, op basis van de tot nu toe beschikbare meetgegevens, ook de GHG aangeduid (als RHG[2]). Voor peilbuis 06 is de GHG vooralsnog handmatig vastgesteld op 24,10 m +NAP. De thans beschikbare meetreeks (2 maanden) is nog te kort om een betrouwbare GHG (RHG) te genereren.

Wanneer de beschikbare GHG-waarden worden geïnterpoleerd, ontstaat het beeld zoals opgenomen in figuur 4. Hieruit volgt, dat de GHG vanuit oostelijke naar westelijke richting afneemt van afgerond 24,80 naar 23,90 m +NAP (overeenkomstig de stromingsrichting van het grondwater).

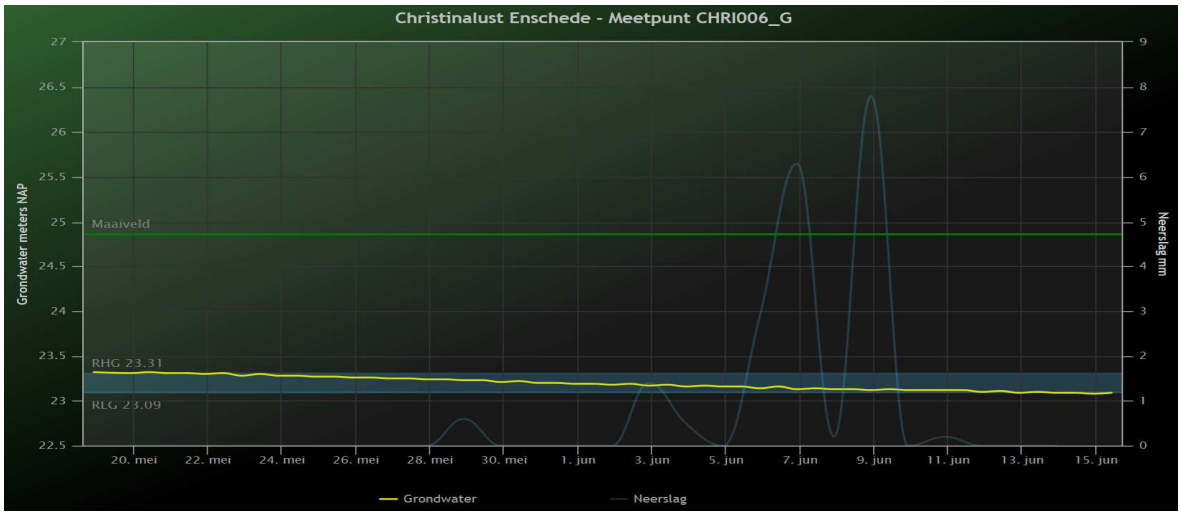
Figuur 4 GHG-waarden Landgoed Christinalust aan de hand van interpolatie van 3 geautomatiseerde meetpunten.

[2] Rekenkundig Hoogste Grondwaterstand.

Bezoek- en postadres: Sint Antoniusweg 12, 5684 LX Best
☎ 0499-378706 🖷 0499-377226 06-10183576
Website: www.Landslide.nl

Figuur 5 Meetreeksen freatisch grondwaterpeil (m +NAP) ter plaatse van peilbuis 02, 05 en 06. Tevens aangegeven de voortschrijdende GHG (als RHG). Voor peilbuis 06 is vooralsnog handmatig een GHG uitgerekend, omdat de meetperiode (1 maand) te kort is om de GHG (als RHG) te kunnen bepalen.

Bezoek- en postadres: Sint Antoniusweg 12, 5684 LX Best
☎ 0499-378706 🖷 0499-377226 📱 06-10183576
Website: www.Landslide.nl

Omdat voor (natuur)begraven een onverzadigde zone van 1,45 meter boven de GHG gewenst is, zijn alle terreindelen die zich van nature tenminste 1,45 meter boven de GHG bevinden in kaart gebracht. Tegelijkertijd is daarbij gekeken naar de terreindelen die daaraan niet voldoen en om die reden naar rato opgehoogd moeten worden in combinatie met natuurherstel en landschapsontwikkeling. Door NBN is een inrichtingsontwerp gemaakt (figuur 6). Wanneer dit ontwerp vergeleken wordt met de actuele variatie in maaiveldhoogten (figuur 3) en de berekende variatie in GHG-waarden (figuur 4) volgt daaruit een kaart met terreindelen die nog opgehoogd moeten worden (inzet figuur 6). Uit deze ophoogkaart blijkt, dat een aantal gebieden van nature voldoet aan een onverzadigde zone van 1,45 meter of meer boven de GHG. Andere gebieden moeten opgehoogd worden waarbij onderscheid gemaakt is in 3 ophoogklassen.

Figuur 6 Inrichtingsplan natuurbegraafplaats Christalust[3] (inzet: van nature geschikte terreindelen en nog op te hogen terreindelen).

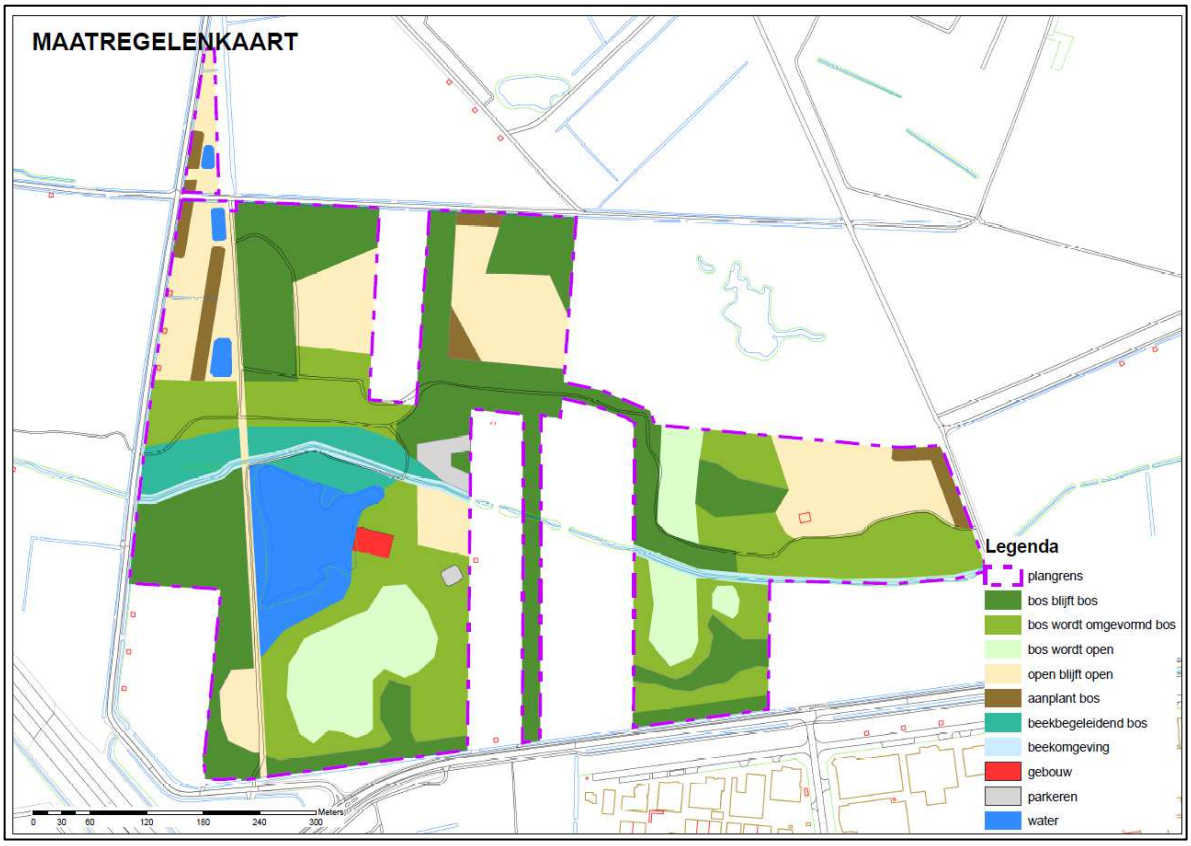
[3] Meest recente ontwerp (NBN, donderdag 15-6-2017).

Bezoek- en postadres: Sint Antoniusweg 12, 5684 LX Best
☎ 0499-378706 🖷 0499-377226 06-10183576
Website: www.Landslide.nl

5. Inrichtingsmaatregelen en mogelijke effecten op de waterhuishouding

Bij de voorgenomen herinrichting van het landgoed als natuurbegraafplaats worden de volgende inrichtingsmaatregelen beschreven, die van invloed zouden kunnen zijn op het watersysteem. Deze maatregelen zijn weergegeven in figuur 7.

1. Uitdunnen van bomen en omvormen naar open gebied
2. Vergroten van een bestaande waterpartij en aanleg 3 kleine waterpartijen
3. Opschonen en onderhouden van bestaande greppels
4. Ophogen van terreindelen
5. Plaatselijk aanleggen van terreinverharding

Figuur 7 Beoogde maatregelen herinrichting Landgoed Christinalust (Enschede).

Ad 1)

Het plaatselijk uitdunnen van bomen en omvormen naar een meer open gebied (1,8 hectare) leidt tot minder gebruik van het grondwater en tot een toename van dat deel van de neerslag, dat de bodem bereikt en kan infiltreren. Als gevolg hiervan kan het grondwaterpeil enkele centimeters stijgen. De feitelijke stijging is afhankelijk van de omvang van deze omvorming.

Bezoek- en postadres: Sint Antoniusweg 12, 5684 LX Best
☎ 0499-378706 🖷 0499-377226 06-10183576
Website: www.Landslide.nl

Ad 2)
Het vergroten van de bestaande geïsoleerde vijver en nieuw graven van 3 kleine poelen aan de noordwestzijde kan effect hebben op de waterhuishoudkundige situatie. Wanneer poelen op de hogere terreindelen zouden worden gerealiseerd, kan dit tot enige mate van verdroging leiden. De poelen worden echter op de lager gelegen en van nature nattere terreindelen geprojecteerd. De invloed daarvan op de omgeving is nihil. Per saldo kan in een droge zomerperiode sprake zijn van een toename van de verdamping. Wanneer dit vergeleken wordt met de verdamping van de oorspronkelijke (naald)bomen, dan treedt per saldo geen verschil op. Het aanleggen van één of meerdere poelen op de laagste terreindelen wordt voor wat betreft het aspect waterhuishouding natuurparel als neutraal beschouwd. Ecologisch gezien kan sprake zijn van een positief effect.

Ad 3)
Greppels hebben in de regel tot doel om overtollig water (grond- en oppervlaktewater tezamen) af te voeren. Het inrichtingsplan voorziet niet in de aanleg van nieuwe greppels. Het opschonen van de bestaande greppels behoort tot het uitvoeren van regulier (achterstallig) onderhoud.

Ad 4)
Door het plaatselijk ophogen van terreindelen wordt het waterhuishoudkundig systeem niet nadelig beïnvloed. Bij de eventuele ophoging van het terrein neemt de onverzadigde zone (de laag boven het actuele grondwaterpeil) toe, evenals de periode die de neerslag nodig heeft om het grondwater aan te vullen. In de praktijk wordt daarom na terreinophoging in de regel een (zeer) geringe peilstijging van het grondwater gemeten. Het ophogen van (delen van) het beschouwde gebied heeft per saldo geen meetbaar effect op de hydrologische situatie.

Ad 5)
Een toename van de verharding kan tot verdroging leiden, als het hemelwater versneld buiten het plangebied wordt afgevoerd. Bij de planvorming wordt echter uitgegaan van volledige afvoer en infiltratie van hemelwater binnen het plangebied. Dat kan bijvoorbeeld ter plaatse van de poelen of via specifiek daarvoor te realiseren infiltratievoorzieningen (als afvoer naar de poelen vanuit ecologische overwegingen niet wenselijk is). Omdat het hemelwater, dat afkomstig is van nieuw verhard oppervlak (gebouw en parkeervoorziening), binnen het plangebied volledig wordt geborgen en geïnfiltreerd heeft dit geen negatief effect op het waterhuishoudkundig systeem.

Bezoek- en postadres: Sint Antoniusweg 12, 5684 LX Best
☎ 0499-378706 🖷 0499-377226 📱 06-10183576
Website: www.Landslide.nl

6. Conclusies en aanbevelingen

Op grond van het uitgevoerde onderzoek kunnen de volgende conclusies getrokken worden:

- Tijdens het veldwerk en op basis van aanvullende monitoring in de periode 2015 - 2017 kon de variatie in GHG voor het gebied nauwkeurig in kaart gebracht worden. Wanneer deze peilen vergeleken worden met de inrichtingsschets en met de van nature aanwezige variatie in maaiveldhoogten volgt hieruit dat delen van het gebied opgehoogd moeten worden om voldoende ontwateringsdiepte boven de GHG te genereren. Deze ophoging wordt gecombineerd met omvorming van bos naar meer open gebied en nieuwe aanplant.

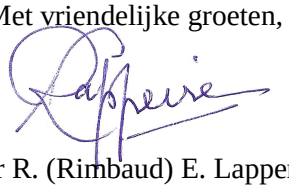
- De overwegend zandige bodemopbouw met lokaal enkele sterk zandige leemlagen vormt geen belemmering voor een goede afwatering en infiltratie. Geohydrologisch beschouwd is de bodemopbouw geschikt voor (natuur)begraven.

- De beoogde inrichtingsmaatregelen om tot een functionele natuurbegraafplaats te komen, beïnvloeden het waterhuishoudkundig systeem niet of nauwelijks. Bij de detailuitwerking is het van belang om telkens de mogelijke effecten op de waterhuishouding te bezien en indien nodig tijdig compenserende maatregelen te treffen.

Aanbevolen wordt om de geautomatiseerde grondwaterstandsmetingen in peilbuis 02, 05 en 06 voort te zetten. Deze meetpunten kunnen tevens gebruikt worden ten behoeve van monitoringsdoeleinden na herinrichting van het landgoed.

Mocht u naar aanleiding van deze briefrapportage vragen of opmerkingen hebben, dan kunt u altijd contact met ons opnemen.

Met vriendelijke groeten,

Ir R. (Rimbaud) E. Lapperre
Landslide milieu-adviesbureau

Bijlagen:
A Fotorapportage onderzoeklocatie
B Situering meetpunten en resultaten hoogtemetingen
C Boorprofielen met peilbuizen

Bezoek- en postadres: Sint Antoniusweg 12, 5684 LX Best
☎ 0499-378706 🖷 0499-377226 📱 06-10183576
Website: www.Landslide.nl

Bijlage A

Fotorapportage onderzoeklocatie

Bezoek- en postadres: Sint Antoniusweg 12, 5684 LX Best
☎ 0499-378706 🖷 0499-377226 📱 06-10183576
Website: www.Landslide.nl

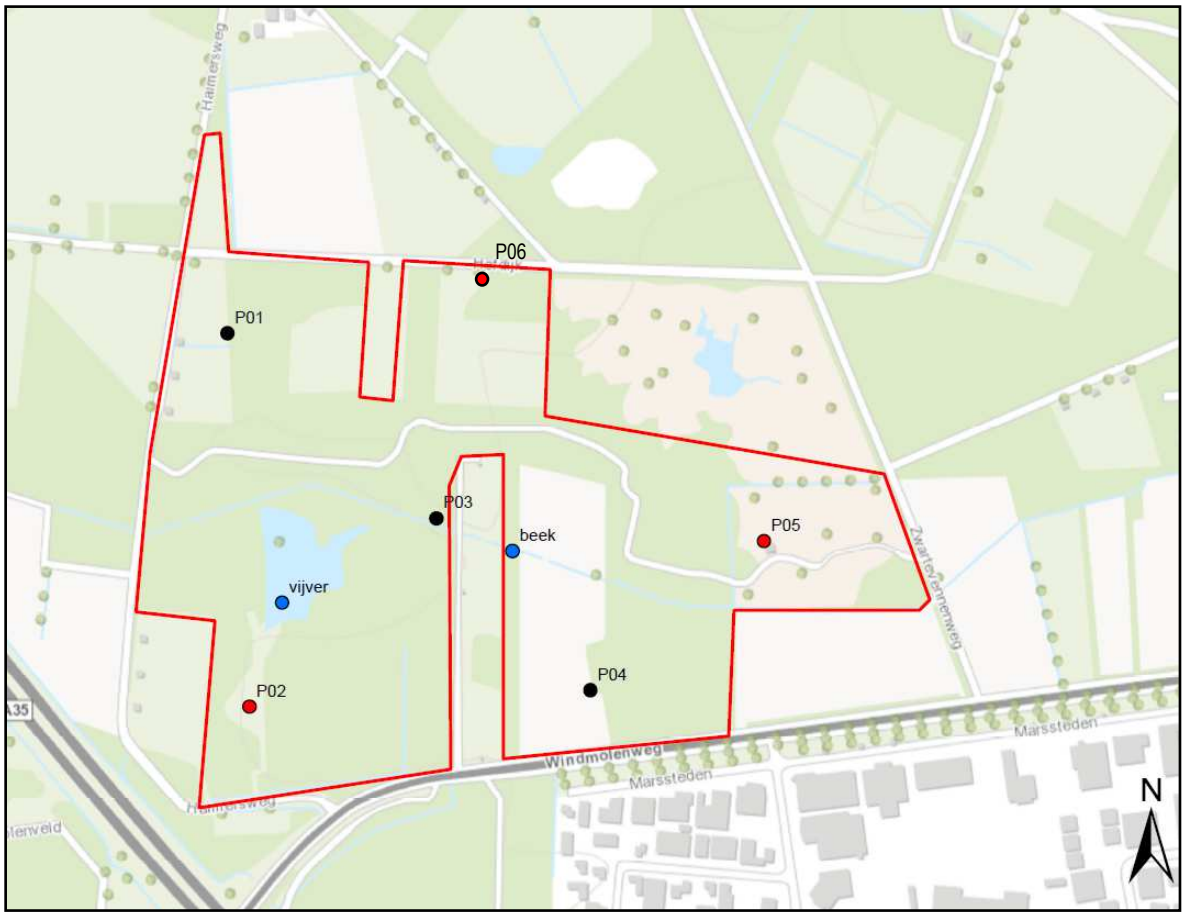

Terreinverkenning en plaatsen peilbuizen 10 november 2015, 16 september 2016 en 18 mei 2017

Bijlage B

Situering meetpunten en resultaten hoogtemetingen

Bezoek- en postadres: Sint Antoniusweg 12, 5684 LX Best
☎ 0499-378706 🖷 0499-377226 📱 06-10183576
Website: www.Landslide.nl

Meetpunt	X (RD-stelsel)	Y (RD-stelsel)	Bovenkant peilbuis (m +NAP)	Grondwaterstand (m minus bkpb) 10-11-2015	Grondwaterstand (m minus bkpb) **18-5-2017**	Grondwaterstand (m +NAP) 10-11-2015	Grondwaterstand (m +NAP) **18-5-2017**	Oppervlaktewaterstand (m +NAP) 10-11-2015	Maaiveld (m +NAP)	Filterstelling (m-mv)	Peilbuis boven maaiveld (m)	Filterstelling (m-bkpb)	Lengte peilbuis bestaand (m)	Lengte peilbuis nieuw (m)
P01[a]	251.871	471.239		1,08									2,50	
P02	251.896	470.813	25,77	2,28		23,49			25,37	2,90 - 3,40	0,40	3,30 - 3,80		3,80
P03	252.109	471.028		1,49									2,24	
P04	252.285	470.832		2,24									2,94	
P05	252.483	471.002	26,29	2,23		24,06			25,83	2,51 - 3,01	0,46	2,97 - 3,47		3,47
P06	252.143	471.312	25,45		2,12		23,33		24,87	2,57 - 4,57	0,58	3,15 - 5,15		5,15
Beek[b]	252.133	471.007						23,38						
Vijver	252.921	470.907						23,31						

[a] Peilbuis
[b] Twekkelerbeek

Bezoek- en postadres: Sint Antoniusweg 12, 5684 LX Best
☎ 0499-378706 🖷 0499-377226 06-10183576
Website: www.Landslide.nl

Landslide
milieu-adviesbureau

Meetpunt	X (RD-stelsel)	Y (RD-stelsel)	Bovenkant peilbuis (m +NAP)	Grondwaterstand (m minus bkpb) 10-11-2015	Grondwaterstand (m minus bkpb) **18-5-2017**	Grondwaterstand (m +NAP) 10-11-2015	Grondwaterstand (m +NAP) **18-5-2017**	Oppervlaktewaterstand (m +NAP) 10-11-2015	Maaiveld (m +NAP)	Filterstelling (m-mv)	Peilbuis boven maaiveld (m)	Filterstelling (m-bkpb)	Lengte peilbuis bestaand (m)	Lengte peilbuis nieuw (m)
P01[a]	251.871	471.239		1,08									2,50	
P02	251.896	470.813	25,77	2,28		23,49			25,37	2,90 - 3,40	0,40	3,30 - 3,80		3,80
P03	252.109	471.028		1,49									2,24	
P04	252.285	470.832		2,24									2,94	
P05	252.483	471.002	26,29	2,23		24,06			25,83	2,51 - 3,01	0,46	2,97 - 3,47		3,47
P06	252.143	471.312	25,45		2,12		23,33		24,87	2,57 - 4,57	0,58	3,15 - 5,15		5,15
Beek[b]	252.133	471.007						23,38						
Vijver	252.921	470.907						23,31						

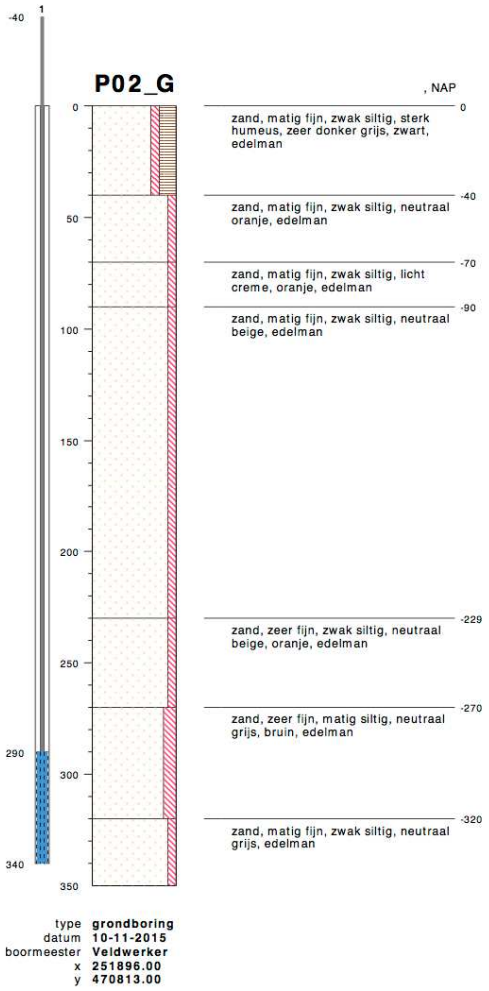
[a] Peilbuis
[b] Twekkelerbeek

Bezoek- en postadres: Sint Antoniusweg 12, 5684 LX Best
0499-378706 0499-377226 06-10183576
Website: www.Landslide.nl

Bijlage C

Boorprofielen met peilbuizen

Bezoek- en postadres: Sint Antoniusweg 12, 5684 LX Best
☎ 0499-378706 🖷 0499-377226 📱 06-10183576
Website: www.Landslide.nl

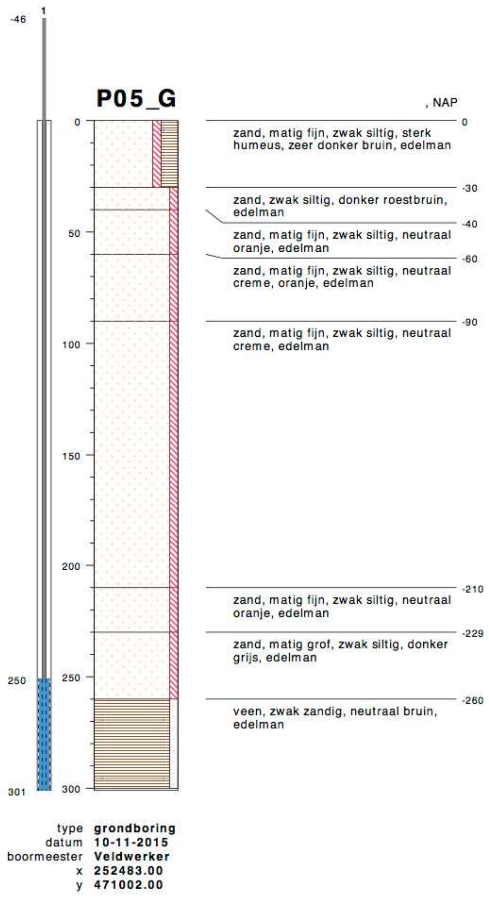

bodemprofielen **schaal 1:25**

onderzoek	**Christinalust**
projectcode	**2015093**
datum	**15-06-2017**
getekend conform	**NEN 5104**
pagina	**1 van 1**

Bezoek- en postadres: Sint Antoniusweg 12, 5684 LX Best
☎ 0499-378706 🖷 0499-377226 06-10183576
Website: www.Landslide.nl

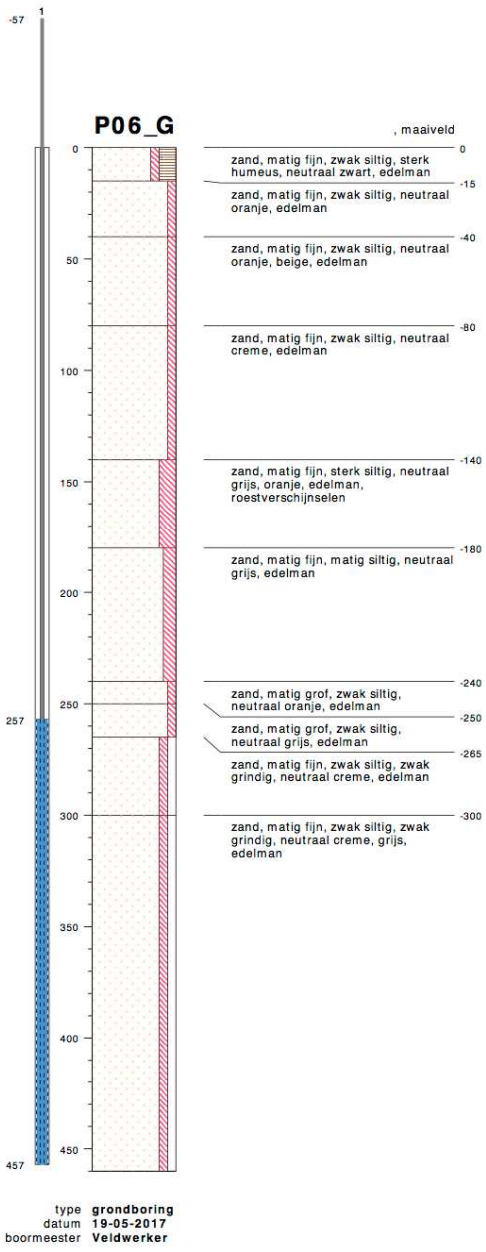

bodemprofielen **schaal 1:25**

onderzoek	**Christinalust**
projectcode	**2015093**
datum	**15-06-2017**
getekend conform	**NEN 5104**
pagina	**1 van 1**

Bezoek- en postadres: Sint Antoniusweg 12, 5684 LX Best
☎ 0499-378706 🖷 0499-377226 06-10183576
Website: www.Landslide.nl

bodemprofielen **schaal 1:25**

onderzoek	**Christinalust**
projectcode	**2015093**
datum	**15-06-2017**
getekend conform	**NEN 5104**
pagina	**1 van 1**

Bezoek- en postadres: Sint Antoniusweg 12, 5684 LX Best
☎ 0499-378706 🖷 0499-377226 06-10183576
Website: www.Landslide.nl

Bureau Waardenburg bv
Adviseurs voor ecologie & milieu

Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10, Fax 0345 51 98 49
E-mail info@buwa.nl www.buwa.nl

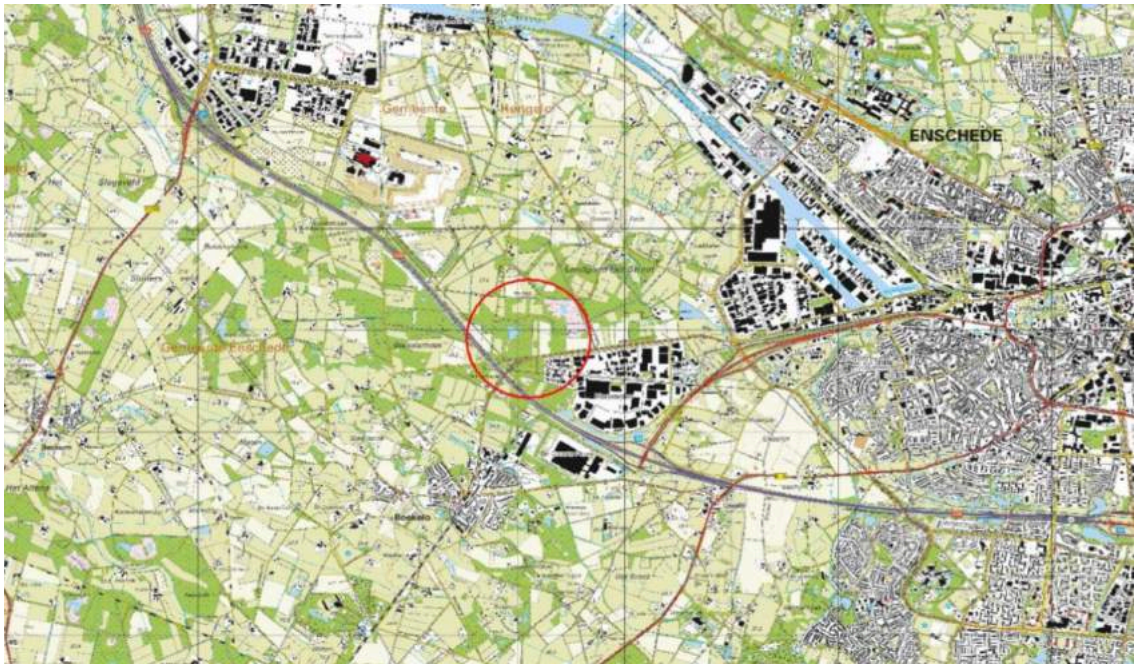
NOTITIE

DATUM: 9 oktober 2017
KENMERK: 17-0666/17.07225/JerBr
AUTEUR: drs. G.J. Brandjes
STATUS: concept (versie 1.0)
CONTROLE: ir. E.J.F. de Boer

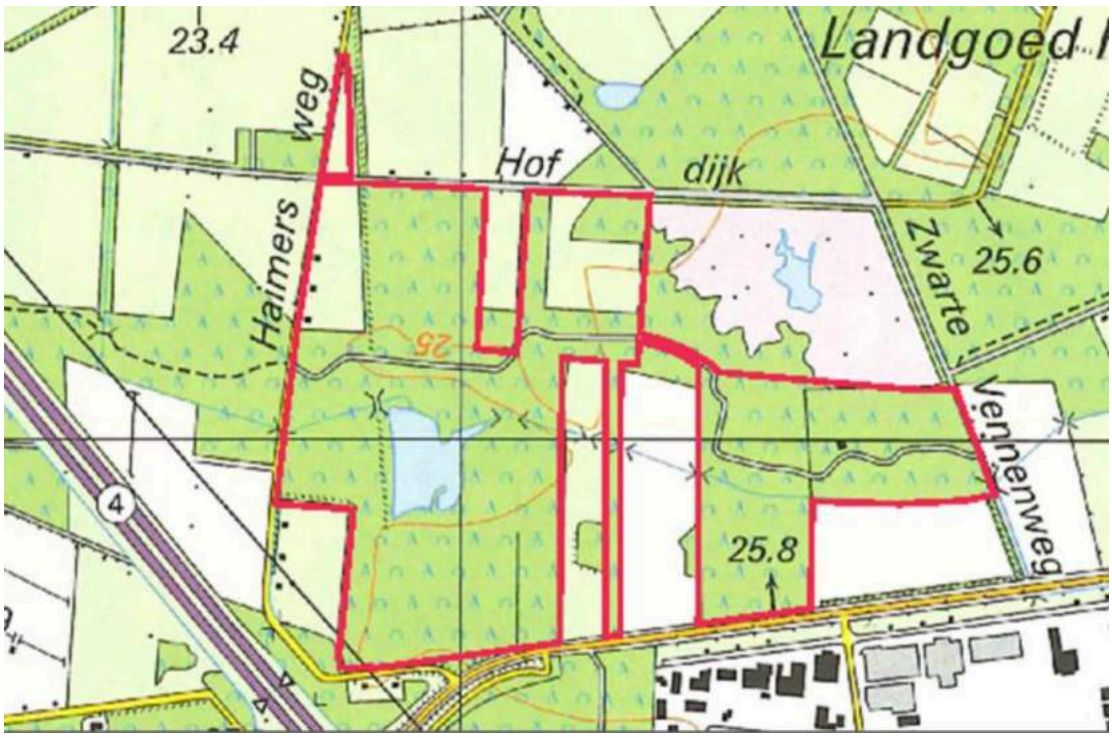
Beoordeling habitat heikikker en zandhagedis Christinalust

Inleiding

Natuurbegraven Nederland is voornemens om op landgoed Christinalust (Figuur 1) binnen de daarvoor aangegeven plangrens een natuurbegraafplaats te ontwikkelen (hierna genoemd: 'het plangebied'; Figuur 2). In het kader van de Wet natuurbescherming heeft Bureau Waardenburg op basis van veld- en bronnenonderzoek beoordeeld welke effecten dit plan kan hebben op het voorkomen van de Habitatrichtlijnsoort heikikker op en rond landgoed Christinalust en dan met name binnen het plangebied.
De levendbarende hagedis, die in een minder zware beschermingscategorie valt en daardoor ook minder zwaar getoetst wordt, is zijdelings meegenomen in het onderzoek.

Figuur 1. Globale ligging plangebied (rood omcirkeld) (bron: Eelerwoude 2015).

Figuur 2. Begrenzing plangebied (rood omlijnd) (Bron: Eelerwoude 2015; deze begrenzing is ook in 2017 nog actueel en wordt ook in het Inrichtings- en Beheerplan uit 2017 aangehouden).

Beschermingsstatus heikikker en levendbarende hagedis

De Wet natuurbescherming (Wnb) onderscheidt bij de bescherming van soorten drie beschermingsregimes: 'Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn' (Wnb § 3.1), 'Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn' (Wnb § 3.2) en 'Beschermingsregime andere soorten' (Wnb § 3.3). De eerste twee beschermingsregimes zijn vergelijkbaar met 'vogels' en 'Tabel 3' onder de voormalige Flora- en faunawet. In het 'Beschermingsregime andere soorten' staan soorten die voorheen in de Flora- en faunawet beschermd waren in zowel de Tabellen 1 en 2 als gedeeltelijk ook in Tabel 3.

Onder de Flora- en faunawet was de heikikker opgenomen in Tabel 3. Onder de huidige Wet natuurbescherming valt de heikikker onder het beschermingsregime van § 3.2 ('Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn'). De levendbarende hagedis was onder de Flora- en faunawet opgenomen in Tabel 2. Onder de Wet natuurbescherming valt de levendbarende hagedis onder het beschermingsregime van § 3.3 ('Beschermingsregime andere soorten').

Methodiek

Bronnenonderzoek

Voorafgaand aan de habitatkartering in het veld heeft bronnenonderzoek plaatsgevonden om de historische verspreiding van heikikker en levendbarende hagedis in het plangebied en de directe omgeving in beeld te krijgen. Hiervoor zijn atlassen, online databases (o.a.

waarneming.nl), eigen rapportages en informatie van derden gebruikt en is de NDFF geraadpleegd (op 28 september 2017). Vervolgens is een checklist opgesteld op basis van de habitateisen* van de heikikker waarmee in het veld de geschiktheid van het habitat voor deze soort ingedeeld is in ‘geschikt’, ‘matig geschikt’ of ‘ongeschikt (land)habitat’; zowel binnen als buiten het plangebied. Voor de beoordeling van het habitat van de levendbarende hagedis is deze classificering niet gehanteerd en is uitsluitend gelet op ‘potentieel habitat’ *binnen* het plangebied.

Veldwerk
Het plangebied is op 27 september 2017 onderzocht [begin van de dag: 7/8 bewolking, heiig, wind Oost 2 en 13 graden Celsius; einde van de middag: onbewolkt; wind Oost 2; 18 graden Celsius]. Het terrein is hierbij vlakdekkend doorlopen waarbij op veldkaarten handmatig polygonen zijn getrokken rond de ‘geschikt’, ‘matig geschikt’ of ‘ongeschikt’ bevonden terreindelen en/of landschapselementen. Deze meeste van deze polygonen zijn tevens fotografisch vastgelegd.

Het gehele plangebied (Figuur 2) plus omgeving (globaal de driehoek Haimersweg – Windmolenweg – Landgoed Het Stroot) is bekeken op aanwezigheid van geschikt landhabitat voor heikikkers. Tevens zijn de enige twee wateren met eventuele potenties als voortplantingshabitat (het Zwarte Ven ten noordoosten het plangebied en het Bosven gelegen *binnen* het plangebied) beoordeeld. Naast ‘geschikt’ en ‘matig geschikt’ habitat zijn óók enkele percelen ‘ongeschikt’ habitat specifiek ingetekend en als zodanig benoemd (bijvoorbeeld recent afgeplagde percelen met een toekomstige natuurfunctie die momenteel nog te kaal zijn voor heikikkers en *buiten* het plangebied gelegen zijn). Niet ingetekende terreindelen en/of landschapselementen zijn per definitie ongeschikt bevonden (bijvoorbeeld dicht naaldbos zonder enige ondergroei, kort gemaaide graslanden etc.).

Behalve de habitatkartering met betrekking tot heikikkers is tijdens het veldbezoek tevens gelet op (sporen van) overige beschermde (Wnb), bedreigde (Rode Lijst) en anderszins karakteristieke soorten – in aanvulling op eerder veldwerk (De Boer, 2017). Zoals gezegd is met name ook gelet op (habitat van) levendbarende hagedis waarvan historische waarnemingen bekend zijn van het Zwarte Ven en de directe omgeving (zie onder).

Analyse
Na het veldwerk is van alle ingetekende polygonen een kaart vervaardigd (Figuur 3). Per genummerd polygoon op de kaart wordt de verkregen status (‘geschikt’ habitat etc.) in de volgende paragraaf kort toegelicht op basis van de korte beschrijvingen uit het veld, het fotomateriaal en de (land)habitateisen* van de heikikker.

[* Voor de habitateisen van de heikikker is o.a. gebruik gemaakt van De Jong & Vos (2009). In deze notitie worden deze habitateisen niet in algemene zin beschreven. In de toelichting per polygoon worden hooguit enkele terreinkenmerken genoemd op grond waarvan de status is verkregen. Daarnaast is gebruik gemaakt van het Kennisdocument Heikikker (BIJ12), voorheen de Soortenstandaard Heikikker]

Resultaten

Bronnenonderzoek
Op basis van bestaande gegevens uit atlassen, online databases (o.a. waarneming.nl) en de NDFF (geraadpleegd op 28 september 2017) kan gesteld worden dat landgoed Christinalust en het Zwarte Ven een kleine en zeer geïsoleerde populatie heikikkers herbergt, die de laatste decennia niet jaarlijks is vastgesteld en waarvan bovendien sinds 2006 waarnemingen ontbreken uit het Zwarte Ven en omgeving (t/m 2006: maximaal "enkele exemplaren") en sinds 2010 tevens waarnemingen ontbreken van het Landgoed Christinalust zelf (laatste waarneming 2010: 25 individuen in het Bosven). Anno 2017 lijkt het Zwarte Ven (gelegen buiten het plangebied) in principe nog steeds geschikt voor het herbergen van een zeer kleine populatie heikikkers, maar is het Bosven (de enige historische vindplaats *binnen* het plangebied) ongeschikt voor heikikkers geworden door de inmiddels ontstane dichte rietkragen, het gebrek aan (overige) onderwatervegetatie, de steile beschaduwde oevers en vooral de huidige aanwezigheid van (grote) vis (tenminste karpers en voorns aanwezig = ongunstig voor het voorkomen van de meeste amfibieënsoorten waaronder heikikker). Conclusie: het Bosven / plangebied is momenteel ongeschikt als voortplantingsplaats voor heikikkers (ontbreken van waarnemingen de afgelopen zeven jaar is volgens verwachting). Het Zwarte Ven daarentegen (gelegen net buiten het plangebied) lijkt nog steeds geschikt, maar hiervan ontbreken inmiddels al bijna 12 jaar waarnemingen (de vraag is: betreft dit een 'harde nul' of is hier al bijna 12 jaar niet of nauwelijks onderzoek verricht?).

De dichtstbijzijnde omliggende populaties van de heikikker betreffen 1. het Rutbeek (een kleine populatie, verspreiding beperkt tot één km-hok) in zuidelijke richting op meer dan 5 km afstand (met de tussengelegen N18 en A35 als zware barrières), 2. de Hagmolenbeek (Beckum) in westelijke richting op ca. 7 km (een populatie waarvan in het voortplantingswater vele tientallen volwassen individuen en 100-en eiklompen worden waargenomen) en 3. het grensgebied Nederland – Duitsland ten oosten van Enschede op meer dan 7 km (een grote aaneengesloten populatie verspreid over ca. 10 km-hokken); net als de andere populaties volledig geïsoleerd van de Zwarte Ven-populatie vanwege de tussenliggende bebouwde kom van Enschede.

Het terrein rond het Zwarte Ven is leefgebied van de levendbarende hagedis. Van dit leefgebied zijn enkele waarnemingen bekend, waarvan de laatste stamt uit 2013. Op grond van het actueel aanwezige habitat wordt verwacht dat de soort hier nog steeds voorkomt.

De dichtstbijzijnde naburige populaties van de levenbarende hagedis betreffen 1. het Usselerveld op circa 4 km afstand in zuidelijke richting (met de tussengelegen N18 en A35 als zware barrières), 2. het Lonnekerveld in noordoostelijke richting op ca. 5 km (met het tussengelegen Twentekanaal, de spoorlijn Hengelo – Enschede en enkele bedrijventerreinen als zware barrières) en 3. het grensgebied Nederland – Duitsland ten oosten van Enschede op meer dan 7 km (een grote aaneengesloten populatie verspreid over ca. 10 km-hokken); net als de andere populaties volledig geïsoleerd van de Zwarte Ven-populatie vanwege de tussenliggende stedelijke gebied van Enschede.

Veldwerk – waargenomen (beschermde) soorten

Tijdens de habitatkartering van de heikikker zijn – ondanks de gunstige weersomstandigheden – geen amfibieën en reptielen (dus ook geen heikikkers respectievelijk levendbarende hagedissen) waargenomen en daarnaast slechts weinig soorten die niet óók reeds bekend waren uit het eerdere veldonderzoek (o.a. De Boer, 2017). Daarbij moet opgemerkt worden dat het Zwarte Ven zelf vrijwel droog stond (slechts enkele centimeters water in het midden van het ven). Evenwel werden ook in het omliggende landhabitat rond het ven en in het plangebied geen amfibieën en hagedissen waargenomen (bijvoorbeeld ook niet onder stammen, stronken, in greppels, langs bosranden en dergelijke).

Veldwerk – waarnemingen overige soorten

In het noordoostelijk deel van het plangebied en rond het Zwarte Ven zijn op 27 september 2017 diverse reeënsporen aangetroffen. Meest opmerkelijke waargenomen vogelsoorten betroffen: groene specht (noordoosthoek plangebied), buizerd (een lokaal ouderpaar met minimaal één 1e kalenderjaar jonge vogel in het bosperceel langs de zuidrand midden in het plangebied), ijsvogel (bij het bosven en op enkele plekken oostelijker langs de beek; wellicht steeds betrekking hebbend op hetzelfde territoriale broedpaar), matkop (Rode Lijst), goudhaan, vuurgoudhaan, kuifmees, zwarte mees (deze laatste vier soorten zijn indicatoren van opgaand bos met een groot aandeel naaldhout), appelvink, glanskop en boomklever (laatste drie soorten zijn indicatoren van landgoedbos met veel oude loofbomen). Alle op 27 september 2017 (bij gunstig weer) waargenomen insecten zijn (regionaal) algemeen: klein koolwitje, kleine vuurvlinder, Icarusblauwtje, dagpauwoog, atalanta, bont zandoogje, paardenbijter, bruine glazenmaker, bruinrode heidelibel, bruine sprinkhaan, ratelaar en krasser.

Veldwerk – kartering en analyse

De habitatkartering heeft geleid tot onderstaande kaart (Figuur 3). Onder de kaart wordt per ‘polygoon’ (per nummer) een korte toelichting gegeven op de weergegeven status (de typering slaat steeds op het *land*habitat, tenzij anders vermeld). Aansluitend wordt in “Effecten” en “Conclusie” verwoord wat dit in overkoepelende zin betekent voor de algehele betekenis van het plangebied voor heikikkers in relatie tot de plannen voor de realisatie van een natuurbegraafplaats.

Figuur 3. Habitatkaart heikikker plangebied Christinalust.

1. *Matig geschikt* – gedeelte ten zuiden van de Hofdijk betreft nog weinig begroeid natuurontwikkelingsgebied (foto links); gedeelte ten noorden van de Hofdijk is ruig kruidenrijk grasland met een begroeide greppel erlangs (foto rechts), afgescheiden van ongeschikt kortgemaaid grasland buiten het polygoon (noordzijde; zie achtergrond van de foto). Grootste deel van dit polygoon ligt *buiten* het plangebied.

2. *Geschikt* – vochtige, weinig beschaduwde ruigte met enige struweelvorming (berken- en grove dennenopslag) en veel pollen / zoden lang gras.

3. *Geschikt* – deels overgangshabitat op een perceelgrens met overgroeid hekje / greppel met “vochtvasthoudende” ruigte met veel hoge grassen.

4. *Ongeschikt* – natuurontwikkelingsgebied, maar een zeer open, zandig en (nog) nauwelijks begroeid gedeelte van het perceel (onvoldoende dekking).

5. *Matig geschikt* – geen landhabitat, maar een sterk beschaduwde dichtslibbende bospoel met weinig tot geen oeverbegroeiing (meer). Als voortplantingspoel toch niet geheel ongeschikt, maar mogelijk (hooguit) matig geschikt vanwege het ontbreken

van vis en de lokale aanwezigheid van enkele zonnige ondiepe gedeelten (met in het voorjaar wellicht enige onderwatervegetatie). Ligging buiten plangebied.

6. *Geschikt* – zonnige aaneengesloten pitrusvegetatie met een vochtig, heterogeen en structuurrijk (dode takken, mospakketten en dergelijke) karakter. Ligging buiten plangebied.

7. *Matig geschikt* – recent gerealiseerde kapvlakte. Nog weinig structuurrijke opgaande vegetatie (grazige ruigte) daarom, maar wel veel microreliëf (diepe bandensporen vol water; zie rechts voor op de foto), veel zoninval en hier en daar dekkinggevende structuren in de vorm van dode takken. Ligging buiten plangebied.

8. *Matig geschikt* – een meer open voortzetting van nr. 10 en door het meer zonnige karakter voorzien van veel hoge ondergroei in de vorm van berkenopslag en braam. Opslag echter wel erg dicht en (hierdoor) zijn weinig hoge (‘vochtvasthoudende’) grassen aanwezig. Door het dichte struweel bereiken weinig zonnestralen de bodem. Ligging buiten plangebied.

9. *Ongeschikt* – omliggend (landgoed)bos: schaduwrijk, weinig vochtige ondergroei, etc.

10. *Ongeschikt* – beschaduwd ‘volwassen’ (overwegend dennen)bos met relatief droge en/of spaarzame ondergroei.

11. *Ongeschikt* – beschaduwde ‘volwassen’ bosstrook met relatief droge en/of spaarzame ondergroei.

12. *Ongeschikt* – kort gemaaid grasland.

13. *Matig geschikt* – houtwal is ‘geschikter’ als landhabitat dan nr. 15 vanwege de geringere leeftijd van de bomen (feitelijk nog ‘hoog struweel’) en de daardoor meer weelderige ondergroei (hoge grassen) achter het hekje. Hierdoor vrij vochtige bodem. Ligging buiten plangebied.

14. *Ongeschikt* – kort gemaaid grasland.

15. *Ongeschikt* – beschaduwde ‘volwassen’ bosstrook (rechts op de foto) met oude loofbomen en een relatief droge en/of spaarzame ondergroei.

16. *Ongeschikt* – kort gemaaid grasland.

17. *Geschikt* – vochtig laag en open struweel (vooral wilde gagel) met veel hoge grassen in de omgeving van het Zwarte Ven (ligging buiten plangebied). Optimale vochthuishouding in de grazige gedeelten. Weinig schaduwwerking door het omringende bos.

18. *Geschikt* – zie ook nr. 21. Op de foto is de overgang te zien van nr. 19/20 (zeer) 'matig geschikt' (linkerhelft foto: vegetatie te laag) naar 'geschikt' (rechterhelft foto) landhabitat: vochtige hoge grasvegetaties (veel dekking) met enige opslag van berk, etc. (maar nog niet teveel dichtgegroeid met struweel en daardoor voldoende zoninval). Eveneens omgeving van het Zwarte Ven (ligging buiten plangebied).

19. *Matig geschikt* – zie nr. 20. Iets droger nog dan nr. 20 en wat minder ondergroei door de schaduwwerking van tamelijk veel grove dennen. Eveneens omgeving van het Zwarte Ven (ligging buiten plangebied).

20. *Matig geschikt* – overwegend droge struikhei- (veel) en meer vochtige dopheidevegetaties (weinig) in de omgeving van het Zwarte Ven (ligging buiten plangebied). Veel droge zones echter met weinig grassen (zeggen, russen) en daardoor niet optimaal als landhabitat voor heikikker. Ruige randzones en delen met pijpenstrootje en wilde gagel het meest geschikt (veel vocht, veel dekking).

21. *Geschikt* – Zwarte Ven (ten noordoosten van het plangebied): op het moment van de foto (27 september 2017) vrijwel uitgedroogd, maar in het voorjaar in principe geschikt als voortplantingswater voor heikikkers met zeer geschikt landhabitat in de directe periferie (pijpenstrootje, structuurrijke vochtige mosvegetaties, wilde gagelstruwelen). Ligging buiten plangebied.

22. *Ongeschikt* – meest kale gedeelten van het terrein rond het Zwarte Ven (= buiten plangebied) en door het gebrek aan hoog gras, heide en laag struweel nauwelijks geschikt als landhabitat voor heikikkers.

23. *Matig geschikt* – door de relatieve openheid geschikter dan het omringende bos: meer zoninval, meer ondergroei, maar door de dominantie van berkenstruweel weinig vochtige hoge grassen. Ligging buiten plangebied.

24. *Ongeschikt* – beschaduwd ‘volwassen’ bos met relatief droge en/of spaarzame ondergroei.

25. *Ongeschikt* – kort gemaaid grasland.

26. *Matig geschikt* – grazige, open bosplek met hier een daar struweel. Weinig variatie in de ondergroei.

27. *Matig geschikt* – zie nr. 28. Zuidelijk deel van hetzelfde bosven.

28. *Matig geschikt* – het grote bosven (westelijk deel van het plangebied): voormalige voortplantingspoel van heikikkers (tot 2010). Nadien niet meer vastgesteld (wél onderzocht). Poel is momenteel nauwelijks geschikt voor heikikkers door aanwezigheid van grote vis (karper, voorn) en de dominantie van riet. Bovendien zijn de oevers steil en veelal sterk beschaduwd. Waterpartij is echter groot en herbergt mogelijk lokaal nog enkele zonnige en – langs de rand van of net buiten de rietkragen gelegen – ondiepe gedeelten met structuurrijke onderwatervegetatie die wellicht minder toegankelijk is voor vis (en daardoor kans kan bieden aan heikikkers). Evenwel hooguit 'matig geschikt'.

29. *Matig geschikt* – flink beschaduwde oevers en bosrand langs de beek (die zelf geen geschikt voortplantingswater voor heikikkers is). Door flinke schaduwwerking, daardoor vrij spaarzame ondergroei en tamelijk droge ('hooggelegen') omstandigheden niet optimaal als landhabitat.

30. *Matig geschikt* – zie nr. 29 (voortzetting van hetzelfde habitat).

31. *Geschikt* – zie nr. 32. Gunstig landhabitat in relatie tot de beek (die zelf geen voortplantingshabitat vormt) met iets meer struweelvorming dan nr. 32. Dit gedeelte ligt echter *binnen* het plangebied (nr. 32 erbuiten).

32. *Geschikt* – natuurontwikkelingsperceel buiten het plangebied: gedeelte met een gunstige combinatie van vochtige ruigte, hoge grassen en enige jonge opslag, veelal in relatie tot de beek (die zelf geen voortplantingshabitat vormt, maar potenties van het polygoon als landhabitat zijn hoog, indien voortplantingswater / een populatie nabij aanwezig zou zijn = momenteel niet het geval). Ligging buiten plangebied.

33. *Matig geschikt* – zie nr. 36. Soortgelijk gedeelte van natuurontwikkelingsgebied buiten het plangebied. Ligging buiten plangebied.

34. *Ongeschikt* – natuurontwikkelingsgebied buiten het plangebied, maar een kaal, (nog) nauwelijks begroeid gedeelte van het perceel.

35. *Ongeschikt* – natuurontwikkelingsgebied buiten het plangebied, maar een kaal, (nog) nauwelijks begroeid gedeelte van het perceel.

36. *Matig geschikt* – open perceel buiten het plangebied; zonnig, maar deels omgeven door hoog dennenbos. Dichte grasmat, maar veel 'lage soorten' en weinig heterogeniteit in (de hogere) structuur. Ligging deels binnen en deels buiten plangebied.

37. *Matig geschikt* – gedeelte van natuurontwikkelingsgebied buiten het plangebied met (nu nog) minder ontwikkelde ruigte, hoge grassen, opslag dan in nr. 38 (en nr. 32).Ligging buiten plangebied.

38. *Geschikt* – natuurontwikkelingsperceel buiten het plangebied met vochtige ruigte, hoge grassen en jonge opslag (veel potentie als landhabitat, indien voortplantingswater / een populatie aangrenzend nabij aanwezig zou zijn = momenteel niet het geval). Ligging buiten plangebied.

39. *Matig geschikt* – zie nr. 37. Soortgelijk gedeelte van natuurontwikkelingsgebied buiten het plangebied. Ligging buiten plangebied.

40. *Matig geschikt* – relatief droog terreindeel binnen het plangebied, grenzend aan het open heideterrein rond het Zwarte Ven (buiten het plangebied). Door gebrek aan o.a. hoge grassen niet optimaal (als landhabitat) voor heikikker (relatief droog), maar wél het enige polygoon binnen het plangebied dat potenties heeft voor levendbarende hagedis (veel structuurrijke heide, nog niet teveel dichtgegroeid met opslag van berk en grove dennen en daardoor voldoende zonnig).

41. *Matig geschikt* – een haard van aderlaarsvaren. Redelijk veel dekking en vochtig habitat, maar ook relatief homogeen landhabitat.

42. *Matig geschikt* – een tweede haard van aderlaarsvaren. Redelijk veel dekking en vochtig habitat, maar ook relatief homogeen landhabitat.

43. *Ongeschikt* – natuurontwikkelingsgebied (ten zuiden van plangebied), maar momenteel nog te kaal en weinig begroeid om te kunnen fungeren als landhabitat voor heikikkers (onvoldoende dekking).

44. *Ongeschikt* – maïsakker.

45. *Matig geschikt* – lage berkenopslag met op zich geschikte (grazige) ondergroei, maar het struweel is al relatief dicht (en dominerend) en er is daardoor weinig sprake meer van zoninval op de bodem, diversiteit in de kruidlaag etc. Ligging buiten plangebied

46. *Ongeschikt* – maïsakker.

Effecten

Momenteel wordt voortplanting van heikikkers uitsluitend vermoed in het Zwarte Ven (in de bosvijver is voortplanting op dit moment uit te sluiten, vooral vanwege de aanwezigheid van grote vis). Landhabitat en overwinteringsplekken bevinden zich doorgaans in directe omgeving van de voortplantingswateren (vanaf de oeverlijn tot maximaal 300 meter rondom de poel, doorgaans veel minder); dat wil zeggen, indien het habitat hiervoor geschikt is. Aangezien het landhabitat rond het Zwarte Ven zeer geschikt is voor heikikkers wordt niet verwacht dat individuen van deze (kleine) populatie zich regelmatig en/of permanent ver buiten de zone van het Zwarte Ven en dus *binnen* de grenzen van het plangebied (>100 meter verderop) zullen begeven: ze vinden hun heil reeds in de eerste tientallen meters rondom de poel.

Binnen het plangebied is het landhabitat voor heikikkers veelal ongeschikt of matig geschikt. De weinige terreindelen die in principe 'geschikt' zijn bevonden als landhabitat voor heikikkers bevinden zich vooral buiten het plangebied, met name in of grenzend aan de natuurontwikkelingspercelen. Ook de twee 'geschikt' geachte terreindelen *binnen* het plangebied (de polygonen nr.'s 2 en 31) grenzen aan dergelijke 'nieuwe natuur'. Momenteel worden deze – in principe – geschikte terreindelen naar verwachting echter (nog) niet bewoond door heikikkers. De 'nieuwe' percelen bevatten namelijk (nog) geen potentiële voortplantingspoelen en liggen op ruime afstand van het Zwarte Ven. Hoewel reeds is toegelicht dat er geen reden is voor heikikkers om zich over grote afstand vanuit het Zwarte Ven te begeven, bevinden de in principe geschikte (nieuwe) terreindelen zich wél binnen de in de literatuur genoemde 1200 meter waarover dispersie (zoektocht van jonge dieren op zoek naar nieuw leefgebied) kan plaatsvinden. Dispersie en minder gericht 'zwerfgedrag' kan daarom in principe sporadisch verwacht worden in het grootste deel van het plangebied – waarbij de natuurontwikkelingsterreinen die aan het plangebied grenzen, permanent gekoloniseerd zouden kunnen worden als deze voorzien zouden zijn / worden van voortplantingspoelen – maar deze migrerende heikikkers zullen in de huidige situatie nergens permanent blijven, zolang er geen nieuwe poelen ontstaan en het landhabitat rond het Zwarte Ven zo geschikt blijft als in de huidige situatie. In het Inrichtings- en Beheerplan is aangegeven dat in de huidige weilandjes aan de westzijde van het plangebied enkel poelen worden aangelegd (zie Van Limpt, 2017)

De huidige oppervlakte *binnen* het plangebied is daarmee hooguit 'overloopgebied' voor zwervende heikikkers en geen voortplantingsgebied (Zwarte Ven) of overwinteringsgebied (directe omgeving van het Zwarte Ven: buiten plangebied). Het plangebied is daarmee geen kwetsbare 'vaste verblijfplaats' van de soort en de activiteiten van natuurbegraven (ophogen van het terrein, het graven en weer dichten van kleine grondoppervlakten etc.) zullen de soort niet verstoren en/of schaden. Onverhoopt aanwezige (rondzwervende) exemplaren buiten de voortplantingsperiode of winterrust in het plangebied kunnen eenvoudig worden ontzien tijdens ophoog- of graafwerkzaamheden.

Hetzelfde geldt voor de levendbarende hagedis, echter met uitzondering van één terreindeel *binnen* het plangebied waar de soort mogelijk min of meer permanent voorkomt / kan voorkomen (polygoon nummer 40), op basis van bestaande gegevens en huidige terreinkenmerken. Dit laatste verdient nader onderzoek in de periode maart –

september, aangezien ook dit terreindeel op de rol staat voor ophoging en het creëren van graven. De levendbarende hagedis is echter – in tegenstelling tot de heikikker – geen Habitatrichtlijnsoort en om die reden ook minder streng beschermd. Ontheffing is voor deze soort niet aan de orde, indien gewerkt wordt volgens een goedgekeurde gedragscode.

Conclusie

Op basis van (historische) verspreidingsgegevens en de habitatkartering in het veld kunnen wezenlijke effecten van de geplande werkzaamheden – met name het lokaal ophogen van het terrein binnen de begrenzing van het plangebied en het natuurbegraven zelf – op Habitatrichtlijnsoort heikikker worden uitgesloten. Er worden hooguit incidentele en tijdelijke interventies verwacht tussen genoemde activiteiten en individuele zwervende heikikkers *buiten* kwetsbaar habitat (zijnde het voortplantingswater Zwarte Ven en/of winterverblijven in de directe omgeving van dit ven, *buiten* het plangebied) en buiten kwetsbare perioden (voortplantingsperiode en winterrust). Tijdens dergelijke sporadische interventies kunnen de eventueel aangetroffen actieve individuele heikikkers eenvoudig ontzien worden Verbodsbepalingen van de Wnb ten aanzien van de heikikker worden niet overtreden; er hoeft geen ontheffing te worden aangevraagd.

Voor de levendbarende hagedis kan het nodig zijn om te werken volgens een goedgekeurde gedragscode, indien mocht blijken dat het terreingedeelte (*binnen* het plangebied) direct ten zuiden van het polygoon ‘Zwarte Ven’ (*buiten* het plangebied) behoort tot actueel en permanent leefgebied van deze soort. Dit zal moeten blijken uit onderzoek in een daarvoor geschikte periode van het jaar. Mocht blijken dat de levendbarende hagedis inderdaad voorkomt binnen de grenzen van het plangebied, dan is – indien gewerkt wordt volgens een goedgekeurde gedragscode – óók voor de levendbarende hagedis ontheffing van de Wnb niet aan de orde.

Literatuur

De Jong, T.H. & C.C. Vos, 2009. Heikikker *Rana arvalis*. In: Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (RAVON) (redactie) 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. – Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.

De Boer, E.J.F., 2017. Natuurtoets ontwikkeling Natuurbegraafplaats Christinalust, Enschede. Toetsing in het kader van de Wet natuurbescherming. Rapportnummer 17-101. Bureau Waardenburg, Culemborg.

Van Limpt, 2017. Inrichtings- en Beheerplan Natuurbegraafplaats Landgoed Christinalust. Praedium Coöperatie UA, Vught.

Voor vragen over deze notitie kunt u contact opnemen met G.J. (Jeroen) Brandjes.

Akkoord voor uitgave: Teamleider Bureau Waardenburg bv

F. van Vliet

Paraaf:

Bureau Waardenburg bv is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Bureau Waardenburg bv; opdrachtgever vrijwaart Bureau Waardenburg bv voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Bureau Waardenburg bv / Natuurbegraven Nederland
Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Bureau Waardenburg bv, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg bv is door CERTIKED gecertificeerd overeenkomstig ISO 9001:2008.

Bureau Waardenburg bv
Adviseurs voor ecologie & milieu

Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10, Fax 0345 51 98 49
info@buwa.nl www.buwa.nl

Landslide
milieu-adviesbureau

Natuurbegraven Nederland
T.a.v. de heer W. (Winfred) Peters
Postbus 29
5201 AA ‘s-Hertogenbosch

Betreft: aanvullende analyse potentiële hydrologische omgevingseffecten natuurbegraafplaats Landgoed Christinalust (Enschede).

Terschelling, 24 april 2018

Geachte heer Peters,

Op uw verzoek heeft Landslide milieu-adviesbureau een aanvullende notitie opgesteld om aan te geven of de ontwikkeling van Natuurbegraafplaats Christinalust gevolgen heeft voor grond- en oppervlaktewaterpeilen buiten het ontwikkelgebied waarbij specifiek gekeken is naar het aangrenzende natuurgebied “Het Zwarte Ven” (zie figuur 1).

Figuur 1 Begrenzing ontwikkellocatie Natuurbegraafplaats Landgoed Christinalust (gele lijn), situering Twekkelerbeek (blauwe lijn) en aangrenzende natuurgebied “Het Zwarte Ven”(witte contour).

1. Aanleiding aanvullende notitie

Aan Landgoed Christinalust grenst Landgoed/buitenplaats Het Stroot, dat bijna 70 hectare groot is. Het grootste gedeelte van Het Stroot bestaat uit bos- en landbouwgronden en het overige deel uit natuurgebied zoals “Het Zwarte Ven”. Deze notitie gaat in op de vraag of het voor de hand ligt of mogelijk is, dat ter plaatse van “Het Zwarte Ven” negatieve hydrologische effecten optreden als op Landgoed Christinalust een natuurbegraafplaats gerealiseerd wordt.

Om te beginnen wordt daartoe een overzicht van de geplande inrichtingsmaatregelen gegeven. Vervolgens wordt van elke maatregel beschreven of en in welke mate hydrologische effecten op “Het Zwarte Ven” verwacht kunnen worden. Deze notitie sluit af met een samenvattende conclusie.

Bezoek- en postadres: Sint Antoniusweg 12, 5684 LX Best
☎ 0499-378706 🖷 0499-377226 06-10183576
Website: www.Landslide.nl

2. Hydrologische aspecten herinrichtingsmaatregelen

Voor het aanleggen van een natuurbegraafplaats op Landgoed Christinalust worden de navolgende herinrichtingsmaatregelen uitgevoerd, die een effect op de hydrologische situatie *kunnen* hebben. Of ook daadwerkelijk hydrologische effecten optreden, is mede afhankelijk van de te nemen maatregelen, de omvang & intensiteit daarvan en de "effectafstand".

1. Verwijderen van bestaande vegetatie
2. Ophogen van delen van het landgoed
3. Omvormen van vegetatie
4. Vergroten van een bestaande waterpartij
5. Realisatie van een gebouw met parkeervoorziening

Het totaal aan maatregelen[1] is samengevat in figuur 2.

Ad 1) Door het verwijderen van bestaande vegetatie neemt de hoeveelheid neerslag, die de bodem bereikt en het grondwater aanvult toe. Deze maatregel leidt lokaal tot een geringe stijging van het grondwaterpeil. De effecten beperken zich zeer waarschijnlijk tot Landgoed Christinalust.

Ad 2) Door het ophogen van diverse terreindelen neemt de omvang (dikte) van de onverzadigde zone toe en zal het freatisch grondwaterpeil "enige centimeters" stijgen. Deze eveneens geringe peilstijging kan tot (net) buiten het landgoed reiken.

Ad 3) Het vervangen van de ene vegetatie door andere vegetatie leidt met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid niet tot merkbare (meetbare) hydrologische veranderingen.

Ad 4) Het vergroten van de bestaande waterpartij kan twee effecten hebben: a) een dempend effect op de variatie in grondwaterpeilen (afvlakking GHG en GLG) en b) als gevolg van de toename van verdamping een (zeer) gering verdrogend effect op de directe omgeving van de waterpartij.

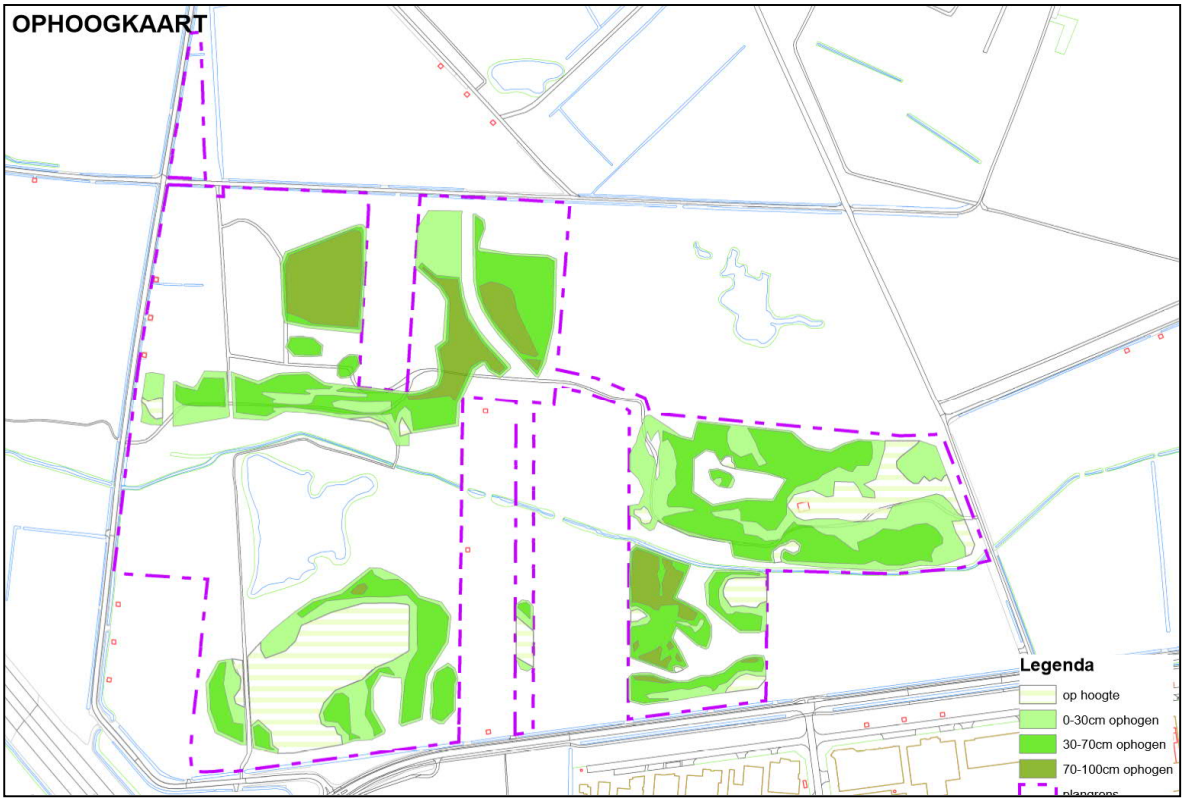
Ad 5) Omdat het hemelwater afkomstig van het dak van de nieuwbouw naar de waterpartij wordt afgevoerd en de parkeervoorzieningen van (semi-)doorlatende bestrating wordt voorzien, zijn deze maatregelen als hydrologisch neutraal te kwantificeren.

[1] De noodzaak om de bestaande greppelstructuur vrij te houden van begroeiing en blad wordt als regulier onderhoud gezien. Dit onderhoud wordt op gezette tijden uitgevoerd, ook als geen natuurbegraafplaats ontwikkeld wordt.

Bezoek- en postadres: Sint Antoniusweg 12, 5684 LX Best
☎ 0499-378706 🖷 0499-377226 06-10183576
Website: www.Landslide.nl

Figuur 2 Herinrichtingsmaatregelen met een potentieel hydrologisch effect (bron: opdrachtgever).

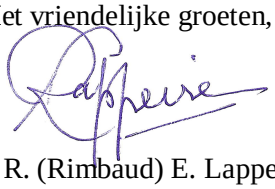
Bezoek- en postadres: Sint Antoniusweg 12, 5684 LX Best
☎ 0499-378706 🖷 0499-377226 06-10183576
Website: www.Landslide.nl

3. Samenvattend

Wanneer de vijf herinrichtingsmaatregelen beschouwd worden, geldt dat twee maatregelen een potentieel positief effect hebben (maatregel 1 & 2), één maatregel een potentieel negatief effect heeft (maatregel 4) en 2 maatregelen (maatregel 3 & 5) geen effect hebben. Op basis van het gesommeerde effect van het gehele maatregelenpakket en de toch al zeer geringe reikwijdte daarvan, is het zeer onwaarschijnlijk dat zich hydrologische effecten voordoen die reiken tot buiten de begrenzing van ontwikkellocatie Natuurbegraafplaats Christinalust. Om die reden is er ook geen directe aanleiding om, buiten de reeds bestaande monitoringsmeetpunten, aanvullende monitoring op te starten. De hydrologische situatie ter plaatse van “Het Zwarte Ven” wordt met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid niet merkbaar beïnvloed voor de voorgenomen ontwikkelingen op Landgoed Christinalust.

Mocht u naar aanleiding van deze notitie vragen of opmerkingen hebben, dan verneem ik die graag.

Met vriendelijke groeten,

Ir R. (Rimbaud) E. Lapperre
Landslide milieu-adviesbureau

Bezoek- en postadres: Sint Antoniusweg 12, 5684 LX Best
☎ 0499-378706 🖷 0499-377226 📱 06-10183576
Website: www.Landslide.nl

Bijlage 11 Verslag overleg ex artikel 3.1.1. Bro

Natuurbegraafplaats Landgoed Christinalust

Inrichtings- en beheerplan

Juni 2017

PRAEDIUM
samen buiten ondernemen

PRAEDIUM
samen buiten ondernemen

natuurbegraven nederland

project	Natuurbegraafplaats Landgoed Christinalust
onderwerp	Inrichtings- en beheerplan
opdrachtgever	Natuurbegraven Nederland Koningsweg 2, 5211 BL 's-Hertogenbosch Postbus 797, 5201 AT 's-Hertogenbosch
datum	Juni 2017
opsteller	Paul van Limpt (Praedium Coöperate UA)
contactgegevens	Praedium Coöperatie UA Huize Muyserick, Maurick 1, 5261 NA Vught

Inhoudsopgave

1. Inleiding 5

2. Bestaande situatie 7
   - 2.1. Landschapsecologische systeemanalyse 7
   - 2.2. Beleidskaders 9
     - 2.2.1. Natuurnetwerk Nederland en provinciaal natuurbeheerplan 9
     - 2.2.2. Gids Buitenkans gemeente Enschede (2014) 9
     - 2.2.3. Meerjarenprogramma Ontsnippering (2004) 9

3. Natuurbegraven volgens Natuurbegraven Nederland 10
   - 3.1. Verbetering natuurkwaliteit 10
   - 3.2. Rust 10
   - 3.3. Aanpak locatieontwikkeling 10
   - 3.4. Duurzame instandhouding Landgoed Christinalust 11
   - 3.5. Streefdoelen Landgoed Christinalust 11
   - 3.6. Aansluiting beleidskaders natuur 11
   - 3.7. Hermeandering Twekkelerbeek 11

4. Inrichting 13
   - 4.1. Overzicht inrichtingsmaatregelen 13
   - 4.2. Natuurontwikkeling 13
     - 4.2.1. Herstel dekzandrug 13
     - 4.2.2. Graven amfibieënpoelen 13
     - 4.2.3. Bosomvorming 13
   - 4.3. Natuurbegraafplaats 15
     - 4.3.1. Bouw ceremonieruimte/informatieruimte 15
     - 4.3.2. Restauratie bosbouwschuur 15
     - 4.3.3. Aanleg parkeerplaatsen met boskarakter 15
     - 4.3.4. Aanleg halfverharde padenstructuur 15
     - 4.3.5. Ophogen gronden 15

5. Beheer 17
   - 5.1. Natuurbeheer 17
     - 5.1.1. Bos en bosranden 17
     - 5.1.2. Heide 17
     - 5.1.3. Grasland 17
     - 5.1.4. Water 17
     - 5.1.5. Cultuurhistorische elementen 17
   - 5.1. Natuurbegraven 18
   - 5.2. Regulier beheer 18

6. Samenvatting 19

Luchtfoto van Landgoed Christinalust. Rood-omlijnd is het plangebied voor de natuurbegraafplaats.

1. Inleiding

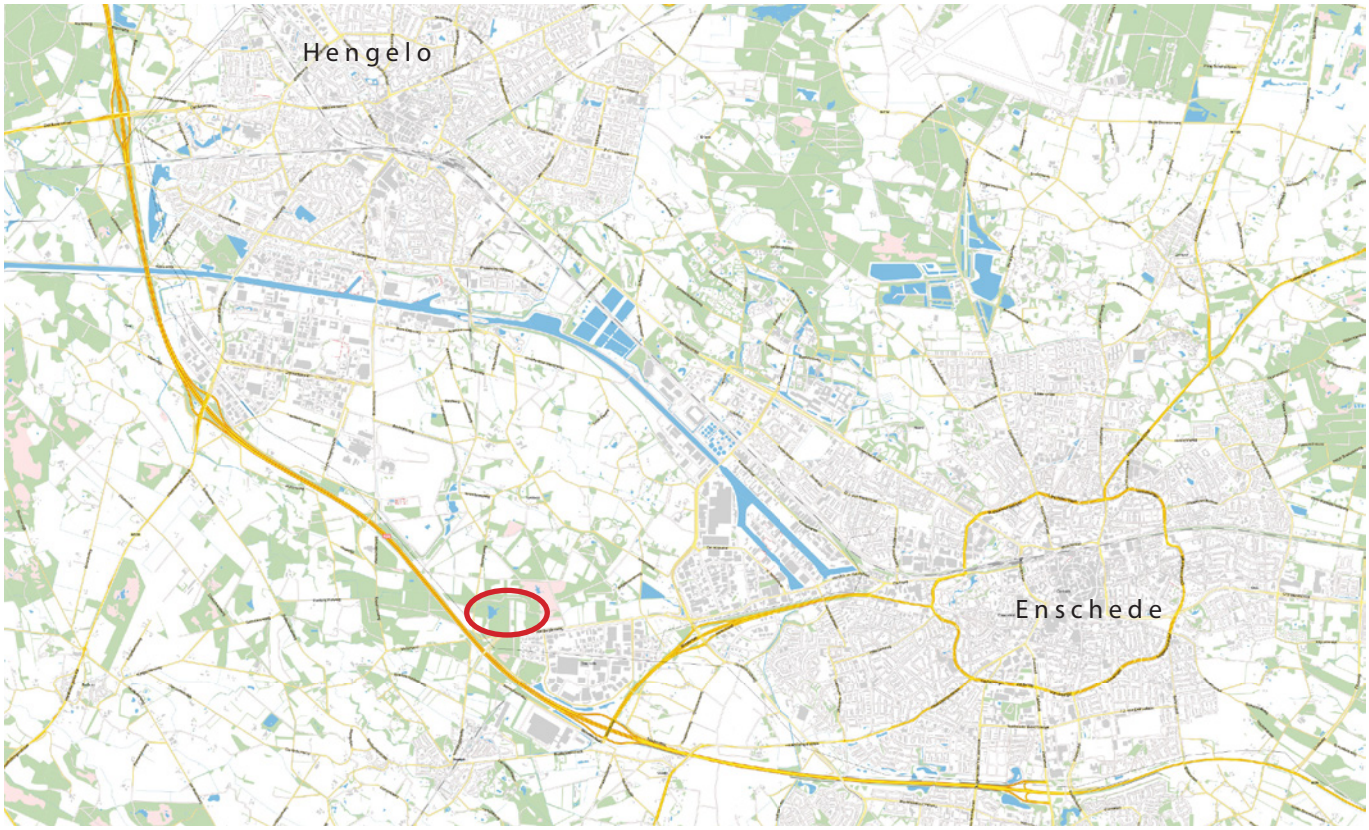
Natuurbegraven Nederland ontwikkelt en beheert natuurbegraafplaatsen. Dit zijn natuurgebieden waar mensen een laatste rustplaats kunnen vinden en de ruimte hebben om met respect voor de natuur een persoonlijke invulling aan de afscheidsceremonie te geven, waar eeuwigdurende rust gegarandeerd is en waar duurzame aandacht is voor natuurontwikkeling en natuurbehoud.

Natuurbegraven Nederland (hierna te noemen NBN) is voornemens op Landgoed Christinalust een natuurbegraafplaats te ontwikkelen. NBN pacht deze grond van de familie Jordaan, eigenaar van het landgoed. Deze ontwikkeling past binnen de visie die de familie Jordaan op het landgoed heeft. Natuurbegraven Nederland maakt hiermee verbetering van de natuurkwaliteit en een duurzame instandhouding van landgoed Christinalust mogelijk.

Landgoed Christinalust heeft een omvang van 36 hectare en ligt ten noordoosten van Enschede, aan de Windmolenweg. Het plangebied voor de ontwikkeling van de natuurbegraafplaats heeft een omvang van circa 28,6 hectare.

Voorliggend inrichtings- en beheerplan beschrijft de huidige natuurwaarden, de streefdoelen, de toekomstige inrichting en het toekomstige beheer van het deel van het landgoed dat als natuurbegraafplaats in gebruik zal worden genomen.

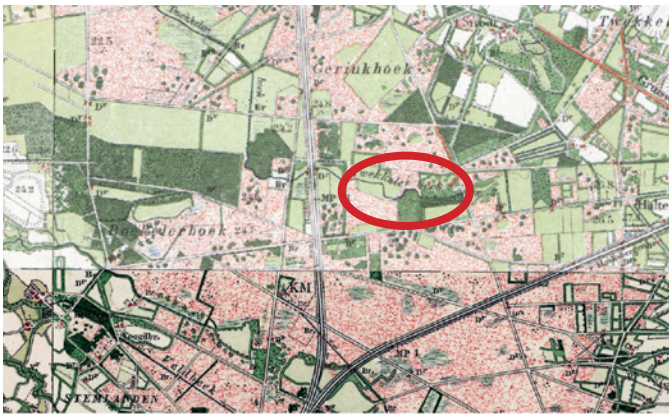
Het inrichtings- en beheerplan maakt deel uit van het bestemmingsplan natuurbegraafplaats op landgoed Christinalust.

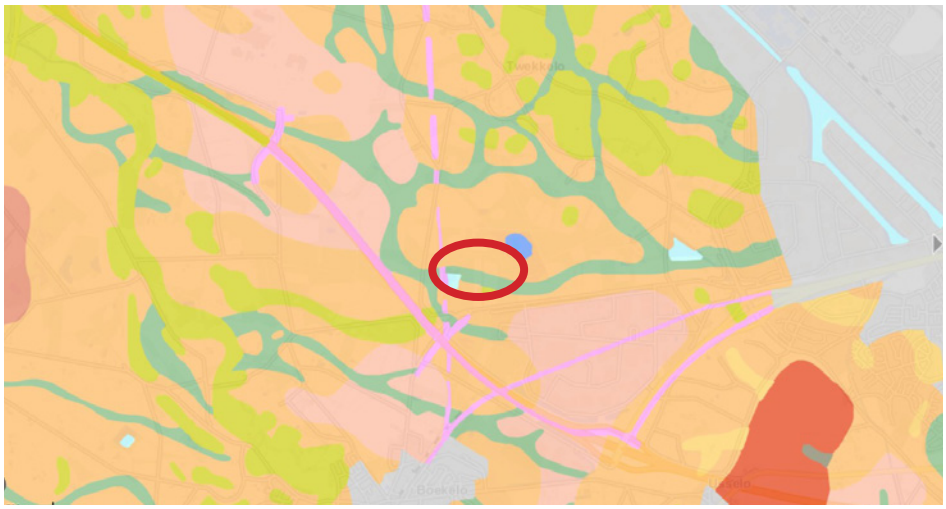
Omgeving Landgoed Christinalust. Het landgoed maakt deel uit van een groene zone rond de steden Hengelo en Enschede

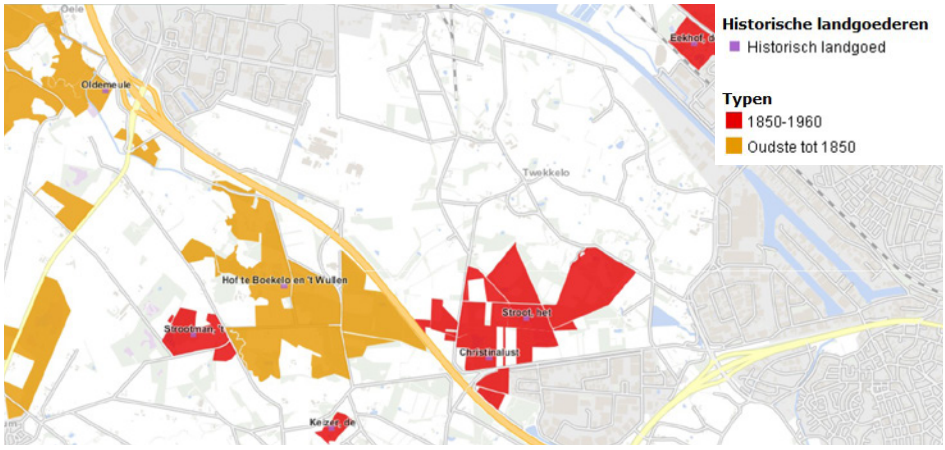
Historische kaart van landgoed Christinalust en omgeving uit 1900. Het landgoed was toen nog niet ontgonnen en maakte deel uit van een groot heidegebied. De Twekkelerbeek is ingetekend als een natte laagte.

Historische kaart van landgoed Christinalust en omgeving uit 1913. De bosbouwschuur en het theehuis zijn ingetekend als rode stippen. Eerste delen van de heide zijn ontgonnen (bos en hooiland)

Geomorfologische kaart Landgoed Christinalust en omgeving. Te zien is het dal van de Twekkelerbeek (groen), het uitgegraven ven (lichtblauw) en de oude spoorweg (roze).

Uitsnede kaart historische landgoederen provincie Overijssel. Er is een duidelijke samenhang met landgoed Het Stroot.

2. Bestaande situatie

2.1. Landschapsecologische systeemanalyse

Bureau Waardenburg heeft in 2017 een landschapsecologische systeemanalyse (LESA) uitgevoerd voor landgoed Christinalust. LESA maakt duidelijk welke landschappelijke, natuur- en cultuurhistorische waarden er zijn in het plangebied en welke kansen en knelpunten er liggen voor versterking van deze waarden. De tekst hieronder geeft een samenvatting van het rapport van Bureau Waardenburg.

Geologie

Landgoed Christinalust ligt in een deel van Nederland met dikke pleistocene afzettingen. In het gebied bestaat de geologische opbouw uit dikkere lagen glaciale die zijn afgedekt met dunne lagen rivier- en windafzettingen. Het bovenste zandige pakket is circa 1 tot 5 meter dik. In het zuidelijke deel van het plangebied ligt een dekzandrug. Deze is op enkele plekken deels afgegraven, waardoor de rug minder nadrukkelijk zichtbaar is in het veld. Een andere ontgronding betreft westelijk in het plangebied gelegen ven. Deze is ontstaan na zandwinning voor de aanleg van de A35.

Hydrologie

Het plangebied is vooral een inzijggebied. Enkel in het laaggelegen stroomgebied van de Twekkelerbeek komt lokaal kwel voor. De oorspronkelijke beekloop in het plangebied is vergraven, rechtgetrokken en op sommige plekken van beschoeiing voorzien. De Twekkelerbeek loopt van oost naar west door het plangebied en heeft een water-afvoerende functie voor de stad Enschede. Door het gebied lopen diverse sloten.

Landgebruik

Vanaf 1829 werden de marke-gronden (onontgonnen gebied met voornamelijk heide) in Twente verkocht en verdeeld. Dit was eveneens de tijd dat rijke koop- en handelslieden, hoofdzakelijk textielfabrikanten, buitenplaatsen lieten aanleggen. Grote delen van de woeste gronden werden gebruikt voor de aanleg van deze buitenplaatsen en landgoederen, zo ook Christinalust. Toentertijd maakte het nog deel uit van een veel groter aaneengesloten landgoed, gesticht in 1880 door de familie van Heek. Het is nu eigendom van de 5e generatie, familie Jordaan. Landgoed Christinalust is daarmee een relatief jong landgoed. Vanaf begin 20e eeuw is het grootste deel van het landgoed stapsgewijs omgevormd van een open, onontgonnen heideterrein naar voornamelijk productiebos en landbouwgronden. Het heeft daardoor een landschappelijk nogal besloten karakter.

Het landbouwkundig gebruik is tegenwoordig meest weide, waarbij de graslanden meer en meer een hobbymatig karakter hebben gekregen. Van essen/enken is op het landgoed geen sprake. Op het landgoed bevinden zich een aantal zoutwinputten. De putten op Christinalust zijn alle herkenbaar aan de karakteristieke gebouwtjes waarin de putten zich bevinden.

In de 20e eeuw is Enschede, door de ontwikkeling van de industrie en nieuwe woonwijken, steeds verder in de richting van de landgoederen uitgebreid. Hierdoor liggen veel landgoederen, zoals Christinalust, nu in de stadsrand en hebben daardoor een directe functie als uitloopgebied voor de stedeling (Gemeente Enschede, 2014).

Recent zijn op aanliggende gronden van het landgoed (eigendom provincie Overijssel) een aantal agrarische percelen uit gebruik genomen en in het kader van natuurontwikkeling is de bouwvoor verwijderd. De ambitie is om deze naar vochtige (N06.04) en droge heide (N07.01) om te vormen.

Ecologie

Bos

De bosdelen zijn soortenarm en hebben weinig natuurlijke ondergroei. De bostypen op het landgoed zijn weinig specifiek ontwikkeld. Naaldhout vormt de hoofdmoot van de bosvegetaties. Er lopen door het landgoed verschillende lijnvormige structuren van ouder loofhout (eiken, berk). Dit zijn zowel bomenrijen als houtsingels. Een specifieke parkbossoort die op veel plekken en in grote getalen in de ondergroei van de bossen aanwezig is, is de rododendron. Door beschaduwing vormt zij een belemmering voor de ontwikkeling van een meer natuurlijke bosondergroei en voor natuurlijke bosverjonging. Op diverse plaatsen komt de invasieve exoot Japanse duizendknoop voor langs bosranden en overal langs de Twekkelerbeek. Verder komt als exoot Amerikaanse vogelkers in beperktere mate ook voor.

Grasland

De graslanden zijn beperkt in omvang en beslaan enkele kleine percelen. De graslanden zijn soortenarm, het aandeel kruiden is beperkt tot zeer beperkt. De graslanden worden beheerd door ze eenmalig per jaar te maaien.

Heide

De delen heide binnen het landgoed bevatten veel opslag van struiken en bomen. Ook is sprake van vergrassing en overgroei door Japanse duizendknoop. Het toont een duidelijke achterstand in onderhoud. Buiten het plangebied ligt een laaggelegen en moerassig gebied met natuurlijk ven; Het Zwarte Ven. Rond het ven liggen vochtige tot natte vormen van heide met gagel en veenmos. Hier komen de levendbarende hagedis en moerassprinkhaan voor.

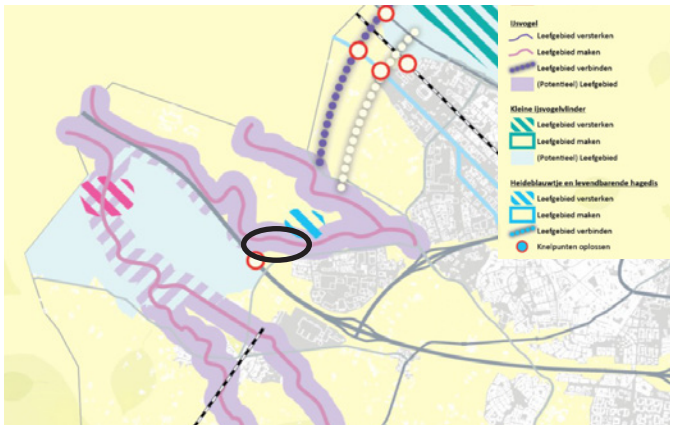
Bosopstand op Landgoed Christinalust met fijnspar, rododendron en Japanse duizendknoop

Bosopstand op Landgoed Christinalust met Douglasspar en verjonging van ruwe berk

Grasland op Landgoed Christinalust

Uitsnede natuurkansenkaart gemeente Enschede. Het Zwarte Ven is leefgebied voor levendbarende hagedis en heideblauwtje. Ook het ecoduct Boekelerhoek over de A35 is ingetekend op deze kaart (rode cirkel ten zuidwesten van het plangebied.

Twekkelerbeek op Landgoed Christinalust. De beek is gekanaliseerd. De oevers worden overwoekerd door de invasieve exoot Japanse duizendknoop

Overig

Vanuit een verder verleden (>50 jaar geleden) zijn in de omgeving van Landgoed Christinalust waarnemingen bekend van enkele bijzondere soorten als welriekende nachtorchis, rozenkransje, klokjesgentiaan, parnassia, beenbreek, veenmosorchis, echte guldenroede, drijvende waterweegbree en gelobte maanvaren. Dit geeft wel aan dat in ieder geval vroeger delen van de omgeving hoge natuurwaarden kenden. Tegenwoordig echter zijn al deze soorten uit de nabije omgeving verdwenen en is de diversiteit in vegetatie duidelijk verminderd.

Conclusie, knelpunten en kansen

De natuurlijkheid van de ecotopen is niet erg groot, doordat de menselijke beïnvloeding een vrij grote rol heeft gespeeld op Christinalust; de beek is gekanaliseerd, er is sprake van lokale ontwatering, de oorspronkelijke dekzandrug is deels vergraven en de vegetatie bestaat grotendeels uit aanplant met naaldhout met op veel plekken een ondergroei met de exoten rododendron of Japanse duizendknoop. De vegetatie is maar deels afgestemd op de abiotische omstandigheden en er is veelal geen sprake van een natuurlijke bosontwikkeling met variatie in leeftijdsopbouw en voor droge bossen op zandgronden kenmerkende soorten en ondergroei.

Positief is dat het gebied bij de juiste inrichting en beheer potentie heeft om te ontwikkelen tot een gebied met hogere natuurwaarden. De aanwezigheid van kwel in de beek biedt bijvoorbeeld na herinrichting mogelijkheden voor het ontstaan van een soortenrijkere vegetatie langs de oevers.

2.2. Beleidskaders

2.2.1. Natuurnetwerk Nederland en provinciaal natuurbeheerplan

In het natuurbeheerplan van de provincie Overijssel ligt het plangebied binnen het deelgebied 'Landgoederen en beekdalen Enschede/Hengelo'. In dit gebied wordt gewerkt aan de versterking van de kwaliteit van bestaande natuurgebieden door:

- natuurlijke inrichting van beken;
- ontwikkeling van schraal grasland;
- versterking van de kleinschalige landschapsstructuur door de aanleg van houtwallen en poelen;
- versterking en uitbreiding van vochtige heide op kans rijke plekken;
- uitbreiding van de oppervlakte beekbegeleidend bos.

Van de totale oppervlakte van het plangebied ligt 25,3 hectare binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Het plangebied is grotendeels aangeduid als 'bestaande natuur' en 'nieuw te realiseren natuur'. Drie agrarische (grasland)percelen aan de noordkant van het plangebied zijn begrensd als 'Zone ondernemen met natuur en water'.

In het kader van het Meerjarenprogramma Ontsnippering (MJPO) gaat Rijkswaterstaat tussen 2017 en 2019 een ecoduct realiseren over de A35 net ten westen van Christinalust. Het ecoduct verbindt de aan weerszijden van de A35 gelegen ecologisch waardevolle landgoederen. De aanleg geeft invulling aan het verbinden van belangrijke natuurgebieden en het NNN. Doelsoorten voor het ecoduct zijn marterachtigen (o.a. das en boommarter), ree, amfibieën (o.a. boomkikker) en waterspitsmuis.

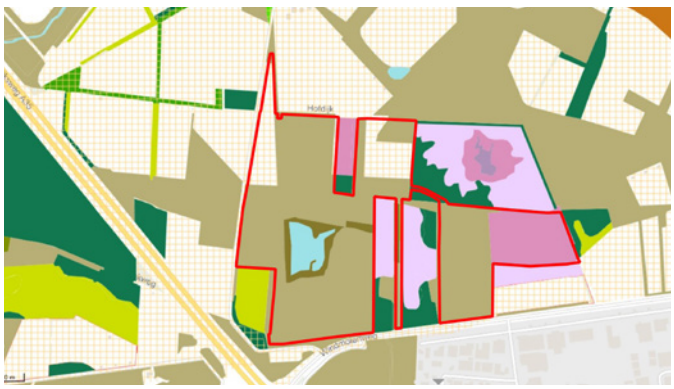
Op de natuurbeheertypenkaart worden de bospercelen aangeduid als Droog bos met productie (N16.01) en Vochtig bos met productie (N16.02). Het verboste heideterrein aan de oostzijde van Christinalust is begrensd als Vochtige heide (N06.04). Het ven in het westen van het plangebied is aangeduid als N04.02 Zoete plas.

2.2.2. Gids Buitenkans gemeente Enschede (2014)

De Gids Buitenkans van gemeente Enschede is een toetsingsdocument om nieuwe initiatieven in het buitengebied te kunnen toetsen aan ruimtelijke, publieke en maatschappelijke kwaliteitseisen. Landgoed Christinalust is één van de landgoederen gelegen in de groene gordel rond het stedelijk gebied van Enschede. Bij nieuwe bebouwing binnen landgoederen moet voldoende aangesloten worden bij de ambitie van de gemeente. Recreatief medegebruik, ontstaan van nieuwe natuur en openstelling voor publiek zijn hierbij belangrijk. Met betrekking tot natuur is het belangrijk maatregelen te nemen tegen vermesting, verdroging en versnippering. Daarnaast is het gewenst aan te sluiten bij de ambities zoals verwoord in de natuurkansenkaart.

2.2.3. Meerjarenprogramma Ontsnippering (2004)

Het MJPO zorgt voor ontsnippering van de natuur door het realiseren van ecoducten, ecoduikers, faunatunnels en makkelijk uittreedbare oevers rondom bestaande rijksinfrastructuur. Ecoduct Boekelerhoek ligt over de A35, ten zuidwesten van Landgoed Christinalust. Het ecoduct wordt aangelegd ten behoeve van de doelsoorten marterachtigen (o.a. das en boommarter), ree, amfibieën (boomkikker) en waterspitsmuis.

Uitsnede natuurbeheerplankaart provincie Overijssel. Grote delen van Landgoed Christinalust zijn ingetekend als 'Droog bos met productie' (lichtbruine kleur).

3. Natuurbegraven volgens Natuurbegraven Nederland

Natuurbegraven Nederland wil voor mensen een laatste rustplaats in de natuur bereikbaar maken en ontwikkelt hiervoor natuurgebieden waar binnen natuurbegraven mogelijk is. Dit zijn natuurgebieden waar mensen een laatste rustplaats kunnen vinden en de ruimte hebben om met respect voor de natuur een persoonlijke invulling aan de afscheidsceremonie te geven, waar eeuwigdurende rust gegarandeerd is en waar duurzame aandacht is voor natuurontwikkeling en natuurbehoud.

De wijze waarop natuurbegraven conform Natuurbegraven Nederland wordt vormgegeven wordt hierna aan de hand van een aantal punten uiteengezet.

3.1. Verbetering natuurkwaliteit

Door de realisatie van natuurgraven maakt Natuurbegraven Nederland verbetering van de natuurkwaliteit en een duurzame instandhouding van natuurgebieden mogelijk. Sterker nog, natuurverbetering is een voorwaarde voor de ontwikkeling van een natuurbegraafplaats. Natuurbegraven Nederland investeert in het uitvoeren van extra natuurherstelmaatregelen voor een versnelde natuurontwikkeling tijdens de gebruiksfase, bijvoorbeeld door het aanbrengen van heideplagsel op schrale bodems voor een verbeterde vegetatieontwikkeling. Daarnaast beheert zij de natuurbegraafplaats als natuurgebied, zowel tijdens als na de gebruiksfase van het gebied als natuurbegraafplaats. Het natuurbeheer is voor minimaal 100 jaar geborgd.

Door Bureau Waardenburg is een natuurtoets opgesteld waarin aangegeven wordt op welke wijze natuurverbetering plaatsvindt. Van elk natuurgraf dat wordt aangekocht, wordt door Natuurbegraven Nederland een bedrag gestort in het fonds 'Stichting Nieuwe Natuur'. Met geld uit dit fonds wordt nieuwe natuur in de omgeving van de natuurbegraafplaats ontwikkeld. Deze nieuwe natuur heeft geen functie als begraafplaats en is openbaar toegankelijk.

Om de natuur zo min mogelijk te belasten wordt gebruik gemaakt van houten, vergankelijke gedenktekens. Deze en andere voorwaarden voor een natuurgraf zijn in de huisregels van de natuurbegraafplaats vastgelegd en in het ecologisch werkprotocol opgenomen.

3.2. Rust

Het grafrecht wordt notarieel vastgelegd en ingeschreven bij het Kadaster. Het bij Natuurbegraven Nederland aangeschafte natuurgraf zal dus nooit worden geruimd, er heerst eeuwige grafrust. Na het vergeven van alle natuurgraven blijven de locaties behouden als opengestelde natuurgebieden. Hierdoor is de natuurbegraafplaats zowel tijdens de gebruiksfase als daarna bereikbaar voor nabestaanden en andere bezoekers van het gebied.

Natuurbegraven is een tijdelijke functie. Als de laatste natuurbegrafenis heeft plaatsgevonden verdwijnt de functie natuurbegraven. Het gebouw kan op dat moment worden afgebroken en de materialen worden hergebruikt.

3.3. Aanpak locatieontwikkeling

Natuurbegraven Nederland hecht er veel waarde aan dat in alle fasen van de ontwikkeling van een natuurbegraafplaats zorgvuldig gehandeld wordt. Bij de ontwikkeling van een nieuwe natuurbegraafplaats worden belanghebbenden vroegtijdig betrokken (onder andere organisatie van informatieavonden en afstemming met lokale natuurpartijen). Onafhankelijke onderzoeksbureaus worden ingeschakeld om onderzoek te doen naar de ecologische, landschappelijke, archeologische en maatschappelijke waarden, waterhuishouding en de verkeerssituatie van de locatie. De uitkomsten van de onderzoeken vormen het kader voor een waardevolle inrichting van de natuurbegraafplaats. Het bestaande landschap is een belangrijke vormgever voor een natuurbegraafplaats. Als er bijzondere natuur- en landschappelijke waarden aanwezig zijn in een gebied, dan zijn deze bij de ingebruikname van de natuurbegraafplaats leidend. Niet-natuurlijke ingrepen beperken zich tot de aanleg van een jaarrond begaanbare halfverharde padenstructuur, halfverharde parkeerplaatsen, een ceremonieruimte/informatieruimte (indien mogelijk in een bestaand gebouw) en enkele verrassende elementen zoals een mooie zichtlijn, bijzondere boomgroep of fraaie laan. Er wordt alleen inheemse, gebiedseigen beplanting aangebracht. Ten behoeve van het behoud van ecologische waarden op een natuurbegraafplaats hanteert Natuurbegraven Nederland bij het beheer een ecologisch werkprotocol.

Natuurbegraven Nederland heeft op 12 maart 2014 een overeenkomst met Natuurmonumenten getekend, waarmee de gezamenlijke ontwikkeling van natuurbegraafplaatsen in de natuurgebieden van Natuurmonumenten beoogd wordt en om natuur in Nederland uit te breiden en te versterken. De natuurbegraafplaats op Landgoed Christinalust wordt in samenwerking met eigenaar familie Jordaan ontwikkeld. Ook op landgoed Christinalust wordt gewerkt vanuit de expertise van Natuurmonumenten.

3.4. Duurzame instandhouding Landgoed Christinalust

Familie Jordaan is een samenwerking aangegaan met Natuurbegraven Nederland om het landgoed duurzaam instant te houden.

Familie Jordaan is eigenaar van Landgoed Christinalust. De familie heeft de wens om een toekomstbestendig en gezond landgoed door te geven aan de volgende generatie. Daarom is de afgelopen jaren gezocht naar nieuwe functies die het landgoed duurzaam in stand kunnen houden, voorzien in een maatschappelijk belang of behoefte, een bijdrage leveren aan versterking van de kwaliteit van landschap en natuur, openstelling garanderen en duurzaam, past in de zone van landgoederen en beekdalen rondom Enschede en Hengelo.

3.5. Streefdoelen Landgoed Christinalust

Voor de duurzame instandhouding, het verhogen van de natuurkwaliteit en de beleefbaarheid wordt voor Landgoed Christinalust gestreefd naar een robuust landgoed met duidelijke verbindingen naar de omgeving. De ontwikkeling van de natuurbegraafplaats maakt onderdeel uit van deze visie. De streefdoelen van Natuurbegraven Nederland en familie Jordaan voor Landgoed Christinalust zijn verwoord in de visie (Natuurbegraven Nederland, 2017) en worden hieronder puntsgewijs opgenoemd:

- terugbrengen van oorspronkelijke landschapsvormen aan de oppervlakte door terugbreengen van meande ring in de Twekkelerbeek en herstel van de dekzandrug;
- creeëren van natuurlijke verbindingen in het landschap voor heide- en bosgebonden soorten en natte elemen ten;
- herstel en ontwikkeling van het kleinschalige cultuur landschap door de ontwikkeling van droge en natte hei decomplexen, heischrale graslanden, kruiden- en fauna rijke graslanden en loofbos;
- herstel van natuurlijke inheemse vegetaties door: omvor ming van productiebos naar een wintereiken-beuken bos, verhogen van de structuur in bossen, ontwikkeling van beekbegeleidend bos en het terugdringen van inva sieve uitheemse soorten;
- vergroten van de beleefbaarheid van het gebied door: natuurbegraven mogelijk te maken, de cultuurhistorie van het gebied zichtbaar en beleefbaar te maken, de toegankelijkheid voor wandelaars te verbeteren en het gebied op een wijze in te richten die het mogelijk maakt de natuur op een persoonlijke wijze te ervaren;
- bebouwing op het landgoed is doelmatig voor de func tie, past bij de schaal van het landgoed en is onderge schikt aan natuur en landschap;
- nalaten van een toekomstbestendig landgoed door te werken vanuit principes van duurzaamheid zoals het leveren van een positieve bijdrage aan de lokale werkge legenheid en het oprichten van een natuurbeheerfonds voor de komende 100 jaar.

3.6. Aansluiting beleidskaders natuur

Natuurbegraven Nederland hecht er veel waarde aan het natuurbeheer in te passen binnen de beleidskaders van de diverse overheidsinstanties. Zo sluit de natuurontwikkeling op het landgoed aan bij andere natuurontwikkelingsinitiatieven in de regio, zoals het natuurbeheer rondom het Zwarte Ven, de realisatie van het ecoduct over de A35 en in algemene zin bij een waardevolle invulling van het NNN. Alle natuurgronden binnen het plangebied worden zo ingericht en beheerd dat ze passen binnen de natuurambitie van de provincie.

Op veel plekken is de ambitie van Natuurbegraven Nederland echter hoger dan vermeld in de natuurbeheertypenkaart van de provincie. Hiervoor zal een verzoek tot wijziging van het natuurbeheerplan in worden gediend.

Natuurbegraven Nederland is een natuurbeheerder die onafhankelijk is van subsidies. Ondanks dat aangesloten wordt bij de ambities van de provincie worden geen natuurbeheersubsidies aangevraagd.

Bos dat gekapt wordt ten behoeve van het maken van permanent open plekken, wordt elders gecompenseerd. De negatieve effecten op het NNN veroorzaakt door aanleg van de parkeerplaatsen en de gebouwen wordt gecompenseerd door de omvorming van drie hectare landbouwgronden naar natuur binnen het plangebied.

Bij de ontwikkeling van de natuurbegraafplaats zal worden voldaan aan de kwaliteitseisen die gesteld worden binnen de Gids Buitenkans van de gemeente. Zo zal de openstelling voor publiek worden uitgebreid en zal er nieuwe natuur ontstaan. Daarnaast zal het plangebied aantrekkelijker worden voor de levendbarende hagedis, heideblauwtje, grote gele kwikstaart en gewone dopheide.

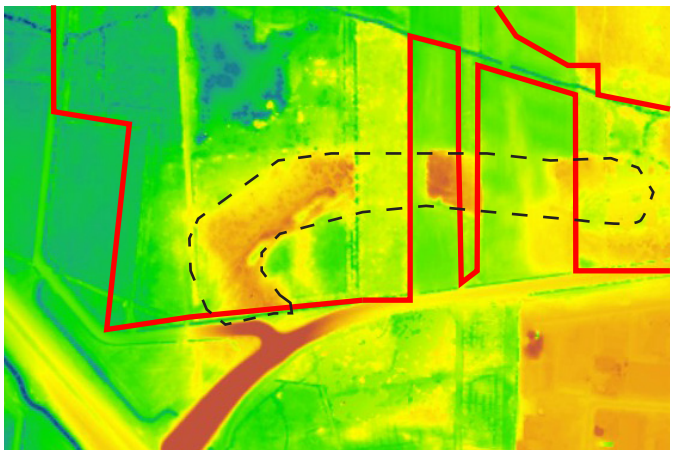
3.7. Hermeandering Twekkelerbeek

Natuurbegraven Nederland en familie Jordaan hebben als ambitie om de meandering in de Twekkelerbeek terug te brengen, zodat de beekloop langer is en weer in het oorspronkelijke beekdal komt te liggen. Hierdoor worden omstandigheden gecreëerd die de terugkeer bevorederen van een grotere diversiteit van flora en fauna behorend bij het gebied en wordt een bijdrage geleverd aan de verbetering van de waterkwaliteit.

Het is echter verstandig om bij hermeandering te kijken naar een groter gebied dan alleen landgoed Christinalust. Ook is nog niet bepaald waar de meanders idealiter komen te liggen. Natuurbegraven Nederland is hiervoor in overleg met het waterschap. In het bestemmingsplan wordt daarom wel al rekening gehouden met de mogelijkheid voor hermeandering van de beek, maar wordt het niet als inrichtingsmaatregel opgenomen.

Inrichtingsschets natuurbegraafplaats Landgoed Christinalust

Uitsnede hoogtekaart. Roodomlijnd de plangebiedsgrenzen voor de natuurbegraafplaats. Zwart omlijnd de ligging van de dekzandrug

Sfeerbeeld halfopen landschap natuurbegraafplaats Landgoed Christinalust. Er zullen zich heischrale en heide-vegetaties ontwikkelen, afgewisseld met karakteristieke en ecologisch waardevolle bomen

4. Inrichting

4.1. Overzicht inrichtingsmaatregelen

In het kader van het herstel van de natuurkwaliteit en het creëren van de natuurlijke verbinding parallel aan de Twekkelerbeek worden de volgende inrichtingsmaatregelen uitgevoerd:

- herstel dekzandrug;
- graven van drie amfibieënpoelen van 850, 500 en 300 m2;
- vergroten van de bestaande ven naar 16.700 m2;
- bosomvorming naar inheems loofbos (78.300 m2);
- bosomvorming naar halfopen natuur door eenmalige kap (25.500 m2).

De volgende maatregelen worden uitgevoerd om de natuurbegraafplaats te realiseren:

- bouw van een ceremonieruimte/informatieruimte (550m2);
- restauratie van de bosbouwschuur;
- aanleg twee parkeerplaatsen met boskarakter: Een kleine parkeerplaats voor 10 auto's (300 m2) en een grote voor 50 auto's (1.900m2);
- aanleg nieuwe en herstel bestaande halfverharde paden (padlengte totaal 5,2 km);
- ophogen gronden (42.000 m3);

Hieronder wordt in het kort alle natuurontwikkelings- en inrichtingsmaatregelen onderbouwd en worden de belangrijkste technische details toegelicht.

4.2. Natuurontwikkeling

Bij de ontwikkeling van de natuurbegraafplaats wordt uitgegaan van het behoud van bestaande waardevolle ecologische elementen en het verbeteren van de algehele natuurkwaliteit in het plangebied. Landschappelijk en cultuurhistorisch waardevolle elementen die passen bij het landgoedkarakter worden hersteld en beleefbaar gemaakt. Daarnaast wordt de natuur binnen het plangebied uitgebreid door drie hectare landbouwgrond om te vormen naar natuur.

Het herstel van de natuurkwaliteit wordt zorgvuldig aangepakt. Eerst wordt een deel van het plangebied opnieuw ingericht waarbij waardevolle bestaande elementen behouden blijven. Vervolgens wordt de natuurontwikkeling in het gehele plangebied doormiddel van een omvormingsbeheer begeleid naar het gewenste eindbeeld. Wanneer dit eindbeeld bereikt is, wordt het plangebied beheerd door middel van een zogenaamd 'eindbeheer'.

4.2.1. Herstel dekzandrug

De afgegraven dekzandrug op de natuurbegraafplaats wordt op twee plaatsen hersteld. Hier wordt de bodem opgehoogd met gebiedseigen zand en wordt bij behoefte heideplagsel uit nabijgelegen natuurgebieden en/of strooisel aangebracht. Hiermee wordt een natuurlijke uitgangsituatie nagebootst waarop zich een wintereiken-beukenbos (passend bij droge omstandigheden) kan gaan ontwikkelen.

4.2.2. Graven amfibieënpoelen

De drie amfibieënpoelen worden aangelegd ter vergroting van het leefgebied voor amfibieën en zorgen voor een verbinding in de richting van het ecoduct. Ze hebben een beperkte omvang van 850, 500 en 300 m2 en hebben flauwe taluds van minimaal 1:3. De noordelijke oevers zijn het flauwst. Hierdoor ontstaan opwarmplekken voor amfibieën. De diepte van de poelen zijn maximaal 2 meter onder het maaiveld. Maximaal 25% van de oevers zijn begroeid met houtige gewassen. Hierdoor wordt de bladinval beperkt en de zoninstraling verhoogd.

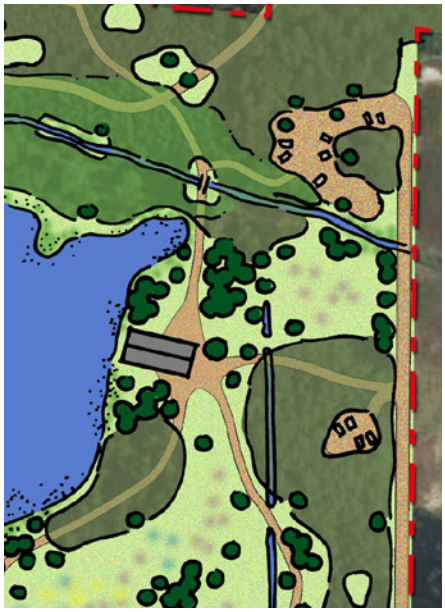
Het bestaande ven wordt vergroot tot 16.700 m2 en de oevers van het ven worden aangepast, zodat een flauwer talud ontstaat. Hierdoor wordt het ven ecologisch waardevoller.

4.2.3. Bosomvorming

De omvormingsmaatregelen in het bestaande bos zijn drieledig. Het gaat om een omvorming naar half open tot open natuur door eenmalige kap, een omvorming naar inheems loofbos door eenmalige kap en herplant, en om een omvorming naar inheems loofbos enkel door middel van beheermaatregelen. Voor de laatste categorie van omvorming zijn geen inrichtingsmaatregelen nodig, deze categorie wordt in hoofdstuk vijf behandeld.

Een deel van de bestaande bosopstanden wordt omgevormd naar halfopen tot open natuur. Hier vindt geen nieuwe aanplant van bomen en struiken plaats. Markante en waardevolle bomen blijven bij de omvorming gespaard en vormen in de nieuwe inrichting van het terrein waardevolle structuurelementen, bijvoorbeeld voor broed- en schuilgelegenheid voor vogels en kleine zoogdieren. In dit halfopen tot open landschap wordt gestreefd naar natte en droge heidecomplexen en heischrale grasland (een prioritair habitattype dat sterk onder druk staat) met als doelsoorten levendbarende hagedis en heideblauwtje. Het Zwarte ven en omgeving zijn referentie voor deze natuurontwikkeling.

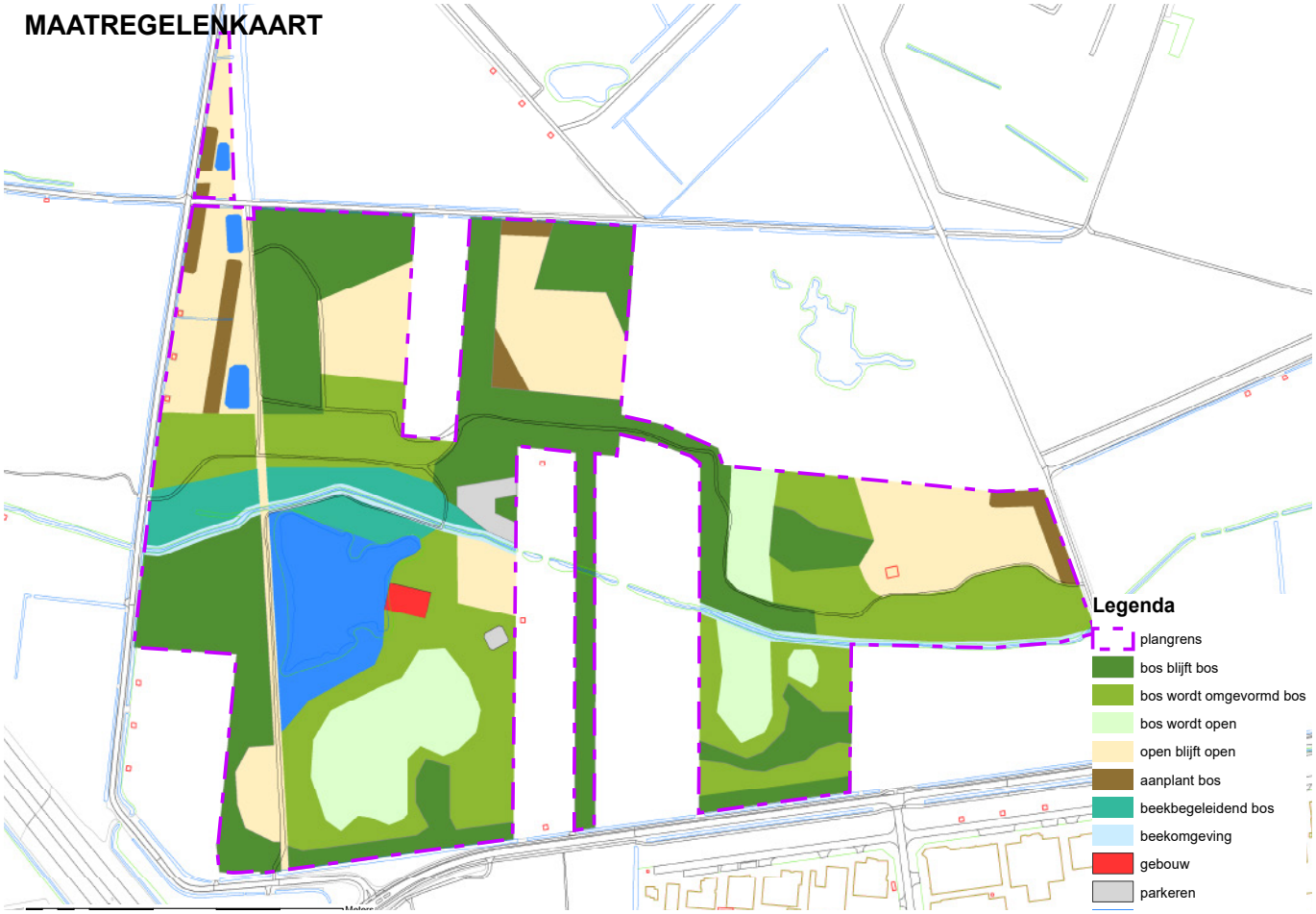
Het deel van de bestaande bosopstanden dat om wordt gevormd naar loofbos bestaat in de huidige situatie voornamelijk uit monotone naaldhoutopstanden. Na kap worden deze percelen aangeplant met inheemse boom- en struiksoorten. Hierbij wordt rekening gehouden met in het gebied aanwezige doelsoorten als das, ree en roodborsttapuit. De meest waardevolle en markante bomen en struiken blijven ook hier gespaard. Het streefbeeld voor de bossen op de hoger gelegen gronden is een wintereiken-beukenbos, in het beekbegeleidende bos is dit een vogelkersen-essenbos.

Detailbeeld inrichtingsschets van omgeving ceremonieruimte/informatieruimte en de parkeerplaatsen

Padenkaart natuurbegraafplaats Landgoed Christinalust

Maatregelenkaart natuurbegraafplaats Landgoed Christinalust. Hierop zijn alle inrichtingsmaatregelen terug te vinden die in het kader van de natuurontwikkeling en de realisatie van de natuurbegraafplaats uitgevoerd gaan worden.

4.3. Natuurbegraafplaats

4.3.1. Bouw ceremonieruimte/informatieruimte

Om te kunnen functioneren als natuurbegraafplaats is een voorziening nodig op het terrein van waaruit uitvaarten georganiseerd kunnen worden en waar informatie over natuurbegraven verstrekt kan worden. Hiertoe wordt één nieuw gebouw gebouwd in het centrum van het landgoed.

Het gebouw waarin de ceremonieruimte en informatieruimte gevestigd zijn, is een rustig element dat qua externe vormgeving refereert aan de voor de regio karakteristieke hallenhuisboerderij en zouthuisjes. Bij de bouw ervan wordt zo veel mogelijk gebruik gemaakt van duurzame materialen. Het gebouw is gesitueerd half in het open veld en half in het bos. Bij de plaatsing van het gebouw is zo veel mogelijk rekening gehouden met bestaande waardevolle bomen. Het gebouw krijgt een omvang van 550 m2.

4.3.2. Restauratie bosbouwschuur

De bestaande bosbouwschuur aan de oostkant van het landgoed blijft behouden. Na restauratie zal het worden gebruikt voor opslag van materiaal en zal er ruimte zijn voor de beheerder. Daarnaast kan de schuur door bezoekers van de natuurbegraafplaats gebruikt worden als rustpunt.

4.3.3. Aanleg parkeerplaatsen met boskarakter

De natuurbegraafplaats is te bereiken via het bestaande halfverharde pad (6 meter breed) dat haaks op de Windmolenweg ligt. Bezoekers worden naar een van de twee 'bosparkeerplaatsen' geleid, waarbij een duidelijke 'scheiding van emoties' plaatsvindt. Bezoekers van het informatiecentrum en nabestaanden kunnen op de kleine parkeerplaats bij de ceremonieruimte terecht. Bezoekers van een ceremonie van de natuurbegraafplaats worden naar de grote parkeerplaats, verder verwijderd van de ceremonieruimte, geleid.

Op de 'bosparkeerplaatsen wordt tussen landschappelijke beplanting geparkeerd. De grote parkeerplaats krijgt een oppervlakte van 1.900m2 en zal plaats bieden aan 50 auto's, de kleine parkeerplaats krijgt een oppervlakte van 300 m2 en zal plaats bieden aan 10 auto's. De kleine parkeerplaats zal tevens worden voorzien van een fietsenstalling. Deze aantallen zijn gebaseerd op ervaringen op natuurbegraafplaats Heidepol en hiermee wordt voldaan aan het in het verkeersonderzoek van Goudappel Coffeng geadviseerde minimum aantal parkeerplaatsen van 44.

4.3.4. Aanleg halfverharde padenstructuur

Er is een halfverharde padenstructuur aanwezig waarmee alle delen van het plangebied te bereiken zijn. De natuurbegraafplaats is jaarrond toegankelijk voor nabestaanden en andere bezoekers tussen zonsopkomst en zonsondergang. Andere vormen van recreatie dan wandelen zijn niet wenselijk. De padenstructuur sluit aan op de bestaande recreatieve wandelpadenstructuur van de stadsrandzone van Enschede.

Door het gehele plangebied zal in de vorm van halfverharde slingerende wandelpaden een doorlopende padenstructuur komen te liggen. De paden worden aangelegd met een natuurvriendelijk en bij voorkeur gebiedseigen materiaal. Waardevolle cultuurhistorische en ecologische waarden zijn bepalend voor de exacte ligging van de paden. Zo worden bijvoorbeeld geen waardevolle bomen verwijderd voor de aanleg ervan. De natuurvisie is hierbij leidend. Ook worden bestaande paden gebruikt voor de ontsluiting van de natuurbegraafplaats.

In totaal wordt 2,4 kilometer aan nieuwe paden aangelegd. De totale padlengte op de natuurbegraafplaats komt op 5,2 kilometer. De hoofdpaden (de oost-west verbinding, het tracé van de oude spoorlijn in het westen en de paden rondom de ceremonieruimte) hebben een breedte van 3 meter. De slingerpaden hebben een breedte van 2 meter. Door de beperkte inrichtingsmaatregelen en het gebruik van een ecologisch werkprotocol bij de aanleg ervan worden de wezenlijke kenmerken van het NNN niet aangetast.

4.3.5. Ophogen gronden

Om natuurbegraven mogelijk te maken op landgoed Christinalust is het nodig bepaalde delen van het plangebied op te hogen. Het ophogen gebeurt zoveel mogelijk met gebiedseigen materiaal en gaat uit van de natuurlijke morfologie van de bodem. Zo wordt in het zuiden van het plangebied een vergraven dekzandrug hersteld. De ophogingen in het noorden van het plangebied zijn soortgelijk van aard.

Bij de ophogingen wordt de bodem opgehoogd met schraal zand. Hiermee wordt een natuurlijke uitgangsituatie nagebootst waarop zich een wintereiken-beukenbos (passend bij droge omstandigheden) of een droge heidevegetatie kan gaan ontwikkelen. Bij een onvoldoende vegetatieontwikkeling wordt extra heideplagsel uit nabijgelegen natuurgebieden en/of compost opgebracht. Op bijgevoegde kaart is te zien welke delen van het plangebied opgehoogd worden. Grond die vrijkomt bij het aanleggen van de poelen en het vergroten van het ven wordt gebruikt voor het ophogen van andere delen van het plangebied.

Ophoogkaart natuurbegraafplaats Landgoed Christinalust

Sfeerbeeld halfverhard pad. Er wordt zoveel mogelijk gewerkt met gebiedseigen materialen bij de aanleg ervan (bron: Bart van de Aa, Natuurmonumenten)

Sfeerbeeld bosparkeerplaats. Foto genomen op natuurbegraafplaats Heidepol.

5. Beheer

Het beheer op de natuurbegraafplaats valt uiteen in het natuurbeheer, de beheermaatregelen die genomen worden ten behoeve van het functioneren van de natuurbegraafplaats (regulier onderhoud, en de handeling 'natuurbegraven'.

5.1. Natuurbeheer

Het natuurbeheer is er zowel tijdens de gebruiksfase van de natuurbegraafplaats als daarna op gericht de ecologische waarden van het gebied te verhogen en de bestaande cultuurhistorische waarden te behouden en zichtbaar te maken. Het natuurbeheer op de natuurbegraafplaats bestaat in de eerste jaren uit een omvormingsbeheer en gaat uiteindelijk over in een eindbeheer. Er wordt bij het uitvoeren van het natuurbeheer enkel gewerkt met lichte bosmachines en volgens een ecologisch werkprotocol, om negatieve effecten op de vegetatie zoveel mogelijk te voorkomen.

Exotenbestrijding vormt een belangrijk onderdeel van het natuurbeheer. De Japanse duizendknoop en Amerikaanse vogelkers worden actief bestreden door deze te maaien, respectievelijk te kappen vóór zaadzetting. Een groot deel van de rododendrons worden uit de bossen en bosranden verwijderd en naar de randen van het plangebied verplaatst, waardoor het landgoed haar besloten landgoedkarakter behoudt en de verjonging van inheemse boom- en struiksoorten in de bosopstanden verbeterd kan worden.

Per natuurtype wordt hieronder beschreven welk beheer er gevoerd wordt.

5.1.1. Bos

Alle bosopstanden worden omgevormd naar structuurrijke loofbossen met inheemse soorten. Dit geldt dus zowel de bosopstanden die door eenmalige kap en herplant worden aangelegd, als voor de bosopstanden die enkel door middel van beheermaatregelen worden omgevormd. Zo wordt in bestaande loofbosopstanden met een lage boomdichtheid nagenoeg niet ingegrepen. Hier worden enkel op kleinschalige wijze gewenste volwassen loofbomen vrijgesteld. Het omvormingsbeheer in monotone bosopstanden van naaldbomen met een hoge boomdichtheid bestaat uit het verjongen van het bos door het maken van open plekken. Deze groeien binnen drie tot zes jaar spontaan dicht of worden beplant met autochtoon plantmateriaal van zomer- en wintereik en beuk, maar ook met soorten die een bodemverbeterende werking hebben zoals winterlinde, hazelaar en wilde lijsterbes. Het omvormingsbeheer gebeurt conform het bosbeleid van Natuurmonumenten.

Ten behoeve van een verhoogde biodiversiteit wordt het aandeel dode bomen verhoogd tot minimaal 10 dode of stervende bomen met een diameter van 30 cm of meer per hectare.

Met bosrandenbeheer wordt het creëren van structuurrijke bosranden met een geleidelijke overgang van open naar gesloten terrein bedoeld. Dit gebeurt door de ontwikkeling van zoom- en mantelvegetaties door eens in de 2-10 jaar het maaien en afzetten van houtige beplanting. Door te variëren in beheerintensiteit wordt een gradiënt gecreëerd vanaf de open plek (intensief beheer) tot in het bos (extensief beheer) met grote verschillen in licht- en warmteverhoudingen, verticale structuur en voorkomen van verschillende plantensoorten.

5.1.2. Heide

Op plekken die opnieuw zijn ingericht als halfopen, schrale natuur zal eerst heideplagsel aangebracht worden om de vegetatieontwikkeling op gang te brengen. Aanvullend wordt het herstel van de buffercapaciteit van de bodem verhoogd door het aanbrengen van steenmeel of door bekalking.

Het reguliere heidebeheer bestaat uit het open houden van het landschap en het behouden en versterken van de heidevegetaties. Dit gebeurt door het uitvoeren van een mix van kleinschalige intensieve beheermaatregelen zoals plaggen, bekalken, maaien en het verwijderen van opslag. De uitvoer van de maatregelen worden gespreid in tijd en ruimte, zodat een mozaïek van jonge en oudere vegetaties ontstaat. Markante bomen zoals vliegdennen of solitaire inheemse loofboomsoorten blijven in het heideveld staan en zo ook bij aan de herkenningsbeeld van het landschap. Aanvullend begrazingsbeheer door een gescheperde kudde schapen is mogelijk. Op de meest schrale plekken zal een heidevegetatie ontstaan, op de iets rijkere plekken (met lemige bodem of kwel) een heischraal grasland.
Er is extra aandacht voor de bestrijding van exoten als Japanse duizendknoop, rododendron en Amerikaanse vogelkers.

5.1.3. Grasland

Op de voormalige landbouwgronden zal gestart worden met een uitmijnbeheer, waarbij voedingstoffen als fosfaat op versnelde wijze worden afgevoerd uit de bodem en deze verschraalt. De bestaande en nog te ontwikkelen graslanden worden ingezaaid met een kruidenrijk grasmengsel en worden beheerd door middel van een extensief maaibeheer. Door de voormalige functie van de percelen als akkers zal zich hier een tamelijk voedselrijk kruiden- en faunarijk grasland ontwikkelen. Op de opgehoogde en afgegraven percelen zullen zich schralere (heischrale) vegetaties ontwikkelen.

5.1.4. Water

Het ven wordt periodiek geschoond door jaarlijks de oevervegetatie te maaien en houtige beplanting te verwijderen. Richtlijn is dat circa 15% van de oevers begroeid mogen blijven met houtige beplanting.

5.1.5. Cultuurhistorische elementen

De beleefbaarheid en herkenbaarheid van de op het landgoed aanwezige waardevolle cultuurhistorische elementen worden versterkt. Zo wordt de spoorbrug hersteld, wordt de spoordijk plaatselijk herkenbaarder gemaakt. Er wordt op bepaalde plaatsen door middel van informatieborden extra informatie gegeven over de historie van het landgoed, zoals bij de resten van het theehuisje.

5.2. Natuurbegraven

Het sturen op natuurdoelen en -kwaliteit gebeurt op basis van het inrichtings- en beheerplan en het ecologisch werkprotocol. Om de bescherming van de natuur en kwetsbare flora en fauna juridisch te borgen koppelt Natuurbegraven Nederland het inrichtings- en beheerplan en het protocol aan de planregels.

Het ecologisch werkprotocol schrijft bijvoorbeeld voor dat een graf alleen gerealiseerd mag worden buiten de kroonprojectie, om het wortelstelsel van bomen niet te beschadigen.

In het kader van de functie natuurbegraven worden in het plangebied natuurgraven gerealiseerd. Als borging dat Natuurbegraven een tijdelijke functie betreft en daarmee eindig als actieve natuurbegraafplaats, kiest Natuurbegraven Nederland ervoor om een percentage van 10% als maximum op te nemen in de planregels. Dit houdt in dat maximaal 10% van het gebied met functieaanduiding natuurbegraafplaats daadwerkelijk gebruikt kan worden voor natuurgraven.

Na een beginperiode van enkele jaren wordt uitgegaan van gemiddeld 250 tot 350 begrafenissen per jaar. De verwachting is dat het 40 tot 60 jaar duurt voordat het laatste plekje in gebruik is genomen. De natuurbegraafplaats bestaat na inrichting uit 17,6 hectare bosgebied. De grafdichtheid zal binnen het bosgebied groter of kleiner zijn afhankelijk van de aanwezige of te ontwikkelen natuurwaarden en het daarvoor gevoerde beheer. Het natuurbeheer zoals beschreven in dit inrichtings- en beheerplan is leidend. Zo zullen er bijvoorbeeld in het ene geval geen natuurgraven worden gerealiseerd in een rustgebied voor fauna. In het andere geval kunnen meer graven geplaatst worden omdat er een grotere open plek ontstaat waar natuurgraven passend is, bijvoorbeeld bij groepskap in opstanden van Douglasspar. In het plangebied zal 8,1 hectare halfopen natuur ontstaan. In dit halfopen terrein is de draagkracht van de natuur groter.

5.3. Regulier onderhoud

Het reguliere beheer van de natuurbegraafplaats zal gericht zijn op een goed onderhoud van de aanwezige padenstructuur, extra terreintoezicht en het regelmatig verwijderen van afval. Het beheer van de natuurbegraafplaats is kleinschalig van aard. Het grijpt daarom niet in op de natuurontwikkeling.

Een natuurgraf (circa drie jaar oud) met houten gedenkteken

6. Samenvatting

Landgoed Christinalust maakt deel uit van een waardevolle groene landgoederengordel rond de steden Enschede en Hengelo. Het bestaat uit een mozaïek van kleine grasland- en bospercelen met de Twekkelerbeek als verbindend element. Het vormt hiermee een belangrijke schakel in het Natuurnetwerk Nederland. De natuurlijkheid van de ecotopen op het landgoed is echter niet groot door vergravingen, de aanplant van monotone naaldhoutopstanden en het voorkomen van (invasieve) exoten in de ondergroei.

Natuurbegraven Nederland en de familie Jordaan willen de natuurwaarden in het gebied verhogen en landgoed Christinalust duurzaam in stand houden. Het is de ambitie van Natuurbegraven Nederland om op het landgoed hoogwaardige natuur te realiseren die kenmerkend is voor het karakteristieke kleinschalige cultuurlandschap van de landgoederenzone rond Enschede en Hengelo. Het oppervlakte natuur binnen het plangebied wordt uitgebreid door drie hectare landbouwgrond om te vormen naar natuur.

In het kader van het herstel van de natuurkwaliteit en het creëren van de natuurlijke verbinding parallel aan de Twekkelerbeek worden de volgende inrichtingsmaatregelen uitgevoerd:

- herstel dekzandrug;
- graven van drie amfibieënpoelen van 850, 500 en 300 m2;
- vergroten van het bestaande ven naar 16.700 m2;
- bosomvorming naar inheems loofbos (78.300 m2);
- bosomvorming naar halfopen natuur door eenmalige kap (25.500 m2).

Om natuurbegraven mogelijk te maken worden de volgende inrichtingsmaatregelen genomen:

- bouw van een ceremonieruimte/informatieruimte (550m2);
- restauratie van de bosbouwschuur;
- aanleg twee parkeerplaatsen met boskarakter: Een kleine parkeerplaats voor 10 auto's (300 m2) en een grote voor 50 auto's (1.900m2);
- aanleg nieuwe en herstel bestaande halfverharde paden (padlengte totaal 5,2 km);
- ophogen gronden (42.000 m3);

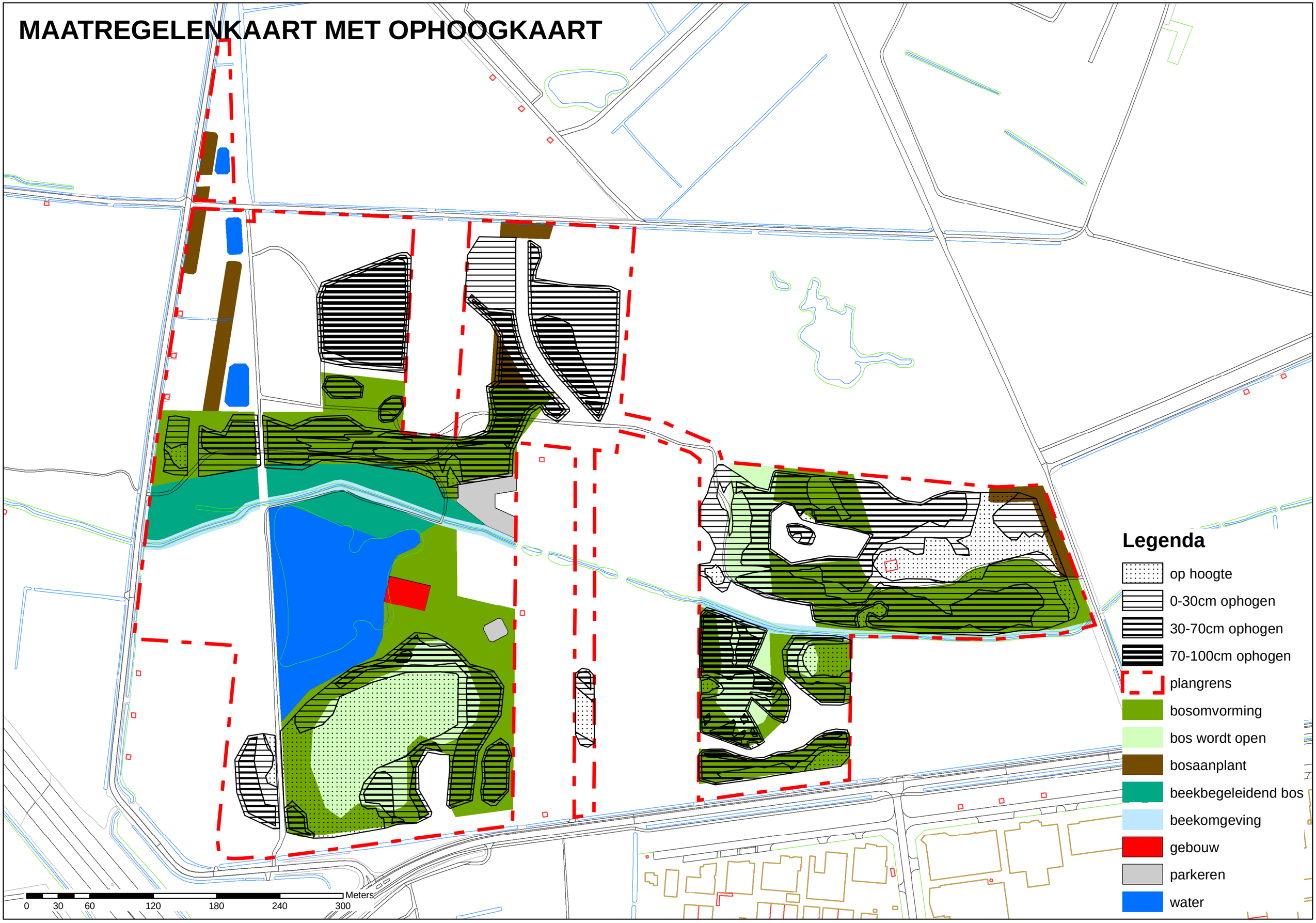
Het natuurbeheer op de natuurbegraafplaats is gericht op beschermen van natuur, het versterken van het NNN en het realiseren van de streefdoelen die gesteld zijn door Natuurbegraven Nederland en die genoemd zijn in het provinciale Natuurbeheerplan. Natuurbegraven Nederland hecht er veel waarde aan het natuurbeheer in te passen binnen de beleidskaders van de diverse overheidsinstanties. Zo sluit de natuurontwikkeling op het landgoed aan bij andere natuurontwikkelingsinitiatieven in de regio, zoals het natuurbeheer rondom het Zwarte Ven, de realisatie van het ecoduct over de A35 en in algemene zin bij een waardevolle invulling van het NNN.

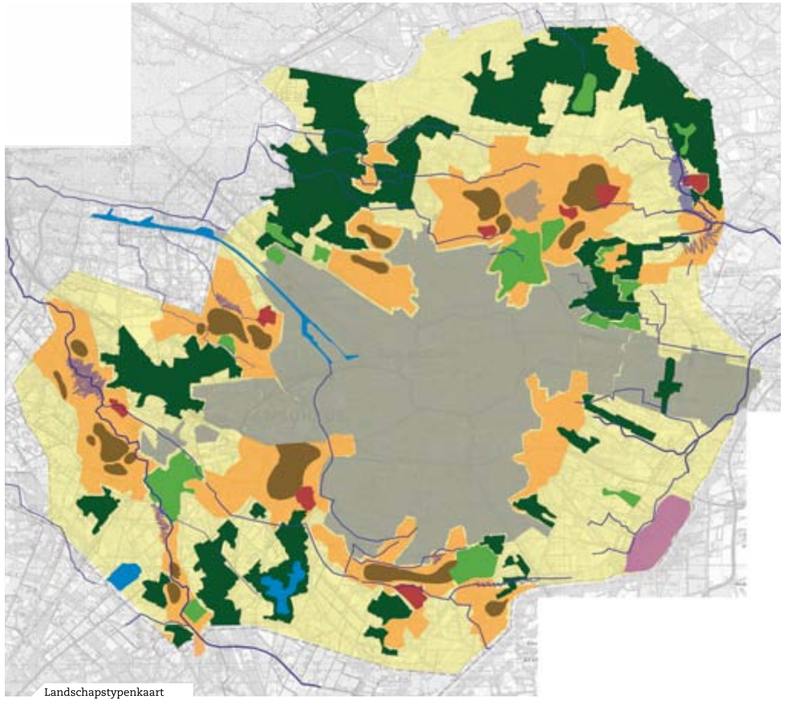
Natuurbegraven is een tijdelijke functie. Na de laatste natuurbegrafenis verdwijnt de functie natuurbegraven en wordt het gebouw verwijderd. Het natuurbeheer blijft geborgd voor de komende 100 jaar. Met ieder verkocht graf wordt een fonds gevuld voor de aanleg van nieuwe natuur buiten de natuurbegraafplaats.

Bij het delven van natuurgraven wordt zorgvuldig gewerkt volgens een ecologisch werkprotocol, zodat geen schade aan bomen, cultuurhistorisch waardevolle relicten en kwetsbare habitats optreedt.

Het reguliere beheer van de natuurbegraafplaats zal gericht zijn op een goed onderhoud van de aanwezige padenstructuur, extra terreintoezicht en het regelmatig verwijderen van afval. Het grijpt niet in op de natuurontwikkeling en past binnen de natuurdoelen van de provincie.

MAATREGELENKAART MET OPHOOGKAART

Landschapstypenkaart
Behorend bij paragraaf 3.4

3.4. Landschapstypenkaart en koesteransichten

In het buitengebied vinden we in verschillende gebieden vergelijkbare onderdelen van het landschap terug. Dit zijn gebieden met dezelfde kenmerken en een duidelijke eigen identiteit. Wij noemen dit landschapstypen. Na analyse van de beeldstructuurkaarten en met behulp van de “cultuurhistorische atlas” zijn de landschapstypen benoemd en op een nieuwe kaart gezet. Deze landschaps-typenkaart vormt zo weer de basis voor de ansichten die allemaal een landschapstype of een onderdeel daarvan verbeelden.

De onderscheiden landschapstypen zijn:
- Oude hoevenlandschap met daarin de essen en oude erven.
- Landgoederen, te onderscheiden in buitenplaatsen, boerenlandgoed en boslandschap.
- Veldontginningen.
- Beken en matenlandschap.
- Hoogveenlandschap.

De kaart met landschapstypen en de koesteransichten dienen gebruikt te worden bij kleinere initiatieven die vooral het boerenerf en de directe omgeving aangaan. Initiatieven die een groter deel van het land inrichten, zoals bij nieuwe landgoederen, worden beoordeeld aan de hand van de landschapsvisie en ontwikkelansichten. (zie paragraaf 3.5)

Bij raadpleging van de koesteransichten dient men te bedenken dat de werkelijkheid meestal complexer is. Een indeling doet de werkelijkheid soms tekort. De beeldstructuurkaart kan dan extra informatie bieden, bijvoorbeeld in het grensgebied met een buurgemeente of daar waar twee landschapstypen samen komen.Ansichten vormen geen dictaat, maar zijn richtingaanwijzers voor ruimtelijke kwaliteit. Ze bieden ruimtelijke ingrediënten voor maatwerk. De ansichten zijn bedoeld als bron van inspiratie en als toetsingsinstrument bij de beoordeling van effecten van plannen op de ruimtelijke kwaliteit in het buitengebied. Behalve ansichten bevat deze gids ook beelden van de inrichting van het buitengebied op gedetailleerd niveau. Vele kleine zaken als verlichting, verharding, bermkanten, bebording etc. kunnen nogal bepalend zijn voor de uitstraling van een boerenerf en daarmee voor de karakteristiek van het landelijk gebied. We geven daarom, verspreid door de gids, voorbeelden van details die ons inziens wel in het landelijk gebied passen en voorbeelden van zaken die daar niet passen. Tenslotte illustreren we met beelden dat koesteren niet betekent dat alles bij het oude moet blijven. Met inachtneming van de kenmerken van het landschapstype is vernieuwing van het landschap met respect voor het bestaande mogelijk.

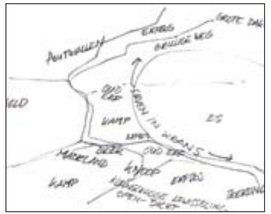
De koesteransichten

De koesteransichten geven in woord en beeld de karakteristieken van de verschillende landschapstypen weer. Daarmee definiëren ze zo goed mogelijk de landschappelijke identiteit. We noemen ze koesteransichten, omdat ze ingaan op de te koesteren aspecten van het huidig landschap. Op de ansichten is te zien wat de specifieke kenmerken van het landschapstype zijn. Een korte opsomming van de kenmerken, diverse schetsen, foto’s en vogelvluchten geven helderheid over de identiteit van het landschap. Er zijn bovendien twee symbolen opgenomen, die aangeven van welke ontwikkelingen we ‘blij’ dan wel ‘triest’ worden. De koesteransichten vallen uiteen in algemene ansichten per landschapstype en daarbij behorende specifiekere ansichten over bebouwing als onderdeel van het landschapstype. Daarnaast is er voor burgerwoningen een aparte ansicht opgenomen. Burgerwoningen zijn niet gebonden aan een landschapstype.

We onderscheiden de volgende ansichten:
1 Oude Hoevenlandschap
2 Oude Hoevenlandschap - Oude erven
3 Landgoederen
4 Landgoederen - buitenplaatsen
5 Landgoederen - buitenplaatsen en bebouwing
6 Landgoederen - boerenlandgoed
7 Landgoederen - boslandschap
8 Veldontginning - algemeen en nieuwe erven
9 Beken en matenlanden
10 Hoogveenlandschap
11 Burgerwoningen

Ansicht 1 - Oude Hoevenlandschap

Het oude hoevenlandschap, of ook wel kampen/essenlanschap genoemd, is het oudste landschapstype.

De dragers zijn essen, kampen, oude erven (al dan niet geclusterd) en weidegronden langs beken.

De oude erven zijn zeer bepalende onderdelen en hebben een eigen ansicht gekregen.

Voorbeelden van essen zijn Lonneker, Usselo / Helmerzijde, Brunink, Eschmarke, Hogeland

Landschap kort beschreven

- Behalve op de essen: kleinschalige grillige verkaveling, deels omzoomd door houtwallen
- Essen zijn opvallende grote ruimten in het landschap
- Wegen veelal krom, kronkelend, zich voegend naar de erven, soms over erf
- Beek kronkelend door het landschap
- Kampen (eenmansessen) aanwezig
- Bouwland hogerop, weiland bij de beek
- Afwisseling van coulissen (houtwal en lanen) en open ruimtes
- Microrelief door essen & kampen, soms in de vorm van steilrand

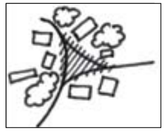
Landschap & bebouwing

- Oudste erven aan de rand van de es
- Erven geclusterd (knooperf) in krans rond een es, langs een beek of soms solitair
- Essen en kampen liggen hoger dan erven
- Dakvlakken over de es heen zichtbaar, wijkend achter de kim van de es of kamp
- Erven tegen een achtergrond van groen (bv. erfbos)
- Stap van openbaar naar prive via open tuinelement: boomgaard moestuin, haag of boomgroepen
- Het erf niet afgescheiden van de omgeving, een zichtbaar knooperf
- Erven binnen een cluster verbonden door groene elementen

Es

- Bolle, hoge ligging
- Zeer oud waardevol esdek
- Onbeplant, m.u.v. een enkele zeer oude boom
- Soms gedeeltelijk, soms geheel omgrensd door een rand van oude boerderijen, erfbossen en houtwallen
- Onregelmatige blokverkaveling, weinig verharde wegen
- Grote dakvlakken wijkend achter de kim van de es of de kamp
- Ontbreken van permanente perceelsscheidingen op es

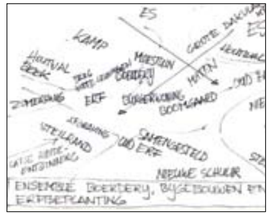
- Herstel oude groenstructuren
- Plekgewijs randen essen/kampen verdichten
- Verbetering historische erfinrichting / beplanting
- Verrassende doorkijkjes
- Verbetering toegang en beleving
- Beheer & onderhoud van landschapselementen
- Veiligstelling oude karakteristieke bebouwing
- Kamp / es met graan
- Inheemse boomsoort en korte gewassen
- Steilranden
- Versterken manifestering es door groen kant eromheen

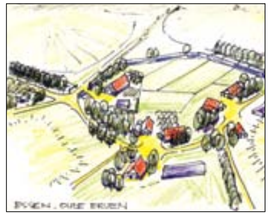

- Grote volumes bos & grote open ruimtes
- Egalisering / vergraven es
- Rechttrekken percelen
- Lange rechte lijnen
- Stedelijke bouwvorm; niet ontworpen voor de plek
- Overdadige versiering
- Grote bouwvolumes naast het hoofdgebouw
- Verwijderen coulissenstructuur
- Kanaliseren beken
- Bomen, kwekerij, bebouwing of waterpartij op es
- Afsluiting van wegen over erven

Ansicht 2 - Oude Hoevenlandschap - Oude erven

Drie karakteristieke typen:

- *Eserven in krans rondom een grote es.*
- *Ervencluster (knooperven) nabij een es of kamp.*
- *Incidenteel solitaire oude erven bij oude kamp in jongere veldontginning op stuwwal.*

Kenmerken

- Een samenhangend ensemble van boerderij (woonhuis en schuren) en erfbeplanting
- Grote museale kwaliteit; monumentale bomen & oude gebouwen
- Nonchalante groepering van gebouwen
- Voorkant van de bebouwing van de weg af richting landerijen (kamp)
- Erfbos met eikenbomen

Bebouwing en erf

- Verschil in voor- en achtererf
- Geschiedenis afleesbaar in architectuur van de bebouwing
- Rode, soms grijze, grote dakgevels met witte daklijsten (en houten topgevels)
- Weinig afgebakende priveruimte
- Detaillering cultuurhistorisch
- Functionele erfinrichting, weinig versiering
- Boomgaard, moestuin, hagen, eikenbos en een enkele solitair zijn kenmerkend
- Hoofdhuis en kop van de schuur kennen ornamentiek

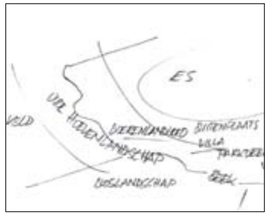
- Verbetering erfinrichting
- Historische kwaliteit verbeteren
- Gebruik inheems boomsoorten
- Versterking erfbeplanting
- Uitbouw erfbeplanting horend bij bebouwing (groene voet)

- Afgebakende prive-tuinen
- Afscheiding door hekken / hoge hagen
- Grote gazons
- Exoten als gekozen boomsoort
- Veel bouwkundige versiering
- Overdadig hekwerk, verlichting
- Buiten de schaal van het erf raken
- Verkleining tot burgererf

Ansicht 3 - Landgoederen

Voorbeelden in Enschede:
- Landgoed 't Welna
- Landgoed 't Hoge Boekel
- Landgoed Smalenbroek
- Landgoed Groot Stokhorst
- Landgoed Brunink

Korte beschrijving
- Een landgoed is in eerste instantie een economische eenheid, ruimtelijk gezien divers zowel binnen een landgoed als tussen de verschillende landgoederen
- Typerende onderdelen zijn soms samen terug te vinden

Landgoederen zijn als nieuwe identiteit op onontgonnen gebied gelegd of hebben zich bij hun ontstaan al gevoegd naar het agrarische cultuur-landschap.

We onderscheiden:
- Buitenplaats (parkdeel + villa)
- Boslandschap (bosbouw deel)
- Boerenlandgoed (soms villa) vooral agrarisch gebruik in ontworpen / esthetische setting

Een landgoed kan dus kenmerken in zich dragen van alle drie ruimtelijke eenheden

Duurzame instandhouding van het bos, het park en de landgoedbebouwing

Aantasting authentieke kenmerken landgoederen

Ansicht 4 - Landgoederen- Buitenplaatsen

Buitenplaatsen zijn onderdeel van de ansicht Landgoederen. Enkele voorbeelden zijn:
- Het Stroot
- Het Zonnebeek
- Welna

Landschap kort beschreven
- Buitenplaats - esthetisch ontworpen ruimtelijke eenheid van landschap en gebouwen
- Het gebouw is een onderdeel van de ruimtelijke compositie
- Gekenmerkt door verschillen in voedselrijkdom en vochtigheid
- Ruimtelijke sequenties (kleinere en grotere samenhangende ruimtes) in een ontworpen ruimtelijke compositie
- Onderdeel van groter geheel, landgoed met boscomplexen, lanenstructuren en agrarische gronden
- Beperkte toegang van het privedeel, wel hoge beleefbaarheid
- Beleefbaarheid park en huis door zichtlijnen vanuit omgeving
- Doorgaande wandelroutes
- Onderdeel van grotere landschapsstructuur met stelsel van lanen en bossen, boomgroepen en solitairen
- Vastgehecht in z'n omgeving via de lanen en het bos
- De boomkeuze bestaat soms ook uit exoten

Bebouwing
- Hoofdmoot is groen, bebouwing ondersteunt het groen
- Samenhang en hierarchie in de bebouwing; hoofdbebouwing aanwezig
- Bebouwing in groene lobben of kamers
- Landhuis gecomponeerd als decorstuk in de ruimteopbouw en heeft een hoge architectonische kwaliteit
- Huis met een aangelegd park, esthetisch ontworpen
- Herkenbare vormentaal (bv Engelse landschapsstijl)
- Beken vaak onderdeel van tuinontwerp
- Waterpartij aanwezig
- Ontworpen ensemble van gebouw en open ruimte

- Verbetering toegankelijkheid en beleving
- Verbetering ecologische waarde
- Verbeteren van de zichtlijnen voor de omgeving
- Vorm van beheer welke gericht is op behoud v.h. park

- Stedelijke bouwvormen, niet ontworpen voor de speciefieke plek
- Nieuwe gebouwen die het hoofdgebouw overstemmen
- Bebouwing die de ruimtelijke opzet van het park verstoort, doorbreking van ensemble
- Bebouwing die het landgoed opdeelt in stukken en niet ruimtelijk continu laat
- Aantasting historisch parkontwerp

Ansicht 5 - Landgoederen - Buitenplaatsen en bebouwing

Algemeen

- Ruimtelijk ensemble van gebouwen en buitenruimte met een samenhangend ruimtelijk stelsel van hoofdruimten en subruimten
- Park, bestaande uit boomgroepen, lanen, open ruimten, vijvers, bruggen en parkdetails.
- Locatie nieuwbouw dient logisch voort te komen uit het ruimtelijke ensemble; "alsof het er ooit gestaan heeft"
- Locatie nieuwbouw vooral in rand van het park
- Nieuwbouw aanzienlijk kleiner dan hoofdgebouw

Behoud eenheid

- Behoud eenheid parkgedeelte met omringend boslandschap
- Geen opdelingen in ruimte, 1 beheerder
- Garantie openbaar wandelpadenstelsel

Ontsluiting en zichtlijnen

- Ruimtelijke en functionele relatie met het hoofdgebouw
- Zelfde ontsluitingspatroon als het hoofdgebouw, via hoofdontsluiting is nieuwe bebouwing ontsloten
- Niet meer parkeerplaatsen dan bij het hoofdgebouw
- Zichtrelaties met het hoofdgebouw

Bij uitbreiding hoofdgebouw

- Schaal, verhouding en kleurstelling moeten zo zijn dat het hoofdgebouw bovengeschikt blijft
- Uitbreiding laat hoofdgebouw in zijn waarde en heeft vormverwantschap
- Bouwvolume uitbreiding ondergeschikt aan volume hoofdgebouw
- Architectuur op niveau van het hoofdgebouw

Typen bebouwing bij nieuwbouw:

Tuinmanswoning

Portierswoning

Prieelwoning

Belvedèrewoning

Folly

Koetshuis

- Gebouw verbetert ruimtelijke kwaliteit buitenplaats
- Herstel ontbrekende bouwsteen van het ruimtelijke ensemble
- Aansluiting op bestaande hoofdontsluiting
- Herstel parkontwerp
- In aandachttrekkende zin ondergeschikt aan hoofdgebouw
- Geen tuin

- Ruimtelijk afgebakende tuin
- Exoten
- Slechte architectuur, opvallende kleurstelling
- Ontsluiting, los van hoofdgebouw

Ansicht 6 - Landgoederen- Boerenlandgoed

Boerenlandgoederen zijn onderdeel van de ansicht Landgoederen.
Enkele voorbeelden zijn:

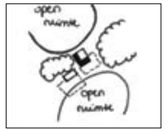
- Het Brunink
- De Kuper
- Hof Espelo

Landschap kort beschreven

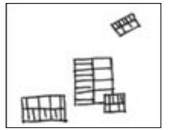
- Landgoed in agrarische setting en gebruik, voegt zich naar agrarisch cultuurlandschap
- Veelal verwantschap met oude hoevenlandschap
- Grotere eenheden bos dan in louter agrarisch hoevenlandschap
- 19e eeuwse verkaveling nog aanwezig; intimiteit/kleinschaligheid van voor de ruilverkavelingen
- Er is een hoofdlaan aanwezig
- Goede toegankelijkheid
- Het erf middelpunt van een samenstel van agrarische gebruiksruimtes, een soort spin in een web
- Situering vd bebouwing doet mee in het ontwerp vh boerenlandgoed
- Open ruimtes en bebouwing vormen ensembles
- Ecologisch waardevol door afwisseling en diversiteit
- Enkele ontworpen landschapselementen, bv. lanen of boomgroepen

Bebouwing & erf

- Bebouwing heeft een agrarische uitstraling
- Geen siertuin maar een gebruikstuin; ondergeschikt aan open ruimtes binnen het landgoed
- Zware boomgroep centraal in de open ruimte
- Boomgaard & erfbos meestal aanwezig
- Bebouwingscluster staat aan het einde van de toegangslaan
- Een ensemble van gebouwen vormt de kern van het landgoed
- Verwantschap in bebouwing (dakvorm, kleur ed)
- Er is 1 hoofdmassa aanwezig met vazalgebouwen

- Verbeteren ecologische waarde
- Verbeteren toegankelijkheid / beleving
- Combinatie van landbouw en natuur
- Beheer gericht op landbouw en kwaliteit

- Stedelijke bouwvormen
- Bouwvormen die het hoofdgebouw overstemmen
- 'Catalogusstallen'
- Ruimtelijke continuiteit doorbreken
- Nieuwbouw los van het ensemble

Ansicht 7 - Landgoederen - Boslandschap

Boslandschappen zijn onderdeel van de ansicht Landgoederen. Enkele voorbeelden zijn:

- Haagse Bos
- Lonnekerberg

Landschap kort beschreven

- Jonge ontginningen op voormalig woeste / heidegronden
- Bboslandschap met incidentele bebouwing aangelegd door textielfabrikanten i.v.m. jachtbosbouw
- Bossen in groot grondbezit, textielplantages
- Monoculturen, bosbouwkundig belang
- Door ouderdom en rust ecologisch waardevol
- Lange lijnen, bospaden en wegen hebben rechtlijnig patroon
- Bebouwing is divers, voorbeelden: jachthutten, beheerderswoningen, enkele villa's, experimentele architectuurvormen

- Bosvilla is een bouwsteen

Bebouwing & erf

- Open ruimte in het bos
- Naar binnen gerichte plek, geen relatie met open landschap
- Open ruimte heeft funtionele kenmerken, geen parkaanleg
- Bebouwing ligt los van de wegenstructuur
- Enkele bouwmassa, geen gebouwenklomp
- Meestal een poort op afstand van het huis
- Enkele subruimtes in het bos welke utilitair zijn ingevuld
- Ondergeschikte privetuin t.o.v. de functionele ruimtes
- Enkele solitatire bomen aanwezig

- Ecologische waarde verbeteren
- Natuur verbeteren en versterken
- Levendige bosbeelden
- Wandelmogelijkheden
- Voorzichtig bosbeheer

- Toename van verkeer
- Licht- en geluidtoename
- Toename van bebouwing
- Ontwatering
- Maat- en schaalbeleving verkleinen
- Grote kapvlaktes

Ansicht 8 - Veldontginning- Algemeen en nieuwe erven

Veldontginningen komen in twee verschillende types voor:

- Natte veldontginning
- Veldontginning op stuwwal

Landschap kort beschreven

- Rechte wegen, meestal bosrand of wegbeplanting in blikveld aanwezig
- Ingericht t.b.v. agrarisch gebruik
- Open karakter, rationele verkaveling, blokvormig / langwerpig
- Bossen blokvormig met strakke randen
- Zichtrelatie tussen huis en landschap, eenvoudig ontwerp
- Erfbeplanting is schakel tussen landschap en huis
- Vormgegeven overgang tussen privaat en publieke ruimte (tuin - haag / bosje / bosgroep - landelijk gebied)
- Vergezichten; voornamelijk gras en bouwland, soms heiderestanten
- Weinig bebouwing, los in de ruimte, gebouwen tasten openheid niet aan, grote ruimtematen
- Bebouwing ligt aan ontginningswegen

Bebouwing en erf

- Kleine laan vanaf weg naar woonhuis
- Toegangslaan van beperkte wegbreedte met inheemse bomen
- Visuele relatie tussen huis en ontginningsweg
- Jonge erven; regelmatig patroon van beplanting (erfbos - houtsingel - laan / boomgaard)
- Samenhang tussen de rationele verkaveling en de vorm van het erf
- Voorzijde woonhuis is op de weg georienteerd
- Vorm van het erf is recht, rechte erfgrenzen
- Setting van gebouwen is rechtlijniger (dan bij essen of oude hoeven)
- Zware boomgroep binnenin of naast erf bij oude erven
- Detaillering: sober, beperkte verhardingen, greppels en gras
- Tuin is een geleidelijke overgang: natuurlijke 'rand', scheiding dmv een haag/ heg
- Boerderij niet verstopt achter de tuin, grote dakvlakken zichtbaar vanuit landschap
- Grote keur aan boerderijtypen: oud - nieuw

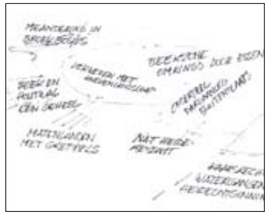
- Losse houtsingels en bomenrijen in lengterichting verkaveling
- Ecologische dooradering door beken en randenbeheer
- Verbetering erfinrichting / beplanting

- Schaalverkleining
- Grote volumes bos zonder open ruimtes
- Versiering met hekken etc. op erven
- Stedelijke detaillering
- Kronkelige vormen

Ansicht 9 - Beken en matenlanden

Beek neemt gedaante aan van passerend landschapstype:

- Zwaar beplant in oude hoevenlandschap
- Open of begeleid door productiebos in heideveen-ontginningen
- Beplante rand van es
- Recht kanaaltje door boslandschap en in veldontginning

Beken kort beschreven

- Gradientrijke situaties
- Beek vaak diepliggend, begeleid door hoge houtwal
- Soms broekbosjes aan de beek
- Beek vormt een ecologische verbindingszone

Bovenloop

- Wellen, bronnen en herkenbare beekdalen

In Oude Hoevenlandschap

- Beek kronkelend maar niet vrij meanderend
- Percelen voegen zich naar de beek
- Beken veelal op perceelsrand
- Soms zwaar beplant
- Soms langs houtwal

Matenlanden kort beschreven

- Voormalige natte hooilanden
- Kleinschalige structuur
- Nat
- Aan beek

In Veldontginning

- Rechte lange stromen
- Diepere ontwatering
- Soms beplant

In Boslandschap

- Natuurlijke oevers
- Verloop is samenhangend met ontginning; soms recht, soms meanderend
- Heringericht --> meanderend

- Beeksysteem benadering
- Waterkwaliteiten verbeteren
- Oevers ecologisch beheren
- Versterken beleefbaarheid beek
- Water vasthouden in natuurgebieden
- Oorspronkelijke loop herstellen

- Dieper ontwateren
- Verontreinigen
- Rechttrekken
- Ingrepen zonder cultuurhistorisch besef

Ansicht 10 - Hoogveenlandschap

Hoogveenlandschap komt voor in het Aamsveen aan de natte stuwwalflank

- Kenmerkende natuurlijke begroeiing op oude veenrestanten

Landschap kort beschreven

- Ontginningspatroon zeer duidelijk in wegen en paden
- Zeer natte delen
- Veel natuurwaarden
- Afwisseling van open ruimtes en bos
- Rust, ruimte en 's nachts onverlicht
- Resten van oude veenontginningspatronen
- Rechte wegen
- Beekdal Glanerbeek herkenbaar door aanwezige weidjes

- Verbetering natuurwaarden
- Beleving + educatie

- Verstoring van de rust, stilte en duisternis
- Ingrepen in de waterhuishouding

Ansicht 11 - Burgerwoningen

Algemeen voorkomen

- Grote diversiteit van villa tot arbeiderswoning
- Rijtjes van 2 tot 6 tweekappers uit jaren dertig
- Solitaire tolhuizen, oude stationswoningen, cafe's, winkels e.d.
- Kleine tuindorpenachtige lintjes, soms ingehaald door de stad
- "Pensioenwoningen" van nabijgelegen boerenerf
- Permanente bewoond geraakte recreatiewoningen in bos
- Nieuwe landhuizen

Typerend:

- Burgerwoningen zijn "te gast" in het landschap
- Kleine clusters, meestal lintjes tot solitair staand
- Meestal op heideontginning, aan rand hoevenlandschap
- Geen trottoir, geen officiële parkeerplaatsen aan de weg
- Losse bebouwingsstructuur, geen "stadse" rijtjeswoningen
- Meestal 1 bouwlaag, recreatiewoningen overwegend 1 soms 2 bouwlagen
- Landschap bovengeschikt, verscholen in het groen

Bebouwing en tuin

- Lintjes: Sterke scheiding voor-en achter
- Eenvoudige voortuin, doorlopen van bermgreppel
- Diepe achtertuin, eenvoudige voortuin
- Doorzetting laan aan weg
- Hagen van beperkte hoogte
- Lint kent eenheid in verscheidenheid, woningen overheersen elkaar niet
- Bij (vm) recreatiewoningen ontbreekt in principe de tuin, woning staat vrij in het bos
- Bladerdak loopt door, bos is bovengeschikt
- Villa's hebben een parkachtige tuin, deeluitmakend van de landschapsstructuur

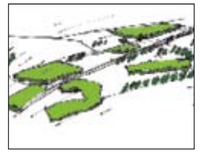

- Doorgaande landschappelijke lijnen handhaven bijv. laan, grasberm, greppel
- Verscholen in het landschap
- Inheems beplantingssortiment
- Instandhouding bladerdak bij woningen in het bos
- Bij (vm) recreatiewoningen een "bostuin", onderdeel bos
- Hagen en grote bomen die het gebouw inkaderen maar niet verstoppen

- Verstoring landschappelijke continuïteit, onderbreking zichtlijnen
- Onderbreking laan en bos
- Tuinen die omgeving beïnvloeden
- Uitzonderlijke schaal van enkele woning tussen de rest
- Disharmonie met andere huizen
- Overwoekering door bijgebouwen
- Veel verlichting, opzichtige buitenreclame
- Bij (vm) recreatiewoningen een open tuin in het bos

Kansen & mogelijkheden binnen koester-ansichten

nieuwe landgoederen, versterken kleinschaligheid

ontginningslandschap aangekleed

versterken oude hoevenlandschap

versterken veldontginningslandschap

Colofon

Dit is een uitgave van:

Team Ruimtelijke Plannen
Afdeling Omgeving & Recht
Gemeente Enschede

© November 2018, gemeente Enschede

enschede.nl

Bestemmingsplan “Buitengebied Noordwest - Christinalust”

Nota Samenvatting en beantwoording zienswijzen

Geanonimiseerde versie t.b.v. publicatie

Gemeente Enschede
Afdeling Bestemmen en Vergunnen
Team Ruimtelijke Plannen
November 2018

NOTA SAMENVATTING EN BEANTWOORDING ZIENSWIJZEN BESTEMMINGSPLAN

Bestemmingsplan: Buitengebied Noordwest - Christinalust

Dossiernummer: BP00128

Het bestemmingsplan Buitengebied Noordwest - Christinalust voorziet in de realisatie van een natuurgebied waarbinnen natuurbegraven mogelijk is. Het bestemmingsplan Buitengebied Noordwest - Christinalust heeft als ontwerp ter visie gelegen van 8 februari 2018 tot en met 21 maart 2018.

Gedurende de inzagetermijn zijn 5 zienswijzen ingediend. Eén zienswijze is na onderling overleg met de gemeente ingetrokken. Een tekstuele aanpassing in de Toelichting op het bestemmingsplan is van dit overleg het gevolg. De overige 4 zienswijzen worden in deze nota samengevat en beantwoord. Een van de reclamanten heeft aangegeven dat zij hun zienswijze nog willen aanvullen met technische gegevens en dit heeft inmiddels plaatsgevonden.

Overzicht indieners zienswijzen:

	Indiener	Datum zienswijze	Datum ontvangst
1		20 maart 2018	20 maart 2018
2		13 maart 2018	13 maart 2018
3		20 maart 2018 aanvulling 19 april	21 maart 2018 20 april 2018
4		19 maart 2018	21 maart 2018

Samenvatting en beantwoording zienswijzen

Zienswijze 1

Reclamant geeft aan dat zij de afgelopen jaren veelvuldig betrokken is bij de totstandkoming van het onderhavige plan. Deze betrokkenheid heeft volgens reclamant niet geleid tot een kwalitatief acceptabel plan dat de realisatie van een natuurbegraafplaats op een voor de omgeving verantwoorde wijze mogelijk maakt. Reclamant is van mening dat het een fors plan betreft met een potentieel grote impact op de Ecologische Hoofdstructuur, inmiddels Natuur Netwerk Nederland (NNN) en Twekkelo. Verzocht wordt om het plan niet vast te stellen.

	Samenvatting zienswijze:	**Beantwoording**
1.1	*Natuurbegraven*	
1.1.1	In het plan mag maximaal 10% van de aangeduide gronden gebruikt worden voor het natuurbegraven. Hiermee wordt een grafdichtheid van circa 400 graven per hectare gerealiseerd. In de Toelichting staat dat er plaats is voor maximaal 9100 graven. Reclamant acht de 10%-norm niet handhaafbaar en/of controleerbaar.	In het grafregister dat door de exploitant wordt bijgehouden, wordt geregistreerd waar natuurgraven zijn gerealiseerd. De GPS coördinaten van de natuurgraven worden in het grafregister opgenomen. Uit het grafregister blijkt hoeveel graven zijn gerealiseerd en waar deze graven zijn gerealiseerd. Een registratiesysteem is verplicht op grond van de Wet op de lijkbezorging (Bestemmingsplan, Toelichting, paragraaf 2.1.4 'Wet op de lijkbezorging'). De registratie van de graven vindt plaats overeenkomstig de wettelijke vereisten. Het bestemmingsplan maakt het mogelijk om maximaal 10% van de gronden, die zijn aangeduid als 'natuurbegraafplaats', te gebruiken voor natuurgraven. Het gebruik van grond voor natuurgraven is handhaafbaar, omdat de graven op de gronden met de aanduiding 'natuurbegraafplaats' aan de hand van het grafregister geregistreerd zijn en daardoor vindbaar en controleerbaar zijn. De gemeenteraad acht de norm van 10% daarom controleerbaar en handhaafbaar.
1.1.2	Reclamant verwijst in haar zienswijze naar het rapport van Alterra 'Terug naar de natuur' uit 2009 waarin volgens reclamant in een natuurgebied een maximale verstoring van 5% als acceptabel wordt beschouwd. Voor voedselarme of matig voedselrijke bossen en natuurtypen (zoals bij Christinalust) schrijft de rapportage een dichtheid van circa 40 graven per hectare voor. Het	Het Alterra-rapport uit 2009 betreft een algemeen onderzoek naar natuurbegraafplaatsen die, waar het gaat om het aspect grafdichtheid, niet te vergelijken zijn met de ontwikkeling van een natuurbegraafplaats in het plangebied. Het Alterra-rapport 2009 heeft betrekking op tijdelijk begraven, dubbele graven en grafmarkering. Die aspecten zijn niet aan de orde in het voorliggende plan. In het Alterra-rapport 2013 (te raadplegen via: www.wageningenUR.nl) wordt in de inleiding

	voorliggende plan zou een dichtheid toestaan die 10 maal hoger is dan de algemeen acceptabele landelijke norm.	(p. 7) gesteld dat in het Alterra-rapport 2009: een poging is gedaan om een norm in termen van aantal graven per hectare te ontwikkelen, aan dit rekenvoorbeeld valt echter het nodige toe en af te doen, het moet als niet meer dan een vingeroefening worden beschouwd. Desondanks is deze vingeroefening een eigen leven gaan leiden. In een uitspraak van 28 oktober 2015 van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS 28 oktober 2015, nr. 201501288/1/R3) overwoog de Afdeling dat het Alterra-rapport 2009 is vervangen door het Alterra-rapport 2013, waar het conclusies over grafdichtheid betreft. Nu daarin is vermeld dat de in het Alterra-rapport 2009 genoemde grafdichtheid niet als norm is bedoeld, oordeelde de voorzieningenrechter dat de gemeenteraad bij de vaststelling van het bestemmingsplan niet hoeft aan te sluiten bij die norm. Dat het Alterra rapport 2009 een algemeen aanvaard rapport over natuurbegraven zou zijn aangaande de grafdichtheid zoals reclamant stelt, is onjuist.
1.1.3	Reclamant geeft aan dat begraafplaatsen met een hogere dichtheid dan de normen uit het rapport van Alterra (2009) niet passen binnen de definitie van natuurbegraafplaats. Dergelijke invulling met een hogere dichtheid worden bijvoorbeeld bestempeld als 'parkbegraafplaats', waarbij het geen bijdrage levert aan het behoud, het herstel en de duurzame ontwikkeling van het natuurgebied en is daardoor in strijd met de doelstelling van de ecologische hoofdstructuur.	Alterra heeft in 2013 een landelijke inventarisatie naar natuurbegraafplaatsen gedaan in opdracht van het Ministerie van Economische zaken. Er bestond behoefte over de vraag wat natuurbegraafplaatsen zijn en daarmee welke begraafplaatsen tot de natuurbegraafplaatsen kunnen worden gerekend. Het Alterra-rapport 2013 maakt op basis daarvan onderscheid tussen twee soorten natuurbegraafplaatsen: natuurbegraafplaatsen gericht op natuurbeheer en natuurbegraafplaatsen gericht op een natuurlijke sfeer. Alterra komt tot de conclusie dat aan een maximum aantal graven per hectare op zich beperkte betekenis toekomt als norm voor de effecten op de natuur als bij de beoordeling van de effecten de spreiding over ruimte en tijd niet ook wordt betrokken. Spreiding over ruimte heeft betrekking op de vraag waar de graven op de natuurbegraafplaats worden geconcentreerd. Spreiding over tijd heeft betrekking op de toename van het aantal graven per jaar en op de duur van de grafrust. Op natuurbegraafplaats Heidepol (een

		natuurbegraafplaats van Natuurbegraven Nederland, zoals ook het geval is bij het planvoornemen) is het gemiddeld aantal voorziene graven 425 per hectare en de totale oppervlakte van het plangebied 17 hectare. Volgens het Alterra-rapport 2013 is natuurbegraafplaats Heidepol, volgens de in het rapport gehanteerde indeling, gericht op natuurbeheer. Voor de goede orde, in het huidige plan gaat het om minder graven per hectare. Alterra acht dus van belang dat er gekeken wordt naar de spreiding over plaats en ruimte. Het hoofddoel van het bestemmingsplan is natuurontwikkeling en natuurbehoud. Het planvoornemen zorgt voor een duurzame instandhouding van een robuust landgoed met duidelijke ecologische verbinding met de omgeving. Dit wordt onder andere bereikt, door het verhogen van de natuurkwaliteit en de beleefbaarheid (Regels, bijlage 1 Inrichtings- en beheerplan, p. 11). Anders dan reclamant stelt wordt het voornemen door Alterra gezien als een natuurbegraafplaats.
1.1.4	Reclamant geeft verder aan dat de initiatiefnemer van het voorliggende plan recent zelf ook een onderzoek heeft uitgevoerd op natuurbegraafplaats Heidepol in Arnhem waarin geconcludeerd wordt dat de effecten van het natuurbegraven beperkt zijn. Reclamant geeft aan dat op Heidepol een onvergelijkbare situatie betreft (andere grondwaterstand, graven, ingrepen in landschap, flora & fauna en bodemstructuren).	Reclamant doelt hier op het rapport van Wageningen University en Research uit 2017 “Effecten van natuurbegraven op de vegetatie op Natuurbegraafplaats Heidepol”. Het onderzoek is in opdracht van Vereniging Natuurmonumenten uitgevoerd. Anders dan reclamant stelt is het betreffende onderzoek niet gebruikt ter onderbouwing van het planvoornemen. Voor natuurbegraafplaats Christinalust is een specifiek Inrichtings- en beheerplan (Regels, bijlage 1) geschreven, dat gebaseerd is op aanwezige (potentiële) natuurwaarden en het behoud ervan. Het planvoornemen is vervolgens uitgebreid getoetst aan wet en regelgeving. Uit de natuurtoets (Toelichting bijlage 4) blijkt dat de wezenlijke kenmerken van het NNN niet worden aangetast. De plannen voor de natuurbegraafplaats staan, anders dan reclamant stelt, de ontwikkeling en versterking van de wezenlijke waarden, kwaliteiten en kenmerken in het gebied, niet in de weg.
1.1.5	Het onderhavige plan voorziet ook niet in een vastgelegde beperking	Op basis van ervaringscijfers van Natuurbegraven Nederland, gebaseerd op 3

	van de globale jaarlijkse begraaffrequentie die de exploitatietermijn van 40-60 jaar borgt. Hiermee zou de situatie kunnen ontstaan dat in korte(re) tijd alle graven worden uitgegeven. Eenmaal gecontracteerde begravingen laten zich niet in de tijd plannen. Van een gelijkmatige transitie met een beperkt aantal graven per jaar is in dit plan dan ook geen sprake.	natuurbegraafplaatsen over een langere periode, blijkt dat veel mensen bij leven en welzijn een laatste rustplaats kiezen op een natuurbegraafplaats. Op basis van sterftecijfers/ levensverwachting kan het aantal natuurbegrafenissen per jaar goed worden ingeschat. Het gemiddeld aantal natuurbegrafenissen per jaar ligt na een aanloop periode van circa 5 jaar op zo'n 250. In het onderhavige plan is rekening gehouden met 250 tot 350 begrafenissen per jaar. In de uitspraak van 28 oktober 2015 (ECLI:NL:RVS:2015:3316, over bestemmingsplan 'Natuurbegraafplaats Maashorst', r.o. 6.4 en 6.5) bevestigt de Afdeling bestuursrechtspraak dat de ervaringscijfers van natuurbegraafplaats Heidepol, in combinatie met de Natuurtoets en de beschrijving van het extensieve gebruik voldoende onderbouwen dat het gebruik van de natuurbegraafplaats het NNN en de in het bestemmingsplan beschermde natuurwaarden niet aantast. In het kader van een goede ruimtelijke ordening is er geen noodzaak om de uitgifte van het aantal graven per jaar vast te leggen. Een goede ruimtelijke ordening is voldoende verzekerd door in de planvoorschriften een maximaal oppervlak op te nemen dat binnen het plangebied kan worden gebruikt voor natuurbegraven. Desalniettemin zal, om een goede uitvoering in de toekomst te waarborgen, in de regels van het bestemmingsplan een artikel opgenomen worden waarmee het aantal te realiseren graven op maximaal 350 per jaar wordt gesteld.
1.1.6	Reclamant stelt dat er geen gedegen en relevante contra-expertise op het Alterra onderzoek 'Terug naar de natuur' beschikbaar is.	Het Alterra rapport 'Terug naar de natuur' is geen algemeen aanvaard rapport aangaande de grafdichtheid (zie ook zienswijze 1.1.2). Het planvoornemen is uitgebreid getoetst aan het wet en regelgeving. Uit de natuurtoets (Toelichting, bijlage 4, p. 46) blijkt onder andere dat de wezenlijke kenmerken van het NNN niet worden aangetast. De gemeenteraad ziet geen aanleiding om een contra expertise uit te laten voeren op het Alterra rapport 2009 'Terug naar de natuur' .
1.2	*Gebiedsverstoring*	

1.2.1	Reclamant geeft aan dat er sprake is van een vrijwel volledige afgraving en verkapping van het plangebied. Reclamant geeft aan dat het gebied geschikt gemaakt moet worden als natuurbegraafplaats omdat het nu niet voldoet aan de eisen van de Wet op de Lijkbezorging. Een groot deel van het plangebied dient opgehoogd te worden vanwege een te hoge grondwaterstand. Reclamant verwijst daarnaast naar het rapport van Alterra waarin geadviseerd wordt om alleen te begraven buiten de verticale projectie van de boomkruinen. Dat maakt bestaand bosrijk gebied ongeschikt voor natuurbegraven. Een uitgebreid onderzoek naar de effecten van de grootschalige gebiedsverstoring is niet gedaan voor het voorliggende gebied.	Bij de ontwikkeling van het natuurgebied wordt uitgegaan van het behoud van waardevolle ecologische elementen en het verbeteren van de algehele natuurkwaliteit van het plangebied. Het herstel van de natuurkwaliteit wordt zorgvuldig aangepakt. Eerst wordt een deel van het plangebied opnieuw ingericht waarbij waardevolle elementen behouden blijven. Vervolgens wordt de natuurontwikkeling in het gehele plangebied door middel van omvormingsbeheer begeleid naar het gewenste eindbeeld. Wanneer dit eindbeeld bereikt is, wordt het plangebied beheerd door middel van een zogenaamd ‘eindbeheer’ (Regels, bijlage 1 Inrichtings- en beheerplan p. 13). De omvormingsmaatregelen in het bestaande productiebos zijn drieledig. Het gaat om een omvorming naar half open tot open natuur door eenmalige kap, een omvorming naar inheems loofbos door eenmalige kap en herplant, en een omvorming naar inheems loofbos enkel door middel van beheermaatregelen. Het toevoegen van open gebieden zal de diversiteit aan plant- en diersoorten vergroten en daarmee de natuurwaarden en belevingswaarde. Afgraven is aan de orde voor het realiseren van poelen, en het vergroten van de waterplas (waarbij de oevers geschikter worden voor diverse plant- en diersoorten). Ook deze maatregel zorgt voor het toevoegen van kwaliteit aan het gebied. Om natuurbegraven mogelijk te maken op landgoed Christinalust is het nodig bepaalde delen van het plangebied op te hogen. Bij de realisatie van de natuurbegraafplaats zal het ophogen echter met zoveel mogelijk gebiedseigen materiaal plaatsvinden waarbij uitgegaan wordt van de natuurlijke morfologie van de bodem. Zo wordt in het zuiden van het plangebied een vergraven dekzandrug hersteld. De ophogingen in het noorden van het plangebied zijn soortgelijk van aard. Voor het ophogen wordt grond gebruikt die vrijkomt bij het aanleggen van de poelen en het vergroten van het ven en het natuurvriendelijker maken van de

		Twekkelerbeek. Het grondverzet vindt dus deels binnenplans (gebiedseigen grond, zie ook zienswijze 2.5.2) plaats. Hierbij wordt gewerkt aan de hand van ecologische werkprotocollen. Zodat schade aan de bestaande natuurwaarde wordt voorkomen en de wet natuurbescherming niet wordt overtreden. Er zijn twee ecologische werkprotocollen aan de realisatie van de natuurbegraafplaats gekoppeld. Beide protocollen zijn afgestemd en ambtelijk getoetst door provincie Overijssel. De werkprotocollen beschrijven hoe met de aanwezige natuurwaarden moet worden omgegaan bij de inrichting van het natuurgebied en bij de ter aarde bestelling bij een natuurbegrafenis. In het ecologisch werkprotocol (Toelichting, bijlage 7, p. 13) voor het gebruik (delven graf) is vastgelegd dat er geen graven binnen de kroonprojectie mogen plaatsvinden. Anders dan reclamant stelt is het initiatief getoetst aan de wet- en regelgeving. Bureau Waardenburg heeft de effecten als gevolg van de voorgenomen werkzaamheden op beschermde soorten onderzocht. In het kader van de Wet natuurbescherming heeft Bureau Waardenburg in 2017 het plangebied drie keer bezocht en de effecten van de werkzaamheden op deze soorten bepaald. Dit heeft geleid tot de natuurtoets (Toelichting bijlage 4, p. 46), waarin is vastgesteld dat het planvoornemen voor natuurbegraafplaats Christinalust geen negatief effect heeft op de wezenlijke waarden en kenmerken van het NNN. Het planvoornemen draagt, zo blijkt uit de natuurtoets, juist bij aan een versterking van die waarden en kenmerken. Dat er geen uitgebreid onderzoek heeft plaatsgevonden naar de voorgenomen werkzaamheden zoals reclamant stelt, is dan ook onjuist.
1.3	*Ecologische hoofdstructuur en provinciale verordening*	
1.3.1	Volgens reclamant wordt in het bestemmingsplan gesuggereerd dat er een verbetering van de natuurwaarden optreedt, omdat de huidige natuurwaarden ‘minderwaardig’ zouden zijn. Reclamant geeft aan dat et plan voorziet in grootschalige kap,	Uit de natuurtoets blijkt dat de wezenlijke kenmerken van het NNN niet worden aangetast. De plannen voor de natuurbegraafplaats staan de ontwikkeling en versterking van de wezenlijke waarden, kwaliteiten en kenmerken in het gebied dus niet in de weg (Toelichting, bijlage 4, p. 46). Reclamant onderbouwt in haar zienswijze niet

	ophoging, afgraving en intensieve begraving in een beperkte hoeveelheid tijd. Reclamant vindt dit juist een verslechtering van de natuurwaarden in het NNN. Het plan is daarom volgens reclamant in strijd met artikel 2.7.3.1 van de provinciale omgevingsverordening omdat er sprake is van een significante aantasting van de kenmerken en waarden ter plaatse. Reclamant stelt dat een reactie van de provincie op het onderhavige plan ontbreekt.	waarom de conclusies uit het natuuronderzoek niet zouden kloppen. Anders dan reclamant stelt, staat in paragraaf 1.5 van de Toelichting van het bestemmingsplan (p. 6) het volgende: "Het initiatief om binnen het plangebied een natuurbegraafplaats te realiseren is voorbesproken met daartoe bevoegde medewerkers van de provincie Overijssel. Het concept-ontwerp bestemmingsplan werd in het kader van het wettelijk vooroverleg aan de provincie voorgelegd.'' De provincie Overijssel heeft het toetsingskader inzake NNN in de Omgevingsverordening 2017 vastgesteld en kan in bestuurlijk vooroverleg initiatieven aan de regelgeving met betrekking tot de NNN toetsen. Een dergelijk vooroverleg heeft plaatsgevonden en de provincie Overijssel heeft laten weten akkoord te zijn met de beoogde ontwikkeling en de beoogde werkwijzen via werkprotocollen (Toelichting, bijlagen 6 en 7). De provincie onderschrijft de conclusie van de natuurtoets. De Gedeputeerde Staten hebben dan ook geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen. Het planvoornemen is niet in strijd met artikel 2.7.3, eerste lid, van de Omgevingsverordening 2017 en past hierbij binnen de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening 2017.
1.3.2	De aangeleverde natuuronderbouwing in de Toelichting (paragraaf 5.3.4.2) wordt door reclamant als onvoldoende beoordeeld. aangezien er in de Toelichting 'tekst onder voorbehoud" staat.	In paragraaf 5.3.4.2 van de Toelichting van het bestemmingsplan (p. 57-58) zijn de uitgangspunten en voorwaarden opgesomd waaraan getoetst moet worden op grond van de Wet natuurbescherming. Bij het opstellen van de Toelichting is abusievelijk de tekst "tekst is onder voorbehoud" blijven staan in de definitieve versie. De Toelichting zal op dit punt worden aangepast: "tekst is onder voorbehoud" zal uit de Toelichting worden verwijderd. De conclusie van de paragraaf is dat op basis van de natuurtoets en bijbehorende aanvulling met aan voldoende zekerheid grenzende stelligheid wordt geconcludeerd dat de Wet natuurbescherming op voorhand geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van de beoogde ontwikkeling van een natuurbegraafplaats op het landgoed

		Christinalust.
1.3.3	Volgens reclamant kan de gemeente afwijken van artikel 2.7.3, eerste lid, van de Omgevingsverordening van de provincie als er sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang of als er geen reële alternatieven zijn. Er is hier geen sprake van een relevant en aanzienlijk te bestempelen algemeen belang en er zijn voldoende alternatieven in de nabije omgeving.	Reclamant veronderstelt in haar zienswijze dat het planvoornemen negatieve effecten heeft op de NNN, zodat alleen op grond van de in de Omgevingsverordening beschreven afwijkingsmogelijkheden tot vaststelling van het bestemmingsplan zou kunnen worden gekomen (artikel 2.7.4, eerste lid, van de Omgevingsverordening 2017). Van negatieve effecten op de NNN is echter geen sprake. In de natuurtoets (Toelichting, bijlage 4, p. 46) is zeker gesteld dat het planvoornemen geen negatieve effecten op de wezenlijke waarden en kenmerken van het NNN heeft. Het toevoegen van 30.580 m2 aan het NNN aan de noordwestzijde van het plangebied weegt ruim op tegen oppervlakte beslag van nieuwe bebouwing en parkeergelegenheid (3.200 m2). Er is daarom geen sprake van noodzakelijke compensatie van effecten. Deze conclusie wordt gesteund door de Onderbouwing saldobenadering natuurbegraafplaats Christinalust uit 2016, waaruit blijkt dat de saldobenadering op grond van artikel 2.7.4, derde lid, van de Omgevingsverordening 2017 kan worden toegepast. Artikel 2.7.4, eerste lid, van de Omgevingsverordening 2017 is niet van toepassing. Er is geen sprake van compensatie.
1.3.4	Mocht de gemeenteraad toch besluiten om af te wijken van de provinciale Omgevingsverordening dan dient er een compensatieplan toegevoegd te worden. Hierin dient aangegeven te worden welke compenserende en mitigerende maatregelen nodig zijn om de nadelige effecten van de beoogde ontwikkeling weg te nemen of te ondervangen. Het compensatieplan dient te voldoen aan de eisen zoals die gesteld worden in de Omgevings-verordening.	Het vaststellen van een compensatieplan door de gemeenteraad is enkel noodzakelijk indien er sprake is van negatieve effecten bij de beoogde ontwikkeling (artikel 2.7.4, tweede lid, Omgevingsverordening 2017) waarvoor de gemeenteraad af wil wijken van het beschermingsregime zoals dat is vastgelegd in artikel 2.7.3 van de Omgevingsverordening 2017. Daar is in de onderhavige situatie geen sprake van. De gemeenteraad hoeft geen compensatieplan vast te stellen zoals reclamant stelt (zie ook beantwoording zienswijze 1.3.3). Vanwege het extra ruimtebeslag (parkeren en gebouw) zal er een uitbreiding van het NNN aan de noordzijde van het landgoed plaatsvinden conform artikel 2.7.4, vierde lid. In de inleiding van de saldobenadering (Toelichting, bijlage 5, p. 5)) wordt aangegeven dat het Inrichtings- en beheerplan kan worden beschouwd als de in artikel 2.7.4, lid 4 genoemde gebiedsvisie. Hiermee wordt

		voldaan aan de voorwaarden uit de Omgevingsverordening.
1.3.5	Reclamant geeft aan dat in het plan sprake is van een beperkte uitbreiding van NNN, maar dat dit niet in verhouding staat tot de ingrepen in de natuur met het kappen en ophogen en vormt nauwelijks compensatie voor de bouw van een centrale voorziening. Een compensatieplan ontbreekt. Mogelijk is de gemeenteraad van mening dat er sprake is van een kleinschalige ontwikkeling (artikel 2.7.4 lid 5) binnen NNN en dat er daarom afgeweken wordt van het beschermingsregime. In ieder geval dient te worden aangetoond en verzekerd dat deze wijziging de wezenlijke kenmerken en natuurwaarden slechts in beperkte mate aantast en per saldo gepaard gaat met een versterking van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN of vergroting van de oppervlakte aan NNN en dat dit plaats vindt na een zorgvuldige afweging van alternatieve locaties.	In de beantwoording van zienswijze 1.2.1 is onderbouwd dat de inrichtingsmaatregelen uitgebreid zijn getoetst en dat er geen negatieve effecten zijn op de wezenlijke waarden en kenmerken van het NNN. Door het (tijdelijke) ruimtebeslag van de NNN door realisatie van het gebouw en parkeren wordt gebruikt gemaakt van de saldobenadering (zie zienswijze 1.3.3). Hiermee heeft de gemeenteraad aangetoond dat het planvoornemen voldoet aan het beschermingsregime van de NNN.
1.4	*Overige bezwaren*	
1.4.1	Reclamant vreest dat door de grootschalige bomenkap het zicht op bedrijventerrein de Marssteden en de bijbehorende ernstige lichtverstoring aan de kant van Twekkelo toeneemt. Gestreefd wordt naar vermindering van de lichtvervuiling en niet naar verslechtering.	De bestaande bestemming van landgoed Christinalust is grotendeels “Bos”. De voor Bos aangewezen gronden zijn bestemd voor de houtproductie. In het provinciale natuurbeheerplan is de bestemming bos aangeduid als productiebos. Het doel van dit beheertype is houtoogst en kan periodiek plaats vinden met een hoge intensiteit (beschrijving Bij 12, een uitvoeringsorganisatie voor de samenwerkende provincies). Binnen de beoogde bestemming “Natuur” kunnen de gronden niet meer gebruikt worden voor houtproductie. De beoogde bestemming “Natuur” zal daarom de bescherming, instandhouding en verbetering van de maatschappelijke, cultuurhistorische, geomorfologische en natuurlijke waarden versterken. De voorziende planontwikkeling

		levert een positieve bijdrage aan de natuur, omdat alleen het beperkt kappen in het kader van natuurbeheer op grond van het IB-plan (Regels, bijlage 1) is toegestaan. Lichtvervuiling en zicht op de Marsteden is ook voor de functie natuurbegraafplaats ongewenst. In het inrichtingsplan is daar rekening mee gehouden (Regels, bijlage 1, p. 14, maatregelenkaart). Aan de zuidzijde van het plangebied wordt productiebos omgevormd tot een wintereiken-beukenbos. Dit voorkomt ook de doorzicht vanuit Twekkelo op de Marsteden. Onderstaande visualisaties verhelderen dit beeld. Afwijken van de inrichting is enkel met een omgevingsvergunning mogelijk. De zorgen van Reclamant worden dan ook niet gedeeld door de gemeenteraad. Huidige beeld Beeld na uitvoering werkzaamheden
1.4.2	Reclamant voert aan dat er in het bestemmingsplan uitgegaan wordt van maximaal 350 begravingen per jaar, exclusief bezoekers en recreanten. Er is geen beperking opgelegd van 350 per jaar. Hierdoor zijn de aannames in de diverse onderzoeken niet afdoende en neemt de verkeersdruk op de toch al zeer drukke Windmolenweg onaanvaardbaar toe. Het verkeersonderzoek gaat uit van maximaal 350 uitvaarten per jaar. Dit maximale aantal is echter niet geborgd in de regels van het	Het aantal te verwachten verkeersbewegingen van een nieuwe bestemming wordt aan de hand van schattingen of modellen vastgesteld. Ervaringscijfers van vergelijkbare bestemmingen al dan niet gelegen binnen dezelfde gemeente, mogen op grond van de jurisprudentie van de Afdeling bestuursrecht een rol spelen bij het bepalen of de ruimtelijke impact van het aantal te verwachten bezoekers past binnen een goede ruimtelijke ordening binnen het plangebied en daarbuiten. Na een aanloopperiode van circa vijf jaar na de openstelling van de natuurbegraafplaats wordt uitgegaan van gemiddeld 250 tot 350 begrafenissen per jaar (Regels, bijlage 1, p. 17).

	bestemmingsplan. Door dit aantal niet te borgen zou het aantal uitvaarten veel hoger kunnen worden. Het verkeersonderzoek is derhalve gebaseerd op onjuiste aannames en daarom feitelijk planologisch onjuist.	Uit de cijfers van een vergelijkbare natuurbegraafplaats, natuurbegraafplaats Heidepol, blijkt dat in de afgelopen zes jaar circa 1.100 mensen zijn begraven. Dit komt neer op gemiddeld 180 natuurbegrafenissen per jaar. Natuurbegraven Nederland verwacht dat over een periode van 40 jaar alle natuurbegrafenissen die corresponderen met de natuurgraven op Heidepol op die natuurbegraafplaats zullen hebben plaatsgevonden. (zie ook beantwoording van zienswijze 1.1.5) Door Goudappel Coffeng is onderzocht wat het aantal extra verkeersbewegingen zal zijn na realisatie van de natuurbegraafplaats (zie Toelichting, bijlage 2). In het verkeersonderzoek is een verkeersgeneratie van circa 286 verkeersbewegingen per dag gehanteerd. Men concludeert dat het verkeer goed kan worden afgewikkeld via de Windmolenweg. Het wegtype voldoet aan de Duurzaam veilig criteria. Vanuit deze conclusie zijn ook geen aanvullende maatregelen vereist. De intensiteit komt niet in de buurt van de maximale grenswaarde van 20.000 motorvoertuigen per etmaal. Het verkeersonderzoek is niet gebaseerd op foute aannames en voldoet als onderbouwing voor het planvoornemen.
1.4.3	Volgens reclamant voldoet het plan niet aan de van toepassing zijnde gemeentelijke parkeernota.	Het planvoornemen voldoet aan de normen en mogelijkheden zoals die benoemd zijn in de onlangs vastgestelde gemeentelijke parkeernota. Voor een begraafplaats is een norm opgenomen van 31,6 parkeerplaatsen per plechtigheid, voor een crematorium 30,1. Natuurbegraven is niet als specifieke activiteit opgenomen in de gemeentelijke parkeernota. Bij een nieuwe bestemming die niet valt onder één van de categorieën van functies waarvoor een gemeentelijke parkeernorm is geformuleerd, wordt aansluiting gezocht bij vergelijkbare wel in de parkeernota omschreven functies, bij ervaringscijfers uit andere bron of bij een combinatie van gegevens om te onderbouwen dat het bestemmingsplan voorziet in voldoende parkeergelegenheid, passend bij de parkeerbehoefte met betrekking tot de nieuwe

		bestemming. In het verkeersonderzoek is rekening gehouden met 60 parkeerplaatsen (Toelichting, bijlage 2, p. 6). De gemeenteraad ziet geen redenen om te twijfelen aan de uitkomsten van het verkeersonderzoek.
1.4.4	Reclamant geeft aan dat in artikel 3.1 sub a van de regels wordt gesteld dat de gronden bestemd zijn voor levensbeschouwelijke doeleinden in de vorm van een ceremonieruimte met bijbehorend kantoor enz. Daarnaast is inpandige opslag ten behoeve van levensbeschouwelijke doeleinden toegestaan. Dit zijn vage begrippen. Wat is de reikwijdte van deze begrippen en de toegestane activiteiten. Vallen hier ook conferenties, congressen, cursussen en bijbehorende horeca onder? In dat geval zijn de aannames omtrent verkeer, parkeren en verstoring van de NNN onvoldoende.	De voor Maatschappelijk Begraafplaats aangewezen gronden zijn bestemd voor levensbeschouwelijke doeleinden in de vorm van een ceremonieruimte ten behoeve van de natuurbegraafplaats. Levensbeschouwelijke doeleinden is in dit bestemmingsplan gerelateerd aan het natuurbegraven ter plaatse met de bijbehorende ceremonie. De uitvaart is het geheel van handelingen en plechtigheden die de natuurbegrafenis omgeeft. Ook valt de informatieverstrekking over natuurbegraven onder levensbeschouwelijke doeleinden. Het bestemmingsplan biedt geen mogelijkheid voor het houden van conferenties of cursussen. Het houden van conferenties valt in de Enschedese standaard wijze van bestemmen onder de bestemming “Horeca” en deze bestemming maakt geen deel uit van het plangebied.
1.4.5	Reclamant vindt dat er geen natuurcompensatie plaatsvindt voor de bouw van het centrumgebouw conform de Gids Buitenkans (rood voor groen) van de gemeente Enschede.	De Gids Buitenkans 2014 biedt landgoedeigenaren de mogelijkheid om hun landgoed ook in de toekomst duurzaam te beheren met oog op de toekomst. Bij gebruikmaking van de Gids (Weegschaal) op deze landgoederen, waaronder bestaande boslandgoederen waar Christinalust toe behoort, zijn recreatief medegebruik, het ontstaan van nieuwe natuur en openstelling voor publiek belangrijke zaken om te helpen de balans in evenwicht te brengen als het gaat om ‘rode’ ontwikkelingen (bebouwing). Ook is het herstel van (cultuur)historische ruimtelijke samenhang belangrijk. Bovenstaande ambities worden in de Gids omschreven. Voor het realiseren van een natuurbegraafplaats op landgoed Christinalust is de weegschaalmethode van de Gids Buitenkans toegepast. Daarbij zijn de belangen van de initiatiefnemer afgezet tegen het algemeen belang. Het belang van de initiatiefnemer leidt tot een twee negatieve

		effecten, de bouw van een gebouw van 550 m2 en het realiseren van een parkeerplaats. De initiatiefnemer investeert daar tegenover dusdanig veel in compenserende maatregelen, dat per saldo de omvang en de kwaliteit van de NNN toeneemt. Binnen het planvoornemen wordt 3 hectare landbouwgrond omgevormd naar natuur en daarmee het NNN met 3 hectare vergroot. Daarnaast zijn de slooprechten van een voormalig kassencomplex van 5.600 m2 buiten het plangebied (Veldbeekweg 85 Enschede) aangekocht. De totale versteende oppervlakte van het buitengebied in Enschede neemt af. In een anterieure overeenkomst is vastgelegd dat het te bouwen ceremoniegebouw zal worden verwijderd nadat de laatste natuurbegrafenis heeft plaatsgevonden. Daarnaast zijn de aspecten openbaarheid van het landgoed, het recreatieve medegebruik, het investeren in cultuurhistorische aspecten op het landgoed en het duurzaam toekomstig behoud van het landgoed meegewogen in het kader van het algemeen belang. Naar mening van de gemeenteraad, slaat met deze maatregelen de balans na weging van het belang van initiatiefnemer en het algemene belang in voldoende mate door naar het algemene belang. Hiermee voldoet dit initiatief aan de uitgangspunten van de Gids “Buitenkans”. Bovenstaande uiteenzetting van de toepassing van de mogelijkheden van de Gids Buitenkans zullen in paragraaf 2.3.4 van de toelichting van het bestemmingsplan toegevoegd worden.
1.4.6	De milieu-effecten van intensieve begraving op de natuurwaarden en de door het gebied lopende waterloop zijn volgens reclamant onvoldoende onderzocht (uitspoeling). Wat zijn de gevolgen voor het grondwater? Is er sprake van mobiele bodemverontreiniging en is dit een risico voor belendende percelen?	Er is veel onderzoek gedaan naar mogelijke milieueffecten van (natuur)begraven. Uit onder andere onderzoek uitgevoerd door het RIVM naar de samenstelling van het grondwater, oppervlaktewater en drainagewater bij vijf begraafplaatsen in samenwerking met de toenmalige Regionale Inspectie Milieuhygiëne Zuid-Holland en het Zuiveringschap Hollandse Eilanden en Waarden (Brinkman et al., 1987; Honing et al., 1988) is geen meetbare vervuiling gebleken door medicijnen of andere stoffen die in de bodem terechtkomen. Dit is recenter bevestigd

		in een afstudeeronderzoek van AGEL adviseurs (Van den Broek, 2013), naar de milieueffecten van begraafplaatsen in Noord-Brabant. Uit dit onderzoek blijkt dat een begraafplaats naar alle waarschijnlijkheid beperkte tot geen gevolgen heeft voor de bodemkwaliteit (grond en grondwater). Bovengenoemde onderzoeken zijn uitgevoerd op reguliere begraafplaatsen waar de begraafintensiteit vele malen hoger ligt dan op voorgenomen natuurbegraafplaats. In de Toelichting van het bestemmingsplan is in paragraaf 5.1.7 (p. 52) geconcludeerd dat door inrichting van de natuurbegraafplaats conform het Besluit op de lijkbezorging en de Inspectierichtlijn Lijkbezorging, eventuele milieueffecten van de natuurbegraafplaats worden voorkomen. In uitspraken van 28 oktober 2015 en 1 augustus 2018 van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (201501288/1/R3 en 201707315/1/A1) oordeelt de Afdeling dat de bescherming van het grondwater tegen verontreiniging door (natuur)begraven is geregeld in de Wet op de lijkbezorging en het besluit op de lijkbezorging. Risico's op vermindering van de bodemkwaliteit door (natuur)begraven zijn er, gelet op het voorgaande, niet.
1.4.7	Reclamant stelt dat door de bewerkingen in de bodem in relatie tot realisatie van de voorgenomen natuurbegraafplaats het bodemprofiel wordt verstoord. Bij iedere begrafenis betreden honderden voeten de bosgrond met als gevolg bodemverdichting en slijtage. Hier is geen onderzoek naar gedaan.	Het optreden van verdichting en de mate waarin dit optreedt is afhankelijk van de draagkracht en hoeveelheid druk op de bodem. De draagkracht van de bodem hangt samen met de bodemtype. Bodems met een hoger organische stof en vocht gehalte herbergen meer organismen, en die organismen zorgen op hun beurt voor meer beluchting van de bodem. Druk op de bodem kan dan leiden tot verdichting. Zandgronden zoals op landgoed Christinalust (zie o.a. Regels, bijlage 1, p. 7) hebben van nature de eigenschap dat ze goed waterdoorlatend zijn en makkelijk inklinken zonder druk. Zandgronden hebben van nature een hoge dichtheid. Bodemverdichting door wandelaars komt voor bij overmatige herhaling op dezelfde plek, bijvoorbeeld bij struinroutes in de

		uiterwaarden: smalle, aangestampte olifantenpaadjes. Op de natuurbegraafplaats wordt enkel buiten de paden getreden bij een natuurbegrafenis. Dit met maximaal 50 personen onder begeleiding van de beheerder. (Toelichting, bijlage 7, p. 16) Er is dus geen sprake van frequente betreding buiten de paden op de zelfde plek. Geconcludeerd kan worden dat de eigenschappen van de bodem in combinatie met het extensieve gebruik niet zal leiden tot (significante) bodemverdichting en/of slijtage.
1.4.8	De aanwezigheid van dieren (vossen, dassen, honden en konijnen) kan tot schade leiden wanneer deze, gedreven door hun neus, bij een vers gedolven graf gaan graven. Het voorkomen van vernielingen is op een natuurbegraafplaats zonder hek en toezicht moeilijker dan op een reguliere begraafplaats.	Een natuurbegraafplaats is een natuurgebied en wordt als zodanig beheerd. In een natuurgebied worden wilde dieren zoals konijnen en vossen niet geweerd en zo ook niet in het plangebied. Dit zou bovendien in strijd zijn met het bestemmingsplan(artikel 4.1.1.a van de Regels). Op natuurbegraafplaatsen zijn de Wet op de Lijkbezorging, het Besluit op de Lijkbezorging en de Inspectierichtlijn Lijkbezorging van toepassing. Daarin wordt onder meer de diepte van begraven dwingend voorgeschreven. In het bijzonder wordt gewezen op artikel 5 van het Besluit op de lijkbezorging waarin onder meer is bepaald dat boven de kist of het omhulsel zich een laag grond bevindt van ten minste vijfenzestig centimeter. Dit voorkomt dat dieren het op een graven zetten bij een graf zoals reclamant veronderstelt
1.4.9	Als een grafboom geplant wordt, kan deze omwaaien en de wortels zouden het graf dan kunnen lichten. Dit is een ongewenste situatie.	In Nederland zijn geen gevallen bekend waar (natuur)graven worden gelicht door omwaaiende bomen. Ook niet op reguliere begraafplaatsen waar graven veelal worden gerealiseerd binnen de kroonprojectie van bomen. Indien de wortels van bomen de diepte van een kist bereiken zullen zij bij het omwaaien afbreken. Een natuurgraf wordt gerealiseerd buiten de kroonprojectie van bestaande bomen. Het lichten van een natuurgraf door omwaaiende bomen kan daarmee worden uitgesloten. Een gedenkboom is enkel mogelijk op plekken waar dit vanuit natuurbeheer gewenst is. Een gedenkboom wordt pas geplaatst na de natuurbegrafenis. De diepte van een

		natuurgraf wordt dwingend voorgeschreven (zie ook de beantwoording van zienswijze 1.4.8). De wortels van een gedenkboom zijn dan niet van een dusdanige diepte dat bij het omwaaien van de boom dit kan leiden tot het lichten van het natuurgraf. Voordat de wortels van een gedenkboom mogelijk wel een dergelijke diepte hebben zal de natuurgraf opgegaan zijn in de natuur.
1.4.10	Op een uitgestrekte natuurbegraaf-plaats met recreatief medegebruik zal eeuwigdurende controle nodig zijn en het bestemmingsplan voorziet hier niet in. Wel maakt het bestemmingsplan een hekwerk mogelijk maar reclamant geeft aan dat dit niet wenselijk is in het kader van de natuurbelevingswaarde van het gebied Twekkelo.	Het is niet geheel duidelijk wat reclamant met deze opmerking bedoelt. Er is sprake van een natuurgebied met een 'tijdelijke functie' van een natuurbegraafplaats. Binnen het natuurgebied is recreatief medegebruik toegestaan. Initiatiefnemer is niet voornemens om een hekwerk om het landgoed of de natuurbegraafplaats te plaatsen. Het plaatsen van een hekwerk rondom de natuurbegraafplaats past niet in de visie voor het gebied om de natuurwaarden en de diversiteit te vergroten. De toegankelijkheid van het gebied voor dieren moet juist optimaal zijn zoals beschreven in paragraaf 3.5 Streefdoelen van het Inrichtings- en beheerplan (Regels, bijlage 1, p. 11). Gedurende de periode dat natuurbegraven mogelijk is wordt door de exploitant toezicht gehouden op het gebied. Nadat al graven vergeven zijn verdwijnt de functie natuurbegraven. De landgoedeigenaar is en blijft dan verantwoordelijk voor onderhoud en beheer van het landgoed.
1.4.11	Beoogd wordt om een natuurlijke begraafplaats te realiseren. Helaas biedt het plan en het beheerplan teveel ruimte om het gebied heel anders in te richten dan wordt voorgesteld. Er zou bijvoorbeeld een parkachtige setting kunnen ontstaan met vele kunstwerken en bruggen en dergelijke. Dit is niet wenselijk. Reclamant geeft verder aan dat er in het plan gesteld wordt dat er gebruik gemaakt dient te worden van zoveel mogelijk onbehandelde en onbewerkte natuurlijke materialen. Helaas is dit niet vastgelegd en is de potentiële verstoring van de NNN groter dan wordt aangenomen.	Het bestemmingsplan schrijft voor dat uitvoering moet worden gegeven aan het Inrichtings- en beheerplan om de voorziene inrichting te realiseren. Het bestemmingsplan bevat daarnaast een voorwaardelijke verplichting van het bestemmingsplan opgenomen (Regels, artikel 3.4). Hiermee is verzekerd dat het plangebied niet anders wordt ingericht dan beoogd wordt in het planvoornemen. Een andere inrichting dan conform het inrichtingsplan is niet toegestaan zonder een daartoe verstrekte omgevingsvergunning voor de aanleg daarvan. Het ontstaan van een parkachtige setting of het realiseren van afwijkende inrichtingen wordt hiermee afdoende tegengegaan. Om de natuur zo min mogelijk te belasten wordt gebruik gemaakt van houten, vergankelijke gedenktekens (boomschijf).

		De begripsomschrijving natuurbegraafplaats (Regels, artikel 1.33) omschrijft wat onder het begrip natuurbegraafplaats wordt verstaan. In de begripsomschrijving is onder meer bepaald dat binnen het plangebied waar mogelijk gebruik wordt gemaakt van onbehandelde en/of onbewerkte natuurlijke materialen. Het volledig uitsluiten daarvan, zoals reclamant voorstelt, is echter niet uitvoerbaar en daarom niet wenselijk. Hierbij kan gedacht worden aan het plaatsen van een bankje of fietsenrek. Dergelijke objecten kunnen enkele elementen bevatten zoals schroeven, die niet onder onbewerkte natuurlijke materialen vallen. Ook de aanwezigheid van ondergeschikte elementen van niet-natuurlijke materialen in het menselijk lichaam valt onder deze begripsomschrijving. Zo zijn kunstheupen of botprotheses niet-natuurlijk. Deze niet-natuurlijke materialen hebben echter weinig tot geen effect op het milieu (Toelichting, paragraaf 5.1.7, p. 52). Verder volgt uit het ecologisch werkprotocol Begraven (Toelichting, bijlage 7, p. 11) dat een kist, lijkwade of urn moet bestaan uit onbehandeld, volledig afbreekbaar en natuurlijk materiaal.
1.4.12	Als laatste punt geeft reclamant aan dat een beeldkwaliteitsplan ontbreekt waardoor er straks een beperkte welstandstoets zal zijn bij de bouw van het gebouw inclusief de mogelijkheid om verlichting, vlaggenvertoon en advertenties rondom het terrein te plaatsen. Dit wordt onacceptabel geacht.	Bij het plan is een beeldambitie toegevoegd. De vormgeving van het toekomstige gebouw is gebaseerd op een oude Twekkelose boerderij van het Hallehuistype (zie toelichting, artikel 4.4.2.2, p. 41, afbeelding ‘visualisatie ceremonieruimte’). Verder wordt er verwezen naar Bijlage 3 van de Toelichting “Beeldambitie Natuurbegraven Twekkelo” Er is inderdaad geen specifiek beeldkwaliteitsplan aan de beoogde ontwikkeling gekoppeld. Dat is ook niet vereist. Bouwplannen, maar ook de bijbehorende inrichting van het gebied, worden op grond van de Welstandsnota getoetst. Specifiek voor buitenplaatsen en landgoederen is een aparte ‘identiteit’ opgenomen in de Welstandsnota. De uitstraling, het kleur- en materiaalgebruik worden op grond van de Welstandsnota Enschede getoetst. Het landgoed Christinalust heeft in de van toepassing zijnde Welstandsnota de identiteit ‘Buitenplaatsen en

		landgoederen'. Er worden specifieke eisen gesteld aan bebouwing in buitenplaatsen en landgoederen. Hierin wordt onder andere aangegeven dat bouwplannen van een buitengewone aandacht van architectuur, materialen en detaillering getuigen.
1.4.13	Gezien het voorstaande wordt de gemeenteraad verzocht het plan niet vast te stellen.	De gemeenteraad ziet naar aanleiding van de zienswijze van reclamant de Vereniging Behoud Twekkelo geen reden om het bestemmingsplan niet vast te stellen.

Conclusie: de zienswijze geeft aanleiding tot aanpassing van het bestemmingsplan. In paragraaf 5.3.4. van de toelichting zal de tekst "onder voorbehoud" verwijderd worden. De toepassing van de mogelijkheden van de Gids Buitenkans in relatie met de natuurbegraafplaats zullen in paragraaf 2.3.4 van de toelichting van het bestemmingsplan nader uiteengezet worden. In de regels zal in artikel 4.4.4 opgenomen worden dat er maximaal 350 graven per jaar gerealiseerd mogen worden.

Zienswijze 2

Reclamant heeft tijdig een zienswijze op het ontwerpbestemmingsplan ingediend. In de onderstaande volgt een samenvatting van de zienswijze van reclamant. Aan de hand van die samenvatting worden de reacties en bezwaren uit de zienswijze beantwoord.

	Samenvatting zienswijze:	**Beantwoording**
2.1	*Natuurnetwerk Nederland (NNN)*	
2.1.1	Reclamant vraagt zich af of er wel volgens de Wet natuurbescherming wordt gehandeld. Deze wet beoogt de instandhoudings-doeleinden m.b.t. de kwaliteit van het gebied. In het onderhavige plan wordt geschermd met verbeteringen van het landschap. Reclamant merkt op dat dit deel van het NNN op de schop gaat. Uitbreiding met 3 ha NNN is een doekje voor het bloeden want dit staat niet in verhouding met de ingrepen in de natuur (kap en ophogen) en vormt zeker geen compensatie voor de bouw van een enorm groot gebouw dat qua inhoud net zo groot is als het woonhuis van het aangrenzende landgoed "Het	Het planvoornemen is uitgebreid getoetst in het kader van de Wet natuurbescherming. Effecten op soorten uit de Wet natuurbescherming worden niet voorzien. Door daarnaast te werken volgens ecologische werkprotocollen en uitvoering te geven aan de aanbevolen maatregelen wordt extra zekerheid gegeven dat overtreding van verbodsbepalingen wordt voorkomen (toelichting bijlage 2 p.37). Het planvoornemen voorziet in een natuurbegraafplaats waar natuurwaarden voorop staan. De streefdoelen voor het plangebied zijn verwoord in het Inrichtings- en beheerplan (Regels, bijlage 1). In paragraaf 3.5 (p. 11) van het Inrichtings- en beheerplan worden onder andere de volgende streefdoelen genoemd:

	Stroot”.	• het terugbrengen van oorspronkelijke landschapsvormen aan de oppervlakte door meandering van de Twekkelerbeek en herstel van de dekzandrug; • het creëren van natuurlijke verbindingen in het landschap voor heide- en bosgebonden soorten en natte elementen; • het herstel en ontwikkeling van het kleinschalige cultuurlandschap door de ontwikkeling van droge en natte heidecomplexen, heischrale graslanden, kruiden- en faunarijke graslanden en loofbos; • herstel van natuurlijke inheemse vegetaties door: omvorming van productiebos naar een wintereiken-beuken bos, verhogen van de structuur in bossen, ontwikkeling van beekbegeleidend bos en het terugdringen van invasieve uitheemse soorten; Voor het realiseren van deze streefdoelen zijn ingrepen nodig. Uit de natuurtoets blijkt dat de huidige natuurwaarden in het gebied laag zijn, maar wel potentie heeft. Het planvoornemen draagt juist bij aan een versterking van die waarden en kenmerken (Toelichting, bijlage 4, p. 45-46). De voorziene ontwikkeling past binnen het groene toetsingskader voor het gebied door toepassing van de saldobenadering (zie toelichting, bijlage 5). Dit betekent dat tegenover verlies aan oppervlak van natuurgrond op basis van een Gebiedsvisie (het Inrichtings- en beheerplan kan worden beschouwd als gebiedsvisie), kwaliteitsverbetering, oppervlakte uitbreiding en toename van samenhang in het gebied wordt gerealiseerd. (Zie ook beantwoording zienswijze 1.3.3) Bij de inrichting van de natuurbegraafplaats en het natuurbegraven wordt gewerkt volgens ecologische werkprotocollen, die voorkomen dat onder de Wet natuurbescherming beschermde soorten worden aangetast. In het kader van het vooroverleg inzake het bestemmingsplan en

		de toetsing van de ecologische werkprotocollen heeft de provincie Overijssel aangeven akkoord te zijn met het bestemmingsplan en de bijbehorende werkprotocollen en derhalve achter de beoogde ontwikkeling van een natuurbegraafplaats te staan. Binnen de bestemming ”Bos” die op de gronden rust, is gebruik als productiebos toegestaan. Door het wijzigen van de bestemming “Bos” naar “Natuur” in het voorliggende bestemmingsplan zal de functie als productiebos niet meer mogelijk zijn. Bestaande natuurwaarden worden hierdoor, voor zover aanwezig, beter beschermd. De inrichting van de natuurbegraafplaats bestaat uit een aantal samenhangende handelingen waarvan twee afzonderlijk een negatief effect hebben op het NNN (de parkeerplaats en bebouwing legt tijdelijk beslag op 0.3 ha NNN), maar waarvan de gecombineerde uitvoering leidt tot een vergroting van het oppervlak en de verbetering van de kwaliteit en samenhang van het NNN op gebiedsniveau. Daarnaast wordt er in het kader van de Gids “Buitenkans” bebouwing (kassencomplex) elders in het buitengebied van Enschede gesloopt (zie ook beantwoording zienswijze 1.4.5). De Gids Buitenkans biedt de mogelijkheid om na sloop van bebouwing in het buitengebied, op kleinere schaal nieuwe bebouwing op te richten. Deze bouwtitel zal worden ingezet om het ceremoniegebouw te realiseren. Daarnaast is het ceremoniegebouw een tijdelijk bouwwerk, waardoor de beslaglegging op de ruimte ook van tijdelijke aard is. Ten aanzien van het uiterlijk en de maatvoering van het beoogde ceremoniegebouw is rekening gehouden met de beoogde functie van het gebouw en met de omgeving. Het oppervlak van het ceremoniegebouw is bepaald aan de hand van de functie van het gebouw: het houden van ceremonies, informatiegesprekken, ruimte voor personeel, opslag en bedrijfsvoering) (zie toelichting, bijlage 3, programma van eisen). De vormgeving is

		gebaseerd op een oude Twekkelose boerderij van het Hallehuistype (zie toelichting, artikel 4.4.2.2, p. 41, afbeelding 'visualisatie ceremonieruimte'). Bij de bouw zal zoveel mogelijk gebruik gemaakt worden van natuurlijke materialen. Verwezen wordt naar Bijlage 3 van de Toelichting "Beeldambitie Natuurbegraven Twekkelo" en naar de gemeentelijke Welstandsnota. Naar aanleiding van deze zienswijze zullen we de bouwregels nog specifieker toespitsen op het beoogde eindbeeld en de benodigde bouwmogelijkheden. In dit geval wil dat zeggen dat de goothoogte wordt teruggebracht van 6 meter naar 5 meter.
2.2	*Gebiedsverstoring*	
2.2.1	Reclamant geeft aan dat het omvormen van een bestaand bos (ruim 100.000 m2) nodig is, omdat het nu niet voldoet aan de eisen van de Wet op de lijkbezorging. Het gebied dient opgehoogd te worden zodat de kisten/urnen niet in het water komen te liggen. Reclamant verwacht dat de te behouden bomen vermoedelijk zullen sterven door de beoogde maatregelen.	Reclamant stelt dat het omvormen van het bos een gevolg is van het moeten ophogen van het gebied op grond van de vereisten uit de Wet op lijkbezorging. Dat is onjuist. De omvorming van de bosopstanden voornamelijk bestaand uit monotone naaldhoutopstanden, heeft als doel het verbeteren van de natuurkwaliteit en het creëren van een natuurlijke verbinding tussen verschillende natuurgebieden in het NNN. Op de plekken waar naaldhoutopstanden worden omgevormd kan worden opgehoogd (zie ook Regels bijlage 1 p.16 Ophoogkaart). Het doel is om de markante en waardevolle bomen te behouden. Deze vormen in de nieuwe inrichting van het terrein waardevolle structuurelementen, en kunnen bijvoorbeeld als broed- en schuilgelegenheid dienen voor vogels en kleine zoogdieren. (Regels, bijlage 1, p. 13). De werkzaamheden worden uitgevoerd conform het ecologisch werkprotocol (Toelichting, bijlage 6). Bij de inrichtingswerkzaamheden zal indien nodig maatregelen worden getroffen om waardevolle bomen te beschermen.
2.3	*Toelichting en regels bestemmingsplan*	
2.3.1	Reclamant vraagt zich af of er behoefte is aan een natuurbegraafplaats nu er in de omgeving meerdere	Uit paragraaf 7.1 uit de Toelichting blijkt dat er vraag is naar natuurbegraven en dat het planvoornemen betrekking heeft op een

	natuurbegraafplaatsen zijn/worden gerealiseerd, namelijk in Haaksbergen en aan de Dinkel. Enkel het feit dat er vraag is wil nog niet zeggen dat er een maatschappelijk belang gediend is bij een begraafplaats van deze omvang. Verzocht wordt om de behoefte te motiveren.	economisch uitvoerbaar plan. De gemeenteraad wijst reclamant er op dat het planvoornemen betrekking heeft op een particulier initiatief op privé eigendom. Het planvoornemen is getoetst aan het centrale criterium van een goede ruimtelijke ordening uit de Wet ruimtelijke ordening (Wro). Natuurbegraven past goed in het beleidsstreven om natuur met andere functies te combineren en bij het zoeken naar nieuwe financieringsvormen voor natuurbeheer en natuurontwikkeling. Op de informatie-ochtend, gehouden in de oude bosschuur op het landgoed Christinalust met betrekking tot de nieuwe beoogde ontwikkeling als natuurbegraafplaats, was er grote belangstelling voor het initiatief. De gemeenteraad ziet het planvoornemen als een gewenste ontwikkeling, passend in het gemeentelijke en provinciale toetsingskader en beleid. Een verdere motivering van het maatschappelijk belang wordt niet nodig geacht.
2.3.2	Reclamant zou graag zien dat de definitie van 'natuurbegraafplaats' wordt aangepast. Aangegeven wordt dat in de definitie toegevoegd moet worden dat de Wet op de Lijkbezorging van toepassing is.	De Wet op de lijkbezorging betreft een wet waar ten allen tijde aan voldaan dient te worden. Dit staat los van de definitie die voor een natuurbegraafplaats staat en los van wat het bestemmingsplan bepaalt. Het bestemmingsplan dient de goede ruimtelijke ordening.
2.3.3	Reclamant geeft verder aan dat de woorden 'zoveel mogelijk' in deze definitie geschrapt dient te worden en dat moet worden toegevoegd dat er slecht één keer het plaatsen van een gedenkteken van vergankelijk materiaal is toegestaan. Verder vraagt reclamant zich af of er überhaupt gedenktekens toegestaan moeten worden in een natuurgebied. Als bezoeker of wandelaar is het heel vervelend om te struikelen over de gedenktekens. Aan het eind zijn er ruim 10.000.	Voor de beantwoording van de zienswijze verwijst de gemeenteraad naar de beantwoording van de zienswijze 1.4.11). Het schrappen van de woorden 'zoveel mogelijk' is niet gewenst. De gemeenteraad wijst verder op paragraaf 1.3 van het ecologisch werkprotocol (Toelichting, bijlage 7, p. 9-12). Uit het ecologisch werkprotocol volgt dat een kist, lijkwade of urn moet bestaan uit onbehandeld en volledig afbreekbaar en natuurlijk materiaal. De toegestane houten gedenkschijf is onbehandeld. Het aanvullen van het begrip met 'eenmalig' zoals reclamant voorstelt wordt niet nodig geacht.
2.3.4	Reclamant wil verder weten aan welke materialen gedacht dient te	Een urn moet bestaan uit onbehandelde en/of onbewerkte natuurlijke materialen.

	worden bij een urn. En ze vindt het vreemd dat urnen begraven kunnen worden ten behoeve van eeuwige rust, het is tegenstrijdig. Uitstrooien is wel denkbaar.	Een urn kan bijvoorbeeld gemaakt zijn van onbehandeld hout (Toelichting, bijlage 6, p. 11). Op de natuurbegraafplaats bestaat de mogelijkheid om een urn te begraven. As verstrooiing is vanuit natuuroogpunt niet toegestaan. Het recht om een urn te begraven is eeuwigdurend. Het eeuwigdurende grafrecht van de gekozen plek wordt notarieel vastgelegd in een notariële akte en wordt geregistreerd bij het Kadaster. Om die reden wordt er gesproken van een eeuwigdurende grafrust.
2.3.5	Reclamant geeft aan dat de gronden met de bestemming "Maatschappelijk-Begraafplaats" bestemd zijn voor levensbeschouwelijke doeleinden in de vorm van een ceremoniegebouw met kantoor en tevens inpandige opslag ten behoeve van levensbeschouwelijke doeleinden. Omdat het reclamant niet duidelijk is wat onder levensbeschouwelijke doeleinden wordt verstaan maakt zij hier bezwaar tegen. Voorgesteld wordt om gewoon aan te geven dat de gronden bestemd zijn voor een ceremoniegebouw met bijbehorend kantoor en inpandige opslag.	Voor de beantwoording van deze zienswijze wordt verwezen naar de beantwoording van zienswijze 1.4.4 van deze zienswijzennota. De gronden zijn onder artikel 3.1. a en d van de Regels bestemd voor een ceremonieruimte ten behoeve van de natuurbegraafplaats met bijbehorende kantoor ruimte en opslag.
2.3.6	In artikel 3.1 sub c staat aangegeven dat niet-zelfstandige horeca is toegestaan, op zich logisch, maar het roept ook vragen op bij reclamant. Nu er ook sprake is van een kantoorfunctie zouden er dus conferenties kunnen worden gehouden en cursussen worden gegeven. Reclamant vraagt zich af, gezien het gebruik van het gebouw voor ceremonies, conferenties en cursussen, hoe wordt voorzien in energie en vuilwaterafvoer. In de Toelichting wordt verwezen naar een mogelijk gebruik van een IBA (individuele behandeling afvalwater). Dit lijkt reclamant niet mogelijk. Hopelijk is	De kantoorfunctie is gerelateerd aan de ceremonieruimte in de Regels van het bestemmingsplan en niet aan het houden van conferenties (zie de beantwoording van zienswijze 1.4.4 in deze nota van zienswijze). Het onderhavige bestemmingsplan voorziet daarnaast niet in een horecabestemming. Een IBA of een helofytenfilter kan specifiek gemaakt worden voor een bepaald gebruik en kan derhalve ook gemaakt en gebruikt worden om grotere hoeveelheden afvalwater te verwerken. Bij inrichting zal initiatiefnemer in overleg treden met waterschap Vechtstromen. Indien er wordt gekozen om het afvalwater

	hierover uitsluitsel voordat begonnen wordt met de bouw.	te lozen via het riool dan dient er een rioleringsplan ingediend te worden bij de aanvraag omgevingsvergunning.
2.3.7	In de regels staat dat een hoofdgebouw gerealiseerd kan worden van ca. 3500 m^3 met vlaggen en lichtmasten en herdenkingsmonumenten. Uit de Regels maakt reclamant op dat het gebouw 2 bouwlagen mag hebben (goot 6 meter en bouwhoogte 8 meter). Reclamant maakt bezwaar tegen een dergelijk groot gebouw in de natuur. Waarom is dit gebouw zo groot als er 1 á 2 begrafenissen per dag plaatsvinden? Reclamant maakt derhalve bezwaar tegen de maatvoering en verzoekt deze aan te passen. Ze verwijst hierbij naar de maatvoering uit de rood-voor-rood regeling uit de Gids Buitenkans. Hierin mag een woning van 750 m^3 gerealiseerd worden.	Het gebouw dient goed ingepast te worden in de natuur waarbij zoveel mogelijk gebruik gemaakt wordt van natuurlijke materialen. Deze inpassing zal getoetst worden aan de vereisten die zijn opgenomen in de Welstandsnota. Er is hiervoor een specifieke identiteit opgenomen in de Welstandsnota voor buitenplaatsen en landgoederen. De maatvoering van het gebouw is gebaseerd op het beoogde gebruik. Het gaat hierbij niet om het aantal begrafenissen per dag/week, maar om de grootte van de ceremonies. Het aantal bezoekers dat gemiddeld bij een ceremonie aanwezig is. Verder dienen er voorzieningen aanwezig te zijn voor de ceremonies zoals een ontvangstruimte, een informatieruimte, een ceremoniezaal, een familiekamer, toiletten en dergelijke. Daarnaast dient ook voor het personeel functionele werkruimte aanwezig te zijn, waaronder een kantoor/werkruimte (ondergeschikt aan de functie) voor de bedrijfsvoering. De functie kan niet vergeleken worden met een woning. De vergelijking van reclamant met de inhoud van een woning van de rood-voor-rood regeling uit de Gids Buitenkans is niet reëel gezien het bovenstaande. Er is maatwerk door middel van de weegschaal benadering toegepast. Tegenover een ‘privébelang’ staat een tegenprestatie in de vorm van versterking van de ruimtelijke kwaliteit. Dit vormde de basis van de voorgaande Gids Buitenkans en is de afgelopen jaren vaak toegepast. De uitgewerkte regelingen blijven als richtinggevend kader van kracht. Dat wil zeggen dat er ook enige flexibiliteit is in de gestelde regelingen om in bepaalde gevallen maatwerk te kunnen leveren. Het uitgangspunt bij het toetsen van initiatieven in het Enschedese buitengebied is de versterking van de ruimtelijke kwaliteit. Voor een verdere uiteenzetting van de toepassing van de Gids Buitenkans wordt verwezen naar

		de beantwoording van zienswijze 1.4.5 in de nota.
2.3.8	Reclamant wil weten waarom er vlaggen, lichtmasten en herdenkingsmonumenten gebouwd mogen worden. Ze maakt bezwaar tegen dit soort bouwwerken want deze horen niet thuis in de natuur.	Binnen de bestemming “Maatschappelijk-Begraafplaats”, is de mogelijkheid geboden om een ceremoniegebouw te realiseren met de daarbij behorende bouwwerken, geen gebouwen zijnde. Hierdoor wordt de bebouwing geconcentreerd en niet verspreid in de bestemming “Natuur”. Verder kan aangegeven worden dat er geen vlaggenmasten, lichtmasten en een herdenkingsmonument gerealiseerd gaan worden derhalve zullen de regels aangepast worden. De mogelijkheid voor herdenkingsmonumenten, vlaggenmasten en lichtmasten zal worden verwijderd.
2.3.9	Reclamant geeft aan dat ze bij artikel 4.1.2 ‘toegestaan medegebruik ter plaatse van de functieaanduidingen’ graag wil dat toegevoegd wordt dat de Wet op de Lijkbezorging mede van toepassing is.	In artikel 4.1.2. van de Regels van het bestemmingsplan zijn enkele specifieke gebiedsaanduidingen per functie omschreven die zijn toegestaan. De Wet op de lijkbezorging betreft een wet die ten allen tijde van toepassing is. De gemeenteraad ziet dan ook geen noodzaak om artikel 4.1.2 hierop te wijzigen.
2.3.10	Reclamant merkt op dat er in artikel 4.5 ‘Afwijken van de gebruiksregels’ geen voorschriften zijn opgenomen.	Er is sprake van een fout in de nummering van de voorschriften in de Regels van het bestemmingsplan. Artikel 4.5 van de Regels vermeldt het opschrift van het nieuwe artikel 4.5. Daarop volgt artikel 4.5, eerste lid van de Regels. In de ter inzage gelegde versie van de Regels is artikel 4.5, eerste lid, per abuis aangeduid als artikel 4.6. De nummering zal in de Regels worden aangepast.
2.3.11	Reclamant geeft aan dat de initiatiefnemer na vaststelling van het bestemmingsplan zijn gang kan gaan zonder dat er eisen zijn gesteld over hoe lang de werkzaamheden mogen duren of dat er wijzigingen plaatsvinden.	Anders dan reclamant stelt, mogen zonder omgevingsvergunning geen werkzaamheden als bedoeld in artikel 4.6a van de Regels uit worden gevoerd. Enkel de werkzaamheden beschreven in het Inrichtings- en beheerplan mogen zonder omgevingsvergunning worden uitgevoerd. Alleen deze werkzaamheden zijn immers in het kader van de bestemmingsplanprocedure getoetst en akkoord bevonden. Reclamant mag er op vertrouwen dat de provincie en de gemeente haar rol als bevoegd gezag uitvoert. Het college van burgemeester en wethouders is belast met de handhaving van bestemmingsplannen, waaronder naleving van een Inrichtings- en

		beheersplan. Afwijken van het IB-plan zonder daartoe verleende omgevingsvergunning is verboden (Regels, artikel 4.6 a). Verder zijn in de Regels eisen opgenomen over de duur van de werkzaamheden. In artikel 3.4.1 van de Regels is de voorwaardelijke verplichting opgenomen dat het ceremoniegebouw enkel mag worden gebruikt wanneer de gronden met de bestemming “Natuur” en “Water” zijn ingericht en in standgehouden worden conform het Inrichtings- en beheersplan. Is aan deze inrichtingsvoorwaarde niet voldaan binnen één jaar na het gereed komen van het ceremoniegebouw dan mag het ceremoniegebouw niet meer worden gebruikt. Door deze voorwaarde is het voor initiatiefnemer van groot belang om de inrichting van het plangebied conform het Inrichtings- en beheerplan binnen te realiseren.
2.4	*De gids buitenkans*	
2.4.1	Reclamant geeft aan dat de Gids Buitenkans niet van toepassing is omdat het een bestaand boslandgoed betreft dat gelegen is binnen NNN. Toch wil reclamant weten om hoeveel m^2 landschapsontsierende bebouwing het gaat dat is afgebroken en waar. Graag met de overeenkomsten erbij wordt verzocht. Het beleid van de Gids voorziet niet in de realisatie van een kantoor en al helemaal niet in het buitengebied.	Verwezen wordt naar de beantwoording van de zienswijze onder 1.4.5 en 2.3.7 aangaande de Gids Buitenkans. De Gids Buitenkans is van toepassing. In het onderhavige plan is geen sprake van de realisatie van een kantoorgebouw. Het gaat om de bouw van een ceremoniegebouw waarin plaats is voor personeel ten behoeve van de bedrijfsvoering van de natuurbegraafplaats. Het gaat niet om zelfstandige kantoorruimte.
2.5	*Ophoging volgens de Maatregelkaart*	
2.5.1	Reclamant voert aan dat zij voorafgaand aan het indienen van deze zienswijze de gemeente schriftelijk heeft gevraagd om hoeveel vrachtwagens zand het gaat om ca. 45.000 m^3 zand op te brengen. Reclamant heeft dan de mogelijkheid om de	Reclamant heeft vragen gesteld via de email, welke nu grotendeels terugkomen in haar zienswijze. Het antwoord is via de email, ruim voor het einde van de termijn dat het ontwerpbestemmingsplan ter visie lag, aan reclamant gestuurd. De beantwoording van de gemeente vond toevallig plaats op dezelfde dag dat

	vervoersbewegingen uit te rekenen. Hierop heeft ze geen antwoord ontvangen geeft reclamant aan.	reclamant haar zienswijze heeft ingediend. Naar aanleiding van de gemeentelijke beantwoording van de vragen bestond de mogelijkheid om een aanvulling van de zienswijze te doen maar van deze mogelijkheid heeft reclamant geen gebruik gemaakt. Wel kan aangegeven worden dat de zienswijze van reclamant uitgebreid is behandeld in deze zienswijzennota.
2.5.2	Reclamant is zelf gaan zoeken op internet en geeft aan dat met groot materieel tussen de 1200 en 1300 vrachtwagens het zand gestort moet worden. Dat houdt in dat er 2400 tot 2600 vervoersbewegingen mee gemoeid zijn. Dit kan niet allemaal uit het plangebied komen en dat heeft grote consequenties voor de bestaande natuurwaarden net zoals het ophogen zelf enorme invloed zal hebben op de bestaande natuurwaarden en mogelijk de grondwaterstand.	In het Inrichtings- en beheerplan (Regels, bijlage 1) is in paragraaf 4.3.5 (p. 15) het volgende opgenomen; “Om natuurbegraven mogelijk te maken op landgoed Christinalust is het nodig bepaalde delen van het plangebied op te hogen. Bij de realisatie van de natuurbegraafplaats zal het ophogen echter met zoveel mogelijk gebiedseigen materiaal plaatsvinden waarbij uitgegaan wordt van de natuurlijke morfologie van de bodem. Zo wordt in het zuiden van het plangebied een vergraven dekzandrug hersteld. De ophogingen in het noorden van het plangebied zijn soortgelijk van aard. Voor het ophogen wordt grond gebruikt die vrijkomt bij het aanleggen van de poelen en het vergroten van het ven en het natuurvriendelijker maken van de Twekkelerbeek. Het grondverzet vindt dus deels binnenplans (gebiedseigen grond) plaats. Hierbij wordt gewerkt aan de hand van ecologische werkprotocollen. Zodat schade aan de bestaande natuurwaarde wordt voorkomen en de Wet natuurbescherming niet wordt overtreden.’’ Door het realiseren van de natte elementen, beschreven in het Inrichtings- en beheerplan (Regels bijlage 1,p. 11) zal er tussen de 25.000 en 30.000m3 grond uit het gebied vrijkomen. Die grond wordt aangewend voor ophoging in het plangebied. De verwachting is dat een gedeelte van de grond voor ophoging (15.000 en 20.000m3) van elders zal moeten moet worden aangevoerd. Het aantal vervoersbewegingen zal een stuk lager liggen dan waar reclamant vanuit gaat. De ontsluiting van (werk)verkeer zal via de Windmolenweg plaatsvinden. Deze gebiedsontsluitingsweg is tevens de ontsluiting van bedrijventerrein De

		Marssteden. De beoogde route loopt niet langs bewoond gebied waardoor overlast voor omwonenden beperkt zal zijn. Uit het verkeersonderzoek (Toelichting, bijlage 2, p. 10) blijkt dat de verkeersintensiteit op de Windmolenweg ruim onder de maximale grenswaarde voor gebiedsontsluitingswegen ligt. Ook door de tijdelijke toename door werkverkeer zal de maximale grenswaarde verkeersintensiteit niet worden overschreden. Voor de grondbehoefte wordt samenwerking gezocht met andere natuurontwikkelingstrajecten. Hier is afstemming over met onder andere Staatbosbeheer en Natuurmonumenten. Bij de inrichting van de natuurbegraafplaats wordt rekening gehouden met de omgeving, de tijdelijke overlast wordt tot een minimum beperkt. De werkzaamheden zoals beschreven in het Inrichtings- en beheerplan zijn getoetst (Toelichting bijlage 4, Natuurtoets). Er wordt geconcludeerd dat er geen negatieve effecten op wezenlijke waarden en kenmerken van de NNN zijn. Het planvoornemen draagt juist bij aan een versterking van die waarden en kenmerken. Uit het hydrologisch onderzoek (Toelichting, bijlage 8, p.10) blijkt dat het ophogen van (delen van) het plangebied per saldo geen meetbaar effect heeft op de hydrologische situatie.
2.6	Omvorming bos	
2.6.1	Er dient 100.000 m^2 bos worden omgevormd om bestaande natuur (behorend tot NNN) om te toveren tot begraafplaats.	Anders dan reclamant aanvoert, wordt het bos niet omgevormd tot begraafplaats. De bosdelen waar omvorming plaats vindt zijn soortenarm en hebben weinig natuurlijke ondergroei (productiefunctie). Naaldhout vormt de hoofdmoot van de bosvegetaties. De maatregelen in het bestaande bos betreft omvorming naar loofbos of naar half open tot open natuur. Alle te behouden bosopstanden in het plangebied worden omgevormd naar structuurrijke loofbossen met inheemse soorten (Regels, bijlage 1 Inrichtings- en beheerplan, p. 14). Open

		plekken worden beheerd als halfopen, schrale natuur met als doel het open houden van het landschap en het behouden en versterken van de heidevegetaties. De omvorming heeft als doel om meer natuurwaarden te creëren in plaats van het realiseren van een begraafplaats zoals reclamant stelt. Voor de beantwoording van deze zienswijze wordt verder verwezen naar de beantwoording van zienswijze 2.1.1 en 2.2.1 van deze zienswijzennota.
2.7	*Overige bezwaren*	
2.7.1	Het stoort reclamant dat er tegenstrijdigheden in de regels, Toelichting en het inrichtings- en beheersplan staan. Reclamant sluit af met: droom en werkelijkheid liggen mijlen ver uit elkaar	Reclamant maakt in haar zienswijze niet duidelijk welke strijdigheden er in het plan zouden zitten. De zienswijze wordt op dit punt ter kennisgeving aangenomen.

Conclusie: de zienswijze geeft aanleiding tot aanpassing van het bestemmingsplan. De mogelijkheid om vlaggenmasten, herdenkingsmonumenten en lichtmasten te plaatsen zal verwijderd worden uit de regels van de bestemming “Maatschappelijk-Begraafplaats”. Ook is de goothoogte teruggebracht tot 5 meter. Verder is bij de gebruiksregels van de maatschappelijke bestemming het gebruik voor conferenties als strijdig gebruik aangemerkt. Artikel 4.6 zal vernummerd worden naar 4.5.1 in de regels van het bestemmingsplan.

Zienswijze 3

Reclamant heeft tijdig een zienswijze op het ontwerpbestemmingsplan ingediend. Enkele technische bezwaren tegen natuurbegraven is als aanvulling op de zienswijze in een later stadium ingediend. In de onderstaande volgt een samenvatting van de zienswijze en de aanvulling van reclamant. Aan de hand van die samenvatting worden de reacties en bezwaren uit de zienswijze beantwoord.

	Samenvatting zienswijze:	**Beantwoording**
3.1		
3.1.1	Volgens Reclamant is het Inrichtings- en beheerplan geschreven door een direct belanghebbende bureau	Het bureau Praedium heeft in opdracht van initiatiefnemers het Inrichtings- en beheerplan opgesteld. Praedium is een onafhankelijk adviesbureau. Het Inrichtings- en beheerplan is getoetst in het kader van een goede ruimtelijke ordening door gespecialiseerde bureaus waaronder bureau Waardenburg en

		Goudappel Coffeng. De conclusies zijn opgenomen in de Toelichting van het bestemmingsplan. Dat het plan niet op een onafhankelijke planvorming berust is onjuist. De conclusie is dat de ruimtelijke onderbouwing van het bestemmingsplan toereikend is.
3.1.2	Reclamant stelt dat door initiatiefnemers ten onrechte wordt gesteld dat de natuur het eerste doel is van het bestemmingsplan en dat het begraven daaraan ondergeschikt is. In werkelijkheid zou het omgekeerde het geval zijn en wordt zoveel mogelijk vrijheid geformuleerd voor het begraven als verdienmodel. Dit zou blijken uit artikel 4.6c en d van de Regels waarin is bepaald dat er geen omgevingsvergunningen nodig zijn voor natuurbegraven en alles wat de exploitant nodig acht.	Artikel 4.6 c en d van de Regels bevatten een uitzondering op de omgevingsvergunningplicht voor onderhoud, beheer en ontwikkeling van het natuurgebied en de natuurbegraafplaats. Deze werkzaamheden mogen alleen zonder omgevingsvergunning worden uitgevoerd indien dit gebeurt overeenkomstig het "Inrichtings- en beheerplan natuurbegraafplaats Christinalust" (Regels, bijlage 1). De beoogde inrichting van het landgoed is uitgebreid getoetst en akkoord bevonden. Uit vooroverleg met de provincie is gebleken dat de beoogde inrichting en beheer in overeenstemming is met provinciale regelgeving. Zie verder de beantwoording van zienswijze 1.3.1. en 2.3.11
3.1.3	Reclamant voert aan dat artikel 4.4.1c erop neerkomt dat tot 10% van het voor het begraven bestemde gebied daadwerkelijk voor het begraven gebruikt mag worden. Indien 2.7 m^2 per graf wordt gehanteerd waarbij het gebied dat gebruikt mag worden een oppervlakte heeft van 28,6 Ha, gaat het om maximaal 10593 graven (Dit nog niet gerekend met de mogelijkheid om drie graven boven elkaar te realiseren). Indien dit wordt vertaald naar het totale oppervlak van het plangebied zijn dat 370 graven per hectare. Reclamant vraagt zich af hoeveel graven een natuurgebied aankan. Reclamant verwijst naar het onderzoek van Alterra uit 2009 waarin aangegeven staat dat een grafdichtheid van 5% toelaatbaar is. Alterra komt uit op een toelaatbaar maximum van gemiddeld 80 graven per hectare. Voor het natuurtype	De berekening van reclamant gaat uit van een maximale invulling van de gronden, maar het betreft een gebied waar de natuurwaarden voorop staan en er enkel met toepassing van ecologische werkprotocollen natuurgraven mogen worden gerealiseerd. Daarnaast mag enkel binnen de functieaanduiding '*begraafplaats'* begraven worden. In het kader van eeuwigdurend grafrust (Regels artikel 1.34) is de mogelijkheid om twee of drie graven boven elkaar te realiseren uitgesloten. Het Alterra-rapport *Terug naar de natuur* uit 2009 is geen toetsingskader voor het voorliggend initiatief zie de beantwoording van zienswijze 1.1.2 Het planvoornemen is uitgebreid getoetst. De natuurtoets (Toelichting, bijlage 4, p. 46) concludeert dat er geen negatieve effecten op de wezenlijke waarden en kenmerken van het NNN zijn door het planvoornemen.

	dat aanwezig is op het landgoed komt Alterra uit op enige tientallen graven minder per hectare. Om schade aan de wortelstelsels van met name dikkere bomen te voorkomen adviseert Alterra om grafplekken te kiezen buiten de kroonprojectie van die bomen. Dat dient te worden vastgelegd in de voorschriften van het bestemmingsplan omdat anders handhaving onmogelijk is. Het begraven van 10593 overledenen in Twekkelo is disproportioneel en brengt het hoofddoel van het bestemmingsplan, natuurbehoud, voor generaties buiten bereik. Ook het oprichten van een gebouw is in strijd met dat hoofddoel.	Natuurgraven mogen daarnaast enkel buiten de kroonprojectie gerealiseerd worden. Dit wordt voorgeschreven in het ecologisch werkprotocol (Toelichting, bijlage 7, p. 11). Het planvoornemen heeft als doel een duurzame instandhouding van een robuust landgoed met duidelijke ecologische verbinding met de omgeving. Dit wordt onder andere bereikt, door het verhogen van de natuurkwaliteit en de beleefbaarheid (Regels, bijlage 1 Inrichtings- en beheerplan, p. 11). Het hoofddoel van het bestemmingsplan is natuurontwikkeling en natuurbehoud. Het planvoornemen staat voor natuurontwikkeling en behoud en om die reden is de bestemming gewijzigd van bos naar natuur. Uit de natuurtoets (Toelichting, bijlage 4, p. 46) wordt dan ook geconcludeerd dat er geen negatieve effecten op de wezenlijke waarden en kenmerken van het NNN zijn. De kwaliteitsverbetering, verbetering van samenhang en het toevoegen van een oppervlak van 30.580 m2 natuur aan de noordwestzijde van plangebied aan het NNN weegt ruim op tegen oppervlakte beslag van nieuwe bebouwing en parkeergelegenheid (3.200 m2). Er is daarom geen sprake van noodzakelijke compensatie van effecten. Het gebouw krijgt de bestemming Maatschappelijk en wordt niet binnen de bestemming natuur gerealiseerd en is daarmee niet in strijd met het hoofddoel natuur.
3.1.4	Reclamant geeft aan dat uit niets gebleken is dat de gemeente Enschede beleid heeft geformuleerd op het gebied van natuurbegraven. Dat betekend dat morgen andere landgoedeigenaren eenzelfde initiatief kunnen voorleggen en zich kunnen beroepen op precedentwerking als Christinalust zou worden toegestaan.	Specifiek beleid voor de functie natuurbegraven heeft de gemeente niet. De bestaande wet- en regelgeving en het beleid aangaande het buitengebied zijn voldoende om dergelijke initiatieven te toetsen.
3.1.5	Aangegeven wordt dat het landgoed in de omgeving ligt van	Aangezien reclamant niet onderbouwt waarom de geografische ligging van

	woonbebouwing en niet ver van een familiepretpark en een camping. Ook geeft reclamant aan dat onvoldoende rekening gehouden is met het verlies van belevingswaarde van de natuur. Het maakt nogal uit of men kan recreëren in een volledig groen gebied of een gebied waar af en aan wordt gereden met rouwstoeten en een ingetogenheid uit respect jegens de overledenen is vereist.	belang is, wordt er vanuit gegaan dat reclamant bedoelt dat de functie van natuurbegraafplaats niet past in de buurt van de genoemde functies. Het stedelijke gebied van Enschede wordt begrensd door een gordel van landgoederen, waaronder Christinalust welke op dit moment niet openbaar toegankelijk is. Aansluitend hieraan is het agrarisch gebied met daarin de agrarische bedrijvigheid en voormalige boerderijen die inmiddels als woning gebruikt worden. Het pretpark en de camping die aangehaald worden liggen op enkele kilometers afstand in een andere gemeente tegen de stad Hengelo aan. Een natuurbegraafplaats is in de eerste plaats een natuurgebied. Als gedenkteken is enkel en alleen een liggende onbehandelde boomschijf toegestaan die opgaat in de natuur, zodat niets in het landschap de natuurbeleving verstoort. De gemeenteraad acht het van belang dat mensen in alle vrijheid van de natuur kunnen blijven genieten. De wandelpaden in het gebied zijn als in ieder ander natuurgebied vrij toegankelijk tussen zonsopgang en zonsondergang. Dat natuurbegraven en extensieve recreatie goed samengaan laat de praktijk zien. Op natuurbegraafplaatsen van Natuurbegraven Nederland elders bezoeken mensen de natuurgebieden ook zonder dat zij iemand komen gedenken. De conclusie is dat extensieve recreatie zoals wandelen niet conflicteert met de functie natuurbegraven. Voor verdere toelichting op deze zienswijze wordt verwezen naar de beantwoording van zienswijze 4.2.3 van deze zienswijzennota.
3.1.6	Reclamant geeft aan dat er niet stilgestaan is bij de vraag of Enschede behoefte heeft aan een natuurbegraafplaats en wat de consequenties zijn voor bestaande	In de Toelichting, paragraaf 7.1 (p. 66-67), wordt de behoefte naar natuurbegraven onderbouwd. Daarnaast wijst de gemeenteraad er op dat het een particulier initiatief betreft op

	begraafplaatsen.	privéterrein en dat het passend is binnen het beleid.
3.1.7	Reclamant merkt op dat de Federatie Particulier Grondbezit heeft gewaarschuwd voor wildgroei van natuurbegraafplaatsen.	De betreffende opmerking van de reclamant is niet van belang voor de centrale vraag of het bestemmingsplan is vastgesteld in het kader van een goede ruimtelijke ordening. Deze opmerking wordt voor kennisgeving aangenomen.
3.1.8	Reclamant geeft aan dat de hoofdredacteur van het blad "Uitvaartnieuws" natuurbegraven 'de volgende ruimtelijke blunder' noemt.	De beschouwing van de hoofdredacteur van het blad uitvaartnieuws is - wat daar ook van zij - niet van belang voor de centrale vraag of het bestemmingsplan is vastgesteld in het kader van een goede ruimtelijke ordening.
3.1.9	Reclamant vindt dat er voldoende redenen zijn om eerst een distributie planologisch onderzoek uit te laten voeren en hooguit medewerking te verlenen aan een zeer kleinschalige invulling van een eventuele lokale behoefte aan natuurbegraven.	De gemeente Enschede ziet geen reden om een distributie planologisch onderzoek uit te voeren. Het initiatief is ruimtelijk goed onderbouwd en getoetst. Het voornemen voldoet aan haar beleid en alle wet- en regelgeving. De gemeenteraad ziet het planvoornemen als een gewenste ontwikkeling waarbij het landgoed duurzaam in stand wordt gehouden, de natuurkwaliteit toeneemt en er een alternatief komt voor bewoners van de gemeente Enschede naast het cremeren en het traditioneel begraven.
3.1.10	Reclamant concludeert dat het ter visie gelegde plan niet voldoende zorgvuldig is voorbereid aangezien niet alle te verwachten gevolgen voor de natuur en het milieu in beeld zijn gebracht en afgewogen.	In hetgeen door reclamant in haar zienswijze naar voren is gebracht, ziet de gemeenteraad geen aanleiding voor de conclusie dat het bestemmingsplan de toets van de vereiste zorgvuldigheid niet kan doorstaan. De Toelichting van het bestemmingsplan is grondig onderbouwd en getoetst (zie ook de beantwoording van zienswijze 1.2.1 en 1.4.6) De gemeenteraad deelt de mening van de reclamant derhalve niet.
3.2	*Aanvulling zienswijze*	
3.2.1	Als aanvulling op hun zienswijze heeft reclamant de oplegnotitie B-Ware (2 november 2017) "Natuurbegraven Gelderland, verkennend onderzoek naar effecten op water, bodem en natuur" in opdracht van de Provincie Gelderland toegestuurd.	In het B-ware rapport waar Reclamant naar verwijst wordt geadviseerd om oude bosbodems te ontzien. Op Landgoed Christinalust zijn geen oude bosbodems aanwezig. Verwezen wordt naar het Inrichtings- en Beheerplan dat als bijlage aan het bestemmingsplan is gekoppeld. In hoofdstuk 2.1 "Landschapsecologische

	B-Ware schrijft in hun oplegnotitie : "Voor de meeste bodems betekent diep graven een onherstelbare verstoring waarvan de sporen nog eeuwenlang zichtbaar zullen zijn. De meer oppervlakkige bodemvorming en het humusprofiel zullen in de loop van decennia herstellen. De hersteltijd van niet vergraven bodems en dan met name oude bosgroeiplaatsen (> 100 jaar oud) zal veel langer zijn, als deze zich al kunnen herstellen. Hier is op dit moment onvoldoende informatie beschikbaar, waardoor geadviseerd wordt zulke plaatsen te ontzien. Reclamant geeft aan dat op topografische kaarten te zien is dat het gebied waarin natuurbegraven plaatsvindt al sinds 1820 voor een belangrijk deel uit bos bestaat. Ook op de topografische kaart van 1898 is een uniek bosperceel zichtbaar. Daarmee behoort Christinalust volgens Reclamant tot de oude meest kwetsbare bosbodems. Natuurbegraven is daarop zeer ongewenst.	systeemanalyse" wordt uiteen gezet dat vanaf het begin van de 20e eeuw het grootste deel van het landgoed stapsgewijs is omgevormd van een open, onontgonnen heideterrein naar voornamelijk productiebos en landbouwgronden. De provincie Overijssel heeft oude bossen in beeld gebracht door naar de eigenschappen van het bos te kijken. Op een oude bosbodems groeien bepaalde bosplanten die in jongere bossen niet voorkomen. Op de oude cultuurhistorische waardenkaart zijn deze bossen in kaart gebracht. Landgoed Christinalust is niet aangeduid als Eeuwenoud bos (zie gisopenbaar.overijssel.nl) Geconcludeerd kan worden dat er is geen sprake is van oude bosbodems zoals Reclamant stelt.
3.2.2	In de oplegnotitie van B-Ware gaat men uit van het door de provincie Gelderland vastgestelde maximale aantal van 50 graven per hectare. B-Ware stelt vast dat dit een goed uitgangspunt is. Natuurbegraven Nederland B.V. wil minimaal het zevenvoudige van 370 graven per hectare realiseren en er is door de gemeente geen enkele limiet vastgesteld waardoor het aantal een veelvoud kan worden.	De omgevingsverordening van de provincie Gelderland is niet het juridisch kader waaraan de raad het bestemmingsplan aan moet toetsen. Het planvoornemen is getoetst aan de omgevingsvisie en omgevingsverordening van de provincie Overijssel. Ter verduidelijking wordt het volgende aangevoerd. Zeer recent (2017) heeft de provincie Gelderland onderzoek laten uitvoeren door bureau B-ware naar de effecten van natuurbegraven op natuur en milieu. Daarnaast heeft Wageningen Environmental Research (voorheen Alterra) in opdracht van Natuurmonumenten onderzoek gedaan naar de effecten van natuurbegraven op de natuur bij Natuurbegraafplaats Heidepol bij Arnhem.

		Uit het onderzoek blijft dat natuurbegraven beperkte effecten op natuur en milieu heeft en er geen risico's zijn op verontreiniging met medicijnresten. Uit deze onderzoeken is door de provincie Gelderland de conclusie getrokken dat waterwingebieden en oude ongestoorde bosbodems van voor 1850 uitgesloten worden van natuurbegraven. Voor andere gebieden wordt juist toegestaan dat de grafdichtheid kan worden verhoogd naar 500 graven per hectare (Ontwerp actualisatieplan 6 Omgevingsverordening provincie Gelderland artikel 2.47 lid 1j) Aangezien het landgoed Christinalust geen waterwingebied is of een ongestoorde bosbodem van voor 1850 heeft, is de beoogde grafdichtheid van ongeveer 370 graven per hectare ruimschoots binnen het maximale aantal van 500 graven per hectare zoals dat in Gelderland zal gaan gelden op basis van recente onderzoeken. In het planvoornemen mag maximaal 10% van het plangebied worden gebruikt voor natuurbegraven, waardoor 90 % van de grond met functieaanduiding natuurbegraven ongemoeid blijft (Regels artikel 4.4.1 lid c). Daar waar daadwerkelijk gegraven wordt zal dit geschieden conform het daarvoor opgestelde en bij dit bestemmingsplan gevoegde werkprotocol en de vereisten uit de Wet op de lijkbezorging.
3.2.3	Natuurbegraven is dan ook volgens reclamant in het geheel geen goede zaak voor dit kostbare natuurgebied, nota bene in NNN maar er natuurbegraven in toestaan zonder duidelijke en controleerbare beperking van het aantal graven anders dan 10% geeft de eigenaar card blanche. Graven, ophogen en kappen maakt de natuur eerst illusoir. Van het oude landschap blijft niets over. De gemeente staat een begraafplaats toe in een uniek gebied en	Het Inrichtings- en beheerplan (Regels, bijlage 1) gaat uit van het behoud van bestaande waardevolle ecologische elementen en het verbeteren van de algehele natuurkwaliteit in het plangebied. Landschappelijk en cultuurhistorisch waardevolle elementen die passen bij het landgoedkarakter worden hersteld en beleefbaar gemaakt. Daarnaast wordt de natuur binnen het plangebied uitgebreid door drie hectare landbouwgrond om te vormen naar natuur. In onder andere de natuurtoets wordt geconcludeerd dat het

	daarmee een ernstig precedent.	planvoornemen geen negatieve effecten heeft op de wezenlijke waarden en kenmerken van het NNN. Reclamant gaat voorbij aan het feit dat door het inzetten van een kostendrager het landgoed voor de toekomst kan worden behouden. Dat er een carte blanche gegeven wordt is niet aan de orde. Zie hiervoor de beantwoording van zienswijze 2.3.11 Dat het planvoornemen geen goede zaak is en dat er niks overblijft van de aanwezige natuur en landschap zoals reclamant stelt wordt niet gedeeld door de gemeenteraad.

Conclusie: de zienswijze geeft geen aanleiding tot aanpassing van het bestemmingsplan.

Zienswijze 4

Reclamant heeft tijdig een zienswijze op het ontwerpbestemmingsplan ingediend. In de onderstaande volgt een samenvatting van de zienswijze van reclamant. Aan de hand van die samenvatting worden de reacties en bezwaren uit de zienswijze beantwoord.

	Samenvatting zienswijze:	**Beantwoording**
4.1	*Inleiding*	
4.1.1	Allereerst wil reclamant aangeven geen enkel bezwaar te hebben tegen natuurbegraafplaatsen op zich: begraven in de natuur is een mooie en natuurlijke manier om een overledene terug te geven aan de aarde. Wel maakt reclamant zich zorgen over de grootschaligheid van de geplande natuurbegraafplaats en de inrichting waarvoor is gekozen in combinatie met de plek. Reclamant vindt dat de vestiging van een dergelijke natuurbegraafplaats de draagkracht van dit kwetsbare en betrekkelijk kleine bosgebied ver te boven gaat. Dit wordt in deze zienswijze nader toegelicht.	De opmerkingen van reclamant worden voor kennisgeving aangenomen.
4.2	*Natuurbegraafplaats*	

4.2.1	Reclamant schrijft dat het een landgoed betreft dat onder de Natuurschoonwet gerangschikt is en dat er een lang wandelpad doorheen loopt dat is opengesteld voor publiek. De Natuurschoonwet regelt onder andere dat wandelaars dit pad niet mogen verlaten en hun hond aan de lijn moeten houden. Dat betekent dat er vele delen van het landgoed zijn waar zelden mensen komen en waar de lokale fauna rust heeft. Er is een mooi evenwicht tussen recreatief gebruik en bescherming van de aanwezige fauna.	Bij de Natuurschoonwet gaat het niet zozeer om de bescherming van natuurwaarden, maar om de fiscale voordelen (zie ook de beantwoording van zienswijze 4.2.5). In de gedragsregels van de Natuurschoonwet is bepaald dat de landgoedeigenaar aanvullende gedragsregels voor bezoekers mag hanteren. De bescherming en het evenwicht tussen het gebruik van de natuurbegraafplaats en de bescherming van aanwezige fauna wordt geborgd door het Inrichtings- en beheerplan (Regels bijlage 1) en de ecologische werkprotocollen (Toelichting bijlage 6 en 7). Zie ook de beantwoording van zienswijze 1.2.1.
4.2.2	Reclamant gaat uit van minimaal 250x40= 10000 graven, maar meer kan ook. Qua dichtheid zou dit in de buurt komen van de bezetting van de Oosterbegraafplaats in Enschede (12 hectare, 10.726 graven). Reclamant stelt dat een natuurgraf ongeveer €3.000-4.000 kost en voor 10.000 graven zou dat 30 tot 40 miljoen opleveren. Gezien de jaarlijkse prognose van 250-300 graven zorgt dit voor een jaarlijkse omzet van minimaal €750.000. In dit mooie deel van Enschede en binnen de ecologische verbindingszone gaan het behoud en versterking van natuurwaarden echter boven het maken van zoveel mogelijk winst.	Anders dan reclamant stelt is het totaal aantal graven gemaximaliseerd (Regels, artikel 4.4.1c). De natuur is echter leidend en bepaalt hoeveel graven er daadwerkelijk gerealiseerd kunnen worden met een maximum van 10% van het oppervlak met functieaanduiding ‘begraafplaats’. De gemeenteraad is van mening dat het planvoornemen inzet op behoud en versterking van natuurwaarden en past bij de doelstellingen zoals deze zijn opgenomen onder bestemming natuur (Regels, artikel 4.1) Dit blijkt ook uit de natuurtoets(Toelichting bijlage 4, p. 46). Met de inkomsten uit natuurbegraven kan de duurzame lange termijn instandhouding van het landgoed en het beheer mogelijk gemaakt worden. Dit past in de ambitie om de groene gordel van beekdalen en landgoederen tussen Enschede en Hengelo te behouden. Reclamant maakt niet duidelijk waaruit zou blijken dat het initiatief het maken van zoveel winst beoogt. De genoemde bedragen worden ter kennisgeving aangenomen.
4.2.3	Reclamant stelt dat de vestiging van een natuurbegraafplaats op deze schaal neerkomt op de	Voor natuurbegraafplaats Christinalust is een specifiek Inrichtings- en beheerplan (Regels, bijlage 1) geschreven, dat

	omvorming van een betrekkelijk klein, dicht en stil bosgebied, tot een open parklandschap met een dicht netwerk van wandelpaden, zoals inzichtelijk is gemaakt op de padenkaart in het inrichtingsplan. Bezoekers kunnen dan in vrijwel alle hoeken van het terrein komen en ook vrijelijk tussen de paden lopen. Deze begraafplaats zal, behalve door groepen begrafenisbezoekers, worden bezocht door nabestaanden en kennissen die het graf van een dierbare willen bezoeken en daarnaast door 'gewone' wandelaars. Het dus om grote aantallen bezoekers die bijna in elke hoek van het terrein mogen komen met als gevolg dat er geen rustige plek overblijft voor de aanwezige fauna, zoals reeën en kleinere zoogdieren. En dat midden in het Natuurnetwerk Nederland (NNN).	gebaseerd is op aanwezige (potentiële) natuurwaarden en het behoud ervan. Waar natuur voorop staat en het landschap in rust beleefd kan worden. Het Inrichtingsplan maakt naar de mening van de gemeenteraad geen parklandschap mogelijk met een dicht padennetwerk. Onder bestemming natuur is extensieve dagrecreatie toegestaan (Regels, artikel 4.1.1 d.) Hierbij kan onder andere gedacht worden aan wandelen en fietsen. Natuurbegraven is een extensieve activiteit. Het aantal mensen per tijdseenheid of oppervlakte eenheid is beperkt (zie ook de beantwoording van zienswijze 1.4.7) Uit de natuurtoets blijkt dat de bijzondere natuurwaarden niet worden aangetast. Dit wordt verder ondersteund uit de praktijk waar bestaande natuurbegraafplaatsen laten zien dat natuurontwikkeling en natuurbegraven samen gaan. Op beantwoording van Kamervragen door minister Blok wordt aangegeven dat; *natuurbegraafplaatsen gebieden zijn die relatief rustig zijn en waar flora en fauna redelijk ongestoord tot ontwikkeling kan komen. Een ander aspect van de versterking tussen natuurbegraven en natuurbescherming is de waardering die mensen hebben voor de natuur. Mensen die kiezen voor een natuurbegraafplaats zullen in de regel ook bij leven betrokken zijn bij de natuur.*[1] De aanleg van enkele extra paden levert naar de mening van de gemeenteraad een positieve bijdrage aan de beleving van het landgoed. De ervaring leert dat bezoekers niet vrijelijk tussen de paden lopen zoals reclamant stelt. Het planvoornemen is daarnaast uitgebreid getoetst. Uit de natuurtoets (Toelichting bijlage 4, p. 46) blijkt dat er geen negatieve effecten op wezenlijke waarden en kenmerken van de NNN zijn. Het planvoornemen draagt juist bij aan een versterking van die waarden en kenmerken.

1 Beantwoording Kamervragen met kenmerk 2016Z14568 ingezonden op 8 juli 2016

4.2.4	Reclamant geeft verder aan dat het landgoed door de vestiging van een natuurbegraafplaats zijn functies in het Natuurnetwerk Nederland niet meer kan waarmaken: het met elkaar verbinden van belangrijke natuurgebieden. Door de omvorming van het landgoed Christinalust naar een open landschap zonder dekking en door de dagelijkse aanwezigheid van mensen op het terrein wordt Christinalust een barrière midden in de ecologische verbindingszone. De nu op het terrein aanwezige reeën en kleinere zoogdieren die hier overdag rusten en behoefte hebben aan stilte zullen verdreven worden naar andere gebieden en zien hun areaal nog verder afnemen.	Anders dan reclamant stelt is juist gekeken naar de verbinding met de omgeving. De natuurontwikkeling op het landgoed sluit aan bij andere natuurontwikkelingsinitiatieven in de regio, zoals het natuurbeheer rondom het Zwarte Ven, de realisatie van het ecoduct over de A35 en in algemene zin bij een waardevolle invulling van het NNN (Regels, bijlage 1, Inrichtings- en beheerplan p. 11). Alle natuurgronden binnen het plangebied worden zo ingericht en beheerd dat ze aansluiten bij de natuurambitie van de provincie. Juist door de omvorming van het gebied zal de biodiversiteit toenemen en het gebied aantrekkelijk worden voor flora en fauna en een positieve bijdrage leveren als verbindingszone in het NNN. De omvorming van het bos naar een meer open landschap met meer loofbomen is niet alleen voordelig voor sommige planten en diersoorten, maar ook voor zoogdieren. De ree leeft in bosgebied, maar is niet gebonden aan een specifieke bossoort. De zoogdiervereniging geeft als leefgebied aan: “Het ree leeft in bosachtige streken met open plekken en aangrenzende velden, maar ook in heidevelden, rietvelden, duinen en akkerbouwgebieden. (http://www.zoogdiervereniging.nl/het-ree-capreolus-capreolus). Er blijft voldoende ruimte over waar het ree kan schuilen en rust kan vinden. Daarnaast wil de raad benadrukken dat het gebied enkel tussen zonsopgang en zonderondergang toegankelijk is. Christinalust maakt daarnaast deel uit van een veel groter gebied met een kleinschalige landschapsstructuur met een afwisseling van akker/weilanden, bossen, heideveldjes houtwallen, beekdalen, schraallandjes, poelen, etc. Het beleid is er op gericht dit te onderhouden, verder te ontwikkelen en nieuwe ontwikkelingen hierop op goede wijze aan te laten sluiten. Ontwikkeling van schraallandjes wordt specifiek aangegeven als gewenste

		ontwikkeling. Er wordt gestreefd naar een economische en ecologische duurzame basis om dit te realiseren (zie ook Natuurbeheerplan Overijssel 2018). De ontwikkeling van de natuurbegraafplaats sluit hier goed op aan en is daar zeker niet mee in tegenspraak. Het overgrote deel van Christinalust blijft bos (Regels, bijlage 1, Inrichtings- en beheerplan p. 14). Het blijft een besloten kleinschalig landschap met een grote afwisseling van bossen, beplantingsstroken, heideveldjes en schraallandjes. Ook het leefgebied voor amfibieën wordt vergoot door de aanleg van drie amfibieënpoelen en wordt er gezorgd voor een verbinding in de richting van het ecoduct. Dit is ook een maatregel die getroffen worden ten behoeve van de kwaliteitsverbetering van de aanwezige natuurwaarden in het kader van de realisatie van de natuurbegraafplaats. Zoals eerder in deze zienswijzennota aangeven is natuurbegraven een extensieve activiteit. Daarnaast wordt juist ecologische verbindingen gezocht met de omgeving wat ten goede komt aan de flora en fauna. Dat Landgoed Christinalust door het planvoornemen haar functie als verbinding tussen natuurgebieden niet meer kan waarmaken is onjuist.
4.2.5	Reclamant vraagt zich af of de vestiging van een begraafplaats niet strijdig is met de instandhoudingseisen van de Natuurschoonwet. Als dat zou blijken zal het landgoed onttrokken worden aan de natuurschoonwet en dat heeft tot gevolg dat de, onder de Natuurschoonwet geldende regels, komen te vervallen. En dat is zeer ongewenst. Daarmee vervalt namelijk ook de bescherming van de natuurwaarden die de Natuurschoonwet biedt.	Bij de Natuurschoonwet gaat het niet zozeer om de bescherming van natuurwaarden maar om fiscale voordelen (o.a. de onroerende-zaakbelasting, de inkomstenbelasting en de vennootschapsbelasting, het successierecht, het schenkingsrecht, het recht van overgang en de overdrachtsbelasting) om een landgoed in stand te kunnen houden. De natuurwaarden worden beschermd middels het bestemmingsplan de provinciale verordening en de wet Natuurbescherming. Dat door het planvoornemen de bescherming van de natuurwaarden komen te vervallen indien het niet meer voldoet aan de instandhoudingseisen van de

		Natuurschoonwet is onjuist. Door de bestemming te wijzigen van bos naar natuur wordt deze juist versterkt.
4.3	*Het ontvangstgebouw*	
4.3.1	Reclamant geeft aan dat in het planvoornemen nergens is aangegeven hoeveel m2 gesloopt zal worden voor het realiseren van de ceremonieruimte (i.h.k.v. de rood voor rood regeling) Volgens Reclamant is de bouw van een gebouw met deze omvang in het NNN strijdig met de regels van de Omgevingsverordening van de provincie. De gemeenteraad heeft de mogelijkheid hiervan af te wijken als er sprake is van een dwingende reden van algemeen belang, van een saldobenadering of bij relatief kleine ontwikkelingen. De gemeente onderbouwt deze ingreep met de saldobenadering: de voordelen van de ingreep moeten ruimschoots opwegen tegen de nadelen ervan. Zoals hieronder uiteengezet, valt het saldo in dit geval echter negatief uit en daarmee voldoet de vergunning voor een dergelijk groot gebouw niet aan de Omgevingsverordening.	Zie voor de beantwoording van de zienswijze ook de beantwoording zienswijze 1.3.4 en 2.1.1 van deze zienswijzennota. Voor het planvoornemen zijn de slooprechten aangekocht van een voormalig kassencomplex van 5.600 m2 (Veldbeekweg 85 Enschede) de totale versteende oppervlakte van het buitengebied in Enschede neemt dus aanzienlijk af. Het bovenstaande zal worden toegevoegd aan de Toelichting van het bestemmingsplan ter verduidelijking van de toegepaste werkwijze in het kader van de Gids Buitenkans. De natuurtoets (Toelichting, bijlage 4, p. 46) concludeert dat er geen negatieve effecten op de wezenlijke waarden en kenmerken van het NNN zijn. Het toevoegen van 30.580 m2 aan de noordwestzijde van plangebied aan het NNN weegt ruim op tegen oppervlakte beslag van nieuwe bebouwing en parkeergelegenheid (3.200 m2). Er is daarom geen sprake van noodzakelijke compensatie van effecten. Deze conclusie wordt gesteund door de Onderbouwing saldobenadering natuurbegraafplaats Christinalust uit 2016 (Toelichting, bijlage 5). De gemeenteraad kan op basis van de saldobenadering afwijken van de omgevingsverordening (artikel 2.7.4, derde lid, van de Omgevingsverordening). Dat het saldo zoals Reclamant stelt negatief zou zijn is onjuist. De gemeenteraad wil Reclamant er verder op wijzen dat het gebouw na de laatste natuurbegrafenis afgebroken dient te worden en dat de bestemming ‘Maatschappelijk’ wordt omgezet naar natuur. Dit is middels een anterieure overeenkomst vastgelegd.

4.3.2	Het hoofdgebouw genereert veel publiek. Gezien de grote aantallen geprognotiseerde begrafenissen per jaar zullen er gemiddeld elke week zo'n 5 begrafenissen plaatsvinden, waarbij grote groepen mensen het bos intrekken. De gebruiksregels staan bovendien toe dat het gebouw ook benut mag worden voor andere doeleinden, zoals het houden van conferenties, wat nog meer publiek zal aantrekken. Zo'n publieksfuncties past niet midden in een natuurgebied.	Het gebouw wordt ten behoeve van de natuurbegraafplaats gerealiseerd. De publiekfunctie zoals reclamant voorstelt is niet mogelijk. Het houden van conferenties is enkel mogelijk bij de bestemming "Horeca". In het onderhavige bestemmingsplan is geen bestemming "Horeca" opgenomen en derhalve zijn er geen conferenties mogelijk. Er is enkel niet zelfstandige horeca mogelijk, zoals het schenken van koffie en thee voor de bezoekers van een ceremonie rond een natuurbegrafenis. Het houden van conferenties zal als een gebruiksverbod in de Regels van het bestemmingsplan worden opgenomen. Verder wordt verwezen naar de beantwoording van de zienswijze 4.3.1.
4.3.3	De noodzaak van een apart eigen gebouw met parkeergelegenheid is overigens afwezig, omdat zich in de directe omgeving voldoende goede alternatieven bevinden in de vorm van zalen en restaurants.	Anders dan reclamant stelt zijn er geen alternatieve gebouwen op het landgoed voor informatiegesprekken en of ceremonies. Ook bij een dergelijke functie m.b.t. het afscheid nemen en begraven van mensen staat natuurbeleving voorop en dient dus in een daarvoor toepasselijke omgeving gehouden te worden.
4.4	*Het zwarte ven*	
4.4.1	Reclamant geeft aan dat Christinalust direct grenst aan het meest kwetsbare natuurgebied van Twekkelo, het Zwarte Ven, behorend bij Landgoed Het Stroot. Het is afgesloten voor publiek ter bescherming van de zeldzame planten en reptielen die hier voorkomen. Het ven heeft de laatste 25 jaar veel last gehad van verdroging door de verlaagde grondwaterspiegel. Reclamant geeft aan dat in verband met de plannen voor de begraafplaats is ecologisch en hydrologisch onderzoek gedaan, maar dat beperkte zich grotendeels tot Christinalust. Er is geen onderzoek verricht naar eventuele nadelige effecten van de begraafplaats op het omringende	Naar aanleiding van de zienswijze van reclamant heeft er aanvullend onderzoek plaatsgevonden. Het geohydrologisch adviesbureau Landslide heeft een aanvullende notitie opgesteld om aan te geven of het planvoornemen gevolgen heeft voor grond- en oppervlaktewaterpeilen buiten het ontwikkelgebied waarbij specifiek gekeken is naar het aangrenzende natuurgebied "Het Zwarte Ven". Deze aanvullende notitie is in het bestemmingsplan bij de Toelichting als bijlage 10 toegevoegd. Uit de aanvullende notitie kan de volgende conclusie getrokken worden; Op basis van het gesommeerde effect van het gehele maatregelenpakket en de toch al zeer geringe reikwijdte daarvan, is het zeer onwaarschijnlijk dat zich hydrologische effecten voordoen die reiken tot buiten de begrenzing van ontwikkellocatie Natuurbegraafplaats

	gebied. Het Zwarte Ven wordt in het onderzoeksrapport slechts terloops genoemd. Er is bijvoorbeeld niet gekeken naar de mogelijke hydrologische gevolgen van het ophogen van diverse plekken in de omgeving en het vergroten van de vijver op Christinalust voor dit aangrenzende heidegebied. Het is mogelijk dat de gevolgen gering of nihil zijn, maar dat valt niet vast te stellen voordat er degelijk onderzoek naar is gedaan.	Christinalust. Om die reden is er ook geen directe aanleiding om, buiten de reeds bestaande monitoringsmeetpunten, aanvullende monitoring op te starten. De hydrologische situatie ter plaatse van “Het Zwarte Ven” wordt met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid niet merkbaar beïnvloed voor de voorgenomen ontwikkelingen op Landgoed Christinalust.
4.5	*Strijdig met provinciale Omgevingsvisie*	
4.5.1	Volgens Reclamant bevat de Toelichting bij het plan een foutieve interpretatie van de Omgevingsvisie van de Provincie Overijssel. In de Toelichting staat aangegeven: dat ontwikkeling van nieuwe economische dragers plaats dient te vinden buiten de NNN die zijn aangewezen voor kwaliteitsimpuls groene omgeving. Met uitzondering van de 3 ha NNN behoort landgoed Christinalust in zijn geheel tot het NNN. Alleen die laatste gronden komen volgens reclamant in aanmerking voor de ontwikkeling van een Natuurbegraafplaats. Voor zover de ontwikkeling plaatsvindt binnen het NNN zijn de plannen derhalve in strijd met de provinciale Omgevingsvisie.	In de provinciale Omgevingsvisie is het provinciaal ruimtelijk beleid op hoofdlijnen verwoord. De kwaliteitsimpuls Groene Omgeving gaat vooral om behoud en versterking van kwaliteit van het landschap, het realiseren van een samenhangend netwerk van gebieden met natuur- en waterkwaliteit, ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw, het toerisme en andere economische dragers, realisatie van waterkwaliteitsdoelen, het duurzame beheer van drinkwatervoorraden en het opwekken van hernieuwbare energie. In eerste instantie zijn nieuwe economische dragers buiten het NNN toegestaan en binnen het NNN onder bepaalde voorwaarden. Verder staat in de Omgevingsvisie van de provincie Overijssel aangegeven dat “groene” functies prioriteit hebben in de Groene Omgeving. Ontwikkelingen die hier niet primair in thuis horen, zoals woningbouw, worden alleen toegestaan als zij een meerwaarde opleveren voor de kwaliteit van het landschap, cultuurhistorie, water- en natuurdoelen. De Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving geldt voor gronden in het buitengebied waar ook landgoed Christinalust onderdeel vanuit maakt. In de provinciale verordening is de omgevingsvisie vertaald in regels. Drie hectare van het plangebied valt onder het ontwikkelingsperspectief Ondernemen

		met Natuur en Water. Deze 3 hectare hebben een agrarische bestemming en worden in het planvoornemen omgevormd naar natuur. Voor deze gronden is artikel 2.1.6 Kwaliteitsimpuls Groene omgeving van toepassing uit de provinciale verordening. In paragraaf 2.2.4 van de Toelichting is het planvoornemen aan dit kader getoetst. De rest van de gronden zijn gelegen binnen de NNN. Artikel 2.7.3 beschermingsregime van de provinciale verordening is daar van toepassing. Op deze gronden zijn enkel bestemmingen toegestaan die gericht zijn op het behoud, herstel of de duurzame ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van deze gebieden. Het planvoornemen is in de Toelichting paragraaf 2.2.3 aan dit artikel getoetst. Hieruit blijkt dat het planvoornemen voldoet aan de eisen die provincie stelt. Voor het mogen realiseren van het gebouw en parkeren wordt gebruik gemaakt van artikel 2.7.4 derde lid Saldobenadering. Op basis van dit artikel is de gemeenteraad bevoegd af te wijken van het beschermingsregime. Anders dat Reclamant stelt zijn ontwikkelingen die gericht zijn op het behoud, herstel of de duurzame ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied gelegen in het NNN niet in strijd met de provinciale verordening. In de natuurtoets (Toelichting bijlage 4) wordt vastgesteld dat het planvoornemen geen negatief effect heeft op de wezenlijke waarden en kenmerken van het NNN. Het planvoornemen draagt, zo blijkt uit de natuurtoets, juist bij aan een versterking van die waarden en kenmerken. Het planvoornemen is niet in strijd met de provinciale verordening zoals Reclamant stelt.
4.6	*De meerwaarde voor het algemeen belang*	
4.6.1	Reclamant stelt dat de Gids Buitenkans voorschrijft dat nieuwe plannen in het buitengebied getoetst dienen te worden aan de	Zie voor beantwoording van deze zienswijze. de beantwoording van zienswijzen met nummers 1.4.5, 2.3.7 en van deze nota.

	vraag: staan de publieke voordelen in een goede verhouding tot de private voordelen van het plan? Reclamant vindt de private voordelen (financieel) zeer groot (zie punt 1 van deze zienswijze). Daarentegen zijn de publieke voordelen gering. De eigenaar vormt 3 ha landbouwgrond om tot natuur en voorziet die van enkele kikkerpoelen. De eigenaar wil grote delen van het productiebos omzetten naar een meer gemengd loofbos. Dit beschouwt reclamant niet als een bijzondere verdienste aangezien deze omvorming moeiteloos kan worden bekostigd uit de verkoop van het gekapte waardevolle naaldhout. De omvorming van het bos naar een meer open landschap is voordelig voor sommige planten en diersoorten, maar voor met name zoogdieren nadelig. De aanleg van een dicht padenpatroon over alle delen van het terrein tast duidelijk de natuurwaarden aan. Het ontvangstgebouw dat is gepland aan de rand van de vijver, maakt niet alleen een inbreuk op het landschap, maar zorgt ook voor verstoring van het omliggende gebied en betekent zeker geen verbetering voor de aanwezige natuur, zoals dat ook erkend wordt in de Toelichting van het bestemmingsplan. Uiteindelijk leveren de plannen heel weinig voordelen op voor het algemeen belang en is het saldo eerder negatief. Alles bij elkaar is het evenwicht tussen algemeen belang en het privébelang bij de plannen voor Christinalust volledig zoek. De plannen voldoen daarmee niet aan de eisen van de Gids Buitenkans.	Naar mening van de gemeenteraad, slaat de balans na zorgvuldige weging van het belang van initiatiefnemer en het algemene belang in voldoende mate door naar het algemene belang. Bovendien zijn de aspecten openbaarheid van het landgoed, het recreatieve medegebruik, het investeren in cultuurhistorische aspecten op het landgoed en het behoud van de groene zone van beekdalen en landgoederen tussen Enschede en Hengelo meegewogen in het kader van het algemeen belang. Hiermee voldoet dit initiatief aan de uitgangspunten van de Gids “Buitenkans”.
4.7	*Conclusie*	
4.7.1	In een aaneengesloten areaal van duizenden hectares natuurgebied zoals op de Veluwe kan een	Uit de natuurtoets (Toelichting, bijlage 4, p.46) blijkt dat door het voornemen de natuurwaarde zal toenemen. Reclamant

	natuurbegraafplaats met 10.000 graven geen kwaad. Maar in de smalle en kwatsbare ecologische verbindingszone in Twekkelo hoort zo'n grootschalige begraafplaats niet thuis. Het gaat de draagkracht van dit kleine natuurgebied ver te boven. Een echte natuurbegraafplaats zou natuurvriendelijk en dus kleinschaliger moeten zijn en zich moeten beperken in oppervlakte en het aantal graven. Reclamant denkt aan een begraafplaats met maximaal 800 graven op één afzonderlijk deel van Christinalust, bijvoorbeeld rond de werkschuur en vlakbij de openbare zandweg (Zwarte Vennenweg). Langs die weg kan men ruimschoots parkeren zodat er ook geen parkeerplaats in het bos hoeft te worden aangelegd. Een groot ontvangstgebouw kan sowieso achterwege blijven. Bij een begraafplaats aan de rand van Christinalust zijn er ook geen paden over vrijwel alle delen van het terrein nodig, zodat verstoring door bezoekers minimaal is en Christinalust zijn rol als ecologische verbindingszone kan blijven spelen. Een dergelijke begraafplaats zou voor reclamant wel acceptabel zijn. Reclamant ziet zijn zienswijze dan ook als een startpunt voor een discussie om te komen tot een beter plan.	geeft niet aan waarom de conclusies uit de natuurtoets niet zouden kloppen. De bewering van reclamant dat het planvoornemen de draagkracht van het natuurgebied te boven gaat wordt niet onderbouwd. De provincie Overijssel, die de NNN gebieden aanwijst en de regelgever met betrekking tot de natuurwaarden van het NNN, is akkoord met de beoogde plannen en de verdere activiteiten (aanleg en gebruik) van het gebied. Het totale areaal aan NNN zal uitgebreid worden en de kwaliteit zal worden vergroot. Er kan geconcludeerd worden dat in de toekomst een grote winst op het gebied van kwaliteit van de natuur en de beleving ervan behaald kan worden. Naar aanleiding van de zienswijze heeft er een gesprek plaatsgevonden tussen initiatiefnemer en reclamant. Dit heeft niet geleid tot aanpassingen van het plan.

Conclusie: de zienswijze geeft aanleiding tot aanpassing van het bestemmingsplan. In de Toelichting zal een verdere uiteenzetting worden opgenomen van de toepassing van de Gids Buitenkans. Er is nader onderzoek gedaan naar de consequenties van de beoogde ontwikkeling van een natuurbegraafplaats voor de nabijgelegen Zwarte Ven. Dit onderzoek zal als bijlage bij de Toelichting van het bestemmingsplan gevoegd worden.

Voor een overzicht van wijzigingen die hebben plaatsgevonden in het bestemmingsplan Buitengebied Noordwest-Christinalust wordt verwezen naar de 'Nota van wijzigingen'.

Bureau Takkenkamp BV
Bergweg 475
7524 CV Enschede
Tel. (053) 433 26 98
Fax (053) 433 30 47
E-mail: bureau@takkenkamp.nl

Takkenkamp
BEHEER EN INRICHTING LANDELIJK GEBIED

Aan de gemeenteraad van Enschede

Uitsluitend per email

Inzake : Zienswijze landgoed Het Stroot op Natuurbegraafplaats Christinalust

Enschede, 23 november 2018.

Geachte Raadsleden,

Binnenkort besluit u het Bestemmingsplan Buitengebied Noordwest-Christinalust al dan niet vast te stellen.

Namens de eigenaren van landgoed Het Stroot, het aangrenzende landgoed, wil ik graag hun zienswijze tegen de voorgestelde natuurbegraafplaats verduidelijken. Zij hebben geen bezwaren tegen een natuurbegraafplaats op zich; begraven in de natuur is een mooie en natuurlijke manier om een overledene terug te geven aan de aarde. Wel maken zij zich grote zorgen over de grootschaligheid van de geplande natuurbegraafplaats en de inrichting waarvoor gekozen is, in combinatie met de bebouwing. Zij vinden dat deze ontwikkeling de draagkracht van dit kwetsbare en betrekkelijk kleine bosgebied ver te boven gaat.

Verstoring fauna

Momenteel bestaat er op Christinalust een mooi evenwicht tussen recreatief gebruik en bescherming van de aanwezige fauna. Er is één lang pad van west naar oost waar wandelaars gebruik van kunnen maken. Dat betekent dat er vele delen zijn van Christinalust waar zelden mensen komen en waar de lokale fauna rust heeft. Zoals het Inrichtings- en beheersplan laat zien, wordt dit kleine, stille en dichte bosgebied echter omgevormd tot een open parklandschap met een dicht netwerk aan wandelpaden. Bezoekers wordt ook toegestaan om buiten de paden te lopen, bijvoorbeeld om een graf te bezoeken. Het terrein zal naast de gewone wandelaars ook grote groepen begrafenisbezoekers en nabestaanden trekken die het graf van een dierbare willen bezoeken.

Het gaat dus om grote aantallen bezoekers die straks in bijna elke uithoek van het terrein mogen komen, met als gevolg dat er dagelijks onrust, geluid en beweging in het bos zal zijn en dat er geen rustige plek overblijft voor reeën en kleinere zoogdieren. Recent Zwitsers onderzoek heeft duidelijk aangetoond hoe zeer vogels en zoogdieren te lijden hebben onder een te hoge recreatiedruk: (https://www.nrc.nl/nieuws/2018/11/13/boswandelaars-zijn-echte-vogelverschrikkers-a2755019) . De natuuronderzoeken die, in opdracht van de initiatiefnemer, voor het plan Christinalust zijn opgesteld belichten alleen de positieve effecten van de omvorming naar een parklandschap. Er zijn inderdaad soorten planten en dieren die daarvan profiteren. Aan de nadelen voor andere soorten, met name als gevolg van verstoring, gaan de natuurstudies echter geheel voorbij.

Ecoduct Rijksweg 35

Christinalust is onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland, een systeem van beschermde ecozones die grotere natuurgebieden met elkaar moet verbinden. Momenteel vormt de Rijksweg 35 nog een onneembare barrière, maar in 2019 zal een ecoduct worden gebouwd dat deze barrière opheft. Zoogdieren en andere soorten kunnen dan van de Boekelose kant migreren naar Twekkelo. Overal op deze route zijn gesloten dichte bosgebieden waar dieren overdag kunnen schuilen. Door de omvorming van Christinalust naar een open landschap zonder dekking en door de dagelijkse aanwezigheid van veel mensen overal in het terrein, wordt Christinalust een barrière midden in de ecologische verbindingszone. Ter illustratie is als bijlage een kaart toegevoegd. Naar de samenhang tussen ingrepen in Christinalust en de effecten op de ecologische verbindingszone is in de gemaakte natuurstudies niet gekeken.

Groot ontvangstgebouw

Volgens het bestemmingsplan mag er midden op het terrein een ontvangstgebouw van zeer forse afmetingen worden neergezet: meer dan 2.750 m3 (5 x 550 m2). Normaal mag er alleen bij uitzondering soms in het buitengebied bebouwing worden toegevoegd, onder strenge voorwaarden zoals clustering met bestaande bebouwing of ter vervanging van al bestaande ontsierende bebouwing. Nieuwbouw in een ongerept natuurgebied, in het Natuurnetwerk Nederland, is nog nooit vertoond in Enschede en ook strijdig met de regels van de Omgevingsvergunning. De verzekering dat het gebouw na het delven van het laatste graf (na 30-40 jaar) weer zal worden afgebroken, kan moeilijk serieus genomen worden. Dat is wettelijk niet afdwingbaar. Het zal tegen die tijd gewoon een andere bestemming krijgen. Bovendien is de noodzaak van een ontvangstgebouw helemaal niet aangetoond. Andere begraafplaatsen zoals in Usselo hebben geen ceremonieruimte. Voor ceremonie of nazit worden sowieso meestal kerken en horecagelegenheden gebruikt.

Balans

Het uitbaten van een natuurbegraafplaats met eindelijk ongeveer 10.000 graven is een miljoenen business. De plannen leveren ook nog een groot gebouw in het bos op dat in de verdere toekomst voor andere doeleinden kan worden gebruikt (hotel, conferentieoord?).

Doorgaans wordt er op landgoederen gezocht naar nieuwe economische dragers die zorgen voor de noodzakelijke middelen om aanwezige natuur-, cultuur- en recreatieve waarden te kunnen bekostigen. Bij voorliggend plan wordt het gehele landgoed omgevormd naar een lucratieve bestemming , waarmee het landgoed feitelijk ophoudt te bestaan. Het is ook niet voor niets dat de provincie Overijssel en de belastingdienst geconstateerd hebben dat dergelijke ontwikkelingen niet verenigbaar zijn met de Natuurschoonwetstatus. Dit landgoed zal na realisatie dan ook niet langer als NSW-landgoed gerangschikt kunnen blijven.

De publieke voordelen van de plannen zijn echter maar zeer mager. De eigenaar vormt 3 ha weiland om in natuur. Verder wordt een deel van het productiebos omgezet in loofbos. De kosten van het laatste kunnen echter moeiteloos betaald worden uit de opbrengst van het zaaghout. De gevolgen van de omvorming naar een open parklandschap zijn echter negatief voor de natuurwaarden omdat daarmee de huidige rustgebieden voor de fauna verdwijnen. Daarmee slaat het saldo om naar negatief. Het evenwicht tussen algemeen belang en privé belang is bij de plannen voor Christinalust dus volledig zoek.

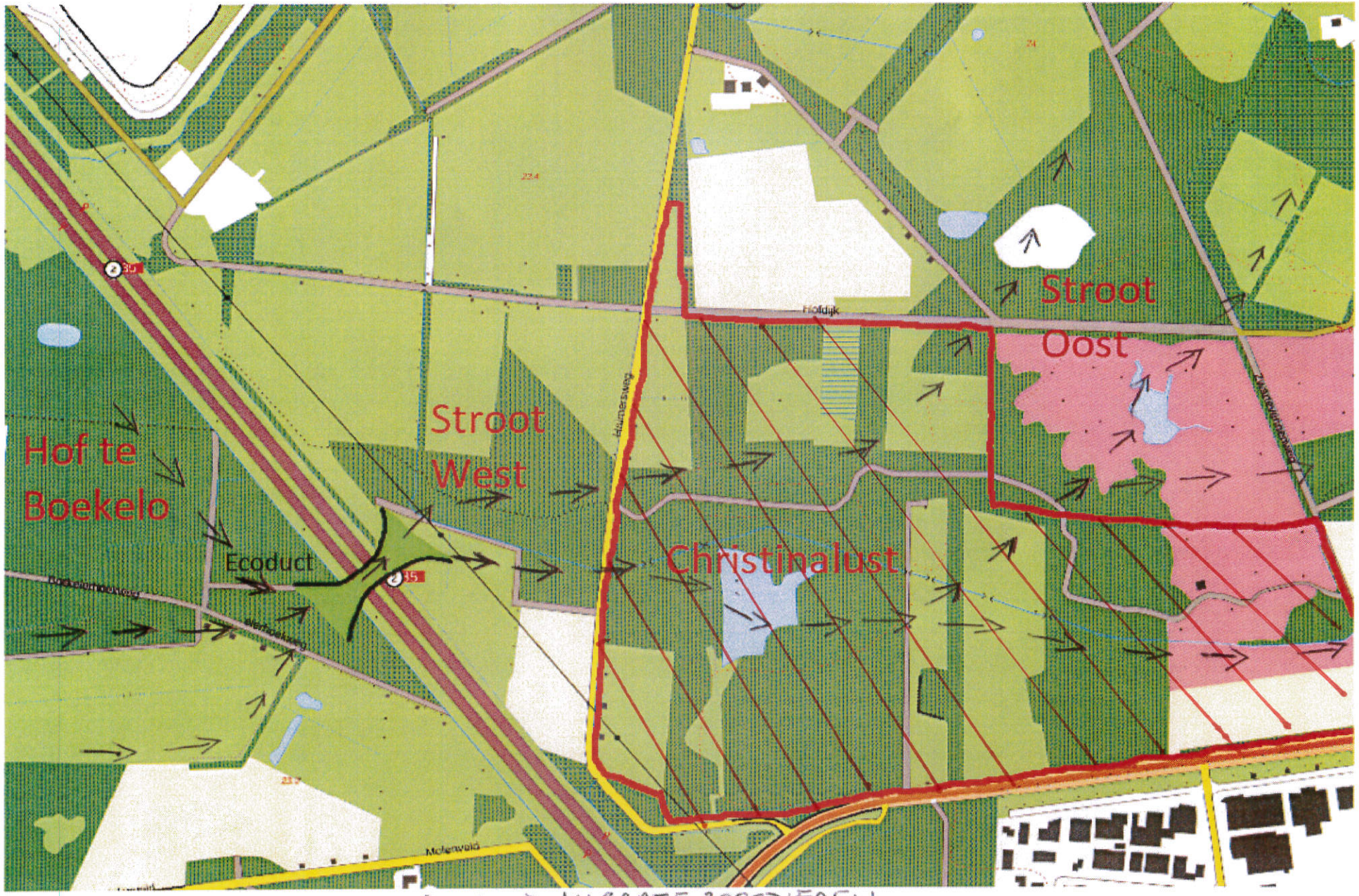
Kleinschaliger plan

Om bovenstaande redenen doe ik een dringend beroep op u om het huidige plan niet goed te keuren. Een kleinschaliger plan, waarbij één afgezonderd gedeelte van het terrein wordt ingericht voor een beperkter aantal (1.000) graven rond de bestaande werkschuur en nabij de openbare zandweg (Zwarte Vennenweg) zou op deze plek wel kunnen passen. Daarmee blijft de rust in de rest van het terrein gewaarborgd. Het huidige plan is ingericht op winstmaximalisatie en niet op maximalisatie van de natuurwaarden.

Tot het geven van een nadere toelichting zijn we vanzelfsprekend graag bereid.

Met vriendelijke groet,
namens landgoed Het Stroot,

T. Schoolkate, rentmeester

Hof te
Boekelo
Stroot
West
Ecoduct
Christinalust
Stroot
Oost
Molenweg
→ → → MIGRATIE ZOOGDIEREN

Gemeente Enschede

Voorstel Gemeenteraad C

Onderwerp	Vaststellen van Visie Dienstverlening "Enschede zorgt dat het klikt".		
Portefeuillehouder	Eelco Eerenberg agendaletter (C)		
Organisatieonderdeel	*DV*	Aangeboden aan Raad	23 november 2018
Stuknummer (invulling door Griffie)		Corsanummer	1800095679

Wij stellen u voor te besluiten om:

1. De visie op dienstverlening “Enschede zorgt dat het klikt” vast te stellen.

Inleiding
De rol van de overheid verandert. Denk aan digitalisering, vergrijzing, participatie, bezuinigingen en hogere verwachtingen van inwoners. Inwoners, ondernemers en instellingen worden uitgedaagd om eigen initiatieven te ontplooien. Het is niet langer alleen de overheid die alles bepaalt, maar juist een ondersteunende rol heeft richting de samenleving.

Digitale Agenda 2020, Dienstverlening 2025, Samen Organiseren van de VNG op “common ground”, de e-IDAS verordening en de wet Digitale Overheid. Zo maar een paar opdrachten op het gebied van digitale dienstverlening. Die moeten “gewoon” op orde zijn. En dienstverlening innoveert en zet bijvoorbeeld de burger zelf aan het roer met regie op zijn eigen gegevens. En daarbij moeten we niet alleen voldoen aan wensen van de gebruikers, maar ook aan privacy- en beveiligingseisen.

We worden ons bewuster van alle veranderingen en de impact die dit heeft op de manier waarop we ons werk doen. En passen onze dienstverlening hierop aan. Goede dienstverlening draagt bij aan herstel van vertrouwen in de overheid.

Al deze ontwikkelingen maken dat het goed is onze visie op dienstverlening (voorheen Klik, Bel, Kom) te herijken en te verbreden om daarmee klaar te zijn voor de toekomst en in te spelen op de veranderende samenleving. Deze visie komt voort uit de concernopdracht Dienstverlening.

Publieksvriendelijke samenvatting
Alle maatschappelijke, landelijke en digitale ontwikkelingen maken dat het goed is onze visie op dienstverlening opnieuw te bekijken en weer passend te maken voor de toekomst.

Deze dienstverleningsvisie van de gemeente “Enschede zorgt dat het klikt” omschrijft waar we van uitgaan bij het leveren van onze dienstverlening. En het gaat over de manier waarop wij in contact komen met onze inwoners en bedrijven. En hoe wij inspelen op wat we horen en zien in onze gemeente. Of we dat nu ophalen uit één op één gesprekken of door actief deel te nemen via social media.

De uitgangspunten gebruiken we bij alles wat we doen en organiseren: we stellen ons steeds de vraag of het bij de uitgangspunten past.

Onze uitgangspunten zijn:
1. Gastvrij - We zijn een gastvrije gemeente en zetten onze inwoners en ondernemers centraal.
2. Mensgericht – We tonen oprechte belangstelling, hebben invoelingsvermogen, denken mee met initiatieven of vragen van inwoners.
3. Klant en klaar – Waar mogelijk werken we digitaal maar persoonlijk waar dat moet en we voorkomen onnodige stappen.
4. Duidelijk - Onze communicatie is helder en in onze uitingen gebruiken we een eenduidige manier.

De visie bestaat verder uit een zevental manieren van inrichten om de organisatie en de automatisering te ondersteunen. Op basis van de behoeften binnen de gemeentelijke onderdelen ontstaat er vervolgens een plan

op maat, het programma iDienstverlening. Door deze aanpassing van de visie zijn we voorbereid op de toekomst, maar vooral bereikbaar voor onze inwoners en ondernemers op een gastvrije, mensgerichte en duidelijke wijze.

Beoogd effect
De dienstverleningsvisie omschrijft welke principes en uitgangspunten we hanteren bij het leveren van onze dienstverlening. En het gaat over de manier waarop wij in contact komen met onze inwoners en bedrijven. En hoe wij inspelen op signalen en ontwikkelingen in onze gemeente. Of we die nu ophalen uit één op één gesprekken of door actief deel te nemen aan discussies via social media.

Zorgen dat het klikt, vraagt om de menselijke maat. We bieden gemak door informatie, producten en diensten digitaal aan te bieden. Waar nodig helpen wij. We leren continu van de klantvraag. We innoveren waar het slim en prettig is. En werken effectief en efficiënt en zoeken de samenwerking op met andere partijen als dat voordeel oplevert voor onze inwoners. We zijn daar waar het nodig is. Via internet, telefoon, social media, balie of thuis aan de keukentafel. De gemeente als eerste overheid. Met onze partners UWV, ROZ, Expat Centre, IND en DUO op het Inwonersplein brengen we de overheid weer dichterbij.

In deze visie worden algemene uitgangspunten benoemd. De diversiteit aan diensten en de verscheidenheid in doelgroepen die we bedienen, maakt dat we niet alles over één kam kunnen scheren. Denk aan digitale aangifte geboorte enerzijds en het keukentafelgesprek met de wijkcoach anderzijds. Deze visie gebruiken we als richting en niet als keurslijf. Op deze manier werken we als gemeente eenduidig vanuit dezelfde leidende principes en inrichtingsprincipes.

Via klantfeedback, klantonderzoek e/o klantreizen houden wij de tevredenheid in de gaten en krijgen we zicht op de verbetermogelijkheden. Voor klantfeedback maken we gebruik van de methode met smileys van Klant-in-Focus.

Argumenten

1.1. De visie zorgt voor een eenduidige, gemeentebrede kijk op hoe we onze dienstverlening inrichten, die aansluit bij wensen en behoeften uit de samenleving.
De visie is leidraad voor ons handelen. We zorgen daarmee dat een inwoner zich gehoord voelt en kan vertrouwen op een eenduidige lijn in dienstverlening. Wanneer een inwoner telefonisch contact opneemt moet deze dezelfde informatie krijgen als op de website. De leidende principes zijn belangrijke kernwaarden voor een inwoner/ ondernemer, zo weten wij uit klantonderzoek/ klantfeedback.

Risico's
Er zijn geen risico's in beeld.

Financiële dekking van het voorstel
Om gecoördineerd de beweging naar de bedoeling van de in het stuk beschreven eigentijdse dienstverlening te faciliteren is een aanjaag-, faciliterende en monitorfunctie nodig. De coördinerende rol is tevens het 1e aanspreekpunt voor externen, voor Raadsvragen e.d.
Beginselen, beleid en uitvoering - generieke inbedding van de bedoelde aanpak in processen- van onze gehele Dienstverlening worden steeds hechter verbonden, en zijn afhankelijk van de informatievoorziening en de inrichting daarvan. Daarom is deze centrale rol op dit moment bij de CIO office georganiseerd.

De uitvoeringsmanagers en de CD hebben akkoord gegeven op de inhoud van de visie. De dekking van de coördinerende rol wordt gevonden binnen de begroting van alle programmaonderdelen, dit i.v.m. het gemeentebrede karakter. De verdeelsleutel is 1/3^{e} (35.000 euro) per programma, te weten DF, EWO en PDV.

De concretisering van de visie vindt via maatwerk in de verschillende domeinen plaats en de daaruit voortvloeiende financiële consequenties zullen dus ook in de verschillende domeinen moeten worden opgevangen.

Alternatieven
Zowel voor de visie als voor het toewijzen van een coördinerende rol zijn geen alternatieven uitgewerkt. Snelle veranderingen in de maatschappij vroegen om een modernisering van onze visie en we vinden het van groot belang dat we deze visie op een juiste wijze gecoördineerd in onze organisatie doorvoeren.

Participatie
In het opstellen van de visie zijn de belangen van inwoners meegenomen door te putten uit resultaten van klantonderzoek & klantfeedback. Ook zijn de adviezen van een extern, gespecialiseerd bureau, meegenomen.

Communicatie

Communicatie met direct betrokkenen

Intern
Binnen de gemeentelijke organisatie zijn we allemaal dagelijks bezig met dienstverlening. Grofweg kunnen we twee 'groepen' onderscheiden. De ene groep heeft veel individuele klantcontacten en vertaalt dienstverlening in producten, processen en vragen. De andere groep staat vaak wat verder af van individuele klantcontacten en producten maar staat wel degelijk in contact met de samenleving via bijvoorbeeld bedrijven, instellingen en andere partijen. Voor deze groep staat dienstverlening voor hoe we als gemeente overkomen in de samenleving. *De visie probeert beide 'werelden' te verbinden, waardoor dienstverlening van ons allemaal wordt en de inwoner bij iedereen centraal staat.*
De kwaliteit van onze dienstverlening aan onze inwoners en ondernemers weerspiegelt de manier waarop we intern met elkaar omgaan. We kunnen dus alleen een excellente dienstverlener voor Enschede zijn als we intern dezelfde richtlijnen toepassen. De visie op dienstverlening gaat dus net zo goed over onze interne dienstverlening.

Extern
Extern willen we vooral laten zien waar we voor staan en wat de inwoner/ondernemer van ons kan verwachten. Instrumenten ondersteunen de mensgerichte dienstverlening om effectief en betaalbaar te zijn. Zo is de (digitale) toegang tot de gemeente goed geregeld. De informatievoorziening is helder, makkelijk te vinden, actueel en in ieder geval digitaal. De dienstverlening is zichtbaar. Wij bewaken onze kwaliteit door monitoring en vragen aan klanten.

Relatie Communicatievisie
In februari 2016 is de Communicatievisie 2016-2018 door de Raad vastgesteld. Deze visie geeft richting aan de manier van communiceren door de gemeente Enschede.
In april 2018 is de evaluatie van de Communicatievisie in de Raad besproken met aandacht voor de relatie met de dienstverleningsvisie "Enschede zorgt dat het klikt". Immers uit de evaluatie blijkt dat inwoners zich soms onbegrepen voelen en voor hun gevoel lang moeten wachten op antwoorden. De hier voorliggende dienstverleningsvisie 'Enschede zorgt dat het klikt' over stedelijke dienstverlening speelt in op deze behoefte van inwoners. Er is over en weer sprake van een wisselwerking: voor een optimale (online) dienstverlening is een communicatieve organisatie immers van belang. Denk hierbij aan helder geschreven brieven, nudging en klantgericht werken. Daarnaast is het belangrijk ernaar te streven dat de verschillende onderdelen van de gemeente wel op dezelfde manier communiceren. Inwoners zien de gemeente Enschede vaak als één geheel en niet als losse afdelingen.

PR over het besluit
nee

Publieksvriendelijke samenvatting
Zie hierboven.

Vervolg
Na behandeling in het college van 20 november zal het ter besluitvorming voorliggen in de Raad op 17 december. De domeinen hebben hun behoefte kenbaar gemaakt waardoor een gericht uitvoeringsplan is ontstaan. Daarnaast sluiten we aan op het gemeentebrede traject van de i-posters.

Gemeente Enschede

Bijlagen

Nummer	Omschrijving	College	Raad	Geheim[1]
1800096861	Visie Dienstverlening "Enschede zorgt dat het klikt"	Ja	Ja	Nee
1800098496	Uitvoeringsplan iDienstverlening	Ja	Ja	Nee

Burgemeester en Wethouders van Enschede, _____

de loco-Secretaris, **de Burgemeester,**

E.A. Smit dr. G.O. van Veldhuizen

[1] Afspraak: maak 1 kort en samenvattend document dat openbaar is en bestempel, indien nodig, de bijlagen als geheim.

Gemeente Enschede

Besluit Gemeenteraad VII- C

Onderwerp	Visie Dienstverlening "Enschede zorgt dat het klikt"'		
Organisatieonderdeel	DV		
		Corsanummer	1800095701

De raad van de gemeente Enschede,

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders d.d. 20 november 2018,

1. De visie op dienstverlening “Enschede zorgt dat het klikt” vast te stellen.

besluit:

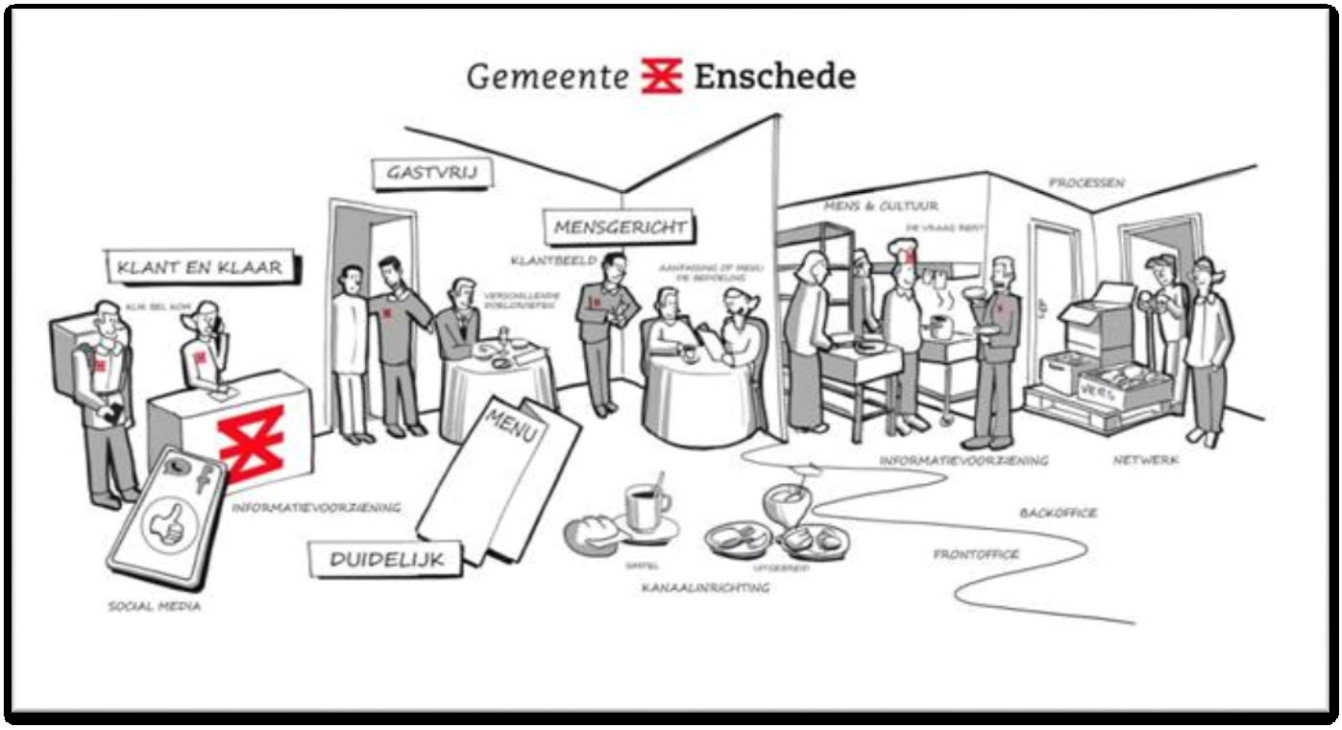
Griffie

Aldus vastgesteld in de vergadering van 17 december 2018

De griffier, **de voorzitter,**

R.M. Jongedijk dr. G.O. van Veldhuizen

'Enschede zorgt dat het klikt'

Visie op Dienstverlening Enschede

2018-2022

Inhoud

1 AANLEIDING 3

2 ONZE VISIE OP DIENSTVERLENING 4

2.1 LEIDENDE PRINCIPES 5
Gastvrij 5
Mensgericht 5
Klant en klaar 6
Duidelijk 6

3 INRICHTINGSPRINCIPES 6

3.1 MENSEN EN CULTUUR 6
3.2 KANAALINRICHTING EN KANAALSTURING 6
3.3 KLANTBEELD 7
3.4 PROCESSEN 7
3.5 NETWERKEN 7
3.6 SOCIAL MEDIA 8
3.7 INFORMATIEVOORZIENING 8

4 VERVOLG 10

1 Aanleiding

“Enschede zorgt dat het klikt”, de titel zegt veel over waar Enschede voor staat. Meegaan in de digitale wereld en gelijktijdig contact maken en houden met de inwoners van de gemeente. De menselijke maat zorgt dat er een klik is.

Om inhoud te geven aan ‘Enschede zorgt dat het klikt’, is het goed stil te staan bij ontwikkelingen die invloed hebben op onze dienstverlening. Denk aan: digitalisering, vergrijzing, participatie, bezuinigingen en hogere verwachtingen van inwoners. De rol van de overheid verandert. Inwoners, ondernemers en instellingen worden uitgedaagd om eigen initiatieven te ontplooien. Het is niet langer alleen de overheid die alles bepaalt, maar juist een ondersteunende rol heeft richting de samenleving.

BMC

Enschede heeft in het nieuwe Bestuurs- en Managementconcept (BMC), met als titel Enschede Ontwikkelt, de veranderende rol van de gemeente beschreven. We willen als gemeente een betrouwbare en mensgerichte overheid zijn, die zo efficiënt mogelijk en vanuit de behoefte van de van de samenleving werkt, om een bijdrage te leveren aan maatschappelijke opgaven. De missie en visie van BMC is *samenlevingsgericht werken:*

“Bij alles wat we als gemeente Enschede doen, staan de inwoners, ondernemers en instellingen van Enschede centraal. Dat vraagt een open en leergierige houding ten opzichte van hen en elkaar als collega’s”.

Er zijn vier kernwaarden die horen bij deze verandering naar een lerende organisatie: vertrouwen, verbinden, vrij zijn en voorbeeld geven. Daarnaast willen we “een hogere kwaliteit in onze dienstverlening bereiken, integraliteit versterken, zo efficiënt mogelijk samenlevingsgericht werken en mensen zo laag mogelijk in de organisatie meer verantwoordelijkheid geven en zo overhead en management verminderen”.

Publieke dienstverlening en de samenleving

Digitale Agenda 2020, Dienstverlening 2025, Samen Organiseren van de VNG op “common ground”, de e-IDAS verordening en de wet Digitale Overheid. Zo maar een paar opdrachten op het gebied van digitale dienstverlening. Die moeten “gewoon” op orde zijn. En dienstverlening innoveert en zet bijvoorbeeld de burger zelf aan het roer met regie op zijn eigen gegevens. En daarbij moeten we niet alleen voldoen aan wensen van de gebruikers, maar ook aan privacy- en beveiligingseisen.

Aan de andere kant weten we dat het vertrouwen van burgers in de overheid nog nooit zo laag is geweest. En dat steeds minder mensen hun stem uitbrengen bij verkiezingen. En nee, veel burgers zíjn zo redzaam niet; hoe kwetsbaarder de burger, hoe minder zelfredzaam men is; schulden en armoede leiden tot stress en dat ondermijnt het ‘doenvermogen’ – het vermogen om verstandige beslissingen te nemen, aldus verschillende rapporten.

In het rapport ‘Weten is nog geen doen’ signaleert de Wetenschappelijk Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) een kloof tussen overheid en burger. Het gaat over de leefwereld van mensen en de systeemwereld van de overheid. Er bestaat, aldus de WRR, een behoorlijk verschil tussen wat van burgers gevraagd wordt en wat zij aankunnen. Deze kloof wordt uitvergroot door digitalisering, minder persoonlijk contact, minder fysieke kantoren, moeilijke processen die gedigitaliseerd worden, het ontbreken van digitale vaardigheden etc.

De groep mensen die problemen ervaart is divers en groot. Circa 20 tot 25% van de burgers kan niet zonder hulp digitaal zakendoen met de overheid. In deze groep zitten mensen die onvoldoende

digitale vaardigheden bezitten, maar ook mensen die de taal onvoldoende beheersen of mensen die door een stressvolle levensgebeurtenis (tijdelijk) het overzicht kwijt zijn.

Dit leidt tot ongewenste maatschappelijke effecten, zoals het niet-gebruik maken van regelingen of tot (onnodige) schulden. De overheid zelf blijkt de grootste veroorzaker hiervan.

Verandering nodig, we zijn al begonnen

We worden ons bewuster van alle veranderingen en de impact die dit heeft op de manier waarop we ons werk doen. En passen onze dienstverlening hierop aan. Goede dienstverlening draagt bij aan herstel van vertrouwen in de overheid. Participatie en dienstverlening worden steeds meer gezien als een ‘two-way’-street. Dit vereist dat elke inwoner een zaak binnen de gemeente moet kunnen volgen van vraag tot besluit. Als besluiten kloppen met het rechtvaardigheidsgevoel, dan zou zomaar de participatiebereidheid met sprongen omhoog kunnen schieten. In Enschede spelen we daarop in met initiatieven als “G1000” en “D’ran”.

We experimenteren met nudging (positieve gedragsverandering), verbeteren onze schrijfstijl met Helder Communiceren, starten projecten om schulden te voorkomen en helpen waar nodig mensen om digitaal zaken met ons te doen. Bijvoorbeeld bij de bijstandsaanvraag en de pilots die we doen met onder andere DUO, UWV, CAK en de SVB om een betere samenwerking tussen overheden (alles onder 1-dak op het Inwonersplein in het Stadskantoor) en zo een hogere kwaliteit van dienstverlening voor onze inwoners te bereiken.

Met toepassing van LEAN maken we onze processen klantgerichter en efficiënter. We willen werken volgens “de Bedoeling”. En realiseren ons dat we als gemeente ook digivaardiger moeten worden. Uit onderzoek van de Universiteit Twente (Control, Alt, Delete) blijkt dat we op 250 fte, 7,5 fte “verliezen” aan productiviteit, door ICT-problemen en ontoereikende digitale vaardigheden van medewerkers.

Al deze ontwikkelingen maken dat het goed is onze visie op dienstverlening te herijken en te verbreden om daarmee klaar te zijn voor de toekomst en in te spelen op de veranderende samenleving. Deze visie komt voort uit de concernopdracht Dienstverlening. In deze visie worden algemene uitgangspunten benoemd. De diversiteit aan diensten en de verscheidenheid in doelgroepen die we bedienen, maakt dat we niet alles over één kam kunnen scheren. Deze visie gebruiken we als richting en niet als keurslijf.

2 Onze visie op dienstverlening

Bij belangrijke momenten in het leven van onze inwoners, spelen wij een rol. Of het nou om een geboorte gaat of het halen van een rijbewijs. Als iemand zorg of bijstand nodig heeft. Een nieuw huis wil bouwen of een zaak beginnen. Dienstverlening gaat verder dan het Gemeentelijke Contact Centrum (GCC) en is een organisatiebreed thema. En dat begint steeds meer te leven.

Op IntEns worden mooie voorbeelden gedeeld van het verrassen van “onze klanten” door een gastvrije en mensgerichte benadering. Bv. het verhaal over het compliment van een cliënt met Bijzondere Bijstand voor zijn fiets en het ingezonden stuk in de Volkskrant: ” Zulke aardige mensen, dat zouden ze eens in de krant moeten zetten”.

Mondige burgers, kwetsbare burgers, razendsnelle communicatie, hoge verwachtingen, laag vertrouwen. De overheid zoekt naar haar plek in de netwerksamenleving van vandaag. Wij zijn een gemeente die dicht bij haar inwoners en ondernemers staat en hen zo goed mogelijk wil ondersteunen. Daarbij draait het om het leveren van goede, betrouwbare (digitale) dienstverlening.

Enschede is de slimme dienstverlenende stad, 24/7. Onze dienstverlening is heel divers en voor verschillende doelgroepen. Professioneel en persoonlijk. Het maken van écht contact maakt hierin het verschil. Dat is een opgave voor iedereen die bij de gemeente – en dus de samenleving – werkt.

Contact maken (ook in brieven en digitaal), gaat over het vermogen om je te verplaatsen in de ander. Daarmee creëer je de basis voor vertrouwen. Vertrouwen dat nodig is om samen te werken. We zorgen ervoor dat onze medewerkers hierop zijn voorbereid.

Zorgen dat het klikt, vraagt om de menselijke maat. We bieden gemak door informatie, producten en diensten digitaal aan te bieden. Waar nodig helpen wij. We leren continu van de klantvraag. We innoveren waar het slim en prettig is. En werken effectief en efficiënt en zoeken de samenwerking op met andere partijen als dat voordeel oplevert voor onze inwoners.

We geloven erin dat inwoners en ondernemers zo snel mogelijk in contact komen met de juiste gesprekspartner. Om te voorkomen dat ieder domein of samenwerkingspartner haar eigen voordeur creëert en inwoners en ondernemers door de bomen het bos niet meer zien, hanteren we algemene inrichtings- en service principes. Hiermee voorkomen we dat er tal van telefoonnummers, websites en verschillende openingstijden zijn.

We zijn daar waar het nodig is. Via internet, telefoon, social media, balie of thuis aan de keukentafel. De gemeente als eerste overheid. Met onze partners UWV, ROZ, Expat Centre, IND en DUO op het Inwonersplein brengen we de overheid weer dichterbij. Uitbreiding met de SVB, CAK en Juridisch Loket is de volgende stap.

De dienstverleningsvisie omschrijft ook welke principes en uitgangspunten we hanteren bij het leveren van onze dienstverlening. En het gaat over de manier waarop wij in contact komen met onze inwoners en bedrijven. En hoe wij inspelen op signalen en ontwikkelingen in onze gemeente. Of we die nu ophalen uit één op één gesprekken of door actief deel te nemen aan discussies via social media.

2.1 Leidende principes

De visie op dienstverlening is vertaald naar een aantal leidende principes. Deze principes gebruiken we als toetsingskader: bij alles wat we doen en organiseren, vragen we ons af of het binnen de leidende principes past.

Gastvrij

We zijn een gastvrije gemeente en zetten onze inwoners en ondernemers centraal. Net iets meer doen dan inwoners van ons verwachten, dat zit in ons DNA. We organiseren een drempelloze toegang, zodat inwoners die moeite hebben hun weg te vinden, toch goed geholpen worden. Daarbij hanteren we het uitgangspunt: “de vraag reist en niet de klant”. We houden rekening met verschillende doelgroepen.

Mensgericht

Mensen maken het verschil. Niet de systeemwereld staat centraal, maar de leefwereld van mensen. Daarom werken we vanuit De Bedoeling. Oprechte belangstelling tonen, invoelingsvermogen, meedenken met initiatieven of vragen van inwoners, dat typeert onze manier van werken.

Klant en klaar

We kennen onze klanten en doen ons werk in een keer goed. Waar mogelijk werken we digitaal en persoonlijk waar dat moet (Klik-Bel-Kom). Met LEAN werken we slim en efficiënt, waardoor onnodige stappen worden voorkomen. We vragen actief naar de ervaringen van onze klanten en leren continu van de klantvraag.

Duidelijk

Onze communicatie is helder (B1-niveau is het uitgangspunt) en in onze uitingen gebruiken we een eenduidige look en feel (huisstijl). We hanteren de principes van Gebruiker Centraal: denk vanuit de behoefte van mensen, niet vanuit techniek of de organisatie. Wees pas tevreden, als je gebruiker het is. Maak het eenvoudig voor de gebruiker. Ga uit van feiten, niet van aannames. Werk samen en deel kennis en ervaring. En sta open voor feedback.

3 Inrichtingsprincipes

In het vorige hoofdstuk hebben we onze visie op dienstverlening en de leidende principes kort en bondig beschreven. In dit hoofdstuk benoemen we de 7 inrichtingsprincipes. Na de vaststelling van de dienstverleningsvisie, werken we deze verder uit in een uitvoeringsplan, het programma iDienstverlening.

3.1 Mensen en cultuur

Dienstverlening is niet gebonden aan een bepaalde afdeling, het is een mentaliteit. Het is een organisatiebreed thema. We toetsen ons “doen en laten” continu aan de vier leidende principes en inwoners en ondernemers zien de leidende principes terug in ons handelen. Medewerkers weten wat er speelt in de samenleving en ze weten zich in te leven in de inwoners. Samen met inwoners zoeken we een passende oplossing met een juiste balans tussen een flexibele houding en onze toezichthoudende of handhavende rol.

3.2 Kanaalinrichting en kanaalsturing

Kanalen zijn de manieren die we hebben om met inwoners in contact te komen, zoals internet, telefoon, chat(bot), mail, post, persoonlijk contact, apps en social media. De manier waarop dit middel wordt ingezet, is de kanaalinrichting.

We willen het eenvoudig en duidelijk houden voor onze inwoners. We werken vanuit de multichannel gedachte, dus: iemand krijgt, ongeacht het kanaal, altijd het juiste antwoord.

Kanaalsturing en -inrichting betekent niet “alles digitaal”. Afhankelijk van product of dienst en de doelgroep, kijken we welke kanalen het beste passen. Het doorgeven van een verhuizing is niet te vergelijken met een vraagstuk rondom jeugdzorg. Naast de verscheidenheid in producten en diensten laten burgers zich ook niet over een kam scheren. We maken onderscheid in de mate van iemands zelfredzaamheid en de complexiteit van de zaak. We houden rekening met de verschillende doelgroepen door per dienst-doelgroepcombinatie een voorkeurkanaal te kiezen (persona’s). Zo zorgen we ervoor dat het klikt.

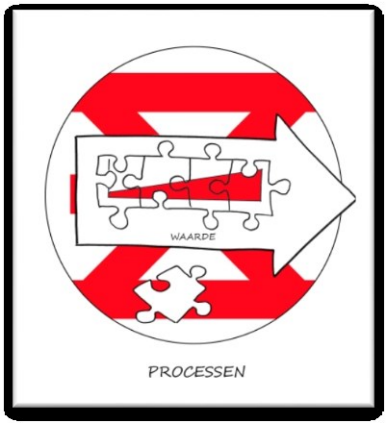
3.3 Klantbeeld

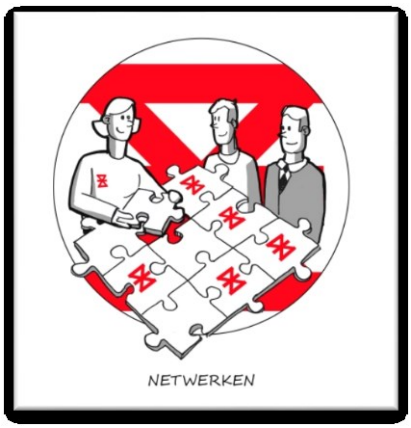
Voor goede dienstverlening is het van belang om te weten wie wat heeft aangevraagd en wat de status van de aanvraag is (“ken uw klant”). Dus alles wat iemand met de gemeente bespreekt (alle aanvragen en contactmomenten) vormt het klantbeeld. Bij het GCC is, als centrale ingang, een globaal klantbeeld aanwezig. GCC-medewerkers zien, afhankelijk van hun autorisatie, wel *dat* er iets speelt maar niet tot in detail *wat*. Het gedetailleerde klantbeeld bevindt zich in het vakdomein of bij samenwerkingspartners.

De routering van klantvragen is een belangrijk onderdeel van een goede en efficiente dienstverlening. Ons uitgangspunt is ’de vraag reist en niet de klant’. Dit betekent dat er binnen de gemeente en ons netwerk sprake is van zodanige afstemming dat vragen zonder bureaucratie op juiste plek terecht komen, ongeacht waar iemand zich meldt. Daarmee voorkomen we dat de inwoner van het kastje naar de muur wordt gestuurd en verdwaalt in een administratief doolhof.

3.4 Processen

Onze processen zijn lean ingericht. Als een activiteit of stap geen waarde toevoegt, dan schrappen we die. En we sturen zoveel mogelijk op “klant en klaar” producten en diensten. We standaardiseren waar mogelijk en onze professionele dienstverleners weten wanneer maatwerk (De Bedoeling) nodig is. Enschede is een lerende organisatie. We leren van de klantvraag, klantreizen, klachten en data-analyses en passen onze processen hierop aan. Ook intern richten we het zo in dat afdelingen goed op elkaar aansluiten. En duidelijk is wie wat doet.

3.5 Netwerken

Enschede is een netwerkgemeente, zowel binnen als buiten de gemeente werken we in toenemende mate samen. We zoeken de samenwerking met andere partners die beschikken over

specifieke kennis en expertise. Het is goed om de expertise van verschillende partijen te gebruiken (bijvoorbeeld het GBT) zolang de inwoner geen last heeft van de complexe organisatiestructuren.

Wanneer we taken of werkzaamheden uitbesteden kijken we goed naar de consequenties voor de dienstverlening. Als gemeente blijven we te allen tijde verantwoordelijk voor de kwaliteit van de geleverde diensten. We maken afspraken met samenwerkingspartners over serviceniveaus, zoals de inzet van kanalen en openingstijden.

3.6 Social media

WhatsApp, chat(bot), Twitter, Facebook, LinkedIn en YouTube zijn niet meer weg te denken uit ons digitale leven. Door deze media te monitoren weet iedereen wat er leeft in de samenleving. We zijn als gemeente Enschede daar waar het gesprek plaatsvindt.

Het brengt de gemeente dichterbij de (jonge) inwoner. Toepassingen variëren van informeren, betrekken, monitoren van het sentiment in en over de gemeente Enschede tot aan het gebruik als dienstverleningskanaal voor het doen van meldingen en aanvragen.

Ideeën en sentimenten vanuit de samenleving worden meer en meer verwoord via social media. We luisteren en nemen waar nodig actief deel aan dergelijke discussies. Ook via dit “nieuwe” kanaal leren we van onze inwoners en bedrijven.

Omdat social media een nieuw kanaal is, moet er aandacht geschonken worden aan vraagstukken zoals het koppelen en vastleggen van contactmomenten met inwoners en opleiding voor medewerkers.

3.7 Informatievoorziening

Centrale vraag ten aanzien van de informatievoorziening voor Enschede is:

“*Wat hebben wij nodig aan gegevens, informatie en functionaliteiten, op welke plaats en in welke vorm, om ons werk goed te kunnen doen passend bij het veranderende informatie-gestuurde dienstverleningsmodel?*”

We werken in het GCC met een globaal klantbeeld (“ken uw klant”), zodat bekend is wat er speelt. In systemen van de vakdomeinen wordt een gedetailleerd klantbeeld bijgehouden. Met koppelingen tussen die systemen en een centraal klant- of zaaksysteem kunnen we een globaal klantbeeld ontsluiten.

We werken steeds meer in samenwerkingsverbanden om complexe vraagstukken op te lossen. Dus minder sectoraal (teams, domeinen). Daardoor hebben we behoefte aan gegevens om informatie uit te wisselen en kennis en inzichten te delen. De gemeente blijft eindverantwoordelijk voor de

informatie-inrichting, informatie zelf (de data) en de borging van de privacy. Maar samenwerking vraagt ook om samen met keten- en netwerkpartners te kunnen werken aan bepaalde stukken. Het gebruik van samenwerkingsplatforms zal in de komende jaren toenemen. Om onze medewerkers hierop voor te bereiden, moeten we investeren in hun digitale vaardigheden.

Daarnaast beschikken we als gemeente over veel data. Deze data bieden niet alleen meer inzicht in het functioneren van de gemeente, maar ook mogelijkheden voor de ontwikkeling van betere diensten en input voor nieuw beleid. Hierdoor leren we van de klantvraag om zo onze dienstverlening naar een hoger plan te brengen.

De ontwikkeling van zelfservice zorgt ervoor dat inwoners en bedrijven steeds meer met de gemeente online kunnen regelen. Dan is het ook nodig dat men online in één oogopslag over alle relevante informatie van de overheid beschikt. Of dat via MijnOverheid is of MijnLoket of nog iets anders, moet de komende tijd duidelijk worden. Daarnaast gaan we aandacht besteden aan de toegankelijkheid van onze dienstverlening voor internationale studenten/ expats.

We zien een ontwikkeling waarbij inwoners zelf verantwoordelijk zijn voor het beheren en (tot zekere hoogte) muteren van hun gegevens. Blockchain gaat hierin een rol van betekenis spelen.

Er worden ook meer diensten bij de “klant” op locatie aangeboden. Dit vraagt om beschikbaarheid van gegevens wanneer medewerkers die nodig hebben. Tijd en plaats onafhankelijk werken wordt verder vormgegeven om dit te ondersteunen.

4 Vervolg

De visie op dienstverlening “Enschede zorgt dat het klikt” is op 14 mei 2018 vastgesteld door het Directeurenberaad. Daarna volgt vaststelling door het College en de Gemeenteraad.

Het uitvoeringsprogramma Dienstverlening 2018 en verder (iDienstverlening) wordt in samenspraak met de uitvoeringsmanagers van de dienstverlenende afdelingen verder uitgewerkt in lijn met de visie. Het is een bundeling van acties en projecten om de uitgangspunten in deze visie te realiseren. Daarbij sluiten we aan bij de behoeftes en het tempo van de programma’s. Uiteraard wordt ook de samenhang en samenwerking met de programma’s iSociaal en iFysiek nadrukkelijk gezocht.

Uitvoeringsprogramma Stedelijke Dienstverlening

Focus

Visie Stedelijke Dienstverlening

- Uitdragen “Enschede zorgt dat het klikt"
- Leidende principes borgen.
- Doel en rol uitvoeringsprogramma iDienst-verlening duidelijk maken.
- Maatwerk bieden per domein.
- Monitoren effecten.

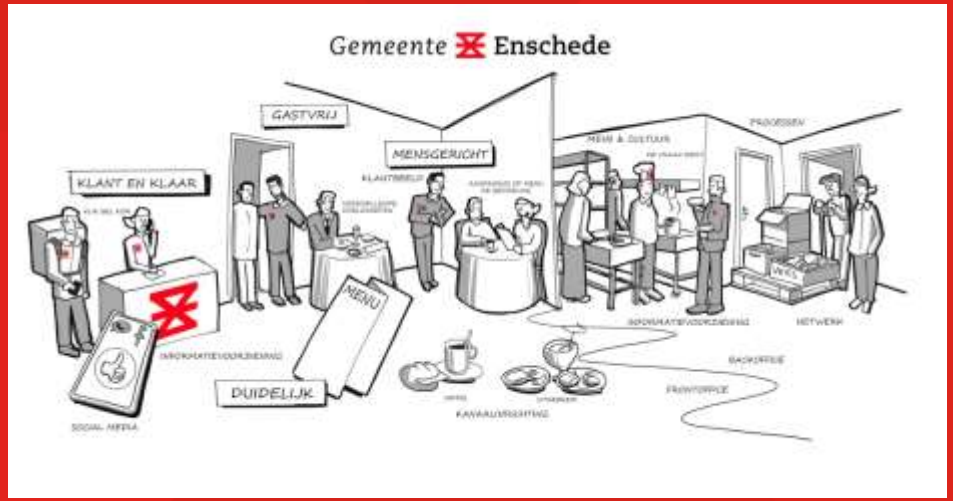
Gezamenlijke speerpunten

1. Managementinformatie
2. Leren: opleiding, training en coaching medewerkers
3. Helder Communiceren
4. Digitaliseren
5. Klant in beeld
6. Data

* *LEAN - filosofie in ons dagelijks doen en laten*

Uitvoeringsprogramma 2018 en verder

Concrete actiepunten

- 1. **Managementinformatie**: *samenbrengen van belangrijke informatie om beter te kunnen werken, zowel intern als extern*:

  - in gemeentebreed dashboard dienstverlening, liefst real time. Te beginnen met basale informatie over de kanalen (komen, bellen, digitaal, post). In 2017 inventarisatie bij afdeling PDV afgerond. Ook speerpunt Programmabegroting 2018. Is meerjarig traject. Het betreft de onderdelen PDV, Fysiek, EWO, MO en Ondernemers.
  - vergelijkbare opzet klantonderzoek (feedback) om te kunnen leren, monitoren en sturen. Voor balie en website al ingevoerd. Uitbreiden met telefoon en e-mail. Ook speerpunt Programmabegroting 2018.

Concrete actiepunten

- 2. **Leren: opleiding, training en coaching** *om te zorgen dat we 1 taal gaan spreken, prettiger werken, tevredener klanten hebben en snellere en betere resultaten*.
  - gastvrijheid, nudging, mediation, Lean en Helder Communiceren worden al aangeboden via de Enschedese School. Afdelingen moeten er nu ook echt gebruik van gaan maken. Dit vraagt regie. Vergroten gastvrijheid is al speerpunt Programmabegroting 2018.
  - Medewerkers hebben behoefte om te leren werken vanuit De Bedoeling. Input leveren voor trainingen door aan te haken bij Enschede Ontwikkelt.
  - Organiseren van “klantreizen”, ook als speerpunt opgenomen in Programmabegroting 2018. Streven is 4 op jaarbasis.

Concrete actiepunten

- 3. **Helder Communiceren:** *Doel is in 1 keer duidelijk, zodat mensen ons niet hoeven te bellen of mailen of helemaal niet reageren.*

  - In de Communicatievisie is Helder Communiceren ook een belangrijk thema. Om hier invulling aan te geven werkt de afdeling Communicatie aan een plan van aanpak. Alle programma's hebben concrete wensen op dit gebied en willen daar hulp bij. Van de meest voorkomende brieven tot en met teksten op de website herschrijven. Dit nemen we mee in het plan van aanpak.

Concrete actiepunten

- 4. **Digitaliseren:** *Met als resultaat ingewikkelde processen eenvoudig aanbieden, gebruiksvriendelijk en begrijpelijk.*
  - Alle programma's werken aan digitalisering van klantprocessen. Alleen nog niet altijd met de klant en de keten. Integraliteit, gebruik maken van elkaars kennis en ervaring wordt beter door intensieve samenwerking van het uitvoeringsprogramma iDienstverlening met iSociaal en iFysiek (Omgevingswet!), webteam/Communicatie en de nieuwe concernopdracht Slimme Organisatie.
  - Maken van een handleiding "digitaliseren klantprocessen doen we zo!" De doelgroep moet standaard betrokken worden en de eisen van Gebruiker Centraal en Direct Duidelijk (vh. Helder Communiceren) toegepast. Nu krijgen we nog veel vragen aan de voorkant, die voorkomen hadden kunnen worden.
  - Invoering iBurgerzaken (speerpunt programmabegroting 2018).

Concrete actiepunten

- Uitvoering pilot Gezamenlijke dienstverlening op locatie. Onder de vlag van de VNG en samen met de SVB, DUO, CAK, UWV, Juridisch Loket en gemeente, helpen we inwoners die niet mee kunnen in de digitalisering, van het kastje naar de muur worden gestuurd en/of schulden hebben. Ook speerpunt programmabegroting 2018.
- De Rekenkamercommissie doet dit jaar onderzoek naar digitale dienstverlening aan de inwoners van Enschede (=binnenvlieger). Centrale vraag is “of Enschede voldoet aan de voorwaarden voor een digitale overheid waarbij de inwoner centraal staat naar de maatstaven van de Nationale Ombudsman (2017).”Het onderzoek betreft primair de digitale dienstverlening. Maar omdat er interacties en afhankelijkheden zijn met andere kanalen, wordt waar nodig de dienstverlening als geheel onderzocht.

Concrete actiepunten

- 5. **Klantbeeld:** *ontwikkelen van een CRM/KCS om alle contactkanalen te integreren*
  - Wordt alleen door PDV en Ondernemersloket als urgent genoemd. Logisch, zij hebben het eerste klantcontact. Klantinformatie is nu versnipperd over systemen en in de organisatie. Ons zaaksysteem is hiervoor niet geschikt (te maken). Met een CRM/KCS voorkomen we “kastje naar de muur” en onnodig “herhaalverkeer”. En we krijgen betere managementinformatie.
- 6. **Data**: *(beter) gebruiken om dienstverlening te verbeteren*
  - Iedereen vindt het belangrijk en we moeten er wat mee. Maar wel eerst onze systemen en managementinformatie op orde. Analyse spraakherkenning en social media zijn al speerpunt in Programmabegroting 2018.

Rol coördinatie iDienstverlening

- Uitvoeringsmanagers zijn er zelf eindverantwoordelijk voor dat er gewerkt wordt volgens de in de visie vastgestelde principes.
- De coördinerende rol ondersteunt de uitvoeringsmanagers bij het realiseren van de visie:
  - Centraal aanspreekpunt op dienstverlening
  - Aanjagen van dienstverleningsprojecten
  - Coördinatie van projecten en initiatieven
  - Monitoring

Gemeente Enschede

Voorstel Gemeenteraad D

Onderwerp	Dekking investeringen Programma 2019		
Portefeuillehouder	Jeroen Diepemaat (D)		
Organisatieonderdeel	BMO	Aangeboden aan Raad	20 november 2018
Stuknummer (invulling door Griffie)		Corsanummer	1800093771

In de raadsvergadering van 22 juni 2015 is een investeringsplafond van € 0 ingesteld. Besloten is toen dat dit er niet toe mag leiden dat de veiligheid of het leerproces van de leerlingen in het gedrang komt. Om die reden wordt er jaarlijks € 500.000 aan investeringsruimte vrijgemaakt in de begroting Onderwijshuisvesting. Deze investeringsruimte wordt met het Programma 2019 overschreden.

Wij stellen u voor te besluiten tot:

1. Voor het Programma 2019 een bedrag te investeren van € 707.331 (€ 676.657 bouw gymzaal Reliëf en € 30.674 verhelpen lekkage Palet).

2. De investeringen voor het Programma 2019 te dekken uit:
   a) € 500.000 programmabegroting 2019;
   b) € 56.251 restant budget Programma 2018, en;
   c) €151.080 restant COA budget noodopvang.

Inleiding
Op basis van de verordening Onderwijshuisvesting kunnen schoolbesturen elk jaar een aanvraag doen voor een voorziening Onderwijshuisvesting. De gemeente is grofweg verantwoordelijk voor nieuwbouw, uitbreiding, verschaffen Onderwijsleerpakket/Meubilair en voor het herstel van constructiefouten van scholen voor primair, speciaal (voortgezet) en voortgezet onderwijs.

Het College moet jaarlijks het programma (gehonoreerde aanvragen) en het overzicht (afgewezen aanvragen) onderwijshuisvesting vaststellen. Dit op basis van de Wet op het Primair Onderwijs, de Wet op de Expertisecentra en de Wet op het Voortgezet Onderwijs. Het vaststellen moet gebeuren voor 1 januari van het jaar waarop het programma betrekking heeft. In dit geval dus voor 1 januari 2019. De uitvoering van het programma is geregeld in de door de gemeenteraad vastgestelde verordening Onderwijshuisvesting.

De schoolbesturen konden voor 1 februari 2018 hun aanvragen indienen. Na onderzoek en diverse overleggen met de schoolbesturen voor primair, (voortgezet) speciaal en het voortgezet onderwijs zijn 6 van de 16 aanvragen goedgekeurd. Zie bijlage 1 voor het gehele Programma en Overzicht.

In de Raadsvergadering van 22 juni 2015 is het voorstel ‘Financiële situatie Onderwijshuisvesting’ behandeld. Besloten is toen een investeringsplafond van € 0 in te stellen. Besproken is dat dit er niet toe mag leiden dat de veiligheid of het leerproces van de leerlingen in het gedrang komt. Dit uitgangspunt leidt ertoe dat er voor het Programma 2019 toch geïnvesteerd moet worden in de realisatie van een gymlokaal bij het Reliëf en het herstel van een constructiefout bij het Palet om wateroverlast tegen te gaan.

Publieksvriendelijke samenvatting
In de Raadsvergadering van 22 juni 2015 is het voorstel ‘Financiële situatie Onderwijshuisvesting’ behandeld. Besloten is toen een investeringsplafond van € 0 in te stellen. Besproken is dat dit er niet toe mag leiden dat de veiligheid of het leerproces van de leerlingen in het gedrang komt. Dit uitgangspunt leidt ertoe dat er voor het Programma 2019 toch geïnvesteerd moet worden in de realisatie van een gymlokaal bij het Reliëf en het herstel van een constructiefout bij het Palet om wateroverlast tegen te gaan.

Beoogd effect

Het leerproces en de veiligheid van leerlingen niet in het gedrang laten komen.

Argumenten
1.1 Het leerproces en de veiligheid van leerlingen mag niet in het gedrang komen.
Uw Raad heeft in 2015 een investeringsplafond van € 0 ingesteld. Zekerheidshalve is vanaf toen jaarlijks een investeringsbedrag van € 500.000 gereserveerd om het leerproces en de veiligheid van het leerlingen niet in het gedrang te laten komen. Dit bedrag wordt in 2019 overschreden om een gymzaal te bouwen en lekkage binnen een school op te kunnen lossen.

De gemeente is wettelijk verplicht te voorzien in voldoende ruimte voor bewegingsonderwijs van leerlingen in het basis en speciaal onderwijs. Bij de school het Reliëf aan de Floraparkstraat is geen volwaardige gymvoorziening aanwezig, slechts een speellokaal. Op deze locatie was tot 2016 de Schutte's Bosschool gehuisvest. Deze leerlingen waren veelal lichamelijk beperkt waardoor er geen behoefte was aan een volwaardige gymvoorziening. Met de doelgroep van het Reliëf is hier wel behoefte aan. Aangezien er in de nabije gymzalen niet voldoende gymuren beschikbaar zijn en er inhoudelijke redenen zijn om de doelgroep schoolnabij te laten sporten, wordt er een bedrag van € 676.657 beschikbaar gesteld voor de bouw van een gymlokaal. Het schoolbestuur Attendiz heeft dan bij al haar scholen, m.u.v. de Panta Rhei, een eigen gymvoorziening.

In het gebouw van Het Palet aan de Gerard Terborghstraat is er op meerdere verdiepingen lekkage. Dit blijkt te ontstaan door bouwkeuzes in 2011. Met een totaal van € 30.674 kunnen de problemen verholpen worden en heeft de school niet langer last van wateroverlast.

1.2 Het programma is tot stand gekomen conform de geldende wet- en regelgeving.
De door de schoolbesturen ingediende aanvragen zijn getoetst aan de door de gemeenteraad vastgestelde 'Verordening Onderwijshuisvesting 2016' en de geldende wetgeving; de Wet op het Primair Onderwijs, de Wet op de Expertisecentra en de Wet op het Voortgezet Onderwijs.

1.3 Het programma en overzicht is opgesteld in nauw overleg met de betrokken schoolbesturen.
Het 'programma en overzicht onderwijshuisvesting 2019' is tot stand gekomen na diverse overleggen met de schoolbesturen voor primair, (voortgezet) speciaal en voortgezet onderwijs. In afstemming met de schoolbesturen is het zogenaamde Op Overeenstemming Gericht Overleg (OOGO) per mail gevoerd. Het 'definitieve concept' programma en overzicht is op 8 oktober 2018 naar alle Enschedese schoolbesturen gestuurd. Hiermee heeft iedereen (stilzwijgend) ingestemd.

2.1 In de programmabegroting zijn middelen opgenomen ter dekking van de exploitatie en kapitaallast.
Om het leerproces en de veiligheid van de leerlingen niet in gevaar te brengen, wordt jaarlijks een investeringsruimte van € 500.000 in de programmabegroting opgenomen. In 2019 wordt deze ruimte volledig benut.

2.2 Er zit nog ruimte in het investeringskrediet van het Programma 2018,
Zoals onder 2.1 aangegeven wordt er jaarlijks rekening gehouden met een investering van € 500.000, Dit bedrag is voor het Programma 2018 niet volledig benut. Het voorstel is nu dan ook een bedrag van € 56.251 te dekken uit het resterende krediet.

2.3 Er is nog een restant COA-budget dat bedoeld was voor de noodopvang (Wegenerpand).
In juli 2016 heeft het COA een beschikking gestuurd van € 179.630,42 (zie bijlage). Uit dit budget is een bedrag van € 28.550 aan de Stichting Katholiek Onderwijs Enschede betaald voor de inrichting van de onderwijsruimten binnen de noodopvang. Het restantbudget van € 151.080 was tot nu toe zekerheidshalve gereserveerd vanwege een eventuele terugvordering. Na telefonische navraag blijkt dit niet te gebeuren. De restantmiddelen zijn voor de gemeente vrij besteedbaar. Gezien het investeringsplafond van € 0 is het wenselijk het openstaande bedrag nu in te zetten voor Onderwijshuisvesting en hiermee het voor Onderwijshuisvesting bedoelde geld te behouden voor Onderwijshuisvesting.

De COA-gelden voor de noodopvang binnen het Wegenerpand staan los van de vergoeding die we voor de voorbereidingskosten AZC hebben gehad.

Risico's
Investering Programma 2019 overstijgt het investeringsplafond van € 0.
De gemeente heeft de wettelijke gemeentelijke taak constructiefouten te herstellen en te voorzien in voldoende gymaccommodaties. Dit maakt dat in 2019 het investeringsplafond van € 0 wordt overschreden.

Financiële dekking van het voorstel

Zie punt 2.1, 2.2 en 2.3 onder Argumenten.

Alternatieven
Als de aangevraagde voorzieningen niet worden toegekend komt het leerproces en de veiligheid van leerlingen in het gedrag.

Participatie
Het programma en overzicht is tot stand gekomen in overleg met de betrokken schoolbesturen.

Communicatie

Communicatie met direct betrokkenen
De betrokken schoolbesturen zijn geraadpleegd en geïnformeerd over de besluitvorming rondom het programma en overzicht.

PR over het besluit
Nee

Vervolg
Na definitieve besluitvorming wordt de uitvoering van het Programma 2019 opgepakt door de schoolbesturen. Hierbij houden zij zich aan de regels uit de Verordening Onderwijshuisvesting 2016 en de bijbehorende beleidsregels.

Bijlagen

	Omschrijving	College	Raad	Vertrouwelijk
Bijlage 1	Programma en Overzicht Onderwijshuisvesting 2019	ja	ja	nee
Bijlage 2	Beschikking COA noodopvang	ja	ja	nee

Burgemeester en Wethouders van Enschede, _____

de loco-Secretaris,	**de Burgemeester,**
E.A. Smit	dr. G.O. van Veldhuizen

POSTADRES
Postbus 20
7500 AA Enschede

BEZOEKADRES
Hengelosestraat 51

TELEFOON
14 0 53

Aan de Gemeenteraad

DATUM
20 november 2018

ONS KENMERK

BEHANDELD DOOR
A.M.E.F. Kruiper

UW BRIEF VAN

UW KENMERK

DOORKIESNUMMER
(053) 481 79 40

ONDERWERP
Programma en Overzicht Onderwijshuisvesting 2019

Geachte leden van de Raad,

In de Raadsvergadering van 22 juni 2015 heeft u het voorstel ‘Financiële situatie Onderwijshuisvesting’ besproken. Besloten is toen een investeringsplafond van € 0 in te stellen. Door het College is toegezegd dat dit besluit de veiligheid en de voortgang van het leerproces van leerlingen niet in gevaar zal brengen. Deze toezegging maakt dat er voor het Programma 2019 toch een investering van € 707.331 nodig is. In deze brief vindt u meer informatie over het Programma (toegekende aanvragen) en het Overzicht (afgewezen aanvragen) 2019.

Procedure Programma en Overzicht Onderwijshuisvesting
De gemeente is na de doordecentralisatie van het onderhoud in 2015 wettelijk gezien grofweg verantwoordelijk voor de volgende voorzieningen: “nieuwbouw”, “uitbreiding gebouw en Onderwijsleerpakket/Meubilair” en “herstel constructiefouten”. Dit geldt voor zowel het primair, het speciaal (voortgezet) als het voortgezet onderwijs. Elk jaar kunnen schoolbesturen voor 1 februari een aanvraag doen voor een voorziening Onderwijshuisvesting voor het daaropvolgende jaar.

De aanvragen van de schoolbesturen worden getoetst op basis van de wetgeving en de verordening Onderwijshuisvesting. Aanvragen met technische aspecten worden getoetst en van advies voorzien door medewerkers van het Vastgoedbedrijf Enschede (VBE). Waar nodig vindt nader overleg plaats met het aanvragende schoolbestuur.

De aanvragen die akkoord zijn bevonden worden op het Programma geplaatst. De afgewezen aanvragen staan op het Overzicht. Het Programma en Overzicht 2019 is te vinden in bijlage 1.

Financiële systematiek: exploitatie en kredieten
Het product Onderwijshuisvesting stelt jaarlijks een begroting op. In deze begroting c.q. de exploitatie zitten posten als rente, afschrijving, huur, OZB, verzekeringen, alarm, schades, etc. De aanvragen die uit de exploitatie gedekt worden en wettelijk noodzakelijk zijn worden gehonoreerd. Daar is in de begroting voor 2019 en verder rekening mee gehouden. Voor grote investeringen wordt een krediet beschikbaar gesteld. Deze kredieten leiden tot kapitaallasten (rente en afschrijving) in de begroting.

Gezien de financiële problematiek van het product Onderwijshuisvesting heeft uw Raad 22 juni 2015 besloten een investeringsplafond van € 0 in te stellen. In principe worden er dan ook geen kredieten meer aangevraagd. Om de veiligheid en het leerproces van de leerlingen niet in het gedrang te laten komen, zijn er via de Programmabegroting 2019-2022 toch middelen aangevraagd.

Programma 2019: exploitatie (€ 40.448)
Ten laste van de exploitatie komt het herstel van drie constructiefouten: brandscheiding Vakschool Het Diekman, roosters luchtbehandeling Het Palet en lekkage kozijnen De Esmarke. Verder wordt de huur van twee lokalen binnen De Roef vergoedt à € 26.500. Er worden al 13 jaar twee lokalen binnen het wijkcentrum De Roef gehuurd voor de Alfonsusschool, omdat er in de directe omgeving geen alternatieven voorhanden zijn. Met het schoolbestuur SKOE is afgesproken dat jaarlijks bepaald wordt of er recht op vergoeding is.

Programma 2019: kredieten (€ 707.331)
Op het programma staan twee kredieten: 1) realisatie gymzaal Het Reliëf en 2) herstel constructiefout Het Palet.

De gemeente is wettelijk verplicht te voorzien in voldoende ruimte voor bewegingsonderwijs van leerlingen in het basis en speciaal onderwijs. Bij de school het Reliëf aan de Floraparkstraat is geen volwaardige gymvoorziening aanwezig, slechts een speellokaal. Op deze locatie was tot 2016 de Schutte's Bosschool gehuisvest. Deze leerlingen waren veelal lichamelijk beperkt waardoor er geen behoefte was aan een volwaardige gymvoorziening. Met de huidige doelgroep van het Reliëf is hier wel behoefte aan. Aangezien er in de nabije gymzalen niet voldoende gymuren beschikbaar zijn en er inhoudelijke redenen zijn om de doelgroep schoolnabij te laten sporten, wordt er een bedrag van € 676.657 beschikbaar gesteld voor de bouw van een gymlokaal. Het schoolbestuur Attendiz heeft dan bij al haar scholen, m.u.v. de Panta Rhei, een eigen gymvoorziening.

In het gebouw van Het Palet aan de Gerard Terborghstraat is er op meerdere verdiepingen lekkage. Dit blijkt te ontstaan door bouwkeuzes in 2011. Met een totaal van € 30.674 kunnen de problemen verholpen worden en heeft de school niet langer last van wateroverlast.

Voor de financiële dekking van het programma 2019 verwijzen wij u naar het raadsvoorstel 'Dekking investeringen programma 2019'.

Overzicht
Op het overzicht in bijlage 1 staan de aanvragen waarvoor geen wettelijke grondslag bestaat of die niet voldoen aan de toetsingscriteria zoals opgenomen in de verordening Onderwijshuisvesting.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben.

Hoogachtend,

Burgemeester en Wethouders van Enschede,
de loco-Secretaris, de Burgemeester,

E.A Smit dr. G.O. van Veldhuizen

Bijlage; programma en overzicht 2019.

Bijlage 1. Programma en overzicht 2019

Programma

Consent

Code	Naam	Straat	Voorziening en toelichting	Bedrag
2019-001A	Het Palet	Gerard Terborghstraat 9	Herstel van constructiefout: lekkage schuine gev	€ 30.674,00
2019-001B	Het Palet	Gerard Terborghstraat 9	Herstel van constructiefout: luchtbehandeling	€ 3.760,00
2019-002A	De Esmarke	Esmarkelaan 201	Herstel van constructiefout: lekkage kozijnen	€ 6.300,00

SKOE

Code	Naam	Straat	Toelichting	Bedrag
2019-006A	Alfonsusschool	Pastoor Geertmanstraat 1	Ingebruikname: huur de Roef	€ 26.500,00

HSL

Code	Naam	Straat	Toelichting	Bedrag
2019-008A	Vakschool het Diekmar	J.J. van Deinselaan 32	Herstel van constructiefout: brandscheiding	€ 3.888,00

Attendiz

Code	Naam	Straat	Toelichting	Bedrag
2019-009A	Het Relief	Floraparkstraat 390	Uitbreiding / vervanging gymlokaal	€ 676.657,00

Overzicht

Consent

Code	Naam	Straat	Voorziening en toelichting	Inhoudelijk
2019-003A	La Res	Rozenstraat 98	Herstel van constructiefout: muur / hekwerk	Advies VBE niet honoreren aanvraag, betreft onderhoud
2019-004A	Glanerbrug	Ouverturestraat 70	Herstel van constructiefout: onderzoek dakconstruc	Advies VBE niet honoreren aanvraag, kosten zijn voor het schoolbestuur

VCO

Code	Naam	Straat	Toelichting	Inhoudelijk
2019-005A	De Koning	Tomatenstraat 27	Herstel van constructiefout: vervangen PV installati	Advies VBE niet honoreren aanvraag, betreft onderhoud

SKOE

Code	Naam	Straat	Toelichting	Inhoudelijk
2019-007A	Paulusschool	Regulusstraat 8-10	Herstel van constructiefout: vervangen lichtplaten d	Advies VBE niet honoreren aanvraag, betreft onderhoud

Carmel

Code	Naam	Straat	Toelichting	Inhoudelijk
2019-010A	Bonhoeffer - vdw	Van der Waalslaan 35	Huur sportvelden 163 klokuur	Geen vergoeding. Kan gebruikt worden gemaakt van een gemeentelijk veld
2019-010B	Bonhoeffer - vdw	Van der Waalslaan 35	Huur sportvelden tbv sportdagen	Voor rekening van het schoolbestuur.
2019-010C	Bonhoeffer - vdw	Van der Waalslaan 35	Medegebruik gymnastiekruimte Diekmanhal	Aanvragen bij de afdeling sport, kosten voor rekening van het schoolbestuur
2019-011A	Bonhoeffer - gsw	Geessinkweg 100	Huur sportvelden EHV 29 klokuur	Geen vergoeding. Kan gebruikt worden gemaakt van een gemeentelijk veld
2019-012A	Bonhoeffer - brg	Bruggertstraat 60	Huur sportvelden 113 klokuur	Geen vergoeding. Kan gebruikt worden gemaakt van een gemeentelijk veld
2019-013A	Bonhoeffer - Vlier	Vlierstraat 75	Medegebruik gymnastiekruimte 32,5 klokuur	Aanvragen bij de afdeling sport, kosten voor rekening van het schoolbestuur

COA Centraal Orgaan opvang asielzoekers

postbus 3002, 2280 ME RIJSWIJK

Aan het College van Burgemeester en
Wethouders van de gemeente Enschede
T.a.v. mevrouw E. Kruiper
Postbus 20
7500 AA Enschede

Centraal Orgaan opvang asielzoekers
Unit Administratie & Inkoop / GRS
Sir Winston Churchilllaan 366a
2285 SJ RIJSWIJK

Gemeente Enschede | 4 | A/B
Regelnr. be3715
Ingekomen 15 JULI 2016
Afdeling CS
Behandeltermijn
Attentie 1600024548

datum	VERZONDEN 14 JUL 2016	inlichtingen bij	J.W. van Beek
onderwerp	Vaststelling bijdrage OHBA-regeling	telefoon	(088) 715 74 42
ons kenmerk	A&I/RA/JvB/16u.000743	e-mail	janvanbeek@coa.nl
uw brief	d.d. 24 maart 2016	bijlage(n)	
uw kenmerk	1600024548		

Geachte mevrouw Kruiper,

Op 25 maart 2016 ontvingen wij uw aanvraag om vergoeding ten behoeve van huisvestingsvoorzieningen voor basisonderwijs aan asielzoekers die in uw gemeente in het noodopvangcentrum (Wegener pand) verblijven.

Rekening houdend met het bovenstaande ziet de bijdrage toe op:
Schoolnaam : Toermalijn (IOK De Globe)
BRINnr. : 19NS
Hoofdadres school : Nieuwe Schoolweg 51, 7514 CE Enschede

Formatie-omvang*		**Moederschool**		**Moederschool incl. leerlingen AZC**		**AZC**	
		aantal	**formatie**	**aantal**	**formatie**	**aantal**	**formatie**
gewogen leerlingen	0	121		121			
	0,3	13		13			
	0,4	0		0			
	0,7	0		0			
	1,2	52		102		50	
Totaal ongewogen leerlingen		186,00	6,5	236,00	8,3	50,00	
Totaal gewogen (Fb 92)		235,56	8,0	341,06	11,9	105,50	

Correspondentie uitsluitend aan het postadres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief

Nieuwe formatieregeling						
Onderbouw (4- t/m 7-jarigen)	101	5,08	126	6,34	25	1,26
Bovenbouw (8- t/m 12-jarigen)	85	2,93	110	3,79	25	0,86
Schoolgewicht	50	0,89	105	1,88	55	0,99
Kleine scholentoeslag (i.g.v.)		0,00		0,00		0,00
1e opvang			50	1,40	50	1,40
Totaal vereenvoudigde formatie (Fb WPO)		**8,90**		**13,41**		**4,51**

* gebaseerd op leerlingtelling d.d. 01-10-2015.

Op basis van het voorgaande ziet de uitbreiding in groepen er als volgt uit:

	Moederschool excl. leerlingen AZC	**Moederschool incl. leerlingen AZC**	**Uitbreiding**
Huisvesting gewogen groepen	9	13	4
OLP gewogen groepen	9	13	4
Meubilair gewogen groepen excl. schoolgewicht	8	12	4

De termijn waarvoor vergoeding wordt verzocht is één (1) jaar.

De door u ingediende aanvraag komt voor vergoeding in aanmerking en wel voor de gevraagde periode van één (1) jaar, ingaande op 1 juli 2016 en mitsdien eindigend op 30 juni 2017.

Indien er een substantiële uitbreiding van het aantal asielzoekers plaats vindt, kunt u onder bijzending van de DUO-telgegevens een aanvraag tot uitbreiding indienen. Op basis van deze aanvraag kunnen wij berekenen of dit leidt tot een eventuele uitbreiding van groep(en).

Ingeval van door u in te dienen vervolgaanvraag voor onderwijshuisvesting zal dezerzijds rekening worden gehouden met het onderhavige besluit.

Overeenkomstig het bepaalde in artikel 5a lid 1 van het gewijzigde Faciliteitenbesluit Opvangcentra (Staatsblad nr. 347, d.d. 8 juni 1998) bestaat de uitkering uit:

a. een bijdrage in de investerings- dan wel de huurlasten ten behoeve van de voor tijdelijk gebruik bestemde voorziening;
b. een bijdrage in de kosten van eerste inrichting, onderwijsleerpakket en meubilair;
c. een bijdrage in de kosten van de stichting en materiële instandhouding van de gymnastiek-accommodatie ten behoeve van het primair onderwijs;
d. een bijdrage in de onroerend zaakbelasting;
e. een bijdrage in de kosten van de verzekering van de roerende en onroerende zaken. De verzekering bestaat uit een brandverzekering, een uitgebreide

Aeneas vluchtte samen met zijn oude vader en kind uit het brandende Troje. Na vele omzwervingen en het trotseren van allerlei gevaren belandt hij tenslotte in Italië en sticht daar de stad Latium. Aeneas staat bekend als een held uit de Griekse oudheid. Het beeldmerk van het COA is op het verhaal van Aeneas gebaseerd.

gevarenverzekering, een glasverzekering, een verzekering tegen risico van buitenvandalisme en een eigen gebrek-/constructiefoutenverzekering.

Op grond van het gewijzigde Faciliteitenbesluit Opvangcentra kan de toekenning als volgt worden gemotiveerd.

De huisvestingsnoodzaak ziet toe op 5 groepen (= 420m2).
Dit wordt als volgt berekend: 4 groepen + 1 groepsruimte extra (op grond van het feit dat de afstand tussen de te realiseren onderwijsvoorziening tot het hoofdgebouw van de school die het onderwijs verzorgt meer dan 300 meter hemelsbreed is, zodat rekening gehouden dient te worden met de behoefte aan een apart speellokaal).

- Voor 4 groepen is behoefte aan 1e inrichting onderwijsleerpakket. Deze wordt bekostigd als zijnde hoogste groep 13 en laagste groep 9.
- Voor 4 groepen is behoefte aan 1e inrichting meubilair. Deze wordt bekostigd als zijnde hoogste groep 12 en laagste groep 8.
- De termijn waarvoor vergoeding wordt verzocht geeft een investeringspercentage van 26%.
- Ten behoeve van de bepaling van het aantal groepen asielzoekersleerlingen dat in aanmerking komt voor klokuurvergoeding voor gymnastiek wordt uitgegaan van het totaal aantal groepen, verminderd met 1 groep extra per 4 groepen met een minimum van 1 groep en het maximum aantal klokuren per groep per week. Hieruit volgt dat 3 groepen (4 groepen minus 1 groep) in aanmerking komen voor een klokuurvergoeding voor gymnastiek.

Op grond van het voorgaande kan de uitkering, gebaseerd op het prijspeil 2016, als volgt worden berekend.

ad a.	Bijdrage huisvesting op basis van huurlasten: vergoed.% (vaste voet tijd. Voorz. + toesl. 1e grp. + aantal groepen x bedrag per groep): 26% x (€ 37.573,13 + € 18.467,32 + 5 groepen x € 73.867,16) = Bijdrage terrein: Niet van toepassing. Onderwijs vindt plaats op terrein van de opvang	€ 110.597,83
ad b.	Bijdrage 1e inrichting onderwijsleerpakket: € 132.205,70 - € 103.299,18 = Bijdrage 1e inrichting meubilair: € 105.983,94 - € 78.654,72 =	€ 28.906,52 € 27.329,22
ad c.	Bijdrage gymnastiek: (3 groepen x 1,5 uur x € 1.190,24) x 1 jaar =	€ 5.356,08
ad d.	Bijdrage onroerende zaakbelasting: (420 m2 x € 4,97) x 1 jaar =	€ 2.087,40
ad e.	Bijdrage verzekering: [(€ 37.573,13 + € 18.467,32 + 5 groepen x € 73.867,16 + € 28.906,52 + € 27.329,22 : € 453,78) x € 5,044] x 1 jaar =	€ 5.353,37
	TOTAALBEDRAG	**€ 179.630,42**

Aeneas vluchtte samen met zijn oude vader en kind uit het brandende Troje. Na vele omzwervingen en het trotseren van allerlei gevaren belandt hij tenslotte in Italië en sticht daar de stad Latium. Aeneas staat bekend als een held uit de Griekse oudheid. Het beeldmerk van het COA is op het verhaal van Aeneas gebaseerd.

Dit bedrag zal zo spoedig mogelijk onder vermelding van crediteurnummer 400094 worden overgemaakt op het rekeningnummer NL45 BNGH0285 0973 85 van uw gemeente.

Tot slot wijzen wij u erop, dat u op grond van artikel 7:1 van de Algemene wet bestuursrecht een bezwaarschrift tegen deze beslissing kunt indienen. U dient uw bezwaarschrift binnen 6 weken na bekendmaking van deze beslissing te hebben ingediend.

U wordt verzocht het bezwaarschrift te richten aan:

Het Centraal Orgaan opvang asielzoekers
Unit Staf / Juridische Zaken
Postbus 3002
2280 ME RIJSWIJK

Het bezwaarschrift bevat ten minste:

a. de naam en het adres van de indiener;
b. de dagtekening van het bezwaarschrift;
c. een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar is gericht; en
d. de gronden van het bezwaar.

Hoogachtend,
Het Bestuur van het Centraal Orgaan opvang asielzoekers,
namens deze,

b/a

mr. drs. C. (Carolien) Schippers
Unitmanager Huisvesting

Aeneas vluchtte samen met zijn oude vader en kind uit het brandende Troje. Na vele omzwervingen en het trotseren van allerlei gevaren belandt hij tenslotte in Italië en sticht daar de stad Latium. Aeneas staat bekend als een held uit de Griekse oudheid. Het beeldmerk van het COA is op het verhaal van Aeneas gebaseerd.

Gemeente Enschede

Voorstel Gemeenteraad VII- D

Onderwerp	Bestemmingsplan "Velve-Lindenhof - 't Wooldrik" gewijzigd vaststellen		
Portefeuillehouder	Jeroen Diepemaat agendaletter (D)		
Programma	*DF*	Aangeboden aan Raad	6 november 2018
Stuknummer (invulling door Griffie)		Corsanummer	1800090986

Wij stellen u voor te besluiten om:

1. De nota Samenvatting en beantwoording zienswijzen vast te stellen en degene die gebruik heeft gemaakt van de gelegenheid om zijn zienswijze kenbaar te maken hiervan in kennis te stellen en mee te delen dat de ingediende zienswijzen deels aanleiding hebben gegeven tot een wijziging van het bestemmingsplan;
2. Het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof - 't Wooldrik" gewijzigd vast te stellen, overeenkomstig de Verbeelding, de Regels en Toelichting en ondergrond conform NL.IMRO.0153.BP00099-0003.
3. Geen exploitatieplan als bedoeld in artikel 6.12 van de Wet ruimtelijke ordening ten behoeve van het onder 2 genoemde bestemmingsplan vast te stellen.

Inleiding
Het bestemmingsplan “Velve-Lindenhof-'t Wooldrik” heeft als doel de bestemming van de binnen het plan gelegen gronden en de bouw- en gebruiksmogelijkheden daarvan vast te leggen.
De wet verplichtte dat elke 10 jaar een bestemmingsplan opnieuw wordt vastgesteld. Een bestemmingsplan dat ouder is dan tien jaar wordt als niet meer actueel beschouwd.
In verband met veranderd beleid op het gebied van onder meer onzelfstandige bewoning en studio's, maar ook bijvoorbeeld parkeerbeleid, is er gekozen om het bestemmingsplan te actualiseren.
Het voorliggende bestemmingsplan "Velve-Lindenhof-'t Wooldrik" beoogt voor het plangebied een actuele planologisch-juridische regeling te geven. Het plan beschermt bestaande waardevolle ruimtelijke structuren en legt hoofdzakelijk het bestaande gebruik ter plaatse vast.
Het bestemmingsplan maakt op één locatie herontwikkeling mogelijk. Het betreft een bouwplan voor een twee-onder-éénkapper aan de Siemensstraat naast nr. 26. Deze nieuwe ontwikkeling wordt opgenomen omdat de uitwerking van het plan zodanig concreet is dat met een redelijke mate van zekerheid kan worden gesteld dat de realisatie van de betreffende ontwikkeling zal plaatsvinden en de economische uitvoerbaarheid van de ontwikkeling voldoende verzekerd is.

Beoogd resultaat
De vaststelling van het nieuwe, geactualiseerde bestemmingsplan “Velve-Lindenhof - 't Wooldrik” voor de wijken Velve-Lindenhof en 't Wooldrik.

Argumenten
1. De vaststelling van een bestemmingsplan is een exclusieve bevoegdheid van de gemeenteraad en is een essentieel onderdeel in het proces van de totstandkoming van een rechtsgeldig bestemmingsplan.
2. Met de vaststelling van het bestemmingsplan “Velve-Lindenhof - 't Wooldrik” krijgen de wijken Velve-Lindenhof en 't Wooldrik een actuele- en passende juridische regeling, hoofdzakelijk gericht op het beheer en behoud van de bestaande situatie ter plaatse.
3. Een rechtsgeldig bestemmingsplan voor de wijken Velve-Lindenhof en 't Wooldrik biedt tevens de mogelijkheid om als toetsings-kader te dienen met betrekking tot het reguleren van kamerverhuur en studio’s.

Kanttekeningen.
Met het niet vaststellen van het nieuwe bestemmingsplan voor de wijken Velve-Lindenhof en 't Wooldrik moet na afloop van de werkingstermijn van de voorbereidingsbesluiten worden teruggevallen op de nog geldende, grotendeels verouderde bestemmingsplannen waarbij ongewenste ontwikkelingen in de wijk ten aanzien van o.a. kamerverhuur en studio’s niet kunnen worden voorkomen.

Bijdrage aan duurzaamheidsdoelstellingen

Duurzaamheid speelt maatschappelijk gezien, en voor ons als gemeente, een steeds grotere rol. Bij het opstellen van bestemmingsplannen proberen we daarom zoveel mogelijk met dit aspect rekening te houden. Bestemmingsplannen kennen echter geen uitvoeringsplicht en kan daardoor vanuit een juridisch oogpunt, niet iedere maatregel ten aanzien van duurzaamheid hierin worden opgenomen. Hierbij dient overigens te worden opgemerkt dat veel maatregelen ten aanzien van duurzaamheid reeds vergunningsvrij kunnen worden gerealiseerd.

Kosten, opbrengsten, dekking
Aan het (gewijzigd) vaststellen van het bestemmingsplan zijn voor de Gemeente Enschede geen financieel nadelige gevolgen verbonden.

Communicatie
Communicatie over het bestemmingsplan “Velve-Lindenhof - 't Wooldrik” vindt plaats op de door de Wet ruimtelijke ordening en de Algemene wet bestuursrecht voorgeschreven wijze.

Vervolg
Na vaststelling door de Raad van het bestemmingsplan “Velve-Lindenhof - 't Wooldrik” en bekendmaking hiervan op de wettelijk voorgeschreven wijze wordt de digitale versie van het bestemmingsplan gepubliceerd op de website www.ruimtelijkeplannen.nl en wordt de analoge (papieren) versie van dit bestemmingsplan, met het vaststellingsbesluit, gedurende een periode van zes weken in het Stadskantoor ter inzage gelegd. Voor belanghebbenden bestaat de mogelijkheid om tijdens de beroepstermijn tegen het vaststellingsbesluit beroep in te stellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Bijlage(n)

	Omschrijving	College	Raad	Vertrouwelijk
Bijlage 1	Verbeelding behorende bij het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof - 't Wooldrik"	Ja	Ja	Nee
Bijlage 2	Regels behorende bij het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof - 't Wooldrik"	Ja	Ja	Nee
Bijlage 3	Toelichting behorende bij het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof - 't Wooldrik"	Ja	Ja	Nee
Bijlage 4	Ingediende zienswijzen (anoniem)	Ja	Ja	Nee
Bijlage 5	Nota samenvatting en beantwoording zienswijzen (anoniem) behorende bij het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof - 't Wooldrik"	Ja	Ja	Nee
Bijlage 6	Nota wijzigingen behorende bij het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof - 't Wooldrik"	Ja	Ja	Nee

Burgemeester en Wethouders van Enschede, _____

de loco-Secretaris, **de Burgemeester,**

E.A. Smit dr. G.O. van Veldhuizen

Besluit
Van de Raad van de gemeente Enschede, gelezen het voorstel van Burgemeester en Wethouders van

Vastgesteld in de vergadering van _____

De Griffier, **de Voorzitter**

R.M. Jongedijk dr. G.O. van Veldhuizen

BESTEMMINGSPLANNEN

Plangebied

Bestemmingsplan
Velve - lindenhof - Wooldrik

Enkelbestemmingen

B	Bedrijf
B-GA	Bedrijf - Garage
C	Centrum
CO-SPT	Cultuur en ontspanning - Speeltuin
DH	Detailhandel
GD-1	Gemengd - 1
G	Groen
G-PA	Groen - Park
H	Horeca
K	Kantoor
M	Maatschappelijk
M-ON	Maatschappelijk - Onderwijs
M-RE	Maatschappelijk - Religie
M-ZOI	Maatschappelijk - Zorginstelling
R-VT	Recreatie - Volkstuin
S	Sport
T	Tuin
V	Verkeer
V-RV	Verkeer - Railverkeer
V-VB	Verkeer - Verblijfsgebied
W	Wonen

Gebiedsaanduidingen

A	- archeologisch onderzoeksgebied a
B	- archeologisch onderzoeksgebied b
	overige zone - cultuurhistorisch attentiegebied

Functieaanduidingen

(b)	bedrijf
(bw)	bedrijfswoning
(co)	cultuur en ontspanning
(dh)	detailhandel
(ga)	garage
(gabl)	garagebox
(h)	horeca
(k)	kantoor
(kb)	kinderboerderij
(m)	maatschappelijk
(p)	parkeerterrein
(sb-01)	specifieke vorm van bedrijf - 01
(sh-thw)	specifieke vorm van horeca - theeschenkerij
(sz)	speelvoorziening
(s)	sport
(vb)	verblijfsgebied
(w)	wonen

Bouwvlakken

bouwvlak

Bouwaanduidingen

[bg]	bijgebouwen
[ka]	karakteristiek
[ond]	onderdoorgang

Maatvoeringen

1	maximum aantal wooneenheden
7	maximum bouwhoogte (m)
6 / 10	maximum goothoogte (m), maximum bouwhoogte (m)

SITUATIE BESTEMMINGSPLAN

0 10 25 50 100

Bestemmen & Vergunnen

Gemeente Enschede

BESTEMMINGSPLAN:

Velve - lindenhof - Wooldrik blad 1

OR/B4V

VASTGESTELD BIJ RAADSBESLUIT			GOEDGEKEURD DOOR GED. STATEN:				
Naam	Datum	Projectbeding	Naam	Datum	Projectbeding	Formaat	Schaal
dB	160316		1.			1450x840	1000
			2.			Tekeningnummer	
			3.			BP00099	

TEKENING LOCATIE: S:\...\STANDEN_ONTWERP\...\ONTWERP_VELVE_WOOLDRIK_BP\VELVE_WOOLDRIK_BP.DWG

BESTEMMINGSPLANNEN

Plangebied

Bestemmingsplan
Velve - lindenhof - Wooldrik

Enkelbestemmingen

B	Bedrijf
B-GA	Bedrijf - Garage
C	Centrum
CO-SPT	Cultuur en ontspanning - Speeltuin
DH	Detailhandel
GD-1	Gemengd - 1
G	Groen
G-PA	Groen - Park
H	Horeca
K	Kantoor
M	Maatschappelijk
M-ON	Maatschappelijk - Onderwijs
M-RE	Maatschappelijk - Religie
M-ZOI	Maatschappelijk - Zorginstelling
R-VT	Recreatie - Volkstuin
S	Sport
T	Tuin
V	Verkeer
V-RV	Verkeer - Railverkeer
V-VB	Verkeer - Verblijfsgebied
W	Wonen

Gebiedsaanduidingen

A	- archeologisch onderzoeksgebied a
B	- archeologisch onderzoeksgebied b
	overige zone - cultuurhistorisch attentiegebied

Functieaanduidingen

(b)	bedrijf
(bw)	bedrijfswoning
(cu)	cultuur en ontspanning
(dh)	detailhandel
(ga)	garage
(gab)	garagebox
(h)	horeca
(k)	kantoor
(kb)	kinderboerderij
(m)	maatschappelijk
(p)	parkeerterrein
(sb-01)	specifieke vorm van bedrijf - 01
(sh-the)	specifieke vorm van horeca - theeschenkerij
(sv)	speelvoorziening
(s)	sport
(vb)	verblijfsgebied
(w)	wonen

Bouwvlakken

bouwvlak

Bouwaanduidingen

(bg)	bijgebouwen
(ka)	karakteristiek
(ond)	onderdoorgang

Maatvoeringen

1	maximum aantal wooneenheden
7	maximum bouwhoogte (m)
6 30	maximum goothoogte (m), maximum bouwhoogte (m)

0 10 25 50 100

Bestemmen & Vergunnen

Gemeente Enschede

BESTEMMINGSPLAN:

Velve - lindenhof - Wooldrik blad 2

VASTGESTELD BIJ RAADSBESLUIT			GOEDGEKEURD DOOR GED. STATEN			OR/B&V
Naam	Datum	Projectleiding	Naam	Datum	Projectleiding	Formaat / Schaal
dlb	180316		ij.			1450x440 / 1000
			ij.			Datum
			ij.			BP00099

WIJZIGINGEN LOCATIE, EN STANDEN, OPENBARE VERLICHTING, OPENBARE GROEN, BEPLANTING, BEGELEIDING, BEGELEIDING, BEPLANTING

Gemeente Enschede

Toelichting

Bestemmingsplan

Velve - Lindenhof - 'T Wooldrik

Status: Vastgesteld

enschede.nl

Velve - Lindenhof - 't Wooldrik

Inhoudsopgave

Toelichting **3**

Hoofdstuk 1 Inleiding **3**
1.1 Aanleiding bestemmingsplan 3
1.2 Ligging en begrenzing plangebied 3
1.3 Geldende juridische regelingen 5
1.4 Wettelijk kader 5
1.5 Adviezen, vooroverleg en procedure 6

Hoofdstuk 2 Planologisch beleidskader **8**
2.1 Ruimtelijk beleid en regels van het Rijk 8
2.2 Ruimtelijk beleid en regels van de provincie Overijssel 8
2.3 Gemeentelijk ruimtelijk relevant strategisch beleid 11

Hoofdstuk 3 Gebiedsbeschrijving **20**
3.1 Ruimtelijke structuur 20
3.2 Cultuurhistorie 34
3.3 Functionele structuur 43

Hoofdstuk 4 Gewenste ontwikkeling plangebied **45**
4.1 Projecten 45
4.2 Ontwikkelingsmogelijkheden bestaande bebouwing 45
4.3 Cultuurhistorie 47
4.4 Welstand en beeldkwaliteit 48
4.5 Duurzaamheid 50

Hoofdstuk 5 Omgevingsaspecten **54**
5.1 Milieu 54
5.2 Water 64
5.3 Natuur 67

Hoofdstuk 6 Juridische planopzet **69**
6.1 Algemeen 69
6.2 Indeling planregels 69
6.3 Beschrijving van het plan 70
6.4 Handhaving 78

Hoofdstuk 7 Economische uitvoerbaarheid **79**

Toelichting

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Aanleiding bestemmingsplan

Het bestemmingsplan “Velve-Lindenhof-'t Wooldrik” heeft als doel de bestemming van de binnen het plan gelegen gronden en de bouw- en gebruiksmogelijkheden daarvan vast te leggen.

De wet verplichtte dat elke 10 jaar een bestemmingsplan opnieuw wordt vastgesteld. Een bestemmingsplan dat ouder is dan tien jaar wordt als niet meer actueel beschouwd.

In verband met veranderd beleid op het gebied van onder meer onzelfstandige bewoning en studio's, maar ook bijvoorbeeld parkeerbeleid, is er gekozen om het bestemmingsplan te actualiseren.

Het voorliggende bestemmingsplan "Velve-Lindenhof-'t Wooldrik" beoogt voor het plangebied een actuele planologisch-juridische regeling te geven. Het plan beschermt bestaande waardevolle ruimtelijke structuren en legt hoofdzakelijk het bestaande gebruik ter plaatse vast.

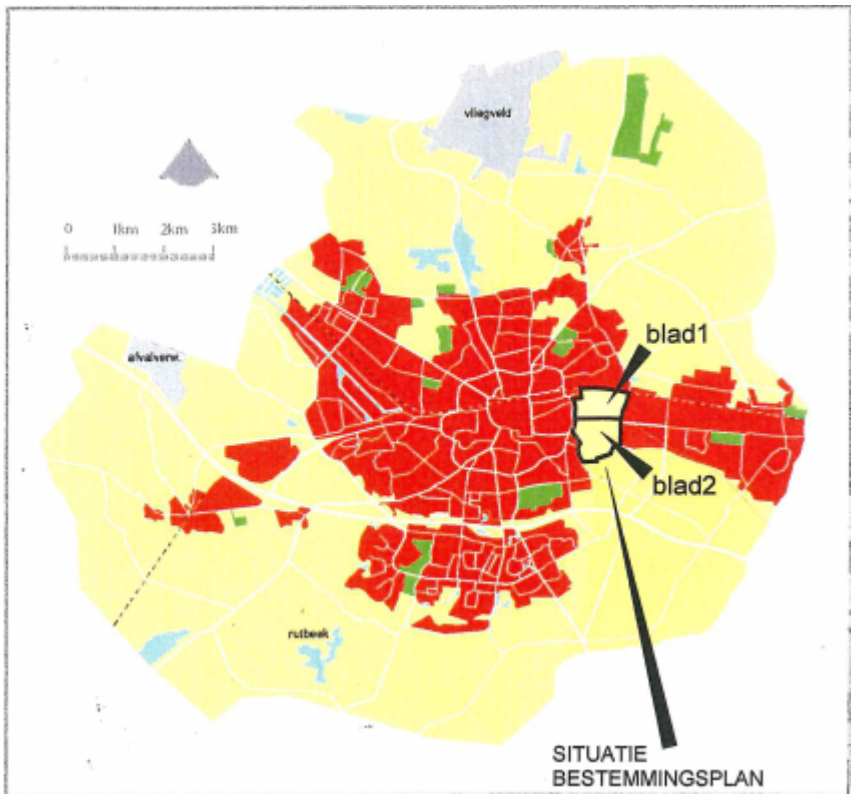
Het bestemmingsplan maakt op één locatie herontwikkeling mogelijk. Het betreft een bouwplan voor een twee-onder-éénkapper aan de Siemensstraat naast nr. 26. Deze nieuwe ontwikkeling wordt opgenomen omdat de uitwerking van het plan zodanig concreet is dat met een redelijke mate van zekerheid kan worden gesteld dat de realisatie van de betreffende ontwikkeling zal plaatsvinden en de economische uitvoerbaarheid van de ontwikkeling voldoende verzekerd is.

1.2 Ligging en begrenzing plangebied

Het gebied waarop het bestemmingsplan “Velve-Lindenhof-'t Wooldrik” betrekking heeft, wordt globaal begrensd door de spoorlijn Enschede - Gronau in het noorden, de Noord Esmarkerrondweg in het oosten, de Stenversweg / Wooldrikshoekweg / Heutinkstraat in het zuiden en de Heutinkstraat / Tegelerweg / Rechterlaan / Oliemolensingel in het westen. Het is gelegen in stadsdeel Oost van de gemeente Enschede.

Afbeelding globale begrenzing plangebied

Afbeelding ligging plangebied in Enschede

1.3 Geldende juridische regelingen

Voor het gebied Velve-Lindenhof-'t Wooldrik gelden thans de volgende bestemmingsplannen:

- "Wooldrik - Hogeland-Zuid"
- "Velve-Lindenhof 2005"
- bestemmingsplan Cultuurhistorie
- Groen Velve Lindenhof;
- Herziening 2,4 Velve Lindenhof;
- Herziening 2 Wooldrik-Hogeland Zuid;
- Leeghwaterstraat;
- Wooldrik-Hogeland Zuid - Gronausestraat;
- Bedrijven en milieuzones (vuurwerk, risicovolle bedrijven en geluid)

Voor het plangebied geldt tevens het voorbereidingsbesluit "Onzelfstandige bewoning". Het ontwerp-bestemmingsplan Onzelfstandige bewoning is tervisiegelegd in juli 2017. De planregels worden vertaald in het nieuwe bestemmingsplan.

Enkele delen van niet meer binnen het plangebied. Voor het complex Lage Bothofstraat zal in verband met nieuwe ontwikkelingen een seperaat bestemmingsplan worden ontwikkeld.

1.4 Wettelijk kader

Het wettelijk kader van een bestemmingsplan is de Wet ruimtelijke ordening (hierna Wro) en het Besluit ruimtelijke ordening (hierna Bro).

Wet ruimtelijke ordening (Wro)

De Wro schrijft voor dat de gemeenteraad "voor het gehele grondgebied van de gemeente een of meer bestemmingsplannen vaststelt, waarbij ten behoeve van een goede ruimtelijke ordening de bestemming van de in dat plan begrepen grond wordt aangewezen en met het oog op die bestemming regels worden gegeven".

Besluit ruimtelijke ordening (Bro)

In het Bro is geregeld hoe een bestemmingsplan en andere ruimtelijke plannen er uit moeten zien, wat vastgelegd moet worden en wat meegewogen moet worden (artikelen 3.1.2 t/m 3.1.7 en artikelen 3.2.1 t/m 3.2.4 Bro). In artikel 3.1.6 van het Bro is bepaald dat elk bestemmingsplan vergezeld gaat van een toelichting. In de toelichting moet worden vermeld wat de uitkomsten zijn van onderzoeken over ecologie/flora/fauna, hoe het is gesteld met de waterhuishouding, of de Wet milieubeheer van toepassing is voor bijvoorbeeld een Milieueffectrapport (MER), of sprake is van archeologische/cultuurhistorische waarden, welke milieukwaliteitseisen wat betreft lucht, bodem, geluid bij het plan betrokken zijn en welk beleid van gemeente, provincie en Rijk een rol speelt.

Een bestemmingsplan is daarom een juridisch ruimtelijk beleidsdocument, waarin de bestemming van de gronden met inbegrip van de daarop van toepassing zijnde gebruiks- en bouwregels en de daarop aanwezige bebouwing worden vastgelegd, maar waarin ook ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden zijn opgenomen.

Digitalisering

Alle ruimtelijke plannen moeten voor iedereen digitaal beschikbaar en raadpleegbaar zijn. Daarvoor is een landelijke voorziening in het leven geroepen. Er moet gewerkt worden via landelijk vastgestelde regels (artikel 1.2.1 en 1.2.2 Bro, nader uitgewerkt in de ministeriële Regeling standaarden ruimtelijke ordening).

Kosten

In de wet is bepaald dat de kosten voor het maken van een bestemmingsplan verhaald kunnen worden op de aanvrager. Die kosten worden vastgesteld in een exploitatieplan, maar ze kunnen ook op een andere wijze verhaald worden bijvoorbeeld door het sluiten van een overeenkomst (afdeling 6.4 Wro).

1.5 Adviezen, vooroverleg en procedure

Adviezen

Voorafgaand aan het in procedure brengen van een bestemmingsplan vragen burgemeester en wethouders aan het binnen het plangebied werkzame erkende wijkorgaan advies uit te brengen over het in voorbereiding zijnde bestemmingsplan. Dit is geen wettelijke procedurestap, maar een binnen de gemeente Enschede gehanteerde werkwijze die is vastgelegd in de Regeling Wijkorganen 2008 en nader uitgewerkt in de notitie Wijkorganen en Adviesafspraken.

Binnen het plangebied van het bestemmingsplan “Velve-Lindenhof-'t Wooldrik” zijn twee erkende wijkorganen actief:

- Wijkraad Velve-Lindenhof;
- Wijkraad Zuid-Oost Enschede.

Vooroverleg

In het Bro is voorgeschreven (artikel 3.1.1) dat burgemeester en wethouders voorafgaand aan het in procedure brengen van een nieuw bestemmingsplan overleg moeten plegen met de besturen van eventueel betrokken andere gemeenten, het waterschap, de provincie en met die diensten van het Rijk die betrokken zijn bij de zorg voor de ruimtelijke ordening of belast zijn met de behartiging van belangen die in het plan in het geding zijn. Van het wettelijke vooroverleg met Rijk en provincie kan in de praktijk in veel gevallen worden afgezien. De provincie Overijssel en het Rijk hebben beleid vastgesteld, waarin is bepaald dat zij een bestemmingsplan alleen nog voor vooroverleg willen ontvangen, indien dat bestemmingsplan ontwikkelingen

mogelijk maakt die raken aan bepaalde ruimtelijke belangen van de provincie of het Rijk.

Aangezien het een actualisatieplan betreft en er geen noemenswaardige ontwikkelingen zijn is de conclusie gerechtevaardigd dat er geen vooroverleg is vereist.

Procedure

Vooraankondiging

Burgemeester en wethouders moeten burgers en anderen informeren over het voornemen een bestemmingsplan voor te bereiden op verzoek van een derde of uit eigen beweging. Dat voornemen wordt gepubliceerd in het gemeentelijk huis-aan-huisblad en op internet. In Enschede wordt geen gelegenheid geboden om zienswijzen hieromtrent naar voren te brengen (artikel 1.3.1 Bro).

In dit geval is het voornemen om een nieuw bestemmingsplan genaamd “Velve-Lindenhof-'t Wooldrik” in voorbereiding te nemen is gepubliceerd in het gemeentelijk blad “Huis aan Huis" en op de website van de gemeente Enschede.

Terinzagelegging ontwerpplan

In de Wro staat dat op de procedure van een bestemmingsplan de uniforme openbare voorbereidingsprocedure uit afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing is. Dit betekent dat het ontwerp van een bestemmingsplan gedurende een periode van zes weken ter inzage moet worden gelegd. Deze terinzagelegging biedt iedereen de mogelijkheid om gedurende die periode zienswijzen naar voren te brengen bij de gemeenteraad. Die terinzagelegging wordt gepubliceerd in de Nederlandsche Staatscourant en in het gemeentelijk blad "Huis aan Huis" en langs “elektronische weg”, dus internet.

De aankondiging van de terinzagelegging van dit ontwerpbestemmingsplan “Velve-Lindenhof-'t Wooldrik” en de mogelijkheid om tijdens die periode een zienswijze naar voren te brengen is op 2 mei 2018 gepubliceerd in "Huis aan Huis", in de Staatscourant, op de website van de gemeente Enschede en op de website www.officielebekendmakingen.nl.

Zienswijzen

Het ontwerp-bestemmingsplan ligt gedurende een periode van zes weken ter inzage. Tijdens deze periode heeft eenieder de mogelijk om een zienswijze in te dienen. Van de (eventueel) ingekomen zienswijzen en de gemeentelijke beantwoording daarvan wordt een verslag gemaakt dat als bijlage bij het vaststellingsbesluit van het bestemmingsplan wordt gevoegd.

De ingediende zienswijzen kunnen aanleiden geven om de gemeenteraad voor te stellen het bestemmingsplan gewijzigd vast te stellen.

Rechtsbescherming

Na vaststelling van het bestemmingsplan door de gemeenteraad staat voor belanghebbenden de mogelijkheid open om bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State beroep in te stellen tegen het bestemmingsplan.

Hoofdstuk 2 Planologisch beleidskader

2.1 Ruimtelijk beleid en regels van het Rijk

2.1.1 Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte

Het ruimtelijk en mobiliteitsbeleid op rijksniveau staat in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR). De structuurvisie is sinds maart 2012 van kracht en vormt de kapstok voor bestaand en nieuw rijksbeleid met ruimtelijke consequenties.

In de SVIR beschrijft de Rijksoverheid haar visie op de ruimtelijke en mobiliteitsopgaven voor Nederland in de richting van het jaar 2040. Eén van de kernbegrippen in de SVIR is decentralisatie. Het kabinet wil beslissingen over ruimtelijke ontwikkelingen dichter bij burgers en bedrijven brengen. Provincies en gemeenten krijgen letterlijk de ruimte om maatwerk te leveren voor regionale opgaven.

Het kabinet heeft dertien nationale (gelijkwaardige) belangen opgesteld. Dit zijn concrete belangen waarvoor het Rijk verantwoordelijk is en waarop het resultaten wil boeken.

2.1.2 Besluit algemene regels ruimtelijke ordening en Besluit ruimtelijke ordening

De basis van juridische borging van de realisatie van de nationale belangen ligt in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) en het Besluit ruimtelijke ordening (Bro).

Het Barro is in werking sinds 2011 en bevat onderwerpen die van rijksbelang zijn, zoals defensie, de ecologische hoofdstructuur, de elektriciteitsvoorziening en toekomstige uitbreiding van het hoofd(spoor)wegennet. Per onderwerp bevat het Barro regels waaraan bestemmingsplannen moeten voldoen. Binnen drie jaar moet het onderwerp zijn opgenomen in een bestemmingsplan.

2.1.3 Toetsing bestemmingsplan aan beleid en regels van het Rijk

Het bestemmingsplan “Velve-Lindenhof-Wooldrik” is hoofdzakelijk conserverend van aard en de nieuwe ontwikkeling in het bestemmingsplangebied, een bouwlocatie aan de Siemensstraat, is dusdanig kleinschalig dat een toets aan het hiervoor omschreven rijksbeleid niet noodzakelijk is.

2.2 Ruimtelijk beleid en regels van de provincie Overijssel

2.2.1 Omgevingsvisie Overijssel

Het ruimtelijk beleid van de provincie Overijssel staat vooral in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening. Op 12 april 2017 hebben Provinciale Staten van Overijssel een herziening van de visie en verordening vastgesteld en op 1 mei 2017 zijn deze in werking getreden.

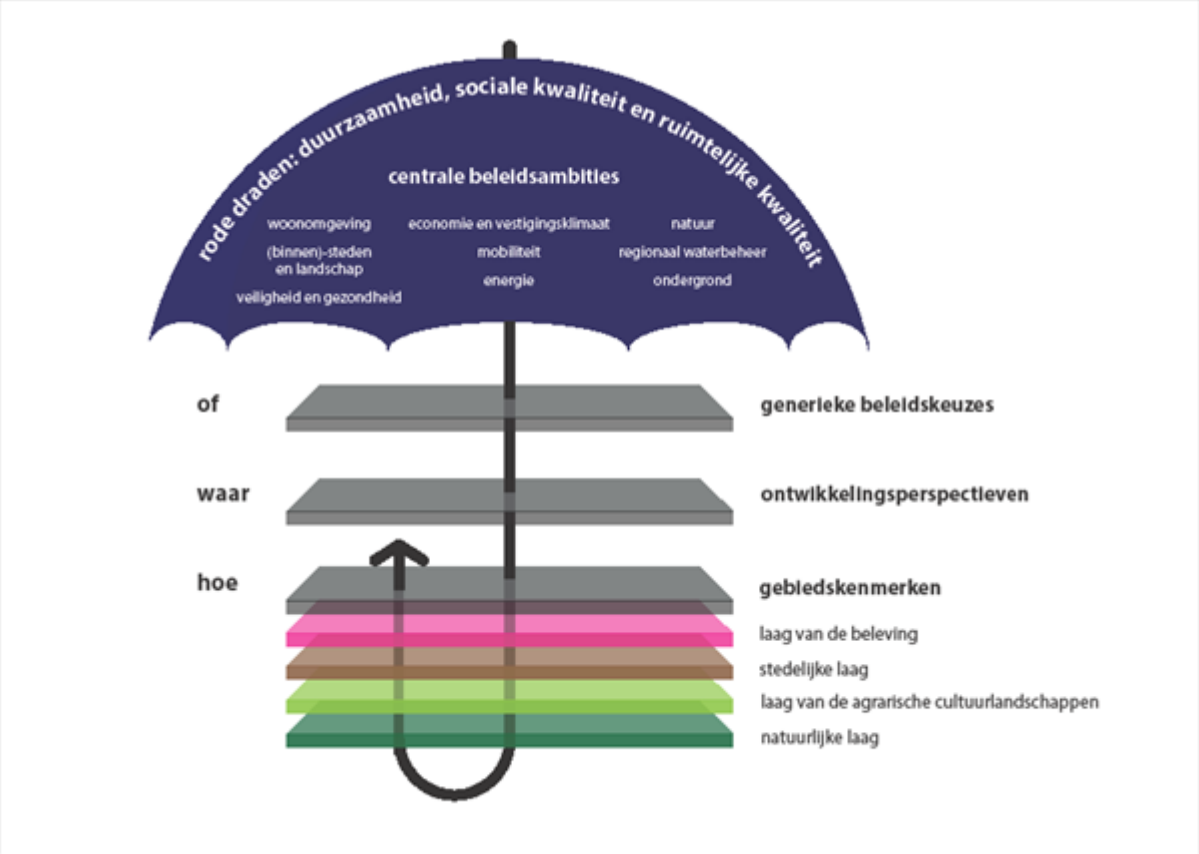
De Omgevingsvisie is een integrale visie waarin de beleidsambities en doelstellingen staan die van provinciaal belang zijn voor de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving van Overijssel. Het uitgangspunt is gericht op het jaar 2030. De visie biedt kaders in de vorm van ontwikkelingsperspectieven voor de groene omgeving en stedelijke omgeving. Daarbinnen krijgen gemeenten, waterschappen, maatschappelijke organisaties en andere initiatiefnemers mogelijkheden om ruimtelijke ontwikkelingen te realiseren.

De hoofdambitie van de visie is, net als in de oorspronkelijke omgevingsvisie van 2009, een toekomstvaste groei van welvaart en welzijn met een verantwoord beslag op de beschikbare natuurlijke hulpbronnen en voorraden. De opgaven en kansen waar de provincie Overijssel voor staat heeft men vertaald in centrale beleidsambities voor negen beleidsthema’s. Deze benadert zij vanuit de drie overkoepelende 'rode draden': duurzaamheid, ruimtelijke kwaliteit en sociale kwaliteit.

Uitvoeringsmodel Omgevingsvisie

Om te bepalen of een initiatief bijdraagt aan de ambities, gebruikt de provincie het Uitvoeringsmodel Omgevingsvisie Overijssel. In dit uitvoeringsmodel staan de stappen of, waar en hoe centraal. Bij een initiatief kan aan de hand van deze drie stappen bepaald worden of een initiatief binnen de geschetste visie voor Overijssel mogelijk is (generieke beleidskeuzes), waar het past (ontwikkelperspectieven) en hoe het uitgevoerd kan worden (gebiedskenmerken)

In onderstaande afbeelding is het uitvoeringsmodel weergegeven. Vervolgens zijn de niveaus toegelicht. De "'vishaak" met de drie niveaus uit de Omgevingsvisie van 2009 is daarbij behouden gebleven. Boven het uitvoeringsmodel (in de paraplu) staan de rode draden en centrale beleidsambities weergegeven.

Generieke beleidskeuzes (of)

Generieke beleidskeuzes vloeien voort uit beleid van EU, Rijk of provincie. Het zijn keuzes die bepalen of een ontwikkeling nodig is of mogelijk. De generieke beleidskeuzes zijn veelal normstellend.

De herziene Omgevingsvisie maakt daarbij onderscheid in:

- Generieke beleidskeuzes voor heel Overijssel. Dit heeft zij gevat onder de ' Overijsselse ladder voor duurzame verstedelijking'. Dit is een nadere invulling van de nationale Ladder voor duurzame verstedelijking welke voor 'nieuwe stedelijke ontwikkelingen' verplicht moet worden doorlopen. De Overijsselse ladder geeft onder andere aan dat alle belangen die bij een ontwikkeling betrokken zijn, zorgvuldig tegen elkaar moeten worden afgewogen ('integraliteit'; is ook een eis uit het Bro). Ook wordt onder andere ingegaan op zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik (voorheen verwoord in de 'SER-ladder') en '(boven)regionale afstemming' (gemeenten moeten hun ruimtelijke ontwikkelingsplannen afstemmen met buurgemeenten om te voorkomen dat inefficiënte concurrentie tussen gemeenten ontstaat).
- Gebiedsspecifieke beleidskeuzes, zoals aanduidingen voor grondwaterbeschermingsgebied, Natuurnetwerk Nederland (NNN) en Nationale Landschappen.

Ontwikkelingsperspectieven (waar)

Na de toetsing aan de generieke beleidskeuzes komen de ontwikkelingsperspectieven aan de orde. In de Omgevingsvisie staan zes ontwikkelperspectieven beschreven: drie voor de groene en drie voor de stedelijke omgeving. Daarbinnen is nog een onderverdeling gemaakt. De ontwikkelperspectieven zijn flexibel voor de toekomst en geven richting aan wat waar ontwikkeld zou kunnen worden.

Gebiedskenmerken (hoe)

Tot slot zijn de gebiedskenmerken van belang, die bestaan uit vier lagen (natuurlijke laag, laag van agrarische cultuurlandschappen, stedelijke laag en laag van de beleving. Voor elke laag gelden specifieke kwaliteitsvoorwaarden en -opgaven voor ruimtelijke ontwikkelingen. Het is de vraag 'hoe' een ontwikkeling invulling krijgt.

In het resterende deel van deze paragraaf wordt nader ingegaan op de generieke beleidskeuzes, de ontwikkelingsperspectieven en de gebiedskenmerken.

Generieke beleidskeuzes

De voorgenomen ontwikkeling in het bestemmingsplan raken geen belangen van andere (buur)gemeenten. De locatie aan de Siemensstraat is gelegen in een woongebied. Deze locatie ligt in binnenstedelijk gebied, en is met dit bestemmingsplan nader ingevuld. Er wordt dus geen claim gelegd op gebieden waaraan nu (nog) geen groene functie is toegekend.

2.2.2 Omgevingsverordening Overijssel

De hoofdlijnen van de Omgevingsvisie zijn juridisch geborgd in de Omgevingsverordening. Het gaat om de onderwerpen uit de visie die de provincie zo belangrijk vindt dat deze dwingend worden opgelegd.

In de verordening staan algemene regels op het gebied van de ruimtelijke ordening, mobiliteit, milieu, water en bodem. De verordening als juridisch instrument om de doorwerking van provinciaal beleid af te dwingen, is beperkt tot die onderdelen van het beleid waarvoor de inzet van algemene regels noodzakelijk is om provinciale belangen veilig te stellen of om uitvoering te geven aan wettelijke verplichtingen. De Omgevingsverordening geeft regels aan gemeenten die bij het maken van bestemmingsplannen in acht genomen moeten worden.

Nieuwe ontwikkelingen worden getoetst aan de 'Overijsselse ladder voor duurzame verstedelijking'. In eerste instantie ligt de focus op het benutten van de bestaande stedelijke gebieden. Met de mogelijkheden die dit bestemmingsplan biedt, wordt gebruik gemaakt van het bestaand stedelijk gebied. Met het juridisch-planologisch mogelijk maken van bebouwingsmogelijkheden, wordt aangesloten op het hierboven beschreven provinciaal beleid. De Inzet van de provincie is ondermeer op differentiatie van woonmilieus.

2.2.3 Toetsing bestemmingsplan aan beleid en regels van de provincie Overijssel

Conclusie:

Gelet op het overwegend conserverende karakter van het bestemmingsplan heeft de Omgevingsvisie Overijssel 2017 geen directe doorwerking op de beheerregeling van het plangebied. De bouw van twee nieuwe woningen in de Siemensstraat is in overeenstemming met het in de Omgevingsvisie Overijssel 2017 verwoorde en in de Omgevingsverordening verankerde provinciaal ruimtelijk beleid.

2.3 Gemeentelijk ruimtelijk relevant strategisch beleid

Deze paragraaf bevat een korte beschrijving van het algemene ruimtelijke relevante beleid van de gemeente Enschede. De inhoud van deze toelichting is zodanig opgebouwd dat eerst algemene informatie aan de orde komt en vervolgens onderwerpen die specifiek aan dit bestemmingsplan zijn toegeschreven. Het sectorale beleid wordt daarom verderop in deze toelichting behandeld.

2.3.1 Toekomstvisie Enschede 2020 en uitwerkingsvisies

De gemeenteraad heeft op 17 december 2007 de Toekomstvisie Enschede 2020 vastgesteld, waarin de hoofdlijnen en doelstellingen voor het gemeentelijke beleid tot 2020 staan. Het document geeft richting aan het beleid, dat nader uitgewerkt wordt in andere beleidsstukken.

De ruimtelijk relevante aspecten van de hoofdlijnen en beleidsdoelstellingen in de Toekomstvisie zijn uitgewerkt in de Herijking van de Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie, die op 22 juni 2009 door de gemeenteraad is vastgesteld. Integraal onderdeel hiervan is een visie op de binnenstad (Binnenstadsvisie) en mobiliteit (Mobiliteitsvisie). Vervolgens is de inhoud van het document Herijking RO-Visie, Binnenstadsvisie inclusief mobiliteitsvisie ruimtelijk vertaald in de Structuurvisie Enschede, die in één van de volgende paragrafen aan de orde komt. bbhgg

2.3.2 Stedelijke Koers

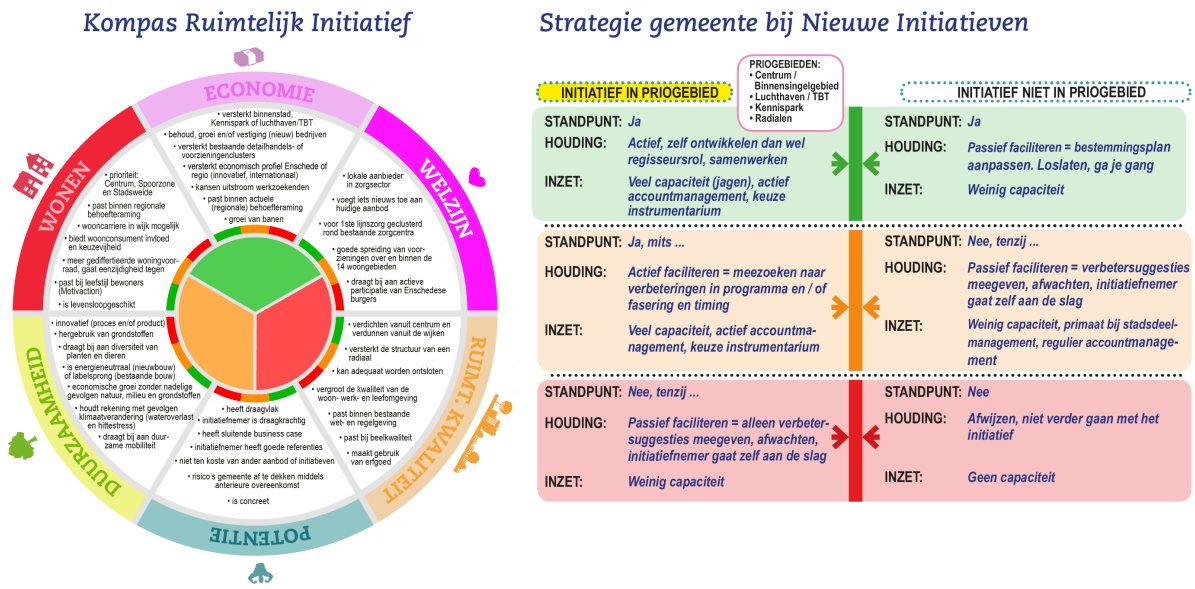
Onder de noemer "Stedelijke Koers" heeft de gemeenteraad op 24 september 2012 ingestemd met een andere koers voor Enschede. Dat was nodig omdat vraag en aanbod in de vastgoedmarkt op het gebied van wonen, bedrijventerreinen en kantoren flink uit balans zijn. De maatschappij is veranderd. Het aantal projecten, de ambities en de plannen in Enschede die werden voorbereid en uitgevoerd pasten niet meer bij de huidige en toekomstige vraag. Om dit terug te brengen naar een realistisch aanbod heeft de gemeenteraad gekozen voor de plannen en projecten die het meest waardevol zijn voor de toekomst van Enschede en die de economie van Enschede en de regio zoveel mogelijk stimuleren. De financiële uitwerking hiervan vond plaats tijdens de behandeling van de Programmabegroting op 12 november 2012.

In Enschede zullen niet alleen minder woningen worden gebouwd, maar ook andere soorten: minder appartementen en meer grondgebonden woningen. Daarbij ligt de focus op bouwen in de bestaande stad en met name in het Binnensingelgebied.

De prognose voor de verkoop van grond voor bedrijventerreinen wordt naar beneden bijgesteld. Voor de kantorensector wordt naast verlagen van het aantal te bouwen kantoren ook gekeken naar hergebruik van bestaande kantoren, omdat er sprake is van leegstand.

2.3.3 Richting aan Ruimte

Op 5 april 2016 hebben burgemeester en wethouders van Enschede 'Richting aan Ruimte' (RAR) vastgesteld. Dit is een richtinggevend ontwikkelingskader waarin wordt verduidelijkt hoe Enschede omgaat met de programmering. Niet langer de kwantitatieve aspecten staan centraal maar er wordt gestuurd op kwaliteit. Daarbij wordt gekeken naar de totale stedelijke programmering maar ook naar de behoefte van het gebied. Een integrale afweging van alle relevante belangen (o.a. ruimtelijke kwaliteit, duurzaamheid, economie, welzijn) op basis van het 'RAR-kompas' leidt uiteindelijk tot een besluit over de (on)wenselijkheid van een nieuw ruimtelijk initiatief. Ongewijzigd onderdeel van het integrale afwegingskader is het 'versterken vanuit het hart'.

afbeelding: het 'RAR kompas'

2.3.4 Structuurvisies

De Wro verplicht iedere gemeente om voor het hele grondgebied één of meer structuurvisies vast te stellen voor een goede ruimtelijke ordening. Een soortgelijke verplichting geldt ook voor de provincies en het Rijk.

In een gemeentelijke structuurvisie staan de hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkeling van dat gebied en de hoofdzaken van het ruimtelijk beleid. De structuurvisie bevat ook een uitvoeringsparagraaf waarin de raad aangeeft via welke instrumenten en bevoegdheden de voorgenomen ontwikkeling gerealiseerd zal kunnen worden.

Structuurvisie Enschede

De gemeenteraad van Enschede heeft op 26 september 2011 de Structuurvisie vastgesteld. Hierin is het bestaande ruimtelijk beleid uit de hieronder genoemde gemeentelijke nota's opgenomen en met elkaar in relatie gebracht.

- Groenstructuur Actieplan, bevat de belangrijkste gemeentelijke ambities op het gebied van behouden en versterken van parken en groenstructuren;
- Beleidskader kleine windturbines, hierin zijn mogelijke locaties voor kleine windturbines aangewezen;
- Mobiliteitsplan 2004-2015, bevat de gemeentelijke ambities voor de verkeerscirculatie en bereikbaarheid van de stad. Hieruit zijn de belangrijkste verkeersprojecten voor auto, openbaar vervoer en fiets in de Structuurvisie opgenomen;
- Nieuwe Energie voor Enschede, bevat de gemeentelijke duurzaamheidsambities voor nieuwe ontwikkelingen, herstructurering en renovatie. Hierbij staat de reductie van CO_2 centraal.
- Gids Buitenkans, bevat op basis van landschapstypologieën en -plekken het kwalitatieve kader voor ontwikkelingen in het buitengebied;
- Hotelnota, hierin zijn de ontwikkellocaties voor hotels aangewezen;
- Structuurvisie Luchthaven Twente en omgeving, bevat het ruimtelijke ontwikkelingskader voor de herontwikkeling van het terrein van de voormalige militaire vliegbasis Twente;
- Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie 2001, bevat belangrijke gemeentelijke ontwikkellocaties en infrastructuurprojecten. Hieruit zijn de nog actuele projecten en locaties in de Structuurvisie opgenomen;
- Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie en Binnenstadsvisie 2009, bevat het actuele integrale kader voor ruimtelijke ontwikkeling, verkeer, economie en de ontwikkeling van de binnenstad;
- Ontwikkelingskader Horeca 2005-2015, hierin zijn de horecaconcentratiegebieden en horeca-ontwikkellocaties aangewezen.

Met uitzondering van de Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie 2001 zijn de individuele beleidsnota's nog steeds van kracht omdat deze meer bevatten dan wat is opgenomen in de Structuurvisie.

In de Structuurvisie gaat het om de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen voor de toekomst op het gebied van wonen, groen, economie, verkeer, milieu en gebiedsontwikkeling.

Het doel van de Structuurvisie is het in samenhang presenteren van de hoofdlijnen van sectoraal of gebiedsgericht beleid. Het gaat om de hoofdlijnen van ruimtelijk beleid op de lange termijn, zodat er op projectniveau voldoende flexibiliteit is om in te kunnen spelen op veranderingen.

De Structuurvisie is continu in ontwikkeling. Bij nieuwe gebiedsontwikkelingen en nieuw stedelijk beleid wordt de Structuurvisie aangevuld of nader uitgewerkt, zodat het een actueel strategisch en integraal kader vormt.

Sectorale en gebiedsgerichte structuurvisies

In aanvulling op de eerder genoemde integrale Structuurvisie, heeft de gemeenteraad van Enschede ook vijf sectorale structuurvisies vastgesteld. Hierin worden specifieke onderwerpen geregeld.

Woonvisie

Op 12 maart 2012 is de Woonvisie Enschede 2025 vastgesteld. De Woonvisie vormt een nadere uitwerking van de Structuurvisie, specifiek toegespitst op de gemeentelijke beleidsdoelstellingen ten aanzien van het wonen.

Een van de belangrijkste uitgangspunten van de Woonvisie is dat er nog slechts een beperkt aantal woningen aan de woningvoorraad van Enschede in de komende jaren behoeft te worden toegevoegd om aan de vraag te voldoen. Daarbij dient iedere nieuwe woning “raak” te zijn. Dit wordt vertaald in “toekomstgeschikt” dus niet alleen voor de huidige maar ook voor de toekomstige vraag. Toevoeging in segmenten van de woningmarkt waar reeds te veel van aanwezig is, wordt in principe niet meer voorgestaan.

De voorgenomen bouw van de woningen past binnen de Woonvisie van de gemeente Enschede.

Detailhandelsstructuurvisie

Op 23 januari 2012 is de Detailhandelsstructuurvisie Enschede 2012 vastgesteld. In deze sectorale structuurvisie staan de hoofdlijnen van het gemeentelijk detailhandelsbeleid voor de komende vier jaar. Na een technische aanpassing in de besluitvorming op 12 november 2012 is dit formeel een structuurvisie zoals bedoeld in artikel 2.1 van de Wro.

Functiemenging per woonmilieu

Regeling functiemenging per woonmilieu:

A. de basisregeling functiemenging: max. 30 m^2 bebouwde oppervlak, daarboven ontheffing aanvragen per geval;
B. 30% van het bebouwde oppervlak standaard vrijgeven voor functiemenging, daarboven ontheffing aanvragen per geval;
C. binnen de kaders van de 'Gids Buitenkans' geheel vrijlaten. Deze gids maakt veel ontwikkelingen mogelijk, mits ze versterkend zijn voor de kwaliteiten van het landschap;
D. een aantal “hotspots” in de stad aangeven waarbinnen een 49% vrijstelling toegestaan wordt (daarboven is er sprake van bestemmingswijzigingsprocedure per individueel geval).

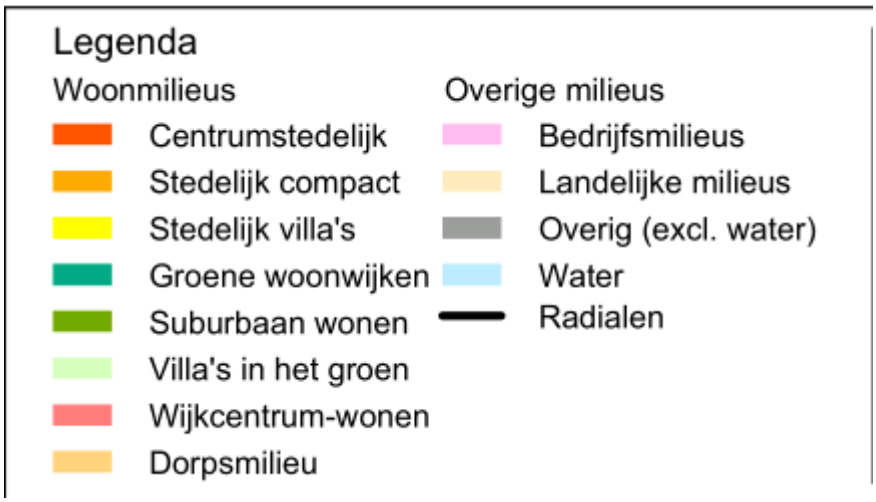
Deze categorieën gekoppeld aan de woonmilieus geven de volgende indeling:

Woonmilieu	**Regeling functiemenging**
Landelijk milieu	C.
Dorps woonmilieu	B.
Villa's in het groen	B.

Suburbaan	A.
Groene woonwijk	A. (met experimenten (B) in de plinten).
Wijkcentrum wonen	A.
Stedelijk compact	A.
Centrum stedelijk	A.
Stedelijke villa's	B.
Stedelijke radialen, dorpse linten en singels	B.
“Hot Spots” in de stad	D.

De binnen de grenzen van het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof - Wooldrik" liggende woonmilieus vallen op basis van de Regeling functiemenging hoofdzakelijk onder "Stedelijk compact".

Bovenstaande afbeelding geeft aan de indeling woonmilieus en is afkomstig uit Woonmilieus Radialen.

Watervisie

Op 27 mei 2013 is de Watervisie 2013-2025 vastgesteld. Deze sectorale structuurvisie richt zich op het samen met partners in de waterketen aanpakken van waterknelpunten in Enschede op het gebied van hemelwateroverlast, grondwateroverlast, grondwaterverontreiniging en waterkwaliteit. De watervisie heeft twee sporen, het oplossen van knelpunten en het realiseren van een zestal waterambities.

De op te lossen knelpunten zijn:

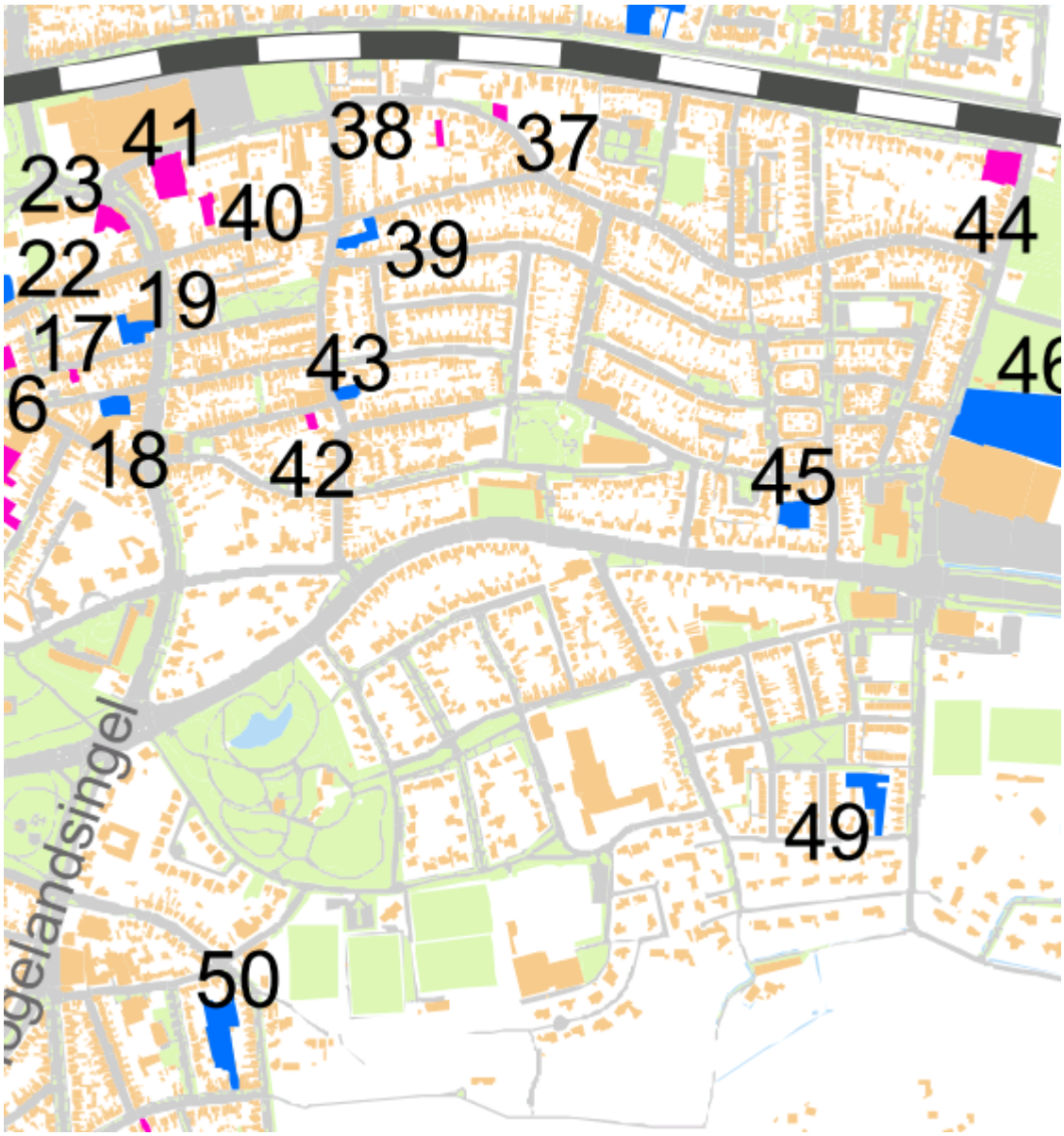
- Overbelasting van het rioolstelsel.
- Grondwateroverlast.
- Problemen met waterkwaliteit.

De Enschedese waterambities zijn:

- Daar waar het kan is het regenwaterwater afgekoppeld van het gemengde riool.
- De beleving van de groene en blauwe kwaliteit van Enschede versterken door water zichtbaar te maken.
- Water in de buitenruimte wordt zoveel mogelijk benut voor het opvangen van extreme regenbuien en om bij warme perioden de stad te verkoelen.
- De watergerelateerde component van de (woon)lasten blijft beheersbaar.
- Enschedeërs gaan bewuster met water om en zijn meer betrokken bij de watervoorzieningen in de stad.
- De waterpartners zorgen samen voor een goede waterkwaliteit en – kwantiteit in Enschede.

Behoud 53 binnenstedelijke werklocaties

Op 3 februari 2011 is de beleidsregel voor behoud van 53 kleine werklocaties (kleiner dan 1,5 ha) op binnenstedelijke terreinen in werking getreden. In de gemeente is een groot aantal kleinere binnenstedelijke bedrijfslocaties aanwezig. In de afgelopen jaren zijn veel van deze locaties van bedrijfsbestemming naar woonbestemming getransformeerd. In zijn algemeenheid kan worden gesteld dat daardoor in een reeks van jaren veel bedrijfslocaties als drager van de economie van de stad verloren zijn gegaan. Om te voorkomen dat nog meer interessante binnenstedelijke bedrijfslocaties “verloren” gaan, is op basis van een aantal uitgangspunten een scan uitgevoerd naar de wenselijkheid deze te behouden als werklocatie. Op basis van de uitkomsten van deze scan wordt geconcludeerd dat voor 53 van deze locaties het wenselijk is reeds nu als uitgangspunt vast te stellen dat vanuit de gemeente niet zal worden meegewerkt aan verzoeken tot bestemmingswijziging.

41
38
37
23
40
44
22
39
19
17
43
6
18
42
45
49
50

Bovenstaande afbeelding geeft aan de binnenstedelijke bedrijfslocaties

In bovenstaande afbeelding wordt onderscheid gemaakt in blauwe en paarse gebieden. De blauwe gebieden zijn de te behouden binnenstedelijke bedrijfslocaties. De paarse gebieden zijn bedrijfslocaties waar functiewijziging op basis van de uitgangspunten uit de beleidsregel gewenst is.

Archeologiebeleid gemeente Enschede

Op 28 januari 2008 is door de gemeenteraad van Enschede het gemeentelijk archeologiebeleid vastgesteld. Hierin is opgenomen hoe Enschede vorm geeft aan "het rekening houden met archeologie". Op basis van het beleid dient archeologie op een dusdanig vroeg tijdstip te worden betrokken bij planontwikkelingen en/of aanvragen voor bouw-, sloop- of aanlegvergunningen dat de risico's voorafgaand aan de werkzaamheden in kaart kunnen worden gebracht. Hierbij is het van belang dat inzicht bestaat in de archeologische verwachtingswaarde en de trefkans dat waardevolle archeologische waarden in de bodem aanwezig zijn. Daarbij geldt dat de geologie, de geomorfologie en de aard van de bodem zeer bepalend zijn voor de archeologische verwachtingswaarde. Gesteld kan worden dat tot de Middeleeuwen nederzettingen meestal gelegen waren op hooggelegen gronden (stroomruggen en oeverwallen). In de Middeleeuwen en daarna heeft zich op een deel van deze gronden een esdek gevormd. In deze hoger gelegen gebieden zijn resten van nederzettingen uit diverse periodes te verwachten. Op basis van kennis over het hiervoor genoemde kan een indicatie worden gegeven over hoe groot de kans is dat ergens waardevolle zaken in de bodem aanwezig zijn. Deze indicaties staan op de Algemene Archeologische Verwachtingskaart van de gemeente Enschede aangegeven. De Algemene Archeologische Verwachtingskaart is opgebouwd uit aparte verwachtingskaarten voor de periode waarin de mensen als jagers en verzamelaars leefden en voor de periode waarin mensen sedentair gingen leven als landbouwers. Daarnaast zijn ontgrondingsgegevens en historische elementen, zoals hoeven, molens en landweren, toegevoegd.

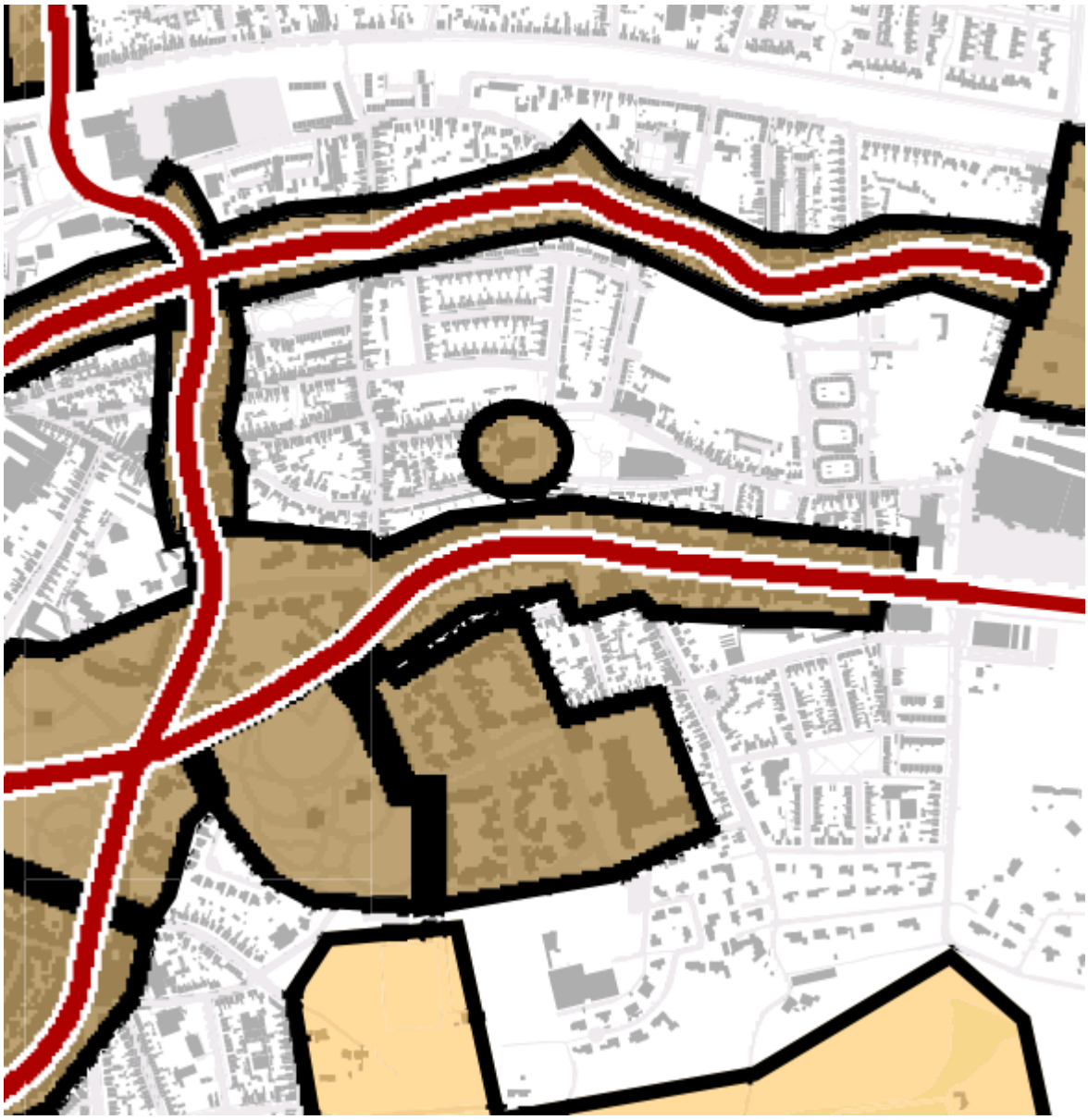
Structuurvisie Cultuurhistorie

Op 8 december 2014 is de Structuurvisie Cultuurhistorie vastgesteld. In deze sectorale structuurvisie staat het gemeentelijk beleid voor het bij ruimtelijke plannen en ontwikkelingen omgaan met het aanwezige cultuurhistorisch erfgoed. Daarbij wordt onder cultuurhistorisch erfgoed verstaan: alle cultuurhistorisch waardevolle gebouwen, objecten en structuren in de gemeente Enschede, met uitzondering van gemeentelijke monumenten, rijksmonumenten en archeologische waarden. Voor monumenten en archeologische waarden is reeds in afzonderlijke gemeentelijke beleidskaders vastgelegd hoe daarmee

dient te worden omgegaan in het kader van ruimtelijke plannen en ontwikkelingen.

De cultuurhistorische waardenkaart is de basis voor het beleid. Het doel van de cultuurhistorische waardenkaart is niet om exact aan te geven wat beschermwaardig is. De geïnventariseerde en gewaardeerde objecten en structuren geven op een consistente manier een overzicht van de cultuurhistorische waarden in Enschede om beleidsmatig keuzes te kunnen maken.

In de structuurvisie wordt het ambitieniveau bepaald hoe de Gemeente Enschede haar rol ziet in het beschermen dan wel koesteren van deze waarden. Omdat de Gemeente Enschede haar rol niet ziet in het overal regulerend en controlerend optreden, zijn er keuzes gemaakt. De keuzes zijn vertaald en verbeeld in de structuurvisiekaart cultuurhistorie.

KOESTEREN STAD

bij ruimtelijke ontwikkelingen is
het uitgangspunt behoud,
herstel en versterking van
cultuurhistorische waarden.

Afbeelding Cultuurhistorische beleidskaart Enschede

(Structuurvisiekaart Cultuurhistorie)

Andere redenen om objecten en structuren op te nemen zijn:

- Ligging aan de stedelijke hoofdstructuur en daarmee direct beeldbepalend voor de identiteit van Enschede;
- Identiteitsbepalende wijkstructuren dan wel gebouwen;
- Homogene tuindorpstructuren en restanten van het textiele verleden;
- Oude landschapsstructuren en hoeven in het buitengebied.

Aangeven

Structuurvisie Externe Veiligheid

Op 8 december 2014 is de Structuurvisie Externe Veiligheid vastgesteld. In deze sectorale structuurvisie staat het gemeentelijk beleid met betrekking tot het beheersen van risico's die mensen lopen door de opslag, de productie, het gebruik en het vervoer van gevaarlijke stoffen. Daarbij is vastgelegd wat in Enschede nog als een toelaatbaar risico wordt beschouwd en hoe ongewenste situaties zoveel mogelijk kunnen worden voorkomen of beperkt. In deze structuurvisie is tevens het beleid voor opslagplaatsen en verkooppunten van consumentenvuurwerk vastgelegd.

2.3.5 Toetsing bestemmingsplan aan het gemeentelijk ruimtelijk relevant strategisch beleid

In de strategische beleidsdocumenten Toekomstvisie, Stedelijke Koers en de diverse structuurvisies zijn voor het plangebied van het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof-'t Wooldrik" geen specifieke beleidsdoelstellingen of ontwikkelingsrichtingen benoemd. In hoofdstuk 4 zijn de beleidsdoelstellingen vertaald naar de mogelijkheden binnen dit bestemmingsplan. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in mogelijkheden voor bestaande bebouwing en nieuwe ontwikkelingen.

Hoofdstuk 3 Gebiedsbeschrijving

In dit hoofdstuk wordt een algemene beschrijving van de huidige situatie in het plangebied gegeven. Daarbij zal voornamelijk worden ingegaan op de huidige ruimtelijke structuur met een beschrijving van de ruimtelijke kenmerken en buurtkarakteristieken. Doel is het aanreiken van een kader waaraan ontwikkelingen in de wijk kunnen worden getoetst.

Het plangebied van het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof - 't Wooldrik" bestaat uit het gebied Velve-Lindenhof aan de noordkant van de Gronausestraat en het gebied Wooldrik aan de zuidkant van de Gronausestraat.

In de volgende paragrafen wordt elk van deze gebieden afzonderlijk beschreven. Daar waar het per deelaspect mogelijk is, zal eerst een beschrijving van het gebied Velve-Lindenhof worden gegeven en daarna een beschrijving van het gebied 't Wooldrik.

3.1 Ruimtelijke structuur

In deze paragraaf wordt, zowel ruimtelijk als functioneel, de bestaande hoofdstructuur van het gehele plangebied beschreven. Daarna volgt waar mogelijk een beschrijving van de in het plangebied te herkennen deelgebieden.

3.1.1 Hoofdstructuurdragers

Historisch perspectief van de wijken Velve-Lindenhof en 't Woodrik

Enschede

Van oorsprong wordt Enschede gekenmerkt door een concentrische structuur, gedragen door een stadshart en een spinvormig stelsel van radiale wegen. De eerste groei beperkte zich tot verdichting van de bebouwing langs deze radialen. De groei van de stad komt in een stroomversnelling door de ontwikkeling van de textielindustrie. Er ontstaan 'stedelijke vingers', gekoppeld aan spoorlijnen en radialen en er ontwikkelen zich tangentiale wegen als dwarsverbindingen tussen de radialen.

De sterke groei van de bevolking tussen 1900 en 1910 als gevolg van de florerende textielindustrie gaf aanleiding Enschede sterk uit te breiden. Om de nieuwe woonwijken goed te kunnen ontsluiten werd een ringvormige straat, met een lengte van negen kilometer en een breedte tussen de rooilijnen van 28 meter, rondom de stad in het Uitbreidingsplan van 1907 opgenomen. Met dit singelplan werd in 1913 begonnen aan de Boddenkampsingel en in 1931 afgerond met de aanleg van een viaduct over de spoorlijn naar Ahaus. De Hogeland- en Varviksingel, die grenzen aan de wijken Hogeland-Zuid en 't Wooldrik, werden tussen 1924 en 1929 aangelegd.

Dit singelplan diende een tweeledig doel, namelijk ten eerste een betere geleiding van het toenemende verkeer rondom de stad en ten tweede een goede ontsluiting van toekomstige woonwijken.

't Wooldrik

De oorsprong van de wijk 't Wooldrik ligt in 1883 toen het fabrikantenechtpaar Ter Kuile-Cromhoff een landhuis op het boerenerve 't Wooldrik liet bouwen, compleet met fraaie tuin. In 1950 werd het landgoed door de familie Van Heek van de erven van Ter Kuile aangekocht. Deze schonk het landgoed op haar beurt aan de gemeente Enschede. In 1934, toen de gemeente Lonneker bij de gemeente Enschede werd gevoegd, werd verdere uitbreiding van Enschede buiten het singelgebied mogelijk. De eerste woningen van de wijk 't Wooldrik werden gebouwd langs de Gronausestraat en rondom Het Wooldrikspark. Na de Tweede

Wereldoorlog werd de wijk in een aantal fasen plansgewijs afgebouwd in de richting van de Zuid Esmarkerrondweg. De laatste bebouwing dateert van de late jaren '90 rondom Groot Tegeler.

Velve-Lindenhof

De wijk Velve-Lindenhof ligt aan de oostzijde van Enschede. De vorming van het stadsdeel Oost start globaal bij de aanleg van het Singeltracé. Het Singeltracé is destijds zodanig gekozen dat een aantal oude toegangswegen naar de stad worden doorsneden. De eerste stadsuitbreidingen in de jaren '20/'30 van de vorige eeuw zijn aansluitend aan de singel, langs de oude linten en als een schil langs de Oliemolensingel op de toen beschikbare gemeentegrond van Enschede gerealiseerd. Een kleine enclave (tuindorp Ohmstraat en omgeving) is gelegen in het toenmalige buitengebied. Na de Tweede Wereldoorlog is de wijk in de wederopbouwperiode grotendeels volgebouwd. Nadien hebben op kleine schaal, door sloop en herbouw, nog enkele invullingen plaatsgevonden. De meest recente veranderingen van de wijk Velve-Lindenhof heeft plaatsgevonden in de herstructureringopgave van het plan Groen Velve Lindenhof.

De ontwikkeling van het plangebied Velve-Lindenhof van voor en na de Tweede Wereldoorlog is terug te vinden in de ruimtelijke opzet. Er is in hoofdzaak een tweetal duidelijk verschillende deelgebieden te herkennen. Het gaat daarbij om de vooroorlogse ontwikkeling (Velve-Lindenhof Oud) en het deelgebied uit voornamelijk de wederopbouwperiode (Velve-Lindenhof Nieuw) waar de recente herstructurering van het gebied heeft plaatsgevonden. Beide deelgebieden vormen ruimtelijke eenheden en hebben, naar gelang het tijdvak van realisatie, de hen eigen zijnde samenhangende ruimtelijke kenmerken en markante sferen. De verscheidenheid in de aard van de ruimtelijke opzet tussen beide deelgebieden is duidelijk herkenbaar. De homogeniteit in de hoofdopzet van de deelgebieden wordt aangevuld met enkele verschillen tussen onderdelen daarvan. De begrenzing van het plangebied is eveneens duidelijk herkenbaar. De Oliemolensingel, de verdiept liggende spoorlijn Enschede-Gronau, de Gronausestraat (een belangrijke stedelijke invalsweg) en de Noord Esmarkerrondweg (oude stadsgrens) geven dit gedeelte van het plangebied duidelijk herkenbare grenzen. In de ruimtelijke opzet van de twee deelgebieden zijn de ontwerpopvattingen uit de betreffende bouwperioden terug te vinden. Velve-Lindenhof Oud is grotendeels gebouwd volgens de traditionele stadsuitbreiding uit de vroeg 20-ste eeuwse periode. In Velve-Lindenhof Nieuw wordt in de wederopbouwperiode direct na de Tweede Wereldoorlog de verkavelingopzet volgens het "Moderne Bouwen" uit de eerste naoorlogse periode geïntroduceerd.

Het gebied Velve – Lindenhof Nieuw is in begin deze eeuw aangemerkt als een herstructureringswijk. De wederopbouwwoningen en de woonomgeving voldeden niet meer aan de gewenste woon- en omgevingskwaliteit. In het plan “Groen Velve Lindenhof “ zijn enkele belangrijke ingrepen in de stedenbouwkundige structuur uitgevoerd. Ook het realiseren van meerdere typen woningen hebben deze wijk weer toekomstwaarde gegeven.

De deelgebieden zijn in beginsel vooral woonbuurten. In het oudste gedeelte is de menging van wonen en werken te vinden. In het naoorlogse deel zijn de functies met scholen, winkels en enkele maatschappelijke voorzieningen vooral afgestemd op de woonbuurt zelf. Verspreid over de buurt liggen enkele buurtparkjes.

Structuurdragers Velve-Lindenhof

Structuurdragers zijn ruimten en elementen, die binnen een plangebied een ruimtestructurerende rol vervullen. De structuurdragers vormen een ruimtelijk en/of functioneel samenhangend raamwerk, dat bepalend is voor de ordening en de structurering van het plangebied. Over het raamwerk heen liggen de (bijzondere) deelgebieden en accenten.

In **Velve-Lindenhof** worden de volgende structuurdragers onderscheiden:

1. Noord Esmarkerrondweg
2. Gronausestraat
3. Oliemolensingel
4. Spoorzone Enschede-Gronau/Oostburgweg
5. Oostveenweg
6. Lipperkerkstraat

Ad 1. Noord Esmarkerrondweg:

De Noord Esmarkerrondweg heeft verschillende functies en betekenissen. De straat is de belangrijkste oostelijke stedelijke verkeersader, direct grenzend aan de "oude" stadsgrens en het Miroterrein. De straat is ook de ruimtelijke scheiding tussen het plangebied en een stedelijke voorziening (begraafplaats).

De straat is voorzien van vrijliggende fietspaden. De straat is voornamelijk eenzijdig bebouwd. De woningen in het plangebied zijn op de straat georiënteerd. De invulling aan de oostzijde is gefragmenteerd en de bebouwing vertoont weinig samenhang met de woningbouw in het plangebied.

Langs de weg staan aan de westzijde voornamelijk een reeks van twee onder een kapwoningen strak in het gelid. De woningen zijn, veelal op de hoek met een dwarsstraat, op enkele plaatsen afgewisseld met bedrijfsruimten.

De straat bestaat uit twee rijbanen met parkeerstroken en met vrijliggende fiets- en voetpaden, deels begrensd door het groen van de Oosterbegraafplaats.

Ad 2. Gronausestraat:

De Gronausestraat is de belangrijkste stedelijke verkeersader in Enschede-Oost. De straat loopt vanaf de grens met Duitsland door tot in het hart van Enschede en is een van de structuurdragers van de stad. De eerste ruimtelijke betekenis ligt derhalve vooral op stadsniveau. De bebouwing en de straat maken nauwelijks deel uit van het plangebied.

De straat heeft een breed wegprofiel van twee rijbanen, parkeerstroken en een vrijliggende busbaan en aan weerszijden fietsstroken en voetpaden. De straat is qua bebouwingtypologie aan beide zijden gelijkelijk bebouwd. De woningen in het plangebied, aan de noordzijde van de Gronausestraat, zijn op de straat georiënteerd.

Langs de weg staan vooral vrijstaande en twee onder een kap woningen, in twee bouwlagen met kap. De architectuur kent een zekere verscheidenheid. Op enkele plaatsen zijn bijzondere woningen neergezet. De flat van 11 bouwlagen markeerde tot voor kort de oostelijke entree van de stad. Ongeveer in het midden staat, te midden van grondgebonden woningen, een u-vormig appartementencomplex in 4 bouwlagen. Aan de westzijde staan enkele zeer riante woningen cq kantoren op grote kavels.

De openbare ruimte is geheel afgestemd op de stroomfunctie. Markant zijn de grote bomen in de straat, nabij de Oostveenweg.

Ad 3. Oliemolensingel:

De Oliemolensingel maakt deel uit van de Singel rondom het stadshart van Enschede. De ruimtelijke betekenis ligt dan ook in eerste instantie bij de ruimtelijke invulling van de rondweg. Daarnaast is de Singel de "zachte begrenzing" van het plangebied aan de westzijde. Zacht omdat zowel de aard van de bebouwing als de stratenloop over de singel doorlopen.

De Oliemolensingel heeft een breed profiel met deels een groene rand en deels een groene middenberm. De straat wordt aan weerszijde begrensd door half open tot gesloten wanden. Door de diversiteit aan bebouwing en functies is de Singel een herkenbare stadsstraat uit de eerste periode van de 20e eeuw. Er is voornamelijk een directe overgang tussen de woningen en de openbare ruimte. Voortuinen ontbreken grotendeels.

De randen tonen een rijke diversiteit aan bouwvorm en architectuur. Vrijstaande woningen worden afgewisseld door een reeks min of meer aaneengesloten twee onder een kapwoningen of door korte rijtjes grondgebonden woningen of zelfs door appartementencomplexen. De bebouwingshoogte varieert van twee bouwlagen met kap bij de grondgebonden woningen tot drie lagen met een plat dat bij de appartementen. De woningen worden afgewisseld door bedrijfsruimten. De kleinschaligheid wordt op enkele plaatsen doorbroken door grotere bedrijfsmatige panden.

De openbare ruimte is naast de stroomfunctie van de straat, met rijstrook en fietsstrook en een voetpad, ruimtelijk verrijkt door de groenstrook aan een kant van de weg of door een groene middenberm.

Ad 4. Spoorzone Enschede-Gronau/Oostburgweg:

De spoorlijn begrenst niet alleen het plangebied, maar is aan de noordkant ook de ruimtelijke scheidingslijn van het plangebied met de rest van de stad. De Oostburgweg is voornamelijk een gewone woonstraat en is qua sfeer in meerdere zones op te delen. De belangrijkste betekenis ligt bij de groene invulling van de

spoorzone. De spoorzone is een fraai doorgaand groengebied, dat zowel visueel als ecologisch meerwaarde heeft voor zowel het plangebied als voor dit deel van de stad. Door de ontoegankelijkheid ervan zal de betekenis ook voor langere termijn gewaarborgd blijven.

De spoorlijn ligt enkele meters onder het maaiveld. De Oostburgweg is de meest noordelijke weg in het plangebied. Tussen de Oostburgweg en het spoor staan deels (oostzijde) een dubbele rij hoge eikenbomen met daartussenin een voetpad. De bomenrij ontbreekt in het midden en het westelijk deel van de straat, waardoor de straat en het spoor duidelijk zijn gescheiden. De enkelzijdige woonbebouwing is deels vrijstaand (west), deels aaneengesloten (midden) en deels verdeeld in aaneengeschakelde twee onder een kapwoningen (oost). In het westelijke en middengedeelte zijn de woningen direct aan de Oostburgweg gesitueerd en daarop ook georiënteerd. In meer in oostelijke richting staan de woningen door de aanwezigheid van een openbare groenstrip op enige afstand van de weg. Het samenspel tussen de verdiept liggende spoorlijn en de doorgaande dubbele hoge bomenrij in het oostelijk deel versterkt de afronding van het plangebied aan de noordzijde.

De bebouwing in het westelijk deel vertoont, door de diversiteit aan architectuur en diepe achtertuinen, nog de kenmerken van een lintbebouwing. De bebouwing in het middengedeelte, aan weerszijde van de Franklinstraat, is van recente datum. De grondgebonden woningen in twee bouwlagen met langskap vormen een aaneengesloten strakke wand langs de weg. In het meest oostelijk deel vanaf de Galvanistraat staan twee onder een kapwoningen in een reeks langs de weg.

Ad 5. Oostveenweg:

In de Oostveenweg is de oude scheidingslijn tussen de voormalige gemeentegrenzen van Enschede en Lonneker nog herkenbaar. Thans wordt de straat gekenmerkt door de ruimtelijke scheiding in de noord-zuid richting, tussen de vooroorlogse meer organisch gegroeide stadsuitbreiding en de meer planmatige stadsuitbreiding uit de wederopbouwperiode. De schil langs de Singel eindigt bij de Oostveenweg. Dezelfde weg is binnen het plangebied over de volle noord-zuid richting het begin van de moderne invulling tussen de linten.

De straat heeft een smal profiel met twee duidelijke deels aaneengesloten wanden en deels met regelmatig terugkerende smalle en ondiepe open ruimten tussen de bebouwing. Aan beide zijden is de typologie en architectuur zeer divers. De bebouwing is veelal in een zelfde rooilijn direct aan de openbare ruimte aangetakt. De ruimte voor het voetpad is in grote delen van de straat zeer beperkt. De smalle breedte en de grotere lengte geven de straat een ingesloten aanblik. Openbaar en privégroen ontbreken nagenoeg, waardoor de openbare ruimte een versteende uitstraling heeft.

De gebouwen zijn veelal een reeks vrijstaande woningen of twee onder een kapwoningen in twee lagen met kap, afgewisseld met kleinschalige bedrijfspanden en detailhandel. Op enkele plaatsen is de oude bebouwing vervangen door nieuwbouw.

In de openbare ruimte domineert in grote delen van de straat de asfaltstrook voor de auto.

Ad 6. Lipperkerkstraat:

De Lipperkerkstraat is voor de ruimtelijke hoofdopzet in Velve-Lindenhof zeer belangrijk. De oost-west richting en golvende vorm zijn in een golfbeweging vanuit deze straat over de buurt uitgesmeerd. De straat is ondanks de oude lintfunctie en met uitzondering van het eerste deel nagenoeg geheel een woonstraat. De straat markeert tevens het noordelijke, meer organische, deel en het streng planmatige zuidelijk deel in het plangebied.

De ruimtelijke opbouw van de straat verloopt in oost-west richting. Het ruime straatprofiel versmalt richting Singel tot een zeer krap profiel. In de straat staan de woningen aan weerszijden, variërend van verdeeld in kleine groepjes tot een lange reeks van min of meer aaneengesloten bebouwing. De verscheidenheid aan grondgebonden bebouwing is divers. De inrichting is ondanks de gelijke materialisering en opbouw over de volle lengte van de straat verschillend qua sfeer . In het smalle gedeelte is het groen nauwelijks aanwezig. In de bredere strook geven kleine voortuinen en enkele bomen nog enige fleur aan de woonstraat.

De bebouwing bestaat voornamelijk uit (grondgebonden) woningen. De diversiteit in architectuur, bouwvorm, kapvorm, kleurstelling en bouwmassa tussen de woningen cq rijtjes woningen onderling is groot. De bebouwingshoogte gaat niet verder dan twee bouwlagen met kap. De bebouwingslijn van de voorgevel verspringt regelmatig.

De openbare ruimte is over de volle lengte van de straat volgens hetzelfde principe opgebouwd. Het profiel bestaat uit een smal voetpad, aparte parkeerstrook en de rijbaan. De breedte van de rijbaan en het voetpad varieert, afhankelijk van de beschikbare ruimte. Door het ontbreken van groen in grote delen van de straat, het smalle profiel en de doorgaande wanden van zeer verschillend uitziende woningen komt het geheel zeer steenachtig en rommelig over.

Structuurdragers 't Wooldrik

In het gedeelte van **'t Wooldrik** dat binnen het plangebied van het bestemmingsplan Velve-Lindenhof - "t Wooldrik ligt, worden de volgende structuurdragers onderscheiden:

1. Gronausestraat
2. Zuid Esmarkerrondweg

Ad 1. Gronausestraat:

Aan de noordzijde wordt 't Wooldrik begrensd door de Gronausestraat. De Gronausestraat loopt in zijn huidige vorm tot de kruising met de singels al vanaf oudsher op deze wijze langs 't Wooldrik en vormt de verbinding tussen Enschede, Glanerbrug en Gronau (Duitsland). De Gronausestraat liep tot 1950 door richting de huidige Espoortstraat, maar werd na aanleg en voltooiing van de Boulevard 1945 omstreeks 1961 hierop aangesloten.

Ad 2. Zuid Esmarkerrondweg:

Deze rondweg, aangelegd in de toenmalige gemeente Lonneker, werd de 2e Lonnekerrondweg genoemd. Deze rondweg verbindt in een wijde boog rondom de stad de Gronausestraat met de Knalhutteweg en de Buurserstraat en vormt de oostelijke begrenzing van 't Wooldrik.

3.1.2 Buurtkarakteristieken

Deelgebieden Velve-Lindenhof Oud en Velve-Lindenhof Nieuw / Groen Velve-Lindenhof

Deelgebieden zijn eenheden die door een bepaalde ruimtelijke en/of functionele karakteristiek een samenhangend gebied vormen. Binnen de deelgebieden kunnen kleinere eenheden aanwezig zijn, waarbij de samenhang minder sterk is of op enkele punten zelfs daarvan afwijkt. Afwijkende gebieden passen echter nog wel binnen de ruimtelijke hoofdkenmerken in het gehele plangebied. Er zijn twee deelgebieden te onderscheiden, namelijk Velve-Lindenhof Oud en Velve-Lindenhof Nieuw / Groen Velve-Lindenhof.

Velve-Lindenhof Oud

Algemeen

Het deelgebied Velve-Lindenhof Oud wordt begrensd door Oliemolensingel (west), de spoorzone (noord), de Oostveenweg (oost) en door de Gronausestraat (zuid). Het gebied omvat mede de driehoek tussen de Lage Bothofstraat, de Lipperkerkstraat en de Oostveenweg. Het deelgebied is binnen het ruimtelijk concept nader te verdelen in drie onderdelen, namelijk Velve-Lindenhof Oud-noord, Oud-midden en Oud-zuid. De grenzen liggen bij de Lage Bothofstraat en bij het Gronausevoetpad.

Ruimtelijk concept

Het ruimtelijke concept bestaat uit een schil langs de Oliemolensingel. De schil loopt tot aan de Oostveenweg. De twee noord-zuid gerichte "staanders" zijn als treden van een trap verder onderverdeeld door oost-west gerichte straten. Langs de staanders staat lintbebouwing. Langs de "treden" staan voornamelijk

grondgebonden individuele woningen. De wanden langs de korte straatjes zijn, afhankelijk van de locatie, al dan niet gesloten. Velve-Lindenhof Oud-Noord is onderdeel van de spoorzone, waarbij voorheen grootschalige textielfabriekcomplexen tot aan het centrum waren gesitueerd. Velve-Lindenhof Oud-midden is een voorbeeld van stadsuitbreiding uit het begin van de 20e eeuw. Afzonderlijke woningen en kleinschalige bedrijvigheid zijn als wanden aan weerszijde van nauwe straten gesitueerd. De relatief hogere dichtheid wordt afgewisseld door een groenzone langs de Pluimstraat. In het zuidelijk deel (Velve-Lindenhof Oud-zuid) gaat de verkaveling over in een riante villastrook met ruime kavels en grote solitaire woningen en kantoorpanden langs brede wegen (Marthalaan).

Bebouwing

De bebouwing varieert per deelgebied. In het noordelijk deel staan enkele restanten van het voormalige textielfabriekcomplex. Het zijn grootschalige gebouwen, waarvan een deel voor nieuwbouw is afgebroken (Lage Bothof). Aangezien de nieuwbouwplannen niet worden meegenomen in het actualisatieplan blijft dit gebied buiten beschouwing. Voor de nieuwbouwplannen zal een apart bestemmingsplan worden ontwikkeld.

Verkeer

De straten zijn vanuit het principe van de verkeersaders en de verblijfsgebieden in twee functionele categorieën te verdelen. Aan de rand van het deelgebied lopen stedelijke verkeersaders (de Gronausestraat en de Oliemolensingel). Binnen het gebied zijn ook de oude linten Lipperkerkstraat en Oostveenweg woonstraten met een buurtontsluitingsfunctie. De overige straten zijn woonstraten. Alle profielen, met uitzondering van de verkeersaders en de Marthalaan, zijn smal tot zeer smal. Uitzondering is de Gronausestraat waar ook een OV-as is aangelegd.

Groen en openbare ruimte

Het groen beperkt zich tot een groenstrook langs de Pluimstraat. De strook is een speelplaats. In de straten zelf is, zowel in het openbaar gebied als door het veelal ontbreken van privé-voortuinen, nauwelijks groen aanwezig. De inrichting van de openbare ruimte is steenachtig, eenvoudig gematerialiseerd en vooral gericht op de verkeersfunctie.

Velve-Lindenhof Nieuw / Groen Velve-Lindenhof

Algemeen

Het deelgebied Velve-Lindenhof Nieuw / Groen Velve-Lindenhof wordt begrensd door de Oostveenweg (west), de spoorzone (noord), de Noord Esmarkerrondweg (oost) en de Gronausestraat (zuid). Velve-Lindenhof Nieuw is een gebied waarbij het ruimtelijk concept en de oude, oorspronkelijke, uitgangssituatie bij de stadsuitbreiding in elkaar verweven zijn. Een sleutelpositie wordt ingenomen door de Lipperkerkstraat. De Lipperkerkstraat geeft zowel de richting van de hoofdopzet aan, als de scheiding tussen de vooroorlogse uitbreiding aan de noordzijde en de wederopbouwbuurt aan de zuidzijde. In het gebied neemt het oorspronkelijke tuindorp nabij de Ohmstraat een aparte positie in. Het tuindorp was als eenheid in de stadsuitbreiding ingepast, maar is door sloop en nieuwbouw qua uitstraling sterk gemoderniseerd.

Na de Tweede Wereldoorlog werd het gebied tussen het oude Velve en het Lindenhof volgebouwd met rijtjeshuizen: het zogenaamde Nieuw Velve. Een groot deel bestond uit Airey-woningen en een deel uit duplexwoningen die in het bezit waren van de woningbouwcorporaties. Vanwege de prefab betonnen gevels werden deze woningen wel 'grijsbouw' genoemd.

De duplexwoningen werden deels samengevoegd en ook werd een deel van de Airey-woningen gerenoveerd. Dit deel van de wijk kende hele diepe tuinen. De gedachte was dat bewoners een deel van hun voedsel in de moestuin konden verbouwen.

De contouren van het plangebied Groen Velve- Lindenhof, zijn afgebeeld op onderstaande luchtfoto:

Herstructureringsopgave.

Vanuit stedenbouwkundig oogpunt bezien heeft de ontwerp-Herstructureringsopgave, kort samengevat, bestaan uit het -binnen de gegeven programmatische en financiële kaders- ontwikkelen van een kwalitatief hoogwaardige woonomgeving voor de bewoners van de buurten Nieuw Velve en Lindenhof. Inhoudelijk is er gestreefd naar samenhang tussen de woonbuurten Nieuw Velve en Lindenhof. De toevoeging van groen in de wijk werd noodzakelijk geacht met het oog op de na te streven kwaliteit van de woonomgeving.

Om deze herstructureringsopgave planologisch mogelijk te maken is het toen geldende bestemmingsplan in 2009 herzien. Op 14 december 2009 werd het bestemmingsplan Groen Velve-Lindenhof vastgesteld.

Volkshuisvesting

Omdat Velve - Lindenhof ook in fysieke zin een landelijke aandachtswijk was, was het belangrijk met de nieuw te bouwen woningen een differentiatieslag te maken. De wijk was zeer eenzijdig opgebouwd met alleen goedkope, verouderde sociale huurwoningen. Door een mix te kiezen van sociale huur- en sociale koopwoningen voor terugkeerders en duurdere woningen voor nieuwkomers was dit bewerkstelligd. Belangrijk hierbij was, dat ook de sociale woningbouw voldoende hoge kwaliteit mee zou krijgen, zodat de wijk toekomstbestendiger werd bij veranderende vraag.

Het oorspronkelijke herstructureringsplan voorzag in woningen met werkruimtes en woningen met de mogelijkheid voor voorzieningen op de begane grond op verschillende locaties binnen het plangebied van Groen Velve-Lindenhof. Uiteindelijk is door veranderd maatschappelijk inzicht de bestemming Gemengde Doeleinden alleen toegekend aan de bebouwing aan de westzijde van de Ampèrestraat, tegenover de groenvoorziening.

Stedenbouwkundige opzet

Groen Velve-Lindenhof werd een samenhangende woonbuurt doordat de Van Leeuwenhoekstraat en de

Farradaystraat van Nieuw Velve tegenwoordig doorlopen tot in Lindenhof. De oorspronkelijke entree van de buurt, de Voltastraat aan de Noord Esmarkerrondweg, werd daarbij in noordelijke richting verschoven. Voor het verhogen van de intimiteit van de buurt werd het perspectief van de Van Leeuwenhoekstraat en de Farradaystraat gesloten door een knik aan het eind van de straat.Ter verhoging van de kwaliteit van Groen Velve Lindenhof werd veel openbaar groen toegevoegd.

Visualisering nokrichting

De dak- en nokrichting van de woningen loopt voor het grootste gedeelte evenwijdig aan de wegen. Alleen bij de woningen langs de Stephensonstraat en de Wattstraat lijkt het of de nok van de woningen haaks op de richting van de weg staat. Toch loopt de hoofdnok van deze woningen ook in de richting van de straat.

Omdat tweerichtingsverkeer het minste aantal verkeersbewegingen geeft, rijdt het verkeer in twee richtingen door de straten.

Thuiskomen in straten die niet aan twee kanten volstaan met auto's is een grote kwaliteit. In Groen Velve Lindenhof bestaat daarom een diversiteit aan parkeeroplossingen., zoals aan één kant van de straat in de lengterichting of haaks.

Groen

In het onderzoek naar de verbetering van de groenstructuur in Groen Velve Lindehof werd de 'schakeltheorie' ontwikkelt. In de schakeltheorie wordt ervan uitgegaan dat groen pas betekenis krijgt voor mensen, wanneer iedere groene ruimte - van voordeur tot landschap - het juiste schaalniveau heeft. Bovendien moeten, voor optimaal gebruik van de groene ruimte, het ene schaalniveau logische stappen kennen naar het volgende schaalniveau.

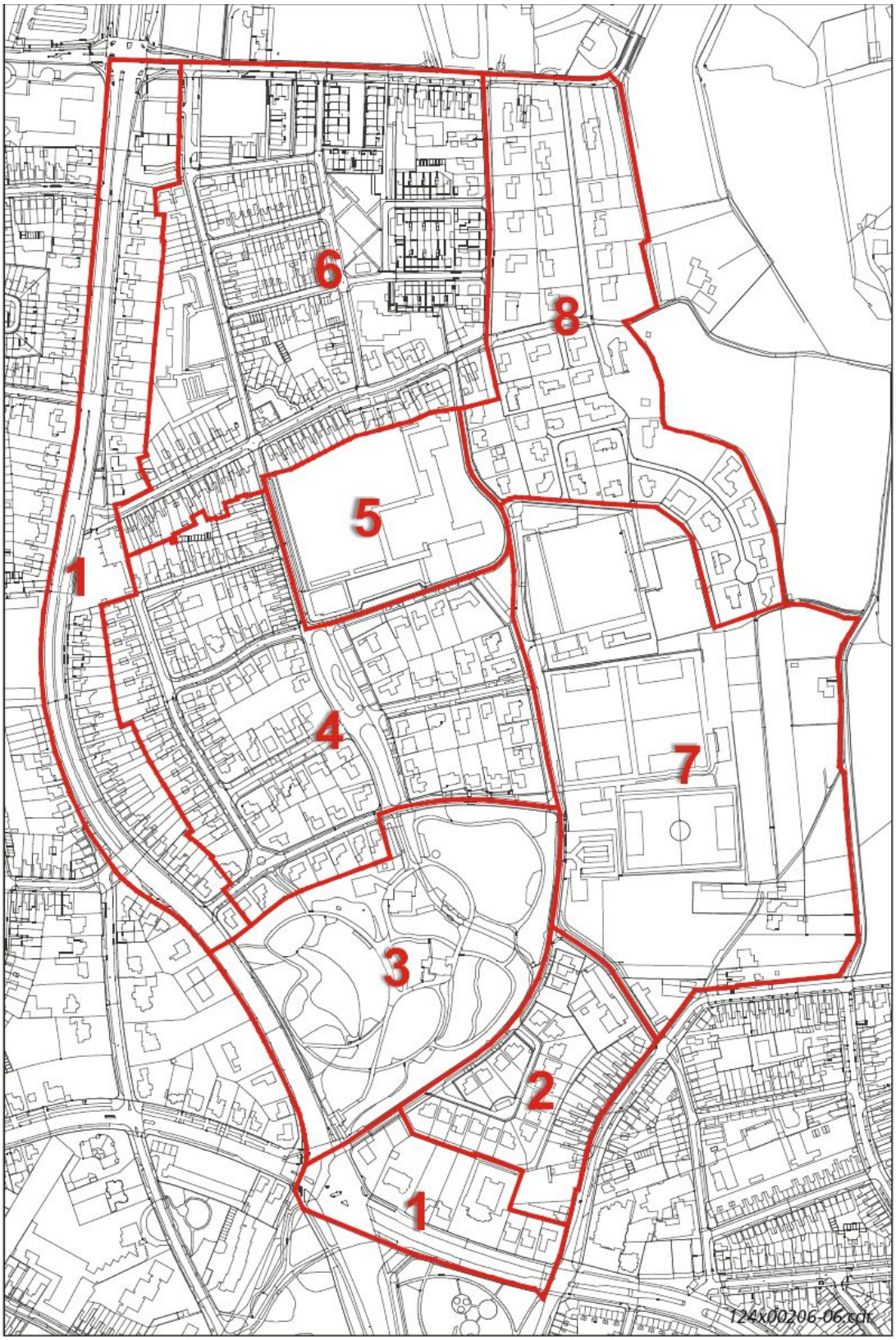
In de analyse was de conclusie dat de schakel van het 'voordeurgroen' geknapt is. Daarnaast ontbrak de schakel van een helder groen raamwerk door de wijk en de schakel naar het landschap.

Velve Lindenhof is een compacte wijk waardoor er niet de ruimte is om alle groenschakels van voordeur tot landschap naast elkaar te leggen. In Groen Velve Lindenhof zijn meerdere schaalniveaus 'over elkaar heen gelegd'. Het groene raamwerk (Lanen en Entree) doet bijvoorbeeld tegelijk dienst als 'voordeurgroen' en het Velveplein kan gezien worden als buurtpark voor Groen Velve Lindenhof maar geeft, door het aanbrengen van functies de mogelijkheid om mensen van heel Velve Lindenhof te trekken.

Het plangebied is, ten opzichte van de oude situatie, met deze herstructurering een stuk groener geworden.

Deelgebieden van 't Wooldrik

Ook 't Wooldrik kent een aantal deelgebieden. Hieronder een afbeelding met begrenzingen van de verschillende deelgebieden. In deze paragraaf beperken wij ons tot die deelgebieden die binnen het plangebied van dit bestemmingsplan liggen.

Dit betekent dat deelgebied 1 (het meest zuidelijk gelegen) langs de Hogelandsingel en deelgebied 2 niet nader besproken worden

1. Deelgebied Gronausestraat:

De Gronausestraat is een brede straat met daarin opgenomen een OV-as. De wand langs de Gronausestraat begint met het Wooldrikspark. Een fraaie entree en uitzicht over de centrale vijver met op de achtergrond fraaie parkbebouwing vallen direct op. Vanaf de Lorentzlaan bestaat de straatwand weer uit vrijstaande en twee onder een kapwoningen uit de '30-er en '50-er en '60-er jaren. De gebogen ligging langs de Gronausestraat vormt een fraaie aanblik. De percelen zijn relatief smal.

Halverwege de wijk gaat de Wooldrikshoekweg de wijk in. Deze straat fungeert als wijkentree. Op de hoek van deze straat ligt op een groot perceel een horecagelegenheid. Hier is een restaurant gevestigd. Vanaf de Wooldrikshoekweg hebben de woningen langs de Gronausestraat een grotere maat en staan op grotere percelen.

Het einde van de wijk en tot voor kort de grens met het buitengebied van Enschede wordt gevormd door de woonflat De Eschmarke. Op de begane grond is hier een bedrijf gevestigd. De acht verdiepingen daarboven bestaan uit appartementen.

2. Dit deelgebied ligt buiten het plangebied van dit bestemmingsplan en wordt daarom niet besproken.

3. Deelgebied Wooldrikspark:

Het Wooldrikspark is ontstaan uit de schenking van de familie Van Heek aan het gemeentebestuur van Enschede. De familie Van Heek had het park in 1950 aangekocht van de oorspronkelijke stichters van het landgoed, de familie Ter Kuile-Cromhoff. Deze familie heeft in 1883 op het boerenerve 't Wooldrik een villa laten bouwen en een parktuin aan laten leggen door de tuinarchitect P.H. Wattez.

Het Wooldrikspark wordt begrensd door de Rechterlaan, Tegelerweg, Lorentzlaan en de Gronausestraat. Het park is opgetrokken in de Engelse landschapsstijl. Langs de randen en rondom de bebouwing in het middengebied staan veel grote beuken en eiken die al van oudsher het aangezicht van het park bepalen.

Het park kent twee grotere open plekken. In de ene langs de Gronausestraat ligt een grote vijver met flauwe taluds, de andere open plek bestaat uit een grasveld.

Het park is toegankelijk vanaf de Gronausestraat via een smeedijzeren hoofdpoort die afkomstig is van villa Kleiboer. De villa is in het verleden gesloopt. Verder heeft het park nog drie ingangen: één aan de Rechterlaan en twee aan de Lorentzlaan (wijkzijde). Buiten deze entrees, die voornamelijk als wandelpad zijn vormgegeven, is het park moeilijk toegankelijk vanwege de overwegend dichte beplanting en het aanwezige hek.

In het middengebied van het park staan enkele gebouwen. De eerste is in gebruik als woning annex atelierruimte. De andere betreft een boerderijtype dat inclusief enkele opstallen de functie heeft van kinderboerderij.

Het park heeft een belangrijke recreatieve (actief en passief) en groene meerwaarde voor de wijk 't Wooldrik. Tevens verbindt deze groene enclave de groene parkzone rondom de Boulevard, via de sportvelden ten zuiden van de Tegelerweg met het buitengebied ten zuiden van de wijk. Het Wooldrikspark legt een belangrijke basis voor een groene opzet van de hele wijk. Tot slot maakt het park deel uit van de ruimtelijke hoofdstructuur van Enschede.

4. Deelgebied van 't Hofflaan en omgeving:

Deelgebied Van 't Hofflaan wordt begrensd door de woningen langs de Gronausestraat, de woningen langs de Wooldrikshoekweg, de Hofstedeweg, de Van der Waalslaan, de Tegelerweg en de woningen aan de westzijde van de Lorentzlaan.

Het deelgebied heeft een eenvoudige orthogonale structuur. Het assenstelsel vormt een rechthoek met voornamelijk vrijstaande en half vrijstaande en (enkele) twee onder een kapwoningen Dwars door het gebied loopt een groenstrook.

Door het deelgebied is een indicatieve lijn te trekken van noordwestelijke naar zuidoostelijke richting. Is de verkaveling boven deze indicatieve lijn compacter, beneden deze lijn staan de woningen op grotere percelen en is de verkaveling ruimer opgezet.

De bouwperiode van de woningen loopt uiteen van de '30-er jaren tot de '60-er jaren. Op enkele locaties is

sprake van een planmatiger bouwwijze. Dit geldt voor enkele woningen in het oostelijk deel van de Kamerlingh Onneslaan en de Hofstedeweg. De overige woningen zijn allemaal op zichzelf staande bouwplannen.

Aan de oostzijde van het Wooldrikspark ligt een rijtje van acht vrijstaande '30-er jaren woningen met de achterzijden naar het park toegekeerd. De voorzijden van de woningen grenzen aan de Lorentzlaan. Vanaf de Lorentzlaan bestaan er twee toegangen naar het Wooldrikspark. De noordelijke toegang is vanwege veiligheidsoverwegingen echter afgesloten. De zuidelijke toegang bevindt zich ter hoogte van de Hofstedeweg.

De Hofstedeweg bestaat aan de zijde van het Wooldrikspark uit twee rijbanen met een brede groene middenberm met daarin veel grote bomen. Het park wordt daardoor de wijk ingetrokken, maar eindigt bij het schoolveld. De overige straten in dit deelgebied hebben dwarsprofielen, bestaande uit de rijbaan met van de rijbaan door een groenstrook met bomen gescheiden trottoirs. De profielen zijn ongeveer tussen de 12 en 20 meter breed en bieden een groene aanblik.

5. Deelgebied Van der Waalslaan:

Dit deelgebied wordt begrensd door de Hofstedeweg, de Van der Waalslaan en de Tegelerweg en de achterzijde van de woningen aan de Wooldrikshoekweg.

Het deelgebied is relatief klein en wordt grotendeels ingenomen door een schoolgebouw van het Bonhoeffercollege en de daarbij behorende ruimte. De grote groene ruimte (sportveld voor de school) achter de school is niet openbaar toegankelijk. De hoofdvorm van het gebouw is een haak langs de Tegelerweg en de Van der Waalslaan. Het gebouw is drie bouwlagen hoog en op enkele plaatsen twee bouwlagen. De entree van het complex ligt aan de Van der Waalslaan. De tuin van de school wordt van de straat gescheiden door een haag. Aan de achterzijde van het gebouw ligt het schoolplein. Op de hoek van de Van der Waalslaan met de Hofstedeweg staat een kerkgebouw van de apostolische gemeenschap.

6. Deelgebied Celsiusstraat e.o.:

Een groot deelgebied betreft het wijkgedeelte rondom de Celsiusstraat. Het gebied omvat de bebouwing aan de Wooldrikshoekweg, Hofstedeweg, Zuid Esmarkerrondweg en de Lammertsweg.

Het gebied bestaat voornamelijk uit een rastervormige stratenpatroon, waardoor rechthoekige (woon)gebieden zijn ontstaan. Het middengedeelte wordt gevormd door een brede groenstrook die loopt vanaf de Schoolbosweg in oostelijke richting naar de Bourdonstraat. De strook is het hart van dit deelgebied. Het raster is door de jaren heen met voornamelijk woningen ingevuld. De langere ontwikkelingstijd is zichtbaar in de architectuur.

De bebouwing bestaat uit twee onder één kapwoningen en rijenwoningen, waardoor dit wijkgedeelte dichter bebouwd is en een minder groen beeld weergeeft dan de rest van 't Wooldrik. Vrijstaande woningen komen slechts op enkele plaatsen in dit wijkgedeelte voor; namelijk langs de Lammertsweg en de Wooldrikshoekweg. De westelijke straatwand van de Wooldrikshoekweg bestaat voor ongeveer de helft uit woningen uit de '30-er jaren. Hier heeft tot de '60-er jaren de grens van de wijk met het buitengebied gelegen. Verder bestaat dit deelgebied uit een menging van woningen uit de '50-er tot de '90-er jaren.

Een groot deel van het noordelijk deel bestaat uit woningen uit de '50-er jaren, hier en daar afgewisseld met oudere woningen. Op de hoek van de Hofstedeweg met de Wooldrikshoekweg staat een kerkgebouw.

Daarachter in een gestaffelde opzet staat een rijtje van zo'n 12 woningen in twee bouwlagen met platte kap uit de '80-er jaren. Tussen de Hofstedeweg en de bebouwing aan de Gronausestraat ligt het schoolgebouw van het Stedelijk Lyceum.

De noord-zuid liggende straten hebben een meer eenvoudige uitstraling door de sobere woningen uit de '50-er jaren. Dit betreft de Bourdonstraat, Torricellistraat en de noordelijke helft van de Schoolbosweg. Bij de woningen aan de Bourdonstraat ontbreken de gebruikelijke voortuinen.

Aan de zijde van de Zuid Esmarkerrondweg liggen dwars hierop een viertal rijtjes met ouderenwoningen uit de 60-er jaren in één bouwlaag met schuine kap.

Het zuidelijke deel bestaat voornamelijk uit enkele rijen recentere woningen uit de '70-er jaren. Deze woningen zijn oost-west gericht en liggen langs de Reaumurstraat en de Schoolbosweg. Langs de

Lammertsweg ligt een aantal blokken met twee onder één kapwoningen en enkele vrijstaande woningen. Langs de Zuid Esmarkerrondweg staat een elftal woningen uit de '30-er jaren. Op een achter de woningen gelegen perceel is op nummer 74 een bedrijf geheten Top Star gevestigd.

De groenstrook tussen de Celsiusstraat en de Fahrenheitstraat is als een parkje ingericht en enkele plekken zijn ingericht als speelterrein met speeltoestellen en een trapveldje.

Ten westen van de Schoolbosweg en deze groenstrook staat de openbare basisschool Het Wooldrik.

7. Deelgebied sportvelden:

Een groot gebied ten zuiden van de Tegelerweg bestaat uit voetbalvelden, tennisbanen en volkstuinen. Het gebied wordt begrensd door de Tegelerweg, de achterzijde van de woningen aan het Groot Tegeler, het buitengebied (Mensinkweg) en de Heutinkstraat.

Het gebied is een op zichzelf staande en ruimtelijk begrensde groene enclave in de wijk. De sportvelden zijn onderdeel van de groene wig.

Aan de westelijke zijde van dit wijkgedeelte vinden we enkele blokken verspreid liggende woningen langs de Mensinkweg. Ten noorden hiervan ligt een scoutinggebouw aan de Tegelerweg. Direct ten oosten van deze bebouwing beginnen de voetbalvelden van Vogido. Deze vier voetbalvelden strekken zich uit tot aan de Van 't Hofflaan. Het clubhuis Tegelerweg 99 ligt ter hoogte van de Lorentzlaan.

Ten oosten van de voetbalvelden ligt tenniscentrum 't Wooldrik (hal) en de tennisaccommodatie 't Wooldrik. Het complex bestaat uit een 11-tal buitenbanen en een clubgebouw op de Tegelerweg 74. Daarachter, aan de zuidzijde, ligt de tennishal. Deze wordt ontsloten vanaf de Tegelerweg via de straat Groot Tegeler.

8. Deelgebied Groot Tegeler - Heutinkhoekweg:

Dit deelgebied vormt de zuidelijke rand van de wijk 't Wooldrik. Het gebied wordt begrensd door de Lammertsweg, Zuid Esmarkerrondweg, de Stenversweg, de achterzijden van de woningen aan het Groot Tegeler, de tennishal, de Tegelerweg en de Wooldrikshoekweg.

De ruimtelijke structuur is, door de bebouwing (deels) aan weerszijde gelegen van een centrale gesitueerde straat, eenvoudig van opzet. De woningen staan langs een regulier patroon van oost-west en noord-zuid liggende straten.

De bebouwing bestaat uit vrijstaande woningen op relatief grote percelen. De woningen aan en ten oosten van de Wooldrikshoekweg stammen hoofdzakelijk uit de '60- en '70-er jaren.

Het gebied aan de westzijde rondom de straat Groot Tegeler bestaat uit zeer recente bebouwing, ('90-er jaren). Een achttal woningen ligt op een locatie achter de tennishal; hier is sprake van het bebouwen van een reststrook.

3.1.3 Groenstructuur

Velve-Lindenhof

Het openbaar groen in Velve-Lindenhof was voornamelijk geconcentreerd in het parkje Velveweg-Velveplantsoen en aan de Pluimstraat alsmede aan de Franklinstraat en aan de Stephensonstraat. Bij het overige weinige groen maakt het openbare groen onderdeel uit van de straatinrichting. Een duidelijke groenstructuur ontbreekt in Velve-Lindenhof. Het groen is bovendien weinig evenwichtig over het plangebied verdeeld. In het bijzonder in het westelijk deel (Velve-Lindenhof Oud) is bijna geen openbaar groen aanwezig. Ook de relatie met het groen buiten het plangebied ontbreekt hier. Een uitzondering wordt gevormd door de spoorzone. De groene ontoegankelijke zone langs het spoor is zowel ecologisch als (visueel) ruimtelijk zeer waardevol.

Velve Lindenhof is een compacte wijk waardoor er geen ruimte is om alle groenschakels van voordeur tot landschap naast elkaar te leggen. In Groen Velve Lindenhof zijn meerdere schaalniveaus 'over elkaar heen gelegd'. Het groene raamwerk (Lanen en Entree) doet bijvoorbeeld tegelijk dienst als 'voordeurgroen' en het Velveplein kan gezien worden als buurtpark voor Groen Velve Lindenhof maar geeft, door het aanbrengen van functies de mogelijkheid om mensen van heel Velve-Lindenhof te trekken. Het plangebied is, ten opzichte van

de oude situatie, een stuk groener worden.

't Wooldrik

De wijk 't Wooldrik is een zeer groene wijk. Dit is begrijpelijk, vanwege het feit dat het Wooldrikspark onderdeel van de wijk uit maakt. Dit park is de belangrijkste groene drager van de wijk. Een groot deel van de woningen in de wijk bestaat uit vrijstaande woningen die op relatief grote kavels staan. Het straatbeeld wordt mede daardoor zeer groen. Alle woningen in de wijk, slechts enkele uitzonderingen daargelaten, hebben een voortuin die varieert van enkele meters tot ruim 15 meter diep. Dit in tegenstelling tot wijken in Enschede waar de verhouding tussen woningen met en zonder voortuin precies omgekeerd is.

Daarnaast zijn langs de wegen afkomstig uit de oorspronkelijke landschappelijke onderlegger veelal bomen als begeleiding van de routes aanwezig. Deze staan dan in een groene grasberm tussen de rijbaan en het trottoir. Tevens wordt de groene 'lijn' naar de stad versterkt door het hernieuwd plaatsen van bomen langs de Gronausestraat, als afronding van de herstructurering van deze straat.
De wijk grenst direct aan het buitengebied. Weliswaar liggen de sportvelden van Vogido tussen de wijk en het buitengebied, het buitengebied in de vorm van de 'Binnenes' is voelbaar en direct nabij. Via de Heutinkstraat en de Zuid Esmarkerrondweg is het buitengebied snel te bereiken. Ook via de Stenversweg en de Mensinkweg is een wandeling door het buitengebied te maken.
Via de sportvelden van Vogido en het Wooldrikspark prikt het buitengebied als groene lob ver Enschede binnen, zelfs tot over de Boulevard 1945. Dit is een belangrijke kwaliteit van de wijk 't Wooldrik en het behouden meer dan waard.

Omdat het wijkdeel ten oosten van de Wooldrikshoekweg een gradatie steniger van opzet is dan het westelijke deel, met als belangrijk voorbeeld de woningen zonder voortuin aan de Bourdonstraat, is het des te belangrijker dat in dit wijkdeel bestaande aanwezige groenelementen worden gehandhaafd en zo mogelijk versterkt. Het parkje ten zuiden van de Celsiusstraat is een belangrijk onderdeel van de groenelementen in dit wijkdeel. Er dient onderzocht te worden in hoeverre dit groenelement via de woonstraten kan worden uitgebouwd.

3.1.4 Verkeersstructuur

Velve-Lindenhof

De verkeersstructuur in het plangebied Velve-Lindenhof is eenvoudig en eenduidig. Aan de randen liggen de op stadsniveau belangrijke verkeersaders, zijnde de Gronausestraat, de Oliemolensingel en de Noord Esmarkerrondweg. In het plangebied behoren alle overige straten tot het verblijfsgebied. De "woonstraten" zijn op een negental plaatsen volledig en op een viertal plaatsen gedeeltelijk aangesloten op de randen. De enige ontsluiting over de spoorzone in het plangebied loopt via de Oostveenweg. De overige twee verbindingen met "t Ribbelt en Stokhorst, de Oliemolensingel en de Noord Esmarkerrondweg, liggen respectievelijk ten westen en ten oosten aan de randen van dit gedeelte van het plangebied. Binnen het plangebied zijn geen aparte fietspaden aanwezig. De woonstraten zijn, in het bijzonder in het vooroorlogse deel, veelal smal tot zeer smal. De straten zijn niet goed berekend op veelvuldig autogebruik. De parkeerplaatsen zijn op een dominante wijze in de openbare ruimte aanwezig. In het plangebied functioneren de oude linten als buurtverzamelwegen. Er is door de inrichting een zodanige oplossing voor de verdeling gekozen, dat enerzijds het wijkvreemde autoverkeer zoveel mogelijk wordt geweerd en anderzijds de bereikbaarheid voor bewoners en gebruikers voldoende is. In het plangebied zelf rijden geen bussen, de route voor het openbaar vervoer loopt via de Gronausestraat. Aan de noordzijde van het plangebied ligt de spoorlijn Enschede–Gronau.

't Wooldrik

De verkeersstructuur van de wijk is in hoge mate geënt op de historische lijnen en wegen die al vanaf omstreeks 1900 in het landschap aanwezig zijn. De loop van de Gronausestraat, de Hofstedeweg, de Wooldrikshoekweg, de Zuid Esmarkerrondweg, de Lorentzlaan, de Rechterlaan, de Tegelerweg en de Celsiusstraat was toentertijd reeds in de ondergrond aanwezig. De structuur is in hoge mate orthogonaal (haakse kruisingen van wegen) en functioneel (recht toe, recht aan zonder onnodige bochten) van opzet.

De Gronausestraat is inmiddels gereconstrueerd en is een HOV-lijn van het centrum naar de wijk Eschmarke en verder naar Glanerbrug over het midden van de straat aangelegd. De HOV-lijn heeft haltes gekregen nabij het kruispunt met de Zuid Esmarkerrondweg en de Hofstedeweg.

De wegen in het plangebied zijn grotendeels uitgevoerd in klinkerbestrating. Veelal zelfs in gebakken materiaal. Enkele straten, zoals de Rechterlaan, zijn uitgevoerd in betonklinkers. De Zuid Esmarkerrondweg en de Gronausestraat hebben asfaltbestrating. De klinkerbestratingen geven het plangebied een gezellige en rustieke uitstraling. Bovendien tempert dit materiaalgebruik de snelheid van de automobilist enigszins. De profielen van de wegen zijn allemaal voldoende breed.

De gehele wijk is aangewezen als 30 km/u gebied.

3.2 Cultuurhistorie

3.2.1 Archeologisch erfgoed in het plangebied

In 1992 ondertekenden twintig Europese staten, waaronder Nederland, het Verdrag van Malta, of – zoals het officieel heet – het 'Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologische erfgoed'. Het verdrag werd in 1998 door een goedkeuringswet bekrachtigd, maar het verdrag is nog niet vertaald in nieuwe wetgeving (wetsvoorstel ligt bij Tweede Kamer). Het verdrag kent de volgende uitgangspunten:

- Archeologische waarden zoveel mogelijk in de bodem bewaren;
- Vroeg in de ruimtelijke ordening al rekening houden met archeologie;
- Bodemverstoorders betalen archeologisch vooronderzoek en mogelijke opgravingen.

Dat er veelal al gewerkt wordt in de geest van Malta komt doordat veel provincies hieromtrent beleid hebben geformuleerd. Met het nieuwe archeologische bestel heeft de provincie een toetsende en kaderstellende rol.

De provincie Overijssel heeft in de nota Handreiking en beoordeling ruimtelijke plannen hierover aangegeven:

De archeologische en cultuurhistorische elementen worden in een vroeg stadium van de ruimtelijke planvorming meegenomen. Daarbij wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met aardkundige waarden.

Gesteld kan worden dat tot de middeleeuwen nederzettingen meestal gelegen waren op de hooggelegen gronden (stroomruggen en oeverwallen). In de middeleeuwen en daarna heeft zich op een deel van deze gronden een esdek gevormd. Op deze hoger gelegen gebieden zijn resten van nederzettingen uit diverse periodes te verwachten. De geologie, de geomorfologie en de aard van de bodem zijn zeer bepalend voor de archeologische verwachtingswaarde en de trefkans dat waardevolle archeologische waarden in de bodem aanwezig zijn.

Archeologie en het plangebied "Velve-Lindenhof-'t Wooldrik"

Velve-Lindenhof

Het plangebied “Velve-Lindenhof” ligt op de hoger gelegen stuwwal op de “Enscheder Esch”. Het oostelijk deel ligt op de top van de stuwwal. In 1846 was het grootste deel van het gebied in gebruik als bouwland. De oostelijke strook was in gebruik als grasland. In het gebied liggen een paar zeer oude (verdwenen) erven en in het uiterste oosten van het gebied worden resten van een landweer verwacht. De wijk Velve- Lindenhof heeft een aantal identieke bouwblokken, enkele moderne flats en enkele oudere straten waar nog twintigste-eeuwse bebouwing bewaard is gebleven. De fundamenten van de meeste woningen zijn aangezet op een diepte tussen de 70 en 90 centimeter beneden peil. Bij de oudste woningen bestaat de mogelijkheid dat er kelders onder opkamers aanwezig zijn. De aanlegdiepte bedraagt hier ongeveer 90 centimeter beneden peil. Bij het opstellen van de Archeologische Verwachtingskaart Enschede is enig veldonderzoek verricht. Het westelijk deel van de Velve Lindenhof heeft een esdek van ruim een meter dikte. In het oostelijk deel van de wijk is het esdek ongeveer 30 cm. Gemiddeld is de bovenste 50 cm in het hele gebied verstoord en is de diepere ondergrond ongestoord op plekken zonder bebouwing. In de onbebouwde delen en onder de bebouwing kunnen in de ongestoorde bodem archeologische waarden aanwezig zijn. In geen van de boringen is de Laag van Usselo aangetroffen. Op basis van deze kennis kan een indicatie gegeven worden

over hoe groot de kans is dat ergens waardevolle zaken in de bodem aanwezig zijn. Deze indicaties staan op de archeologische verwachtingskaart van de gemeente Enschede. Op de archeologische verwachtingskaart zijn archeologische vondsten, archeologisch waardevolle terreinen en de ligging van gebieden met een hoge, een middelhoge en een lage verwachtingswaarde weergegeven.

Uit de Archeologische Verwachtingskaart van de Gemeente Enschede blijkt dat het gebied Velve-Lindenhof een hoge en middelhoge archeologische verwachtingswaarde heeft. Dit zijn de zogenaamde “archeologische onderzoeksgebieden”.

't Wooldrik

Op de archeologische verwachtingskaart zijn archeologische vondsten, archeologisch waardevolle terreinen en de ligging van gebieden met een hoge, een middelhoge en een lage verwachtingswaarde weergegeven.

Het gebied 't Wooldrik dat binnen het bestemmingsplan valt ligt op de stuwwal. De bebouwing ligt voor een groot gedeelte op oude esgronden. Op deze hoger gelegen gebieden zijn resten van nederzettingen uit diverse periodes te verwachten. Op de archeologische verwachtingskaart van de gemeente Enschede heeft dit gebied daarom archeologische verwachtingen. Onder de huidige bebouwing kan in de bodem nog ongeroerde grond aanwezig zijn met archeologische resten.

Voor het gebied is archeologisch onderzoek verplicht. Vastgesteld moet worden of en in hoeverre de bodem is verstoord. Bij het aantreffen van ongeroerde grond is bij ontwikkelingen in dit gebied archeologisch vervolgonderzoek verplicht.

Conclusie

Doordat het bestemmingsplan overwegend consoliderend van aard is en het gebied voor het merendeel bebouwd is, worden deze archeologische onderzoeksgebieden vooralsnog niet op de plankaart weergegeven. In het plangebied bevinden zich geen archeologische monumenten, waardevolle archeologische terreinen, waarvoor een bescherming via het bestemmingsplan noodzakelijk is. Mochten in het gebied bij activiteiten met bodemverstoring toch archeologische resten worden aangetroffen, dan geldt op grond van de Erfgoedwet de meldingsplicht bij de gemeente. Het archeologische onderzoeksproces treedt dan alsnog in werking.

3.2.2 Monumenten in het plangebied

In het plangebied hebben enkele bijzonder markante gebouwen en/of terreinen een monumentale status verkregen, waarbij een onderscheid is gemaakt tussen rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten.

De rijksmonumenten in het gebied zijn:

- Marthalaan 12, herenhuis (Engelse landhuisstijl)
- Gronausestraat 31, herenhuis

Het gemeentelijk monument in het gebied is:

- Marthalaan 27, woonhuis 1922
- Het Wooldrikspark aan de Gronausestraat

Aan de aangewezen monumenten is in het kader van dit bestemmingsplan geen juridische betekenis

toegekend. De monumenten zijn uitsluitend in de toelichting van dit bestemmingsplan opgenomen. De bescherming van deze objecten vindt plaats op grond van de Erfgoedwet of de gemeentelijke Monumentenverordening.

3.2.3 Beschermwaardige bomen in het plangebied

In het plangebied van het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof-'t Wooldrik" zijn diverse monumentale, en daarmee beschermwaardige bomen, aanwezig. Aan de beschermingswaardige bomen is in dit plan geen juridische betekenis toegekend. De bescherming is geregeld in de APV.

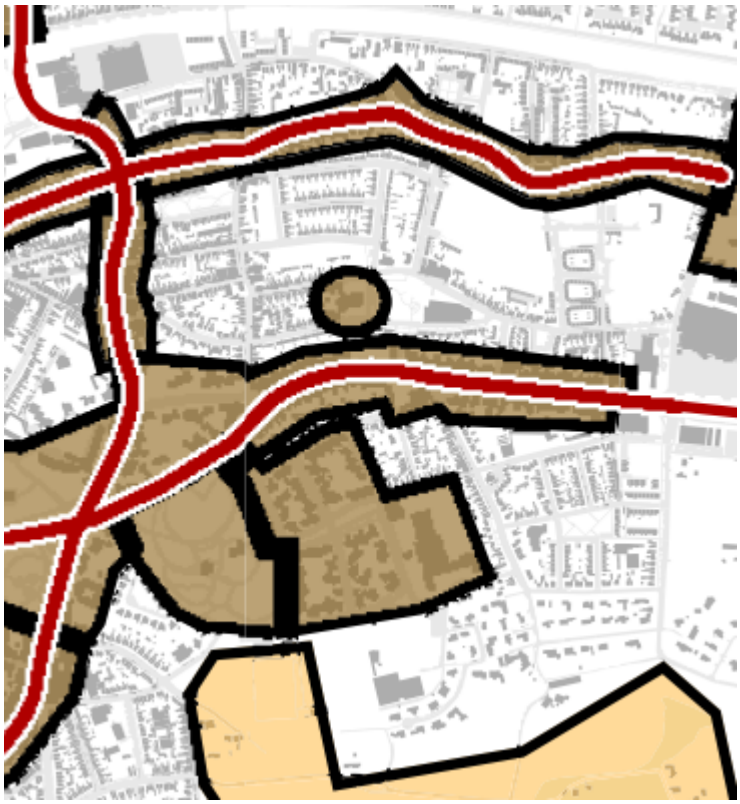
De locaties van deze bomen zijn te vinden op de interactieve bomenkaart die is te raadplegen op de website van de gemeente Enschede; www.enschede.nl/bomen

3.2.4 Cultuurhistorisch waardevolle elementen en structuren in het plangebied

In het cultuurhistorisch beleid wordt aangegeven hoe bij ruimtelijke plannen en ontwikkelingen omgegaan moet worden met het aanwezige cultuurhistorisch erfgoed in de gemeente Enschede. In paragraaf 2.3.4 werd al kort ingegaan op dit beleidsdocument. Het bestemmingsplan is het instrument waarin invulling gegeven wordt aan het geschetste cultuurhistorisch kader. In het cultuurhistorisch beleid wordt bij de waardering onderscheid gemaakt in:

- Beschermen
- Koesteren

Hierbij is de doelstelling voor de te beschermen objecten/gebieden een conserverend regime op te nemen in bestemmingsplannen. De objecten/gebieden die benoemd zijn op het ambitieniveau "koesteren", zijn objecten en gebieden met een cultuurhistorische identiteit of worden gezien als een cultuurhistorische drager. De gemeente Enschede wil deze elementen behouden, benutten en versterken voor een aantrekkelijke, vitale en toekomstbestendige stad. De basishouding voor cultuurhistorische waarden is niet opgenomen in de beleidsnota. De gemeente streeft naar een verankering van deze houding in het ontwikkelingsproces van Enschede. Oog voor cultuurhistorie leidt tot beter herkenbare plannen die bijdragen aan de identiteit van Enschede en daarmee breed worden gedragen.

Afbeelding Cultuurhistorisch waardevolle gebieden

Cultuurhistorie

Binnen het plangebied bevinden zich panden en structuren die cultuurhistorisch van belang zijn. Een aantal van die panden zijn beschermd als gemeentelijk- of rijksmonument. Daarnaast zijn er panden die tijdens het zogenaamde Monumenteninventarisatieproject (MIP) of aanvullende inventarisaties zijn opgevallen vanwege hun bijzondere architectuur, ensemble- of stedenbouwkundige waarde, hun bouw- of gebruikshistorie of om andere historische redenen, maar die de monumentenstatus (net) niet hebben bereikt. Hoewel het geen monumenten zijn, kunnen deze panden toch erg belangrijk zijn als dragers van de cultuurhistorische identiteit van de stad. Daarom zijn deze panden geplaatst op de Cultuurhistorische WaardenKaart (CHWK) van de gemeente Enschede. Deze kaart is verder aangevuld met panden en objecten die tijdens consultaties van de burgers van Enschede naar voren zijn gekomen als bijzonder en behoudenswaardig.

De monumentstatus heeft als doel om de monumentwaarden van een pand aan de binnen- en aan de buitenkant te behouden. Wijzigingen aan een monument zijn daarbij binnen de kaders van goede monumentenzorg mogelijk. Maar het slopen van een dergelijk pand is niet aan de orde of alleen bij zeer hoge uitzondering mogelijk.

Panden die op de CHWK staan, zijn ook de moeite van het behouden waard. In ieder geval moet voorkomen worden dat zij gedachteloos en al te eenvoudig worden gesloopt. Daarom geldt voor een aantal van deze panden dat bij een voorgenomen gehele of gedeeltelijke sloop niet kan worden volstaan met een sloopmelding maar dat daarvoor een omgevingsvergunning voor de activiteit 'slopen' nodig is. Bij het al dan niet verlenen van een dergelijke sloopvergunning wordt het cultuurhistorische belang van het pand nadrukkelijk meegewogen. De regels daarvoor zijn opgenomen in dit bestemmingsplan.

Om een zo goed mogelijke balans te krijgen tussen 'behoud', 'ontwikkeling' en 'beperking regeldruk' zijn er gebieden aangewezen waarbinnen het sloopvergunningenstelsel van toepassing is voor CHWK panden.

Deze gebieden hebben een bijzondere stedenbouwkundige of architectonische waarde of zijn vanuit de bouw- of gebruiksgeschiedenis bijzonder. Deze gebieden zijn vastgelegd in de structuurvisie 'Cultuurhistorie'

die in 2014 is vastgesteld door de gemeenteraad van Enschede (dossiercode NL.IMRO.0153.SV00007).

De structuurvisie is vervolgens vertaald in het bestemmingsplan Cultuurhistorie In zijn vergadering van 6 februari 2017 heeft de gemeenteraad - met toepassing van artikel 3.1 van de Wet ruimtelijke ordening- het bestemmingsplan “Cultuurhistorie” gewijzigd vastgesteld. Dit plan heeft betrekking op het gehele grondgebied van Enschede met uitzondering van d. e gronden gelegen binnen de bestemmingsplannen “Binnenstad 2015”, “De Bothoven 2016”, “Bolhaar-Roessingh 2016”, “'t Vaneker 2013”, “Havengebied-Westerval Noord” en “Boekelo 2015”.Het doel van het plan is zoveel mogelijk beschermen en in standhouden van cultuurhistorisch erfgoed, zowel structuren als bebouwing. Slopen mag enkel met een sloopvergunning. Daarvoor zijn in de regels voorwaarden opgenomen.

In het navolgende worden de monumenten binnen het gebied besproken. Verder zijn in dit plangebied de Lipperkerkstraat en de Gronausestraat belangrijke infrastructuren. Daarom wordt kort aandacht besteed aan de historie van deze wegen.

Monumenten

Gemeentelijke monumenten

Wooldrikspark met boerderij en koetsiers-tuinmanswoning

De voormalige buitenplaats van de familie Ter Kuile werd op het oude boerenerf “het Wooldrik” gebouwd. In 1883 werd het landhuis opgetrokken en tien jaar later werd het ontwerp voor de tuin met vijver van D. Wattez sr. uitgevoerd.

De buitenplaats is in 1950 door G.J. van Heek-Ter Horst aan de gemeente geschonken. Na een aantal jaren werd het landhuis gesloopt. De rest van de opstallen, zoals de boerderij “Het Wooldrik” en de koetsiers -en tuinmanswoning (nummer 10-12), zijn bewaard gebleven. Het hek dat aan de zijde van de Gronausestraat staat, is afkomstig van de voormalige villa Kleiboer aan de Deurningerstraat. .De boerderij “het Wooldrik” is omgebouwd tot kinderboerderij.

Marthalaan 27

Woonhuis (1922) naar een ontwerp van A. Wegerif in opdracht van Mr. de Moor. Het woonhuis is beeldbepalend gelegen aan de Marthalaan. Het strakke ontwerp van het huis valt op tussen de neo-classicistische en Engelse landhuisstijl die veel in de overige bebouwing aan de Marthalaan gebruikt is.

Rijksmonumenten

Gronausestraat 31

Vrijstaand herenhuis, "op de ESCH", in een op de eigentijdse Engelse landhuisbouw geïnspireerde bouwstijl met bijzondere terracotta ornamentiek in de gevels. Het huis is in 1911 gebouwd naar een ontwerp van de architect S. de Clerq (Den Haag) in opdracht van het echtpaar Van Rossum-Sepp.

Marthalaan 12

Herenhuis gebouwd in Engelse landhuisstijl in de traditie van de Engelse architecten Voysey en Lutyens. Het interieur is deels in Amsterdamse School stijl en deels in de stijl van K.P.C. de Bazel uitgevoerd.

Structuren

Lipperkerkstraat

De Lipperkerkstraat behoort tot de oudste wegen van Enschede. Hij komt al voor op een kaart van Jacob van Deventer uit de 16^{e} eeuw (onder links) en het is van oorsprong een voetpad dat het vroegere erve De Lipper verbond met de stad Enschede. Op de locatie van dit erf staat ook momenteel nog een voormalige boerderij.

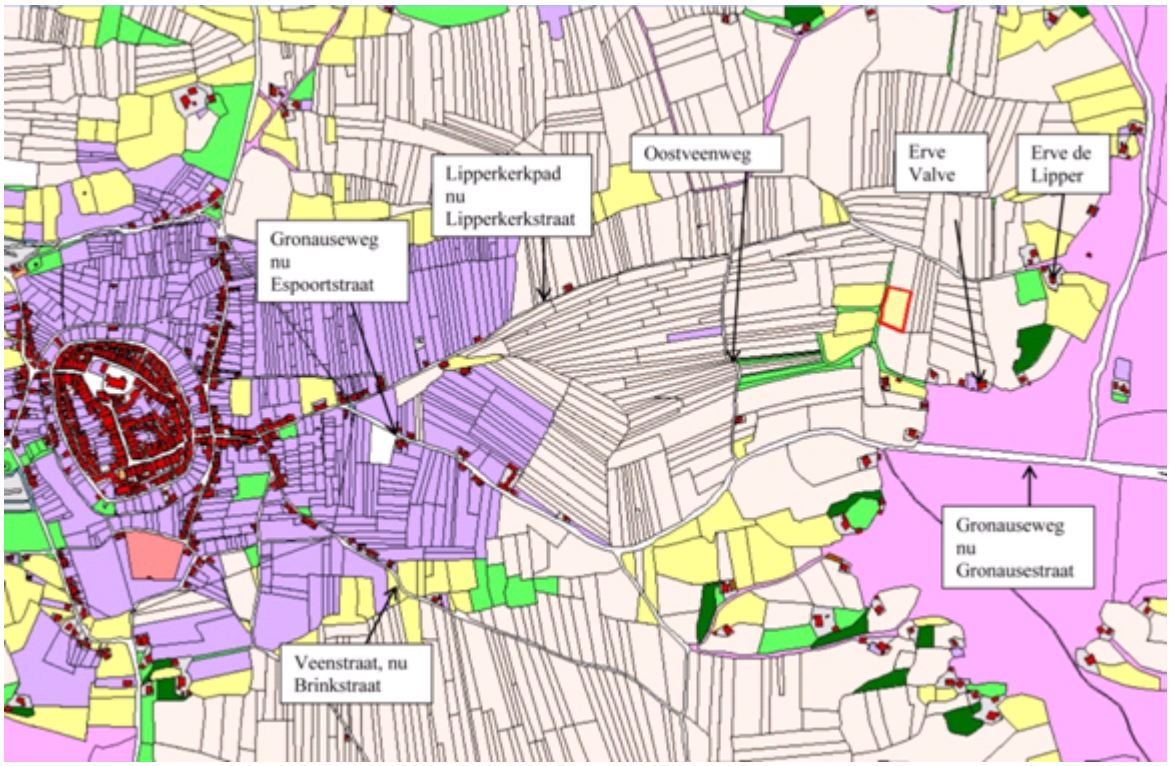
Op de kadastrale kaart van Enschede en Lonneker uit 1832 (hieronder) is te zien dat een deel van de huidige wegen in dit gebied toen al bestond. Het deel van de Lipperkerkstraat, dat valt binnen het huidige bestemmingsplan (blauwe kader) was agrarisch met hier en daar een boerenerf. Dichter bij de stad, zo ongeveer vanaf de huidige Espoortstraat richting stad, nam de bebouwing toe maar hij bleef nog steeds beperkt tot hier en daar een woonhuis langs de straten.

Aan de oostkant eindigde de Lipperkerkstraat bij gronden die in gezamenlijk eigendom waren van de boeren van de Eschmarke.

De kavels in dit gebied waren vooral lang en smal in tegenstelling tot de westkant van de stad waar de verkaveling vooral blokvormig was. Daarbij heeft de verkaveling aan de noordkant van de Lipperkerkstraat vooral plaatsgevonden haaks op de weg, terwijl aan de zuidkant de kavels meestal parallel aan de Lipperkerkstraat lagen. Kennelijk heeft de verkaveling daar vooral plaatsgevonden vanaf de Oostveenweg. Later, toen de stad groeide en er meer wegen in dit gebied werden aangelegd, volgden die nieuwe wegen aan de zuidkant van de Lipperkerkstraat het oude verkavelingspatroon. Haaks daarop werden vervolgens de bouwkavels uitgezet.

Dit oude verkavelingspatroon is hier en daar nog te herkennen in de zeer lange tuinen van sommige panden aan de noordkant van de Lipperkerkstraat.

In 1832 waren de gronden aan de binnenkant van de huidige singel (links van het blauwe kader) nog voor een groot deel agrarisch in gebruik maar een flink aantal kavels was in het bezit van kleine neringdoenden, ambachtslieden, kerkelijke instanties en de Stad Enschede. Buiten de denkbeeldige singel was het juist omgekeerd. Daar was de grond in eigendom van de boeren met hier en daar een lapje grond van een ander. Zo had rond 1832 een winkelier al een kavel weten te bemachtigen op de hoek met de huidige Lage Bothofstraat.

In de daaropvolgende decennia is de bebouwing van de Lipperkerstraat vanaf het centrum van de stad gestaag toegenomen al blijft het gebied nog tot de jaren 50 van de vorige eeuw relatief dun bebouwd. Die ontwikkeling is ook te zien in de bouwstijlen die naar buiten toe geleidelijk aan wijzigen. Zo zijn er in de buurt van de singel huizen met neorenaissance en Jugendstil kenmerken te zien. Dit zijn bouwstijlen tot 1915. Maar verderop zijn het vooral huizen in de stijl van het traditionalisme (1925-1965), afgewisseld met recent gebouwde huizen. Verder zijn er veel huizen met mansardekappen (zgn. bazenhuizen) en is er nog een behoorlijk aantal afdakswoningen in meer of minder oorspronkelijke staat. Deze nemen overigens in aantal sterk af.

Lipperkerkstraat 479, voormalige goente- en fruitwinkel

Tijdens de ontwikkeling van de straat heeft zich, naast nieuwe bewoners, ook een groot aantal kleine zelfstandigen en ambachtslieden gevestigd aan de Lipperkerkstraat, waardoor er een levendige afwisseling

tussen wonen en werken is ontstaan. Binnen de singel is dit ook nu nog goed herkenbaar maar buiten de singel heeft de straat geleidelijk aan vooral een woonfunctie gekregen. Door economische ontwikkelingen en andere leefgewoonten zijn daar veel winkels en bedrijfjes verdwenen. Bij sommige panden is aan de afgeschuinde hoek in de gevel nog te zien dat het vroeger ging om een winkel.

Over deze veranderingen in de Lipperkerkstraat en over de historie van een groot aantal panden is een interessant boekje verschenen. In 'Onze Lipperkerkstraat' (Team Onze Lipperkerkstraat 2016) zijn in woord en beeld de veranderingen te lezen die de Lipperkerkstraat in de loop der tijd heeft ondergaan.

De Gronausestraat

De Gronausestraat (vroeger: Gronauseweg) vormt de verbinding tussen Enschede en Duitsland. Hij komt al voor op de kaart van Jacob van Deventer uit de 16e eeuw. Lang is het een stoffige zandweg die delen van het jaar slecht begaanbaar is en waarlangs Hessenwagens hun weg zoeken naar Münster. Dit blijft zo tot het begin van de 19e eeuw. Er is dan nog weinig bebouwing en deze beperkt zich tot het begin van de Gronausestraat, dicht bij de kruising met de Lipperkerkstraat. Daar staan een paar woningen en een enkele 'fabrijk'. Verderop richting de grens staan er links en rechts wat boerderijen. Daar waar nu Glanerbrug is, is het gebied nog kaal en leeg met een enkele boerderij waaronder die van Harm Schipholt en Jan Lutje Schipholt. De Gronausestraat ligt dan voor het grootste deel ten zuiden van de huidige weg.

Rond 1828 krijgt de Gronausestraat zijn huidige vorm naar een oorspronkelijk ontwerp van Napoleon en hij wordt grotendeels rechtgetrokken. De bedoeling is dat hij onderdeel gaat uitmaken van een stelsel van rechte wegen in Europa die een snelle verplaatsing van troepen mogelijk moet maken. Hij wordt omzoomd door rijen eikenbomen en ernaast is een zandweg gedacht die een ongehinderde doorgang voor de soldaten moet garanderen. Maar dat is er nooit meer van gekomen, omdat Napoleon inmiddels is overleden. Daarmee is er, althans voorlopig, een eind gekomen aan grote veldtochten en het daarbij behorende gemarcheer. Toch komt de rechte Gronausestraat er, omdat de lokale industriëlen daarop aandringen.

De Gronausestraat blijft zo een belangrijke verkeersader en voor het onderhoud daarvan zijn er in de loop van de 19e eeuw langs de straat tolhuisjes gebouwd. Eén daarvan staat net buiten de toenmalige stad. Omdat van daaruit bij goed weer het Slot Bentheim is te zien, krijgt het de naam 'Slotzicht'. Het tolhuis bestaat nog steeds en daarin is nu dierenkliniek 'Slotzicht' gevestigd (Gronausestraat 169).

Van 1908 tot 1933 loopt er een tram van de TET tussen Enschede en Glanerbrug over de trambaan die aan de noordkant van de straat (dan nog Rijksweg) ligt en voor de voetgangers ligt er aan weerszijden van de straat een voetpad.

In zeker zin is de trambaan van weleer teruggekeerd in de vorm van een vrij liggende busbaan midden over de Gronausestraat en waarover het huidige openbaar vervoer de verbinding verzorgt tussen Enschede en Glanerbrug.

3.3 Functionele structuur

3.3.1 Bedrijven

In verband met het op te stellen bestemmingsplan voor het plangebied Velve-Lindenhof - 't Wooldrik is onderzoek verricht naar de potentiële milieubelasting van de bedrijven binnen het plangebied en de bedrijven in de omgeving van het plangebied. Hierbij is gebruik gemaakt van het bedrijvenbestand van de afdeling Vergunningen. Met behulp van de publicatie "Bedrijven en milieuzonering", een VNG uitgave van 2009, zijn van de aanwezige bedrijven de indicatieve hindercontouren en de categorie bepaald.

Bedrijven binnen het plangebied

Uitgangspunt (voor de bestaande situatie) is dat bedrijven en voorzieningen van categorie 1 en 2 doorgaans toelaatbaar zijn in een woonomgeving.

Binnen het plangebied bevinden zich diverse bedrijven en voorzieningen. Een overzicht van alle bedrijven zijn als bijlage 1 Overzicht bedrijven in de toelichting opgenomen. De meeste bedrijven worden ingedeeld in categorie 1 of 2. Een aantal bedrijven is aanwezig met een hogere categorie. Deze bedrijven zijn nader beschouwd. Hieruit is naar voren gekomen dat deze bedrijven geen belemmeringen opleveren voor het plangebied (-hierover later meer-).

Gelet op het vorenstaande kan geconcludeerd worden dat de aanwezige bedrijven en voorzieningen binnen het plangebied geen belemmeringen opleveren voor het plangebied Velve-Lindenhof -'t Wooldrik.

3.3.2 Groenstructuur

In het plangebied ligt een stadspark, te weten 't Wooldrikspark. Hte park werd in het jaar 1950 door het echtpaar Van Heek-ter Horst beschikbaar gesteld aan de gemeente Enschede. Hoewel het park pas in dat jaar als dusdanig in gebruik werd genomen, is het park ontworpen door de landschapsarchitect Wattez en de beplanting is uit de negentiende eeuw. Het park staat bekend om zijn prachtige solitaire bomen. De naam van het park is ontleend aan het oude Erve Wooldrik.

Verder bevinden zich binnen het plangebied diverse groenstroken en plantsoenen die bestemd zijn als Groen.

3.3.3 Wonen

Binnen het plangebied van het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof - 't Wooldrik" zijn verscheidene grotere deelgebieden te onderscheiden. Dit zijn de gebieden 't Wooldrik en Velve-Lindenhof. Het Velve is weer te onderscheiden in Velve-Oud en Velve-Nieuw / Groen-Velve-Lindenhof.

't Wooldrik

De oorsprong van de wijk 't Wooldrik ligt in 1883 toen een fabrikantenechtpaar een landhuis op het boerenerve 't Wooldrik liet bouwen, compleet met fraaie tuin. In 1950 werd het landgoed door een andere fabrikantenfamilie aangekocht. Deze schonk het landgoed op haar beurt aan de gemeente Enschede. In 1934, toen de gemeente Lonneker bij de gemeente Enschede werd gevoegd, werd verdere uitbreiding van Enschede buiten het singelgebied mogelijk. De eerste woningen van de wijk 't Wooldrik werden gebouwd langs de Gronausestraat en rondom Het Wooldrikspark. Na de Tweede Wereldoorlog werd de wijk in een aantal fasen plansgewijs afgebouwd in de richting van de Zuid Esmarkerrondweg. De laatste bebouwing dateert van de late jaren '90 rondom Groot Tegeler.

Velve-Lindenhof

De wijk Velve-Lindenhof ligt aan de oostzijde van Enschede. De vorming van het stadsdeel Oost start globaal bij de aanleg van het Singeltracé. Het Singeltracé is destijds zodanig gekozen dat een aantal oude toegangswegen naar de stad worden doorsneden. De eerste stadsuitbreidingen in de jaren '20/'30 van de vorige eeuw zijn aansluitend aan de singel, langs de oude linten en als een schil langs de Oliemolensingel op de toen beschikbare gemeentegrond van Enschede gerealiseerd. Een kleine enclave (tuindorp Ohmstraat en omgeving) is gelegen in het toenmalige buitengebied. Na de Tweede Wereldoorlog is de wijk in de wederopbouwperiode grotendeels volgebouwd. Nadien hebben op kleine schaal, door sloop en herbouw, nog enkele invullingen plaatsgevonden. De meest recente veranderingen van de wijk Velve-Lindenhof heeft plaatsgevonden in de herstructureringopgave van het plan Groen Velve Lindenhof.

De ontwikkeling van het plangebied Velve-Lindenhof van voor en na de Tweede Wereldoorlog is terug te vinden in de ruimtelijke opzet. Er is in hoofdzaak een tweetal duidelijk verschillende deelgebieden te herkennen. Het gaat daarbij om de vooroorlogse ontwikkeling (Velve-Lindenhof Oud) en het deelgebied uit voornamelijk de wederopbouwperiode (Velve-Lindenhof Nieuw) waar de recente herstructurering van het gebied heeft plaatsgevonden. Beide deelgebieden vormen ruimtelijke eenheden en hebben, naar gelang het tijdvak van realisatie, de hen eigen zijnde samenhangende ruimtelijke kenmerken en markante sferen. De verscheidenheid in de aard van de ruimtelijke opzet tussen beide deelgebieden is duidelijk herkenbaar. De homogeniteit in de hoofdopzet van de deelgebieden wordt aangevuld met enkele verschillen tussen onderdelen daarvan. De begrenzing van het plangebied is eveneens duidelijk herkenbaar. De Oliemolensingel, de verdiept liggende spoorlijn Enschede-Gronau, de Gronausestraat (een belangrijke stedelijke invalsweg) en de Noord Esmarkerrondweg (oude stadsgrens) geven dit gedeelte van het plangebied duidelijk herkenbare grenzen. In de ruimtelijke opzet van de twee deelgebieden zijn de ontwerpopvattingen uit de betreffende bouwperioden terug te vinden. Velve-Lindenhof Oud werd grotendeels gebouwd volgens de traditionele stadsuitbreiding uit de vroeg 20-ste eeuwse periode. In Velve-Lindenhof Nieuw werd in de wederopbouwperiode direct na de Tweede Wereldoorlog de verkavelingopzet volgens het "Moderne Bouwen" uit de eerste naoorlogse periode geïntroduceerd.

Het gebied Velve – Lindenhof Nieuw is begin deze eeuw aangemerkt als een herstructureringswijk. De wederopbouwwoningen en de woonomgeving voldeden niet meer aan de gewenste woon- en omgevingskwaliteit. In het plan “Groen Velve Lindenhof“ waren enkele belangrijke ingrepen in de stedenbouwkundige structuur uitgevoerd. Ook het realiseren van meerdere typen woningen hebben deze wijk weer toekomstwaarde gegeven.

De deelgebieden zijn in beginsel vooral woonbuurten. In het oudste gedeelte is de menging van wonen en werken te vinden. In het naoorlogse deel zijn de functies met scholen, winkels en enkele maatschappelijke voorzieningen vooral afgestemd op de woonbuurt zelf. Verspreid over de buurt liggen enkele buurtparkjes.

Hoofdstuk 4 Gewenste ontwikkeling plangebied

In dit hoofdstuk worden de ruimtelijke ontwikkelingen (projecten en nieuwe initiatieven) beschreven die dermate concreet zijn dat in dit bestemmingsplan hiervoor een passende bestemmingsregeling is opgenomen. Daarnaast wordt in dit hoofdstuk een samenvatting gegeven van het toekomstbeeld voor het plangebied zoals dat is beschreven in de Structuurvisie en/of andere ruimtelijk relevante gemeentelijke beleidsnota's.

4.1 Projecten

Binnen het plangebied van het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof - 't Wooldrik" wordt op een locatie aan de Siemensstraat nieuwe bebouwing binnen de bestaande bestemming gerealiseerd. Het betreft de bouw van een twee onder één kap woning op een perceel aan de Siemensstraat naast het adres Siemensstraat 26. Het betreft een opvulling van een open ruimte in lintbebouwing. De Siemensstraat bevindt zich in het noordoostelijke deel van het plangebied in een gebied met hoofdzakelijk een woonbestemming.

4.2 Ontwikkelingsmogelijkheden bestaande bebouwing

In deze paragraaf wordt ingegaan op de ontwikkelingsmogelijkheden voor het conserverend bestemde deel van het bestemmingsplan.

Hoofdfuncties in het plangebied zijn Wonen, Maatschappelijk, Sport, Groen, Groen-park, Recreatie-volkstuin, Tuin, Bedrijf, Bedrijf-garage, Verkeer en Verkeer-verblijfsgebied. De bestemmingen zijn nader omschreven in hoofdstuk 6.

Ten aanzien van wonen wordt zoveel mogelijk de bestaande situatie vastgelegd. In het bestemmingsplan is hiervoor de bestemming Wonen opgenomen. Op een aantal plaatsen binnen het plangebied is de bestemming Tuin opgenomen. Deze bestemming heeft betrekking op gronden bij woningen, die niet of nauwelijks zijn bebouwd of mogen worden bebouwd. Deze gronden hebben echt een tuinfunctie.

In het bestemmingsplan is één onbebouwde bouwmogelijkheid opgenomen (Siemensstraat) conform het geldende bestemmingsplan

Ten aanzien van de groene functies in het plangebied wordt onderscheid gemaakt in gronden met een parkfunctie, sportvoorzieningen, buurtgroen, waarvan één zelfs met een speeltuinvoorziening, en een volkstuinencomplex. Voor deze functies geldt dat er geen concrete plannen zijn ten aanzien van wijziging en/of uitbreiding van deze functies.

In het plangebied bevinden zich verspreid binnen de woonwijken verschillende gebouwen die een maatschappelijke bestemming hebben. Deze zijn genoemd in paragraaf 3.2.4.

De meeste van deze gebouwen zijn scholen. Tegenwoordig is een aantal hiervan niet meer als zodanig in gebruik. Omdat naar verwachting een gedeelte van deze gebouwen ook in de toekomst niet meer gebruikt zullen worden als school, zullen er gebouwen worden afgestoten en in handen komen van particuliere partijen. Het is momenteel nog onduidelijk welke functies een particulier wil vestigen in deze gebouwen.

Het kan daarbij gaan om een andere maatschappelijke functie dan scholen, een woonfunctie of een combinatie daarvan. Soms wil het geval dat een initiatiefnemer het plan heeft om een andere functie dan een maatschappelijke functie daar te vestigen. Indien dit vanuit verschillende sociaal maatschappelijke invalshoeken acceptabel is, zal het noodzakelijk zijn om de bestemming Maatschappelijk te veranderen in een andere bestemming, waartoe die nieuwe functie behoort.

Ontwikkelplannen van derden worden integraal besproken en getoetst aan het beleid binnen de werkgroep Nieuwe Initiatieven.. Hier wordt de afweging gemaakt of een nieuw initiatief wat betreft het aspect ruimtelijke ordening in ruime zin wenselijk is of niet.

Hieronder bevindt zich een overzicht van deze gebouwen, met daarbij de bestemming, zoals die in het

geldende bestemmingsplan is, en de bestemming zoals die wordt toegekend in het bestemmingsplan Velve-Lindenhof - 't Wooldrik.

(Verbeelding Blad 1)

Lage Bothofstraat 341 plus 1 wooneenheid (nr.1)

Bp. Velve-Lindenhof 2005: Maatschappelijke voorzieningen met bouwvlak.

Bp. Velve-Lindenhof-'t Wooldrik: Maatschappelijk met bouwvlak (Lage Bothofstraat 341).

Wonen met bouwvlak(Lipperkerkstraat 371)

Franklinstraat 15 plus bouwvlak fietsenstalling (nr. 2)

Bp. Velve-Lindenhof 2005: Maatschappelijke voorzieningen met bouwvlak.

Bp. Velve-Lindenhof-'t Wooldrik: Maatschappelijk met bouwvlak.

Franklinplein 43 aan achterzijde (fietsenstalling) (nr. 2)

Bp. Velve-Lindenhof 2005: Matschappelijke voorzieningen met bouwvlak.

Bp. Velve-Lindenhof-'t Wooldrik: Maatschappelijk met bouwvlak

Groen Franklinstraat 16 plus 1 wooneenheid (nr. 3)

Bp. Velve-Lindenhof 2005: Maatschappelijke voorzieningen zonder bouwvlak.

Bp. Velve-Lindenhof-'t Wooldrik: Groen (met speelvoorziening).

Franklinstraat 9 (nr. 4)

Bp. Velve-Lindenhof 2005: Maatschappelijke voorzieningen (met bouwvlak).

Bp. Velve-Lindenhof-'t Wooldrik: Maatschappelijk met bouwvlak.

Speeltuin Van Leeuwenhoekstraat 215 (nr. 5)

Bp. Groen Velve Lindenhof: Cultuur en Ontspanning - Speeltuin.

Bp. Velve-Lindenhof-'t Wooldrik: Cultuur en Ontspanning - Speeltuin.

Snelliusstraat 8 (nr. 6)

Bp. Velve-Lindenhof 2005: Maatschappelijke voorzieningen met bouwvlak.

Bp. Velve-Lindenhof-'t Wooldrik: Maatschappelijk met bouwvlak.

Verbeelding Blad 2

Lorentzlaan 22 (nr. 1)

Bp. Wooldrik-Hogeland Zuid: Park, bouwvlakken, recreatie.

Bp. Velve-Lindenhof-'t Wooldrik: Groen-Park, bedrijfswoning, bouwvlak.

Gronausestraat 10 - 12 (nr. 2)

Bp. Wooldrik-Hogeland Zuid: Park, dienstwoning.

Bp. Velve-Lindenhof-'t Wooldrik: Groen-Park, bedrijfswoning.

Tegelerweg 72 (nr. 3)

Bp. Wooldrik-Hogeland Zuid: Sportvoorzieningen met bouwvlakken.

Bp. Velve-Lindenhof-'t Wooldrik: Sport, bouwvlakken.

SPK Vogido (nr. 4)

Bp. Wooldrik-Hogeland Zuid: Sportvoorzieningen met bouwblokken.

Bp. Velve-Lindenhof-'t Wooldrik: Sport, bouwvlakken.

4.3 Cultuurhistorie

4.3.1 Archeologie

Archeologie en het plangebied "Velve-Lindenhof-'t Wooldrik"

Uit de Archeologische Verwachtingskaart van de Gemeente Enschede blijkt dat het plangebied “Velve-Lindenhof - 't Wooldrik" zogenaamde "archeologische onderzoeksgebieden" heeft met vooral een hoge archeologische verwachtingswaarde en enkele gebieden met een middelhoge archeologische verwachtingswaarde.

Op basis van het gemeentelijke archeologiebeleid geldt binnen het plangebied grotendeels het beleidstype "Onderzoeksgebied B". Voor gebieden die vallen onder het beleidstype "Onderzoeksgebied B" is het noodzakelijk dat in het bestemmingsplan een onderzoeksplicht wordt opgenomen. Die onderzoeksplicht strekt ertoe dat voor ingrepen in de bodem met een oppervlakte van tenminste 2.500 m^2 en een verstoringsdiepte van meer dan 50 cm eerst via archeologisch (voor)onderzoek dient te worden aangetoond of door die voorgenomen ingreep geen waardevolle archeologische resten zullen worden verstoord. In het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof-'t Wooldrik" is deze onderzoeksverplichting geborgd in de planregels en via aanduidingen op de verbeelding.

Op basis van het gemeentelijke archeologiebeleid geldt binnen het plangebied tevens voor enkele gebieden het beleidstype "Onderzoeksgebied A". Voor gebieden die vallen onder het beleidstype "Onderzoeksgebied A" is het eveneens noodzakelijk dat in het bestemmingsplan een onderzoeksplicht wordt opgenomen. Die onderzoeksplicht strekt ertoe dat voor ingrepen in de bodem met een oppervlakte van tenminste 250 m^2 en een verstoringsdiepte van meer dan 50 cm eerst via archeologisch (voor)onderzoek dient te worden aangetoond of door die voorgenomen ingreep geen waardevolle archeologische resten zullen worden verstoord. In het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof-'t Wooldrik" is deze onderzoeksverplichting geborgd in de planregels en via aanduidingen op de verbeelding.

Projecten in het bestemmingsplangebied

Voor het in paragraaf 4.1 genoemde project in het bestemmingsplangebied geldt dat dit ligt in een gebied dat een hoge archeologische waarde heeft. Alleen de uiterste noordoosthoek van het gebiedje heeft de middelhoge verwachting. Zowel gebieden met een hoge als middelhoge archeologische waarde vallen binnen de aanduiding onderzoeksgebied B.

Binnen de aanduiding archeologisch onderzoeksgebied B is voor elke potentiële verstoring die groter is dan 2500 m2 en dieper dan 50 cm archeologisch onderzoek vereist. Het te ontwikkelen perceel heeft een oppervlakte van 481 m2.

Op basis van de grootte van het verwachte verstoringsgebied (-kleiner dan 2500 m2-) wordt geconcludeerd dat archeologisch vooronderzoek niet noodzakelijk is. Dit betekent niet dat er geen archeologische vondsten kunnen worden gedaan. Op grond van de Monumentenwet geldt de meldplicht voor toevallige vondsten.

Conclusie

Vanuit het oogpunt van de archeologie zijn er derhalve geen belemmeringen voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan. Het bestemmingsplan is overwegend consoliderend van aard. In het plangebied bevinden zich geen archeologische monumenten, waardevolle archeologische terreinen, waarvoor een bescherming via het bestemmingsplan noodzakelijk is. Mochten in het gebied bij activiteiten met bodemverstoring toch archeologische resten worden aangetroffen, dan geldt op grond van de Erfgoedwet een meldingsplicht bij de gemeente. Het archeologische onderzoeksproces treedt dan alsnog in werking.

4.3.2 Cultuurhistorie

Monumenten Aan de aangewezen rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten is in dit bestemmingsplan geen juridische betekenis toegekend. De bescherming van deze objecten vindt plaats op grond van de Monumentenwet 1988 of de gemeentelijke Monumentenverordening.

Cultuurhistorische structuren en objecten

De cultuurhistorische structuren en objecten zijn opgenomen op de cultuurhistorische beleidskaart (zie paragraaf 3.2.4). Bij ruimtelijke ontwikkelingen in deze gebieden is het uitgangspunt behoud, herstel en versterking van cultuurhistorische waarden (koesteren).

Zie elders in de toelichting voor een uitgebreidere omschrijving.

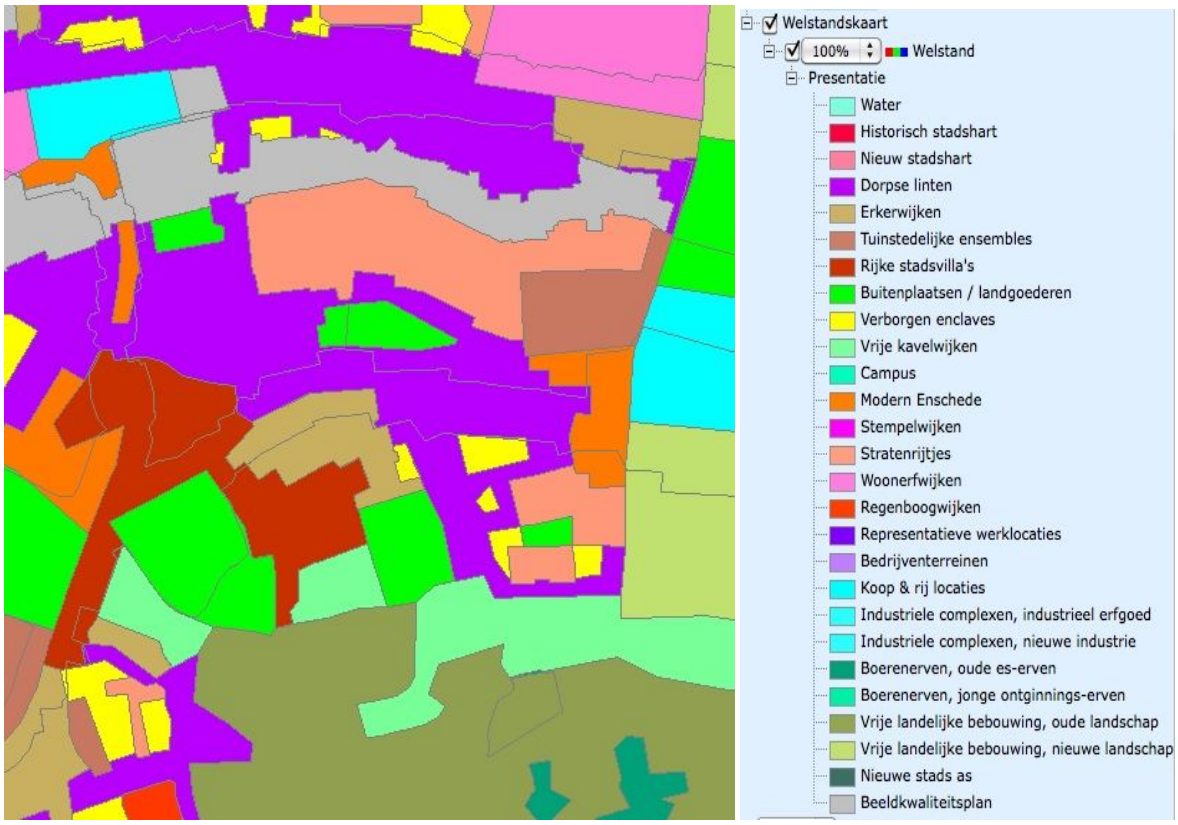
Cultuurhistorische objecten

Het bestemmingsplan Cultuurhistorie is op 6 februari 2017 door de gemeenteraad vastgesteld en de cultuurhistorische objecten zijn nu opgenomen in dit bestemmingsplan. Hierin is bepaald dat gebouwen met een (hoge) attentiewaarden niet geheel of gedeeltelijk gesloopt mogen worden zonder omgevingsvergunning. Een omgevingsvergunning kan worden verleend als de karakteristieken van het gebouw niet onevenredig worden aangetast. Een advies van de stadsbouwmeester is onderdeel van de besluitvorming.

In het plangebied zijn verschillende objecten aanwezig die een attentiewaarde hebben. Deze gebouwen zijn op de verbeelding aangeduid met de aanduiding "karakteristiek" (ka). In de regels van de verschillende bestemmingen waarbinnen deze objecten gelegen zijn, is een sloopvergunningstelsel opgenomen. Doel van het vergunningenstelsel is om sloop van cultuurhistorische waardevolle objecten, zonder dat eerst de gevolgen voor de cultuurhistorische waarden in beeld zijn gebracht, te voorkomen.

4.4 Welstand en beeldkwaliteit

In deze paragraaf wordt globaal beschreven welke (-de voornaamste-) welstandsidentiteiten en eventuele beeldkwaliteitsplannen in het plangebied van toepassing zijn met de daarbij behorende belangrijkste uitgangspunten en sturingselementen.

Afbeelding: overzicht welstandsidentiteiten in het bestemmingsplangebied

Bovenstaande afbeelding laat zien dat ieder woonmilieu een eigen welstandsidentiteit toegekend heeft gekregen. Elk woonmilieu of identiteit heeft specifieke ruimtelijke en architectonische kenmerken en een eigen kleur op de welstandskaart. De ontwikkeling van Enschede in de tijd is voor een deel afleesbaar aan deze kleurenkaart. We zien in het gebied Velve-Lindenhof - 't Wooldrik twee violet gekleurde gebieden lopend van oost naar west. Dit zijn ontwikkelingen langs de oude wegen richting de binnenstad met de identiteit “Dorpse linten”. In dit geval aan de noordzijde langs de spoorlijn en omgeving en in het midden langs de Gronausestraat. De karakteristieken van “Dorpse Linten” zijn de voormalige landwegen die zijn uitgegroeid tot lange linten met aaneengeregen verschillende huizen met een dorps karakter.

De stad blijft veranderen en daar waar gewenst, wordt een bestaande identiteit vervangen door een actueel beeldkwaliteitsplan. Voor de grijze gebieden op de welstandskaart is de identiteit vervangen door actuele beeldkwaliteitsplannen. We zien een grijze strook van oost naar west lopen door het gebied Velve Lindenhof. Dit is de Lipperkerkstraat, een oude route naar de binnenstad waarlangs kleinschalige bebouwing ontstond. Voor dit oude lint is een nieuw beeldkwaliteitsplan vastgesteld om actuele ontwikkelingen goed te kunnen inpassen.

In de wederopbouw periode (de jaren vijftig) is het midden en het oostelijk deel van Velve-Lindenhof bebouwd met de identiteit “Stratenrijtjes”, weergegeven met een zalm rode kleur. Dit gebied heeft recent een herstructurering ondergaan onder de naam “Groen Velve Lindenhof” waarbij de identiteit “Stratenrijtjes” is behouden met de karakteristiek van uniforme eengezinswoningen in rechte rijtjes.

De gebieden met een bruine rode kleur hebben de identiteit “Rijke stadsvilla's” en komen voor tussen de Oliemolensingel en de Gronausestraat en langs het Wooldrikspark. Dit zijn gebieden die gekenmerkt worden door unieke luxe villa's in expressieve architectuurstijlen uit verschillende tijden, in lommerrijke straten.

Aan de zuidzijde van de Gronausestraat ligt een gebied met de identiteit “Erkerwijken”, aangegeven met een beige kleur. Dit zijn de wijken met 'jaren dertig woningen' met bakstenen gevels, erkers, trapeziumvormige daken en brede daklijsten.

Aan de zuidzijde van 't Wooldrik liggen de “Vrije kavelwijken”, met een bleekgroene kleur. Dit zijn de wijken aan de rand van de stad, waar mensen hun huis (hebben) laten bouwen in alle mogelijke stijlen, vormen, kleuren

en materialen.

Langs de Noord Esmarkerrondweg ligt een gebied met de identiteit “Tuinstedelijke ensembles”, aangegeven met een beige bruin kleur. Dit zijn de vroegere arbeiderswijken die ontworpen zijn als architectonische eenheid, met zorgvuldig gedetailleerde ensembles van huizen.

Ten zuiden daarvan ligt een gebied met de identiteit “Modern Enschede” , aangegeven met een oranje bruine kleur. Deze gebieden, met hoge flatgebouwen en appartementencomplexen met hun karakteristieke balkons, liggen in een schil rond het historisch stadshart.

Verspreid liggen nog enkele gebieden met de identiteit “Verborgen enclaves” in het geel aangegeven. Dit zijn kleine terreinen achter woonhuizen aan de dorpse linten waar kleinbedrijven zijn gevestigd.

De hoofdgroenstructuur, waar ook de parken onder vallen, heeft de identiteit “Buitenplaatsen / landgoederen” en is op de kaart aangegeven met een briljant-groene kleur.

Het gaat hierbij om de cultuurhistorisch monumentale landgoederen en buitenplaatsen van de textielfabrikanten in en buiten de stad.

Ten aanzien van de inpassing van bebouwing in deze gebieden zijn in de Welstandsnota de volgende criteria opgenomen:

- park en bebouwing moeten een samenhangende eenheid vormen;
- er moet in het park in verhouding veel meer onbebouwde dan bebouwde ruimte zijn, het gaat om bebouwing in een park en niet andersom;
- park en bebouwing moeten samen een compositie vormen van ruimten en zichten;
- nieuwe bebouwing mag de ruimtelijke opzet van het park niet verstoren;
- (nieuwe) bebouwing moet het landgoed ruimtelijk continu laten en mag het niet opdelen in stukken.

Nieuwe ontwikkeling in het plangebied

In het plangebied wordt op één locatie een bouwmogelijkheid toegevoegd. Deze wijziging van het bestemmingsplan betreft een braakliggende kavel aan de Siemensstraat. De kavel krijgt een bouwmogelijkheid voor een woning. De identiteit voor dit gebied is “Erkerwijken”. Dit zijn de wijken met 'jaren dertig woningen' met bakstenen gevels, erkers, trapeziumvormige daken en brede daklijsten.

De nieuwe bebouwing moet aansluiten met de bestaande bebouwing. Welstand wordt niet gewijzigd met dit bestemmingsplan.

4.5 Duurzaamheid

Duurzaamheid is een centraal thema in het gemeentelijk beleid van Enschede. Duurzaam handelen is daarbij meer dan het ontzien van natuur en milieu. In dat opzicht vraagt duurzaam handelen bijvoorbeeld ook om een solide financieel beleid. Tot voor kort werd onder de noemer van het duurzaamheidsbeleid vooral gewerkt aan maatregelen die gericht zijn op het tegengaan van gevolgen voor de klimaatverandering. Daarmee is niet gezegd dat er voor thema's die op andere plaatsen wel onder het beleidsveld duurzaamheid worden geschaard, zoals afval, water en bodem, geen aandacht was maar van een breed en samenhangend duurzaamheidsbeleid was geen sprake. Om daar verandering in te kunnen brengen is het Actieplan Duurzaamheid opgesteld. Hierin wordt uitgewerkt aan welke doelen onder de noemer van het duurzaamheidsbeleid actief wordt gewerkt, welke aanpak daarvoor is vereist, welke partijen bij de realisatie daarvan een rol spelen en welke rol de gemeente daarbij voor zichzelf ziet weggelegd, alsmede de toewijzing van mensen en middelen om de gestelde doelen te realiseren.

Speerpunten van het duurzaamheidsbeleid

In het Actieplan duurzaamheid, dat op 8 juni 2015 door de gemeenteraad van Enschede is vastgesteld, heeft de gemeenteraad er voor gekozen om het duurzaamheidsbeleid toe te spitsen op de volgende punten:

1	Energie Verhogen van het op eigen grondgebied opgewekte aandeel hernieuwbare energie tot minimaal 12 procent in 2030 en minimaal 27 procent van het voor 2050 voorziene gebruik van energie.	5	Eigen organisatie Zelf het goede voorbeeld geven.
2	Biodiversiteit Behoud en versterken van de verscheidenheid aan dier- en plantsoorten in de leefomgeving	6	Groene groei Groei van de economie zonder dat dit nadelig is voor klimaat, water, bodem, grondstoffen en biodiversiteit.
3	Circulaire economie Verminderen van de hoeveelheid (rest-)afval door afvalpreventie en het beter scheiden van restafval.	7	Klimaatadaptatie Negatieve gevolgen die gepaard gaan met klimaatverandering beperken en de kansen die de klimaatverandering biedt benutten.
4	Duurzame mobiliteit Verhoging van het aandeel fietsgebruik in het totaal aantal verplaatsingen, stimuleren van het gebruik van het openbaar vervoer en stimuleren van het gebruik van elektrische auto's.	8	Economy Bewoners in Enschede dragen in collectief verband actief bij aan een of meer van de duurzame doelstellingen.

Aanpak van het duurzaamheidsbeleid

Binnen de voorgestane aanpak van het Actieplan Duurzaamheid staan de begrippen 'duurzame daden', 'duurzame deals' en 'duurzaam doen' centraal.

Duurzame daden

De gedachte hierbij is dat het zichtbaar maken van bestaand duurzaam gedrag de beste manier is om anderen te inspireren en aan te zetten tot duurzaam handelen. We richten ons daarbij op de groep die in beginsel bereid is tot duurzaam gedrag.

Duurzame deals

Duurzame deals, oftewel afspraken over duurzaam handelen, zijn een middel om nieuw duurzaam gedrag uit te lokken. Bij de uitvoering van duurzame initiatieven lopen bedrijven, instellingen en groepen inwoners soms tegen barrières aan. De gemeente wil die belemmeringen wegnemen. Soms kunnen we daar zelf voor zorgen. In andere gevallen doen we daarvoor een beroep op anderen. De deals maken duidelijk dat verduurzaming van de samenleving een opgave is die we samen moeten oppakken.

Duurzaam Doen

Zelf het goede voorbeeld geven is binnen de gekozen aanpak een belangrijk uitgangspunt. Verduurzaming van de eigen organisatie is in dit Actieplan duurzaamheid verder uitgewerkt onder de noemer Duurzaam Doen.

Voor deze benadering is gekozen, omdat het een positieve benadering is, die anderen inspireert en stimuleert tot duurzame handelingen (gedrag, het doen van investeringen etc.). Het voordeel van deze aanpak is bovendien dat het gedrag voor de doelgroep herkenbaar en dichtbij is, de communicatieboodschap hierdoor aansluit bij de belevingswereld van mensen en de huidige doeners de afzender/ambassadeur zijn (in plaats van de gemeente). Hierdoor is het een aanpak van de stad, in plaats van de gemeente.

Duurzaamheidsbeleid en het bestemmingsplan

In het resterende deel van deze paragraaf wordt aan de hand van het Actieplan Duurzaamheid bekeken in hoeverre het bestemmingsplan kan bijdragen aan de realisatie van de gemeentelijke duurzaamheidsambities.

Algemeen

Bij elke nieuwe ruimtelijke ontwikkeling zal, afhankelijk van de opgave en de locatie, bezien moeten worden welke duurzame energiebronnen aangeboord worden. Dit kan er toe leiden dat in het ene geval ingezet wordt op een zongerichte verkaveling, terwijl in het andere geval gekoerst wordt op het gebruik van bodem- en/of windenergie, c.q. aansluiting op het warmtenet. Ook de aanpassing aan de klimaatverandering is in hoge mate een ruimtelijk vraagstuk. Meer warme zomers en een toenemende kans op extreme weersituaties vragen bij een verdere ontwikkeling van de stad om het vergroten van afvoer- en absorptievermogen in stedelijke watersystemen en het voorkomen van 'hitte-eilanden' en hittestress.

Energie

Voor het realiseren van veel energie besparende maatregelen of voorzieningen in, aan of op gebouwen, zoals isolatie van vloer, muren of dak, het plaatsen van zonnepanelen of een zonnecollector op het dak, is geen omgevingsvergunning vereist. Voor warmte-koude opslag en bodemenergiesystemen is de provincie Overijssel het bevoegd gezag. Voor nieuwbouw geldt dat moet worden voldaan aan de energieprestatienormen uit het Bouwbesluit. Voor dat soort maatregelen en voorzieningen hoeven in een bestemmingsplan geen regels te worden opgenomen. Een bestemmingsplan kan wel regels bevatten voor het realiseren van windturbines of zonnepanelen op maaiveldniveau en andere voorzieningen en bouwwerken met een mogelijke impact op de kwaliteit van de woon- en leefomgeving.

Klimaatadaptatie

Voor het realiseren van relatief eenvoudige klimaatadaptieve maatregelen en voorzieningen als groene dakbedekking op gebouwen en het in de bodem infiltreren van hemelwater is geen omgevingsvergunning vereist. Voor dat soort maatregelen en voorzieningen hoeven in een bestemmingsplan geen regels te worden opgenomen. Een bestemmingsplan kan wel regels bevatten voor het realiseren van voorzieningen voor de berging van hemelwater, het vrij houden van bebouwing van overloopgebieden van grote rivieren, het ophogen van gronden of het realiseren van bouwwerken ter voorkoming van overstromingen en andere voorzieningen en bouwwerken met een mogelijke impact op de kwaliteit van de woon- en leefomgeving.

Circulaire economie

Voor het realiseren van afvalcontainers voor het gescheiden inzamelen van afval en herbruikbare materialen is geen omgevingsvergunning vereist. Voor dat soort voorzieningen hoeven in een bestemmingsplan geen regels te worden opgenomen. Een bestemmingsplan kan wel regels bevatten voor het realiseren van voorzieningen en inrichtingen voor de verwerking van afval.

Biodiversiteit

Natuurgebieden, bossen, parken en andere structurele, veelal openbaar toegankelijke, groenvoorzieningen worden in een bestemmingsplan als zodanig bestemd en voorzien van een passende beschermende gebruiks- en bouwregeling. Daarnaast maakt een bestemmingsplan het in nagenoeg elke bestemming mogelijk om groenvoorzieningen van ondergeschikte aard te realiseren.

Overige actiepunten

Voor de overige actiepunten kan kortheidshalve worden volstaan met de conclusie dat deze geen ruimtelijke relevantie hebben en als zodanig dus ook niet van invloed zijn op de kwaliteit van de woon- en leefomgeving.

Duurzaamheid binnen het plangebied van het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof-'t Wooldrik"

Het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof-'t Wooldrik" draagt hooguit op indirecte wijze bij aan het realiseren van de gemeentelijke duurzaamheidsdoelen.

De enige nieuwe ontwikkeling die het bestemmingsplan mogelijk maakt is het bouwen van een nieuwbouwwoning op het perceel gelegen aan de Siemensstraat 28. Het bestemmingsplan biedt hier mogelijkheden voor het treffen van maatregelen op het gebied van energie (om te kunnen voldoen aan de energieprestatie-eis opgenomen in het Bouwbesluit 2012), klimaatadaptatie, circulaire economie en biodiversiteit.

Hoofdstuk 5 Omgevingsaspecten

Op grond van artikel 3.1.6 van het Bro wordt in het kader van de voorbereiding van een bestemmingsplan nagegaan of dat plan uitvoerbaar is. In dat kader moet elk bestemmingsplan worden getoetst aan een aantal omgevingsaspecten. Het vaststellen van een bestemmingsplan kan namelijk gevolgen hebben voor de belangen van natuur en milieu en voor de waterhuishouding. In dit hoofdstuk wordt de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof-'t Wooldrik" getoetst aan de belangen van milieu, natuur en waterhuishouding.

5.1 Milieu

In deze paragraaf wordt achtereenvolgens ingegaan op de diverse milieuaspecten zoals bodemkwaliteit, geluid, luchtkwaliteit en externe veiligheid. Daarnaast wordt in deze paragraaf verslag gedaan van de uitkomsten van de bedrijven- en milieu-inventarisatie en de toepassing van milieuzonering.

5.1.1 Milieueffectrapportage

Bij ruimtelijke plannen en besluiten die mogelijk gevolgen kunnen hebben voor het milieu dient te worden beoordeeld of ten behoeve van de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling een milieueffectrapportage moet worden opgesteld. Een milieueffectrapportage (m.e.r.) is bedoeld om milieubelangen bij verschillende ruimtelijke procedures een volwaardige plaats bij de besluitvorming te geven. Het wettelijk kader voor de m.e.r. is hoofdstuk 7 van de Wet milieubeheer (Wm) en het daarbij behorende Besluit milieueffectrapportage (Besluit m.e.r.). In het Besluit m.e.r. is geregeld voor welke plannen en besluiten daadwerkelijk een m.e.r.-procedure doorlopen moet worden.

Bij het toetsen van plannen en besluiten aan het Besluit m.e.r. zijn er drie mogelijkheden:

1. m.e.r.-plicht: voor (onderdelen van) het plan of besluit is het uitvoeren van een m.e.r. verplicht;
2. m.e.r.-beoordelingsplicht: voor (onderdelen van) het plan of besluit moet eerst worden beoordeeld of het uitvoeren van een m.e.r. verplicht is;
3. vormvrije m.e.r.-beoordeling: het plan of het besluit omvat een m.e.r.-beoordelingsplichtige activiteit, maar deze activiteit ligt (ruim) beneden de daarvoor in het Besluit m.e.r. opgenomen indicatieve drempelwaarden. Het bevoegd gezag moet dan een vormvrije m.e.r.-beoordeling uitvoeren om na te gaan of die activiteit mogelijk aanzienlijke milieugevolgen zou kunnen hebben. Als uit die vormvrije m.e.r.-beoordeling blijkt dat aanzienlijke milieugevolgen op voorhand niet kunnen worden uitgesloten, moet er alsnog een verplichte m.e.r.-beoordeling worden uitgevoerd.

Voor activiteiten die niet in het Besluit m.e.r. zijn genoemd, geldt geen m.e.r.-plicht of (vormvrije) m.e.r.-beoordelingsplicht.

Het Besluit m.e.r. en het plangebied "Velve-Lindenhof - 't Wooldrik"

Het bestemmingsplan Velve-Lindenhof - 't Wooldrik maakt de ontwikkeling van (nieuwe) woningen aan de Siemensstraat mogelijk. Dit is een activiteit waarvoor geen verplichting geldt om te beoordelen of het uitvoeren van een milieueffectrapportage noodzakelijk is, omdat de activiteit (ruim) onder de daarvoor in het Besluit m.e.r. opgenomen indicatieve drempelwaarden blijft. De voorgenomen ontwikkeling valt in categorie D11.2 van de bijlage bij het Besluit m.e.r. (stedelijk ontwikkelingsproject).

Voor deze activiteit dient geen (vormvrije) m.e.r.-beoordeling te worden uitgevoerd.

Vormvrije m.e.r.-beoordeling

De vormvrije m.e.r.-beoordeling is een toets, waarin aan de hand van in de Europese m.e.r-richtlijn opgenomen criteria wordt beoordeeld of belangrijke nadelige milieugevolgen zijn uitgesloten en al of niet sprake is van een m.e.r.-beoordelingsplicht. De criteria hebben betrekking op de kenmerken van het project, de locatie van de activiteit en de kenmerken van het potentiële effect. Bij de kenmerken van het project gaat het onder andere om de omvang en de cumulatie met andere projecten. Bij de locatie van de activiteit gaat het onder andere om de mate van kwetsbaarheid van het milieu in gebieden waarop de activiteit van invloed zou kunnen zijn. Bij de kenmerken van het potentiële effect gaat het onder andere om het bereik van de effecten.

Projectbeschrijving

Binnen het plangebied van het bestemmingsplan Velve-Lindenhof - 't Wooldrik bevindt zich in de Siemensstraat naast huisnummer 26 een nog onbebouwd perceel grond.

Op dit perceel zal een twee-onder-één kap woning worden gebouwd. De bouw hiervan is te beschouwen als de opvulling van een lege plek in een huizenrij in deze woonstraat. De locatie wordt omringd door woningen, overeenkomstig de bestemming. Afwatering gebeurt door aansluiting op het bestaande rioolstelsel in de straat. Door de geringe oppervlakte van de bouwlocatie is er geen nadelig effect te verwachten.

5.1.2 Milieuhinder van bedrijven en inrichtingen

Bedrijven

In verband met het op te stellen bestemmingsplan voor het plangebied Velve-Lindenhof - 't Wooldrik is onderzoek verricht naar de potentiële milieubelasting van de bedrijven binnen het plangebied en de bedrijven in de omgeving van het plangebied. Hierbij is gebruik gemaakt van het bedrijvenbestand van de afdeling Vergunningen. Met behulp van de publicatie "Bedrijven en milieuzonering", een VNG uitgave van 2009, zijn van de aanwezige bedrijven de indicatieve hindercontouren en de categorie bepaald.

Bedrijven binnen het plangebied

Uitgangspunt (voor de bestaande situatie) is dat bedrijven en voorzieningen van categorie 1 en 2 doorgaans toelaatbaar zijn in een woonomgeving.

Binnen het plangebied bevinden zich diverse bedrijven en voorzieningen (zie paragraaf 3.2.1. afbeelding 1). De meeste bedrijven worden ingedeeld in categorie 1 of 2. Een aantal bedrijven is aanwezig met een hogere categorie. Deze bedrijven zijn nader beschouwd (zie paragraaf 3.2.1.). Hieruit is naar voren gekomen dat deze bedrijven geen belemmeringen opleveren voor het plangebied.

Gelet op het vorenstaande kan geconcludeerd worden dat de aanwezige bedrijven en voorzieningen binnen het plangebied geen belemmeringen opleveren voor het plangebied Velve-Lindenhof - 't Wooldrik.

Nader onderzoek naar bedrijven binnen plangebied die milieuhinder kunnen veroorzaken.

Gronausestraat 216 Bo-rent

Dit is een verhuurbedrijf voor machines e.d.. In de bedrijvenlijst zijn richtafstanden opgenomen van geluid van 50 meter en geur en gevaar 10 meter. Dit zijn de afstanden die in acht zouden moeten worden genomen ten opzichte van woningen.Op het bedrijf is het Activiteitenbesluit milieubeheer van toepassing. Er gelden standaardgeluideisen op de dichtstbij zijnde woning 50 dB(A) etmaalwaarde en 70 dB(A) voor piekgeluid.

Het aspect geluid wordt voornamelijk bepaald door de technische installaties en de verkeersbewegingen. Boven het bedrijf zijn woningen gelegen. Er zijn geen klachten bekend omtrent geluidsoverlast.

Op de gevel van de nabijgelegen woningen dient te worden voldaan aan de voorschriften van het besluit. Indien dit het geval is dan kan er van worden uitgegaan dat voor het aspect geluid sprake is van een aanvaardbare situatie. Indien het bedrijf niet voldoet aan de geluidsnormen dan zullen door het bedrijf akoestische voorzieningen moeten worden getroffen.

In de omgeving van de inrichting zijn sportvoorzieningen/winkels en een drukke verkeersweg gelegen. Er is dus geen sprake van een rustige woonwijk. Conform de systematiek van de VNG brochure kan de normafstand voor geluid met één stap worden teruggebracht tot een afstand van 30 m.

Conclusie: Het bedrijf is aanvaardbaar in zijn omgeving en vormt geen knelpunt voor het bestemmingsplan.

Lage Bothofstraat 376 C.A. De Gelder BV

Machinaal brei-atelier

Richtafstanden

Geluid 50

Stof en gevaar 10 m

Op het bedrijf is het Activiteitenbesluit milieubeheer van toepassing. Er gelden standaardgeluideisen op de dichtstbij zijnde woning 50 dB(A) etmaalwaarde en 70 dB(A) voor piekgeluid.

Het aspect geluid wordt voornamelijk bepaald door de aanwezige machines en de verkeersbewegingen. De dichtstbijzijnde woning is op ca. 10 m gelegen. Er zijn geen klachten bekend omtrent geluidsoverlast.

Op de gevel van de nabijgelegen woningen dient te worden voldaan aan de voorschriften van het besluit. Indien dit het geval is dan kan er van worden uitgegaan dat voor het aspect geluid sprake is van een aanvaardbare situatie. Indien het bedrijf niet voldoet aan de geluidsnormen dan zullen door het bedrijf akoestische voorzieningen moeten worden getroffen.

In de omgeving van de inrichting zijn meerdere bedrijven gelegen. Er is dus geen sprake van een rustige woonwijk. Conform de systematiek van de VNG brochure kan de normafstand voor geluid met één stap worden teruggebracht tot een afstand van 30 m.

Conclusie

Het bedrijf is aanvaardbaar in zijn omgeving en vormt geen knelpunt voor het bestemmingsplan.

Tegelerweg 60 Vogido

Voetbalvereniging (speelvelden, kantine, kleedgebouwen)

Richtafstand

Geluid 50 m

Geur en gevaar 10 m (kantine)

Op de inrichting is het Activiteitenbesluit milieubeheer van toepassing. Er gelden standaardgeluideisen op de dichtstbijzijnde woning 50 dB(A) etmaalwaarde en 70 dB(A) voor piekgeluid.

Het aspect geluid wordt bepaald door de activiteiten op het complex en het eventueel gebruik maken van een geluidinstallatie. De dichtstbijgelegen woningen zijn gelegen op ca. 30 m van het dichtstbijgelegen sportveld. Akoestische gegevens zijn niet bekend.

Op de gevel van de nabijgelegen woningen dient te worden voldaan aan de voorschriften van het besluit. Indien dit het geval is dan kan er van worden uitgegaan dat voor het aspect geluid sprake is van een aanvaardbare situatie. Indien niet wordt voldaan aan de geluidsnormen dan zullen akoestische voorzieningen moeten worden getroffen.

Klachten omtrent geluidsoverlast zijn niet bekend.

In de omgeving van de inrichting zijn een tennispark, maatschappelijke voorzieningen en woningen gelegen. Er is dus geen sprake van een rustige woonwijk. Conform de systematiek van de VNG brochure kan de normafstand voor geluid met één stap worden teruggebracht tot een afstand van 30 m.

Conclusie

De voetbalvereniging is aanvaardbaar in zijn omgeving en vormt geen knelpunt voor het bestemmingsplan.

Tegelerweg 72 Tennispark 't Wooldrik

Tenniscomplex met kantine

Normafstand

Geluid 50 m

Geur en gevaar 10 m (kantine)

Op de inrichting is het Activiteitenbesluit milieubeheer van toepassing. Er gelden standaardgeluideisen op de

dichtstbijzijnde woning 50 dB(A) etmaalwaarde en 70 dB(A) voor piekgeluid.

Het aspect geluid wordt bepaald door de activiteiten op het complex. De dichtstbijgelegen woningen zijn gelegen op ca. 30 m van het dichtstbijgelegen tennisveld. Akoestische gegevens zijn niet bekend.

Op de gevel van de nabijgelegen woningen dient te worden voldaan aan de voorschriften van het besluit. Indien dit het geval is dan kan er van worden uitgegaan dat voor het aspect geluid sprake is van een aanvaardbare situatie. Indien niet wordt voldaan aan de geluidsnormen dan zullen akoestische voorzieningen moeten worden getroffen.

Klachten omtrent geluidsoverlast zijn niet bekend.

In de omgeving van de inrichting zijn een voetbalvereniging, een school, een tennishal en woningen gelegen. Er is dus geen sprake van een rustige woonwijk. Conform de systematiek van de VNG brochure kan de normafstand voor geluid met één stap worden teruggebracht tot een afstand van 30 m.

Conclusie

Het tenniscomplex is aanvaardbaar in zijn omgeving en vormt geen knelpunt voor het bestemmingsplan.

Tegelerweg 74 Tennis-inn

Tennishal

Normafstand

Geluid 50 m

Op de inrichting is het Activiteitenbesluit milieubeheer van toepassing. Er gelden standaardgeluideisen op de dichtstbijzijnde woning 50 dB(A) etmaalwaarde en 70 dB(A) voor piekgeluid.

Het aspect geluid wordt bepaald door de activiteiten op het complex. De dichtstbijgelegen woningen zijn gelegen op ca. 15 m van de achterzijde van de tennishal. Akoestische gegevens zijn niet bekend.

Op de gevel van de nabijgelegen woningen dient te worden voldaan aan de voorschriften van het besluit. Indien dit het geval is dan kan er van worden uitgegaan dat voor het aspect geluid sprake is van een aanvaardbare situatie. Indien het bedrijf niet voldoet aan de geluidsnormen dan zullen door het bedrijf akoestische voorzieningen moeten worden getroffen.

Klachten omtrent geluidsoverlast zijn niet bekend.

In de omgeving van de inrichting zijn een tenniscomplex, een voetbalvereniging en woningen gelegen. Er is dus geen sprake van een rustige woonwijk. Conform de systematiek van de VNG brochure kan de normafstand voor geluid met één stap worden teruggebracht tot een afstand van 30 m.

Conclusie

De tennishal is aanvaardbaar in zijn omgeving en vormt geen knelpunt voor het bestemmingsplan.

Bedrijvigheid buiten het plangebied

In de omgeving van het plangebied zijn diverse bedrijven en voorzieningen gelegen (zie paragraaf 3.2.1. afbeelding 2). Een aantal bedrijven heeft een potentiële hindercontour welke binnen het plangebied is gelegen. Uit een nadere beschouwing (zie paragraaf 3.2.1.) blijkt echter dat deze bedrijven geen knelpunten opleveren voor het plangebied Velve-Lindenhof - 't Wooldrik.

Gelet op het vorenstaande kan geconcludeerd worden dat de aanwezige bedrijven en voorzieningen in de omgeving van het plangebied geen belemmeringen opleveren voor het plangebied Velve-Lindenhof - 't Wooldrik.

Overzicht bedrijven nabij het plangebied

Adres	Naam	Omschrijving activiteit	Cat	Milieuaspect	Indicatieve afstand (in m[1])	Invloed op plan-gebied
Gronausestraat 300	Servicecentrum Oost	Servicecentrum	2	Geluid	30	Nee
Lipperkerkstraat 170-174	Het Rijwielpaleis	Rijwielhandel en -reparatie	1	Geluid	10	Nee
Noord Esmarkerrondweg 419	McKechnie Group	Pand staat te koop. Alleen nog kantooractiviteiten.				Nee
Noord Esmarkerrrondweg 421	Miro	Winkelcentrum	1	Geluid	10	Nee
Oliemolensingel 26	Tinq	Tankstation (zonder LPG)	2	Geur en geluid	30	Nee
Oliemolensingel 26-30	Europcar	Autoverhuurbedrijf	2	Geluid	30	Nee
Oliemolensingel 26-30	Allglass	Glashandel/glaszet-ter	2	Geluid	30	Nee
Oliemolensingel 52	Heron	Automaterialen-han del	2	Geluid	30	Nee
Oliemolensingel 58	Peli Dive	Duikschool/winkel in duikmaterialen	1	Geluid	10	Nee
Oliemolensingel 64	Royal Grill	Grillroom	1	Geur, geluid en gevaar	10	Nee
Oliemolensingel 70	MH-line	Meubelmarkt, ook witgoed en TV's-computers	1	Geluid	10	Nee
Oliemolensingel 82	Bennie Holtkamp Amusement	Handel in gokkasten en speelautomaten	1	Geluid	10	Nee
Oliemolensingel 90	Bos	Meubelstoffeerderij	1	Geluid en stof	10	Nee
Oosterstraat 136	Kolk	Café	1	Geur, geluid en gevaar	10	Nee
Oosterstraat 202	Jansen Chroom	Metaaloppervlakte-behandeling (galvano)	3.2	Geluid	100	Ja
Zuid Esmarkerrondweg 69	Phenix	Voetbalvereniging	3.1	Geluid	50	Ja

Nadere beschouwing bedrijven met potentiele invloed op het plangebied

Oosterstraat 202 Jansen Chroom BV

Galvaniseren, anodiseren en lakken van staal (oppervlaktebehandeling)

Richtafstanden

Geluid 100 m

Gevaar 50 m

Stof en geur 30 m

De richtafstanden voor de aspecten stof en geur zijn niet gelegen binnen het plangebied. Deze aspecten kunnen daarom verder buiten beschouwing worden gelaten.

De richtafstand voor de aspecten gevaar en geluid zijn wel gelegen binnen het plangebied. Binnen de richtafstand voor het aspect gevaar zijn echter geen milieugevoelige functie gelegen zodat dit aspect eveneens buiten beschouwing kan worden gelaten.

Binnen de richtafstand voor het aspect geluid zijn wel gevoelige functies (woningen) gelegen. Dit aspect is daarom nader beschouwd.

Geluid

Het aspect geluid wordt bepaald door de werkzaamheden in het bedrijf en de verkeersbewegingen. De werkzaamheden vinden inpandig plaats. Op ca. 10 m van de bedrijfsbebouwing is de dichtstbijzijnde woning gelegen.

Voor het bedrijf is op 5 november 1996 een milieuvergunning verleend. Uit de vigerende geluidvoorschriften van de verleende milieuvergunning blijkt dat ter plaatse van woningen van derden en - voor zover binnen een afstand van 25 m van de inrichting geen woningen van derden aanwezig zijn - op enig punt op 25 m van de inrichting het equivalente geluidniveau niet meer mag bedragen dan 45 dB(A).

In 1996 is er een klacht m.b.t. geluidhinder afkomstig van ventilatoren ingediend. Naar aanleiding hiervan zijn geluiddempers geplaatst. Sedertdien zijn er geen klachten meer ingediend. Akoestische gegevens zijn overigens niet bekend.

Aangezien in de praktijk niet is gebleken dat niet aan de gestelde normen op grond van het milieuvergunning wordt voldaan, wordt ervan uitgegaan dat sprake is van een aanvaardbare situatie. Wanneer (bijvoorbeeld naar aanleiding van klachten) blijkt dat niet wordt voldaan, zullen akoestische voorzieningen moeten worden getroffen.

Er kan dus geconcludeerd worden dat de situatie qua geluid acceptabel is.

Gelet op het vorenstaande, de geluidruimte van de vergunning en gelet op de aard van de omgeving (nabij een spoorlijn), kan conform de systematiek van de VNG brochure de normafstand voor geluid met één stap worden teruggebracht tot een afstand van 50 m. Binnen deze afstand van 50 m zijn binnen het plangebied geen milieugevoelige functie gelegen.

Conclusie

Het bedrijf is aanvaardbaar in zijn omgeving en vormt geen knelpunt voor het plangebied.

Zuid Esmarkerrondweg 69 Phenix

Voetbalvereniging (speelvelden, kantine, kleedgebouwen)

Richtafstand

Geluid 50 m

Geur en gevaar 10 m (kantine)

Op de inrichting is het Activiteitenbesluit milieubeheer van toepassing. Er gelden standaardgeluideisen op de dichtstbijzijnde woning 50 dB(A) etmaalwaarde en 70 dB(A) voor piekgeluid.

Het aspect geluid wordt bepaald door de activiteiten op het complex en het eventueel gebruik maken van een geluidinstallatie. De dichtstbijgelegen woningen zijn gelegen op ca. 30 m van het dichtstbijgelegen sportveld. Akoestische gegevens zijn niet bekend.

Op de gevel van de nabijgelegen woningen dient te worden voldaan aan de voorschriften van het besluit. Indien dit het geval is dan kan er van worden uitgegaan dat voor het aspect geluid sprake is van een

aanvaardbare situatie. Indien niet wordt voldaan aan de geluidsnormen dan zullen akoestische voorzieningen moeten worden getroffen.

Klachten omtrent geluidsoverlast zijn niet bekend.

In de omgeving van het complex zijn bedrijven, voorzieningen, woningen en een drukke verkeersweg gelegen. Er is dus geen sprake van een rustige woonwijk. Conform de systematiek van de VNG brochure kan de normafstand voor geluid met één stap worden teruggebracht tot een afstand van 30 m.

Conclusie

De voetbalvereniging is aanvaardbaar in zijn omgeving en vormt geen knelpunt voor het bestemmingsplan.

5.1.3 Bodemkwaliteit

Algemeen

Het bodembeleid in Nederland heeft een hervormingsfase ondergaan. Er is sprake van een overgang van het saneren van vervuilde bodem naar het duurzaam beheren en bewust gebruiken van de bodem en de ondergrond. Het beleid richt zich niet uitsluitend meer op het wegnemen van bodemverontreiniging, maar de nadruk is komen te liggen op creatief, innovatief en integraal beheer en gebruik van de bodem en ondergrond. Het oude beginsel van niet bouwen op een vervuilde bodem is hiermee verlaten. Bouwen op een ernstig verontreinigde bodem is onder voorwaarden mogelijk. Functiegericht en kosteneffectief saneren is dan voldoende. Het uitgangspunt hierbij is dat aanwezige bodemverontreiniging geen onaanvaardbaar risico oplevert voor de gebruikers van de bodem.

Op grond van artikel 3.1.6 van het Besluit ruimtelijke ordening wordt in het kader van de voorbereiding van een bestemmingsplan nagegaan of dat plan uitvoerbaar is. De milieuhygiënische bodemgesteldheid kan daarbij een rol spelen. De Wet bodembescherming kan hierop van toepassing zijn.

Actualisatie bestemmingsplan Velve Lindenhof-Wooldrik

Het bestemmingsplan Velve-Lindenhof - 't Wooldrik is conserverend van karakter. Voor het perceel Siemensstraat 26 wordt een nieuwe ontwikkeling voorgesteld. Dit houdt in dat in dit plan de bestaande situatie wordt vastgelegd. Omdat de huidige bodemgesteldheid de financiële uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan niet beïnvloed, is het niet noodzakelijk om na te gaan of er bodemonderzoek- gegevens bekend zijn. Het is bekend dat door historisch gebruik in verstedelijkt gebied zoals Enschede er locaties aanwezig zijn of kunnen zijn waar de bodem verontreinigd is. Hiermee dient rekening gehouden te worden bij eventuele herontwikkelingen binnen het gebied.

Conclusie

Het is bekend dat er binnen het plangebied lokaal sprake is of kan zijn van bodemverontreiniging. Dit betekent dat de initiatiefnemer bij plannen tot uitbreiding en/of functiewijziging rekening moet houden met de (mogelijke) aanwezigheid van bodemverontreiniging. De financiële uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan wordt door de (mogelijke) aanwezigheid van deze bodemverontreinigingen niet belemmerd. De eventuele bodemverontreinigingen vormen of geen belemmering of kunnen functiegericht en kosteneffectief worden gesaneerd.

Afhankelijk van het tijdstip, aard en omvang van een realisatie van een herontwikkeling, kan het nodig zijn dat er voor het verkrijgen van een omgevingsvergunning een bodemonderzoek volgens de NEN 5470 verricht dient te worden.

Op basis van het bovenstaande kan worden geconcludeerd dat de bodemkwaliteit geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

5.1.4 Wet geluidhinder

In artikel 3.3.1 van het Bro is bepaald dat in een bestemmingsplan moet worden aangegeven waar geluidsgevoelige gebouwen en terreinen zijn gesitueerd ten opzichte van wegen, spoorwegen en industrieterreinen met een onderzoekszone als bedoeld in de Wet geluidhinder (Wgh). Wanneer het bestemmingsplan binnen deze onderzoekszones de realisatie van nieuwe geluidsgevoelige gebouwen of terreinen mogelijk maakt, moet door middel van een akoestisch onderzoek worden nagegaan of de geluidsbelasting binnen de wettelijke normen blijft. De geluidsbelasting mag de in de Wgh genoemde grenswaarden niet overschrijden. Daarbij moet ook de doeltreffendheid worden onderzocht van de in aanmerking komende maatregelen ter voorkoming van in de toekomst optredende geluidsbelasting van de geluidsgevoelige gebouwen en terreinen.

Het bestemmingsplan Velve-Lindenhof - 't Wooldrik betreft een conserverend plan. Binnen het plangebied worden geen nieuwe bronnen en nieuwe geluidsgevoelige bestemmingen mogelijk gemaakt. Wel is binnen het plangebied nog een locatie aanwezig met een woonbestemming waar een nieuwe woning kan worden gebouwd. Deze locatie is gelegen ten noorden van de Siemensstraat 26.

Wegverkeerslawaai

Op grond van artikel 76, lid 3 van de Wgh moet een nog niet bebouwde kavel als nieuwe situatie worden beschouwd.

In de Wgh is bepaald dat elke weg een zone heeft (art. 74 Wgh), met uitzondering van de wegen die gelegen zijn binnen een als woonerf aangeduid gebied of wegen waarvoor een maximumsnelheid geldt van 30 km/uur. Binnen deze zone, die op te vatten is als de mogelijke invloedssfeer van de weg, mag de geluidsbelasting op woningen en andere geluidsgevoelige objecten, die door die weg veroorzaakt wordt, de in de Wgh vastgelegde waarden niet te boven gaan.

In de directe omgeving van de locatie Siemensstraat zijn uitsluitend 30 km-wegen gelegen. Deze wegen zijn op grond van de Wgh niet gezoneerd. De dichtstbijzijnde op grond van de Wgh gezoneerde weg is de Noord Eschmarkerrondweg. De afstand tot deze weg is ca. 240 meter. Daarmee is de locatie buiten de onderzoekszone van 200 meter van de Noord Eschmarkerrondweg gelegen. Op de locatie Siemensstraat is de Wgh niet van toepassing.

Ondanks dat de Wgh niet van toepassing is moet in het kader van een goede ruimtelijke ordening wel aandacht worden besteed aan wegverkeerslawaai. De in de nabijheid van de locatie Siemensstraat gelegen wegen komen in het verkeersmilieumodel van de gemeente Enschede niet voor. Hieruit kan geconcludeerd worden dat er geen sprake zal zijn van relevante verkeersintensiteiten op deze wegen en daarmee ook niet van een relevante geluidsbelasting.

Railverkeerslawaai

In de Wet geluidhinder en het Besluit geluidhinder zijn regels opgenomen voor wat betreft het aspect railverkeerslawaai. Langs een spoorweg bevindt zich een zone. In artikel 1.4a van het Besluit geluidhinder is aangegeven dat de breedte van de zone afhankelijk is van de hoogte van het geluidproductieplafond. De locatie Siemensstraat is gelegen binnen de zone van de spoorlijn Enschede-Gronau.

Op geluidsgevoelige bestemmingen bedraagt vanwege railverkeerslawaai de voorkeurgrenswaarde 55 dB. Een geluidsbelasting hoger dan de voorkeursgrenswaarde is uitsluitend mogelijk indien een hogere waarde wordt vastgesteld. De maximaal vast te stellen hogere waarde bedraagt 68 dB.

In het geluidregister-spoor is van gezoneerde spoorlijnen de geluidproductie vastgelegd. Voor punt 11290 uit het geluidregister bedraagt het geluidproductieplafond 52 dB. Dit punt is gelegen op 50 meter van het spoor en ligt op de Siemensstraat ter hoogte van nummer 45. De locatie Siemensstraat is op ca. 65 meter van het spoor gelegen. Daarmee zal op de locatie Siemensstraat de geluidsbelasting vanwege het spoor lager zijn dan 52 dB en ruimschoots worden voldaan aan de voorkeursgrenswaarde van 55 dB.

Industrielawaai

Het plangebied van het bestemmingsplan Velve Lindenhof - Wooldrik is niet gelegen in de nabijheid van een gezoneerd industrieterrein. Bovendien voorziet het bestemmingsplan niet in bestemmingen waarop geluidzoneringsplichtige inrichtingen als bedoeld in bijlage I van het Besluit omgevingsrecht ('grote lawaaimakers') gevestigd kunnen worden.

Luchtvaartlawaai

Het plangebied van het bestemmingsplan Velve-Lindenhof – 't Wooldrik is niet gelegen in de nabijheid van het (voormalige) vliegveld Twente en ook niet binnen de geluidszone van het vliegveld.

Conclusie geluid

Op grond van het bovenstaande kan worden geconcludeerd dat het aspect geluid geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

5.1.5 Luchtkwaliteit

Het wettelijk stelsel voor luchtkwaliteitseisen is geregeld in hoofdstuk 5, titel 5.2 van de Wm en onderliggende algemene maatregelen van bestuur en ministeriële regelingen. Luchtkwaliteitseisen vormen geen belemmering voor ruimtelijke ontwikkelingen indien:

a. er geen sprake is van feitelijke of dreigende overschrijding van de grenswaarde;
b. een project, al dan niet per saldo, niet leidt tot een verslechtering van de luchtkwaliteit;
c. een project 'niet in betekenende mate' bijdraagt aan de luchtverontreiniging;
d. een project is opgenomen in een regionaal programma van maatregelen of in het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL).

Luchtkwaliteit en het plangebied Velve Lindenhof - Wooldrik

Het bestemmingsplan Velve-Lindenhof - 't Wooldrik betreft voornamelijk een conserverend plan. De enige voor luchtkwaliteit relevante ontwikkeling binnen het plangebied is de realisatie van een woning op een lege kavel aan de Siemensstraat ten noorden van nummer 26.

Uit de 'Regeling niet in betekenende mate' blijkt dat woningbouwlocaties met één ontsluitingsweg en niet meer dan 1.500 woningen als niet in betekenende mate zijn aan te merken. De realisatie van één woning is daarmee zondermeer een ontwikkeling die niet in betekenende mate bijdraagt aan de luchtkwaliteit.

In de monitoringstool van het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) zijn gegevens opgenomen met betrekking tot de huidige en toekomstige luchtkwaliteit in Nederland. Uit de monitoringstool 2014 blijkt dat op het plangebied in alle zichtjaren (2015, 2020 en 2030) aan de grenswaarden voor luchtkwaliteit wordt voldaan.

Conclusie

De realisatie van één woning binnen het bestemmingsplan Velve Lindenhof - Wooldrik valt binnen de in de 'Regeling niet in betekenende mate bijdragen (luchtkwaliteitseisen)' genoemde kaders. Uit het oogpunt van luchtkwaliteit (art 5.16 Wm, lid 1 onder b) ligt er geen belemmering voor de uitvoerbaarheid van het plan.

5.1.6 Externe veiligheid

Bij externe veiligheid gaat het om het beheersen van de veiligheid van personen in de omgeving van activiteiten met gevaarlijke stoffen. Ook de risico's die zijn verbonden aan het gebruik van luchthavens vallen onder externe veiligheid. De risico's waar burgers aan worden blootgesteld door de aanwezigheid van risicovolle inrichtingen of transportroutes van gevaarlijke stoffen in hun leefomgeving dienen tot een aanvaardbaar minimum te worden beperkt. Daarom heeft de overheid regels opgesteld voor inrichtingen en transportroutes van gevaarlijke stoffen die onaanvaardbaar grote risico's opleveren voor personen die zich bevinden in woningen, scholen en bejaardencentra die in de directe omgeving hiervan liggen. Kort samengevat heeft dit tot gevolg dat er veiligheidsafstanden moeten worden aangehouden tussen risicovolle activiteiten en kwetsbare objecten zoals woningen en dergelijke.

Bij externe veiligheid wordt onderscheid gemaakt tussen plaatsgebonden risico en groepsrisico. Het plaatsgebonden risico mag in principe nergens groter zijn dan een kans van 1 op 1 miljoen (ofwel 10^{-6}).

Het groepsrisico legt een relatie tussen de kans op een ramp en het aantal mogelijke slachtoffers. De contour is daarom niet bepalend, maar het aantal mensen dat zich gedurende een bepaalde periode binnen een bepaalde afstand (effectafstand) van een risicovolle activiteit ophoudt. Voor het groepsrisico geldt dat de actuele hoogte van het groepsrisico en de bijdrage aan het groepsrisico van ruimtelijke ontwikkelingen verantwoord moeten worden.

De wet- en regelgeving met betrekking tot externe veiligheid kan grofweg in twee categorieën worden ingedeeld: regelgeving met betrekking tot risicovolle activiteiten bij inrichtingen en regelgeving met betrekking tot het transport van gevaarlijke stoffen.

Risicovolle activiteiten bij inrichtingen

Het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi) en het Besluit Risico's Zware Ongevallen (BRZO) zijn het wettelijk kader voor risicovolle activiteiten bij inrichtingen. Binnen het plangebied van het bestemmingsplan “Velve-Lindenhof - 't Wooldrik” of in de directe nabijheid daarvan zijn geen bedrijven of inrichtingen aanwezig waarop het Bevi en/of het BRZO van toepassing is.

Transport van gevaarlijke stoffen door buisleidingen

Voor het transport van gevaarlijke stoffen door buisleidingen is het Besluit externe veiligheid buisleidingen (Bevb) het wettelijk kader. Binnen het plangebied van het bestemmingsplan “Velve-Lindenhof - 't Wooldrik” of in de directe nabijheid daarvan zijn geen buisleidingen aanwezig waarop het Bevb van toepassing is. De meest nabijgelegen leiding heeft een diameter van 8” en een werkdruk van 40 bar. De effectafstand van deze leiding is 95 meter en de afstand van het plangebied tot de leiding is ruim 400 meter.

Transport van gevaarlijke stoffen over de weg, het spoor en het water

Voor het transport van gevaarlijke stoffen over de weg, per spoor of over het water zijn de Wet vervoer gevaarlijke stoffen en de Circulaire Vervoer Gevaarlijke Stoffen het wettelijk kader. Momenteel is nieuwe wet- en regelgeving in voorbereiding voor het transport van gevaarlijke stoffen over de weg, het spoor en het water. De basis van die nieuwe regelgeving wordt gevormd door het Basisnet vervoer gevaarlijke stoffen. Het Basisnet kent 3 vervoersmodaliteiten: Basisnet Water, Basisnet Spoor en Basisnet Weg.

Basisnet Weg

Binnen het plangebied van het bestemmingsplan “Velve-Lindenhof - 't Wooldrik” of in de directe nabijheid daarvan zijn geen wegen aanwezig die in het Basisnet zijn aangewezen als transportroute voor gevaarlijke stoffen over de weg.

Basisnet Water

Binnen het plangebied van het bestemmingsplan “Velve-Lindenhof - 't Wooldrik” of in de directe nabijheid daarvan zijn geen waterwegen aanwezig die in het Basisnet zijn aangewezen als transportroute voor gevaarlijke stoffen over water.

Basisnet Spoor

Binnen het plangebied van het bestemmingsplan “Velve-Lindenhof - 't Wooldrik” of in de directe nabijheid daarvan is geen spoorweg aanwezig die in het Basisnet is aangewezen als transportroute voor gevaarlijke stoffen over het spoor.

Gebruik van luchthavens

De aanwezigheid van vliegvelden en grote luchthavens in de omgeving is van belang in het kader van de externe veiligheid omdat de kans op het neerstorten van vliegtuigen in de buurt van een vliegveld of luchthaven groter is dan elders. Een luchtvaartongeval is daar dus te voorzien en het is denkbaar dat daarbij (woon)bebouwing wordt getroffen. Een vliegtuig of helikopter kan overal neerstorten, de gevolgen kunnen dus in beginsel op elke plek optreden. Het risico is echter het grootst nabij een vliegveld of luchthaven, met name bij het opstijgen en landen.

Het plangebied van het bestemmingsplan “Velve-Lindenhof - 't Wooldrik” is hemelsbreed op ca. 5,5 kilometer van het (voormalige) vliegveld Twente gelegen. Dit betekent dat de kans op een luchtvaartongeluk in het plangebied (zeer) klein is.

Conclusie externe veiligheid

Op basis van het bovenstaande en het gegeven dat het plan geen (nieuwe) kwetsbare of beperkt kwetsbare objecten mogelijk maakt binnen risicocontouren kan worden geconcludeerd dat de externe veiligheid geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

5.2 Water

Op grond van artikel 3.1.6 van het Bro wordt in een bestemmingsplan een beschrijving opgenomen van de wijze waarop in het plan rekening is gehouden met de waterhuishouding.

Hemelwater

Uitgangspunt in het gemeentelijk beleid voor de waterhuishouding is dat in bestaand stedelijk gebied hemelwater zo min mogelijk wordt afgevoerd via de riolering en in het buitengebied hemelwater niet wordt afgevoerd via de riolering. Dit kan in beginsel door hergebruik, het toepassen van groene daken en/of halfverharding. Bij een toename van verhard oppervlak komt meer hemelwater versneld tot afvoer, hierop is het oppervlaktewatersysteem niet berekend. Het extra afstromend hemelwater moet op eigen terrein worden verwerkt. Indien dit aantoonbaar niet mogelijk is, mag het hemelwater vertraagd worden afgevoerd naar een aanwezige greppel, oppervlaktewater of ander afwateringssysteem in de nabije omgeving. Hiervoor is het nodig het hemelwater tijdelijk op eigen terrein te bergen, zodat het vertraagd kan worden afgevoerd naar voorzieningen in de openbare ruimte. De tijdelijke bergingsopgave bedraagt in het bestaand stedelijk gebied 20 millimeter, oftewel 20 liter per vierkante meter verhard oppervlak. In het buitengebied bedraagt de tijdelijke bergingsopgave 40 millimeter. Vervuiling van hemelwater dient zoveel mogelijk voorkomen te worden door geen uitlogende bouwmaterialen te gebruiken.

Afvalwater

Uitgangspunt in het gemeentelijk beleid voor de waterhuishouding is dat het ontstaan van afvalwater wordt beperkt. Afvalwater wordt gescheiden van het hemelwater aangeboden en afgevoerd. De gemeente zorgt er voor dat het afvalwater vanaf de perceelsgrens wordt getransporteerd naar de rioolwaterzuiveringsinstallatie van het waterschap Vechtstromen. In het buitengebied is niet overal in de openbare ruimte een systeem aanwezig voor de afvoer van hemelwater. In dat geval moet op eigen terrein een individuele behandeling van

afvalwater (IBA) of helofytenfilter worden ingericht. Dit dient te gebeuren in overleg met het waterschap Vechtstromen. Uit een doelmatigheidsstudie is gebleken dat drukriolering niet doelmatig is en voor de particulier veel duurder is dan een IBA. Daarom zal er doorgaans geen drukriolering meer worden aangelegd. Er is geen provinciale ontheffing van de zorgplicht meer nodig wanneer de gemeente besluit om in het buitengebied uit doelmatigheidsoverwegingen geen afvalwater in te zamelen.

Oppervlaktewater

Uitgangspunt in het gemeentelijk beleid voor de waterhuishouding bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen is dat bestaand oppervlaktewater (sloten en vijvers) gehandhaafd blijft. Bij de herinrichting van het oppervlaktewatersysteem zijn de benodigde afvoercapaciteit, de streefbeelden en de kwaliteitsdoelstellingen van het waterschap Vechtstromen en de gemeente Enschede leidend. Het oppervlaktewater wordt liefst op fraaie wijze geïntegreerd in het stedenbouwkundig plan, zodanig dat het water beleefd kan worden en goed te beheren is. Eventueel nieuw oppervlaktewater mag geen permanente verlaging van de grondwaterstand veroorzaken, tenzij dit oppervlaktewater mede als doel heeft grondwateroverlast in bestaand stedelijk gebied te beperken. De aanleghoogte van nieuw oppervlaktewater dient zodanig te zijn dat de overstromingskans vanuit oppervlaktewater beperkt wordt tot eens per 100 jaar (T=100). Bij ontwikkelingen nabij watergangen geeft het waterschap Vechtstromen een aanleghoogte advies.

Grondwater en ontwatering

In de Waterwet is vastgelegd dat perceeleigenaren zelf verantwoordelijk zijn voor het grondwater op hun perceel. De ontwatering van een perceel is afhankelijk van het gebruik van de grond. Onder ontwatering wordt verstaan: het verschil tussen het peil van de weg of van de bebouwing en de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG). Om ongewenste effecten van hoge grondwaterstanden te voorkomen wordt geadviseerd de in onderstaande tabel genoemde ontwateringshoogtes aan te houden:

Grondgebruik	**Ontwatering (m – GHG)**
Primaire wegen	0,7
Secundaire wegen en erfontsluitingswegen	0,5
Bouwwerken met kruipruimten	0,7
Bouwwerken zonder kruipruimten	0,5
Groen	0,5

De gemeente zorgt in voorkomende gevallen in de openbare ruimte voor passende en doelmatige maatregelen indien er in een gebied sprake is van structureel nadelige gevolgen door de grondwaterstand en de te treffen maatregelen niet tot de zorg van de provincie of het waterschap behoren.

Afwatering

Om op perceelsniveau te kunnen voorkomen dat afstromend regenwater problemen veroorzaakt gelden de volgende advieswaarden voor peilhoogtes:

- Het vloerpeil minimaal 0,20 m boven straatpeil (kruin van de weg t.o.v. toegang ter plaatse);
- Het perceel vlak of richting de weg af laten lopen;
- De maaiveldpeilen en vloerpeilen van de verschillende percelen op elkaar afstemmen.

Oppervlaktewater

Uitgangspunt in het gemeentelijk beleid voor de waterhuishouding is dat bestaand oppervlaktewater (sloten en vijvers) gehandhaafd blijven. Eventueel nieuw oppervlaktewater mag geen permanente verlaging van de grondwaterstand veroorzaken. Het aftoppen van grondwaterstandspieken middels drainage is wel toegestaan.

Grondwater en ontwatering

Uitgangspunt in het gemeentelijk beleid voor de waterhuishouding is dat perceeleigenaren zelf verantwoordelijk zijn voor het grondwater op hun perceel. De gemeente zorgt in voorkomende gevallen in de openbare ruimte voor passende maatregelen indien er in een gebied sprake is van structureel nadelige gevolgen door de grondwaterstand en de te treffen maatregelen niet tot de zorg van de provincie of het waterschap behoren.

De ontwatering van een perceel is afhankelijk van het gebruik van de grond. Ontwatering is het verschil tussen het peil van de weg of de bebouwing en de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG).

- Wegen: ontwateringsdiepte van 0,70 meter, waarbij een zandbed met minimale dikte van 0,50 m aanwezig moet zijn. Een te hoge grondwaterstand kan opvriezen en opdooi van de fundering van de weg veroorzaken.
- Bebouwing: de ontwateringsdiepte van bebouwing hangt af van het type gebouw. Voor woningen of gebouwen met een niet-waterdichte kruipruimte die goed toegankelijk moet zijn, dient de ontwatering zodanig te zijn dat zich geen grondwater in de kruipruimte bevindt. Als norm wordt vaak gehanteerd dat het grondwater tenminste 0,20 m beneden de vloer van de kruipruimte moet staan. Uitgaande van een 0,50 m hoge kruipruimte en een vloerdikte (woonvloer) van 0,20 m betekent dit een afstand van 0,90 m tussen de GHG en de bovenzijde van de vloer. Door kruipruimteloos te bouwen kan de ontwateringsnorm onder bepaalde voorwaarden met 0,30 m verminderd worden.
- Groen / onbebouwd en onverhard terrein: voor deze bestemming wordt meestal een ontwateringdiepte van 0,50 m –mv geadviseerd. Langdurige te hoge grondwaterstanden beïnvloeden de beworteling nadelig.

Afwatering

Om op perceelsniveau te kunnen voorkomen dat afstromend regenwater problemen veroorzaakt gelden de volgende adviesnormen:

- Het vloerpeil van de bebouwing minimaal 0,20 m boven het dichtstbijzijnde wegpeil leggen;
- Perceel vlak of richting de weg af laten lopen;
- De maaiveldpeilen en vloerpeilen van de verschillende percelen op elkaar afstemmen.

Waterhuishouding en het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof-'t Wooldrik"

Het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof-'t Wooldrik" is hoofdzakelijk conserverend van aard. Hiermee wordt bedoeld dat ten aanzien van dit plan overwegend de bestaande situatie is vastgelegd. Voor gebieden die in dit bestemmingsplan conserverend zijn bestemd geldt de huidige waterhuishoudingssituatie.

Voor de in dit plan voorkomende ontwikkellocatie gelden de hierna genoemde uitgangspunten en randvoorwaarden voor de waterhuishouding.

Project Siemensstraat naast huisnummer 26

Het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof-'t Wooldrik" beoogt het planologisch mogelijk te maken dat op de locatie aan de Siemensstraat naast huisnummer 26 twee woningen worden gerealiseerd in de vorm van twee-onder-één kap. In de Siemensstraat ligt een gemengd rioolsysteem. Het afvalwater kan afgevoerd worden naar het openbaar gemengd riool in de Siemensstraat. Het afvalwater dient apart van het hemelwater aangeboden te worden op de perceelsgrens.

Conclusie

Op basis van het bovenstaande kan worden geconcludeerd dat de waterhuishouding geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

5.3 Natuur

5.3.1 Wet natuurbescherming, beschermde natuurgebieden

In hoofdstuk 2 van de Wet natuurbescherming is de aanwijzing en bescherming van de Europese 'Natura 2000' gebieden en de bijzondere nationale natuurgebieden (toekomstige Natura 2000 gebieden) geregeld. De Wet natuurbescherming bepaalt dat voor alle Natura 2000 gebieden instandhoudingsdoelstellingen en een beheerplan moeten worden vastgesteld. De instandhoudingsdoelstellingen hebben betrekking op de kwaliteit van natuurlijke habitats en de aanwezige habitats van soorten in een Natura 2000 gebied.

Bij elke ruimtelijke ontwikkeling moet worden getoetst of de beoogde activiteiten mogelijk significant negatieve gevolgen kunnen hebben voor de aangewezen natuurlijke habitats en habitats van soorten in een Natura 2000 gebied. Indien dat op voorhand niet met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid kan worden uitgesloten dient een passende beoordeling te worden uitgevoerd en een plan-milieu effect rapportage (plan-MER) te worden opgesteld. Wanneer ook op basis van een uitgevoerde passende beoordeling significant negatieve gevolgen niet met aan voldoende zekerheid grenzende waarschijnlijkheid kunnen worden uitgesloten kunnen de beoogde ruimtelijke ontwikkelingen alleen mogelijk worden gemaakt indien er redelijkerwijs geen alternatieven aanwezig zijn, er sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang en de negatieve gevolgen in voldoende mate worden gecompenseerd.

Beschermde natuurgebieden en het plangebied “Velve-Lindenhof-'t Wooldrik”

Het plangebied van het bestemmingsplan “Velve-Lindenhof - 't Wooldrik 2016” bestaat uit de wijken Velve-Lindenhof en 't Wooldrik in het oostelijk stedelijk gebied van Enschede. Het plangebied bevat geen ontwikkellocaties, braak liggende percelen of bouwrijp gemaakte gronden waar nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen zijn voorzien.

Het plangebied is gelegen op ruime afstand van Natura 2000 gebieden en/of Beschermde Natuurmonumenten. De dichtstbijzijnde Natura 2000 gebieden zijn “Aamsveen”, op ca. 3 km ten zuidoosten van het plangebied, en “Dinkelland”, op ca. 4 km ten noordoosten van het plangebied. Het dichtstbijzijnde beschermd natuurmonument is landgoed Twickel (gemeente Hof van Twente), op ca. 12 km ten westen van het plangebied.

Deze gebieden zijn hoofdzakelijk gevoelig voor stikstofdepositie. Het bestemmingsplan “Velve-Lindenhof - 't Wooldrik” is hoofdzakelijk conserverend van aard en maakt geen nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk. Eventuele significant negatieve effecten op de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000 gebieden kunnen dan ook op voorhand worden uitgesloten. Een verdere toetsing aan de Wet natuurbescherming kan daarom achterwege blijven.

Conclusie Wet natuurbesscherming, beschermde natuurgebieden

Op grond van het voorgaande kan met aan voldoende zekerheid grenzende waarschijnlijkheid worden geconcludeerd dat de Wet natuurbescherming voor wat betreft beschermde natuurgebieden op voorhand geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

5.3.2 Wet natuurbescherming, beschermde planten- en diersoorten

In hoofdstuk 3 van de Wet naruurbescherming is de aanwijzing en bescherming van planten- en diersoorten geregeld. Het gaat daarbij niet om de bescherming van individuele planten of dieren maar om waarborgen om te voorkomen dat het voortbestaan van soorten planten of dieren niet in gevaar komt en dat vaste rust- of verblijfplaatsen en groeiplaatsen niet opzettelijk worden vernield of verstoord. Hiertoe zijn in deze wet een aantal verbodsbepalingen opgenomen, zoals het verbod op het opzettelijk doden of verontrusten van dieren of het verbod op het plukken van planten. Daarbij is het “nee, tenzij” principe het uitgangspunt, er mag geen schade worden toegebracht aan beschermde dieren of planten tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan en daarbij zorgvuldig wordt gehandeld.

Bij elke ruimtelijke ontwikkeling moet worden getoetst of de beoogde activiteiten mogelijk negatieve gevolgen

kunnen hebben voor in dat gebied voorkomende vaste rust- en verblijfplaatsen van en/of de functionele leefomgeving van beschermde soorten. Indien noodzakelijk dienen tijdig passende preventieve of mitigerende maatregelen te worden getroffen dan wel dient het plan te worden aangepast om overtreding van verbodsbepalingen te kunnen voorkomen en de functionaliteit van het gebied voor de aanwezige beschermde soorten te kunnen waarborgen. Indien door maatregelen en eventueel planaanpassing negatieve gevolgen voor eventueel aanwezige beschermde soorten niet of niet volledig kunnen worden voorkomen is een ontheffing van de betreffende verbodsbepalingen noodzakelijk en dient aannemelijk te worden gemaakt dat deze redelijkerwijs ook verleend zal kunnen worden.

Beschermde soorten en het plangebied “Velve-Lindenhof-'t Wooldrik”

Het bestemmingsplan maakt het mogelijk om twee woningen te realiseren. Binnen het plangebied van het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof - 't Wooldrik" wordt op een locatie aan de Siemensstraat nieuwe bebouwing binnen de bestaande bestemming gerealiseerd. Het betreft de bouw van een twee onder één kap woning op een perceel aan de Siemensstraat naast het adres Siemensstraat 26. Het betreft een opvulling van een open ruimte in lintbebouwing. De Siemensstraat bevindt zich in het noordoostelijke deel van het plangebied in een gebied met hoofdzakelijk een woonbestemming.

Indien op voorhand met aan voldoende zekerheid grenzende waarschijnlijkheid kan worden uitgesloten dat verbodsbepalingen niet zullen worden overtreden kan een verdere toetsing aan de Wet natuurbescherming voor wat betreft de bescherming van soorten achterwege blijven.

Om te bepalen of de realisatie van deze ontwikkeling(en) mogelijk negatieve gevolgen heeft voor de functionele leefomgeving en/of de gunstige staat van instandhouding van beschermde soorten is door <naam adviesbureau> een verkennend ecologisch onderzoek (quidkscan) uitgevoerd.

Conclusie Wet natuurbescherming, bescherming van planten- en diersoorten

Het bestemmingsplan “Velve-Lindenhof - 't Wooldrik 2016” is hoofdzakelijk conserverend van aard en maakt geen nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk. Eventuele negatieve effecten op vaste rust- en verblijfplaatsen en/of de functionele leefomgeving van mogelijk aanwezige (strikt) beschermde planten- en diersoorten kunnen om die reden op voorhand worden uitgesloten. Een verdere toetsingt kan daarom achterwege blijven. Op grond van het voorgaande kan met aan voldoende zekerheid grenzende waarschijnlijkheid worden geconcludeerd dat de Wet natuurbescherming, voor zover het betreft de bescherming van planten- en diersoorten, op voorhand geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

Hoofdstuk 6 Juridische planopzet

6.1 Algemeen

De Wro en het Bro maken het mogelijk een bestemmingsplan op verschillende manieren vorm te geven. Grofweg kan gekozen worden uit de volgende planvormen:

a. een traditioneel gedetailleerd bestemmingsplan. Een dergelijk plan legt het beoogde gebruik van gronden en opstallen en de bebouwingsmogelijkheden van de in het plan opgenomen gronden gedetailleerd vast. De methodiek wordt wel ingezet om bestaande situaties te conserveren, maar wordt ook gebruikt om beoogde nieuwe ontwikkelingen nauwgezet te sturen;
b. een globaal bestemmingsplan dat nader moet worden uitgewerkt. In een dergelijk bestemmingsplan worden een of meerdere bestemmingen opgenomen, die later moeten worden uitgewerkt. Wordt veelal toegepast in gevallen waar de ontwikkeling van een gebied op hoofdlijnen bekend is, maar waar de concrete invulling nog moet volgen;
c. Een globaal eindplan. In deze planvorm wordt het ruimtelijk en functioneel streefbeeld in globale zin vastgelegd;
d. Een mix van bovenstaande planvormen afhankelijk van de specifieke problemen.

Naast dit onderscheid, dat is gebaseerd op de techniek van bestemmen, wordt verschil gemaakt tussen ontwikkelingsgerichte en beheergerichte bestemmingsplannen. Bij de keuze voor een bepaalde systematiek van bestemmingsregeling speelt een rol wat met het plan wordt beoogd: beheren of ontwikkelen. Daarnaast speelt een rol of er in een gebied sprake is van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.

Voor het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof-'t Wooldrik" is gekozen voor de opzet van een traditioneel gedetailleerd bestemmingsplan, aangezien het hoofdzakelijk de actualisatie van het bestaand gebied betreft.

Wijze van bestemmen

Het uitgangspunt van een bestemmingsplan is om een passende bestemming toe te kennen aan de gronden in het plangebied. De bestemming bepaalt welke gebruiksdoelen of functies op grond van een goede ruimtelijke ordening zijn toegestaan.

Bij de keuze voor een bepaalde bestemming is de (gewenste) hoofdfunctie doorslaggevend. Als het ruimtelijk relevant is of als een bepaalde functie de omgeving beïnvloedt of daar eisen aan stelt, wordt gekozen voor een specifieke bestemming met eigen regels voor bouwen en gebruik.

Het is mogelijk om binnen de hoofdgroepen bestemmingen specifieker te maken door bijvoorbeeld ondergeschikte functies in de bestemmingsomschrijving op te nemen. Voor bijzondere ondergeschikte functies, die niet onder de algemene bestemmingsomschrijving vallen en niet conflicteren met de bestemming, wordt gekozen voor een afzonderlijke functieaanduiding.

6.2 Indeling planregels

Het juridisch bindend gedeelte van het bestemmingsplan bestaat uit de regels en de bijbehorende verbeelding waarop de diverse bestemmingen zijn aangegeven. De regels en de verbeelding dienen in samenhang te worden bekeken.

De regels zijn onderverdeeld in vier hoofdstukken:

a. Hoofdstuk 1 - Inleidende regels;
b. Hoofdstuk 2 - Bestemmingsregels;
c. Hoofdstuk 3 - Algemene regels;
d. Hoofdstuk 4 - Overgangs- en slotregels.

Hoofdstuk 1 Inleidende regels

Dit hoofdstuk bevat inleidende regels. Deze regels gelden voor het gehele plangebied van het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof - 't Wooldrik". In artikel 1 Begrippen zijn definities van de in de regels gebruikte begrippen opgenomen. Hiermee wordt een eenduidige interpretatie van de begrippen vastgelegd. Artikel 2 Wijze van meten geeft bepalingen hoe onder meer de hoogtes van gebouwen en de inhoud van gebouwen gemeten moeten worden en hoe bepaalde eisen betreffende de maatvoering begrepen moeten worden.

Hoofdstuk 2 Bestemmingsregels

Hoofdstuk 2 geeft een omschrijving - de juridische vertaling - van de verschillende in het plangebied voorkomende en op de verbeelding opgenomen bestemmingen. Bij de indeling van de bestemmingsregels wordt conform de Standaard Vergelijkbare Bestemmingsplannen (SVBP) 2012 een vaste volgorde aangehouden. De regels van een bestemming worden als volgt opgebouwd en benoemd:

a. bestemmingsomschrijving (omschrijving van de toegestane functies en gebruiksdoelen);
b. bouwregels (regels waaraan de bebouwing dient te voldoen);
c. nadere eisen (regels op grond waarvan nadere eisen aan bouwwerken en de situering daarvan kunnen worden gesteld);
d. afwijken van de bouwregels (regels op grond waarvan in concrete situaties onder bepaalde voorwaarden kan worden afgeweken van de bouwregels);
e. specifieke gebruiksregels (regels die aangeven welk specifiek gebruik verboden is);
f. afwijken van de gebruiksregels (regels op grond waarvan in concrete situaties onder bepaalde voorwaarden kan worden afgeweken van de gebruiksregels);
g. omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden (regels waarbij wordt geregeld wanneer en onder welke omstandigheden een omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden noodzakelijk is);
h. omgevingsvergunning voor het slopen van een bouwwerk (regels waarbij wordt geregeld wanneer en onder welke omstandigheden er een omgevingsvergunning voor het slopen van een bouwwerk noodzakelijk is);
i. wijzigingsbevoegdheid (regels die aangeven in welke gevallen en onder welke voorwaarden onderdelen van het plan gewijzigd kunnen worden).

Hoofdstuk 3 Algemene regels

Hoofdstuk 3 bevat de algemene regels, bestaande uit de anti-dubbeltelregel, de algemene bouwregels, algemene gebruiksregels, algemene aanduidingsregels, algemene afwijkingsregels, algemene wijzigingsregels, algemene procedureregels en overige regels. Daarnaast zijn er, indien van toepassing, regels ten aanzien van archeologie, cultuurhistorie.

Hoofdstuk 4 Overgangs- en slotregels

In hoofdstuk 4 zijn regels opgenomen met betrekking tot het overgangsrecht voor bouwwerken en gebruik van gronden. Deze artikelen bevatten regels die als doel hebben de rechtstoestand tijdens de overgang naar een nieuw bestemmingsplan vast te leggen. De "Slotregel" geeft de naam van het bestemmingsplan aan.

6.3 Beschrijving van het plan

6.3.1 Bestemmingen

In het bestemmingsplan Velve-Lindenhof - 't Wooldrik zijn de volgende bestemmingen opgenomen. Voor de volledige inhoud van de regels wordt verwezen naar de planregels bij dit bestemmingsplan.

Artikel 3 Bedrijf

De gronden met de bestemming "Bedrijf" zijn bestemd voor bedrijven, die zijn genoemd in de categorieën 1 en 2 uit de hoofdgroep Bedrijven van de bij de planregels behorende Lijst van Bedrijfstypen, met uitzondering van risicovolle inrichtingen, garagebedrijven, geluidzoneringsplichtige inrichtingen en vuurwerkbedrijven. Verder is toegestaan de niet-zelfstandige kantoorfunctie als integraal onderdeel van de bedrijfsactiviteiten en bij deze doeleinden behorende bouwwerken, erven, terreinen en voorzieningen, zoals parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen.

Bebouwing dient te worden gerealiseerd binnen de op de verbeelding aangegeven bouwvlakken. Tevens zijn middels maatvoeringen op de verbeelding de maximale goothoogte en bouwhoogte opgenomen.

Artikel 4 Bedrijf - Garage

De voor “Bedrijf- Garage” aangewezen gronden zijn bestemd voor garagebedrijven, die zijn genoemd in de categorieën 1 en 2 uit de hoofdgroep Autoservicebedrijven uit bijlage 1, met uitzondering van risicovolle bedrijven, niet-zelfstandige kantoren als integraal onderdeel van de bedrijfsactiviteiten tot een bruto-vloeroppervlak per bedrijf van maximaal 30% van het bruto-vloeroppervlak van de gebouwen op een bouwperceel, het wonen, al dan niet in combinatie met een beroep of bedrijf aan huis, uitsluitend op de verdiepingen, en bij deze doeleinden behorende bouwwerken, erven, terreinen en voorzieningen, zoals parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen en nutsvoorzieningen.

Artikel 5 Centrum

De voor “Centrum” aangewezen gronden zijn bestemd voor:

- detailhandel, uitsluitend op de begane grond en is beperkt tot detailhandelsbedrijven die zijn genoemd in categorie A uit de hoofdgroep “Detailhandel” van de bij deze regels behorende Staat van bedrijfsactiviteiten,
- dienstverlening, uitsluitend op de begane grond en is beperkt tot dienstverlenende bedrijven die zijn genoemd in categorie A uit de hoofdgroep “Dienstverlening” van de bij deze regels behorende Staat van bedrijfsactiviteiten,
- horeca, uitsluitend op de begane grond en is beperkt tot horecabedrijven die zijn genoemd in categorie A uit de hoofdgroep "Horeca" van de bij deze regels behorende Staat van bedrijfsactiviteiten
- maatschappelijke voorzieningen, uitsluitend op de begane grond en beperkt tot maatschappelijke voorzieningen die zijn genoemd in categorie A uit de hoofdgroep "Maatschappelijk" van de bij deze regels behorende Staat van bedrijfsactiviteiten,
- bedrijven, uitsluitend op de begane grond en beperkt tot bedrijven die zijn genoemd in categorie A uit de hoofdgroep "Bedrijven" van de bij deze regels behorende Staat van bedrijfsactiviteiten,
- het wonen, al dan niet in combinatie met een beroep of bedrijf aan huis, met dien verstande dat deze functie uitsluitend is toegestaan op de verdiepingen. Het is verboden de woningen te splitsen.

en de bij deze doeleinden behorende bouwwerken, erven, terreinen en voorzieningen, zoals bergingen, trappenhuizen, ontsluitingswegen, parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen.

Artikel .6 Cultuur en ontspanning - Speeltuin

Deze bestemming is specifiek gericht op de functie als speeltuin. Voor het gebouw is ook de aanduiding "maatschappelijk" opgenomen zodat een buurthuis mogelijk is.

Artikel 7 Detailhandel

De voor “Detailhandel” aangewezen gronden zijn bestemd voor detailhandel, waarbij het verkoop vloeroppervlak uitsluitend is toegestaan op de begane grond, al dan niet in combinatie met een woonfunctie op de verdieping(en) en de bij deze doeleinden behorende bouwwerken, erven, terreinen en voorzieningen, zoals parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen.

Artikel 8. Gemengd - 1

De voor “Gemengd - 1” aangewezen gronden zijn bestemd voor:

- kantoren die zijn genoemd in categorie A uit de hoofdgroep "Kantoren" van de bij deze regels behorende Staat van bedrijfsactiviteiten, met dien verstande dat deze functie beperkt is tot maximaal 350 m² bruto-vloeroppervlak per bouwperceel;
- maatschappelijke voorzieningen, met dien verstande dat deze functie uitsluitend is toegestaan op de begane grond en beperkt is tot maatschappelijke voorzieningen die zijn genoemd in categorie A uit de hoofdgroep "Maatschappelijk" van de bij deze regels behorende Staat van bedrijfsactiviteiten;

en de bij deze doeleinden behorende bouwwerken, erven, terreinen en voorzieningen, zoals bergingen, trappenhuizen, parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen.

Artikel 9 Groen

De voor “Groen” aangewezen gronden zijn bestemd voor:

- groenstroken, plantsoenen, waterpartijen, -lopen, -bergingen, wadi's, infiltratiestroken en andere voorzieningen in het kader van de waterbeheersing;
- in- en uitritten, wandel- en fietspaden;
- speelvoorzieningen;
- (openbare) nutsvoorzieningen;

en de bij deze doeleinden behorende gebouwen, bouwwerken geen gebouwen zijnde, straatmeubilair en andere werken.

Artikel 10 Groen - Park

De voor “Groen - Park” aangewezen gronden zijn bestemd voor:

- een park met groenstroken, waterpartijen, -lopen, -bergingen, wadi's, infiltratiestroken en andere voorzieningen in het kader van de waterbeheersing;
- in- en uitritten, wandel- en fietspaden;
- speelvoorzieningen;
- recreatief medegebruik;
- parkeervoorzieningen;
- (openbare) nutsvoorzieningen;

en de bij deze doeleinden behorende gebouwen, bouwwerken geen gebouwen zijnde, straatmeubilair en andere werken.

Artikel 11 Horeca

De voor “Horeca” aangewezen gronden zijn, bestemd voor:

- horecabedrijven, die zijn genoemd in categorie 1 uit de hoofdgroep Horeca van de bij deze regels behorende Lijst van Bedrijfstypen (bijlage 1);
- bij deze doeleinden behorende bouwwerken, erven, terreinen en voorzieningen, zoals parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen.

Artikel 12 Kantoor

De voor “Kantoor” aangewezen gronden zijn bestemd voor:

- kantoren

en de bij deze doeleinden behorende bouwwerken, erven, terreinen en voorzieningen, zoals parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen.

Artikel 13 Maatschappelijk

De voor “Maatschappelijk” aangewezen gronden zijn bestemd voor:

- maatschappelijke voorzieningen, die zijn genoemd in de categorieën 1 en 2 uit de hoofdgroep Maatschappelijk van de bij deze regels behorende Lijst van Bedrijfstypen (bijlage 1);
- kantoren, met dien verstande dat deze functie beperkt is tot maximaal 200 m² bruto-vloeroppervlak per bouwperceel;
- bij deze doeleinden behorende bouwwerken, erven, terreinen en voorzieningen, zoals parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen.

Artikel 14 Maatschappelijk - Onderwijs

De voor “Maatschappelijk- onderwijs” aangewezen gronden zijn bestemd voor:

- Onderwijsinstellingen, die zijn genoemd in de categorieën 1 en 2 uit de hoofdgroep Maatschappelijk van de bij deze regels behorende Lijst van Bedrijfstypen (bijlage 1);
- kantoren, met dien verstande dat deze functie beperkt is tot maximaal 200 m² bruto-vloeroppervlak per bouwperceel;
- bij deze doeleinden behorende bouwwerken, erven, terreinen en voorzieningen, zoals parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen.

Artikel 15 Maatschappelijk - Religie

De voor “Maatschappelijk- Religie” aangewezen gronden zijn bestemd voor:

- religieuze gebouwen zoals kerkgebouwen, die zijn genoemd in de categorieën 1 en 2 uit de hoofdgroep Maatschappelijk van de bij deze regels behorende Lijst van Bedrijfstypen (bijlage 1);
- kantoren, met dien verstande dat deze functie beperkt is tot maximaal 200 m² bruto-vloeroppervlak per bouwperceel;
- bij deze doeleinden behorende bouwwerken, erven, terreinen en voorzieningen, zoals parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen.

Artikel 16 Maatschappelijk - Zorginstelling

De voor “Maatschappelijk” aangewezen gronden zijn bestemd voor:

- verpleeghuizen en zorginstellingen die zijn genoemd in de categorieën 1 en 2 uit de hoofdgroep Maatschappelijk van de bij deze regels behorende Lijst van Bedrijfstypen (bijlage 1);
- kantoren, met dien verstande dat deze functie beperkt is tot maximaal 200 m² bruto-vloeroppervlak per bouwperceel;
- bij deze doeleinden behorende bouwwerken, erven, terreinen en voorzieningen, zoals parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen.

Artikel 17 Recreatie - Volkstuin

De voor "Recreatie-Volkstuin" aangewezen gronden zijn bestemd voor:

- volkstuinen;
- groenstroken, waterpartijen, -lopen, -bergingen, wadi's, infiltratiestroken en andere voorzieningen in het kader van de waterbeheersing;
- overige voorzieningen, zoals parkeervoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen
- bij deze doeleinden behorende bouwwerken en andere werken.

Artikel 18 Sport

De voor “Sport” aangewezen gronden zijn bestemd voor:

- sportvoorzieningen, die zijn genoemd in de categorieën 1 en 2 uit de hoofdgroep Sport van de bij deze regels behorende Lijst van Bedrijfstypen (bijlage 1), met uitzondering van risicovolle inrichtingen;
- niet zelfstandige horeca en aan de hoofdfunctie sport ondergeschikte en ondersteunende detailhandel;
- bij deze doeleinden behorende bouwwerken, terreinen en voorzieningen, zoals kantines, kleedruimtes, ontsluitingswegen, parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen, (openbare) nutsvoorzieningen, waterpartijen, -lopen, -bergingen, wadi's, infiltratiestroken en andere voorzieningen in het kader van de waterbeheersing.

Artikel 19 Tuin

De voor "Tuin" aangewezen gronden zijn bestemd voor tuin bij een woning.

Artikel 20 Verkeer

De voor “Verkeer” aangewezen gronden zijn bestemd voor:

- wegen;
- voet- en fietspaden;
- viaducten en bruggen;
- parkeervoorzieningen;
- groenvoorzieningen;
- waterpartijen, -lopen, -bergingen, wadi's, infiltratiestroken en andere voorzieningen ten behoeve van de waterhuishouding;
- geluidwerende voorzieningen;
- (openbare) nutsvoorzieningen;
- busbanen en bussluizen;
- bij deze doeleinden behorende gebouwen, bouwwerken geen gebouwen zijnde, straatmeubilair en andere werken.

Artikel 21 Verkeer - Railverkeer

- De voor “Verkeer - Railverkeer” aangewezen gronden zijn bestemd voor:
- verkeers- en vervoersdoeleinden per rail;
- (on)gelijkvloerse kruisingen ten behoeve van weg- en waterverkeer;
- overige verkeersvoorzieningen;
- parkeervoorzieningen;
- groenvoorzieningen, waterlopen en voorzieningen ten behoeve van de waterhuishouding;
- geluidwerende voorzieningen;
- (openbare) nutsvoorzieningen;
- bij deze doeleinden behorende gebouwen, bouwwerken geen gebouwen zijnde, straatmeubilair en andere werken.

Aangeven dat werken als bovenleiding, seinen e.d. vergunningvrij zijn.

Artikel 22 Verkeer - Verblijfsgebied

De gronden met de bestemming “Verkeer-Verblijfsgebied” zijn bestemd voor gebiedsontsluitingswegen, erftoegangswegen en woonerven. Deze bestemming richt zich met name op langzaam verkeer en draagt het karakter van een verblijfsgebied. Dit zijn voornamelijk de 30 km/uur zones waar de verblijfsfunctie belangrijker is dan de verkeersfunctie. De inrichting van de wegen is hierop afgestemd. Op de voor “Verkeer-Verblijfsgebied“ aangewezen gronden mogen uitsluitend bouwwerken worden gebouwd ten dienste van deze bestemming, zoals straatmeubilair, nutsvoorzieningen en speelvoorzieningen.

Artikel 23 Wonen

De voor “Wonen” aangewezen gronden zijn bestemd voor het wonen, al dan niet in combinatie met een beroep of bedrijf aan huis. In de planregels zijn bouwregels opgenomen voor de bouw van hoofdgebouwen, bijbehorende bouwwerken en overige bouwwerken, zoals erf- en perceelafscheidingen. Bebouwing dient te worden gerealiseerd binnen de op de verbeelding aangegeven bouwvlakken. Tevens zijn middels maatvoeringen op de verbeelding de maximale goothoogte en bouwhoogte opgenomen.

Voor de precieze inhoud van regels bij deze bestemming en welke afwijkings- en wijzigingsbevoegdheden er zijn en welke voorwaarden er gelden wordt verwezen naar de planregels bij dit bestemmingsplan.

Voor de precieze doeleindenomschrijving van deze regels en welke bouw- en gebruiksmogelijkheden deze bieden, wordt verwezen naar de planregels behorend bij dit bestemmingsplan.

6.3.2 Gebiedsaanduidingen

Archeologisch onderzoeksgebied a

- Ter plaatse van de aanduiding "archeologisch onderzoeksgebied a" mogen, in afwijking van het bepaalde elders in de regels van dit plan, geen bouwwerken worden gebouwd en/of werken, geen bouwwerken zijnde, en/of werkzaamheden worden uitgevoerd die een bodemverstoring veroorzaken dieper dan 50 cm onder het maaiveld en met een bodemverstoringsoppervlakte van meer dan 250 m².
- Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde onder a voor de bouw van bouwwerken en/of uitvoering van werken, geen bouwwerken zijnde en/of werkzaamheden ten behoeve van de daar voorkomende bestemming(en), indien uit archeologisch vooronderzoek blijkt dat ter plaatse geen archeologische waarden aanwezig zijn dan wel indien daardoor geen onevenredige aantasting plaats vindt van de aanwezige archeologische waarden.
- Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afzien van het laten uitvoeren van archeologisch vooronderzoek als bedoeld onder b indien zij van oordeel zijn dat door bodemingrepen het terrein ter plaatse reeds zodanig is verstoord dat er redelijkerwijs geen sprake meer is van mogelijke aantasting van archeologische waarden.
- Burgemeester en wethouders zijn op grond van artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening bevoegd het plan te wijzigen door:
    1. de aanduiding "archeologisch onderzoeksgebied a" geheel of gedeeltelijk te doen vervallen, indien op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat op de betreffende locatie geen archeologische waarden (meer) aanwezig zijn;
    2. aan gronden de dubbelbestemming "Waarde - Archeologie" toe te kennen ter bescherming van de aanwezige archeologische waarden, indien op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat op de betreffende locatie archeologische waarden aanwezig zijn waarvoor op grond van de Erfgoedwet in het bestemmingsplan een beschermende bestemmingsregeling dient te worden opgenomen.

Archeologisch onderzoeksgebied b

- Ter plaatse van de aanduiding "archeologisch onderzoeksgebied b" mogen, in afwijking van het bepaalde elders in de regels van dit plan, geen bouwwerken worden gebouwd en/of werken, geen bouwwerken zijnde, en/of werkzaamheden worden uitgevoerd die een bodemverstoring veroorzaken dieper dan 50 cm onder het maaiveld en met een bodemverstoringsoppervlakte meer dan 2.500 m².
- Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde onder a voor de bouw van bouwwerken of uitvoering van werken, geen bouwwerken zijnde en/of werkzaamheden ten behoeve van de daar voorkomende bestemming(en), indien uit archeologisch vooronderzoek blijkt dat ter plaatse geen archeologische waarden aanwezig zijn dan wel indien daardoor geen onevenredige aantasting plaats vindt van de aanwezige archeologische waarden.
- Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afzien van het laten uitvoeren van archeologisch vooronderzoek als bedoeld onder b indien zij van oordeel zijn dat door bodemingrepen het terrein ter plaatse reeds zodanig is verstoord dat er redelijkerwijs geen sprake meer is van mogelijke aantasting van archeologische waarden.
- Burgemeester en wethouders zijn op grond van artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening bevoegd het plan te wijzigen door:
    3. de aanduiding "archeologisch onderzoeksgebied b" geheel of gedeeltelijk te doen vervallen, indien op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat op de betreffende locatie geen archeologische waarden (meer) aanwezig zijn;
    4. aan gronden de dubbelbestemming "Waarde - Archeologie" toe te kennen ter bescherming van de aanwezige archeologische waarden, indien op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat op de betreffende locatie archeologische waarden aanwezig zijn waarvoor op grond van de Erfgoedwet in het bestemmingsplan een beschermende bestemmingsregeling dient te worden opgenomen.

6.3.3 De Lijst van bedrijfstypen en/of de Staat van bedrijfsactiviteiten

Als bijlage bij de planregels behoort een Lijst van bedrijfstypen en/of een Staat van bedrijfsactiviteiten, gebaseerd op de gehanteerde indeling uit de herziene publicatie “Bedrijven en milieuzonering” (2009) van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). De Lijst van bedrijfstypen of Staat van bedrijfsactiviteiten vormt het middel voor het uitvoeren van een eerste toets of een bedrijf van een bepaald bedrijfstype op grond van de planregels toelaatbaar is. De concrete bedrijfsvoering in een bedrijf en/of milieuvergunning(en) bieden nader inzicht in hoeverre een bedrijf tot een bepaalde milieucategorie gerekend moet worden en daarom al dan niet toelaatbaar is. Het ruimtelijk beleid van rijk en provincies biedt gemeenten beleidsvrijheid voor maatwerk op lokaal niveau. De handreiking is in de praktijk een belangrijk hulpmiddel bij het toepassen van milieuzonering, dat wil zeggen het aanbrengen van een noodzakelijke ruimtelijke scheiding tussen milieugevoelige en milieubelastende functies in de ruimtelijke planvorming ter bescherming van het woon- en leefklimaat. Gebruikelijk is om bij milieuzonering uit te gaan van alle belastende milieuaspecten, waarbij het milieuaspect met het grootste effect of de grootste afstand uiteindelijk maatgevend is. Gemotiveerd toepassen – in plaats van gemotiveerd afwijken - is het uitgangspunt. De richtafstanden zijn geactualiseerd, de toelichting is aangepast aan nieuw beleid en bevat stappenplannen voor veel voorkomende praktijksituaties. In de publicatie "Bedrijven en milieuzonering" zijn ook richtafstanden ten opzichte van 'gemengd' gebied en een categorie-indeling voor gebieden met functiemenging opgenomen.

De Lijst van bedrijfstypen vermeldt de richtafstanden die bij voorkeur worden aangehouden tussen bedrijven en het omgevingstype 'rustige woonwijk'. Dit is een woonwijk die is ingericht volgens het principe van functiescheiding. Afgezien van wijkgebonden voorzieningen komen er vrijwel geen andere functies (zoals bedrijven, kantoren, winkels) voor. Hoe gevoelig een gebied is voor bedrijfsactiviteiten is mede afhankelijk van het omgevingstype. De gevoeligheid van een gebied kan daarom aanleiding zijn om gemotiveerd af te wijken van de richtafstanden in de Lijst van bedrijfstypen. Bij het omgevingstype 'gemengd gebied', een gebied met een matige tot sterke functiemenging, kunnen de richtafstanden met één afstandstap worden verminderd, zonder dat dit ten koste gaat van het woon- en leefklimaat. In gebieden met een grote mate van functiemenging wordt de Staat van bedrijfsactiviteiten voor gebieden met functiemenging gebruikt. Deze gaat niet uit van aan te houden richtafstanden tot woningen en andere milieugevoelige functies maar van de mate in hoeverre een activiteit al dan niet aanpandig met woningen of andere milieugevoelige functies aanvaardbaar is.

De Lijst van bedrijfstypen

In de VNG-publicatie zijn de bedrijfstypen ingedeeld in milieucategorieën, die samenhangen met de indicatief aan te houden afstand ten opzichte van een milieugevoelige bestemming vanwege de mogelijke hinder van de milieufactoren geur, stof, gevaar en geluid. De grootste van de vier richtafstanden is bepalend voor de indeling van een activiteit in een milieucategorie. In de lijst worden zes verschillende hoofdcategorieën onderscheiden. In de Lijst van bedrijfstypen zijn veel activiteiten gedifferentieerd naar bedrijfsgrootte, waardoor kleinschalige activiteiten in een lagere milieucategorie vallen en daardoor beter inpasbaar zijn. Vooral bij productiebedrijven zijn richtafstanden toegevoegd voor kleinschalige activiteiten. Daartoe zijn in de VNG-brochure een aantal hoofdcategorieën onderverdeeld in subcategorieën. Milieucategorie 3 is onderverdeeld in subcategorieën 3.1 en 3.2, milieucategorie 4 in subcategorieën 4.1 en 4.2 en milieucategorie 5 in de subcategorieën 5.1, 5.2. en 5.3. De milieucategorieën 1 en 2 zijn niet onderverdeeld in subcategorieën. Elke milieucategorie of subcategorie heeft een eigen bijbehorende richtafstand die dient te worden aangehouden ten opzichte van milieugevoelige functies en bestemmingen.

milieucategorie	richtafstand tot omgevingstype rustige woonwijk
1	10 meter
2	30 meter
3.1	50 meter
3.2	100 meter
4.1	200 meter

4.2	300 meter
5.1	500 meter
5.2	700 meter
5.3	1.000 meter
6	1.500 meter

Tabel: overzicht milieucategorieën VNG-publicatie met bijbehorende richtafstanden

De Staat van bedrijfsactiviteiten bij functiemenging

Deze staat van bedrijfsactiviteiten wordt toegepast voor (sterk) gemengde gebieden die gekenmerkt worden door een mix van stedelijke functies, zoals een stadscentrum of binnenstad. In een dergelijk levendig en dynamisch gebied is het de vraag welke bedrijfsmatige activiteiten en andere milieubelastende functies nog aanvaardbaar zijn. De VNG-brochure bevat een specifieke bedrijvenlijst met functies die passen in een gemengd gebied. Een Staat van bedrijfsactiviteiten voor gebieden van functiemenging is wenselijk, omdat de activiteiten in dergelijke gebieden qua schaal sterk kunnen verschillen van de activiteiten op bijvoorbeeld een bedrijventerrein of in een rustige woonwijk. In de Staat van bedrijfsactiviteiten voor functiemenging wordt gekozen voor een andere categorieaanduiding dan in de algemene Lijst van bedrijfstypen. De activiteiten in de Staat van bedrijfsactiviteiten voor gebieden met functiemenging zijn ingedeeld in de categorieën A, B of C, waarmee een beoordeling van de planologische toelaatbaarheid van activiteiten binnen een gemengd gebied mogelijk is. Binnen een dergelijk gebied wordt het werken met de van oudsher bestaande minimumafstanden niet doelmatig geacht.

De betekenis voor de toelaatbaarheid van activiteiten is als volgt:

Categorie A	Activiteiten die zodanig weinig milieubelastend voor hun omgeving zijn, dat deze aanpandig aan woningen kunnen worden uitgevoerd. De eisen uit het Bouwbesluit voor scheiding tussen wonen en bedrijven zijn daarbij toereikend.
Categorie B	Activiteiten die in een gemengd gebied kunnen worden uitgeoefend, echter met een zodanige milieubelasting voor hun omgeving dat zij bouwkundig afgescheiden van woningen en andere gevoelige functies dienen plaats te vinden (er is sprake van afzonderlijke gebouwen of dusdanige constructieve maatregelen dat in de woningen nog een aanvaardbaar woon- en leefklimaat kan worden gewaarborgd).
Categorie C	Activiteiten, zoals genoemd onder B, waarbij vanwege de relatief grote verkeersaantrekkende werking een ontsluiting op de hoofdinfrastructuur is aangewezen.

Tabel: categorie-indeling Staat van bedrijfsactiviteiten voor gebieden met functiemenging

Voor de toelaatbaarheid van deze activiteiten gelden de volgende randvoorwaarden:

- het betreft veelal kleinschalige, meest ambachtelijke bedrijvigheid;
- productie en/of laad- en loswerkzaamheden vinden uitsluitend in de dagperiode plaats;
- de activiteiten (inclusief opslag) geschieden hoofdzakelijk inpandig;
- activiteiten uit categorie C beschikken daarnaast over een goede aansluiting op de hoofdinfrastructuur.

Om de bruikbaarheid van de Lijst van bedrijfstypen of Staat van bedrijfsactiviteiten te vergroten, zijn de in de VNG-uitgave genoemde bedrijfstypen van bedrijven en voorzieningen in de lijst gegroepeerd per hoofdgroep, terwijl binnen elke afzonderlijke hoofdgroep tevens een onderverdeling is gemaakt in subgroepen, waarbinnen bedrijfstypen zijn geclusterd. De hoofdgroepen binnen de lijst zijn: agrarische bedrijven, bedrijven, cultuur en ontspanning, detailhandel, dienstverlening, horeca, kantoren, maatschappelijk, recreatie, sport en verkeer.

Bij de beoordeling van de milieubelasting van een bedrijf of een voorziening (feitelijke milieuhinder) dient te worden gelet op de volgende aspecten:

- potentiële geur-, stof-, geluid- of trillingshinder;

- lucht-, water- of bodemverontreiniging;
- visuele hinder;
- verkeersaantrekkende werking;
- het al dan niet continue karakter van de activiteit;
- externe veiligheid (gevaar).

Specifieke opslagen en installaties

Bij bedrijfsmatige activiteiten van bedrijven en voorzieningen kunnen specifieke opslagen en installaties voorkomen. In de VNG-publicatie “Bedrijven en milieuzonering” (2009) is een afzonderlijke Lijst van opslagen en installaties opgenomen. Deze lijst bevat milieuaspecten en richtafstanden voor de daarin genoemde opslagen en installaties. Deze lijst is niet bedoeld voor de vertaling naar een Staat van Bedrijfsactiviteiten of Lijst van bedrijfstypen in een bestemmingsplanregeling. De lijst opslagen en installaties kan als hulpmiddel worden gebruikt bij de ruimtelijke inpassing van concrete milieubelastende activiteiten of de inpassing van nieuwe woningen nabij bestaande bedrijvigheid.

Nadere eisenregeling

*I*n dit bestemmingsplan komt een nadere eisenregeling voor. Daarbij kunnen burgemeester en wethouders nadere eisen stellen aan de plaats en afmetingen van de bebouwing, ten behoeve van:

a. de verblijfssituatie: Ten aanzien van de binnen de bestemming toegelaten gebruiksvormen dient rekening gehouden teworden met het instandhouden c.q. tot stand brengen van een redelijke lichttoetreding, alsmede deaanwezigheid van voldoende privacy.

b. het straat- en bebouwingsbeeld: Ten aanzien van de binnen de bestemming toegelaten gebruiksvormen dient te worden gestreefd naarhet instandhouden c.q. tot stand brengen van een, in stedenbouwkundig opzicht, samenhangend straatenbebouwingsbeeld. In het algemeen zal bij bebouwing worden gestreefd naar een goede verhouding tussen bouwmassa en open ruimte; een goede hoogte-breedteverhouding tussen de bebouwing onderling en een samenhang in bouwvorm/architectonisch beeld tussen bebouwing die ruimtelijk op elkaar georiënteerd is.

c. de verkeersveiligheid:Ten aanzien van de binnen de bestemming toegelaten gebruiksvormen dient rekening te worden gehouden met het instandhouden c.q. tot stand brengen van een verkeersveilige situatie.

d. de sociale veiligheid: Ten aanzien van de binnen de bestemming toegelaten gebruiksvormen dient te worden voorkomen dat een ruimtelijke situatie ontstaat die onoverzichtelijk, onherkenbaar en niet sociaal controleerbaar is.

e. de milieusituatie: Ten aanzien van de binnen een bestemming toegelaten gebruiksvormen dient rekening te worden gehouden met de milieuaspecten, zoals hinder voor omwonenden en een verkeersaantrekkendewerking.

f. de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden: Ten aanzien van de binnen een bestemming toegelaten gebruiksvormen dient rekening te wordengehouden met de *g*ebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden, indien deze daardoor kunnen worden beïnvloed.

6.4 Handhaving

Bestemmingsplannen zijn bindend voor iedereen: burgers, ondernemers en de overheid zelf. Het is een juridisch kader voor burgers en ondernemers waaruit kan worden afgeleid wat de eigen bouw- en gebruiksmogelijkheden zijn, maar ook wat de planologische mogelijkheden in juridische zin zijn op percelen in de directe omgeving. Aan de andere kant kan de gemeentelijke overheid naleving van bestemmingsplannen afdwingen als er sprake is van gebruik en/of bebouwing die niet in het bestemmingsplan passen.

In het kader van de bedrijven- en milieu inventarisatie is voorafgaand aan het in procedure brengen van het bestemmingsplan onderzocht in hoeverre de functies die in het plangebied voorkomen in overeenstemming zijn met het geldende bestemmingsplan en bij geconstateerde afwijkingen eventueel gelegaliseerd kunnen worden.

Hoofdstuk 7 Economische uitvoerbaarheid

Het hoofddoel van dit bestemmingsplan is de bestaande situatie juridisch vast te leggen. Het plan heeft, op een gering aantal kleinere wijzigingen na, hoofdzakelijk een conserverend karakter. Het accent ligt dan ook voornamelijk op het beheer van de bestaande situatie.

Dat neemt niet weg dat in het voorliggende plan ook een concreet project mogelijk wordt gemaakt. Het gaat daarbij om de realisatie van een nieuwe woning aan de Siemensstraat. Het betreft hier particuliere initiatief, waarvan de uitvoering niet afhankelijk is van financiële bijdragen van de gemeente Enschede. Voor de gemeente zijn aan de plannen van de initiatiefnemer geen extra kosten verbonden. Voor het verhaal van de eventuele planontwikkelingskosten en eventuele fysieke ingrepen in dit gebied is een kostenverhaalovereenkomst met de initiatiefnemer worden gesloten.

In verband met het feit dat de gemeente binnen het plangebied geen ontwikkelingen met financiële consequenties initieert, is bij dit plan geen exploitatieopzet gevoegd. Gelet op het bovenstaande kan worden gesteld dat het kostenverhaal voldoende anderszins is verzekerd en de economische uitvoerbaarheid van het voorliggende bestemmingsplan voldoende is aangetoond.

Colofon

Dit is een uitgave van:

Team Ruimtelijke Plannen
Afdeling Omgeving & Recht
Gemeente Enschede

© Oktober 2018, gemeente Enschede

enschede.nl

Gemeente Enschede

Bijlagen Regels

Bestemmingsplan

Velve - Lindenhof - 'T Wooldrik

Status: Vastgesteld

enschede.nl

Velve - Lindenhof - 't Wooldrik

Inhoudsopgave

Bijlagen regels **3**

Bijlage 1	**Lijst van bedrijfstypen (stedelijk gebied)**	**4**
Bijlage 2	**Staat van bedrijfsactiviteiten bij functiemenging**	**18**
Bijlage 3	**beroep en bedrijf aan huis gemengde functie**	**24**

Bijlagen regels

Bijlage 1 Lijst van bedrijfstypen (stedelijk gebied)

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN

SBI-1993	SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS						INDICES	
-	-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER	
			HOOFDGROEP BEDRIJVEN								
14	08	-	WINNING VAN ZAND, GRIND, KLEI, ZOUT, E.D.								
1421	0812	0	Steen-, grit- en krijtmalerijen (open lucht):								
1421	0812	1	- algemeen	10	100	200	10	200 D	4.1	2 G	
1421	0812	2	- steenbrekerijen	10	200	700 Z	10	700	5.2	2 G	
144	0893		Zoutwinningbedrijven	50	10	100 C	30	100	3.2	2 G	
145	0899		Mergel- en overige delfstoffenwinningbedrijven	10	200	500 C	50	500	5.1	3 G	
15	10, 11	-									
15	10, 11	-	VERVAARDIGING VAN VOEDINGSMIDDELEN EN DRANKEN								
151	101, 102	0	Slachterijen en overige vleesverwerking:								
151	101, 102	1	- slachterijen en pluimveeslachterijen	100	0	100 C	50 R	100 D	3.2	2 G	
151	101	2	- vetsmelterijen	700	0	100 C	30	700	5.2	2 G	
151	101	3	- bewerkingsinrichting van darmen en vleesafval	300	0	100 C	50 R	300	4.2	2 G	
151	101	4	- vleeswaren- en vleesconservenfabrieken: p.o. > 1000 m²	100	0	100 C	50 R	100	3.2	2 G	
151	101	5	- vleeswaren- en vleesconservenfabrieken: p.o. <= 1000 m²	50	0	50 C	30	50	3.1	1 G	
151	101	6	- vleeswaren- en vleesconservenfabrieken: p.o. <= 200 m²	30	0	50	10	50	3.1	1 G	
151	101, 102	7	- loonslachterijen	50	0	50	10	50	3.1	1 G	
151	108	8	- vervaardiging van snacks en vervaardiging van kant-en-klaar-maaltijden met p.o. < 2.000 m²	50	0	50	10	50	3.1	2 G	
152	102	0	Visverwerkingsbedrijven:								
152	102	1	- drogen	700	100	200 C	30	700	5.2	2 G	
152	102	2	- conserveren	200	0	100 C	30	200	4.1	2 G	
152	102	3	- roken	300	0	50 C	0	300	4.2	1 G	
152	102	4	- verwerken anderszins: p.o.> 1000 m²	300	10	50 C	30	300 D	4.2	2 G	
152	102	5	- verwerken anderszins: p.o. <= 1000 m²	100	10	50	30	100	3.2	1 G	
152	102	6	- verwerken anderszins: p.o. <= 300 m²	50	10	30	10	50	3.1	1 G	
1531	1031	0	Aardappelprodukten fabrieken:								
1531	1031	1	- vervaardiging van aardappelproducten	300	30	200 C	50 R	300	4.2	2 G	
1531	1031	2	- vervaardiging van snacks met p.o. < 2.000 m²	50	10	50	50 R	50	3.1	1 G	
1532, 1533	1032, 1039	0	Groente- en fruitconservenfabrieken:								
1532, 1533	1032, 1039	1	- jam	50	10	100 C	10	100	3.2	1 G	
1532, 1533	1032, 1039	2	- groente algemeen	50	10	100 C	10	100	3.2	2 G	
1532, 1533	1032, 1039	3	- met koolsoorten	100	10	100 C	10	100	3.2	2 G	
1532, 1533	1032, 1039	4	- met drogerijen	300	10	200 C	30	300	4.2	2 G	
1532, 1533	1032, 1039	5	- met uienconservering (zoutinleggerij)	300	10	100 C	10	300	4.2	2 G	
1541	104101	0	Vervaardiging van ruwe plantaardige en dierlijke oliën en vetten:								
1541	104101	1	- p.c. < 250.000 t/j	200	30	100 C	30 R	200	4.1	3 G	
1541	104101	2	- p.c. >= 250.000 t/j	300	50	300 C Z	50 R	300	4.2	3 G	
1542	104102	0	Raffinage van plantaardige en dierlijke oliën en vetten:								
1542	104102	1	- p.c. < 250.000 t/j	200	10	100 C	100 R	200	4.1	3 G	
1542	104102	2	- p.c. >= 250.000 t/j	300	10	300 C Z	200 R	300	4.2	3 G	
1543	1042	0	Margarinefabrieken:								
1543	1042	1	- p.c. < 250.000 t/j	100	10	200 C	30 R	200	4.1	3 G	
1543	1042	2	- p.c. >= 250.000 t/j	200	10	300 C Z	50 R	300	4.2	3 G	
1551	1051	0	Zuivelprodukten fabrieken:								
1551	1051	1	- gedroogde produkten, p.c. >= 1,5 t/u	200	100	500 C Z	50 R	500	5.1	3 G	
1551	1051	2	- geconcentreerde produkten, verdamp. cap. >=20 t/u	200	30	500 C Z	50 R	500	5.1	3 G	
1551	1051	3	- melkprodukten fabrieken v.c. < 55.000 t/j	50	0	100 C	50 R	100	3.2	2 G	
1551	1051	4	- melkprodukten fabrieken v.c. >= 55.000 t/j	100	0	300 C Z	50 R	300	4.2	3 G	
1551	1051	5	- overige zuivelprodukten fabrieken	50	50	300 C	50 R	300	4.2	3 G	
1552	1052	1	Consumptie-ijsfabrieken: p.o. > 200 m²	50	0	100 C	50 R	100	3.2	2 G	
1552	1052	2	- consumptie-ijsfabrieken: p.o. <= 200 m²	10	0	30	0	30	2	1 G	
1561	1061	0	Meelfabrieken:								
1561	1061	1	- p.c. >= 500 t/u	200	100	300 C Z	100 R	300	4.2	2 G	
1561	1061	2	- p.c. < 500 t/u	100	50	200 C	50 R	200	4.1	2 G	
1561	1061		Grutterswarenfabrieken	50	100	200 C	50	200 D	4.1	2 G	
1562	1062	0	Zetmeelfabrieken:								
1562	1062	1	- p.c. < 10 t/u	200	50	200 C	30 R	200	4.1	1 G	
1562	1062	2	- p.c. >= 10 t/u	300	100	300 C Z	50 R	300	4.2	2 G	
1571	1091	0	Veevoerfabrieken:								
1571	1091	1	- destructiebedrijven	700	30	200 C	50	700 D	5.2	3 G	
1571	1091	2	- beender-, veren-, vis-, en vleesmeelfabriek	700	100	100 C	30 R	700 D	5.2	3 G	
1571	1091	3	- drogerijen (gras, pulp, groenvoeder, veevoeder) cap. < 10 t/u water	300	100	200 C	30	300	4.2	2 G	
1571	1091	4	- drogerijen (gras, pulp, groenvoeder, veevoeder) cap. >= 10 t/u water	700	200	300 C Z	50	700	5.2	3 G	
1571	1091	5	- mengvoeder, p.c. < 100 t/u	200	50	200 C	30	200	4.1	3 G	
1571	1091	6	- mengvoeder, p.c. >= 100 t/u	300	100	300 C Z	50 R	300	4.2	3 G	
1572	1092		Vervaardiging van voer voor huisdieren	200	100	200 C	30	200	4.1	2 G	
1581	1071	0	Broodfabrieken, brood- en banketbakkerijen:								
1581	1071	1	- v.c. < 7500 kg meel/week, bij gebruik van charge-ovens	30	10	30 C	10	30	2	1 G	
1581	1071	2	- v.c. >= 7500 kg meel/week	100	30	100 C	30	100	3.2	2 G	
1582	1072		Banket, biscuit- en koekfabrieken	100	10	100 C	30	100	3.2	2 G	
1583	1081	0	Suikerfabrieken:								
1583	1081	1	- v.c. < 2.500 t/j	500	100	300 C	100 R	500	5.1	2 G	
1583	1081	2	- v.c. >= 2.500 t/j	1000	200	700 C Z	200 R	1000	5.3	3 G	
1584	10821	0	Verwerking cacaobonen en vervaardiging chocolade- en suikerwerk:								
1584	10821	1	- Cacao- en chocoladefabrieken: p.o. > 2.000 m²	500	50	100	50 R	500	5.1	2 G	
1584	10821	2	- cacao- en chocoladefabrieken vervaardigen van chocoladewerken met p.o. < 2.000 m²	100	30	50	30	100	3.2	2 G	

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN

SBI-1993	SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					CATEGORIE	INDICES	
-	-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND		VERKEER	
1584	10821	3	- cacao- en chocoladefabrieken vervaardigen van chocoladewerken met p.o. <= 200 m²	30	10	30	10	30	2	1 G	
1584	10821	4	- Suikerwerkfabrieken met suiker branden	300	30	50	30 R	300	4.2	2 G	
1584	10821	5	- Suikerwerkfabrieken zonder suiker branden: p.o. > 200 m²	100	30	50	30 R	100	3.2	2 G	
1584	10821	6	- suikerwerkfabrieken zonder suiker branden: p.o. <= 200 m²	30	10	30	10	30	2	1 G	
1585	1073		Deegwarenfabrieken	50	30	10	10	50	3.1	2 G	
1586	1083	0	Koffiebranderijen en theepakkerijen:								
1586	1083	1	- koffiebranderijen	500	30	200 C	10	500 D	5.1	2 G	
1586	1083	2	- theepakkerijen	100	10	30	10	100	3.2	2 G	
1587	108401		Vervaardiging van azijn, specerijen en kruiden	200	30	50	10	200	4.1	2 G	
1589	1089		Vervaardiging van overige voedingsmiddelen	200	30	50	30	200 D	4.1	2 G	
1589.1	1089		Bakkerijgrondstoffenfabrieken	200	50	50	50 R	200	4.1	2 G	
1589.2	1089	0	Soep- en soeparomafabrieken:								
1589.2	1089	1	- zonder poederdrogen	100	10	50	10	100	3.2	2 G	
1589.2	1089	2	- met poederdrogen	300	50	50	50 R	300	4.2	2 G	
1589.2	1089		Bakmeel- en puddingpoederfabrieken	200	50	50	30	200	4.1	2 G	
1591	110101		Destilleerderijen en likeurstokerijen	300	30	200 C	30	300	4.2	2 G	
1592	110102	0	Vervaardiging van ethylalcohol door gisting:								
1592	110102	1	- p.c. < 5.000 t/j	200	30	200 C	30 R	200	4.1	1 G	
1592	110102	2	- p.c. >= 5.000 t/j	300	50	300 C	50 R	300	4.2	2 G	
1593 t/m 1595	1102 t/m 1104		Vervaardiging van wijn, cider e.d.	10	0	30 C	0	30	2	1 G	
1596	1105		Bierbrouwerijen	300	30	100 C	50 R	300	4.2	2 G	
1597	1106		Mouterijen	300	50	100 C	30	300	4.2	2 G	
1598	1107		Mineraalwater- en frisdrankfabrieken	10	0	100	50 R	100	3.2	3 G	
16	12	-									
16	12	-	VERWERKING VAN TABAK								
160	120		Tabakverwerkende industrie	200	30	50 C	30	200	4.1	2 G	
17	13	-									
17	13	-	VERVAARDIGING VAN TEXTIEL								
171	131		Bewerken en spinnen van textielvezels	10	50	100	30	100	3.2	2 G	
172	132	0	Weven van textiel:								
172	132	1	- aantal weefgetouwen < 50	10	10	100	0	100	3.2	2 G	
172	132	2	- aantal weefgetouwen >= 50	10	30	300 Z	50	300	4.2	3 G	
173	133		Textielveredelingsbedrijven	50	0	50	10	50	3.1	2 G	
174, 175	139		Vervaardiging van textielwaren	10	0	50	10	50	3.1	1 G	
1751	1393		Tapijt-, kokos- en vloermattenfabrieken	100	30	200	10	200	4.1	2 G	
176, 177	139, 143		Vervaardiging van gebreide en gehaakte stoffen en artikelen	0	10	50	10	50	3.1	1 G	
18	14	-									
18	14	-	VERVAARDIGING VAN KLEDING; BEREIDEN EN VERVEN VAN BONT								
181	141		Vervaardiging kleding van leer	30	0	50	0	50	3.1	1 G	
182	141		Vervaardiging van kleding en -toebehoren (excl. van leer)	10	10	30	10	30	2	2 G	
183	142, 151		Bereiden en verven van bont; vervaardiging van artikelen van bont	50	10	10	10	50	3.1	1 G	
19	19	-									
19	15	-	VERVAARDIGING VAN LEER EN LEDERWAREN (EXCL. KLEDING)								
191	151,152		Lederfabrieken	300	30	100	10	300	4.2	2 G	
192	151		Lederwarenfabrieken (excl. kleding en schoeisel)	50	10	30	10	50 D	3.1	2 G	
193	152		Schoenenfabrieken	50	10	50	10	50	3.1	2 G	
20		-									
20	16	-	HOUTINDUSTRIE EN VERVAARDIGING ARTIKELEN VAN HOUT, RIET, KURK E.D.								
2010.1	16101		Houtzagerijen	0	50	100	50 R	100	3.2	2 G	
2010.2	16102	0	Houtconserveringsbedrijven:								
2010.2	16102	1	- met creosootolie	200	30	50	10	200	4.1	2 G	
2010.2	16102	2	- met zoutoplossingen	10	30	50	10	50	3.1	2 G	
202	1621		Fineer- en plaatmaterialenfabrieken	100	30	100	10	100	3.2	3 G	
203, 204, 205	162	0	Timmerwerkfabrieken, vervaardiging overige artikelen van hout	0	30	100	0	100	3.2	2 G	
203, 204, 205	162	1	Timmerwerkfabrieken, vervaardiging overige artikelen van hout, p.o. < 200 m2	0	30	50	0	50	3.1	1 G	
205	162902		Kurkwaren-, riet- en vlechtwerkfabrieken	10	10	30	0	30	2	1 G	
21	17	-									
21	17	-	VERVAARDIGING VAN PAPIER, KARTON EN PAPIER- EN KARTONWAREN								
2111	1711		Vervaardiging van pulp	200	100	200 C	50 R	200	4.1	3 G	
2112	1712	0	Papier- en kartonfabrieken:								
2112	1712	1	- p.c. < 3 t/u	50	30	50 C	30 R	50	3.1	1 G	
2112	1712	2	- p.c. 3 - 15 t/u	100	50	200 C Z	50 R	200	4.1	2 G	
2112	1712	3	- p.c. >= 15 t/u	200	100	300 C Z	100 R	300	4.2	3 G	
212	172		Papier- en kartonwarenfabrieken	30	30	100 C	30 R	100	3.2	2 G	
2121.2	17212	0	Golfkartonfabrieken:								
2121.2	17212	1	- p.c. < 3 t/u	30	30	100 C	30 R	100	3.2	2 G	
2121.2	17212	2	- p.c. >= 3 t/u	50	30	200 C Z	30 R	200	4.1	2 G	
22	58	-									
22	18	-	UITGEVERIJEN, DRUKKERIJEN EN REPRODUKTIE VAN OPGENOMEN MEDIA								
2221	1811		Drukkerijen van dagbladen	30	0	100 C	10	100	3.2	3 G	
2222	1812		Drukkerijen (vlak- en rotatie-diepdrukkerijen)	30	0	100	10	100	3.2	3 G	
2222.6	18129		Kleine drukkerijen en kopieerinrichtingen	10	0	30	0	30	2	1 P	
2223	1814	A	Grafische afwerking	0	0	10	0	10	1	1 G	
2223	1814	B	Binderijen	30	0	30	0	30	2	2 G	
2224	1813		Grafische reproduktie en zetten	30	0	10	10	30	2	2 G	
2225	1814		Overige grafische aktiviteiten	30	0	30	10	30 D	2	2 G	
223	182		Reproduktiebedrijven opgenomen media	0	0	10	0	10	1	1 G	
23	19	-									
23	19	-	AARDOLIE-/STEENKOOLVERWERK. IND.; BEWERKING SPLIJT-/KWEEKSTOFFEN								
231	191		Cokesfabrieken	1000	700	1000 C Z	100 R	1000	5.3	2 G	

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN

SBI-1993	SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS						INDICES	
-	-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER	
2320.2	19202	A	Smeeroliën- en vettenfabrieken	50	0	100	30 R	100	3.2	2 G	
2320.2	19202	B	Recyclingbedrijven voor afgewerkte olie	300	0	100	50 R	300	4.2	2 G	
2320.2	19202	C	Aardolieproduktenfabrieken n.e.g.	300	0	200	50 R	300 D	4.2	2 G	
24	20	-									
24	20	-	VERVAARDIGING VAN CHEMISCHE PRODUKTEN								
2411	2011	0	Vervaardiging van industriële gassen:								
2411	2011	1	- luchtscheidingsinstallatie v.c. >= 10 t/d lucht	10	0	700 C Z	100 R	700	5.2	3 G	
2411	2011	2	- overige gassenfabrieken, niet explosief	100	0	500 C	100 R	500	5.1	3 G	
2411	2011	3	- overige gassenfabrieken, explosief	100	0	500 C	300 R	500	5.1	3 G	
2412	2012		Kleur- en verfstoffenfabrieken	200	0	200 C	200 R	200 D	4.1	3 G	
2413	2012	0	Anorg. chemische grondstoffenfabrieken:								
2413	2012	1	- niet vallend onder "post-Seveso-richtlijn"	100	30	300 C	300 R	300 D	4.2	2 G	
2413	2012	2	- vallend onder "post-Seveso-richtlijn"	300	50	500 C	700 R	700 D	5.2	3 G	
2414.1	20141	A0	Organ. chemische grondstoffenfabrieken:								
2414.1	20141	A1	- niet vallend onder "post-Seveso-richtlijn"	300	10	200 C	300 R	300 D	4.2	2 G	
2414.1	20141	A2	- vallend onder "post-Seveso-richtlijn"	1000	30	500 C	700 R	1000 D	5.3	2 G	
2414.1	20141	B0	Methanolfabrieken:								
2414.1	20141	B1	- p.c. < 100.000 t/j	100	0	200 C	100 R	200	4.1	2 G	
2414.1	20141	B2	- p.c. >= 100.000 t/j	200	0	300 C Z	200 R	300	4.2	3 G	
2414.2	20149	0	Vetzuren en alkanolenfabrieken (niet synth.):								
2414.2	20149	1	- p.c. < 50.000 t/j	300	0	200 C	100 R	300	4.2	2 G	
2414.2	20149	2	- p.c. >= 50.000 t/j	500	0	300 C Z	200 R	500	5.1	3 G	
2415	2015		Kunstmeststoffenfabrieken	500	300	500 C	500 R	500	5.1	3 G	
2416	2016		Kunstharsenfabrieken e.d.	700	30	300 C	500 R	700	5.2	3 G	
242	202	0	Landbouwchemicaliënfabrieken:								
242	202	1	- fabricage	300	50	100 C	1000 R	1000	5.3	3 G	
242	202	2	- formulering en afvullen	100	10	30 C	500 R	500 D	5.1	2 G	
243	203		Verf, lak en vernisfabrieken	300	30	200 C	300 R	300 D	4.2	3 G	
2441	2110	0	Farmaceutische grondstoffenfabrieken:								
2441	2110	1	- p.c. < 1.000 t/j	200	10	200 C	300 R	300	4.2	1 G	
2441	2110	2	- p.c. >= 1.000 t/j	300	10	300 C	500 R	500	5.1	2 G	
2442	2120	0	Farmaceutische produktenfabrieken:								
2442	2120	1	- formulering en afvullen geneesmiddelen	50	10	50	50 R	50	3.1	2 G	
2442	2120	2	- verbandmiddelenfabrieken	10	10	30	10	30	2	2 G	
2451	2041		Zeep-, was- en reinigingsmiddelenfabrieken	300	100	200 C	100 R	300	4.2	3 G	
2452	2042		Parfumerie- en cosmeticafabrieken	300	30	50 C	50 R	300	4.2	2 G	
2462	2052	0	Lijm- en plakmiddelenfabrieken:								
2462	2052	1	- zonder dierlijke grondstoffen	100	10	100	50	100	3.2	3 G	
2462	2052	2	- met dierlijke grondstoffen	500	30	100	50	500	5.1	3 G	
2464	205902		Fotochemische produktenfabrieken	50	10	100	50 R	100	3.2	3 G	
2466	205903	A	Chemische kantoorbenodigdhedenfabrieken	50	10	50	50 R	50	3.1	3 G	
2466	205903	B	Overige chemische produktenfabrieken n.e.g.	200	30	100 C	200 R	200 D	4.1	2 G	
247	2060		Kunstmatige synthetische garen- en vezelfabrieken	300	30	300 C	200 R	300	4.2	3 G	
25	22	-									
25	22	-	VERVAARDIGING VAN PRODUKTEN VAN RUBBER EN KUNSTSTOF								
2511	221101		Rubberbandenfabrieken	300	50	300 C	100 R	300	4.2	2 G	
2512	221102	0	Loopvlakvernieuwingsbedrijven:								
2512	221102	1	- vloeropp. < 100 m2	50	10	30	30	50	3.1	1 G	
2512	221102	2	- vloeropp. >= 100 m2	200	50	100	50 R	200	4.1	2 G	
2513	2219		Rubber-artikelenfabrieken	100	10	50	50 R	100 D	3.2	1 G	
252	222	0	Kunststofverwerkende bedrijven:								
252	222	1	- zonder fenolharsen	200	50	100	100 R	200	4.1	2 G	
252	222	2	- met fenolharsen	300	50	100	200 R	300	4.2	2 G	
252	222	3	- productie van verpakkingsmateriaal en assemblage van kunststofbouwmaterialen	50	30	50	30	50	3.1	2 G	
26	23	-									
26	23	-	VERVAARDIGING VAN GLAS, AARDEWERK, CEMENT-, KALK- EN GIPSPRODUKTEN								
261	231	0	Glasfabrieken:								
261	231	1	- glas en glasprodukten, p.c. < 5.000 t/j	30	30	100	30	100	3.2	1 G	
261	231	2	- glas en glasprodukten, p.c. >= 5.000 t/j	30	100	300 C Z	50 R	300	4.2	2 G	
261	231	3	- glaswol en glasvezels, p.c.< 5.000 t/j	300	100	100	30	300	4.2	1 G	
261	231	4	- glaswol en glasvezels, p.c. >= 5.000 t/j	500	200	300 C Z	50 R	500	5.1	2 G	
2615	231		Glasbewerkingsbedrijven	10	30	50	10	50	3.1	1 G	
262, 263	232, 234	0	Aardewerkfabrieken:								
262, 263	232, 234	1	- vermogen elektrische ovens totaal < 40 kW	10	10	30	10	30	2	1 G	
262, 263	232, 234	2	- vermogen elektrische ovens totaal >= 40 kW	30	50	100	30	100	3.2	2 G	
264	233	A	Baksteen en baksteenelementenfabrieken	30	200	200	30	200	4.1	2 G	
264	233	B	Dakpannenfabrieken	50	200	200	100 R	200	4.1	2 G	
2651	2351	0	Cementfabrieken:								
2651	2351	1	- p.c. < 100.000 t/j	10	300	500 C	30 R	500	5.1	2 G	
2651	2351	2	- p.c. >= 100.000 t/j	30	500	1000 C Z	50 R	1000	5.3	3 G	
2652	235201	0	Kalkfabrieken:								
2652	235201	1	- p.c. < 100.000 t/j	30	200	200	30 R	200	4.1	2 G	
2652	235201	2	- p.c. >= 100.000 t/j	50	500	300 Z	50 R	500	5.1	3 G	
2653	235202	0	Gipsfabrieken:								
2653	235202	1	- p.c. < 100.000 t/j	30	200	200	30 R	200	4.1	2 G	
2653	235202	2	- p.c. >= 100.000 t/j	50	500	300 Z	50 R	500	5.1	3 G	
2661.1	23611	0	Betonwarenfabrieken:								
2661.1	23611	1	- zonder persen, triltafels en bekistingtrille	10	100	200	30	200	4.1	2 G	
2661.1	23611	2	- met persen, triltafels of bekistingtrillers, p.c. < 100 t/d	10	100	300	30	300	4.2	2 G	
2661.1	23611	3	- met persen, triltafels of bekistingtrillers, p.c. >= 100 t/d	30	200	700 Z	30	700	5.2	3 G	
2661.2	23612	0	Kalkzandsteenfabrieken:								
2661.2	23612	1	- p.c. < 100.000 t/j	10	50	100	30	100	3.2	2 G	
2661.2	23612	2	- p.c. >= 100.000 t/j	30	200	300 Z	30	300	4.2	3 G	

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN

SBI-1993	SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS						INDICES	
-	-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER	
2662	2362		Mineraalgebonden bouwplatenfabrieken	50	50	100	30	100	3.2	2 G	
2663, 2664	2363, 2364	0	Betonmortelcentrales:								
2663, 2664	2363, 2364	1	- p.c. < 100 t/u	10	50	100	10	100	3.2	3 G	
2663, 2664	2363, 2364	2	- p.c. >= 100 t/u	30	200	300 Z	10	300	4.2	3 G	
2665, 2666	2365, 2369	0	Vervaardiging van produkten van beton, (vezel)cement en gips:								
2665, 2666	2365, 2369	1	- p.c. < 100 t/d	10	50	100	50 R	100	3.2	2 G	
2665, 2666	2365, 2369	2	- p.c. >= 100 t/d	30	200	300 Z	200 R	300	4.2	3 G	
267	237	0	Natuursteenbewerkingsbedrijven:								
267	237	1	- zonder breken, zeven en drogen: p.o. > 2.000 m²	10	30	100	0	100 D	3.2	1 G	
267	237	2	- zonder breken, zeven en drogen: p.o. <= 2.000 m²	10	30	50	0	50	3.1	1 G	
267	237	3	- met breken, zeven of drogen, v.c. < 100.000 t/j	10	100	300	10	300	4.2	1 G	
267	237	4	- met breken, zeven of drogen, v.c. >= 100.000 t/j	30	200	700 Z	10	700	5.2	2 G	
2681	2391		Slijp- en polijstmiddelen fabrieken	10	30	50	10	50 D	3.1	1 G	
2682	2399	A0	Bitumineuze materialenfabrieken:								
2682	2399	A1	- p.c. < 100 t/u	300	100	100	30	300	4.2	3 G	
2682	2399	A2	- p.c. >= 100 t/u	500	200	200 Z	50	500	5.1	3 G	
2682	2399	B0	Isolatiematerialenfabrieken (excl. glaswol):								
2682	2399	B1	- steenwol, p.c. >= 5.000 t/j	100	200	300 C Z	30	300	4.2	2 G	
2682	2399	B2	- overige isolatiematerialen	200	100	100 C	50	200	4.1	2 G	
2682	2399	C	Minerale produktenfabrieken n.e.g.	50	50	100	50	100 D	3.2	2 G	
2682	2399	D0	Asfaltcentrales: p.c.< 100 ton/uur	100	50	200	30	200	4.1	3 G	
2682	2399	D1	- asfaltcentrales, p.c. >= 100 ton/uur	200	100	300 Z	50	300	4.2	3 G	
27	24	-									
27	24	-	VERVAARDIGING VAN METALEN								
271	241	0	Ruwijzer- en staalfabrieken:								
271	241	1	- p.c. < 1.000 t/j	700	500	700	200 R	700	5.2	2 G	
271	241	2	- p.c. >= 1.000 t/j	1500	1000	1500 C Z	300 R	1500	6	3 G	
272	245	0	IJzeren- en stalenbuizenfabrieken:								
272	245	1	- p.o. < 2.000 m2	30	30	500	30	500	5.1	2 G	
272	245	2	- p.o. >= 2.000 m2	50	100	1000 Z	50 R	1000	5.3	3 G	
273	243	0	Draadtrekkerijen, koudbandwalserijen en profielzetterijen:								
273	243	1	- p.o. < 2.000 m2	30	30	300	30	300	4.2	2 G	
273	243	2	- p.o. >= 2.000 m2	50	50	700 Z	50 R	700	5.2	3 G	
274	244	A0	Non-ferro-metaalfabrieken:								
274	244	A1	- p.c. < 1.000 t/j	100	100	300	30 R	300	4.2	1 G	
274	244	A2	- p.c. >= 1.000 t/j	200	300	700 Z	50 R	700	5.2	2 G	
274	244	B0	Non-ferro-metaalwalserijen, -trekkerijen e.d.:								
274	244	B1	- p.o. < 2.000 m2	50	50	500	50 R	500	5.1	2 G	
274	244	B2	- p.o. >= 2.000 m2	200	100	1000 Z	100 R	1000	5.3	3 G	
2751, 2752	2451, 2452	0	IJzer- en staalgieterijen/ -smelterijen:								
2751, 2752	2451, 2452	1	- p.c. < 4.000 t/j	100	50	300 C	30 R	300	4.2	1 G	
2751, 2752	2451, 2452	2	- p.c. >= 4.000 t/j	200	100	500 C Z	50 R	500	5.1	2 G	
2753, 2754	2453, 2454	0	Non-ferro-metaalgieterijen/ -smelterijen:								
2753, 2754	2453, 2454	1	- p.c. < 4.000 t/j	100	50	300 C	30 R	300	4.2	1 G	
2753, 2754	2453, 2454	2	- p.c. >= 4.000 t/j	200	100	500 C Z	50 R	500	5.1	2 G	
28	25	-									
28	25, 31	-	VERVAARDIGING EN REPARATIE VAN PRODUKTEN VAN METAAL (EXCL. MACHINES/TRANSPORTMIDDELEN)								
281	251, 331	0	Constructiewerkplaatsen								
281	251, 331	1	- gesloten gebouw	30	30	100	30	100	3.2	2 G	
281	251, 331	1a	- gesloten gebouw, p.o. < 200 m2	30	30	50	10	50	3.1	1 G	
281	251, 331	2	- in open lucht, p.o. < 2.000 m2	30	50	200	30	200	4.1	2 G	
281	251, 331	3	- in open lucht, p.o. >= 2.000 m2	50	200	300 Z	30	300	4.2	3 G	
2821	2529, 3311	0	Tank- en reservoirbouwbedrijven:								
2821	2529, 3311	1	- p.o. < 2.000 m2	30	50	300	30 R	300	4.2	2 G	
2821	2529, 3311	2	- p.o. >= 2.000 m2	50	100	500 Z	50 R	500	5.1	3 G	
2822, 2830	2521, 2530, 3311		Vervaardiging van verwarmingsketels, radiatoren en stoomketels	30	30	200	30	200	4.1	2 G	
284	255, 331	A	Stamp-, pers-, dieptrek- en forceerbedrijven	10	30	200	30	200	4.1	1 G	
284	255, 331	B	Smederijen, lasinrichtingen, bankwerkerijen e.d.	50	30	100	30	100 D	3.2	2 G	
284	255, 331	B1	Smederijen, lasinrichtingen, bankwerkerijen e.d., p.o. < 200 m2	30	30	50	10	50 D	3.1	1 G	
2851	2561, 3311	0	Metaaloppervlaktebehandelingsbedrijven:								
2851	2561, 3311	1	- algemeen	50	50	100	50	100	3.2	2 G	
2851	2561, 3311	10	- stralen	30	200	200	30	200 D	4.1	2 G	
2851	2561, 3311	11	- metaalharden	30	50	100	50	100 D	3.2	1 G	
2851	2561, 3311	12	- lakspuiten en moffelen	100	30	100	50 R	100 D	3.2	2 G	
2851	2561, 3311	2	- scoperen (opspuiten van zink)	50	50	100	30 R	100 D	3.2	2 G	
2851	2561, 3311	3	- thermisch verzinken	100	50	100	50	100	3.2	2 G	
2851	2561, 3311	4	- thermisch vertinnen	100	50	100	50	100	3.2	2 G	
2851	2561, 3311	5	- mechanische oppervlaktebehandeling (slijpen, polijsten)	30	50	100	30	100	3.2	2 G	
2851	2561, 3311	6	- anodiseren, eloxeren	50	10	100	30	100	3.2	2 G	
2851	2561, 3311	7	- chemische oppervlaktebehandeling	50	10	100	30	100	3.2	2 G	
2851	2561, 3311	8	- emailleren	100	50	100	50 R	100	3.2	1 G	
2851	2561, 3311	9	- galvaniseren (vernikkelen, verchromen, verzinken, verkoperen ed)	30	30	100	50	100	3.2	2 G	
2852	2562, 3311	1	Overige metaalbewerkende industrie	10	30	100	30	100 D	3.2	1 G	
2852	2562, 3311	2	Overige metaalbewerkende industrie, inpandig, p.o. <200m2	10	30	50	10	50 D	3.1	1 G	
287	259, 331	A0	Grofsmederijen, anker- en kettingfabrieken:								
287	259, 331	A1	- p.o. < 2.000 m2	30	50	200	30	200	4.1	2 G	
287	259, 331	A2	- p.o. >= 2.000 m2	50	100	500 Z	30	500	5.1	3 G	
287	259, 331	B	Overige metaalwarenfabrieken n.e.g.	30	30	100	30	100	3.2	2 G	
287	259, 331	B	Overige metaalwarenfabrieken n.e.g.; inpandig, p.o. <200 m2	30	30	50	10	50	3.1	1 G	
29	27, 28, 33	-									
29	27, 28, 33	-	VERVAARDIGING VAN MACHINES EN APPARATEN								
29	27, 28, 33	0	Machine- en apparatenfabrieken incl. reparatie:								
29	27, 28, 33	1	- p.o. < 2.000 m2	30	30	100	30	100 D	3.2	2 G	
29	27, 28, 33	2	- p.o. >= 2.000 m2	50	30	200	30	200 D	4.1	3 G	
29	28, 33	3	- met proefdraaien verbrandingsmotoren >= 1 MW	50	30	300 Z	30	300 D	4.2	3 G	
30	26, 28, 33	-									

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN

SBI-1993	SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					CATEGORIE	INDICES	
-	-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND		VERKEER	
30	26, 28, 33	-	VERVAARDIGING VAN KANTOORMACHINES EN COMPUTERS								
30	26, 28, 33	A	Kantoormachines- en computerfabrieken incl. reparatie	30	10	30	10	30	2	1 G	
31	26, 27, 33	-									
31	26, 27, 33	-	VERVAARDIGING VAN OVERIGE ELEKTRISCHE MACHINES, APPARATEN EN BENODIGDHEDEN								
311	271, 331		Elektromotoren- en generatorenfabrieken incl. reparatie	200	30	30	50	200	4.1	1 G	
312	271, 273		Schakel- en installatiemateriaalfabrieken	200	10	30	50	200	4.1	1 G	
313	273		Elektrische draad- en kabelfabrieken	100	10	200	100 R	200 D	4.1	2 G	
314	272		Accumulatoren- en batterijenfabrieken	100	30	100	50	100	3.2	2 G	
315	274		Lampenfabrieken	200	30	30	300 R	300	4.2	2 G	
316	293		Elektrotechnische industrie n.e.g.	30	10	30	10	30	2	1 G	
3162	2790		Koolelektrodenfabrieken	1500	300	1000 C Z	200 R	1500	6	2 G	
32	26, 33	-									
32	26, 33	-	VERVAARDIGING VAN AUDIO-, VIDEO-, TELECOM-APPARATEN EN -BENODIGDHEDEN								
321 t/m 323	261, 263, 264, 331		Vervaardiging van audio-, video- en telecom-apparatuur e.d. incl. reparatie	30	0	50	30	50 D	3.1	2 G	
3210	2612		Fabrieken voor gedrukte bedrading	50	10	50	30	50	3.1	1 G	
33	26, 32, 33	-									
33	26, 32, 33	-	VERVAARDIGING VAN MEDISCHE EN OPTISCHE APPARATEN EN INSTRUMENTEN								
33	26, 32, 33	A	Fabrieken voor medische en optische apparaten en instrumenten e.d. incl. reparatie	30	0	30	0	30	2	1 G	
34	29	-									
34	29		VERVAARDIGING VAN AUTO'S, AANHANGWAGENS EN OPLEGGERS								
341	291	0	Autofabrieken en assemblagebedrijven								
341	291	1	- p.o. < 10.000 m2	100	10	200 C	30 R	200 D	4.1	3 G	
341	291	2	- p.o. >= 10.000 m2	200	30	300 Z	50 R	300	4.2	3 G	
3420.1	29201		Carrosseriefabrieken	100	10	200	30 R	200	4.1	2 G	
3420.2	29202		Aanhangwagen- en opleggerfabrieken	30	10	200	30	200	4.1	2 G	
343	293		Auto-onderdelenfabrieken	30	10	100	30 R	100	3.2	2 G	
35	30	-									
35	30	-	VERVAARDIGING VAN TRANSPORTMIDDELEN (EXCL. AUTO'S, AANHANGWAGENS)								
351	301, 3315	0	Scheepsbouw- en reparatiebedrijven:								
351	301, 3315	1	- houten schepen	30	30	50	10	50	3.1	2 G	
351	301, 3315	2	- kunststof schepen	100	50	100	50 R	100	3.2	2 G	
351	301, 3315	3	- metalen schepen < 25 m	50	100	200	30	200	4.1	2 G	
351	301, 3315	4	- metalen schepen >= 25m en/of proefdraaien motoren >= 1 MW	100	100	500 C Z	50	500	5.1	2 G	
3511	3831		Scheepssloperijen	100	200	700	100 R	700	5.2	2 G	
352	302, 317	0	Wagonbouw- en spoorwegwerkplaatsen:								
352	302, 317	1	- algemeen	50	30	100	30	100	3.2	2 G	
352	302, 317	2	- met proefdraaien van verbrandingsmotoren >= 1 MW	50	30	300 Z	30 R	300	4.2	2 G	
353	303, 3316	0	Vliegtuigbouw en -reparatiebedrijven:								
353	303, 3316	1	- zonder proefdraaien motoren	50	30	200	30	200	4.1	2 G	
353	303, 3316	2	- met proefdraaien motoren	100	30	1000 Z	100 R	1000	5.3	2 G	
354	309		Rijwiel- en motorrijwielfabrieken	30	10	100	30 R	100	3.2	2 G	
355	3099		Transportmiddelenindustrie n.e.g.	30	30	100	30	100 D	3.2	2 G	
36	31	-									
36	31	-	VERVAARDIGING VAN MEUBELS EN OVERIGE GOEDEREN N.E.G.								
361	310	1	Meubelfabrieken	50	50	100	30	100 D	3.2	2 G	
361	9524	2	Meubelstoffeerderijen b.o. < 200 m2	0	10	10	0	10	1	1 P	
362	321		Fabricage van munten, sieraden e.d.	30	10	10	10	30	2	1 G	
363	322		Muziekinstrumentenfabrieken	30	10	30	10	30	2	2 G	
364	323		Sportartikelenfabrieken	30	10	50	30	50	3.1	2 G	
365	324		Speelgoedartikelenfabrieken	30	10	50	30	50	3.1	2 G	
3663.1	32991		Sociale werkvoorziening	0	30	30	0	30	2	1 P	
3663.2	32999		Vervaardiging van overige goederen n.e.g.	30	10	50	30	50 D	3.1	2 G	
37	38	-									

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN

SBI-1993	SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					CATEGORIE	INDICES	
-	-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND		VERKEER	
37	38	-	VOORBEREIDING TOT RECYCLING								
371	383201		Metaal- en autoschredders	30	100	500 Z	30	500	5.1	2 G	
372	383202	A0	Puinbrekerijen en -malerijen:								
372	383202	A1	- v.c. < 100.000 t/j	30	100	300	10	300	4.2	2 G	
372	383202	A2	- v.c. >= 100.000 t/j	30	200	700	10	700	5.2	3 G	
372	383202	B	Rubberregeneratiebedrijven	300	50	100	50 R	300	4.2	2 G	
372	383202	C	Afvalscheidingsinstallaties	200	200	300 C	50	300	4.2	3 G	
40	35	-									
40	35	-	PRODUKTIE EN DISTRIBUTIE VAN STROOM, AARDGAS, STOOM EN WARM WATER								
40	35	A0	Elektriciteitsproduktiebedrijven (electrisch vermogen >= 50 MWe)								
40	35	A1	- kolengestookt (incl. meestook biomassa), thermisch vermogen > 75 MWth	100	700	700 C Z	200	700	5.2	2 G	
40	35	A2	- oliegestookt, thermisch vermogen > 75 MWth	100	100	500 C Z	100	500	5.1	2 G	
40	35	A3	- gasgestookt (incl. bijstook biomassa), thermisch vermogen > 75 MWth,in	100	100	500 C Z	100 R	500	5.1	1 G	
40	35	A5	- warmte-kracht-installaties (gas), thermisch vermogen > 75 MWth	30	30	500 C Z	100 R	500	5.1	1 G	
40	35	B0	bio-energieinstallaties electrisch vermogen < 50 MWe:								
40	35	B1	- covergisting, verbranding en vergassing van mest, slib, GFT en reststromen voedingsindustrie	100	50	100	30 R	100	3.2	2 G	
40	35	B2	- vergisting, verbranding en vergassing van overige biomassa	50	50	100	30 R	100	3.2	2 G	
40	35	C0	Elektriciteitsdistributiebedrijven, met transformatorvermogen:								
40	35	C1	- < 10 MVA	0	0	30 C	10	30	2	1 P	
40	35	C2	- 10 - 100 MVA	0	0	50 C	30	50	3.1	1 P	
40	35	C3	- 100 - 200 MVA	0	0	100 C	50	100	3.2	1 P	
40	35	C4	- 200 - 1000 MVA	0	0	300 C Z	50	300	4.2	1 P	
40	35	C5	- >= 1000 MVA	0	0	500 C Z	50	500	5.1	1 P	
40	35	D0	Gasdistributiebedrijven:								
40	35	D1	- gascompressorstations vermogen < 100 MW	0	0	300 C	100	300	4.2	1 P	
40	35	D2	- gascompressorstations vermogen >= 100 MW	0	0	500 C	200 R	500	5.1	1 P	
40	35	D3	- gas: reduceer-, compressor-, meet- en regelinst. Cat. A	0	0	10 C	10	10	1	1 P	
40	35	D4	- gasdrukregel- en meetruimten (kasten en gebouwen), cat. B en C	0	0	30 C	10	30	2	1 P	
40	35	D5	- gasontvang- en -verdeelstations, cat. D	0	0	50 C	50 R	50	3.1	1 P	
40	35	E0	Warmtevoorzieningsinstallaties, gasgestookt:								
40	35	E1	- stadsverwarming	30	10	100 C	50	100	3.2	1 P	
40	35	E2	- blokverwarming	10	0	30 C	10	30	2	1 P	
40	35	F0	windmolens:								
40	35	F1	- wiekdiameter 20 m	0	0	100 C	30	100	3.2	1 P	
40	35	F2	- wiekdiameter 30 m	0	0	200 C	50	200	4.1	1 P	
40	35	F3	- wiekdiameter 50 m	0	0	300 C	50	300	4.2	1 P	
41	36	-									
41	36	-	WINNING EN DISTRIBUTIE VAN WATER								
41	36	A0	Waterwinning-/ bereiding- bedrijven:								
41	36	A1	- met chloorgas	50	0	50 C	1000 R	1000 D	5.3	1 G	
41	36	A2	- bereiding met chloorbleekloog e.d. en/of straling	10	0	50 C	30	50	3.1	1 G	
41	36	B0	Waterdistributiebedrijven met pompvermogen:								
41	36	B1	- < 1 MW	0	0	30 C	10	30	2	1 P	
41	36	B2	- 1 - 15 MW	0	0	100 C	10	100	3.2	1 P	
41	36	B3	- >= 15 MW	0	0	300 C	10	300	4.2	1 P	
45	41, 42, 43	-									
45	41, 42, 43	-	BOUWNIJVERHEID								
45	41, 42, 43	0	Bouwbedrijven algemeen: b.o. > 2.000 m²	10	30	100	10	100	3.2	2 G	
45	41, 42, 43	1	- bouwbedrijven algemeen: b.o. <= 2.000 m²	10	30	50	10	50	3.1	2 G	
45	41, 42, 43	2	Aannemersbedrijven met werkplaats: b.o. > 1000 m²	10	30	50	10	50	3.1	2 G	
45	41, 42, 43	3	- aannemersbedrijven met werkplaats: b.o.< 1000 m²	0	10	30	10	30	2	1 G	
50	45, 47	-									
50	45, 47	-	AUTOSERVICEBEDRIJVEN								
5020.5	45205		Autowasserijen	10	0	30	0	30	2	3 P	
501, 502, 504	451, 452, 454		Reparatie- en servicebedrijven	10	0	30	10	30	2	2 P	
5020.4	45204	A	Autoplaatwerkerijen	10	30	100	10	100	3.2	1 G	
5020.4	45204	B	Autobeklederijen	0	0	10	10	10	1	1 G	
5020.4	45204	C	Autospuitinrichtingen	50	30	30	30 R	50	3.1	1 G	
5157	4677	0	Autosloperijen: b.o. > 1000 m²	10	30	100	30	100	3.2	2 G	
5157	4677	1	- autosloperijen: b.o. <= 1000 m²	10	10	50	10	50	3.1	2 G	
51	46	-									
51	46	-	GROOTHANDEL EN HANDELSBEMIDDELING								
5121	4621	0	Grth in akkerbouwprodukten en veevoeders	30	30	50	30 R	50	3.1	2 G	
5121	4621	1	Grth in akkerbouwprodukten en veevoeders met een verwerkingscapaciteit van 500 ton/uur of meer	100	100	300 Z	50 R	300	4.2	2 G	
5122	4622		Grth in bloemen en planten	10	10	30	0	30	2	2 G	
5123	4623		Grth in levende dieren	50	10	100 C	0	100	3.2	2 G	
5124	4624		Grth in huiden, vellen en leder	50	0	30	0	50	3.1	2 G	
5125, 5131	46217, 4631		Grth in ruwe tabak, groenten, fruit en consumptie-aardappelen	30	10	30	50 R	50	3.1	2 G	
5132, 5133	4632, 4633		Grth in vlees, vleeswaren, zuivelprodukten, eieren, spijsoliën	10	0	30	50 R	50	3.1	2 G	
5134	4634		Grth in dranken	0	0	30	0	30	2	2 G	
5135	4635		Grth in tabaksprodukten	10	0	30	0	30	2	2 G	
5136	4636		Grth in suiker, chocolade en suikerwerk	10	10	30	0	30	2	2 G	
5137	4637		Grth in koffie, thee, cacao en specerijen	30	10	30	0	30	2	2 G	
5138, 5139	4638, 4639		Grth in overige voedings- en genotmiddelen	10	10	30	10	30	2	2 G	
514	464, 46733		Grth in overige consumentenartikelen	10	10	30	10	30	2	2 G	
5148.7	46499	0	Grth in munitie:								
5148.7	46499	5	- munitie	0	0	30	30	30	2	2 G	
5151.1	46711	0	Grth in vaste brandstoffen:								
5151.1	46711	1	- klein, lokaal verzorgingsgebied	10	50	50	30	50	3.1	2 P	

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN

SBI-1993	SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS						INDICES	
-	-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER	
5151.1	46711	2	- kolenterminal, opslag opp. >= 2.000 m2	50	500	500 Z	100	500	5.1	3 G	
5151.2	46712	0	Grth in vloeibare en gasvormige brandstoffen:								
5151.2	46712	1	- vloeistoffen, o.c. < 100.000 m3	50	0	50	200 R	200 D	4.1	2 G	
5151.2	46712	2	- vloeistoffen, o.c. >= 100.000 m3	100	0	50	500 R	500 D	5.1	2 G	
5151.2	46712	3	- tot vloeistof verdichte gassen	50	0	50	300 R	300 D	4.2	2 G	
5151.3	46713		Grth minerale olieprodukten (excl. brandstoffen)	100	0	30	50	100	3.2	2 G	
5152.1	46721	0	Grth in metaalertsen:								
5152.1	46721	1	- opslag opp. < 2.000 m2	30	300	300	10	300	4.2	3 G	
5152.1	46721	2	- opslag opp. >= 2.000 m2	50	500	700 Z	10	700	5.2	3 G	
5152.2 /.3	46722, 46723		Grth in metalen en -halffabrikaten	0	10	100	10	100	3.2	2 G	
5153	4673	0	Grth in hout en bouwmaterialen:								
5153	4673	1	- algemeen: b.o. > 2000 m²	0	10	50	10	50	3.1	2 G	
5153	4673	2	- algemeen: b.o. <= 2000 m²	0	10	30	10	30	2	1 G	
5153.4	46735	4	zand en grind:								
5153.4	46735	5	- algemeen: b.o. > 200 m²	0	30	100	0	100	3.2	2 G	
5153.4	46735	6	- algemeen: b.o. <= 200 m²	0	10	30	0	30	2	1 G	
5154	4674	0	Grth in ijzer- en metaalwaren en verwarmingsapparatuur:								
5154	4674	1	- algemeen: b.o. > 2.000 m²	0	0	50	10	50	3.1	2 G	
5154	4674	2	- algemeen: b.o. < = 2.000 m²	0	0	30	0	30	2	1 G	
5155.1	46751		Grth in chemische produkten	50	10	30	100 R	100 D	3.2	2 G	
5155.2	46752		Grth in kunstmeststoffen	30	30	30	30 R	30	2	1 G	
5156	4676		Grth in overige intermediaire goederen	10	10	30	10	30	2	2 G	
5157.2/3	4677	0	Overige groothandel in afval en schroot: b.o. > 1000 m²	10	30	100	10	100 D	3.2	2 G	
5157.2/3	4677	1	- overige groothandel in afval en schroot: b.o. <= 1000 m²	10	10	50	10	50	3.1	2 G	
518	466	0	Grth in machines en apparaten:								
518	466	1	- machines voor de bouwnijverheid	0	10	100	10	100	3.2	2 G	
518	466	2	- overige	0	10	50	0	50	3.1	2 G	
519	466, 469		Overige grth (bedrijfsmeubels, emballage, vakbenodigdheden e.d.	0	0	30	0	30	2	2 G	
52	47	-									
52	47	-	REPARATIE T.B.V. PARTICULIEREN								
527	952		Reparatie t.b.v. particulieren (excl. auto's en motorfietsen)	0	0	10	10	10	1	1 P	
55	55	-									
55	55	-	LOGIES-, MAALTIJDEN- EN DRANKENVERSTREKKING								
5552	562		Cateringbedrijven	10	0	30 C	10	30	2	1 G/P	
60	49	-									
60	49	-	VERVOER OVER LAND								
6021.1	493		Bus-, tram- en metroremises	0	10	100 C	0	100 D	3.2	2 P	
6022	493		Taxibedrijven	0	0	30 C	0	30	2	2 P	
6023	493		Touringcarbedrijven	10	0	100 C	0	100	3.2	2 G	
6024	494	0	Goederenwegvervoerbedrijven (zonder schoonmaken tanks): b.o. > 1000 m²	0	0	100 C	30	100	3.2	3 G	
6024	494	1	- Goederenwegvervoerbedrijven (zonder schoonmaken tanks) b.o. <= 1000 m²	0	0	50 C	30	50	3.1	2 G	
603	495		Pomp- en compressorstations van pijpleidingen	0	0	30 C	10	30 D	2	1 P	
63	52	-									
63	52	-	DIENSTVERLENING T.B.V. HET VERVOER								
6311.2	52242	0	Laad-, los- en overslagbedrijven t.b.v. binnenvaart:								
6311.2	52242	1	- containers	0	10	300	50 R	300	4.2	2 G	
6311.2	52242	10	- tankercleaning	300	10	100	200 R	300	4.2	1 G	
6311.2	52242	2	- stukgoederen	0	10	100	50 R	100 D	3.2	2 G	
6311.2	52242	3	- ertsen, mineralen, e.d., opslagopp. < 2.000 m²	30	200	300	30	300	4.2	2 G	
6311.2	52242	4	- ersten, mineralen, e.d., opslagopp. >= 2.000 m²	50	500	700 Z	50	700	5.2	3 G	
6311.2	52242	5	- granen of meelsoorten , v.c. < 500 t/u	50	300	200	50 R	300	4.2	2 G	
6311.2	52242	6	- granen of meelsoorten, v.c. >= 500 t/u	100	500	300 Z	100 R	500	5.1	3 G	
6311.2	52242	7	- steenkool, opslagopp. < 2.000 m2	50	300	300	50	300	4.2	2 G	
6311.2	52242	8	- steenkool, opslagopp. >= 2.000 m2	50	500	500 Z	100	500	5.1	3 G	
6311.2	52242	9	- olie, LPG, e.d.	100	0	50	700 R	700	5.2	2 G	
6312	52102, 52109	A	Distributiecentra, pak- en koelhuizen	30	10	50 C	50 R	50 D	3.1	2 G	
6312	52109	B	Opslaggebouwen (verhuur opslagruimte)	0	0	30 C	10	30	2	2 G	
6321	5221	2	Stalling van vrachtwagens (met koelinstallaties)	10	0	100 C	30	100	3.2	2 G	
64	64	-									
64	53	-	POST EN TELECOMMUNICATIE								
641	531, 532		Post- en koeriersdiensten	0	0	30 C	0	30	2	2 P	
642	61	A	Telecommunicatiebedrijven	0	0	10 C	0	10	1	1 P	
642	61	B0	zendinstallaties:								
642	61	B1	- LG en MG, zendervermogen < 100 kW (bij groter vermogen: onderzoek!)	0	0	0 C	100	100	3.2	1 P	
642	61	B2	- FM en TV	0	0	0 C	10	10	1	1 P	
642	61	B3	- GSM en UMTS-steunzenders (indien bouwvergunningplichtig)	0	0	0 C	10	10	1	1 P	
71	77	-									
71	77	-	VERHUUR VAN TRANSPORTMIDDELEN, MACHINES, ANDERE ROERENDE GOEDEREN								
711	7711		Personenautoverhuurbedrijven	10	0	30	10	30	2	2 P	
712	7712, 7739		Verhuurbedrijven voor transportmiddelen (excl. personenauto's)	10	0	50	10	50 D	3.1	2 G	
713	773		Verhuurbedrijven voor machines en werktuigen	10	0	50	10	50 D	3.1	2 G	
714	772		Verhuurbedrijven voor roerende goederen n.e.g.	10	10	30	10	30 D	2	2 G	
72	62	-									
72	62	-	COMPUTERSERVICE- EN INFORMATIETECHNOLOGIE								
72	62	A	Computerservice- en informatietechnologie-bureau's e.d.	0	0	10	0	10	1	1 P	
72	58, 63	B	Datacentra	0	0	30 C	0	30	2	1 P	
73	72	-									
73	72	-	SPEUR- EN ONTWIKKELINGSWERK								
731	721		Natuurwetenschappelijk speur- en ontwikkelingswerk	30	10	30	30 R	30	2	1 P	
732	722		Maatschappij- en geesteswetenschappelijk onderzoek	0	0	10	0	10	1	1 P	

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN

SBI-1993	SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					CATEGORIE	INDICES	
-	-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND		VERKEER	
74	63, 69tm71, 73, 74, 77, 78, 80tm82	-									
74	63, 69tm71, 73, 74, 77, 78, 80tm82	-	OVERIGE ZAKELIJKE DIENSTVERLENING								
747	812		Reinigingsbedrijven voor gebouwen	50	10	30	30	50 D	3.1	1 P	

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN

SBI-1993	SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS						INDICES	
-	-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER	
7481.3	74203		Foto- en filmontwikkelcentrales	10	0	30 C	10	30	2	2 G	
75	84	-									
75	84	-	OPENBAAR BESTUUR, OVERHEIDSDIENSTEN, SOCIALE VERZEKERINGEN								
7525	8425		Brandweerkazernes	0	0	50 C	0	50	3.1	1 G	
90	37, 38, 39	-									
90	37, 38, 39	-	MILIEUDIENSTVERLENING								
9001	3700	A0	RWZI's en gierverwerkingsinricht., met afdekking voorbezinktanks:								
9001	3700	A1	- < 100.000 i.e.	200	10	100 C	10	200	4.1	2 G	
9001	3700	A2	- 100.000 - 300.000 i.e.	300	10	200 C Z	10	300	4.2	2 G	
9001	3700	A3	- >= 300.000 i.e.	500	10	300 C Z	10	500	5.1	3 G	
9001	3700	B	rioolgemalen	30	0	10 C	0	30	2	1 P	
9002.1	381	A	Vuilophaal-, straatreinigingsbedrijven e.d.	50	30	50	10	50	3.1	2 G	
9002.1	381	B	Gemeentewerven (afval-inzameldepots)	30	30	50	30 R	50	3.1	2 G	
9002.1	381	C	Vuiloverslagstations	200	200	300	30	300	4.2	3 G	
9002.2	382	A0	Afvalverwerkingsbedrijven:								
9002.2	382	A1	- mestverwerking/korrelfabrieken	500	10	100 C	10	500	5.1	3 G	
9002.2	382	A2	- kabelbranderijen	100	50	30	10	100	3.2	1 G	
9002.2	382	A3	- verwerking radio-actief afval	0	10	200 C	1500	1500	6	1 G	
9002.2	382	A4	- pathogeen afvalverbranding (voor ziekenhuizen)	50	10	30	10	50	3.1	1 G	
9002.2	382	A5	- oplosmiddelterugwinning	100	0	10	30 R	100 D	3.2	1 G	
9002.2	382	A6	- afvalverbrandingsinrichtingen, thermisch vermogen > 75 MW	300	200	300 C Z	50	300 D	4.2	3 G	
9002.2	382	A7	- verwerking fotochemisch en galvano-afval	10	10	30	30 R	30	2	1 G	
9002.2	382	B	Vuilstortplaatsen	300	200	300	10	300	4.2	3 G	
9002.2	382	C0	Composteerbedrijven:								
9002.2	382	C1	- niet-belucht v.c. < 5.000 ton/jr	300	100	50	10	300	4.2	2 G	
9002.2	382	C2	- niet-belucht v.c. 5.000 tot 20.000 ton/jr	700	300	100	30	700	5.2	2 G	
9002.2	382	C3	- belucht v.c. < 20.000 ton/jr	100	100	100	10	100	3.2	2 G	
9002.2	382	C4	- belucht v.c. > 20.000 ton/jr	200	200	100	30	200	4.1	3 G	
9002.2	382	C5	- GFT in gesloten gebouw	200	50	100	100 R	200	4.1	3 G	
92	59	-									
92	59	-	CULTUUR, SPORT EN RECREATIE								
921, 922	591, 592, 601, 602		Studio's (film, TV, radio, geluid)	0	0	30 C	10	30	2	2 G	
93	93	-									
93	96	-	OVERIGE DIENSTVERLENING								

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN

SBI-1993	SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					CATEGORIE	INDICES	
-	-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND		VERKEER	
9301.1	96011	A	Wasserijen en strijkinrichtingen	30	0	50 C	30	50	3.1	2 G	
9301.1	96011	B	Tapijtreinigingsbedrijven	30	0	50	30	50	3.1	2 G	
9301.2	96012		Chemische wasserijen en ververijen	30	0	30	30 R	30	2	2 G	
9301.3	96013	A	Wasverzendinrichtingen	0	0	30	0	30	2	1 G	
			HOOFDGROEP BENZINESERVICESTATIONS								
	473	0	Benzineservisestations:								
	473	1	- met LPG > 1000 m3/jr	30	0	30	200 R	200	4.1	3 P	
	473	2	- met LPG < 1000 m3/jr	30	0	30	50 R	50	3.1	3 P	
	473	3	- zonder LPG	30	0	30	10	30	2	3 P	
9233											
9234			**HOOFDGROEP CULTUUR EN ONTSPANNING**								
9234.1	5914		Bioscopen	0	0	30 C	0	30	2	3 P	
9251, 9252	9004		Theaters, schouwburgen, concertgebouwen, evenementenhallen	0	0	30 C	0	30	2	3 P	
9253.1	9321		Recreatiecentra, vaste kermis e.d.	30	10	300	10	300 D	4.2	3 P	
9253.1	8552		Muziek- en balletscholen	0	0	30	0	30	2	2 P	
926	85521		Dansscholen	0	0	30 C	0	30	2	2 P	
9271	9101, 9102		Musea, ateliers, e.d.	0	0	10	0	10	1	2 P	
9272.1	91041		Dierentuinen	100	10	50 C	0	100	3.2	3 P	
9304	91041		Kinderboerderijen	30	10	30 C	0	30	2	1 P	
	931	B	Bowlingcentra	0	0	30 C	0	30	2	2 P	
	9200		Casino's	10	0	30 C	0	30	2	3 P	
503, 504	92009		Amusementshallen	0	0	30 C	0	30	2	2 P	
501, 502, 504	9313, 9604		Badhuizen en sauna-baden	10	0	30 C	0	30	2	1 P	
501											
52			**HOOFDGROEP DETAILHANDEL**								
5211/2,5246/9	453		Handel in auto- en motorfietsonderdelen en -accessoires	0	0	30	10	30	2	1 P	
5222, 5223	451, 452, 454		Handel in auto's en motorfietsen (inclusief onderhoud en/of reparatie)	10	0	30	10	30	2	2 P	
5224	451		Handel in vrachtauto's (incl. import en reparatie)	10	10	100	10	100	3.2	2 G	
5231, 5232	47	A	Detailhandel voor zover n.e.g.	0	0	10	0	10	1	1 P	
5246/9	471		Supermarkten, warenhuizen	0	0	10	10	10	1	2 P	
5249	4722, 4723		Detailhandel vlees, wild, gevogelte, met roken, koken, bakken	10	0	10	10	10	1	1 P	
5261	4724		Detailhandel brood en banket met bakken voor eigen winkel	10	10	10 C	10	10	1	1 P	
7484.3	4773, 4774		Drogisterijen en Apotheken	0	0	0	10	10	1	1 P	
7484.4	4752		Bouwmarkten, tuincentra, hypermarkten	0	0	30	10	30	2	3 P	
	4778		Detailhandel in vuurwerk tot 10 ton verpakt	0	0	10	10 V	10	1	1 P	
	4791		Postorderbedrijven	0	0	50	0	50	3.1	2 G	
633	82991		Veilingen voor landbouw- en visserijprodukten	50	30	200 C	50 R	200	4.1	3 G	
70	82992		Veilingen voor huisraad, kunst e.d.	0	0	10	0	10	1	2 P	
9301.3											
9302			**HOOFDGROEP DIENSTVERLENING**								
9305	791		Reisorganisaties	0	0	10	0	10	1	1 P	
	41, 68	A	Verhuur van en handel in onroerend goed	0	0	10	0	10	1	1 P	
	96013	B	Wasserettes, wassalons	0	0	10	0	10	1	1 P	
5511, 5512	9602		Kappersbedrijven en schoonheidsinstituten	0	0	10	0	10	1	1 P	
553	9609	B	Persoonlijke dienstverlening n.e.g.	0	0	10 C	0	10 D	1	1 P	
554											

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN

SBI-1993	SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					CATEGORIE	INDICES	
-	-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND		VERKEER	
554			**HOOFDGROEP HORECA**								
	5510		Hotels en pensions met keuken, conferentie-oorden en congrescentra	10	0	10	10	10	1	2 P	
	561		Restaurants, cafetaria's, snackbars, ijssalons met eigen ijsbereiding, viskramen e.d.	10	0	10 C	10	10	1	2 P	
221	563	1	Café's, bars	0	0	10 C	10	10	1	2 P	
511	563	2	Discotheken, muziekcafé's	0	0	30 C	10	30 D	2	2 P	
61, 62											
6322, 6323			**HOOFDGROEP KANTOREN**								
633	581		Uitgeverijen (kantoren)	0	0	10	0	10	1	1 P	
634	461		Handelsbemiddeling (kantoren)	0	0	10	0	10	1	1 P	
65, 66, 67	50, 51	A	Vervoersbedrijven (uitsluitend kantoren)	0	0	10	0	10	1	2 P	
75	5222		Overige dienstverlening t.b.v. vervoer (kantoren)	0	0	10	0	10	1	2 P	
9111	791		Reisorganisaties (kantoren)	0	0	10	0	10	1	1 P	
74	5229		Expediteurs, cargadoors (kantoren)	0	0	10	0	10 D	1	1 P	
	64, 65, 66	A	Banken, verzekeringsbedrijven, beurzen	0	0	10 C	0	10	1	1 P	
	84	A	Openbaar bestuur (kantoren)	0	0	10	0	10	1	2 P	
5231, 5232	941, 942		Bedrijfs- en werknemersorganisaties (kantoren)	0	0	10	0	10	1	1 P	
	63, 69tm71, 73, 74, 77, 78, 80tm82	A	Overige zakelijke dienstverlening: kantoren	0	0	10	0	10 D	1	2 P	
75											
75			**HOOFDGROEP MAATSCHAPPELIJK**								
7522	4773, 4774		Apotheken	0	0	0	10	10	1	1 P	
80											
80	84	-	OPENBAAR BESTUUR, OVERHEIDSDIENSTEN, SOCIALE VERZEKERINGEN								
801, 802	84	A	Openbaar bestuur	0	0	10	0	10	1	2 P	
803, 804	8422		Defensie-inrichtingen	30	30	200 C	100	200 D	4.1	3 G	
85	85	-									
85	85	-	ONDERWIJS								
8511	852, 8531		Scholen voor basis- en algemeen voortgezet onderwijs	0	0	30	0	30	2	1 P	
8512, 8513	8532, 854, 855		Scholen voor beroeps-, hoger en overig onderwijs	10	0	30	10	30 D	2	2 P	
8514, 8515	86	-									
853	86	-	GEZONDHEIDS- EN WELZIJNSZORG								
853	8610		Ziekenhuizen	10	0	30 C	10	30	2	3 P	
91	8621, 8622, 8623		Artsenpraktijken, klinieken en dagverblijven	0	0	10	0	10	1	2 P	
91	8691, 8692		Consultatiebureaus	0	0	10	0	10	1	1 P	
9131	871	1	Verpleeghuizen	10	0	30 C	0	30	2	1 P	
9133.1	8891	2	Kinderopvang	0	0	30	0	30	2	2 P	
92	94	-									
92	94	-	DIVERSE ORGANISATIES								
9251, 9252	9491		Kerkgebouwen e.d.	0	0	30	0	30	2	2 P	
93	94991	A	Buurt- en clubhuizen	0	0	30 C	0	30 D	2	2 P	
93	59	-									
9303	59	-	CULTUUR, SPORT EN RECREATIE								
9303	9101, 9102		Bibliotheken	0	0	10	0	10	1	2 P	
9303	93	-									
9303	96	-	OVERIGE DIENSTVERLENING								

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN

SBI-1993	SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS						INDICES	
-	-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER	
9305	9603	0	Begrafenisondernemingen:								
	9603	1	- uitvaartcentra	0	0	10	0	10	1	2 P	
	96031	2	- begraafplaatsen	0	0	10	0	10	1	2 P	
552	96032	3	- crematoria	100	10	30	10	100	3.2	2 P	
926	9609	A	Dierenasiels en -pensions	30	0	100 C	0	100	3.2	1 P	
			HOOFDGROEP RECREATIE								
5551	553, 552		Kampeerterreinen, vakantiecentra, e.d. (met keuken)	30	0	50 C	30	50	3.1	2 P	
9133.1	932	G	Jachthavens met diverse voorzieningen	10	10	50 C	30	50	3.1	3 P	
926											
926			**HOOFDGROEP SPORT**								
926	5629		Kantines	10	0	10 C	10	10 D	1	1 P	
926	94991	B	Hondendressuurterreinen	0	0	50	0	50	3.1	1 P	
926	931	0	Zwembaden:								
926	931	1	- overdekt	10	0	50 C	10	50	3.1	3 P	
926	931	2	- niet overdekt	30	0	200	10	200	4.1	3 P	
926	931	A	Sporthallen	0	0	50 C	0	50	3.1	2 P	
926	931	C	Overdekte kunstijsbanen	0	0	100 C	50 R	100	3.2	2 P	
926	931	D	Stadions en open-lucht-ijsbanen	0	0	300 C	50 R	300	4.2	3 P	
926	931	E	Maneges	50	30	30	0	50	3.1	2 P	
926	931	F	Tennisbanen (met verlichting)	0	0	50 C	0	50	3.1	2 P	
926	931	G	Veldsportcomplex (met verlichting)	0	0	50 C	0	50	3.1	2 P	
926	931	H	Golfbanen	0	0	10	0	10	1	2 P	
926	931	I	Kunstskibanen	0	0	30 C	50 R	50	3.1	2 P	
926	931	0	Schietinrichtingen:								
926	931	1	- binnenbanen: geweer- en pistoolbanen	0	0	200 C	10	200	4.1	2 P	
926	931	10	- buitenbanen met voorzieningen: pistoolbanen	10	0	1000	200	1000	5.3	1 P	
926	931	11	- buitenbanen met voorzieningen: boogbanen	0	0	30	30	30	2	1 P	
926	931	2	- binnenbanen: boogbanen	0	0	10 C	10	10	1	1 P	
926	931	3	- vrije buitenbanen: kleiduiven	0	0	200	300	300	4.2	2 P	
926	931	4	- vrije buitenbanen: schietbomen	0	0	500	1500	1500	6	1 P	
926	931	5	- vrije buitenbanen: geweerbanen	10	0	1500	1500	1500	6	2 P	
926	931	6	- vrije buitenbanen: pistoolbanen	10	0	1500	1500	1500	6	2 P	
926	931	7	- vrije buitenbanen: boogbanen	0	0	10	200	200	4.1	1 P	
926	931	8	- buitenbanen met voorzieningen: schietbomen	10	0	300	500	500	5.1	2 P	

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN

SBI-1993	SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					CATEGORIE	INDICES	
-	-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND		VERKEER	
926	931	9	- buitenbanen met voorzieningen: geweerbanen	10	0	1000	1500	1500	6	2 P	
926	931	A	Skelter- en kartbanen, in een hal	10	0	50	10	50	3.1	2 P	
926	931	B	Skelter- en kartbanen, open lucht, < 8 uur/week in gebruik	50	30	500	30	500	5.1	2 P	
9272.4	931	C	Skelter- en kartbanen, open lucht, >=8 uur/week in gebruik	50	50	1000 Z	30	1000	5.3	2 P	
9304	931	D	Autocircuits, motorcrossterreinen e.d., < 8 uur/week in gebruik	100	50	700	50	700	5.2	3 P	
	931	E	Autocircuits, motorcrossterreinen e.d., >=8 uur/week in gebruik	100	100	1500 Z	50	1500	6	3 P	
	931	F	Sportscholen, gymnastiekzalen	0	0	30 C	0	30	2	2 P	
601	93299		Modelvliegtuig-velden	10	0	300	100	300	4.2	1 P	
601	9313, 9604		Fitnesscentra	10	0	30 C	0	30	2	1 P	
601											
6021.1			**HOOFDGROEP VERKEER**								
6321	491, 492	0	Spoorwegen:								
6323	491, 492	1	- stations	0	0	100 C	50 R	100 D	3.2	3 P	
6323	491, 492	2	- rangeerterreinen, overslagstations (zonder rangeerheuvel)	30	30	300 C	300 R	300 D	4.2	3 G	
	493		Bus-, tram- en metrostations	0	10	100 C	0	100 D	3.2	2 P	
	5221	1	Autoparkeerterreinen, parkeergarages	10	0	30 C	0	30	2	3 P	
	5223	A	Luchthavens	200	50	1500 C	500 R	1500 D	6	3 P	
	5223	B	Helikopterlandplaatsen	0	50	500	50	500	5.1	1 P	
			VERKLARING VAN DE LETTERS IN DE KOLOMMEN MET RICHTAFSTANDEN								
		C	Continu: bedrijfsactiviteiten die doorgaans dag en nacht enige vorm van geluidhinder veroorzaken voor hun omgeving								
		D	Divers: bedrijfsactiviteiten met diverse en/of variabele vormen van milieubelasting ten opzichte van hun omgeving								
		R	Risico: bedrijfsactiviteiten die mogelijk onder de werking vallen van het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi)								
		V	Vuurwerk: bedrijfsactiviteiten waarop het Vuurwerkbesluit van toepassing is								
		Z	Zonering: grote geluidsmakers als bedoeld in de Wet geluidhinder								
			VERKLARING VAN DE INDICES IN DE KOLOM "VERKEER"								
		G	Goederenvervoer								
		P	Personenvervoer								
		1	potentieel geringe verkeersaantrekkende werking								
		2	potentieel aanzienlijke verkeersaantrekkende werking								
		3	potentieel zeer grote verkeersaantrekkende werking								

Bijlage 2 Staat van bedrijfsactiviteiten bij functiemenging

Staat van Bedrijfsactiviteiten - functiemenging

SBI-CODE 1993	SBI-CODE 2008		OMSCHRIJVING	
-		nummer		CATEGORIE
		-	**HOOFDGROEP BEDRIJVEN**	
15	10, 11	-	VERVAARDIGING VAN VOEDINGSMIDDELEN EN DRANKEN	
151	101, 102	0	Slachterijen en overige vleesverwerking:	
151	101	6	- vleeswaren- en vleesconservenfabrieken, p.o. < 200 m²	**B**
1552	1052	2	Consumptie-ijsfabrieken, p.o. < 200 m²	**B**
1581	1071	1	Broodfabrieken, brood- en banketbakkerijen, charge-ovens, v.c.< 7.500 kg meel/week	**B**
1584	10821	0	Verwerking cacaobonen en vervaardiging chocolade- en suikerwerk:	
1584	10821	3	- Cacao- en chocoladefabrieken- vervaardigen van chocoladewerken met p.o. < 200 m²	**B**
1584	10821	6	- Suikerwerkfabrieken zonder suiker branden, p.o. < 200 m²	**B**
1593 t/m 1595	1102 t/m 1104		Vervaardiging van wijn, cider e.d.	**B**
17	13	-		
17	13	-	VERVAARDIGING VAN TEXTIEL	
174, 175	139		Vervaardiging van textielwaren	**B**
176, 177	139, 143		Vervaardiging van gebreide en gehaakte stoffen en artikelen	**B**
18	14	-		
18	14	-	VERVAARDIGING VAN KLEDING; BEREIDEN EN VERVEN VAN BONT	
181	141		Vervaardiging kleding van leer	**B**
182	141		Vervaardiging van kleding en -toebehoren (excl. van leer)	**C**
20	16	-		
20	16	-	HOUTINDUSTRIE EN VERVAARDIGING ARTIKELEN VAN HOUT, RIET, KURK E.D.	
203, 204, 205	162	1	Timmerwerkfabrieken, vervaardiging overige artikelen van hout, p.o. < 200 m2	**B**
205	162902		Kurkwaren-, riet- en vlechtwerkfabrieken	**B**
22	18	-		
22	18	-	UITGEVERIJEN, DRUKKERIJEN EN REPRODUKTIE VAN OPGENOMEN MEDIA	
221	581		Uitgeverijen (kantoren)	**A**
2222.6	18129		Kleine drukkerijen en kopieerinrichtingen	**B**
2223	1814	A	Grafische afwerking	**A**
2223	1814	B	Binderijen	**B**
2224	1813		Grafische reproduktie en zetten	**B**
2225	1814		Overige grafische aktiviteiten	**B**
223	182		Reproduktiebedrijven opgenomen media	**A**
26	23	-		
26	23	-	VERVAARDIGING VAN GLAS, AARDEWERK, CEMENT-, KALK- EN GIPSPRODUKTEN	
2615	231		Glasbewerkingsbedrijven	**B**
262, 263	232, 234	0	Aardewerkfabrieken:	
262, 263	232, 234	1	- vermogen elektrische ovens totaal < 40 kW	**B**
267	237	0	Natuursteenbewerkingsbedrijven:	
267	237	2	- zonder breken, zeven en drogen p.o. < 2.000 m²	**B**
2681	2391		Slijp- en polijstmiddelen fabrieken	**B**
28	25	-		
28	25	-	VERVAARDIGING EN REPARATIE VAN PRODUKTEN VAN METAAL (EXCL. MACHINES/TRANSPORTMIDDELEN)	
281	251, 331	1a	- gesloten gebouw, p.o. < 200 m2	**B**
284	255, 331	B1	Smederijen, lasinrichtingen, bankwerkerijen e.d., p.o. < 200 m2	**B**
2852	2562, 3311	2	Overige metaalbewerkende industrie, inpandig, p.o. <200m2	**B**
287	259, 331	B	Overige metaalwarenfabrieken n.e.g.; inpandig, p.o. <200 m2	**B**
30	26, 28, 33	-		
30	26, 28, 33	-	VERVAARDIGING VAN KANTOORMACHINES EN COMPUTERS	
30	26, 28, 33	A	Kantoormachines- en computerfabrieken incl. reparatie	**B**
33	26, 32, 33	-		
33	26, 32, 33	-	VERVAARDIGING VAN MEDISCHE EN OPTISCHE APPARATEN EN INSTRUMENTEN	
33	26, 32, 33	A	Fabrieken voor medische en optische apparaten en instrumenten e.d. incl. reparatie	**B**
36	31	-		
36	31	-	VERVAARDIGING VAN MEUBELS EN OVERIGE GOEDEREN N.E.G.	
361	9524	2	Meubelstoffeerderijen b.o. < 200 m2	**A**
362	321		Fabricage van munten, sieraden e.d.	**B**
363	322		Muziekinstrumentenfabrieken	**B**

Staat van Bedrijfsactiviteiten - functiemenging

SBI-CODE 1993	SBI-CODE 2008		OMSCHRIJVING	
-		nummer		CATEGORIE
3663.1	32991		Sociale werkvoorziening	**B**
40	35	-		
40	35	-	PRODUKTIE EN DISTRIBUTIE VAN STROOM, AARDGAS, STOOM EN WARM WATER	
40	35	C0	Elektriciteitsdistributiebedrijven, met transformatorvermogen:	
40	35	C1	- < 10 MVA	**B**
40	35	D0	Gasdistributiebedrijven:	
40	35	D3	- gas: reduceer-, compressor-, meet- en regelinst. Cat. A	**A**
40	35	D4	- gasdrukregel- en meetruimten (kasten en gebouwen), cat. B en C	**B**
40	35	E0	Warmtevoorzieningsinstallaties, gasgestookt:	
40	35	E2	- blokverwarming	**B**
41	36	-		
41	36	-	WINNING EN DISTRIBUTIE VAN WATER	
41	36	B0	Waterdistributiebedrijven met pompvermogen:	
41	36	B1	- < 1 MW	**B**
45	41, 42, 43	-		
45	41, 42, 43	-	BOUWNIJVERHEID	
45	41, 42, 43	3	Aannemersbedrijven met werkplaats, b.o. < 1000 m^2	**B**
50	45, 47	-	AUTOSERVICEBEDRIJVEN	
501, 502, 504	45205		Autowasserijen	**A**
5020.4	451, 452, 454		Reparatie- en servicebedrijven	**B**
5020.4	45204	B	Autobeklederijen	**B**
5157	45204	C	Autospuitinrichtingen	
	4677	1	- autosloperijen: b.o. <= 1000 m²	**B**
50				
5020.5	46	-	GROOTHANDEL EN HANDELSBEMIDDELING	
505	461		Handelsbemiddeling (kantoren)	**A**
505	4634		Grth in dranken	**C**
50	4635		Grth in tabaksprodukten	**C**
	4636		Grth in suiker, chocolade en suikerwerk	**C**
51	4637		Grth in koffie, thee, cacao en specerijen	**C**
511	464, 46733		Grth in overige consumentenartikelen	**C**
5136	4673	0	Grth in hout en bouwmaterialen:	
5137	5153	1	- algemeen	**C**
514	4673	2	- indien b.o. =< 2000 m2	**B**
5148.7	5153.4	4	zand en grind:	
5148.7	46735	6	- indien b.o. =< 200 m²	**B**
5153	4674	0	Grth in ijzer- en metaalwaren en verwarmingsapparatuur:	
5153	5154	1	- algemeen	**C**
5153	4674	2	- indien b.o. =<2.000 m²	**B**
5153.4	4676		Grth in overige intermediaire goederen	**C**
5153.4	466	2	Grth in machines en apparaten, exclusief machines voor de bouwnijverheid	**C**
5154	466, 469		Overige grth (bedrijfsmeubels, emballage, vakbenodigdheden e.d.	**C**
5154	47	-		
5154	47	-	REPARATIE T.B.V. PARTICULIEREN	
5156	952		Reparatie t.b.v. particulieren (excl. auto's en motorfietsen)	**A**
518	55	-		
519	55	-	LOGIES-, MAALTIJDEN- EN DRANKENVERSTREKKING	
52	562		Cateringbedrijven	**B**
52	49	-		
527	49	-	VERVOER OVER LAND	
55	493		Taxibedrijven	**B**
55	494	1	Goederenwegvervoerbedrijven (zonder schoonmaken tanks), b.o. =< 1.000 m²	**C**
5552	495		Pomp- en compressorstations van pijpleidingen	**B**
60	50, 51	-		
60	50, 51	-	VERVOER OVER WATER / DOOR DE LUCHT	
6022	50, 51	A	Vervoersbedrijven (uitsluitend kantoren)	**A**
6024	52	-		
603	52	-	DIENSTVERLENING T.B.V. HET VERVOER	
61, 62	5221	1	Autoparkeerterreinen, parkeergarages	**C**
61, 62	5222		Overige dienstverlening t.b.v. vervoer (kantoren)	**A**
61, 62	791		Reisorganisaties	**A**
63	5229		Expediteurs, cargadoors (kantoren)	**A**

Staat van Bedrijfsactiviteiten - functiemenging

SBI-CODE 1993	SBI-CODE 2008		OMSCHRIJVING	
-		nummer		CATEGORIE
63	53	-		
6321	53	-	POST EN TELECOMMUNICATIE	
6322, 6323	531, 532		Post- en koeriersdiensten	C
633	61	A	Telecommunicatiebedrijven	A
634	61	B0	zendinstallaties:	
64	61	B2	- FM en TV	B
64				
641	96	-	OVERIGE DIENSTVERLENING	
642	96013	A	Wasverzendinrichtingen	B
642	9603	0	Begrafenisondernemingen: uitvaartcentra	A
642	9609	B	Persoonlijke dienstverlening n.e.g.	A
	96011	A	Wasserijen en strijkinrichtingen	B
93	96011	B	Tapijtreinigingsbedrijven	B
9301.3	96012		Chemische wasserijen en ververijen	B
9303				
9305	77	-	VERHUUR VAN TRANSPORTMIDDELEN, MACHINES, ANDERE ROERENDE GOEDEREN	
9301.1	7711		Personenautoverhuurbedrijven	B
9301.1	7712, 7739		Verhuurbedrijven voor transportmiddelen (excl. personenauto's)	C
9301.2	773		Verhuurbedrijven voor machines en werktuigen	C
	772		Verhuurbedrijven voor roerende goederen n.e.g.	C
71	62	-		
711	62	-	COMPUTERSERVICE- EN INFORMATIETECHNOLOGIE	
712	62	A	Computerservice- en informatietechnologie-bureau's e.d.	A
713	58, 63	B	Datacentra	B
714	72	-		
72	72	-	SPEUR- EN ONTWIKKELINGSWERK	
72	722		Maatschappij- en geesteswetenschappelijk onderzoek	A
72	74	-		
72	63, 69t/m71, 73, 74, 77, 78, 80t/m82	-	OVERIGE ZAKELIJKE DIENSTVERLENING	
73	74203		Foto- en filmontwikkelcentrales	C
73				
732	37, 38, 39	-	MILIEUDIENSTVERLENING	
74	3700	B	rioolgemalen	B
74	94	-		
7481.3	59	-		
	59	-	CULTUUR, SPORT EN RECREATIE	
90	9101, 9102		ateliers, e.d.	A
9001	591, 592, 601, 602		Studio's (film, TV, radio, geluid)	B
91	45, 47	-	**HOOFDGROEP BENZINESERVICESTATIONS**	
92	473	0	Benzineservisestations:	
92	473	2	- met LPG < 1000 m3/jr	B
9251, 9252	473	2	- met LPG < 1000 m3/jr	A
921, 922	473	3	- zonder LPG	A
	46	-		
			HOOFDGROEP CULTUUR EN ONTSPANNING	
9213				
9232	5914		Bioscopen	C
9234	9004		Theaters, schouwburgen, concertgebouwen, evenementenhallen	C
9234.1	8552		Muziek- en balletscholen	B
9251, 9252	85521		Dansscholen	B
926	9101, 9102		Musea, ateliers, e.d.	A
9271	931	B	Bowlingcentra	B
9272.1	9200		Casino's	C
9304	92009		Amusementshallen	B
	9313, 9604		Badhuizen en sauna-baden	B
			HOOFDGROEP DETAILHANDEL	
503, 504				

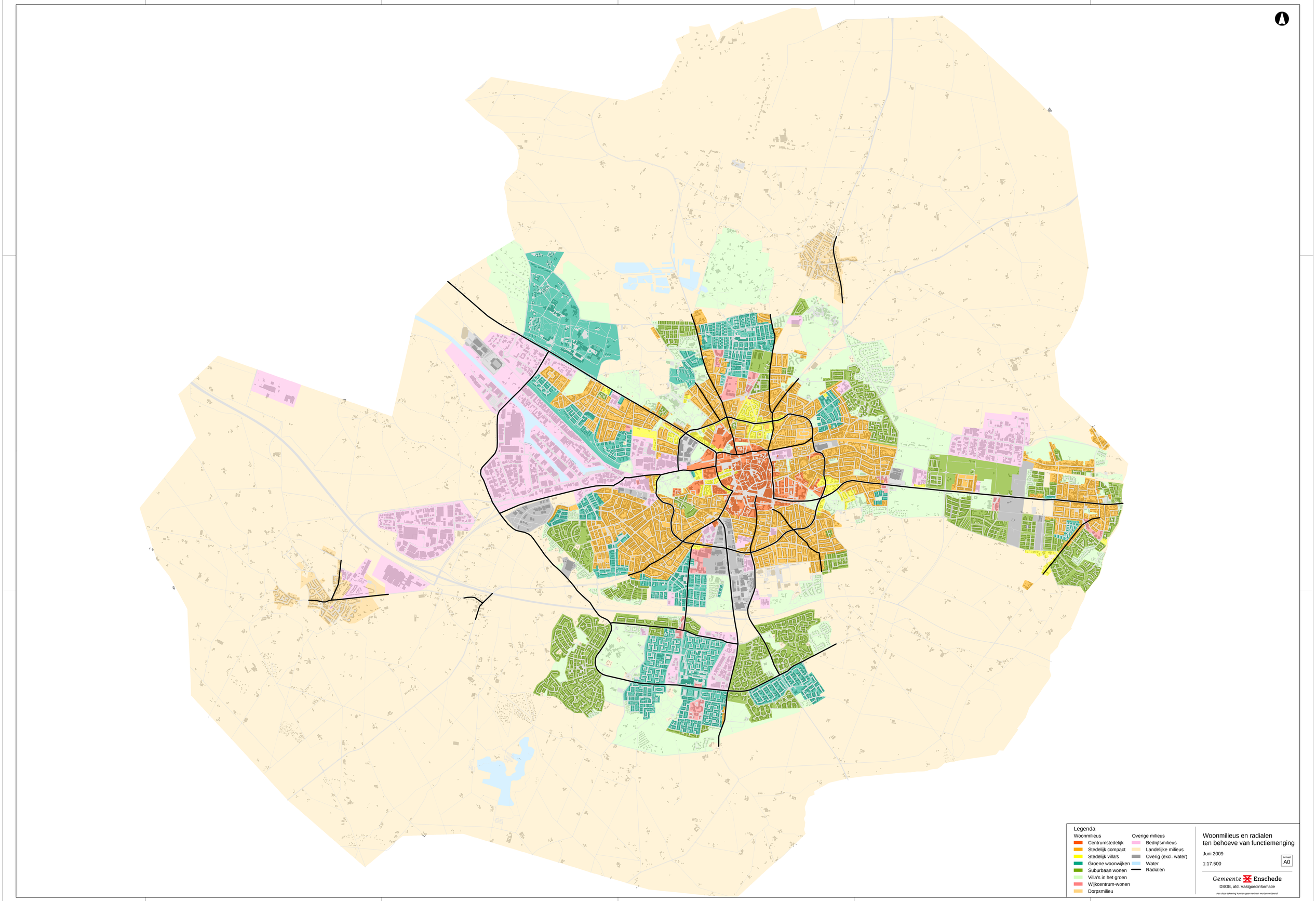
Staat van Bedrijfsactiviteiten - functiemenging

SBI-CODE 1993	SBI-CODE 2008		OMSCHRIJVING	
-		nummer		CATEGORIE
501, 502, 504	453		Handel in auto- en motorfietsonderdelen en -accessoires	**B**
52	451, 452, 454		Handel in auto's en motorfietsen (geen onderhoud en/of reparatie)	**B**
5211/2,5246/9	451		Handel in vrachtauto's (incl. import en reparatie)	**B**
5222, 5223	47	A	Detailhandel voor zover n.e.g.	**A**
5224	471		Supermarkten, warenhuizen	**B**
5231, 5232	4722, 4723		Detailhandel vlees, wild, gevogelte, met roken, koken, bakken	**A**
5246/9	4724		Detailhandel brood en banket met bakken voor eigen winkel	**A**
5249	4773, 4774		Drogisterijen en Apotheken	**A**
5261	4752		Bouwmarkten, tuincentra, hypermarkten	**B**
7484.4	4778		Detailhandel in vuurwerk tot 10 ton verpakt	**A**
	4791		Postorderbedrijven	**B**
	82992		Veilingen voor huisraad, kunst e.d.	**A**
633			**HOOFDGROEP DIENSTVERLENING**	
70				
9301.3	791		Reisorganisaties	**A**
9302	41, 68	A	Verhuur van en handel in onroerend goed	**A**
9305	96013	B	Wasserettes, wassalons	**A**
	9602		Kappersbedrijven en schoonheidsinstituten	**A**
	9609	B	Persoonlijke dienstverlening n.e.g.	**A**
5511, 5512			**HOOFDGROEP HORECA**	
553				
554	5510		Hotels en pensions met keuken, conferentie-oorden en congrescentra	**A**
554	561		Restaurants, cafetaria's, snackbars, ijssalons met eigen ijsbereiding, viskramen e.d.	**A**
	563	1	Café's, bars	**A**
	563	2	Discotheken, muziekcafé's	**B**
221			**HOOFDGROEP KANTOREN**	
511				**A**
61, 62	581		Uitgeverijen (kantoren)	**A**
6322, 6323	461		Handelsbemiddeling (kantoren)	**A**
633	50, 51	A	Vervoersbedrijven (uitsluitend kantoren)	**A**
634	5222		Overige dienstverlening t.b.v. vervoer (kantoren)	**B**
65, 66, 67	791		Reisorganisaties (kantoren)	**A**
75	5229		Expediteurs, cargadoors (kantoren)	**B**
9111	64, 65, 66	A	Banken, verzekeringsbedrijven, beurzen	**A**
74	84	A	Openbaar bestuur (kantoren)	**A**
	941, 942		Bedrijfs- en werknemersorganisaties (kantoren)	**A**
	63, 69tm71, 73, 74, 77, 78, 80tm82	A	Overige zakelijke dienstverlening: kantoren	**A**
75			**HOOFDGROEP MAATSCHAPPELIJK**	
75				
80	84	-	OPENBAAR BESTUUR, OVERHEIDSDIENSTEN, SOCIALE VERZEKERINGEN	
80	84	A	Openbaar bestuur	**A**
801, 802	85	-		
803, 804	85	-	ONDERWIJS	
85	852, 8531		Scholen voor basis- en algemeen voortgezet onderwijs	**B**
85	8532, 854, 855		Scholen voor beroeps-, hoger en overig onderwijs	**B**
8512, 8513	86	-		
8514, 8515	86	-	GEZONDHEIDS- EN WELZIJNSZORG	
853	8621, 8622, 8623		Artsenpraktijken, klinieken en dagverblijven	**A**
853	8691, 8692		Consultatiebureaus	**A**
91	871	1	Verpleeghuizen	**B**
91	8891	2	Kinderopvang	**B**
9131	94	-		
9133.1	94	-	DIVERSE ORGANISATIES	
92	9491		Kerkgebouwen e.d.	**B**
92	94991	A	Buurt- en clubhuizen	**B**
9251, 9252	59	-		

Staat van Bedrijfsactiviteiten - functiemenging

SBI-CODE 1993	SBI-CODE 2008		OMSCHRIJVING	
-		nummer		CATEGORIE
	59	-	CULTUUR, SPORT EN RECREATIE	
96	9101, 9102		Bibliotheken	**A**
9603				
9603	96	-	OVERIGE DIENSTVERLENING	
96031	9603		Begrafenisondernemingen:	
	9603		- uitvaartcentra	**A**
	96031		- begraafplaatsen	**A**
5551				
926			**HOOFDGROEP SPORT**	
926	5629		Kantines	**A**
926	931	0	Zwembaden:	
926	931	1	- overdekt	**C**
926	931	A	Sporthallen	**B**
926	931	0	Schietinrichtingen:	
9304	931	2	- binnenbanen: boogbanen	**A**
	931	F	Sportscholen, gymnastiekzalen	**B**
	9313, 9604		Fitnesscentra	**B**
491, 492				
491, 492			**HOOFDGROEP VERKEER**	
491, 492	491, 492		Spoorwegen:	
493	491, 492		- stations	**C**
5221	491, 492		- rangeerterreinen, overslagstations (zonder rangeerheuvel)	**C**
	493		Bus-, tram- en metrostations	**C**
	5221		Autoparkeerterreinen, parkeergarages	**B**

Bijlage 3 beroep en bedrijf aan huis gemengde functie

Legenda
Woonmilieus
Centrumstedelijk
Stedelijk compact
Stedelijk villa's
Groene woonwijken
Suburbaan wonen
Villa's in het groen
Wijkcentrum-wonen
Dorpsmilieu
Overige milieus
Bedrijfsmilieus
Landelijke milieus
Overig (excl. water)
Water
Radialen
Woonmilieus en radialen
ten behoeve van functiemenging
Juni 2009
1:17.500
Formaat
A0
Gemeente Enschede
DSOB, afd. Vastgoedinformatie
Aan deze tekening kunnen geen rechten worden ontleend!

Gemeente Enschede

Nr. 322

Gemeenteblad van Enschede

Beleidsregel functiemenging per woonmilieu

A. De huidige regeling functiemenging handhaven (max 30m2 bebouwde oppervlak, daarboven ontheffing aanvragen per geval).

B. 30 % van het bebouwde oppervlak standaard vrijgeven voor functiemenging (daarboven ontheffing aanvragen per geval).

C. Binnen de kaders van de gids buitenkans geheel vrijlaten.

D. Een aantal “hotspots” in de stad aangeven waarbinnen een 49% vrijstelling toegestaan wordt. (daarboven is er sprake van bestemmingswijzigingsprocedure per individueel geval).

Deze categoriën gekoppeld aan de woonmilieus – zoals op bijgevoegde kaart aangegeven – geven de volgende indeling:

Beleidsregel functiemenging per woonmilieu		
nr	Woonmilieu	Voorgestelde regeling Categorie:
1	**Landelijk milieu**	**C.** Voor het buitengebied is recentelijk de Gids Buitenkans vastgesteld. Deze gids maakt veel ontwikkelingen mogelijk, mits ze versterkend zijn voor de kwaliteiten van het landschap. Met het thema functiemenging worden daarom geen andere criteria gesteld en wordt aangesloten bij de Gids Buitenkans.
2	**Dorps woonmilieu**	**B.** In een dorps woonmilieu is vaak sprake van lage dichtheden. Ook komen grotere kavels vaak voor. Er is daarom ruimte voor een ruimere regeling dan op dit moment.
3	**Villa’s in het groen**	**B.** Villa’s in het groen zijn gebouwd in lage dichtheden, op grote kavels. Omdat de woningen vaak groot zijn en ruimte om de woning heen hebben is een verruiming van de regeling hier wenselijk.
4	**Sub-urbaan**	**A.** Suburbane wijken zijn mono-functioneel. Er wonen veel kinderen en parkeren is vaak een probleem. In deze wijken wordt daarom de huidige regeling gecontineerd.
5	**Groene woonwijk**	**A. (met experimenten (B) in de plinten)** In een groene woonwijk is in principe veel groen en ruimte aanwezig, die vestigingen van bedrijven aan huis toe laat. De woningen zijn echter vaak of klein of van matige kwaliteit. Daarom wordt de regeling in principe niet verruimd. In de plinten (maaiveldniveau) is echter juist vaak behoefte aan meer levendigheid. Daarom worden de mogelijkheden in de plinten verruimd, als het totaal op dat kaveloppervlak maar niet boven de 30% uitkomt.
6	**Wijkcentrum wonen**	**A.** Dit betreft woningen boven winkels of andere voorzieningen. Hier is het logischer dat bedrijven zich in het onderliggende deel huisvesten dan in de

Beleidsregel functiemenging per woonmilieu		
nr	Woonmilieu	Voorgestelde regeling Categorie:
		woningen. De huidige regeling wordt daarom gehandhaaft. Hier geldt al de regeling wonen boven winkels.
7	**Stedelijk compact**	**A**. Het stedelijk compact woonmilieu kenmerkt zich door hoge dichtheden. In oudere delen is vaak renovatie geweest, of dit moet nog gebeuren. Door kleine kavels en weinig parkeermogelijkheden is dit woonmilieu niet geschikt voor extra ruimte voor bedrijfsactiviteiten.
8	**Centrum stedelijk**	**A.** In de binnenstad is bijna altijd sprake van een gemengde bestemming, waar veel mogelijk is. Aan de randen liggen wat luwere delen, die essentieel zijn voor de kwaliteit van de woonfunctie in de binnenstad. Daarom is gezien de mogelijkheden vanwege de gemengde bestemming en de balans tussen druk en luw niet noodzakelijk en wenselijk de bestaande regeling te verruimen.
9	**Stedelijke villa's**	**B.** Stedelijke villa's staan vaak op grote kavels en zijn zelf ook vaak grote woningen. Doordat er vaak op eigen erf geparkeerd kan worden is een verruiming naar een 30%-regeling hier mogelijk.
10	***Stedelijke radialen en dorpse linten, singels.***	Stedelijke radialen, bepaalde Dorpse linten, Singels **B**. Buiten woonmilieus wordt een verhoogde mate van functiemenging voorgestaan op typische dorpse linten, de radialen en de singels. Deze straten hebben van oudsher een doorgaande functie, of hadden dit vroeger. Dit maakt deze zones meer geschikt voor functiemenging middels een 30% regeling.
11	***"Hot Spots" in de stad***	**D.** Ook wordt de mogelijkheid geboden hot-spots aan te merken. Dit zal vooral gebieden betreffen waar na een transformatie maximale mogelijkheden worden geboden voor functiemenging. Dit kan, omdat het geen bestaande bewoners treft.

Vastgesteld in B&W van 7 juli 2009

Colofon

Dit is een uitgave van:

Team Ruimtelijke Plannen
Afdeling Omgeving & Recht
Gemeente Enschede

© Oktober 2018, gemeente Enschede

enschede.nl

Gemeente Enschede

Toelichting

Bestemmingsplan

Velve - Lindenhof - 'T Wooldrik

Status: Vastgesteld

enschede.nl

Velve - Lindenhof - 't Wooldrik

Inhoudsopgave

Toelichting **3**

Hoofdstuk 1 Inleiding **3**
1.1 Aanleiding bestemmingsplan 3
1.2 Ligging en begrenzing plangebied 3
1.3 Geldende juridische regelingen 5
1.4 Wettelijk kader 5
1.5 Adviezen, vooroverleg en procedure 6

Hoofdstuk 2 Planologisch beleidskader **8**
2.1 Ruimtelijk beleid en regels van het Rijk 8
2.2 Ruimtelijk beleid en regels van de provincie Overijssel 8
2.3 Gemeentelijk ruimtelijk relevant strategisch beleid 11

Hoofdstuk 3 Gebiedsbeschrijving **20**
3.1 Ruimtelijke structuur 20
3.2 Cultuurhistorie 34
3.3 Functionele structuur 43

Hoofdstuk 4 Gewenste ontwikkeling plangebied **45**
4.1 Projecten 45
4.2 Ontwikkelingsmogelijkheden bestaande bebouwing 45
4.3 Cultuurhistorie 47
4.4 Welstand en beeldkwaliteit 48
4.5 Duurzaamheid 50

Hoofdstuk 5 Omgevingsaspecten **54**
5.1 Milieu 54
5.2 Water 64
5.3 Natuur 67

Hoofdstuk 6 Juridische planopzet **69**
6.1 Algemeen 69
6.2 Indeling planregels 69
6.3 Beschrijving van het plan 70
6.4 Handhaving 78

Hoofdstuk 7 Economische uitvoerbaarheid **79**

Toelichting

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Aanleiding bestemmingsplan

Het bestemmingsplan “Velve-Lindenhof-'t Wooldrik” heeft als doel de bestemming van de binnen het plan gelegen gronden en de bouw- en gebruiksmogelijkheden daarvan vast te leggen.

De wet verplichtte dat elke 10 jaar een bestemmingsplan opnieuw wordt vastgesteld. Een bestemmingsplan dat ouder is dan tien jaar wordt als niet meer actueel beschouwd.

In verband met veranderd beleid op het gebied van onder meer onzelfstandige bewoning en studio's, maar ook bijvoorbeeld parkeerbeleid, is er gekozen om het bestemmingsplan te actualiseren.

Het voorliggende bestemmingsplan "Velve-Lindenhof-'t Wooldrik" beoogt voor het plangebied een actuele planologisch-juridische regeling te geven. Het plan beschermt bestaande waardevolle ruimtelijke structuren en legt hoofdzakelijk het bestaande gebruik ter plaatse vast.

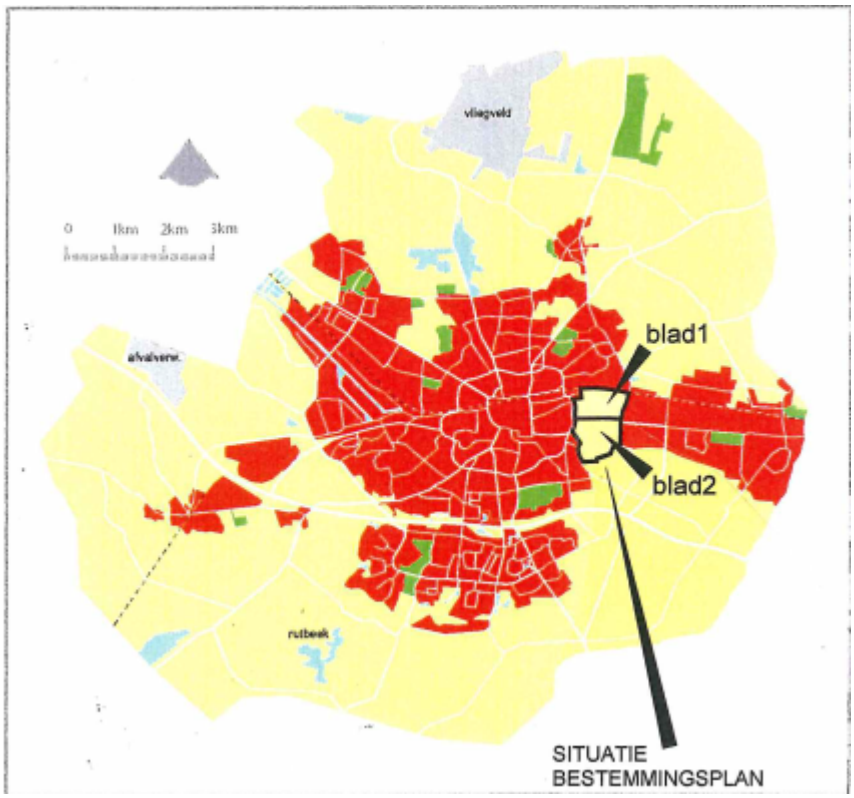
Het bestemmingsplan maakt op één locatie herontwikkeling mogelijk. Het betreft een bouwplan voor een twee-onder-éénkapper aan de Siemensstraat naast nr. 26. Deze nieuwe ontwikkeling wordt opgenomen omdat de uitwerking van het plan zodanig concreet is dat met een redelijke mate van zekerheid kan worden gesteld dat de realisatie van de betreffende ontwikkeling zal plaatsvinden en de economische uitvoerbaarheid van de ontwikkeling voldoende verzekerd is.

1.2 Ligging en begrenzing plangebied

Het gebied waarop het bestemmingsplan “Velve-Lindenhof-'t Wooldrik” betrekking heeft, wordt globaal begrensd door de spoorlijn Enschede - Gronau in het noorden, de Noord Esmarkerrondweg in het oosten, de Stenversweg / Wooldrikshoekweg / Heutinkstraat in het zuiden en de Heutinkstraat / Tegelerweg / Rechterlaan / Oliemolensingel in het westen. Het is gelegen in stadsdeel Oost van de gemeente Enschede.

Afbeelding globale begrenzing plangebied

Afbeelding ligging plangebied in Enschede

1.3 Geldende juridische regelingen

Voor het gebied Velve-Lindenhof-'t Wooldrik gelden thans de volgende bestemmingsplannen:

- "Wooldrik - Hogeland-Zuid"
- "Velve-Lindenhof 2005"
- bestemmingsplan Cultuurhistorie
- Groen Velve Lindenhof;
- Herziening 2,4 Velve Lindenhof;
- Herziening 2 Wooldrik-Hogeland Zuid;
- Leeghwaterstraat;
- Wooldrik-Hogeland Zuid - Gronausestraat;
- Bedrijven en milieuzones (vuurwerk, risicovolle bedrijven en geluid)

Voor het plangebied geldt tevens het voorbereidingsbesluit "Onzelfstandige bewoning". Het ontwerp-bestemmingsplan Onzelfstandige bewoning is tervisiegelegd in juli 2017. De planregels worden vertaald in het nieuwe bestemmingsplan.

Enkele delen van niet meer binnen het plangebied. Voor het complex Lage Bothofstraat zal in verband met nieuwe ontwikkelingen een seperaat bestemmingsplan worden ontwikkeld.

1.4 Wettelijk kader

Het wettelijk kader van een bestemmingsplan is de Wet ruimtelijke ordening (hierna Wro) en het Besluit ruimtelijke ordening (hierna Bro).

Wet ruimtelijke ordening (Wro)

De Wro schrijft voor dat de gemeenteraad "voor het gehele grondgebied van de gemeente een of meer bestemmingsplannen vaststelt, waarbij ten behoeve van een goede ruimtelijke ordening de bestemming van de in dat plan begrepen grond wordt aangewezen en met het oog op die bestemming regels worden gegeven".

Besluit ruimtelijke ordening (Bro)

In het Bro is geregeld hoe een bestemmingsplan en andere ruimtelijke plannen er uit moeten zien, wat vastgelegd moet worden en wat meegewogen moet worden (artikelen 3.1.2 t/m 3.1.7 en artikelen 3.2.1 t/m 3.2.4 Bro). In artikel 3.1.6 van het Bro is bepaald dat elk bestemmingsplan vergezeld gaat van een toelichting. In de toelichting moet worden vermeld wat de uitkomsten zijn van onderzoeken over ecologie/flora/fauna, hoe het is gesteld met de waterhuishouding, of de Wet milieubeheer van toepassing is voor bijvoorbeeld een Milieueffectrapport (MER), of sprake is van archeologische/cultuurhistorische waarden, welke milieukwaliteitseisen wat betreft lucht, bodem, geluid bij het plan betrokken zijn en welk beleid van gemeente, provincie en Rijk een rol speelt.

Een bestemmingsplan is daarom een juridisch ruimtelijk beleidsdocument, waarin de bestemming van de gronden met inbegrip van de daarop van toepassing zijnde gebruiks- en bouwregels en de daarop aanwezige bebouwing worden vastgelegd, maar waarin ook ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden zijn opgenomen.

Digitalisering

Alle ruimtelijke plannen moeten voor iedereen digitaal beschikbaar en raadpleegbaar zijn. Daarvoor is een landelijke voorziening in het leven geroepen. Er moet gewerkt worden via landelijk vastgestelde regels (artikel 1.2.1 en 1.2.2 Bro, nader uitgewerkt in de ministeriële Regeling standaarden ruimtelijke ordening).

Kosten

In de wet is bepaald dat de kosten voor het maken van een bestemmingsplan verhaald kunnen worden op de aanvrager. Die kosten worden vastgesteld in een exploitatieplan, maar ze kunnen ook op een andere wijze verhaald worden bijvoorbeeld door het sluiten van een overeenkomst (afdeling 6.4 Wro).

1.5 Adviezen, vooroverleg en procedure

Adviezen

Voorafgaand aan het in procedure brengen van een bestemmingsplan vragen burgemeester en wethouders aan het binnen het plangebied werkzame erkende wijkorgaan advies uit te brengen over het in voorbereiding zijnde bestemmingsplan. Dit is geen wettelijke procedurestap, maar een binnen de gemeente Enschede gehanteerde werkwijze die is vastgelegd in de Regeling Wijkorganen 2008 en nader uitgewerkt in de notitie Wijkorganen en Adviesafspraken.

Binnen het plangebied van het bestemmingsplan “Velve-Lindenhof-'t Wooldrik” zijn twee erkende wijkorganen actief:

- Wijkraad Velve-Lindenhof;
- Wijkraad Zuid-Oost Enschede.

Vooroverleg

In het Bro is voorgeschreven (artikel 3.1.1) dat burgemeester en wethouders voorafgaand aan het in procedure brengen van een nieuw bestemmingsplan overleg moeten plegen met de besturen van eventueel betrokken andere gemeenten, het waterschap, de provincie en met die diensten van het Rijk die betrokken zijn bij de zorg voor de ruimtelijke ordening of belast zijn met de behartiging van belangen die in het plan in het geding zijn. Van het wettelijke vooroverleg met Rijk en provincie kan in de praktijk in veel gevallen worden afgezien. De provincie Overijssel en het Rijk hebben beleid vastgesteld, waarin is bepaald dat zij een bestemmingsplan alleen nog voor vooroverleg willen ontvangen, indien dat bestemmingsplan ontwikkelingen

mogelijk maakt die raken aan bepaalde ruimtelijke belangen van de provincie of het Rijk.

Aangezien het een actualisatieplan betreft en er geen noemenswaardige ontwikkelingen zijn is de conclusie gerechtevaardigd dat er geen vooroverleg is vereist.

Procedure

Vooraankondiging

Burgemeester en wethouders moeten burgers en anderen informeren over het voornemen een bestemmingsplan voor te bereiden op verzoek van een derde of uit eigen beweging. Dat voornemen wordt gepubliceerd in het gemeentelijk huis-aan-huisblad en op internet. In Enschede wordt geen gelegenheid geboden om zienswijzen hieromtrent naar voren te brengen (artikel 1.3.1 Bro).

In dit geval is het voornemen om een nieuw bestemmingsplan genaamd “Velve-Lindenhof-'t Wooldrik” in voorbereiding te nemen is gepubliceerd in het gemeentelijk blad “Huis aan Huis" en op de website van de gemeente Enschede.

Terinzagelegging ontwerpplan

In de Wro staat dat op de procedure van een bestemmingsplan de uniforme openbare voorbereidingsprocedure uit afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing is. Dit betekent dat het ontwerp van een bestemmingsplan gedurende een periode van zes weken ter inzage moet worden gelegd. Deze terinzagelegging biedt iedereen de mogelijkheid om gedurende die periode zienswijzen naar voren te brengen bij de gemeenteraad. Die terinzagelegging wordt gepubliceerd in de Nederlandsche Staatscourant en in het gemeentelijk blad "Huis aan Huis" en langs “elektronische weg”, dus internet.

De aankondiging van de terinzagelegging van dit ontwerpbestemmingsplan “Velve-Lindenhof-'t Wooldrik” en de mogelijkheid om tijdens die periode een zienswijze naar voren te brengen is op 2 mei 2018 gepubliceerd in "Huis aan Huis", in de Staatscourant, op de website van de gemeente Enschede en op de website www.officielebekendmakingen.nl.

Zienswijzen

Het ontwerp-bestemmingsplan ligt gedurende een periode van zes weken ter inzage. Tijdens deze periode heeft eenieder de mogelijk om een zienswijze in te dienen. Van de (eventueel) ingekomen zienswijzen en de gemeentelijke beantwoording daarvan wordt een verslag gemaakt dat als bijlage bij het vaststellingsbesluit van het bestemmingsplan wordt gevoegd.

De ingediende zienswijzen kunnen aanleiden geven om de gemeenteraad voor te stellen het bestemmingsplan gewijzigd vast te stellen.

Rechtsbescherming

Na vaststelling van het bestemmingsplan door de gemeenteraad staat voor belanghebbenden de mogelijkheid open om bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State beroep in te stellen tegen het bestemmingsplan.

Hoofdstuk 2 Planologisch beleidskader

2.1 Ruimtelijk beleid en regels van het Rijk

2.1.1 Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte

Het ruimtelijk en mobiliteitsbeleid op rijksniveau staat in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR). De structuurvisie is sinds maart 2012 van kracht en vormt de kapstok voor bestaand en nieuw rijksbeleid met ruimtelijke consequenties.

In de SVIR beschrijft de Rijksoverheid haar visie op de ruimtelijke en mobiliteitsopgaven voor Nederland in de richting van het jaar 2040. Eén van de kernbegrippen in de SVIR is decentralisatie. Het kabinet wil beslissingen over ruimtelijke ontwikkelingen dichter bij burgers en bedrijven brengen. Provincies en gemeenten krijgen letterlijk de ruimte om maatwerk te leveren voor regionale opgaven.

Het kabinet heeft dertien nationale (gelijkwaardige) belangen opgesteld. Dit zijn concrete belangen waarvoor het Rijk verantwoordelijk is en waarop het resultaten wil boeken.

2.1.2 Besluit algemene regels ruimtelijke ordening en Besluit ruimtelijke ordening

De basis van juridische borging van de realisatie van de nationale belangen ligt in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) en het Besluit ruimtelijke ordening (Bro).

Het Barro is in werking sinds 2011 en bevat onderwerpen die van rijksbelang zijn, zoals defensie, de ecologische hoofdstructuur, de elektriciteitsvoorziening en toekomstige uitbreiding van het hoofd(spoor)wegennet. Per onderwerp bevat het Barro regels waaraan bestemmingsplannen moeten voldoen. Binnen drie jaar moet het onderwerp zijn opgenomen in een bestemmingsplan.

2.1.3 Toetsing bestemmingsplan aan beleid en regels van het Rijk

Het bestemmingsplan “Velve-Lindenhof-Wooldrik” is hoofdzakelijk conserverend van aard en de nieuwe ontwikkeling in het bestemmingsplangebied, een bouwlocatie aan de Siemensstraat, is dusdanig kleinschalig dat een toets aan het hiervoor omschreven rijksbeleid niet noodzakelijk is.

2.2 Ruimtelijk beleid en regels van de provincie Overijssel

2.2.1 Omgevingsvisie Overijssel

Het ruimtelijk beleid van de provincie Overijssel staat vooral in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening. Op 12 april 2017 hebben Provinciale Staten van Overijssel een herziening van de visie en verordening vastgesteld en op 1 mei 2017 zijn deze in werking getreden.

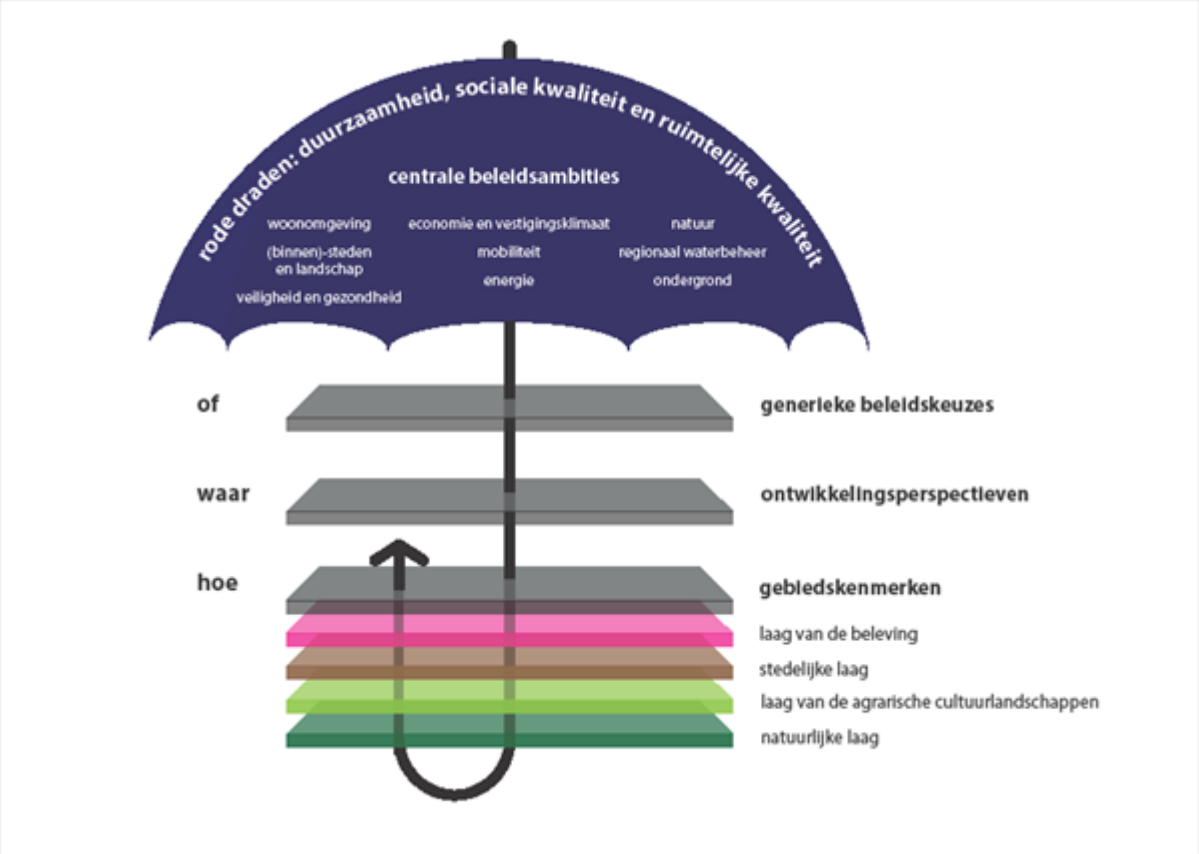
De Omgevingsvisie is een integrale visie waarin de beleidsambities en doelstellingen staan die van provinciaal belang zijn voor de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving van Overijssel. Het uitgangspunt is gericht op het jaar 2030. De visie biedt kaders in de vorm van ontwikkelingsperspectieven voor de groene omgeving en stedelijke omgeving. Daarbinnen krijgen gemeenten, waterschappen, maatschappelijke organisaties en andere initiatiefnemers mogelijkheden om ruimtelijke ontwikkelingen te realiseren.

De hoofdambitie van de visie is, net als in de oorspronkelijke omgevingsvisie van 2009, een toekomstvaste groei van welvaart en welzijn met een verantwoord beslag op de beschikbare natuurlijke hulpbronnen en voorraden. De opgaven en kansen waar de provincie Overijssel voor staat heeft men vertaald in centrale beleidsambities voor negen beleidsthema’s. Deze benadert zij vanuit de drie overkoepelende 'rode draden': duurzaamheid, ruimtelijke kwaliteit en sociale kwaliteit.

Uitvoeringsmodel Omgevingsvisie

Om te bepalen of een initiatief bijdraagt aan de ambities, gebruikt de provincie het Uitvoeringsmodel Omgevingsvisie Overijssel. In dit uitvoeringsmodel staan de stappen of, waar en hoe centraal. Bij een initiatief kan aan de hand van deze drie stappen bepaald worden of een initiatief binnen de geschetste visie voor Overijssel mogelijk is (generieke beleidskeuzes), waar het past (ontwikkelperspectieven) en hoe het uitgevoerd kan worden (gebiedskenmerken)

In onderstaande afbeelding is het uitvoeringsmodel weergegeven. Vervolgens zijn de niveaus toegelicht. De "'vishaak" met de drie niveaus uit de Omgevingsvisie van 2009 is daarbij behouden gebleven. Boven het uitvoeringsmodel (in de paraplu) staan de rode draden en centrale beleidsambities weergegeven.

Generieke beleidskeuzes (of)

Generieke beleidskeuzes vloeien voort uit beleid van EU, Rijk of provincie. Het zijn keuzes die bepalen of een ontwikkeling nodig is of mogelijk. De generieke beleidskeuzes zijn veelal normstellend.

De herziene Omgevingsvisie maakt daarbij onderscheid in:

- Generieke beleidskeuzes voor heel Overijssel. Dit heeft zij gevat onder de ' Overijsselse ladder voor duurzame verstedelijking'. Dit is een nadere invulling van de nationale Ladder voor duurzame verstedelijking welke voor 'nieuwe stedelijke ontwikkelingen' verplicht moet worden doorlopen. De Overijsselse ladder geeft onder andere aan dat alle belangen die bij een ontwikkeling betrokken zijn, zorgvuldig tegen elkaar moeten worden afgewogen ('integraliteit'; is ook een eis uit het Bro). Ook wordt onder andere ingegaan op zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik (voorheen verwoord in de 'SER-ladder') en '(boven)regionale afstemming' (gemeenten moeten hun ruimtelijke ontwikkelingsplannen afstemmen met buurgemeenten om te voorkomen dat inefficiënte concurrentie tussen gemeenten ontstaat).
- Gebiedsspecifieke beleidskeuzes, zoals aanduidingen voor grondwaterbeschermingsgebied, Natuurnetwerk Nederland (NNN) en Nationale Landschappen.

Ontwikkelingsperspectieven (waar)

Na de toetsing aan de generieke beleidskeuzes komen de ontwikkelingsperspectieven aan de orde. In de Omgevingsvisie staan zes ontwikkelperspectieven beschreven: drie voor de groene en drie voor de stedelijke omgeving. Daarbinnen is nog een onderverdeling gemaakt. De ontwikkelperspectieven zijn flexibel voor de toekomst en geven richting aan wat waar ontwikkeld zou kunnen worden.

Gebiedskenmerken (hoe)

Tot slot zijn de gebiedskenmerken van belang, die bestaan uit vier lagen (natuurlijke laag, laag van agrarische cultuurlandschappen, stedelijke laag en laag van de beleving. Voor elke laag gelden specifieke kwaliteitsvoorwaarden en -opgaven voor ruimtelijke ontwikkelingen. Het is de vraag 'hoe' een ontwikkeling invulling krijgt.

In het resterende deel van deze paragraaf wordt nader ingegaan op de generieke beleidskeuzes, de ontwikkelingsperspectieven en de gebiedskenmerken.

Generieke beleidskeuzes

De voorgenomen ontwikkeling in het bestemmingsplan raken geen belangen van andere (buur)gemeenten. De locatie aan de Siemensstraat is gelegen in een woongebied. Deze locatie ligt in binnenstedelijk gebied, en is met dit bestemmingsplan nader ingevuld. Er wordt dus geen claim gelegd op gebieden waaraan nu (nog) geen groene functie is toegekend.

2.2.2 Omgevingsverordening Overijssel

De hoofdlijnen van de Omgevingsvisie zijn juridisch geborgd in de Omgevingsverordening. Het gaat om de onderwerpen uit de visie die de provincie zo belangrijk vindt dat deze dwingend worden opgelegd.

In de verordening staan algemene regels op het gebied van de ruimtelijke ordening, mobiliteit, milieu, water en bodem. De verordening als juridisch instrument om de doorwerking van provinciaal beleid af te dwingen, is beperkt tot die onderdelen van het beleid waarvoor de inzet van algemene regels noodzakelijk is om provinciale belangen veilig te stellen of om uitvoering te geven aan wettelijke verplichtingen. De Omgevingsverordening geeft regels aan gemeenten die bij het maken van bestemmingsplannen in acht genomen moeten worden.

Nieuwe ontwikkelingen worden getoetst aan de 'Overijsselse ladder voor duurzame verstedelijking'. In eerste instantie ligt de focus op het benutten van de bestaande stedelijke gebieden. Met de mogelijkheden die dit bestemmingsplan biedt, wordt gebruik gemaakt van het bestaand stedelijk gebied. Met het juridisch-planologisch mogelijk maken van bebouwingsmogelijkheden, wordt aangesloten op het hierboven beschreven provinciaal beleid. De Inzet van de provincie is ondermeer op differentiatie van woonmilieus.

2.2.3 Toetsing bestemmingsplan aan beleid en regels van de provincie Overijssel

Conclusie:

Gelet op het overwegend conserverende karakter van het bestemmingsplan heeft de Omgevingsvisie Overijssel 2017 geen directe doorwerking op de beheerregeling van het plangebied. De bouw van twee nieuwe woningen in de Siemensstraat is in overeenstemming met het in de Omgevingsvisie Overijssel 2017 verwoorde en in de Omgevingsverordening verankerde provinciaal ruimtelijk beleid.

2.3 Gemeentelijk ruimtelijk relevant strategisch beleid

Deze paragraaf bevat een korte beschrijving van het algemene ruimtelijke relevante beleid van de gemeente Enschede. De inhoud van deze toelichting is zodanig opgebouwd dat eerst algemene informatie aan de orde komt en vervolgens onderwerpen die specifiek aan dit bestemmingsplan zijn toegeschreven. Het sectorale beleid wordt daarom verderop in deze toelichting behandeld.

2.3.1 Toekomstvisie Enschede 2020 en uitwerkingsvisies

De gemeenteraad heeft op 17 december 2007 de Toekomstvisie Enschede 2020 vastgesteld, waarin de hoofdlijnen en doelstellingen voor het gemeentelijke beleid tot 2020 staan. Het document geeft richting aan het beleid, dat nader uitgewerkt wordt in andere beleidsstukken.

De ruimtelijk relevante aspecten van de hoofdlijnen en beleidsdoelstellingen in de Toekomstvisie zijn uitgewerkt in de Herijking van de Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie, die op 22 juni 2009 door de gemeenteraad is vastgesteld. Integraal onderdeel hiervan is een visie op de binnenstad (Binnenstadsvisie) en mobiliteit (Mobiliteitsvisie). Vervolgens is de inhoud van het document Herijking RO-Visie, Binnenstadsvisie inclusief mobiliteitsvisie ruimtelijk vertaald in de Structuurvisie Enschede, die in één van de volgende paragrafen aan de orde komt. bbhgg

2.3.2 Stedelijke Koers

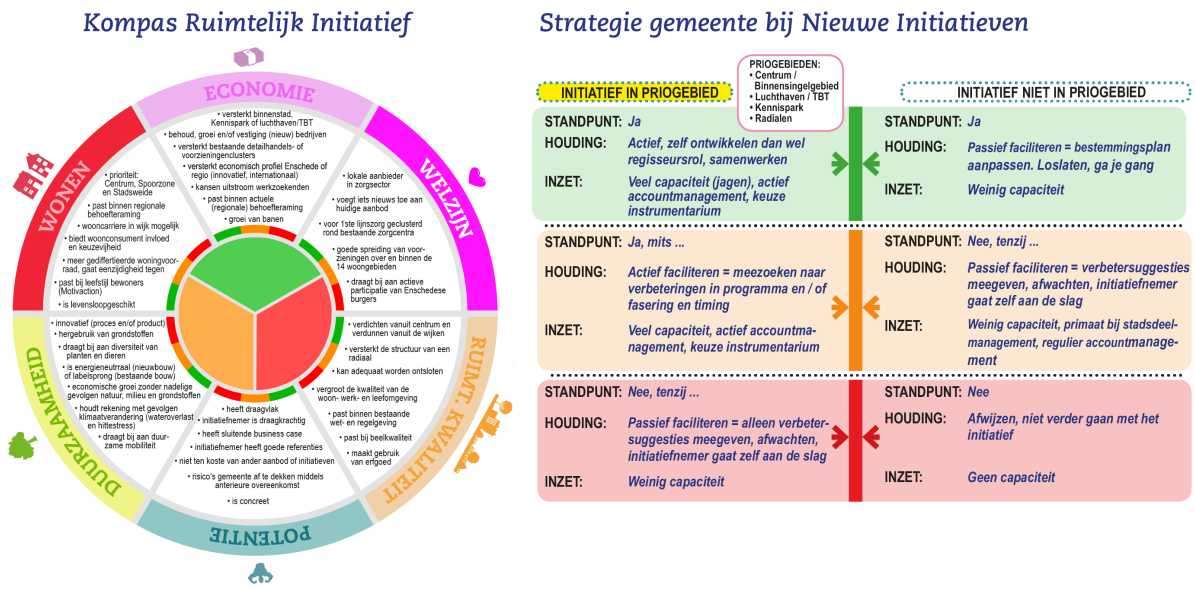
Onder de noemer "Stedelijke Koers" heeft de gemeenteraad op 24 september 2012 ingestemd met een andere koers voor Enschede. Dat was nodig omdat vraag en aanbod in de vastgoedmarkt op het gebied van wonen, bedrijventerreinen en kantoren flink uit balans zijn. De maatschappij is veranderd. Het aantal projecten, de ambities en de plannen in Enschede die werden voorbereid en uitgevoerd pasten niet meer bij de huidige en toekomstige vraag. Om dit terug te brengen naar een realistisch aanbod heeft de gemeenteraad gekozen voor de plannen en projecten die het meest waardevol zijn voor de toekomst van Enschede en die de economie van Enschede en de regio zoveel mogelijk stimuleren. De financiële uitwerking hiervan vond plaats tijdens de behandeling van de Programmabegroting op 12 november 2012.

In Enschede zullen niet alleen minder woningen worden gebouwd, maar ook andere soorten: minder appartementen en meer grondgebonden woningen. Daarbij ligt de focus op bouwen in de bestaande stad en met name in het Binnensingelgebied.

De prognose voor de verkoop van grond voor bedrijventerreinen wordt naar beneden bijgesteld. Voor de kantorensector wordt naast verlagen van het aantal te bouwen kantoren ook gekeken naar hergebruik van bestaande kantoren, omdat er sprake is van leegstand.

2.3.3 Richting aan Ruimte

Op 5 april 2016 hebben burgemeester en wethouders van Enschede 'Richting aan Ruimte' (RAR) vastgesteld. Dit is een richtinggevend ontwikkelingskader waarin wordt verduidelijkt hoe Enschede omgaat met de programmering. Niet langer de kwantitatieve aspecten staan centraal maar er wordt gestuurd op kwaliteit. Daarbij wordt gekeken naar de totale stedelijke programmering maar ook naar de behoefte van het gebied. Een integrale afweging van alle relevante belangen (o.a. ruimtelijke kwaliteit, duurzaamheid, economie, welzijn) op basis van het 'RAR-kompas' leidt uiteindelijk tot een besluit over de (on)wenselijkheid van een nieuw ruimtelijk initiatief. Ongewijzigd onderdeel van het integrale afwegingskader is het 'versterken vanuit het hart'.

afbeelding: het 'RAR kompas'

2.3.4 Structuurvisies

De Wro verplicht iedere gemeente om voor het hele grondgebied één of meer structuurvisies vast te stellen voor een goede ruimtelijke ordening. Een soortgelijke verplichting geldt ook voor de provincies en het Rijk.

In een gemeentelijke structuurvisie staan de hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkeling van dat gebied en de hoofdzaken van het ruimtelijk beleid. De structuurvisie bevat ook een uitvoeringsparagraaf waarin de raad aangeeft via welke instrumenten en bevoegdheden de voorgenomen ontwikkeling gerealiseerd zal kunnen worden.

Structuurvisie Enschede

De gemeenteraad van Enschede heeft op 26 september 2011 de Structuurvisie vastgesteld. Hierin is het bestaande ruimtelijk beleid uit de hieronder genoemde gemeentelijke nota's opgenomen en met elkaar in relatie gebracht.

- Groenstructuur Actieplan, bevat de belangrijkste gemeentelijke ambities op het gebied van behouden en versterken van parken en groenstructuren;
- Beleidskader kleine windturbines, hierin zijn mogelijke locaties voor kleine windturbines aangewezen;
- Mobiliteitsplan 2004-2015, bevat de gemeentelijke ambities voor de verkeerscirculatie en bereikbaarheid van de stad. Hieruit zijn de belangrijkste verkeersprojecten voor auto, openbaar vervoer en fiets in de Structuurvisie opgenomen;
- Nieuwe Energie voor Enschede, bevat de gemeentelijke duurzaamheidsambities voor nieuwe ontwikkelingen, herstructurering en renovatie. Hierbij staat de reductie van CO_2 centraal.
- Gids Buitenkans, bevat op basis van landschapstypologieën en -plekken het kwalitatieve kader voor ontwikkelingen in het buitengebied;
- Hotelnota, hierin zijn de ontwikkellocaties voor hotels aangewezen;
- Structuurvisie Luchthaven Twente en omgeving, bevat het ruimtelijke ontwikkelingskader voor de herontwikkeling van het terrein van de voormalige militaire vliegbasis Twente;
- Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie 2001, bevat belangrijke gemeentelijke ontwikkellocaties en infrastructuurprojecten. Hieruit zijn de nog actuele projecten en locaties in de Structuurvisie opgenomen;
- Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie en Binnenstadsvisie 2009, bevat het actuele integrale kader voor ruimtelijke ontwikkeling, verkeer, economie en de ontwikkeling van de binnenstad;
- Ontwikkelingskader Horeca 2005-2015, hierin zijn de horecaconcentratiegebieden en horeca-ontwikkellocaties aangewezen.

Met uitzondering van de Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie 2001 zijn de individuele beleidsnota's nog steeds van kracht omdat deze meer bevatten dan wat is opgenomen in de Structuurvisie.

In de Structuurvisie gaat het om de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen voor de toekomst op het gebied van wonen, groen, economie, verkeer, milieu en gebiedsontwikkeling.

Het doel van de Structuurvisie is het in samenhang presenteren van de hoofdlijnen van sectoraal of gebiedsgericht beleid. Het gaat om de hoofdlijnen van ruimtelijk beleid op de lange termijn, zodat er op projectniveau voldoende flexibiliteit is om in te kunnen spelen op veranderingen.

De Structuurvisie is continu in ontwikkeling. Bij nieuwe gebiedsontwikkelingen en nieuw stedelijk beleid wordt de Structuurvisie aangevuld of nader uitgewerkt, zodat het een actueel strategisch en integraal kader vormt.

Sectorale en gebiedsgerichte structuurvisies

In aanvulling op de eerder genoemde integrale Structuurvisie, heeft de gemeenteraad van Enschede ook vijf sectorale structuurvisies vastgesteld. Hierin worden specifieke onderwerpen geregeld.

Woonvisie

Op 12 maart 2012 is de Woonvisie Enschede 2025 vastgesteld. De Woonvisie vormt een nadere uitwerking van de Structuurvisie, specifiek toegespitst op de gemeentelijke beleidsdoelstellingen ten aanzien van het wonen.

Een van de belangrijkste uitgangspunten van de Woonvisie is dat er nog slechts een beperkt aantal woningen aan de woningvoorraad van Enschede in de komende jaren behoeft te worden toegevoegd om aan de vraag te voldoen. Daarbij dient iedere nieuwe woning “raak” te zijn. Dit wordt vertaald in “toekomstgeschikt” dus niet alleen voor de huidige maar ook voor de toekomstige vraag. Toevoeging in segmenten van de woningmarkt waar reeds te veel van aanwezig is, wordt in principe niet meer voorgestaan.

De voorgenomen bouw van de woningen past binnen de Woonvisie van de gemeente Enschede.

Detailhandelsstructuurvisie

Op 23 januari 2012 is de Detailhandelsstructuurvisie Enschede 2012 vastgesteld. In deze sectorale structuurvisie staan de hoofdlijnen van het gemeentelijk detailhandelsbeleid voor de komende vier jaar. Na een technische aanpassing in de besluitvorming op 12 november 2012 is dit formeel een structuurvisie zoals bedoeld in artikel 2.1 van de Wro.

Functiemenging per woonmilieu

Regeling functiemenging per woonmilieu:

A. de basisregeling functiemenging: max. 30 m^2 bebouwde oppervlak, daarboven ontheffing aanvragen per geval;
B. 30% van het bebouwde oppervlak standaard vrijgeven voor functiemenging, daarboven ontheffing aanvragen per geval;
C. binnen de kaders van de 'Gids Buitenkans' geheel vrijlaten. Deze gids maakt veel ontwikkelingen mogelijk, mits ze versterkend zijn voor de kwaliteiten van het landschap;
D. een aantal “hotspots” in de stad aangeven waarbinnen een 49% vrijstelling toegestaan wordt (daarboven is er sprake van bestemmingswijzigingsprocedure per individueel geval).

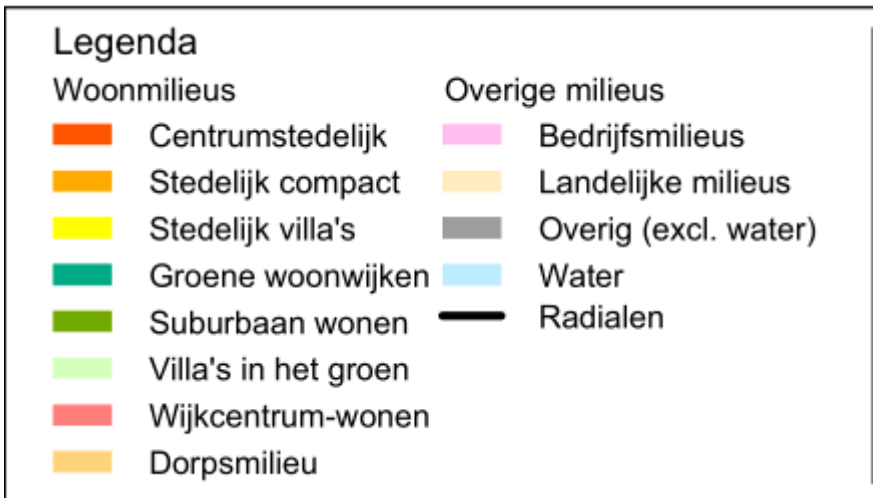
Deze categorieën gekoppeld aan de woonmilieus geven de volgende indeling:

Woonmilieu	**Regeling functiemenging**
Landelijk milieu	C.
Dorps woonmilieu	B.
Villa's in het groen	B.

Suburbaan	A.
Groene woonwijk	A. (met experimenten (B) in de plinten).
Wijkcentrum wonen	A.
Stedelijk compact	A.
Centrum stedelijk	A.
Stedelijke villa's	B.
Stedelijke radialen, dorpse linten en singels	B.
“Hot Spots” in de stad	D.

De binnen de grenzen van het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof - Wooldrik" liggende woonmilieus vallen op basis van de Regeling functiemenging hoofdzakelijk onder "Stedelijk compact".

Bovenstaande afbeelding geeft aan de indeling woonmilieus en is afkomstig uit Woonmilieus Radialen.

Watervisie

Op 27 mei 2013 is de Watervisie 2013-2025 vastgesteld. Deze sectorale structuurvisie richt zich op het samen met partners in de waterketen aanpakken van waterknelpunten in Enschede op het gebied van hemelwateroverlast, grondwateroverlast, grondwaterverontreiniging en waterkwaliteit. De watervisie heeft twee sporen, het oplossen van knelpunten en het realiseren van een zestal waterambities.

De op te lossen knelpunten zijn:

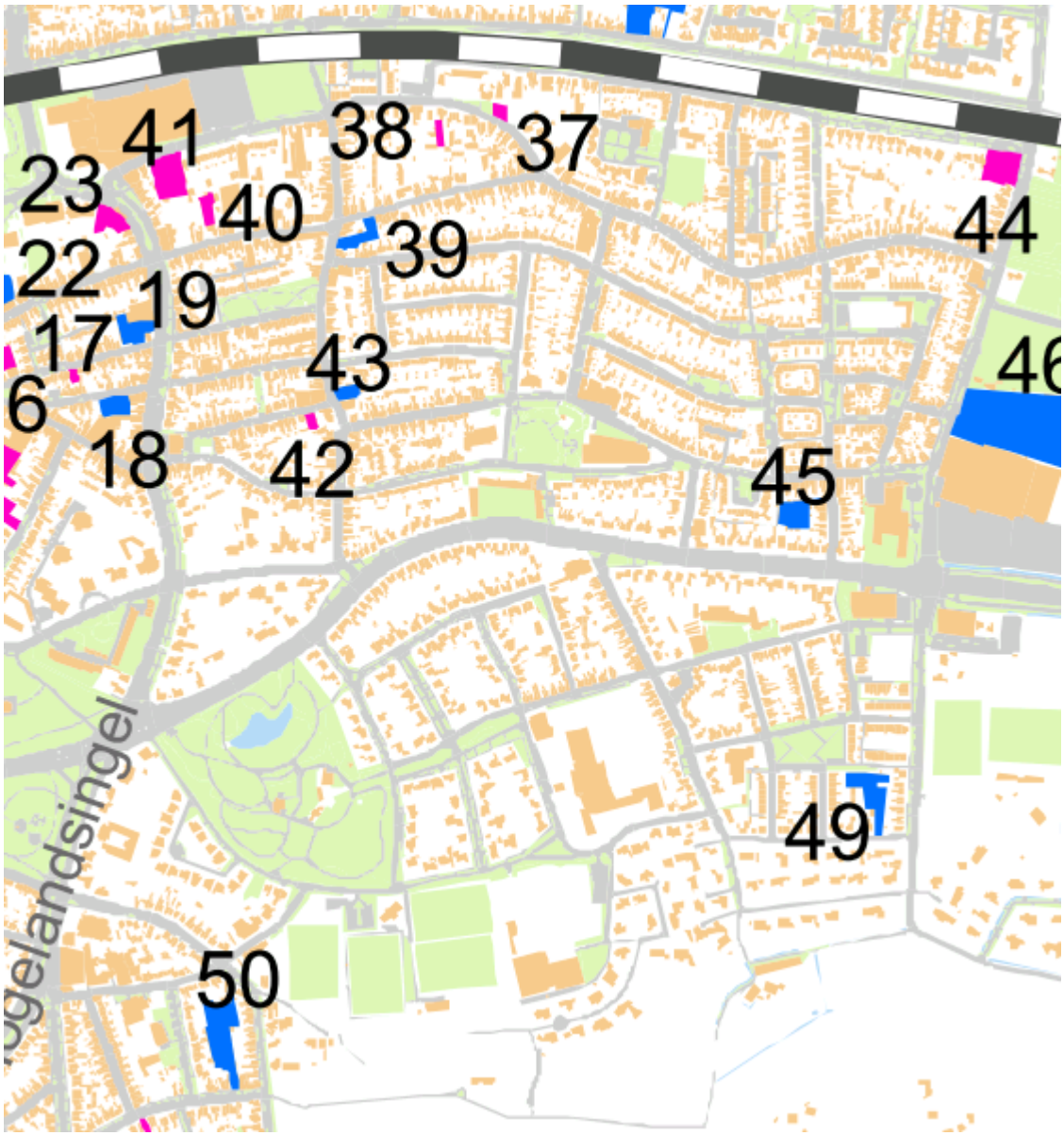
- Overbelasting van het rioolstelsel.
- Grondwateroverlast.
- Problemen met waterkwaliteit.

De Enschedese waterambities zijn:

- Daar waar het kan is het regenwaterwater afgekoppeld van het gemengde riool.
- De beleving van de groene en blauwe kwaliteit van Enschede versterken door water zichtbaar te maken.
- Water in de buitenruimte wordt zoveel mogelijk benut voor het opvangen van extreme regenbuien en om bij warme perioden de stad te verkoelen.
- De watergerelateerde component van de (woon)lasten blijft beheersbaar.
- Enschedeërs gaan bewuster met water om en zijn meer betrokken bij de watervoorzieningen in de stad.
- De waterpartners zorgen samen voor een goede waterkwaliteit en – kwantiteit in Enschede.

Behoud 53 binnenstedelijke werklocaties

Op 3 februari 2011 is de beleidsregel voor behoud van 53 kleine werklocaties (kleiner dan 1,5 ha) op binnenstedelijke terreinen in werking getreden. In de gemeente is een groot aantal kleinere binnenstedelijke bedrijfslocaties aanwezig. In de afgelopen jaren zijn veel van deze locaties van bedrijfsbestemming naar woonbestemming getransformeerd. In zijn algemeenheid kan worden gesteld dat daardoor in een reeks van jaren veel bedrijfslocaties als drager van de economie van de stad verloren zijn gegaan. Om te voorkomen dat nog meer interessante binnenstedelijke bedrijfslocaties “verloren” gaan, is op basis van een aantal uitgangspunten een scan uitgevoerd naar de wenselijkheid deze te behouden als werklocatie. Op basis van de uitkomsten van deze scan wordt geconcludeerd dat voor 53 van deze locaties het wenselijk is reeds nu als uitgangspunt vast te stellen dat vanuit de gemeente niet zal worden meegewerkt aan verzoeken tot bestemmingswijziging.

41
38
37
23
40
44
22
39
19
17
43
6
18
42
45
49
50

Bovenstaande afbeelding geeft aan de binnenstedelijke bedrijfslocaties

In bovenstaande afbeelding wordt onderscheid gemaakt in blauwe en paarse gebieden. De blauwe gebieden zijn de te behouden binnenstedelijke bedrijfslocaties. De paarse gebieden zijn bedrijfslocaties waar functiewijziging op basis van de uitgangspunten uit de beleidsregel gewenst is.

Archeologiebeleid gemeente Enschede

Op 28 januari 2008 is door de gemeenteraad van Enschede het gemeentelijk archeologiebeleid vastgesteld. Hierin is opgenomen hoe Enschede vorm geeft aan "het rekening houden met archeologie". Op basis van het beleid dient archeologie op een dusdanig vroeg tijdstip te worden betrokken bij planontwikkelingen en/of aanvragen voor bouw-, sloop- of aanlegvergunningen dat de risico's voorafgaand aan de werkzaamheden in kaart kunnen worden gebracht. Hierbij is het van belang dat inzicht bestaat in de archeologische verwachtingswaarde en de trefkans dat waardevolle archeologische waarden in de bodem aanwezig zijn. Daarbij geldt dat de geologie, de geomorfologie en de aard van de bodem zeer bepalend zijn voor de archeologische verwachtingswaarde. Gesteld kan worden dat tot de Middeleeuwen nederzettingen meestal gelegen waren op hooggelegen gronden (stroomruggen en oeverwallen). In de Middeleeuwen en daarna heeft zich op een deel van deze gronden een esdek gevormd. In deze hoger gelegen gebieden zijn resten van nederzettingen uit diverse periodes te verwachten. Op basis van kennis over het hiervoor genoemde kan een indicatie worden gegeven over hoe groot de kans is dat ergens waardevolle zaken in de bodem aanwezig zijn. Deze indicaties staan op de Algemene Archeologische Verwachtingskaart van de gemeente Enschede aangegeven. De Algemene Archeologische Verwachtingskaart is opgebouwd uit aparte verwachtingskaarten voor de periode waarin de mensen als jagers en verzamelaars leefden en voor de periode waarin mensen sedentair gingen leven als landbouwers. Daarnaast zijn ontgrondingsgegevens en historische elementen, zoals hoeven, molens en landweren, toegevoegd.

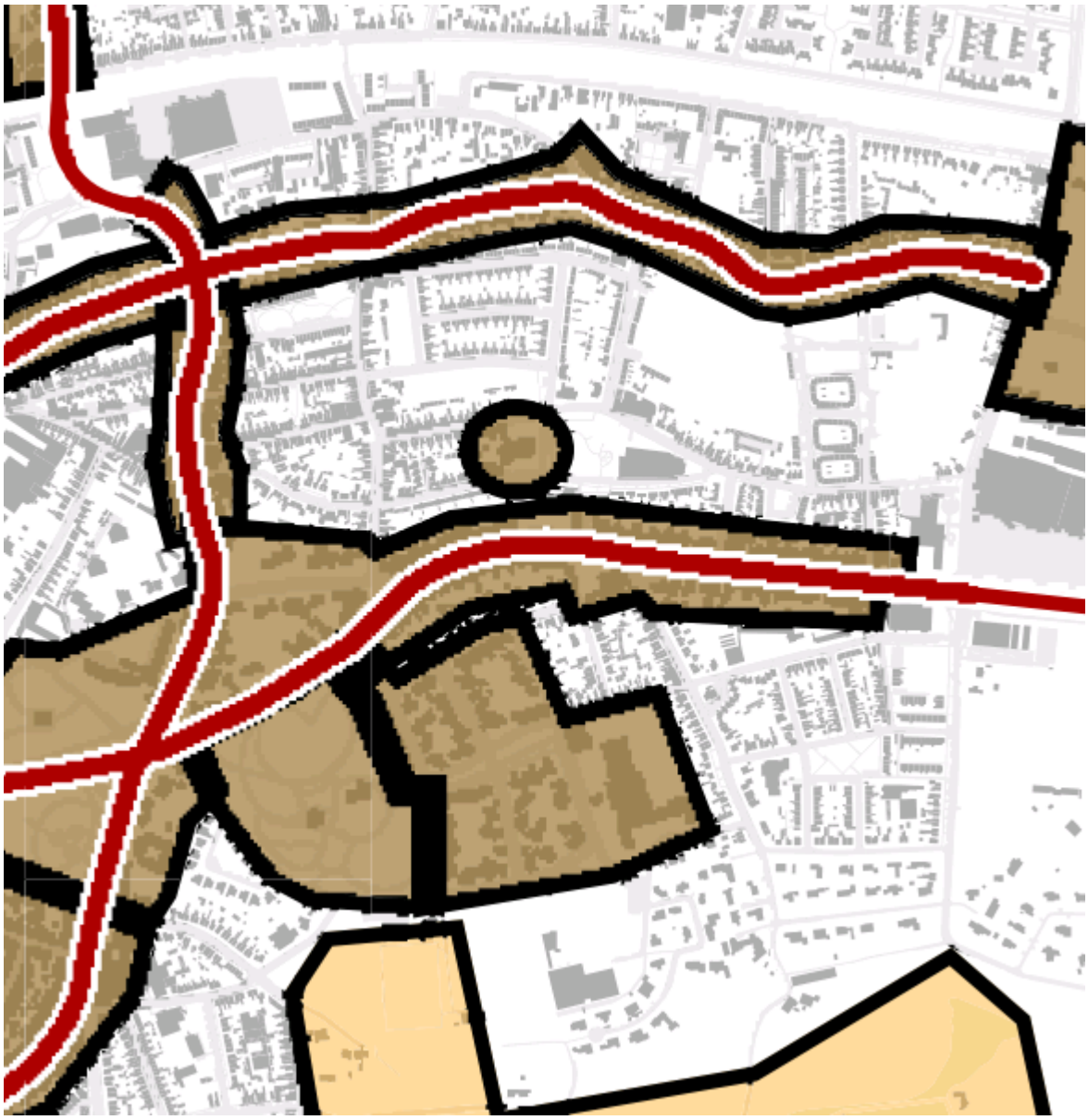
Structuurvisie Cultuurhistorie

Op 8 december 2014 is de Structuurvisie Cultuurhistorie vastgesteld. In deze sectorale structuurvisie staat het gemeentelijk beleid voor het bij ruimtelijke plannen en ontwikkelingen omgaan met het aanwezige cultuurhistorisch erfgoed. Daarbij wordt onder cultuurhistorisch erfgoed verstaan: alle cultuurhistorisch waardevolle gebouwen, objecten en structuren in de gemeente Enschede, met uitzondering van gemeentelijke monumenten, rijksmonumenten en archeologische waarden. Voor monumenten en archeologische waarden is reeds in afzonderlijke gemeentelijke beleidskaders vastgelegd hoe daarmee

dient te worden omgegaan in het kader van ruimtelijke plannen en ontwikkelingen.

De cultuurhistorische waardenkaart is de basis voor het beleid. Het doel van de cultuurhistorische waardenkaart is niet om exact aan te geven wat beschermwaardig is. De geïnventariseerde en gewaardeerde objecten en structuren geven op een consistente manier een overzicht van de cultuurhistorische waarden in Enschede om beleidsmatig keuzes te kunnen maken.

In de structuurvisie wordt het ambitieniveau bepaald hoe de Gemeente Enschede haar rol ziet in het beschermen dan wel koesteren van deze waarden. Omdat de Gemeente Enschede haar rol niet ziet in het overal regulerend en controlerend optreden, zijn er keuzes gemaakt. De keuzes zijn vertaald en verbeeld in de structuurvisiekaart cultuurhistorie.

KOESTEREN STAD

bij ruimtelijke ontwikkelingen is
het uitgangspunt behoud,
herstel en versterking van
cultuurhistorische waarden.

Afbeelding Cultuurhistorische beleidskaart Enschede

(Structuurvisiekaart Cultuurhistorie)

Andere redenen om objecten en structuren op te nemen zijn:

- Ligging aan de stedelijke hoofdstructuur en daarmee direct beeldbepalend voor de identiteit van Enschede;
- Identiteitsbepalende wijkstructuren dan wel gebouwen;
- Homogene tuindorpstructuren en restanten van het textiele verleden;
- Oude landschapsstructuren en hoeven in het buitengebied.

Aangeven

Structuurvisie Externe Veiligheid

Op 8 december 2014 is de Structuurvisie Externe Veiligheid vastgesteld. In deze sectorale structuurvisie staat het gemeentelijk beleid met betrekking tot het beheersen van risico's die mensen lopen door de opslag, de productie, het gebruik en het vervoer van gevaarlijke stoffen. Daarbij is vastgelegd wat in Enschede nog als een toelaatbaar risico wordt beschouwd en hoe ongewenste situaties zoveel mogelijk kunnen worden voorkomen of beperkt. In deze structuurvisie is tevens het beleid voor opslagplaatsen en verkooppunten van consumentenvuurwerk vastgelegd.

2.3.5 Toetsing bestemmingsplan aan het gemeentelijk ruimtelijk relevant strategisch beleid

In de strategische beleidsdocumenten Toekomstvisie, Stedelijke Koers en de diverse structuurvisies zijn voor het plangebied van het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof-'t Wooldrik" geen specifieke beleidsdoelstellingen of ontwikkelingsrichtingen benoemd. In hoofdstuk 4 zijn de beleidsdoelstellingen vertaald naar de mogelijkheden binnen dit bestemmingsplan. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in mogelijkheden voor bestaande bebouwing en nieuwe ontwikkelingen.

Hoofdstuk 3 Gebiedsbeschrijving

In dit hoofdstuk wordt een algemene beschrijving van de huidige situatie in het plangebied gegeven. Daarbij zal voornamelijk worden ingegaan op de huidige ruimtelijke structuur met een beschrijving van de ruimtelijke kenmerken en buurtkarakteristieken. Doel is het aanreiken van een kader waaraan ontwikkelingen in de wijk kunnen worden getoetst.

Het plangebied van het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof - 't Wooldrik" bestaat uit het gebied Velve-Lindenhof aan de noordkant van de Gronausestraat en het gebied Wooldrik aan de zuidkant van de Gronausestraat.

In de volgende paragrafen wordt elk van deze gebieden afzonderlijk beschreven. Daar waar het per deelaspect mogelijk is, zal eerst een beschrijving van het gebied Velve-Lindenhof worden gegeven en daarna een beschrijving van het gebied 't Wooldrik.

3.1 Ruimtelijke structuur

In deze paragraaf wordt, zowel ruimtelijk als functioneel, de bestaande hoofdstructuur van het gehele plangebied beschreven. Daarna volgt waar mogelijk een beschrijving van de in het plangebied te herkennen deelgebieden.

3.1.1 Hoofdstructuurdragers

Historisch perspectief van de wijken Velve-Lindenhof en 't Woodrik

Enschede

Van oorsprong wordt Enschede gekenmerkt door een concentrische structuur, gedragen door een stadshart en een spinvormig stelsel van radiale wegen. De eerste groei beperkte zich tot verdichting van de bebouwing langs deze radialen. De groei van de stad komt in een stroomversnelling door de ontwikkeling van de textielindustrie. Er ontstaan 'stedelijke vingers', gekoppeld aan spoorlijnen en radialen en er ontwikkelen zich tangentiale wegen als dwarsverbindingen tussen de radialen.

De sterke groei van de bevolking tussen 1900 en 1910 als gevolg van de florerende textielindustrie gaf aanleiding Enschede sterk uit te breiden. Om de nieuwe woonwijken goed te kunnen ontsluiten werd een ringvormige straat, met een lengte van negen kilometer en een breedte tussen de rooilijnen van 28 meter, rondom de stad in het Uitbreidingsplan van 1907 opgenomen. Met dit singelplan werd in 1913 begonnen aan de Boddenkampsingel en in 1931 afgerond met de aanleg van een viaduct over de spoorlijn naar Ahaus. De Hogeland- en Varviksingel, die grenzen aan de wijken Hogeland-Zuid en 't Wooldrik, werden tussen 1924 en 1929 aangelegd.

Dit singelplan diende een tweeledig doel, namelijk ten eerste een betere geleiding van het toenemende verkeer rondom de stad en ten tweede een goede ontsluiting van toekomstige woonwijken.

't Wooldrik

De oorsprong van de wijk 't Wooldrik ligt in 1883 toen het fabrikantenechtpaar Ter Kuile-Cromhoff een landhuis op het boerenerve 't Wooldrik liet bouwen, compleet met fraaie tuin. In 1950 werd het landgoed door de familie Van Heek van de erven van Ter Kuile aangekocht. Deze schonk het landgoed op haar beurt aan de gemeente Enschede. In 1934, toen de gemeente Lonneker bij de gemeente Enschede werd gevoegd, werd verdere uitbreiding van Enschede buiten het singelgebied mogelijk. De eerste woningen van de wijk 't Wooldrik werden gebouwd langs de Gronausestraat en rondom Het Wooldrikspark. Na de Tweede

Wereldoorlog werd de wijk in een aantal fasen plansgewijs afgebouwd in de richting van de Zuid Esmarkerrondweg. De laatste bebouwing dateert van de late jaren '90 rondom Groot Tegeler.

Velve-Lindenhof

De wijk Velve-Lindenhof ligt aan de oostzijde van Enschede. De vorming van het stadsdeel Oost start globaal bij de aanleg van het Singeltracé. Het Singeltracé is destijds zodanig gekozen dat een aantal oude toegangswegen naar de stad worden doorsneden. De eerste stadsuitbreidingen in de jaren '20/'30 van de vorige eeuw zijn aansluitend aan de singel, langs de oude linten en als een schil langs de Oliemolensingel op de toen beschikbare gemeentegrond van Enschede gerealiseerd. Een kleine enclave (tuindorp Ohmstraat en omgeving) is gelegen in het toenmalige buitengebied. Na de Tweede Wereldoorlog is de wijk in de wederopbouwperiode grotendeels volgebouwd. Nadien hebben op kleine schaal, door sloop en herbouw, nog enkele invullingen plaatsgevonden. De meest recente veranderingen van de wijk Velve-Lindenhof heeft plaatsgevonden in de herstructureringopgave van het plan Groen Velve Lindenhof.

De ontwikkeling van het plangebied Velve-Lindenhof van voor en na de Tweede Wereldoorlog is terug te vinden in de ruimtelijke opzet. Er is in hoofdzaak een tweetal duidelijk verschillende deelgebieden te herkennen. Het gaat daarbij om de vooroorlogse ontwikkeling (Velve-Lindenhof Oud) en het deelgebied uit voornamelijk de wederopbouwperiode (Velve-Lindenhof Nieuw) waar de recente herstructurering van het gebied heeft plaatsgevonden. Beide deelgebieden vormen ruimtelijke eenheden en hebben, naar gelang het tijdvak van realisatie, de hen eigen zijnde samenhangende ruimtelijke kenmerken en markante sferen. De verscheidenheid in de aard van de ruimtelijke opzet tussen beide deelgebieden is duidelijk herkenbaar. De homogeniteit in de hoofdopzet van de deelgebieden wordt aangevuld met enkele verschillen tussen onderdelen daarvan. De begrenzing van het plangebied is eveneens duidelijk herkenbaar. De Oliemolensingel, de verdiept liggende spoorlijn Enschede-Gronau, de Gronausestraat (een belangrijke stedelijke invalsweg) en de Noord Esmarkerrondweg (oude stadsgrens) geven dit gedeelte van het plangebied duidelijk herkenbare grenzen. In de ruimtelijke opzet van de twee deelgebieden zijn de ontwerpopvattingen uit de betreffende bouwperioden terug te vinden. Velve-Lindenhof Oud is grotendeels gebouwd volgens de traditionele stadsuitbreiding uit de vroeg 20-ste eeuwse periode. In Velve-Lindenhof Nieuw wordt in de wederopbouwperiode direct na de Tweede Wereldoorlog de verkavelingopzet volgens het "Moderne Bouwen" uit de eerste naoorlogse periode geïntroduceerd.

Het gebied Velve – Lindenhof Nieuw is in begin deze eeuw aangemerkt als een herstructureringswijk. De wederopbouwwoningen en de woonomgeving voldeden niet meer aan de gewenste woon- en omgevingskwaliteit. In het plan “Groen Velve Lindenhof “ zijn enkele belangrijke ingrepen in de stedenbouwkundige structuur uitgevoerd. Ook het realiseren van meerdere typen woningen hebben deze wijk weer toekomstwaarde gegeven.

De deelgebieden zijn in beginsel vooral woonbuurten. In het oudste gedeelte is de menging van wonen en werken te vinden. In het naoorlogse deel zijn de functies met scholen, winkels en enkele maatschappelijke voorzieningen vooral afgestemd op de woonbuurt zelf. Verspreid over de buurt liggen enkele buurtparkjes.

Structuurdragers Velve-Lindenhof

Structuurdragers zijn ruimten en elementen, die binnen een plangebied een ruimtestructurerende rol vervullen. De structuurdragers vormen een ruimtelijk en/of functioneel samenhangend raamwerk, dat bepalend is voor de ordening en de structurering van het plangebied. Over het raamwerk heen liggen de (bijzondere) deelgebieden en accenten.

In **Velve-Lindenhof** worden de volgende structuurdragers onderscheiden:

1. Noord Esmarkerrondweg
2. Gronausestraat
3. Oliemolensingel
4. Spoorzone Enschede-Gronau/Oostburgweg
5. Oostveenweg
6. Lipperkerkstraat

Ad 1. Noord Esmarkerrondweg:

De Noord Esmarkerrondweg heeft verschillende functies en betekenissen. De straat is de belangrijkste oostelijke stedelijke verkeersader, direct grenzend aan de "oude" stadsgrens en het Miroterrein. De straat is ook de ruimtelijke scheiding tussen het plangebied en een stedelijke voorziening (begraafplaats).

De straat is voorzien van vrijliggende fietspaden. De straat is voornamelijk eenzijdig bebouwd. De woningen in het plangebied zijn op de straat georiënteerd. De invulling aan de oostzijde is gefragmenteerd en de bebouwing vertoont weinig samenhang met de woningbouw in het plangebied.

Langs de weg staan aan de westzijde voornamelijk een reeks van twee onder een kapwoningen strak in het gelid. De woningen zijn, veelal op de hoek met een dwarsstraat, op enkele plaatsen afgewisseld met bedrijfsruimten.

De straat bestaat uit twee rijbanen met parkeerstroken en met vrijliggende fiets- en voetpaden, deels begrensd door het groen van de Oosterbegraafplaats.

Ad 2. Gronausestraat:

De Gronausestraat is de belangrijkste stedelijke verkeersader in Enschede-Oost. De straat loopt vanaf de grens met Duitsland door tot in het hart van Enschede en is een van de structuurdragers van de stad. De eerste ruimtelijke betekenis ligt derhalve vooral op stadsniveau. De bebouwing en de straat maken nauwelijks deel uit van het plangebied.

De straat heeft een breed wegprofiel van twee rijbanen, parkeerstroken en een vrijliggende busbaan en aan weerszijden fietsstroken en voetpaden. De straat is qua bebouwingtypologie aan beide zijden gelijkelijk bebouwd. De woningen in het plangebied, aan de noordzijde van de Gronausestraat, zijn op de straat georiënteerd.

Langs de weg staan vooral vrijstaande en twee onder een kap woningen, in twee bouwlagen met kap. De architectuur kent een zekere verscheidenheid. Op enkele plaatsen zijn bijzondere woningen neergezet. De flat van 11 bouwlagen markeerde tot voor kort de oostelijke entree van de stad. Ongeveer in het midden staat, te midden van grondgebonden woningen, een u-vormig appartementencomplex in 4 bouwlagen. Aan de westzijde staan enkele zeer riante woningen cq kantoren op grote kavels.

De openbare ruimte is geheel afgestemd op de stroomfunctie. Markant zijn de grote bomen in de straat, nabij de Oostveenweg.

Ad 3. Oliemolensingel:

De Oliemolensingel maakt deel uit van de Singel rondom het stadshart van Enschede. De ruimtelijke betekenis ligt dan ook in eerste instantie bij de ruimtelijke invulling van de rondweg. Daarnaast is de Singel de "zachte begrenzing" van het plangebied aan de westzijde. Zacht omdat zowel de aard van de bebouwing als de stratenloop over de singel doorlopen.

De Oliemolensingel heeft een breed profiel met deels een groene rand en deels een groene middenberm. De straat wordt aan weerszijde begrensd door half open tot gesloten wanden. Door de diversiteit aan bebouwing en functies is de Singel een herkenbare stadsstraat uit de eerste periode van de 20e eeuw. Er is voornamelijk een directe overgang tussen de woningen en de openbare ruimte. Voortuinen ontbreken grotendeels.

De randen tonen een rijke diversiteit aan bouwvorm en architectuur. Vrijstaande woningen worden afgewisseld door een reeks min of meer aaneengesloten twee onder een kapwoningen of door korte rijtjes grondgebonden woningen of zelfs door appartementencomplexen. De bebouwingshoogte varieert van twee bouwlagen met kap bij de grondgebonden woningen tot drie lagen met een plat dat bij de appartementen. De woningen worden afgewisseld door bedrijfsruimten. De kleinschaligheid wordt op enkele plaatsen doorbroken door grotere bedrijfsmatige panden.

De openbare ruimte is naast de stroomfunctie van de straat, met rijstrook en fietsstrook en een voetpad, ruimtelijk verrijkt door de groenstrook aan een kant van de weg of door een groene middenberm.

Ad 4. Spoorzone Enschede-Gronau/Oostburgweg:

De spoorlijn begrenst niet alleen het plangebied, maar is aan de noordkant ook de ruimtelijke scheidingslijn van het plangebied met de rest van de stad. De Oostburgweg is voornamelijk een gewone woonstraat en is qua sfeer in meerdere zones op te delen. De belangrijkste betekenis ligt bij de groene invulling van de

spoorzone. De spoorzone is een fraai doorgaand groengebied, dat zowel visueel als ecologisch meerwaarde heeft voor zowel het plangebied als voor dit deel van de stad. Door de ontoegankelijkheid ervan zal de betekenis ook voor langere termijn gewaarborgd blijven.

De spoorlijn ligt enkele meters onder het maaiveld. De Oostburgweg is de meest noordelijke weg in het plangebied. Tussen de Oostburgweg en het spoor staan deels (oostzijde) een dubbele rij hoge eikenbomen met daartussenin een voetpad. De bomenrij ontbreekt in het midden en het westelijk deel van de straat, waardoor de straat en het spoor duidelijk zijn gescheiden. De enkelzijdige woonbebouwing is deels vrijstaand (west), deels aaneengesloten (midden) en deels verdeeld in aaneengeschakelde twee onder een kapwoningen (oost). In het westelijke en middengedeelte zijn de woningen direct aan de Oostburgweg gesitueerd en daarop ook georiënteerd. In meer in oostelijke richting staan de woningen door de aanwezigheid van een openbare groenstrip op enige afstand van de weg. Het samenspel tussen de verdiept liggende spoorlijn en de doorgaande dubbele hoge bomenrij in het oostelijk deel versterkt de afronding van het plangebied aan de noordzijde.

De bebouwing in het westelijk deel vertoont, door de diversiteit aan architectuur en diepe achtertuinen, nog de kenmerken van een lintbebouwing. De bebouwing in het middengedeelte, aan weerszijde van de Franklinstraat, is van recente datum. De grondgebonden woningen in twee bouwlagen met langskap vormen een aaneengesloten strakke wand langs de weg. In het meest oostelijk deel vanaf de Galvanistraat staan twee onder een kapwoningen in een reeks langs de weg.

Ad 5. Oostveenweg:

In de Oostveenweg is de oude scheidingslijn tussen de voormalige gemeentegrenzen van Enschede en Lonneker nog herkenbaar. Thans wordt de straat gekenmerkt door de ruimtelijke scheiding in de noord-zuid richting, tussen de vooroorlogse meer organisch gegroeide stadsuitbreiding en de meer planmatige stadsuitbreiding uit de wederopbouwperiode. De schil langs de Singel eindigt bij de Oostveenweg. Dezelfde weg is binnen het plangebied over de volle noord-zuid richting het begin van de moderne invulling tussen de linten.

De straat heeft een smal profiel met twee duidelijke deels aaneengesloten wanden en deels met regelmatig terugkerende smalle en ondiepe open ruimten tussen de bebouwing. Aan beide zijden is de typologie en architectuur zeer divers. De bebouwing is veelal in een zelfde rooilijn direct aan de openbare ruimte aangetakt. De ruimte voor het voetpad is in grote delen van de straat zeer beperkt. De smalle breedte en de grotere lengte geven de straat een ingesloten aanblik. Openbaar en privégroen ontbreken nagenoeg, waardoor de openbare ruimte een versteende uitstraling heeft.

De gebouwen zijn veelal een reeks vrijstaande woningen of twee onder een kapwoningen in twee lagen met kap, afgewisseld met kleinschalige bedrijfspanden en detailhandel. Op enkele plaatsen is de oude bebouwing vervangen door nieuwbouw.

In de openbare ruimte domineert in grote delen van de straat de asfaltstrook voor de auto.

Ad 6. Lipperkerkstraat:

De Lipperkerkstraat is voor de ruimtelijke hoofdopzet in Velve-Lindenhof zeer belangrijk. De oost-west richting en golvende vorm zijn in een golfbeweging vanuit deze straat over de buurt uitgesmeerd. De straat is ondanks de oude lintfunctie en met uitzondering van het eerste deel nagenoeg geheel een woonstraat. De straat markeert tevens het noordelijke, meer organische, deel en het streng planmatige zuidelijk deel in het plangebied.

De ruimtelijke opbouw van de straat verloopt in oost-west richting. Het ruime straatprofiel versmalt richting Singel tot een zeer krap profiel. In de straat staan de woningen aan weerszijden, variërend van verdeeld in kleine groepjes tot een lange reeks van min of meer aaneengesloten bebouwing. De verscheidenheid aan grondgebonden bebouwing is divers. De inrichting is ondanks de gelijke materialisering en opbouw over de volle lengte van de straat verschillend qua sfeer . In het smalle gedeelte is het groen nauwelijks aanwezig. In de bredere strook geven kleine voortuinen en enkele bomen nog enige fleur aan de woonstraat.

De bebouwing bestaat voornamelijk uit (grondgebonden) woningen. De diversiteit in architectuur, bouwvorm, kapvorm, kleurstelling en bouwmassa tussen de woningen cq rijtjes woningen onderling is groot. De bebouwingshoogte gaat niet verder dan twee bouwlagen met kap. De bebouwingslijn van de voorgevel verspringt regelmatig.

De openbare ruimte is over de volle lengte van de straat volgens hetzelfde principe opgebouwd. Het profiel bestaat uit een smal voetpad, aparte parkeerstrook en de rijbaan. De breedte van de rijbaan en het voetpad varieert, afhankelijk van de beschikbare ruimte. Door het ontbreken van groen in grote delen van de straat, het smalle profiel en de doorgaande wanden van zeer verschillend uitziende woningen komt het geheel zeer steenachtig en rommelig over.

Structuurdragers 't Wooldrik

In het gedeelte van **'t Wooldrik** dat binnen het plangebied van het bestemmingsplan Velve-Lindenhof - "t Wooldrik ligt, worden de volgende structuurdragers onderscheiden:

1. Gronausestraat
2. Zuid Esmarkerrondweg

Ad 1. Gronausestraat:

Aan de noordzijde wordt 't Wooldrik begrensd door de Gronausestraat. De Gronausestraat loopt in zijn huidige vorm tot de kruising met de singels al vanaf oudsher op deze wijze langs 't Wooldrik en vormt de verbinding tussen Enschede, Glanerbrug en Gronau (Duitsland). De Gronausestraat liep tot 1950 door richting de huidige Espoortstraat, maar werd na aanleg en voltooiing van de Boulevard 1945 omstreeks 1961 hierop aangesloten.

Ad 2. Zuid Esmarkerrondweg:

Deze rondweg, aangelegd in de toenmalige gemeente Lonneker, werd de 2e Lonnekerrondweg genoemd. Deze rondweg verbindt in een wijde boog rondom de stad de Gronausestraat met de Knalhutteweg en de Buurserstraat en vormt de oostelijke begrenzing van 't Wooldrik.

3.1.2 Buurtkarakteristieken

Deelgebieden Velve-Lindenhof Oud en Velve-Lindenhof Nieuw / Groen Velve-Lindenhof

Deelgebieden zijn eenheden die door een bepaalde ruimtelijke en/of functionele karakteristiek een samenhangend gebied vormen. Binnen de deelgebieden kunnen kleinere eenheden aanwezig zijn, waarbij de samenhang minder sterk is of op enkele punten zelfs daarvan afwijkt. Afwijkende gebieden passen echter nog wel binnen de ruimtelijke hoofdkenmerken in het gehele plangebied. Er zijn twee deelgebieden te onderscheiden, namelijk Velve-Lindenhof Oud en Velve-Lindenhof Nieuw / Groen Velve-Lindenhof.

Velve-Lindenhof Oud

Algemeen

Het deelgebied Velve-Lindenhof Oud wordt begrensd door Oliemolensingel (west), de spoorzone (noord), de Oostveenweg (oost) en door de Gronausestraat (zuid). Het gebied omvat mede de driehoek tussen de Lage Bothofstraat, de Lipperkerkstraat en de Oostveenweg. Het deelgebied is binnen het ruimtelijk concept nader te verdelen in drie onderdelen, namelijk Velve-Lindenhof Oud-noord, Oud-midden en Oud-zuid. De grenzen liggen bij de Lage Bothofstraat en bij het Gronausevoetpad.

Ruimtelijk concept

Het ruimtelijke concept bestaat uit een schil langs de Oliemolensingel. De schil loopt tot aan de Oostveenweg. De twee noord-zuid gerichte "staanders" zijn als treden van een trap verder onderverdeeld door oost-west gerichte straten. Langs de staanders staat lintbebouwing. Langs de "treden" staan voornamelijk

grondgebonden individuele woningen. De wanden langs de korte straatjes zijn, afhankelijk van de locatie, al dan niet gesloten. Velve-Lindenhof Oud-Noord is onderdeel van de spoorzone, waarbij voorheen grootschalige textielfabriekcomplexen tot aan het centrum waren gesitueerd. Velve-Lindenhof Oud-midden is een voorbeeld van stadsuitbreiding uit het begin van de 20e eeuw. Afzonderlijke woningen en kleinschalige bedrijvigheid zijn als wanden aan weerszijde van nauwe straten gesitueerd. De relatief hogere dichtheid wordt afgewisseld door een groenzone langs de Pluimstraat. In het zuidelijk deel (Velve-Lindenhof Oud-zuid) gaat de verkaveling over in een riante villastrook met ruime kavels en grote solitaire woningen en kantoorpanden langs brede wegen (Marthalaan).

Bebouwing

De bebouwing varieert per deelgebied. In het noordelijk deel staan enkele restanten van het voormalige textielfabriekcomplex. Het zijn grootschalige gebouwen, waarvan een deel voor nieuwbouw is afgebroken (Lage Bothof). Aangezien de nieuwbouwplannen niet worden meegenomen in het actualisatieplan blijft dit gebied buiten beschouwing. Voor de nieuwbouwplannen zal een apart bestemmingsplan worden ontwikkeld.

Verkeer

De straten zijn vanuit het principe van de verkeersaders en de verblijfsgebieden in twee functionele categorieën te verdelen. Aan de rand van het deelgebied lopen stedelijke verkeersaders (de Gronausestraat en de Oliemolensingel). Binnen het gebied zijn ook de oude linten Lipperkerkstraat en Oostveenweg woonstraten met een buurtontsluitingsfunctie. De overige straten zijn woonstraten. Alle profielen, met uitzondering van de verkeersaders en de Marthalaan, zijn smal tot zeer smal. Uitzondering is de Gronausestraat waar ook een OV-as is aangelegd.

Groen en openbare ruimte

Het groen beperkt zich tot een groenstrook langs de Pluimstraat. De strook is een speelplaats. In de straten zelf is, zowel in het openbaar gebied als door het veelal ontbreken van privé-voortuinen, nauwelijks groen aanwezig. De inrichting van de openbare ruimte is steenachtig, eenvoudig gematerialiseerd en vooral gericht op de verkeersfunctie.

Velve-Lindenhof Nieuw / Groen Velve-Lindenhof

Algemeen

Het deelgebied Velve-Lindenhof Nieuw / Groen Velve-Lindenhof wordt begrensd door de Oostveenweg (west), de spoorzone (noord), de Noord Esmarkerrondweg (oost) en de Gronausestraat (zuid). Velve-Lindenhof Nieuw is een gebied waarbij het ruimtelijk concept en de oude, oorspronkelijke, uitgangssituatie bij de stadsuitbreiding in elkaar verweven zijn. Een sleutelpositie wordt ingenomen door de Lipperkerkstraat. De Lipperkerkstraat geeft zowel de richting van de hoofdopzet aan, als de scheiding tussen de vooroorlogse uitbreiding aan de noordzijde en de wederopbouwbuurt aan de zuidzijde. In het gebied neemt het oorspronkelijke tuindorp nabij de Ohmstraat een aparte positie in. Het tuindorp was als eenheid in de stadsuitbreiding ingepast, maar is door sloop en nieuwbouw qua uitstraling sterk gemoderniseerd.

Na de Tweede Wereldoorlog werd het gebied tussen het oude Velve en het Lindenhof volgebouwd met rijtjeshuizen: het zogenaamde Nieuw Velve. Een groot deel bestond uit Airey-woningen en een deel uit duplexwoningen die in het bezit waren van de woningbouwcorporaties. Vanwege de prefab betonnen gevels werden deze woningen wel 'grijsbouw' genoemd.

De duplexwoningen werden deels samengevoegd en ook werd een deel van de Airey-woningen gerenoveerd. Dit deel van de wijk kende hele diepe tuinen. De gedachte was dat bewoners een deel van hun voedsel in de moestuin konden verbouwen.

De contouren van het plangebied Groen Velve- Lindenhof, zijn afgebeeld op onderstaande luchtfoto:

Herstructureringsopgave.

Vanuit stedenbouwkundig oogpunt bezien heeft de ontwerp-Herstructureringsopgave, kort samengevat, bestaan uit het -binnen de gegeven programmatische en financiële kaders- ontwikkelen van een kwalitatief hoogwaardige woonomgeving voor de bewoners van de buurten Nieuw Velve en Lindenhof. Inhoudelijk is er gestreefd naar samenhang tussen de woonbuurten Nieuw Velve en Lindenhof. De toevoeging van groen in de wijk werd noodzakelijk geacht met het oog op de na te streven kwaliteit van de woonomgeving.

Om deze herstructureringsopgave planologisch mogelijk te maken is het toen geldende bestemmingsplan in 2009 herzien. Op 14 december 2009 werd het bestemmingsplan Groen Velve-Lindenhof vastgesteld.

Volkshuisvesting

Omdat Velve - Lindenhof ook in fysieke zin een landelijke aandachtswijk was, was het belangrijk met de nieuw te bouwen woningen een differentiatieslag te maken. De wijk was zeer eenzijdig opgebouwd met alleen goedkope, verouderde sociale huurwoningen. Door een mix te kiezen van sociale huur- en sociale koopwoningen voor terugkeerders en duurdere woningen voor nieuwkomers was dit bewerkstelligd. Belangrijk hierbij was, dat ook de sociale woningbouw voldoende hoge kwaliteit mee zou krijgen, zodat de wijk toekomstbestendiger werd bij veranderende vraag.

Het oorspronkelijke herstructureringsplan voorzag in woningen met werkruimtes en woningen met de mogelijkheid voor voorzieningen op de begane grond op verschillende locaties binnen het plangebied van Groen Velve-Lindenhof. Uiteindelijk is door veranderd maatschappelijk inzicht de bestemming Gemengde Doeleinden alleen toegekend aan de bebouwing aan de westzijde van de Ampèrestraat, tegenover de groenvoorziening.

Stedenbouwkundige opzet

Groen Velve-Lindenhof werd een samenhangende woonbuurt doordat de Van Leeuwenhoekstraat en de

Farradaystraat van Nieuw Velve tegenwoordig doorlopen tot in Lindenhof. De oorspronkelijke entree van de buurt, de Voltastraat aan de Noord Esmarkerrondweg, werd daarbij in noordelijke richting verschoven. Voor het verhogen van de intimiteit van de buurt werd het perspectief van de Van Leeuwenhoekstraat en de Farradaystraat gesloten door een knik aan het eind van de straat.Ter verhoging van de kwaliteit van Groen Velve Lindenhof werd veel openbaar groen toegevoegd.

Visualisering nokrichting

De dak- en nokrichting van de woningen loopt voor het grootste gedeelte evenwijdig aan de wegen. Alleen bij de woningen langs de Stephensonstraat en de Wattstraat lijkt het of de nok van de woningen haaks op de richting van de weg staat. Toch loopt de hoofdnok van deze woningen ook in de richting van de straat.

Omdat tweerichtingsverkeer het minste aantal verkeersbewegingen geeft, rijdt het verkeer in twee richtingen door de straten.

Thuiskomen in straten die niet aan twee kanten volstaan met auto's is een grote kwaliteit. In Groen Velve Lindenhof bestaat daarom een diversiteit aan parkeeroplossingen., zoals aan één kant van de straat in de lengterichting of haaks.

Groen

In het onderzoek naar de verbetering van de groenstructuur in Groen Velve Lindehof werd de 'schakeltheorie' ontwikkelt. In de schakeltheorie wordt ervan uitgegaan dat groen pas betekenis krijgt voor mensen, wanneer iedere groene ruimte - van voordeur tot landschap - het juiste schaalniveau heeft. Bovendien moeten, voor optimaal gebruik van de groene ruimte, het ene schaalniveau logische stappen kennen naar het volgende schaalniveau.

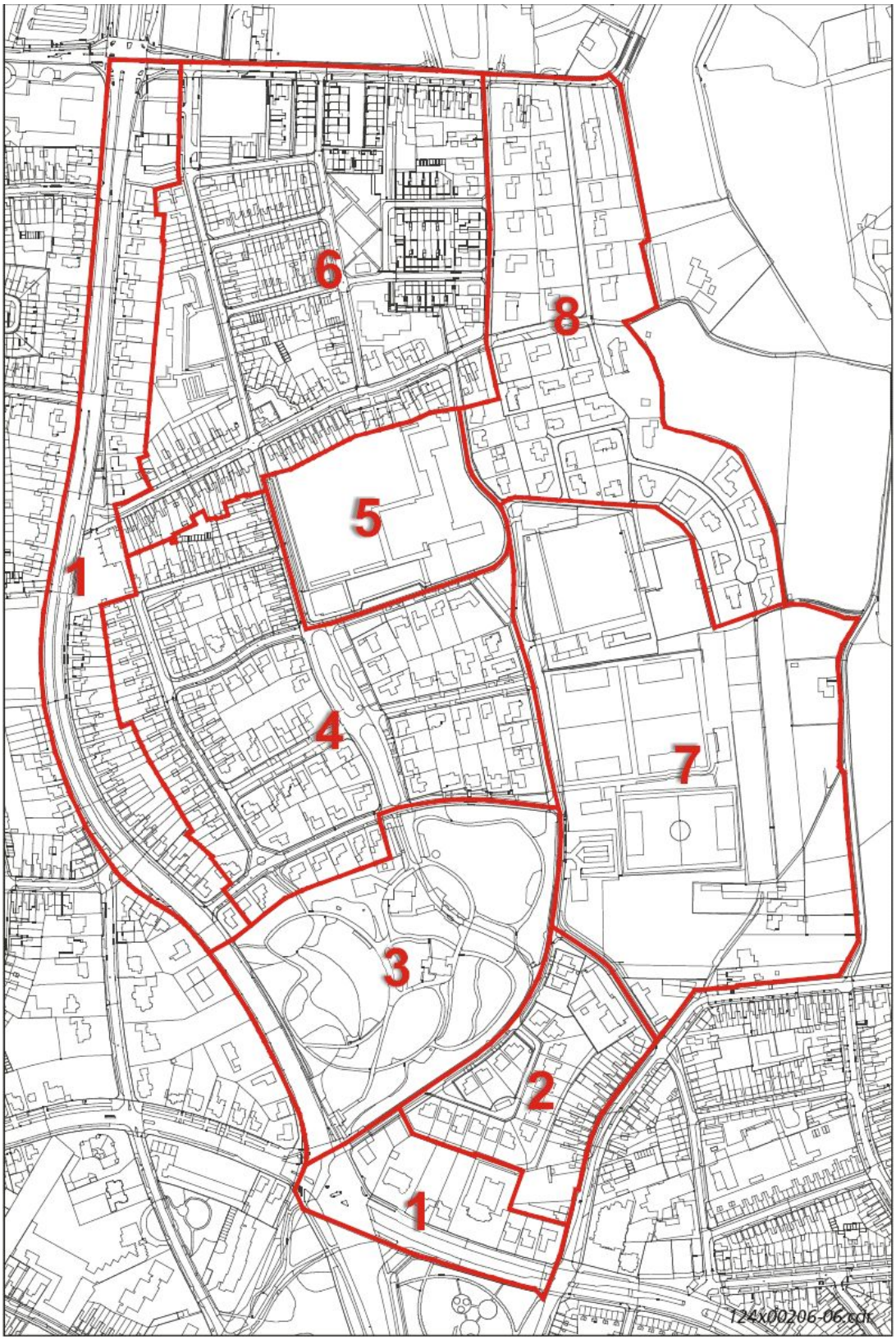
In de analyse was de conclusie dat de schakel van het 'voordeurgroen' geknapt is. Daarnaast ontbrak de schakel van een helder groen raamwerk door de wijk en de schakel naar het landschap.

Velve Lindenhof is een compacte wijk waardoor er niet de ruimte is om alle groenschakels van voordeur tot landschap naast elkaar te leggen. In Groen Velve Lindenhof zijn meerdere schaalniveaus 'over elkaar heen gelegd'. Het groene raamwerk (Lanen en Entree) doet bijvoorbeeld tegelijk dienst als 'voordeurgroen' en het Velveplein kan gezien worden als buurtpark voor Groen Velve Lindenhof maar geeft, door het aanbrengen van functies de mogelijkheid om mensen van heel Velve Lindenhof te trekken.

Het plangebied is, ten opzichte van de oude situatie, met deze herstructurering een stuk groener geworden.

Deelgebieden van 't Wooldrik

Ook 't Wooldrik kent een aantal deelgebieden. Hieronder een afbeelding met begrenzingen van de verschillende deelgebieden. In deze paragraaf beperken wij ons tot die deelgebieden die binnen het plangebied van dit bestemmingsplan liggen.

Dit betekent dat deelgebied 1 (het meest zuidelijk gelegen) langs de Hogelandsingel en deelgebied 2 niet nader besproken worden

1. Deelgebied Gronausestraat:

De Gronausestraat is een brede straat met daarin opgenomen een OV-as. De wand langs de Gronausestraat begint met het Wooldrikspark. Een fraaie entree en uitzicht over de centrale vijver met op de achtergrond fraaie parkbebouwing vallen direct op. Vanaf de Lorentzlaan bestaat de straatwand weer uit vrijstaande en twee onder een kapwoningen uit de '30-er en '50-er en '60-er jaren. De gebogen ligging langs de Gronausestraat vormt een fraaie aanblik. De percelen zijn relatief smal.

Halverwege de wijk gaat de Wooldrikshoekweg de wijk in. Deze straat fungeert als wijkentree. Op de hoek van deze straat ligt op een groot perceel een horecagelegenheid. Hier is een restaurant gevestigd. Vanaf de Wooldrikshoekweg hebben de woningen langs de Gronausestraat een grotere maat en staan op grotere percelen.

Het einde van de wijk en tot voor kort de grens met het buitengebied van Enschede wordt gevormd door de woonflat De Eschmarke. Op de begane grond is hier een bedrijf gevestigd. De acht verdiepingen daarboven bestaan uit appartementen.

2. Dit deelgebied ligt buiten het plangebied van dit bestemmingsplan en wordt daarom niet besproken.

3. Deelgebied Wooldrikspark:

Het Wooldrikspark is ontstaan uit de schenking van de familie Van Heek aan het gemeentebestuur van Enschede. De familie Van Heek had het park in 1950 aangekocht van de oorspronkelijke stichters van het landgoed, de familie Ter Kuile-Cromhoff. Deze familie heeft in 1883 op het boerenerve 't Wooldrik een villa laten bouwen en een parktuin aan laten leggen door de tuinarchitect P.H. Wattez.

Het Wooldrikspark wordt begrensd door de Rechterlaan, Tegelerweg, Lorentzlaan en de Gronausestraat. Het park is opgetrokken in de Engelse landschapsstijl. Langs de randen en rondom de bebouwing in het middengebied staan veel grote beuken en eiken die al van oudsher het aangezicht van het park bepalen.

Het park kent twee grotere open plekken. In de ene langs de Gronausestraat ligt een grote vijver met flauwe taluds, de andere open plek bestaat uit een grasveld.

Het park is toegankelijk vanaf de Gronausestraat via een smeedijzeren hoofdpoort die afkomstig is van villa Kleiboer. De villa is in het verleden gesloopt. Verder heeft het park nog drie ingangen: één aan de Rechterlaan en twee aan de Lorentzlaan (wijkzijde). Buiten deze entrees, die voornamelijk als wandelpad zijn vormgegeven, is het park moeilijk toegankelijk vanwege de overwegend dichte beplanting en het aanwezige hek.

In het middengebied van het park staan enkele gebouwen. De eerste is in gebruik als woning annex atelierruimte. De andere betreft een boerderijtype dat inclusief enkele opstallen de functie heeft van kinderboerderij.

Het park heeft een belangrijke recreatieve (actief en passief) en groene meerwaarde voor de wijk 't Wooldrik. Tevens verbindt deze groene enclave de groene parkzone rondom de Boulevard, via de sportvelden ten zuiden van de Tegelerweg met het buitengebied ten zuiden van de wijk. Het Wooldrikspark legt een belangrijke basis voor een groene opzet van de hele wijk. Tot slot maakt het park deel uit van de ruimtelijke hoofdstructuur van Enschede.

4. Deelgebied van 't Hofflaan en omgeving:

Deelgebied Van 't Hofflaan wordt begrensd door de woningen langs de Gronausestraat, de woningen langs de Wooldrikshoekweg, de Hofstedeweg, de Van der Waalslaan, de Tegelerweg en de woningen aan de westzijde van de Lorentzlaan.

Het deelgebied heeft een eenvoudige orthogonale structuur. Het assenstelsel vormt een rechthoek met voornamelijk vrijstaande en half vrijstaande en (enkele) twee onder een kapwoningen Dwars door het gebied loopt een groenstrook.

Door het deelgebied is een indicatieve lijn te trekken van noordwestelijke naar zuidoostelijke richting. Is de verkaveling boven deze indicatieve lijn compacter, beneden deze lijn staan de woningen op grotere percelen en is de verkaveling ruimer opgezet.

De bouwperiode van de woningen loopt uiteen van de '30-er jaren tot de '60-er jaren. Op enkele locaties is

sprake van een planmatiger bouwwijze. Dit geldt voor enkele woningen in het oostelijk deel van de Kamerlingh Onneslaan en de Hofstedeweg. De overige woningen zijn allemaal op zichzelf staande bouwplannen.

Aan de oostzijde van het Wooldrikspark ligt een rijtje van acht vrijstaande '30-er jaren woningen met de achterzijden naar het park toegekeerd. De voorzijden van de woningen grenzen aan de Lorentzlaan. Vanaf de Lorentzlaan bestaan er twee toegangen naar het Wooldrikspark. De noordelijke toegang is vanwege veiligheidsoverwegingen echter afgesloten. De zuidelijke toegang bevindt zich ter hoogte van de Hofstedeweg.

De Hofstedeweg bestaat aan de zijde van het Wooldrikspark uit twee rijbanen met een brede groene middenberm met daarin veel grote bomen. Het park wordt daardoor de wijk ingetrokken, maar eindigt bij het schoolveld. De overige straten in dit deelgebied hebben dwarsprofielen, bestaande uit de rijbaan met van de rijbaan door een groenstrook met bomen gescheiden trottoirs. De profielen zijn ongeveer tussen de 12 en 20 meter breed en bieden een groene aanblik.

5. Deelgebied Van der Waalslaan:

Dit deelgebied wordt begrensd door de Hofstedeweg, de Van der Waalslaan en de Tegelerweg en de achterzijde van de woningen aan de Wooldrikshoekweg.

Het deelgebied is relatief klein en wordt grotendeels ingenomen door een schoolgebouw van het Bonhoeffercollege en de daarbij behorende ruimte. De grote groene ruimte (sportveld voor de school) achter de school is niet openbaar toegankelijk. De hoofdvorm van het gebouw is een haak langs de Tegelerweg en de Van der Waalslaan. Het gebouw is drie bouwlagen hoog en op enkele plaatsen twee bouwlagen. De entree van het complex ligt aan de Van der Waalslaan. De tuin van de school wordt van de straat gescheiden door een haag. Aan de achterzijde van het gebouw ligt het schoolplein. Op de hoek van de Van der Waalslaan met de Hofstedeweg staat een kerkgebouw van de apostolische gemeenschap.

6. Deelgebied Celsiusstraat e.o.:

Een groot deelgebied betreft het wijkgedeelte rondom de Celsiusstraat. Het gebied omvat de bebouwing aan de Wooldrikshoekweg, Hofstedeweg, Zuid Esmarkerrondweg en de Lammertsweg.

Het gebied bestaat voornamelijk uit een rastervormige stratenpatroon, waardoor rechthoekige (woon)gebieden zijn ontstaan. Het middengedeelte wordt gevormd door een brede groenstrook die loopt vanaf de Schoolbosweg in oostelijke richting naar de Bourdonstraat. De strook is het hart van dit deelgebied. Het raster is door de jaren heen met voornamelijk woningen ingevuld. De langere ontwikkelingstijd is zichtbaar in de architectuur.

De bebouwing bestaat uit twee onder één kapwoningen en rijenwoningen, waardoor dit wijkgedeelte dichter bebouwd is en een minder groen beeld weergeeft dan de rest van 't Wooldrik. Vrijstaande woningen komen slechts op enkele plaatsen in dit wijkgedeelte voor; namelijk langs de Lammertsweg en de Wooldrikshoekweg. De westelijke straatwand van de Wooldrikshoekweg bestaat voor ongeveer de helft uit woningen uit de '30-er jaren. Hier heeft tot de '60-er jaren de grens van de wijk met het buitengebied gelegen. Verder bestaat dit deelgebied uit een menging van woningen uit de '50-er tot de '90-er jaren.

Een groot deel van het noordelijk deel bestaat uit woningen uit de '50-er jaren, hier en daar afgewisseld met oudere woningen. Op de hoek van de Hofstedeweg met de Wooldrikshoekweg staat een kerkgebouw.

Daarachter in een gestaffelde opzet staat een rijtje van zo'n 12 woningen in twee bouwlagen met platte kap uit de '80-er jaren. Tussen de Hofstedeweg en de bebouwing aan de Gronausestraat ligt het schoolgebouw van het Stedelijk Lyceum.

De noord-zuid liggende straten hebben een meer eenvoudige uitstraling door de sobere woningen uit de '50-er jaren. Dit betreft de Bourdonstraat, Torricellistraat en de noordelijke helft van de Schoolbosweg. Bij de woningen aan de Bourdonstraat ontbreken de gebruikelijke voortuinen.

Aan de zijde van de Zuid Esmarkerrondweg liggen dwars hierop een viertal rijtjes met ouderenwoningen uit de 60-er jaren in één bouwlaag met schuine kap.

Het zuidelijke deel bestaat voornamelijk uit enkele rijen recentere woningen uit de '70-er jaren. Deze woningen zijn oost-west gericht en liggen langs de Reaumurstraat en de Schoolbosweg. Langs de

Lammertsweg ligt een aantal blokken met twee onder één kapwoningen en enkele vrijstaande woningen. Langs de Zuid Esmarkerrondweg staat een elftal woningen uit de '30-er jaren. Op een achter de woningen gelegen perceel is op nummer 74 een bedrijf geheten Top Star gevestigd.

De groenstrook tussen de Celsiusstraat en de Fahrenheitstraat is als een parkje ingericht en enkele plekken zijn ingericht als speelterrein met speeltoestellen en een trapveldje.

Ten westen van de Schoolbosweg en deze groenstrook staat de openbare basisschool Het Wooldrik.

7. Deelgebied sportvelden:

Een groot gebied ten zuiden van de Tegelerweg bestaat uit voetbalvelden, tennisbanen en volkstuinen. Het gebied wordt begrensd door de Tegelerweg, de achterzijde van de woningen aan het Groot Tegeler, het buitengebied (Mensinkweg) en de Heutinkstraat.

Het gebied is een op zichzelf staande en ruimtelijk begrensde groene enclave in de wijk. De sportvelden zijn onderdeel van de groene wig.

Aan de westelijke zijde van dit wijkgedeelte vinden we enkele blokken verspreid liggende woningen langs de Mensinkweg. Ten noorden hiervan ligt een scoutinggebouw aan de Tegelerweg. Direct ten oosten van deze bebouwing beginnen de voetbalvelden van Vogido. Deze vier voetbalvelden strekken zich uit tot aan de Van 't Hofflaan. Het clubhuis Tegelerweg 99 ligt ter hoogte van de Lorentzlaan.

Ten oosten van de voetbalvelden ligt tenniscentrum 't Wooldrik (hal) en de tennisaccommodatie 't Wooldrik. Het complex bestaat uit een 11-tal buitenbanen en een clubgebouw op de Tegelerweg 74. Daarachter, aan de zuidzijde, ligt de tennishal. Deze wordt ontsloten vanaf de Tegelerweg via de straat Groot Tegeler.

8. Deelgebied Groot Tegeler - Heutinkhoekweg:

Dit deelgebied vormt de zuidelijke rand van de wijk 't Wooldrik. Het gebied wordt begrensd door de Lammertsweg, Zuid Esmarkerrondweg, de Stenversweg, de achterzijden van de woningen aan het Groot Tegeler, de tennishal, de Tegelerweg en de Wooldrikshoekweg.

De ruimtelijke structuur is, door de bebouwing (deels) aan weerszijde gelegen van een centrale gesitueerde straat, eenvoudig van opzet. De woningen staan langs een regulier patroon van oost-west en noord-zuid liggende straten.

De bebouwing bestaat uit vrijstaande woningen op relatief grote percelen. De woningen aan en ten oosten van de Wooldrikshoekweg stammen hoofdzakelijk uit de '60- en '70-er jaren.

Het gebied aan de westzijde rondom de straat Groot Tegeler bestaat uit zeer recente bebouwing, ('90-er jaren). Een achttal woningen ligt op een locatie achter de tennishal; hier is sprake van het bebouwen van een reststrook.

3.1.3 Groenstructuur

Velve-Lindenhof

Het openbaar groen in Velve-Lindenhof was voornamelijk geconcentreerd in het parkje Velveweg-Velveplantsoen en aan de Pluimstraat alsmede aan de Franklinstraat en aan de Stephensonstraat. Bij het overige weinige groen maakt het openbare groen onderdeel uit van de straatinrichting. Een duidelijke groenstructuur ontbreekt in Velve-Lindenhof. Het groen is bovendien weinig evenwichtig over het plangebied verdeeld. In het bijzonder in het westelijk deel (Velve-Lindenhof Oud) is bijna geen openbaar groen aanwezig. Ook de relatie met het groen buiten het plangebied ontbreekt hier. Een uitzondering wordt gevormd door de spoorzone. De groene ontoegankelijke zone langs het spoor is zowel ecologisch als (visueel) ruimtelijk zeer waardevol.

Velve Lindenhof is een compacte wijk waardoor er geen ruimte is om alle groenschakels van voordeur tot landschap naast elkaar te leggen. In Groen Velve Lindenhof zijn meerdere schaalniveaus 'over elkaar heen gelegd'. Het groene raamwerk (Lanen en Entree) doet bijvoorbeeld tegelijk dienst als 'voordeurgroen' en het Velveplein kan gezien worden als buurtpark voor Groen Velve Lindenhof maar geeft, door het aanbrengen van functies de mogelijkheid om mensen van heel Velve-Lindenhof te trekken. Het plangebied is, ten opzichte van

de oude situatie, een stuk groener worden.

't Wooldrik

De wijk 't Wooldrik is een zeer groene wijk. Dit is begrijpelijk, vanwege het feit dat het Wooldrikspark onderdeel van de wijk uit maakt. Dit park is de belangrijkste groene drager van de wijk. Een groot deel van de woningen in de wijk bestaat uit vrijstaande woningen die op relatief grote kavels staan. Het straatbeeld wordt mede daardoor zeer groen. Alle woningen in de wijk, slechts enkele uitzonderingen daargelaten, hebben een voortuin die varieert van enkele meters tot ruim 15 meter diep. Dit in tegenstelling tot wijken in Enschede waar de verhouding tussen woningen met en zonder voortuin precies omgekeerd is.

Daarnaast zijn langs de wegen afkomstig uit de oorspronkelijke landschappelijke onderlegger veelal bomen als begeleiding van de routes aanwezig. Deze staan dan in een groene grasberm tussen de rijbaan en het trottoir. Tevens wordt de groene 'lijn' naar de stad versterkt door het hernieuwd plaatsen van bomen langs de Gronausestraat, als afronding van de herstructurering van deze straat.
De wijk grenst direct aan het buitengebied. Weliswaar liggen de sportvelden van Vogido tussen de wijk en het buitengebied, het buitengebied in de vorm van de 'Binnenes' is voelbaar en direct nabij. Via de Heutinkstraat en de Zuid Esmarkerrondweg is het buitengebied snel te bereiken. Ook via de Stenversweg en de Mensinkweg is een wandeling door het buitengebied te maken.
Via de sportvelden van Vogido en het Wooldrikspark prikt het buitengebied als groene lob ver Enschede binnen, zelfs tot over de Boulevard 1945. Dit is een belangrijke kwaliteit van de wijk 't Wooldrik en het behouden meer dan waard.

Omdat het wijkdeel ten oosten van de Wooldrikshoekweg een gradatie steniger van opzet is dan het westelijke deel, met als belangrijk voorbeeld de woningen zonder voortuin aan de Bourdonstraat, is het des te belangrijker dat in dit wijkdeel bestaande aanwezige groenelementen worden gehandhaafd en zo mogelijk versterkt. Het parkje ten zuiden van de Celsiusstraat is een belangrijk onderdeel van de groenelementen in dit wijkdeel. Er dient onderzocht te worden in hoeverre dit groenelement via de woonstraten kan worden uitgebouwd.

3.1.4 Verkeersstructuur

Velve-Lindenhof

De verkeersstructuur in het plangebied Velve-Lindenhof is eenvoudig en eenduidig. Aan de randen liggen de op stadsniveau belangrijke verkeersaders, zijnde de Gronausestraat, de Oliemolensingel en de Noord Esmarkerrondweg. In het plangebied behoren alle overige straten tot het verblijfsgebied. De "woonstraten" zijn op een negental plaatsen volledig en op een viertal plaatsen gedeeltelijk aangesloten op de randen. De enige ontsluiting over de spoorzone in het plangebied loopt via de Oostveenweg. De overige twee verbindingen met "t Ribbelt en Stokhorst, de Oliemolensingel en de Noord Esmarkerrondweg, liggen respectievelijk ten westen en ten oosten aan de randen van dit gedeelte van het plangebied. Binnen het plangebied zijn geen aparte fietspaden aanwezig. De woonstraten zijn, in het bijzonder in het vooroorlogse deel, veelal smal tot zeer smal. De straten zijn niet goed berekend op veelvuldig autogebruik. De parkeerplaatsen zijn op een dominante wijze in de openbare ruimte aanwezig. In het plangebied functioneren de oude linten als buurtverzamelwegen. Er is door de inrichting een zodanige oplossing voor de verdeling gekozen, dat enerzijds het wijkvreemde autoverkeer zoveel mogelijk wordt geweerd en anderzijds de bereikbaarheid voor bewoners en gebruikers voldoende is. In het plangebied zelf rijden geen bussen, de route voor het openbaar vervoer loopt via de Gronausestraat. Aan de noordzijde van het plangebied ligt de spoorlijn Enschede–Gronau.

't Wooldrik

De verkeersstructuur van de wijk is in hoge mate geënt op de historische lijnen en wegen die al vanaf omstreeks 1900 in het landschap aanwezig zijn. De loop van de Gronausestraat, de Hofstedeweg, de Wooldrikshoekweg, de Zuid Esmarkerrondweg, de Lorentzlaan, de Rechterlaan, de Tegelerweg en de Celsiusstraat was toentertijd reeds in de ondergrond aanwezig. De structuur is in hoge mate orthogonaal (haakse kruisingen van wegen) en functioneel (recht toe, recht aan zonder onnodige bochten) van opzet.

De Gronausestraat is inmiddels gereconstrueerd en is een HOV-lijn van het centrum naar de wijk Eschmarke en verder naar Glanerbrug over het midden van de straat aangelegd. De HOV-lijn heeft haltes gekregen nabij het kruispunt met de Zuid Esmarkerrondweg en de Hofstedeweg.

De wegen in het plangebied zijn grotendeels uitgevoerd in klinkerbestrating. Veelal zelfs in gebakken materiaal. Enkele straten, zoals de Rechterlaan, zijn uitgevoerd in betonklinkers. De Zuid Esmarkerrondweg en de Gronausestraat hebben asfaltbestrating. De klinkerbestratingen geven het plangebied een gezellige en rustieke uitstraling. Bovendien tempert dit materiaalgebruik de snelheid van de automobilist enigszins. De profielen van de wegen zijn allemaal voldoende breed.

De gehele wijk is aangewezen als 30 km/u gebied.

3.2 Cultuurhistorie

3.2.1 Archeologisch erfgoed in het plangebied

In 1992 ondertekenden twintig Europese staten, waaronder Nederland, het Verdrag van Malta, of – zoals het officieel heet – het 'Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologische erfgoed'. Het verdrag werd in 1998 door een goedkeuringswet bekrachtigd, maar het verdrag is nog niet vertaald in nieuwe wetgeving (wetsvoorstel ligt bij Tweede Kamer). Het verdrag kent de volgende uitgangspunten:

- Archeologische waarden zoveel mogelijk in de bodem bewaren;
- Vroeg in de ruimtelijke ordening al rekening houden met archeologie;
- Bodemverstoorders betalen archeologisch vooronderzoek en mogelijke opgravingen.

Dat er veelal al gewerkt wordt in de geest van Malta komt doordat veel provincies hieromtrent beleid hebben geformuleerd. Met het nieuwe archeologische bestel heeft de provincie een toetsende en kaderstellende rol.

De provincie Overijssel heeft in de nota Handreiking en beoordeling ruimtelijke plannen hierover aangegeven:

De archeologische en cultuurhistorische elementen worden in een vroeg stadium van de ruimtelijke planvorming meegenomen. Daarbij wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met aardkundige waarden.

Gesteld kan worden dat tot de middeleeuwen nederzettingen meestal gelegen waren op de hooggelegen gronden (stroomruggen en oeverwallen). In de middeleeuwen en daarna heeft zich op een deel van deze gronden een esdek gevormd. Op deze hoger gelegen gebieden zijn resten van nederzettingen uit diverse periodes te verwachten. De geologie, de geomorfologie en de aard van de bodem zijn zeer bepalend voor de archeologische verwachtingswaarde en de trefkans dat waardevolle archeologische waarden in de bodem aanwezig zijn.

Archeologie en het plangebied "Velve-Lindenhof-'t Wooldrik"

Velve-Lindenhof

Het plangebied “Velve-Lindenhof” ligt op de hoger gelegen stuwwal op de “Enscheder Esch”. Het oostelijk deel ligt op de top van de stuwwal. In 1846 was het grootste deel van het gebied in gebruik als bouwland. De oostelijke strook was in gebruik als grasland. In het gebied liggen een paar zeer oude (verdwenen) erven en in het uiterste oosten van het gebied worden resten van een landweer verwacht. De wijk Velve- Lindenhof heeft een aantal identieke bouwblokken, enkele moderne flats en enkele oudere straten waar nog twintigste-eeuwse bebouwing bewaard is gebleven. De fundamenten van de meeste woningen zijn aangezet op een diepte tussen de 70 en 90 centimeter beneden peil. Bij de oudste woningen bestaat de mogelijkheid dat er kelders onder opkamers aanwezig zijn. De aanlegdiepte bedraagt hier ongeveer 90 centimeter beneden peil. Bij het opstellen van de Archeologische Verwachtingskaart Enschede is enig veldonderzoek verricht. Het westelijk deel van de Velve Lindenhof heeft een esdek van ruim een meter dikte. In het oostelijk deel van de wijk is het esdek ongeveer 30 cm. Gemiddeld is de bovenste 50 cm in het hele gebied verstoord en is de diepere ondergrond ongestoord op plekken zonder bebouwing. In de onbebouwde delen en onder de bebouwing kunnen in de ongestoorde bodem archeologische waarden aanwezig zijn. In geen van de boringen is de Laag van Usselo aangetroffen. Op basis van deze kennis kan een indicatie gegeven worden

over hoe groot de kans is dat ergens waardevolle zaken in de bodem aanwezig zijn. Deze indicaties staan op de archeologische verwachtingskaart van de gemeente Enschede. Op de archeologische verwachtingskaart zijn archeologische vondsten, archeologisch waardevolle terreinen en de ligging van gebieden met een hoge, een middelhoge en een lage verwachtingswaarde weergegeven.

Uit de Archeologische Verwachtingskaart van de Gemeente Enschede blijkt dat het gebied Velve-Lindenhof een hoge en middelhoge archeologische verwachtingswaarde heeft. Dit zijn de zogenaamde “archeologische onderzoeksgebieden”.

't Wooldrik

Op de archeologische verwachtingskaart zijn archeologische vondsten, archeologisch waardevolle terreinen en de ligging van gebieden met een hoge, een middelhoge en een lage verwachtingswaarde weergegeven.

Het gebied 't Wooldrik dat binnen het bestemmingsplan valt ligt op de stuwwal. De bebouwing ligt voor een groot gedeelte op oude esgronden. Op deze hoger gelegen gebieden zijn resten van nederzettingen uit diverse periodes te verwachten. Op de archeologische verwachtingskaart van de gemeente Enschede heeft dit gebied daarom archeologische verwachtingen. Onder de huidige bebouwing kan in de bodem nog ongeroerde grond aanwezig zijn met archeologische resten.

Voor het gebied is archeologisch onderzoek verplicht. Vastgesteld moet worden of en in hoeverre de bodem is verstoord. Bij het aantreffen van ongeroerde grond is bij ontwikkelingen in dit gebied archeologisch vervolgonderzoek verplicht.

Conclusie

Doordat het bestemmingsplan overwegend consoliderend van aard is en het gebied voor het merendeel bebouwd is, worden deze archeologische onderzoeksgebieden vooralsnog niet op de plankaart weergegeven. In het plangebied bevinden zich geen archeologische monumenten, waardevolle archeologische terreinen, waarvoor een bescherming via het bestemmingsplan noodzakelijk is. Mochten in het gebied bij activiteiten met bodemverstoring toch archeologische resten worden aangetroffen, dan geldt op grond van de Erfgoedwet de meldingsplicht bij de gemeente. Het archeologische onderzoeksproces treedt dan alsnog in werking.

3.2.2 Monumenten in het plangebied

In het plangebied hebben enkele bijzonder markante gebouwen en/of terreinen een monumentale status verkregen, waarbij een onderscheid is gemaakt tussen rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten.

De rijksmonumenten in het gebied zijn:

- Marthalaan 12, herenhuis (Engelse landhuisstijl)
- Gronausestraat 31, herenhuis

Het gemeentelijk monument in het gebied is:

- Marthalaan 27, woonhuis 1922
- Het Wooldrikspark aan de Gronausestraat

Aan de aangewezen monumenten is in het kader van dit bestemmingsplan geen juridische betekenis

toegekend. De monumenten zijn uitsluitend in de toelichting van dit bestemmingsplan opgenomen. De bescherming van deze objecten vindt plaats op grond van de Erfgoedwet of de gemeentelijke Monumentenverordening.

3.2.3 Beschermwaardige bomen in het plangebied

In het plangebied van het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof-'t Wooldrik" zijn diverse monumentale, en daarmee beschermwaardige bomen, aanwezig. Aan de beschermingswaardige bomen is in dit plan geen juridische betekenis toegekend. De bescherming is geregeld in de APV.

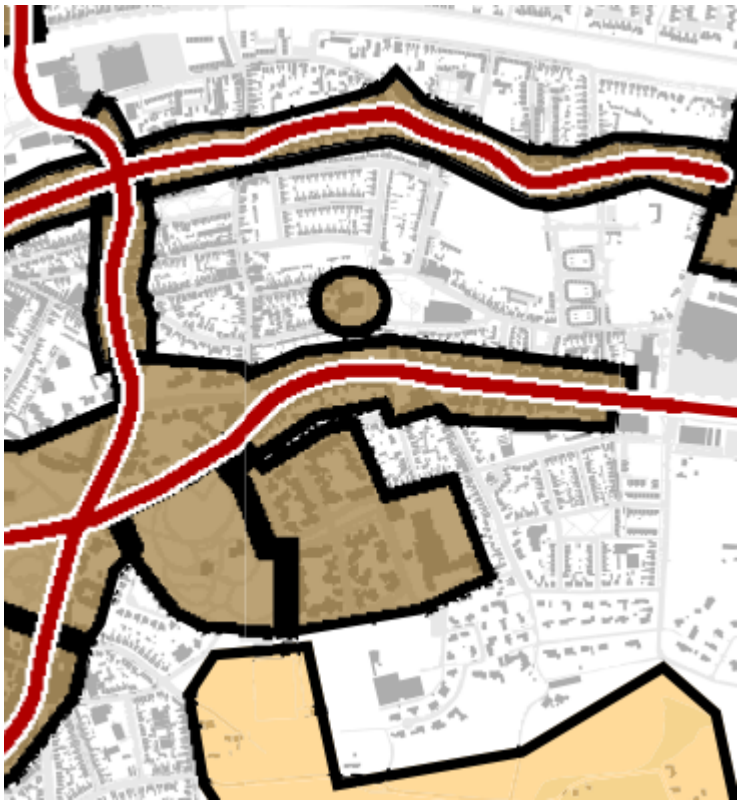
De locaties van deze bomen zijn te vinden op de interactieve bomenkaart die is te raadplegen op de website van de gemeente Enschede; www.enschede.nl/bomen

3.2.4 Cultuurhistorisch waardevolle elementen en structuren in het plangebied

In het cultuurhistorisch beleid wordt aangegeven hoe bij ruimtelijke plannen en ontwikkelingen omgegaan moet worden met het aanwezige cultuurhistorisch erfgoed in de gemeente Enschede. In paragraaf 2.3.4 werd al kort ingegaan op dit beleidsdocument. Het bestemmingsplan is het instrument waarin invulling gegeven wordt aan het geschetste cultuurhistorisch kader. In het cultuurhistorisch beleid wordt bij de waardering onderscheid gemaakt in:

- Beschermen
- Koesteren

Hierbij is de doelstelling voor de te beschermen objecten/gebieden een conserverend regime op te nemen in bestemmingsplannen. De objecten/gebieden die benoemd zijn op het ambitieniveau "koesteren", zijn objecten en gebieden met een cultuurhistorische identiteit of worden gezien als een cultuurhistorische drager. De gemeente Enschede wil deze elementen behouden, benutten en versterken voor een aantrekkelijke, vitale en toekomstbestendige stad. De basishouding voor cultuurhistorische waarden is niet opgenomen in de beleidsnota. De gemeente streeft naar een verankering van deze houding in het ontwikkelingsproces van Enschede. Oog voor cultuurhistorie leidt tot beter herkenbare plannen die bijdragen aan de identiteit van Enschede en daarmee breed worden gedragen.

Afbeelding Cultuurhistorisch waardevolle gebieden

Cultuurhistorie

Binnen het plangebied bevinden zich panden en structuren die cultuurhistorisch van belang zijn. Een aantal van die panden zijn beschermd als gemeentelijk- of rijksmonument. Daarnaast zijn er panden die tijdens het zogenaamde Monumenteninventarisatieproject (MIP) of aanvullende inventarisaties zijn opgevallen vanwege hun bijzondere architectuur, ensemble- of stedenbouwkundige waarde, hun bouw- of gebruikshistorie of om andere historische redenen, maar die de monumentenstatus (net) niet hebben bereikt. Hoewel het geen monumenten zijn, kunnen deze panden toch erg belangrijk zijn als dragers van de cultuurhistorische identiteit van de stad. Daarom zijn deze panden geplaatst op de Cultuurhistorische WaardenKaart (CHWK) van de gemeente Enschede. Deze kaart is verder aangevuld met panden en objecten die tijdens consultaties van de burgers van Enschede naar voren zijn gekomen als bijzonder en behoudenswaardig.

De monumentstatus heeft als doel om de monumentwaarden van een pand aan de binnen- en aan de buitenkant te behouden. Wijzigingen aan een monument zijn daarbij binnen de kaders van goede monumentenzorg mogelijk. Maar het slopen van een dergelijk pand is niet aan de orde of alleen bij zeer hoge uitzondering mogelijk.

Panden die op de CHWK staan, zijn ook de moeite van het behouden waard. In ieder geval moet voorkomen worden dat zij gedachteloos en al te eenvoudig worden gesloopt. Daarom geldt voor een aantal van deze panden dat bij een voorgenomen gehele of gedeeltelijke sloop niet kan worden volstaan met een sloopmelding maar dat daarvoor een omgevingsvergunning voor de activiteit 'slopen' nodig is. Bij het al dan niet verlenen van een dergelijke sloopvergunning wordt het cultuurhistorische belang van het pand nadrukkelijk meegewogen. De regels daarvoor zijn opgenomen in dit bestemmingsplan.

Om een zo goed mogelijke balans te krijgen tussen 'behoud', 'ontwikkeling' en 'beperking regeldruk' zijn er gebieden aangewezen waarbinnen het sloopvergunningenstelsel van toepassing is voor CHWK panden.

Deze gebieden hebben een bijzondere stedenbouwkundige of architectonische waarde of zijn vanuit de bouw- of gebruiksgeschiedenis bijzonder. Deze gebieden zijn vastgelegd in de structuurvisie 'Cultuurhistorie'

die in 2014 is vastgesteld door de gemeenteraad van Enschede (dossiercode NL.IMRO.0153.SV00007).

De structuurvisie is vervolgens vertaald in het bestemmingsplan Cultuurhistorie In zijn vergadering van 6 februari 2017 heeft de gemeenteraad - met toepassing van artikel 3.1 van de Wet ruimtelijke ordening- het bestemmingsplan “Cultuurhistorie” gewijzigd vastgesteld. Dit plan heeft betrekking op het gehele grondgebied van Enschede met uitzondering van d. e gronden gelegen binnen de bestemmingsplannen “Binnenstad 2015”, “De Bothoven 2016”, “Bolhaar-Roessingh 2016”, “'t Vaneker 2013”, “Havengebied-Westerval Noord” en “Boekelo 2015”.Het doel van het plan is zoveel mogelijk beschermen en in standhouden van cultuurhistorisch erfgoed, zowel structuren als bebouwing. Slopen mag enkel met een sloopvergunning. Daarvoor zijn in de regels voorwaarden opgenomen.

In het navolgende worden de monumenten binnen het gebied besproken. Verder zijn in dit plangebied de Lipperkerkstraat en de Gronausestraat belangrijke infrastructuren. Daarom wordt kort aandacht besteed aan de historie van deze wegen.

Monumenten

Gemeentelijke monumenten

Wooldrikspark met boerderij en koetsiers-tuinmanswoning

De voormalige buitenplaats van de familie Ter Kuile werd op het oude boerenerf “het Wooldrik” gebouwd. In 1883 werd het landhuis opgetrokken en tien jaar later werd het ontwerp voor de tuin met vijver van D. Wattez sr. uitgevoerd.

De buitenplaats is in 1950 door G.J. van Heek-Ter Horst aan de gemeente geschonken. Na een aantal jaren werd het landhuis gesloopt. De rest van de opstallen, zoals de boerderij “Het Wooldrik” en de koetsiers -en tuinmanswoning (nummer 10-12), zijn bewaard gebleven. Het hek dat aan de zijde van de Gronausestraat staat, is afkomstig van de voormalige villa Kleiboer aan de Deurningerstraat. .De boerderij “het Wooldrik” is omgebouwd tot kinderboerderij.

Marthalaan 27

Woonhuis (1922) naar een ontwerp van A. Wegerif in opdracht van Mr. de Moor. Het woonhuis is beeldbepalend gelegen aan de Marthalaan. Het strakke ontwerp van het huis valt op tussen de neo-classicistische en Engelse landhuisstijl die veel in de overige bebouwing aan de Marthalaan gebruikt is.

Rijksmonumenten

Gronausestraat 31

Vrijstaand herenhuis, "op de ESCH", in een op de eigentijdse Engelse landhuisbouw geïnspireerde bouwstijl met bijzondere terracotta ornamentiek in de gevels. Het huis is in 1911 gebouwd naar een ontwerp van de architect S. de Clerq (Den Haag) in opdracht van het echtpaar Van Rossum-Sepp.

Marthalaan 12

Herenhuis gebouwd in Engelse landhuisstijl in de traditie van de Engelse architecten Voysey en Lutyens. Het interieur is deels in Amsterdamse School stijl en deels in de stijl van K.P.C. de Bazel uitgevoerd.

Structuren

Lipperkerkstraat

De Lipperkerkstraat behoort tot de oudste wegen van Enschede. Hij komt al voor op een kaart van Jacob van Deventer uit de 16^{e} eeuw (onder links) en het is van oorsprong een voetpad dat het vroegere erve De Lipper verbond met de stad Enschede. Op de locatie van dit erf staat ook momenteel nog een voormalige boerderij.

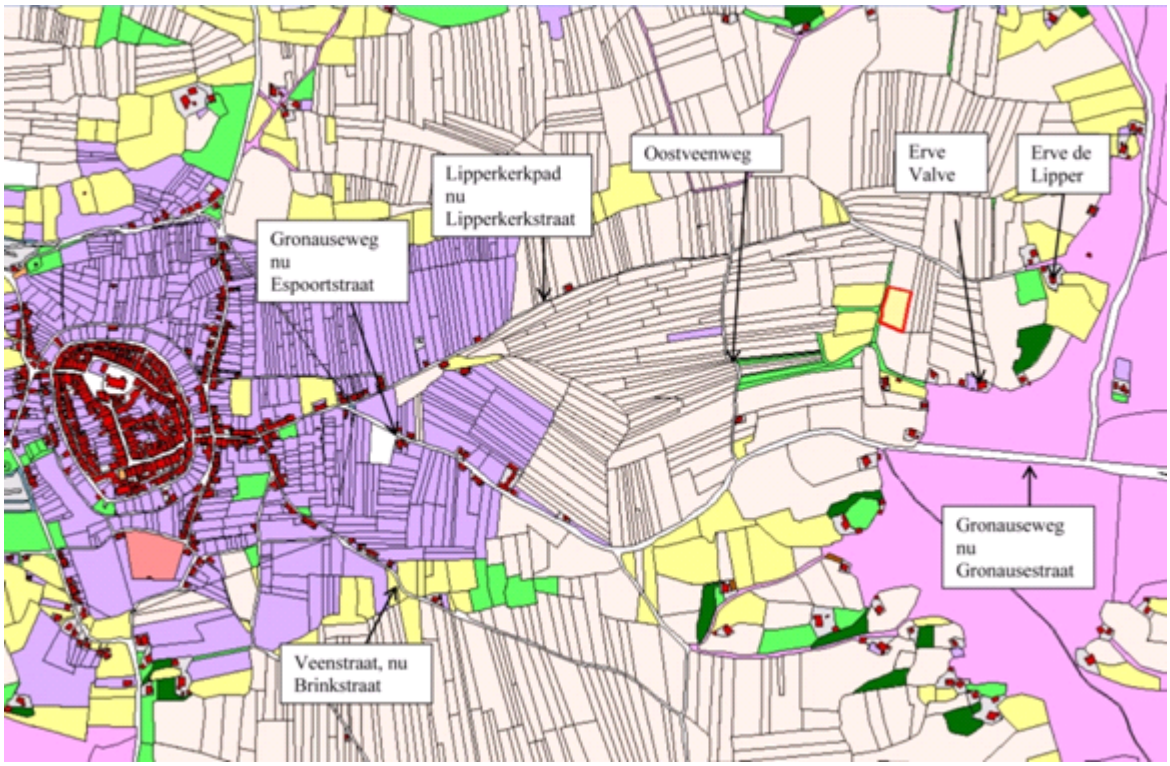
Op de kadastrale kaart van Enschede en Lonneker uit 1832 (hieronder) is te zien dat een deel van de huidige wegen in dit gebied toen al bestond. Het deel van de Lipperkerkstraat, dat valt binnen het huidige bestemmingsplan (blauwe kader) was agrarisch met hier en daar een boerenerf. Dichter bij de stad, zo ongeveer vanaf de huidige Espoortstraat richting stad, nam de bebouwing toe maar hij bleef nog steeds beperkt tot hier en daar een woonhuis langs de straten.

Aan de oostkant eindigde de Lipperkerkstraat bij gronden die in gezamenlijk eigendom waren van de boeren van de Eschmarke.

De kavels in dit gebied waren vooral lang en smal in tegenstelling tot de westkant van de stad waar de verkaveling vooral blokvormig was. Daarbij heeft de verkaveling aan de noordkant van de Lipperkerkstraat vooral plaatsgevonden haaks op de weg, terwijl aan de zuidkant de kavels meestal parallel aan de Lipperkerkstraat lagen. Kennelijk heeft de verkaveling daar vooral plaatsgevonden vanaf de Oostveenweg. Later, toen de stad groeide en er meer wegen in dit gebied werden aangelegd, volgden die nieuwe wegen aan de zuidkant van de Lipperkerkstraat het oude verkavelingspatroon. Haaks daarop werden vervolgens de bouwkavels uitgezet.

Dit oude verkavelingspatroon is hier en daar nog te herkennen in de zeer lange tuinen van sommige panden aan de noordkant van de Lipperkerkstraat.

In 1832 waren de gronden aan de binnenkant van de huidige singel (links van het blauwe kader) nog voor een groot deel agrarisch in gebruik maar een flink aantal kavels was in het bezit van kleine neringdoenden, ambachtslieden, kerkelijke instanties en de Stad Enschede. Buiten de denkbeeldige singel was het juist omgekeerd. Daar was de grond in eigendom van de boeren met hier en daar een lapje grond van een ander. Zo had rond 1832 een winkelier al een kavel weten te bemachtigen op de hoek met de huidige Lage Bothofstraat.

In de daaropvolgende decennia is de bebouwing van de Lipperkerstraat vanaf het centrum van de stad gestaag toegenomen al blijft het gebied nog tot de jaren 50 van de vorige eeuw relatief dun bebouwd. Die ontwikkeling is ook te zien in de bouwstijlen die naar buiten toe geleidelijk aan wijzigen. Zo zijn er in de buurt van de singel huizen met neorenaissance en Jugendstil kenmerken te zien. Dit zijn bouwstijlen tot 1915. Maar verderop zijn het vooral huizen in de stijl van het traditionalisme (1925-1965), afgewisseld met recent gebouwde huizen. Verder zijn er veel huizen met mansardekappen (zgn. bazenhuizen) en is er nog een behoorlijk aantal afdakswoningen in meer of minder oorspronkelijke staat. Deze nemen overigens in aantal sterk af.

Lipperkerkstraat 479, voormalige goente- en fruitwinkel

Tijdens de ontwikkeling van de straat heeft zich, naast nieuwe bewoners, ook een groot aantal kleine zelfstandigen en ambachtslieden gevestigd aan de Lipperkerkstraat, waardoor er een levendige afwisseling

tussen wonen en werken is ontstaan. Binnen de singel is dit ook nu nog goed herkenbaar maar buiten de singel heeft de straat geleidelijk aan vooral een woonfunctie gekregen. Door economische ontwikkelingen en andere leefgewoonten zijn daar veel winkels en bedrijfjes verdwenen. Bij sommige panden is aan de afgeschuinde hoek in de gevel nog te zien dat het vroeger ging om een winkel.

Over deze veranderingen in de Lipperkerkstraat en over de historie van een groot aantal panden is een interessant boekje verschenen. In 'Onze Lipperkerkstraat' (Team Onze Lipperkerkstraat 2016) zijn in woord en beeld de veranderingen te lezen die de Lipperkerkstraat in de loop der tijd heeft ondergaan.

De Gronausestraat

De Gronausestraat (vroeger: Gronauseweg) vormt de verbinding tussen Enschede en Duitsland. Hij komt al voor op de kaart van Jacob van Deventer uit de 16e eeuw. Lang is het een stoffige zandweg die delen van het jaar slecht begaanbaar is en waarlangs Hessenwagens hun weg zoeken naar Münster. Dit blijft zo tot het begin van de 19e eeuw. Er is dan nog weinig bebouwing en deze beperkt zich tot het begin van de Gronausestraat, dicht bij de kruising met de Lipperkerkstraat. Daar staan een paar woningen en een enkele 'fabrijk'. Verderop richting de grens staan er links en rechts wat boerderijen. Daar waar nu Glanerbrug is, is het gebied nog kaal en leeg met een enkele boerderij waaronder die van Harm Schipholt en Jan Lutje Schipholt. De Gronausestraat ligt dan voor het grootste deel ten zuiden van de huidige weg.

Rond 1828 krijgt de Gronausestraat zijn huidige vorm naar een oorspronkelijk ontwerp van Napoleon en hij wordt grotendeels rechtgetrokken. De bedoeling is dat hij onderdeel gaat uitmaken van een stelsel van rechte wegen in Europa die een snelle verplaatsing van troepen mogelijk moet maken. Hij wordt omzoomd door rijen eikenbomen en ernaast is een zandweg gedacht die een ongehinderde doorgang voor de soldaten moet garanderen. Maar dat is er nooit meer van gekomen, omdat Napoleon inmiddels is overleden. Daarmee is er, althans voorlopig, een eind gekomen aan grote veldtochten en het daarbij behorende gemarcheer. Toch komt de rechte Gronausestraat er, omdat de lokale industriëlen daarop aandringen.

De Gronausestraat blijft zo een belangrijke verkeersader en voor het onderhoud daarvan zijn er in de loop van de 19e eeuw langs de straat tolhuisjes gebouwd. Eén daarvan staat net buiten de toenmalige stad. Omdat van daaruit bij goed weer het Slot Bentheim is te zien, krijgt het de naam 'Slotzicht'. Het tolhuis bestaat nog steeds en daarin is nu dierenkliniek 'Slotzicht' gevestigd (Gronausestraat 169).

Van 1908 tot 1933 loopt er een tram van de TET tussen Enschede en Glanerbrug over de trambaan die aan de noordkant van de straat (dan nog Rijksweg) ligt en voor de voetgangers ligt er aan weerszijden van de straat een voetpad.

In zeker zin is de trambaan van weleer teruggekeerd in de vorm van een vrij liggende busbaan midden over de Gronausestraat en waarover het huidige openbaar vervoer de verbinding verzorgt tussen Enschede en Glanerbrug.

3.3 Functionele structuur

3.3.1 Bedrijven

In verband met het op te stellen bestemmingsplan voor het plangebied Velve-Lindenhof - 't Wooldrik is onderzoek verricht naar de potentiële milieubelasting van de bedrijven binnen het plangebied en de bedrijven in de omgeving van het plangebied. Hierbij is gebruik gemaakt van het bedrijvenbestand van de afdeling Vergunningen. Met behulp van de publicatie "Bedrijven en milieuzonering", een VNG uitgave van 2009, zijn van de aanwezige bedrijven de indicatieve hindercontouren en de categorie bepaald.

Bedrijven binnen het plangebied

Uitgangspunt (voor de bestaande situatie) is dat bedrijven en voorzieningen van categorie 1 en 2 doorgaans toelaatbaar zijn in een woonomgeving.

Binnen het plangebied bevinden zich diverse bedrijven en voorzieningen. Een overzicht van alle bedrijven zijn als bijlage 1 Overzicht bedrijven in de toelichting opgenomen. De meeste bedrijven worden ingedeeld in categorie 1 of 2. Een aantal bedrijven is aanwezig met een hogere categorie. Deze bedrijven zijn nader beschouwd. Hieruit is naar voren gekomen dat deze bedrijven geen belemmeringen opleveren voor het plangebied (-hierover later meer-).

Gelet op het vorenstaande kan geconcludeerd worden dat de aanwezige bedrijven en voorzieningen binnen het plangebied geen belemmeringen opleveren voor het plangebied Velve-Lindenhof -'t Wooldrik.

3.3.2 Groenstructuur

In het plangebied ligt een stadspark, te weten 't Wooldrikspark. Hte park werd in het jaar 1950 door het echtpaar Van Heek-ter Horst beschikbaar gesteld aan de gemeente Enschede. Hoewel het park pas in dat jaar als dusdanig in gebruik werd genomen, is het park ontworpen door de landschapsarchitect Wattez en de beplanting is uit de negentiende eeuw. Het park staat bekend om zijn prachtige solitaire bomen. De naam van het park is ontleend aan het oude Erve Wooldrik.

Verder bevinden zich binnen het plangebied diverse groenstroken en plantsoenen die bestemd zijn als Groen.

3.3.3 Wonen

Binnen het plangebied van het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof - 't Wooldrik" zijn verscheidene grotere deelgebieden te onderscheiden. Dit zijn de gebieden 't Wooldrik en Velve-Lindenhof. Het Velve is weer te onderscheiden in Velve-Oud en Velve-Nieuw / Groen-Velve-Lindenhof.

't Wooldrik

De oorsprong van de wijk 't Wooldrik ligt in 1883 toen een fabrikantenechtpaar een landhuis op het boerenerve 't Wooldrik liet bouwen, compleet met fraaie tuin. In 1950 werd het landgoed door een andere fabrikantenfamilie aangekocht. Deze schonk het landgoed op haar beurt aan de gemeente Enschede. In 1934, toen de gemeente Lonneker bij de gemeente Enschede werd gevoegd, werd verdere uitbreiding van Enschede buiten het singelgebied mogelijk. De eerste woningen van de wijk 't Wooldrik werden gebouwd langs de Gronausestraat en rondom Het Wooldrikspark. Na de Tweede Wereldoorlog werd de wijk in een aantal fasen plansgewijs afgebouwd in de richting van de Zuid Esmarkerrondweg. De laatste bebouwing dateert van de late jaren '90 rondom Groot Tegeler.

Velve-Lindenhof

De wijk Velve-Lindenhof ligt aan de oostzijde van Enschede. De vorming van het stadsdeel Oost start globaal bij de aanleg van het Singeltracé. Het Singeltracé is destijds zodanig gekozen dat een aantal oude toegangswegen naar de stad worden doorsneden. De eerste stadsuitbreidingen in de jaren '20/'30 van de vorige eeuw zijn aansluitend aan de singel, langs de oude linten en als een schil langs de Oliemolensingel op de toen beschikbare gemeentegrond van Enschede gerealiseerd. Een kleine enclave (tuindorp Ohmstraat en omgeving) is gelegen in het toenmalige buitengebied. Na de Tweede Wereldoorlog is de wijk in de wederopbouwperiode grotendeels volgebouwd. Nadien hebben op kleine schaal, door sloop en herbouw, nog enkele invullingen plaatsgevonden. De meest recente veranderingen van de wijk Velve-Lindenhof heeft plaatsgevonden in de herstructureringopgave van het plan Groen Velve Lindenhof.

De ontwikkeling van het plangebied Velve-Lindenhof van voor en na de Tweede Wereldoorlog is terug te vinden in de ruimtelijke opzet. Er is in hoofdzaak een tweetal duidelijk verschillende deelgebieden te herkennen. Het gaat daarbij om de vooroorlogse ontwikkeling (Velve-Lindenhof Oud) en het deelgebied uit voornamelijk de wederopbouwperiode (Velve-Lindenhof Nieuw) waar de recente herstructurering van het gebied heeft plaatsgevonden. Beide deelgebieden vormen ruimtelijke eenheden en hebben, naar gelang het tijdvak van realisatie, de hen eigen zijnde samenhangende ruimtelijke kenmerken en markante sferen. De verscheidenheid in de aard van de ruimtelijke opzet tussen beide deelgebieden is duidelijk herkenbaar. De homogeniteit in de hoofdopzet van de deelgebieden wordt aangevuld met enkele verschillen tussen onderdelen daarvan. De begrenzing van het plangebied is eveneens duidelijk herkenbaar. De Oliemolensingel, de verdiept liggende spoorlijn Enschede-Gronau, de Gronausestraat (een belangrijke stedelijke invalsweg) en de Noord Esmarkerrondweg (oude stadsgrens) geven dit gedeelte van het plangebied duidelijk herkenbare grenzen. In de ruimtelijke opzet van de twee deelgebieden zijn de ontwerpopvattingen uit de betreffende bouwperioden terug te vinden. Velve-Lindenhof Oud werd grotendeels gebouwd volgens de traditionele stadsuitbreiding uit de vroeg 20-ste eeuwse periode. In Velve-Lindenhof Nieuw werd in de wederopbouwperiode direct na de Tweede Wereldoorlog de verkavelingopzet volgens het "Moderne Bouwen" uit de eerste naoorlogse periode geïntroduceerd.

Het gebied Velve – Lindenhof Nieuw is begin deze eeuw aangemerkt als een herstructureringswijk. De wederopbouwwoningen en de woonomgeving voldeden niet meer aan de gewenste woon- en omgevingskwaliteit. In het plan “Groen Velve Lindenhof“ waren enkele belangrijke ingrepen in de stedenbouwkundige structuur uitgevoerd. Ook het realiseren van meerdere typen woningen hebben deze wijk weer toekomstwaarde gegeven.

De deelgebieden zijn in beginsel vooral woonbuurten. In het oudste gedeelte is de menging van wonen en werken te vinden. In het naoorlogse deel zijn de functies met scholen, winkels en enkele maatschappelijke voorzieningen vooral afgestemd op de woonbuurt zelf. Verspreid over de buurt liggen enkele buurtparkjes.

Hoofdstuk 4 Gewenste ontwikkeling plangebied

In dit hoofdstuk worden de ruimtelijke ontwikkelingen (projecten en nieuwe initiatieven) beschreven die dermate concreet zijn dat in dit bestemmingsplan hiervoor een passende bestemmingsregeling is opgenomen. Daarnaast wordt in dit hoofdstuk een samenvatting gegeven van het toekomstbeeld voor het plangebied zoals dat is beschreven in de Structuurvisie en/of andere ruimtelijk relevante gemeentelijke beleidsnota's.

4.1 Projecten

Binnen het plangebied van het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof - 't Wooldrik" wordt op een locatie aan de Siemensstraat nieuwe bebouwing binnen de bestaande bestemming gerealiseerd. Het betreft de bouw van een twee onder één kap woning op een perceel aan de Siemensstraat naast het adres Siemensstraat 26. Het betreft een opvulling van een open ruimte in lintbebouwing. De Siemensstraat bevindt zich in het noordoostelijke deel van het plangebied in een gebied met hoofdzakelijk een woonbestemming.

4.2 Ontwikkelingsmogelijkheden bestaande bebouwing

In deze paragraaf wordt ingegaan op de ontwikkelingsmogelijkheden voor het conserverend bestemde deel van het bestemmingsplan.

Hoofdfuncties in het plangebied zijn Wonen, Maatschappelijk, Sport, Groen, Groen-park, Recreatie-volkstuin, Tuin, Bedrijf, Bedrijf-garage, Verkeer en Verkeer-verblijfsgebied. De bestemmingen zijn nader omschreven in hoofdstuk 6.

Ten aanzien van wonen wordt zoveel mogelijk de bestaande situatie vastgelegd. In het bestemmingsplan is hiervoor de bestemming Wonen opgenomen. Op een aantal plaatsen binnen het plangebied is de bestemming Tuin opgenomen. Deze bestemming heeft betrekking op gronden bij woningen, die niet of nauwelijks zijn bebouwd of mogen worden bebouwd. Deze gronden hebben echt een tuinfunctie.

In het bestemmingsplan is één onbebouwde bouwmogelijkheid opgenomen (Siemensstraat) conform het geldende bestemmingsplan

Ten aanzien van de groene functies in het plangebied wordt onderscheid gemaakt in gronden met een parkfunctie, sportvoorzieningen, buurtgroen, waarvan één zelfs met een speeltuinvoorziening, en een volkstuinencomplex. Voor deze functies geldt dat er geen concrete plannen zijn ten aanzien van wijziging en/of uitbreiding van deze functies.

In het plangebied bevinden zich verspreid binnen de woonwijken verschillende gebouwen die een maatschappelijke bestemming hebben. Deze zijn genoemd in paragraaf 3.2.4.

De meeste van deze gebouwen zijn scholen. Tegenwoordig is een aantal hiervan niet meer als zodanig in gebruik. Omdat naar verwachting een gedeelte van deze gebouwen ook in de toekomst niet meer gebruikt zullen worden als school, zullen er gebouwen worden afgestoten en in handen komen van particuliere partijen. Het is momenteel nog onduidelijk welke functies een particulier wil vestigen in deze gebouwen.

Het kan daarbij gaan om een andere maatschappelijke functie dan scholen, een woonfunctie of een combinatie daarvan. Soms wil het geval dat een initiatiefnemer het plan heeft om een andere functie dan een maatschappelijke functie daar te vestigen. Indien dit vanuit verschillende sociaal maatschappelijke invalshoeken acceptabel is, zal het noodzakelijk zijn om de bestemming Maatschappelijk te veranderen in een andere bestemming, waartoe die nieuwe functie behoort.

Ontwikkelplannen van derden worden integraal besproken en getoetst aan het beleid binnen de werkgroep Nieuwe Initiatieven.. Hier wordt de afweging gemaakt of een nieuw initiatief wat betreft het aspect ruimtelijke ordening in ruime zin wenselijk is of niet.

Hieronder bevindt zich een overzicht van deze gebouwen, met daarbij de bestemming, zoals die in het

geldende bestemmingsplan is, en de bestemming zoals die wordt toegekend in het bestemmingsplan Velve-Lindenhof - 't Wooldrik.

(Verbeelding Blad 1)

Lage Bothofstraat 341 plus 1 wooneenheid (nr.1)

Bp. Velve-Lindenhof 2005: Maatschappelijke voorzieningen met bouwvlak.

Bp. Velve-Lindenhof-'t Wooldrik: Maatschappelijk met bouwvlak (Lage Bothofstraat 341).

Wonen met bouwvlak(Lipperkerkstraat 371)

Franklinstraat 15 plus bouwvlak fietsenstalling (nr. 2)

Bp. Velve-Lindenhof 2005: Maatschappelijke voorzieningen met bouwvlak.

Bp. Velve-Lindenhof-'t Wooldrik: Maatschappelijk met bouwvlak.

Franklinplein 43 aan achterzijde (fietsenstalling) (nr. 2)

Bp. Velve-Lindenhof 2005: Matschappelijke voorzieningen met bouwvlak.

Bp. Velve-Lindenhof-'t Wooldrik: Maatschappelijk met bouwvlak

Groen Franklinstraat 16 plus 1 wooneenheid (nr. 3)

Bp. Velve-Lindenhof 2005: Maatschappelijke voorzieningen zonder bouwvlak.

Bp. Velve-Lindenhof-'t Wooldrik: Groen (met speelvoorziening).

Franklinstraat 9 (nr. 4)

Bp. Velve-Lindenhof 2005: Maatschappelijke voorzieningen (met bouwvlak).

Bp. Velve-Lindenhof-'t Wooldrik: Maatschappelijk met bouwvlak.

Speeltuin Van Leeuwenhoekstraat 215 (nr. 5)

Bp. Groen Velve Lindenhof: Cultuur en Ontspanning - Speeltuin.

Bp. Velve-Lindenhof-'t Wooldrik: Cultuur en Ontspanning - Speeltuin.

Snelliusstraat 8 (nr. 6)

Bp. Velve-Lindenhof 2005: Maatschappelijke voorzieningen met bouwvlak.

Bp. Velve-Lindenhof-'t Wooldrik: Maatschappelijk met bouwvlak.

Verbeelding Blad 2

Lorentzlaan 22 (nr. 1)

Bp. Wooldrik-Hogeland Zuid: Park, bouwvlakken, recreatie.

Bp. Velve-Lindenhof-'t Wooldrik: Groen-Park, bedrijfswoning, bouwvlak.

Gronausestraat 10 - 12 (nr. 2)

Bp. Wooldrik-Hogeland Zuid: Park, dienstwoning.

Bp. Velve-Lindenhof-'t Wooldrik: Groen-Park, bedrijfswoning.

Tegelerweg 72 (nr. 3)

Bp. Wooldrik-Hogeland Zuid: Sportvoorzieningen met bouwvlakken.

Bp. Velve-Lindenhof-'t Wooldrik: Sport, bouwvlakken.

SPK Vogido (nr. 4)

Bp. Wooldrik-Hogeland Zuid: Sportvoorzieningen met bouwblokken.

Bp. Velve-Lindenhof-'t Wooldrik: Sport, bouwvlakken.

4.3 Cultuurhistorie

4.3.1 Archeologie

Archeologie en het plangebied "Velve-Lindenhof-'t Wooldrik"

Uit de Archeologische Verwachtingskaart van de Gemeente Enschede blijkt dat het plangebied “Velve-Lindenhof - 't Wooldrik" zogenaamde "archeologische onderzoeksgebieden" heeft met vooral een hoge archeologische verwachtingswaarde en enkele gebieden met een middelhoge archeologische verwachtingswaarde.

Op basis van het gemeentelijke archeologiebeleid geldt binnen het plangebied grotendeels het beleidstype "Onderzoeksgebied B". Voor gebieden die vallen onder het beleidstype "Onderzoeksgebied B" is het noodzakelijk dat in het bestemmingsplan een onderzoeksplicht wordt opgenomen. Die onderzoeksplicht strekt ertoe dat voor ingrepen in de bodem met een oppervlakte van tenminste 2.500 m^2 en een verstoringsdiepte van meer dan 50 cm eerst via archeologisch (voor)onderzoek dient te worden aangetoond of door die voorgenomen ingreep geen waardevolle archeologische resten zullen worden verstoord. In het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof-'t Wooldrik" is deze onderzoeksverplichting geborgd in de planregels en via aanduidingen op de verbeelding.

Op basis van het gemeentelijke archeologiebeleid geldt binnen het plangebied tevens voor enkele gebieden het beleidstype "Onderzoeksgebied A". Voor gebieden die vallen onder het beleidstype "Onderzoeksgebied A" is het eveneens noodzakelijk dat in het bestemmingsplan een onderzoeksplicht wordt opgenomen. Die onderzoeksplicht strekt ertoe dat voor ingrepen in de bodem met een oppervlakte van tenminste 250 m^2 en een verstoringsdiepte van meer dan 50 cm eerst via archeologisch (voor)onderzoek dient te worden aangetoond of door die voorgenomen ingreep geen waardevolle archeologische resten zullen worden verstoord. In het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof-'t Wooldrik" is deze onderzoeksverplichting geborgd in de planregels en via aanduidingen op de verbeelding.

Projecten in het bestemmingsplangebied

Voor het in paragraaf 4.1 genoemde project in het bestemmingsplangebied geldt dat dit ligt in een gebied dat een hoge archeologische waarde heeft. Alleen de uiterste noordoosthoek van het gebiedje heeft de middelhoge verwachting. Zowel gebieden met een hoge als middelhoge archeologische waarde vallen binnen de aanduiding onderzoeksgebied B.

Binnen de aanduiding archeologisch onderzoeksgebied B is voor elke potentiële verstoring die groter is dan 2500 m2 en dieper dan 50 cm archeologisch onderzoek vereist. Het te ontwikkelen perceel heeft een oppervlakte van 481 m2.

Op basis van de grootte van het verwachte verstoringsgebied (-kleiner dan 2500 m2-) wordt geconcludeerd dat archeologisch vooronderzoek niet noodzakelijk is. Dit betekent niet dat er geen archeologische vondsten kunnen worden gedaan. Op grond van de Monumentenwet geldt de meldplicht voor toevallige vondsten.

Conclusie

Vanuit het oogpunt van de archeologie zijn er derhalve geen belemmeringen voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan. Het bestemmingsplan is overwegend consoliderend van aard. In het plangebied bevinden zich geen archeologische monumenten, waardevolle archeologische terreinen, waarvoor een bescherming via het bestemmingsplan noodzakelijk is. Mochten in het gebied bij activiteiten met bodemverstoring toch archeologische resten worden aangetroffen, dan geldt op grond van de Erfgoedwet een meldingsplicht bij de gemeente. Het archeologische onderzoeksproces treedt dan alsnog in werking.

4.3.2 Cultuurhistorie

Monumenten Aan de aangewezen rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten is in dit bestemmingsplan geen juridische betekenis toegekend. De bescherming van deze objecten vindt plaats op grond van de Monumentenwet 1988 of de gemeentelijke Monumentenverordening.

Cultuurhistorische structuren en objecten

De cultuurhistorische structuren en objecten zijn opgenomen op de cultuurhistorische beleidskaart (zie paragraaf 3.2.4). Bij ruimtelijke ontwikkelingen in deze gebieden is het uitgangspunt behoud, herstel en versterking van cultuurhistorische waarden (koesteren).

Zie elders in de toelichting voor een uitgebreidere omschrijving.

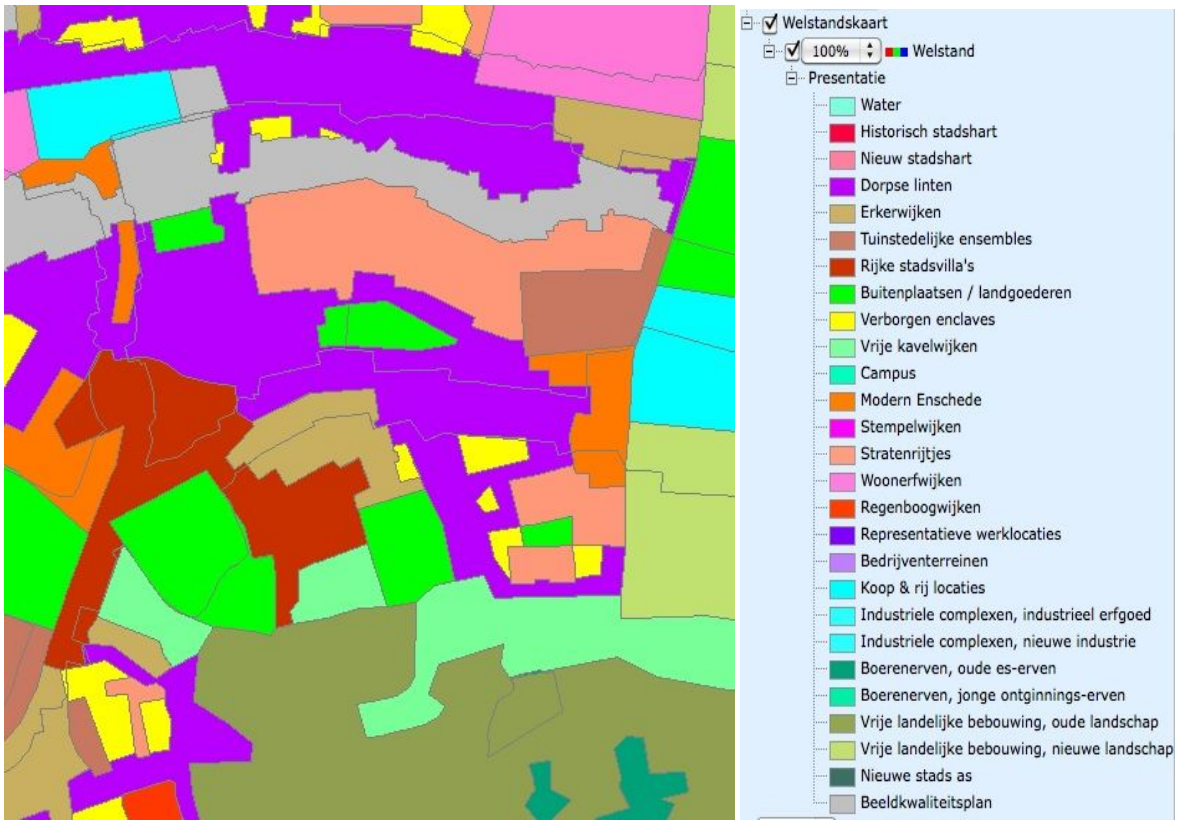
Cultuurhistorische objecten

Het bestemmingsplan Cultuurhistorie is op 6 februari 2017 door de gemeenteraad vastgesteld en de cultuurhistorische objecten zijn nu opgenomen in dit bestemmingsplan. Hierin is bepaald dat gebouwen met een (hoge) attentiewaarden niet geheel of gedeeltelijk gesloopt mogen worden zonder omgevingsvergunning. Een omgevingsvergunning kan worden verleend als de karakteristieken van het gebouw niet onevenredig worden aangetast. Een advies van de stadsbouwmeester is onderdeel van de besluitvorming.

In het plangebied zijn verschillende objecten aanwezig die een attentiewaarde hebben. Deze gebouwen zijn op de verbeelding aangeduid met de aanduiding "karakteristiek" (ka). In de regels van de verschillende bestemmingen waarbinnen deze objecten gelegen zijn, is een sloopvergunningstelsel opgenomen. Doel van het vergunningenstelsel is om sloop van cultuurhistorische waardevolle objecten, zonder dat eerst de gevolgen voor de cultuurhistorische waarden in beeld zijn gebracht, te voorkomen.

4.4 Welstand en beeldkwaliteit

In deze paragraaf wordt globaal beschreven welke (-de voornaamste-) welstandsidentiteiten en eventuele beeldkwaliteitsplannen in het plangebied van toepassing zijn met de daarbij behorende belangrijkste uitgangspunten en sturingselementen.

Afbeelding: overzicht welstandsidentiteiten in het bestemmingsplangebied

Bovenstaande afbeelding laat zien dat ieder woonmilieu een eigen welstandsidentiteit toegekend heeft gekregen. Elk woonmilieu of identiteit heeft specifieke ruimtelijke en architectonische kenmerken en een eigen kleur op de welstandskaart. De ontwikkeling van Enschede in de tijd is voor een deel afleesbaar aan deze kleurenkaart. We zien in het gebied Velve-Lindenhof - 't Wooldrik twee violet gekleurde gebieden lopend van oost naar west. Dit zijn ontwikkelingen langs de oude wegen richting de binnenstad met de identiteit “Dorpse linten”. In dit geval aan de noordzijde langs de spoorlijn en omgeving en in het midden langs de Gronausestraat. De karakteristieken van “Dorpse Linten” zijn de voormalige landwegen die zijn uitgegroeid tot lange linten met aaneengeregen verschillende huizen met een dorps karakter.

De stad blijft veranderen en daar waar gewenst, wordt een bestaande identiteit vervangen door een actueel beeldkwaliteitsplan. Voor de grijze gebieden op de welstandskaart is de identiteit vervangen door actuele beeldkwaliteitsplannen. We zien een grijze strook van oost naar west lopen door het gebied Velve Lindenhof. Dit is de Lipperkerkstraat, een oude route naar de binnenstad waarlangs kleinschalige bebouwing ontstond. Voor dit oude lint is een nieuw beeldkwaliteitsplan vastgesteld om actuele ontwikkelingen goed te kunnen inpassen.

In de wederopbouw periode (de jaren vijftig) is het midden en het oostelijk deel van Velve-Lindenhof bebouwd met de identiteit “Stratenrijtjes”, weergegeven met een zalm rode kleur. Dit gebied heeft recent een herstructurering ondergaan onder de naam “Groen Velve Lindenhof” waarbij de identiteit “Stratenrijtjes” is behouden met de karakteristiek van uniforme eengezinswoningen in rechte rijtjes.

De gebieden met een bruine rode kleur hebben de identiteit “Rijke stadsvilla's” en komen voor tussen de Oliemolensingel en de Gronausestraat en langs het Wooldrikspark. Dit zijn gebieden die gekenmerkt worden door unieke luxe villa's in expressieve architectuurstijlen uit verschillende tijden, in lommerrijke straten.

Aan de zuidzijde van de Gronausestraat ligt een gebied met de identiteit “Erkerwijken”, aangegeven met een beige kleur. Dit zijn de wijken met 'jaren dertig woningen' met bakstenen gevels, erkers, trapeziumvormige daken en brede daklijsten.

Aan de zuidzijde van 't Wooldrik liggen de “Vrije kavelwijken”, met een bleekgroene kleur. Dit zijn de wijken aan de rand van de stad, waar mensen hun huis (hebben) laten bouwen in alle mogelijke stijlen, vormen, kleuren

en materialen.

Langs de Noord Esmarkerrondweg ligt een gebied met de identiteit “Tuinstedelijke ensembles”, aangegeven met een beige bruin kleur. Dit zijn de vroegere arbeiderswijken die ontworpen zijn als architectonische eenheid, met zorgvuldig gedetailleerde ensembles van huizen.

Ten zuiden daarvan ligt een gebied met de identiteit “Modern Enschede” , aangegeven met een oranje bruine kleur. Deze gebieden, met hoge flatgebouwen en appartementencomplexen met hun karakteristieke balkons, liggen in een schil rond het historisch stadshart.

Verspreid liggen nog enkele gebieden met de identiteit “Verborgen enclaves” in het geel aangegeven. Dit zijn kleine terreinen achter woonhuizen aan de dorpse linten waar kleinbedrijven zijn gevestigd.

De hoofdgroenstructuur, waar ook de parken onder vallen, heeft de identiteit “Buitenplaatsen / landgoederen” en is op de kaart aangegeven met een briljant-groene kleur.

Het gaat hierbij om de cultuurhistorisch monumentale landgoederen en buitenplaatsen van de textielfabrikanten in en buiten de stad.

Ten aanzien van de inpassing van bebouwing in deze gebieden zijn in de Welstandsnota de volgende criteria opgenomen:

- park en bebouwing moeten een samenhangende eenheid vormen;
- er moet in het park in verhouding veel meer onbebouwde dan bebouwde ruimte zijn, het gaat om bebouwing in een park en niet andersom;
- park en bebouwing moeten samen een compositie vormen van ruimten en zichten;
- nieuwe bebouwing mag de ruimtelijke opzet van het park niet verstoren;
- (nieuwe) bebouwing moet het landgoed ruimtelijk continu laten en mag het niet opdelen in stukken.

Nieuwe ontwikkeling in het plangebied

In het plangebied wordt op één locatie een bouwmogelijkheid toegevoegd. Deze wijziging van het bestemmingsplan betreft een braakliggende kavel aan de Siemensstraat. De kavel krijgt een bouwmogelijkheid voor een woning. De identiteit voor dit gebied is “Erkerwijken”. Dit zijn de wijken met 'jaren dertig woningen' met bakstenen gevels, erkers, trapeziumvormige daken en brede daklijsten.

De nieuwe bebouwing moet aansluiten met de bestaande bebouwing. Welstand wordt niet gewijzigd met dit bestemmingsplan.

4.5 Duurzaamheid

Duurzaamheid is een centraal thema in het gemeentelijk beleid van Enschede. Duurzaam handelen is daarbij meer dan het ontzien van natuur en milieu. In dat opzicht vraagt duurzaam handelen bijvoorbeeld ook om een solide financieel beleid. Tot voor kort werd onder de noemer van het duurzaamheidsbeleid vooral gewerkt aan maatregelen die gericht zijn op het tegengaan van gevolgen voor de klimaatverandering. Daarmee is niet gezegd dat er voor thema's die op andere plaatsen wel onder het beleidsveld duurzaamheid worden geschaard, zoals afval, water en bodem, geen aandacht was maar van een breed en samenhangend duurzaamheidsbeleid was geen sprake. Om daar verandering in te kunnen brengen is het Actieplan Duurzaamheid opgesteld. Hierin wordt uitgewerkt aan welke doelen onder de noemer van het duurzaamheidsbeleid actief wordt gewerkt, welke aanpak daarvoor is vereist, welke partijen bij de realisatie daarvan een rol spelen en welke rol de gemeente daarbij voor zichzelf ziet weggelegd, alsmede de toewijzing van mensen en middelen om de gestelde doelen te realiseren.

Speerpunten van het duurzaamheidsbeleid

In het Actieplan duurzaamheid, dat op 8 juni 2015 door de gemeenteraad van Enschede is vastgesteld, heeft de gemeenteraad er voor gekozen om het duurzaamheidsbeleid toe te spitsen op de volgende punten:

1	Energie Verhogen van het op eigen grondgebied opgewekte aandeel hernieuwbare energie tot minimaal 12 procent in 2030 en minimaal 27 procent van het voor 2050 voorziene gebruik van energie.	5	Eigen organisatie Zelf het goede voorbeeld geven.
2	Biodiversiteit Behoud en versterken van de verscheidenheid aan dier- en plantsoorten in de leefomgeving	6	Groene groei Groei van de economie zonder dat dit nadelig is voor klimaat, water, bodem, grondstoffen en biodiversiteit.
3	Circulaire economie Verminderen van de hoeveelheid (rest-)afval door afvalpreventie en het beter scheiden van restafval.	7	Klimaatadaptatie Negatieve gevolgen die gepaard gaan met klimaatverandering beperken en de kansen die de klimaatverandering biedt benutten.
4	Duurzame mobiliteit Verhoging van het aandeel fietsgebruik in het totaal aantal verplaatsingen, stimuleren van het gebruik van het openbaar vervoer en stimuleren van het gebruik van elektrische auto's.	8	Economy Bewoners in Enschede dragen in collectief verband actief bij aan een of meer van de duurzame doelstellingen.

Aanpak van het duurzaamheidsbeleid

Binnen de voorgestane aanpak van het Actieplan Duurzaamheid staan de begrippen 'duurzame daden', 'duurzame deals' en 'duurzaam doen' centraal.

Duurzame daden

De gedachte hierbij is dat het zichtbaar maken van bestaand duurzaam gedrag de beste manier is om anderen te inspireren en aan te zetten tot duurzaam handelen. We richten ons daarbij op de groep die in beginsel bereid is tot duurzaam gedrag.

Duurzame deals

Duurzame deals, oftewel afspraken over duurzaam handelen, zijn een middel om nieuw duurzaam gedrag uit te lokken. Bij de uitvoering van duurzame initiatieven lopen bedrijven, instellingen en groepen inwoners soms tegen barrières aan. De gemeente wil die belemmeringen wegnemen. Soms kunnen we daar zelf voor zorgen. In andere gevallen doen we daarvoor een beroep op anderen. De deals maken duidelijk dat verduurzaming van de samenleving een opgave is die we samen moeten oppakken.

Duurzaam Doen

Zelf het goede voorbeeld geven is binnen de gekozen aanpak een belangrijk uitgangspunt. Verduurzaming van de eigen organisatie is in dit Actieplan duurzaamheid verder uitgewerkt onder de noemer Duurzaam Doen.

Voor deze benadering is gekozen, omdat het een positieve benadering is, die anderen inspireert en stimuleert tot duurzame handelingen (gedrag, het doen van investeringen etc.). Het voordeel van deze aanpak is bovendien dat het gedrag voor de doelgroep herkenbaar en dichtbij is, de communicatieboodschap hierdoor aansluit bij de belevingswereld van mensen en de huidige doeners de afzender/ambassadeur zijn (in plaats van de gemeente). Hierdoor is het een aanpak van de stad, in plaats van de gemeente.

Duurzaamheidsbeleid en het bestemmingsplan

In het resterende deel van deze paragraaf wordt aan de hand van het Actieplan Duurzaamheid bekeken in hoeverre het bestemmingsplan kan bijdragen aan de realisatie van de gemeentelijke duurzaamheidsambities.

Algemeen

Bij elke nieuwe ruimtelijke ontwikkeling zal, afhankelijk van de opgave en de locatie, bezien moeten worden welke duurzame energiebronnen aangeboord worden. Dit kan er toe leiden dat in het ene geval ingezet wordt op een zongerichte verkaveling, terwijl in het andere geval gekoerst wordt op het gebruik van bodem- en/of windenergie, c.q. aansluiting op het warmtenet. Ook de aanpassing aan de klimaatverandering is in hoge mate een ruimtelijk vraagstuk. Meer warme zomers en een toenemende kans op extreme weersituaties vragen bij een verdere ontwikkeling van de stad om het vergroten van afvoer- en absorptievermogen in stedelijke watersystemen en het voorkomen van 'hitte-eilanden' en hittestress.

Energie

Voor het realiseren van veel energie besparende maatregelen of voorzieningen in, aan of op gebouwen, zoals isolatie van vloer, muren of dak, het plaatsen van zonnepanelen of een zonnecollector op het dak, is geen omgevingsvergunning vereist. Voor warmte-koude opslag en bodemenergiesystemen is de provincie Overijssel het bevoegd gezag. Voor nieuwbouw geldt dat moet worden voldaan aan de energieprestatienormen uit het Bouwbesluit. Voor dat soort maatregelen en voorzieningen hoeven in een bestemmingsplan geen regels te worden opgenomen. Een bestemmingsplan kan wel regels bevatten voor het realiseren van windturbines of zonnepanelen op maaiveldniveau en andere voorzieningen en bouwwerken met een mogelijke impact op de kwaliteit van de woon- en leefomgeving.

Klimaatadaptatie

Voor het realiseren van relatief eenvoudige klimaatadaptieve maatregelen en voorzieningen als groene dakbedekking op gebouwen en het in de bodem infiltreren van hemelwater is geen omgevingsvergunning vereist. Voor dat soort maatregelen en voorzieningen hoeven in een bestemmingsplan geen regels te worden opgenomen. Een bestemmingsplan kan wel regels bevatten voor het realiseren van voorzieningen voor de berging van hemelwater, het vrij houden van bebouwing van overloopgebieden van grote rivieren, het ophogen van gronden of het realiseren van bouwwerken ter voorkoming van overstromingen en andere voorzieningen en bouwwerken met een mogelijke impact op de kwaliteit van de woon- en leefomgeving.

Circulaire economie

Voor het realiseren van afvalcontainers voor het gescheiden inzamelen van afval en herbruikbare materialen is geen omgevingsvergunning vereist. Voor dat soort voorzieningen hoeven in een bestemmingsplan geen regels te worden opgenomen. Een bestemmingsplan kan wel regels bevatten voor het realiseren van voorzieningen en inrichtingen voor de verwerking van afval.

Biodiversiteit

Natuurgebieden, bossen, parken en andere structurele, veelal openbaar toegankelijke, groenvoorzieningen worden in een bestemmingsplan als zodanig bestemd en voorzien van een passende beschermende gebruiks- en bouwregeling. Daarnaast maakt een bestemmingsplan het in nagenoeg elke bestemming mogelijk om groenvoorzieningen van ondergeschikte aard te realiseren.

Overige actiepunten

Voor de overige actiepunten kan kortheidshalve worden volstaan met de conclusie dat deze geen ruimtelijke relevantie hebben en als zodanig dus ook niet van invloed zijn op de kwaliteit van de woon- en leefomgeving.

Duurzaamheid binnen het plangebied van het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof-'t Wooldrik"

Het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof-'t Wooldrik" draagt hooguit op indirecte wijze bij aan het realiseren van de gemeentelijke duurzaamheidsdoelen.

De enige nieuwe ontwikkeling die het bestemmingsplan mogelijk maakt is het bouwen van een nieuwbouwwoning op het perceel gelegen aan de Siemensstraat 28. Het bestemmingsplan biedt hier mogelijkheden voor het treffen van maatregelen op het gebied van energie (om te kunnen voldoen aan de energieprestatie-eis opgenomen in het Bouwbesluit 2012), klimaatadaptatie, circulaire economie en biodiversiteit.

Hoofdstuk 5 Omgevingsaspecten

Op grond van artikel 3.1.6 van het Bro wordt in het kader van de voorbereiding van een bestemmingsplan nagegaan of dat plan uitvoerbaar is. In dat kader moet elk bestemmingsplan worden getoetst aan een aantal omgevingsaspecten. Het vaststellen van een bestemmingsplan kan namelijk gevolgen hebben voor de belangen van natuur en milieu en voor de waterhuishouding. In dit hoofdstuk wordt de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof-'t Wooldrik" getoetst aan de belangen van milieu, natuur en waterhuishouding.

5.1 Milieu

In deze paragraaf wordt achtereenvolgens ingegaan op de diverse milieuaspecten zoals bodemkwaliteit, geluid, luchtkwaliteit en externe veiligheid. Daarnaast wordt in deze paragraaf verslag gedaan van de uitkomsten van de bedrijven- en milieu-inventarisatie en de toepassing van milieuzonering.

5.1.1 Milieueffectrapportage

Bij ruimtelijke plannen en besluiten die mogelijk gevolgen kunnen hebben voor het milieu dient te worden beoordeeld of ten behoeve van de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling een milieueffectrapportage moet worden opgesteld. Een milieueffectrapportage (m.e.r.) is bedoeld om milieubelangen bij verschillende ruimtelijke procedures een volwaardige plaats bij de besluitvorming te geven. Het wettelijk kader voor de m.e.r. is hoofdstuk 7 van de Wet milieubeheer (Wm) en het daarbij behorende Besluit milieueffectrapportage (Besluit m.e.r.). In het Besluit m.e.r. is geregeld voor welke plannen en besluiten daadwerkelijk een m.e.r.-procedure doorlopen moet worden.

Bij het toetsen van plannen en besluiten aan het Besluit m.e.r. zijn er drie mogelijkheden:

1. m.e.r.-plicht: voor (onderdelen van) het plan of besluit is het uitvoeren van een m.e.r. verplicht;
2. m.e.r.-beoordelingsplicht: voor (onderdelen van) het plan of besluit moet eerst worden beoordeeld of het uitvoeren van een m.e.r. verplicht is;
3. vormvrije m.e.r.-beoordeling: het plan of het besluit omvat een m.e.r.-beoordelingsplichtige activiteit, maar deze activiteit ligt (ruim) beneden de daarvoor in het Besluit m.e.r. opgenomen indicatieve drempelwaarden. Het bevoegd gezag moet dan een vormvrije m.e.r.-beoordeling uitvoeren om na te gaan of die activiteit mogelijk aanzienlijke milieugevolgen zou kunnen hebben. Als uit die vormvrije m.e.r.-beoordeling blijkt dat aanzienlijke milieugevolgen op voorhand niet kunnen worden uitgesloten, moet er alsnog een verplichte m.e.r.-beoordeling worden uitgevoerd.

Voor activiteiten die niet in het Besluit m.e.r. zijn genoemd, geldt geen m.e.r.-plicht of (vormvrije) m.e.r.-beoordelingsplicht.

Het Besluit m.e.r. en het plangebied "Velve-Lindenhof - 't Wooldrik"

Het bestemmingsplan Velve-Lindenhof - 't Wooldrik maakt de ontwikkeling van (nieuwe) woningen aan de Siemensstraat mogelijk. Dit is een activiteit waarvoor geen verplichting geldt om te beoordelen of het uitvoeren van een milieueffectrapportage noodzakelijk is, omdat de activiteit (ruim) onder de daarvoor in het Besluit m.e.r. opgenomen indicatieve drempelwaarden blijft. De voorgenomen ontwikkeling valt in categorie D11.2 van de bijlage bij het Besluit m.e.r. (stedelijk ontwikkelingsproject).

Voor deze activiteit dient geen (vormvrije) m.e.r.-beoordeling te worden uitgevoerd.

Vormvrije m.e.r.-beoordeling

De vormvrije m.e.r.-beoordeling is een toets, waarin aan de hand van in de Europese m.e.r-richtlijn opgenomen criteria wordt beoordeeld of belangrijke nadelige milieugevolgen zijn uitgesloten en al of niet sprake is van een m.e.r.-beoordelingsplicht. De criteria hebben betrekking op de kenmerken van het project, de locatie van de activiteit en de kenmerken van het potentiële effect. Bij de kenmerken van het project gaat het onder andere om de omvang en de cumulatie met andere projecten. Bij de locatie van de activiteit gaat het onder andere om de mate van kwetsbaarheid van het milieu in gebieden waarop de activiteit van invloed zou kunnen zijn. Bij de kenmerken van het potentiële effect gaat het onder andere om het bereik van de effecten.

Projectbeschrijving

Binnen het plangebied van het bestemmingsplan Velve-Lindenhof - 't Wooldrik bevindt zich in de Siemensstraat naast huisnummer 26 een nog onbebouwd perceel grond.

Op dit perceel zal een twee-onder-één kap woning worden gebouwd. De bouw hiervan is te beschouwen als de opvulling van een lege plek in een huizenrij in deze woonstraat. De locatie wordt omringd door woningen, overeenkomstig de bestemming. Afwatering gebeurt door aansluiting op het bestaande rioolstelsel in de straat. Door de geringe oppervlakte van de bouwlocatie is er geen nadelig effect te verwachten.

5.1.2 Milieuhinder van bedrijven en inrichtingen

Bedrijven

In verband met het op te stellen bestemmingsplan voor het plangebied Velve-Lindenhof - 't Wooldrik is onderzoek verricht naar de potentiële milieubelasting van de bedrijven binnen het plangebied en de bedrijven in de omgeving van het plangebied. Hierbij is gebruik gemaakt van het bedrijvenbestand van de afdeling Vergunningen. Met behulp van de publicatie "Bedrijven en milieuzonering", een VNG uitgave van 2009, zijn van de aanwezige bedrijven de indicatieve hindercontouren en de categorie bepaald.

Bedrijven binnen het plangebied

Uitgangspunt (voor de bestaande situatie) is dat bedrijven en voorzieningen van categorie 1 en 2 doorgaans toelaatbaar zijn in een woonomgeving.

Binnen het plangebied bevinden zich diverse bedrijven en voorzieningen (zie paragraaf 3.2.1. afbeelding 1). De meeste bedrijven worden ingedeeld in categorie 1 of 2. Een aantal bedrijven is aanwezig met een hogere categorie. Deze bedrijven zijn nader beschouwd (zie paragraaf 3.2.1.). Hieruit is naar voren gekomen dat deze bedrijven geen belemmeringen opleveren voor het plangebied.

Gelet op het vorenstaande kan geconcludeerd worden dat de aanwezige bedrijven en voorzieningen binnen het plangebied geen belemmeringen opleveren voor het plangebied Velve-Lindenhof - 't Wooldrik.

Nader onderzoek naar bedrijven binnen plangebied die milieuhinder kunnen veroorzaken.

Gronausestraat 216 Bo-rent

Dit is een verhuurbedrijf voor machines e.d.. In de bedrijvenlijst zijn richtafstanden opgenomen van geluid van 50 meter en geur en gevaar 10 meter. Dit zijn de afstanden die in acht zouden moeten worden genomen ten opzichte van woningen.Op het bedrijf is het Activiteitenbesluit milieubeheer van toepassing. Er gelden standaardgeluideisen op de dichtstbij zijnde woning 50 dB(A) etmaalwaarde en 70 dB(A) voor piekgeluid.

Het aspect geluid wordt voornamelijk bepaald door de technische installaties en de verkeersbewegingen. Boven het bedrijf zijn woningen gelegen. Er zijn geen klachten bekend omtrent geluidsoverlast.

Op de gevel van de nabijgelegen woningen dient te worden voldaan aan de voorschriften van het besluit. Indien dit het geval is dan kan er van worden uitgegaan dat voor het aspect geluid sprake is van een aanvaardbare situatie. Indien het bedrijf niet voldoet aan de geluidsnormen dan zullen door het bedrijf akoestische voorzieningen moeten worden getroffen.

In de omgeving van de inrichting zijn sportvoorzieningen/winkels en een drukke verkeersweg gelegen. Er is dus geen sprake van een rustige woonwijk. Conform de systematiek van de VNG brochure kan de normafstand voor geluid met één stap worden teruggebracht tot een afstand van 30 m.

Conclusie: Het bedrijf is aanvaardbaar in zijn omgeving en vormt geen knelpunt voor het bestemmingsplan.

Lage Bothofstraat 376 C.A. De Gelder BV

Machinaal brei-atelier

Richtafstanden

Geluid 50

Stof en gevaar 10 m

Op het bedrijf is het Activiteitenbesluit milieubeheer van toepassing. Er gelden standaardgeluideisen op de dichtstbij zijnde woning 50 dB(A) etmaalwaarde en 70 dB(A) voor piekgeluid.

Het aspect geluid wordt voornamelijk bepaald door de aanwezige machines en de verkeersbewegingen. De dichtstbijzijnde woning is op ca. 10 m gelegen. Er zijn geen klachten bekend omtrent geluidsoverlast.

Op de gevel van de nabijgelegen woningen dient te worden voldaan aan de voorschriften van het besluit. Indien dit het geval is dan kan er van worden uitgegaan dat voor het aspect geluid sprake is van een aanvaardbare situatie. Indien het bedrijf niet voldoet aan de geluidsnormen dan zullen door het bedrijf akoestische voorzieningen moeten worden getroffen.

In de omgeving van de inrichting zijn meerdere bedrijven gelegen. Er is dus geen sprake van een rustige woonwijk. Conform de systematiek van de VNG brochure kan de normafstand voor geluid met één stap worden teruggebracht tot een afstand van 30 m.

Conclusie

Het bedrijf is aanvaardbaar in zijn omgeving en vormt geen knelpunt voor het bestemmingsplan.

Tegelerweg 60 Vogido

Voetbalvereniging (speelvelden, kantine, kleedgebouwen)

Richtafstand

Geluid 50 m

Geur en gevaar 10 m (kantine)

Op de inrichting is het Activiteitenbesluit milieubeheer van toepassing. Er gelden standaardgeluideisen op de dichtstbijzijnde woning 50 dB(A) etmaalwaarde en 70 dB(A) voor piekgeluid.

Het aspect geluid wordt bepaald door de activiteiten op het complex en het eventueel gebruik maken van een geluidinstallatie. De dichtstbijgelegen woningen zijn gelegen op ca. 30 m van het dichtstbijgelegen sportveld. Akoestische gegevens zijn niet bekend.

Op de gevel van de nabijgelegen woningen dient te worden voldaan aan de voorschriften van het besluit. Indien dit het geval is dan kan er van worden uitgegaan dat voor het aspect geluid sprake is van een aanvaardbare situatie. Indien niet wordt voldaan aan de geluidsnormen dan zullen akoestische voorzieningen moeten worden getroffen.

Klachten omtrent geluidsoverlast zijn niet bekend.

In de omgeving van de inrichting zijn een tennispark, maatschappelijke voorzieningen en woningen gelegen. Er is dus geen sprake van een rustige woonwijk. Conform de systematiek van de VNG brochure kan de normafstand voor geluid met één stap worden teruggebracht tot een afstand van 30 m.

Conclusie

De voetbalvereniging is aanvaardbaar in zijn omgeving en vormt geen knelpunt voor het bestemmingsplan.

Tegelerweg 72 Tennispark 't Wooldrik

Tenniscomplex met kantine

Normafstand

Geluid 50 m

Geur en gevaar 10 m (kantine)

Op de inrichting is het Activiteitenbesluit milieubeheer van toepassing. Er gelden standaardgeluideisen op de

dichtstbijzijnde woning 50 dB(A) etmaalwaarde en 70 dB(A) voor piekgeluid.

Het aspect geluid wordt bepaald door de activiteiten op het complex. De dichtstbijgelegen woningen zijn gelegen op ca. 30 m van het dichtstbijgelegen tennisveld. Akoestische gegevens zijn niet bekend.

Op de gevel van de nabijgelegen woningen dient te worden voldaan aan de voorschriften van het besluit. Indien dit het geval is dan kan er van worden uitgegaan dat voor het aspect geluid sprake is van een aanvaardbare situatie. Indien niet wordt voldaan aan de geluidsnormen dan zullen akoestische voorzieningen moeten worden getroffen.

Klachten omtrent geluidsoverlast zijn niet bekend.

In de omgeving van de inrichting zijn een voetbalvereniging, een school, een tennishal en woningen gelegen. Er is dus geen sprake van een rustige woonwijk. Conform de systematiek van de VNG brochure kan de normafstand voor geluid met één stap worden teruggebracht tot een afstand van 30 m.

Conclusie

Het tenniscomplex is aanvaardbaar in zijn omgeving en vormt geen knelpunt voor het bestemmingsplan.

Tegelerweg 74 Tennis-inn

Tennishal

Normafstand

Geluid 50 m

Op de inrichting is het Activiteitenbesluit milieubeheer van toepassing. Er gelden standaardgeluideisen op de dichtstbijzijnde woning 50 dB(A) etmaalwaarde en 70 dB(A) voor piekgeluid.

Het aspect geluid wordt bepaald door de activiteiten op het complex. De dichtstbijgelegen woningen zijn gelegen op ca. 15 m van de achterzijde van de tennishal. Akoestische gegevens zijn niet bekend.

Op de gevel van de nabijgelegen woningen dient te worden voldaan aan de voorschriften van het besluit. Indien dit het geval is dan kan er van worden uitgegaan dat voor het aspect geluid sprake is van een aanvaardbare situatie. Indien het bedrijf niet voldoet aan de geluidsnormen dan zullen door het bedrijf akoestische voorzieningen moeten worden getroffen.

Klachten omtrent geluidsoverlast zijn niet bekend.

In de omgeving van de inrichting zijn een tenniscomplex, een voetbalvereniging en woningen gelegen. Er is dus geen sprake van een rustige woonwijk. Conform de systematiek van de VNG brochure kan de normafstand voor geluid met één stap worden teruggebracht tot een afstand van 30 m.

Conclusie

De tennishal is aanvaardbaar in zijn omgeving en vormt geen knelpunt voor het bestemmingsplan.

Bedrijvigheid buiten het plangebied

In de omgeving van het plangebied zijn diverse bedrijven en voorzieningen gelegen (zie paragraaf 3.2.1. afbeelding 2). Een aantal bedrijven heeft een potentiële hindercontour welke binnen het plangebied is gelegen. Uit een nadere beschouwing (zie paragraaf 3.2.1.) blijkt echter dat deze bedrijven geen knelpunten opleveren voor het plangebied Velve-Lindenhof - 't Wooldrik.

Gelet op het vorenstaande kan geconcludeerd worden dat de aanwezige bedrijven en voorzieningen in de omgeving van het plangebied geen belemmeringen opleveren voor het plangebied Velve-Lindenhof - 't Wooldrik.

Overzicht bedrijven nabij het plangebied

Adres	Naam	Omschrijving activiteit	Cat	Milieuaspect	Indicatieve afstand (in m[1])	Invloed op plan-gebied
Gronausestraat 300	Servicecentrum Oost	Servicecentrum	2	Geluid	30	Nee
Lipperkerkstraat 170-174	Het Rijwielpaleis	Rijwielhandel en -reparatie	1	Geluid	10	Nee
Noord Esmarkerrondweg 419	McKechnie Group	Pand staat te koop. Alleen nog kantooractiviteiten.				Nee
Noord Esmarkerrrondweg 421	Miro	Winkelcentrum	1	Geluid	10	Nee
Oliemolensingel 26	Tinq	Tankstation (zonder LPG)	2	Geur en geluid	30	Nee
Oliemolensingel 26-30	Europcar	Autoverhuurbedrijf	2	Geluid	30	Nee
Oliemolensingel 26-30	Allglass	Glashandel/glaszet-ter	2	Geluid	30	Nee
Oliemolensingel 52	Heron	Automaterialen-han del	2	Geluid	30	Nee
Oliemolensingel 58	Peli Dive	Duikschool/winkel in duikmaterialen	1	Geluid	10	Nee
Oliemolensingel 64	Royal Grill	Grillroom	1	Geur, geluid en gevaar	10	Nee
Oliemolensingel 70	MH-line	Meubelmarkt, ook witgoed en TV's-computers	1	Geluid	10	Nee
Oliemolensingel 82	Bennie Holtkamp Amusement	Handel in gokkasten en speelautomaten	1	Geluid	10	Nee
Oliemolensingel 90	Bos	Meubelstoffeerderij	1	Geluid en stof	10	Nee
Oosterstraat 136	Kolk	Café	1	Geur, geluid en gevaar	10	Nee
Oosterstraat 202	Jansen Chroom	Metaaloppervlakte-behandeling (galvano)	3.2	Geluid	100	Ja
Zuid Esmarkerrondweg 69	Phenix	Voetbalvereniging	3.1	Geluid	50	Ja

Nadere beschouwing bedrijven met potentiele invloed op het plangebied

Oosterstraat 202 Jansen Chroom BV

Galvaniseren, anodiseren en lakken van staal (oppervlaktebehandeling)

Richtafstanden

Geluid 100 m

Gevaar 50 m

Stof en geur 30 m

De richtafstanden voor de aspecten stof en geur zijn niet gelegen binnen het plangebied. Deze aspecten kunnen daarom verder buiten beschouwing worden gelaten.

De richtafstand voor de aspecten gevaar en geluid zijn wel gelegen binnen het plangebied. Binnen de richtafstand voor het aspect gevaar zijn echter geen milieugevoelige functie gelegen zodat dit aspect eveneens buiten beschouwing kan worden gelaten.

Binnen de richtafstand voor het aspect geluid zijn wel gevoelige functies (woningen) gelegen. Dit aspect is daarom nader beschouwd.

Geluid

Het aspect geluid wordt bepaald door de werkzaamheden in het bedrijf en de verkeersbewegingen. De werkzaamheden vinden inpandig plaats. Op ca. 10 m van de bedrijfsbebouwing is de dichtstbijzijnde woning gelegen.

Voor het bedrijf is op 5 november 1996 een milieuvergunning verleend. Uit de vigerende geluidvoorschriften van de verleende milieuvergunning blijkt dat ter plaatse van woningen van derden en - voor zover binnen een afstand van 25 m van de inrichting geen woningen van derden aanwezig zijn - op enig punt op 25 m van de inrichting het equivalente geluidniveau niet meer mag bedragen dan 45 dB(A).

In 1996 is er een klacht m.b.t. geluidhinder afkomstig van ventilatoren ingediend. Naar aanleiding hiervan zijn geluiddempers geplaatst. Sedertdien zijn er geen klachten meer ingediend. Akoestische gegevens zijn overigens niet bekend.

Aangezien in de praktijk niet is gebleken dat niet aan de gestelde normen op grond van het milieuvergunning wordt voldaan, wordt ervan uitgegaan dat sprake is van een aanvaardbare situatie. Wanneer (bijvoorbeeld naar aanleiding van klachten) blijkt dat niet wordt voldaan, zullen akoestische voorzieningen moeten worden getroffen.

Er kan dus geconcludeerd worden dat de situatie qua geluid acceptabel is.

Gelet op het vorenstaande, de geluidruimte van de vergunning en gelet op de aard van de omgeving (nabij een spoorlijn), kan conform de systematiek van de VNG brochure de normafstand voor geluid met één stap worden teruggebracht tot een afstand van 50 m. Binnen deze afstand van 50 m zijn binnen het plangebied geen milieugevoelige functie gelegen.

Conclusie

Het bedrijf is aanvaardbaar in zijn omgeving en vormt geen knelpunt voor het plangebied.

Zuid Esmarkerrondweg 69 Phenix

Voetbalvereniging (speelvelden, kantine, kleedgebouwen)

Richtafstand

Geluid 50 m

Geur en gevaar 10 m (kantine)

Op de inrichting is het Activiteitenbesluit milieubeheer van toepassing. Er gelden standaardgeluideisen op de dichtstbijzijnde woning 50 dB(A) etmaalwaarde en 70 dB(A) voor piekgeluid.

Het aspect geluid wordt bepaald door de activiteiten op het complex en het eventueel gebruik maken van een geluidinstallatie. De dichtstbijgelegen woningen zijn gelegen op ca. 30 m van het dichtstbijgelegen sportveld. Akoestische gegevens zijn niet bekend.

Op de gevel van de nabijgelegen woningen dient te worden voldaan aan de voorschriften van het besluit. Indien dit het geval is dan kan er van worden uitgegaan dat voor het aspect geluid sprake is van een

aanvaardbare situatie. Indien niet wordt voldaan aan de geluidsnormen dan zullen akoestische voorzieningen moeten worden getroffen.

Klachten omtrent geluidsoverlast zijn niet bekend.

In de omgeving van het complex zijn bedrijven, voorzieningen, woningen en een drukke verkeersweg gelegen. Er is dus geen sprake van een rustige woonwijk. Conform de systematiek van de VNG brochure kan de normafstand voor geluid met één stap worden teruggebracht tot een afstand van 30 m.

Conclusie

De voetbalvereniging is aanvaardbaar in zijn omgeving en vormt geen knelpunt voor het bestemmingsplan.

5.1.3 Bodemkwaliteit

Algemeen

Het bodembeleid in Nederland heeft een hervormingsfase ondergaan. Er is sprake van een overgang van het saneren van vervuilde bodem naar het duurzaam beheren en bewust gebruiken van de bodem en de ondergrond. Het beleid richt zich niet uitsluitend meer op het wegnemen van bodemverontreiniging, maar de nadruk is komen te liggen op creatief, innovatief en integraal beheer en gebruik van de bodem en ondergrond. Het oude beginsel van niet bouwen op een vervuilde bodem is hiermee verlaten. Bouwen op een ernstig verontreinigde bodem is onder voorwaarden mogelijk. Functiegericht en kosteneffectief saneren is dan voldoende. Het uitgangspunt hierbij is dat aanwezige bodemverontreiniging geen onaanvaardbaar risico oplevert voor de gebruikers van de bodem.

Op grond van artikel 3.1.6 van het Besluit ruimtelijke ordening wordt in het kader van de voorbereiding van een bestemmingsplan nagegaan of dat plan uitvoerbaar is. De milieuhygiënische bodemgesteldheid kan daarbij een rol spelen. De Wet bodembescherming kan hierop van toepassing zijn.

Actualisatie bestemmingsplan Velve Lindenhof-Wooldrik

Het bestemmingsplan Velve-Lindenhof - 't Wooldrik is conserverend van karakter. Voor het perceel Siemensstraat 26 wordt een nieuwe ontwikkeling voorgesteld. Dit houdt in dat in dit plan de bestaande situatie wordt vastgelegd. Omdat de huidige bodemgesteldheid de financiële uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan niet beïnvloed, is het niet noodzakelijk om na te gaan of er bodemonderzoek- gegevens bekend zijn. Het is bekend dat door historisch gebruik in verstedelijkt gebied zoals Enschede er locaties aanwezig zijn of kunnen zijn waar de bodem verontreinigd is. Hiermee dient rekening gehouden te worden bij eventuele herontwikkelingen binnen het gebied.

Conclusie

Het is bekend dat er binnen het plangebied lokaal sprake is of kan zijn van bodemverontreiniging. Dit betekent dat de initiatiefnemer bij plannen tot uitbreiding en/of functiewijziging rekening moet houden met de (mogelijke) aanwezigheid van bodemverontreiniging. De financiële uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan wordt door de (mogelijke) aanwezigheid van deze bodemverontreinigingen niet belemmerd. De eventuele bodemverontreinigingen vormen of geen belemmering of kunnen functiegericht en kosteneffectief worden gesaneerd.

Afhankelijk van het tijdstip, aard en omvang van een realisatie van een herontwikkeling, kan het nodig zijn dat er voor het verkrijgen van een omgevingsvergunning een bodemonderzoek volgens de NEN 5470 verricht dient te worden.

Op basis van het bovenstaande kan worden geconcludeerd dat de bodemkwaliteit geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

5.1.4 Wet geluidhinder

In artikel 3.3.1 van het Bro is bepaald dat in een bestemmingsplan moet worden aangegeven waar geluidsgevoelige gebouwen en terreinen zijn gesitueerd ten opzichte van wegen, spoorwegen en industrieterreinen met een onderzoekszone als bedoeld in de Wet geluidhinder (Wgh). Wanneer het bestemmingsplan binnen deze onderzoekszones de realisatie van nieuwe geluidsgevoelige gebouwen of terreinen mogelijk maakt, moet door middel van een akoestisch onderzoek worden nagegaan of de geluidsbelasting binnen de wettelijke normen blijft. De geluidsbelasting mag de in de Wgh genoemde grenswaarden niet overschrijden. Daarbij moet ook de doeltreffendheid worden onderzocht van de in aanmerking komende maatregelen ter voorkoming van in de toekomst optredende geluidsbelasting van de geluidsgevoelige gebouwen en terreinen.

Het bestemmingsplan Velve-Lindenhof - 't Wooldrik betreft een conserverend plan. Binnen het plangebied worden geen nieuwe bronnen en nieuwe geluidsgevoelige bestemmingen mogelijk gemaakt. Wel is binnen het plangebied nog een locatie aanwezig met een woonbestemming waar een nieuwe woning kan worden gebouwd. Deze locatie is gelegen ten noorden van de Siemensstraat 26.

Wegverkeerslawaai

Op grond van artikel 76, lid 3 van de Wgh moet een nog niet bebouwde kavel als nieuwe situatie worden beschouwd.

In de Wgh is bepaald dat elke weg een zone heeft (art. 74 Wgh), met uitzondering van de wegen die gelegen zijn binnen een als woonerf aangeduid gebied of wegen waarvoor een maximumsnelheid geldt van 30 km/uur. Binnen deze zone, die op te vatten is als de mogelijke invloedssfeer van de weg, mag de geluidsbelasting op woningen en andere geluidsgevoelige objecten, die door die weg veroorzaakt wordt, de in de Wgh vastgelegde waarden niet te boven gaan.

In de directe omgeving van de locatie Siemensstraat zijn uitsluitend 30 km-wegen gelegen. Deze wegen zijn op grond van de Wgh niet gezoneerd. De dichtstbijzijnde op grond van de Wgh gezoneerde weg is de Noord Eschmarkerrondweg. De afstand tot deze weg is ca. 240 meter. Daarmee is de locatie buiten de onderzoekszone van 200 meter van de Noord Eschmarkerrondweg gelegen. Op de locatie Siemensstraat is de Wgh niet van toepassing.

Ondanks dat de Wgh niet van toepassing is moet in het kader van een goede ruimtelijke ordening wel aandacht worden besteed aan wegverkeerslawaai. De in de nabijheid van de locatie Siemensstraat gelegen wegen komen in het verkeersmilieumodel van de gemeente Enschede niet voor. Hieruit kan geconcludeerd worden dat er geen sprake zal zijn van relevante verkeersintensiteiten op deze wegen en daarmee ook niet van een relevante geluidsbelasting.

Railverkeerslawaai

In de Wet geluidhinder en het Besluit geluidhinder zijn regels opgenomen voor wat betreft het aspect railverkeerslawaai. Langs een spoorweg bevindt zich een zone. In artikel 1.4a van het Besluit geluidhinder is aangegeven dat de breedte van de zone afhankelijk is van de hoogte van het geluidproductieplafond. De locatie Siemensstraat is gelegen binnen de zone van de spoorlijn Enschede-Gronau.

Op geluidsgevoelige bestemmingen bedraagt vanwege railverkeerslawaai de voorkeurgrenswaarde 55 dB. Een geluidsbelasting hoger dan de voorkeursgrenswaarde is uitsluitend mogelijk indien een hogere waarde wordt vastgesteld. De maximaal vast te stellen hogere waarde bedraagt 68 dB.

In het geluidregister-spoor is van gezoneerde spoorlijnen de geluidproductie vastgelegd. Voor punt 11290 uit het geluidregister bedraagt het geluidproductieplafond 52 dB. Dit punt is gelegen op 50 meter van het spoor en ligt op de Siemensstraat ter hoogte van nummer 45. De locatie Siemensstraat is op ca. 65 meter van het spoor gelegen. Daarmee zal op de locatie Siemensstraat de geluidsbelasting vanwege het spoor lager zijn dan 52 dB en ruimschoots worden voldaan aan de voorkeursgrenswaarde van 55 dB.

Industrielawaai

Het plangebied van het bestemmingsplan Velve Lindenhof - Wooldrik is niet gelegen in de nabijheid van een gezoneerd industrieterrein. Bovendien voorziet het bestemmingsplan niet in bestemmingen waarop geluidzoneringsplichtige inrichtingen als bedoeld in bijlage I van het Besluit omgevingsrecht ('grote lawaaimakers') gevestigd kunnen worden.

Luchtvaartlawaai

Het plangebied van het bestemmingsplan Velve-Lindenhof – 't Wooldrik is niet gelegen in de nabijheid van het (voormalige) vliegveld Twente en ook niet binnen de geluidszone van het vliegveld.

Conclusie geluid

Op grond van het bovenstaande kan worden geconcludeerd dat het aspect geluid geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

5.1.5 Luchtkwaliteit

Het wettelijk stelsel voor luchtkwaliteitseisen is geregeld in hoofdstuk 5, titel 5.2 van de Wm en onderliggende algemene maatregelen van bestuur en ministeriële regelingen. Luchtkwaliteitseisen vormen geen belemmering voor ruimtelijke ontwikkelingen indien:

a. er geen sprake is van feitelijke of dreigende overschrijding van de grenswaarde;
b. een project, al dan niet per saldo, niet leidt tot een verslechtering van de luchtkwaliteit;
c. een project 'niet in betekenende mate' bijdraagt aan de luchtverontreiniging;
d. een project is opgenomen in een regionaal programma van maatregelen of in het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL).

Luchtkwaliteit en het plangebied Velve Lindenhof - Wooldrik

Het bestemmingsplan Velve-Lindenhof - 't Wooldrik betreft voornamelijk een conserverend plan. De enige voor luchtkwaliteit relevante ontwikkeling binnen het plangebied is de realisatie van een woning op een lege kavel aan de Siemensstraat ten noorden van nummer 26.

Uit de 'Regeling niet in betekenende mate' blijkt dat woningbouwlocaties met één ontsluitingsweg en niet meer dan 1.500 woningen als niet in betekenende mate zijn aan te merken. De realisatie van één woning is daarmee zondermeer een ontwikkeling die niet in betekenende mate bijdraagt aan de luchtkwaliteit.

In de monitoringstool van het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) zijn gegevens opgenomen met betrekking tot de huidige en toekomstige luchtkwaliteit in Nederland. Uit de monitoringstool 2014 blijkt dat op het plangebied in alle zichtjaren (2015, 2020 en 2030) aan de grenswaarden voor luchtkwaliteit wordt voldaan.

Conclusie

De realisatie van één woning binnen het bestemmingsplan Velve Lindenhof - Wooldrik valt binnen de in de 'Regeling niet in betekenende mate bijdragen (luchtkwaliteitseisen)' genoemde kaders. Uit het oogpunt van luchtkwaliteit (art 5.16 Wm, lid 1 onder b) ligt er geen belemmering voor de uitvoerbaarheid van het plan.

5.1.6 Externe veiligheid

Bij externe veiligheid gaat het om het beheersen van de veiligheid van personen in de omgeving van activiteiten met gevaarlijke stoffen. Ook de risico's die zijn verbonden aan het gebruik van luchthavens vallen onder externe veiligheid. De risico's waar burgers aan worden blootgesteld door de aanwezigheid van risicovolle inrichtingen of transportroutes van gevaarlijke stoffen in hun leefomgeving dienen tot een aanvaardbaar minimum te worden beperkt. Daarom heeft de overheid regels opgesteld voor inrichtingen en transportroutes van gevaarlijke stoffen die onaanvaardbaar grote risico's opleveren voor personen die zich bevinden in woningen, scholen en bejaardencentra die in de directe omgeving hiervan liggen. Kort samengevat heeft dit tot gevolg dat er veiligheidsafstanden moeten worden aangehouden tussen risicovolle activiteiten en kwetsbare objecten zoals woningen en dergelijke.

Bij externe veiligheid wordt onderscheid gemaakt tussen plaatsgebonden risico en groepsrisico. Het plaatsgebonden risico mag in principe nergens groter zijn dan een kans van 1 op 1 miljoen (ofwel 10^{-6}).

Het groepsrisico legt een relatie tussen de kans op een ramp en het aantal mogelijke slachtoffers. De contour is daarom niet bepalend, maar het aantal mensen dat zich gedurende een bepaalde periode binnen een bepaalde afstand (effectafstand) van een risicovolle activiteit ophoudt. Voor het groepsrisico geldt dat de actuele hoogte van het groepsrisico en de bijdrage aan het groepsrisico van ruimtelijke ontwikkelingen verantwoord moeten worden.

De wet- en regelgeving met betrekking tot externe veiligheid kan grofweg in twee categorieën worden ingedeeld: regelgeving met betrekking tot risicovolle activiteiten bij inrichtingen en regelgeving met betrekking tot het transport van gevaarlijke stoffen.

Risicovolle activiteiten bij inrichtingen

Het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi) en het Besluit Risico's Zware Ongevallen (BRZO) zijn het wettelijk kader voor risicovolle activiteiten bij inrichtingen. Binnen het plangebied van het bestemmingsplan “Velve-Lindenhof - 't Wooldrik” of in de directe nabijheid daarvan zijn geen bedrijven of inrichtingen aanwezig waarop het Bevi en/of het BRZO van toepassing is.

Transport van gevaarlijke stoffen door buisleidingen

Voor het transport van gevaarlijke stoffen door buisleidingen is het Besluit externe veiligheid buisleidingen (Bevb) het wettelijk kader. Binnen het plangebied van het bestemmingsplan “Velve-Lindenhof - 't Wooldrik” of in de directe nabijheid daarvan zijn geen buisleidingen aanwezig waarop het Bevb van toepassing is. De meest nabijgelegen leiding heeft een diameter van 8” en een werkdruk van 40 bar. De effectafstand van deze leiding is 95 meter en de afstand van het plangebied tot de leiding is ruim 400 meter.

Transport van gevaarlijke stoffen over de weg, het spoor en het water

Voor het transport van gevaarlijke stoffen over de weg, per spoor of over het water zijn de Wet vervoer gevaarlijke stoffen en de Circulaire Vervoer Gevaarlijke Stoffen het wettelijk kader. Momenteel is nieuwe wet- en regelgeving in voorbereiding voor het transport van gevaarlijke stoffen over de weg, het spoor en het water. De basis van die nieuwe regelgeving wordt gevormd door het Basisnet vervoer gevaarlijke stoffen. Het Basisnet kent 3 vervoersmodaliteiten: Basisnet Water, Basisnet Spoor en Basisnet Weg.

Basisnet Weg

Binnen het plangebied van het bestemmingsplan “Velve-Lindenhof - 't Wooldrik” of in de directe nabijheid daarvan zijn geen wegen aanwezig die in het Basisnet zijn aangewezen als transportroute voor gevaarlijke stoffen over de weg.

Basisnet Water

Binnen het plangebied van het bestemmingsplan “Velve-Lindenhof - 't Wooldrik” of in de directe nabijheid daarvan zijn geen waterwegen aanwezig die in het Basisnet zijn aangewezen als transportroute voor gevaarlijke stoffen over water.

Basisnet Spoor

Binnen het plangebied van het bestemmingsplan “Velve-Lindenhof - 't Wooldrik” of in de directe nabijheid daarvan is geen spoorweg aanwezig die in het Basisnet is aangewezen als transportroute voor gevaarlijke stoffen over het spoor.

Gebruik van luchthavens

De aanwezigheid van vliegvelden en grote luchthavens in de omgeving is van belang in het kader van de externe veiligheid omdat de kans op het neerstorten van vliegtuigen in de buurt van een vliegveld of luchthaven groter is dan elders. Een luchtvaartongeval is daar dus te voorzien en het is denkbaar dat daarbij (woon)bebouwing wordt getroffen. Een vliegtuig of helikopter kan overal neerstorten, de gevolgen kunnen dus in beginsel op elke plek optreden. Het risico is echter het grootst nabij een vliegveld of luchthaven, met name bij het opstijgen en landen.

Het plangebied van het bestemmingsplan “Velve-Lindenhof - 't Wooldrik” is hemelsbreed op ca. 5,5 kilometer van het (voormalige) vliegveld Twente gelegen. Dit betekent dat de kans op een luchtvaartongeluk in het plangebied (zeer) klein is.

Conclusie externe veiligheid

Op basis van het bovenstaande en het gegeven dat het plan geen (nieuwe) kwetsbare of beperkt kwetsbare objecten mogelijk maakt binnen risicocontouren kan worden geconcludeerd dat de externe veiligheid geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

5.2 Water

Op grond van artikel 3.1.6 van het Bro wordt in een bestemmingsplan een beschrijving opgenomen van de wijze waarop in het plan rekening is gehouden met de waterhuishouding.

Hemelwater

Uitgangspunt in het gemeentelijk beleid voor de waterhuishouding is dat in bestaand stedelijk gebied hemelwater zo min mogelijk wordt afgevoerd via de riolering en in het buitengebied hemelwater niet wordt afgevoerd via de riolering. Dit kan in beginsel door hergebruik, het toepassen van groene daken en/of halfverharding. Bij een toename van verhard oppervlak komt meer hemelwater versneld tot afvoer, hierop is het oppervlaktewatersysteem niet berekend. Het extra afstromend hemelwater moet op eigen terrein worden verwerkt. Indien dit aantoonbaar niet mogelijk is, mag het hemelwater vertraagd worden afgevoerd naar een aanwezige greppel, oppervlaktewater of ander afwateringssysteem in de nabije omgeving. Hiervoor is het nodig het hemelwater tijdelijk op eigen terrein te bergen, zodat het vertraagd kan worden afgevoerd naar voorzieningen in de openbare ruimte. De tijdelijke bergingsopgave bedraagt in het bestaand stedelijk gebied 20 millimeter, oftewel 20 liter per vierkante meter verhard oppervlak. In het buitengebied bedraagt de tijdelijke bergingsopgave 40 millimeter. Vervuiling van hemelwater dient zoveel mogelijk voorkomen te worden door geen uitlogende bouwmaterialen te gebruiken.

Afvalwater

Uitgangspunt in het gemeentelijk beleid voor de waterhuishouding is dat het ontstaan van afvalwater wordt beperkt. Afvalwater wordt gescheiden van het hemelwater aangeboden en afgevoerd. De gemeente zorgt er voor dat het afvalwater vanaf de perceelsgrens wordt getransporteerd naar de rioolwaterzuiveringsinstallatie van het waterschap Vechtstromen. In het buitengebied is niet overal in de openbare ruimte een systeem aanwezig voor de afvoer van hemelwater. In dat geval moet op eigen terrein een individuele behandeling van

afvalwater (IBA) of helofytenfilter worden ingericht. Dit dient te gebeuren in overleg met het waterschap Vechtstromen. Uit een doelmatigheidsstudie is gebleken dat drukriolering niet doelmatig is en voor de particulier veel duurder is dan een IBA. Daarom zal er doorgaans geen drukriolering meer worden aangelegd. Er is geen provinciale ontheffing van de zorgplicht meer nodig wanneer de gemeente besluit om in het buitengebied uit doelmatigheidsoverwegingen geen afvalwater in te zamelen.

Oppervlaktewater

Uitgangspunt in het gemeentelijk beleid voor de waterhuishouding bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen is dat bestaand oppervlaktewater (sloten en vijvers) gehandhaafd blijft. Bij de herinrichting van het oppervlaktewatersysteem zijn de benodigde afvoercapaciteit, de streefbeelden en de kwaliteitsdoelstellingen van het waterschap Vechtstromen en de gemeente Enschede leidend. Het oppervlaktewater wordt liefst op fraaie wijze geïntegreerd in het stedenbouwkundig plan, zodanig dat het water beleefd kan worden en goed te beheren is. Eventueel nieuw oppervlaktewater mag geen permanente verlaging van de grondwaterstand veroorzaken, tenzij dit oppervlaktewater mede als doel heeft grondwateroverlast in bestaand stedelijk gebied te beperken. De aanleghoogte van nieuw oppervlaktewater dient zodanig te zijn dat de overstromingskans vanuit oppervlaktewater beperkt wordt tot eens per 100 jaar (T=100). Bij ontwikkelingen nabij watergangen geeft het waterschap Vechtstromen een aanleghoogte advies.

Grondwater en ontwatering

In de Waterwet is vastgelegd dat perceeleigenaren zelf verantwoordelijk zijn voor het grondwater op hun perceel. De ontwatering van een perceel is afhankelijk van het gebruik van de grond. Onder ontwatering wordt verstaan: het verschil tussen het peil van de weg of van de bebouwing en de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG). Om ongewenste effecten van hoge grondwaterstanden te voorkomen wordt geadviseerd de in onderstaande tabel genoemde ontwateringshoogtes aan te houden:

Grondgebruik	**Ontwatering (m – GHG)**
Primaire wegen	0,7
Secundaire wegen en erfontsluitingswegen	0,5
Bouwwerken met kruipruimten	0,7
Bouwwerken zonder kruipruimten	0,5
Groen	0,5

De gemeente zorgt in voorkomende gevallen in de openbare ruimte voor passende en doelmatige maatregelen indien er in een gebied sprake is van structureel nadelige gevolgen door de grondwaterstand en de te treffen maatregelen niet tot de zorg van de provincie of het waterschap behoren.

Afwatering

Om op perceelsniveau te kunnen voorkomen dat afstromend regenwater problemen veroorzaakt gelden de volgende advieswaarden voor peilhoogtes:

- Het vloerpeil minimaal 0,20 m boven straatpeil (kruin van de weg t.o.v. toegang ter plaatse);
- Het perceel vlak of richting de weg af laten lopen;
- De maaiveldpeilen en vloerpeilen van de verschillende percelen op elkaar afstemmen.

Oppervlaktewater

Uitgangspunt in het gemeentelijk beleid voor de waterhuishouding is dat bestaand oppervlaktewater (sloten en vijvers) gehandhaafd blijven. Eventueel nieuw oppervlaktewater mag geen permanente verlaging van de grondwaterstand veroorzaken. Het aftoppen van grondwaterstandspieken middels drainage is wel toegestaan.

Grondwater en ontwatering

Uitgangspunt in het gemeentelijk beleid voor de waterhuishouding is dat perceeleigenaren zelf verantwoordelijk zijn voor het grondwater op hun perceel. De gemeente zorgt in voorkomende gevallen in de openbare ruimte voor passende maatregelen indien er in een gebied sprake is van structureel nadelige gevolgen door de grondwaterstand en de te treffen maatregelen niet tot de zorg van de provincie of het waterschap behoren.

De ontwatering van een perceel is afhankelijk van het gebruik van de grond. Ontwatering is het verschil tussen het peil van de weg of de bebouwing en de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG).

- Wegen: ontwateringsdiepte van 0,70 meter, waarbij een zandbed met minimale dikte van 0,50 m aanwezig moet zijn. Een te hoge grondwaterstand kan opvriezen en opdooi van de fundering van de weg veroorzaken.
- Bebouwing: de ontwateringsdiepte van bebouwing hangt af van het type gebouw. Voor woningen of gebouwen met een niet-waterdichte kruipruimte die goed toegankelijk moet zijn, dient de ontwatering zodanig te zijn dat zich geen grondwater in de kruipruimte bevindt. Als norm wordt vaak gehanteerd dat het grondwater tenminste 0,20 m beneden de vloer van de kruipruimte moet staan. Uitgaande van een 0,50 m hoge kruipruimte en een vloerdikte (woonvloer) van 0,20 m betekent dit een afstand van 0,90 m tussen de GHG en de bovenzijde van de vloer. Door kruipruimteloos te bouwen kan de ontwateringsnorm onder bepaalde voorwaarden met 0,30 m verminderd worden.
- Groen / onbebouwd en onverhard terrein: voor deze bestemming wordt meestal een ontwateringdiepte van 0,50 m –mv geadviseerd. Langdurige te hoge grondwaterstanden beïnvloeden de beworteling nadelig.

Afwatering

Om op perceelsniveau te kunnen voorkomen dat afstromend regenwater problemen veroorzaakt gelden de volgende adviesnormen:

- Het vloerpeil van de bebouwing minimaal 0,20 m boven het dichtstbijzijnde wegpeil leggen;
- Perceel vlak of richting de weg af laten lopen;
- De maaiveldpeilen en vloerpeilen van de verschillende percelen op elkaar afstemmen.

Waterhuishouding en het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof-'t Wooldrik"

Het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof-'t Wooldrik" is hoofdzakelijk conserverend van aard. Hiermee wordt bedoeld dat ten aanzien van dit plan overwegend de bestaande situatie is vastgelegd. Voor gebieden die in dit bestemmingsplan conserverend zijn bestemd geldt de huidige waterhuishoudingssituatie.

Voor de in dit plan voorkomende ontwikkellocatie gelden de hierna genoemde uitgangspunten en randvoorwaarden voor de waterhuishouding.

Project Siemensstraat naast huisnummer 26

Het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof-'t Wooldrik" beoogt het planologisch mogelijk te maken dat op de locatie aan de Siemensstraat naast huisnummer 26 twee woningen worden gerealiseerd in de vorm van twee-onder-één kap. In de Siemensstraat ligt een gemengd rioolsysteem. Het afvalwater kan afgevoerd worden naar het openbaar gemengd riool in de Siemensstraat. Het afvalwater dient apart van het hemelwater aangeboden te worden op de perceelsgrens.

Conclusie

Op basis van het bovenstaande kan worden geconcludeerd dat de waterhuishouding geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

5.3 Natuur

5.3.1 Wet natuurbescherming, beschermde natuurgebieden

In hoofdstuk 2 van de Wet natuurbescherming is de aanwijzing en bescherming van de Europese 'Natura 2000' gebieden en de bijzondere nationale natuurgebieden (toekomstige Natura 2000 gebieden) geregeld. De Wet natuurbescherming bepaalt dat voor alle Natura 2000 gebieden instandhoudingsdoelstellingen en een beheerplan moeten worden vastgesteld. De instandhoudingsdoelstellingen hebben betrekking op de kwaliteit van natuurlijke habitats en de aanwezige habitats van soorten in een Natura 2000 gebied.

Bij elke ruimtelijke ontwikkeling moet worden getoetst of de beoogde activiteiten mogelijk significant negatieve gevolgen kunnen hebben voor de aangewezen natuurlijke habitats en habitats van soorten in een Natura 2000 gebied. Indien dat op voorhand niet met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid kan worden uitgesloten dient een passende beoordeling te worden uitgevoerd en een plan-milieu effect rapportage (plan-MER) te worden opgesteld. Wanneer ook op basis van een uitgevoerde passende beoordeling significant negatieve gevolgen niet met aan voldoende zekerheid grenzende waarschijnlijkheid kunnen worden uitgesloten kunnen de beoogde ruimtelijke ontwikkelingen alleen mogelijk worden gemaakt indien er redelijkerwijs geen alternatieven aanwezig zijn, er sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang en de negatieve gevolgen in voldoende mate worden gecompenseerd.

Beschermde natuurgebieden en het plangebied “Velve-Lindenhof-'t Wooldrik”

Het plangebied van het bestemmingsplan “Velve-Lindenhof - 't Wooldrik 2016” bestaat uit de wijken Velve-Lindenhof en 't Wooldrik in het oostelijk stedelijk gebied van Enschede. Het plangebied bevat geen ontwikkellocaties, braak liggende percelen of bouwrijp gemaakte gronden waar nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen zijn voorzien.

Het plangebied is gelegen op ruime afstand van Natura 2000 gebieden en/of Beschermde Natuurmonumenten. De dichtstbijzijnde Natura 2000 gebieden zijn “Aamsveen”, op ca. 3 km ten zuidoosten van het plangebied, en “Dinkelland”, op ca. 4 km ten noordoosten van het plangebied. Het dichtstbijzijnde beschermd natuurmonument is landgoed Twickel (gemeente Hof van Twente), op ca. 12 km ten westen van het plangebied.

Deze gebieden zijn hoofdzakelijk gevoelig voor stikstofdepositie. Het bestemmingsplan “Velve-Lindenhof - 't Wooldrik” is hoofdzakelijk conserverend van aard en maakt geen nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk. Eventuele significant negatieve effecten op de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000 gebieden kunnen dan ook op voorhand worden uitgesloten. Een verdere toetsing aan de Wet natuurbescherming kan daarom achterwege blijven.

Conclusie Wet natuurbesscherming, beschermde natuurgebieden

Op grond van het voorgaande kan met aan voldoende zekerheid grenzende waarschijnlijkheid worden geconcludeerd dat de Wet natuurbescherming voor wat betreft beschermde natuurgebieden op voorhand geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

5.3.2 Wet natuurbescherming, beschermde planten- en diersoorten

In hoofdstuk 3 van de Wet naruurbescherming is de aanwijzing en bescherming van planten- en diersoorten geregeld. Het gaat daarbij niet om de bescherming van individuele planten of dieren maar om waarborgen om te voorkomen dat het voortbestaan van soorten planten of dieren niet in gevaar komt en dat vaste rust- of verblijfplaatsen en groeiplaatsen niet opzettelijk worden vernield of verstoord. Hiertoe zijn in deze wet een aantal verbodsbepalingen opgenomen, zoals het verbod op het opzettelijk doden of verontrusten van dieren of het verbod op het plukken van planten. Daarbij is het “nee, tenzij” principe het uitgangspunt, er mag geen schade worden toegebracht aan beschermde dieren of planten tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan en daarbij zorgvuldig wordt gehandeld.

Bij elke ruimtelijke ontwikkeling moet worden getoetst of de beoogde activiteiten mogelijk negatieve gevolgen

kunnen hebben voor in dat gebied voorkomende vaste rust- en verblijfplaatsen van en/of de functionele leefomgeving van beschermde soorten. Indien noodzakelijk dienen tijdig passende preventieve of mitigerende maatregelen te worden getroffen dan wel dient het plan te worden aangepast om overtreding van verbodsbepalingen te kunnen voorkomen en de functionaliteit van het gebied voor de aanwezige beschermde soorten te kunnen waarborgen. Indien door maatregelen en eventueel planaanpassing negatieve gevolgen voor eventueel aanwezige beschermde soorten niet of niet volledig kunnen worden voorkomen is een ontheffing van de betreffende verbodsbepalingen noodzakelijk en dient aannemelijk te worden gemaakt dat deze redelijkerwijs ook verleend zal kunnen worden.

Beschermde soorten en het plangebied “Velve-Lindenhof-'t Wooldrik”

Het bestemmingsplan maakt het mogelijk om twee woningen te realiseren. Binnen het plangebied van het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof - 't Wooldrik" wordt op een locatie aan de Siemensstraat nieuwe bebouwing binnen de bestaande bestemming gerealiseerd. Het betreft de bouw van een twee onder één kap woning op een perceel aan de Siemensstraat naast het adres Siemensstraat 26. Het betreft een opvulling van een open ruimte in lintbebouwing. De Siemensstraat bevindt zich in het noordoostelijke deel van het plangebied in een gebied met hoofdzakelijk een woonbestemming.

Indien op voorhand met aan voldoende zekerheid grenzende waarschijnlijkheid kan worden uitgesloten dat verbodsbepalingen niet zullen worden overtreden kan een verdere toetsing aan de Wet natuurbescherming voor wat betreft de bescherming van soorten achterwege blijven.

Om te bepalen of de realisatie van deze ontwikkeling(en) mogelijk negatieve gevolgen heeft voor de functionele leefomgeving en/of de gunstige staat van instandhouding van beschermde soorten is door <naam adviesbureau> een verkennend ecologisch onderzoek (quidkscan) uitgevoerd.

Conclusie Wet natuurbescherming, bescherming van planten- en diersoorten

Het bestemmingsplan “Velve-Lindenhof - 't Wooldrik 2016” is hoofdzakelijk conserverend van aard en maakt geen nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk. Eventuele negatieve effecten op vaste rust- en verblijfplaatsen en/of de functionele leefomgeving van mogelijk aanwezige (strikt) beschermde planten- en diersoorten kunnen om die reden op voorhand worden uitgesloten. Een verdere toetsingt kan daarom achterwege blijven. Op grond van het voorgaande kan met aan voldoende zekerheid grenzende waarschijnlijkheid worden geconcludeerd dat de Wet natuurbescherming, voor zover het betreft de bescherming van planten- en diersoorten, op voorhand geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

Hoofdstuk 6 Juridische planopzet

6.1 Algemeen

De Wro en het Bro maken het mogelijk een bestemmingsplan op verschillende manieren vorm te geven. Grofweg kan gekozen worden uit de volgende planvormen:

a. een traditioneel gedetailleerd bestemmingsplan. Een dergelijk plan legt het beoogde gebruik van gronden en opstallen en de bebouwingsmogelijkheden van de in het plan opgenomen gronden gedetailleerd vast. De methodiek wordt wel ingezet om bestaande situaties te conserveren, maar wordt ook gebruikt om beoogde nieuwe ontwikkelingen nauwgezet te sturen;
b. een globaal bestemmingsplan dat nader moet worden uitgewerkt. In een dergelijk bestemmingsplan worden een of meerdere bestemmingen opgenomen, die later moeten worden uitgewerkt. Wordt veelal toegepast in gevallen waar de ontwikkeling van een gebied op hoofdlijnen bekend is, maar waar de concrete invulling nog moet volgen;
c. Een globaal eindplan. In deze planvorm wordt het ruimtelijk en functioneel streefbeeld in globale zin vastgelegd;
d. Een mix van bovenstaande planvormen afhankelijk van de specifieke problemen.

Naast dit onderscheid, dat is gebaseerd op de techniek van bestemmen, wordt verschil gemaakt tussen ontwikkelingsgerichte en beheergerichte bestemmingsplannen. Bij de keuze voor een bepaalde systematiek van bestemmingsregeling speelt een rol wat met het plan wordt beoogd: beheren of ontwikkelen. Daarnaast speelt een rol of er in een gebied sprake is van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.

Voor het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof-'t Wooldrik" is gekozen voor de opzet van een traditioneel gedetailleerd bestemmingsplan, aangezien het hoofdzakelijk de actualisatie van het bestaand gebied betreft.

Wijze van bestemmen

Het uitgangspunt van een bestemmingsplan is om een passende bestemming toe te kennen aan de gronden in het plangebied. De bestemming bepaalt welke gebruiksdoelen of functies op grond van een goede ruimtelijke ordening zijn toegestaan.

Bij de keuze voor een bepaalde bestemming is de (gewenste) hoofdfunctie doorslaggevend. Als het ruimtelijk relevant is of als een bepaalde functie de omgeving beïnvloedt of daar eisen aan stelt, wordt gekozen voor een specifieke bestemming met eigen regels voor bouwen en gebruik.

Het is mogelijk om binnen de hoofdgroepen bestemmingen specifieker te maken door bijvoorbeeld ondergeschikte functies in de bestemmingsomschrijving op te nemen. Voor bijzondere ondergeschikte functies, die niet onder de algemene bestemmingsomschrijving vallen en niet conflicteren met de bestemming, wordt gekozen voor een afzonderlijke functieaanduiding.

6.2 Indeling planregels

Het juridisch bindend gedeelte van het bestemmingsplan bestaat uit de regels en de bijbehorende verbeelding waarop de diverse bestemmingen zijn aangegeven. De regels en de verbeelding dienen in samenhang te worden bekeken.

De regels zijn onderverdeeld in vier hoofdstukken:

a. Hoofdstuk 1 - Inleidende regels;
b. Hoofdstuk 2 - Bestemmingsregels;
c. Hoofdstuk 3 - Algemene regels;
d. Hoofdstuk 4 - Overgangs- en slotregels.

Hoofdstuk 1 Inleidende regels

Dit hoofdstuk bevat inleidende regels. Deze regels gelden voor het gehele plangebied van het bestemmingsplan "Velve-Lindenhof - 't Wooldrik". In artikel 1 Begrippen zijn definities van de in de regels gebruikte begrippen opgenomen. Hiermee wordt een eenduidige interpretatie van de begrippen vastgelegd. Artikel 2 Wijze van meten geeft bepalingen hoe onder meer de hoogtes van gebouwen en de inhoud van gebouwen gemeten moeten worden en hoe bepaalde eisen betreffende de maatvoering begrepen moeten worden.

Hoofdstuk 2 Bestemmingsregels

Hoofdstuk 2 geeft een omschrijving - de juridische vertaling - van de verschillende in het plangebied voorkomende en op de verbeelding opgenomen bestemmingen. Bij de indeling van de bestemmingsregels wordt conform de Standaard Vergelijkbare Bestemmingsplannen (SVBP) 2012 een vaste volgorde aangehouden. De regels van een bestemming worden als volgt opgebouwd en benoemd:

a. bestemmingsomschrijving (omschrijving van de toegestane functies en gebruiksdoelen);
b. bouwregels (regels waaraan de bebouwing dient te voldoen);
c. nadere eisen (regels op grond waarvan nadere eisen aan bouwwerken en de situering daarvan kunnen worden gesteld);
d. afwijken van de bouwregels (regels op grond waarvan in concrete situaties onder bepaalde voorwaarden kan worden afgeweken van de bouwregels);
e. specifieke gebruiksregels (regels die aangeven welk specifiek gebruik verboden is);
f. afwijken van de gebruiksregels (regels op grond waarvan in concrete situaties onder bepaalde voorwaarden kan worden afgeweken van de gebruiksregels);
g. omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden (regels waarbij wordt geregeld wanneer en onder welke omstandigheden een omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden noodzakelijk is);
h. omgevingsvergunning voor het slopen van een bouwwerk (regels waarbij wordt geregeld wanneer en onder welke omstandigheden er een omgevingsvergunning voor het slopen van een bouwwerk noodzakelijk is);
i. wijzigingsbevoegdheid (regels die aangeven in welke gevallen en onder welke voorwaarden onderdelen van het plan gewijzigd kunnen worden).

Hoofdstuk 3 Algemene regels

Hoofdstuk 3 bevat de algemene regels, bestaande uit de anti-dubbeltelregel, de algemene bouwregels, algemene gebruiksregels, algemene aanduidingsregels, algemene afwijkingsregels, algemene wijzigingsregels, algemene procedureregels en overige regels. Daarnaast zijn er, indien van toepassing, regels ten aanzien van archeologie, cultuurhistorie.

Hoofdstuk 4 Overgangs- en slotregels

In hoofdstuk 4 zijn regels opgenomen met betrekking tot het overgangsrecht voor bouwwerken en gebruik van gronden. Deze artikelen bevatten regels die als doel hebben de rechtstoestand tijdens de overgang naar een nieuw bestemmingsplan vast te leggen. De "Slotregel" geeft de naam van het bestemmingsplan aan.

6.3 Beschrijving van het plan

6.3.1 Bestemmingen

In het bestemmingsplan Velve-Lindenhof - 't Wooldrik zijn de volgende bestemmingen opgenomen. Voor de volledige inhoud van de regels wordt verwezen naar de planregels bij dit bestemmingsplan.

Artikel 3 Bedrijf

De gronden met de bestemming "Bedrijf" zijn bestemd voor bedrijven, die zijn genoemd in de categorieën 1 en 2 uit de hoofdgroep Bedrijven van de bij de planregels behorende Lijst van Bedrijfstypen, met uitzondering van risicovolle inrichtingen, garagebedrijven, geluidzoneringsplichtige inrichtingen en vuurwerkbedrijven. Verder is toegestaan de niet-zelfstandige kantoorfunctie als integraal onderdeel van de bedrijfsactiviteiten en bij deze doeleinden behorende bouwwerken, erven, terreinen en voorzieningen, zoals parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen.

Bebouwing dient te worden gerealiseerd binnen de op de verbeelding aangegeven bouwvlakken. Tevens zijn middels maatvoeringen op de verbeelding de maximale goothoogte en bouwhoogte opgenomen.

Artikel 4 Bedrijf - Garage

De voor “Bedrijf- Garage” aangewezen gronden zijn bestemd voor garagebedrijven, die zijn genoemd in de categorieën 1 en 2 uit de hoofdgroep Autoservicebedrijven uit bijlage 1, met uitzondering van risicovolle bedrijven, niet-zelfstandige kantoren als integraal onderdeel van de bedrijfsactiviteiten tot een bruto-vloeroppervlak per bedrijf van maximaal 30% van het bruto-vloeroppervlak van de gebouwen op een bouwperceel, het wonen, al dan niet in combinatie met een beroep of bedrijf aan huis, uitsluitend op de verdiepingen, en bij deze doeleinden behorende bouwwerken, erven, terreinen en voorzieningen, zoals parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen en nutsvoorzieningen.

Artikel 5 Centrum

De voor “Centrum” aangewezen gronden zijn bestemd voor:

- detailhandel, uitsluitend op de begane grond en is beperkt tot detailhandelsbedrijven die zijn genoemd in categorie A uit de hoofdgroep “Detailhandel” van de bij deze regels behorende Staat van bedrijfsactiviteiten,
- dienstverlening, uitsluitend op de begane grond en is beperkt tot dienstverlenende bedrijven die zijn genoemd in categorie A uit de hoofdgroep “Dienstverlening” van de bij deze regels behorende Staat van bedrijfsactiviteiten,
- horeca, uitsluitend op de begane grond en is beperkt tot horecabedrijven die zijn genoemd in categorie A uit de hoofdgroep "Horeca" van de bij deze regels behorende Staat van bedrijfsactiviteiten
- maatschappelijke voorzieningen, uitsluitend op de begane grond en beperkt tot maatschappelijke voorzieningen die zijn genoemd in categorie A uit de hoofdgroep "Maatschappelijk" van de bij deze regels behorende Staat van bedrijfsactiviteiten,
- bedrijven, uitsluitend op de begane grond en beperkt tot bedrijven die zijn genoemd in categorie A uit de hoofdgroep "Bedrijven" van de bij deze regels behorende Staat van bedrijfsactiviteiten,
- het wonen, al dan niet in combinatie met een beroep of bedrijf aan huis, met dien verstande dat deze functie uitsluitend is toegestaan op de verdiepingen. Het is verboden de woningen te splitsen.

en de bij deze doeleinden behorende bouwwerken, erven, terreinen en voorzieningen, zoals bergingen, trappenhuizen, ontsluitingswegen, parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen.

Artikel .6 Cultuur en ontspanning - Speeltuin

Deze bestemming is specifiek gericht op de functie als speeltuin. Voor het gebouw is ook de aanduiding "maatschappelijk" opgenomen zodat een buurthuis mogelijk is.

Artikel 7 Detailhandel

De voor “Detailhandel” aangewezen gronden zijn bestemd voor detailhandel, waarbij het verkoop vloeroppervlak uitsluitend is toegestaan op de begane grond, al dan niet in combinatie met een woonfunctie op de verdieping(en) en de bij deze doeleinden behorende bouwwerken, erven, terreinen en voorzieningen, zoals parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen.

Artikel 8. Gemengd - 1

De voor “Gemengd - 1” aangewezen gronden zijn bestemd voor:

- kantoren die zijn genoemd in categorie A uit de hoofdgroep "Kantoren" van de bij deze regels behorende Staat van bedrijfsactiviteiten, met dien verstande dat deze functie beperkt is tot maximaal 350 m² bruto-vloeroppervlak per bouwperceel;
- maatschappelijke voorzieningen, met dien verstande dat deze functie uitsluitend is toegestaan op de begane grond en beperkt is tot maatschappelijke voorzieningen die zijn genoemd in categorie A uit de hoofdgroep "Maatschappelijk" van de bij deze regels behorende Staat van bedrijfsactiviteiten;

en de bij deze doeleinden behorende bouwwerken, erven, terreinen en voorzieningen, zoals bergingen, trappenhuizen, parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen.

Artikel 9 Groen

De voor “Groen” aangewezen gronden zijn bestemd voor:

- groenstroken, plantsoenen, waterpartijen, -lopen, -bergingen, wadi's, infiltratiestroken en andere voorzieningen in het kader van de waterbeheersing;
- in- en uitritten, wandel- en fietspaden;
- speelvoorzieningen;
- (openbare) nutsvoorzieningen;

en de bij deze doeleinden behorende gebouwen, bouwwerken geen gebouwen zijnde, straatmeubilair en andere werken.

Artikel 10 Groen - Park

De voor “Groen - Park” aangewezen gronden zijn bestemd voor:

- een park met groenstroken, waterpartijen, -lopen, -bergingen, wadi's, infiltratiestroken en andere voorzieningen in het kader van de waterbeheersing;
- in- en uitritten, wandel- en fietspaden;
- speelvoorzieningen;
- recreatief medegebruik;
- parkeervoorzieningen;
- (openbare) nutsvoorzieningen;

en de bij deze doeleinden behorende gebouwen, bouwwerken geen gebouwen zijnde, straatmeubilair en andere werken.

Artikel 11 Horeca

De voor “Horeca” aangewezen gronden zijn, bestemd voor:

- horecabedrijven, die zijn genoemd in categorie 1 uit de hoofdgroep Horeca van de bij deze regels behorende Lijst van Bedrijfstypen (bijlage 1);
- bij deze doeleinden behorende bouwwerken, erven, terreinen en voorzieningen, zoals parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen.

Artikel 12 Kantoor

De voor “Kantoor” aangewezen gronden zijn bestemd voor:

- kantoren

en de bij deze doeleinden behorende bouwwerken, erven, terreinen en voorzieningen, zoals parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen.

Artikel 13 Maatschappelijk

De voor “Maatschappelijk” aangewezen gronden zijn bestemd voor:

- maatschappelijke voorzieningen, die zijn genoemd in de categorieën 1 en 2 uit de hoofdgroep Maatschappelijk van de bij deze regels behorende Lijst van Bedrijfstypen (bijlage 1);
- kantoren, met dien verstande dat deze functie beperkt is tot maximaal 200 m² bruto-vloeroppervlak per bouwperceel;
- bij deze doeleinden behorende bouwwerken, erven, terreinen en voorzieningen, zoals parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen.

Artikel 14 Maatschappelijk - Onderwijs

De voor “Maatschappelijk- onderwijs” aangewezen gronden zijn bestemd voor:

- Onderwijsinstellingen, die zijn genoemd in de categorieën 1 en 2 uit de hoofdgroep Maatschappelijk van de bij deze regels behorende Lijst van Bedrijfstypen (bijlage 1);
- kantoren, met dien verstande dat deze functie beperkt is tot maximaal 200 m² bruto-vloeroppervlak per bouwperceel;
- bij deze doeleinden behorende bouwwerken, erven, terreinen en voorzieningen, zoals parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen.

Artikel 15 Maatschappelijk - Religie

De voor “Maatschappelijk- Religie” aangewezen gronden zijn bestemd voor:

- religieuze gebouwen zoals kerkgebouwen, die zijn genoemd in de categorieën 1 en 2 uit de hoofdgroep Maatschappelijk van de bij deze regels behorende Lijst van Bedrijfstypen (bijlage 1);
- kantoren, met dien verstande dat deze functie beperkt is tot maximaal 200 m² bruto-vloeroppervlak per bouwperceel;
- bij deze doeleinden behorende bouwwerken, erven, terreinen en voorzieningen, zoals parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen.

Artikel 16 Maatschappelijk - Zorginstelling

De voor “Maatschappelijk” aangewezen gronden zijn bestemd voor:

- verpleeghuizen en zorginstellingen die zijn genoemd in de categorieën 1 en 2 uit de hoofdgroep Maatschappelijk van de bij deze regels behorende Lijst van Bedrijfstypen (bijlage 1);
- kantoren, met dien verstande dat deze functie beperkt is tot maximaal 200 m² bruto-vloeroppervlak per bouwperceel;
- bij deze doeleinden behorende bouwwerken, erven, terreinen en voorzieningen, zoals parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen.

Artikel 17 Recreatie - Volkstuin

De voor "Recreatie-Volkstuin" aangewezen gronden zijn bestemd voor:

- volkstuinen;
- groenstroken, waterpartijen, -lopen, -bergingen, wadi's, infiltratiestroken en andere voorzieningen in het kader van de waterbeheersing;
- overige voorzieningen, zoals parkeervoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen
- bij deze doeleinden behorende bouwwerken en andere werken.

Artikel 18 Sport

De voor “Sport” aangewezen gronden zijn bestemd voor:

- sportvoorzieningen, die zijn genoemd in de categorieën 1 en 2 uit de hoofdgroep Sport van de bij deze regels behorende Lijst van Bedrijfstypen (bijlage 1), met uitzondering van risicovolle inrichtingen;
- niet zelfstandige horeca en aan de hoofdfunctie sport ondergeschikte en ondersteunende detailhandel;
- bij deze doeleinden behorende bouwwerken, terreinen en voorzieningen, zoals kantines, kleedruimtes, ontsluitingswegen, parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen, (openbare) nutsvoorzieningen, waterpartijen, -lopen, -bergingen, wadi's, infiltratiestroken en andere voorzieningen in het kader van de waterbeheersing.

Artikel 19 Tuin

De voor "Tuin" aangewezen gronden zijn bestemd voor tuin bij een woning.

Artikel 20 Verkeer

De voor “Verkeer” aangewezen gronden zijn bestemd voor:

- wegen;
- voet- en fietspaden;
- viaducten en bruggen;
- parkeervoorzieningen;
- groenvoorzieningen;
- waterpartijen, -lopen, -bergingen, wadi's, infiltratiestroken en andere voorzieningen ten behoeve van de waterhuishouding;
- geluidwerende voorzieningen;
- (openbare) nutsvoorzieningen;
- busbanen en bussluizen;
- bij deze doeleinden behorende gebouwen, bouwwerken geen gebouwen zijnde, straatmeubilair en andere werken.

Artikel 21 Verkeer - Railverkeer

- De voor “Verkeer - Railverkeer” aangewezen gronden zijn bestemd voor:
- verkeers- en vervoersdoeleinden per rail;
- (on)gelijkvloerse kruisingen ten behoeve van weg- en waterverkeer;
- overige verkeersvoorzieningen;
- parkeervoorzieningen;
- groenvoorzieningen, waterlopen en voorzieningen ten behoeve van de waterhuishouding;
- geluidwerende voorzieningen;
- (openbare) nutsvoorzieningen;
- bij deze doeleinden behorende gebouwen, bouwwerken geen gebouwen zijnde, straatmeubilair en andere werken.

Aangeven dat werken als bovenleiding, seinen e.d. vergunningvrij zijn.

Artikel 22 Verkeer - Verblijfsgebied

De gronden met de bestemming “Verkeer-Verblijfsgebied” zijn bestemd voor gebiedsontsluitingswegen, erftoegangswegen en woonerven. Deze bestemming richt zich met name op langzaam verkeer en draagt het karakter van een verblijfsgebied. Dit zijn voornamelijk de 30 km/uur zones waar de verblijfsfunctie belangrijker is dan de verkeersfunctie. De inrichting van de wegen is hierop afgestemd. Op de voor “Verkeer-Verblijfsgebied“ aangewezen gronden mogen uitsluitend bouwwerken worden gebouwd ten dienste van deze bestemming, zoals straatmeubilair, nutsvoorzieningen en speelvoorzieningen.

Artikel 23 Wonen

De voor “Wonen” aangewezen gronden zijn bestemd voor het wonen, al dan niet in combinatie met een beroep of bedrijf aan huis. In de planregels zijn bouwregels opgenomen voor de bouw van hoofdgebouwen, bijbehorende bouwwerken en overige bouwwerken, zoals erf- en perceelafscheidingen. Bebouwing dient te worden gerealiseerd binnen de op de verbeelding aangegeven bouwvlakken. Tevens zijn middels maatvoeringen op de verbeelding de maximale goothoogte en bouwhoogte opgenomen.

Voor de precieze inhoud van regels bij deze bestemming en welke afwijkings- en wijzigingsbevoegdheden er zijn en welke voorwaarden er gelden wordt verwezen naar de planregels bij dit bestemmingsplan.

Voor de precieze doeleindenomschrijving van deze regels en welke bouw- en gebruiksmogelijkheden deze bieden, wordt verwezen naar de planregels behorend bij dit bestemmingsplan.

6.3.2 Gebiedsaanduidingen

Archeologisch onderzoeksgebied a

- Ter plaatse van de aanduiding "archeologisch onderzoeksgebied a" mogen, in afwijking van het bepaalde elders in de regels van dit plan, geen bouwwerken worden gebouwd en/of werken, geen bouwwerken zijnde, en/of werkzaamheden worden uitgevoerd die een bodemverstoring veroorzaken dieper dan 50 cm onder het maaiveld en met een bodemverstoringsoppervlakte van meer dan 250 m².
- Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde onder a voor de bouw van bouwwerken en/of uitvoering van werken, geen bouwwerken zijnde en/of werkzaamheden ten behoeve van de daar voorkomende bestemming(en), indien uit archeologisch vooronderzoek blijkt dat ter plaatse geen archeologische waarden aanwezig zijn dan wel indien daardoor geen onevenredige aantasting plaats vindt van de aanwezige archeologische waarden.
- Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afzien van het laten uitvoeren van archeologisch vooronderzoek als bedoeld onder b indien zij van oordeel zijn dat door bodemingrepen het terrein ter plaatse reeds zodanig is verstoord dat er redelijkerwijs geen sprake meer is van mogelijke aantasting van archeologische waarden.
- Burgemeester en wethouders zijn op grond van artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening bevoegd het plan te wijzigen door:
    1. de aanduiding "archeologisch onderzoeksgebied a" geheel of gedeeltelijk te doen vervallen, indien op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat op de betreffende locatie geen archeologische waarden (meer) aanwezig zijn;
    2. aan gronden de dubbelbestemming "Waarde - Archeologie" toe te kennen ter bescherming van de aanwezige archeologische waarden, indien op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat op de betreffende locatie archeologische waarden aanwezig zijn waarvoor op grond van de Erfgoedwet in het bestemmingsplan een beschermende bestemmingsregeling dient te worden opgenomen.

Archeologisch onderzoeksgebied b

- Ter plaatse van de aanduiding "archeologisch onderzoeksgebied b" mogen, in afwijking van het bepaalde elders in de regels van dit plan, geen bouwwerken worden gebouwd en/of werken, geen bouwwerken zijnde, en/of werkzaamheden worden uitgevoerd die een bodemverstoring veroorzaken dieper dan 50 cm onder het maaiveld en met een bodemverstoringsoppervlakte meer dan 2.500 m².
- Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde onder a voor de bouw van bouwwerken of uitvoering van werken, geen bouwwerken zijnde en/of werkzaamheden ten behoeve van de daar voorkomende bestemming(en), indien uit archeologisch vooronderzoek blijkt dat ter plaatse geen archeologische waarden aanwezig zijn dan wel indien daardoor geen onevenredige aantasting plaats vindt van de aanwezige archeologische waarden.
- Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afzien van het laten uitvoeren van archeologisch vooronderzoek als bedoeld onder b indien zij van oordeel zijn dat door bodemingrepen het terrein ter plaatse reeds zodanig is verstoord dat er redelijkerwijs geen sprake meer is van mogelijke aantasting van archeologische waarden.
- Burgemeester en wethouders zijn op grond van artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening bevoegd het plan te wijzigen door:
    3. de aanduiding "archeologisch onderzoeksgebied b" geheel of gedeeltelijk te doen vervallen, indien op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat op de betreffende locatie geen archeologische waarden (meer) aanwezig zijn;
    4. aan gronden de dubbelbestemming "Waarde - Archeologie" toe te kennen ter bescherming van de aanwezige archeologische waarden, indien op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat op de betreffende locatie archeologische waarden aanwezig zijn waarvoor op grond van de Erfgoedwet in het bestemmingsplan een beschermende bestemmingsregeling dient te worden opgenomen.

6.3.3 De Lijst van bedrijfstypen en/of de Staat van bedrijfsactiviteiten

Als bijlage bij de planregels behoort een Lijst van bedrijfstypen en/of een Staat van bedrijfsactiviteiten, gebaseerd op de gehanteerde indeling uit de herziene publicatie “Bedrijven en milieuzonering” (2009) van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). De Lijst van bedrijfstypen of Staat van bedrijfsactiviteiten vormt het middel voor het uitvoeren van een eerste toets of een bedrijf van een bepaald bedrijfstype op grond van de planregels toelaatbaar is. De concrete bedrijfsvoering in een bedrijf en/of milieuvergunning(en) bieden nader inzicht in hoeverre een bedrijf tot een bepaalde milieucategorie gerekend moet worden en daarom al dan niet toelaatbaar is. Het ruimtelijk beleid van rijk en provincies biedt gemeenten beleidsvrijheid voor maatwerk op lokaal niveau. De handreiking is in de praktijk een belangrijk hulpmiddel bij het toepassen van milieuzonering, dat wil zeggen het aanbrengen van een noodzakelijke ruimtelijke scheiding tussen milieugevoelige en milieubelastende functies in de ruimtelijke planvorming ter bescherming van het woon- en leefklimaat. Gebruikelijk is om bij milieuzonering uit te gaan van alle belastende milieuaspecten, waarbij het milieuaspect met het grootste effect of de grootste afstand uiteindelijk maatgevend is. Gemotiveerd toepassen – in plaats van gemotiveerd afwijken - is het uitgangspunt. De richtafstanden zijn geactualiseerd, de toelichting is aangepast aan nieuw beleid en bevat stappenplannen voor veel voorkomende praktijksituaties. In de publicatie "Bedrijven en milieuzonering" zijn ook richtafstanden ten opzichte van 'gemengd' gebied en een categorie-indeling voor gebieden met functiemenging opgenomen.

De Lijst van bedrijfstypen vermeldt de richtafstanden die bij voorkeur worden aangehouden tussen bedrijven en het omgevingstype 'rustige woonwijk'. Dit is een woonwijk die is ingericht volgens het principe van functiescheiding. Afgezien van wijkgebonden voorzieningen komen er vrijwel geen andere functies (zoals bedrijven, kantoren, winkels) voor. Hoe gevoelig een gebied is voor bedrijfsactiviteiten is mede afhankelijk van het omgevingstype. De gevoeligheid van een gebied kan daarom aanleiding zijn om gemotiveerd af te wijken van de richtafstanden in de Lijst van bedrijfstypen. Bij het omgevingstype 'gemengd gebied', een gebied met een matige tot sterke functiemenging, kunnen de richtafstanden met één afstandstap worden verminderd, zonder dat dit ten koste gaat van het woon- en leefklimaat. In gebieden met een grote mate van functiemenging wordt de Staat van bedrijfsactiviteiten voor gebieden met functiemenging gebruikt. Deze gaat niet uit van aan te houden richtafstanden tot woningen en andere milieugevoelige functies maar van de mate in hoeverre een activiteit al dan niet aanpandig met woningen of andere milieugevoelige functies aanvaardbaar is.

De Lijst van bedrijfstypen

In de VNG-publicatie zijn de bedrijfstypen ingedeeld in milieucategorieën, die samenhangen met de indicatief aan te houden afstand ten opzichte van een milieugevoelige bestemming vanwege de mogelijke hinder van de milieufactoren geur, stof, gevaar en geluid. De grootste van de vier richtafstanden is bepalend voor de indeling van een activiteit in een milieucategorie. In de lijst worden zes verschillende hoofdcategorieën onderscheiden. In de Lijst van bedrijfstypen zijn veel activiteiten gedifferentieerd naar bedrijfsgrootte, waardoor kleinschalige activiteiten in een lagere milieucategorie vallen en daardoor beter inpasbaar zijn. Vooral bij productiebedrijven zijn richtafstanden toegevoegd voor kleinschalige activiteiten. Daartoe zijn in de VNG-brochure een aantal hoofdcategorieën onderverdeeld in subcategorieën. Milieucategorie 3 is onderverdeeld in subcategorieën 3.1 en 3.2, milieucategorie 4 in subcategorieën 4.1 en 4.2 en milieucategorie 5 in de subcategorieën 5.1, 5.2. en 5.3. De milieucategorieën 1 en 2 zijn niet onderverdeeld in subcategorieën. Elke milieucategorie of subcategorie heeft een eigen bijbehorende richtafstand die dient te worden aangehouden ten opzichte van milieugevoelige functies en bestemmingen.

milieucategorie	richtafstand tot omgevingstype rustige woonwijk
1	10 meter
2	30 meter
3.1	50 meter
3.2	100 meter
4.1	200 meter

4.2	300 meter
5.1	500 meter
5.2	700 meter
5.3	1.000 meter
6	1.500 meter

Tabel: overzicht milieucategorieën VNG-publicatie met bijbehorende richtafstanden

De Staat van bedrijfsactiviteiten bij functiemenging

Deze staat van bedrijfsactiviteiten wordt toegepast voor (sterk) gemengde gebieden die gekenmerkt worden door een mix van stedelijke functies, zoals een stadscentrum of binnenstad. In een dergelijk levendig en dynamisch gebied is het de vraag welke bedrijfsmatige activiteiten en andere milieubelastende functies nog aanvaardbaar zijn. De VNG-brochure bevat een specifieke bedrijvenlijst met functies die passen in een gemengd gebied. Een Staat van bedrijfsactiviteiten voor gebieden van functiemenging is wenselijk, omdat de activiteiten in dergelijke gebieden qua schaal sterk kunnen verschillen van de activiteiten op bijvoorbeeld een bedrijventerrein of in een rustige woonwijk. In de Staat van bedrijfsactiviteiten voor functiemenging wordt gekozen voor een andere categorieaanduiding dan in de algemene Lijst van bedrijfstypen. De activiteiten in de Staat van bedrijfsactiviteiten voor gebieden met functiemenging zijn ingedeeld in de categorieën A, B of C, waarmee een beoordeling van de planologische toelaatbaarheid van activiteiten binnen een gemengd gebied mogelijk is. Binnen een dergelijk gebied wordt het werken met de van oudsher bestaande minimumafstanden niet doelmatig geacht.

De betekenis voor de toelaatbaarheid van activiteiten is als volgt:

Categorie A	Activiteiten die zodanig weinig milieubelastend voor hun omgeving zijn, dat deze aanpandig aan woningen kunnen worden uitgevoerd. De eisen uit het Bouwbesluit voor scheiding tussen wonen en bedrijven zijn daarbij toereikend.
Categorie B	Activiteiten die in een gemengd gebied kunnen worden uitgeoefend, echter met een zodanige milieubelasting voor hun omgeving dat zij bouwkundig afgescheiden van woningen en andere gevoelige functies dienen plaats te vinden (er is sprake van afzonderlijke gebouwen of dusdanige constructieve maatregelen dat in de woningen nog een aanvaardbaar woon- en leefklimaat kan worden gewaarborgd).
Categorie C	Activiteiten, zoals genoemd onder B, waarbij vanwege de relatief grote verkeersaantrekkende werking een ontsluiting op de hoofdinfrastructuur is aangewezen.

Tabel: categorie-indeling Staat van bedrijfsactiviteiten voor gebieden met functiemenging

Voor de toelaatbaarheid van deze activiteiten gelden de volgende randvoorwaarden:

- het betreft veelal kleinschalige, meest ambachtelijke bedrijvigheid;
- productie en/of laad- en loswerkzaamheden vinden uitsluitend in de dagperiode plaats;
- de activiteiten (inclusief opslag) geschieden hoofdzakelijk inpandig;
- activiteiten uit categorie C beschikken daarnaast over een goede aansluiting op de hoofdinfrastructuur.

Om de bruikbaarheid van de Lijst van bedrijfstypen of Staat van bedrijfsactiviteiten te vergroten, zijn de in de VNG-uitgave genoemde bedrijfstypen van bedrijven en voorzieningen in de lijst gegroepeerd per hoofdgroep, terwijl binnen elke afzonderlijke hoofdgroep tevens een onderverdeling is gemaakt in subgroepen, waarbinnen bedrijfstypen zijn geclusterd. De hoofdgroepen binnen de lijst zijn: agrarische bedrijven, bedrijven, cultuur en ontspanning, detailhandel, dienstverlening, horeca, kantoren, maatschappelijk, recreatie, sport en verkeer.

Bij de beoordeling van de milieubelasting van een bedrijf of een voorziening (feitelijke milieuhinder) dient te worden gelet op de volgende aspecten:

- potentiële geur-, stof-, geluid- of trillingshinder;

- lucht-, water- of bodemverontreiniging;
- visuele hinder;
- verkeersaantrekkende werking;
- het al dan niet continue karakter van de activiteit;
- externe veiligheid (gevaar).

Specifieke opslagen en installaties

Bij bedrijfsmatige activiteiten van bedrijven en voorzieningen kunnen specifieke opslagen en installaties voorkomen. In de VNG-publicatie “Bedrijven en milieuzonering” (2009) is een afzonderlijke Lijst van opslagen en installaties opgenomen. Deze lijst bevat milieuaspecten en richtafstanden voor de daarin genoemde opslagen en installaties. Deze lijst is niet bedoeld voor de vertaling naar een Staat van Bedrijfsactiviteiten of Lijst van bedrijfstypen in een bestemmingsplanregeling. De lijst opslagen en installaties kan als hulpmiddel worden gebruikt bij de ruimtelijke inpassing van concrete milieubelastende activiteiten of de inpassing van nieuwe woningen nabij bestaande bedrijvigheid.

Nadere eisenregeling

*I*n dit bestemmingsplan komt een nadere eisenregeling voor. Daarbij kunnen burgemeester en wethouders nadere eisen stellen aan de plaats en afmetingen van de bebouwing, ten behoeve van:

a. de verblijfssituatie: Ten aanzien van de binnen de bestemming toegelaten gebruiksvormen dient rekening gehouden teworden met het instandhouden c.q. tot stand brengen van een redelijke lichttoetreding, alsmede deaanwezigheid van voldoende privacy.

b. het straat- en bebouwingsbeeld: Ten aanzien van de binnen de bestemming toegelaten gebruiksvormen dient te worden gestreefd naarhet instandhouden c.q. tot stand brengen van een, in stedenbouwkundig opzicht, samenhangend straatenbebouwingsbeeld. In het algemeen zal bij bebouwing worden gestreefd naar een goede verhouding tussen bouwmassa en open ruimte; een goede hoogte-breedteverhouding tussen de bebouwing onderling en een samenhang in bouwvorm/architectonisch beeld tussen bebouwing die ruimtelijk op elkaar georiënteerd is.

c. de verkeersveiligheid:Ten aanzien van de binnen de bestemming toegelaten gebruiksvormen dient rekening te worden gehouden met het instandhouden c.q. tot stand brengen van een verkeersveilige situatie.

d. de sociale veiligheid: Ten aanzien van de binnen de bestemming toegelaten gebruiksvormen dient te worden voorkomen dat een ruimtelijke situatie ontstaat die onoverzichtelijk, onherkenbaar en niet sociaal controleerbaar is.

e. de milieusituatie: Ten aanzien van de binnen een bestemming toegelaten gebruiksvormen dient rekening te worden gehouden met de milieuaspecten, zoals hinder voor omwonenden en een verkeersaantrekkendewerking.

f. de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden: Ten aanzien van de binnen een bestemming toegelaten gebruiksvormen dient rekening te wordengehouden met de *g*ebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden, indien deze daardoor kunnen worden beïnvloed.

6.4 Handhaving

Bestemmingsplannen zijn bindend voor iedereen: burgers, ondernemers en de overheid zelf. Het is een juridisch kader voor burgers en ondernemers waaruit kan worden afgeleid wat de eigen bouw- en gebruiksmogelijkheden zijn, maar ook wat de planologische mogelijkheden in juridische zin zijn op percelen in de directe omgeving. Aan de andere kant kan de gemeentelijke overheid naleving van bestemmingsplannen afdwingen als er sprake is van gebruik en/of bebouwing die niet in het bestemmingsplan passen.

In het kader van de bedrijven- en milieu inventarisatie is voorafgaand aan het in procedure brengen van het bestemmingsplan onderzocht in hoeverre de functies die in het plangebied voorkomen in overeenstemming zijn met het geldende bestemmingsplan en bij geconstateerde afwijkingen eventueel gelegaliseerd kunnen worden.

Hoofdstuk 7 Economische uitvoerbaarheid

Het hoofddoel van dit bestemmingsplan is de bestaande situatie juridisch vast te leggen. Het plan heeft, op een gering aantal kleinere wijzigingen na, hoofdzakelijk een conserverend karakter. Het accent ligt dan ook voornamelijk op het beheer van de bestaande situatie.

Dat neemt niet weg dat in het voorliggende plan ook een concreet project mogelijk wordt gemaakt. Het gaat daarbij om de realisatie van een nieuwe woning aan de Siemensstraat. Het betreft hier particuliere initiatief, waarvan de uitvoering niet afhankelijk is van financiële bijdragen van de gemeente Enschede. Voor de gemeente zijn aan de plannen van de initiatiefnemer geen extra kosten verbonden. Voor het verhaal van de eventuele planontwikkelingskosten en eventuele fysieke ingrepen in dit gebied is een kostenverhaalovereenkomst met de initiatiefnemer worden gesloten.

In verband met het feit dat de gemeente binnen het plangebied geen ontwikkelingen met financiële consequenties initieert, is bij dit plan geen exploitatieopzet gevoegd. Gelet op het bovenstaande kan worden gesteld dat het kostenverhaal voldoende anderszins is verzekerd en de economische uitvoerbaarheid van het voorliggende bestemmingsplan voldoende is aangetoond.

Colofon

Dit is een uitgave van:

Team Ruimtelijke Plannen
Afdeling Omgeving & Recht
Gemeente Enschede

© Oktober 2018, gemeente Enschede

enschede.nl

Gemeente Enschede

Bijlagen Toelichting

Bestemmingsplan

Velve - Lindenhof - 'T Wooldrik

Status: Vastgesteld

enschede.nl

Velve - Lindenhof - 't Wooldrik

Inhoudsopgave

Bijlagen toelichting **3**

Bijlage 1 **Bijlage bij toelichting** **4**

Bijlagen toelichting

Bijlage 1 Bijlage bij toelichting

Bijlage: Overzicht bedrijven.

Bedrijven binnen het plangebied Velve Lindenhof - Wooldrik

Adres	Naam	Omschrijving activiteit	Cat.	Milieu-aspect	Indicatieve afstand (in m^1)
Celsiusstraat 10	Het Wooldrik	School voor basisonderwijs/ kinderopvang	2	Geluid	30
Drebbelstraat 2	Essent	Gasdrukregel- en meetstation	2	Geluid	30
Velveweg 54	Multifunctionele accommodatie (o.a. Basisschool "De Kubus", basisschool De Lipper en diverse wijkvoorzieni n- gen)	Multifunctionele accommodatie	2	Geluid	30
Franklinstraat 9	Stage X	Bedrijf verhuur evenementenmat.	2	Geluid	30
Galvanistraat 4	Westerveld	Opslag groente en fruit t.b.v. markhandel	2	Geluid	30
Gronausestraat 3	Kremer & Kremer	Administraties en belastingadvies	1	Geluid	10
Gronausestraat 39	Hofman Assurantiën	Verzekeringen			
Gronausestraat 39	Livio	Thuiszorg	1	Geluid	10
Gronausestraat 75	Hotel 't Wooldrik	Hotel	1	Geur, geluid en gevaar	10
Gronausestraat 100	De Wok	Chinees restaurant	1	Geur, geluid en gevaar	10
Gronausestraat 169	Dierenkliniek Slotzicht	Dierenartspraktijk	1	Geluid	10
Gronausestraat 216	Bo-rent	Verhuurbedrijf voor machines e.d.	3.1	Geluid	50
Lage Bothofstraat 301	Columbus jr.	Kinderdagverblijf	2	Geluid	30
Hofstedeweg 185	Het Stedelijk	School voor	2	Geluid	30

	Lyceum	voortgezet onderwijs			
Lage Bothofstraat 303	Kidsstop	Kinderdagverblijf	2	Geluid	30
Lage Bothofstraat 341	Pand staat te koop.				
Lage Bothofstraat 374	Poeliersbedrijf Edwin van der Kooi	Poeliersbedrijf	1	Geur, geluid en gevaar	10
Lage Bothofstraat 376	C.A. De Gelder BV	Machinaal brei-atelier	3.1	Geluid	50
Lage Bothofstraat 398	Café Bouman staat leeg maart 2018	Café	1	Geluid	10
Leijdsweg 62	Postduivenvere-niging De Luchtsport/ Biljartclub Bios	Kantine	1	Geur, geluid en gevaar	10
Lipperkerkstraat 246	Cafetaria Post	Cafetaria	1	Geur, geluid en gevaar	10
Lipperkerkstraat 266	Naafs	Handel in en reparatie van auto's	2	Geluid	30
Lipperkerkstraat 355	Autohandel Sezer	Autohandel	2	Geluid	30
Lipperkerkstraat 373	Escon Enterprise	Handel in technische producten met werkplaats	2	Geluid	30
Lipperkerkstraat 488	Hingst verhuisd	Handel in en repa-ratie van auto's	2	Geluid	30
Lorentzlaan 22	Stichting Erve 't Wooldrik	Kinderboerderij	2	Geur en geluid	30
Noord Esmarkerrondweg 408	Bomkamp fietsen	Detailhandel in fietsen	2	Geluid	10
Noord Esmarkerrondweg 492	Enexis	Gasdrukregel- en meetstation	2	Geluid	30
Noord Esmarkerrondweg 492	Serviceflat "Het Lindenhof"	Serviceflat	1	Geluid	10
Noord Esmarkerrondweg 518	Praktijk Velve Lindenhof	Fysiotherapie-praktijk	1	Geluid	10

Oliemolensingel 129	Beauty by Soenintra	Schoonheidssalon	1	Geluid	10
Oliemolensingel 175	?	Kantoor	1	Geluid	10
Oostburgweg 34	Tactus Verslavings-zorg	Beschermd wonen	1	Geluid	10
Oostburgweg 43A	Kollenhof Bouw	Opslag bouwmaterialen	2	Geluid	30
Oostveenweg 5	Star bakkerij	Bakkerij-Café afhaalcentrum	1	Geur, geluid en gevaar	10
Oostveenweg 23	**Café Krikke (opgeheven)**	Café	1	Geluid en gevaar	10
Oostveenweg 40	TaJe Specialiteiten	Bezorgrestaurant	1	Geluid, geur en gevaar	10
Oostveenweg 54	Frank Deiman	Muzikant/ muziekwerkplaats	2	Geluid	30
Oostveenweg 67	**Toko Linday (opgeheven)**	Detailhandel	1	Geluid	10
Oostveenweg 72	De Leeuw Tapijt	Detailhandel in vloerbedekking	1	Geluid	10
Oostveenweg 111	Verfgroothandel Olde Scheper BV	Groothandel in verf en verfwaren	2	Geluid	30
Oostveenweg 113	Stef Verhuur	Partybedrijf	2	Geluid	30
Oostveenweg 131	QCS Quality Car Solutions	Autoreparatie	2	Geluid	30
Pluimstraat 25	Trend wonen	Groothandel in huismeubilair	1	Geluid	10
Pluimstraat 152	Lasonder fournituren	Detailhandel in fournituren	1	Geluid	10
Snelliusstraat 8	Kerk	Kerk	2	Geluid	30
Tegelerweg 60	Vogido	Voetbalvereniging (veldsportcomplex met kantine)	3.1	Geluid	50
Tegelerweg 72	Tennispark 't Wooldrik	Tenniscomplex met kantine	3.1	Geluid	50
Tegelerweg 74	Tennis-inn	Tennishal	3.1	Geluid	50
Tegelerweg 80	Enexis	Gasdrukregel- en meetstation	2	Geluid	30
Van Musschenbroek-	Enexis	Gasdrukregel- en meetstation	2	Geluid	30

straat 72					
Van der Waalslaan 25	Apostolisch genootschap	Kerkgebouw	2	Geluid	30
Van der Waalslaan 35	Bonhoeffer College	School voor voortgezet onderwijs	2	Geluid	30
Van der Waalslaan 35	Enexis	Gasdrukregel- en meetstation	2	Geluid	30
Velveweg 55	Jarabee	Bijzonder jeugdwerk	2	Geluid	30
Velveweg 56	P.H. ter Riet-Sanders B.V.	Kinderopvang	2	Geluid	30 m
Velveweg 62	Twentsch Logopedie-cen- trum	Logopodiepraktijk	1	Geluid	10
Velveweg 65	Cafetaria By Peter	Cafetaria	1	Geur, geluid en gevaar	10
Velveweg 67	China Catering	Chinees restaurant annex cafetaria	1	Geur, geluid en gevaar	10
Velveweg 69	**Lunchroom Sixty4 (opgeheven)**	Lunchroom	1	Geur, geluid en gevaar	10
Velveweg 73	Pizzeria Pizza Pazza	Pizzeria	1	Geur, geluid en gevaar	10
Wooldrikshoekweg 41	't Wooldrik	Fysiotherapiepraktijk	1	Geluid	10
Wooldrikshoekweg 41	Doops-gezinde gemeente Twente Oost	Kerkgebouw	2	Geluid	30
Wooldrikshoekweg 48	Eetcafé Wooldrik	Eetcafé	1	Geur, geluid en gevaar	10
Zuid Esmarkerrondweg 74	Topstar International	Detail- en groothandel van sportartikelen, sportvloeren, fitnessapparatuur e.d.	2	Geluid	30

Adres	Naam	Omschrijving activiteit	Cat.	Milieu-aspect	Indicatieve afstand (in m[1])
Gronausestraat 3	Kremer & Kremer	Administraties en belastingadvies	1	Geluid	10
Noord Esmarkerrondweg 408	Bomkamp fietsen	Detailhandel fietsen	2	Geluid	10
Oliemolensingel 129	Studio Moss Haar en meer	Kappersbedrijf	1	Geluid	10
Oliemolensingel 175	?	Kantoor	1	Geluid	10
Oostveenweg 5	Star bakkerij	Bakkerij-Café afhaalcentrum	1	Geur, geluid en gevaar	10
Oostveenweg 67	**Toko Linday (opgeheven)**	Detailhandel	1	Geluid	10
Oostveenweg 72	De Leeuw Tapijt	Detailhandel in vloerbedekking	1	Geluid	10
Pluimstraat 152	Lasonder fournituren	Detailhandel in fournituren	1	Geluid	10
Zuid Esmarkerrondweg 74	Topstar International	Detail- en groothandel van sportartikelen, sportvloeren, fitnessapparatuur e.d.	2	Geluid	30

Horecabedrijven

Adres	Naam	Omschrijving activiteit	Cat.	Milieu-aspect	Indicatieve afstand (in m[1])

Edisonstraat 20	Bistro Ceri	Restaurant	1	Geur, geluid en gevaar	10
Gronausestraat 100	De Wok	Chinees restaurant	1	Geur, geluid en gevaar	10
Lage Bothofstraat 398	Café Bouman	Café (staat leeg)	1	Geluid en gevaar	10
Lipperkerkstraat 246	Cafetaria Post	Cafetaria	1	Geur, geluid en gevaar	10
Oostveenweg 40	TaJe Specialiteiten	Bezorgrestaurant	1	Geluid, geur en gevaar	10
Velveweg 65	Cafetaria By Peter	Cafetaria	1	Geur, geluid en gevaar	10
Velveweg 67	China Catering	Chinees restaurant annex cafetaria	1	Geur, geluid en gevaar	10
Velveweg 73	Pizzeria Pizza Pazza	Pizzeria	1	Geur, geluid en gevaar	10
Wooldrikshoekweg 48	Eetcafé Wooldrik	Eetcafé	1	Geur, geluid en gevaar	10

Maatschappelijke functies

Onderwijs

In het plangebied is een aantal onderwijsinstellingen gehuisvest:**.**

Adres	Naam	Omschrijving activiteit	Cat.	Milieu-aspect	Indicatieve afstand (in m^1)
Celsiusstraat 10	Het Wooldrik	School voor basisonderwijs/ kinderopvang	2	Geluid	30
Velveweg 54	Multifunctionele accommodatie (o.a. Basisschool "De Kubus", basisschool De Uitvinding)	Multifunctionele accomodatie	2	Geluid	30

	wijkvoor-zieningen)				
Franklinstraat 9	Gemeente Enschede	Was gymlokaal, nu Stage X	2	Geluid	30
Hofstedeweg 185	Het Stedelijk Lyceum	School voor voortgezet onderwijs	2	Geluid	30
Snelliusstraat 8	Kerk	Kerk	2	Geluid	30
Van der Waalslaan 35	Bonhoeffer College	School voor voortgezet onderwijs	2	Geluid	30

Sport
In het plangebied is een aantal sportfuncties aanwezig.

Adres	Naam	Omschrijving activiteit	Cat.	Milieu-aspect	Indicatieve afstand (in m^1)
Tegelerweg 60	Vogido	Voetbalvereniging (veldsportcomplex met kantine)	3.1	Geluid	50
Tegelerweg 72	Tennispark 't Wooldrik	Tenniscomplex met kantine	3.1	Geluid	50
Tegelerweg 74	Tennis-inn	Tennishal	3.1	Geluid	50

Zorg
Op het gebied van zorg zijn de volgende functies aanwezig in het plangebied.

Adres	Naam	Omschrijving activiteit	Cat.	Milieu-aspect	Indicatieve afstand (in m^1)
Gronausestraat 39	Livio	Thuiszorg	1	Geluid	10
Gronausestraat 169	Dierenkliniek Slotzicht	Dierenartspraktijk	1	Geluid	10

Lage Bothofstraat 301	Columbus jr.	Kinderdagverblijf	2	Geluid	30
Lage Bothofstraat 303	Kidsstop	Kinderdagverblijf	2	Geluid	30
Noord Esmarkerrondweg 372	**Mediant**	Mediant	1	Geluid	10
Noord Esmarkerrondweg 492	Serviceflat "Het Lindenhof"	Serviceflat	1	Geluid	10
Oostburgweg 34	Tactus Verslavings-zorg	Beschermd wonen	1	Geluid	10

Colofon

Dit is een uitgave van:

Team Ruimtelijke Plannen
Afdeling Omgeving & Recht
Gemeente Enschede

© Oktober 2018, gemeente Enschede

enschede.nl

Nota Samenvatting en beantwoording zienswijzen

(Anonieme versie)

Bestemmingsplan “Velve-Lindenhof – ‘t Wooldrik”

Gemeente Enschede

Afdeling Bestemmen en Vergunnen
Team Ruimtelijke Plannen

september 2018

SAMENVATTING EN BEANTWOORDING ZIENSWIJZEN MET BETREKKING TOT HET ONTWERP BESTEMMINGSPLAN "VELVE-LINDENHOF – 'T WOOLDRIK"

Het ontwerp bestemmingsplan "Velve-Lindenhof – 't Wooldrik" heeft met ingang van 3 mei tot en met 13 juni 2018 ter inzage gelegen.

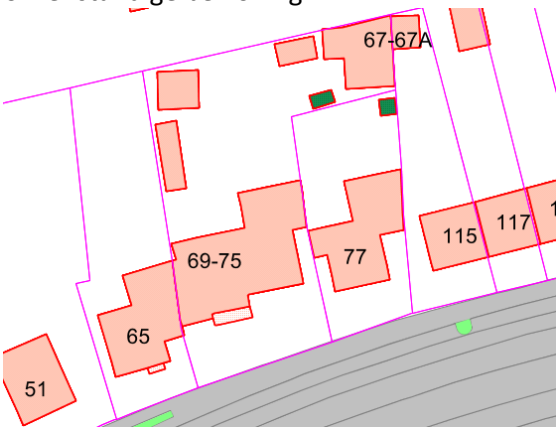
Tijdens de tervisielegging van het ontwerp bestemmingsplan zijn er 2 zienswijzen ontvangen. Deze zienswijzen zijn tijdig ingediend en voorzien van inhoudelijke gronden, derhalve ontvankelijk.

1. Zienswijze ingediend door [xxxxx].

Samenvatting:
Verzoek om aanpassing van het bestemmingsplan. Gronausestraat [xx] en [xx] zijn in gebruik als onzelfstandige kamerverhuur. Voor dit gebruik heeft de heer [xx] een omzettingsvergunning. Gronausestraat [xx], [xxx], [xx] en [xxx] zijn zelfstandige appartementen. De vorige eigenaar heeft zeker twintig tot dertig jaar gewoond op nummer [xx].

De heer [xx] is van mening dat het pand Gronausestraat [xx] en [xxx] ook een woonbestemming moet krijgen. Om zo'n mooi huis alleen maar als opslagruimte te gebruiken is gewoon kapitaal vernietiging volgens zijn visie. Het pand is als woonhuis door de vorige eigenaar gebouwd en niet als opslagruimte. Het pand is ook altijd bewoond geweest.

Beantwoording:
Voor het eerste gedeelte van uw zienswijze kunnen wij u geruststellen. In het vorige bestemmingsplan had dit pand de bestemming "horeca". U heeft in 2014 gevraagd om de bestemming "wonen" en een planschadeovereenkomst getekend met betrekking tot de verwijdering van de horecabestemming. Gronausestraat [xx], [xx], [xxx], [xx], [xxx] en [xxx] zijn in het nieuwe bestemmingsplan bestemd als "Wonen" en al deze adressen zijn gelegen in het bouwvlak. U heeft inderdaad een brief waarin u toestemming heeft om Gronausestraat [xx] en [xxx] in gebruik te hebben als onzelfstandige kamerverhuur. Deze toestemming wordt echter niet vertaald op de verbeelding van het bestemmingsplan. U heeft toestemming voor onzelfstandige bewoning door de brief en dat is voldoende. Zolang u voldoet aan de voorwaarden in de brief kunt u het verhuren als onzelfstandige bewoning.

Wij hebben uitgebreid dossieronderzoek verricht om te bekijken of er "rechten" zijn om het achtergelegen pand te erkennen als een woning. Het feit dat er twee huisnummers aan het pand zijn toegekend wil niet zeggen dat er een erkenning is dat het pand een woning is. Uit de bouwvergunning blijkt dat de vorige eigenaar het heeft aangevraagd als magazijn. Pand Gronausestraat [xx] en [xxx] is zonder gemeentelijke toestemming verbouwd tot twee studio's. De heer [xx] heeft een aanvraag ingediend in 2014 om twee appartementen te realiseren in het bijgebouw in de tuin achter het pand. Dit verzoek is toen afgewezen. Door het realiseren van een woning achter bestaande woningen of andere hoofdgebouwen ontstaat geen goed woon-en leefklimaat. Het pand is gelegen in de achtertuin en niet zichtbaar vanaf de openbare weg. Er heeft een handhavingszaak gespeeld en de permanente bewoning is in goed overleg met de buren en de eigenaar beëindigd.

Op 15 augustus hebben wij het pand bezocht en bovenstaande foto genomen. Ook hebben wij u en de buren gesproken en gezocht naar een mogelijke oplossing. U heeft aangegeven dat misschien de vorige eigenaar nog documenten zou kunnen hebben waaruit zou blijken dat het een woning zou zijn. Het is u niet gelukt om deze documenten te achterhalen. Ook uit ons gemeentedossier blijkt heel duidelijk dat er geen vergunning is afgegeven voor een woning en dat er geen rechten zijn opgebouwd. U heeft terecht de vraag gesteld wat u kan doen binnen de nieuwe planregels. Wij hebben gekeken naar de mogelijkheden voor bed- and breakfast. Dit is echter alleen mogelijk indien u woont in het pand Gronausestraat [xx], [xxx], [xx] of [xxx]. U woont ergens anders en u heeft ook aangegeven dat dit pand leuk te bewonen is voor studenten, maar dat echte toeristen voor dit onderkomen geen interesse hebben. Na bezichtiging van het pand kunnen wij uw uitspraak onderschrijven. Het pand is niet geschikt om het toerisme in Enschede te bevorderen. De regeling van bed- and breakfast is derhalve niet van toepassing en ook geen oplossing. Indien u het gebruikt als kantoor dan geldt ook de regel dat u zou moeten wonen in het pand Gronausestraat [xx], [xxx], [xx] of [xxx]. Wij hebben ook gekeken naar de mogelijkheden of u in het achtergelegen pand Gronausestraat [xx] en [xxx] een kantoor kan uitoefenen voor uzelf. Dit zou alleen mogelijk zijn indien u woont in het pand Gronausestraat [xx], [xxx], [xx] of [xxx]. U woont elders dus u kunt het pand ook niet gebruiken voor kantoor. Dit betekent dat het pand alleen gebruikt kan worden als bijgebouw en opslag van materialen.
U heeft overleg gehad met de buren op nummer [xx] en [xxx] en dat heeft ertoe geleid dat de buurman van nummer [xx] een mail heeft gestuurd met voorwaarden waarmee hij kan instemmen met een eventuele wijziging van de bestemming naar woning. Deze voorwaarden kunnen wij niet opnemen in het bestemmingsplan omdat ze niet ruimtelijk relevant zijn. Als wij nummer [xx] en [xxx] erkennen als woningen betekent dat de gemeente twee woningen toevoegt aan voorraad en dat deze in mindering worden gebracht op het aantal woningen welke nog mogen worden gebouwd van de Provincie Overijssel. Dit betekent dat iedere nieuwe woning hoogwaardig moet zijn en aansluiten bij de doelgroep. Het pand met de nummer [xx] en [xxx] voldoet hier niet aan.

2. <u>Zienswijze per mail ingediend door [xxxxx] (mail [xxxxx])</u>

<u>Samenvatting:</u>
De heer [xxxxx] woont samen met zijn familie naast het schoolpand aan de Lage Bothofstraat [xxx]. Hij heeft in 2017 bezwaar gemaakt tegen de initiële omschrijving in omgevingsvergunning V-2016-6361, waarbij nog ruimte gelaten werd voor het bouwen van twee studio’s op de verdiepingsvloer

van het pand. De tekst is na dit bezwaar herzien door de gemeente en daarna als omgevingsvergunning V-2016-6361-06 geëffectueerd. Tegen omgevingsvergunning V-2016-3493 heeft de heer [xxxxx] geen bezwaar gemaakt, omdat hier duidelijk in vermeld stond dat het om 1 woning op de begane grond van het pand ging. In een gesprek op 10 november 2017 met de heer [xxxxx] van de afdeling Bestemmen en Vergunnen van de gemeente is aan de heer [xxxxx] belooft dat verdere bewoning (naast de beschreven woning op de begane grond) van het voormalige schoolgebouw niet toegestaan zal worden.
Verzoek om in de planregels aan te geven dat er zich alleen op de begane grond 1 woning ter plaatse van de aanduiding “karakteristiek” mag bevinden.

Beantwoording:
Aangezien in de omgevingsvergunning expliciet de regels zijn opgenomen dat het gaat om 1 woning op de begane grond, zullen wij de regels aanpassen.

Overzicht wijzigingen bestemmingsplan Velve-Lindenhof – 't Wooldrik

1. Naar aanleiding van een zienswijze wordt in de regels opgenomen dat de woning op de begane grond moet zijn gesitueerd bij de bestemming "maatschappelijk".

2. Ambtelijke wijziging naar aanleiding van een verzoek om handhaving. Besloten is om een opbouw, welke al 15 jaar geleden is gerealiseerd, te legaliseren door het bouwblok te vergroten op de verbeelding. De ruimte boven de winkel wordt gebruikt voor opslag ten behoeve van de winkel.

Betreffend hoekpand bevindt zich met de voordeur aan de Noord Esmarkerrondweg. De bewuste aanbouw met kap bevindt zich echter aan het begin (of eind) van de Lipperkerkstraat, een oud lint dat zich uitstrekt van de Oldenzaalsestraat tot aan de Noord Esmarkerrondweg. Voor deze straat geldt het Beeldkwaliteitplan Lipperkerkstraat, gebaseerd op de welstandscategorie Dorpse Linten.

Hierin wordt gesteld dat de bebouwing aan deze straat individueel te onderscheiden is en zich kenmerkt door variatie in bouwstijl en kapvorm. Toe te voegen bebouwing moet in schaal, hoogte en volume aansluiten bij de aangrenzende panden. Daarnaast moet het pand een directe entree aan de straat hebben en moet de gevel georiënteerd zijn op de straat. Vanuit stedenbouwkundig oogpunt voldoet het betreffende pand aan bovengenoemde voorwaarden. Hoewel het bouwvlak overschreden wordt, is dit stedenbouwkundig te verdedigen. Door de toevoeging van bebouwing aan de Lipperkerkstraat begeleidt het hoekpand nu zowel de entree van het lint als de hoek van de Noord Esmarkerrondweg.

De kap is al meer dan 15 jaar aanwezig en na alle procedures is het de bedoeling door het bouwvlak aan te passen de zaak af te ronden met een omgevingsvergunning.

3. Pand aan de Oliemolensingel krijgt de aanduiding “kantoor” zoals dit ook in het vorige bestemmingsplan was aangeduid.

Gemeente Enschede

Voorstel Gemeenteraad VII- D

Onderwerp	Herbenoemen stadsbouwmeesters		
Portefeuillehouder	Jeroen Diepemaat agendaletter (D)		
Programma	*DF*	Aangeboden aan Raad	30 oktober 2018
Stuknummer (invulling door Griffie)		Corsanummer	1800084323

Wij stellen u voor te besluiten om:

1. de heer R.M. Veenink op grond van artikel 9.1 van de Bouwverordening Enschede 2012 met terugwerkende kracht vanaf 27 mei 2016 voor de periode van 3 jaar te benoemen tot stadsbouwmeester;
2. de heer R. Hendriks op grond van artikel 9.1 van de Bouwverordening Enschede 2012 met terugwerkende kracht vanaf 27 mei 2016 voor de periode van 3 jaar te benoemen tot stadsbouwmeesterplus;
3. de stadsbouwmeesterplus in te zetten in de gebieden die op de bij dit voorstel behorende tekening rood zijn gemarkeerd en de stadsbouwmeester in het resterende deel van de gemeente.

Inleiding
Op 10 december 2012 besloot u op een andere manier te gaan sturen op ruimtelijke kwaliteit. Voor plekken die cruciaal zijn voor de doorontwikkeling van Enschede werd een regime van hoge beeldkwaliteit van toepassing. En de taken van de welstandscommissie en verschillende supervisors en kwaliteitsteams werden overgenomen door twee stadsbouwmeesters.

Op 27 mei 2013 heeft u de heren R.M. Veenink en R. Hendriks voor een periode van 3 jaar tot stadsbouwmeester benoemd. In die hoedanigheid waren zij, elk met een eigen aandachtsgebied, belast met de advisering over ruimtelijke en beeldkwaliteit. De heer Veenink werd ingezet in de gebieden met een basis beeldregie en de heer Hendriks kreeg taken toebedeeld in de gebieden waar een hoge beeldkwaliteit wordt nagestreefd. Hun taken werden beschreven in de Bouwverordening Enschede 2012.

Op 24 januari 2017 hebben wij, in de veronderstelling daartoe door u te zijn gemandateerd, de benoeming van beide heren voor 3 jaar verlengd. Onlangs is echter komen vast te staan dat het mandaat daarvoor nooit is verstrekt en aan het verlengingsbesluit een bevoegdheidsgebrek kleeft. Met het voorliggende voorstel wordt dit hersteld.

Beoogd resultaat
- Herbenoeming van de stadsbouwmeesters.
- Actualisering van de tekening waarop de gebieden met een basis en een hoge beeldregie zijn aangeduid.

Argumenten

1.1 *De huidige stadsbouwmeesters functioneren goed.*
De beide stadsbouwmeesters leveren goed werk af, met hen gemaakte afspraken worden nagekomen en de samenwerking met hen verloopt ook anderszins soepel.

1.2 *De benoeming van de stadsbouwmeesters kan eenmalig worden verlengd.*
Een stadsbouwmeester kan op grond van artikel 12b van de Woningwet voor maximaal 3 jaar worden benoemd en zij kunnen eenmaal voor een termijn van ten hoogste drie jaar worden herbenoemd.

1.3 *Herbenoeming dient door de gemeenteraad plaats te vinden.*
Omdat de benoemingstermijn van de heren Veenink en Hendriks inmiddels is verstreken en het herbenoemingsbesluit van 24 januari 2017 onbevoegd werd genomen, wordt aan de gemeenteraad voorgesteld de heer Veenink als stadsbouwmeester en de heer Hendriks als stadsbouwmeesterplus te herbenoemen. Beide met terugwerkende kracht tot 27 mei 2016.

1.4 *Er is aanleiding om de tekening te wijzigen, waarop het gebied is aangeduid, waarvoor een hoge beeldregie geldt.*

Bij het benoemingsbesluit van 27 mei 2013 was een tekening gevoegd, waar van kon worden afgeleid of voor een bepaalde locatie een basis- of een hoge beeldregie werd nagestreefd. Deze tekening is op de volgende onderdelen aangepast:

a. Voor de stroken langs de invalswegen wordt, voor zover ze buiten de bebouwde kom zijn gelegen, een basisregie voorgesteld. Het welstandsregime is hier in beginsel gericht op behoud van bestaande kwaliteiten. En voor zover er meer ingrijpende bouwinitiatieven aan de orde zijn, voorziet de Gids buitenkans in aanknopingspunten voor de toetsing. Een hoge beeldregie is hier niet noodzakelijk.
b. Het Vaneker is geschrapt als gebied waarvoor een hoge beeldregie geldt. Voor alle gebieden waarvoor we kavels voor de bouw van woningen uitgeven geldt een basisbeeldregie.
c. Technology Base en Kennispark zijn toegevoegd aan de gebieden waarop een hoge beeldregie van toepassing is. In beide gevallen wordt hiermee een invulling gegeven aan een uitdrukkelijke bestuurlijke wens.
d. De bedrijfslocatie van Grolsch is als icoon toegevoegd aan de gebieden met hoge beeldregie.
e. Voor de stroken langs het spoor (gedeelte Hoge Bothof-Gronau) gaat een basis beeldregie gelden. Dit houdt verband met de verdiepte ligging en de situering ten opzichte van het Euregiobedrijventerrein.
f. Pathmos en Plein West-Indie zijn cultuurhistorisch beschermd. Een hoge beeldregie is daar niet meer noodzakelijk
g. Voor de Eschmarke is een basisbeeldregie gaan gelden. Dit is alleen anders voor de gronden die langs de Gronausestraat (belangrijke invalsweg) zijn gelegen.

Kanttekeningen.

1.1 De heer R. Hendriks wordt ook ingehuurd als onafhankelijk gebiedsregisseur voor de Technology Base Twente.

De Technology Base wordt gerealiseerd in een gebied waarop een hoge beeldregie van toepassing is. Uit het voorliggende voorstel volgt dat de heer R. Hendriks hier in zijn hoedanigheid van stadsbouwmeesterplus adviseert of het uiterlijk en de plaatsing van een bouwwerk waarop de aanvraag om een omgevingsvergunning voor het bouwen van een bouwwerk betrekking heeft, in overeenstemming is met het voor die locatie geldende gemeentelijke welstandsbeleid.

De gemeenteraad heeft in haar vergadering van 12 maart 2018 besloten tot de instelling van een onafhankelijk gebiedsregisseur voor de Technology Base tot aan het moment dat de uitkomsten van de heroriëntatie GR Technology Base wordt ingevoerd. De heer R. Hendriks is benaderd met de vraag om aan die rol een invulling te geven. De gebiedsregisseur is voorzitter van een regieteam ruimtelijke kwaliteit waarin alle disciplines zijn vertegenwoordigd die voor een goed oordeel over de ruimtelijke kwaliteit noodzakelijk zijn. De herbenoeming van R. Hendriks als stadsbouwmeesterplus sluit een rol als onafhankelijk gebiedsregisseur niet uit. Praktisch betekent dit dat van de heer R. Hendriks, naast het invulling geven aan de wettelijke taken op grond van artikel 12b Woningwet (advisering over bouwplannen), wordt verwacht dat hij ook:

- adviezen uitbrengt over de ruimtelijke kwaliteit in het algemeen, waarbij gedacht kan worden aan de kwaliteit van de openbare ruimte in het gebied;
- adviseert over meer algemene onderwerpen, waaronder de branding van het gebied, de bereikbaarheid en de gebiedsontwikkeling en de programmering in het gebied in het algemeen.

In het raadsvoorstel heroriëntatie Technology Base zal de rol en positie van de onafhankelijke gebiedsregisseur worden ingevuld vanaf de heroriëntatie.

1.2 De manier waarop we invulling geven aan het welstandstoezicht wordt geëvalueerd.

Een stadsbouwmeester kan voor maximaal 3 jaar worden aangesteld, maar deze termijn kan eenmalig met maximaal 3 jaar worden verlengd. Voor de periode 27 mei 2019 – 27 mei 2022 zal er dus moeten worden omgezien naar een nieuwe oplossing. De komende maanden zullen worden benut om wat indringender stil te staan bij de vraag of de manier waarop we het welstandstoezicht hebben ingericht, ons heeft gebracht wat we ervan hadden verwacht.

Bijdrage aan duurzaamheidsdoelstellingen

n.v.t.

Kosten, opbrengsten, dekking

n.v.t.

Communicatie

De heren R. Hendriks en R.M. Veenink zijn bekend met de inhoud van dit bestuursvoorstel en zullen zo spoedig mogelijk van het collegebesluit in kennis worden gesteld.

Vervolg
Na besluitvorming door uw raad zullen er nog privaatrechtelijke afspraken moeten volgen met Het Oversticht (voor zover het gaat om de benoeming als stadsbouwmeester, respectievelijk stadsbouwmeesterplus) en de heer R. Hendriks (voor zover het gaat om zijn rol als onafhankelijk gebiedsregisseur).

Bijlagen
Bijlage 1 Tekening

Burgemeester en Wethouders van Enschede, _____

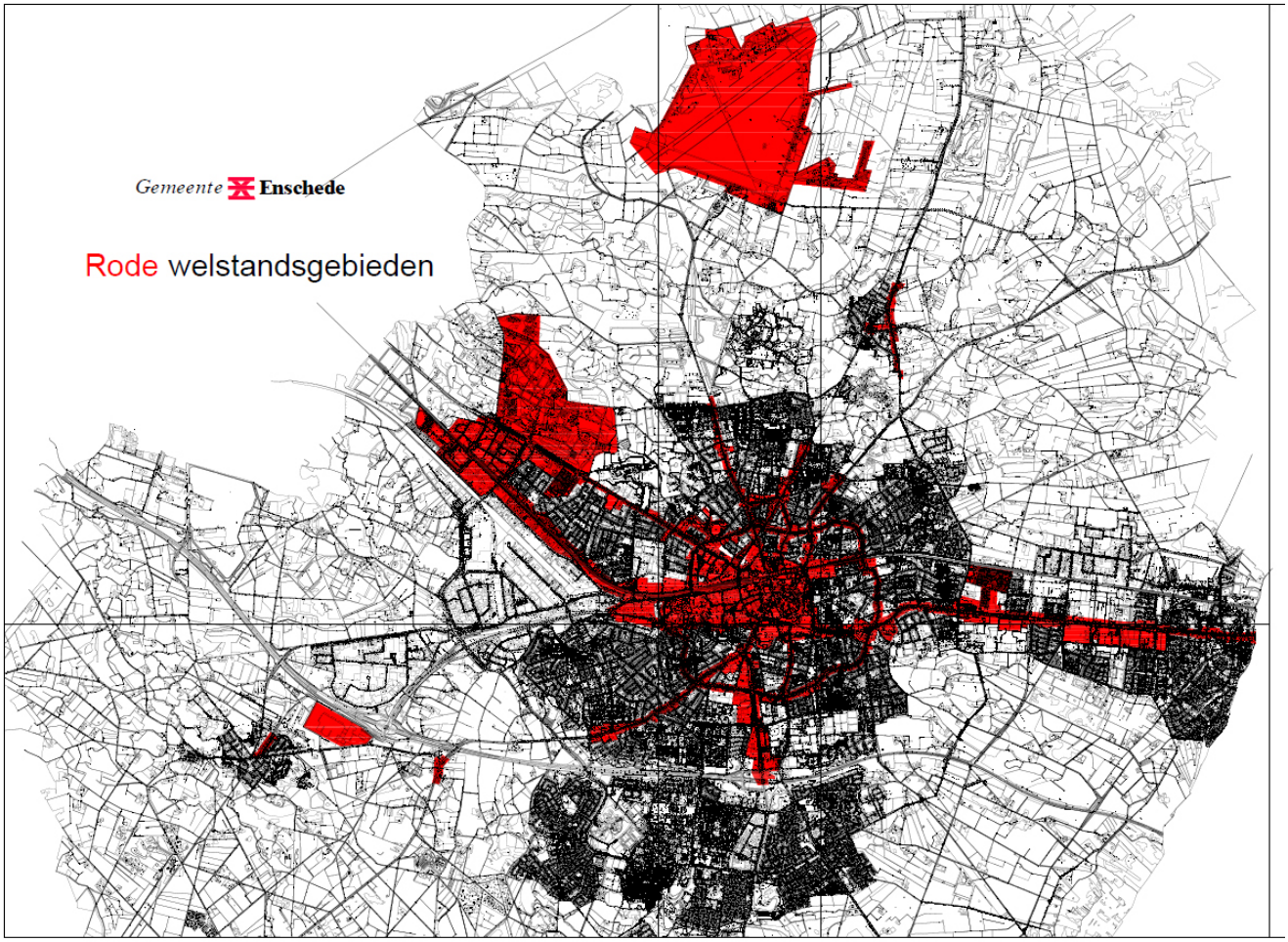
de loco-Secretaris,	**de Burgemeester,**
E.A. Smit	dr. G.O. van Veldhuizen

Besluit
Van de Raad van de gemeente Enschede, gelezen het voorstel van Burgemeester en Wethouders van

1. de heer R.M. Veenink op grond van artikel 9.1 van de Bouwverordening Enschede 2012 met terugwerkende kracht vanaf 27 mei 2016 voor de periode van 3 jaar te benoemen tot stadsbouwmeester;
2. de heer R. Hendriks op grond van artikel 9.1 van de Bouwverordening Enschede 2012 met terugwerkende kracht vanaf 27 mei 2016 voor de periode van 3 jaar te benoemen tot stadsbouwmeesterplus;
3. de stadsbouwmeesterplus in te zetten in de gebieden die op de bij dit voorstel behorende tekening rood zijn gemarkeerd en de stadsbouwmeester in het resterende deel van de gemeente.

Vastgesteld in de vergadering van _____

De Griffier,	**de Voorzitter**
R.M. Jongedijk	dr. G.O. van Veldhuizen

Gemeente Enschede
Rode welstandsgebieden

Gemeente Enschede

Voorstel Gemeenteraad F

Onderwerp	Wegenbeleidsplan 2014-2018 met één jaar verlengen		
Portefeuillehouder	Jurgen van Houdt agendaletter (F)		
Organisatieonderdeel	*DF*	Aangeboden aan Raad	13 november 2018
Stuknummer (invulling door Griffie)		Corsanummer	1800092423

Wij stellen u voor te besluiten om:

1. Het wegenbeleidsplan 2014- 2018 in elk geval met één jaar te verlengen en daarmee ook voor 2019 van toepassing te verklaren.

Inleiding

Vooraf: doel wegenbeleidsplan

Het wegenbeleidsplan Enschede omschrijft hoe wij in Enschede het beheer van onze bestaande wegen (rijbanen, fiets- en voetpaden) vormgeven binnen de wettelijke, bestuurlijke en financiële kaders. Het gaat dan bijvoorbeeld om het afgesproken kwaliteitsniveau waarop we de wegen onderhouden, welke bestuurlijke doelen (zoals duurzaamheid) we daarbij belangrijk vinden en hoe we de voor het wegbeheer beschikbare financiële middelen zo efficiënt mogelijk inzetten. In de 'Financiële verordening gemeente Enschede (2017)' is ook opgenomen dat wij als College eens in de vier jaar aan uw Raad een wegenbeleidsplan voorleggen.

Wegenbeleidsplan 2014 -2018

Het wegenbeleidsplan 2014 – 2018 is gericht op de vraag hoe we onze wegen, - met beperktere middelen in een veranderende samenleving, - zo goed mogelijk kunnen beheren en onderhouden. Waarbij dit niet ten koste mag gaan van de veiligheid. Hierbij hebben we ingezet op risicogestuurd beheer. Inmiddels bleek in de afgelopen periode dat er ook landelijk steeds meer onderzoek plaats vond naar risicogestuurd (weg)beheer vanuit het CROW, een landelijk erkende kennisinstituut op het gebied van verkeer, vervoer en infrastructuur. We hebben ons daarom bij dit onderzoek aangesloten. Ook zijn we met een landelijk werkend adviesbureau een onderzoekstraject gestart naar hoe we in Enschede het risicogestuurd beheer, op basis van de systematiek van het CROW, op goede wijze kunnen doorvoeren en tegelijkertijd ons wegbeheer zorgvuldig kunnen blijven uitvoeren.

Landelijk nieuwe wegbeheersystematiek in ontwikkeling

Bij de tussenevaluatie van het huidige wegenbeleidsplan 2014 – 2018 hebben we afgesproken dat de basis voor het nieuwe wegenbeleidsplan zou moeten worden gevormd door de nieuwe wegbeheersystematiek die het landelijke kennisinstituut CROW aan het ontwikkelen is. Reden hiervoor was dat deze systematiek beter leek aan te sluiten op de door ons ingezette lijn van risicogestuurd beheer en de behoeften in Enschede. De nieuwe systematiek is naar verwachting eenvoudiger, sluit beter aan op ontwikkelingen en op de samenleving en geeft ook bestuurlijk betere sturingsmogelijkheden.

Op dit moment blijkt dat de systematiek toch nog onvoldoende is doorontwikkeld, waardoor er te veel onzekerheden zijn. Daarom stellen wij u voor het huidige wegenbeleidsplan met een jaar te verlengen. Wat een redelijke termijn lijkt aangezien er nu een eerste proefversie van de systematiek ligt, die we kunnen gaan verkennen.

Publieksvriendelijke samenvatting

Het huidige wegenbeleidsplan 2014-2018 wordt met één jaar te verlengd. Daarmee blijft dit wegenbeleidsplan ook voor 2019 gelden. De gemeenteraad doet dit omdat een mogelijk ook voor Enschede interessante nieuwe landelijke wegbeheersystematiek nog onvoldoende is doorontwikkeld voor toepassing in Enschede. Door het verlengen van het huidige wegenbeleidsplan ontstaat er meer ruimte om de mogelijkheden van deze nieuwe systematiek voor Enschede te verkennen. Tegelijk kan het wegbeheer in Enschede met het huidige wegenbeleidsplan het komende jaar nog zorgvuldig worden uitgevoerd. Daarmee blijft de gemeente inzetten op veiligheid voor de weggebruiker, het voorkomen van kapitaalvernietiging, duurzaamheid en participatie met de samenleving.

Beoogd effect
Het met een jaar verlengen van het wegenbeleidsplan 2014 – 2018,

Waarmee we nog steeds:
- Via goed wegbeheer de inwoners, bedrijven en bezoekers in Enschede, nu en in de toekomst, een voldoende veilige en comfortabele en waar nodig hoogwaardige onderhoudstoestand van de verharding garanderen. Dit tegen (maatschappelijk) acceptabele kosten;
- De uitvoering van het beheer en onderhoud van de wegen conform de bestuurlijke wensen en wettelijke verplichtingen goed kunnen blijven uitvoeren;
- Blijven voldoen aan de financiële verordening gemeente Enschede.

Er tegelijkertijd:
- Meer ruimte ontstaat om de mogelijkheden van de landelijke in ontwikkeling zijnde nieuwe wegbeheersystematiek voor Enschede te verkennen.

Argumenten
1.1 We kunnen het wegbeheer zorgvuldig vormgeven, waarbij we de veiligheid behouden en kapitaalvernietiging voorkomen.
Het huidige wegenbeleidsplan 2014-2018 biedt nog voldoende basis om ook in 2019 het wegbeheer zorgvuldig uit te kunnen blijven voeren. Dit komt omdat het huidige wegenbeleidsplan mede uitgaat van de nu nog geldende landelijke wegbeheersystematiek. Deze systematiek is op termijn weliswaar aan vervanging toe maar biedt nog steeds voldoende veiligheid voor de weggebruikers en voorkomt kapitaalvernietiging. De huidige systematiek wordt ook bij andere gemeenten nog steeds toegepast.

1.2 We voorkomen risico's
De landelijk in ontwikkeling zijnde nieuwe wegbeheersystematiek zou de basis vormen voor het nieuwe wegenbeleidsplan. De nieuwe systematiek blijkt op dit moment landelijk nog onvoldoende doorontwikkeld. Daarmee ontstaan er risico's als we de systematiek nu gaan doorvoeren, omdat er nog te veel onzekerheden zijn rond bijvoorbeeld de uiteindelijke effecten voor de stad. Dit blijkt ook uit contact met de CROW

1.3 We bieden ruimte voor meer afgewogen besluitvorming
Door het verlengen van het Wegenbeleidsplan met een jaar ontstaat er meer ruimte om ambtelijk een gedegen analyse te maken op de nog in ontwikkeling zijnde wegbeheersystematiek. Waarmee we meer zicht krijgen op de risico's en effecten van het eventueel invoeren van een nieuwe wegbeheersystematiek. Waarna er in uw Raad, naar verwachting eind 2019, beter afgewogen besluitvorming plaats kan vinden.

1.4 We kunnen onze bestuurlijke doelen realiseren, zoals duurzaamheid, innovatie en participatie
In het huidige wegenbeleidsplan zijn belangrijke thema's onder andere de inzet op duurzaamheid, innovatie en participatie. Deze voor ons belangrijke thema's blijven door de verlenging van het wegenbeleidsplan ook in 2019 gelden. Daarnaast gaan we door het verlengen van het huidige wegenbeleidsplan niet onnodig nieuw beleid ontwikkelen en zetten beleidsplannen in als middel en niet als doel.

Risico's
1.1 We komen hiermee terug op een eerder besluit
Bij de behandeling van de Programmabegroting 2018 – 2021 heeft uw Raad besloten om in 2018 een nieuw Wegenbeleidsplan op te stellen. Met dit voorstel komt u dus feitelijk terug op dit eerdere besluit. Hierbij geldt wel dat de inzichten die tot het besluit hebben geleid door de landelijke ontwikkelingen inmiddels zijn gewijzigd.

Financiële dekking van het voorstel
Er zijn geen financiële gevolgen verbonden aan het voorstel omdat we het huidige beschikbare budget en de systematiek als basis nemen voor het beheer en onderhoud van onze wegen 2019.

Gemeentebegroting 2019-2022 blijft financiële kader
De door u in de gemeentebegroting 2019 -2022 vastgestelde financiële kaders voor het wegbeheer blijven met dit voorstel staan. Dit betekent dat:
- Het lastenbudget voor wegonderhoud (inclusief weginrichting zoals belijning en verkeersborden) is circa 8,5 miljoen euro. Dit bedrag bestaat voor circa 0,3 miljoen euro uit apparaatskosten, 2,9 miljoen euro uit kapitaallasten, circa 4,4 miljoen euro uit kosten voor (groot)onderhoud en voor circa 0,9 miljoen euro uit overige kosten. Het jaarlijkse investeringsbedrag voor reconstructiewerkzaamheden aan wegen is circa 2,575 miljoen euro met een afschrijvingstermijn van tien jaar.
- Voor de infrastructurele kunstwerken (o.a. bruggen en duikers) is het lastenbudget circa 173.000 euro voor onderhoudskosten.

Alternatieven
N.V.T. Er is nog geen nieuwe systematiek, dus b.v. een nieuw wegenbeleidsplan betekent dat we gewoon doorgaan met de huidige systematiek.

Participatie
Rond dit besluit zitten we op participatie niveau:
- **5. informeren**, omdat er op dit moment nog niet wat te kiezen valt voor de samenleving.

In de uitvoering van het wegbeheer vanuit het huidige wegenbeleidsplan variëren we afhankelijk van de werkzaamheden of het product tussen niveau:
- **1. beslissen t/m 5. informeren**, daarin maken we vooraf vanuit het wegenbeleidsplan bewuste keuzes. Waar mogelijk betrekken we de samenleving op een zo hoog mogelijk participatieniveau. Waar het gaat om puur technische en wettelijke werkzaamheden informeren we allen.

Communicatie
Het verlengen van het huidige wegenbeleidsplan met één jaar heeft geen consequenties voor het wegbeheer en het beeld buiten. Daarom gaan we niet aanvullend communiceren over dit besluit naar de samenleving, voor hen verandert het namelijk niet. Wel informeren we partijen waarvoor dit besluit wel relevant is zoals aannemers.

Communicatie met direct betrokkenen
Zie onderdeel communicatie.

PR over het besluit
N.V.T.

Publieksvriendelijke samenvatting
Ja

Vervolg
- Uw Raad wordt via de reguliere P&C-producten geïnformeerd over de voortgang en de uitvoering van het Wegenbeleidsplan. Dit onder andere via het onderdeel “Onderhoud Kapitaalgoederen” in de Programmabegroting.
- Eind 2019 wordt aan u een nieuw wegenbeleidsplan voorgelegd, als de nieuwe landelijke wegbeheersystematiek dan voldoende is doorontwikkeld.

Bijlagen
- Wegenbeleidsplan 2014 - 2018

Burgemeester en Wethouders van Enschede, _____

de loco-Secretaris,	**de Burgemeester,**
E.A. Smit	dr. G.O. van Veldhuizen

Gemeente Enschede

Wegenbeleidsplan Enschede 2014 - 2018

Op de weg naar een nieuw evenwicht!

enschede.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting **4**

1. Inleiding **6**
1.1 Huidige ontwikkelingen en uitdagingen vragen om trendbreuk 6
1.2 Doel van dit wegenbeleidsplan: gezamenlijk nieuw evenwicht zoeken 6
1.3 Doelgroep: Gemeente, ondernemers, instellingen en bewoners 7
1.4 Randvoorwaarden, aandachtspunten en afbakening 7
1.5 Leeswijzer 8

2. De uitdaging **9**
2.1 Andere tijden, andere eisen 9
2.2 Financiële noodzaak & Koersdocument Stedelijke Koers 9
2.3 Effecten Gemeentelijk Rioleringsplan 2012 - 2015 - Scherper op koers 10
2.4 Nog meer relevante trends & ontwikkelingen 10
2.5 Wetgeving en landelijke norm 11
2.6 Samenvattend: Onze uitdaging 11

3. Huidige situatie van het wegbeheer: het vertrekpunt! **12**
3.1 Hoeveel verhard oppervlak hebben we? 12
3.2 Kwaliteitsniveaus 13
3.3 Financiën 15
3.4 Samenvattend: ons vertrekpunt voor 2014 15

4. Terugblik: Wat hebben we bereikt & geleerd in 2009 - 2013? **16**
4.1 Werken aan kwaliteitsambitie 16
4.2 Prioriteringsbeleid 16
4.3 Adequate besteding middelen 16
4.4 Afstemming disciplines 17
4.5 Inspelen op trends en ontwikkelingen 18
4.6 Communicatie bereikbaarheid bij werkzaamheden & extreem drukke dagen. 19
4.7 Hoe gingen we met het beheer om? 19
4.8 Wat waren de financiële gevolgen? 20
4.9 Samenvattend: wat we bereikt en geleerd hebben. 20

5. De route naar een nieuw evenwicht! **21**
5.1 Trendbreuk: De route naar een nieuw evenwicht! 21
5.1.1 Trendbreuk 1: Van beeldkwaliteit naar technische kwaliteit 21
5.1.2 Trendbreuk 2: Van gebieden-naar wegpaspoorten 22
5.1.3 Trendbreuk 3: Sanering van kapitaallasten 22
5.2 Focus op drie thema's: Innovatie, duurzaamheid en participatie 23
5.3 De strategie: Op zoek naar de beste weg! 24
5.3.1 Het vertrekpunt 24
5.3.2 Onderweg naar het evenwicht 25
5.3.3 De zoektocht: via theorie, regulier werk aanpassen en pilots! 25
5.3.4 Aankomst op bestemming: het nieuwe evenwicht? 26
5.4 Samenvattend: De route! 26

6. Het plan: De nieuwe weg naar evenwicht realiseren! 27
6.1 Stappenplan opstellen 27
6.2 Zoeken met partners en bewoners via drie wegen: Theorie, regulier werk en Pilots 27
6.2.1 Vanuit de theorie 27
6.2.2 In de praktijk 28
6.2.3 Pilots 28
6.3 Andere relevante thema's 29
6.4 Monitoring: Regelmatig de thermometer er in steken! 29
6.5 Goede communicatie van essentieel belang! 30
6.5.1 Participatie 30
6.5.2 Communicatie boodschappen 30
6.5.3 Kernboodschap per doelgroep 30
6.6 Samenvattend: Het plan 31

Bijlagen
1. Waarom een wegenbeleidsplan? 4
2. Wet- en regelgeving 5
3. Landelijke wegbeheersystematiek CROW 8
4. Het proces wegbeheer 2009 - 2013 10
5. Indeling op kwaliteitsniveaus 2009 - 2013 14
6. Bezuinigingen en euzes wegenbudget 16
7. Benodigd budget 2014 17
8. Actieplan omgevingslawaai 2013 - 2018 20
9. Mobiliteit en relevant beleid 21
10. Theorie, regulier werk & pilots: gerealiseerd en nog te realiseren 23

Samenvatting

Het beheer en onderhoud van de gemeentelijke wegen is een verantwoordelijkheid van de gemeente. De wijze waarop we dat doen en de kaders waarbinnen we dat doen worden vastgelegd in een wegenbeleidsplan.

Zo heeft de gemeente op grond van de wegenwet (artikel 15 en 16) een zorgplicht voor het in goede staat verkeren van de wegverhardingen die zij in beheer heeft. Het lopende wegenbeleidsplan 2009 - 2013 eindigt in 2013 en is aan vernieuwing toe. Dit stelt ons in staat om aan de uitdagingen van nu en de andere trends samen met bewoners en partners beter invulling te geven.

Uitdagingen, ontwikkelingen en financiële noodzaak vragen een nieuwe route...

Het grote aantal uitdagingen, ontwikkelingen en de financiële noodzaak van de huidige tijd vragen om een andere methode van omgaan met ons wegbeheer en wegenbeleid. Een methode waarmee we blijven voldoen aan de wetgeving, mogelijk moeten afwijken van de landelijke (veilige) standaard en beter en sneller kunnen inspelen op veranderende wensen en eisen. Daarvoor hebben we een meer dynamisch plan nodig, dat ons ruimte biedt om samen met partners en bewoners nieuwe mogelijkheden te verkennen. Dit plan geeft de route om te komen tot een nieuw evenwicht tussen prestaties, risico's en beschikbare middelen.

Het vertrekpunt voor de route...

Voor we op weg gaan naar het nieuwe evenwicht is het goed te weten wat ons vertrekpunt is. We hebben in Enschede:

- Een totaal areaal van 789 hectare[1] wegverharding;
- Een indeling op beeldkwaliteit met:
  - Stadserf en hoofdstructuren Roombeek: niveau hoog;
  - Elementen woonstraten: niveau laag;
  - Rest van de gemeente: niveau basis.
- Vanaf 2014 een budget van € 9,4 miljoen waarvan ongeveer € 5,9 miljoen beschikbaar is voor de daadwerkelijk uitvoering door derden van het onderhoud van de wegen.

We hebben de doelen uit het wegenbeleidsplan 2009 - 2013 in de afgelopen periode behaald. Door slim en innovatief te werken zelfs met minder beschikbaar budget. Dat is goed om te constateren. Toch zien we dat het evenwicht in de laatste jaren verstoord raakt. Noodzakelijke bezuinigingen en keuzes drukken zwaar op het wegenbudget. Het huidige wegenbudget is niet meer toereikend. De mogelijkheden van het meeliften op andere projecten nemen af en we hebben de kwaliteit van de woonstraten al moeten verlagen naar een laag beeldkwaliteitsniveau.

Op de route trendbreuken nodig om veiligheid te kunnen blijven garanderen...

Als de huidige lijn zich doorzet, we de bestaande systematiek blijven hanteren en het budget hetzelfde blijft, zullen we de kwaliteitsafspraken niet meer na kunnen komen. Dit heeft op termijn grote nadelige effecten op de kwaliteit en veiligheid voor de weggebruiker. Dat dwingt ons om nog eens kritisch en op vernieuwende wijze te kijken naar ons wegbeheer. Kan het kostenefficiënter en slimmer zodat we de goede keuzes kunnen maken? En kunnen we toch duurzaam en vernieuwend blijven werken met partners en ruimte bieden aan bewoners? Dat alles met behoud van de veiligheid voor de weggebruiker. Dat vraagt niet alleen om een nieuwe route, maar ook om trendbreuken met het verleden.

Op de weg naar het nieuwe evenwicht!

We gaan via dit wegenbeleidsplan op weg naar het nieuwe evenwicht. Dit nieuwe evenwicht willen we zo mogelijk al in 2016 en uiterlijk in 2018 realiseren. Als vertrekpunt nemen we vanwege een overgangsperiode de uitgangspunten en systematiek van het wegenbeleidsplan 2009 - 2013. Om de beste weg te vinden zetten we op de route drie trendbreuken in:

1. **Van beeldkwaliteit → naar technische kwaliteit** (focus minder op beeld & comfort en meer op veiligheid);
2. **Van gebieden → naar wegpaspoorten** (bij kwaliteitsniveaus niet meer kijken naar het gebied, maar naar functie, gebruik en gebruikers van een weg);
3. **Sanering van kapitaallasten** (die drukken op het wegenbudget).

De trendbreuken onderzoeken we samen met partners en bewoners via drie wegen: theorie, gelijk doorvoeren in regulier werk en pilots. Daarnaast focussen we op drie thema's in het hele wegbeheerproces, zijnde: **innovatie, duurzaamheid** en **participatie**.

[1] Peildatum 2013

Kenmerken die daarnaast bij de route horen zijn: Samenwerken, kostenefficiënt, maatwerk, experimenteren, onderzoeken en risico's durven nemen.

Concrete stappen zetten op de weg…

Voor het vinden van de beste weg naar het nieuwe evenwicht is het belangrijk een aantal concrete stappen te zetten. Stadsdeelbeheer heeft een belangrijke regiefunctie bij het realiseren van deze stappen.
De belangrijkste zijn:

- **Zoeken met partners en bewoners** naar mogelijkheden op het gebied van de trendbreuken, duurzaamheid, participatie en innovatie via theorie, regulier werk en pilots;
- **Bewaken en bijhouden van relevante thema's en ontwikkelingen** in het reguliere werk, zoals de fietsvisie, mobiliteit, geluid;
- **Actiever monitoren en zo nodig bijsturen.** Hiervoor gebruiken we de reguliere systemen en middelen, maar dit vraagt ook het gezamenlijk benoemen van nieuwe indicatoren. Daarnaast gaan we met de raad een **tussenevaluatie houden in 2016**;
- **Helder communiceren**, waarbij er twee belangrijke aandachtspunten zijn:
  1. De participatie en 2. De boodschap dat het soberder wordt.
  Hiervoor gaan we per doelgroep heldere communicatieboodschappen opzetten. Daarnaast zetten we bestaande middelen als "Jij maakt de buurt!" en de wijkbeheerplannen in om bewoners en partners te bereiken.

Het nieuwe evenwicht bereiken? Samen met u!

In 2018 (of mogelijk al in 2016 al bij de tussenevaluatie) verwachten we het nieuwe evenwicht te hebben bereikt. Dit nieuwe evenwicht kunnen we alleen samen met u, als bestuur, bewoner en partners bereiken!

Een nieuw evenwicht bereiken we alleen door samenwerking!

1. Inleiding

Dit is het wegenbeleidsplan van de gemeente Enschede voor de periode 2014 - 2018. In deze inleiding geven we aan waarom er een nieuw wegenbeleidsplan is opgesteld en geven we een beeld van de ontwikkelingen die hiervoor van belang zijn. Ten slotte geven we aan wat u van dit plan mag verwachten.

Lees-tip: De teksten in deze vlakken nemen u kort en bondig mee door de hoofdlijn van het plan.

1.1. Huidige ontwikkelingen en uitdagingen vragen om trendbreuk

Het beheer en onderhoud van de gemeentelijke wegen is een verantwoordelijkheid van de gemeente. De wijze waarop we dat doen en de kaders waarbinnen we dat doen worden vastgelegd in een wegenbeleidsplan. Het lopende wegenbeleidsplan 2009 - 2013 eindigt in 2013 en is daarom aan vernieuwing toe. Dat stelt ons meteen in staat om aan de uitdagingen van nu en de andere trends invulling te geven. De belangrijke trends waarop we bij het beheer en onderhoud van wegen willen inspelen zijn innovatie, duurzaamheid en participatie. Binnen deze aandachtgebieden volgen de ontwikkelingen en mogelijkheden elkaar steeds sneller op, dit vraagt om meer dynamiek. Bovendien staan de middelen voor het beheer van wegen steeds door de huidige financiële situatie meer onder druk.

Deze ontwikkelingen vragen om een trendbreuk: een nieuwe manier van denken en werken ook bij het beheer van onze wegen. Zowel in het beleid, het beheer als de uitvoering.

1.2 Doel van dit wegenbeleidsplan: gezamenlijk nieuw evenwicht zoeken

Het voor u liggende wegenbeleidsplan 2014 - 2018 speelt in op de ontwikkelingen en problematiek van deze tijd. Het vormt anders dan de vorige wegenbeleidsplannen geen strak afgebakend plan. Het geeft een schets van de trendbreuken en de nieuwe zoekrichtingen die we de komende drie tot vijf jaren willen inzetten bij het wegbeheer. In deze periode gaan we deze trendbreuken en zoekrichtingen samen met bewoners en partners verkennen en uitwerken.

Dit met als uiteindelijk doel: komen tot een nieuw kostenefficiënt evenwicht in ons wegbeheer, dat past bij de dynamiek, financiële situatie en ontwikkelingen van de huidige tijd.

Dit wegenbeleidsplan vormt daarmee een belangrijke schakel tussen de politieke ambitie (wat willen we en wat hebben we?) en de praktische uitvoering (hoe gaan we dit bereiken?). Waarbij het plan ook invulling geeft aan onze wettelijke taken (zie bijlage 2), kwaliteit van de wegen, de belangrijkste thema's en ontwikkelingen waar we op moeten inspelen en de bijbehorende financiële middelen.

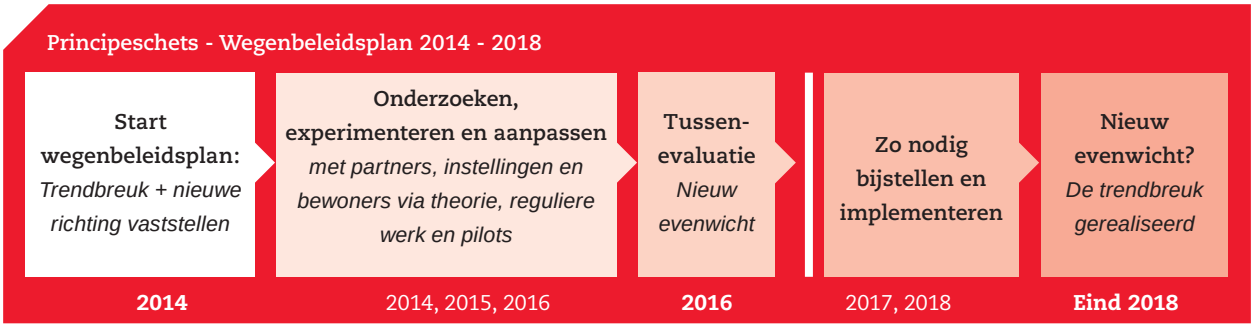

Fig. 1 Het wegenbeleidsplan: de weg naar een nieuw evenwicht (zie hfdst 5 voor uitgebreide toelichting)

1.3 Doelgroep: Bewoners, ondernemers, instellingen en gemeente

Het wegenbeleidsplan[2] 2014 - 2018 is bedoeld voor weggebruikers en iedereen die zich binnen de gemeente Enschede bezig houdt met het beheer en de ontwikkeling van (openbare) wegen. In de huidige dynamische tijd hebben we namelijk als gemeente de bewoners en kennis en kunde vanuit de markt (aannemers, ondernemers, kennisinstellingen) hard nodig. We kunnen en willen het als gemeente niet meer alleen doen.

Het beheer van de wegen wordt steeds meer een samenspel. Alleen door dit samenspel en het versterken van participatie kunnen we als gemeente kostenefficiënt, innovatief en duurzaam ons wegbeheer blijven uitvoeren, waarbij veiligheid van de weggebruiker uiteraard een belangrijk aspect vormt.

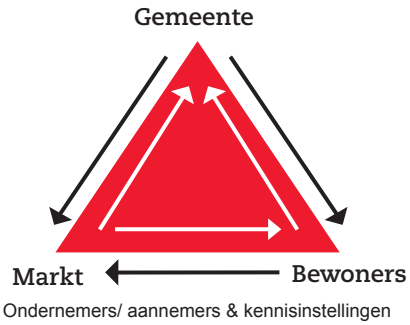

Fig. 2. Wegbeheer is een samenspel tussen gemeenten, markt en bewoners.

1.4 Randvoorwaarden, aandachtspunten en afbakening

Het is goed te weten wat u van dit plan mag verwachten. Wat zijn de randvoorwaarden en aandachtspunten? Wat is de afbakening? Hieronder een overzicht.
In dit wegenbeleidsplan:

- Maken we een eerste stap tot een trendbreuk met de vorige wegenbeleidsplannen. Dit betekent dat we als vertrekpunt in 2014 de systematiek en financiële berekeningen van het wegenbeleidsplan 2009 - 2013 nemen en in de komende drie tot vijf jaar de overgang maken naar een vernieuwde systematiek in samenwerking met partners en bewoners;
- Geven we een zoekrichting hoe we gezamenlijk met partners en bewoners het beheer en onderhoud van alle gemeentelijke wegen (rijbanen, fietspaden, voetpaden, parkeerplaatsen, bermen etc.) in Enschede in de komende vijf jaren willen aanpakken en beheren;
- Wordt het technische onderhoud van de bestaande en nieuw aan te leggen verhardingen uitgelicht. In bijgaand (gele) kader is vermeld wat u wel en niet in dit plan mag verwachten.

Afbakening

Wel:

- Technisch onderhoud bestaande verharding;
- Wegen in binnen- én buitengebied.

Niet:

- Schoonhouden verharding;
- Aanleg nieuwe wegen;
- Infrastructurele kunstwerken (bijv. bruggen, viaducten, duikers, e.d.);
- Beheer weginrichtingen;
- Onderhoud groen, spelen, e.d.;
- Mobiliteitsplan;
- Concrete uitvoeringsprojecten (jaarschijf/werkboek).

[2] Zie voor toelichting: bijlage 1 - Waarom een wegenbeleidsplan?

1.5 Leeswijzer

In dit wegenbeleidsplan nemen wij u via een aantal stappen mee op de weg naar een nieuw evenwicht in het wegbeheer. Achtereenvolgens leest u...

Hfdst.	Naam	Wat?
2	De uitdaging	Wat zijn de uitdagingen voor nu en de toekomst? Waar lopen we tegen aan en waar moeten we rekening mee houden?
3	Huidige situatie van het wegbeheer	Wat is ons vertrekpunt? Wat is ons huidige areaal, wat zijn de kwaliteitsniveaus en de daarbij horende financiële middelen?
4	Terugblik 2009 - 2013	Wat hebben we met het vorige wegenbeleidsplan gerealiseerd? Wat voor ontwikkelingen hebben er plaatsgevonden waar we rekening mee moeten houden?
5	De trendbreuk & strategie	Welke verandering gaan we inzetten? Waar liggen de accenten in de komende periode en welke strategie hoort daar bij? Kortom: hoe gaan we op weg naar een nieuw evenwicht?
6	Het plan!	Hoe realiseren we de strategie in de praktijk? Wat gaan we de komende periode uitvoeren en onderzoeken? Kortom: wat merkt u als gebruiker van de wegen daadwerkelijk van dit wegenbeleidsplan?

Dit wegenbeleidsplan vormt een schakel tussen de politieke ambitie en de praktische uitvoering.

2. De uitdaging

In dit hoofdstuk geven we een korte schets van de ontwikkelingen die invloed hebben op dit wegenbeleidsplan en voor welke uitdagingen ons dat stelt.

2.1 Andere tijden, andere eisen

De tijden veranderen. Technologische mogelijkheden nemen toe net als de kennis bij onze partners als ondernemers, kennisinstellingen en bewoners. Innovatie en innovatief denken bevorderen wordt steeds belangrijker, ook voor gemeenten. Ook zien we een ontwikkeling waarin het bewust omgaan met ons milieu steeds belangrijker wordt. Duurzaamheid en duurzaam werken zijn niet langer een nobel streven, maar een harde eis om te zorgen voor een goed nalatenschap voor volgende generaties. Daarnaast bevinden we ons ook in een steeds dynamischere tijd, waarin nieuwe ontwikkeling en mogelijkheden elkaar steeds sneller opvolgen.

Tegelijkertijd zien we een aantal andere belangrijke trends. Bewoners en partners worden steeds mondiger, initiatiefrijker en weten meer dan tevoren wat zij zelf belangrijk vinden voor hun buurt. Er vindt daardoor steeds meer een verschuiving plaats van “bewonersparticipatie” naar “overheidsparticipatie”. Waar op dit moment de bewoners deelnemen aan de initiatieven van de gemeente, tekent de ontwikkeling zich af dat de gemeente initiatieven van burgers ondersteunt. In Enschede zie je deze ontwikkeling al terug binnen “Jij maakt de buurt” met daaronder de wijkbeheerplannen en -budgetten

Coalitieakkoord “Vertrouwen in Enschede”

In het coalitieakkoord “Vertrouwen in Enschede” zijn deze ontwikkelingen ook als bestuurlijk belangrijk benoemd. Zo willen we:

- De ingezette lijn van intensieve samenwerking met partners doorzetten;
- De eigen verantwoordelijkheid, zelfredzaamheid en zeggenschap van burgers vergroten;
- Inzetten op duurzaamheid en innovatie.

Deze ontwikkelingen hebben we voor een deel al meegenomen in ons beheer en onderhoud van wegen van de afgelopen jaren (daarover in Hfdst. 4, terugblik meer).

2.2 Financiële noodzaak & Koersdocument Stedelijke Koers

Financieel staan we als gemeente Enschede, maar ook landelijk, voor een uitdaging. Ambities en plannen sluiten vaak niet meer aan op de realiteit van nu. De aanhoudend economisch slechte situatie versterkt deze onbalans. Het college van B&W en de Raad hebben daarom de koers voor de stedelijke projecten in Enschede ingrijpend bijgesteld. De nieuwe benadering is vertaald in het document “Stedelijke Koers” van september 2012. De financiële consequenties daarvan zijn meegenomen in de bezuinigingen die deel uitmaken van de Programmabegroting 2013 - 2016.

De Stedelijke Koers is aangescherpt op de belangrijkste ontwikkelingen voor de stad en de nieuwe realiteit. Nog scherper wordt gekeken naar wat de stad krachtig maakt en welke activiteiten in het licht van de nieuwe marktsituatie gefaseerd of gestopt kunnen worden. Voor het wegbeheer betekent de nieuwe Stedelijke Koers dat we minder mee kunnen liften op de investeringen vanuit projecten, zowel van de gemeente zelf als van externe ontwikkelaars. De druk op het eigen wegenbudget neemt daardoor toe om de wegen op niveau te kunnen houden en tegelijkertijd in te kunnen blijven spelen op ontwikkelingen. Dit vraagt meer dan voorheen een sterkere regiefunctie van (stadsdeel) beheer aan de voorkant in het proces van de weginrichting, -beheer en –onderhoud.

We zoeken naar een nieuw evenwicht tussen prestaties, risico’s en beschikbare middelen.

2.3 Effecten Gemeentelijk Rioleringsplan 2012 - 2015 - Scherper op koers

In het Gemeentelijke Rioleringsplan 2012 - 2015 moesten we scherpe keuzes maken om onze doelen te blijven behalen en toch de stijging van de rioolheffing af te vlakken. Vanuit die gedachte zijn onder andere de volgende keuzes gemaakt, die relevant zijn voor dit wegenbeleidsplan:

- We vervangen riool alleen waar het technisch hoogst noodzakelijk is, dat betekent dat het deel van de weg minder vaak mee kan liften met de vervanging van het riool. We beheren de voorraad steeds meer risico-gestuurd;
- We evalueren jaarlijks om sneller in te kunnen spelen op veranderingen;
- Er is scherp gekeken naar de kosten die op het rioleringsbudget drukken, maar die niet direct voor dat eindproduct noodzakelijk zijn. Dit heeft onder andere geleid tot een verminderen van de bijdrage aan het eindproduct wegen met € 500.000,-.Daarnaast vinden er bij vervanging van de riolering vanuit het rioleringsbudget ook geen reconstructies van wegen meer plaats. De oude situatie wordt weer teruggelegd en er wordt niet vervangen.

De gemaakte keuzes waren noodzakelijk, maar hebben tegelijkertijd ook effect op het wegbeheer. In de onderzoeksperiode van dit wegenbeleidsplan (zie hfdst. 5) onderzoeken we hoe we deze effecten kunnen opvangen binnen het wegbeheer. Daarnaast heeft het nieuwe GRP ons ook geleerd op een andere manier naar het beheer te kijken. Een methode die we in dit wegenbeleidsplan ook gebruiken voor het wegbeheer.

2.4 Nog meer relevante trends & ontwikkelingen

Naast de al eerder genoemde trends en uitdagingen zien we ook vanuit andere beleidsterreinen een aantal voor het wegbeheer en -beleid belangrijke ontwikkelingen waar we rekening mee moeten houden. Hieronder een korte schets.

- Bij mobiliteitsbeleid zijn bereikbaarheid, veiligheid en leefbaarheid de leidende uitgangspunten. In leefbaarheid zitten aspecten zoals de milieudruk als gevolg van verkeersbewegingen en ook de beeldkwaliteit die we hanteren binnen het huidige wegenbeleidsplan. Veiligheid is een belangrijk kernpunt. Relevant voor wegbeheer is aansluiting te zoeken, zover dat nog niet gebeurd, bij de indeling die binnen het mobiliteitsbeleid gebruikt wordt, te weten het onderscheid naar stroomwegen (80km-wegen), gebiedsontsluitingswegen (50/60km-wegen), erftoegangswegen (woonstraten, 30km-wegen) en industriewegen. Verder ligt er binnen het mobiliteitsbeleid een belangrijke focus op de binnenstad en de bedrijventerreinen in stadsdeel West;
- Mobiliteitsbeleid richt zich ook op de fietsmobiliteit en de recentelijk vastgestelde fietsvisie. Ook hier kan voor het beheer van wegen aansluiting gezocht worden met de binnen de fietsvisie gehanteerde indeling van gebundelde routes (bundeling met autowegen/gebiedsontsluitingswegen), ontvlochten routes (apart liggende fietspaden als erftoegangspaden), aanvullende fietsroutes (t.b.v. voorzieningen in stadsdelen/wijken)en fietssnelwegen. Vanuit wegbeheer zijn al toezeggingen gedaan als het gaat om kwaliteitsniveaus van fietspaden;
- “Jij maakt de buurt!” is eind 2012 ontstaan mede op verzoek van de bewoners van Enschede vertegenwoordigd in de vele wijk-, dorpsraden en bewonersteams. Het vormt binnen de gemeente Enschede inmiddels de communicatieve en organisatorische verbinding tussen bewoners, partners en de gemeente voor projecten met een hoog participatiegehalte. De bewoner staat centraal! Onder “Jij maakt de buurt!” vallen op dit moment de wijkbeheerplannen en wijkbudgetten. Zie voor meer informatie: www.jijmaaktdebuurt.nl
  Voor het wegbeheer ligt er een uitdaging om via “Jij maakt de buurt!” beter aan te sluiten op de wensen en behoeften van bewoners en partners en toch kostenefficiënt te blijven werken binnen de kaders van de wetgeving. Het wijkbeheerplan vormt

Bewoners werken aan hun buurt via ‘Jij maakt de buurt!’

daarnaast het integrale afwegingsmoment tussen de gemeentelijke plannen (o.a. wegen, riolering en groen) onderling en de belangen en wensen van bewoners en partners in de buurten;
- Waar het de duurzaamheid en milieuaspecten betreft dan zijn de geluidsproblematiek, de levensduur van materialen en de recycling van bouwmaterialen het meest relevant om een plaats te geven in het proces van vernieuwing waar we in dit wegenbeleidsplan aan de orde komt. Fijnstofproblematiek speelt in de regio niet en is vooral een onderwerp in de Randstad;
- Ten slotte zijn er binnen het programma Leefomgeving werkvelden op gebied van de openbare ruimte waar afstemming gezocht gaat worden. Dit jaar (2013) komen er ook beleidsplannen voor openbare verlichting en openbaar groen. Afstemming betekent dat bij de implementatie van de plannen de samenwerking verstevigd wordt, met op de langere termijn mogelijk verdere integratie van de werkvelden die zich richten op beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Het gemeentelijk rioleringsplan dient als voorbeeld als het gaat de werkwijze die hier gehanteerd wordt om tot een ander evenwicht te komen tussen prestaties, risico's en beschikbare middelen.

2.5 Wetgeving en landelijke norm

Een wegenbeleidsplan is voorgeschreven vanuit de wetgeving. De gemeente heeft op grond van de Wegenwet (artikel 15 en 16) een zorgplicht voor het in goede staat verkeren van de wegverhardingen die zij in beheer heeft. De wegenwet kent hiervoor de figuur van "wegbeheerder" die verantwoordelijk is voor de staat van onderhoud van de wegen. Bij de gemeente Enschede is dit de budgethouder Wegen. De provincie ziet er op toe dat de gemeente haar verplichtingen voortvloeiend uit de Wegenwet nakomt. Daarnaast zijn er in het Burgerlijk Wetboek, Wegenverkeerswet 1994, Wet geluidhinder, Bouwstoffenbesluit, Flora en Faunawet en de Arbeidsomstandighedenwet diverse wettelijke bepalingen opgenomen met betrekking tot het wegbeheer. Een meer uitgebreide toelichting van deze wetgeving vindt u in bijlage 2.

Naast de wetgeving is er ook een algemeen aanvaarde landelijke standaard voor het toetsen van beheerkosten voor weginfrastructuur en het toetsen van de kwaliteit. Dit is het systematisch wegbeheer zoals dat door het CROW (kenniscentrum voor verkeer vervoer en infrastructuur) is ontwikkeld en in haar publicatie 147 is beschreven. Het wegbeheer en de toegepaste wegbeheerprogrammatuur in Enschede is tot dit wegenbeleidsplan 2014 - 2018 gebaseerd op deze norm. Dit geldt ook voor het uitvoeren van alle weginspecties. Deze inspecties gebeuren volgens de CROW-systematiek zoals vastgelegd is in de publicatie 146 van het CROW. Mede onder druk van financieel moeilijke tijden zien we tegelijkertijd de landelijke trend dat gemeenten gaan afwijken van deze standaard. De standaard biedt de mogelijk af te wijken door aan kwaliteit in te boeten zonder dat dit onaanvaardbare effecten voor de veiligheid met zich mee brengt.

2.6 Samenvattend: Onze uitdaging

Het grote aantal uitdagingen, ontwikkelingen en de financiële noodzaak vragen om een andere manier van omgaan met ons wegbeheer en -beleid. Een manier waarmee we blijven voldoen aan de wetgeving, mogelijk moeten afwijken van de landelijke standaard en beter en sneller kunnen inspelen op de wensen en eisen die de huidige tijd aan ons stelt. Daarvoor hebben we een meer dynamisch plan nodig, dat ons ruimte biedt om samen met partners en bewoners nieuwe mogelijkheden te verkennen. In dit plan geven we de weg aan om te komen tot een nieuw evenwicht tussen prestaties, risico's en beschikbare middelen.

De gemeente heeft op grond van de wegenwet een zorgplicht voor het in goede staat verkeren van haar wegverhardingen

3. Huidige situatie van het wegbeheer: het vertrekpunt!

Voordat we beginnen met een korte terugblik op het Wegenbeleidsplan 2009 - 2013 is het goed te weten waar we het nu precies over hebben. In dit hoofdstuk geven wij u de huidige situatie[3] van het wegareaal, de gehanteerde kwaliteitsniveau-indeling en beschikbare financiën. De huidige situatie is ons vertrekpunt voor de nieuwe strategie en trendbreuken (hfdst 5).

3.1 Hoeveel verhard oppervlak hebben we?

Het totale verharde oppervlak aan openbare wegen van de gemeente Enschede is ruim 789 hectare (ha). Dit is ongeveer het oppervlakte van ruim 1.500 voetbalvelden. Op hoofdlijn is dit verhard oppervlak onder te verdelen in de volgende groepen verhardingssoorten:

- Asfalt;
- Elementen (tegels, klinkers, betonstraatstenen);
- Beton (cementbetonverhardingen);
- Overig (bijvoorbeeld brugdekken, kunststofdrempels);
- Onverhard (zand, kiezels/grint, schelpenpaden).

Daarnaast maken we op dit moment nog een onderscheid in structuurelementen. Hieronder verstaan we een opdeling in gebieden, die om verschillende redenen (bijvoorbeeld kwaliteitsafspraken, zie ook 3.2) net iets anders worden beheerd. In onderstaande tabel 1 vindt u een overzicht van het totale areaal (gebruikte eenheid is m^2) opgedeeld in de structuurelementen en verhardingssoorten.

Verhardingstype	Hoofd-structuur	Centrum Hoog	Centrum Basis	Bijzondere locaties	Woon-gebieden	Room-beek	Bedrijven-terrein	Buiten-gebied	Totalen verhardings-type:
Asfalt	**870.189**	**23.479**	**10.771**	**55.464**	**1.102.181**	**10.282**	**289.296**	**836.221**	**3.197.883**
Rijbaan	731.762	16.072	9.188	23.497	976.624	7.382	258.471	813.640	**2.836.636**
Fietspad	124.838	1.206		6.217	80.183	2.900	18.047	18.280	**251.671**
Voetpad	9.032	3.827		25.705	37.857		4.082	18	**80.521**
Parkeer & overig	4.557	2.374	1.583	45	7.517		8.696	4.283	**29.055**
Elementen	**246.648**	**104.054**	**39.136**	**8.107**	**3.634.371**	**24.581**	**131.599**	**30.224**	**4.218.720**
Rijbaan	17.689	45.926	10.917	4.667	1.596.615	8.359	27.210	25.496	**1.736.879**
Fietspad	9.697	1.819	414		9.179		693	20	**12.822**
Voetpad	170.386	52.426	22.102	3.271	1.501.128	13.927	32.483	2.556	**1.798.279**
Parkeer & overig	48.876	3.883	5.703	169	527.449	2.295	71.213	2.152	**661.740**
Cementbeton	**53.573**	**6.081**	**427**		**12.735**	**4.300**	**6.845**	**76**	**84.037**
Rijbaan	43.464	5.880	378		12.310	4.300	6.510		**72.842**
Voetpad	470				49				**519**
Parkeer & overig	9.639	201	49		376		335	76	**10.676**
Onverhard	**208**	**313**	**Basis**	**36.591**	**35.166**		**3.821**	**318.547**	**394.646**
Rijbaan				611	16.462		1.976	308.042	**327.091**
Fietspaden	30				1.885			3.042	**4.958**
Voetpad	178	313		35.980	16.031			6.798	**59.300**
Parkeer & overig					788		1.845	664	**3.297**
Totaal	**1.170.618**	**133.927**	**50.334**	**100.162**	**4.784.453**	**39.163**	**431.561**	**1.185.068**	**7.895.286**

Tabel 1. Overzicht areaal wegen in Enschede (2013)

[3] Huidige situatie is de situatie op het moment dat dit wegenbeleidsplan werd opgesteld. Arealen: mei 2013. Financiën: doorrekening op basis beschikbaar budget + verwachte ontwikkelingen. Hierin zijn eventuele ontwikkelingen uit de kadernota 2014 nog niet meegenomen.

3.2 Kwaliteitsniveaus

In Enschede beoordelen we de kwaliteit van de wegen nu vooral op kwaliteitsbeeld (hoe ziet het er uit?). Bij dit kwaliteitsbeeld letten we op hoofdlijn op drie thema's:

- Is het schoon?
- Is het heel?
- Is het veilig?

Soms wordt ook een vierde term gebruikt, zoals "netjes" of "aantrekkelijk". Dit is geen vastgesteld thema, maar zegt wel iets over het beeld. Naast het kwaliteitsbeeld vormt ook het welbevinden van bewoners een belangrijke factor bij de beoordeling. Deze meten we via de waardering van bewoners via het Enschedepanel.

Kwaliteitsplan Onderhoud Openbare Ruimte

De thema's en de kwaliteitsbeelden zijn vertaald in het Kwaliteitsplan Onderhoud Openbare Ruimte, die in 2002 is opgesteld. De gewenste kwaliteit wordt daarin uitgedrukt in objectief meetbare kwaliteitsniveaus hoog, basis en laag. Per scenario zijn vervolgens ook de financiële consequenties voor de kwaliteitsniveaus geschetst. Uit deze scenario's kon het gewenste kwaliteitsbeeld voor het onderhoud gekozen worden. Zie bijlage 4.

De Raad heeft in 2002 de volgende kwaliteitskeuze (ambitie) uitgesproken:

- Hele stad basis: het minimum waar inwoners, ondernemers en bezoekers recht op hebben;
- Binnenstad en (later ook) de hoofdstructuur van Roombeek hoog: het 'visitekaartje van de stad' moet extra uitstraling en kwaliteit hebben.

Daarnaast is de kwaliteit van elementen in woonstraten (zoals klinkerwegen) bij de programmabegroting 2011 - 2014 verlaagd van niveau "basis" naar "laag".

Kwaliteitsambitie verharding	Hoofd-structuur	Stadserf + hoofdstructuur Roombeek	Verdere binnenstad	Bijzondere locaties	Woon-gebieden	Bedrijven-terreinen	Buiten-gebied
Rijbaan, asfalt	Basis	Hoog	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Rijbaan, elementen	Basis	Hoog	Basis	Basis	Laag	Basis	Basis
Fietspaden, asfalt	Basis	Hoog	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Fietspaden, elementen	Basis	Hoog	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Voetpaden	Basis	Hoog	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
parkeren en overig	Basis	Hoog	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis

Tabel 2. Overzicht kwaliteitskeuze wegen in Enschede (2009 - 2013)

Het totale verharde oppervlak aan openbare wegen van de gemeente Enschede telt 789 hectare. Dit oppervlak bestaat uit verschillende materialen en soorten gebieden.

3.3 Financiën

Belangrijk is te weten welke financiële middelen we beschikbaar hebben. Als uitgangspunt nemen we hiervoor 2014. Dit is gebaseerd op de door de Raad bij het vorige wegenbeleidsplan beschikbaar gestelde middelen met daarbij een vermindering van de door de raad gemaakte keuzes in de periode 2009 - 2013 (zie bijlage 6).

Budget Wegen (begroting 2014)

Het budget voor het product wegen is in 2014 bijna:
€ 9,4 miljoen

Op hoofdlijnen is dit budget als volgt opgebouwd:

Kapitaallasten	€ 3,141 miljoen
Apparaatskosten/vtu (o.a. personele kosten enz.)	€ 1,630 miljoen
Diversen (o.a. bijdragen, bereikbaarheidscoördinator, kleine aanschaffingen, herstel opgebroken bestrating)	€ 0,885 miljoen
Materieel budget: (Regulier onderhoudsbudget)	€ 3,705 miljoen

Meerjaren Investering Wegen:

Daarnaast is er vanuit de Meerjaren Investering Wegen (MIW) een bedrag voor reconstructiewerkzaamheden beschikbaar van: € 2,175 miljoen[4].

Daadwerkelijke beschikbaar budget voor uitvoering

Om te weten wat er aan budget beschikbaar is voor het daadwerkelijke beheer en onderhoud van de wegen (de uitvoering) tellen we het materieel budget (regulier onderhoudsbudget) en de MIW (investeringen) bij elkaar op. Het totale daadwerkelijk beschikbare budget voor de uitvoering van het beheer en onderhoud door derden is dan:
€ 5,880 miljoen

3.4 Samenvattend: ons vertrekpunt voor 2014

Samengevat kunnen we zeggen dat we als vertrekpunt voor onze strategie & trendbreuken (hfdst 5) en ons plan van uitvoering (hfdst 6) hebben:

- Totaal areaal van 789 ha. wegverharding;
- Indeling op beeldkwaliteit met:
  - Stadserf en hoofdstructuren: niveau hoog;
  - Elementen woonstraten: niveau laag;
  - Rest van de gemeente: niveau basis.
- Vanaf 2014 een budget van € 9,4 miljoen waarvan € 5,88 miljoen beschikbaar voor de daadwerkelijk uitvoering door derden van het onderhoud van de wegen

[4] Het jaarbudget voor het wegonderhoud bestaat uit jaarlijkse kosten voor onderhoud en de kapitaallasten (rente en afschrijving) van de jaarlijkse investering in wegen (Meerjaren investering Wegen, afgekort MIW). De totale MIW is 2,575 miljoen, waarvan 2,175 miljoen daadwerkelijk beschikbaar is voor het onderhoud. Het overige deel betreft onder andere voorbereidingskosten.

4. Terugblik: Wat hebben we bereikt & geleerd in 2009 - 2013?

In het Wegenbeleidsplan 2009 - 2013 hadden we een aantal doelen voor ogen (hfdst 6). In deze terugblik staan we stil bij deze doelen. Dit mede in het licht van aandachts- en leerpunten voor de trendbreuken en nieuwe strategie van het voorliggende Wegenbeleidsplan.

4.1 Werken aan kwaliteitsambitie

In de periode 2009 - 2013 hebben we gewerkt aan het behoud van de met de raad afgesproken kwaliteitsniveaus (zie par. 3.2) met behulp van de beschikbare financiële middelen.

De afgesproken kwaliteit is tot nu toe behaald. Er zijn wel een aantal belangrijke kanttekeningen:

1. We zien door ingezette bezuinigingen en bijdragen een steeds verdere afname van het beschikbare budget (zie paragraaf 3.3). Aangezien het beheer van wegen een proces is met een lange doorlooptijd (vervanging van wegen duurt soms tientallen jaren) zie je het effect van deze bezuinigingen nu nog niet terug, maar op langere termijn wel door een verslechtering van de (beeld)kwaliteit. In paragraaf 4.8 komen we hier op terug en laten we zien wat het effect op de lange termijn is.
2. Het effect van de keuze om de kwaliteit van elementen in woonstraten te verlagen naar niveau laag (zie ook 3.2) zie je nu nog niet terug. Op termijn zal echter een langzame terugloop van het beeld en de kwaliteit van de woonstraten ontstaan.

Deze ontwikkelingen dwingen ons om nu alvast kritisch te kijken naar onze kwaliteitsambitie en keuzes te maken voor de komende periode.

4.2 Prioriteringsbeleid

In het Wegenbeleidsplan 2009-2013 was een prioriteringsbeleid geformuleerd. Het betrof een methode om op een doordachte manier te kunnen beslissen of bepaalde werkzaamheden (wel of niet) en in welke volgorde (nu of straks) wordt uitgevoerd. Bij deze prioritering werd en wordt tot op heden gelet op vier belangrijke kwaliteitsthema's: veiligheid, duurzaamheid (in termen van technische levensduur van de weg), comfort en aanzien. In voorliggend wegenbeleidsplan verlaten we gezien de noodzaak van de huidige tijd langzaam deze prioritering in de zin dat de focus meer komt te liggen op veiligheid (kernpunt) en de technische staat van de weg. "Comfort" en vooral "aanzien" worden van ondergeschikt belang.

4.3 Adequate besteding middelen

In 2012 heeft er een onderzoek plaatsgevonden naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van de huidige wijze

Een woonstraat met elementenverharding in Enschede.

van budgettering bij beheer wegen en naar de aanpak en uitvoering van het wegenbeleidsplan 2009 - 2013. Het onderzoek en bijbehorende rapportage “Doelmatigheid en doeltreffend beheer wegen en wegenbeleidsplan” komen in het tweede kwartaal van 2013 in het college van B&W aan de orde. Uit het onderzoek komt naar voren dat zowel het proces van het beheer en onderhoud van wegen als het proces van budgettering en verantwoording doelmatig en doeltreffend verlopen. Echter voor beide processen geldt dat een aantal aspecten voor verbetering vatbaar is. De aanbevelingen geven we hier onder kort aan.

1. Doelmatigheid beheer

- De processen voor de totstandkoming van het werkboek en het proces voor de uitvoering van projecten zijn nog niet optimaal vastgelegd. Hierin is nog voordeel te behalen wanneer alle betrokkenen in het proces hun taak en rol kennen, hier duidelijke afspraken over gemaakt worden en dit ook wordt vastgelegd.
- Door het proces van totstandkoming van het projectcontract te digitaliseren kan de doorlooptijd worden verkort waardoor eerder met de uitvoering van een project kan worden begonnen.

2. Doelmatigheid budgettering

- Zorgen voor integrale rapportages waarbij inhoudelijke voortgang én financiën over individuele projecten ineen worden gepresenteerd.
- Toepassen van de Plan-Do-Check-Act-cirkel voor zowel individuele projecten alsook het werkboek.
- Maak het onderhoudsvolume, aantal m² dat in een jaar wordt uitgevoerd, zichtbaar (werkboek en verantwoording). Hierdoor kan een relatie met het beleidsplan worden gelegd en kunnen prijs- en hoeveelheideffecten inzichtelijk worden gemaakt.
- Onderzoek de mogelijkheden om voor investeringsprojecten de kapitaallasten te verlagen.

3. Doeltreffendheid

- Ontwikkel andere kwaliteitsindicatoren en gebruik deze bij het monitoren van de en onderhoud van wegen.

De stand van zaken van de aanbevelingen:

- Punten onder 1 zijn al doorgevoerd;
- Punten genoemd onder 2 en 3 worden meegenomen in de uitvoering van dit wegenbeleidsplan en bij de aanschaf van een nieuw beheersysteem.

Kapitaallasten

Het jaarbudget voor het wegenonderhoud bestaat uit jaarlijkse kosten voor onderhoud en kapitaallasten (rente en afschrijving) van de jaarlijkse investering in wegen van € 2,575 miljoen (Meerjaren investering Wegen, afgekort MIW). De afschrijvingstermijn die we voor deze investeringen hanteren is 10 jaar met een daarbij behorend budget voor kapitaallasten van ongeveer € 3,5 miljoen en een totale boekwaarde (peildatum eind 2013) van 8,1 miljoen.

In 2009, hebben we in het kader van bezuinigingen, een jaar geen investeringen uitgevoerd, waardoor we tot 2019 een kapitaallasten budget hebben van € 3,141 miljoen in plaats van 3,5 miljoen.

We hebben de doelen van het wegenbeleidsplan 2009 - 2013 behaald

4.4 Afstemming disciplines

We hebben in 2009 – 2013 ingezet op “werk met werk” maken, slimmere planningen en afstemming met andere disciplines en partijen om zo de uitvoering te verbeteren. Daarbij is ingezet op afstemming met bijvoorbeeld woningcorporaties, ontwikkelmaatschappijen of intern met rioleringswerkzaamheden. Deze aanpak heeft gewerkt en er zich ook in vertaald dat we met minder budget toch hetzelfde werk kunnen realiseren.

We zien echter een aantal belangrijke veranderingen. Zo heeft u in paragraaf 2.2 al gelezen dat bij de vaststelling van het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) is besloten minder bij te dragen aan andere disciplines als wegen en vanuit een oogpunt van zuivere kostentoerekening (een deel van) de kosten van machinaal vegen ten laste te laten komen van het wegenbudget. Daarnaast zien we ook een ontwikkeling dat er minder nieuwe projecten in uitvoering komen, zowel vanuit de gemeente zelf als vanuit externe partijen als woningcorporaties. Dit legt extra druk op het wegbeheer. In positieve zin is er vanuit de gemeente onder “Jij maakt de buurt!” gewerkt aan het opstellen van wijkbeheerplannen samen met bewoners en partners (Zie www.jijmaaktdebuurt.nl).

De wijkbeheerplannen blijken een goed instrument om al heel vroegtijdig met partners en bewoners af te stemmen en prioriteiten te stellen in het wegbeheer.

Vanuit de veranderende rol van de gemeente, het afnemen van projecten en het grotere spanningsveld is het belangrijk dat er ook organisatorisch een sterkere coördinatie en afstemming plaats vind. Dit vraagt om een nog sterkere positie vanuit (stadsdeel)beheer aan de voorkant in het wegbeheerproces.

4.5 Inspelen op trends en ontwikkelingen

Inspelen op trends en ontwikkelingen van dat moment was een belangrijk doel in de afgelopen periode. Vanuit Stadsingenieurs Enschede is hier onder andere binnen projecten ervaring mee opgedaan (zie concrete voorbeeldprojecten in bijlage 10). Als belangrijke trends en ontwikkelingen benoemden we:

- Duurzaam wegbeheer: Duurzamer omgaan met het beheer van je wegen door onder andere zoveel mogelijk hergebruik van materialen, inspelen op klimaat door meer waterdoorlatende verharding en reductie van fijnstof door meer en andere soorten openbaar groen in de wegprofielen. *De afgelopen jaren hebben we hiermee geëxperimenteerd en met bijvoorbeeld het 100% hergebruik van materialen in het buitengebied. De ervaringen zijn waar mogelijk* doorgevoerd in het reguliere werk;
- Geluid: (experimenteren met) toepassing van geluidreducerend asfalt waar dit nodig is. Dit als afweging tussen noodzaak (wetgeving), toepasbaarheid en kosten;
  Er is in de afgelopen periode samen met partners volop geëxperimenteerd met innovatieve projecten bij wegen, zowel op het gebied van duurzaamheid als geluid. Het gaat dan bijvoorbeeld om rubber in asfalt, het toepassen van geluidreducerend asfalt, proeven met koud asfalt, sleuven naast asfalt voor geluidreductie, 100 % duurzame projecten door middel van hergebruik en de fietssnelweg F 35. Dit heeft tot nieuwe inzichten, innovatie en nauwere samenwerking geleid.
- Teerhoudend asfalt/ Code milieu verantwoord wegbeheer: Teerhoudend asfalt is schadelijk voor het milieu. In Enschede gebruiken we daarom al sinds jaren geen teerhoudend asfalt meer in de aanleg van wegen. In oude constructies kan nog wel teerhoudend asfalt aanwezig zijn. *De gemeente Enschede werkt zelf al jaren op een duurzame en milieuverantwoorde wijze aan de verwijdering van teerhoudend asfalt uit de wegen in haar openbare ruimte. Als formalisering van deze aanpak is de Code Milieu Verantwoord Wegbeheer van het Ministerie van VROM ondertekend;*
- Duurzaam veilig verkeer: Dit is de naam van het landelijk vastgestelde beleid voor verkeersveiligheid. We hebben in de afgelopen periode gewerkt aan de uitvoering van dit beleid. De subsidie voor de uitvoering van dit beleid op 30 km wegen was vervallen. *Daarom hebben we bij het groot onderhoud hiervoor budget gereserveerd, zodat we dit beleid toch konden blijven uitvoeren;*
- Toename parkeerdruk: Door toename van het autobezit neemt de parkeerdruk in de wijken al jaren toe. Vooral in jaren zeventig wijken, omdat er in die tijd een lage parkeernorm werd gehanteerd. *Bij het groot onderhoud van wegen hebben we daar op in gespeeld. Dit door zo nodig en indien het budget het toe liet extra parkeervoorzieningen aan te leggen.*
- Kabel- en leidingwerkzaamheden: De kwaliteit van de wegen is onder druk komen te staan, doordat onder andere de ingehuurde aannemers door de nutsbedrijven na kabelwerkzaamheden de sleuven niet goed dicht straten. Oorzaak hiervan is dat zij goedkope werkkrachten inhuren die niet over vereiste vakkennis bezitten. *Door de implementatie van MOOR (Meldingen Opbrekingen Openbare Ruimte) is de administratieve handeling meer gestroomlijnd en levert het een besparing op in zowel tijd als geld. Momenteel wordt onderzoek gedaan naar de*

De gemeente Enschede werkt al jaren op duurzame en milieuverantwoorde wijze aan de verwijdering van teerhoudend asfalt uit de wegen in haar openbare ruimte.

mogelijkheid om het herstraten in eigen beheer te doen, zodat we meer invloed hebben op de geleverde kwaliteit en of het financieel meer voordelen oplevert.

4.6 Communicatie bereikbaarheid bij werkzaamheden & extreem drukke dagen.

Er is in de afgelopen periode en ook in de jaren daarvoor ingezet op het vergroten van de communicatie over bereikbaarheid bij werkzaamheden en het verbeteren van de bereikbaarheid op extreem drukke dagen. Zo is er een bereikbaarheidscoördinator die afstemt met onze partners, een website met bereikbaarheidsinformatie, worden speciale gele omleidingsborden ingezet en ook speciale digitale matrixborden met actuele informatie. Dit heeft er toe geleid dat er veel draagvlak is ontstaan bij partners over afzettings- en omleidingsmaatregelen, er weinig klachten zijn over omleidingen en er een betere service is richting bewoners en partners. Ook de bereikbaarheid tijdens grote evenementen als Serious Request en tijdens Duitse feestdagen is goed verlopen. Daarnaast zijn ook mogelijke conflicten tussen projecten al vooraf vermeden. Wel zou de informatie over bereikbaarheid en toegankelijkheid nog verbeterd kunnen worden. Dit door samen met partners te kijken naar de wijze van afstemming en communicatie.

4.7 Hoe gingen we met het beheer om?

Het wegenbeleidsplan vormt een belangrijk onderdeel van het beheerproces van de wegen (zie fig. 3) Hierin stellen we de kaders, proces en de richtlijnen voor de jaarschijf vast. In de jaarschijf (wegen) en het werkboek (wegprojecten afgestemd met rioleringsprojecten) worden vervolgens de wegen opgenomen die we dat jaar gaan aanpakken op basis van de uitgangspunten van het wegenbeleidsplan. Het bepalen van de aan te pakken wegen gebeurt onder andere via inspectie en het ophalen van informatie uit de stadsdelen. In bijlage 4 leest u hier meer over. Dit proces bleek in de afgelopen periode goed te werken. Wel is gebleken dat de invloed van bewoners beperkt is in het bepalen van de aan te pakken wegen, terwijl dit vanuit onze veranderende rol en het vergroten van de zeggenschap van bewoners wel wenselijk is. Dit zou meer en beter vorm kunnen krijgen door bijvoorbeeld het opnemen van de wijkbeheerplannen als onderdeel van het proces. Daarnaast valt er mogelijk ook meer winst te behalen op het gebied van innovatie en duurzaamheid.

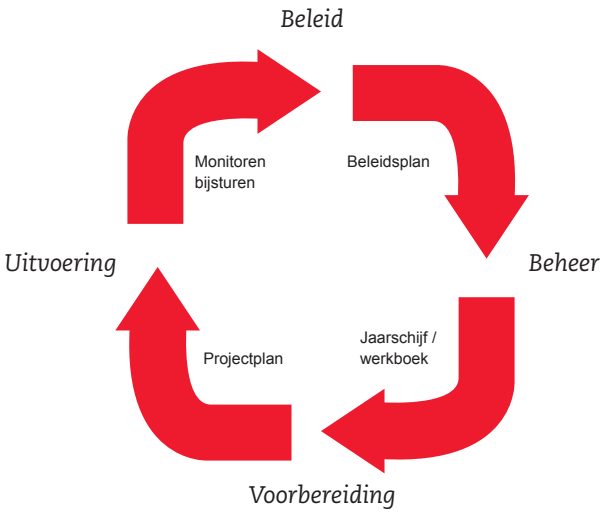

Fig. 3 Het wegenbeleidsplan als onderdeel van het beheerproces

Uiteindelijke kwaliteit op basis van daadwerkelijke budget in 2014	Hoofd-structuur	Stadserf + hoofdstructuur Roombeek	Verdere binnenstad	Bijzondere locaties	Woon-gebieden	Bedrijven-terreinen	Buiten-gebied
Rijbaan, asfalt	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag
Rijbaan, elementen	Laag	Laag	Laag	Laag	Zeer Laag	Laag	Zeer Laag
Fietspaden, asfalt	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag
Fietspaden, elementen	Laag	Laag	Laag	Laag	Zeer Laag	Laag	Zeer Laag
Voetpaden	Laag	Laag	Laag	Laag	Zeer Laag	Laag	Zeer Laag
Parkeren en overig	Laag	Laag	Laag	Laag	Zeer Laag	Laag	Zeer Laag

Tabel 3. Uiteindelijke kwaliteit bij doorzetten van huidige beheersytematiek, ontwikkelingen en huidig budget.

4.8 Wat waren de financiële gevolgen?

Hieronder is het daadwerkelijk beschikbare budget (zie 3.3) uitgezet tegenover het benodigde budget op basis van actualisatie van de systematiek van het wegenbeleidsplan 2009 - 2013 en de gemaakte kwaliteitsafspraken. Hierbij zijn de eenheidsprijzen[5] en arealen geactualiseerd voor de daadwerkelijke situatie begin 2014.

Benodigd budget bij huidige kwaliteitsafspraken:
€ 7,462 miljoen

Daadwerkelijk beschikbaar per 2014:
€ 5,880 miljoen.

Hieruit is blijkt dat het beschikbare budget niet meer toereikend is om de gemaakte kwaliteitsafspraken na te komen voor het wegbeheer en het budget de afgelopen jaren is verlaagd. Deze verlaging is ontstaan door noodzakelijke bezuinigingen of andere gemaakte keuzes door de raad (Voor een overzicht zie bijlage 5 en par. 3.3).

4.9 Samenvattend: wat we bereikt en geleerd hebben.

We hebben de doelen uit het wegenbeleidsplan 2009 - 2013 in de afgelopen periode behaald. Door slim en innovatief werken zelfs met minder beschikbaar budget. Dat is goed om te constateren. Toch zien we dat het evenwicht in de laatste jaren verstoord raakt. Noodzakelijke bezuinigingen en keuzes drukken al zwaar op het wegenbudget en hebben op termijn nadelige effecten op de kwaliteit en veiligheid voor de weggebruiker. Dat dwingt ons om nog eens kritisch en op andere vernieuwende wijze te kijken naar ons wegbeheer. Kan het kostenefficiënter en slimmer zodat we de goede keuzes kunnen maken, toch duurzaam en vernieuwend kunnen blijven werken met partners en ruimte kunnen bieden aan bewoners? Dat alles met behoud van de veiligheid voor de weggebruiker. Dat vraagt om een trendbreuk en een nieuwe route…

De huidige ontwikkelingen en financële situatie vragen om een trendbreuk.

De afgesproken kwaliteit hebben we tot nu toe toch kunnen behalen door slim werken. Dit mede door de kapitaallasten structureel te verlagen (zie paragraaf 4.3) en mee te liften op ontwikkel- of rioleringsprojecten. We zien hierin nu knelpunten ontstaan. De mogelijkheden op het meeliften met andere projecten nemen af (zie hfdst. 2) en we hebben de kwaliteit van de woonstraten al moeten verlagen naar een laag beeldkwaliteitsniveau (par. 3.2). Als deze lijn zich doorzet, we de bestaande systematiek hanteren en het budget hetzelfde blijft zullen we de kwaliteitsafspraken niet meer na kunnen komen. In de tabel 3 is weergegeven welke kwaliteitsniveaus we nog kunnen behalen (laag tot zeer laag) met het vanaf 2014 daadwerkelijk beschikbare budget, de huidige systematiek en de huidige ontwikkelingen. Hieruit blijkt het verschil met de in 3.2 afgesproken kwaliteitsniveaus. Uit dit overzicht blijkt de noodzaak om te zoeken naar nieuwe methoden en werkwijzen en wegbeheersystematieken.

Het Gemeentelijk Rioleringsplan en de Stedelijke koers hebben invloed op de wegen.

[5] Eenheidsprijs: De prijs per vierkante meter voor een onderhoudsmaatregel.

5. De route naar een nieuw evenwicht!

In de vorige hoofdstukken heeft u aan de hand van de uitdagingen (hfdst 2), de huidige situatie (hfdst 3) en de terugblik (hfdst 4) al kunnen lezen dat het zoeken van een nieuwe manier van wegbeheer en -beleid nodig is. Dit om te komen tot een nieuw evenwicht.

In dit hoofdstuk leest u welke nieuwe route we willen verkennen. Dit doen we door eerst concreet aan te geven welke 3 trendbreuken we willen onderzoeken (5.1) en op welke thema's we willen inzetten (5.2). In het tweede deel van dit hoofdstuk (5.3) lichten we toe op welke manier we samen met u, partners en bewoners, de beste route uit willen stippelen.

5.1 Trendbreuk: De route naar een nieuw evenwicht!

Zoeken naar een nieuwe manier van werken vraagt om trendbreuken. Oftewel gezamenlijk verkennen van nieuwe routes en mogelijkheden. We stellen drie te verkennen trendbreuken voor. Dit zijn:

5.1.1 Trendbreuk 1: Van beeldkwaliteit naar technische kwaliteit

Van focus op comfort, aanzien en veiligheid → naar focus op veiligheid

Wat?

We verleggen de focus van comfort, aanzien en veiligheid naar focus op veiligheid. Hiermee worden comfort en aanzien van ondergeschikt belang. We onderzoeken daarbij ook of we de huidige beeldkwaliteit (par. 3.2), het huidige prioriteringsbeleid (par. 4.2) en landelijke normen(par. 2.5) los kunnen laten.

Waarom?

Door de financiële noodzaak, trends en ontwikkelingen (hfdst 1.) zien we ons gedwongen te zoeken naar een andere vorm van wegbeheer. In het huidige wegbeheer speelt naast veiligheid en duurzaamheid (als levensduur van de weg) ook comfort en aanzien (hoe ziet het er uit?) een belangrijke wegingsfactor. We zien een noodzaak om te versoberen (zie samenvatting hfdst 6) en het accent nog zwaarder te leggen op de aspecten veiligheid en duurzaamheid (levensduur), waarbij we dus comfort en aanzien meer los laten.

Is het verantwoord?

Hoe ver we daarin kunnen gaan onderzoeken we de komende tijd samen met partners. Daarbij moeten we voor- en nadelen van de oude en de nieuwe systematiek tegenover elkaar zetten om zo de goede keuzes te kunnen maken. In par. 2.5 is al aangeven dat de landelijke norm van de CROW een redelijk veilige norm is. We verwachten dat deze mogelijkheden biedt aan beeld en comfort in te boeten zonder dat dit onaanvaardbare effecten voor de veiligheid met zich mee brengt.

We maken drie trendbreuken met het verleden.

Wat levert het ons (mogelijk) op?

Een meer kostenefficiënt wegbeheersysteem, die past bij de huidige tijd. Tegelijkertijd zal het "beeld" van de wegen (wat ziet de bewoner) wel veranderen. We gaan meer "lapwerk" zien dan het nu op veel plaatsen meer egale beeld van de wegen. De veiligheid van de weggebruiker blijft uiteraard belangrijk. Van belang bij deze aanpak is ook te kijken naar het lange termijneffect en het totale beeld van de openbare ruimte. Een minder fraai straatbeeld kunnen we bijvoorbeeld mogelijk opvangen door maatregelen als netter openbaar groen of vaker vegen. Communicatie richting bewoners en partners is van cruciaal belang.

5.1.2 Trendbreuk 2: Van gebieden naar wegpaspoorten

Wat?
Bij de indeling van onze kwaliteitsniveaus (par. 3.2) hanteren we nu vooral een indeling op gebieden. We onderzoeken of we deze lijn kunnen loslaten en meer gaan richting kwaliteitsniveaus en afspraken op basis van de functie, gebruik en gebruikers van de weg. We bundelen soortgelijke wegen hier op en maken specifiek voor deze wegen een soort wegpaspoort, waarvoor we nieuwe normeringen gebaseerd op het aspect veiligheid ontwikkelen.

Waarom?
We zien ons genoodzaakt te zoeken naar meer maatwerk. Ook in de kwaliteitsafspraken. De huidige kwaliteitsafspraken zijn gebaseerd op gebieden (hoofdstructuren Roombeek en Stadserf op niveau hoog, rest basis). Een fietspad in een woonstraat moet echter net zo veilig zijn als een fietspad in Roombeek. Een industrieweg waar vooral vrachtwagens over rijden mag dan weer meer beschadigingen hebben dan een woonstraat, zonder dat de veiligheid van de gebruiker in gevaar komt. We willen daarom kijken of we wegpaspoorten kunnen benoemen en hier criteria en normen voor kunnen ontwikkelen. Een vorm van functie-gebonden beheer, waarbij we gaan kijken of we per profiel een ondergrens kunnen benoemen waarop de veiligheid van de weggebruiker nog niet in gevaar komt.

Is het verantwoord?
We verwachten het wel. Maar ook dit zullen we moeten onderzoeken met onze partners. Er zijn namelijk ook een aantal aandachtspunten: wat is het effect op lange termijn? Hoe ga je om met het integrale beeld van de openbare ruimte en welk effect heeft deze aanpak daar op? Wat voor effect heeft het ook specifiek op de visitekaartjes van de stad (binnenstad en Roombeek) en de uitstraling van de stad richting bezoekers in het algemeen? Welk effect heeft het in breed verband? Kunnen we nog wel werk met werk maken? (oftewel: riolering combineren met wegenprojecten enz.)

Wat levert het ons (mogelijk) op?
We verwachten beter maatwerk en meer kostenefficiënt te kunnen werken passend bij de huidige financiële situatie.

5.1.3 Trendbreuk 3: Sanering van kapitaallasten

Wat?
Onderzoeken via scenario's of we de kapitaallasten die drukken op het wegenbudget kunnen verlagen.

Waarom?
Kapitaallasten drukken op het wegenbudget (zie 4.3). We betalen meer aan rente en aflossing (3,14 miljoen euro tot 2019 en daarna weer 3,5 miljoen) dan we investeren (MIW: 2,575 miljoen euro). Door niet meer te activeren kunnen we dus ruimte creëren binnen het eindproduct wegen van uiteindelijk ongeveer 0,9 miljoen euro. We willen daarom onderzoeken of we de boekwaarde (van 8,1 miljoen euro eind 2013) versneld kunnen aflossen.
Dit doen we op basis van een drietal hoofdscenario's:

1. Huidige lijn doorzetten: Wat is het effect als we de huidige lijn met investeringen doorzetten?
2. Investeringen gedeeltelijk verlagen: De investeringen (MIW) tijdelijk gedeeltelijk verlagen en deze gebruiken om de openstaande schuld versneld af te lossen, waardoor de kapitaallasten omlaag gaan en er meer budget vrij komt voor het wegbeheer.
3. Investeringen stoppen: Stoppen met investeringen (MIW), en de daarvoor geraamde middelen inzetten voor het versneld aflossen van de schuld. De middelen die vrijkomen door het vervallen van de kapitaallasten kunnen dan ingezet worden op het groot onderhoud van de wegen.

De hoofdscenario's en mogelijkheden gaan we verder uitwerken en bespreken met de Raad.
De trendbreuk is dat we onderzoeken of we in de toekomst geheel kunnen stoppen met het activeren van de investeringen in wegen.

Is het verantwoord?
Dat moeten we onderzoeken samen met de Raad via scenario's. Er zitten zowel voordelen aan als ook mogelijke nadelen. Wat is het effect op lange termijn van tijdelijk (gedeeltelijk) niet meer investeren? Hoe ga je dit realiseren als we concluderen dat budgetten voor wegbeheer al onder druk staan? De voor- en nadelen en effecten moeten we nauwkeurig in beeld brengen om een afgewogen keuze te maken.

Wat levert het ons (mogelijk) op?
Meer budget voor het wegbeheer (in plaats van budget naar rente en aflossing van de schuld).

De richting

In het algemeen kunnen we dus stellen dat de route een aantal belangrijke kenmerken heeft, dit is de richting van de nieuwe route:

- Kostenefficiënt: budgetten daarvoor inzetten waarvoor ze bestemd zijn, versoberen en doelmatig werken, zoeken naar nieuwe methoden, betaalbaarheid wegbeheer op lange termijn;
- Maatwerk en tegelijkertijd experimenteren en onderzoeken in de praktijk;
- Risico's durven nemen, tegelijkertijd zorgen dat we geen grote schades en kapitaalvernietiging veroorzaken.

5.2 Focus op drie thema's: Innovatie, duurzaamheid en participatie

In het wegenbeleidsplan 2009 - 2013 hebben we ons breed gefocust op zeer veel onderwerpen (zie par. 4.5 inspelen op trends en ontwikkelingen). Deze brede focus was op dat moment nodig en heeft tot positieve resultaten geleid. Veel van de ontwikkelingen en thema's zijn al doorgevoerd als regulier werk en standaard denk- en werkwijzen. Voor het echt inzetten van een nieuwe lijn is het belangrijk ons te focussen op de belangrijkste thema's, die we naast de bezuinigingen en het behouden van de veiligheid zien.

We focussen op participatie, innovatie en duurzaamheid.

We gaan ons daarom naast de eerder genoemde drie trendbreuken focussen op drie thema's bij het zoeken van de nieuwe route. Dit zijn het bevorderen van:

1. **Innovatie:**
   In de voorgaande periode hebben we hier al stappen in gemaakt door kleinschalig te experimenteren in projecten, zoals toepassen van rubber in asfalt voor geluidreductie. Het bevorderen van innovatief denken willen we nu stimuleren in de gehele wegbeheercyclus. We willen niet alleen samen met partners zoeken naar nieuwe innovatieve manieren van wegbeheer, maar ook het innovatief denken bij partners bevorderen. Dit moet er toe leiden dat we gezamenlijk manieren vinden om met gebruik van nieuwe technieken en kennis ons wegbeheer beter uit te voeren;

2. **Duurzaamheid:**
   In Enschede vinden we duurzaamheid en duurzaam werken belangrijk. Daarom willen we ook in het wegbeheer het duurzaam werken en denken verder bevorderen. Dit om ook vanuit het wegbeheer mogelijk een nog grotere bijdrage te leveren aan onze duurzaamheidsdoelstellingen.

3. **Participatie:**
   Bewoners weten als geen ander wat er speelt in hun buurt en wat zij belangrijk vinden. In Enschede kennen we al "Jij maakt de buurt" met daaronder bijvoorbeeld de wijkbeheerplannen. Daarnaast werken we al intensief samen met partners en ook steeds meer en sterker met andere gemeenten. Vanuit de veranderende rol van de overheid en de ontwikkelingen kunnen we het niet meer alleen. Samenwerking en participatie zijn niet langer een vraag, maar een eis. Daarom willen we participatie en samenwerking bevorderen in het wegbeheer.

Deze thema's moeten een plek krijgen in de wegbeheercyclus, daarnaast willen we ook op andere wijze zoeken naar mogelijkheden om de inzet op deze thema's te versterken. In de volgende paragraaf leest u hier meer over.

En andere thema's en beleidsterreinen?
Uiteraard zijn er ook een aantal thema's waar zich ontwikkelingen in (kunnen) voordoen en waar we dus op in moeten blijven spelen. In paragraaf 6.2 leest u hier meer over.

5.3 De strategie: Op zoek naar de beste weg!

De route is bepaald, de focus gevonden. Maar hoe vinden we nu de beste weg naar het nieuwe evenwicht? In deze paragraaf leest u hier meer over.

5.3.1 Het vertrekpunt

We hebben het nieuwe evenwicht nog niet gevonden. Die gaan we de komende tijd - werkende wijs - zoeken samen met partners en bewoners. Dat betekent dat er een overgangsperiode is. In paragraaf 2.2 en 4.4 hebben we al geconcludeerd dat stadsdeelbeheer een sterkere positie moet krijgen in het proces. Stadsdeelbeheer zal dus ook een belangrijke rol moeten hebben in het realiseren van de route en het zoeken naar de beste weg. Als start van de route nemen we vanwege de overgangsperiode nog de uitgangspunten en de systematiek van het wegenbeleidsplan 2009 -2013. Dit betekent dat we in eerste instantie de kwaliteits-niveaus, areaalindelingen en berekeningssystematiek uit dit plan als vertrekpunt nemen (zie hfdst. 3). Daarnaast hanteren we de eerste tijd ook nog het prioriteringsbeleid (par. 4.2), de wijze van inspecties (zie par. 2.5) en de wijze van totstandkoming van de jaarschijf, oftewel: de straten die we moeten aanpakken in het betreffende jaar (zie bijlage 3).

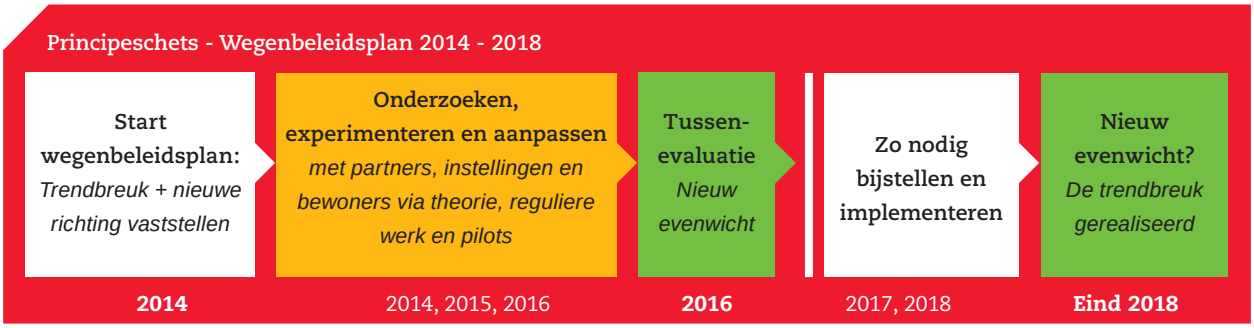
5.3.2 Onderweg naar het evenwicht

Het vertrekpunt is bekend. Nu is het de zaak de beste route te vinden. Dat gaan we doen door de komende drie tot vijf jaar te gebruiken om samen met partners en bewoners ervaringen op te doen in de praktijk. Deze tijd hebben we nodig, omdat je bij wegen effecten van pilots en veranderingen in regulier werk niet op korte termijn kunt waarnemen. Na deze periode houden we een tussenevaluatie met de raad, waarin we onze belangrijkste bevindingen delen met de raad. Na deze tussenevaluatie gaan we de volgende twee jaar de positieve ervaringen uitbouwen en/of breder toepassen in de praktijk. In tabel 4 is dit kort schematisch weergegeven.

5.3.3 De zoektocht: via theorie, regulier werk anpassen en pilots!

Het belangrijkste onderdeel van de zoektocht vormt het samen met partners en bewoners zoeken naar nieuwe mogelijkheden. Dit doen we aan de hand van drie richtingen:

1. Theorie:
Theoretische studies en onderzoeken. Samen met partners en met behulp van ervaringen vanuit andere gemeenten. Dit soort onderzoek hebben we nodig om bijvoorbeeld onze nieuwe beheersystematiek te bepalen, toetsingscriteria en indicatoren op te stellen, te leren uit onze eigen eerdere ervaringen uit al ingezette ontwikkelingen en om te leren van andere gemeenten en instellingen. We vormen hiermee het theoretisch kader van het nieuwe evenwicht.

Tabel 4. De weg naar het nieuwe evenwicht.

2. Regulier werk aanpassen:
Een deel van de nieuwe lijn en de focus van dit wegenbeleidsplan kunnen we gelijk doorvoeren in het reguliere werk en het beheerproces. We hebben daarnaast de afgelopen jaren al ervaring opgedaan met bijvoorbeeld participatie of andere manieren van opdrachtverstrekking. Deze werkwijzen kunnen we gelijk doorvoeren in ons reguliere werk. Te denken valt bijvoorbeeld aan het opnemen van de wijkbeerplannen of het op andere wijze aanbesteden van projecten, waarbij we meer letten op duurzaamheid of de inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

3. Pilots:
Met ontwikkelingen of zoekrichtingen waarvan we het exacte effect nog niet kennen gaan we (kleinschalige) pilots uitvoeren in de praktijk. Dit kan uiteraard gecombineerd gaan met een theorie onderzoek. Mocht een pilot succesvol blijken dan kunnen we deze vervolgens doorvoeren in het reguliere werk.

In hoofdstuk 6, paragraaf 6.1 vindt u een selectie van de belangrijkste onderzoeksrichtingen in theorie, regulier werk en pilots, die de richting moeten geven naar het nieuwe evenwicht. Zie ook tabel 5.

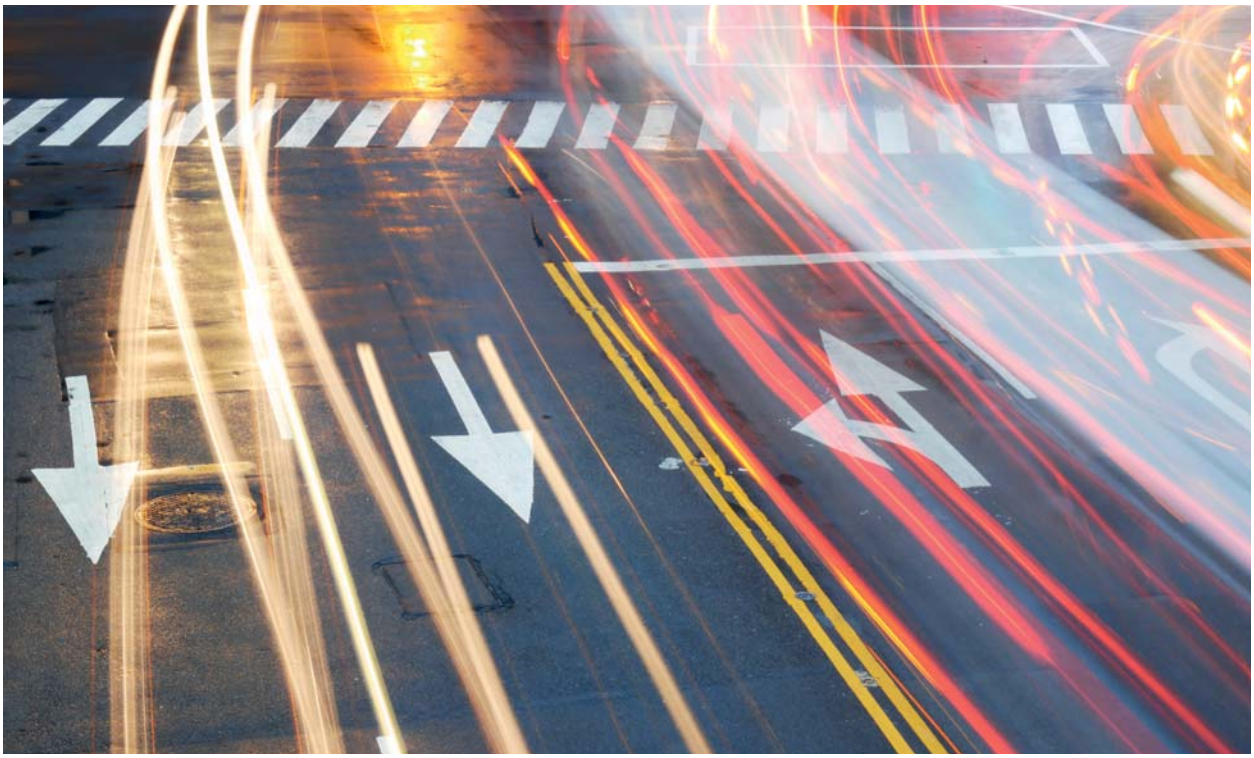
5.3.4 Aankomst op bestemming: het nieuwe evenwicht?

Het doel van de route is uiteindelijk te komen tot een nieuw evenwicht. Uit de evaluatie zal blijken of de aanpassingen in het reguliere werk en als gevolg van de pilots het gewenste resultaat hebben opgeleverd. Mogelijk zullen niet alle ingezette richtingen en pilots succesvol zijn, daarom moeten keuzes (zonder grote risico's) kunnen worden teruggedraaid en/of niet leiden tot kapitaalvernietiging.

Het kan natuurlijk ook zo zijn dat we bij de tussenevaluatie concluderen dat we het nieuwe evenwicht al hebben gevonden in het reguliere werk. In dat geval wordt de periode van verder bijstellen en implementeren overgeslagen. We stellen dan in 2016 al het nieuwe definitieve plan op. Het evenwicht is dan gevonden!

Tabel 5. De route naar het nieuwe evenwicht.

5.4 Samenvattend: De route!

We gaan op weg naar een nieuw evenwicht. Dit nieuwe evenwicht willen we uiterlijk in 2018 (mogelijk al 2016) realiseren. Als vertrekpunt nemen we vanwege de overgangsperiode de uitgangspunten en systematiek van het wegenbeleidsplan 2009 - 2013. Om de beste weg te vinden zetten we op de route drie trendbreuken in:

4. Van beeldkwaliteit → naar technische kwaliteit (focus minder op beeld & comfort en meer op veiligheid);
5. Van gebieden → naar wegpaspoorten (bij kwaliteitsniveaus niet meer kijken naar het gebied, maar naar functie, gebruik en gebruikers van een weg(profiel);
6. Sanering van kapitaallasten (die drukken op het wegenbudget.

De trendbreuken onderzoeken we samen met partners en bewoners via drie wegen: theorie, gelijk doorvoeren in regulier werk en concrete pilots. Daarnaast focussen we op drie thema's in het hele wegbeheerproces, zijnde: innovatie, duurzaamheid en participatie.

6. Het plan: De nieuwe weg naar evenwicht realiseren!

De route is bepaald en de beste weg gekozen. Maar hoe gaan we nu de weg naar evenwicht realiseren? In dit hoofdstuk laten wij u zien welke concrete stappen we gaan zetten.

6.1 Stappenplan opstellen

Het realiseren van de weg doen we via een aantal concrete stappen. Vanuit haar rol in het beheer samen met partners en bewoners moet stadsdeelbeheer een belangrijke coördinerende rol hebben in het realiseren en uitvoeren van deze stappen. In de volgende paragrafen geven we de belangrijkste onderdelen van de stappen weer. Dit zijn:

- Zoeken met partners en bewoners via theorie, regulier werk en pilots (6.2);
- Wat doen we met andere relevante thema's? (6.3);
- Hoe monitoren we en stellen we zo nodig tijdig bij? (6.4);
- Communicatie! (6.5).

Voor de verschillende onderdelen worden op uitvoeringsniveau concrete stappenplannen of projectplannen gemaakt. Hierin zullen in elk geval de in dit hoofdstuk genoemde onderdelen worden meegenomen. Belangrijk is uiteraard ook dat de trendbreuken en thema's worden doorgevoerd in alle processtappen van het wegbeheer. Dit geven we samen met partners vorm.

6.2 Zoeken met partners en bewoners via drie wegen: Theorie, regulier werk en Pilots

Hieronder vindt u de belangrijkste onderdelen (trendbreuken en de thema's innovatie, duurzaamheid en participatie) die we gaan uitvoeren op het gebied van theorie, regulier werk en pilots. In bijlage 10 vindt u een meer volledig overzicht. De afgelopen jaren zijn er binnen de afdeling Stadingenieurs Enschede verschillende initiatieven genomen (projecten en pilots) op de thema's innovatie, duurzaamheid en participatie. Deze initiatieven zijn niet opgenomen in onderstaande paragrafen omdat ze al zijn uitgevoerd. Ze zijn echter wel bron van inspiratie om verder uit te bouwen en zijn zodoende in bijlage 10 opgenomen.

Theorie: de verschillende wegpaspoorten benoemen en uitwerken met partners.

6.2.1 Vanuit de theorie

Trendbreuken:

- Uitwerking en beproeven van de systematiek van wegpaspoorten. Categoriseren en per wegtype beschrijven.
- Benoemen en ontwikkelen van nieuwe indicatoren voor het monitoren en evalueren van het beheer van de wegen. Dit doen we samen met partners en ligt in het verlengde van wegpaspoorten waar wegtypes beschreven worden in termen van technische kwaliteit.

Samen met bewoners en partners zoeken we het nieuwe evenwicht.

Thema's:

- Optimaliseren en vernieuwen van sturings-instrumenten (innovatie). De nieuwe (te onderzoeken) lijn van het wegenbeleidsplan en de ontwikkeling van wegpaspoorten vragen ook om een aanpassing en optimalisatie van de indeling van de bestaande sturingselementen. Het gaat dan om een aanpassing van bijvoorbeeld de huidige beheersystemen, inspectie methoden en financiële systemen.
- Levenscyclus-analyse binnen het beheer van wegen (duurzaamheid). Voor het beheer van een weg kan per wegtype een levenscyclus-analyse (LCA) worden opgesteld. Hierbij wordt de gehele levenscyclus in kaart gebracht om een bepaald wegtype te onderhouden. Daarbij krijgen we meer inzicht in het beslag dat dit onderhoud legt op grond- en hulpstoffen en de mate van milieubelasting. Op basis hiervan we mogelijk duurzamere keuzes maken voor aanpassing van onderhoudstechnieken en te gebruiken materialen.

Algemeen:

- Ervaringen ophalen uit het werkveld. Hierbij halen we ideeën op bij andere gemeenten en partners. Dit zowel op het gebied van de trendbreuken als de thema's. We maken hierbij gebruik van benchmarks en onze bestaande netwerken, zoals het kennisplatforms van de CROW en Pioneering.

6.2.2 In de praktijk

Trendbreuken:

- Minder grootschalige vervanging en versobering van het groot onderhoud. Dit houdt in dat de focus bij de wegen meer komt te liggen op veiligheid en minder op comfort en aanzien. Deze beweging zal in het reguliere werk de komende jaren al te zien zijn.
- Aanpassing van ondergrondse wegconstructies en -opbouw door meer maatwerk. Op dit moment gebruiken we voor alle hoofdwegen dezelfde ondergrondse constructie. Door meer rekening met de wegbelasting (af te leiden uit de wegpaspoorten), kan kostenefficiënter worden gewerkt.

Thema's:

- Werkprocessen onder loep (innovatie, duurzaamheid en participatie). Centraal staat de vraag "waar en hoe kunnen we de thema's innovatie, duurzaamheid en participatie inbrengen in de werkprocessen?". Hiervoor bekijken we de werkprocessen stap voor stap en zorgen dat innovatie, duurzaamheid en participatie in de verschillende stappen in de keten van het beleid tot de inrichting en het onderhoud positie krijgen.
- Wijkbeheerplannen (participatie). In hoofdstuk 4 en paragrafen 2.4 en 5.2 hebben we al geconcludeerd dat het wijkbeheerplan onder "Jij maakt de buurt!" een belangrijk insturment vormt om integraal afgewogen keuzes te maken samen met partners en bewoners. We geven het wijkbeheerplan daarom ook een duidelijke positie in het proces van het wegbeheer en de totstandkoming van de jaarschijven (zie bijlage 4). Aanpassingen aanbestedingen (duurzaamheid en participatie).

  Het gaat om het sterker laten meewegen van criteria op het gebied van duurzaamheid en de inzet mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Daarnaast kijken we naar de rolverdeling tussen gemeente en aannemer,waarbij we meer willen inzetten op de samenwerking in plaats van afrekening.

6.2.3 Pilots

Trendbreuken:

- Verkeersregulering voor vrachtverkeer, waardoor bepaalde wegen of routes minder worden belast. In stadsdeelWest (Stadsveld) wordt hier ook ervaring mee opgedaan in verband met de bouw van enkele supermarkten.

Thema's:

- Design & Maintenance naar voorbeeld van Rijkswaterstaat (innovatie). Rijkswaterstaat heeft haar eigen methodieken op het gebied van ontwerpen en onderhouden van wegen. Zo legt een aannemer niet alleen de weg aan, maar is ook voor lange periode verantwoordelijk voor het onderhoud van deze weg. We gaan onderzoeken of we deze methoden ook binnen het beheer van de wegen in Enschede kunnen toepassen.
- Weginspectie uitvoeren via (digitale) camera's (innovatie). De inspectie van wegen gebeurt nu via visuele inspectie door medewerkers op basis van landelijke Crow-systematiek. We willen onderzoeken of we ook met(digitale) camera's de inspecties uit kunnen voeren.
- Adoptie van wegen (participatie). Onderzoeken of we bewoners en ondernemers een weg kunnen laten adopteren of zelf onderhouden. Dit door een pilot met adoptie van een woonstraat/ woonstraten. Starten als pilot en bij succes een plek geven in het reguliere beheer en binnen "Jij maakt de buurt!"
- Pre-winter inspectie van wegen met oog op vorstschade (innovatie en duurzaamheid). Door in het vroege najaar weginspecties te intensiveren en onderhoud te ondernemen wordt voorkomen dat gedurende de winterperiode kleine beschadigingen uitgroeien tot forse beschadigingen en duurder onderhoud.

De weg naar evenwicht via theorie, regulier werk en pilots

6.3 Andere relevante thema's

Er zijn nog twee belangrijke thema's die we meenemen bijhet beheer en onderhoud van wegen, namelijk de geluidsbelasting en mobiliteit.
In het huidige beheer en onderhoud van wegen heeft de bestrijding van omgevingslawaai al een plaats.

Een hernieuwde impuls om dit vast te houden komt vanuit het Actieplan omgevingslawaai, wat recentelijk is vastgesteld (2013) door het college van B&W.
Het thema geluid is verder uitgewerkt in bijlage 8.

Bij mobiliteit zijn bereikbaarheid, veiligheid en leefbaarheid als criteria leidend bij het opstellen van beleid welke geformuleerd wordt vanuit het programma Stedelijke Ontwikkeling. Veiligheid is net als bij het onderhoud van wegen één van de kernpunten waar het om draait. In leefbaarheid zitten aspecten als de milieudruk als gevolg van verkeersbewegingen wordt gehanteerd. Het thema mobiliteit zover relevant voor wegonderhoud is uitgewerkt in bijlage 9.

6.4 Monitoring: Regelmatig de thermometer er in steken!

Bij het zoeken naar een nieuwe route naar evenwicht is het van belang te weten of we nog wel op de goede weg zitten. Dat vraagt naast de tussenevaluatie (in 2016) meer dan voorheen ook tussendoor (jaarlijks) actieve monitorring. Dit om zo nodig tijdig bij te kunnen sturen. Hiervoor zetten we verschillende instrumenten in:

- Beheersysteem;
- Inspecties;
- Begroting;
- IPC- cyclus: kadernota, programmabegroting enz. Zie ook: www.enschede.nl/koers053
- Indicatoren benoemen (waar mogelijk): Tot nu toe hanteerden we als indicator de beeldkwaliteit en de landelijke Crow-norm. Aangezien we deze norm los gaan laten zullen we samen met partners nieuwe indicatoren moeten bepalen.

Pilot: Voorkomen dat gedurende de winterperiode kleine beschadigingen uitgroeien tot forse beschadigingen en duurder onderhoud. Dit door weginspecties en kleine herstelwerkzaamheden voor de winter al uit te voeren.

6.5 Goede communicatie van essentieel belang!

In het proces zien we twee belangrijke aandachtspunten voor communicatie:

1. Het participatieproces;
2. De boodschap: Het wordt soberder.

6.5.1 Participatie

In dit wegenbeleidsplan is participatie en samenwerking een belangrijk onderdeel. De gemeente kan het niet meer alleen. In de afgelopen periode heeft de gemeente met verschillende projecten al ingezet op het versterken en vergroten van de participatie van de inwoner van Enschede. 'Jij maakt de buurt!' is daar een succesvol voorbeeld van. In het huidige proces van de wijkbeheerplannen worden inwoners van een wijk/buurt betrokken bij het proces van beheer en onderhoud in hun leefomgeving. Zij bepalen samen met de gemeente waar de prioriteiten liggen. In dit proces is er ook ruimte om de verwachtingen naar elkaar toe scherp te maken. Hoe zit het proces van onderhoud nu in elkaar? Welke verplichtingen heeft de gemeente? Maar ook welke financiële middelen zijn er beschikbaar? Wat zijn de gevolgen van de keuzes die we maken? Op deze manier zijn inwoners meer betrokken bij de afwegingen die de gemeente moet maken, zeker in deze periode van bezuinigingen.

6.5.2 Communicatie boodschappen

In dit wegenbeleidsplan staat het duidelijk omschreven: we moeten scherpe keuzes maken als gemeente. Ook als het gaat om het beheer en onderhoud van de wegen. Dat gaat de inwoner in zijn leefomgeving en de gebruiker van de weg merken. Minder comfort, bijvoorbeeld. Daarnaast gaan we meer inzetten op duurzaamheid, innovatie en participatie. Deze boodschappen moeten we duidelijker gaan vertellen. In het proces van de wijkbeheerplannen bijv. hebben we in onze communicatie de nadruk gelegd op het actief meedenken en doen. Immers: 'Jij weet het beste wat in jouw buurt nodig is!' In de communicatie vanuit de wijkbeheerplannen moeten we de 'versoberingssboodschap' en de uitleg daarvan nadrukkelijker meenemen. Dit kan in de algemene uitingen die we gebruiken, maar ook zeker in de gesprekken met mensen die participeren.

Rondom de politieke besluitvorming zullen we goede communicatie moeten organiseren om dit plan, onze uitgangspunten, uitdagingen en stappen inzichtelijk te maken. Nog belangrijker is om in het vervolg daarop, aan te sluiten bij de processen die rechtstreeks raakvlakken hebben met de leefomgeving van de inwoners van Enschede. Op het moment wanneer de inwoner wordt geconfronteerd met de effecten van het beleid.

Communicatie-advies:

- 'Jij maakt de buurt!' inzetten als communicatieconcept voor het betrekken van bewoners, maar ook om de versoberingssboodschap uit te dragen;.
- Communicatie wegenbeleidsplan rondom politieke besluitvorming;
- Heldere communicatieboodschappen over keuzes integreren in de gemeentelijke processen; Boodschappen moeten helder en duidelijk zijn en aansluiten bij de belevingswereld van de doelgroep. De details van het wegenbeleidsplan zijn minder aantrekkelijk voor de gemiddelde inwoner;
- In de communicatie nadrukkelijker de 'versoberingssboodschap ' meenemen.

6.5.3 Kernboodschap per doelgroep

Onderstaande doelgroepen hebben we nu in beeld.

Primair:

Bewoners: Zowel individuele bewoners als wijk-, dorpsraden en bewonersteams;

Secundair:

- Kennisinstellingen: zoals: Saxion, Universiteit Twente, Crow, Pioneering;
- Pers (intermediair) Lokale pers, landelijke pers en vakpers;
- Overheid: Zo nodig ministerie, provincie en gemeenten. Zowel in regionaal verband als breder;
- De markt: aannemers, ondernemers, enz.;
- Stichtingen e.a. zoals de fietsersbond.

Communicatie-advies:

Pas de boodschap aan op het doel en de doelgroep die we willen aanspreken. De kernboodschap richting de primaire doelgroep moeten we gericht, duidelijk en helder houden. Dus niet teveel beleidstaal en technische achtergronden. Richting kennisinstellingen is weer meer ruimte voor de technische aspecten.

De pers is een aparte doelgroep, deze fungeren vaak als intermediair van de boodschap. Het is belangrijk om deze groep te benaderen met een consistente, heldere boodschap. Een open en actieve benadering van de pers bij kritieke momenten, maar zeker ook wanneer we successen boeken (met pilots bijvoorbeeld) blijft een belangrijk uitgangspunt.

Specifiek: interne communicatie

Naast ‘jij maakt de buurt!’ zijn we ook in andere processen die raakvlakken hebben met het onderhoud van het beheer van wegen. Processen waarin we in gesprek zijn met de inwoners van Enschede. Bijvoorbeeld bij het WijkVerkeersCirculatiePlan. Maar ook stadsdeelmanagment en -beheer en Onderhoud Enschede, het GCC die dagelijks telefoontjes ontvangen. Belangrijk is dat we ook in deze processen dezelfde kernboodschappen vertellen.

Specifiek: Bestuur

Een belangrijk aandachtspunt in het proces is goede afspraken en tijdige terugkoppeling met het bestuur. Hiervoor gebruiken we de reguliere IPC-cyclus (zie www.koers053.nl). Daarnaast gebruiken we bij specifieke pilots in stadsdelen de stadsdeelcommissie.

Via onder andere koers053 wordt actief geinformeerd over tussenuitkomsten van het wegenbeleidsplan 2014 - 2018.

6.6 Samenvattend: Het plan

Voor het vinden van de beste weg naar het nieuwe evenwicht is het belangrijk een aantal concrete stappen te zetten. Stadsdeelbeheer heeft een belangrijke regiefunctie bij het realiseren van deze stappen. De belangrijkste zijn:

- Zoeken met partners en bewoners naar mogelijkheden op het gebied van de trendbreuken, duurzaamheid, participatie en innovatie via theorie, regulier werk en pilots;
- Bewaken en bijhouden van andere relevante thema’s en ontwikkelingen in het reguliere werk, zoals de fietsvisie, mobiliteit, geluid;
- Actiever monitoren en zo nodig bijsturen. Hiervoor gebruiken we de reguliere systemen en middelen, maar gaan we ook gezamenlijk nieuwe indicatoren benoemen;
- Helder communiceren, waarbij er twee belangrijke aandachtspunten zijn: 1. De participatie en 2. Het wordt soberder. Hiervoor gaan we per doelgroep heldere communicatieboodschappen opzetten. Daarnaast zetten we bestaande middelen als “Jij maakt de buurt!” en de wijkbeheerplannen in om bewoners en partners te bereiken.

Colofon

Dit is een uitgave van de gemeente Enschede.

Vormgeving
Digidee Ontwerpstudio

Aan de inhoud kunnen geen rechten worden ontleend. Tekst mag alleen met toestemming van de gemeente Enschede worden overgenomen.

© mei 2013, gemeente Enschede

Gemeente Enschede

Voorstel Gemeenteraad VII- F

Onderwerp	Verordening Parkeerbelastingen 2019		
Portefeuillehouder	Jurgen van Houdt agendaletter (F)		
Programma	*DF*	Aangeboden aan Raad	
Stuknummer (invulling door Griffie)		Corsanummer	1800083453

Wij stellen u voor te besluiten om:

Vast te stellen, de Verordening Parkeerbelastingen 2019 met daarin de volgende aanpassingen:

1. verhoging van het kortparkeertarief op straat per 1 januari 2019 met € 0,10 naar € 3,- per uur;
2. verhoging van de vergunningtarieven in lijn met de geleidelijke methode en procentueel gezien in dezelfde verhouding ten opzichte van de tarieven voor kortparkeren op straat;
3. met ingang van 1 januari 2019, als maximumbedrag voor het opleggen van een naheffingsaanslag, € 62,70 te hanteren.

Inleiding
Het Parkeerbedrijf Enschede (PBE) beheert en exploiteert de betaalde parkeervoorzieningen op straat en in garages. De tarieven voor de parkeergarages en het P&R terrein worden, in verband met het privaatrechtelijke karakter, door het College vastgesteld. De tarieven op straat worden, omdat het belastingmaatregelen zijn, door de Raad vastgesteld. Via de Verordening Parkeerbelastingen worden vervolgens de volgende belastingmaatregelen vastgesteld; de parkeervergunning tarieven, het kortparkeertarief op straat en de hoogte van de naheffingsaanslag.

De voorgestelde aanpassingen van de tarieven zijn in lijn met het door de Raad in 2010 vastgestelde stappenplan 'de geleidelijke methode' voor kortparkeertarieven. Deze lijn is bij de bouw van de H.J. van Heekgarage en het vaststellen van de uitgangspunten voor het PBE door de raad bepaald. Ook bij de besluitvorming rondom het MST parkeren zijn deze oorspronkelijke uitgangspunten en de bijbehorende jaarlijkse tariefontwikkeling opnieuw door de raad bekrachtigd op 7 mei 2012. In 2018 is deze lijn nogmaals bevestigd via het Coalitieakkoord Enschede voor de periode 2018 – 2022.

Deze uitgangspunten vormen dan ook de basis voor de exploitatieberekeningen van het Parkeerbedrijf inclusief o.a. de afschrijvingen voor de bouw van de H.J. van Heekgarage en de gemeentelijke investering van ruim 20 miljoen euro vanaf 2016 ten behoeve van de aanpassing van deze garage voor het MST. In de jaarlijkse tariefverhoging van de parkeertarieven met 0,10 euro zit tot nu toe verder zowel de compensatie voor inflatie als ook een deel beleidsmatige prijsverhoging.

Het College heeft in haar vergadering van 30 oktober 2018 besloten de tarieven voor kortparkeren voor parkeergarages aan te passen. Nu resteert nog de vaststelling van de Verordening Parkeerbelastingen 2019 door de Raad.

Beoogd resultaat
<u>1. Parkeertarieven op straat</u>
Voorgesteld wordt het kortparkeertarief per 1 januari 2019 te verhogen met € 0,10 van € 2,90 naar € 3,- conform de in de 2010 door u vastgestelde geleidelijke methode. Hiermee kunnen we in de komende jaren een bijdrage leveren aan de algemene middelen en een aantal mobiliteitsprojecten (mede) financieren, waardoor de (economische) bereikbaarheid, verkeersveiligheid en/of de verkeersleefbaarheid van/naar en in Enschede zal verbeteren.

Deze verhoging is conform het stappenplan 'de geleidelijke methode' welke in 2010 is geïntroduceerd en vastgesteld door de Raad en conform het Coalitieakkoord Enschede 2018 – 2022 waarin deze lijn voor de komende vier jaar nogmaals is bekrachtigd.

	conform raadsbesluit "de geleidelijke methode"	
	straat	garages
2012	2,30	2,20
2013	2,40	2,30
2014	2,50	2,40
2015	2,60	2,50
2016	2,70	2,60
2017	2,80	2,70
2018	2,90	2,80
2019	3,00	2,90

2. Tarieven parkeervergunningen

Voorgesteld wordt om, zoals gebruikelijk, de vergunningtarieven in lijn met de geleidelijke methode en procentueel gezien in dezelfde verhouding van de aanpassing van de tarieven kortparkeren te verhogen. De voorgestelde tarieven zijn verwerkt in de tarieventabel van de Verordening Parkeerbelastingen 2019.

3. Naheffingsaanslagen Parkeerbelasting

Met ingang van 1 januari 2019 bedraagt het maximumbedrag voor het opleggen van een naheffingsaanslag € 62,70. (Staatscourant van 2018, 2018-0000290049). Dit bedrag wordt ieder jaar vastgesteld door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. In 2018 was het maximumbedrag € 62,-. Voorgesteld wordt om in 2019 wederom het door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties vastgestelde bedrag te hanteren.

Argumenten

1.1 De geprognosticeerde parkeeropbrengsten zullen bijdragen aan de algemene middelen en de financiering van mobiliteitsprojecten die de interne en externe bereikbaarheid van de stad op peil houden c.q. verbeteren.

1.2 Deze lijn is bij de bouw van de H.J. van Heekgarage en het vaststellen van de uitgangspunten voor het PBE door de raad bepaald. Ook bij de besluitvorming rondom het MST-parkeren zijn deze oorspronkelijke uitgangspunten en de bijbehorende tariefontwikkeling opnieuw door de raad bekrachtigd op 7 mei 2012.
In 2018 is deze lijn voor de komende vier jaar nogmaals bevestigd via het Coalitieakkoord Enschede 2018 – 2022.

1.3. Door de voorgestelde prijsverhoging wordt onder andere het gebruik van duurzame vervoersmiddelen als alternatief, zoals de fiets, verder gestimuleerd. Het stimuleren van alternatieve duurzame vervoerswijzen past in ons gemeentelijke mobiliteitsbeleid.

2. Om in lijn te blijven met de tariefontwikkeling van de kortparkeerders op straat wordt voor parkeervergunningen dezelfde procentuele aanpassing doorgevoerd. Het tijdig vaststellen van de tarieven voor parkeervergunningen is nodig om ervoor te zorgen dat er per 1 januari 2019 gehandhaafd kan worden doordat de vergunningen dan betaald en actief zijn.

3. Doordat de kosten om een naheffingsaanslag op te leggen hoger zijn dan de opbrengsten per naheffingsaanslag hanteren we het maximumbedrag dat is vastgesteld door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Het overnemen van dit bedrag is de lijn die de gemeente Enschede al jaren volgt.

Kanttekeningen.
Weerstand tegen verhogen parkeertarief: dus het (jaarlijks) verhogen van het parkeertarief kan leiden tot onbegrip en weerstand bij bezoekers, bewoners en/of ondernemers.

Bijdrage aan duurzaamheidsdoelstellingen
We stimuleren andere duurzame vervoerswijzen: Door de voorgestelde prijsverhoging wordt het gebruik van duurzame vervoersmiddelen als alternatief, zoals de fiets, verder gestimuleerd. Het stimuleren van alternatieve duurzame vervoerswijzen past in ons gemeentelijke mobiliteitsbeleid.

Kosten, opbrengsten, dekking
De financiële gevolgen zijn meegenomen in de Programmabegroting 2019.

Communicatie
Ja.

Vervolg
Het besluit wordt gepubliceerd in de Huis aan Huis en op www.overheid.nl.

Bijlagen
Bijlage 1 Verordening Parkeerbelastingen 2019

Burgemeester en Wethouders van Enschede,
De loco-Secretaris, **de Burgemeester,**

E.A. Smit dr. G.O. van Veldhuizen

Besluit

Van de Raad van de gemeente Enschede, gelezen het voorstel van Burgemeester en Wethouders van 30 oktober 2018:

1. Vaststelling van de Verordening Parkeerbelastingen 2019

Vastgesteld in de vergadering van _____

De Griffier, **de Voorzitter**

R.M. Jongedijk dr. G.O. van Veldhuizen

Verordening op de heffing en de invordering van parkeerbelastingen 2019

De Raad van de Gemeente Enschede

gelezen het voorstel van Burgemeester en Wethouders van 30 oktober 2018,

gelet op artikel 225 van de Gemeentewet en de Parkeerverordening 2016,

besluit
vast te stellen

VERORDENING op de heffing en de invordering van parkeerbelastingen 2019.

Artikel 1Begripsomschrijvingen

Voor de toepassing van deze verordening wordt verstaan onder:

a. het RVV 1990: het reglement verkeersregels en verkeerstekens van 26 juli 1990, Stbl. 459;
b. parkeren: het gedurende een aaneengesloten periode doen of laten staan van een motorvoertuig, anders dan gedurende de tijd die nodig is voor en gebruikt wordt tot het onmiddellijk in- of uitstappen van personen dan wel het onmiddellijk laden of lossen van zaken, op binnen de gemeente gelegen voor het openbaar verkeer openstaande terreinen of weggedeelten, waarop dit doen of laten staan niet ingevolge een wettelijk voorschrift is verboden;
c. motorvoertuigen: hetgeen daaronder wordt verstaan in het RVV 1990 met inbegrip van brommobielen, zoals bedoeld in art. 1 onder 1a van het RVV 1990;
d. houder: degene die naar de omstandigheden als houder van een voertuig moet worden beschouwd, met dien verstande dat voor een motorvoertuig dat is ingeschreven in het krachtens de Wegenverkeerswet 1994 aangehouden register van opgegeven kentekens als houder wordt aangemerkt degene op wiens naam het voor het motorvoertuig opgegeven kenteken ten tijde van het parkeren in

het register was ingeschreven. Dan wel degene, die middels een leasecontract of werkgeversverklaring aan kan tonen houder te zijn van het voertuig waar een parkeervergunning voor wordt aangevraagd;

e. parkeerapparatuur: parkeermeters, parkeerautomaten, met inbegrip van verzamelparkeermeters, centrale computer en hetgeen naar maatschappelijke opvatting overigens onder parkeerapparatuur wordt verstaan;
f. parkeerapparatuurplaats: een parkeerplaats behorende bij parkeerapparatuur;
g. centrale computer: computer van het bedrijf waarmee de Gemeente Enschede een overeenkomst heeft gesloten, bestemd voor de registratie van parkeerbewegingen in het kader van het verlenen van diensten op het gebied van betaald parkeren met gebruik van een telefoon.
h. gereserveerd;
i. gereserveerd;
j. belanghebbendenplaats: een parkeerplaats die 1) is aangeduid met bord E9 uit bijlage I van het RVV 1990, of 2) gelegen is binnen een zone aangeduid met bord E9 uit bijlage I van het RVV 1990 met het opschrift zone, voorzover deze plaats niet is uitgezonderd;
k. vergunning: een door het college van burgemeester en wethouders verleende vergunning, krachtens welke het is toegestaan een motorvoertuig te parkeren op daartoe aangewezen parkeerapparatuur- en/ of belanghebbendenplaatsen;
l. vergunninghouder: de natuurlijke of rechtspersoon aan wie een vergunning is verleend;
m. zone: een gebied binnen een tariefgebied, waar met een vergunning op een parkeerapparatuur- en/of belanghebbendenplaats mag worden geparkeerd zoals aangegeven op de kaart, welke als bijlage 1 in deze verordening is opgenomen;
n.
   - jaar: een (kalender)jaar;
   - maand: een aaneengesloten periode welke begint op een zekere datumaanduiding van de dag van een kalendermaand en welke eindigt op dezelfde datumaanduiding van de dag in de volgende kalendermaand;
   - week: een aaneengesloten periode van zeven dagen welke begint op maandag en eindigt op zondag;

- werkweek: een aaneengesloten periode van vijf dagen welke begint op maandag en eindigt op vrijdag.
- dag: de periode van 00.00 uur tot 24.00 uur waarbij een gedeelte van een dag als een hele dag wordt aangemerkt.

Artikel 2 Belastbaar feit

Onder de naam "parkeerbelastingen" worden de volgende belastingen geheven:

a. een belasting terzake van het parkeren van een motorvoertuig op een bij, dan wel krachtens deze verordening in de daarin aangewezen gevallen door het college van burgemeester en wethouders te bepalen plaats, tijdstip en wijze;
b. een belasting terzake van een van gemeentewege verleende vergunning voor het parkeren van een motorvoertuig op de in die vergunning aangegeven plaats en wijze.

Artikel 3 Belastingplicht

1. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, wordt geheven van degene die het motorvoertuig heeft geparkeerd.

2. Als degene die het motorvoertuig heeft geparkeerd wordt mede aangemerkt:

   a. degene die de belasting voldoet, dan wel te kennen geeft of heeft gegeven de belasting te willen voldoen;

   b. zolang geen voldoening van de belasting genoemd in artikel 2, onderdeel a, heeft plaatsgevonden: de houder van het motorvoertuig, met dien verstande dat:

   I als een voor ten hoogste drie maanden aangegane huurovereenkomst wordt overgelegd waaruit blijkt wie ten tijde van het parkeren ingevolge deze overeenkomst de huurder van het motorvoertuig was: niet de houder maar de huurder wordt aangemerkt als degene die het motorvoertuig heeft geparkeerd;

   II als blijkt dat een ander in het kentekenregister had moeten staan ingeschreven, die ander wordt aangemerkt als degene die het motorvoertuig heeft geparkeerd.

3. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, wordt niet geheven van degene die op grond van het tweede lid, onderdeel b, als degene die het motorvoertuig heeft geparkeerd wordt aangemerkt, indien deze aannemelijk maakt dat ten tijde van het parkeren een ander tegen zijn wil van het motorvoertuig heeft gebruik gemaakt en dat hij dit gebruik redelijkerwijs niet heeft kunnen voorkomen.

4. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel b, wordt geheven van degene die de vergunning heeft aangevraagd.

Artikel 4 Vrijstellingen

1. De belastingen worden niet geheven voor het parkeren van een mobiele onderzoeksunit die wordt gebruikt voor het doen van bevolkingsonderzoek als bedoeld in artikel 1, onder c, van de Wet op het bevolkingsonderzoek, voor welk onderzoek op grond van die wet vergunning is verleend.

2. De belasting, bedoeld in artikel 2, onderdeel a, wordt niet geheven van een motorvoertuig dat is voorzien van een geldige gehandicaptenkaart als bedoeld in artikel 49 van het Besluit administratieve bepalingen inzake het wegverkeer (BABW).

Artikel 5 Maatstaf van heffing, belastingtarief en belastingtijdvak.

De maatstaf van heffing, het belastingtarief en het belastingtijdvak zijn vermeld in de bij deze verordening behorende en daarvan deel uitmakende tarieventabel.

Artikel 6 Wijze van heffing

1. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, wordt geheven bij wege van voldoening op aangifte. Als voldoening op aangifte wordt aangemerkt het bij de aanvang van het parkeren in werking stellen van de parkeerapparatuur op de daartoe bestemde wijze en met inachtneming van de door het college van burgemeester en wethouders gestelde voorschriften.

2. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel b, wordt geheven bij wege van voldoening op aangifte.

Artikel 7 Ontstaan van de belastingschuld en ontheffing naar tijdsgelang

1. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, is verschuldigd bij aanvang van het parkeren, tenzij het bij de aanvang van het parkeren in werking stellen van

de parkeerapparatuur geschiedt door het inbellen via een telefoon, op de centrale computer.

2. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel b, is verschuldigd op het tijdstip waarop de vergunning wordt verleend.

3. Indien een vergunning met een geldigheidsduur van één (kalender)jaar in de loop van het jaar wordt ingetrokken, wordt naar evenredigheid restitutie van het parkeergeld verleend over het aantal maanden waarin van de vergunning geen gebruik meer wordt gemaakt.

Artikel 8 Termijnen van betaling

1. De belasting als bedoeld in artikel 2, onderdeel a, moet overeenkomstig de aangifte worden betaald bij aanvang van het parkeren.

2. In afwijking van het bepaalde in het vorige lid moet de belasting overeenkomstig de aangifte worden betaald binnen een maand na het einde van het parkeren, indien het bij de aanvang van het parkeren in werking stellen van de parkeerapparatuur geschiedt door het via een telefoon inbellen op de centrale computer.

3. De belasting als bedoeld in artikel 2, onderdeel b, moet overeenkomstig de aangifte worden betaald op het tijdstip waarop de vergunning wordt verleend;

4. Een naheffingsaanslag moet terstond worden betaald.

Artikel 9 Bevoegdheid tot aanwijzing parkeerplaatsen

De aanwijzing van de plaats waar, het tijdstip en de wijze waarop tegen betaling van belasting, bedoeld in artikel 2, onderdeel a, mag worden geparkeerd geschiedt in alle gevallen door het college van burgemeester en wethouders bij openbaar te maken besluit.

Artikel 10 Bevoegdheid tot gebruik wielklem en wegsleepregeling

1. Tot zekerheid van de betaling van een naheffingsaanslag terzake van de belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, kan aan het motorvoertuig ook een wielklem worden aangebracht.

2. Het college van burgemeester en wethouders wijst bij openbaar te maken besluit in alle gevallen de terreinen en weggedeelten aan waar de wielklem wordt toegepast.

3. Indien na het aanbrengen van de wielklem vierentwintig uren zijn verstreken kan het motorvoertuig naar een door de in artikel 231, tweede lid, onderdeel b, van de Gemeentewet bedoelde gemeenteambtenaar aangewezen plaats worden overgebracht en in bewaring worden gesteld.

Artikel 11 Kosten

1. De kosten van de naheffingsaanslag ter zake van de belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, bedragen € 62,70. Maximum. De kosten van het aanbrengen en van het verwijderen van de wielklem bedragen € 70,00.

2. De kosten voor de overbrenging en bewaring bedragen € 148,75 (inclusief BTW).

3. Voor de eerste zeven dagen van bewaring worden boven de in het derde lid bedoelde kosten geen kosten in rekening gebracht. Vanaf de achtste dag bedragen de kosten voor bewaring € 2,38 (inclusief BTW) per dag.

4. De bedragen van de ingevolge het tweede en derde lid in rekening te brengen kosten worden bij een voor bezwaar vatbare beschikking vastgesteld.

Artikel 12 Kwijtschelding

Bij de invordering van deze belasting wordt geen kwijtschelding verleend.

Artikel 13 Nadere regels door het college van burgemeester en wethouders

Het college van burgemeester en wethouders kan nadere regels geven met betrekking tot de heffing en de invordering van parkeerbelastingen.

Artikel 14 Overgangsrecht

1. De 'Verordening Parkeerbelastingen 2018' van 1 januari 2018 wordt ingetrokken met ingang van de in artikel 15, lid 2, genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.

2. Indien de datum van inwerkingtreding van deze verordening ligt na de in artikel 15, lid 2, genoemde datum van ingang van de heffing, blijft de in het eerste lid genoemde verordening gelden voor de in de tussenliggende periode plaatsvindende belastbare feiten voor zover de heffing van de rechten hiervoor in die periode plaatsvindt.

3. Besluiten die in werking zijn getreden ingevolge de artikelen 9 en 13 van eerder vastgestelde Verordeningen parkeerbelastingen, blijven van kracht ingevolge de artikelen 9 en 13 van de Parkeerbelastingverordening 2018 tot het moment waarop ze door het college van burgemeester en wethouders zijn ingetrokken.

Artikel 15 Inwerkingtreding

1. Deze verordening treedt in werking op 1 januari 2019.

2. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2019.

Artikel 16 Citeertitel

Deze verordening wordt aangehaald als de 'Verordening Parkeerbelastingen 2019'.

Vastgesteld in de openbare raadsvergadering van 12 november 2018.

De Griffier, de Voorzitter

R.M. Jongedijk , dr. G.O. van Veldhuizen

Tarieventabel, behorende bij de Verordening Parkeerbelastingen 2019

Gelet op artikel 225 van de Gemeentewet.

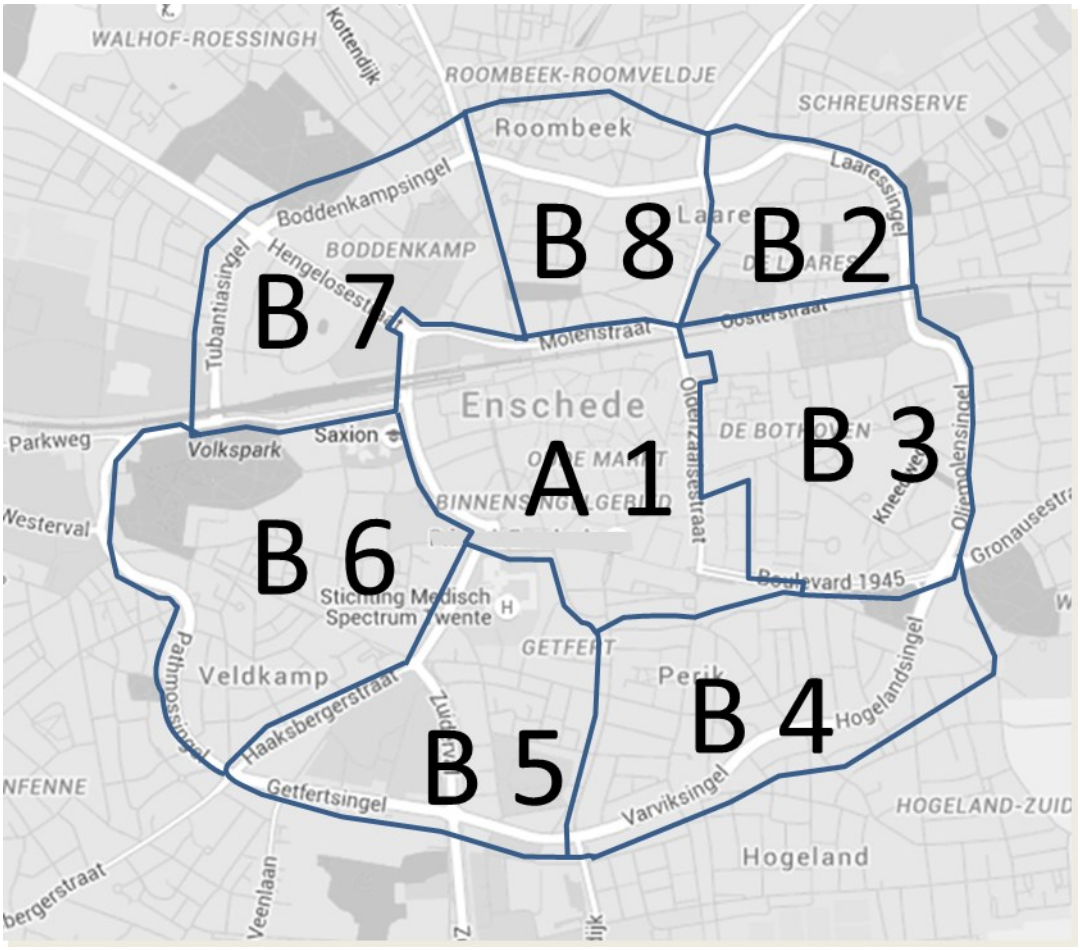
I De parkeerbelasting voor het parkeren van een motorvoertuig bij parkeerapparatuur als bedoeld in artikel 2, lid a en geldend voor de tariefgebieden A en B op de bij deze tabel behorende plattegrond, bedraagt:			
	Tariefgebied A:	Tariefgebied B:	Tariefgebied C:
Per uur:	**€ 3,00**	**€ 3,00**	
Per twee uur middels een krasvergunning:	n.v.t.	**€ 3,00**	
Uitsluitend bij de parkeerapparatuur-plaatsen Boulevard 1945 Noordzijde, Boulevard 1945 Zuidzijde, Hoge Bothofstraat, Wilhelminaterrein, Veenplein en Wenninkterrein geldt een maximum per dag van:	**€ 15,00**	**€ 15,00**	
Bij een parkeerapparatuurplaats, voorzien van een parkeermeter aangeduid als dagparkeerplaats geldt een tarief per dag van:			**€ 5,00**
II De parkeerbelasting voor een parkeervergunning, als bedoeld in artikel 2 lid b van de Verordening Parkeerbelastingen 2019 en geldend voor de gebieden A en B op de bij deze tabel behorende plattegrond, bedraagt:			
	Tariefgebied A:	Tariefgebied B:	

a. Voor een bewonersvergunning, voor één zone, als bedoeld in Afdeling II, artikel C, van de Parkeerverordening:			
* per kalenderjaar	**€ 228,00**	**€ 72,00**	
b. Voor een zakelijke vergunning, voor twee zones, als bedoeld in Afdeling II, artikel D van de Parkeerverordening:			
* per kalenderjaar	**€ 630,00**	**€ 157,00**	
c. Voor een zakelijke vergunning, voor twee zones, als bedoeld in Afdeling II, artikel D van de Parkeerverordening, geldig van maandag tot en met vrijdag:			
* per kalenderjaar	**€ 535,00**	n.v.t.	
d. Voor een marktparkeervergunning, als bedoeld in Afdeling II, artikel E, voor specifieke aangewezen parkeerplaatsen:			
* per kalenderjaar voor voertuigen korter dan 6 meter	**€ 42,00**	**€ 42,00**	
* per kalenderjaar voor voertuigen van 6 meter en langer	**€ 84,00**	**€ 84,00**	
e. Voor een bewonersvergunning met plaatsgarantie, bewerkstelligd door middel van een parkeerbeugel of slagboom, als bedoeld in Afdeling II, artikel C, van de Parkeerverordening:			
* per kalenderjaar	**€ 486,00**	**€ 228,00**	
f. Voor een zakelijke vergunning, onder vermelding van de			

bedrijfsnaam, bewerkstelligd door middel van een parkeerbeugel of slagboom, als bedoeld in Afdeling II, artikel D van de Parkeerverordening:			
* per kalenderjaar	**€ 875,00**	n.v.t.	
g. Voor een bezoekersvergunning voor een zone als bedoeld in Afdeling II, artikel C, tweede lid van de Parkeerverordening:			
* per kalenderjaar	n.v.t.	**€ 72,00**	
h. Voor een zakelijke bezoekersvergunning onder vermelding van de bedrijfsnaam voor twee zones als bedoeld in Afdeling II, artikel D tweede lid, van de Parkeerverordening:			
* per kalenderjaar	n.v.t.	**€ 157,00**	
i. Voor een bezoekers kras vergunning voor een zone als bedoeld in afdeling II, artikel C, tweede lid, en voor een maximum als bedoeld in Afdeling II, artikel C, van de Parkeerverordening:			
* Per 10 stuks à 3,00 uur per stuk	n.v.t.	**€ 30,00**	
j. Voor een tijdelijke verhuisvergunning als bedoeld in afdeling II, artikel C, vijfde lid van de Parkeerverordening			
* per dag	**€ 3,00**	**€ 094**	
III De parkeerbelasting voor een vergunning geldig voor alle parkeerapparatuurplaatsen en belanghebbendenplaatsen in de tariefgebieden A en B			

bedraagt :			
Passe-partoutvergunning als bedoeld in Afdeling II, artikel E eerste lid, en een ontheffing als bedoeld in Afdeling III, artikel I, tweede lid van de Parkeerverordening			
* Per kalenderjaar	**€ 931,00**		
* Per maand	**€ 77,00**		
Nutsvergunning: bedrijfsauto's (geldig: hele week) als bedoeld in Afdeling II, artikel E, tweede lid, en een ontheffing als bedoeld in Afdeling III, artikel I, tweede lid van de Parkeerverordening			
* Per kalenderjaar	**€ 333,00**		
Overheidsvergunning: Bedrijfsauto's van de Gemeente Enschede (geldig: werkweek) als bedoeld in afdeling II, artikel E derde lid, en een ontheffing als bedoeld in afdeling III, artikel I, tweede lid, van de Parkeerverordening			
* Per kalenderjaar	**€ 303,00**		

Bijlage 1: Plattegrond behorend bij de Verordening Parkeerbelastingen 2019.

Behoort bij raadsbesluit van 12 november 2018.

De griffier van de gemeente Enschede,Bijlage 2 onderbouwing kosten behorende bij raadsvoorstel inzake de “Verordening op de heffing en invordering van Parkeerbelastingen 2019”.

Kosten begrepen in de naheffingsaanslag

Artikel 2, eerste lid, van het Besluit gemeentelijke parkeerbelastingen is van toepassing bij het bepalen van de kosten begrepen in de naheffingsaanslag en luidt als volgt: "De gemeentelijke kosten ter zake van het opleggen van een naheffingsaanslag als bedoeld in artikel 234, zesde lid, van de wet kunnen ten hoogste bestaan uit de volgende componenten, voor zover deze rechtstreeks voortvloeien uit de inning van niet betaalde parkeerbelastingen: vaste informatieverwerkingskosten, variabele informatieverwerkingskosten, kosten van afschrijving, kosten van interest, personeelskosten en overheadkosten, welke ten hoogste 50 procent van de personeelskosten mogen bedragen."

Gemeenteraad stelt kosten naheffingsaanslag vast

Artikel 2, tweede lid van het Besluit gemeentelijke parkeerbelastingen is van toepassing bij het bepalen van de kosten begrepen in de naheffingsaanslag en luidt als volgt: "Op basis van een raming van het jaarlijkse totaal van deze kosten stelt de raad, in verhouding tot het geraamde jaarlijkse aantal aaneengesloten parkeerperioden binnen een kalenderdag waarover wordt nageheven, het bedrag vast dat per nageheven aaneengesloten parkeerperiode binnen een kalenderdag aan de belastingschuldige in rekening wordt gebracht."

Maximaal bedrag aan kosten naheffingsaanslag

Op grond van artikel 3, eerste lid, van het Besluit gemeentelijke parkeerbelastingen is het bedrag aan kosten in de naheffingsaanslag gemaximeerd.

Kostenbegroting Enschede 2019

In de gemeente Enschede bedragen in 2019 de kosten, die genoemd worden in artikel 2, eerste lid, van het Besluit gemeentelijke parkeerbelastingen:

Maximale kosten naheffingsaanslag	2019
Informatie/verwerkingskosten	
Opleggen parkeerbelasting	631.492
Invordering- en beroepschriften parkeerbelasting	222.395
Overhead	295.521
Kosten handterminals	24.106
Totaal	1.173.515
Begroot aantal naheffingen	13.500
Door te berekenen per aanslag	86,93

Kosten naheffingsaanslag Enschede 2019

Gelet op het door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties vastgestelde maximumtarief (Staatscourant: 2018-0000290049) en de begrootte kosten - is dit maximumbedrag in de Verordening Parkeerbelastingen 2019 opgenomen.

Gemeente Enschede

Voorstel Gemeenteraad VII- G

Onderwerp	Deelname aan het experiment centraal tellen van de stembiljetten tijdens de provinciale statenverkiezing en waterschapsverkiezing op 20 maart 2019.		
Portefeuillehouder	G.O. van Veldhuizen (G)		
Programma	*DV*	Aangeboden aan Raad	6 november 2018
Stuknummer (invulling door Griffie)		Corsanummer	1800085675

Wij stellen u voor te besluiten om:

1. Deel te nemen aan het experiment centraal tellen van de stembiljetten voor de provinciale statenverkiezing en waterschapsverkiezing op 20 maart 2019.

Inleiding
Bij de gemeenteraadsverkiezing op 21 maart 2018 heeft Enschede samen met de gemeente Losser meegedaan aan het experiment centraal tellen van de stemmen. De ervaringen zijn positief en dit geeft aanleiding om opnieuw deel te nemen aan het experiment van de centrale stemopneming.

Alle gemeenten in Nederland hebben van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) een brief ontvangen over de mogelijkheid om bij de verkiezingen in 2019 (opnieuw) mee te doen aan het experiment met het centraal tellen van de stembiljetten.

Uit de evaluaties van de verkiezingen die het ministerie van BZK de afgelopen jaren heeft gehouden, blijkt dat de gemeenten knelpunten ervaren bij het handmatig tellen van de stembiljetten door de stembureaus. Deze ervaringen heeft de werkgroep verkiezingen ook.

Het ministerie eist dat de gemeenteraad instemt met deelname aan dit experiment. Het ministerie is op de hoogte van de ambtelijke belangstelling van Enschede in afwachting van goedkeuring van de Raad.

Beoogd resultaat
Een kwaliteitsverbetering van het tellen van de stembiljetten.

Argumenten
1.1 *De kwaliteit van het tellen gaat omhoog en de gemeente presenteert een betrouwbare uitslag.*
Door centrale aansturing is het telproces controleerbaar en daardoor efficiënter, betrouwbaarder en bovendien transparanter. Tijdens de gemeenteraadsverkiezing in maart 2018 verliep de centrale telling rustig en gestructureerd. Met een grote groep uitgeruste tellers zijn alle stemmen op kandidaatsniveau geteld.
Alle stemmen van de stembureaus worden namelijk op dezelfde manier geteld. De kans op hertelling van een verkiezing wordt aanzienlijk kleiner.

1.2 *Er is een expertteam aanwezig om ondersteuning te bieden tijdens het tellen.*
Zij hebben de bevoegdheid, namens het College van B&W, om aanwijzingen te geven aan tellers. Zij kunnen ook handhaven waar nodig en zij hebben de wettelijke bevoegdheid om een proces-verbaal te corrigeren.

1.3 De stembureauleden worden minder belast, ze zijn op de verkiezingsdag eerder klaar.
De werkdag voor de stembureauleden wordt aanzienlijk ingekort. Stembureauleden hebben een lange dag en zijn aan het eind van de dag vermoeid en daardoor neemt de kans op telfouten toe. Wanneer het belangrijke telproces begint hoeven zij zich alleen te focussen op het tellen van de stemmen op partijniveau. De volgende ochtend telt een nieuw team de stemmen op kandidaatsniveau.

1.4 Het is transparant, alle stembiljetten van alle stembureaus worden op dezelfde wijze geteld.
De kandidaten, belangstellenden en de pers zien in één oogopslag hoe het telproces verloopt.

1.5 Op de dag van de verkiezingen wordt een voorlopige uitslag per partij bekend gemaakt.
Bij het centraal tellen de volgende dag vindt er een extra controle plaats op deze voorlopige uitslag.

Kanttekeningen.
1.1 De uitslag op partijniveau is een voorlopige uitslag.
De definitieve uitslag wordt, in tegenstelling tot de oude procedure, de volgende dag aan het eind van de middag bekend gemaakt.

1.2 Het transport van de stembiljetten.
Een externe vervoerder begeleidt samen met een ambtenaar van de werkgroep verkiezingen het transport van de stembiljetten naar de locatie voor het centraal tellen. De stembiljetten worden vervoerd in afgesloten stembussen. De sleutel van de stembus wordt apart ingeleverd bij de centrale tellocatie door de voorzitter van het stembureau.

1.3 *Het betreft een experimentenwet.*
De experimentenwet voor het centraal tellen is verlengd tot 1 januari 2023. Indien de wet wordt ingetrokken is het oude telproces weer van toepassing.

1.4 *De werkgroep verkiezingen van Enschede organiseert ook de verkiezingen voor de gemeente Losser.*
Het bestuur van Enschede en Losser moeten beide instemmen met centraal tellen. De uitvoering van twee verschillende telprocessen is om organisatorische redenen niet wenselijk.

Bijdrage aan duurzaamheidsdoelstellingen
--

Kosten, opbrengsten, dekking
De te verwachten extra kosten zijn € 35.000,--. Deze meerkosten worden gedekt uit het verkiezingsbudget 2019 en de bijdrage vanuit het Rijk voor dit experiment van € 10.000,--.

Communicatie
Het draaiboek voor de verkiezingen wordt aangepast en de medewerkers verkiezingen, stembureauleden en tellers worden geïnstrueerd over de werkwijze.

Vervolg
Bij deelname aan het experiment worden na sluiting van de stembureaus de stemmen op partijniveau geteld. Op grond van deze telling worden de voorlopige uitslagen bekend gemaakt.

Het stembureau telt niet de stemmen die op kandidaatsniveau zijn uitgebracht. Dat gebeurt de volgende dag op een centrale locatie. Daarvoor wordt een gemeentelijk stembureau ingesteld bestaande uit experts. Alle tellers werken onder verantwoordelijkheid van dit bureau. Het gemeentelijk stembureau stelt van elk stembureau de uitslag vast en maakt het proces-verbaal op.

Bijlagen

Burgemeester en Wethouders van Enschede, _____

de loco-Secretaris, **de Burgemeester,**

E.A. Smit dr. G.O. van Veldhuizen

Besluit
Van de Raad van de gemeente Enschede, gelezen het voorstel van Burgemeester en Wethouders van

---

Vastgesteld in de vergadering van _____

De Griffier, **de Voorzitter**

R.M. Jongedijk dr. G.O. van Veldhuizen

Gemeente Enschede

Voorstel Gemeenteraad VII- G

Onderwerp	Wijziging Algemene plaatselijke verordening		
Portefeuillehouder	Onno van Veldhuizen agendaletter (G)		
Programma	*CS*	Aangeboden aan Raad	31 oktober 2018
Stuknummer (invulling door Griffie)		Corsanummer	1800077179

Wij stellen u voor te besluiten om:

De Algemene plaatselijke verordening gemeente Enschede 2009 te wijzigen overeenkomstig bijgevoegd besluit.

Inleiding
Hierbij wordt voorgesteld de Algemene plaatselijke verordening gemeente Enschede 2009 (APV) te wijzigen. De wijzigingen hebben betrekking op:
1. de invoering van een verbod om in de publieke ruimte aanwezig te zijn met uiterlijke kenmerken van organisaties, die bij rechterlijke uitspraak of bestuurlijk besluit zijn verboden of ontbonden in verband met de openbare orde, dit naar aanleiding van rechterlijke verboden op en ontbinding van een aantal motorclubs;
2. het opnemen van een verbod op het veroorzaken van woonoverlast en van de mogelijkheid om bij woonoverlast als bedoeld in artikel 151d Gemeentewet (Wet aanpak woonoverlast) een gedragsaanwijzing op te leggen;
3. technische wijzigingen in de bepalingen betreffende evenementen naar aanleiding van de komst van de AMvB Brandveilig gebruik en basishulpverlening overige plaatsen en betreffende een verbod op betreding van panden die zijn gesloten op grond van de Gemeentewet.

Beoogd resultaat
- Handhavend optreden mogelijk maken tegen het zich in de publieke ruimte manifesteren van op grond van de openbare orde verboden of ontbonden organisaties.
- Handhavend optreden mogelijk maken tegen woonoverlast middels invoering van de bevoegdheden die zijn neergelegd in de Wet aanpak woonoverlast.
- Actualisering en aanvulling van de APV door technische aanpassingen.

Argumenten
Artikelsgewijze toelichting

A Artikel 2:25A lid 3 sub h APV (Meldingsplichtig evenement)
Artikel 2:25A lid 3 sub h APV (meldingsplichtig evenement) wordt gewijzigd in verband met het in werking treden van de AMvB “Besluit brandveilig gebruik en basishulpverlening overige plaatsen” (Bbgbop) op 1 januari 2018. Om de brandveiligheid op plaatsen als evenemententerreinen, campings en jachthavens te bevorderen gelden sinds 1 januari 2018 de landelijke regels van het Bbgbop. Tot 1 januari 2018 was een vergunning nodig op basis van de gemeentelijke Brandbeveiligingsverordening. De bij het Bbgbop ingevoerde meldingsplicht heeft tot doel dat de brandweer op de hoogte is waar grotere groepen personen verblijven. De meldingsplicht geldt voornamelijk voor evenementen. De grens voor de meldingsplicht is met het Bbgbop verschoven van 50 naar 150 personen. Daarom komt de voorwaarde voor een meldingsplichtig evenement, dat het aantal mensen in een tent maximaal 50 mag bedragen, te vervallen en zal in de meldingsprocedure voor een evenement worden voorzien in informatie over de meldingsplicht van het Bbgbop bij (meldingsplichtige) evenementen van meer dan 150 personen.

Bestaande tekst	Nieuwe tekst
Artikel 2:25A Meldingsplichtig evenement 1. Het verbod van artikel 2:25 lid 1 geldt niet voor een meldingsplichtig evenement. 2. Het is verboden zonder tijdige melding aan de burgemeester een meldingsplichtig evenement te organiseren. 3. Onder een meldingsplichtig evenement wordt verstaan een evenement, niet zijnde een evenement als bedoeld in lid 4, dat voldoet aan alle van de onderstaande voorwaarden: a. Het betreft een evenement van maximaal twee aaneengesloten dagen; b. Het aantal bezoekers bedraagt maximaal 500 personen per dag; c. Het evenement vindt niet plaats op een van de volgende aangewezen evenementenlocaties: Van Heekplein, Oude Markt, Ei van Ko, Kruispunt de Graaf, Stationsplein, Plein Zuidmolen en Willem Wilminkplein en in het Volkspark; d. Het evenement vindt plaats tussen 09.00 en 24.00 uur; e. Enkel en alleen achtergrondmuziek is hoorbaar tot 55 dB(A) / 70 dB(C) (tot 19.00 uur) en 50 dB(A) / 65 dB(C) (van 19.00 tot 24.00 uur), gemeten op 20 meter van de geluidsbron; f. Er wordt geen podium geplaatst dat hoger is dan 1 meter of is voorzien van een overkapping of achterwand, geen tribune hoger dan twee meter, of andere vergelijkbare grote objecten ten behoeve van het evenement; g. Er ontstaat door het plaatsen van objecten geen schade aan de weg of aan groenvoorzieningen; h. Tenten zijn niet groter dan 50 m^2 *en/of het aantal mensen in de tent bedraagt niet meer dan 50 personen*; i. Er worden alleen 30-km straten afgesloten indien het geen doorgaande weg of busroute betreft; j. Er zijn geen verkeersomleidingen noodzakelijk; k. Er wordt geen vuurwerk afgestoken; l. Er is geen open vuur. Vuurkorven worden hiervan uitgezonderd, mits zij zodanig gebruikt worden dat zij geen gevaar voor de omgeving opleveren en dat voldoende blusmiddelen aanwezig zijn; m. Het evenement is geen vechtsportwedstrijd of -gala als bedoeld in artikel 2:25 lid 3.	**Artikel 2:25A Meldingsplichtig evenement** 1. Het verbod van artikel 2:25 lid 1 geldt niet voor een meldingsplichtig evenement. 2. Het is verboden zonder tijdige melding aan de burgemeester een meldingsplichtig evenement te organiseren. 3. Onder een meldingsplichtig evenement wordt verstaan een evenement, niet zijnde een evenement als bedoeld in lid 4, dat voldoet aan alle van de onderstaande voorwaarden: a. Het betreft een evenement van maximaal twee aaneengesloten dagen; b. Het aantal bezoekers bedraagt maximaal 500 personen per dag; c. Het evenement vindt niet plaats op een van de volgende aangewezen evenementenlocaties: Van Heekplein, Oude Markt, Ei van Ko, Kruispunt de Graaf, Stationsplein, Plein Zuidmolen en Willem Wilminkplein en in het Volkspark; d. Het evenement vindt plaats tussen 09.00 en 24.00 uur; e. Enkel en alleen achtergrondmuziek is hoorbaar tot 55 dB(A) / 70 dB(C) (tot 19.00 uur) en 50 dB(A) / 65 dB(C) (van 19.00 tot 24.00 uur), gemeten op 20 meter van de geluidsbron; f. Er wordt geen podium geplaatst dat hoger is dan 1 meter of is voorzien van een overkapping of achterwand, geen tribune hoger dan twee meter, of andere vergelijkbare grote objecten ten behoeve van het evenement; g. Er ontstaat door het plaatsen van objecten geen schade aan de weg of aan groenvoorzieningen; h. Tenten zijn niet groter dan 50 m^2; i. Er worden alleen 30-km straten afgesloten indien het geen doorgaande weg of busroute betreft; j. Er zijn geen verkeersomleidingen noodzakelijk; k. Er wordt geen vuurwerk afgestoken; l. Er is geen open vuur. Vuurkorven worden hiervan uitgezonderd, mits zij zodanig gebruikt worden dat zij geen gevaar voor de omgeving opleveren en dat voldoende blusmiddelen aanwezig zijn; m. Het evenement is geen vechtsportwedstrijd of -gala als bedoeld in artikel 2:25 lid 3.

B en C Artikel 2:26 (Ordeverstoring) en artikel 2:50a APV (Verbod op zichtbare uitingen van verboden organisaties)
Aanleiding
De rechtbank Den Haag heeft de motorclub Satudarah en twee supportclubs (Saudarah en Supportcrew 999) op verzoek van het Openbaar Ministerie bij beschikking van 18 juni 2018 (ECLI:NL:RBDHA:2018:7183) verboden verklaard en ontbonden vanwege werkzaamheid in strijd met de openbare orde (artikel 2:20 Burgerlijk Wetboek). De rechtbank heeft geconcludeerd dat een groot aantal leden gedurende een reeks van jaren betrokken is bij tal van verboden en grotendeels ook ernstig verwijtbare criminele gedragingen. Het gaat om gedragingen die een wezenlijke aantasting vormen van de veiligheid van de samenleving en de vrijheid van burgers om naar eigen inzicht deel te nemen aan het maatschappelijk verkeer. De leden van deze organisaties maken gedurende een reeks van jaren inbreuk op deze voor de Nederlandse samenleving fundamentele waarden. Deze aan de verboden organisaties toe te rekenen veelvuldige en voortdurende inbreuken op de openbare orde ontwrichten de samenleving of kunnen deze ontwrichten, aldus de rechtbank. Overweging daarbij is dat door de frequentie van de (criminele) gedragingen van een groot aantal leden van deze organisaties, en als gevolg van de intimidatie die van het optreden door leden van een duidelijk herkenbare groep als deze uitgaat, sprake is van uitstraling van deze gedragingen naar een wijdere kring van niet-betrokken burgers. De rechtbank geeft aan dat

met de verbodenverklaring een eind komt aan alles wat met het uiterlijk vertoon van de organisaties verband houdt, zoals de naam, logo's en spreuken. Eind 2017 zijn de motorclubs Bandidos en Catervarius eveneens verboden en ontbonden op grond van strijd met de openbare orde.

Het is vanuit een oogpunt van openbare orde en veiligheid niet acceptabel dat in de publieke ruimte nog uiterlijk vertoon plaatsvindt dat verband houdt met dergelijke verboden en ontbonden organisaties, gelet op de intimidatie die daarvan uitgaat of uit kan gaan en op de overige redenen voor het verbod en de ontbinding. Deelneming aan de voortzetting van dergelijke organisaties, waaronder uiterlijk vertoon kan worden begrepen, is strafbaar gesteld in artikel 140 lid 2 Wetboek van Strafrecht. Deze strafbaarstelling geldt echter pas op het moment dat de uitspraak van de rechter onherroepelijk (definitief) is geworden. Zolang de mogelijkheden van hoger beroep en cassatie nog open staan en niet zijn afgewikkeld kan tegen dergelijk uiterlijk vertoon dus niet op grond van het Wetboek van Strafrecht handhavend worden opgetreden. Dit ondanks het feit dat een civielrechtelijke verbod al wel in werking kan zijn getreden middels uitvoerbaarverklaring bij voorraad van de uitspraak (zoals aan de orde bij bovengenoemde beschikking van de rechtbank).

Maatregel
Om toch op te kunnen treden tegen aanwezigheid in de publieke ruimte, vanwege de impact die dat heeft op de openbare orde, wordt een strafbaarstelling opgenomen in de APV. Deze strafbaarstelling houdt in dat het is verboden om op openbare plaatsen, in voor het publiek openstaande gebouwen en op daarbij behorende erven en bij evenementen zichtbaar goederen te dragen, bij zich te hebben of te vervoeren die uiterlijke kenmerken zijn van een organisatie die bij rechterlijke uitspraak of bestuurlijk besluit verboden is verklaard of is ontbonden vanwege een doel of werkzaamheid in strijd met de openbare orde. Bijvoorbeeld kan het gaan om de naam, logo's, spreuken, kleding en aanduidingen op motoren. Door strafbaarstelling in de APV kan daartegen handhavend worden opgetreden. Vanuit een oogpunt van openbare orde is het wenselijk om niet te wachten met het weren van zichtbare aanwezigheid van verboden/ontbonden organisaties uit de publieke ruimte tot een onherroepelijk vonnis voorhanden is.

Het verbod wordt voor evenementen opgenomen in het bestaande artikel 2:26 APV waarin ordeverstoring bij evenementen is verboden. Daarnaast wordt een nieuw artikel 2:50a in de APV opgenomen waarbij het verbod wordt ingesteld voor openbare plaatsen en in voor publiek openstaande gebouwen en daarbij behorende erven. Strafbaarstelling van het verbod vindt plaats in artikel 6:1 APV. Voor het geval van samenloop met de strafbaarstelling in het Wetboek van Strafrecht (met name relevant na het onherroepelijk worden van een rechterlijke uitspraak) is voorzien in een samenloopbepaling in de beide artikelen.

Bestaande tekst	Nieuwe tekst
Artikel 2:26 Ordeverstoring 1. Het is verboden bij een evenement de orde te verstoren. 2. Het is verboden enig gereedschap, voorwerp of middel te vervoeren of bij zich te hebben met de kennelijke bedoeling daarmee bij een evenement de orde te verstoren.	**Artikel 2:26 Ordeverstoring** 1. Het is verboden bij een evenement de orde te verstoren. 2. Het is verboden enig gereedschap, voorwerp of middel te vervoeren of bij zich te hebben met de kennelijke bedoeling daarmee bij een evenement de orde te verstoren. **3. Het is verboden bij een evenement zichtbaar goederen te dragen, bij zich te hebben of te vervoeren die uiterlijke kenmerken zijn van een organisatie die bij rechterlijke uitspraak of bestuurlijk besluit verboden is verklaard of is ontbonden vanwege een doel of werkzaamheid in strijd met de openbare orde.** **4. Het verbod van lid 3 geldt niet voor zover in het daarin geregelde onderwerp wordt voorzien door het Wetboek van Strafrecht.**
3. Voor de toepassing van dit artikel wordt onder evenement verstaan elke voor publiek toegankelijke verrichting van vermaak en een herdenkingsplechtigheid.	**5.** Voor de toepassing van dit artikel wordt onder evenement verstaan elke voor publiek toegankelijke verrichting van vermaak en een herdenkingsplechtigheid.

Bestaande tekst	Nieuwe tekst
	Artikel 2:50a Verbod op zichtbare uitingen van verboden organisaties **1. Het is verboden op openbare plaatsen of in voor het publiek openstaande gebouwen en daarbij behorende erven zichtbaar goederen te dragen, bij zich te hebben of te vervoeren die uiterlijke kenmerken zijn van een organisatie die bij rechterlijke uitspraak of bestuurlijk besluit verboden is verklaard of is ontbonden vanwege een werkzaamheid of doel in strijd met de openbare orde.** **2. Het verbod geldt niet voor zover in het daarin geregelde onderwerp wordt voorzien door het Wetboek van Strafrecht.**

D Artikel 2:41 (Betreden gesloten woning, lokaal, horecabedrijf of voor publiek openstaand gebouw)
Omdat nog niet is voorzien in een verbod van aanwezigheid in voor publiek openstaande gebouwen die door de burgemeester zijn gesloten op grond van artikel 174 Gemeentewet, wordt artikel 2:41 APV volledigheidshalve aangevuld met een daartoe strekkende bepaling. In dergelijke aanwezigheidsverboden was al wel voorzien bij sluitingen krachtens artikel 174a Gemeentewet, artikel 13b Opiumwet, artikel 2:30b lid 1 APV en artikel 2:34b lid 1 APV.

Bestaande tekst	Nieuwe tekst
Artikel 2:41 Betreden gesloten woning, lokaal, horecabedrijf of voor publiek openstaand gebouw 1. Het is verboden zonder ontheffing van de burgemeester een krachtens artikel 174a Gemeentewet gesloten woning, een niet voor publiek toegankelijk lokaal of een bij die woning of dat lokaal behorend erf te betreden. 2. Het is verboden zonder ontheffing van de burgemeester een krachtens artikel 13b Opiumwet gesloten woning of lokaal, of een daarbij behorend erf te betreden. 3. Het is verboden zonder ontheffing van de burgemeester een krachtens artikel 2:30 lid 1 of artikel 2:34b lid 1 gesloten horecabedrijf respectievelijk voor publiek openstaand gebouw of een daarbij behorend erf te betreden. *4. Dit verbod geldt* niet voor personen wier aanwezigheid in de woning of het lokaal, het horecabedrijf of het voor publiek openstaande gebouw of de daarbij behorende erven wegens dringende redenen noodzakelijk is.	**Artikel 2:41 Betreden gesloten woning, lokaal, horecabedrijf of voor publiek openstaand gebouw** 1. Het is verboden zonder ontheffing van de burgemeester een krachtens artikel 174a Gemeentewet gesloten woning, een niet voor publiek toegankelijk lokaal of een bij die woning of dat lokaal behorend erf te betreden. 2. Het is verboden zonder ontheffing van de burgemeester een krachtens artikel 13b Opiumwet gesloten woning of lokaal, of een daarbij behorend erf te betreden. 3. Het is verboden zonder ontheffing van de burgemeester een krachtens artikel 2:30 lid 1 of artikel 2:34b lid 1 gesloten horecabedrijf respectievelijk voor publiek openstaand gebouw of een daarbij behorend erf te betreden. **4. Het is verboden zonder ontheffing van de burgemeester een krachtens artikel 174 Gemeentewet gesloten voor publiek openstaand gebouw of een daarbij behorend erf te betreden.** **5**. **Deze verboden gelden** niet voor personen wier aanwezigheid in de woning of het lokaal, het horecabedrijf of het voor publiek openstaande gebouw of de daarbij behorende erven wegens dringende redenen noodzakelijk is.

E *Artikel 2:49a (Woonoverlast als bedoeld in artikel 151d Gemeentewet)*
Inleiding/aanleiding
Volgens het CBS ervaart een half miljoen Nederlanders zoveel hinder van hun rechtstreekse buren of omwonenden dat hun dagelijks leven daardoor ernstig wordt verstoord. Overlast kan een grote impact hebben op het woongenot. Per 1 juli 2017 is de Wet aanpak woonoverlast in werking getreden. De wet is neergelegd in artikel 151d Gemeentewet en beoogt een extra instrument te bieden bij de aanpak van ernstige en herhaaldelijke hinder vanuit woningen. Het nieuwe artikel biedt de gemeenteraad de mogelijkheid om in de APV een zorgplicht op te leggen aan gebruikers van woningen. Deze zorgplicht houdt in dat de gebruiker van een woning of erf er zorg voor draagt dat geen ernstige en herhaaldelijke hinder voor omwonenden wordt veroorzaakt. Als deze zorgplicht in de APV is opgenomen komt de bevoegdheid tot handhaving daarvan ingevolge artikel 151d Gemeentewet toe aan de burgemeester. Aan de gebruiker van een woning kan met een last onder bestuursdwang of dwangsom een gedragsaanwijzing worden opgelegd en kan in uiterste gevallen een tijdelijk

huisverbod worden opgelegd. De gedragsaanwijzing kan inhouden dat de gebruiker bepaald gedrag moet staken of actie moet ondernemen om de overlastsituatie ongedaan te maken. Bij niet-naleving van de last verbeurt de overlastgever een dwangsom of kan bestuursdwang worden toegepast. De bevoegdheid kan worden ingezet als er redelijkerwijs geen andere oplossingen voorhanden zijn. Door invoering van deze bevoegdheid komt een aanvullend instrument ter beschikking waarmee ernstige woonoverlast kan worden bestreden. De huidige middelen zijn niet altijd adequaat en toereikend. Met name de reeds bestaande bevoegdheid om een woning bij ernstige overlast te sluiten (artikel 174a Gemeentewet) is een vergaand middel en is niet effectief gebleken vanwege de beperkte toepasbaarheid door strenge toepassingsvoorwaarden. Om in deze lacune te voorzien heeft de wetgever de Wet aanpak woonoverlast vastgesteld. Het college is van mening dat de invoering van dit middel nuttig is en toegevoegde waarde heeft voor de bestrijding van woonoverlast en stelt de raad daarom voor, de Wet aanpak woonoverlast te implementeren door aanpassing van de APV.

Invoering in Enschede
In het Coalitieakkoord Enschede 2018-2022 is opgenomen dat de diverse vormen van overlast daadkrachtig worden aangepakt en tegengegaan, waaronder nadrukkelijk ook woonoverlast valt. De komende vier jaren wordt een deel van gelden, die beschikbaar zijn voor intensiveringen, besteed voor het aanpakken van de problematiek rondom woonoverlast. In de gemeentebegroting is een bedrag van € 160.000,-- gereserveerd voor onder andere de aanpak van woonoverlast middels inzet van de nieuwe wet. Daarbij gaat het om een procesmanager die zich (onder meer) bezig gaat houden met woonoverlast, ondersteuning van het procesmanagement en een registratiesysteem en software voor woonoverlast. De inwerkingtreding van de invoering in de APV is gesteld op 1 februari 2019. De tijd tot dat moment wordt benut om met de verschillende interne en externe stakeholders bij de aanpak van woonoverlast afspraken te maken over het werkproces dat zal worden gevolgd bij signalen van woonoverlast. Omdat voor toepassing van de nieuwe wet in een concreet geval eerst andere oplossingen moeten worden beproefd (en alleen als die niet werken een gedragsaanwijzing kan worden opgelegd) is het noodzakelijk om met woningcorporaties, de politie en de verschillende betrokken gemeentelijke afdelingen de taken en verantwoordelijkheden uit te werken. Dit betreft onder meer regievoering, de inzet van mogelijke ‘voorliggende’ maatregelen zoals buurtbemiddeling of vrijwillige afspraken tussen overlastgever en omwonenden, reguliere hulpverlening, politie-optreden of civielrechtelijke maatregelen van verhuurders op grond van huurcontracten en dossiervorming.

Inhoud van de bevoegdheid
Voor effectuering van de Wet aanpak woonoverlast is het noodzakelijk de APV aan te passen. Artikel 151d Gemeentewet maakt het mogelijk dat de gemeenteraad bij verordening bepaalt dat degene, die een woning of erf gebruikt, er zorg voor draagt dat vanuit de woning geen ernstige en herhaaldelijke hinder voor omwonenden wordt veroorzaakt. Met het voorgestelde artikel 2:49a APV wordt deze zorgplicht in de APV opgenomen. Deze zorgplicht geldt voor gebruikers van woningen. Uit de artikelen 125 en 151d lid 2 Gemeentewet vloeit voort dat de burgemeester bevoegd is om bij overtreding van artikel 2:49a APV handhavend op te treden. Handhaving kan plaatsvinden middels het opleggen van een last onder bestuursdwang of een last onder dwangsom. De inhoud van de last kan zijn dat aan de gebruiker van een woning een gedragsaanwijzing wordt opgelegd teneinde de overlast te beëindigen. De inhoud van een gedragsaanwijzing kan worden toegespitst op de overlast waarvan in het concrete geval sprake is. Zo kan bijvoorbeeld bij geluidsoverlast aan iemand worden opgelegd de muziek zachter te zetten, of is bij overlast van bezoekers aan een woning een beperking van bezoek mogelijk. Uiteindelijk behoort het opleggen van een huisverbod van maximaal 10 dagen (met een verlenging tot maximaal 4 weken) ook tot de mogelijkheden. De bevoegdheid tot handhavend optreden mag slechts worden uitgeoefend indien de hinder redelijkerwijs niet op een andere geschikte wijze kan worden tegengegaan (artikel 151d lid 2 Gemeentewet, ultimum remedium). Daarbij kan gedacht worden aan de al eerdergenoemde maatregelen zoals buurtbemiddeling of optreden door een verhuurder. De tekst van artikel 2:49a APV is afgestemd op het model-artikel van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten.

Bestaande tekst	Nieuwe tekst
	Artikel 2:49a Woonoverlast als bedoeld in artikel 151d Gemeentewet **Degene die een woning of een bij die woning behorend erf gebruikt, of tegen betaling in gebruik geeft aan een persoon die niet als ingezetene met een adres in de gemeente in de basisregistratie personen is ingeschreven, draagt er zorg voor dat door gedragingen in of vanuit die woning of dat erf of in de onmiddellijke nabijheid van die woning of dat erf geen ernstige en herhaaldelijke hinder voor omwonenden wordt veroorzaakt.**

Kanttekeningen.
n.v.t.

Bijdrage aan duurzaamheidsdoelstellingen
n.v.t.

Kosten, opbrengsten, dekking
De kosten van invoering van de Wet aanpak woonoverlast (voorgestelde artikel 2:49a) worden gedekt door een in de gemeentebegroting gereserveerd bedrag van € 160.000,--. Dit bedrag is deels bestemd voor de aanpak van woonoverlast en deels voor de aanpak voor personen met verward gedrag.

Communicatie
De wijziging van de APV zal bekend worden gemaakt via de publicatiesite van de overheid (overheid.nl).

Vervolg
n.v.t.

Bijlagen
Bijlage 1 Besluit tot wijziging van de Algemene plaatselijke verordening gemeente Enschede 2009.

Burgemeester en Wethouders van Enschede, _____

de loco-Secretaris,	**de Burgemeester,**
E.A. Smit	dr. G.O. van Veldhuizen

Gemeente Enschede

Besluit
Van de Raad van de gemeente Enschede, gelezen het voorstel van Burgemeester en Wethouders van

Vastgesteld in de vergadering van _____

De Griffier,	**de Voorzitter**
R.M. Jongedijk	dr. G.O. van Veldhuizen

Gemeente Enschede

Bijlage 1

Besluit tot wijziging van de Algemene plaatselijke verordening gemeente Enschede 2009

Artikel I Wijzing verordening
De Algemene plaatselijke verordening gemeente Enschede 2009 wordt gewijzigd als volgt.

A
Artikel 2:25A lid 3 sub h komt te luiden:

h. Tenten zijn niet groter dan 50 m2.

B
Artikel 2:26 komt te luiden:

Artikel 2:26 Ordeverstoring
1. Het is verboden bij een evenement de orde te verstoren.
2. Het is verboden enig gereedschap, voorwerp of middel te vervoeren of bij zich te hebben met de kennelijke bedoeling daarmee bij een evenement de orde te verstoren.
3. Het is verboden bij een evenement zichtbaar goederen te dragen, bij zich te hebben of te vervoeren die uiterlijke kenmerken zijn van een organisatie die bij rechterlijke uitspraak of bestuurlijk besluit verboden is verklaard of is ontbonden vanwege een doel of werkzaamheid in strijd met de openbare orde.
4. Het verbod van lid 3 geldt niet voor zover in het daarin geregelde onderwerp wordt voorzien door het Wetboek van Strafrecht.
5. Voor de toepassing van dit artikel wordt onder evenement verstaan elke voor publiek toegankelijke verrichting van vermaak en een herdenkingsplechtigheid.

C
Na artikel 2:50 wordt een nieuw artikel 2:50a ingevoegd, luidende:

Artikel 2:50a Verbod op zichtbare uitingen van verboden organisaties
1. Het is verboden op openbare plaatsen of in voor het publiek openstaande gebouwen en daarbij behorende erven zichtbaar goederen te dragen, bij zich te hebben of te vervoeren die uiterlijke kenmerken zijn van een organisatie die bij rechterlijke uitspraak of bestuurlijk besluit verboden is verklaard of is ontbonden vanwege een werkzaamheid of doel in strijd met de openbare orde.
2. Het verbod geldt niet voor zover in het daarin geregelde onderwerp wordt voorzien door het Wetboek van Strafrecht.

D
Artikel 2:41 Komt te luiden:

Artikel 2:41 Betreden gesloten woning, lokaal, horecabedrijf of voor publiek openstaand gebouw
1. Het is verboden zonder ontheffing van de burgemeester een krachtens artikel 174a Gemeentewet gesloten woning, een niet voor publiek toegankelijk lokaal of een bij die woning of dat lokaal behorend erf te betreden.
2. Het is verboden zonder ontheffing van de burgemeester een krachtens artikel 13b Opiumwet gesloten woning of lokaal, of een daarbij behorend erf te betreden.
3. Het is verboden zonder ontheffing van de burgemeester een krachtens artikel 2:30 lid 1 of artikel 2:34b lid 1 gesloten horecabedrijf respectievelijk voor publiek openstaand gebouw of een daarbij behorend erf te betreden.
4. Het is verboden zonder ontheffing van de burgemeester een krachtens artikel 174 Gemeentewet gesloten voor publiek openstaand gebouw of een daarbij behorend erf te betreden.
5. Deze verboden gelden niet voor personen wier aanwezigheid in de woning of het lokaal, het horecabedrijf of het voor publiek openstaande gebouw of de daarbij behorende erven wegens dringende redenen noodzakelijk is.

E
Na artikel 2:49 wordt een nieuw artikel 2:49a ingevoegd, luidende:

Artikel 2:49a Woonoverlast als bedoeld in artikel 151d Gemeentewet
Degene die een woning of een bij die woning behorend erf gebruikt, of tegen betaling in gebruik geeft aan een persoon die niet als ingezetene met een adres in de gemeente in de basisregistratie personen is ingeschreven, draagt er zorg voor dat door gedragingen in of vanuit die woning of dat erf of in de onmiddellijke nabijheid van die woning of dat erf geen ernstige en herhaaldelijke hinder voor omwonenden wordt veroorzaakt.

Artikel II Inwerkingtreding

Dit besluit treedt in werking op de eerste dag na de datum van bekendmaking, met uitzondering van artikel E, dat in werking treedt op 1 februari 2019.

Aldus vastgesteld in de vergadering van _____

De Griffier,	**de Voorzitter,**
R.M. Jongedijk	dr. G.O. van Veldhuizen

Gemeente Enschede

Toelichting op de APV-wijzigingen

Artikelsgewijze toelichting

A Artikel 2:25A lid 3 sub h APV (Meldingsplichtig evenement)
Artikel 2:25A lid 3 sub h APV (meldingsplichtig evenement) wordt gewijzigd in verband met het in werking treden van de AMvB “Besluit brandveilig gebruik en basishulpverlening overige plaatsen” (Bbgbop) op 1 januari 2018. Om de brandveiligheid op plaatsen als evenemententerreinen, campings en jachthavens te bevorderen gelden sinds 1 januari 2018 de landelijke regels van het Bbgbop. Tot 1 januari 2018 was een vergunning nodig op basis van de gemeentelijke Brandbeveiligingsverordening. De bij het Bbgbop ingevoerde meldingsplicht heeft tot doel dat de brandweer op de hoogte is waar grotere groepen personen verblijven. De meldingsplicht geldt voornamelijk voor evenementen. De grens voor de meldingsplicht is met het Bbgbop verschoven van 50 naar 150 personen. Daarom komt de voorwaarde voor een meldingsplichtig evenement, dat het aantal mensen in een tent maximaal 50 mag bedragen, te vervallen en zal in de meldingsprocedure voor een evenement worden voorzien in informatie over de meldingsplicht van het Bbgbop bij (meldingsplichtige) evenementen van meer dan 150 personen.

Bestaande tekst	Nieuwe tekst
Artikel 2:25A Meldingsplichtig evenement 1. Het verbod van artikel 2:25 lid 1 geldt niet voor een meldingsplichtig evenement. 2. Het is verboden zonder tijdige melding aan de burgemeester een meldingsplichtig evenement te organiseren. 3. Onder een meldingsplichtig evenement wordt verstaan een evenement, niet zijnde een evenement als bedoeld in lid 4, dat voldoet aan alle van de onderstaande voorwaarden: a. Het betreft een evenement van maximaal twee aaneengesloten dagen; b. Het aantal bezoekers bedraagt maximaal 500 personen per dag; c. Het evenement vindt niet plaats op een van de volgende aangewezen evenementenlocaties: Van Heekplein, Oude Markt, Ei van Ko, Kruispunt de Graaf, Stationsplein, Plein Zuidmolen en Willem Wilminkplein en in het Volkspark; d. Het evenement vindt plaats tussen 09.00 en 24.00 uur; e. Enkel en alleen achtergrondmuziek is hoorbaar tot 55 dB(A) / 70 dB(C) (tot 19.00 uur) en 50 dB(A) / 65 dB(C) (van 19.00 tot 24.00 uur), gemeten op 20 meter van de geluidsbron; f. Er wordt geen podium geplaatst dat hoger is dan 1 meter of is voorzien van een overkapping of achterwand, geen tribune hoger dan twee meter, of andere vergelijkbare grote objecten ten behoeve van het evenement; g. Er ontstaat door het plaatsen van objecten geen schade aan de weg of aan groenvoorzieningen; h. Tenten zijn niet groter dan 50 m^2 *en/of het aantal mensen in de tent bedraagt niet meer dan 50 personen*; i. Er worden alleen 30-km straten afgesloten indien het geen doorgaande weg of busroute betreft; j. Er zijn geen verkeersomleidingen noodzakelijk; k. Er wordt geen vuurwerk afgestoken; l. Er is geen open vuur. Vuurkorven worden hiervan uitgezonderd, mits zij zodanig gebruikt worden dat zij geen gevaar voor de omgeving opleveren en dat voldoende blusmiddelen aanwezig zijn; m. Het evenement is geen vechtsportwedstrijd of -gala als bedoeld in artikel 2:25 lid 3.	**Artikel 2:25A Meldingsplichtig evenement** 1. Het verbod van artikel 2:25 lid 1 geldt niet voor een meldingsplichtig evenement. 2. Het is verboden zonder tijdige melding aan de burgemeester een meldingsplichtig evenement te organiseren. 3. Onder een meldingsplichtig evenement wordt verstaan een evenement, niet zijnde een evenement als bedoeld in lid 4, dat voldoet aan alle van de onderstaande voorwaarden: a. Het betreft een evenement van maximaal twee aaneengesloten dagen; b. Het aantal bezoekers bedraagt maximaal 500 personen per dag; c. Het evenement vindt niet plaats op een van de volgende aangewezen evenementenlocaties: Van Heekplein, Oude Markt, Ei van Ko, Kruispunt de Graaf, Stationsplein, Plein Zuidmolen en Willem Wilminkplein en in het Volkspark; d. Het evenement vindt plaats tussen 09.00 en 24.00 uur; e. Enkel en alleen achtergrondmuziek is hoorbaar tot 55 dB(A) / 70 dB(C) (tot 19.00 uur) en 50 dB(A) / 65 dB(C) (van 19.00 tot 24.00 uur), gemeten op 20 meter van de geluidsbron; f. Er wordt geen podium geplaatst dat hoger is dan 1 meter of is voorzien van een overkapping of achterwand, geen tribune hoger dan twee meter, of andere vergelijkbare grote objecten ten behoeve van het evenement; g. Er ontstaat door het plaatsen van objecten geen schade aan de weg of aan groenvoorzieningen; h. Tenten zijn niet groter dan 50 m^2; i. Er worden alleen 30-km straten afgesloten indien het geen doorgaande weg of busroute betreft; j. Er zijn geen verkeersomleidingen noodzakelijk; k. Er wordt geen vuurwerk afgestoken; l. Er is geen open vuur. Vuurkorven worden hiervan uitgezonderd, mits zij zodanig gebruikt worden dat zij geen gevaar voor de omgeving opleveren en dat voldoende blusmiddelen aanwezig zijn; m. Het evenement is geen vechtsportwedstrijd of -gala als bedoeld in artikel 2:25 lid 3.

B en C Artikel 2:26 (Ordeverstoring) en artikel 2:50a APV (Verbod op zichtbare uitingen van verboden organisaties)

Aanleiding

De rechtbank Den Haag heeft de motorclub Satudarah en twee supportclubs (Saudarah en Supportcrew 999) op verzoek van het Openbaar Ministerie bij beschikking van 18 juni 2018 (ECLI:NL:RBDHA:2018:7183) verboden verklaard en ontbonden vanwege werkzaamheid in strijd met de openbare orde (artikel 2:20 Burgerlijk Wetboek). De rechtbank heeft geconcludeerd dat een groot aantal leden gedurende een reeks van jaren betrokken is bij tal van verboden en grotendeels ook ernstig verwijtbare criminele gedragingen. Het gaat om gedragingen die een wezenlijke aantasting vormen van de veiligheid van de samenleving en de vrijheid van burgers om naar eigen inzicht deel te nemen aan het maatschappelijk verkeer. De leden van deze organisaties maken gedurende een reeks van jaren inbreuk op deze voor de Nederlandse samenleving fundamentele waarden. Deze aan de verboden organisaties toe te rekenen veelvuldige en voortdurende inbreuken op de openbare orde ontwrichten de samenleving of kunnen deze ontwrichten, aldus de rechtbank. Overweging daarbij is dat door de frequentie van de (criminele) gedragingen van een groot aantal leden van deze organisaties, en als gevolg van de intimidatie die van het optreden door leden van een duidelijk herkenbare groep als deze uitgaat, sprake is van uitstraling van deze gedragingen naar een wijdere kring van niet-betrokken burgers. De rechtbank geeft aan dat met de verbodenverklaring een eind komt aan alles wat met het uiterlijk vertoon van de organisaties verband houdt, zoals de naam, logo's en spreuken. Eind 2017 zijn de motorclubs Bandidos en Catervarius eveneens verboden en ontbonden op grond van strijd met de openbare orde.

Het is vanuit een oogpunt van openbare orde en veiligheid niet acceptabel dat in de publieke ruimte nog uiterlijk vertoon plaatsvindt dat verband houdt met dergelijke verboden en ontbonden organisaties, gelet op de intimidatie die daarvan uitgaat of uit kan gaan en op de overige redenen voor het verbod en de ontbinding. Deelneming aan de voortzetting van dergelijke organisaties, waaronder uiterlijk vertoon kan worden begrepen, is strafbaar gesteld in artikel 140 lid 2 Wetboek van Strafrecht. Deze strafbaarstelling geldt echter pas op het moment dat de uitspraak van de rechter onherroepelijk (definitief) is geworden. Zolang de mogelijkheden van hoger beroep en cassatie nog open staan en niet zijn afgewikkeld kan tegen dergelijk uiterlijk vertoon dus niet op grond van het Wetboek van Strafrecht handhavend worden opgetreden. Dit ondanks het feit dat een civielrechtelijke verbod al wel in werking kan zijn getreden middels uitvoerbaarverklaring bij voorraad van de uitspraak (zoals aan de orde bij bovengenoemde beschikking van de rechtbank).

Maatregel

Om toch op te kunnen treden tegen aanwezigheid in de publieke ruimte, vanwege de impact die dat heeft op de openbare orde, wordt een strafbaarstelling opgenomen in de APV. Deze strafbaarstelling houdt in dat het is verboden om op openbare plaatsen, in voor het publiek openstaande gebouwen en op daarbij behorende erven en bij evenementen zichtbaar goederen te dragen, bij zich te hebben of te vervoeren die uiterlijke kenmerken zijn van een organisatie die bij rechterlijke uitspraak of bestuurlijk besluit verboden is verklaard of is ontbonden vanwege een doel of werkzaamheid in strijd met de openbare orde. Bijvoorbeeld kan het gaan om de naam, logo's, spreuken, kleding en aanduidingen op motoren. Door strafbaarstelling in de APV kan daartegen handhavend worden opgetreden. Vanuit een oogpunt van openbare orde is het wenselijk om niet te wachten met het weren van zichtbare aanwezigheid van verboden/ontbonden organisaties uit de publieke ruimte tot een onherroepelijk vonnis voorhanden is.

Het verbod wordt voor evenementen opgenomen in het bestaande artikel 2:26 APV waarin ordeverstoring bij evenementen is verboden. Daarnaast wordt een nieuw artikel 2:50a in de APV opgenomen waarbij het verbod wordt ingesteld voor openbare plaatsen en in voor publiek openstaande gebouwen en daarbij behorende erven. Strafbaarstelling van het verbod vindt plaats in artikel 6:1 APV. Voor het geval van samenloop met de strafbaarstelling in het Wetboek van Strafrecht (met name relevant na het onherroepelijk worden van een rechterlijke uitspraak) is voorzien in een samenloopbepaling in de beide artikelen.

Bestaande tekst	Nieuwe tekst
Artikel 2:26 Ordeverstoring 1. Het is verboden bij een evenement de orde te verstoren. 2. Het is verboden enig gereedschap, voorwerp of middel te vervoeren of bij zich te hebben met de kennelijke bedoeling daarmee bij een evenement de orde te verstoren.	**Artikel 2:26 Ordeverstoring** 1. Het is verboden bij een evenement de orde te verstoren. 2. Het is verboden enig gereedschap, voorwerp of middel te vervoeren of bij zich te hebben met de kennelijke bedoeling daarmee bij een evenement de orde te verstoren. **3. Het is verboden bij een evenement zichtbaar goederen te dragen, bij zich te hebben of te vervoeren die uiterlijke kenmerken zijn van een organisatie die bij rechterlijke uitspraak of bestuurlijk besluit verboden is verklaard of is ontbonden vanwege een doel of werkzaamheid in**

	strijd met de openbare orde. **4. Het verbod van lid 3 geldt niet voor zover in het daarin geregelde onderwerp wordt voorzien door het Wetboek van Strafrecht.**
3. Voor de toepassing van dit artikel wordt onder evenement verstaan elke voor publiek toegankelijke verrichting van vermaak en een herdenkingsplechtigheid.	**5.** Voor de toepassing van dit artikel wordt onder evenement verstaan elke voor publiek toegankelijke verrichting van vermaak en een herdenkingsplechtigheid.

Bestaande tekst	Nieuwe tekst
	Artikel 2:50a Verbod op zichtbare uitingen van verboden organisaties **1. Het is verboden op openbare plaatsen of in voor het publiek openstaande gebouwen en daarbij behorende erven zichtbaar goederen te dragen, bij zich te hebben of te vervoeren die uiterlijke kenmerken zijn van een organisatie die bij rechterlijke uitspraak of bestuurlijk besluit verboden is verklaard of is ontbonden vanwege een werkzaamheid of doel in strijd met de openbare orde.** **2. Het verbod geldt niet voor zover in het daarin geregelde onderwerp wordt voorzien door het Wetboek van Strafrecht.**

D Artikel 2:41 (Betreden gesloten woning, lokaal, horecabedrijf of voor publiek openstaand gebouw)
Omdat nog niet is voorzien in een verbod van aanwezigheid in voor publiek openstaande gebouwen die door de burgemeester zijn gesloten op grond van artikel 174 Gemeentewet, wordt artikel 2:41 APV volledigheidshalve aangevuld met een daartoe strekkende bepaling. In dergelijke aanwezigheidsverboden was al wel voorzien bij sluitingen krachtens artikel 174a Gemeentewet, artikel 13b Opiumwet, artikel 2:30b lid 1 APV en artikel 2:34b lid 1 APV.

Bestaande tekst	Nieuwe tekst
Artikel 2:41 Betreden gesloten woning, lokaal, horecabedrijf of voor publiek openstaand gebouw 1. Het is verboden zonder ontheffing van de burgemeester een krachtens artikel 174a Gemeentewet gesloten woning, een niet voor publiek toegankelijk lokaal of een bij die woning of dat lokaal behorend erf te betreden. 2. Het is verboden zonder ontheffing van de burgemeester een krachtens artikel 13b Opiumwet gesloten woning of lokaal, of een daarbij behorend erf te betreden. 3. Het is verboden zonder ontheffing van de burgemeester een krachtens artikel 2:30 lid 1 of artikel 2:34b lid 1 gesloten horecabedrijf respectievelijk voor publiek openstaand gebouw of een daarbij behorend erf te betreden.	**Artikel 2:41 Betreden gesloten woning, lokaal, horecabedrijf of voor publiek openstaand gebouw** 1. Het is verboden zonder ontheffing van de burgemeester een krachtens artikel 174a Gemeentewet gesloten woning, een niet voor publiek toegankelijk lokaal of een bij die woning of dat lokaal behorend erf te betreden. 2. Het is verboden zonder ontheffing van de burgemeester een krachtens artikel 13b Opiumwet gesloten woning of lokaal, of een daarbij behorend erf te betreden. 3. Het is verboden zonder ontheffing van de burgemeester een krachtens artikel 2:30 lid 1 of artikel 2:34b lid 1 gesloten horecabedrijf respectievelijk voor publiek openstaand gebouw of een daarbij behorend erf te betreden. **4. Het is verboden zonder ontheffing van de burgemeester een krachtens artikel 174 Gemeentewet gesloten voor publiek openstaand gebouw of een daarbij behorend erf te betreden.**
4. Dit verbod geldt niet voor personen wier aanwezigheid in de woning of het lokaal, het horecabedrijf of het voor publiek openstaande gebouw of de daarbij behorende erven wegens dringende redenen noodzakelijk is.	**5**. **Deze verboden gelden** niet voor personen wier aanwezigheid in de woning of het lokaal, het horecabedrijf of het voor publiek openstaande gebouw of de daarbij behorende erven wegens dringende redenen noodzakelijk is.

E *Artikel 2:49a (Woonoverlast als bedoeld in artikel 151d Gemeentewet)*
Inleiding/aanleiding
Volgens het CBS ervaart een half miljoen Nederlanders zoveel hinder van hun rechtstreekse buren of omwonenden dat hun dagelijks leven daardoor ernstig wordt verstoord. Overlast kan een grote impact hebben op

het woongenot. Per 1 juli 2017 is de Wet aanpak woonoverlast in werking getreden. De wet is neergelegd in artikel 151d Gemeentewet en beoogt een extra instrument te bieden bij de aanpak van ernstige en herhaaldelijke hinder vanuit woningen. Het nieuwe artikel biedt de gemeenteraad de mogelijkheid om in de APV een zorgplicht op te leggen aan gebruikers van woningen. Deze zorgplicht houdt in dat de gebruiker van een woning of erf er zorg voor draagt dat geen ernstige en herhaaldelijke hinder voor omwonenden wordt veroorzaakt. Als deze zorgplicht in de APV is opgenomen komt de bevoegdheid tot handhaving daarvan ingevolge artikel 151d Gemeentewet toe aan de burgemeester. Aan de gebruiker van een woning kan met een last onder bestuursdwang of dwangsom een gedragsaanwijzing worden opgelegd en kan in uiterste gevallen een tijdelijk huisverbod worden opgelegd. De gedragsaanwijzing kan inhouden dat de gebruiker bepaald gedrag moet staken of actie moet ondernemen om de overlastsituatie ongedaan te maken. Bij niet-naleving van de last verbeurt de overlastgever een dwangsom of kan bestuursdwang worden toegepast. De bevoegdheid kan worden ingezet als er redelijkerwijs geen andere oplossingen voorhanden zijn. Door invoering van deze bevoegdheid komt een aanvullend instrument ter beschikking waarmee ernstige woonoverlast kan worden bestreden. De huidige middelen zijn niet altijd adequaat en toereikend. Met name de reeds bestaande bevoegdheid om een woning bij ernstige overlast te sluiten (artikel 174a Gemeentewet) is een vergaand middel en is niet effectief gebleken vanwege de beperkte toepasbaarheid door strenge toepassingsvoorwaarden. Om in deze lacune te voorzien heeft de wetgever de Wet aanpak woonoverlast vastgesteld. Het college is van mening dat de invoering van dit middel nuttig is en toegevoegde waarde heeft voor de bestrijding van woonoverlast en stelt de raad daarom voor, de Wet aanpak woonoverlast te implementeren door aanpassing van de APV.

Invoering in Enschede
In het Coalitieakkoord Enschede 2018-2022 is opgenomen dat de diverse vormen van overlast daadkrachtig worden aangepakt en tegengegaan, waaronder nadrukkelijk ook woonoverlast valt. De komende vier jaren wordt een deel van gelden, die beschikbaar zijn voor intensiveringen, besteed voor het aanpakken van de problematiek rondom woonoverlast. In de gemeentebegroting is een bedrag van € 160.000,-- gereserveerd voor onder andere de aanpak van woonoverlast middels inzet van de nieuwe wet. Daarbij gaat het om een procesmanager die zich (onder meer) bezig gaat houden met woonoverlast, ondersteuning van het procesmanagement en een registratiesysteem en software voor woonoverlast. De inwerkingtreding van de invoering in de APV is gesteld op 1 februari 2019. De tijd tot dat moment wordt benut om met de verschillende interne en externe stakeholders bij de aanpak van woonoverlast afspraken te maken over het werkproces dat zal worden gevolgd bij signalen van woonoverlast. Omdat voor toepassing van de nieuwe wet in een concreet geval eerst andere oplossingen moeten worden beproefd (en alleen als die niet werken een gedragsaanwijzing kan worden opgelegd) is het noodzakelijk om met woningcorporaties, de politie en de verschillende betrokken gemeentelijke afdelingen de taken en verantwoordelijkheden uit te werken. Dit betreft onder meer regievoering, de inzet van mogelijke ‘voorliggende’ maatregelen zoals buurtbemiddeling of vrijwillige afspraken tussen overlastgever en omwonenden, reguliere hulpverlening, politie-optreden of civielrechtelijke maatregelen van verhuurders op grond van huurcontracten en dossiervorming.

Inhoud van de bevoegdheid
Voor effectuering van de Wet aanpak woonoverlast is het noodzakelijk de APV aan te passen. Artikel 151d Gemeentewet maakt het mogelijk dat de gemeenteraad bij verordening bepaalt dat degene, die een woning of erf gebruikt, er zorg voor draagt dat vanuit de woning geen ernstige en herhaaldelijke hinder voor omwonenden wordt veroorzaakt. Met het voorgestelde artikel 2:49a APV wordt deze zorgplicht in de APV opgenomen. Deze zorgplicht geldt voor gebruikers van woningen. Uit de artikelen 125 en 151d lid 2 Gemeentewet vloeit voort dat de burgemeester bevoegd is om bij overtreding van artikel 2:49a APV handhavend op te treden. Handhaving kan plaatsvinden middels het opleggen van een last onder bestuursdwang of een last onder dwangsom. De inhoud van de last kan zijn dat aan de gebruiker van een woning een gedragsaanwijzing wordt opgelegd teneinde de overlast te beëindigen. De inhoud van een gedragsaanwijzing kan worden toegespitst op de overlast waarvan in het concrete geval sprake is. Zo kan bijvoorbeeld bij geluidsoverlast aan iemand worden opgelegd de muziek zachter te zetten, of is bij overlast van bezoekers aan een woning een beperking van bezoek mogelijk. Uiteindelijk behoort het opleggen van een huisverbod van maximaal 10 dagen (met een verlenging tot maximaal 4 weken) ook tot de mogelijkheden. De bevoegdheid tot handhavend optreden mag slechts worden uitgeoefend indien de hinder redelijkerwijs niet op een andere geschikte wijze kan worden tegengegaan (artikel 151d lid 2 Gemeentewet, ultimum remedium). Daarbij kan gedacht worden aan de al eerdergenoemde maatregelen zoals buurtbemiddeling of optreden door een verhuurder. De tekst van artikel 2:49a APV is afgestemd op het model-artikel van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten.

Bestaande tekst	Nieuwe tekst
	Artikel 2:49a Woonoverlast als bedoeld in artikel 151d Gemeentewet **Degene die een woning of een bij die woning behorend erf gebruikt, of tegen betaling in gebruik**

	geeft aan een persoon die niet als ingezetene met een adres in de gemeente in de basisregistratie personen is ingeschreven, draagt er zorg voor dat door gedragingen in of vanuit die woning of dat erf of in de onmiddellijke nabijheid van die woning of dat erf geen ernstige en herhaaldelijke hinder voor omwonenden wordt veroorzaakt.

De Raad van de gemeente Enschede,

gelezen het initiatiefvoorstel van de voorzitter van de rekeningencommissie,

gelet op artikel 84 van de Gemeentewet,

B e s l u i t

vast te stellen het volgende:

"Verordening op de rekeningencommissie 2018"

Hoofdstuk I Algemene bepalingen

Artikel 1 Begripsomschrijving
In dit reglement wordt onder rekeningencommissie verstaan een commissie, bedoeld in artikel 84 van de Gemeentewet.

Artikel 2 Taken en verantwoordelijkheden
1 De rekeningencommissie heeft tot taak te:
   a adviseren m.b.t. de gemeentebegroting en gemeenterekening en overige P&C producten;
   b adviseren inzake de taken en werkzaamheden van de accountant;
   c adviseren over de financiële aspecten van raadsvoorstellen;
   d adviseren over overige financiële aangelegenheden, die van invloed zijn op de (sluitende) gemeentebegroting;
   e adviseren over (nieuwe) ontwikkelingen zoals regelgeving en interne beheersing en inrichting van de financiële organisatie en wat voorts hiervoor van belang wordt geacht.
2 De rekeningencommissie heeft de volgende verantwoordelijkheden:
   a draagt zorg voor het proces m.b.t. de aanstelling van de accountant;
   b ziet toe op het structureel en reëel evenwicht van de (meerjaren-) begroting;
   c voert periodiek overleg met de provinciaal toezichthouder;
   d brengt verplicht advies uit aan de stedelijke commissie inzake de uitoefening van de raadsbevoegdheden ex. art. 212, 213 en 213a Gemeentewet.

Artikel 3 Samenstelling
1 Iedere raadsfractie kan maximaal één zetel in de rekeningencommissie innemen; de fractie kan per vergadering besluiten welk raadslid de fractie vertegenwoordigt;
2 De rekeningencommissie wijst uit haar midden een voorzitter aan die geen stemhebbend lid is. De commissie wijst uit haar midden tevens een plaatsvervangend voorzitter aan;
3 De griffier dan wel een griffiemedewerker is secretaris van de rekeningencommissie. De secretaris is geen lid van de rekeningencommissie;
4 Wanneer een raadslid (tussentijds) ophoudt lid van de raad van de gemeente Enschede te zijn, kan de betreffende persoon niet meer als vertegenwoordiger van een fractie in de commissie optreden;
5 Naast raadsleden kunnen ook niet-raadsleden zitting nemen in de commissie, zulks op besluit van de commissie;
6 Op voorstel van de voorzitter of van tenminste 1/5e deel van de leden van de commissie kunnen één of meer niet in dienst van de gemeente zijnde deskundigen worden uitgenodigd om aan de beraadslagingen deel te nemen.

Hoofdstuk II De werkwijze

Artikel 4 Regeling van de orde van de commissie
Het Reglement van Orde vergaderingen gemeenteraad en raadscommissies Enschede is overeenkomstig van toepassing op deze commissie met uitzondering van art.12, art. 15, art.17, art. 19 lid 2 en voor zover dit niet apart in een artikel van deze verordening anders wordt benoemd.

Artikel 5 Verhindering vergadering bij te wonen
Fracties die verhinderd zijn een vergadering bij te wonen, laten dat tevoren weten aan de secretaris van de commissie.

Artikel 6 Besloten of openbare vergadering
De rekeningencommissie vergadert in beslotenheid maar kan besluiten om dat in openbaarheid te doen.

Artikel 7 Afdoening buiten vergadering
De voorzitter kan met opgave van redenen een aangelegenheid buiten vergadering ter advisering aan de commissie voorleggen. Hierbij gelden de volgende voorschriften:

I Het voorstel wordt door de secretaris schriftelijk, daaronder begrepen via elektronische communicatie, aan de raadsleden toegezonden. Bij het voorstel behorende stukken worden zo mogelijk meegezonden;

II Het voorstel komt niet in aanmerking voor afdoening buiten vergadering wanneer, binnen de gestelde termijn ten minste twee raadsleden van twee fracties dit aan de secretaris te kennen geven. De secretaris doet daarvan mededeling aan de voorzitter en de overige leden. In het andere geval heeft afdoening buiten vergadering plaatsgevonden in die zin dat het voorstel geen bezwaren bij de commissie ontmoet. De secretaris deelt dit aan de voorzitter en de raadsleden mee;

III Wanneer geen afdoening buiten vergadering heeft plaatsgevonden besluit de voorzitter bij vaststelling van de conceptagenda voor de eerstvolgende vergadering of de aangelegenheid ter besluitvorming aan die agenda zal worden toegevoegd.

Artikel 8 Besluitenlijst
De secretaris zorgt ervoor dat van elke vergadering een besluitenlijst wordt gemaakt. Deze besluitenlijst wordt ter kennisname geplaatst op de agenda van de volgende vergadering.

Hoofdstuk III Slotbepalingen

Artikel 9 Beslissing in geval van onduidelijkheid van deze verordening
In de gevallen waarin deze verordening niet voorziet of wanneer een artikel voor meerdere uitleg vatbaar blijkt te zijn, beslist:

a voor zover het betreft de werkwijze van de commissie: de voorzitter;

b voor zover het betreft de bevoegdheden van de commissie:
   I de raad op voorstel van de rekeningencommissie;
   II in naar het oordeel van de commissie spoedeisende gevallen: de commissie, waarbij de genomen beslissing als voorlopige voorziening wordt aangemerkt; in zo'n geval stelt het raadspresidium de raad in diens eerstvolgende vergadering voor die voorlopige voorziening al dan niet te bekrachtigen.

Artikel 10 Inwerkingtreding
Dit reglement treedt in werking op de dag nadat deze is bekendgemaakt.

---

vastgesteld in de vergadering van

de Griffier, **de Voorzitter,**

POSTADRES
Postbus 20
7500 AA ENSCHEDE

BEZOEKADRES
Langestraat 24

TELEFOONNUMMER
14053

Aan: Gemeenteraad

DATUM	ONS KENMERK	BEHANDELD DOOR
21 november 2018	1800100880	E.A. Smit
UW BRIEF VAN	UW KENMERK	DOORKIESNUMMER
		(053) 481 81 12

ONDERWERP
Zienswijze raadsvoorstel verordening Rekeningencommissie

Geachte leden van de Raad,

Wij zijn door de voorzitter van de Rekeningencommissie in de gelegenheid gesteld een zienswijze uit te brengen mbt de Verordening op de Rekeningencommissie 2018.
Het college ziet geen aanleiding hiervan gebruik te maken. De verordening kan op instemming van het college rekenen.

Hoogachtend,

Burgemeester en Wethouders van Enschede,
de loco-Secretaris, de Burgemeester,

E.A. Smit dr. G.O. van Veldhuizen

Gemeente Enschede

Voorstel Gemeenteraad I

Onderwerp	Vaststellen Verordening op de rekeningencommissie 2018		
Portefeuillehouder	Initiatiefvoorstel		
Organisatieonderdeel	*Griffie*	Aangeboden aan Raad	21 november 2018
Stuknummer (invulling door Griffie)		Corsanummer	1800102245

Wij stellen u voor te besluiten om:

Wij stellen u voor te besluiten om:

1. Het Reglement van orde voor de rekeningencommissie van april 2005 in zijn geheel in te trekken;
2. De Verordening op de rekeningencommissie 2018 integraal vast te stellen zoals opgenomen in bijlage 1 bij dit raadsvoorstel.

Inleiding
In de eerste helft van dit jaar heeft de raad zijn nieuwe Reglement van orde vergaderingen gemeenteraad en raadscommissies Enschede 2018 (verder: RvO) vastgesteld. Dit RvO is van toepassing op zowel de vergaderingen van de gemeenteraad als van de verschillende raadscommissies. Deze raadscommissies zijn (worden) door de raad ingesteld door middel van een instellingsbesluit. De raad legt per raadscommissie in een verordening diverse zaken vast zoals samenstelling, taken, bevoegdheden en verdere aanvullende bepalingen inzake toepassing van het RvO bij die betreffende raadscommissie. Hierbij wordt specifiek rekening gehouden met het karakter van de betreffende commissie en de wettelijke grondslag voor de commissie, zoals geregeld in de artikelen 82, 83, 84, 61 of 155a Gemeentewet.
In de voorliggende Verordening op de rekeningencommissie 2018 zijn de daarop van toepassing zijnde wijzigingen van het nieuwe RvO verwerkt.

Publieksvriendelijke samenvatting
In de eerste helft van dit jaar heeft de raad zijn nieuwe Reglement van orde vergaderingen gemeenteraad en raadscommissies Enschede 2018 (verder: RvO) vastgesteld. Dit RvO is van toepassing op zowel de vergaderingen van de gemeenteraad als van de verschillende raadscommissies.
In de voorliggende Verordening op de rekeningencommissie 2018 zijn de wijzigingen van het nieuwe RvO verwerkt.

Beoogd effect
De status van de Rekeningencommissie blijft ongewijzigd: de Rekeningencommissie is als art. 84 commissie nadrukkelijk geen politieke commissie en ook geen commissie met bevoegdheden (bestuurscommissie). Een art. 84 status geeft meer ruimte aan de gemeenteraad om de werkwijze van de commissie zelf te regelen. Daar staat tegenover dat de commissieleden ook minder wettelijke bescherming genieten vergeleken met een art 82 of 83 commissie. In het bijzonder geldt in dit geval dat het zgn. immuniteitsartikel (art. 22 Gemeentewet) niet geldt voor een art. 84 commissie. Dit betekent dat de raad aan een art. 84 commissie in het bijzonder aandacht moet besteden aan de wijze waarop de openbaarheid van een dergelijke commissie is geregeld. Het is dan ook verplicht gesteld in art. 84 lid 3 dat dit expliciet wordt geregeld. In de verordening is vastgelegd dat de Rekeningencommissie vergadert in beslotenheid, juist om de kwaliteit van het onderlinge gesprek te waarborgen. Tegelijk geeft de verordening wel de mogelijkheid om dat in het openbaar te gaan doen als daar aanleiding toe bestaat of behoefte aan is.
T.o.v. het oude reglement zijn er enkele belangrijke wijzigingen:
- Elke fractie heeft de mogelijkheid om één zetel in de Rekeningencommissie te bezetten, zonder dat dat een vaste vertegenwoordiger hoeft te zijn. Er is daardoor geen vaste samenstelling van de commissie meer;
- Elke fractie heeft recht om in plaats van een raadslid een fractievertegenwoordiger in de commissie af te vaardigen. Het aantal fracties in de raad bepaalt nu het maximale aantal deelnemers en is dus niet meer op een bepaald maximum vastgelegd;
- De voorzitter heeft geen stemrecht meer in de vergadering;

- De taken en verantwoordelijkheden zijn uitgebreid omschreven.

De artikelen uit het RvO die van toepassing zijn op de Verordening op de rekeningencommissie 2018 worden hierin niet herhaald. Er wordt volstaan met de verwijzing naar het RvO in artikel 4. Er worden daarbij wel enkele uitzonderingen gemaakt. Door deze verwijzing is deze nieuwe verordening niet alleen korter maar worden toekomstige wijzigingen van het RvO automatisch van toepassing en hoeft er geen wijziging van deze verordening plaats te vinden.

Argumenten
Het nieuwe RvO en de dagelijkse praktijk maken een nieuwe verordening voor de rekeningencommissie noodzakelijk.

Risico's
Geen

Financiële dekking van het voorstel
N.v.t.

Alternatieven
N.v.t.

Participatie
De rekeningencommissie heeft in haar vergaderingen de wijzigingen besproken. Daarnaast is het College in de gelegenheid gesteld een zienswijze in te dienen en heeft daar geen gebruik van gemaakt.

Communicatie
Bekendmaking en publicatie van de Verordening op de rekeningencommissie 2018 vindt plaats op de wettelijk voorgeschreven wijze, zo spoedig mogelijk na besluitvorming in de raadsvergadering.

Communicatie met direct betrokkenen
N.v.t.

PR over het besluit
N.v.t.

Rechtsgeldige bekendmaking van gemeentelijke regelgeving
Bekendmaking en publicatie van de Verordening op de rekeningencommissie 2018 vindt plaats op de wettelijk voorgeschreven wijze, zo spoedig mogelijk na besluitvorming in de raadsvergadering.

Vervolg
N.v.t.

Bijlagen
de integrale tekst van de voorgestelde nieuwe Verordening op de rekeningencommissie 2018.

De griffier,	**de Voorzitter,**
R.M. Jongedijk	dr. G.O. van Veldhuizen